

A. GELLII

NOCTIVM ATTICARVM

LIBRI XX

EX RECENSIONE

ET CVM APPARATV CRITICO

MARTINI HERTZ.

VOLVMEN POSTERIVS.

BEROLINI
IMPENSIS WILH. HERTZ (LIBRARIAE BESSERIANAE)
MDCCCLXXXV.

PRAEFATIO.

Auli Gellii Noctium Atticarum libros primum anno huius saeculi quinquagesimo tertio inter bibliothecae auctorum classicorum Teubnerianae volumina edenti,*) id consilium stricte servandum mihi esse videbatur, ut librorum manuscriptorum imaginem, ubicumque aliquatenus saltem liceret, exprimerem.**) Cum autem secundum bibliothecae illius rationes eo certe tempore firmiter servatas adnotationem criticam uberiorem ibi adicere non liceret, equidem hominum eruditorum commodis ita me optime prospecturum esse arbitrabar, ut in praefatione varietatem lectionis longe optimae Gronovianae ex ed. Gronoviorum novissima a. 1706 adicerem ita adornatam, ut primo obtutu discerni posset, quid secundum librorum testimonia, quid secundum coniecturas sive alienas sive meas novatum esset, per ipsum autem verborum ordinem notis quibusdam adhibitis et locos desperatos significarem et quae citra codicum fidem a me addita essent et quae in iis servata delenda esse mihi viderentur.***) Ipsius vero apparatus critici notitiam cum viris doctis mox communicaturum me esse

*) Gellio edendo me intentum esse, ut hoc addere lic , iam decem annis ante significaveram in censura libelli Rostochii a. 1843 editi 'Auli Gellii quae ad ius pertinent. Recognovit commentarioque critico instruxit D. Iwan de Gloeden. Series prima tres priores Gellii libros continens' inserta annalibus inscriptis Jahrb. f. wissenschaftl. Kritik a. 1843 II 60, 473 sqq.

**) V. praef. illius ed. vol. I p. IIII, unde haec verba hic quoque, ut in huius ed. vol. I p. VII, describere mihi liceat.

***) Cf. illic p. VI.

tum sperabam in editione harum Noctium uberiore, omnibus instrumentis et ad emendationem et ad interpretationem pertinentibus instructa. Ibi etiam in textu, ut hoc vocabulum technicis usitatum cum aliis similibus adhibere liceat, constituendo, cum lectores variam lectionem ipsi inspicere possent, liberaliore et minus anxia atque angusta ratione usurus eram quam tum mihi licere putabam. Quibus vicissitudinibus factum sit, ut hoc consilium numquam omnino omissum per tam longum temporis spatium tamen non perfecerim, id enarrare longum est; id unum hic afferre liceat praeter ea, quae ad personam meam atque ad res meas pertinent, materiam ad interpretationem scriptoris omnes fere antiquitatis partes quadamtenus amplectentis aut certe stringentis congerendam esse amplissimam. Iam nunc senex isque ante hos quattuor fere annos praeter spem in reliquos vitae dies, quotquot erunt, paulo invalidior redditus, tandem, quod dudum intellegere debebam, intellexi, me, muneris publici satis negotiosi officiis praeterea implicatum, totum hoc pensum vix absoluturum esse. Omisso igitur commentario exegetico, quamvis per aliquot libros plane elaborato,*) iam nunc in una recensione et emendatione me continui. Ut autem hoc certe opus, etsi illo minus, tamen per se satis amplum ac difficile ad finem perducerem, ne omnes quidem quaestiones, quae huc pertinent, me persequi posse censebam; haud pauca restant, quae, imprimis apparatui critico concinnando et textui ad libros mss., virorum doctorum meique ipsius curas constituendo intentus, adumbravi magis quam penitus absolvere studui, ne, si fieri modo posset, diem supremum obirem, antequam operis in me olim suscepti et per quattuor decennia etiamsi non sine maioribus intervallis continuati gravissimam certe partem absolvissem.

---

*) Specimen huius commentarii et ad Noctium Atticarum praefationem et ad lib. IV c. 1—4 propositum est in prooemiis ind. schol. univ. Vrat. aestiv. a. 1877 et 1878, huius ipsius editionis specimen (III 3) ibidem a. 1883.

Quam ob rem etiam volumini priori brevem tantum codicum tabulam praeposui, huic alteri accuratiorem eorum descriptionem una cum universa Noctium Atticarum historia critica reservans. Ad eam iam nunc omnium librorum recensione et emendatione pro viribus absoluta accedo, non omnia quidem, ut ex iis quae antea dixi patet, aeque studiose pleneque ad finem perducturus, sed sat multa indicans magis quam exhauriens. Nam, ut hoc ingenue fatear, hoc in votis est, ut ipse oculis meis totum hoc opus absolutum videam, quare nunc non nimis diu huic praefationi ad quam concinnandam per totum illud fere tempus materiam congessi absolvendae immoraturus sum.

Ad Gellii igitur memoriam investigandam si accedimus, iam a scriptore fere aequali, Apuleio, lectitatum eum esse videmus: nam nemo fere iam dubitat, quin libelli Apuleiani de mundo capita 13 sq. ex notissimo illo capite Gelliano de ventis II 22 originem ducant.*) Probabile igitur inde fit ab eodem Apuleio de mag. c. 9 Valerium Aedituum, Porcium Licinum, Q. Lutatium Catulum poetas ex ipso Gellio (XIX 9) eodem ordine, quo apud illum nomina atque epigrammata eorum adferuntur, nominari,**) atque id eo fulcitur quod paulo post (c. 10) amatoria quaedam Platonis carmina profert **Apuleius.**

---

*) Cf. modo post alios AGoldbacher act. gymn. Austr. a. 1873 p. 684 sq.; HBecker studia Apuleiana (Berol. 1879) p. 80 sq.; 89 sq. Libelli istius auctorem non Apuleium esse, sed ignotum quendam scriptorem atque incertum saeculo tertio p. C. n. Romae versantem nuper demonstrare posse sibi visus est idem Beckerus l. l. p. 54 sqq., probantibus cum ante editum libellum magistro HIordan krit. Beiträge z. Gesch. d. lat. Sprache p. 325 sq., tum Ion. Hoffmann act. sem. Erlang. II (a. 1881) p. 213, 1. Cf. tamen Goldbacherus l. l. a. 1880 p. 609 sqq.; accuratius vero adversus Beckerum mox, quod sciam, disputaturus est Io. Piechotta, qui Beckeri adversarius exstitit in thesium diss. suae (curae Apuleianae Vratisl. 1882) annexarum prima; equidem cum his me facere non infitiabor neque aliter LSchwabium iudicare video RLG[4] § 367, 6.

**) Dubitavit HUsener mus. phil. 20, 150 sq., num ipso Gellio usus sit Apuleius an uterque anthologia aliqua erotica.

Apuleius, eiusdem distichon eroticum uno capite interiecto Gellius.*)

Frequentissima vero Gellii memoria, eo usque quod sciamus fere intermortua, fit per saeculum p. C. n. quartum in universum reliquiis veteris eruditionis perquirendis et in usum suum convertendis satis intentum. Nam ad eum certe iam paulo post eius saeculi initium respexit Flavius Vopiscus in ipso vitae Probi initio his verbis**): 'Certum est, quod Sallustius Crispus quodque M. Cato et Gellius ('agellius' aut 'a gellius' *Bamb. m. alt.*) historici sententiae modo in litteras rettulerunt, omnes omnium virtutes tantas esse, quantas videre eas valuerint eorum ingenia,***) qui uniuscuiusque facta descripserint'. Nam haec cum ad Sallustii Catilinae c. 8, 4 ('ita eorum qui fecere virtus tanta habetur, quantum eam verbis potuere extollere praeclara ingenia') spectant, tum autem me quidem iudice sine dubio ad Catonis originum fragmentum de Q. Caedicii tr. mil. virtute a G. N. A. lib. III c. 7 servatum ibique ad § 19 'Sed idem benefactum, quo in loco ponas, nimium interest. Leonides Laco, qui simile apud Thermopylas fecit, propter eius virtutes omnis Graecia gloriam atque gratiam praecipuam claritudinis inclitissimae decoravere monumentis . . . .; at tribuno militum parva laus pro factis relicta, qui idem fecerat atque rem servaverat'.

Fl. Vopiscus.

---

*) Huic sententiae non obstat, quod Gellius XIX 11, 2 narrat, versibus ibi prolatis Platonem lusisse, cum tragoediis quoque eodem tempore faciendis praeluderet, Apuleius vero l. l. dicit, nulla eius carmina exstare nisi amatoria, cum tragici illi conatus perierint. Cf. modo CSteinhart Platon's Leben p. 73 sqq.

**) V. HIordan et IBrunner ll. in adn. ad G. III 7, 19 ll.; ad Cn. Gellium annalium scriptorem post alios rettulerat CNipperdey philol. 6, 133 (= opusc. p. 401); 'Caelius' pro 'Gellius' ab Aem. Baehrens propositum est l. in adn. illa indicato; dubitanter HPeterus etiam in ed. HRF min., ubi Cn. Gellii fragmentis iterum h. l. inserit (fr. 1 p. 93); cf. tamen adnot. p. XIII.

***) Sic haec legenda esse censeo cf. Peteri adn. ad h. l., qui iam nunc (HRF ed. min. l. l. et Scr. HA² conicit 'quantas dicere eas valuerint eorum ingenia'; 'quantas (= *P corr.*; 'euantas, euatas, euadas' *al.*) videri eas voluerint eorum ingenia' libri.

Epitome inst. div. Lactantii.

Eodem fere pertinet, si revera epitome illa ab ipso Lactantio confecta est,*) institutionum divinarum Lactantii epitomes c. 29, ubi 'A. Gellius**) in libris Noctium Atticarum' adhibetur. Profert ibi auctor initium libri septimi (§ 1—6), quod in omnibus codicibus superstitibus initio caret: hoc usque ad § 1 fere extremam (ad vocc. sc. 'quem propter') ab illo uno ibi traditur; in sqq. saepius a constanti codd. Gellii scriptura ex arbitrio recedit, semel ('istis' § 2 lin. 10) cum libris recc. iustam lectionem adversus *VP* tuetur, aliquotiens cum parte illorum deteriorem lectionem contra *VP* ceterosque codd. ς obtinet; *VP*ς scripturam 'adverso quaeque' num recte receperim contra 'aduersoque' ex Lact. et ς hauriendum (§ 3 lin. 13) iam dubito.

Nonius.

Quodsi hanc Gellii memoriam pertenuem esse nemo negabit, eo crebrior largiorque pervagatur inde ab aevo Constantiniano, cui fere summa cum probabilitate Nonium Marcellum 'peripateticum Thuburiscensem' assignandum esse inscriptione aliqua ante paucos hos annos Thubursici Numidarum inventa edocti sumus, quam post Masqueraium publici iuris fecit Th. Mommsenius cum Herm. 13, 559, tum C. I. L. VIII 4878. Qua ratione parum sane subtili ille homo Gellio numquam nominato***) hortos suos ex eo irrigaverit Ios. imprimis Mercero praeeunte expositum est ann. phil. 85, 705—726 et 779—799; 872. Pauci Noctium Atticarum loci in codicibus hodie superstitibus manci ex Nonio suppleri possunt,

---

*) Cf. modo Ebert hist. litt. christ. Lat. I 82, 2.

**) agellius *cod. Taur.*

***) Ad hunc enim Gellium certe non pertinet Agellius (*sic libri fere omnes* Aulugelius *Q ap. Quich.*) historiarum lib. I a Nonio s. v. bubo p. 194, 3 M. allatus, sive alterum quendam A. Gellium historicum intellegas (cf. HPeter VHRR p. CCXXXVIII sq.; 175) sive Cn. Gellium annalium scriptorem (cf. Merceri ad h. l. adn., quod et Nipperdeius probavit l. cum maxime l. et ego probandum esse censeo) sive Asellionis nomen cum AAugustino (OMeltzero ann. phil. 105, 431 sq.; Quicheratio) restituendum esse putes; in ed. HRF minore h. l. et Cn. Gellii (atque huius quidem uncis inclusum) Peterus iam et Asellionis fragmentis inseruit (G. fr. 34 p. 97; As. fr. 2b p. 109 cf. adn. p. XIII sq.).

veluti V 4, 5; XVII 2, 4; XX 1, 29 et fort. VI 9, 17, pauca quaedam ex libro octavo hodie deperdito fluxerunt, ut non sine fructu adhibeatur; ipsius Gellii verba raro affert, multo frequentius brevissimis lemmatum indicibus praepositis reliquias poetarum scriptorumque ex Gellio sublatas easque sat saepe mutilatas: usus est Nonius textu eo, qui in melioribus libris nostris servatus est, aliquotiens, ut significatum est, paulo uberiore, in universum vero simili, sed non ita accurate, ut ad fragmenta illa instauranda in locis dubiis certam firmamque operam praestet. Quamobrem vix iudicium paulo subtilius de textus ab eo in usum vocati cum libris hodie superstitibus necessitudine ferri poterit. Quo accedit, quod ne id quidem quod Nonius scripsit diligenter a librariis propagatum est; omnes enim codices Noniani, ne optimis quidem exceptis, vitiis scatent, ne id quoque addam, excepto fere Harleiano, cuius satis accuratam collationem nuper publici iuris fecit IHOnions,*) meliorum fere codicum Nonianorum plenis fidisque collationibus nos adhuc carere**).

(Ammianus Marcellinus.) Gellii 'imitatorem studiosissimum' fuisse Ammianum Marcellinum et Iac. Pricaeus dixit ad Apul. t. III p. 352a Oud. et exemplis aliquot allatis illustrarunt alii Herm. 8, 275, 2 nominati. Totam hanc quaestionem mira studiorum Ammiani

---

*) Anecdota Oxoniensia. Class. ser. I 2 Oxon. 1882 cf. Luc. Müller berl. philol. Wochenschr. 1884, 8, 232 sqq.

**) Si Oiselium ad G. II 13, 1 audimus, hunc locum: 'Antiqui oratores historiaeque aut carminum scriptores etiam unum filium filiamve liberos multitudinis numero appellarunt' totidem fere verbis expressit (Donatus.) Donatus in Terenti Heautontimorumenon: 'constat', sic enim ait ille teste Oiselio 'antiquos oratores historiaeque aut carminum scriptores etiam unicum filium filiamque liberos multitudinis nomine appellasse'. Hoc recte se non habere, eo patet, quod Donati ad Heautontimorumenon commentarius omnino non superstes est; ad eum vero huius comoediae locum, cui uni talis adnotatio apta esset (I 1, 99 v. 151 Fl.), nullam adnotationem praebet Eugraphius, Calphurnius rem quidem tangit, sed omnino aliis verbis utitur. Sic etiam ipse Donatus, ubi de eadem re loquitur (ad Hec. II 1, 15 v. 212 Fl.), cuius loci CDziatzko me admonet, a G. omnino non pendet, ut nesciam, quo Oiselii illa adnotatio spectet.

in litteris vetustioribus positorum ratione illustratam ibidem exposui p. 275—302 cf. p. 257—274 et 488.*)

Vt Nonius, sic etiam Ammianus Gellium, quamvis uterque frequentissime eum expilaverit, nusquam nominatim appellavit eandemque reticentiam adhibuit eodem saeculo exeunte Macrobius**), quamvis tantopere a Gellio dependens, ut simia eius a Iano Meursio vocatus sit. Nam non modo, quod a nemine ignoratur, singula argumenta ex Noctibus Atticis in Saturnaliorum libros transtulit, sed universum eorum instituendorum consilium ipsumque titulum inde mutuatus est. Illorum locorum tabulam satis plenam proposuit Lud. de Ian in ind. auct. ad calcem Macrobii a se editi II 655[a], quibus nonnulla ab aliis addita sunt cf. Herm. 8, p. 275, 1; GWissowa de Macr. Sat. fontibus capp. tria p. 3, 1***), hoc autem coll. G. XVIII 2, 1 sqq. (cf. Macr. S. I 5, 12) et 13, 1 sqq. probavit idem Ianius l. l. I proleg. p. XV sq. Macrobius

Nec minus Gellio usus est Macrobius in libello de differentiis et societatibus Graeci Latinique verbi, quod agnoscitur in excerptis superstitibus ex disputatione de verbis compositis a syllaba au ordientibus ex Gell. XV 3 desumpta. Monstratum id est (cf. adn. ad G. l. l.) adscripto loco hoc Gelliano et ab Eichenfeldio et ab Henrico Keilio ad excerpta eius libelli Parisina (GL V - a. 1868 - p. 600, 17 sqq.), quibuscum componenda et ab eo composita sunt exc. Bobiens. p. 632, 6 sqq.;

---

*) Amm. XIV 11, 31 cum G. verbis III 3, 14 'ob quaerendum victum' componendam add. Wölfflin Archiv f. lat. Lexikogr. u. Gramm. I 169; aliud exemplum satis memorabile (cf. infra) addere posse mihi videor 'geometrica ratio' Amm. XX 3, 2 coll. G. XVIII 15, 2 'ratione quadam geometrica'.

**) Sat. III 17, 3 enim non ad Gellii NA II 24, 2 sq., sed ad Cn. Gellium annalium scriptorem (et I 8, 1 et annalium libro quinto decimo I 16, 21 a Macrobio l.) spectat cf. τ r. Chronol.[2] p. 128 sq.; 141 (= Cn. Gell. fr. 27 p. 173, p. 96 ed. min. HP.).

***) Satis incerta coniectura Ritschelius parerg. p. 122 n. ** Sat. II 1, 11 ad G. III 3, 3 rettulerat; ad G. XIII 27, 1 sq. non recte Sat. V 17, 18 refert Wissowa.

637, 19 sqq., tum expositum a GSchoemanno GFn. in diss. Macrobiana (Gryph. a. 1871) p. 39 sq. (cf. etiam adn. ad. G. XV 13,9).

In universum et Ammianus et Macrobius codicibus usi sunt a melioribus libris hodie superstitibus haud longe diversis;*) ad crisin faciendam perraro certum auxilium ex iis

---

*) Cum Macrobius satis licenter plerumque Gelliana in usum suum convertat, non satis tuto de textu Gelliano ab eo adhibito iudicare licet; uno tantum loco Macrobii lectiones cum cod. Gelliano *A* comparare licet, Sat. VI 7, 5 extr. — 8 fere med. = Gell.. II 6, 3 extr. — 5 fere med.; atque ibi sane in uno uterque congruit; vitium scil. a rell. libris propter proxime (lin. 31 sq.) insequens 'procul dubio inclinatum est', ne vel propius praecedens 'inclinatum' (lin. 28) afferam, commissum (lin. 28 sq.) 'vi atque motu procul dubio i n c l i n a t u m est' vitantes, 'vastiore est' (*Macr. P; deficit B*) s. 'vastiorest' (*A*) recte exhibent, tum etiam proxime sequens 'qui' a *VPRYς* om., a *P m. rec.* ex coniectura certe restitutum cum uno *T*, si silentio meo fides h. l. habenda est, servant; at eodem loco (lin. 27) non tantum 'iam vis' Macrobius cum rell. libris praebet, 'vis iam' *A*, sed etiam voc. 'rapsatur' (lin. 29) in hoc uno invenitur, 'raptatur' in rell. libris Gellianis et in libris certe Macrobianis superstitibus omnibus; ipsum eius codicem ab *A* certe diversum fuisse iam eo apparet, quod Graeca huic desunt, leguntur in Gellianis ab eo excerptis apud Macrobium atque, ut id addam, etiam XIX 2, 5, ubi in nonnullis tantum ex libris Gellii melioribus (*ΠN* ac partim in *O*) leguntur, absunt a reliquis codd. vetustioribus, ubi verba quaedam Aristotelica (lin. 31; 37) ab his omissa et ipse omittit, τοιοῦτοι lin. 27 a libris Arist. om. cum Gellianis addit, lin. 33 sq. ab utrisque omnino recedentia praebet. Unice eius *P* l. supra l. Sat. VI 7, 12 in Graeco versu ex G. II 6, 9 deprompto verba γὰρ καὶ μωρὸς recte servavit v. ibi adn. Quibus ut alia nonnulla addam, voc. πέτρας in loco Pindarico Pyth. 1, 23 et a G. XVII 10, 9 et a Macr. (cod. sc. *P*) S. V 17, 9 omissum ad ipsum fort. Gellium pertinet, ibidem v. 26 Macr. *P* cum nonnullis Pind. codd. recte ΠΑΡΕΟΝΤΩΝ, quod ap. G. in uno tantum alterove ς pro v. l. invenitur (rell. codd. Pindarici παριόντων), Gelliani, qui Graeca h. l. continent, fere omnes ΠΑΡΕΝΤΩΝ; XV 2, 3 ex Macr. Sat. II 8, 4, recepi 'ignitabulum', ubi 'incitabulum' libri G. praebent, XVII 8, 12 'calefactandis' ubi Macrobio unus Gellianus *T* secundum collationem meam accedit (cf. ibi adn.); XIX 11, 3 v. 28, ubi 'foret' scribendum esse patet, libri Gelliani 'moueret' praebent, 'fieret' ex 'fierem' versus sq. corruptum, sed propius certe ad verum accedentes exhibent Macr. II 2, 17 *PB* cum altera manu cod. Gell. *X*, ex ipso Macr. f. correcta; ibid. in duobus versibus sqq. cum vitiosa librorum Gellianorum scriptura congruunt; III 2, quo usus est Macr. Sat. I 3, 2 sqq., omissis praeter alia iis quae citra libros mutavisse Macrobius censendus

afferri potest, quod neuter accurate Gellium exscripsit, sed uterque verba eius pro consilio arbitriove suo saepe mutavit.*)

Nominatim contra eodem saeculo quarto exeunte Gellium attulit Servius ad Verg. Aen. V 738 (Gell. III 2**); in Servio q. d. amplificato eiusdem (VI 20, 1; X 11, 5 sq.) mentio fit ad Aen. VII 740 (cf. Philarg. ad Georg. II 225) et ad Georg. I 260. De aliis vestigiis plus minusve certis Gellii a scholiaste Vergiliano et genuino et amplificato in usum vocati, quae hic persequi longum est, cf. *k* 28 sq.; GThilo quaestt. Serv. p. 12 sqq. Servius.

Ad saeculi quidem quinti fere initium pertinent libri S. Augustini de civitate dei, ab a. fere 413 usque ad 426 p. C. n. conscripti et particulatim editi. Ibi (lib. IX c. 4) haud ita breviter, sed omnino non artius ad ipsa Gellii verba sese adplicans,***) enarrat Gellii caput lib. XIX primum Augustinus de C. D.

---

est, libri *BP* Macrobiani § 3 'nascitur' cum *R*ς exhibent ('nascatur' *VP*ς), recte 'post eam' cum ς, quod in his coniectura facile restitui poterat ('postea' *VPR*), § 4 'diei nomine' recte cum *R*ς ('die in homine' vulgari errore *VP*), § 10 cum omnibus libris Gellianis post 'agendum' omittit 'cum' a Puteano (et σ) restitutum; ibidem voc. praecedente ex arbitrio suo mutato exhibet 'solem agunt (= 'alii libri' teste σ)' ubi varias corruptelas ('solem agnum' *PR*, 'sole magnum' *V*, 'sole magno' ς) praebent libri Gelliani, atque 'et' ante 'eodem' in *VPR* repetitum, in ς in 'ex' mutatum recte omittit; contra § 12 cum ς recte exhibet 'Q.' ante 'quoque' a *VPR* omissum. Librario cod. *R* eiusve archetypi Macrobium non ignotum fuisse, docent verba ibi pro paragraphis 3—9 lib. III c. 10 ab eo codice omissis adscripta (v. ibi adn. § 3 lin. 10) 'mlta dimito dicta a Macrobio'.

*) Ipsi verborum contextui praeter ipsos locos ex G. depromptos nihil fere quod sciam ex dictione eius immiscuit Macrobius; semel tantum in Sat. I 11, 44, qui l. ex G. II 18, 10 translatus est, coll. eodem II 19 pro 'de Epicteto autem philosopho nobili, quod is quoque servus fuit, recentior est memoria quam ut possit inter oblitterata nesciri' inferendum esse conieci (ann. phil. 95, 317 sq.) 'resciri' ('quam ut scribi quasi oblitteratum debuerit' G. l. l.); neque hoc pro certo venditem.

**) Hic enim locus respicitur, non XIII 12, 9.

***) Brevius eadem enarrat in quaestt. in Heptateuchum l. in adn. ad lib. XIX c. 1 init. l., ubi 'Agellius (*sic codd. opt.*)' ait 'commemorat in libris Noctium Atticarum' . . . . 'Sed considerandum est, quemadmodum hoc dicat Agellius et diligenter inserendum (disserendum *al.*)'.

sic orsus: 'In libris, quibus titulus est Noctium Atticarum, scribit A. Gellius*), vir elegantissimi eloquii et multae ac facundae**) scientiae, se navigasse aliquando cum quodam philosopho nobili Stoico. Is philosophus, sicut latius et uberius, quod ego breviter attingam, narrat A. Gellius' etc., simul igitur, quod ex usu Gellii satis frequenti, quem per aetatem proxime praecedentem institutum esse videmus, concludi poterat, expressis verbis demonstrans, non tantum propter argumentum atque materiam, sed etiam propter dicendi genus magni eum aestimatum esse.

Haud multo minus centum annis post hos Augustini libros Gellii mentionem aliquotiens inici videmus a Prisciano. Qui quin ipsum norit, non dubitandum mihi esse videtur: 'Noctium Atticarum' titulum enim de genetivo voc. 'nox' disputans pro exemplo affert lib. VII § 80 p. 773 P. indeque fere evincitur, quod et a ILipsio epistol. quaest. V 8 olim adnotatum est, eiusdem libri auctorem pro istius aetatis more significari lib. IV § 31, ubi inter denominativa affertur 'agellus agelli Agellius', quam nominis formam per medium quod vocatur aevum cum in codicibus Noctium Atticarum tum alibi saepe Gellio tribui notum est.***) Praeterea bis locos ex his

*) Sic vg., librorum scripturam praesto non habeo.

**) multe eunde *codd. Dombart.*[2] *AF* (*B add. ed. pr.*); *nil nisi* multae *exscripsit Io. Sarisb. Policrat.* VII 3; *fort.* multimodae *Dombartius; num* multae et facundae?

A. Gellius an Agellius? ***) Sic quos affert Fabricius bibl. Lat. III 3 sq. Ern. Galfridus de Vino Salvo (v. infra) et poetae cuiusdam versus, quo GFaërnus teste Hub. Giphanio (Mureti epp. I 78 p. 119 Fr.) ad hanc nominis formam probandam maxime commotus sit, 'ut doctus Agellius inquit'. Equidem quaestionem de nomine Gellii ad nauseam usque pertractatam persequi nolo: cum in libris vetustissimis saepe punctum post praenominis notam omittatur, non est quod utriusque scripturae exempla ex codd. proponas; sed Gellius me certe iudice Noctium Atticarum auctor vocatur apud Vopiscum l. l., Aulus Gellius apud alios Prisciano priores, quod sane et ipsum ex perversa scripturae traditae interpretatione oriri poterat. De gente Agellia per se dubitari non licet: schol. quidem Iuv. XIII 119 AGELLI librariorum errore pro VAGELLI scriptum est, at novimus Agellium Redditum ex basi Barberiniana a. 205 p. C. n. CIL VI 1056, (2), 33; A. autem praenomen a

Noctibus petitos affert lib. VI § 61 p. 705 P., ubi fragmentum libri VIII (VIIII *codd. plerique*) traditur, et ibid. § 75 p. 713 P., ubi lib. V (VI *codd.*) 14, 18 exhibet cum notabili quadam v. l.: ʻsole medio inquit e t a r i d o et flagranti' (r a p i d o *libri Gelliani et Io. Sarisb. Policr.* V 17)*). Qui loci num ab eo ipso additi an aliunde desumpti sint, in transcursu decernere non ausim.**)

Eadem fere aetate, ut videtur, incipit directa, ut ita *A*
dicam, traditio Gelliana.***) Nam eo fere pertinent folia rescripta Gelliana codicis palimpsesti Palatino-Vaticani XXIV, nunc foliorum formae octonariae 176. Quem codicem Tobiae, Iudithae, Iobi, Estheris librorum versionem Latinam continentem cum m. Maio a. 1772 Romae degens examinaret Paulus Iacobus Bruns, ʻstatim animadvertit, ut ipsius verbis utar†), sub libris in eo contentis antiquiorem latere scripturam'; mox edidit inde libri Liviani XCI fragmentum††). Iterum codicem,

---

gente Gellia olim non afuisse docet saec. VII u. exeuntis inscriptio CIL I n. 877 (PLME XIII 54), ubi equidem cum Mommseno A. GELI legendum esse censeo. Agellium s. A. Gellium historiarum q. f. auctorem (v. p. VII) sciens in censum non voco. Nihil quoque ad rem, quod Αὖλος ὁ Ῥωμαίων λόγιος vocatur a Th. Gaza de mensibus ap. D. Petavium Uranolog. ed. Paris. a. 1630 p. 310b, N. A. III 2, 4 excerpente (ʻAulus Gellius Latinus autor' vertit ibi Ioannes Perrellus).

*) Ex Prisciano h. l. repetitur ap. artigraphum Bernensem p. 102, 25 Hag.

**) Ipsius G. locum VI (olim VII) 9, 16 sq. ʻin oculis et mente Prisciani fuisse' X § 24 p. 890 P. eadem exempla ex Accio et Ennio petita proferentis, contendit, sed non probat *i* adn. ad G. l. l. 26.

***) De codd. Gellianis in universum breviter egi, ne annales Berolinenses a. 1843 p. III allatos iterum afferam, nunt. menstr. acad. Berol. a. 1847 d. 4 m. Nov. (p. 403 sqq.) et ed. Gell. Lips. I p. III sqq.; quod ibi p. IIII sq. de cod., qui ferebatur, Herculanensi adnotatum est nolo repetere.

†) In epist. ad Beni. Kennicott editioni fragmenti ex lib. XCI historiarum T. Livii Patavini ex illo cod. ab eo eruti (Hamburgi a. 1773 fol.) praemissa.

††) Etiam Ciceronis orationum reliquias codici inesse et Brunsius animadvertisse se dicit l. l. et animadverterunt alii cf. Niebuhrii notitiae cum maxime nominandae p. 9 sq.; quarum specimen in ed. Neapolitana

cum primum ei legato regni Borussici Romam misso aditus ad bibliothecam Vaticanam pateret, m. Nov. a. 1816*) diligentius excussit BGNiebuhr atque inde quattuor annis post Romae edidit M. Tullii Ciceronis orationum pro M. Fonteio et pro CRabirio fragmenta, T. Livii lib. XCI fragmentum plenius et emendatius, L. Senecae fragmenta, 'fragmentum de rebus Thebarum mythologicis' (cf. MSchmidt Hygini fabul. ed. p. XXII) praemissa p. 9—26 'notitia codicis Palatini XXIV. bibliothecae pontificiae Vaticanae', spretis fere (p. 26) reliquiis Gellianis, cum nec sperare liceret aliqua ex octavo libro iis interposita delitescere nec in iis quae contulisset bonarum lectionum quicquam invenisset et Graeca vacuo relicto spatio omissa essent; quorum trium argumentorum primum et tertium sane iustum erat, alterum haud ita. Iam tum addere poterat, praeter primi libri particulas solas a se agnitas ab Angelo Maio, bibliothecae Vaticanae tum praefecto, nonnulla libri secundi tertiique folia inventa esse; duobus vero annis post (in adn. ad Cic. de rep. III 21, 32 locum scil. a G. I 22, 8 allatum) idem non modo indicavit fragmenta lib. I. II. III. IV. 'non sine multa varietate lectionum' ibi servari, sed etiam quaedam librorum Gellianorum summaria tum non tantum a Forcellinio, quem affert Maius, sed etiam ab aliis vv. dd. immerito pro spuriis habita. Accuratius vero haec Gelliana primus examinavit Alb. Dressel, ex cuius schedis de iis egi in commentatiuncula 'Ueber die vaticanische rescribirte Handschrift des Gellius' act. antiq. a. 1846 n. 87 sq. col. 693—698 inserta; paulo post eadem folia adhibito liquore ammoniaci hydrosulphurati mihi ipsi retractare licuit. In universum Dresselium hoc quidem labore satis accurate functum esse vidi; nonnulla tamen hic quoque emendare ac supplere mihi licuit**). Continentur vero

fragmenti Liviani ex ed. Romana Giovenazzii et Brunsii eius anni eo ipso anno repetita additum esse a Caiet. Migliore indicat illius editionis titulus (v. Schweiger Handbuch der class. Bibliographie II 543a).

*) Cf. Lebensnachrichten über BGNiebuhr II 254 coll. p. 250.

**) Cf. nunt. menstr. acad. Berol. 1847 p. 410 sq.

Gelliana illa foliis 98; horum 97 numeris 80—176 signata sunt, quibus accedit unum folium post f. 128 olim non, nunc 128*b* signatum, plicaturis, ut ita dicam, duodecim, quarum tertia est quinio, reliquae omnes sunt quaterniones. Ex his vacua sunt fol. 96^r—105^a; 99^a—102^r; 106^r—113^a; 112^a, cui inesse debebat locus Menandreus II 23, 20; 114^r—121^a; 131^r—134^a; 132^a—133^r; 145^r—152^a; 147^r—150^a; 153^r—160^a; 156^a—157^r; 161^r—168^a; 172^a—173^r; Ciceroniana insunt f. 81 et 86 et 100 sq. atque universo quaternioni 122—128*b*; Gelliana autem ibi leguntur haec*): lemm. lib. I 15 sq. (fol. 131^a 134^r); XVII 21 et XVIII 1 sq. (132^r 133^a); lib. I 2, 13—3, 7 (166—163; 169—176); ibid. § 16—5, 2 (147^a—150^r; 95—88; 91—92; 146—151; 98—103; 97—104; 148—149; 90—93; 94—89; 152^r—145^a; 153^a—160^r; 154—159); 6, 1—7, 2 (174—171; 84—83; 82—85; 170—175); 7, 4—9 (155—158; 156^r—157^a); 9, 12—10, 1 (106^a—113^r); 12, 5—7 (121^r—114^a); 22, 7 extr.—13 (117—118; 111—108); II 6, 3 extr.—5 (130—135); 7, 8—13 (129—136); 8, 6—9, 5 (137—144; 140—141); 22, 22—25 (80—87); 23, 20 sq. (107—112); 24, 4—7 (109—110); 25, 8 extr.—26, 2 (164—165); ibid. 13—19 (162—167); 27, 2 (99^r—102^a); ibid. 4 extr.—28, 1 (116—119); 29, 8—11 (115—120); ibid. 15—17 (96^a—105^r); III 13, 2—5 (173^a—172^r); 16, 4 (161^a—168^r); IV 1, 7—13 (138—143; 139—142). Veteris numerationis vestigia comparent in aliquot paginis vacuis: q XI f. 134^a; q XIIII f. 152^a; q XVI f. 121^a; q XXXIII f. 105^a, quorum foliorum paginae aversae deinceps I 15 sq. lemm. et locos ad capita I 4; I 12; II 29 pertinentes continent; in ligatura f. 172^a et 173^r cum nonnullae litterae comparere viderentur, ligamine dissoluto paginisque explicitis legere fere mihi videbar

COTT*R** (s. *) SCRIBSIT

ex quibus litterae punctis suppositis in altero vocabulo notatae non satis tuto dignosci poterant. Totum hoc verbum posterius

---

*) Ipsa verba, a quibus singuli loci ordiuntur et in quae desinunt, cf. in adnott. ad ll. hic indicatos.

priore tenuius scriptum et postea fort. additum est; sed ne prius quidem ab eo qui reliqua scripsit scriptore profectum, sed multo recentius esse praeter scripturae genus iam ipsa nominis forma demonstrat*). Ipse scriptor utitur litteris satis moleste, ut cum Niebuhrio loquar, ex quadrata forma detortis**), compendia scripturae adhibet fere nulla; praeter hyphen et ligaturas nonnullas litterarum AV, VA, NT, TA, VE, VM, VN, VNT, VR, VT, et E͂ = en, O² = on, V͂ = un, notis nullis utitur nisi his: B. = bus, Q. = que (semel ILLVTQ͂. i. e. ‘illutquae’ pro ‘illutque’ I 22, 13), Ñ = non et fort. (cf. adn.) I 6, 3 D' pro ‘de.

Satis certum de aetate eius iudicium pronuntiare vix licet: quod de superiore codicis scriptura disputans dicit Niebuhrius (l. l. p. 12), se probe scire, quam lubrica sit fallaxque haec tota de aetate antiquissimorum codicum ratio, id etiamnunc valere, me admonet Guilelmus Wattenbach, rei palaeographicae, quod nemo nescit, peritissimus, a me de difficili hac quaestione consultus, ac pertinere hoc ait ad omnes codices huius generis, ‘aus der Zeit’, ut ipsa verba viri illustris amicitiaeque iuvenilis vinculo mecum coniuncti afferam, ‘wo die alten Kalligraphen ihr Gewerbe noch trieben’. Tum pergit ‘Die Schrift erinnert sehr an den Pariser Prudentius saec. VI, sowohl in der Form der Buchstaben als in dem so stark wechselnden Druck; für höheres Alter die schmalen Columnen und wenigen Abkürzungen. Doch möchte ich nicht über jene Restaurationsperiode der Symmacher an Theodorichs Hof hinaufgehen’.

Graeca omittit *A*, locis ad explendum vacuis relictis, ut etiam aliquot foliorum supra enumeratorum initia praecedentibus verbis Graecis in locis ibi allatis vacua manserint. Singulae paginae scriptae sunt binis columnis ternorum denorum ‘haud amplius’, ut Niebuhrius ait, versuum: singulae lineae continent litteras plerumque inde a novem usque ad tredecim. Lemmata

---

*) Num in reliquis ligaminibus glutine obtectis alia scripturae vestigia laterent, perquirere mihi non licuit.

**) Scripturae specimen proposuit in tabula adiecta num. 5 notatum.

uno tenore eo loco conscripta fuisse, ante libri sc. primi initium, quem in libris vetustioribus hodie obtinent, cum eo sequitur, quod primorum tantum librorum reliquiae his foliis continentur, tum eo quod inter lemmata lib. XVII cap. 21 et lib. XVIII cap. 1 spatium trium versuum relinquitur, quorum in primo num quid scriptum olim fuerit dispicere non potui, in reliquis autem duobus iteratis curis haec denique legere mihi videbar XX.*) HAECIN | [S]VNT. De ipsa hac libros numerandi ratione et de orthographicis palimpsesti rationibus infra dicendum erit.

Paulo vetustius fortasse id exemplum fuit, cui hoc epigramma inscriptum erat, quod in plerisque codicibus post librum nonum legitur inscriptum**) C. Aurelii Romuli: Exemplum Eustochii et C. Aurelii Romuli.

Cecropias noctes, doctorum exempla virorum,
Donat habere mihi nobilis Eustochius;
Vivat et aeternum laetus bona tempora ducat,
Qui sic dilecto tanta docenda dedit.***)

Nec quis C. ille Aurelius Romulus fuerit constat nec de Eustochii possessoris ac donatoris codicis illius Gelliani

*) An XXI.? Non satis dignoscere poteram, utrum lineola extrema ad scripturam antiquiorem an ad recentiorem pertineret, collatis tamen rell. codd. vetustiorum in fine lib. XVII subscriptionibus vix dubito, quin XX. ibi legendum sit.

**) Ex melioribus partis posterioris codicibus praeter *X*, qui omnino lib. IX extr. non continet, uni *Q* deest; post IX 8 exhibent *TY* in fine excerptorum ex libro nono desumptorum.

***) Eodem loco exhibent *e* (haud igitur ex Vict. Giselini demum cod. Gelliani fragmento protraxit ILipsius epist. quaest. V 8); tum PPithoeus recepit inter epigr. et poem. vetera Paris. a. 1590 p. 151 (Lugd. a. 1596 p. 126) atque in anth. Latinam certatim illatum est a Burmanno (lib. II n. CCXXXVI), Meyero (n. 544), Riesio (n. 904), Baehrensio PLM V n. XCVII p. 407. Varietas lectionis fere nulla, nisi 'michi', 'letus' et sim. afferre velis: *inscriptione carent TYς part. e* agellii versus *inscr. ς nonnulli*, Versus *in mg. rubricator S. Germ.* 643 ‖ C. *om. ZBO* ‖ aureli *ZB*, *versus ipsos sine interpunctione et sine intervallo continuantes* ‖ *v.* 1 cecropas *Z* ‖ *v.* 2 *init.* D *om. rubricator in Z* ‖ eustothius *B* ‖ *v.* 4 ui (Q *a rubric. om.*) *Z* Cui *Π* ‖ fruenda *Buechelerus ap. Ries.* ‖

persona*); noti sunt complures eius nominis homines per saecula imprimis tertium et quartum p. C. n., quorum nonnulli litteris etiam operam dederunt sane Graecis**), ita ut paulo certior coniectura ne de hoc quidem homine proferri possit. Sane, cum versus quoque illi vegetae certe Latinae linguae senectutis nullum prae se ferant indicium, exemplum illud Eustochianum, ex quo epigramma illud loco quidem satis miro (cf. infra) in codices nostros transiit, eidem fere aetati non sine aliqua probabilitate adsignabimus.

Gallus Avienus q. f. (cod. Schegkianus).

Quodsi non multum ad Noctium Atticarum fata cognoscenda ex hoc Eustochii, tum Aurelii exemplari lucramur, multo minus prodest notitia a Iacobo Schegkio, Iacobi professoris olim Tubingensis († a. 1587) nepote, observationum et emendationum praemessae viris amicis et doctis oblatae (Francof. 1590. 4 = Grut. lamp. IV 888 sqq.) epist. VI (cum HStephano communicata p. 16 sq.). Narrat ibi Schegkius, manuscriptum codicem, quamvis vix ante ducentos annos exaratum, tamen optimae notae, ut fere minima maxima a doctis editarum observationum fideliter exhibeat, in frontispicio gerere novam ac miram libri inscriptionem 'Agellii P. Noctium Atticarum lib. XIX, qui supersunt cum argumentis Gallus Auienus VC. RC.' Initio primi libri eundem codicem incipere dicit 'Agellii P. noctium Att. lib. I, cum argumentis incipit feliciter' et decimi libri 'Agell. lib. d. sine argumentis'***). Unde Schegkius colligit, Gallum illum Avienum, hominem praeterea ignotum, recensuisse Noctes Atticas. Equidem iam a. 1851 OIahnii dubitationes in praeclara de subscriptionibus in scriptorum Romanorum codicibus commentatione (nunt. soc. sc. Sax. cl. ph. hist. a. 1851 p. 364) de genuina huius inscriptionis alibi nusquam

*) 'Criticum seu emendatorem Gellii' eum fuisse, quae Burmanni l. l. est sententia, ex hoc epigrammate concludi nequit.

**) v. modo *h* comm. academicae p. XIII l. p. 409; cognomines alios affert Pape-Benseler lex. nom. propr. Gr. s. v.

***) Cum hae subscriptiones ceterum litteris cursivis apud Schegkium exhibeantur, 'Agell.' voc. litteris rectis scriptum est; videtur tamen subscriptioni lib. X addendum esse.

repertae origine prolatas auxi atque etiamnunc non minus mihi suspecta est*).

'Herr Dr. Hertz', l. l. scripsit Iahnius, 'an den ich mich um Auskunft wandte, hat diese Notiz in keiner Handschrift gefunden und meine Zweifel an der Authenticität bedeutend verstärkt. Das P hinter 'Gellii' ist so auffallend als das RC am Schluss, das sich auch in der apokryphen Subscription [des Virgil] von C. Barth fand (s. p. 330), auch der Titel 'libri 19 [XIX] qui supersunt' ist höchst bedenklich. Dazu kommt, dass in den älteren Handschriften nicht der ganze Gellius, sondern die sieben ersten oder zwölf letzten Bücher sich finden und vor dem Anfange des fünfzehnten Jahrhunderts, wie Hertz mir mittheilt, die Zusammensetzung der losgerissenen Theile nicht geschehen ist. Es wäre ebenso merkwürdig, dass Schegkius in Tübingen zu einer so ausserordentlichen Handschrift gelangt wäre, als dass späterhin jede Spur davon verschwunden sein sollte. Vorläufig wird daher diese Subscription nicht als beglaubigt angesehen werden können'.

Quodsi etiamnunc eandem sententiam, ut modo dixi, amplector, huic tamen argumento haud multum tribuendum esse fateor: nam cum expressis verbis dicat Schegkius a. 1590 codicem illum 'vix ante ducentos annos exaratum' esse, id ad prima sane saec. XV decennia referri potest, quibus tales libri revera exstiterunt. Sed quod iam tum dici debebat, praeter ea, quae ab Iahnio adnotata sunt, id imprimis animadvertendum est, ea, quae de variis huius libri lectionibus affert Schegkius, ita comparata esse, ut vix fidem iis tribuas: II 29, 5 'concesserat', quod sane facillime cum 'congesserat' commutari poterat, tamen in nullo quod sciam codice exstat, paucis tamen annis ante (a. 1583) a. Rob. Titio erat propositum; in paragrapho praecedente 'habet' nullus alius liber pro 'habitat' praebet; V 1, 6 nullus 'ostitas' unde 'obstitas' coni. Schegkius,

*) Multo minus apocryphum hunc Gallum Avienum auctorem lemmatum Gellianorum habere licet, quod olim a viris quibusdam doctis fortasse, sed certe non prudentibus factum esse dicitur.

pro ‘obstipidas’ (debebat ‘obstupidos’*)) nec veterem ed. equidem novi, quam secum facere dicit; VI 2, 9 ‘de me hortatur’ in versu Enniano libri fere omnes, § 5 ‘dehortatur’, atque ita utrobique vett. edd.; quodsi Schegkius suum cod. cum Nonio in Ennii versu ‘de me hortatur’ legere dicit, hoc etiamsi non satis accurate dictum videretur, per se sane suspicionem non moveret; sed X 3, 17 sqq., ubi ‘suum perpetuo ‘Brettiani’ Graeco more’ praebere dicit, omnes Bruttiani’; XV 1, 6 nullus ‘albumine’, ille in mg. ms. ‘alii quidam legunt ‘albumine’’ addi narrat, quod ex Plinio substitutum dicit; denique nec ibidem c. 21 extr. ullus cod. praebet additamentum libri illius, si dis placet, ‘atque Thesea’. Ex his igitur sex locis a Schegkio tractatis unus tantum ita comparatus est, ut non eandem suspicionem moveat, quam movent subscriptiones illae aperte et ipsae ficticiae**).

Vt vero de fide eius iudicium proferri posset, etiam varias lectiones ex codicibus ‘suis’ in illo opusculo ab eo ad alios quosdam auctores allatas examinavi. Pertinent autem im-

---

*) Per totam fere hanc disputationem male in ‘as’ vocabula vitio typographi aut ipsius auctoris exeunt, quae in ‘os’ exire debebant.

**) Si Iahnius miratur, quod codex ille singularis T u b i n g a e Schegkio obtingere potuerit, certe homo accuratissimus et in hac quoque litterarum nostrarum parte versatissimus Iacobum hunc, Davidis f. Iacobi n., Schegkium non commutavit, quod fieri solet, cum Iacobo avo; quaerendum tamen esse putavi, num illo tempore Tubingae ille commoratus esset, ac Ludovicum Schwabium, amicum et hospitem iucundissimum, precibus adii, ut ea de re certiorem me faceret: atque is, qua est erga me benevolentia, quae de Schegkio hoc nepote Tubingae erui poterant diligentissime conquisivit. Quae omnia proferre huius loci eo minus est, quod certius quam vel operosis curis illis compertum est, ex ipso opusculo postea demum toto a me perlecto patet, recte Iahnium codicem, si dis placet, illum Tubingae assignasse; nam epistula quinta ad Martinum Crusium inde ab a. 1559 per dimidium fere saeculum professorem Tubingensem data his verbis orditur ‘Si quando Schola n o s t r a humanitatis studiis floruit, nunc maxime floret’. Iam igitur non tanta mole opus erat ad Schegkii huius nepotis et universae gentis Schegkianae fata ex tenebris suscitanda: tamen operam illam non cassam fuisse quaeque inde expedita sunt philologis et ICtis — nam ICtus Iacobus ille nepos fuit — propositum iri spero.

primis ad Valerium Maximum (ep. IV), Iuvenalem (ep. V), ad quem duos codd. adhibuisse se dicit, Solinum (ep. XI), tum etiam singulis locis ad Accium ap. Macrobium (Sat. I 7, 36: ep. VIII p. 22), Persium (III 106: ep. X p. 28), Venantium Fortunatum (carm. III 9, 29: ep. XIV p. 36), Livium (XXXVII 54, 19) ap. Prisc. (XVII § 165: ep. XV p. 37). Unde hos codices nactus sit, non affert, nisi in uno Macrobiano, quem sibi commodatum esse dicit a Leonh. Engelhardo, quem professorem philosophiae Tubingensem fuisse scimus; vix credemus, de ipso hoc cod. eum mentitum esse: 'imque diem' tamen quod inde profert pro 'eumque diem' nusquam alias inventum est, ut nec 'capite obnupto' pro 'capite induto' apud Persium, nec 'qua quaeque civitas ausit a suis' apud Priscianum, dum 'myrta' apud Venantium omnium fere librorum mss. consensu ('mirta' unus ap. Leonem) commendatur. Nec minus credibilia et commendabilia apud ceteros illos auctores incredibilibus et pravis miscentur: sic apud Val. Max. IV 6, 4 praeter 'abiicere' (pro 'eiicere') 'coacta est', quod per se sane non incredibile tamen alibi non invenitur, aliam lectionem 'abacta est' exstare narrat in ora manuscripti, sic ambos suos 'tanti anquirendi est' praebere contendit Iuv. VI 501, sic alterutrum - 'liber' ait 'quem laudo' - 'pede nudo' pro 'pytismate' etc., 'scriptura', ut addit, 'nova, non visa, non lecta hactenus', ibid. XI 175, sic eundem 'rutisse' pro 'grunnisse' XV 22. Cum praeter Tubingensem universitatem etiam Marburgensem*) et Heidelbergensem adierit, lectiones ex Solino a Schegkio prolatas cum varietate cod. Heidelbergensis saec. XI**) a Mommsenio prolatas contuli, sed per sex locos ab illo tractatos nusquam plane cum eo congruit; quod autem ad ipsas lectiones illas attinet, praeter alia, quae suspicionem non movent, 1, 75

*) Vniversitatis utriusque bibliothecae certe tum non plures codd. Latinos ad auctores classicos pertinentes possidebant quam nunc; nunc vero exstant utrobique paucissimi atque omnino huc non pertinentes cf. de bibliotheca Marburg. CFHermann catal. codd. Marburg. init. (A 1—3), de Tubingensi Kluepfelius Serap. IV (1843) p. 188 sqq.; 205 sqq.

**) cf. de hoc cod. Th. Mommsen ad Solinum praef. p. LXXIX sq.

p. 22, 9 M. 'auctiorem', quam 'veriorem' quoque dicit, lectionem affert 'Tritannum armatura Samnitium, gladiatorem natura fuisse'; 5, 19 p. 57, 9 'Astas' quod per 'Assas' explicat pro 'vascas' (sc. tibias); 42, 2 p. 190, 10 'exinde' pro 'usque adhuc'. Haec fere omnia tam arbitraria et nullo alio horum scriptorum exemplari fulta sunt, ut, etiamsi non negaverim, quod ex aliis a Schegkio prolatis fere sequitur, unum alterumve codicem ei ad manus fuisse*), tamen in lectionibus inde afferendis satis sublestam eius fidem esse, vix infitiandum sit. De Gallo igitur Avieno res fere acta est. Quod vero ad ipsum illum codicem Gellianum attinet, suspicio de eo concepta aliquantum augetur iis, quae paucis annis post opusculum illud emissum Io. Wowerius, ipse Gellio edendo intentus, ad Ianum Gruterum m. Nov. a. 1595 scribit (ep. I 14, epp. centur. II Hamburgi CIϽ IϽ CIX - immo XIX - p. 28 sq.) '& vero Scegkius gloriatur in Praemess. de MS. Gellio, qui utinam extrahi posset, aut saltim inde transscriberet lectiones variantes'.

Gregorius Turonensis. Ad alteram saeculi sexti partem satis tenuis Gellii memoria apud Gregorium Turonensem (c. a. 540—594) pertinet. Exstat in praefatione libri inscripti 'vita patrum' p. 1143 sq. ed. Ruinart. Ibi Gregorius 'et quaeritur' ait 'a quibusdam, utrum 'vitam sanctorum' an 'vitas' dicere debeamus. Agellius**) (*sic libri mss.*) autem et complures alii philosophorum 'vitas' dicere voluerunt'. Nam Plinius auctor in tertio artis grammaticae ait 'vitas antiqui cuiuscumque

---

*) Manuscriptos fere ubique expressis verbis nominat.

**) G. I 3, 1 'in libris eorum, qui vitas resque gestas clarorum hominum memoriae mandaverunt'; XIII 2, 1 'quibus otium et studium fuit, vitas atque aetates doctorum hominum quaerere ac memoriae tradere'. Haud igitur recte FHaasius, amicus olim et collega praestantissimus, qui l. huius Gregoriani mentionem fecit in scholis de gramm. Lat. habitis (I ed. Eckst. p. 143), l. a Gregorio indicatum iamnunc apud G. non exstare opinabatur. (Idem tamen Gellius XVII 21, 1 'ne in sermonibus forte inconspectum aliquid super aetate atque vita clariorum hominum temere diceremus' cf. etiam XIV 3, 1 'qui de Xenophontis Platonisque vita et moribus pleraque omnia exquisitissime scripsere').

nostrum dixerunt, sed grammatici pluralem non putant habere vitam' *).

Num notitiae Gellii studiorumque in eo positorum ampliora vestigia per proxima saecula inveniantur, nescio**); vix tamen negari poterit, cum inde a saeculo decimo codices Gelliani non tantum commemorentur, sed etiam ad nos propagati sint, etiam per haec saecula Noctes Atticas non omnino tenebris redditas esse, cum vel libri vetustissimi praeter palimpsesti illius folia hodie servata ab exemplaribus litteris minusculis conscriptis originem ducant (v. infra). Praeterea autem ad hoc tempus pertinere videntur initia iteratorum illorum studiorum lexicographicorum et glossographicorum, quae per totius fere medii aevi decursum continuata notitiam ac lectionem Gellianam satis frequenter prodere solent.

Petronius Arbiter q. f.

Eorum qui huc pertinent agmen ducat, quamvis de aetate eius certum iudicium ferre non liceat, pseudonymus ille Petronius Arbiter de verborum significatione (s. de antiquis dictionibus), qui ex noviciis saec. XV codicibus post CBeck (a. 1860) editus est et ab AReifferscheid mus. phil. 16, 1 sqq. et in appendice opp. AMaii postuma (a. 1871) p. 68 sqq.***) Recte Reifferscheidius docuit, eum Isidoro posteriorem esse; paulo certius eius aetatem definire liceret, si sciremus, inde a quo tempore Gellius dimidiatus sit: constat enim, quod neminem fugere potest, satis magna pars earum glossarum ex excerptis Gellianis secundum librorum capitumque

*) His verbis non probari et Gellii et Plinii opera Gregorium in manibus habuisse facile concedemus WArndtio praef. ed. Greg. hist. Franc. p. 7, 1, cum praeter unam Ciceronis mentionem 'sine dubio ex Hieronymo' nullum studiorum in litteris antiquis praeter Vergilium et Sallustium positorum vestigium apud Gregorium inveniatur cf. Arndt l. l. p. 6 sq. quemque affert GKurthium rev. des quest. hist. XXIV 586 sqq.

**) Isidori, Aldhelmi, Bedae, Alcuini, Hrabani Mauri scripta etsi non omnia perlegi, tamen ita perquisivi, ut vix credam, directam aliquam Gellii mentionem oculos meos effugisse.

***) Cf. praeterea FBücheler Petron. ed. mai. praef. p. XII; GLoewe prodr. p. 164.

ordinem ordinatis: at incipiunt ea excerpta a libro demum Gelliano decimo*). Earum ad verba Gellii recensenda et emendanda nullum usum esse, recte admonuit Reifferscheidius l. l. p. 3; quae a verborum contextu in libris optimis tradito recedunt aut corrupta sunt aut ad arbitrium immutata.

Glossae Agelli et Marcelli. Nil sane nisi nomen Gellii aetate supra indicata fortasse vetustius, certe haud multo recentius affert glossarium cod. bibl. publ. Leid. XVIII N. 67 F. saec. VIII aut IX, fol. 'INCIPIVNT GLOSAS AGELLI ET MARCELLI'**) inscriptum, quamvis ad unum Nonium Marcellum pertineat***); praeterea tamen recte inde LMüller concludere videtur, 'dass man', ut ipsius verbis utar, 'schon im Mittelalter erkannte, wozu freilich kein besonderer Scharfsinn gehört, dass Nonius stark aus Gellius geschöpft hat'. Vt lexicographica haec uno obtutu comprehendam, inter fontes suos Gellium non nominat Papias (paulo post s. XI med.), tamen eo utitur s. v. bidens†), quem l. olim afferre solebant ad quaestionem de Gellii nomine diiudicandam; nec minus ab Hugutione episc. Ferrariensi (s. XIII ineunt.) in usum vocatur teste FHaasio in praestantissima de studiis medii aevi philologicis disputatione (p. 33)††); num etiam Ioannes de Ianua in Catholico a. 1286 ad finem perducto Gellio usus sit, diligentius quaerere eo securius omisi, quod praeter Papiam†††) ex Hugutione fere pendet.

(Marginal notes: Papias. — Hugutio. — Ioannes de Ianua.)

---

*) Deinceps ex libris X—XVII desumpta sunt adiectis duobus additamentis ex lib. XIII petitis.

**) Martelli *LMüller*.

***) Cf. de eo τ gramm. Lat. IV 277; LMüller ann. phil. 93, 389 sq., Lucil. p. XXXVI; GLoewe comment. sem. phil. Lips. p. 244 sqq. (= gloss. nom. p. 233 sqq.) coll. prodr. gloss. p. 170 sqq.

†) 'De bidēte' ibi ait 'ap. Au. Gel. lib. XV ca. VI. (sic in ed. Ven. a. 1485) Bidentes p. nigidius' *etc.* (cf. adn. ad G. l. l., lib. XVI c. 6 scil.).

††) De Hugutione cf. GLoewe prodr. p. 240 sqq.; SBerger de glossariis et compend. exeg. quibusdam med. aevi (Paris. 1879) p. 15 sqq., tamen ut neutrius disputatio h. l. propius ad nos pertineat.

†††) s. v. Bidens Ioannes Gellii mentionem non inicit (fol. 98r non num. col. a ed. Koburgerian. Norimb. a. 1483).

Vsus porro est Gellio inter alios scriptores auctor glossarii Vergiliani primum a CBarthio advers. XXXVII 5 editi, de quo ad GLoewium prodr. gloss. p. 164 ablegasse sufficiat; idem p. X sq. coll. p. 169 sq. inter IAFabricii schedas in academiae Havniensis bibliothecam delatas commemorat glossarium Gellianum. Glossarium Barthianum et Havniense.

Sed ut iam ad saeculum nonum redeamus, duoviri inter homines eius aetatis litteratos locum insignem obtinentes hic commemorandi sunt, Servatum Lupum abbatem Ferrariensem dico et Einhardum.

Quorum ille, qui vixit ab anno fere 805 — paulo post a. 862, adulescens in ipso monasterio Ferrariensi educatus ab Aldrico praeceptore suo, eius monasterii abbate, tum inde ab a. 829 episcopo Senonico, sive, ut ipsius Lupi verbis utar,*) 'a sancto metropolitano episcopo Aldrico', 'delegatus' est ad Einhardum, eo tempore iam Mulinhemii (Seligenstadii) commorantem. In epistula cummaxime allata ab eo postulat Lupus, ut quosdam libros sibi commodet. 'Sunt autem', ait**), 'hi: Tullii de rhetorica liber ... Item eiusdem auctoris de rhetorica tres libri in disputatione ac dialogo de oratore. Quos vos habere arbitror, propterea quod in brevi voluminum vestrorum post commemorationem libri ad Herennium interpositis quibusdam aliis scriptum reperi: Ciceronis de rhetorica. Item Explanatio in libros Ciceronis. Praeterea A. Gellii Noctium Atticarum. Sed et alii plures in praedicto brevi, quos, si deus apud vos mihi gratiam dederit, istis remissis accipiens describendos mihi, dum hic sum, avidissime curare cupio'. Quos ut videtur omnes, certissime vero Gellium accepit: nam ipso fere reditus in patriam (a. 836) tempore Einhardo haec scripsit***): 'A. Gellium misissem, nisi rursus illum abbas Servatus Lupus.

---

*) Ep. I ad Einhardum p. 2 opp. Lupi ed. Baluz. a. 1710.

**) l. l. p. 4.

***) ep. V p. 23 cf. Monum. Carolin. ed. Iaffé p. 498, 6. Vtrumque locum cum aliis Servati similibus bibliothecarum catalogis antiquis a se collectis (Bonnae a. 1885) inseruit GBecker (25, 1; 2 p. 56). In ipsis catalogis bibliothecarum saec. XIII vetustioribus Gellium neque ipse inveneram neque

retinuisset, questus necdum sibi eum esse descriptum. Scripturum se tamen vobis dixit, quod praefatum librum vi mihi extorserit. Verum et illum et omnes ceteros, quibus vestra liberalitate fruor, per me, si deus vult, vobis ipse restituet'. G. autem a Lupo lectum esse, demonstrat locus aliquis vitae S. Wigberti ab eo conscriptae (c. 21 p. 306 Bal.) 'videres lignorum simplicem materiam nec prorsus alumine oblitam velut amoliri a se ignis potentiam' *etc.*, quem ad G. XV 1 spectare iam Herm. 8, 278, 2 adnotavi.

Einhardus. Neque apud ipsum Einhardum vestigia notitiae Gellianae deesse nuper probatum ivit MManitius in comm. de eius operibus ac stilo (N. Archiv d. Gesellsch. f. ält. deutsche Geschichtskunde VII, 1882, 517 sqq.) p. 543 singula quaedam verba ab Einhardo usurpata afferens, quae ei ex G. originem ducere videbantur. Atque etiamsi haec: 'aliorsum', 'foedifragus', quod ipse G. ex Laevio affert, 'laetabundus', 'obnubilare' non apud unum G. leguntur*), tamen satis rara haec verba apud Einhardum, cui Noctium Atticarum codex, ut cummaxime vidimus, ad manus erat, ex hoc fonte fluxisse haud sane improbabile est.

Inde a saeculo decimo fere ineunte constantem librorum mss. Gellii hodie superstitum, de quibus infra accuratius agetur, seriem incipere, h. l. iterum breviter adnoto, alia studii Gelliani per saeculum decimum indicia proferre nequeo. Nec fere melius per saeculum XI anquirenti mihi res cessit.

Petrus Damianus. Sane Petrus Damianus inter sat multos alios scriptores Gellii quoque nomen affert. Quod cum accuratiore notitia non addita in AWamberae dissertatione de Damiano Vratislaviae a. 1875 emissa significatum invenissem**), ipsum auctorem

---

apud Beckerum invenio; in catalogo bibl. ecclesiae Christi Cantuariensis saec. XIII extr. aut XIV ineuntis (Becker l. l. 180 p. 289) ap. Edwards memoirs of libraries I 183 (cod. CCCXXXIII) post Ambrosium et Livii primam et secundam partem 'Gellium noctium Atticarum' inveniri me edocuit RFörster.

*) Cf. ne longus sim Georgesii lex.[7], fidissimum ducem, s. vv. ll.

**) D. heilige Petrus Damianus *etc.* Theil I p. 7, 1.

precibus adii, ut me de iis locis in operibus cardinalis illius atque episcopi Ostiensis certiorem faceret, quae ad G. spectarent. Ille autem vir doctus officiose precibus meis obtemperans unum tantum eiusmodi locum sibi innotuisse indicavit*), opusculi scil. tricesimi tertii de bono suffragiorum et variis miraculis, praesertim B. Virginis, cap. I (III 573 sq. P. Damiani opp. ed. CCaietanus, Bassan. 1783), ubi haec leguntur: 'Hic ad memoriam redit, quod, sicut Gellius ait, Alexander somniavit, ne somniis crederet. Vbi quidquid eligat Alexander, hoc disceptatio fine concluditur: ut illi, quod viderat, somnio non credatur. Nam si somniis iure creditur, somnium illud, quod asserit, non credendum esse mentitur. Quod si nequaquam debet somniis credi, consequitur etiam, ut nec illis debeat fides adhiberi'. Quod ad Auli Gellii Noctes Atticas non spectare scio, quo spectet, unde Damianus hauserit et ipse nescio et ex aliis, quos prae ceteris scire posse opinabar, frustra quaesivi.

Cum igitur ipsum Damianum Gellii quamvis ab eo nominati notitia caruisse pateat, perperam Benzoni episcopo Albensi obtruditur. Nam in his versibus, qui leguntur in libro eius ad Heinricum IV (mon. Germ. script. XI 599) (Benzo.)

Maro vates Mantuanus, Lucanus et Statius,
Pindarus seu**) Homerus et noster Horatius,
Grillius, Quintilianus, comicus Terentius
Formidassent regis opus, quo nil excellentius,

Grillii nomen recte se habere et male olim ab HIArntzenio, nuper a CPertzio Gellii mentionem ibi quaesitam esse demonstravit MHaupt Herm. 1, 46 (opusc. III 339 sq.).

Ampliora Gellii vestigia persequi possumus per saeculum XII, quo haec studia per gentes fere cultiores satis vigebant. Sic haud exiguum auctorum Romanorum numerum in usum suum convertit Ioannes Sarisberiensis († a. 1180). Quod iam (Ioannes Sarisberiensis.)

---

*) Neque a me neque ab adulescente aliquo docto in usum meum Damiani opera perlustrante alii inventi sunt.

**) '*f.* sive' *Hauptius.*

antea haud ignotum luculentissime exposuit Carolus Schaarschmidt cum in commentatione museo philologico (14, 200 sqq.) anno 1859 inserta, tum in libro maiore de eodem Ioanne tribus annis post Lipsiae emisso p. 81 sqq. Brevissime ibi, quod, si universum eius institutum spectas, vituperare non licet, defungitur A. Gellio, quem uno exemplo prolato largum modo fontem eruditionis a Sarisberiense adhibitae vocat.*) Et satis sane frequenter Noctes Atticas ille expilavit, iam in ipso Policratici sui limine tacite praefationis Gellianae initio usus**), tum deinceps per eiusdem operis libros a quarto usque ad sextum***) libris Gellianis I—V et IX—XIII†). Atque id quidem ita, ut partim quidem fontis indicium omnino omitteret, partim Gellium nominatim afferret††), semel (VII 3 princ.) Noctium Atticarum titulo addito, partim solum hunc

*) 'Eine reiche Fundgrube von Citaten' mus. l. l. p. 206, op. l. p. 91.

**) Cf. ibi adnotationem.

***) Lib. IV c. 6—8; 11; V 6 sq.; 10; 12; 15; 17; VI 12; 23; 26.

†) G. I 8 (Io. Sar. Policr. lib. VI c. 23); 13 (VI 12); 14 (V 7); 17 (V 10; VI 26); 26 (IV 8); II 2 (IV 7); III 6 (V 6); 8 (V 7); V 10 (V 12); 14 (V 17); IX 3 (IV 6); X 8 (VI 12); 10 (ibid.); XI 9 (V 10); XII 7 (IV 11); 12 (V 15); XIII 8, 3 sq. (IV 6), si nihil a me praetermissum est. (VIII 10 extr. Io. Sarisb. non G. I 10 adhibuit, sed Macr. Sat. I 5, 1 sq.; VI 19 non G. V 5, sed Macr. II 2, 1 sqq.; etiam VIII 7 p. 239 G. non ex G. XIII 11, 6 sq. eum pendere arbitror, sed ex Macr. II 8, 2 sq., qui Gellio usus erat. Hunc locum etiam HLinke quaestt. de Macr. Sat. fontibus, Vratisl. a. 1880, inter locos Macrobianos a Sarisberiense usurpatos enumerat, p. 16 sqq. adn. 3, cui illi duo addendi sunt. Similiter VII 3, quamvis G. Noctium Atticarum titulo prolato - cf. supra -, non ex G. XIX 1 hausit, sed ex Augustino de civ. dei IX 4). Singuli loci ex ipso G. excerpti ad capitum Gellianorum initia indicata sunt potiore lectionis varietate, quantum mihi innotuit, inter adnotationes recepta.

††) V 12 et saepius VII 3. In edd. quibus utor Lugd. Bat. a 1639 et ed. Giles vol. III et IV Oxon. 1848, sive A. Gellius sive Aulus Gellius scribitur, in illa VII 3 ad mg. bis adnotatur, 'al' Agellius'. Ita a Sarisb. Gellium appellari ll. ll. dicit Schaarschmidtius, quod tum demum accuratius enotescet, si editio Policratici vere critica exstiterit (cf. FEyssenhardt mus. phil. 16, 619 sqq.).

titulum nominaret*), alibi vero pro ipso Gellio auctores ab eo adhibitos, id quod non fugit Schaarschmidtium. Praeter exemplum ab illo allatum V 7, ubi Iulium Hyginum pro G. I 14 affert, alterum in eodem Policratici capite exstat, ubi paulo post Claudii Quadrigarii notitiam fonte non patefacto ex G. III 8 hausit Ioannes; tum IV 11 Valerii Maximi testimonium arcessivit ex G. XII 7; V 6 Aristotelis in septimo problematorum et Plutarchi in octavo memorabilium (immo 'symposiacorum') ex G. III 6; V 17 Apionis ex G. V 14; VI 12 eiusdem ex G. X 10; VI 26 Varronis ex G. I 17. Quod vero peius est VI 12 pro eodem Gellio X 8 Plinium atque ibidem paulo post pro G. I 13 Frontinum producit, indeque Sempronium Asellionem et plerosque alios historiae Romanae scriptores testes excitat a G. l. l. prolatos. Quod vero ad libros Gellianos ab eo adhibitos attinet, ab initio aeque atque hodie mancos fuisse patet coll. Policratici initio; in universum vero tanta licentia in verbis Gellianis reddendis utitur Ioannes, ne id urgeam, ne contextum quidem q. v. eius, ut modo dictum est, ad libros mss. iuste constitutum esse, ut certum iudicium de codicibus illis vix proferre possis: ut nunc res se habet, quantum omnino iudicare licet, saepe sane a libris melioribus pendere videtur, nonnumquam tamen etiam cum libris deterioribus congruit.**) Semel etiam in Metalogico

---

*) IV 6 'in Atticis Noctibus (voluminibus v. l. a Gilesio allata, ms. Cantabrig. ab eo collati, ut vid.) legi memini'.

**) Veluti Policr. V 12 dicit historiam ibi de Pythagora narratam ad Protagoram a Gellio referri, apud quem V 10 sic recte in *VR* eius nomen traditur, dum inde a § 6 certe Pythagorae nomen in *P* invenitur; cum iisdem ibid. c. 14 § 21 'porrigere' exhibet ('pergere' *P*), c. 10 § 6 contra 'primum' ponit = *P* (primo *VR*); cum *P* ibid. § 11 in ed. utraque a me usurpata 'opto' legitur, 'potui' = *R*ς pro v. l. adnotatur in ed. Lugd. (otu *V*); cum eodem *P* etiam § 16 lectio ap. Sar. recepta 'versutae et excogitatae' fere conspirat; § 12 tamen cum ς 'magis' et 'praeludium' ('maius' et 'prolubium' *VPR*) apud Sar. invenitur; VI 12 in loco Gelliano X 8, 2 'declinantis' exhibet cum *QNYo* ('declinatis' *ZBXOΠT*; ibid. 'a' cum rell. praebet om. a *Q*; IV 11 apud G. XII 12, 2 exhibet 'tacite' cum ς (tacitae *q* tacita *recte Q rell.*); ibid. § 4 ab inimicis' recte cum *XOΠN* ('ab amicis' *QZB*[u]) *etc.*

(III 10 p. 151 G.) Gellii mentionem fieri video: 'Si vero planum sit' ait 'et simplex quod interrogatur, aut sic, aut non respondendum. Vt enim est apud Agellium, 'qui in talibus plus vel minus respondet quam quaeratur ab eo, lineam recte disputandi ignorat aut dissimulat'', quem l. ad N. A. XVI 2, 1 spectare perspexit OGorges.

Valerius ad Rufinum (W. Map). Gelliana quaedam vestigia in Valerii illa ad Rufinum epistula, quae S. Hieronymi operibus insiticiis inseritur, invenire sibi visi sunt et Th. Wright l. mox afferendo et Luc. Müller ann. phil. 95, 790. Vulgo haec epistula saeculi fere sexti p. C. n. initio adsignari solet; ad alteram potius saeculi XII partem pertinet, si revera a Waltero Map (s. Mahap, vg. Mapes), quem a. 1196 archidiaconum Oxoniensem factum esse constat, profecta est. Is scilicet in opere a se per varia vitae suae tempora composito*), quod 'de nugis curialibus' inscribitur**), contendit (distinct. IV c. II p. 142), se hanc epistulam amico cuidam 'qui uxoria tendebat' scripsisse, 'mutatis', ut ait, 'nominibus nostris, me qui Walterus sum Valerium vocans, ipsum qui Iohannes est et rufus Rufinum. Praetitulavi epistulam sic: 'Dissuasio Valerii ad Rufinum philosophum, ne uxorem ducat''. Iam sequitur (c. III—V init.) ipsa illa epistula in libris manuscriptis sat multis praeterea seorsum servata. Atque ibi quidem (c. III p. 149) narrantur haec***):

---

*) v. Wright l. cum maxime afferendo p. IX sq.

**) Ed. ex unico cod. Bodleiano 851 a. 1850 impensis societatis Camdenianae Th. Wright.

***) Exscripsi ea interpunctione ubi opus videbatur mutata ex ed. Wrigthii, qui praeter Bodleianum illum codicem ad hanc epistulam recensendam adhibuit duos mus. Brit. codd., Arundel. 14 saec. XIII et Burnei. 360 saec. XV; equidem addidi potiorem varietatem cod. Lugd. Bat. Voss. F 7 s. XIV (= Gellii *Z*), unde anno 1846, cum Lugduni Bat. morarer, hanc epistulam mihi describendam curavi, et cod. Vratislav. Rehdigerani 130 (olim 42) = ϱ, cuius ea certe pars, quae huc pertinet, recte eidem saeculo ab Alb. Wachler (Thomas Rehdiger etc. p. 56) assignari mihi videtur. (His demum conscriptis Luc. Müller mecum communicavit huius epistulae editionem mihi ignotam ad eundem illum cod. Vossianum a se insertam loco sane satis recondito, annalibus scil.

'Metellus Mario respondit, cuius filiam dote divitem, forma nobilem, genere claram, fama felicem ducere noluit, 'Malo meus esse quam suus'. Cui Marius 'Immo erit tua'. At ille 'Immo virum oportet uxoris esse, logicum enim est: talia erunt praedicata qualia subiecta permiserint'. Sic facetia verbi Metelli divertit ab oneribus dorsum eius'. Tum paucis interiectis 'Lais Corinthia praerogativa pulchritudinis insignis tantum modo regum et principum dignabatur amplexus; conata est tamen Demostheni philosopho participare thorum, ut notae castitatis eius miraculo soluto videretur ipsa specie sua lapides movisse, ut Amphion cithara, attractumque blanditiis attrectat suaviter. Cumque iam Demosthenes emolliretur ad thalamos, petivit ab eo Lais centum talenta pro consensu. At ille in coelum suspiciens ait 'Non emo tanti poenitere''*). Quae quamvis priore certe loco longe distent ab iis, quae apud Gellium I 6 leguntur de Metelli Numidici (Macedonici secundum alios) oratione ad populum de ducendis uxoribus habita, tamen cum quae altero loco narrantur aperte cum argumento capitis Gelliani uno tantum capite interiecto ab illo separati (I 8) consentiant, revera ad G. memoriam spectare cum vv. illis doctis arbitror**). Vtrum ipse haec ex G. hauserit auctor ac de suo ita immutarit, an aliunde dicere nequeo***); auctor

---

inscriptis Tijdschrift voor de Neederlandsche Gymnasiën en Hoogere Burgerschoolen a. 1864—1865 p. 179—212.)

*) 2 clarum *Z* ‖ 3 Immo ip̄a tua erit *Z* ‖ 4 est enim *ϱ* ‖ 5 'other copies have 'subiecta qualia praedicata' *Wr.* ‖ qualia erunt subiecta permiserint *Z* ‖ subiecta esse pmiserūt *ϱ* ‖ 6 ab omnibus *Z* ‖ 7 Lays *ϱ* Thais *Z* ‖ 9 tū *ϱ* ‖ demostenis philosophi *Z* ‖ notae] uoce *ϱ* ‖ 10 soluto miraculo *ϱ* ‖ *f.* ipsos *LMüller* ‖ sue laudis mouisse *ϱ* ‖ 12 iam] *om.* *ϱ* ‖ 13 petiit *Z* peciit *ϱ* ‖ lays *ϱ* thais *Z* ‖ At (*ex* Ac *aut in* Ac *corr., quod satis dignosci non poterat*) ille illum suspitiens *Z* ‖

**) Paulo ante p. 148 'Pacuvius flens ait Arrio vicino suo' *etc.*, tum 'Cui Arrius' LMüller in adn. ms. exemplari ed. suae mihi transmisso adscripta scite emendat 'Attio' et 'Attius', utriusque poetae nomen ex G. XIII 2 petitum esse coniciens.

***) In catal. gen. biblioth. Galliae departemental. II 325 auctor epistulae dicitur partim ex Hieronymi adv. Iovin. I hausisse: equidem

vero ille num revera sit Walterus Map, quaeritur. Dubitaverunt sane aequales; sic enim pergit Walterus ad calcem epistulae (p. 152 sq.): 'Scimus hanc placuisse multis, avide rapitur, transcribitur intente, plena iocunditate legitur. Meam tamen esse quidam, sed de plebe, negant. Epistolae enim invident, decorem suum ei violenter auferunt et auctorem. Hoc solum deliqui, quod vivo. Verumtamen hoc morte mea corrigere consilium non habeo. Nomina nostra nominibus mortuorum in titulo mutavi. Sciebam enim, hoc placere. Sin autem, abiecissent illam, ut me. Volens igitur huic insulsae providere paginulae, ne mittatur in coenum a fago, latere mecum eam iubebo' *etc.* Norant igitur epistulam seorsum editam, ut etiam postea seorsum descripta est: sed equidem vix crediderim, h. l. iocari Mapium, sed ab eo ipso antea publici iuris factam esse opinor*). Vniversum certe genus sentiendi et dicendi

---

in argumento simillimo pauca tantum inveni, quae eo referenda sunt: Hier. l. l. I 42 p. 309 Vallars. 'Speusippus *etc.* Perictionem matrem Platonis phantasmate Apollinis oppressam ferunt', quae et ipsa satis licenter mutata, nomine Perictiones in libris certe misere depravato, iterat epistulae auctor p. 150 sq. '† Periccero (iccͦo *post* 3—4 *litt. lac. Z* Sicero ϱ; adnotandum tamen est totum h. l. in Bodl. omitti, ut fort. nisi librarii neglegentia subest, ad προέκδοσιν tantum pertinuerit; Lycia *v. l. ap. Hieron.*) virgo vergens in senium et fama castitatis privilegiata constanter, tandem Apollinis oppressa phantasmate concepit peperitque Platonem'; H. I 47 p. 313 'Fertur aureolus Theophrasti liber de nuptiis, in quo quaerit, an vir sapiens ducat uxorem': ep. p. 152 'lege Aureolum Theophrasti et Medeam Nasonis (*Arund.*, *Z:* Iasonis ϱ *et ex Wrightii sil. Bodl. Burn.*)'. Haec ex ipso Hieronymo, opinor, non ex Seneca, quem inter fontes suos nominat (c. 49 p. 318 cf. FHaase L. Sen. III 428 sqq.; Aem. Luebeck Hier. quos noverit scriptores etc. p. 205 sqq.; coll. p. 51 sq.; 87 sqq.; 91 sqq.) hausit Walterus; Ovidii Medeam facile de suo addere poterat. Sed tota haec quaestio peculiari disquisitione eget. Catonis dictum, quod Augustinus serm. CXCIV (AMai bibl. patr. nov. I 454), ex quo uno nobis certe innotuit, ad 'magnum' Catonem refert (M. Cat. q. e. p. 111 Iord. cf. eund. krit. Beitr. p. 309; MHaupt Herm. 4, 159; 8, 236 = opusc. III 469 cum adn. p. 470), ad Catonem Vticensem transfert ep. p. 149.

*) Cf. G. Phillips nunt. acad. Vindob. cl. ph. hist. X a. 1853 p. 361 sq. (= Verm. Schr. III Vind. 1860 p. 156 sq.); ad Walterum hanc epistulam etiam a Guil. de Giesebrecht relatam video Allg. Monatsschrift f. Wissenschaft u. Lit. a. 1853 m. Apr. p. 377.

a toto opere de nugis curialibus non alienum, ipsum argumentum ea aetate satis frequens*), totum eruditionis et genuinae et fucatae**), quamvis paulo spissius in epistula coacervatae, genus idem, codex denique, quod sciam, nullus exstat saeculo XIII vetustior***).

Neque in iis quae ad Walterum fere referri solent carminibus, eiusdem societatis impensis novem annis ante ab eodem Wrightio editis, deest vestigium aliquod lectionis Carmina WMap q. f.

*) Io. Sarisb. Policr. VIII 11 et 'Goliae' carmen de uxore non ducenda (the latin poems attributed commonly to Walter Mapes ed. Wright p. 77 sqq.) affert Phillips l. l.

**) Praeter Augustinum, Hieronymum, Gellium in epistula adhibentur Horatius et Vergilius: utroque poeta etiam W. Map utitur, praeterea partim nominatim, partim tacite Terentio, Ovidio, Iuvenale, Claudiano; semel etiam Macrobium, sane in somn. Scip. (I 10), affert (V 7 p. 238).

***) Praeter codd. supra allatos saec. XIII—XV alii afferuntur sat multi; veluti, ut pauca tantum delibem, quae praesto mihi sunt, ad saec. XIII referuntur cod. coll. Merton. Oxon. CCXLIX (HOCoxe catal. codd. Oxon. I coll. Mert. p. 98) et cod. Trecensis 787 (catal. gén. des bibl. des dép. II 325); ad saec. XIII—XIV cod. coll. univ. Oxon. LXI (Coxe I coll. univ. p. 18); ad saec. XIV cod. bibl. publ. Aurelian. (ASeptier Mss. de la biblioth. d'Orléans Aurel. 1820 p. 63 sq.; Haenel catal. lib. mss. p. 271); cod. univ. Cantabrig. 1350 (catal. Cantabr. II a. 1857 p. 516); 2144 (l. l. IV a. 1861 p. 15); ad saec. XIV extr. cod. Duacensis 694 (bibl. des dép. VI 417 sq.); saec. XV ineunt. esse dicitur cod. coll. Lincoln. Oxon. LXXXI (Coxe I coll. Lincoln. p. 42); saec. XV olim vidi cod. Vat. 5594; eodem pertinent cod. Cantabrig. 2279 (l. l. IV 112) codd. Vindobonenses duo, Florentinus unus Valerii Maximi nomine insigniti, quos affert CKempf Val. Max. p. 7, 1 (idem nomen etiam cod. Mertonensi a m. sec. inscriptum est cf. etiam Fabricius BL ed. Ern. II 64; Labbei tamen l. ibi l. equidem invenire non potui); aetatis indicio caret mentio duorum codd., qui Valeriani nomine inscribuntur, apud eundem Fabricium BMetIL VI 571 ed. Flor. a. 1859 s. v. Valeriani allatorum. Nec obstat huic sententiae, quod Nic. Trivet et Ioan. Guallensis hanc ep. commentati sunt (cf. ILelandus comm. de script. Britann. Oxon. 1709 II p. 306 sq. et 326 sqq.; Fabricius l. l. III 103 sqq.; V 127); Triveti comm. exstat in cod. Lincoln. supra l. nec certe ab initio eius diversum initium comm. anonymi in cod. coll. univ. Oxon.; Io. Ridewas (Ridevall) comm. inest cod. Cant. 1350, comm. quidam anonymus cod. Cant. 2279. Sed etiam haec quaestio accuratiore indagatione eget.

Gellianae, sane haud omnino certum. In metamorphosi enim, quae dicitur, Goliae episcopi ex codice quodam Harleiano p. 21 sqq. ibi edita versus legitur (162) 'Mars Nerinae coniugis ignibus torretur'. Quem aut ad Plautum (Trucul. II 6, 34, v. 515 Sch.) spectare aut ad G. de 'Neriene' locum, XIII 23, ubi etiam v. ille Plautinus 'Mars peregre adveniens salutat Nerienem uxorem suam' affertur (§ 11), non fugit Wrightium*), ex utro hanc notitiam auctor hauserit et num directo an aliunde eam acceperit in incerto relinquendum est; si revera W. Map carminis huius auctor est et ex ipso G. haec deprompsit, sententia nostra, qua ad eum Valerii illam ad Rufinum epistulam referendam esse censuimus, novo aliquo praesidio fulcitur.

Adam Parvipontanus.

Ioannis Sarisberiensis conterraneus, ut verbo hoc castrensi cum Plinio utar, fuit Adam quidam Balsamiensis**), cuius epistulam ad Anselmum quendam***) a se in cod. aliquo universitatis Lipsiensis (*L*) saec. XIII inventam primus edidit Mauricius Haupt in act. soc. reg. Saxon. cl. ph. hist. a. 1849 p. 276 sqq.†) Quattuor annis post eadem ex cod. quodam Wallrafiano Coloniensi (*C*) tamquam ignota Neowidae edita est ab Hoffmanno Fallerslebensi. Is in praefatione eius libelli coniecturam protulit, non tantum popularem, sed etiam aequalem et familiarem Ioannis fuisse epistulae huius auctorem, Adamum scilicet illum 'magistrum' (metal. II 10), qui identidem ab eo commemoratur.††) Hunc autem neminem alium esse quam Adamum de parvo ponte s. Parvipontanum elucet ex eiusdem enthetico v. 49 (coll. v. 45 sqq.)†††). Hoffmanni

---

*) 'Probably from both' Wrigthius.

**) Anglus sc. regionis Cantabrigiensis cf. Hauptius l. mox afferendo p. 277.

***) Adae magister audit in cod. Brugensi cf. Scheler l. infra l. p. 120.

†) Cod. alicuius Parisini saec. XIV mentionem praeterea inicit Hauptius l. l. p. 276.

††) 'Anglus peripateticus' audit (metal. III 3), 'Anglicus noster Adam' ibid. IV 3.

†††) 'Incola sum modici pontis' etc. cf. Petersenium ed. enthet. (Hamburgi a. 1843) p. 79 sq., quamquam haec verba non ad ipsum Adamum, sed ad discipulos quosdam eius spectare patet (v. Schaarschmidt Ioh.

autem coniecturam recte se habere edocti sumus tertia, si dis placet, editione principe illius epistulae*) additis glossis Francogallicis in Aug. Scheleri libello 'lexicographie Latine du XIIe et du XIIIe siècle' (Lips. 1867) p. 119 sqq. ex cod. quodam Brugensi (*B*), qui varia opuscula continet et in catalogo typis expresso ad saec. XIII et XIV pertinere dicitur (v. Scheler l. c. p. 17). Hic enim liber glossam marginalem continet a Schelero p. 120 propositam, quae expl. 'Titulus talis est: Incipit epistola magistri Ade Parvipontani de utensilibus ad domum regendam pertinentibus ad magistrum suum Anselmum', quocum, ut id etiam addam, plane congruit quod in ipsa epistula paulo post initium legitur 'domum igitur, quam in Angliam a Gallia rediens adire optabam, qualiter adierim et qualem invenerim, ecce tibi ex condicto rescribo'**).

Fontem eruditionis ibi propositae primarium esse Isidorum, passim autem praeterea Paulum Diaconum, Gellium, Nonium, Priscianum ab Ada ad partes vocatos esse pronuntiavit ac singulis locis additis probavit Hauptius. Ex Gellio imprimis tum armorum vocabula ex catalogo X 25 composita excerpta sunt (p. 281, 13 sqq. H.), tum quae XX 2, 2 de siticinibus et liticinibus proferuntur (p. 280, 21 sqq. H.);

Saresberiensis p. 78, 6), qua in re falsus est CPrantl Gesch. d. Logik im Abendlande II 212, 443. 'Parvipontis incola' ipse audit Adam in metamorphosi Goliae episcopi v. 194 (the lat. poems commonly attributed to WMapes p. 28 ed. Wright). 'Pontilianum' quoque eundem esse ibid. v. 206 l. scite LFHerbst et IBernays coniecerunt non refragante Petersenio l. l. p. 91 cf. etiam Schaarschmidt l. l. et p. 13, 2; de Ada hoc Parvipontano cf. praeterea hist. litt. de la France XIV 189 sq.; Th. Wright biographia Brit. lit. Anglo-saxon period (Lond. 1846) p. 245 sq.; Schaarschmidt l. l. p. 12 sq.; 78 sq. Parvipontanus (du petit pont) homo hic Anglus dicitur, quod Lutetiae Parisiorum scholam prope regionem sic dictam aperuit, ubi trivium docuit; de philosophis eius rationibus cf. Prantelius II 104; 211 sqq. coll. Schaarschmidtio l. l. p. 305.

*) 'Des trois traités annoncés', (Ioannis sc. Garlandi, Alex. Neckami et Adae Parvipont.) 'le troisième seul est, à ma connaissance, inédit, voire même inconnu'. Scheler l. l. p. 2.

**) igitur] *om.* *CL* ‖ anglia *L* ‖ tibi] *om.* *B* ‖ conscribo ex condicto *L* ‖ conscribo *C* ‖

ex eodem et X 23, 2 'lora, passum, murrina' (p. 280, 2 H.) desumpta sunt (quae 'defuisse' narrat magister aeque atque arma illa et liticines siticinesque) et 'arcera instrata' XX 1, 29 (p. 281, 30). Vsus igitur est Adam alterius partis cod. Gelliani libro secundo versus finem, libro extremo paulo post initium; arbitrio in iis reddendis ipse tam libero usus est, ne librariorum quoque errores afferam, ut accuratius de illo codice nihil fere proferri possit*).

Sigebertus Gemblacensis.

Indubitata praeterea eodem saec. XII 'Agellii' mentio invenitur in Sigeberti Gemblacensis carmine circa annum 1170 scripto**) de passione Sanctorum Thebaeorum teste GHPertzio (Archiv d. Geschichte f. ältere deutsche Geschichtskunde XI p. 15 sq.).

Wibaldus Corbeiensis.

Eodem saeculo fere medio Wibaldo inde ab a. 1146 abbate Corbeiense libros Ciceronianos a Reinaldo, tum praeposito eccl. Hildeshem., postea archiepiscopo Coloniensi, petente hic poposcit, ut pro pignore Origenes super cantica canticorum et Agellius Noctium Atticarum sibi mitterentur; at 'pro Aggellio Noctium Atticarum, quem' inquit ille 'ad presens habere nequaquam potuimus', Frontini Strategemata missa sunt***). At eodem fere tempore in alia epistula ad quendam praepositum ipse Wibaldus Gellio (XI 11 §§ 1—3) utitur dicens: 'Cuiusdam sapientis (Nigidii sc. Figuli apud G. l. l.) verba sunt haec 'Inter mendacium dicere — mendacium dicat'', quae cum constanti fere librorum Gellianorum scriptura omnino conspirant, nisi quod § 2 prius 'est' et 'ipse' om. Wibaldus†).

Anonymi saec. XII vel XIII epistula.

Alterum virum eadem fere aetate Gellii adipiscendi aeque ac Reinaldum illum cupidum cognoscimus ex epistula anonymi cuiusdam ad abbatem et ipsum ignotum data in ms. Leid.

---

*) cf. adnot. ad singulos G. locos allatos.

**) v. Wattenbach Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter[4] II 123.

***) v. epp. 207 et 208 (Monum. Corbei. ed. Iaffé p. 327 sq.) cf. Wattenbach das Schriftwesen des Mittelalters[2] p. 454.

†) Ep. 153 l. l. p. 258.

Voss. O(ct.) 88 saec. XII vel XIII f. 24r, cuius notitiam Luciano Muellero debeo. 'Isti cursori' ait ille 'impendite misericorditer aliquid pietatis et praesenti negotio succurrite, obsecro, michi de canonibus adnotatis aut de eorum adnotationibus et rescribite cum caeteris omnibus de causa epī in superiori diplomatis parti notati et Terentium mittite aut Agellium noctium Atticarum aut Philonis Iudei historiam'.

Radulfus de Diceto.

Saeculo vero XIII fere ineunte, circa annum sc. 1210, Radulfus de Diceto composuit libellum 'de viris illustribus quo tempore scripserunt', ad nos propagatum per cod. aliquem musei Britannici Cottonianum*). Legitur ibi (fol. 101 col. 2) 'Agellius Scribit anno C. LXIX', quod ex vetustiore quodam chronico hucusque certe ignoto fluxisse cum Ruehlio l. l. p. 35 censeo, assentiente etiam LFriedlaender Darstellungen etc. III¹ 658.

Galfridus de Vino Salvo.

Ad priorem eiusdem saeculi partem pertinet Galfridus de Vino Salvo Anglus ex gente Normannica prognatus, qui Romae Innocentio III. P. M. (1198—1216) dedicavit carmen amplius duobus milibus versibus hexametris 'poetria nova' inscriptum**). Hic ibi v. 1879 sqq. ed. Leys. alt.

'Prosaicus', ait, 'versus res grossior. Omnia verba
Indistanter amat nisi quae postrema reservat.
Qualia sunt quorum paenultima tendit in altum,
Cetera non decuit finem servare supremum.
In simili forma pertractat***) Agellius istud
Et subiicit causam, ne vocum debilis esset
Et non sufficiens numerus concludere versum.

*) Faust. A. VIII fol. v. FRühl d. Verbreitung des Justinus im Mittelalter (Lips. 1871) p. 31 sqq.

**) cf. de eo Leyserus hist. poet. et poem. med. aev. Hal. Magd. 1721 p. 855 sqq., ubi edidit hoc carmen p. 862 sqq., deinde paucis annis post ex quattuor codd. mss. correctum et aliquot versibus auctum seorsum iteravit Helmstad. a. 1725, ubi in titulo 'ars poetica' vocatur, inscribitur tamen hic quoque 'poetria nova'; Th. Wright biogr. Brit. lit. Anglonorman period p. 398 sqq.

***) 'retractat' et 'declarat' v. l. singulorum Leyseri codd.

Si sit, ut esse solet, finalis dictio clausae
Alterius formae, tamen ista decentior, ut quam
Causa probat melior et testis Agellius auctor'*),

quae ad N. A. IV 7 pertinere versumque Scipionis Enniani ibi l. 'Si qua (Quaque *al.*) propter Hannibalis copias considerat' spectare, 'in quo', ut ipse G. ibi ait, 'nisi tertia syllaba de Hannibalis nomine circumflexe promatur, numerus clausurus esset', admonuisse satis est.

Rogerus Baco.

Rogerum quoque Baconem, natum anno fere 1214 vel paulo post, mortuum haud diu, ut videtur, post annum 1292**), virum in quovis fere litterarum genere mire versatum omniumque coniungendarum studiosum, Noctium Atticarum notitia non caruisse testatur Aemilius Charles in libro inscripto 'Roger Bacon, sa vie, ses ouvrages, ses doctrines d'après des textes inédits' accuratiore ea de re notitia non addita. Equidem Gellii mentionem inveni in cap. III libri 'compendium studii' inscripti***), qui haud spernenda studiorum in litteris antiquis et in re grammatica positorum documenta continet. Quia' ait Baco 'non sunt margaritae sapientiae spargendae inter porcos, teste evangelio (Matth. 7, 6), et stultum est asino praebere lactucas, cum ei sufficiunt cardui, ut in hoc sensu scribit A. Gellius in libro Noctium Atticarum'. Quod cur ad lib. III c. 16 fortasse spectare indicet Brewerus†) non dispicio, equidem quo pertineat significare nequeo.††) Baco

*) 'actor' unus cod. Leyseri.

**) cf. Ios. Langen histor. Zeitschrift n. s. XV 1884, 435, 2 et 436 sq.

***) Fr. Rogeri Bacon opp. quaedam hactenus inedita ed. ISBrewer vol. I (Lond. 1859), quo Charles nondum usus est, p. 416.

†) Ibid. adn. 2.

††) Nec CEGeorges, vir et officiosissimus et in omni Latinitate versatissimus, ipsa haec verba indicare mihi potuit, fragmenti tamen libri Luciliani inc. CXLI p. 157 LM. me admonuit, ex Hieronymi ad Chromatium etc. ep. petiti, ubi cum Corpeto (Lucil. fr. inc. CLXVI p. 261) et Franckenio (Mnemos. n. s. 1, 286 sq.) legendum esse arbitror: 'secundum illud quoque, de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius 'similem habent labra lactucam' asino (de asino *Fr.*) carduos comedente' (al. LMüller l. l. cf. p. 285 sq.; mus. phil. 24, 249 sq., ne Gerlachiana, Lucil. lib. inc. 200 p. 101, illisque perversiora Iltgeniana, Lucilian. p. 31, afferam), Lucilii verba non satis accurate ab Hieronymo referri opinans.

eundem locum ex G. iam proposuerat, quod postea comperi*), in operis maioris p. I c. IV p. 5 ed. Jebb. alt. (Venet. 1750), ubi 'Nam semper' ait 'sapientes contra vulgus divisi sunt, et arcana sapientiae non toti mundo, sed plebi philosophantium revelaverunt. Quoniam sapientes Graeci nocturnis vigiliis congregati vacabant sine vulgo collationibus sapientiae, de quibus A. Gellius scribit in libro Noctium Atticarum, i. e. collationum sapientiae nocturnalium, quas sapientes Attici, i. e. Athenienses, celebrabant, ut multitudinem vitarent. In quo etiam dicit 'stultum est asino praebere lactucas, cum ei sufficiant cardui', loquens de vulgo, cui rudia et vilia et imperfecta sapientiae sufficiant alimenta'. Tertium autem idem locus ab eo prolatus est, cuius rei me admonuit doctus aliquis adulescens, in epistola de secretis artis et naturae et de nullitate magiae c. VIII t. I p. 543 ed. Brewer. 'Atque ipsemet Aristoteles dicit in libro secretorum, quod esset fractor sigilli coelestis, si communicaret secreta naturae et artis; adiungens quod multa mala sequuntur eum, qui revelat secreta. Caeterum in hoc casu dicit A. Gellius in libro noctium Atticarum de collatione sapientum, quod stultum est asino praebere lactucas, quum ei sufficiant cardui'.

In gestis Romanorum circa annum fere 1300 narratio illa pervagata de Arione ex Gellio (XVI 19) translata est c. 148 p. 506 ed. Oesterley, ubi fons in ipso capitis initio indicatus est**); locus Gellianus ibi ad arbitrium contractus et mutatus***). Gesta Romanorum.

---

*) Ipse Baconis opus maius inspicere non potui, quod mea causa ab HKrausio factum est.

**) 'Refert Agellius de Arione' etc. ('Refert Agillus de Amore' Oesterley; 'Aulus Gellius erzählt vom Amon' Graessius vers. Germ. Lips. 1842 II 11; 'Arion' id. in adn. II 74; 'Agellius' merito scribi iussit GP(errot) in censura ed. Oesterleianae rev. crit. 1873, 2, 23).

***) Ibidem c. 126 p. 476 historia de Papirio Praetextato non ex G. I 23 desumpta est, sed ex Macrobio S. I 6, 19 sqq., qui eam ex G. hausit ('Refert Macrobius, quod quidam puer Romanus, nomine Papir[i]us' etc.). Eandem historiam etiam circa s. XIII med. in poemate 'Weltchronik' inscripto novit Ians Enenkel, qui eam Domitiani temporibus assignat

Vincentius Bellovacensis.

Eodem saeculo fere medio Ludovico nono instigante a Vincentio monacho Bellovacensi ex ordine Dominicanorum ingens illud opus tripertitum*) speculi maioris tamquam horreum doctrinae omnigenus congestum esse inter omnes constat.**) Quod cum conspectum praebeat paene omnium antiquitatis scriptorum hominibus eius aetatis eruditioribus notorum***), Gellio quoque partes aliquas ibi assignari per se probabile est, atque id ita revera se habere, ipsius operis indagatio docet. Adnotaverat autem Fabricius ex spec. nat. (lib. XXV c. XLIII p. 1803 ed. Duac.) lib. V c. 16 §§ 1—4 inscriptas 'Aul. Gell. in libr. V att. noct.'; accedunt ex speculo doctrinali alii tres: lib. IV c. XXXIX p. 322 'Aul. Gellius in lib. atticarum noctium

(v. Massmannum Kaiserchronik III p. 107; 404 sq.; 741); cuius fontem cum indicare nequeam, Macrobii nomen recte adscriptum video a Bethmanno et Wattenbachio ad eandem historiam in monasterio SHuberti Andaginensis in Arduenna ad hospites delectandos narratam, teste chronici eius monasterii a duobusviris illis illustrissimis editi (monum. Germ. hist. SS VIII 568 sqq.) c. 60 (73) p. 598; nam non tantum sat multa alia ibidem in proxime sqq. ex eodem auctore excerpta proferuntur, sed imprimis paragraphorum 23 sq. Macrobianarum manifestissima vestigia narrationi illi impressa sunt; quod addidi, quia ad Gellium h. l. rettulit Fr. Cramer Gesch. d. Erziehung in d. Niederlanden p. 130 sq.

*) Speculum enim morale naturali, doctrinali, historiali, etiamsi haud multo post, tertio loco insertum est.

**) cf. R. de Liliencron über den Inhalt d. allg. Bildung in d. Zeit der Scholastik Monachi 1876 p. 11 (coll. p. 8) sqq.

***) cf. E. Boutaric Vincent de Beauvais et la connaissance de l'antiquité classique au treizième siècle: revue des questions historiques a. 1875 fasc. 1 p. 5—57, de Gellio verba faciens p. 53. Auctorum ad speculum naturale compositorum indicem confecit IAFabricius Bibl. Gr.[3] XIV 1(5)07 sqq.; plenus index ad universum opus pertinens adhuc desideratur; Gellii locos inde in usum meum excerpsit adulescens aliquis litterarum studiosus; qui num hoc officio satis accurate functus sit, praestare non ausim; in speculo morali Gelliana ille non invenit. Editionem Duacensem a. 1624 in ll. ex spec. doctr. et nat. excerptis comparare potui cum ed. antiquissima s. l. et a., quae ad Mentellinum refertur, qui a. 1473 et 1476 speculum maius edidit cf. AFStenzler librorum seculo XV impressorum, quos bibliotheca regia universitatis Vratislaviensis continet, conspectus generalis Vratislaviae 1861 p. 6 n. *; varietatem lectionis paulo notabiliorem in locis his Gellianis inveni nullam.

primo', immo II 15, 1 ('Apud — solitus est (*sic*)'); ibid. c. LXXVI p. 343 'Nam et Catonis, ut ait Aul. Gellius, est illa sententia: vita humana — quam exercitatio (*sic* = *nς*) (XI 2, 6); lib. VI c. LXVI p. 422 'Stare Socrates solitus (*sic*) — a corpore' (II 1, 2).*) Ex speculo historiali enotatum habeo III c. LXVII p. 108 'De Xenophonte refert A. Gellius lib. 13 (immo XIV) c. 3, quod quidam putaverunt inter ipsum et Platonem fuisse rancores et discordias, quia magis assecutus est famam et palmam eloquentiae quam omnes alii Socratis disciputi post Platonem; et inter pares semper videtur esse quaedam aemulatio'. Quae cum generale tantum argumentum eius loci contineant, reliqua excerpta supra allata et ad priores et ad posteriores Noctium Atticarum libros pertinentia ipsa fere Gellii verba referunt, sed ad arbitrium saepius ita mutata, ut accuratius de libris a Bellovacensi adhibitis iudicium inde ferri nequeat**), ad ipsa Gellii verba recensenda nullus eius usus faciendus sit.

Litteris antiquis renascentibus Gellii per haec saecula satis curiose descripti***) memoriam non alienam fuisse hominibus primariis, qui illas ex tenebris suscitarunt, per se probabile est et rebus huc pertinentibus accuratius pervestigatis comprobatur.

Magni enim illi saeculi XIV scriptores, Franciscus Petrarca (1304—1374) et Ioannes Boccatius (1313—1375), quos inter primarios resurgentium antiquitatis in Italia studiorum

---

*) Ibid. VI 128 et spec. hist. VII 58 Catoniana a G. XIII 18, 1 servata tanquam Varroniana afferuntur, cf. adn. G. l. l.

**) Num 'exercitatio' supra l., quod nunc in noviciis tantum libris inveniri supra adnotatum est, XI 2, 6 ex libro aliquo ms. sumpserit Vincentius an de suo 'exercitio', quod libri meliores exhibent, mutarit dici nequit; accedit, quod ne de fide quidem in Vincentio edendo adhibita constat. Ad ipsum certe Vincentium pertinet, ut nonnulla tantum afferam, apud G. II 1, 2 omissio vocc. 'perdius atque pernox' et 'inconivens'; V 16, 2 'dicunt videndi causas esse' pro 'causas esse videndi dicunt', 'videntur' pro 'videri queunt', § 3 'autem' add. post 'Epicurus', 'videndi' om., XI 2, 6 'consumit' pro 'interficit', 'item' om.

***) cf. quae infra de codd. mss. dicentur.

signiferos suspicimus, Gellii quoque haud incuriosi fuerunt.
Petrarca. Sic Petrarca*) ab Aulo Gellio in Noctibus Atticis (I 24) Naevii et Plauti epigrammata 'describi' dicit 'sermone vetustissimo' (de reb. fam. ep. IV 9); ab eodem Favorini eloquentiam optabilem sibi redditam esse narrat (ib. III 18), ac si ibidem M. Varronem sibi carum et amabilem Ciceronis Academico factum esse dicit, leges Varronis convivales (XIII c. 11), Gellii quidem ipsius nomen reticens, ex Gellio tamen (XIII 11) exponit**). Similiter alibi cum eiusdem loci Varroniani, tum aliarum satirarum Varronis Menippearum mentionem ex locis Gellianis profert***). Neque minus in libris rerum memorabilium, ibique nomine allato saepius Gellio utitur†).

Boccatius. Accuratissime de Boccatii studiis in antiquis auctoribus positis egit Attilius Hortis in libro bonae frugis plenissimo 'studj sulle opere Latine del Boccaccio' (Tergest. a. 1879), ubi p. 363—524 agit de auctoribus a Boccatio in operibus Latinis adhibitis††). Didici inde, in commentario ad Dantis comoediam lingua vernacula conscripto saepius ad veterum philosophorum (Socratis sc. et Diogenis) vitas illustrandas ab eo Gellium in usum vocari addito titulo Noctium Atticarum et

---

*) De Petrarcae doctrinae ambitu cf. G. Koerting Gesch. d. Litt. Italiens im Zeitalter der Renaissance I 458 sqq., de Gellio obiter tantum, ut eius res ferebat, mentionem inicientem p. 494; multo brevius secundum consilium suum, sed eleganter et concise de Petrarca antiquitatis studioso egit collega eruditissimus AGaspary hist. litt. Ital. I 423 sqq.

**) A verbis 'Lepidissimus liber est M. Varronis ex satiris Menippeis, qui inscribitur 'nescis quid vesper serus vehat', in quo disserit de apto convivarum numero deque ipsius convivii habitu cultuque' incipit hoc caput Gellii, unde Petrarca l. l. 'Marci Varronis de lege convivii liber est, ubi illud inter multa praecipitur' etc.

***) cf. Att. Hortis M. Tullio Cic. nelle opere del Petrarca e del Boccaccio (Tergest. a. 1878 ex archaeographo Tergestino seorsum express.) p. 70 sq. in exc. 'M. T. Varrone e il Petrarca'.

†) Locos huc pertinentes ex libro rer. mem. primo in eruditissima comm. inscripta 'Quibus antiquis auctoribus Petrarca in conscribendis rerum memorabilium libris usus sit p. prior' (progr. gymn. Monaster. a. 1882) protulit collega doctissimus Cl. Baeumker p. 18 coll. p. 4; 13; 17.

††) cf. GKoerting l. l. II (1880) p. 362 sqq., Gellium brevissime afferens p. 388.

libri earum allati numero, hoc tamen haud ita accurate, si numeri illi recte traduntur (v. p. 455, 3); Varronis quandam mentionem apud eundem de geneal. deor. I 34, aeque atque apud Petrarcam cummaxime observatum est, ex G. III 2 originem ducere idem scite adnotat l. p. XLII n. ***) l. p. 72 in exc. 'M. T. Varrone e il Boccaccio'.

Eodem saeculo in Anglia floruit Ricardus Buriensis inde ab a. 1333 episcopus Dunelmensis. In cuius Philobiblio*) aliquotiens Gellii mentio inicitur**). Atque usus quidem est, quod per se exspectandum erat, codice, in quo praefatio suum locum in exordio totius operis obtinebat***); praeterea affert lib. I c. 19 p. 416, ubi satis accurate nota illa de libris Sibyllinis narratio inde repetitur, lib. II c. 16 (immo III 17) in loco proxime praecedente p. 415 sq. de libris Philolai a Platone et Speusippo ab Aristotele emptis, lib. VI†) (immo VII) cap. 10 de Euclide Megaris Athenas ad Socratem audiendum noctu commeante (p. 452). Vnde fere credendum est, codice eum usum esse, solos libros priores usque ad nonum complectente. Ricardus Buriensis.

Satis saepe Gellii mentionem circa idem fere tempus alter Anglus inicit, Gualterus scil. Burley (c. ann. 1330) in libello de vita philosophorum et poetarum††), partim Gellii et operis nomine librique Noct. Att. numero addito, partim tacite. Non dubito, quin ipsum G. inspexerit; alia tamen ex fontibus secundariis hausit atque aliquotiens pro neglegentia Gualt. Burley.

*) Vtor ed. Conringiana in philologicar. epp. centur. ex bibl. Goldasti Lips. a. 1674 p. 403 sqq.

**) cf. REllis prolegg. ed. Catull.^{2} p. XX, 3.

***) p. 452 'Aulus Gellius non affectavit diutius vivere quam esset idoneus ad scribendum teste se ipso in prologo noctium Atticarum' (§ 24).

†) Sic vg. numerabatur cum libris mss. recentioribus; at videtur potius, si recte ita editur, auctor, ut in libro II, sic etiam in libro VI afferendo aut neglegentem se praestare aut codice usus esse in libris signandis non satis accurato.

††) Vtor ed. Argentin. a. 1516, inscripta 'Vita philosophorum et Poetarum cum auctoritatibus et sententiis aureis eorundē annexis', non addito nomine auctoris, de quo Fabricium BMetIL I 283 ed. Flor. a. 1858 attulisse h. l. sufficiat.

sua alias etiam observata*) vel perperam G. auctorem affert**); interdum etiam ibi eum solum allegat, ubi ea quae profert ex verbis Gellii et Ioannis Sarisberiensis de nug. cur. mixta sunt, ut in historia de Protagora et Euathlo ('vt ait a. gel. li. V acticar̄ noctiū') c. XXVIII f. X^v^i(mo) ex G. V 10 et Sarisb. V 12; in Socratis de Xanthippe ad Alcibiadem dicto ('vt dt' gel. li. IIII') c. XXX f. XI^r^i ex G. I 17 et Sarisb. V 10; in 'publii' (Terentii scil. ex Gualteri sensu) sententiis afferendis 'A. gel. autem in libro XIII has publii sententias recitat' c. CVI f. XXXVI^v^ fere m ex G. XVII 14,4 (om. v. 6—8 et 10) et Sarisb. VIII 14***); immo unum fere Sarisberiensem IV 7, quamvis G. auctore allato ('vt ait a. gel.'), c. CXXIII f. XL^v^ m sequitur in historia de patre filioque consule (II 2)†). Ex uno contra Gellio ex iis, quibus eius nomen apposuit, hausta mihi videntur haec††): c. XXX f. XI^v^s de Socratis daemonio eiusque temperantia 'vt ait a. gel. li. V', immo II 1; c. XXXIIII f. XV^r^i de Alcibiade tibias abiciente 'vt ait a. gel.' (XV 17); c. XL f. XVIII^r^i de Hippocrate voluptates detestante 'vt ait a. gel.' argumento tantum indicato loci Gelliani

---

*) v. EWoelfflin Caec. Balbi de nug. philos. q. s. p. 74 sqq.

**) Ad G. non pertinent Annaeana (L. Sen. epp. 104 § 27 H.) de filiis Socratis, quae sub illius nomine ('vt ait a. gel.') profert Burlaeus c. XXX f. XII^r^s(ummo); Xenophontis de maledicentia dictum ('A. gelli' de Xenophonte sic ait') ad eum refertur c. XXXII f. XV^r^ m(ed.) loco Vinc. Bellov. spec. hist. III 67 male intellecto (v. Woelfflin l. l. p. 53 coll. p. 16; 60; 74); quae de divitiis Democriti narrantur ('vt ait a. gell. in li. atticarū noctiū') c. XLIIII f. XVIII^r^ fere m ex Val. Max. VIII 7 ext. 4 originem ducunt. Quae vero ibi proxime sequuntur Gellio non nominato de eodem Democrito oculos sibi eruente, ad G. X 17, 1 spectant.

***) Perspicitur hoc eo, quod Gu. B. tum v. 1 a G. allatum servat, quem Macr. II 7, 11 et Io. Sarisb. omittunt, tum in f. versum Laberii 'Necesse est, (ut) multos timeat, quem multi timent' ex vicino Macrobii l. (II 7, 4) a Sarisb. Publilianis adglutinatum et ipse addit.

†) Num ex Sarisb. IV 6 an ex G. IX 3, 5 excerpta sit Philippi ad Aristotelem ep. XCV f. XXXIIII^v^, ubi auctoris nomen deest, dispicere nequeo; c. CXVII f. XXXVIII^v^ fere m affert 'li. de nugis pħor̄' (IV 8), ubi Gellium I 26 adhibere poterat.

††) Num haec et sqq. omnia ex ipso G. excerpserit an quaedam aliunde descripserit, per singula accuratius indagare non potui.

XIX 2, 8; c. L f. XX^r m de Diogene et Xenide (*sic Gu. B.*) 'vt narrat a. gellius libro II' (II 18, 9 sq.); c. LXVIII f. XXIX^r m de Aristotele successorem suum indicante 'vt ait a. gel'. in lib. atticar noctiū' XIII 5*); c. LXXXIII f. XXXII^r m Caecilii Statii ('Hic duos libros composuit poeticos s. Achilleidem et Thebaidem') versus paulo mutilatus ex G. XV 9, 1 haustus ('Huius hec est snīa vt ait Aul. gel.'**). Praeterea Gellium nomine eius non addito adhibuit in his locis: c. XVII f. VII^v i de disciplina Pythagorea (I 9 §§ 2—4; 12); c. XXX f. XI^v i proxime sane G. mentione praecedente***) de aliquo Socratis dicto (XIX 2, 7); c. L f. XXI^r m de Diogene et sophista aliquo (academico ap. G.) XVIII 13, 7 sq.; c. LI f. XXI^v m de Carneade corpus elleboro purgante XVII 15, 1. De Aristippo philosopho narratio c. XXXI f. XIIII^v m conflata esse videtur ex Diog. Laert. II 71, quem affert Burlaeus,

---

*) Idem caput G. non nominato adhibetur c. LIII f. XXIIII^v i.

**) Eundem de 'Stacio Caecilio' locum paucis mutatis ex cod. aliquo bibl. nat. Taurinensis H. V. 44 'de vita et moribus philosophorum' affert Art. Graf in libro inscripto 'Roma nella memoria e nelle immaginazioni del medio evo' (II Aug. Taur. a. 1883 p. 319): 'Huius est sententia ista, ut ait Agelius: 'Inimici pessimi sunt illari fronte et corde tristi'. Hic duos filios habuit poetas metricos, scilicet Achimenidem et Thebaidem'. Recte ibi 'Achilleidem' correxit Grafius, ad rem certe idem non minus recte — debebat tamen 'Agellius' —, sed iusto timidius signo interrogationis addito 'Aulus Gellius', cuius l. supra l. XV 9, 1 aperte significatur, frustra obloquente Gastone Paris (journ. des sav. 1884, 574, 2), quia Gellius per medium aevum non Agelius, sed semper Agellius vocaretur. Codex autem ille, cuius notatio aut interim immutata aut a Grafio non recte allata esse videtur, certe non diversus est a cod. eius bibliothecae MXXXIV signato k. III 29 in catal. codd. mss. biblioth. regii Taurinensis Athenaei a. 1749 II 306^a; aperte liber ille anonymus aliam vitarum Burlaei recensionem ab ea, quae in ed. supra l. expressa est, hic illic diversam continet (cf. initium libri in catalogo supra l. cum ed. illa omnino conspirans et l. de Catone Censorio a Grafio inde l. II 276); tres enim huius libri recensiones exstare edocti sumus ab IGSchneidero (Wolfii analect. III 229), quod accuratius persequi huius loci non est.

***) Ad Macr. S. II 8, 16 hoc eo minus rettulerim, quod quae de Hippocrate ibidem afferuntur expressis verbis ad G. rettulit Gu. B. l. supra indicato.

et ex G. XIX 1, 10 aut Sarisb. VII 3; in Catonis sententia (XI 2, 6) reddenda pro 'interficit' 'consumit' et 'exercitatio' pro 'exercitio' exhibet Gu. B c. XCV f. XXXIIII^{v}i, quod etiam praeter alia quaedam ad arbitrium mutata a Vinc. Bellovacensi sic proferri vidimus (p. XLI n.**), ut h. l. inde excerpsisse videatur B, nisi uterque eodem fonte usus est. Equidem totam hanc materiam hic exhaurire nequeo; id unum addo, neque in illo loco de Diogene aliquo Laertio pleniore a Burlaeo adhibito cogitandum esse cum IGSchneidero l. l. p. 235 sqq., nec propter hunc de libris veterum mss., quibus hodie careamus, in usum vocatis cum Hofmano-Peerlkamp bibl. crit. nov. 4, 414 sq. Novit Burlaeus utramque librorum Gellianorum partem; in singulorum librorum numero afferendo non satis curiosus, ut supra vidimus*), nec in verbis G. allegandis ubique accuratus est, ut nomen eius in adnotatione critica raro attulerim, variam lectionem ex eo ductam nusquam fere excerpserim, cum ad verba G. constituenda nullum inde fructum percipi posse viderem.

Ioannes Skelton.

Appendicis loco his Gellii per totum medium aevum in Anglia notitiae documentis addere liceat, quod etiam in extrema eius aetatis parte Ioannes Skelton, qui ad ultima saec. XV tempora et saec. XVI initia pertinet, in poemate inscripto 'Garland of Laurel' inter multos alios scriptores Gellii quoque mentionem inicit, quem nobilis historici ('noble historiar') nomine extollit**.)

(Schol. Horatii Cruquiana.)

Nulla denique attentione dignum esse videtur, quod in scholiorum illa farragine, quae 'Commentator Horatii Cruquianus' audit, ad A. Cascellii ICti apud Hor. a. p. v. 371 (p. 635^{a} ed. a. 1579) mentionem adnotatum est 'Cascellius iuris peritus fuit et sapiens, ut Agellius testatur, qui

*) Sane nescimus, quanta huius culpae pars in librarios aut in editorem cadat. Omnino ad disquisitionem de fontibus Burlaei absolvendam opus erit editione libelli eius critica, qua, quod sciam, caremus.

**) Warton history of english poetry III p. 281 ed. WCHazlitt (Lond. 1871).

libros noctium Atticarum scripsit' *); mero hoc errore nititur**), cum Cascellius numquam a Gellio nominetur et ne in octavo quidem libro locus aliquis ei assignari possit; de pleniore enim aliquo Noctium Atticarum exemplari coniecturam a me in adn. ad lib. XIV principium refutatam equidem certe non afferam.

Nec magis fere commemorandum, quod in noviciis scholiis Lucani Vratislaviensibus a. 1421 a Guilelmo Cappella de Auletta (s. Aulecta) conscriptis ad Phars. lib. I 594 affertur ex G. scilicet XIII 14 'Pomoerium est illud spatium, quod est inter muros urbis et aedificia privatorum, ut refert A. Gellius'; idem porro VII 192 allato 'Agellii' testimonio (XV 18, 2) Cornelium sacerdotem ibi nominatum augurem vocat ac non satis accurate I 358 denique Gellianum de coronis militaribus caput (V 6) excerpit. Schol. Lucani Vratisl.

Neque fere magis adnotandum esse videtur, eodem saec. XV in Cynthii Cenetensis***) 'commentario in Maronem' e cod. Ambrosiano partim (ad. Aen. lib. I—III 108) ab A. Maio Romae a. 1835 (class. auct. VII 321 sqq.)†), decem annis post Mediolani ad universam Aeneidem ab IMDozio edito††) inter multos alios scriptores Gellii quoque mentionem fieri. Cynthius Cenetensis.

Paulo magis attentione dignum est, quod aeque ac Gellium cum a Nonio, Macrobio, Ammiano, tum a lexicographis et glossographis posterioribus excerptum et discerptum esse vidimus, sic alii homines sive singula sive complura capita

---

*) Neque apud Porphyrionem neque apud Acronem q. f. Gellii mentio inicitur.

*) In Caesellii nomine saepius a Gellio excitato (cf. ind. auct.) nec semper recte in libris scripto originem erroris quaerendam esse putares, nisi 'iuris peritus' Cascellius nominaretur; nec 'sapientem' Caesellium appellat Gellius.

***) Petri scil. Leoni cf. Phil. Articum episc. Astensem in append. ed. Dozianae p. 261.

†) Comm. ad Aen. I 636 p. 359 (G. IX 14, 8).

††) Ad Aen. XI 410 p. 244 sq. 'nam nescio, an alius an (ac?) Sallustius dixit 'consultor' pro eo qui consulitur; quem nescio quis imitetur, nisi Aulus Gellius, frivolarum elegantiarum sectator'.

ex eo exscripserunt, alii minores maioresve partes eius florilegiis intulerunt.

Excerpta. Excerptorum illorum nihil novi, quod aut vetustate aut pretio commendetur et cum aliqua utilitate ad G. recensendum emendandumve adhiberi possit, maximam enim partem novicia sunt haec libamenta et corrupta: ad vetustiora pertinet excerptum Bernense cod. misc. 633 membr. saec. XII f. 34^{v}, quod exhibet lib. IX 2 § 1—4*), et excerptum Bruxellense cod. misc. Bruxell. 10729 eiusdem saec. XII f. 230^{v}, quod continet lib. XIV c. 5 et nonnulla apospasmatia lib. XV c. 3 (§ 7) et 4 (§ 3)**). In bibliotheca Bernensi praeterea, ut nonnulla tantum delibem, cod. A. 70 misc. s. XV chart. et membr. f. 1^{a} continet excerptum A. Gellii de Sallustio (XVII 18 v. Hagenum l. l. p. 93), cod. 223 misc. saec. XV chart. lib. XVII c. 21 (v. l. l. p. 273; in cod. signatum, ut vg. in codd. Gellianis cap. 21 lib. XIX v. OIahn prolegg. ed. Persii[1] p. CXVI) et eiusdem c. 14 excerptum; sic in cod. a. 1455 bibl. Ambros. Mediol. L 56 sup. chart. 4, qui post Cyrilli apologeticum quadripartitum continet Aesopi quae dicuntur fabulas, sequitur 'Agellius lib. secundo Esop' ille' etc. (c. 29); de canone Volcacii Sedigiti in multis libris Plautinis noviciis sub nomine plerumque P. Nigidii et sim. ex G. (XV 24) excerpto cf. FRitschl parerg. p. 65 sq.***); sic in cod. bibl. nat. Paris. 4909 membr. s. XV secundum catalogum typis expressum, nam ipsum librum non inspexi, inter varia fragmenta legitur A. G. 'de Phavorino philosopho', quo

(Margin notes: Exc. Bern. — Exc. Brux.)

*) v. p. LI; cf. HHagen cat. codd. Bern. p. 489.

**) Descripsit olim Bruxellis et mecum ibi communicavit a. 1847 CPBock, tum equidem hoc exemplar cum cod. contuli cf. adn. ll. ll.

***) cf. eund. ibid. p. 241 et prolegg. in Plauti Trinummum p. XXXIV (opusc. V p. 297 sq.) coll. *h* de PNigidii Figuli studiis atque operibus (Berol. 1845) p. 47 sqq.; codd. a Ritschelio allatis addidi ibi ms. Burneianum 227 s. XV ineunt., cui epitheta Nigidii ex G. X 11 inculcata sunt; addendus etiam cod. Plaut. s. XV Vindob. II (Endlicheri catal. p. 1) inscriptione utens 'Ex libro egidii nigidii quem de poetis scripsit' et codd. bibl. nat. Paris. 7892 et 7893.

vix variorum de Favorino apud G. locorum compositionem, sed unum potius ex capitibus ad eum pertinentibus significari probabile est, ut ea quae in cod. 8792 et ipso saec. XV inveniuntur excerpta ex variis auctoribus praesertim ex A. G., ubi reperias 'Catonum genealogiam' ex G. nonnisi ad lib. XIII c. 20 spectantem.

Sed alia etiam exstant excerpta Gelliana uberiora; sic in cod. Bern. 211 misc. saec. XV chart. inter alia teste Hageno (l. l. p. 260 sub num. eius cod. 35) inveniuntur carmina ex G. collecta; haec ac talia pleraque recentissima afferre vix operae pretium est; sic, ne de cod. quodam Gottingensi loquar, qui selecta quaedam G. capita ex vetere aliqua ut vid. ed. descripta, interpretationibus Latinis ad locos Graecos additis, continet (ms. philol. 163, form. minim.), excerpta ex Gellio exhibet cod. bibl. Guelf. 377 olim Gud. s. XV chart.*); plerumque vero haec excerpta cum aliis variorum scriptorum locis in florilegiis coniuncta sunt: sic cod. Flor. Monac. 17210 saec. XIII ex monasterio in Scheftlarn (= Scheftl. 210) 'grammaticalia' varia continens fol. 76—80 exhibet Gellii excerpta (v. catal. codd. Lat. bibl. reg. Mon. II 3 p. 87**) coll. WMeyer d. Sammlungen der Spruchverse des Publilius Syrus Lips. 1877 p. 25); huc porro pertinet cod. Parisinus Nostradamensis 188 saec. XIII, imprimis notus excerptis illis Tibullianis a Scaligero adhibitis, de quo cf. quos affert RPeiper ed. Aululariae s. Queroli p. XV sq.***); accuratissime idem vir eru-

Florilegia Flor. Monac. 17210.

*) FAEbert bibl. Guelf. codd. Gr. et Lat. class. p. 77. Diversus ab hoc cod. videtur liber in eadem bibliotheca teste λ I p. XVIII n. servatus 'Excerpta v. d.', cui inter alia f. 62—78 λ inesse dicit 'locos quosdam Gellii usque ad lib. IV, inprimis locos scriptorum a Gellio laudatorum' addens 'nullum habet usum criticum'.

**) Non diversum esse hunc librum a cod. olim num. 177 signato, quem ad saec. XII referebat LSpengelius (cf. adnot. XV 9, 1; legitur ibi hic locus f. 80r col. a.), recte me suspicari, edoctus sum a Woelfflino, addente sibi potius saec. XIII adsignandum esse videri.

***) Add. EProtzen de excerptis Tibull. diss. Gryph. a. 1869 p. 21 sqq.

ditissimus ibid. p. XIV sqq. n. * descripsit 'florilegium de diversis poetis et auctoribus antiquis' inter mss. Dietziana (B. Santen. 60) bibl. reg. Berol. membr. saec. XIV, in quo sane minimae partes (f. 69v 'Ex argellio noctium articarum in primo') Gellio assignantur; ad idem saeculum pertinet cod. Atrebatensis 305 (olim SVedasti 25) chart. m. rec. inscriptus 'Flores sententiarum ex variis auctoribus excerpti', inter quos etiam 'Agellius Noctium Atticarum' affertur*); sententias aliquot Gellianas inter 'flores moralium auctoritatum' inveniri in cod. capituli Veronensis CLXVIII (155), membr., a. 1329 scripto adnotat WMeyer l. l. p. 66. Quinque aliarum collectionum similium aetatem brevi de iis notitiae addere nequeo; quarum binae ex catalogo librorum mss. Angliae et Hiberniae (Oxon. 1697, part. 2, p. 33 et 35) et ex GHaenelii catalogis librorum mss. (Lips. 1830, col. 294 et col. 531) mihi innotuerunt: illae ad collegium S. Trinitatis Dublinense pertinent (cod. 337 membr., qui inc. a. Guil. Malmesburiensis opere de gestis pontiff. Angliae, et 387), harum altera ad bibliothecam regii instituti Francogallici (n. 18 fol.), altera ad bibl. publ. Basileensem (F. IX 12 chart. form. quadr.); item in catal. codd. mss., qui in bibliotheca Riccardiana Florentiae asservantur, Io. Lamio auctore (Liburn. 1756) p. 9 in Plut. N. ord. III n. XVIII notantur A. Gellii excerpta. cod. chart. 4to. At his omnibus, cum mihi codices sat multi integri praesto essent, me supersedere posse credidi; pauca illa ad saec. XII pertinentia, quae aetate sua quadamtenus commendari videbantur, bonae frugis nihil offere-

*) cf. Catalogue général des bibliothèques des départements IV (Paris. 1872) p. 126 sq., ubi tamen huius ms. numerus prior 24 non recte certe indicatur, coll. CChappuis sentences de M. Terentius Varron (Paris. 1856) p. 5 sqq. Itidem n. 65 (S. Ved. 24) inter 'Flores philosophorum' cod. s. XV chart. (Catal. l. p. 39) Gelliana quoque excerpta afferuntur; sic etiam praeter codd. quosdam novicios Burneianos inter mss. musei Britann. Burneiana et Arundeliana excerpta quaedam aeque novicia inveniuntur cf. Catalogue of the mss. of the brit. mus. N. S. I part. III p. 93.

bant*); brevem eorum mentionem inieci, ut studiorum per omnia haec saecula in G. positorum memoriam aliquatenus supplerem. Multa alia his similia quaerentibus oblatum iri per se patet**).

Vnam autem florilegiorum speciem non neglegendam esse duxi, anthologiam scilicet aliquam ex meris Valerii Maximi et Gellii partibus compositam. Exstat ea nunc in codicibus duobus saec. XII membranaceis, Parisino bibl. nat. altero (*T*), altero Vaticano (*Y*). Anthologia Valerio-Gelliana.

Quorum ille olim Colbertinus, formae quadratae, numero 4952 signatus, post Iustinum ante aliquot certe annos nondum *T*

---

*) Frustulum Bernense lib. IX 2 § 1—4 teste HHagen sic audit: 'Herodes consularis atticus uir ingenio ameno et greca facundia celebris palliatum quempiam cricintum (*sic*) barba ad pubem usque demissa petentem es sibi dari ĩterrogabat quisnam esset. At ille uultu sonituque uocis obiurgatorio philosophum se dicit admirari quoque se addit cur quaerendum putasset quod videret. Video inquit herodes barbam et pallium video philosophum non video'. V. l. libri Bruxellensis 633 ad lib. XIV ll. ll., Monacensis 17210 ad lib. XV l. l. adscripta est.

**) Cum haec fere scribebam, a RFoerstero nuntius ad me perferebatur ms. alicuius collectionis Hamiltonianae, nunc Berolinensis, n. 143 (olim 64) signati, quo Gellium contineri praedicaret catalogus. Cum vero accuratius ea de re quaererem, summo musei regii Berolinensis praefecto Ric. Schöne benignissime intercedente comperi, esse cod. chartaceum foliorum 200, inesse ei vero tantum excerpta Gelliana a. 1470 (i. e. unum annum post ed. princ. emissam - num ex ea ipsa?) confecta, id quod docet etiam subscriptio 'Hic liber est mei Caruli Biffoli mutilianensis faventine dyoc . . . rectoris hospitalis Sancti Lazari de Burgo ad Sanctum sepulchrum quem propriis manibus exaravi tanti operis percitus elegantia anno domini MCCCCLXX die XVI. Iulii' et fol. 1 inscriptio 'Collecta mira brevitate quecumque apud Aulum Gellium longa oratione complexa sunt hoc meum opus . . . continet . . . Et primo de studio (*leg.* stadio) herculis metito' (i. e. N. A. I 1) etc. usque ad excerpta lib. XII c. 7; 8; 10, quibus addita sunt haec 'Concludit Gellius opus suum et ei finem imponens qua ratione composuerit et ubi quove tempore et a quibus dicta emunxerit verecunde ingenii sui vires extenuans lepide ante oculos ponit et orat lectores ne sibi dent vitio si qua minus in his commentariis minus grata ac ornata videbuntur, immo eos carpant a quibus ea detracta videbuntur. | τέλωσ' |. Quae benevole mecum communicata supprimere nolui, ne alii quoque Gellii alicuius Hamiltoniani fama audita irrita spe deciperentur. Cod. Hamilton.

collatum*) aliaque nonnulla**) continet 'Ex Maximi Valerii Y et Agellii libris excerpta'; hic num. 3307, folior. 89, formae duodenariae eadem exhibet nulla inscriptione aequali praemissa; in charta exadversus fol. primum Fulvii Vrsini manu leguntur haec: 'Fragmento di A. Gellio & Valerio Maximo antichiss° in pergamena. Ful. Vrs.' Incipit codex uterque ab hac praefatione***):

'Valerii Maximi in describendis memorabilibus factis seu dictis elegantissimae eloquentiae viri. Si cui in litterarum studio non torpenti sibique in scripturis dicendi copia incredibili iocundis atque suavissimis re autem sententiaque utilissimis oblectationem quaerenti historia forte defuerit, mentem huius libri applicet lectioni. Quem tamen ex supradicti viri historia maxima ex parte emanasse noverit, si quidem praesenti in opere conficitur quasi quoddam gratissimum temperamentum nostro labore coeuntibus quam plurimis Valerii elegantissimis sententiis. Collectis etiam nonnullis ex agellii qui inscribuntur noctium atticarum libris, quae animos legentium sufficiunt tanta mulcere dulcedine, ut fastidia aliquo labore vel etiam aliorum lectione contracta possint repellere et ipsi nulla noverint irrogare. Nequis autem iocundissimam hanc collectionem supervacaneam iudicet, ex supradictorum sapientum imitatione haec esse conscripta non nesciat hoc de se in prooemio operis sui sic confitente Agellio: 'Vsi autem sumus ordine rerum fortuito, quem antea in excerpendo feceramus. Nam proinde ut librum quemque in manus ceperam seu graecum seu latinum vel quid memoratu dignum audieram, ita

*) v. FRühl die Textesquellen des Iustinus ann. phil. suppl. VI p. 89.

**) v. Catalog. bibl. reg. Paris. part. III tom. IV p. 21a.

***) Ex *Y* edita est in append. ad opp. edita ab Ang. Mai I (Romae 1871) p. 11.

V. 1. praeter orthographica vulgaria et distinctionis vitia haec est: 1 memoralibus *Y* || 4 aut *Y* || 8 in] *om. Mai* || grauissimū *T pr.* || 9 novo *Mai* || 11 qui animum *Mai* || 12 fastidio *T pr.* || 13 ipsi] *Mai*: ipsa || 17 *praef.* § 2 || autem sumus] *Y cum libris Gellianis*: sumus autem *T* || 20 quid] *Gellius:* quod || ita quae] *e:* itaq. *T* = *PR* ita *Y* ||

quae libitum erat, cuius generis cumque erant, indistincte atque promisce annotabam eaque mihi ad subsidium memoriae quasi quoddam litterarum penus recondebam, ut, quando usus venisset aut rei aut verbi, cuius me repens forte oblivio tenuisset, et libri, ex quibus ea sumpseram, non adessent, facile nobis inventu atque depromptu foret.' Atque haec agellius. Valerius etiam se similiter collectanea scripsisse his verbis testatur: 'Vrbis Romae — Caesares dedimus'.'

Sequuntur loci Gelliani hi I 3, 23—25; 8; 9, 1—12 inseparabilis; 13*); 17; 19; 20; 23--26**); II 1; 6; 7; 21; 22, 1—28; 26; 29; III 5 et 6; 9; 15. His singulis interponuntur loci Valeriani, auctoris nomine et capitis argumento signati, a Valerii Maximi editoribus adhuc neglecti, adduntur alii post lib. III c. 15, quos in schedis consignatos et usui eorum, quorum interest, patentes hic enumerare longum est; sequuntur deinde deinceps Gellii capita XIII 5; XVI 1; 2; XIX 2—4; tum autem alio fortasse codice utens redit excerptor ad alterius partis librorum Gellianorum principium et exhibet, maximam partem universa, inde a lib. XII saepius manca***), capita haec IX 2—4; 11; 13; 8 agglutinatis versibus 'Cecropias noctes — docenda dedit', de quibus v. p. XVII; X 2; 5—10; 12; 14 sq.; 17 sq.; 20; 27; XI 6—9; 11 sq.; 18; XII 4; 6—8; 11; 13; 15; XIII 4; 7 sq.; 10; 11; 14; 17; 19 sq.; 25 sq.; 28; 31; XIV 1—7; XV 1—4; 6—10; 12;

---

24 forte] *om. T* ‖ 25 facile inde nobis *Gellius* ‖ 26 de prōtu *Y* ‖ 27 Et Valerius etiam *Y* ‖ collecta [deleg]isse *Mai* ‖ 28 *Val. Max. lib.* I *praef. sola sent. extrema om.* ‖

*) In *Y* omnia hucusque per folia 3—7 a vermibus adrosa atque inde manca sunt cf. adn. crit.

**) Hucusque singula capita sive pleno Agellii nomine sive compendio AG̃. saepius brevi quadam argumenti significatione addita inscribuntur plerumque in utroque cod. (cf. adn. crit.), paucis in *Y* omissis; insequentia usque ad XVI 1 exceptis III c. 5 et 6 anepigraphis in uno *T* 'Agellius' inscribuntur; inde a XVI 2 inscriptiones omnino desinunt.

***) De singulis cf. adn. crit.

16—24; 29; 31; XVI 3 sq.; 6; 8 sq.*); 11; 13; 15—17; 19; XVII 4 sq.; 8; 14; 16—18; 12; 19; 21; XVIII 1—6; 13; XIX 1 sq.; 5 agglutinatis quibusdam vocc. ex c. 6, 3 consutis; 13; in huius cap. § 3 verbis 'aut in latinam' expl. *Y* rell. avulsis, in *T* h. l. pauca verba ex sqq. adduntur usque ad 'dignatus esses (*sic*); sequuntur in *T* capitum XX 5 et 6 particulae et cap. 7. Argumentum utriusque cod. omnino idem, nisi quod lib. XIX c. 5, post § 8, insequente § 9 in utroque cod. omissa, § 10 om. *T*, exhibet *Y*; XV 7 in duas partes separat *T*, individuum proponit *Y*; contra eiusdem libri cap. 17 et 18 cohaerent in *T*, in *Y* separata sunt.

Fragm. Bonn. His duobus codicibus addendum est fragmentum aliquod Bonnense, cuius notitiam Luciano Muellero debeo, cod. acad. Bonn. 218 membr. form. octon. misc. variis s. XI manibus scriptus**), cuius duabus paginis vacuis (f. 25r; 41v) manus s. XIII scriptura multis compendiis referta inscripsit nonnulla fragmenta eiusdem anthologiae Gellio-Valerianae. fol. 25r inscr. MEMORIALE continet noct. Att. I 23, 4—13, tum Valerianis nonnullis interpositis XIII 5 inscriptum 'Industrię', fol. 41v inter Valeriana 'Exēplū continentię' I 8, 3 (inc. 'Lays chorinthia') — 6 'ego inquit emere tanti penitudinē̃'.

Cod. Iacobaeus. Praeterea in catalogo librorum mss. Angliae et Hiberniae t. II (Oxon. 1697) p. 247 inter codd. in aedibus Iacobaeis servatos afferuntur 'Excerpta Anonymi ex Agellio et Valerio Maximo; Ciceronis de officiis I' signata numero 872 (8594); iis certe usus est RBentleius, qui exemplari suo ed. Stephanianae inter alia (cf. infra) ad libri I c. 26 teste Stachelscheidio (mus. phil. 35, 633) adscripsit 'Excerpta Ms. codicis regii sti Jacobi 700 annorum'. Hic autem codex, eandem, ut videtur, anthologiam continens***), codicibusque *TY* paulo

*) Inde a vocc. 'processeris tum' XVI 8, 16—XVII 21, 42 'pace facta' foliis nonnullis excisis deficit *Y*.

**) cf. de hoc cod. catal. codd. chirograph. in bibl. acad. Bonn. servatorum p. 52.

***) Lib. I c. 26 etiam in *TY* exstat; num Bentleii excerpta etiam ad alia capita pertineant, compertum non habemus.

vetustior, neque in Casleii catalogo codd. bibliothecae regiae*) a. 1734 emisso invenitur neque hodie in catalogis musei Britannici, quo codd. ex aedibus illis delati sunt, locum tenet teste viro peritissimo et prudentissimo Carolo Dziatzko, qui mea gratia nuper Londini accuratam de codice hoc quaestionem instituit. Eorum quae ex eo libro a Bentleio excerpta sunt notitia, quod sciam, adhuc desideratur.

Praeter hanc anthologiam, de cuius codicibus modo dictum est, superstites sunt libri sat multi mere Gelliani. Quorum tamen vetustiores omnes ante saec. XV conscripti alterutram tantum Noctium Atticarum partem, libros scilicet aut I—VII aut IX—XX continent, atque id quidem ita, ut hi partim certe illos aetate praecedant; sunt autem utriusque classis libri, quatenus mihi innotuerunt, a me collati omnes**). Codices Gelliani praeter *A T Y*.

Et alterius quidem classis codices, librorum scil. N. A. I—VII, sunt hi tres: I. lib. I—VII.

I. Cod. Vaticanus (*V*) 3452, diu quidem notus, sed passim tantum adhibitus, membran., saec. XIII, formae quaternariae, duabus partibus olim separatis, postea demum colligatis constans, quarum huc prior tantum pertinet***). Constat fol. 56, quarum duae extremae vacuae relictae sunt. In fol. non numerato folio 1 praemisso r m. rec. legitur 'Bibliothecae Collegii Capranicen:' ibidem fol. v 'AGellius' atque infra 'Aulo Gellio antichissimo più di 700 anni correttſmo Ful. Urſ.' Inscriptione et praefatione caret, inc. ab indice capitulorum libri primi inscripto 'Primo commentario hec inSVNT.'; m. rec. fol. *V*

*) Casley catalogue of the mss. of the Kings library.

**) Codd. Romanorum collationes Dresselianas, quae mihi praesto erant, plane redintegrandas fuisse non celata aliqua Dresselii excusatione exposui nunt. acad. Berol. a. 1847 p. 408 sq.; intactas tantum nonnullas reliqui, quae ad codd. recentes classis ς pertinent; retractavi tamen collationem partis alterius cod. *V* et cum librorum nonnullorum, I sc. et IX, tum locorum Graecorum, qui plerique al. m. Angli cuiusdam hominis, fort. CBadhami, collati erant, cod. Vrbinatis 309. De *A* reliquis codd. aliquanto melius a Dresselio tractato dictum est p. XIV.

***) De altera codicis parte cf. p. LXVI.

1r supscr. 'Liber diuersaꝝ reꝝ.', post librum septimum m. rec. additur 'deficit'. Singula capita litteris Graecis numerantur; Graeca litteris maiusculis conscripta sunt; singula verba vel argumenta singulorum locorum brevissime indicata margini addita sunt: per prima sex folia ab ipso codicis scriptore, aliis tamen admistis, per reliqua a diversis manibus, pleraque a m. s. XVI.

P II. Cod. bibl. nation. Parisinus 5765, olim Regius (*P*), membran., et ipse saec. XIII, foliorum formae maximae 111, ex Caroli IX bibliotheca proveniens, numeris deinceps CCCCXXX; 457; 4937 olim signatus, binis columnis per singula folia scriptus, a fol. 1r—61v col. a med. continet Iulii Caesaris de B. G. libros, a fol. 61v col. b usque ad finem Noctium Atticarum libros I—VII usque ad verba 'ictus solis' cap. 4 § 3. Inscribitur: liBeR AGellii Noctivm aTTICaRVM., inc. a praefatione 'Iocundiora alia repperiri' etc., cuius extremis verbis 'inueniriq. possit' in lin. continua adnectitur 'Primo libro hec inSVnt' sequente a lin. indice capitulorum libri primi 1—19. Tum columna dimidia vacua relicta, cui in mg. adscriptum legitur 'deest.'; ipse textus q. d. a nova col. 63v b inc. a verbis I 2, 11 Δείκνυε πῶς (ΔΕΙΚΝΕΕΠΩC *P*) usque ad § 12 extr. μεταπέμφηται κατηγορούμενον, quibus in linea continua mediis (2 § 13 'His ille' — 3, 8 principium 'Et') omissis adnectitur c. 3 § 8 'Hic autem Chilo' etc.*) Capitum numeri litteris Graecis maiusculis, ut in *V*, indicati sunt, loci Graeci itidem litteris maiusculis plene perscripti usque ad lib. II c. 23: ibi scil. absterritus est scriptor longioribus illis versuum Menandreorum reliquiis (§ 9; 12; 20) atque inde per insequentia omnia verba quidem Graeca singillatim posita servavit, sententiarum tamen Graecarum initia tantum posuit, reliquis earum partibus spatia vacua relinquens. Saepius etiam singula vocabula Latina, ea sc., ut videtur, quae in archetypo legere non poterat librarius, spatiis itidem relictis omissa, aliquotiens ordo ver-

*) Notandum est, etiam vocc. 'hic autem' a *VRς* abesse cf. adn.

borum insertis vocc. ʻhuc usqueʼ interruptus (I 8, 6; 26, 9; II 2, 10, III 7, 19; 9, 9; IV 5, 6; V 9, 3 cf. adn.), quae ad pensa librarii codicis archetypi, ut crediderim, sive absolvenda sive absoluta pertinere videntur*.)

III. Cod. bibl. acad. Lugduno-Bat. Gronovianus 21 (*R*), membr., formae quatern. min., fol. 77, binis per singulas paginas columnis scriptus variis manibus, plerisque saec. XII, per fol. aliquot extr. recentioribus, de cuius argumento vario cf. IGeel catal. codd. mss., qui inde ab anno 1741 bibliothecae Lugduno-Batavae accesserunt, n. 448 p. 136 sq. Primo folio inscriptum legitur ʻLiber Bernh. Rottendorff S. D.ʼ et recte admonet Geelius, hunc esse horum librorum cod. Rottendorffianum, haud magni tamen pretii quod ad textum librorum Ciceronianorum de finibus, a quibus cod. inc. f. 1—21, attineat habendum, quem deperditum esse crediderit Madvigius. Quo magis miror, quod idem vir sagacissimus harumque rerum peritissimus de Gelliana huius codicis parte iudicavit, non apparere, num hunc librum contulerit Gronovius, quamquam verisimile esset. Nam manifestissime scripturis inter se collatis elucet, ipsum hunc codicem esse Gronovii Rottendorfianum. Continet autem f. 25—40 Atticarum Noctium libros primores usque ad verba ʻinger mi calices (ingermicabiles *cod.*) amarioresʼ VI 20, 6, a variis manibus litteris minutissimis ac permultis compendiis adhibitis scriptos. Inc. anepigraphus**) a praefationis principio ʻiucundiora aliaʼ***) etc. Lemmata *R*

*) cf. ann. phil. 117, 254 sqq. Similiter ʻhīc susuʼ *P* in fine lemm. II 20, quod in *V* in mg. add. m. ant; ʻusq.; iʼ (i superscr.) (i. e. usque ibi) pro verbis aliquot I 3, 13 omissis *R*; neque praefracte negare ausim, eodem pertinere verba μέχρι γὰρ τούτου, quibus nunc mancum caput 12 libri X in libris mss. finitur. Locis nonnullis, ubi collationi meae diffidebam, et hunc codicem et ʻRegiumʼ alterum (Paris. 8664 = *Q*) mea causa inspexit Conradus Bursian, quem vitae atque litteris praematura morte nuper ereptum esse multi mecum dolent.

**) F. 25^r imo m. rec. notavit ʻlib̄ noctiū atticaꝝ.ʼ

***) i littera initialis minuscula ex more cod. in rubricatoris tantum usum indicata videtur, qui h. l. munere non functus est.

omnino desunt; ad librorum initia plerumque adnotatur, deesse capitula*); nec numeris capita insignita sunt**) nec Graeca praeter singula passim vocabula scripta, fere ubique tamen nota 'Gr̀' seu 'gr̀' indicata; praef. §§ 6—8 inde ab 'ille πέπλον — τόπων scripsit' om. adscriptis his 'exempla titulorum erant hic infinita etiam gca***). Ad libri primi caput tertium, ab initio, ut assolet (cf. infra), mancum, adscriptum in marg. 'mltū h̃ δ qd' rasū | fuit īn̄' (= 'multum hic deest quod rasum fuit inde'), primoribus utriusque lineae litteris adrosis; libri III c. 10 post § 2 adscripsit librarius 'mlta dimito dicta a Macrobio', §§ insequentes 3—9, tum etiam extremam capitis partem inde a § 12 initio omittens. Praeter initiales capitum litteras in margine, ut antea indicatum est, in rubricatoris usum adnotatas saepe ibidem invenitur nota, alias 'idem' aut 'id est' significans, iδ', cuius significationem non perspicio.

II. lib. IX—XX. Vetustiores partim sunt codices alteram librorum Gellianorum partem a lib. IX usque ad lib. XX c. 10 § 6 extr. 'manum conserere' continentes. Et ad decimum quidem saeculum pertinent codices duo, Batavus alter, alter Italus, uterque ab initio haud omnino integer.

X I. Cod. bibl. acad. Lugduno-Bat. Vossianus Lat. F[ol.] 112 (*X*), 'Vossianus minor' olim dictus, membr., anepigraphus. Inc. a libri decimi initio; at post verba 'ita scripsit' XVII 2, 7 quattuor folia inserta sunt ab eadem m. quae reliqua confecit scripta, maximam

---

*) In libro quinto non ante, sed post primum caput legitur 'h̃ lib̃ dest capitula'; praefationi subscr. 'capitula pimi lib̃ h̃ relĩco'; al. v. in adnott.

**) Librorum capitumque numeros in marg. appinxit m. recentior, IFGronovii scripturae certe similis.

***) Litterarum Graecarum nonnullos certe ex librariis huius cod. aliquatenus gnaros fuisse docet cum 'idā naiaogia' II 17, 11 pro 'id ἀναλογίᾳ', tum per lib. V c. 8, 10 'linsebios' pro Λίγξε βιός, 'aṣsomatō' 15, 2, 'efemis' 18, 7 et 'epemila' pro ἐφημερίδα' § sq., 'barbarō' et 'soloecō' 20, 5; VI 2, 11 'rat|himoton', 3, 44 'epagogē, 6, 1 'aisteseis', 8, 4 'apionos' et 6 'delfine romen'' scriptum etc.

libri IX partem exhibentia, duobus sc. foliis primoribus c. 2, 10 'Harmodii' — 8, 1 'indigentiam', alteris c. 12, 10 'non ut' — 16, 6 'reddi'*). Inde a cap. XVIII 14 — XIX 14 quinque foliis adustis passim lacunae minores ortae sunt, ut tamen nihil, quod maioris momenti sit, desideretur. Singulae paginae binis columnis scriptae sunt. Primae m. rec. inscripsit 'XI' lib. | A. Gellii noctium Atticarum incipit lib. XI. In Impressis est X'**); in eadem pag. legitur 'Ant. Loisel.' in fronte paginae extremae 'Ioannis de mirabilibus mundi***) p dño de* xello' (rell. dignoscere non potui). Singulis libris excepto X et XIX capitum argumenta praefixa sunt, Graeca plerumque adsunt, rarius lacuna ad ea inserenda relinquitur.

II. Cod. reginae in Vatic. 597 (*O*), olim P. Danielis†), membr., form. quatern., foliorum 200, post 'Freculfi' Chronica et Pauli Diaconi Langobardorum historiam ††) inde a f. 79 usque ad f. 199 continet Noct. Att. IX 14, 2 a verbis 'grāmaticā facie dr̄' usque ad verba Plautina XX 6, 12 'pars uestrorum intellegit'; f. 200 discissi partis superioris frustum tantum satis minutum servatum est, quod nonnullas reliquias capitum proximorum disiectas praebet usque ad c. 10 § 5 (cf. adn.), ut certe hic quoque cod. in vocc. supra significatis § 6 eius capitis desierit. Initio folii 79r in summa pagina m. rec. scriptum est 'LIbeR Nonus', deinde al. m., Angeli Mai ut Dresselio videbatur, 'Desunt paucae lineae huic capiti A. Gelli', tum 'Ex cap. XIIII lib. IX' itidem m. rec.; Graeca exhibet fere omnia litteris maiusculis picta; et lemmata singulis libris praefixa et capita numeris Romanis signata sunt; adnotationes margi- *O*

*) M. rec., Is. Vossii, ut mihi videbatur, inscr. 'Haec quatuor folia sunt ex lib. IX'; fol. insq., quod continuat lib. XVII cap. alterum al. m. rec. inscr. 'sup^a quīto folio'.

**) De ratione libros numerandi in his codd. cf. infra.

***) Sic haec duo verba non satis dilucide scripta legenda esse videbantur.

†) 'Ex lib̄r Petri Danielis Aurelii 1564' fol. 1v inscriptum est; idem in fine historiae Pauli scriptum erat, nunc fere manu glutinatoris discissum.

††) GWaitzius v. ill. quattuor quidem alios codd. reginae in Vat. in praef. ed. suae hist. Langob. (Hannov. 1878) p. 33; 36; 39 affert, de hoc tamen cod. nihil videtur compertum habuisse.

nales manu fere aequali additae nil nisi singulas fere voces mutata interdum orthographiae ratione repetunt.

Π His aetate proximus III. alter codex reginae in Vatic. 1646 (*Π*), olim Petri Petavii, qui f. 1ʳ inscripsit 'οἷς ἀτυχῶ λίαν εὐτυχῶ | P. Petauius.', membr., fol. 131 formae quaternariae. Est is cod. non diversus ab eo, quem *g* '*Me*' signaverat*) i. e. Membranaceus scil. Petavianus, dum alter eiusdem Petavii ab eodem '*Ch.*' i. e. Chartaceus (Petavii) vocaretur, id quod male Iacobus filius Memmianum et Chiffletianum significare opinatus est**). Est hic cod. membr., foliorum formae quatern. 131, a. 1170 scriptus, id quod testatur subscriptio post verba illa XX 10, 6 'AGELLII noctiū atticarū lib. XXIII. Explic̄.' (rubr.), tum quattuor lineis vacuis (atram.) 'Willelmus scripsit año incarnati uerbi. M̊. C̊. LX̊X.***) Indictione. IIIª. Concurrente. IIIº. Epacta. Iª.' Est codex anepigraphus, a lemmatum libri IX, qui ei decimus est, indice incipiens, post lemmata inscr. 'Agellii noctium atticarum liber X incipit feliciter'. Graeca adsunt, passim, imprimis iis locis, ubi singulis tantum verbis constant, litteris Latinis, plerumque litteris uncialibus Graecis scripta. M. paulo recentiore saepius argumenta singulis fere verbis in margine indicantur.

B; B'' Huic aetate omnino fere par IVª. fragmentum aliquod ms. Bernense (*B*), quod continuatur altero quodam IVᵇ. fragmento breviore Vltraiectino (*B''*). Atque illud

*) Ipse IGronovius, cuius cf. praef. p. XXIII sq. ed. Conr., adnotat, utramque collationem plerumque conspirare; at diversitates hae tam rarae, ut alterutro loco ubivis error aliquis statuendus sit. Rectissime hoc iam Abramus Gronovius perspexit in recensione codd. mss. A. Gellii manuscripta, quae in bibl. Lugd. Bat. cod. Gronoviano 57 exstat.

**) Aeque Abr. Gronovius notarum illarum significationem recte enucleavit, duorum Petavianorum mentione ex adnott. avi ad IX 13, 8 (adn. in ed. a. 1706 10), Petaviani 'in charta' ex IX 4, 9 (adn. 41 l. l.) allata.

***) A. 1070 scriptus esse hic cod. dicitur errore sive meo sive typographico nunt. menstr. acad. Berol. a. 1847 p. 412.

quidem inest codici bibl. publ. Bernensis 404, olim Francisci Danielis eiusque nomine signato*), membr. foliorum anno 1846, cum codicem ipse excutiebam, 55 numeratorum et 7 notis numeralibus carentium**) praeter pauca quaedam folia***) formae quaternariae, miscellaneo; ordo foliorum turbatus est. Qui quomodo restituendus sit, indicat Hagenus l. infra l. idemque varii argumenti codicis a Macrobii Saturnaliorum conviv. libro VII incipientis composuit tabulam. Gelliana legebantur anno supra significato f. 21 b^v medio usque ad 31^v; 35—42; 34^v; 43—47, hoc ordine sese excipientia†); aetatem indicat subscriptio libri cuiusdam astronomici, ab Hageno quoque allata: 'Iamque patefecimus de eclipsi sol' 7 lune quod sufficiat si deus uoluerit. ꝑfectus est liber atphargan'i in scīa astroꝝ 7 radicibus motuū celestiū. inт̃p̃tat' in lunia a iohanne hispalensi atq. luniensi. Expletus est die uicesimo quarto V. m̄sis lunaris anni arabum quingentesimi. XXVIIII. existente. ·XI°· die mensis martii. era. .M.C.LXXIII. sub laude dī 7 auxilio; explicit'††). Post quae inc. Gellius, de cuius inscriptione cf. adn. lib. IX principio, ab initio lib. IX usque ad vocc. 'esse potuit' XII 10, 3; a proxime insq. autem verbo 'admonendi' inc. lacinia eiusdem codicis Gelliani in cod. aliquo miscellaneo biblioth. acad. Rheno-Traiectinae servata.

---

*) 'Sum Francisci Danielis Aurelii'.

**) Nunc simul tota numerandi ratione parumper mutata haec etiam numerata esse videntur coll. HHageni catal. cod. Bern. (a. 1875) p. 366 sq.

***) 32—34; 43—47 formae duoden.

†) f. 22^b — f 48^b teste Hageno.

††) fol. 34^r continet rationes chronologicas a. 1178 p. C. n. sqq. his versibus: pica loquax certa dominam te voce saluto, si me non videas, esse negabis avem. psitacus a vobis aliorum nomina disco, hoc per me didici dicere 'Caesar ave'. ficetula. cum me ficus alat et pascar dulcibus uvis, cur potius nomen non dedit uva mihi? mirares quotiens gemmatas explicat alas, si potes hunc saevo tradere, trade coquo; pavo vel pavus (sic cod., nisi quod vitia quaedam orthographica et interpunctionem correxi); annus 1179 memoratur in fragm. aliquo cod. Traiect. cf. p. LXIII n.

Signatus est hic codex 'Aevum vetus. Scriptores graeci. No. 26'; est is membr., foliorum 175, maximam partem s. XII et XIII conscriptus, formae duodenariae, in marg. inf. fol. 1r 'Petri Burmanni iun.' signatus; inc. f. 1—10 a Silii Italici (Pindari Thebani q. f.) epitomes Iliados fragmento v. 58—650 (644 LM.), quo Kootenius usus est beneficio Burmanni*). Folia Gelliana numerantur 111—117; quorum sex posteriores continent lib. XII inde a l. l. usque ad finem c. 15, 2 'inpediremus' cum subscriptione 'Explicit liber XIII . agellii | noctium acticarvm ast oculus | quintus uitulum si uiderit intus quintum | post oculum scire putes populum' | (ad mg. m. rec. 'Gellii lib. 13 finis'). Primum vero (f. 111) horum foliorum continet lib. XIII 5, inscr. 'īcipit. IIII. capitulū $\overset{i}{\text{X}}$ $\overset{i}{\text{I}}$III. libri agellii' (m. rec. supscr. 'Lib. 13 c. 5', al. m. ad mg. 'Ex lib. 14 A. Gellij.')**). Insunt his fragmentis Graeca litteris maiusculis scripta.

---

*) cf. Weytingh in praef. ed. Kooten. p. VII coll. LMuellero ed. p. 12 sq.; mus. phil. 22, 57 sq. Inter multa alia, quae hic enumerare longum est, hic codex continet etiam Persiana quaedam (f. 105r—109r), scil. I 40—IV 48; V 55—118; VI 58—80) et vetus fragmentum versionis Francogall. Ovid. de arte am.

**) f. 119a leguntur haec, quae ad codicem aliquem Gellianum pertinere patet, 'ex ∧ quaternis et 3' foliis habeo $\overset{os}{\text{z}}$ quaternos et dimidium. quinto decimo commentario [XIII sc. = sqq.] insunt XXXI capitula [quibus spscr. 'folia VII et dimidiū']. $\overset{o}{\text{X}}\overset{o}{\text{V}}\text{I}$ libro insunt VIII capitula et $\text{I}\overset{o2}{\text{I}}\text{I}$ folia. $\overset{o}{\text{X}}\overset{o}{\text{V}}\text{II}$ insunt XXXII capitula et V folia. $\overset{o}{\text{X}}\text{V}\overset{o}{\text{I}}\text{II}$. 18. libo insunt XX capitula et fol. V. XVIIII insunt XXI capitula et fol. VIII $\text{ult}\overset{u}{\text{i}}$ capl̄ [sc. XVII 21] habet 1 fol̄ et plus. $\text{X}\overset{o}{\text{X}}$ libro insunt XV folia $\text{I}\overset{o2}{\text{I}}\text{I}$ fere. in $\overset{o}{\text{X}}\text{X}\overset{o}{\text{I}}$ sunt folia $\text{I}\overset{o2}{\text{I}}\text{I}$ capitula nulla numerata [deerat sc., ut assolet, capitulorum libri XIX index] post sequitur XX' III' liber habens capitula VIII folia II et dimidiū et fere dimidium dimidii. inter $\overset{\bar{u}}{\text{XX}}$ $\overset{\bar{u}}{\text{I}}$ et $\overset{\bar{u}}{\text{XX}}$ $\overset{\bar{u}}{\text{III}}$ non possum invenire $\overset{\bar{u}}{\text{XX}}$ $\overset{\bar{u}}{\text{II}}$. tamen dicit incipit $\overset{,\,,}{\text{XXI}}$. et in fine eiusdem explicit X' $\overset{\text{X}}{*}$ II' 7 c̃n' [an 'c̃u'' aut c̃ii''? nec satis distincte legere nec intellegere possum] q prius dixit explicit XXI'. incipit XXII'. similiter dicit de $\overset{o}{\text{X}}\text{I}\overset{o}{\text{I}}\text{II}$ et $\overset{o}{\text{X}}\overset{o}{\text{V}}$ confuse [.] XXIII est ultimus in hoc uolumine si tot sint. anima est corpus subtile atomis insertum sua mobilitate cuilibet

Saeculo XIII conscriptus est librorum IX—XX V. cod. bibl. Paris. nat. n. 8664, olim Regius in altera hac librorum Gellianorum parte appellatus (*Q*),, membr. foliorum 53 formae maximae, ut 'Regius' ille librorum priorum ex Caroli IX bibliotheca proveniens. Fol. praevio inscriptum est: 'Agellii noctiū aticaꝝ lib^i XIIII; nouē aūt ꝑmi dest. Nam in toto corꝑ hn̄r lib^i .XXIII.', f. pr. 'Agellius noctiū atticaꝝ Lib' .X.' **** (non') colore rubro, quibus m. rec. atramento addidit 'ĩc', in fine lib. XX. (qui in cod. est XXIII) 'Explicit Agellii Noctiū Atticaꝝ lib. XXXIII'.' Infra al. m. adscripsit hos versus: *Q*

Virgo parēs duc euiuigenas. o ianua celi
  Tolle tua ꝑssis tātos pietate labores
Atq. preces pia funde tuas. Natūq. ꝑ ora
  Virgineo quē uentre tuo benedicta tulisti.

Scriptus est cod. binis per singulas paginas columnis a duabus manibus, quarum altera desinit in verbis 'et fastidium pro' (XV 8, 2). Graeca fere codici non insunt nisi singulae quaedam litterae aut vocabula, veluti XVI 12, 3; signati fere sunt loci Graeci nota GR aut simili, id quod singillatim non indicandum esse censui.

Praeterea ad posteriorem hanc partem recensendam singulos adhibui s. XIV et XV codices. Et ille quidem est VI. cod. bibl. acad. Lugduno-Batavae Voss. Lat. F[ol.] 7, 'Vossianus maior' vg. dictus (*Z*), membr., fol. 66, quorum nec quattuor prima, fragm. philosophiae magistri Willelmi de Conchis, nec duo ultima, Valerii ad Rufinum epistulam continentia numerata sunt. Fol. quinti, quod *1* signatur, ^r col. alt. inc. Gellii libri IX capitum index anepigraphus, m. rec. supscr. 'Auli gelii. lib. X. Cap.'; fol 1^v m. rec. 'Auli *Z*

---

corꝑori[sic]peruium.'; f. 120 expl. 'anno ab incarnatione dn̄i MCCLXXVIIII. III. kal̄ octob̄ris [sic] Guill̄m' philosoph' fuit annoꝝ XXXII dierū X̄I dCLXXXVIII. 11688 festo sc̄i michaelis arch̄.'

Gellii noctium atticarum liber X. qui in libris typis editis IX inscribitur', ipse vero librarius inscr. litteris rubris 'Incip̄ liber .X.' Expl. f. 60v med. col. alt. in verbis saepius indicatis XX 10, 6, subscr. 'Explicit liber ~~ uicesimus ~~'. Interpositis versibus duobus ulteriori subscriptioni destinatis, sed non expletis, sequitur ep. illa Valeriana per duo fol. extrema, ut p. XXX indicatum est, continuata. Graeca continet fere omnia litteris maiusculis scripta, raro aut abbreviata aut omnino omissa.

N Saeculi XV vero horum librorum codex plene adhibitus est VII. Florentinus, olim bibl. S. Marci Dominicanorum (Montfaucon bibl. bibl. I 424), nunc Magliabecchianus, n. 329 (*N*), chart., formae maximae. Inscr. 'A. GELLI . NOCTIVM . ATTICARVM . LIBER . X . COEPTVS . EST. | COMM. HAEC. INSVNT., expl., non ut rell. codd. hucusque enumerati in vocc. XX 10, 6 'manum conserere', sed in extremis cap. 11 § 5 vocc. 'nolite uos atque', tum al. m. praefatio 'iocundiora alia—inuenirique possit' addita est, quae subscr. 'A GELLII NOCTIVM ATTICAR LIBER VLTIMVS EXPLICIT. | θεῷ δόξα.' | Lemmata, ut in vetustioribus codicibus, singulis libris praefixa sunt, Graeca litteris maiusculis sine accentibus et spiritibus ex vetusto cod. descripta. Est autem hic codex, ut recte admonet Laur. Mehus, manu Nicolai Nicoli cauti fidique hominis*) scriptus**), insertis Graecis ab Ambrosio Traver-

---

*) Cf. GVoigt d. Wiederbelebung d. class. Alterthums II² 387 sq. llque p. 388, 1 ll.

**) Idem etiam testatur Petr. Victorius in ed. Gell. a. 1477 (bibl. reg. Monac. Incunab. c. a. 618 Venet., cui collationem huius cod. inscripsit) verbis his ad lib. IX initium adscriptis: 'Hic cepi conferre cum cod. exarato manu Nicolai Nicolis diligentis hominis in describendo valdeque laudabilis in hoc probatique, qui maxime studiosus fuit perquirendorum antiquorum codicum. quod antecedit autem deerat in eo codice. is liber est in Divi Marci bibliotheca' et in fine 'Quod sequitur deest in ant. cod. quē autographū Nicolai nicoli dixim'.' etc. Cuius collationis LSpengelii ad RSchneiderum epistula (v. Krit. Jahrbücher f. deutsche Rechtswsch. 1844 p. 267) olim notitiam nactus, nuper Ed. Woelfflinum precibus adii,

sario*), qui (epp. lib. VIII ep. II p. 352 Cann.) ad illum scribit: 'Expectamus magno cum studio XIV illos Agellii libros ultimos**), quos diligentissime transcriptos a te emendatosque testaris***). Inseremus libentissime literas graecas arbitrio tuo, ut extrema veluti manus tam utili labori tuo adponatur' †). Eundem codicem Mehusius (l. l. p. XLIII) eum esse opinatur, de quo Angelus Politianus loquitur miscellan. lib. I c. XLI††) de 'diffindo, diffissus, diffissio' vocc. disputans: 'Quod idem' inquit 'apud Aulum quoque Gellium video depravatum, libro qui nunc vulgo tertius decimus, cum sit quintus decimus emendatis codicibus. Nam ubi haec verba legimus, 'atque in rerum quidem definitionibus comperendinationibusque'†††), hic ego in codice Gelliano ex bibliotheca publica Medicae familiae, quem vir haud indoctus, ut tum ferebant tempora, sed diligens tamen in primis Nicolaus Nicolus ex vetustissimo exemplari fideliter pro suo more descripserit, ita invenio 'Atque in rerum quidem diffissionibus, comperendinationibusque'. Quod si suspicio libera mi detur,

---

ut paulo accuratius eam inspiceret; qui cum et ea, quae supra scripta sunt, et specimen ipsius collationis mecum communicasset, vidi, eam ad hunc librum pertinere cf. etiam XIV 6, 3 adn.

*) LMehus vit. Ambr. Traversarii in epp. Ambr. ed. Cannetus (Flor. 1759) II p. XLIII sq.; CCCLXXXV; de Niccoli codd. in Marcianam transitu cf. eund. p. LXIII sqq.

**) X—XXIII scil. (= IX—XX).

***) Num multo sane post descripsit librum illum AGellii 'cum Greco', quem inter 'vetustissima' bibliothecae Ioannis Tortellii Arretini in ep. quadam paulo post a. 1512 data (post alios ed. DDetlefsen ann. phil. 87, 565 sq., qui cf.) ei designaverat Candidus [Decembrius]?

†) 'Florentiae ex nostro Monasterio VIII Iulii' s. a.; epistulae huius libri, quae anni numeris insignitae sunt, omnes ad annos 1430—1434 pertinent; a. 1431 hanc ep. adsignat GVoigt l. l. I^2 299, 1.

††) I 589 ed. opp. Gryphianae Lugd. 1532.

†††) XIV 2, 1. Ad codicem Magliabecchianum referes potius quae Poggius a. 1428 Roma d. XV Kal. Sept. ad eum scribit 'Rogo te mittas mihi chartas et Iosephum quos dixi. Para etiam membranas pro Agellio, quem rogo postules a Leonardo (Bruno scil.) nostro et mittas mihi cum chartis' (epp. III 20 p. 221 ed. Ton. cf. ep. 21 p. 223), quamvis tum etiam opus non accelerasset Nicolaus.

malim credere equidem 'in dierum' quam 'in rerum' veram habuisse et incolumem scripturam. Quin eodem capite*) Gellius 'Iussi igitur' inquit 'diem diffindi'. Sic enim in eodem codice, quod in his pervulgatioribus 'diem diffundi''. Quod vix ita esse arbitror: nam ne urgeam 'diffisionibus' in *N* legi, non 'diffissionibus', atque librum XIV, in eo XVI non XV numerari, numquam, quod sciam, hic liber ad bibliothecam publicam Mediceam pertinuit**).

Ad hos igitur codices, per libros septem priores *A*, ubicumque adest, et *VPR*, per duodecim posteriores *QZBXOΠN*, quibus per aliquot capita partis prioris, permulta posterioris accedunt *TY*, Gellium recensui. Atque libros quidem priores codices illi soli seorsum continent; altera pars in duobus aliis praeter eos, quos modo attuli, continetur, quos et ipsos contuli, sed quorum varias lectiones, ne praeter necessitatem nimium intumesceret adnotatio, nonnullis tantum locis, ubi occasio

V pars alt. ferebat, commemoravi. Sunt autem hi: VIII. cod. Vaticani 3452 pars altera, quae, cum priore supra p. LV commemorata,

*) § 11.

**) Ex huius bibliothecae codicibus unus plut. LIV n. XXVIII s. XV membr. totius Gellii (cf. Bandinii catal. codd. Lat. bibl. Med. Laur. II 680 sq.) exstat cum subscriptione paulo accuratius hic quam apud Bandinium descripta 'a. gellii. noctium. attica℞| liber XX^s. explicit. anno. Christi. 1438. die. XI°. iunii|', cui m. recentiore additum est 'Liber niccolai de niccolis', qui scil. anno ante a. 1438 mortuus est. Quomodo res se habeat, nunc dicere nequeo, id tamen addiderim, Angeli Politiani manum in altero eiusdem bibliothecae codice LIV n. XXV conspici, ubi haud quidem, quod opinabatur Bandinius (l. l. p. 651), Graeca aliquot inseruit (id quod mihi scripturam eius indubitatam cum Graecis illis conferenti non minus negandum esse videbatur quam Francisco del Furia, tum bibliothecae Laurentianae praefecto), sed adscripsit nonnulla ad marginem, plerumque nil nisi verbum aliquod vel nomen scriptoris memorabile adnotans, quibus pauca etiam Graeca insunt; sic, ut nonnulla inde afferam, ad 'βαϛάζοντας' V 3, 2 addidit 'βαϛάζοντες La. baiuli', V 9, 4 repetivit verba 'ἄνθρωπε μὴ κτεῖνε κροῖσον', X 18, 2 ad 'σατράπην' in mg. adscr. 'σατράπης', XI 9, 1 ad 'synanchen' 'συνάγχη', ad 'ἀργυράγχην' 'ἀργυράγχη', ad Peregrini nomen XII 11, 1 'In hunc acerbissime simul & facetissime semel atq. utrum [*leg.* iterum] Lucianus inuehitur'.

ut ibi dictum est, uno eodemque volumine comprehenditur - haec etiam, fol. 78, membr., m. s. XIII scripta est usque ad lib. XX 10, 6, ubi post verba saepius l., in quibus hic quoque codex olim desinebat, reliqua libri XX pars et praefatio manu saec. XV adiectae sunt, Graeca fere omnia omisit GR nota indicata - et IX. codicis bibl. nat. Paris., ms. S. Germanensis 643, olim 216, ex bibl. Coisliniana provenientis*), antea Claudii Puteani, membr. 4, cui itidem duo codices variis saeculis scripti insunt, pars posterior**); haec duabus s. XIII manibus scripta est, quarum prior porrigitur usque ad capitulorum libri XV indicis verba cap. 14 extr. 'mutuatus est', altera ad XX 9, 2 'columbulatim labra'; Graeca m. alt. potissimum inseruit; eadem a pr. m. saepe posita erasit, nonnullis tantum locis singulis verbis relictis; item finis lib. XX cum praefatione m. alt. additus; ad extremum lib. XX verbum 'atque' ad mg. adscriptum est eadem m. 'atque; nihil amplius erat in ueteri'. Saepius etiam in adnotationibus attuli S. Germ

X. cod. Franequeranum***). Is liber in catal. bibl. publ. acad. Fran. (Franeq. 1713 fol.) p. 222 indicatus 'A. Gellius, M. Sc. in membranis 4' a me quidem ipso non inspectus est; collatio tamen eius I Geelio, viro humanissimo et amabilissimo, intercedente Lugduni Batavorum mensibus autumnalibus a. 1845 degenti mihi praesto erat a Wenckebachio, scholae Franequeranae olim rectore, tum octogenario, a. 1793 confecta, praeter quam altera Ioannis de Iong in bibl. publ. Lugd. Batava†) servata uti poteram. Scriptus est hic cod. Franequeranus.

*) cf. Montfaucon l. l. II 1089.

**) Prior pars manu nitida s. XV addita ad libros novicios pertinet, de quibus infra dicendum est.

***) Anno 1845 exeunte Franequerae eum adhuc adservatum fuisse scio per epistulam tum ad me datam PHFIunii, gymnasii Franequerani rectoris; Leovardium translatum esse mecum communicavit IHNolte anno 1853. Ipse codex ut Franequera Leidam mihi mitteretur, propter tempestatis iniquitates impetrare non potui.

†) In ed. Thysii O 1013 signata; libri noni initio Ti., ut mihi quidem videbatur, Hemsterhusii m. adscriptum ibi legitur 'Lectiones cod.

fol. 182 duabus manibus, quarum altera eaque recentior ab initio lib. XIII incipit, Graeca pleraque adscripta; expl. XX 10 in verbis 'manum conserere'.

Tornaesianus.

Ab hoc cod. non diversus est cod. Tornaesii s. Tornaesianus in ed. a. 1592 s. l. apud Io. Tornaesium emissa (cf. infra) lectionibus eius haud sane multis passim in mg. adnotatis adhibitus. Quod in ipso apparatu congerendo utriusque, ut ferebatur, libri scripturis satis raro collatis ibique aliquotiens levioribus sane lectionis diversitatibus observatis a me non perspectum esse doleo: nunc non dubito, quin diversitates illae ad collatores, ac potissimum quidem ad Tornaesium pertineant, nam Wenckebachium atque Iongium accuratissime conferendi officio functos esse utriusque collatione olim inter se comparata testari possum. Nam quod Tornaesius in ep. dedicatoria editioni praemissa (f † 3v) profert, hoc suum 'venerandae vetustatis exemplar' (ib.r) primos novem libros non habere, hoc neglegentius dictum esse excerptis ex ipso illo cod. inde a lib. IX initio in mg. editionis illius adiectis demonstratur; quod vero de librorum in cod. suo numeratione l. l. et de eorum inscriptionibus ad ipsum lib. IX initium enarrat editor, id cum cod. Fran. conspirat; sic etiam in utroque lib. XX c. 2 et 3 eadem ratione dispesta sunt atque in *OZ*, ne id quoque addam, utrumque cum tota hac librorum familia in vocc. 'manum conserere' XX 10, 6 desinere. Lectiones autem plane singulares utrimque enotatae ita comparatae sunt, ut ovum ovo similius non esse possit: sic IX 4, 14 'prospecta'*) pro 'profecto'; 9, 12 'prospere' pro 'inprospere'; 11, 5 om. 'telum'; X 2 lemm. 'emandauerit' pro 'mandaverit'; XI 2, 2 om. 'Catonis'; XII 5, 10 'inobscuram' pro 'obscuram'; 11, 2 'etiam' pro 'eum'; 13, 3 'ab**) istis' pro 'ad istos';

Fran. diligenter enotavit iuvenis Franequeranus Ioann. de Iong. ann CIϽ IϽCCLII qui anno seq. ante diem raptus obiit utriusque Linguae peritissimus et exemplar morum vitaeq;'.

*) Posterius p spscr. in 'Fran.' (*f*).

**) 'ab' b sup. lin. add. ex 'ad' corr. in *f*.

14, 6 'trita'*) pro 'extrita'; XIII 20, 10 'in quo'**) pro 'inque eo'; 23, 3 'correptim'***) pro 'correptam'; XIV 1, 31 'cethinis' pro 'echinis'; XV 2, 3 'leges' pro 'laudes' (ex praeced. 'legibus' ortum); XVII 2, 8 'sparsit' pro 'parsit'; 6, 9 om. 'sibi'; XIX 11, 3 'dempse mihi uico' pro 'dum semihiulco'. Quodsi haec omnia eam interpretationem admittunt, ut ad plane geminos libros ex eodem archetypo descriptos pertineant, rem mihi conficere et nos fere ad unum tantum exemplar statuendum cogere videntur, quae utrimque XI 17, 4 et XIX 1, 15 adnotantur; nam ex *f* XI 17, 4 'u u' adscriptum invenio, de ϑ 'IIII. videtur legi in c. Tor., quamvis saepe dũ scribit V quinque, ita delineet illud V, ut affine sit duobus ıı.'; altero vero loco de ϑ ad 'accidentis animum rei pellitur' vocc. in mg. narrantur haec: 'b u superpositum est duabus extremis litteris a c c i d ē t i s, et additur a d et quū r e i p e l l i t u r scriptū esset, i deletū est, credo ut r e p e l l i t u r unico vocabulo legeretur', de *f* verborum ed. Gron. 'accidentis ad animum rei pellitur' primo adscribitur 'b u spscr. 2' †), verbis duobus extremis 'rei_pellitur'. Lugduni autem, ubi habitabat Tornaesius et ϑ suo utebatur, circa illud fere tempus codicem *f* degisse, docet subscriptio teste Wenckebachio huic addita 'auctore Paulo Guillameto Lugdunensi', cui ab altera manu adscriptum dicit 'I.C' et altera vice 'Paulo Guillameto 1590 (?)'; hoc alterum imprimis 'tenebricoso' die in usum meum ita descripsit Iunius 'Auctore Paulo Guilielmio .... ('nomen prorsus legi nequit') | IICTO | 1598'. Idem tamen adnotavit in fronte codicis legi 'Cornasius | Ms. mea 1592 | Ex Colleg....', illi nomini dubitanter adiciens 's. Cornelius', quod equidem non dubito quin 'Tornasius' s. Tornaesius 'legendum fuerit††).

---

*) 'ex' in mg. add. *f*.

**) alia praeterea in mg. add. *f*.

***) 'v. c.' Oiselii ibi certe non alius nisi 'Torn.' (ϑ).

†) Manuum diversarum nunquam ratio habetur in iis, quae de ϑ adnotata sunt.

††) Pro 'Ms.' potius 'M.' = 'manu' exspectes. Addo, teste eodem Iunio in fine primae paginae etsi non omnino distincte legi 'Roberti Koenigs-

Codd. ς Praeter hos codices alterutram Noctium Atticarum partem continentes*) permulti exstant per totius Europae bibliothecas dispersi, qui hos libros, quotquot supersunt, XIX omnes atque libri octavi deperditi argumentorum tabulam capitulatim, ut per reliquos libros, descriptam continent, plerique etiam alterutram recensionem ficticiorum lib. XIX argumentorum praebent, quae in libris antiquioribus lib. IX—XX desunt. Quod ad aetatem eorum attinet, unus sane alterve saeculo XV vetustior dicebatur. Sic Lugduni GHaenelius catal. libr. mss. col. 192 Auli Gellii Noctium Atticarum cod. bibl. urb. afferebat n. 98 s. XIII membr.**); at is manifestissime noviciorum s. XV codicum speciem prae se fert neque ab ipso praefecto bibliothecae illius, cum a. 1846 eam adirem, pro vetustiore venditabatur; revera contra ad s. XIV, cui ab Haenelio l. l. col. 770 assignabatur, videri poterat pertinere cod. bibl. publ. Tornacensis 'Somnium Scipionis; Macrobii Saturnalia; Auli Gellii Noctes Atticae', olim eccl. cathedr. Torn. ibique inter libros Dionysii Villerii excitatus ab Ant. Sandero bibl. Belg. ms. (Insulis 1641, 4.) I 219. Addebat Haenelius 'Subscriptio libri: „Finitus est iste liber in monasterio sanctissimi Salvatoris in monte Thabor anno domini MCI die X Iul. Deo gratias"***). Attamen haec verba ex veteri exemplari descripta sunt.' Revera ad s. XIV vel potius ad primum s. XV annum codex pertinere eo magis videbatur, quod Victor Deflinne-Mabille, bibliothecae Torn. praef. in eius libri descriptione in Rob. Schneideri usum confecta (v. krit. Jahrbücher f. deutsche

Lugdunensis.

Tornacensis.

manni' (postea professoris Argentoratensis) | 'emptus Genevae | III Id. Nov. 1628'.

*) Cod. enim Vat. 3452 (*V*) ex duobus codd., quorum alter priores, alter posteriores libros continebat, compositum, cod. S. Germ. 643 libris prioribus additis novicia manu integrum redditum esse vidimus.

**) Accuratius eundem descripserat Delandine mss. de la bibl. de Lyon t. I. (a. 1812) p. 170.

***) Cod. exhibet 'anno dm̃. 1ɥ01 (superiore numeri secundi apice deterso, sed dilucide agnoscendo) die 1Ձa: [i. e. quarta decima, nec decima cum Haenelio nec undevicesima cum Deflinnio et Voisinio nec XVa cum Wilbauxio] Iulii'.

Rechtswissenschaft VIII, 1844, p. 266 sq.)*) scripturam huius libri simillimam dixit typis litterarum Germanicis**); idem tum in subscriptione non legit 1101, sed 1401***). Ego cum librum nitidissime scriptum a. 1846 accuratius examinarem, mox vidi, eum plane, ne epigrammate quidem Ioannis Aleriensis ad Theodorum Gazam dato omisso, ad princ. ed. Rom. descriptum esse, numerumque alterum subscriptionis nec 1101 nec 1401, sed forma numeri 5 etiam alias conspicua 1501 legendum esse, quod, si externo, ut ita dicam, testimonio eguisset, vel certius redditum esset subscriptione Macrobii a. 1500 scripta, ubi idem numerus omnino illaesus invenitur.†)

---

*) Eidem etiam fragmenta Ser. Sulpicii apud G. servata ex cod. illo contulerat; quod post editas de Ser. Sulpicio Schneideri dissertationes (Lips. a. 1834) factum esse, eo elucet, quod hac collatione ibi ille nondum usus est v. II p. IV sq., ubi eius mentionem facere debebat.

**) 'L'écriture de ce ms. ressemble beaucoup aux caractères avec lesquels on imprime d'ordinaire les livres en langue allemande'.

***) Anno 1835 (Précis historique et bibliographique sur la bibl. publ. de la ville de Tournay p. 37 sq.), certe ante descriptionem illam Schneidero missam (cf. adn.*) 1101 et ipse legerat, tamen addens 'Quelques-uns veulent, que le second 1 (de 1101), soit un 4, dont le premier trait est presque entièrement effacé.' Similiter Voisin Documents pour servir à l'histoire des bibliothèques en Belgique (Gand 1840) p. 295 sq. 'Quelques personnes versées dans la paléographie prétendent que le second 1 (de 1101) est un 4, dont le premier trait serait presqu'entièrement effacé. L' extrême blancheur seule du parchemin nous ferait pencher pour cette opinion: ainsi ce précieux monument ne daterait que du XVe siècle. Au reste cette date de 1101 pourrait avoir été copiée d'après le ms. original'. 1401 etiam legit AWilbaux catal. de la bibl. de la ville de Tournai I (Tourn. 1860) p. 39.

†) In bibl. Zalusciana teste Janozkio spec. catal. codd. mss. Zaluscianae Cracoviae a. 1752 typis impressi p. 79 cod. CCLXIII sic describitur 'chart. ante annos prope quingentos characteribus minusculis initio capitum auro illitis concinnatus habet A-gellii noctium Atticarum libros X priores cum annotatiunculis a manu longe recentiori margini haud infrequenter adscriptis'. Haud igitur plenum G., priorem tamen eius partem (praeter lib. VIII, ut consentaneum est) cod. ille s. fere XIII extr. conscriptus praebuisset, dum reliqui prioris Noct. Att. partis codd. aequales non nisi libros VII priores continent, pretiosissimus praeterea propter materiam ad totos codices conscribendos tum vix, quod sciam, adhibitam: summa igitur certe attentione dignus videatur Zalusci-anus.

Laur. LIV 11. Codicem Florentinum bibliothecae Laurentianae LIV 11 a Bandinio saec. XIV ineunti adsignatum saec. XV initio vetustiorem non esse me affirmare posse credo. De aliis tam certum iudicium ferre nequeo: si recte manci sui codicis Schefferianus. aetatem aestimavit Io. Schefferus (v. infra), ad idem saec. XIV pertineret; eidem saeculo inter sex codd. mss. bibl. Escorialenses. Escurialis ab Haenelio catal. libr. mss. etc. col. 938 commemoratos tres codd. parum certe probabiliter tribuuntur*); eidem porro saec. XIV assignatur cod. bibliothecae Malatestianus. Malatestianae Caesenatis**); omnino huc non pertinere videtur cod. Oxon. Canon. membr. n. 307 (Coxe catal. codd. Oxon. Can. 307. Lat. bibl. Bodl. III 243), qui s. XIV exeuntis esse dicitur***); Ottobon. VII 3. num ad hoc codd. genus referendus sit cod. bibl. Ottobon.

---

esse, ut accuratius haec omnia possint examinari, sed frustra eum quaesivi: Cracovia bibliotheca Zalusciana diu asportata est, aliquot inde codd. Petropolim in bibl. imp. pervenerunt, G. cum aliis delitescit. Hoc ab Guil. Creizenach et Luc. Müller compertum habeo nec, si aperte dicere licet quod sentio, magnopere doleo: certe enim hic quoque codex nihil aliud sive fuit sive est quam prior pars cod. alicuius novicii bipertiti.

Valencianus. *) Ms. Valencianum n. 13 ibidem col. 1002 aetate non addita allatum 'membr. fol. cum picturis' mea causa a. 1856 accurate inspexit amicus dum in vivis erat iucundissimus, Ernestus Guhl, cui picturae illae pulcherrimae ad saec. XV extr. vel. ad saec. XVI initium pertinere Vpsaliensis. videbantur; etiam cod. aliquem mancum in bibl. Vpsaliensi servari a se nuper ibi visum, qui eidem aetati assignandus esset, me, qua est erga me benevolentia, edocuit Luc. Müller.

**) Mucciolo catal. codd. mss. Malatestianae Caesenatis bibliothecae fratrum minorum conventualium fidei custodiaeque concreditae II (Cesenae 1784) p. 97 sq. cf. Statistica del regno d' Italia. Biblioteche a. 1863 (Flor. 1865), cuius libri mentionem fecit FRühl ann. phil. 105, 280.

***) Deficit a verbis 'Sulpicium cum eum' XX 6 init. 'Notandum est' ait Coxius 'quod libri primi capita quatuor priora et alia quaedam per opus in codice plurimum ab editis differant, quorum videntur esse abbreviationes. Inc. cap. 1 'A planta pedis Herculei, qua idem Olimpium stadium apud Pisas sexcentarum', unde scripturam traditam licentissime ibi mutari ac mutilari satis patet. Hunc cod. aperte etiam ed. G. Lond. a. 1824 III p. 1657 significat, pravo numero 309 signatum, cum cod. 309 ad G. omnino non pertineat: 'cod. membr.' dicit esse 'cum paucis notis marginalibus saec. XIV.'

VII 3 in Vat., scriptus a. 1354*), ex quo v. l. ad I 13, 11 profert *i* praef. f. **v (p. XVIII Conr.), dicere me non posse doleo, cum olim infelici quodam casu eum omnino non inspexerim**).

Hi igitur libri examinandi erunt, priusquam certum iudicium de codd. huius classis origine pronuntietur. Equidem meis oculis nullum huius generis codicem vidi, qui saeculum XV praecederet. Quorum amplius quinquaginta ipse aut diligentius examinavi aut paulo accuratius inspexi; ut ad principalem eorum originem definiendam pervenirem, mihi non contigit. Ex iis, qui certam temporis notam prae se ferunt, antiquissimus, quod equidem sciam, est codex Vratislaviensis bibl. Rehdigeranae (ϱ) nunc in bibl. urbanam delatae n. 20, membr., f. 86 formae maximae, variis s. XV manibus scriptus, anepigraphus, Graecis omissis, quae plerumque littera .G. indicantur, tum ad mg. suppleta sunt ab al. m., quae etiam varias lectiones et indices rerum notabilium addidit nec raro in ipso contextu verba mutavit, ab al. quoque m., saepius correcta rasurisque passim deformata; expl. in extremis praef. verbis 'inueniriq; ('q;' sup. lin. add.) possit', quae sequitur haec subscriptio 'Benedicamus Dño. Deo grãs. | Laus t[i] sit χpẽ qm̃ liber explicit iste | Finitus est in die sc̃e Elizabet 1418. | Agelli noctium atticaꝝ liber ex|plicit ꝑ manus mei Petri finitus | sed non inchoatus. Florencie' | sequuntur quattuor lineae erasae, tum 'Deo gratias. Amen.'. Vt quid in loco hodie omnino obscurato scriptum fuisset indagarem, multo difficilius sane quam olim homo peregrinus fidei evangelicae addictus Romae ad codicis palimpsesti pretiosissimi Palatini apices reagentiis q. v. chemicis adhibitis redintegrandos a viro humanissimo et litteratissimo Gabriele Laureani, biblio- Rhedigeranus.

*) 'Aulus Gellius saec. XIV' Montfaucon bibl. bibl. I 187.

**) Nec num ad idem codd. genus pertinuerit codex Danielis Victurii, quem in usum Gasparini Barzizae exeunte anno 1410 descripturus erat Lazarinus Resta (cf. Barzizae ad Victurium epp. in Gasp. Barzizae et Guiniforti f. opp. ed. Furiettus, Rom. 1723, p. 110 et 113), dicere valeo. Cod. Victurii.

thecae Vaticanae praefecto, iteratis tamen precibus ab iis viris, quibus summa bibliothecae illius cura demandata erat ante hos fere viginti annos, professor in ipsa hac universitate Vratislaviensi publicus ordinarius veniam impetravi quattuor has lineas in extrema pagina Gellii huius Rehdigerani similiter pertractandi. Quod vero inde nactus sum, operae impensae non respondit; nam certi nihil fere inde redundavit, nisi quod ad finem lineae extremae litterae '[Flo]reñ' prodierunt; porro in initio primae lineae 'ipso', in fine alterius 'VIIII', in fine tertiae 'ona' fere dignoscere mihi videbar, sed omnia haec non satis dilucida erant, reliqua vero omnino non apparebant. Iam igitur id unum inde discimus, archetypum huius libri Florentinum fuisse, atque id viam ad solvendam illam quaestionem ineundam monstrat: ex iis certe huius generis codicibus Florentiae hac aetate servatis, non omnibus sane, quos per varios Noctium Atticarum libros olim contuli, nullus ita cum Rehdigerano conspirat, ut is inde descriptus esse possit.

Hac igitur quaestione ad textus q. v. historiam constituendam satis memorabili, ad ipsa auctoris verba instauranda nullius fere pretii missa neque omnes huius generis (ς) codices per bibliothecas Europae sparsos, quos diligenter enumeratos habeo, hic litteris consignare neque accuratiorem eorum huius generis codicum, quos ipse sicut Rehdigeranum per nonnullos plerumque libros Vindobonae, Lutetiae, Lugduni, Mediolani, Venetiis, Modenae, Florentiae, Romae, Neapoli contuli, notitiam exhibere volo*). Praeter hos cum collationibus mss. cod. alicuius Lincolniensis**) a Iacobo Gronovio et codd. Romanorum aliquot Barberinianorum et Casanatensium ab Alberto Dresselio confectis, tum Alberti Lionis excerptis ex cod. Guelferbytano in ed. eius propositis uti

Lincolniensis. Romani Dresseliani. Guelferbytanus.

*) De eo usu, qui passim de talibus libris faciendus erat, suo loco infra dicetur; codd. ς locis ibi potissimum significatis in usum vocati enumerati sunt I p. VI; II 465; de cod. Vat. 1532 (*w*) singillatim paulo accuratius agetur.

Vat. 1532 (*w*)

**) Ad cod. Lincoln. cf. infra descriptionem ed. Gronov. a. 1687.

mihi licuit. Alii libri olim et ab editoribus et in criticis virorum doctorum disputationibus allati sunt, qui omnes fere ad ipsum hoc genus novicium pertinent; eorum mentio, quoad ad rem facere visum est, partim studiorum recentiorum in Gellio positorum narrationi infra adiectae, saepius adnotationibus criticis passim inserta est.

Hi codd. vetustioribus aliquanto sunt pleniores: nam, praeter lib. VIII argumenta, ut dictum est, ne argumenta lib. XIX quoque iterum afferam, lib. XX sane non ad finem perductum, tamen inde a cap. 10 § 7 usque ad verba c. 11 § 5 'nolite vos atque', quae nunc extrema sunt, continuant iisque praefationem 'iu(s. io)cundiora alia' etc., saepe ne distinctionis quidem nota interposita omnes fere adglutinant, in cuius extremis verbis 'quaeri invenirique possit' desinunt, addita fere libri extremi subscriptione; carent tamen hi quoque codices, ut supra significatum est, ne minores illas lacunas omnibus libris communes afferam, cum reliquis omnibus libri V et VII initio, carent supplementis ab *A*β I 2 sq., ab uno β XVIII 9 servatis; librum porro septimum, quem praeter *V* soli plenum exhibent, hi libri ante sextum collocant; capitum argumenta partim singulis libris, partim singulis capitibus, partim denique utrisque praeponuntur; de locorum Graecorum varia condicione infra dicetur.

Singularem vero omnino praeter hos omnes locum obtinet inter codices Noctium Atticarum l i b e r B u s l i d i a n u s hodie β deperditus. Nomen hic traxit ab Hieronymo Buslidio, clerico et ICto Belgico illustri († a. 1517); is enim testamento suo ad linguas Graecam, Latinam, Hebraeam docendas collegium illud trilingue Lovanii erigi iussit*), in cuius bibliotheca codex ille servabatur. Commemoratur hic liber a nonnullis aliis hominibus doctis eius aetatis, sed σποράδην: eius, cui plurimas lectiones ex eo excerptas debemus, Lud. Carrionis,

*) Cf. Val. Andreae fasti acad. studii gen. Lovan. ([1] a. 1635 p. 164, [2] 1650 p. 275 sqq.).

notas non ultra librum I et ne huius quidem libri usque ad finem novimus (cf. infra). Codicis illius usum factum video in illorum virorum libris inde ab a. 1564 per duo fere decennia*) emissis: atque ipso quidem illo anno et a Guil. Cantero (nov. lect., Basil. 1564, II 6) et a Iac. Raevardo (variorum, Brug. eod. a., II 17) eodemque fere tempore a Luca Fruterio verisim. I 19, quae sane a. demum 1584 inter librorum eius reliquias a Dousa edita sunt, sed ipso illo magnae spei adulescente iam duodeviginti annis ante in flore aetatis (natus erat scil. a. 1542) mortuo**); a. 1569 ILipsius var. lect. I 13 commemoravit eius scripturam a Carrione secum communicatam (v. X 23, 5 adn.)***); a. 1570 Hub. Giphanius de nomine Gellii scribendo loquens huius libri mentionem facit in ep. ad MAMuretum a. d. V Kal. Febr. a. 1570 data (Mureti epp. I, 78, opp. II 118 Fr.); eundem librum ipse Carrio in scholiis in Sall. hist. libros ed. Sanctandreanae a. 1574 insertis†) et in antiquarum lectionum libris adhibuit a. 1576 eiusdemque anni a. d. XV Kal. Sept. Brabantiae cancellario Lovanii Lipsius epistolicarum quaestionum libros inscripsit, ubi IV 2 eundem librum iterum advocavit;

---

*) Nihil me fugisse sane praestare non ausim.

**) cf. etiam eund. ibid. III (qui liber a Iano demum Grutero lampadis vol. V a. 1604 editus est) 11, ubi de G. X 15 verba faciens dicit, 'olim cum Lovaniae esset', exemplar se habuisse ms. ex bibl. trilingui (v. ibi adn. § 28).

***) Carrio, cui Buslidianae scripturae h. l. notitia debetur, a Lipsio l. l. dicitur 'P. Carrion, homo cum mihi amicissimus, tum in his litteris nostris acerrimo ingenio, doctrina, ingenio'. Ac sic 'P. Carrion' per omnes quas inspexi editiones (var. lect. ed. princ. a. 1569; opp. crit. ed. a. 1585; 1596; 1600; 1611; opp. omnium ed. Vesal. a. 1675 t. I p. 220) propagatum est. Tamen, etiamsi postea amicitia illa adulescentium plane aequalium deferbuit, vix alius significari videtur quam L. Carrio, etiamsi huius sive varietatis sive erroris originem indicare nequeo; alius certe Carrionis his litteris tum dediti nullum vestigium inveni neque alterum Ludovici Carrionis praenomen mihi innotuit.

†) Accessit lectio ad G. I 1, 1 spectans in ed. Antverp. a 1579. In emendationibus et observationibus suis (Par. 1583) cod. β mentionem nominatim numquam fecit Carrio, quamvis de permultis ibi locis Gellianis agatur.

denique, ut dictum est, in notis ad Gellium Stephanianum a. 1585 emissum eo usus est Lud. Carrio, ubi p. 7 iam 'de strage illa Musarum, dicam, an Lovanensium' loquitur — mihi certe sedulo quaerenti non contigit, ut ullum ulterius libri maxime memorabilis vestigium invenirem*). Quod vero ad codicis illius condicionem attinet, quantum eam ex virorum doctorum supra memoratorum indiciis perspicere licet 'Buslidianum antiquum satis, sed minime integrum' dicit Giphanius, 'exemplar vetus quidem illud et emendatum satis, sed hoc solo peccans, quod non omnes Agellii libros contineret' Fruterius; 'schidas' igitur 'Buslidianas' appellat Carrio AL I 19; idem quadringentorum annorum aetatem aut paulo maiorem referre hunc librum dicit (saec. igitur fere XII eum assignans) in not. ad inscr. lib. N. A. I c. 1 p. 9 atque ibidem paulo superius primum librum ait esse in exemplari Buslidiano octavum decimum, ut econtra, qui hic (indicat ed. Stephanianam) sit quartus decimus, ibi sit primus**). Excerptae sunt autem huius libri lectiones, quod equidem sciam, praeter librum N. A. primum non nisi ex libris IX; X; XVI; XVII; XVIII, eaeque paucissimae.

Praeterea in adnotationes ex ed. Gronoviana a. 1706***) σ
transtuli notas a Gaspare Scioppio congestas (σ) omissis

*) cf. nunt. acad. Berol. menstr. a. 1847 p. 414 sq. De bibliothecae illius fatis cf. F. Nève comm. de collegio trilingui Lovaniensi volumini XXVIII mem. ab acad. Belg. praem. ornat. insertae p. 107, ubi verba Paquoti (mém. pour servir à l'hist. des dix sept provinces du pays bas Lovan. 1762 sqq. III f. et 1763 sqq. XVIII 8) affert (II 599 ed. pr.): 'on n'y trouve aujourd'hui que les débris d'une bibliothèque où il y avait beaucoup de richesses littéraires'; cf. etiam quae Nevius p. 156, 2 de P. Nannii mss. ineditis narrat. Non minus Paquoti tempore, quod ex ms. quodam eiusdem profert Nevius p. 255, 3, ipsius universitatis Lovaniensis bibliotheca expilata erat.

**) Itidem iam emend. II 2 de G. I 8, 3 acturus margini p. 83 inscribi iussit: 'Agell. li. I cap. VIII. nã in libro Buslidiano liber est XVIII'.

***) Vsque ad XIV 4, ut ipse ait p. 887, revera usque ad XIV 1, ubi ipsis adnotationibus illis uti incepit, omissis sane, ut ex φ patet, quae ad c. 1 extr. et 2 sq. pertinebant adnotationibus, ed. suae p. 887 sqq. has notas addidit *i*; illas quoque priores suis locis inseruit Conradi.

paucis, quae ad rem criticam non spectarent. Quas ab abbate Domenico Passionei, postea cardinali summoque bibliothecae Vaticanae praefecto, utendas sibi missas esse ex *i* epistula dedicatoria editioni illi praeposita compertum habemus*). Exstat haec farrago fortasse etiamnunc Romae in bibliotheca Angelica, in quam viri illius eminentissimi bibliotheca translata est**). Quae Scioppiana cum fere a vv. dd. de locis Gellianis disputantibus advocari soleant, equidem eas omittere nolui, ne quid in apparatu critico desideraretur; cuius rei me nunc fere paenitet: nam eorum usus fere nullus praeter nonnullas coniecturas ibi prolatas; scripturae enim, quae praeterea ibi ad ed. Stephanianae lectiones praepositas enotatae sunt, tantum non omnes***) ad libros mss. pertinent, quorum optimos iam accuratius pleniusque collatos exhibere potuimus, reliquis, ut altera cod. *V* parte et cod. *w*†), carere fere nobis posse videbamur††). Scioppiano huic simillimus exstat apparatus a Ioanne Woweriо†††) adscriptus editionis Gellii

*) cf. *i* praef. fol. ∗ 4[rv] (p. XVI sq. ed. Conr.).

**) cf. Blume iter Ital. III 123; in eiusdem bibl. libr. mss. Ital. p. 145 inter libros illius bibliothecae mss. nominatur 'Passionei Card. bibl. index. Chart. 4°. Q. 4. 69 . . . 72'; Gellii (s. Agellii) et Scioppii nomina in indice (ibi proposito) a D. Marcolini a. 1788 confecto non inveniuntur.

***) Admista sunt hic illic vv. dd. Cuiacii, Fulvii (Vrsini), Giphanii, Ios. Scaligeri, HStephani, Turnebi libri adnotationesve aliunde fere nota adiectis etiam additamentis a ϰ nuper tum prolatis I 2 extr. sq., ad quae recensenda alio certe codice auctor usus non est, qua de re nimis caute dictum est in adn. ad I 2, 13.

†) De his codd. post agetur; de *w* a σ usurpato cf. e. g. IX 12, 4 adn.

††) Notatu non indignum videtur, II 22, 25, ubi 'atabulus' restituit Beroaldus annot. in Gruteri lamp. I 225, quod addi ibi potest, ex 'v. c.' proferri lectionem proxime ad rectam hanc scripturam accedentem eamque ex uno *A* praeterea enotatam 'atapulus', cum codd. rell. fere omnes 'ad (apud *R*) apulos' praebeant. Quae ex coniectura apud σ orta sunt, fere 'f.' littera addita significantur.

†††) Is quoque Gellium editurus erat cf. ll. epp. eius indicatos in IAFabricii bibl. Lat. III p. 11 adn. m Ern. I 14; 49; II 18; 65; 67 (epp. cent. II p. 28 sq.; 99; 253; 339; 343 sq.), add. Er. Puteani ad W. ep. ibid. p. 501; cognoscimus inde, ad opus hoc diu una cum editione Apuleii, quae revera prodiit a. 1606, agitatum praeter codd. mss., quibus ad utrumque se munitum esse narrat Ios. Scaligero (II 65), inde ab

Venetae a. 1565 exemplari, quod nunc in bibliotheca Guelferbytana adservatur (φ)*). A φ duo alia apographa a Friderico atque Henrico fratribus Lindenbrogiis confecta (ν), alterum a Friderico ed. Torn. a. 1592 (*fν*), alterum ab Henrico ed. Colon. a. 1533 illatum (*h*ν), utrumque nunc in bibliotheca publ. Hamburgensi, fere numquam discedunt atque ex eo ipso pendere videntur**). De ea, quae inter σ et φ exstat, ratione tum demum plane iudicari poterit, si ipsum σ examinatum fuerit, ut constet quid ad ipsum pertineat, quid inter ea, quibus a φ recedit, Iacobi Gronovii typothetaeve Gronoviani socordiae tribuendum sit***); σ non descriptum esse ex φ iam inde sequi mihi videtur, quod in v. l. ad II 22, 21 relata 'Apuliae' voc. subnotare traditur σ, 'quasi ignorarent eam mss.', quam intactam reliquit φ; quod φ non ex ipsis mss. hausit, sed collationem aliquam festinanter descripsit, inde iam fere conicias, quod v. l. II 21, 11 'esset et' non ad 'esset ut', sed ad vocc. lineae praecedentis 'nobis in illud' adnotavit, multo certius vero ex I 12, 10 colligas, ubi ad verba 'nisi quae capta' 'Ita v. c.' adnotat σ, φ tamen

φ ν *f*ν *h*ν

---

a. 1595 usque ad a. 1604 etiam et ab ipso Scaligero et a Iano Grutero, Petro Scriverio, Henrico 'Lindenbruchio', Erycio Puteano opem ab eo petitam esse.

*) FAEbert bibl. Guelf. codd. Gr. et Lat. class. n. 376 p. 77. A φ diversa sunt excerpta cod. alicuius Vat. Woweriana cum IRutgersio (VL IV 11 p. 354) communicata a GElmenhorstio ad I 2, 4 'κυρτῶντας εἰζυγάζοντας ἐβωρίτας', ubi 'κυριεύοντας et ἡσυχάζοντας et σωρείτας v. c.' exhibet φ; eadem contra ex utroque fonte scriptura 'in otio' ad praef. § 16 profertur a Rutgersio (l. l. p. 355) et a φ, tamen ut a φ 'f.' additum sit (om. σ).

**) De φ et *h*ν (non recte ad Frid. Lindenbrogium a Cramero relatum) cf. *c* kl. Schr. p. XLVII sq.; 132 sq. Equidem Schoenemanni et Peterseni, bibliothecae Guelferb. et Hamb. praefectorum, beneficio tribus his libris olim Berolini uti potui.

) Quae V 9 sqq.; XII 2 sqq.; XIV 1 sqq. (cf. p. LXXVII n.); XV 1 sq. in σ apud *i* omittuntur, ad huius neglegentiam potius pertinere videntur quam ad σ; auctorum nomina a σ titulis nonnullis librorum in praefatione a G. allatis adscripta consulto om. *i* v. praef. eius f. **** 2r p. XXXII Conr., quae nec ex φν enotanda esse duxi; alia minora, quae in altero exemplari exstant, et a σ et a φ(ν) omissa sunt.

sive ex σ sive ex communi aliquo fonte idem exhibente ad extremas voc. 'capta' litteras adscripsit 'sta v. c.', unde ad 'capta' in ν 'casta' adscriptum est. Ipsum contra σ mss. nec aliena collatione usum esse, inde conicias, quod de editione Gellii mss. Romanis, atque imprimis Fulvianis, codicibus superstruenda eum cogitasse docet ep. eius Roma d. 4 m. Martii a. 1600 ad Lipsium data*). Ad idem ceterum collationum exemplar spectare videtur Lucas Langermann, qui feriis Paschalibus a. 1652 Roma ad *g* scripsit**) 'Iam ad Gellium progrediar. Incidi enim in exemplum aliquod credo cum diversis codicibus collatum', rectius ille, si revera idem illud exemplar ibi significatum est, quam *i*, qui in titulo ed. a. 1706 scribi iussit 'accedunt Gasp. Scioppii integra Msstorum duorum codicum Collatio' etc., quod videtur eo ortum esse, quod in ipso apparatus huius Scioppiaui initio *i* legerat 'AGELLII, in duobus antiquiss. cc.'.

Fulvianus. Etiam quae ex F u l v i i V r s i n i l i b r o s. ex F u l v i a n o***) apud ς et *g* afferuntur a me interdum repetita omittere fere debebam. Nam haec quoque ex scripturis ad utrumque cod. Fulvianum in Vaticana *VY* et ad alios libros, ut videtur, Romanos minoris momenti, veluti ad alteram cod. *V* partem, pertinentibus, adiectis, ut videtur, Vrsini ipsius quibusdam coniecturis (cf. adn. IV 8, 8 et V 14, 18) composita esse arbitror, ut ex adversariis potius Vrsinianis quam ex ipsis codd. mss. hausta esse videantur†). In universum de omnibus his vv.

---

*) Ep. DCCLXIII epp. syll. Burm. II 51 post notarum suarum Apuleianaram mentionem 'nescio', ait 'si subiungam editionem novam Agellii, cuius mss. in Vaticano sunt boni, apud Fulvium optimi.'

) v. *i* praef. a. 1706 f. non sign. * 4r, p. XXVII Conr.

***) = 'Fulv.' et 'F.'

†) Saepius etiam apud σ sive solus sive cum Fulviano coniunctus nominatur c o d e x G i p h a n i i, qui et ipse in observationibus suis ling. Lat. unam alteramve v. l. affert; studiorum vero eius in Gellio positorum monumentum primarium exhibent epistulae inter eum et MAMuretum mutuae scriptae a. 1569 et 1570 atque huius epistulis insertae I 73 sqq.; II 5 sqq., ubi II 6 inveniuntur vv. ll. ex cod. *Y* ('libro Fulvii') a Mureto in Giphanii usum excerptae; praeterea sat multis libris, inter quos *B*,

Cod. Giphanii.

dd. per saecula illa adnotationibus eo difficilius iudicare licet, quo minus omnia tam accurate enotari atque inter se discerni solebant quam ad sententiam plenam iustamque ferendam opus est.

De partibus N. A. deperditis et de lacunis.

Pervenerunt autem ad nos Noctes Atticae etsi in universum per totum corpus hodie superstes parum mutatae, quod ex locis a Nonio, Macrobio, Ammiano allatis atque in usum vocatis concludere posse nobis videbamur, tamen haud omnino integrae*); omnibus enim Gellii codicibus deest initium prae-

ut videtur, et β, eum ipsum usum esse docet eorum enumeratio epistulae I 78 inserta (add. etiam de Giphanii libris studiisque Gellianis Scioppii verisimilium praef. f.∗5r ed. a. 1662; I 2; IV 16); de editione ab eo parata v. infra. Quod praeterea Muretus profert VL XI 17 apud G. I 19, 8 'in vetere libro Fulvii Vrsini' 'insuper habendam' non duabus vocibus, sed uno iuncto verbo legi, id quo pertineat, dicere nequeo, cum id neque ex *V* neque ex *Y* neque aliunde enotaverim. Equidem gravioribus quantum liceret absolvendis intentus his, quae ad ipsa Gellii verba emendanda nihil conferunt, enucleandis non diutius immorandum mihi esse arbitratus sum atque omnino vv. ll. ad singulos locos passim praeterea a vv. dd. olim prolatas cum delectu tantum commemorandas esse duxi.

*) Spem, quam de integro, ut putabat, Gellii codice a. fere 1429 ineunte excitaverat Nicolaus Treverensis (v. Fr. Poggii ep. III 29 p. 266 sq. ed. Ton. coll. de Tonellis p. 268, 2) mox amissa est, cum ille librum Romam apportasset; 'truncus' enim ille 'erat et mancus et cui finis esset pro principio' teste Poggio (l. l. IV 4 p. 305 cf. Mehus vita Ambr. Traversarii p. XLIII sq.; GVoigt d. Wiederbelebung etc. I² 259 sq.). Cum codex Plauti comoediarum ab eodem Nicolao cum aliis codd. una allatus et Iord. Vrsino cardinali traditus in Vaticanam devenerit (Vaticanus est 3870, *D* Ritschelii, qui cf. opusc. II 4 sqq.; V 296 sqq.), credas, Gellianum quoque illum codicem inter libros Vaticanos quaerendum esse et, cum aperte libros ille priores solos continuerit, eundem esse ac cod. Vat. 3452, qui interim ad Fulvium Vrsinum pervenerit (nam etiamsi Nicolaus iter suum curiae iussu instituerat, tamen inde non sequitur, omnes libros ab eo comparatos statim bibliothecae papali traditos esse); obstare sane videtur, quod Nicolaitanus ille aperte praefationem continebat, quae abest a Vat.; cum autem adsit quidem illa in libris ei maxime cognatis *PR*, in libris vero omnibus tum in Italia notis in fine totius operis inveniatur, fieri fortasse potuit, ut folia eam continentia ex eo libro tanquam non suo loco posita amoverentur. Sed haec incertissima esse, ipse non ignoro. Ipse quoque Poggius per occasionem

fationis in libris optimis *PR**) suo, in deterioribus extremo loco collocatae, deest liber octavus, deest finis libri XX, qui in vetustioribus**) desinit in verbis XX 10, 6 'manum conserere', in recentioribus in media § 5 capitis insequentis, cui ibi, ut modo significatum est, praefatio agglutinatur***); num hoc caput extremum apud Gellium fuerit, scire non possumus, cum index capitum huius libri per omnes codices meliores et plerosque novicios in capitis noni argumento indicando finiat, decimum et undecimum non minus ex arbitrio a reliquis addita sint quam lemmatum libri XIX utraque recensio v. II p. 397 adn.†); genuina contra lemmata libri VIII in unis ς codd. servata esse apparet. Loco vero modo allato id etiam expositum est, non recte ipsum librum XIX mancum visum esse Mercklinio, nec magis eidem idem conicienti de libro XIV obtemperandum esse significatum est II p. 189 adn.; deest contra in codd. initium libri septimi, quod ex Lactantiana, quae dicitur, epitome institutionum divinarum ad Pentadium restituendum esse satis diu perspectum est v. I p. 376 adn.; equidem etiam libri quinti initium mancum esse arbitror. Praeterea in mediis quoque libris capita nonnulla in fine mutila habemus: sic Graeca clausula abrupta

---

concilii Constantiensis praeter multos alios libros etiam Gellium aliquem invenisse dicitur a Vespasiano da Bisticci in vitis virorum illustrium CIII (Mai spicil. Rom. I 549; ed. Bartolianam Flor. 1859 emissam inspicere non potui), 'opera degna' nuncupatum.

*) In *V* omnino deesse dictum est p. LV cf. p. LXXXI n. *.

**) Sic etiam (v. p. LXVII) in Vat. 3452, ubi altera demum manus novicia reliqua adiecit; S. Germ. 643 iam paulo ante desinere dictum est ibidem.

***) In *w*, qui ab indice capitum libri I inc., post 'in manum conserere' subscribitur 'Conclusio totius operis ἐπίλογος' (voc. Gr. a m. alt. add.), tum sequitur praef. inde a § 2 'QVASI (*sic*) autem sumus ordine — in venirique possit', tum vero a lin. 'Improbus ille librarius. qui opus hoc pscripsit inter cętera leuandi sui laboris ḡra quae omisit in fine capituli quod ultimum posuit etiam hoc scribere neglexit. Nam ubi sic finit (*sic*). Nam de qua re disceptatur in iure praesenti — indulgerique potuisset' (cap. sc. 10 finis, 11 cum lemm., praef. § 1).

†) Singula lemmata etiam alibi omissa sunt v. XIII 19; 23; 24.

I 2 et 11 et, ut mihi quidem videbatur, X 12*), sic XX 9 et fort. XVI 9 (cf. § 1 adn.); VI 9, 17 ex Prisciano aliquatenus suppleri posse, docuit *i*, fortasse tamen ibidem etiam extremum caput ex Nonio amplificandum est (cf. adn.); certa coniectura ex eodem Nonio suppleta est XVII 2 § 4, ubi in libris Gellianis propter ὁμοιοφωνίαν nonnulla exciderunt, atque ex eodem in l. propter similem causam lacunoso V 4, 5 supplementum petendum esse iam a Thysio agnitum est; certissima lacunarum propter eandem causam ortarum indicia iam dudum observata praebet et locus Varronianus de re rustica II 20, 2 ex Varronis libris superstitibus supplendus et sententia Epicurea II 6, 12, quam et alii plenam exhibent et ipse Gellius paulo post c. 9, 2. Alia lacunarum saepe similiter explicandarum exempla, inter quae multa vix minus certa, sat multa quoque olim agnita sunt, praebent lemmata XIII 4 et XX 9; I 16, 15; II 14, 2; IV 15, 3; IX 13, 20; X 15, 14; XII 10, 3; XIII 12, 9; 25, 15; XVIII 8, 2; 9, 3; XIX 1, 10; 10, 9; 14, 8; XX 1, 13; 10, 10, ne alia aut fere minora uno plerumque duobusve vocabulis explenda aut incertiora, ut IV 9, 8, aut non recte olim statuta, ut VI 5, 6, afferam.

Alia nonnulla, quae et ipsa periisse videbantur (I 2 fin. et I 3 init.; XVIII 9 init.), ex codice Buslidiano ceterum manco hodieque amisso**) restituta sunt. Ac libro quidem octavo Nonium et Macrobium usos esse patet***), atque iidem et Ammianus, apud quem vestigium octavi libri sane hodie detegi nequit, universo harum Noctium corpore usi sunt, quod apud Nonium certe et Ammianum†) per omnes fere libros

*) cf. tamen p. LVII n. *.

**) cf. p. LXXV sqq.; libri I cap. 2 finis et 3 initium nuper etiam in cod. *A* inventa sunt, qui l. l. desinit in vocc. 'negotio quod' c. 3, 7; vocc. 'hic autem' § 8 init. praeter β exhibet unus *P*.

***) cf. adn. ad lib. VIII lemm. cap. 3; 7; (10; 14); 15 et ad calcem cap. 15.

†) Ex libro XVIII, ex quo uno praeter octavum, nihil olim (Herm. 8, 281 sqq.) excerpere poteram, quod ab Ammiano translatum esse videretur, exemplum satis, ut mihi quidem videtur, probabile additum est p. IX n. *.

deinceps persequi licet; num ex ipso G. an aliunde locum ex eodem libro prolatum hauserit Priscianus*), nondum exploratum est; de palimpsesti Romani condicione primaria nihil compertum habemus, Eustochianum autem exemplar (cf. p. XVII) novem priores libros videtur continuisse, cum epigramma Aurelianum post librum nonum ibi adscriptum fuerit; vix igitur dubitandum erit, quin librum octavum continuerit. Qui postquam periit, liber nonus a parte priore divulsus non septem illis libris superstitibus, sed parti posteriori, cuius codd. libros IX—XX continentes inde a saec. X supersunt, agglutinatus est.

De numerandis libris.

Quod ad libros numerandos attinet, ipse Gellius praef. § 22 'volumina' inquit 'commentariorum ad hunc diem viginti iam facta sunt' nec videtur consilium alia iis addendi § 23 sq. indicatum exsecutus esse; certe non dubitandum est, quin libri hodie superstites, uno octavo amisso, viginti illis respondeant. In ipsis tamen his libris numerandis codices passim peccant. Hoc minus ad libros priores pertinet quam ad duodecim posteriores. Quamvis etiam in illis fortasse iam Priscianus erravit, apud quem codd. mei omnes praeter SGallensem, ubi III legitur, quod eodem redit, inst. gramm. lib. VI § 75 sextum librum pro quinto (c. 14, 18) afferunt, dum plerique etiam paulo ante (§ 61) fragmentum ad lib. VIII aperte pertinens libro nono tribuunt**). Codices mss. plerique in hac parte errores fere non commiserunt: ex vetustioribus unus *V* numeros plene indicavit, a *PR* fere omissos***); ex ς cod. Vrb. 309 sic incipit 'Tertio cōmentario hec sunt. capitula tertii libri'†),

*) v. I p. 410 adn.

**) Errores aliquot in librorum utriusque partis numeris afferendis apud Vinc. Bellovacensem, Ricardum Buriensem, Gualterum Burley commissos (cf. p. XL sqq.) eo magis hic iterum proferre nolo, quod accuratis eorum recensionibus adhuc caremus.

***) cf. adn. ad calcem praefationis et singulorum librorum et libri V c. 1.

†) 'tertii' al. m. deletum et 'primi' post 'libri' adscriptum est.

cod. Leop. Laur., aedil. Flor. eccl. n. CLXXXVIII*) 'Tertio commentario haec insunt' sqq. scilicet primi libri capitulis; in hoc libri tum deinceps inde a primo recte numerantur, in Vrbinate hoc ab altera demum manu restitutum est, manu prima singuli libri inde a primo usque ad noni initium numeris III—XI notantur**). De capitulorum libri VIII inscriptione et subscriptione quae memorabilia videbantur composita sunt I p. 406 et 410; octavum et nonum librum periisse, una librarii cod. *w* aut archetypi eius coniectura niti ad explicandum numerum X libro insequenti tributum, non est quod moneam lectores.

Quod ad alteram partem pertinet, in *A* librorum numerum duobus***) auctum inscriptio lemmatum lib. XVIII exhibebat; similiter in plerisque codicibus melioribus libri singuli ita numerantur, ut deinceps per varios vitii gradus numeri uno, duobus, tribus augeantur†) usque ad num. XXIII libro XX tributum: sic *QZOΠN*; unus *X* et ex recentioribus a me accuratius inspectis *w* illis constantiores vicesimum primum librum hunc extremum numerant; recentiores plerique iustum numerationis ordinem sequuntur, nonnulli libri octavi rationem non habentes numeros inde a libro nono uno minuunt, ut in undevicesimo libro explicent, quod, ne numeros in cod. bibl. nat. Parisinae Menteliano 8667 a FMorellio superscriptos afferam, in cod. Lugdunensi (v. p. LXX) equidem inveni, in cod. bibl. urb. Perusinae repperit amicus meus Tycho Mommsen, de cod. aliquo Norimbergensi narrat de Murr memorab. bibliothec. publ. Norimb. I 387.

Cum vero codices vetusti et probi omnes Noctium Atticarum libros amplectentes non exstent, in Noctibus Atticis recensendis utriusque illius partis observanda est condicio.

---

*) V. Bandini bibl. Leop. Laur. I 491.

**) Per libros insequentes numerus uno tantum maior a pr. m. exhibetur, ab altera plerumque sane, sed non semper emendatur.

***) Tribusve? cf. p. XVII.

†) Vnus *Q* m. pr. libro nono iustum numerum inscripserat; sed ea quoque iam in subscriptione eundem librum decimum dicit.

Recensio. I. Codices lib. I—VII.

Ac partis quidem prioris instrumentum potissimum superest duplex: cum lacera cod. *A* fragmenta, tum plus minusve integri codices *VPR**).

1. *A* At ex pleniore exemplari originem ducit *A*; continet enim libri I 2 § 13 et I 3, 1—7, quae ex uno β innotuerant, codicibus *VPR* desunt, et alia quaedam ab his omissa v. I 4, 3 (= ς cum Cicerone); 6, 3**); 22, 13; III 13, 3; IV 1, 12 lin. 50 (cf. p. LXXXVIII); sed Graeca omisit***), quae plena fere exhibet *V*, partim certe *P*, quorumque indicia quaedam, satis paupercula quidem illa, ne ab *R* quidem absunt; num ipsa Graeca spatiis ad explendum relictis iam in eo exemplari defuerint, quod *A* descripsit, an *A* ibi scripta omiserit, dicere nequeo. Ita etiam in aliis multa sane sunt, quae aperte ex *A* arcessi debent cf. modo, ut nonnulla tantum delibem, I 3, 17 'sit'; 19 'ignoravit' (= *e*); 'quod' (= 'meliores libri' teste ϰ); recte ibidem § 25 om. 'fit' (sit *al.*) ex praec. repetitum; optime § 29 'scribsit' pro 'servitute' ac totam sententiam insequentem aperte recte exhibet *A* a rell. omnibus longe recedentem; 7, 2 'esse iis' cum Cic., 'essetis' *VPR*; II 6, 5 'uastiorest' cum Macr. et ed. Rom. a. 1472, ubi rell. omnes ex lin. praec. 'inclinatum est' male repetunt; paulo infra ibidem tuetur formam exquisitiorem 'rapsatur'; 26, 1 'uisun(*s.* m?) iret' *A* 'uisere' (et 'uiseret'?) rell., III 13, 4 'properantium' ille, 'properatum' hi, IV 1, 8 'eiusdemmodi' *A* recte certe pro 'eiusmodi' (s. 'huiusmodi' s. 'huiuscemodi') atque ibidem § 9 'quod, inquit, genus' pro 'quod sint' (s. 'sit') 'penus'; sic etiam ibidem § 11 praeter leve aliquod vitium rectam lectionem a *g* (ac partim a σ) agnitam servat *A* ibidemque § 12 'cuiusmodi' praebet ('quid' et 'quod' rell.).

---

*) v. p. XIII sqq., LV sqq.; de *TY* cf. p. LI sqq., XCVI.

**) 'autem' ib. § 6 ex prava dittographia in *A* ortum esse arbitror cf. ibi adn. et p. sq.

***) ACYROTERO' scribit I 22, 12, ubi AKYPOTERON *VP* (gr. *R*), DE(s. I)MAGOGVS III 13, 3, ubi illi ΔΗΜΑΓΩΓΟΥϹ (om. h. l. *R*); II 22, 24 contra lin. 66, ubi 'caecias' *VPR*, lacunam reliquit *A*.

Ab altera tamen parte liber ille non vacat omnibus iis vitiis, a quibus ne antiquissimi quidem librarii liberi sunt. Haud pauca omittit, partim tantum sive homoeoteleutis sive litterarum similitudine explicanda, ut I 3, 18 'it' (= 'id') om. post 'dedit', ib. § 22 'singillatimat' praebet pro 'singillatim existimat', § 25 om. 'aut' post 'aut paribus'; I 4, 8 'enutabatque' legitur pro 'enodabat diiudicabatque'; 7, 6 'set verbum est' om. post 'est', 22, 11 'se' cum ς part. post 'superesse', sq. praeterea litt. e, II 7, 9 'mox tendemus' scripsit pro 'mox ostendemus', 8, 7, ubi lin. 20 recte 'sed' pro 'est' exhibet, lin. 21 'est' om. ante 'non est', IV 1, 12 universam sententiam a vocc. 'homo sit' ordientem et in eadem exeuntem; praeterea I 22, 9 om. 'non' atque ibidem cum ς part. 'quod', ibid. § 11 'qui', II 8, 6 'praetermisisse', IV 1, 9 'non' (ubi 'nos' *VPR*); etiam singula vocabula interdum mutilantur, ut 'uidetur' I 4, 6 pro 'uidebitur', 'tare' pro 'taxare II 6, 5, 'nauli' pro 'nauali' II 22, 23; non magis vero recte 'autem' post 'civitatem' addi videri I 6, 6 supra indicatum est. Haplographiae exemplum praeter ea, quae praecedentibus inserta sunt, praebet etiam 'imperabiturpia' II 7, 11, dittographiae praeter I 6, 6 modo l. 'qui pecuniam' iteratum I 4, 3; 'repre|prehensionis' II 8, 9; falsa divisione verborum vitium ortum est I 4, 3 'habeo factum et' pro 'ab eo factum est'; I 6, 5 'de ciuili ut diceret' pro 'decuit aliut dicere'; eadem cum distinctione perversa coniuncta est II 9, 1 sq. 'significationi. sita' pro 'significationis ita', atque haec etiam puncto inter 'digna' et 'auditio' perperam interposito invenitur III 13 4; litterarum prava metathesi 'tamne' pro 'tamen' scriptum est I 3, 18, 'nobis' pro 'bonis' I 6, 8; saepe peccatum est in vocc. terminationibus, cuius vitii origo interdum explicationem aliquam admittit, veluti I 3, 29 'decernendis' pro 'decernendi' sq. s litt., 4, 5 'conlatae' pro 'conlata' praec. 'pecuniae', 6, 4 'turpes' pro 'turpe' sq. 'esse' et 7 'orationem' pro 'oratione' praec. 'eadem'; sed m finale perperam additum etiam alias invenitur (I 3, 17; II 24, 5; 29, 17), tum s demptum (I 3, 28; 4, 3), 'uita' pro 'uitae' I 3, 18, 'quod' pro 'quos' III 13, 3;

rarius fere singulae litterae inter se permutantur quam universa vocabula neglegenter excipiuntur, qua in re saepius error ex proxime sive praecedentibus sive sequentibus oritur, veluti ‘documentorum’ (pro ‘exemplorum’) ‘documentis’ legitur I 3, 22, ‘alia’ male iteratur pro ‘illa’ ib. § 23, ‘cauturum’ sq. ‘osurus’ et ‘amaturus’ pro ‘cautum’ ibid. § 30; ‘citius’ pro ‘Titus’ sq. ‘Castricius’, praec. ‘iniustitia’ I 6, 4; ‘consarcientis’ pro ‘consarcinantis’, praec. ‘dicentis’, ut iam nunc arbitror, II 23, 21; ‘eodem (propter proxime sequens ‘in eodem libro’) Varro’ pro ‘inde M. Varro’ (ς; inde mauro *VPR*ς) II 25, 9; ex aliis permutationis vocabulorum exemplis afferatur ‘orationibus’ pro ‘oratoribus’ I 5, 2; ‘parcentes’ pro ‘parentes’ I 6, 8; ‘argutiora’ pro ‘argutiola’ II 7, 9; ‘deprehensionis’ pro ‘reprehensionis’ ib. § 13; ‘aputauerunt’ pro ‘putauerunt’ II 24, 5; ‘sentitor’ pro ‘sentior’ II 25, 9; ‘dicere’ pro ‘discere’ atque sigla male adhibita ‘illutq.’ pro ‘illut quod’ IV 1, 12, ut ‘illutq̃.’ pro ‘illutq.’ I 22, 13.

Haec si pleraque uni *A* propria sunt, in aliis eum cum aliis libris conspirare iam passim vidimus, alia mox addemus. Sunt vero hi libri non semper iidem: II 6, 5 bis cum libris Macrobianis congruebat, in aliis ibidem cum iis discrepans (cf. p. X)*), I 3, 19 ‘quod’ cum ‘melioribus’ Carrionis ‘libris’ exhibebat, cum ς I 4, 3 vocabula quaedam Ciceroniana a *VPR* omissa servabat; cum Cicerone et ς etiam ibidem ‘pecuniae’ praebet (a pec-*s.* cc-unia *VPR*); paulo ante et I 3, 30 cum ς part. *A* ‘fini ames’ (finiam et *VPR*ς), et I 4, 2 ‘ita’ itidem cum ς part. (et ita *VPR*ς); 6, 3 ‘incommodisque’ cum *V m. rec.* ς, ‘maioribusque’ cum *Pm. rec.* ς, IV 1, 12 lin. 52 ‘quit’ = quid ς (qui *VRp* quis *P*; aeque recte atque haec

---

*) ‘vastiore est’ h. l. etiam invenitur in Gell. ed. Rom. ‘die Sexta Augusti’ a. 1472, ‘inclinatum est’ codd. Gell. rell. (cf. p. X); fortasse ed. illa (num = ed. Gellii Ven. ap. NIenson a. 1472?) ex Macrob. ed. Ven. eodem anno a NIenson impressa haurire poterat (neutri mensis dieique nota videtur addita esse; equidem neutram inspicere potui); tamen etiam I 3, 19 ‘ignorauit’ cum *e* praebet *A*; IV 1, 12 ‘animal’ a *VPR*ς om., etiamsi non eodem l. collocatum cum *A* et uno ς Dresseliano exhibent *e*.

omnia 'fui' praebet cum *Rς* II 22, 25 lin. 72 (fuit *VPTY*), II 6, 4 cum *TYς* 'splendoribusque' (splendidioribusque *VPR*) itemque cum iisdem II 26, 2 'uocabulisque' (uocabulis *VPR*); I 3, 23 'subeunda' cum *TVm. rec.* ς (sua cunda *VPR*) et § 24 'generum' cum *Tv* (a generum *VP* ag̃nū *R*); IV 1, 10 'postulas' cum *pς*, ubi 'postulans' *VPR*, et recte fere 'atapulus' II 22, 25 cum 'v. c.' apud σ, ubi 'ad (apud *R*) apulos' rell. Non recte contra ibidem cum *RTς* 'appellantur' praeferre videtur voc. et alias ap. G. et apud Apuleium usurpato, a *VPY* servato 'appellitantur'. Sed nec desunt loci, quibus inter tot discrimina, quae inter *A* et rell. codd., imprimis *VPR*, intercedunt, tamen hos libros omnes ex uno eodemque fonte oriundos esse vitiis quibusdam, quae omnibus communia sunt, demonstratur; veluti omnes I 3, 31 exhibent 'verbis ita scrib(s. p)sit'*), ubi certe sensum mancum esse patet, I 4, 8 'delectitabant', ubi ex certissima Th. Mommseni emendatione 'delecti lectitabant' legendum est.

Textum vero, quem reliqui libri praebent, partim cod. *A* deteriorem, partim praestantiorem esse, ex iis, quae modo exposita sunt, patet. Eclectica igitur ratione in verbis Gellii constituendis opus est, qua ita usus sum, ut in dubiis testem vetustissimum sequerer. Quod vero ad libros *VPR* aetate atque bonitate palimpsesto illi proximos attinet, eos ex codice aliquo ab ipso *A* diverso originem ducere non est quod accuratius exponatur, cum ne Graeca quidem inde hauriri potuerint**); ipsi autem hi libri in multis sibi tam similes sunt, 2. *VPR*

---

*) = *P*, quod in adn. om. est; unum ς 'uerbis ista' (voc. 'scripsit' om.) praebere, sedulo in adn. non commemoravi.

**) Hoc loco, ut hoc brevi comprehendam, videtur addendum esse, Apuleii et Nonii et Macrobii et Ammiani libros Gellianos, de quibus singillatim expositum est p. V sqq. (nam de Servio non habemus, quod proferamus), Graecis non caruisse: Apuleius enim l. l. ex Gellio II 22 et alia Graeca vocabula et etyma transtulit et versum illum proverbialem ἕλκων ἐφ᾽ αὑτόν etc., Nonius s. v. fures p. 50, 12 apud G. I 18, 5 legit κλέπτης (v. ann. phil. 85, 714, ubi non satis recte Mercklini sententiam ibid. 83, 717 prolatam attuli); ibid. lin. 24, 26, 31 s. v. Eurum, Boream, Austrum Graeca etiam quaedam vocc. ex G. capite modo l. de ventis

ut ex fonte communi eos derivandos esse negari nequeat*), quamvis etiam in multis ita inter se discrepent, ut ex uno eodemque exemplari descripti esse non possint.

Ad codicum horum inter se condicionem illustrandam pauca attulisse sufficiet: et maxime quidem inter se congruunt *VP*, quorum communem originem lucidissime illustrat CEIThΓH in utroque I 11, 8 pro σιγῇ scriptum; adversus *R* hi codices consentiunt in iis locis, quos hic ex arbitrio suo detruncat, veluti, ne iterum III 10 afferam, non modo ipsa Graeca tantum non omnia omittit, sed etiam cum iis ea, quae ad ea introducenda addita sunt aut quibus immista sunt, ut I 11, 19; 15, 4; 11 sq.; 17; 19 etc., nec minus alia decidit, e. g. praeter singula aut pauca verba fere innumera I 6, 8 (cf. add.); 23, 4 sq.; IV 9, 5; VI 2, 7; 9, 17 sq., prorsus immutat (ut V 6, 12, ubi cf. adn.; 12, 5), perperam geminat (v. VI 11, 9), ne minora permulta afferam, ubi *VP* veram scripturam exhibent; in universum enim *R* neglegenter, partim neglegentissime scriptus atque erroribus scatens, plerumque incuria, saepius etiam licentia ortis; interdum tamen vel hic codex solus iustam scripturam servavit, veluti V 2, 2 unice ex exemplari suo descripsit verba 'hoc autem', quae in suo legere se non posse, quinque fere litterarum lacuna relicta indicavit *V*, omnino

---

II 22 excerpsit, s. v. faciem p. 52, 27 πρόσωπον ap. G. XIII 30, 2 invenit, Ammianus XXIV 3, 12 'spadica' et XIV 11, 18 'phantasias', quae libri mss. Latinis hodie litteris exhibent, ex σπάδικα (G. II 26, 10 = III 9, 9, ubi sane etiam nom. 'spadix' invenitur, sicut etiam II 26, 8) et φαντασίας (G. XI 5, 6; XIX 1, 15) mutuatus est; Macrobius (cf. quae p. X n. * prolata sunt in disputatione de textu Gelliano a Macrobio adhibito) locis in adnotationibus indicatis praeter multa alia Graeca minora ex Gellii libris X sqq. desumpta ex G. XVII 10 sq.; XIX 2 Pindari, Alcaei, Aristotelis, Platonis fragmenta descripsit neque desunt apud eum Graeca nonnulla ex prioribus libris deprompta cf. G. I 16, 8; II 6, 9 sqq.; V 8, 10, sicuti etiam frustula Noniana et Ammianea et ad hos et ad illos libros pertinebant.

*) De lacunis iis communibus cum maxime dictum est, de locis insiticiis mox dicetur (v. p. XCIV).

omisit *P* cum rell. (ς)*). Saepissime tamen, ubi hi tres codd. in universum optimam scripturam unanimi consensu servantes aut certe, ubi vulgaribus tantum levioribusque vitiis, quibus *R* potissimum, ut modo dictum est, scatet, deformantur, indicantes dissentiunt, *VP* adversus *R* coniuncti genuinam contextus verborum formam repraesentant; haud ita raro etiam *VR* adversus *P*, praesertim multa, singula plerumque vocabula ab hoc omissa servantes suo iure conspirant, quamvis etiam non desint loci, ubi *P* unice sequendus sit; minus saepe fere recte *PR* adversus *V* congruunt. Vbi omnes hi tres inter se dissentiunt, ex iis quae dicta sunt fere sequitur, plerumque modo *V* modo *P* sive rectam lectionem servare sive eius inveniendae viam optime monstrare.

Lacunas his omnibus libris communes inesse, supra (p. LXXXIII) indicatum est, nec singulos praeterea iis carere, de *R* modo paulo accuratius, de *P* et *V* in transitu significavimus; item additamentis quibusdam communibus eos non carere, mox de codicibus alterius partis una disputaturi ostendemus; hic adnotandum est, aliquotiens etiam codd. singulos binosve per libros hos singularia quaedam afferre: quo fere pertinent inscriptiones ab ipso contextu verborum alienae III 7, 19 'Verba Catonis' in *V* (et ς plerisque) et III 8, 8 'Epistola consulum ad Pirrum regem' in *VR* et nota V 11, 12 ab *R* margini adscripta: 'ꝑ de forma statuta'; praeterea afferam memoriam litterarum sacrarum in *P* I 12, 14 cum pontificis maximi mentione coniunctam 'sicut scriptum est' pro 'scriptum est'**),

*) Contra ibid. 7, 2 plene 'diffusa est' *P*, 'diffus est' *V*, *R* vero media trium fere litterarum lacuna relicta 'difu est'; medium contra tenuere *R*(*TY*) II 7, 22 'si additur' scribentes, a *V*ς om., a *P* 'turpia' ex praecedentibus inter utrumque voc. inculcato corruptum.

**) Non desunt alia Christianitatis librariorum documenta, addenda iis, quae vv. dd. a RUngero ad Stat. ecl. ult. p. 103 sq. ll. ipseque Ungerus ibid. p. 104 et ann. phil. 119, 504 atque OKellerus krit. Beiträge z. vierten Buche d. horaz. Oden (Vind. 1878) p. 18 sq. ed. sep. ex nunt. acad. Vindobon. expressae composuerunt: 'atheis' pro 'Achaeis' *Vrb.m.pr.* II 6, 7 et 'athei' pro 'Atei' ς XIII 12, 1; 'eccl̄as' pro 'et Ctesias' *ZB* (cf. *Q*) IX 4, 3; 'augustini uia' pro 'Augusti in uia' *Z* X 2, 2; 'missale' pro 'Messalae' Christiana.

paulo antea I 8, 4 apud eundem interpretationem verbo rariori agglutinatam 'adagium. proverbium' atque explicationes in *V* in verborum ordinem illatas IV 11, 4 'subduceret . ı . restringeret' et 'levigaret . ı . solubilem redderet'.

Archetypus vero ille communis et praefationem et capitulorum indices et omnes hos septem libros Graecis suo loco insertis continebat: ex codicibus hodie superstitibus uni *V* praefatio quidem deest*), unus tamen idem illos libros plenos una cum Graecis continet; in *PR* exstat quidem praefatio, sed deest in *R*, ut supra indicatum est, extrema pars libri VI (VI 20, 6 lin. 31 sqq.; 21; 22) et totus liber septimus, desunt capitula, quae tamen ab eius archetypo non afuisse ex praefationis praesertim subscriptione (t. I p. 8) elucet, desunt Graeca tantum non omnia, *P* vero desinit haud multo post libri VII initium (4, 3 lin. 16), Graeca plena tantum usque ad lib. II c. 22 exhibet, lemmata extrema lib. I inde a vicesimo eiusdemque libri caput 1 cum maiore parte cap. 2 usque ad § 10 extr. libero spatio, ut dictum est, nimis angusto relicto omittit**). His codicibus ante *A* inventum solis iusta recensio inniti debebat, atque per omnes locos, ubi *A* non exstat, hoc est per longe maximam horum librorum partem, etiamnunc inniti debet. Ac Vaticani (*V*) quidem praestantia dudum agnita erat***), quamvis pauca inde adhuc innotuerint, Regio (*P*) et Rottendorfiano (*R*) recensionem suam superstruxit IFGronovius eumque secutus est Iacobus filius, atque hos tres libros 'antiquissimos eosque optimos Gellii codices' iure suo per hanc priorem partem vocavit Ritschelius parerg. p. 41.

Q pr. XIII 15 lemm.; 'scandaliario' pro 'sandaliario' *Y* XVIII 4, 1; 'herodiolum' *QZ* XIX 7, 1; 'siloe' pro 'sileo' *Π* ib. § 7; 'dominic̄' pro 'domi nunc' *X* ib. 10, 12.

*) cf. tamen p. LXXXI n. *.

**) Post lacunam omnibus praeter *A*β communem *P* duo verba a rell. omissa continere adnotatum est p. LXXXIII n. **.

***) cf. p. LV.

Ad libros IX—XX recensendos iterum duplex librorum familia sese offert, ex eodem quidem archetypo per ambages utraque originem ducens, ita tamen ut *Q* et *Z* una cum fragmento his paulo vetustiore, sed primores tantum libros (v. p. LX sqq.) amplectente *B* et *B*" inter se artius cognati alteram stirpem (I) efficiant, alteram (II) haud paulo vel fragmentum illud aetate praeeuntes *XO*, uterque ab initio mancus, tum fragmento illi aequalis *Π* multoque recentior, sed ex libro codici *O* maxime simili, in fine demum libro aliquo recentiore adhibito accurate descriptus *N*. Hos codices omnes cum ipso codice *A* non cohaerere eo probatur, quod ex altera hac stirpe omnes, ex priore illa *ZB* Graeca continent, cum quibus artissima cognatione coniunctus est *Q*, ne id quoque addam, in eo etiam nonnulla Graecorum vocabulorum vestigia Graecis litteris, quae ab *A* plane afuisse videntur*), scripta inveniri. Sed neque ad cod. *A* archetypum hos libros referendos esse censeo, cum non dubitem, quin ab illo, si modo, quod fieri sane potuit, libros Atticarum Noctium viginti omnes continuit, lib. XVIII 9 initium aeque non afuerit atque I 2 finis cum initio cap. insequentis, cum utrumque locum etiam cod. β servaverit. Quod vero ad huius posterioris partis librorum Gellianorum recensionem attinet, iterum eclectica ratione utendum est: nam quamquam negari nequit, familiam I saepe unice aut ipsam genuinam lectionem servare aut eius inveniendae iustam viam monstrare, tamen vitiis hi libri saepe tam inquinati sunt, ut codd. familiae II ope ad verba principalia recuperanda carere non possimus**), ne id quoque addam, propter homoeoteleuta potissimum in illis non minus quam in his quaedam excidisse, quae ex altera classe suppleri possunt. Ab utraque vero classe nec lacunae absunt omnibus his libris

II. Codices librorum IX—XII.
1. *QZB* et *B*"
2. *XOΠN*

*) v. p. LXXXVI.

**) Vt uno inter permulta defungar exemplo, X 3, 13 lin. 74 sqq. in loco Ciceroniano or. in Verr. II V § 163, ne afferam 'Romanus' lin. 74 a *QZB* omitti, ibidem lin. 75 cum Cicerone 'populi Romani in' et lin. 76 'populi Romani' praebent *XOΠN*, 'appun' *Q* 'appin' *ZB* illic, 'p' ('per' scil. pro 'p. r.') *QZB* hic.

communes (v. p. LXXXIII) nec suppositicia quaedam Gellii verbis inculcata, lacunis illis non minus communis originis documenta, quae nec a partis prioris libris *VPR* abesse et hic una cum illis indicatum iri significatum est p. XCI. Atque ut certiora quaedam, ut mihi quidem videtur, ex utraque parte delibem atque una varia quaedam harum interpolationum genera indicem, afferam interpretationem 'quae leporaria Varro dicit' II 20, 4 et falsam amplificationem 'amicos' ib. 29, 11 ex praecedentibus repetitas; adnotationem criticam in duas lacinias 'is cibus' et 'constat esse' discissam IV 11, 3; ad syntacticam rationem emendandam perperam intrusum 'sicuti' ib. § 14; sensu non satis intellecto 'ex' additum ib. 17, 8, 'gratiam' XII 9, 5, 'partem' XV 16, 3; lectionem geminam 'abinsumpsisti' (ab ī sumpsisti *V*) VI 11, 9; vocabula 'magistratus verba' ad argumentum indicandum adscripta XVI 4, 2 (cf. ll. supra ll. III 7, 19; 8, 8; V 11, 12); formae antiquae 'tis' per recentiorem 'tui' explicatio XX 6, 9, et ut pauca alia breviter indicem non omnia aeque indubitata, quae tamen ex verborum ordine, quamvis partim non sine haesitatione, expuli I 13, 11 sq.; 18, 6; III 1, 13; IV 11, 13; IX 4, 6; XII 4, 4 v. 27; XV 13, 1; XVI 10, 5, de quibus singulis locis adnotationes conferendae sunt; alia in his modo commemorata sunt, ut IV 1, 19; XVI 4, 1, nonnulla olim pro insiticiis habita nunc sive intacta sive immutata in verborum ordine relicta sunt, veluti II 22, 21; III 16, 8; praesertim vero huc pertinent asyndeta illa notionum coordinatarum, vulgo praeeuntibus ς particulis copulativis conexarum, quarum alteras equidem praeeuntibus passim aliis olim alterarum interpretationes esse credidi; qua de re quae dicenda erant, dicta sunt eo loco, qui in adn. ad praef. § 18, ubi primum huius asyndeti usum apud Gellium deprehendisse mihi videbar, indicatus est.*)

Addi-tamenta per omnes libros.

Sed, ut ad posterioris partis libros redeamus, communem

---

*) Scil. ne lectoribus curiosioribus incommodum afferam, in comm. 'zur Kritik v. Cic. Rede für d. P. Sestius' inscripta (Lips. 1881) p. 32, 30 = ann. phil. suppl. 13, 57, 31.

horum omnium originem esse patet; ut unum tantum exemplum afferam in loco Ciceroniano epp. IV 4, 4 'quoniam effugi eius offensionem, qui fortasse arbitraretur, me hanc rem publicam non putare' omnes hi libri Gelliani pro 'offensionem' praebent 'occasionem', pro 'rem publicam' vero 'rem im(*s.* in)perite', nisi quod ex eodem certe fonte levi litterarum metathesi 'imptire' scripsit *Q*. Inde etiam non mirabimur, quod utriusque familiae libri non semper plane inter se separati sunt, velut XII 13, 20 verba 'tum quae terra ad eam partem foret' post 'foret' adsunt in *QB"X*, desunt in *ZΠN* (nil nisi '&' ibi exstat in *O*); saepius igitur singuli codd. cum alterius familiae codd. congruunt, ut *X* cum libris familiae I adversus *OΠN*, haud raro illis ibi praeferendos; sic *OΠN* inter libros meliores soli Graeca afferunt XIX 2, 5; 5, 9; 9, 6*), non tantum more suo a *Q*, sed etiam a *ZX* (et c. 2 et 5, quae in *TY* exstant, ab his) omissa; sic *OΠN* XVII 6, 7 plena omnia exhibent variis modis per homoeoteleuta decurtata in *QZX*, XX 1, 20 contra 'quoque' recte exstat in *QZX*, abest ab *OΠN*, XVII 9, 17 'id promiserat misisse' *QZX* 'id p̄dixerat misisse' *OΠN*, ubi hoc fortasse praeferendum erat, cum illud ex litteris 'mis' repetitis originem ducere videatur, XIX 10, 13 lin. 53 recte 'errat' *OΠN*, 'erat' *QZX* (§ 12 lin. 46 'errat' *XΠN* 'erat' *QZO*), ib. § 14 'inscitiores' recte illi, 'inscitores' hi; sic recte XX 1, 25 *OΠN* 'aevitasve', quod in 'ae uita suae' discinditur in *ZX*, in 'e uita sue' in *Q*.

Singuli vero huius quoque partis libri omnes sua sibi peculiaria habent, ut pateat, nullum inter eos ex altero transscriptum aptumve esse; ex prioris familiae codicibus nullus est, quin uno alterove loco unice iustam scripturam servet aut dilucide monstret, imprimis *Q*, quamvis in universum neglegentissime scriptus ac vitiis vulgaribus scatens. Ex alterius familiae libris *ON* fere maxime ad archetypum sese applicant, ut tamen in *N* interdum lectiones ex codd. deterioribus (ς)

*) Manca exhibet *O* cap. 2; ib. 4, 6; 11, 2 etiam in *Z* Graeca leguntur.

sese insinuaverint; *X*, quamvis alibi, ut vidimus, saepius cum codd. familiae I consentiens, et *Π* magis ab illo recedunt, atque ille quidem codicibus *ON* fere rusticior, hic illis licentior. Ad
3. Franeq. hos codices pertinet Franequeranus, interdum tamen cum codd.
4. *TY* familiae primae consentiens, *TY* vero per libros posteriores similem fere inter utramque familiam locum obtinent, saepius tamen fere cum priore familia quam cum altera conspirantes; per libros priores cum codicibus *VPR* modo omnibus, modo binis singulisve fere consentiunt, aliquotiens, et paucis quidem locis una cum *A* (v. p. LXXXIX), cum recentioribus faciunt, satis raro soli sive coniuncti sive singuli*) veram lectionem praebent; paulo saepius corruptelis a generali scriptura alienis deformati sunt. Cum libris prioribus uno volumine coniunctos esse vidimus (p. LXVI sq.) duos codices libros
5. Vat. 3452 pars altera IX—XX continentes, Vat. scil. 3452 et S. Germ. 643: de
6. S. Germ. 643. priore illius parte *V* supra egimus, huius libros priores ad vulgus codicum noviciorum pertinere significavimus. Per libros posteriores uterque familiae *XOΠN* exemplar deterius, corruptelis et interpolationibus refertum repraesentat, cuius ad textum emendandum nulla fere ratio habenda erat.

III. ς Quod vero ad codd. ς pertinet, quibus libros universos contineri diximus, ex iis, quae antea dicta sunt, sequitur, ex his solis, ne spuria libri XIX lemmata afferam (v. p. LXXXII), libri VIII lemmata et cum Vat. 3452 et *N* ibi suppletis, ut eodem pertineant, extremas paragraphos libri XX inde a § 7 capitis paenultimi hauriendas esse; tum imprimis adhibendi sunt in maiore libri VII parte inde a c. 4 § 3, ubi solum praeterea superstitem habemus cod. *V*, cuius vitia vulgaria sane plerumque etiam sine tali auxilio corrigenda saepius illi, sive omnes sive nonnulli aut singuli, vitant, dum in reliquis iisque gravioribus *V* plerumque unus dux sequendus est, alibi omnes corruptela vel eadem vel in ς ulterius provecta invasit**).

*) Cum Macrobio *T* unum XVII 8, 12 facere dictum est p. X n. *.

**) Cum *V* magis quam reliqui ex ς conspirat Vat. 1532 (*w*), qui ex utraque recensione ita conflatus est, ut non dubitem, quin ipse *V* ad

Sic etiam per reliquos Noctium Atticarum libros interdum rectam scripturam soli hi libri omnes partimve non ubivis certe ex mera coniectura praebent*); in universum tamen textum exhibent in libris prioribus ex cod. familiae *VPR* cognato**), in altera parte ex cod. familiae *XOΠN*, praecedentibus fere libris modo productis Vat. 3452 et S. Germ. 643 per varios corruptionis gradus pessumdatum, cuius depravationis exempla ad textus q. d. historiam aliquatenus illustrandam interdum, ubi ex re esse videbatur, adscripsi.

Ad locos Graecos recensendos, ne quae de paucis quibusdam Macrobianis supra (p. X n. *) prolata sunt repetam, potissimum, ut ex iis quae dicta sunt patet, per libros I—VII *V* et cum eo usque ad lib. II c. 23 *P* adhibendus erat, per alteram partem inde a libro nono *ZXOΠ*, quos libros omnes ex fontibus genuinis hausisse patet, quamquam imprimis singulis locis aut decurtatis aut plane omissis haud raro inter se differunt, cum alia Graeca in omnibus libris amputata sint***). Praeterea ex libro aeque fido per partem illam posteriorem Graeca descripta sunt in cod. *N*, per omnes libros itidem Loci Graeci.

mixturam hanc procreandam adhibitus sit; quod ut perspiciatur, varias eius codicis scripturas per illa capita adnotationibus inserui.

*) Veluti, ut nonnulla tantum afferam, ne iterum indicem, eos interdum cum auctore epitomes Lactantianae et Macrobio adversus codd. superstites conspirare, II 27, 3 om. indicium argumenti, quod in *VPR* in ipsum verborum contextum se insinuavit; III 2 lemm. exhibent 'dierum' (deorum *VP*), § 15 'medios' cum Vergilio nonnulli, alii cum *VPR* 'media'; VI 2 lemma recte fere aut levius a iusta scriptura aberrantes quam *VP* ordiuntur; IX 11, 3 lacunam explent ad sensum certe recte 'fit' voc. inserto; XVI 4, 4 'aditurum' ex iis recipiendum est etc. Vbi libri meliores dissentiunt, nisi omnino ab iis aliena praebent ς, aut idem dissensus in his invenitur, ut II 2, 9 partim recte cum *P* exhibent 'discumbatur' ('discumbetur' *VR*ς), aut omnes, quotquot inspexi, ab alterutra parte stant, veluti ib. 6, 11 'illud' cum rell. tuentur adversus 'aliud' in *P*, 'appellabatur' ib. § 25 cum uno *V* adversus 'app(ap *R*)ellatur' in *PRTY* scriptum.

**) Nam non omnino ad eandem familiam codd. ς pertinere id docet, quod eos interdum cum *A* facere animadvertimus p. LXXXVIII sq.

***) v. p. LXXXII sq.

litteris maiusculis ex exemplari vetustiore vel potius ex singulis utriusque partis exemplaribus vetustioribus m. altera adiecta Vrb. 309. in cod. bibl. Vat. Vrbinate 309, saec. XV, quae saepius in subsidium adscripsi. Atque per libros priores ne spatium quidem a pr. m. iis G. modo littera indicatis adsignatum erat, per libros IX—XX locis ad ea inserenda vacuis relictis in ipsum verborum ordinem inferri poterant*); ac per illos quidem libros spiritibus plerumque et accentibus munita sunt, quibus per hos plerumque carent. In codd. ς partim Graeca etiam ex vetustioribus libris hausta sunt, in aliis misere foedata et interpolata, atque inde in editiones veteres recepta, partim vero ex editionibus illis inserta, quorum fere rationem non habui.

Codd. manus alterae et recentes. Omnes vero fere codices praeter *A* non omnino intacti remanserunt, sed passim mutati sunt. Iam ab ipsis manibus primis aliisque sive aequalibus sive haud multo recentioribus errores leviores neglegentia orti passim correcti sunt, quod imprimis ad cod. *R* pertinet. Hae autem manus haud raro varias lectiones ex aliis libris petitas superscripserunt sive ad illos libros, libro totius codicis archetypo fere deteriores, primarias scripturas, saepe una ab iis radendo omnino deletas aut certe lectu difficiles redditas, immutaverunt. Haec omnia litteris singulis codd. tributis, sed minoribus indicata sunt (raro, ubi ad rem facere videbatur, addita significatione '*m. pr. corr.*'); ipsis litteris illis maiusculis add. nota '*m. rec.*' significatae sunt similes primariae scripturae immutationes recentiores plerumque cum corruptis vel interpolatis codd. ς scripturis congruentes. Etiam a codd. ς plerisque nec variarum lectionum significatio nec corruptelarum partim emendatio partim in peius mutatio abest, quod aliquotiens ubi ex re videbatur illos codices adhibere indicatum est.

His omnibus per maximam libri primi partem ac per paucos locos lib. IX et X ac XVI—XVIII accedunt quae ex codice IV. β Buslidiano (β) a viris doctis olim excerpta habemus, de

*) Omnino omissa sunt in praefatione, litt. G. modo indicata.

quibus cf. p. LXXV sqq. De libro illo iudicare non est facile; non plenum fuisse, sed aliquot tantum libros eosque ordine omnino mutato continuisse, nobis tantum per primum librum ampliora ex eo excerpta nota esse, de reliquis huius prioris partis libris nihil omnino compertum nos habere, ex libris posterioribus perpauca tantum tradi, supra sive expressis verbis diximus sive significavimus. Accedit, quod permagnam huius notitiae partem et per librum primum fere omnem uni Ludovico Carrioni debemus, cuius nec accuratio nec fides talis est, ut sine ulla suspicione omnia ab eo memoriae tradita pro veris accipere liceat*).

---

*) Carrionis non tantum vanitas et iactantia, sed etiam improbitas, fraus, furta identidem notantur: stellionem vocavit Lipsius, vehementissimis eum criminationibus accusat IIScaliger (praeter ea quae a vv. dd. infra ll. afferuntur cf. Scaligerana s. v. Carrio et Carrion p. 81 sq. ed. Colon. a. 1695 atque ipsius Scaligeri epp. Francogallice scriptas ed. Tamizey de Larroque p. 101; 142; 204; 208); ut unum tantum, idque gravissimum, afferam, Iusto Lipsio (ep. CCXXXIII in Burmanni syll. epp. I 238 cf. etiam Scaligeran. l. l.) narrat Scaliger ex Gellio quodam a Cuiacio cum veteribus codicibus collato quaternionem eum furatum esse, ut coniecturam aliquam (Scaligeri scil. ipsius secundum Scaligerana) ad Menandri ap. G. II 23 versus suam faceret; anno post se confessionem ab homine nihili extorsisse, ac quaternionem deinde. Etiamsi alia, quae adversus eum proferuntur, minus gravia sunt et passim excusari possunt, veluti, ipso Thomasio non refragante, id quod Iac. Thomasius de plagio litterario (Lips. 1673) § 378 sq. de coniectura quadam MADelrii a Carrione occupata narrat et falsa aetatis cod. Coloniensis Valerii Flacci aestimatio (cf. Thilo praef. ed. Val. Flacci p. LXX sq.; CSchenkl nunt. ac. Vind. cl. ph. hist. LXVIII p. 317; Baehrens praef. Val. Fl. p. XI), in universum tamen negari non poterit, iudicium illud severius de eo ferendum esse cf. ne multus sim, Schenkl l. l. p. 316; MBechert de M. Manilii emendandi ratione (Lips. 1878) p. 6 sqq. quosque afferunt; id unum addam Lachmanno quoque mendacii eum arguendum visum esse in adn. ad. Lucr. II 850. Lud. Carrio (κ).

In G. paucae tantum lectiones reperiuntur aut a Carrione plus semel aut et ab eo et ab aliis ita prolatae, ut neuter ab altero penderet, et in his, si illorum temporum rationes spectamus, differentias quidem nonnullas, quae neglegentiae suspicionem moveant, quae fraudis consulto commissae, nullam invenimus cf. I 15, 1 lin. 9 adn. et I 18, 1, ubi 'latinū prius' et 'resolueret' ex β affert κ AL III 17 'prius Latinum' et 'resoluerit' simul 'operarum vitia' in loco illo commissa incusans κν et quae Lipsius ad IX 13, 12 lin. 26 attulit cum Carrionis AL II 1 composita.

Quod tamen summum est, finem capitis 2 atque initium capitis 3 libri I et initium capitis 9 libri XVIII in Buslidiano servata esse, id omni dubitatione caret; utrumque enim caput ἀκέφαλον a Guil. Cantero, homine indubitatae fidei*), ex β ab initio plenum redditum esse vidimus et, quem Carrio primus ex eodem protulit, finis cap. 2 lib. I non minus illis additamentis Canterianis, quod ad argumentum et ad orationis formam attinet, omni suspicione vacat, sed una cum toto fere initio capitis insequentis etiam in codice *A*, teste fidissimo, ante aliquot decennia inventus est. Vnde hoc certe colligendum est, propiore cognatione quam cum ullo alio libro hodie superstite codicem β cum libro illo vetustissimo coniungendum esse**); ex ipso *A* quominus deducatur, iam varietas lectionis utriusque libri in initio cap. 3 lib. I fere videtur impedire,

---

Nec maioris fere momenti, quod I 4, 1 'pleraque' ex β adiectum in κ teste κν omisit AL I 19 et quod I 22, 10 admonendum esse videbatur, paulo gravius, quod quae I 21, 4 ex β profert κ, ea tamquam sua proposuerat AL III 12 et quod tria testimonia ad I 1, 1 ab eo prolata (cf. adn. et add.) non omnino inter se consentiunt. Et talibus certe vitiis nec ea carebunt, ad quae examinanda auxiliis, ut ita dicam, externis caremus; omnino ficta mihi videtur 'veterum librorum' scriptura 'infrunita' IV 9, 13 prolata emend. II 8; quanta licentia occasione oblata in editione Stephaniana uti sibi licere opinatus sit, p. CXX ubi de editione illa agetur, notabili aliquo exemplo proposito indicabitur.

*) Broukhusius ad Prop. III 2, 29 narrans, Canterum l. aliquo novarum lectionum tradere, Carrionem ibi in libro quodam pro 'ergo' perspicue 'illic' legisse, 'crederem' ait 'si id legisset Canterus'.

**) In archetypo cod. *R* (*VP*) eadem adfuisse videri indicatum est p. LVIII; nam adnotatio marginalis cod. *R* ibi proposita certe non ad Graeca I 2, 8 sqq. omissa spectat, quae in ipso contextu litteris 'gr.' ut assolet significata neque umquam praeterea aliter in eo codice notata sunt. Cognatio vero illa inter codd. *A*β eo propior aliquanto fit, quod etiam β Graeca videtur omisisse; ad I 8, 5; 15, 17; 22, 9 Graeca vocabula in eo deesse apertis verbis testatur Carrio (κν p. 45; 75; 105) cf. etiam κν I 2, 4 p. 15, quae adnotatio describetur ad ed. Steph.; versum Homericum a Cantero hunc locum ex β edente omissum merito de suo addidit κ AL III 17; Ὀδύσσεια tamen ibidem scripsit Canterus, at ego inde pro certo affirmare non ausim, hoc voc. Graecis litteris ibi in β exaratum fuisse; sane quidem III 16, 11 ex libris Ὀδυσσείᾳ edendum erat, VI 7, 11 vero 'Odyssia'; de I 7, 19 v. add.

etiamsi Canterum in minutiis ex β describendis pro temporum illorum ratione non nimis accuratum fuisse concedas*); sed nisi fraudem aut graves errores in reliquis cod. β scripturis a Carrione potissimum prolatis statuas, alia quoque haud pauca ita comparata sunt, ut β omnino ex *A* derivari nequeat: omittere dicitur β bis I 3, 21; 7, 5 vocc. 'in eo', complura, quae omnia in *A* omnibusque reliquis libris exstant**), in loco prorsus ab eo pessumdato I 7, 9; 'sacerdotium' I 12, 6; idem solus male 'accuratior' addit I 5, 2***) et, ut alia nonnulla afferam, in quibus cum cod. *A* plerumque solo, partim cum aliis reliquisve omnibus discrepat β, cf. adnott. ad I 3, 23; 30 lin. 138†); 4, 7; 8; 5, 1; 6, 3; 4; 6; 8; 7, 9; 12, 5, in quibus fere omnibus lectiones deteriores, erroribus interpolationibusve inquinatae ex eo proferuntur; alibi leviora illa vitia, quibus nec cod. *A* carere vidimus, cum aliis reliquisve omnibus vitat. Ab his etiam in iis, ubi *A* deest, saepe eum discrepare, vix est, quod post ea, quae hucusque prolata sunt, addam: enotabo tamen praeter cap. 9 lib. XVIII initium supra l. iustum additamentum a Raevardo primum indicatum ab eo praeberi I 12, 11††), nec minus recte se habent quae ex eo uno recepit ϰ I 1, 3; ea autem vocc. a β servata, quae in rell. propter homoeoteleuton XVII 2, 13 exciderunt, vel eo confirmantur, quod etiam in *Z*†††) inveniuntur.

---

*) Vel minus certum indicium inde desumas, quod I 2, 13 voc. 'ipsum' ('ipsium' *A*) a ϰ et AL I 19 et in ed. omittitur.

**) cf. etiam I 9, 12 lin. 44 adn. Quae *A* recte addit I 4, 3, neque ex β proferuntur et certe ab eo aberant.

***) Num etiam 'pleraque' per se sane tolerabile I 4, 1?

†) In hoc loco maxime memorabili σ sua aperte ex notitia cod. β a ϰ proposita hausit.

††) Perperam hoc additamentum, in rell. propter homoeoteleuton omissum addubitavit *c*; β etiam significari credas ϰν I 11, 4, ubi 'meliores membranae' vocc. 'delectabili atque adeo' ante 'venerabili', recte ut arbitror (cf. ibi adn.), exhibere dicuntur; ib. § 8 lectionem praeterea quidem pleniorem recte β dicitur praebere, uno tamen voc. carentem, quod ex rell. supplendum est. De I 21, 4 cf. adn.

†††) Haud etiam (v. add. ad eum l.) in *Q*.

Prava autem additamenta per eos locos libri primi, quibus cod. *A* periit, in uno β inveniri dicuntur c. 8, 3 et 25, 4 (coll. ib. § 7)*), male idem sive singula sive aliquot verba omittit**) c. 2, 5; 7, 10; 20; 9, 2; 4; 11, 9 (ubi alia om. *P*); 13, 7; 18, 2 lin. 17 nec fere est, cur ʻvariaʼ, a β solo I 11, 12 om., pro insiticio habeamus; paulo magis dubitare licet de pretio additamentorum c. 2, 4 et 6 atque 9, 6 (consentientibus quadamtenus ʻconlectaneisʼ v. κν). Praeter accessiones supra allatas ex β solo recta scriptura ʻnumeroʼ affertur in loco Plautino c. 7, 17 testante etiam LFruterio nec minus ex eodem libro indicativum ʻdocentʼ c. 3, 16 recipiendum esse putavi et ʻmilliʼ (= Macrobii *P*; σ certe ex β apud κν fluxit) in versu Luciliano c. 16, 11, ubi ʻmilleʼ rell. cum Macr. *B*; ac recepissem ʻeiqueʼ c. 23, 13, nisi perperam fortasse dubitassem, an aut ex ipso Macrobio aut a κ ex Macrobio in β illatum esset; saepe plane singularia proferens a reliquis omnibus ita recedit β, ut aperte corruptus aut interpolatus videatur, alia ita comparata sunt, ut, si omnino Carrioni fides habetur, per se admitti possint, sed in re incerta codd. pleniores et plene notos meliorem recensionem omnino praebentes per hos quoque locos secutus sum. Alibi etiam β cum his contra libros deteriores facere aliquotiens dicitur, ut c. 7, 20 cum *VPR* teste etiam LFruterio praebet ʻclauderetʼ (ʻclaudereturʼ ς).

Per libros posteriores inde a nono non ex uno tantum, sed ex compluribus libris (IX; X; XVI; XVII; XVIII) scripturas ex cod. β nobis traditas esse, perpaucas sane ac dispersas, easque et ipsas plerumque Carrioni deberi iam indicatum est. Item vidimus in hac altera quoque parte codici illi singulare plane pretium tribuendum esse, cum iustissimum additamentum prabuerit, quo libri XVIII cap. 9 initium a Guil. Cantero, homine fidissimo, suppletum est, atque alterius quoque supplementi (XVII 2, 13), a Carrione prolati, quod

*) Vocc. quoque ʻquod audieratʼ in l. plane mutato c. 23, 10 inserta pro genuinis non habenda sunt.

**) Teste scil. per haec omnia uno κ.

codice *Z* confirmatum est, mentionem iniecimus. Reliqua per hos libros ab aliis praeter Carrionem prolata*) et perpauca et satis levia sunt: unum fere memoria dignum et plane singulare, quod IX 13, 17 teste Lipsio epist. quaest. IV 2 (a. 1577) 'istius' praebet, non recte a ϰ AL II 1 (a. 1576) probatum**), recte fortasse a Lipsio in 'ictuis' mutatum, ut verae scripturae vestigium indicet (in ictu *Q* icti *rell.*); praeterea idem ibidem inde ex § 12 profert 'lingua exerrare' = *ZBXΠNTY*, ubi *Q* recte 'linguam exertare', LFruterius verisim. III 11 ex X 15, 28 'in rita', quod proxime ad rectam scripturam 'in rica' a doctis saec. XVI hominibus certatim inventam accedit, cum *ZBNT*, 'felici' cum reliquis omnibus. A Carrione praeterea, ne IX 13, 7—19 iterum afferam, cod. β lectiones indicatae sunt ll. in adnotationibus ad singulos illos locos adnotatis, IX 12, 15; X 20, 10; 21, 2; 26, 2; 3; 10; XVI 9, 5; XVII 2, 16. Atque affertur ex β iustum additamentum X 21, 2 propter homoeoteleuton in *XOΠN* omissum, quod etiam servatum est a *QZB****); vix recte solus om. vocc. 'in collum' IX 13, 18 et fort. 'cinctus' ib. § 14, nisi id incuriose om. Carrio; scriptura aperte recta ex eo solo numquam per hos libros affertur: XVI 9, 5 scriptura ex uno β adnotata 'omnino' (horum omnium *rell.*) ferri sane possit; verborum ordo IX 13, 14 mutatus, cui per se nihil obstaret, num ad cod. an ad Carrionis neglegentiam pertineat, dicere non ausim; fragmentum Sallustianum X 20, 10 ita, ut ex β recte affertur, in omnibus codicibus exstat, item 'praeceptus' X 26, 3; 'figuratione' XVII 2, 16, si modo 'vetus liber' ibi l. β est, ut mihi quidem videtur probabile esse, etiam in *QZ*

---

*) X 23, 5 ad Carrionem, non ad Lipsium referendum erat.

**) Vix crediderim, a Lipsio hoc ex ϰ l. l. haustum esse, cum lectionis § 12 ab illo eodem l. prolatae (v. supra) ϰ mentionem non iniciat. Omnia a § 7—§ 19 'uti legi debent ex cod β' l. l. protulit ϰ, sed de singulis eius cod. lectionibus tum demum testimonium eius proferre licet, ubi expressis verbis ei a ϰ adscribuntur.

***) 'ac postprincipia' (post principia *al.*) XVI 9, 5 codd. omnes exhibent, om. tantum *e*.

legitur; IX 13, 10 contra 'conclamat', si accurate Carrio rem egit, recte exhibet *κ* cum *XΠNTY*, ubi 'conclamāt' *QZB*; non recte contra ibidem § 8 adversus horum librorum scripturam 'utrisque', β 'utrique' exhibet cum *ΠNTY* (utriusque *X*); multo saepius autem aperte prava ex eo proferuntur a Carrione v. adn. ad IX 12, 15; 13, 15 et 17 (ubi *σ* sua inde hausit); X 23, 5; 26, 2 et 10.

Ex paucis his adnotationibus, etiamsi Carrio neglegenter magis quam consulto prave nonnulla protulit, conicere licet, etiam per libros posteriores codicis β condicionem eandem fere fuisse quam in libro primo: saepe ab omnibus libris recedit, in reliquis neutri librorum familiae adnumerandus est. Singularis igitur plane locus libro huic aeque manco ac parum noto, cui tamen iusta aliquot additamenta partim una cum cod. *A* partim soli debemus, assignandus est. Propter illa autem additamenta id iam negari non poterit, eum ex archetypo fluxisse, ad quem inter codices hodie superstites per partem priorem unus *A*, per posteriorem nullus pertinet.

Archetypus codd. *VPRQZBXOΠTY*

Codices vero *VPRQZBXOΠTY**) sane etiam vitia monstrant eo tempore orta, quo maiusculae litterae adhibebantur, alia autem ita comparata sunt, ut non directo ex maiuscula scriptura eos fluxisse perspiciatur, sed ex scriptura minuscula ante eam certe aetatem confecta, qua iusta verborum divisio plene instituta erat, sed haud diu ante eam aetatem, qua codices vetustissimi praeter *A* hodie superstites *OX* conscripti sunt: insunt enim tales in litteris permutandis errores, qui ad scripturas minusculas illas nationales saeculi Carolingici nos deducant, ut cl et d praesertim et r et s litterae inter se permutatae, dum alii non nisi siglarum demum inde ab eo tempore adhibitarum sive permutatione sive perversa interpretatione explicari possunt, quarum omnium exempla satis frequentia praebent adnotationes. Ex pleniore autem fonte, etsi lib. XIX argumentorum indice et ipso carente, qui libri VIII lemmata continuerit et librum XX paulo longius con-

*) De cod. *N* cf. p. XCIII.

tinuaverit, praeterea praefationem in finem reiecerit ac libros VI et VII transmutaverit, codd. ς archetypum fluxisse ex iis, quae supra (p. LXXV) exposita sunt, patet; eum iam ex duabus partibus, altera libros septem priores, altera posteriores duodecim continente conflatum esse crediderim.

Codd. hos ς omnes non ita examinare nec potui nec, cum ad ipsa G. verba recensenda atque emendanda nihil fere inde lucrari possem, volui, ut de eorum inter se conexu iudicium proferre possem; de codd. praestantiorum stirpe ac familiis, quatenus ea dignovisse mihi videor, ac de universis Noctium Atticarum fatis, quantum mihi innotuerunt, cum maxime disserui. Haec vero traditionis Gellianae, ut ita dicam, historia non modo tam perplexa, sed etiam tam manca est, ut equidem stemma, quod vocant, ab ipsius auctoris chirographo oriundum eiusque fata inde ab Apuleii exemplari usque ad ς uno obtutu explicans, cum satis plenum ac perfectum addere non potuerim, omnino non addendum esse crediderim, ne vana aut saltem incerta pro certis venditaturus esse viderer.

Omnia haec si frequenter non satis absoluta videbuntur, aequi iudices praeter ea, quae ad rationes meas personales supra indicatas spectant, id velim considerent, optimos quidem libros, ad quos Gellius recensendus esset, a Gronoviis plerosque indicatos et in usum vocatos esse, sed inde ab eo tempore i. e. per ducentos prope annos, quibus tota haec ars solidis demum firmisque fundamentis superstructa est, neminem Noctibus Atticis continuo recensendis atque emendandis operam dedisse, ut praeter insignem recensionem lib. III capitis 3 Ritschelianam ac singulares aliquot emendationes nihil, quo per totum hunc longinqui operis decursum uti possem, ab hominibus doctis saeculi XVIII et XIX praeparatum esset.

Quod denique ad Noctium Atticarum editiones attinet*), Editiones. Aetas I.

*) Tabulam omnium editionum satis absolutam praebet FLASchweiger in libro accuratissimo atque utilissimo 'Handbuch der classischen Bibliographie' II 1 (Lips. 1832) p. 375 sqq.; II 2 (1834) p. 1338 sq. cf. *i* ed. a. 1706 pone praef. f. ***** sqq.; p. XXXVIIII sqq. Conr.; Fabricii

Ed. princ. Rom. a. 1469. princeps editio in forma maxima prodiit 'Romae in domo Petri de Maximis per Conradum Sweynheym et Arnoldum Pannartz' vere (d. 11. m. Apr.) a. 1469. Editoris vices agebat vir scriptoribus permultis edendis de his nostris litteris meritissimus Ioannes Andreas episcopus Aleriensis. Aperte usus est codice integro, i. e. novicio et interpolato: in epistula ad Paulum II P. M. editioni praemissa*) perdifficilem duramque inprimis esse provinciam conqueritur, Aulum perpetuo lectitare, 'quia vix', inquit, 'Noctium ejus ulla erat, . . . que sic legeretur, ut non aliqua, et persepe magna, pars ejus inassequuta minusque percepta linqueretur. Nam et multa Latina erant, librariorum inscitia, negligentia, socordia, depravata, et multo plura Greca propter lingue desuetudinem, corrupta, trunca, manca'**). Narrat deinde, iam temptasse quosdam utriusque linguae non expertes, hanc Latinis gemmam, hunc, ut vere dixerit, unionem detergere atque perpolire et omni sui parte lucentem ac nitidum reddere. Quos aut rei difficultate aut aliis occupationibus distractos, quod quidem sciatur, ab opere suscepto destitisse. Qua re motus ipse ad Gellium edendum accessit confisus, ut ipsius iterum verbis utar, praecipue de summa eruditione et benevolentia sui Theodori Gazae, qui non in una aliqua seorsum facultate, sed in omnibus generatim animi ingenui disciplinis esset doctissimus. 'Theodoro igitur opitulante', pergit 'multa, ut arbitror, Latina feci veriora, et ut Graeca Latine legerentur, consequutus sum'. Similiter disticha undeviginti ad calcem operis addita ab eiusdem societatis mentione ita ordiuntur:

---

bibl. Lat. III p. 6 sqq. Ern.; ed. G. Bipont. I p. VIII sqq.; λ I p. XIX sqq. His pauca addi possunt, imprimis ea, quibus index Bipontinus auctus est in ed. G. Londinensi a. 1824 (ex ed. IGronovii cum notis et interpret. in us. delph. etc. III 8) p. 1655 sq. ; ea, quae ad haec supplenda ipse afferre possim, pauca sunt et minutula memoratuque hoc loco vix digna.

*) Iterata est in libro inscripto 'praefationes et epistolae editionibus principibus auctorum veterum praepositae curante Beriah Botfield A. M.' (Cantabrigiae 1861) p. 80—89; p. 90 ibi exstant disticha cum maxime commemoranda.

**) p. 80 B. cf. p. 87.

'Aulia mi quondam predigna volumina clausa,
Te pandente forem, iam Theodore lego.
Tu quencumque iuvat, mecum has evolvere Noctis,
Illas cum gaza me vigilasse tene.'

Insunt Graeca additis versionibus Latinis, a vocc. 'id est' incipientibus*). Verba tradita, ut codicibus comparatis patet, saepe non sine acumine ita mutaverunt editores, ut iustus sensus evaderet**): 'Gelium' ait Io. Andreas***) 'conati sumus intelligere; si omnia non recte pureque intelleximus, ad aliquam tamen intellectionem patefecimus melioribus viam'. Sequitur index capitulorum, qui teste Schweigero in aliquot exemplaribus in fine totius operis collocatur, expl. textus in vocc. 'quaeri invenirique possit' (praef. § 25) sequentibus distichis illis et subscriptione 'Anno Christi M. CCCC. LXIX., Paulo regnante II., anno eius V., die vero XI. mensis Aprilis. In domo Petri de Maximis.'

Ex hac editione in eadem domo Petri de Maximis ab iisdem typographis tribus annis post omissa tamen epistula illa ad Paulum II data expressa est editio altera (Romae a. 1472 d. 6 m. Aug. fol.). Rom. a. 1472.

Vtraque editione olim, cum editioni meae priori conficiendae operam darem, per aliquod temporis spatium usus sum, principe ex bibliotheca Gottingensi, altera ex bibliotheca Guelferbytana mihi commodata, usus est praeterea et satis accurate per priores certe libros excerpsit ALion; ex principe expressa esse dicitur utraque ed. Veneta a. 1472 et 1477; sed nec Brixiensis a. 1485 (fol.) longe, ut satis compertum habeo, ab ea differt, ut plerorumque, quae in ed. Brixiensi contra libros novantur, auctores sint vel IAAleriensis vel Theodorus Gaza.

---

*) Qua de re fuse disserit ep. l. p. 86 sqq. B. Idem mos in subsequentibus editionibus ante Aldinam servatus est cf. p. CXII.

**) Theodorum Gazam in eadem Vittorini Feltrensis schola, ex qua episcopus Aleriensis prodierat, instructum, Latinarum quoque litterarum gnarissimum factum esse inter omnes constat.

***) l. l. p. 88 B.

Quam cum per totum operis longinqui processum ex bibliotheca regia Vratislaviensi liberalissime mihi permissam ad manus habuerim, operae pretium non esse duxi, a bibliothecarum illarum praefectis iterum editionum illarum usum per aliquot annos continuos expetere: totas enim neque eas uno perpetuoque tenore contulissem nec reliquas veteres editiones contuli, sed tum demum inspexi, ubi scripturam a libris mss. traditam mutaturo quaerendum erat, num lectio in verborum ordinem recipienda iam antea prolata et a quo primum inventa aut publici iuris facta esset. Quod igitur nisi iis locis, ubi in editionum illarum lectionibus cognoscendis a Lione adiuvabar (ipse enim olim eas saepe quidem inspexeram, at ne tum quidem continuo excerpseram), non ultra ed. Brixiensem persequi potui. Omnium vero editionum catalogum hic proponere, non meum esse arbitror: significabo eas, quibus usus sum, earumque indici interseram hic illic paucas quasdam, quibus, de reliquis parum sollicitus, cum cuperem, uti non potui.

Brix. a. 1485. Ordinem igitur ducat 1)*) ed. Brixiensis supra significata. Cui post capitula et registrum operis inscriptum est 'Impressū Brixiae per Boninū de Boninis de Ragusia anno domi|ni M . CCCC . LXXXV . Die tercio Martii. Correctore Marco Sca|ramucino de Palatiolo'. Sequuntur quattuor disticha, quorum tertium sic audit

'En tibi docta cohors marcus correxit ad unguem
Quem tulit adriaco Brixia marte potens',

cum subscriptione ἔρρωσο ἀναγνωστῆ. Expl. post verba illa praefationis § 25 supra indicata 'AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII | FINIS BRIXIAE.' Corrector opera sua, ut significavimus, satis modeste et in iis quae novavit non inscite usus est.

Ven. a. 1489. Editio proxime Brixianam sequens, 2) Veneta a. 1489 in fol. ex una alterave praecedentium editionum Venetarum

---

*) Editiones a me ad hanc recensionem conficiendam usurpatas numeris continuis signavi.

iterata esse fertur. Equidem nuper eam mihi comparavi, ut per libros postremos data occasione cum Brixiana conferre eam potuerim, a qua fere nunquam in locis a me inspectis recessit. Impressa est secundum subscriptionem 'Venetiis per Bernardinū de choris de Cremona: & Simonē de Luero M . CCCC LXXXIX . Die . XIII . Augusti.'

Haud multo magis fere ab his editionibus recedit passim recognita ad exemplum fortasse proxime praecedentium edd., quae mihi praesto non fuerunt, Ven. a. 1491 et 1493*), Rom. a. 1493 3) Veneta a. 1494 in fol. sic inscripta 'Auli Gellii Noctium Atticarum libri | Perquam diligentissime | castigati ac nuperri | me Impressi.' Indicem capitulorum in fine collocat, tum add. 'Auli Gelii noctiū atticarū finis. Impressarum (*sic*) Venetiis sumptibus Nobilis uiri domini Octauiani Scoti | Civis Modoetiensis M . CCCC LXXXXIIII. Idibus nouēbribus. | Per Bonetū Locatellum.' | Adduntur in fol. extr. (72r) capitula libri octavi (cf. l. infra in adn. * l.), subscr. 'FINIS', tum 'Registrum', iterum, sed litt. init. tantum maiore subscr. 'Finis'. Ven. a. 1494.

Proxima, qua beneficio bibliothecae Vratislaviensis per omne hoc tempus uti mihi licuit, editio interiectis duabus tribusve edd. Venetis (a. 1496; 1497?; 1500) emissa est 4) Beroaldina (Bonon. a. 1503 fol. min.). Orditur ab editoris Philippi Beroaldi epistula dedicatoria 'ad clarissimum Sigismundum Hoenloum**) scholasticum Germanicum compatrem suum'. Dicit ibi Beroaldus, se 'relegisse nuper emendasseque luculenti scriptoris noctes haud dubie luculentas' ac de 'noctibus nuper emaculatis' loquitur. Quibus emendandis Berold. a. 1503.

*) Certe recedit ab hac in collocandis lib. VIII capitulis cf. adn. ad calcem libri VII vol. I p. 406. Non recte igitur editor ed. Venetae a. 1500, quod ex Chr. Tychonii ad Chr. Falsterum ep. huius vigiliae primae noctium Ripensium inserta compertum habeo (l. l. p. 69), contendit, omnium primam hanc ed. ex cod. vetustissimo haec capitula proferre, quod male (fort. ex ed. a. 1496, quam non novi, desumptum) in ed. a. 1509 repetitum est (v. p. CXIII n. *)).

**) Nunc familiae huius nobilissimae nomen 'Hohenlohe' scribi, in peregrinorum hominum usum adicere non ab re erit.

iam antea operam aliquam impenderat in annotationibus in auctores antiquos, quae quindecim annis ante primum in publicum prodierant*), quarum tamen, cum libros N. A. universos ederet, satis incuriosus erat, veluti pro nomine Cispii montis XV 1, 2 in annotat. rectissime a se instaurato in ed. 'montem caspium' reliquit et pro 'aelurorum' voc. XX 8, 6 recte illic emendato retinuit 'aeliuorum'. Haud paucos tamen locos ac saepe non infeliciter mutavit, Graecis etiam supplendis et emendandis intentus, tamen ut libro ms. nullo, certe non meliore usus esse videatur; expl. etiam haec ed. in verbis illis praef. § 25 'quaeri invenirique possit' sq. subscriptione 'AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII | FINIS. | IMPRESSVM BONONIAE PER BE- | NEDICTVM HECTORIS CALCO- | GRAPHVM ACCVRATISSI- | MVM . ANNO SALVTIS. | M . DIII . Die primo | Febuarii . (*sic*)' |, cui additum est registrum.

Ex edd. praecedentibus, praesertim Beroaldina, edd. proxime sequentes fere pendere videntur; earum certe duarum, quae mihi praesto fuerunt, quamvis passim mutatae atque hic illic vel emendatae sint, neutra pretium peculiare vindicare sibi potest; quarum 5) altera subscriptionem gerit hanc:

Bellovis. 1508. 'in Bellovisu pro Ioanne Petit fidelissimo Impressore' exarata in forma octon. a. d. MCCCCCVIII d. XXII m. Martii',

Connellianae. alterius tria exemplaria novi sibi simillima, et ipsa formae octon., inscripta 'AGellii viri disertissimi Noctium Atticarum libri XX summa accuratione**) Ioannis Connelli Carnoteñ. ad recognitionem Beroaldinam repositi: cum Alphabetico indice'; incipiunt omnes tres ab ep. illa Beroaldina; una vero earum 6) secundum brevissimam Io. Connelli ad lectores epistulam ad calcem operis additam 'ad exemplar Beroaldinę recognitionis in ędib' qdē Ascensianis***) impēſis aūt Ioānis

*) Tum saepius repetitae sunt, postremum a. 1602 in Iani Gruteri lampad. I p. 188 sqq., ubi v. p. 224 sqq.

**) accusatione *Frelloniana*.

***) In adn. inde indicavi 'Ascens. 1511'.

Parui Bibliopolae nobilissimi: Anno salutis nrę. M. D. XI. ad Idus Nouemb.' expressa est, ex qua immutatae fere prodierunt aliae duae Parisinae et ipsae, s. l. quidem et a. indicio, nominibus tamen bibliopolarum in titulo insignitae, altera scil. 7) ap. Ieh. Frellon, altera 8) et ipsa ap. Ieh. Petit*).

Primus editorum post episcopum Aleriensem, qui libris mss. aut certe libro aliquo ms. (v. p. sq. n.) adiutus strenuam nec raro salutiferam operam Gellio praestitit, est C a r o l u s A l d o b r a n d u s, qui 9) ed. I u n t i n a m curavit. Quae iam in fronte hanc laudem sibi vindicat inscripta 'A. GELLII NOCTES REDDI- | TAE NVPER OMNI DI- | SCVSSA CALIGI= | NE MICANTIS | SIMAE.' Paulo modestius Aldobrandus in ep. ad Laurentium Medici operi praemissa dicit, se Noctes Atticas 'si non emendatas, minus certe corruptas' ad alios transmisisse, qui sane multi temporis labor fuerit. In quo ait, se cum alios veteres codices, quotquot aspicere licuerit (impressos scil., ut mihi quidem videtur), tum vero 'ex antiqua Biblyotheca' (*sic*) Laurentii emendatos cum iis, qui circumferrentur, diu omni adhibita diligentia contulisse'. Porro in ep. ad lectores, quae sequitur indicem rerum adnotatione dignarum epistulae illi subiectum, postquam vitia a se commissa excusavit, 'Accedit etiam', inquit, 'is (vix = 'iis', voluit ni f. 'id') quod uetustati codicum multum tribuentes, quae inuenta in eis ambigua sunt, et de quibus adhuc inter grammaticos certetur, ea maluimus qualia repperiebantur relinquere, quam inter eruditissimos aetatis homines iudices nos constituere'. Satis

Iuntina a. 1513.

*) Om. Schweigerus, qui tamen duas alias eiusdem omnino farinae ut videtur, affert, utramque et ipsam Parisinam s. a., alteram Marnefii, alteram Regnaltii nomine signatam. Animi causa addo, circa idem fere tempus Io. Rhagium Aesticampianum Lipsiae Noctes Atticas scholis suis tractaturum fuisse, quod tamen non perfecit, quia loco ad scholas aperiendas ei denegato Lipsia ille tum (a. 1511) abire coactus est v. GBauch Archiv f. Litteraturgesch. XIII 14 coll. p. 1 sqq.; Ioannes vero Caesarius Coloniae inde ab a. 1510 doctoris munere fungens (v. Eckstein Deutsche Biogr. s. v.) inter alios veteres scriptores re vera etiam Gellium interpretabatur cf. Paulsen Gesch. d. gelehrten Unterrichts a. d. deutschen Schulen u. Univ. (Lips. 1885) p. 80.

igitur caute instrumentis supra indicatis usus*) haud paucis tamen locis scripturam mutavit atque haud raro modo ex penu illa critica, modo de suo emendavit. Capitum index in fine collocatus est, subscr. 'FINIS.' tum 'Impræſſæ ſunt Florentiæ. A. Gellii noctes iſtæ lucu= | bratiſſimæ ſupræma arte cura'q; & ſumptibus | Philippi de Giunta Florentini. Anno | M. D. XIII Menſe Ianuario. Leo | ne Pont. Maxi. Christianā. | R. P. moderante.' , sq. denique registro.

Aldina a. 1515. Duobus modo annis interiectis Iuntinam editionem sequebatur 10) Aldina, inscripta in fronte 'AVLI GELLII NOCTIVM | ATTICARVM LI- | BRI VNDEVI | GINTI.', ad calcem 'VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, | ET ANDREAE SOCERI MEN= | SE SEPTEMBRI. M. D. XV.' | Incipit ab editoris Ioannis Baptistae Egnatii Veneti epistula ad Antonium Marsilium Venetum data, in qua narrat, se Gellianas noctes exactiore cura recognitas, quantum sit datum otii per alias occupationes suas, in Aldina olim officina imprimendas curasse, easque castigatissimas industria sua redditas dicit. Ac sane, et ipse fortasse uno alterove libro novicio usus, haud pauca emendavit, tum praeter indicem alphabeticum alterum secundum argumentorum categorias ordinatum adiecit, denique Graecorum locorum versionem usque eo secundum editionis principis exemplum ipsi verborum contextui inculcatam seorsum cum locis Graecis iteratis iisque saepe emendatioribus primus post capitum indicem ad calcem operis composuit.

Ex proximorum annorum editionibus praesto mihi erant Veneta et Ascensiana (Paris.), illa in forma max., haec in octonaria, utraque a. 1517. Quarum 11) Veneta illa in fronte gerit titulum gloriosum rubro colore typis expressum 'AVLI GELLII | NOCTIVM ATTICARVM | Cōmentaria per

Ven. a. 1517.

*) Vsus certe est, quod adnotavit Bandini catal. codd. Lat. bibl. Med. Laur. II 651, cod. eius bibl. pl. LIV. XI, inscripto 'liber Laurentii et Ioannis Petri Francisci de Medicis num. XXVIII.'; est cod. membr. saec. XV non vetustior (v. p. LXXII). Fortasse hunc unum librum ms. indicat l. supra allato; libris vetustioribus atque melioribus Florentiae uti, quod sciamus, non poterat.

Bonfinem Aſcula= | num ſumma nuper diligētia 7 ſtudio | recognita ac pristinae ſerenitati can= | doriq; restituta locis supra centum | emendatis praeter ea: quae alii ante | noſtram hanc editionem caſtigaue= | rant: vt ex codicibus noſtris' ſi cum | aliis conferantur: inspici potest: 7 ad= | iecta noua etiā indice tabula ſentētia= | rum vocabulorum 7 aliorū deniq; lo= | corum magis illustrium in mar= | gines per eundem excepto= | rum: ut ipsemet lati= | us ſua ipſius de= | clarat epi= | ſtola.', expl. f. 135v 'Impressum Venetiis per Ioānem de Tridino alias Tacui- | num Anno domini M. D. XVII. Die primo decēb.' sq. registro.*) Praeter 'Epigrāmata quaedam in aliorum castigationibus | edita ante recentem Bonfinis emendationem' et Beroaldi epistulam ad SHoenloum supra (p. CIX) commemoratam praemittitur Nicolai Feretti Ravennatis ad equitem Georgium Cornelium epistola d. Venetiis Idibus Octobris .M. D. XVII., ex qua nihil, quod ad Gellium et ipsam hanc editionem spectat, edocemur, nisi quod a Ferettio illo profectae sunt rerum notabilium significationes in margine additae; deinde post capitum tabulam sequitur editoris Matth. Bonfinis Asculani ep. dedicatoria ad discipulum quendam, qua edocemur, eum non solum ultra centum, ut in indice professus sit, 'sed ultra etiam ducenta loca purgata ac defecata reddidisse se confidere', in quibus tamen paucissima, quae re vera Gellii verbis emendandis inserviant, inveniuntur.

Haud sane magno, tamen paulo maiore cum fructu ad textum Noctium Atticarum emendandum 12) editio Parisina Ascens. a. 1517.

) Ap. eundem iam Venetae editiones a. 1496 cummaxime commemorata et 1509, secundum Schweigerum ex Beroaldina ed. expressa, prodierant; illam non vidi, hanc sero nactus obiter tantum inspexi; in titulo non recte gloriatur, inesse 'Et libri quem desideramus capita quae ante hac nunquam in lucem prodierunt' cf. p. CIX n.; praemittuntur omnia, quae in ed. a. 1517 describenda enumeravimus, ep. Ferettiana 'Venetiis Idibus Octobribus MDVIII'; IPFeretrius Ravennas, a quo procuratam dicit Schweigerus, primi tantum epigrammatis inter epigrammata supra l. auctor nominatur, operi praefuisse videtur NFerettus et ipse Ravennas; ex hac ed. expressam esse arbitror ed. a. 1517.

eiusdem anni die extremo emissa adhiberi poterat, inscripta 'Auli Gellii noctium at | ticarum libri undeviginti (nam octavus desideratur) | vna cum haud aspernandis Iodoci Badij Ascen=| ſij annotationibus | cūq; indicio diligentissi= | me collecto / atq; gręcorum explanatione | ſuis locis inſerta', infra appicto Bernardi Aubri nomine et insigni. Expl. 'FO. CLXVII' v 'Hoc ēm insigne opus (additiōibus Ascensianis oībus adamussim | collectis) excuſſū ē año dñi. M. DXVIII. pridie caleñ. Ianuarias'. Inc. ab Ascensii typographi ad Ludovicum Deberquinum 'epistolio', ut ait, 'nuncupatorio' pridie Non. Sept. .M. D. XVII dato, in quo fatetur, se 'ex Italia nuper emissis exemplaribus fere contentum' fuisse, plusculos ad hoc locos ex sententia LCaelii Rhodigini (in antiquarum sc. lectionum commentariis anno ante Venetiis emissis) a se repositos esse et paucissimos ex sua, ex quibus tamen aliquotiens rectam scripturam ab eo inventam esse docet nostra adnotatio; adnotationes autem Ascensianae aliae non insunt, nisi brevissimi materiarum in marginibus indices*).

Basil. a. 1519. Nec multum ad textum ab Aldina editione traditum emendandum contulit teste Schweigero**) editio Basileensis, quae a. 1519 mense Septembri prodiit apud Andr. Cratandrum sumptu L. Hornkenii bibliopolae, quamvis in epistula praevia ad 'literarum studiosum' Kalendis Septembribus eius anni data Cratander paulo gloriosius 'Quid praestiterim' dicat 'accipe. Varia corrogavi ab amicis exemplaria***), diuersitate aucupaturus synceram lectionem. Comperi neque Aldum liberum esse a mendis foedissimis, tametsi facile omnium fuit

---

*) Tertia ed., quae eodem anno prodiit, 'Argentinae in Aedibus Iohannis Knoblouchi. Mense Martio. Anno MDXVII. Ductu Matthiae Shurerii' praeter epistulam dedicatoriam Nicolai Gerbelii Phorcensis ad studiosos omnes data, in qua vocabula Graeca propter Schurerii inscitiam neglegentius expressa excusantur, nihil quod viderim, leviuscule sane eam inspiciens, sibi peculiare habet.

**) L. l. p. 377a; equidem hanc editionem sero a me inspectam. non constanter adhibitam esse doleo.

***) Typis tantum expressa fuisse patet.

oculatissimus, probeque stipatus praesidiis doctiorum, quos aluit, ut audio, domi suae perpetuo. Restitui eo interim ingenio mutila latina, pluries autem graeca, germanae puritati. omnia exactissima fide ac diligentia. Nec tamen, ut uere fatear, sine, quod aiunt, Theseo: Nam Beatum Rhenanum, si quando succumbebam, inuocaui aut V. Fabritium Capitonem.'

Neque Ascensianae a. 1519 et a. 1524 cum scholiis Ascensianis 'collectis fere ex annotatis Aegidii Maserii' praesto mihi fuere neque aliae duae per hos annos emissae Paris. s. a. et Argent. 1521, usus autem sum 13, 14) duabus Coloniensibus eodem anno 1526 emissis, altera in forma maxima, inscripta litteris maiusculis 'A. Gellii luculentiss. scriptoris noctes atticae Caſtigatae ſunt emaculataéq; diuerſorum codicum collatione, nec id tamē ſine doctioris cuiuſdam iudicio: à quo & græca, quæ paßim deprauatißima erant, ſunt recognita, & quantum licuit, genuinæ puritati reſtituta. Eucharius Ceruicornus excudebat Anno M. D. XXVI.' et in fine 'Coloniae in aedibus Eucharii Ceruicorni, ſumptu & aere M. Godefridi Hittorpii ciuis Colonien. nonis Martiis.', altera in forma octonaria tribus mensibus post ibidem 'Opera et impensa Ioannis Soteris. Anno. MDXXVI. Mense Iunio.' (in calce 'in aedibus Ioan. Soteris.') foras data. Et Hittorpius quidem in epistula ad studiosos operi praemissa narrat 'adhibitos esse qui exemplaria conferrent, adhibitos qui castigarent, et Herculana clava, si qua forte offenderent, monstra conficerent'; maximo autem adiumento sibi in hoc fuisse Arnoldum Vesaliensem, 'cui ob hoc etiam' inquit 'praecipua quaedam habenda est gratia, quod et graeca, quae passim mendosissima erant, variis in locis excussit, castigavit et reposuit.' Quamvis 'diversos' illos 'codices' sive 'exemplaria' non libros manuscriptos, sed impressos fuisse patet, tamen aliquot locis recta lectio coniectura in hac editione restituta est, quam accuratissime in universum sequitur Soteriana, hic illic tantum in locis praesertim Graecis refingendis (cf. epistulam ad lectorem post indicem ipsi operi Gelliano praemissam) ab Hittorpiana recedens.

Colonienses a. 1526.

Mosellani adn. Eodem anno etiam Petri Mosellani († a. 1524) adnotationes Basileae a. 1526 prodierunt, quae per proxima decennia editionibus Noctium Atticarum satis frequenter additae sunt, interpretationi imprimis inservientes.

Neque Ascensianas, quae paulo post annis 1530 et 1532 publici iuris factae sunt, inspicere potui, neque Gryphianam a. 1534*): nescio igitur, num quae in 15) Parisina a. 1536**) et in 16) Gryphiana a. 1537, in hac additis imprimis variis lectionibus marginalibus, novata sunt, ad has ipsas editiones pertineant an ex illis desumptae sint; quae sequuntur Gryphianae permultae usque ad a. 1591 ab ed. a. 1537 parum recedunt.***) [Paris. a. 1536. Gryph. a. 1537.]

Aetas II. Sed cum omnes hae editiones post ed. principem ad textum semel impressum emendandum libros manuscriptos partim omnino non, partim inconstanter et, ut videtur, non nisi novicios (ς) adhibuerint, aliter rem aggressus est Ludovicus Carrio, a quo altera, ut ita dicam, periodus studiorum criticorum in Gellio collocatorum incipit. Is enim recensuit Noctes Atticas in editione 20) ab Henrico Stephano Parisiis a. 1585 emissa, quae inscribitur 'Auli Gellii Noctes Atticae, seu Vigiliae Atticae, quas nunc primum a magno mendorum numero magnus veterum exemplarium numerus repurgauit. Henrici Stephani noctes aliquot Parisinae, Atticis A. Gellii Noctibus seu Vigiliis inuigilatae. Eiusdem H. Ste- [Stephan. a. 1585 (χ).]

---

*) Nuper adeptus sum Gryphianam a. 1532, insignitam 'Seb. Gryphius Germ. excud. Lugd. anno 1532', quae, quantum videre potui nihil sibi proprii affert.

**) Insignitur sive 'in officina Ioannis Roigny' sive 'in officina Michaelis Vascosani', tamen in fronte gerit preli Ascensiani imaginem, ut eam, Ascensii scholiis sicuti praecedentes instructam, in adnotatione etiam Ascensianam a. 1536 vocaverim.

Gryphianae 1542 etc. ***) Adhibui ex his constanter edd. Seb. Gryphii Lugdunenses 17) a. 1542; 18) a. 1546, a quibus fere non recedit 19) ed. Lugd. a. 1539 'apud Haeredes Simonis Vincentii'; his nuper demum accessit Veneta Ioannis Gryphii a. 1556; obiter praeterea inspexi edd. Ant. Gryphii Lugd. a. 1566 et 1591 typis impressas.

phani Annotationes in alios Gellii locos prodibunt cum Notis Lud. Carrionis (qui vet. exemplaria contulit) prelo iam traditis.'*) Prima est haec editio ad libros nonnullos manuscriptos constanter recensita, qui etiamsi fere non optimi sunt, textus tamen arbitrariis priorum editionum lectionibus plerumque remotis firmo alicui fundamento perpetuo superstructus et saepe etiam sagaciter emendatus est, ut confiteri oporteat, non mediocriter de Gellio meritum esse Carrionem. Quibus vero libris mss. in initio certe laboris usus sit, perspicitur ex 'notis' illis in titulo editionis indicatis, quae inscribuntur 'Lud. Carrionis in A. Gellii Noctium Atticarum libros commentarios qui exstant castigationes et notae. Ad ampliss. virum Augerium Busbecquium'; constant hae castigationes et notae, quatenus typis impressae sunt, fasciculo 120 paginarum in forma octonaria atque desinunt in media explicatione verborum 'ἐκεχειρίαν dixerunt' (I 25, 8)**). Cur tam

*) De iis, quae inter Carrionem et HStephanum intercesserunt, rationibus cf. huius ad filium Paulum Stephanum epistulae ('Parisiis X Cal. Apr.' a. sc. 1585) editioni illi praemissae p. 18 sqq.; pactionem, quam cum Stephano fecerat Carrio anni praecedentis d. 27 m. Martii, ex cod. quodam bibl. urb. Bremensis edidit WCrecelius mus. phil. 30, 470 sq.; Carrionis Gellium et Macrobium se exspectare Petro Pithoeo scribit Ios. Scaliger d. 23 m. Iul. (a. 1585? v. Tamizeium l. infra l. p. 144, 2), se nescire, quid de his editionibus, quas typis exprimi audierit, factum sit, in epistula ad eundem data queritur d. 9 m. Oct. a. 1585 v. Lettres franç. de Joseph Scaliger ed. Ph. Tamizey de Larroque (Agen et Paris 1879) p. 142; 204. (Prodiit eodem anno apud Stephanum Macrobius, et ipse a Carrione recensitus, cf. HStephani epistulam die proximo post alteram illam ad Iac. Danesium datam, quam editioni illi praemisit.)

**) Libellum hunc rarissimum diu frustra quaesivi; a bibliotheca Parisina, ubi eum exstare sciebam, meo rogatu olim petiit HdeMühler, tum summus rerum scholast. in regno Boruss. praepositus; at responsum est, eum ed. Stephanianae exemplo annexum inter codd. mss. servari (sign. z 209 A) ibique ad eos pertinere, qui foras non commodarentur. Tum in ipsa hac univ. Vratislav. bibliotheca ad calcem exemplaris alicuius editionis Stephanianae in catalogo tamquam mutili propter ipsum hoc additamentum non satis accurate olim signati, ut equidem numquam antea id inspexerim, inventus est a RPrinz, tum eius bibliothecae custode, nunc bibliothecae Monasteriensis praefecto. Equidem non ab re esse

mutili relicti et, ut videtur, numquam publicati sint, ita in epistula ad filium modo l. p. 20 sq. explicat Henricus Stephanus, ut totis octo post Gellii impressionem mensibus septem dumtaxat illarum notarum folia a Carrione vix extorqueri potuerint. 'Quum igitur' ait 'tantam cunctationem ferre amplius non possem, et Notis illis, quarum praecipuum munus est, nomina librorum veterum unde singulae, quas ista editio affert emendationes petitae sunt, recensere, Gellium carere posse animadverterem: eum absque illa manuscriptorum recensione manumittendum esse iudicavi, atque adeo manumisi'*). Adhibuit vero Carrio ad libros Noctium Atticarum recensendos codices sat multos: praeter β tamen prorsus singularem ad libros certe priores, ut iam supra fere indicatum est, egregiae bonitatis nullum; ad vocc. Graeca I 2, 4**) adnotat (p. 15): 'haec Graeca desunt libris manuscriptis. nec vestigium illorum in iis comparet. et, verum ut fatear, septem priorum istorum librorum nullum exemplar tam vetustum tamque notae bonae mihi videre contigit, ut Graeca haberet plene descripta et accurate: quod tamen in posterioribus duodecim non semel evenit'. Ad hos libros Biturigensis (s. Ioannis ducis Biturigensis) codex certe pertinuit, qui 'non nisi postremos decem libros habebat', cuius collatione a Iac. Cuiacio facta usus est Carrio***). Ad primum librum praeter β (v. p. LXXV sqq.;

putavi, specimen huius opusculi nunc fere ignoti indici scholarum in universitate Vratislaviensi per menses aestivos huius anni habendarum praemittere.

*) Varios ea de re aliorum nuntios atque iudicia affert INFunccius de vegeta L. l. senectute p. 330 adn. *t*.

**) κυρτῶν τὰς σκαζούσας in lemm. notarum, κυρτῶν τὰς σκαζούσας θεωρίας in ed.

***) cf. Carrion. not. ad G. I 3, 9 p. 22; emend. III 4; Cuiacii observ. III 36. Ab hoc cod. certe non diversum 'antiquum et fidele exemplar' a Cuiacio l. l. c. 39 ad G. XX 1, 45 allatum; in libris vero prioribus Cuiacius annotavit ex aliorum observationibus, quod sibi visum fuit, teste Carrione not. l. l., quae libri Cuiaciani nomine et ibi et ad I 12, 11 p. 61 ab eo afferuntur; is est Gellius Cuiacii, 'quem ipse summus vir cum veteribus codicibus contulerat', ab IIScaligero commemoratus in ep. ad Lipsium supra (p. XCIX) l. Atque eundem 'Cuiacianum', non Biturigensem, ni fallor, Scaliger afferre debebat l. ad lemm. VIII 13 l.

XCVIII sqq.) in notis saepe affert coniectanea (s. conlectanea et collectanea) accuratius significata ad I 1 inscr. p. 7 'veterum scriptorum coniectanea ante annos, ut apparet, quadringentos conscripta', quae 'optima conlectanea' nominat (ad I 15, 2 p. 72); 'optimas' vero 'membranas'*), quas haud minus fere saepe affert, eas intellegi volebat, quas Aureliani Maximilianus Micaltius Indevelda parvo redemptas aere sibi dono dedisset. 'Erant in iis' inquit (ad I 16, 15 p. 83 sq.) 'fragmenta quatuor priorum librorum. integrae fuissent membranae, non concisae, non mutilae, non multis capitibus deminutae, parum esset quin plenam et absolutam Gellii emendationem possimus praestare'. Saepe etiam duos Puteani codd. affert, quorum alterum meliorem dicit**); tum ad I 1, 1 et codicem, quo usus sit Langius,***) (p. 9) et cod. Memmianum in transitu commemorat. Quod nos laudi fere Carrioni vertimus, id HStephano displicebat. Cum Carrio scilicet initio ei, ut narrat filio ep. l. p. 19, hoc assensus esset, ut quae in superioris temporis editionibus tolerabiles lectiones erant non mutaret, verum de iis, quae earum loco in veteribus libris exstarent, admonere in suis notis contentus esset, mutato tamen - 'nescio

---

*) 'Optimus liber' vix ab his secernendus affertur ad I 22, 9; 19 p. 105; 108; certissime vero idem est 'optimum exemplar Noctium Atticarum', quo Aureliani se usum esse dicit l. supra l. p. 7; scripturam vero 'ex libro Carrionis' a NRigaltio ad G. XVI 13, 6 allatam ad hunc eius codicem referri non posse patet, quo pertineat, in incerto relinquendum est.

**) Alterum credo - ipsas sane lectiones comparare nequeo, quia prioris huius cod. partis tantum lib. III et VI collatos habeo - S. Germ. 643 esse, quem Puteani fuisse constat; dicit quidem Carrio abesse Graeca plane descripta a codd. suis priores libros complectentibus, in SGerm. vero illa exstant, sed non tantum a m. demum alt., sed nec plene addita sunt.

***) Non dubito, quin innuat Carolum Langium, canonicum S. Lamberti Leodiensis, a quo etiam Plautum cum tribus codd. mss. conlatum esse ex Plantiniana Sambuci ed. (Antverp. 1566 cf. Chr. Plantini ad lectorem ep. A4v; FRitschl opusc. II 114 sqq.) p. 807 sqq. novimus, quae collatio iterata est duobus annis post Basileae in eruditorum aliquot virorum de comoedia et comicis versibus commentationum p. 301 sqq. Vbi Gelliani illius codicis mentionem fecerit Langius, dicere nequeo.

qua de causa' addit Stephanus - consilio, illas etiam mutandi libertatem sibi concessit. Atque hinc queritur factum esse, ut in quibusdam locis a recepta scriptura, contra quam vellet, discessum sit*). Ac sane nos quoque, qui laudavimus Carrionem, quod codicibus mss. nisus spretaque tradita ab editionibus scriptura proprio Marte Gellium recensuerit atque emendaverit, non negabimus, eum hac libertate interdum abuti**), veluti XX 9 extr., ut satisfaceret iis, quae lemma sicuti in libris mss. traditum est exigere fere videbatur, Cn. Matio versus duos a se ipso fabricatos addidit. In his ac similibus sane reputare oportet, Carrionem, cum G. suus typis mandaretur, credidisse, una notas suas editum iri, quibus rationes lectoribus redditurus erat; nunc tantum praeter illud fragmentum ad unum primum librum et ne hunc quidem universum pertinens de aliis aliquot locis sententias eius, easque haud raro postea inter ipsum G. edendum mutatas, accuratius cognoscimus ex iis, quae saepius cum in scholiis in Sall. hist. libros (primum editis in ed. Sall. ap. Sanctandreanum a. 1574)***), tum in antiquarum lectionum commentariis (1576) atque in emendationum et observationum libris (1583) semper fere sagaciter, non minus saepe audacius disputaverat. Stephanum vero cum Carrionis notis profligatis puderet, ut ipse ait (ep. l. p. 21), Gellium ita edere, ut nulla nova commentatione adiutus in publicum prodiret, ipse 'noctes aliquot vigilare necesse habuit' atque editioni illi addidit 'Noctium Parisinarum Atticis A. G. Noctibus invigilatarum e viginti septem' †), quibus praeter apo-

---

*) Similiter in ep. ad lectorem ed. Macrobii praemissa queritur Stephanus, quod nonnullis in locis Carrio a Ioach. Camerarii in ed. Hervagiana (Basil. 1535) lectione contra suam sententiam discesserit, quin etiam in quibusdam ab ea, quae non tantum in illa editione, sed in ceteris quoque exstet.

**) De fide Carrionis cf. p. XCIX sq. n. *.

***) Praef. historiarum Sall. ad Guidonem Laurinum Lovanio a. d. IV kal. Sext. a. 1574 data est.

†) De libri huius non absoluti consilio ac fatis disserit Stephanus in ep. ad Ioannem Vulcobium ei praemissae initio (p. 2 sqq.).

logiam A. Gellii adversus contumeliosum LVivis de eo iudicium (Nox II. III) et admonitionem de titulis capitum a quopiam Pseudogellio imperite scriptis deque eorum reformatione (Nox IV. V) exhibetur (Nox VI—VIII) 'specimen seu δεῖγμα emendationum partim e veteribus libris sumptarum, partim aliarum quas e suis coniecturis deprompsit' Stephanus. In quibus nonnulla recte, alia, ut ex iis quae antea diximus per se fere sequitur, setius administravit.

Textus vero huius editionis Stephanianae Carrioneus vulgatam lectionem constituit, per proximam aetatem ab omnibus fere editoribus deinceps plus minus accurate servatam. Ex editionibus igitur, quae eam secutae sunt, ea tantum nominabitur, quae peculiare aliquid continet. Ac septem modo annis post 21) a. 1592*) loco non indicato (Lugduni scil.) ap. Ioan. Tornaesium, typographum regium, in forma minima impressae prodierunt 'Auli Gellii noctes Atticae, Lucidiores redditae, tum collatione veterum exemplarium, tum innumeris emendationibus ac coniecturis inſigniorum aetatis nostrae criticorum'. Cuius editionis margini variae aliquot lectiones cod. illius 'Tornaesiani', de quo cf. p. LXVII sqq.; XCVI, et 'editionis' alicuius 'veteris' appositae sunt, ed. Gryphianae scil. a. 1550; pietati Tornaesii hoc condonandum est - a patre enim suo impensis Seb. Gryphii eam editam esse in epistula dedicatoria narrat -, Gellio nullam utilitatem eo attulit. Praeterea cum ibidem passim emendandi conatus a viris doctis propositi adnotati sunt, tum 'doctorum virorum in aliquot A. Gellii locos coniecturae' per paginas nonnullas praemissae, in his haud paucae, quas Tornaesio dederat vir ei, ut ait, amicissimus, Is. Casaubonus.

Tornaes.

Is. Casaubonus.

Aetas III.

Ad Gellium vero edendum non tantum strenuo accessit, sed rem incohatam etiam ad faustum finem perduxit vir ei negotio maxime par Ioannes Fridericus Gronovius. Ab eo tertia Gellianarum editionum periodus incipit; is enim non desultoria tantum opera sicuti κ aliquot libros mss., plerosque

IFGronov. (*g*)

*) Repetita est haec ed. a. 1621.

sane et per libros priores omnino novicios, congessit, sed primus non hic illic nonnulla, sed sedulo data opera per omnes libros aequabiliter optima emendandi instrumenta conquisivit ac sensim obtinuit iisque fultus, etiamsi ipse universum hoc negotium haud plane absolvit, Noctes Atticas et recensuit et emendare instituit; insequentes tamen editores praeter *i* tantum non omnes viam unice rectam ab eo monstratam aut non satis certo gradu continuaverunt aut omnino deseruerunt.

Amst. 1651. 22) *g* primum Amstelodami a. 1651 G. edidit apud Ludovicum Elzevirium*), nomen suum reticens; 'nova' tantummodo 'et prioribus omnibus docti hominis cura multo castigatior' editio illa in indice praedicabatur. Praemissa est epistula sine nominis locique indice a. d. IV Nonas Decembres MDCL ad Rabodum (*sic*) Hermanum de Schele, ex qua nihil discimus, nisi editorem 'paucas horas ad lumina in Atticis, velut Initiorum festis, Noctibus egisse pervigiles', quocum convenit, quod Iacobus filius narrat**), patri suo in mentem venisse circa annum demum 1650 partem otii sui in Gellium conferre. Videtur tamen***) praecipuum quoddam emendationis illius instrumentum duorum scilicet codd. Petavianorum, et membr. (= *Π*)†) et 'passim' chart. lectiones decem fere annis ante per peregrinationis Gallicae opportunitatem sibi parasse; hac prima occasione conciliatum Gellio et ex Salmasii scriptis lectionibusque in regio Galliae codice††) sparsim productis adeptum

---

*) Alia eiusdem editionis exemplaria Io. Ianssoni nomine insignita esse dicuntur.

**) v. *i* praef. ante Gellii ed. a. 1706 f. ***2r (p. XXIII ed. Conr.).

***) v. ibid. et p. sq.

†) v. p. LX; nec obstat in re certissima, quod collationem eius cod. ab ipso Gronovio institutam 'plerumque' cum altera 'ab viro docto fine anni 1594 ad ed. Gryphii a. 1534 instituta conspirare' dicit *i*. Virum eum doctum fuisse Ios. Mercerum adnotavit Abr. Gronovius; ipsa collatio Gryphiano illi exemplari, quod olim Salmasii fuit, illata exstat in bibl. Lugd. Bat. (Gron. O 103) nec non ibi invenitur (Periz. D 1) exemplar ed. Gronovianae a. 1651, quo eandem ex ipsa Gryphiana illa 'diebus III. V Kal. Iul. ao ℞ CIↃIↃCLXV' transtulerat.

††) Nactus erat ipsum Salmasii exemplar, cui hic varias illas lectiones commiserat teste *i* praef. ed. a. 1687 f. non num. a 7r. Praeterea

conspectum Gellii longe alium quam habuerant priores, accessisse eum denique ad exemplar illi editioni parandum narrat *i*, suo iure addens, eam merito in indice dici castigatiorem prioribus omnibus, tamen ut passim tantum reficta dici possit, non, quod ipsa apparatus critici tenuitas vetabat, aequabiliter recensita atque emendata*).

Aliquot alii philologi, ac plerique quidem primarii, qui Gellio operam suam impendebant eumque editnri erant, filum inceptum ad finem non perduxerunt, ut suo iure Chr. Falsterus (amoen. phil. II 241), dixerit, funestum fere esse Gellium, qui tot lucerna clarissimorum virorum Lipsii**), Ios. Scali- Lipsius. Ios. Scaliger.

---

etiam postea certe et Bourdeloti et Lambecii collationes praesto ei erant cf. ibid. a 6v sq., bv et ed. a. 1706 f. non sign. ***4v (p. XXVIII sq. Conr.), ubi descripta sunt, quae ad 'tres has collationes' pertinent ex ep. IFGronovii ad filium data a. d. XIV Cal. Iun. a. 1671 (ep. XXVIII p. 53 sqq. ed. Hart. p. CXXV n. *** 1.); Lambecii collatio ad utrumque cod. regium (*P* et *Q*) pertinens, ab ipso signata 'Petri Lambecii Hamb. Parisiis CIↃ IↃ [C] XLVII' in bibl. Lugd. Bat. etiamnunc servatur (Gron. O 108); utriusque cod. vv. ll. una cum cod. Frederici Morellii quodam inferioris notae etiam Bourdelotii excerpta amplectebantur (v. praef. ed. 1706 f. non sign. *** 4r (p. XXVIII Conr.), nec minus Salmasii ex cod. reg. adnotationes (s. liber Salmasianus s. exemplar Salmasianum) ad libros posteriores ab *i* in adnotationibus adferuntur. Non satis intellego, quid sibi velit *i* (praef. 1706 *** 2v, p. XXV Conr.) dicens, se nescire, quomodo aut quando pater compos factus sit collationis duorum regiae bibliothecae codicum, quos instar omnium esse novisset, 'vel quam Salmasius instituisset vel quam Lambecius'; nam alterum exemplar ex altero descriptum esse vix opinari poterat coll. iis, quae de tribus illis collationibus dixit in praef. a. 1687.

*) Ad calcem totius editionis post indices ex ed. Torn. descriptae sunt doctorum virorum coniecturae supra commemoratae.

**) Is editionem plane absolverat a. 1582: 'de Agellio meo quod quaeris, sane ita;' postrid. non. Oct. a. 1582 scribit MLydio (ep. XLVI epp. syll. Burm. I 49) 'miseram ad Plantinum ante menses quatuor, cum interea nobis nuntiatum Giphanium eumdem iam scriptorem habere (ut loquimur) sub praelo. sed et in Gallia Carrionem. Itaque destiti, et sollemni meo more non intervenire laboribus cuiusquam volui aut laudi. nobis in alio agro satis magna parata seges est, si ad colendum vires suppetunt ac valetudo.' Idem duobus fere annis post in ep. ad PColvium data (ep. CCX l. l. I 212) 'mihi' ait 'dudum paratus ad editionem is scriptor. fateor libere, sola verecundia me tenuit, ne occuparem in quo alii sitas habebant suas opes'.

Gifanius. Salmasius. geri*), Gifanii**), Salmasii (p. CXXII sq. n. ††) aliorumque***) exstinxerit. De quibus h. l. singillatim agere longum est; sufficiat attulisse quae hanc in rem praeeunte *i* ed. a. 1706 f. ***** 2r sqq., p. XLIII sqq. Conr. composuit IAFabricius in biblioth. Lat. (III p. 10 sqq. ed. Ern.), quem et Longolius in praef. ed. suae p. XXV et XXVIII secutus est et exscripserunt editores Bipontini I p. XIX sqq.; his pauca tantum infra in adnotationibus addita sunt.

Thys. et Oisel. Vnicam hanc, quam ipse *g* emisit, editionem excipiebat editio, quae 23) Lugduni Batavorum (ex officina Petri Leffen) prodiit a. 1666, formae octon. Inscripta est 'Auli Gellii Noctes Atticae, cum selectis novisque commentariis, et accuratâ recensione, Antonii ThysI, J. C. & Jacobi OiselI, J. C.' Incohaverat eam Thysius, I. Fr. Gronovii in academia Lugdunensi collega; qui cum anno 1665 diem supremum obiisset, inde a lib. XIII perficiendam curavit Oiselius. Hic ipse in praefatione fatetur, editores, ut ipse Gellii verborum contextus quam emendatissime legeretur, ut plurimum secutos esse editionem illam Gronovianam. 'Nonnullis tamen in locis' pergit ibi Oiselius 'ab istâ Editione etiam discessimus, Veterum et meliorum Codicum ductu, cuius rei in Notis ubiq; ratio reddita est'. Sunt vero hi veteres et meliores codd. plerumque

---

*) De Scaligero nunc inspicere iuvabit epistulas eius Francogallicas p. CXVII n. * l. p. 21 sqq. disperse et p. 83, unde patet, eum Gellium, Macrobium, Censorinum una ('touz ensemble') edere voluisse.

**) cf. p. LXXX sq. In Schelhornii amoen. liter. XII (Francof. et Lips. 1730) p. 587 sqq. legitur supplicatio Ioh. Hub. f. Giphanii ad regem Galliarum pro Impressorio, sine anni dieive indicio, ubi indicat, iam pridem patrem quondam suum aliquot libros typis mandare constituisse, atque diploma privilegiumque regium expetit, ne quis typographorum intra regis fines unum vel alterum librum praefati sui parentis imprimere ausit. In indice autem horum librorum subsequente invenitur 'Agellii (vulgo Auli Gellii) noctium Atticarum libri: aliquot veterum codd. ope diligenter emendati cum Notis'. Iam vivo ipso Gifanio specimen Gifanianae editionis se vidisse Colvio in ep. illa a. 1584 narrat Lipsius cf. etiam Io. Woweri ad Ian. Gruterum ep. a. 1595 datam (epp. eius cent. I 14 p. 28).

***) Vt Scioppii et Wowerii cf. p. LXXX n. † et LXXVIII n. †††.

certe, ut videtur, sive libri mss. ab aliis aut allati, veluti XIII 23, 3 'correptim', quod ex 'v. c.' affert Oiselius, ad cod. Torn. in mg. ed. Torn. propositum pertinere arbitror, aut collati*), sive veteres edd.; certe nihil fere inde propositum est, quo ad emendationem promovendam utaris; ipsae contra utriusque editoris coniecturae paucis sane locis adhiberi poterant.

Nullius, quod sciam, usus critici est ed. Parisina ad usum Delphini edita a. 1681 in forma quat. cum interpretatione et notis Iac. Proust, quas cum ex IGronovii notis novi, tum postea hic illic in ed. Lond. a. 1824 (III 8), cui insertae sunt, inspexi**). Paris. 1681.

Interim autem per duo decennia inde ab editione illa Elzeviriana usque ad diem supremum extremo fere anno 1671 *g* sedulo apparatum criticum ad Gellium recensendum auxerat et amicorum studio et per extremos duos vitae annos***) dili-

*) Sic Thysium usum esse invenio collatione quadam libri alicuius ms. notae inferioris a Fr. Iunio usque ad lib. XIII c. 24 inscripta exemplari ed. Gellii Venetae a. 1472 in bibl. publ. Lugd. Bat. (190 B fol. ex bibl. Is. Vossii) servato cf. modo V 19, 9, ubi Thysius narrat, verba usque ad 'filio est" deesse in Ms. in margine antiqui codicis adscriptum se invenire, quod huc pertinere apparet, etiamsi hoc ad verba vitae necisque' adscribit Thysius, in illo autem ms. etiam vocc. praecedentia 'utique ei' deesse adnotat Iunius, ac pertinent eodem alia, quae ex 'Ms. quodam' aut 'Ms.' affert Thysius, veluti 'cedunt' VI 1, 2; 'volutandum' VII 11, 1; 'Sanre' ib. 15, 5. In manibus etiam habuit collationem Bourdelotianam utriusque cod. regii et Morelliani (v. p. CXXIII n. ††; cf. eius adn. ad I 11, 13; II 27, 2) et alterutrum Vossianum (v. *i* praef. 1706 f. ****2^{v}, p. XXXIII Conr.).

**) Vtriusque ed. et Thysio-Oiselianae et Proustianae gravissimus adversarius exstitit *i* cf. eius notas passim et de illa praef. ed. 1687 fol. non num. a 7 sqq.

***) cf. epistulas patris ad filium peregrinantem Londinum, Oxonium, Cantabrigiam, Parisios datas a Non. Iun. a. 1670 usque ad d. IV. Id. Nov. a. 1671 n. XVIII—XXXVII in IFGr. epp. ad fil. suum Iacobum editione Al. M. Harteri (Landishuti 1835) p. 38 sqq.; Iacobi epistula, Oxonio Kal. Sept. a. 1670 data, quacum patri misit collationem cod. collegii Lincolniensis ad ed. Ven. a. 1491 adscriptam, inserta legitur ms. bibl. Lugd. Bat. Gron. Q. 57 fasc. 6. Queritur ibi, se varias has lectiones collegisse

gentia Iacobi filii in Angliam a. 1670 et in Galliam a. 1671 ab eo missi adiutus. Qua de re ipse ille filius sedulo agit

IGronov. (*i*).

in utraque editione ab ipso, patris vestigia premente, publicata*). Harum 24) prior, unius patris nomen prae se ferens ac textum prioris illius editionis praeter minutias quasdam ad orthographiam et distinctionem pertinentes presse fere sequens,

g(*i*) LB 1687.

sedecim demum post eius obitum annis prodiit (LB. apud Ioannem de (*sic*) Vivié MDCLXXXVII form. oct. inscripta ‘Auli Gellii noctes Atticae cum notis et emendationibus Joannis

g et *i* LB 1706.

Frederici Gronovii’, 25) altera post intervallum longissimo illo paulo brevius ibidem in forma quat. a. 1706**) ap. Cornelium Boutesteyn et Iohannem du (*sic*) Vivié inscripta ‘Auli Gellii Noctium Atticarum libri XX prout supersunt quos ad libros mss^tos novo et multo labore exegerunt, perpetuis notis et emendationibus illustraverunt Johannes Fredericus et Jacobus Gronovii. Accedunt Gasp. Scioppii integra Msstorum duorum codicum Collatio, Petri Lambecii Lucubrationes Gellianae, & ex Lud. Carrionis Castigationibus utilia Excerpta, ut & selecta variaque Commentaria ab Ant. Thysio et Jac. Oiselio congesta.’

ed. a. 1687.

Ad illam editionem praeparandam praeter collationes codd. *PQΠ* et excerpta ‘cod. Fulviani’ supra memorata praesto patri erant codd. *R*, paulo post editionem priorem, a. ut videtur 1652***), a possessore amico Bernhardo Rottendorff cum eo communicatus, *ZX*†), quorum illum ad priores libros, hos ad posteriores libros recensendos pertinere non est quod repetam. Autumno demum a. 1670 accessit collatio cod. Oxo-

———

‘paene caecutiente per nimiam in socios bilem animo, horis insolitis, ne bibliothecae publicae datas amitteret, ter quoque immensis ventris torminibus relinquere pensum cogentibus’.

*) Vtrobique in praefationibus ad lectorem; in ed. posteriore etiam in epistula ei praemissa ad Dom. Passioneum.

**) Ep. ad Passioneum data est Lugduni ad Rhenum a. d. XIV Cal. Oct. CIƆIƆCCV.

***) cf. praef. ed. a. 1706 f. ***3^v sq., p. XXVII Conr.

†) v. ibid. f. non sign. ***4^r, p. XXVIII Conr.

niensis collegii Lincolniensis ab *i* confecta*), paulo post ineunte a. 1671 cod. Schefferianus, iam quattuor fere annis ante ab amico Ioanne Scheffero, qui eius mentionem in libro de militia navali fecerat**), flagitatus***), uterque non magni ad opus promovendum pretii; extremis demum vitae mensibus accessit, quam dudum desideraverat, plena cod. *P* collatio ab *i* Parisiis, ubi ab exeunte fere mense Aprili a. 1671 commorabatur†), instituta. Novam textus recensionem ut conficeret ei non contigit, nam certe ea usus esset filius in ed. a. 1687, qua immutatam fere a. 1651 editionem repeti diximus; reliquit tamen pater notas et emendationes in Aulum

---

*) v. praef. a. 1687 f. 4v, a. 1706 f. non sign. ***4r, p. XXVIII Conr. (cf. p. CXXV n.***). Dicit *i* in indice collationis 'Codex erat maiori forma membranaceus quidem non tamen vetustissimis accensendus', in epistula supra l. cod. *R* longe antiquiorem hoc codice vocat; et pertinet quidem, quod ex satis larga messe variarum lectionum ab *i* excerptarum per se patebat, ad codd. illos saec. XV novicios, omnes Noctium Att. libros complectentes v. Coxium catal. codd. in coll. aulisque Ox. I p. 35 sq.; dicitur ibi 'bene exaratus et ornatus', 'charactere nitidissimo scriptus' in catal. libr. mss. Angl. et Hib. I 2 p. 39 n. 1289. cod. Lincoln.

**) Vbsal. (*sic*) 1654 lib. I c. 3 p. 25; II 2 p. 71.

***) cf. praef. a. 1687 f. 4r, a. 1706 f. ***3rv, p. XXV sqq. ed. Conr., ubi de libri huius historia accurate in ep. ad *g* data agit Schefferus; dicit codicem membranaceum esse, litteris non inelegantibus viderique trecentorum circiter annorum aetatem referre: paulo iuniorem fuisse certe probabile est (cf. p. LXXII); desinebat in lib. XVI cap. 4. cod. Scheff.

†) Primas litteras Parisios, quo salvum eum pervenisse gaudet, ad filium IFGr. dedit 'a. d. pridie Non. Mai postridie quam nactus tuas 1671' p. 51 sq. Hart.; quae de cod. *P* indole, quam explorare filium iusserat litteris a. d. XIV Cal. Iun. eiusdem anni datis, secundum collationem a filio confectam exemplari suo pater adscripsit, ea filius publici iuris fecit praef. a. 1687 f. 2b; a. 1706 f. non sign. ***4v, p. XXVIII sq. Conr. Ad utrumque cod. regium *PQ*, etsi praecipue ad *P*, pertinere certe debuisse hanc collationem ex patris voto, sequi videtur ex *i* praef. a. 1706 (cf. p. CXXVIII sq. n. †, add. p. 57 sqq. Hart.) De Gellio, quem et ipsum autumno demum extremi huius vitae suae anno a Slegelio accepisse se filio *i* narrat *g* in ep. a. d. VII Cal. Oct. eius anni data, quam altera quattuordecim diebus ante scripta, sed ut videtur amissa, eundem nuntium ei allatura praecesserat (ep. XXXV p. 69 Hart.), nihil habeo quod addam; ne manuscriptus quidem codex num fuerit, ex nuda illa mentione constat.

Gellium, sed ne eas quidem absolutas et ad umbilicum perductas. Ad calcem ed. a. 1687 ab *i* additae 142 paginis comprehendunt Noctium Atticarum praefationem et libros septem priores addita una adnotatione ad lemma lib. VIII c. 15, tum ex iis, quae altera codd. vetustiorum parte continentur, quattuor modo prima libri noni capita; sunt tamen hae *g* notae optimorum fere librorum antea omnino non aut parce atque raro tantum adhibitorum fundamento superstructae pretiosissimum ad Gellium recensendum et emendandum instrumentum, sani iudicii, eruditionis amplissimae, magni acuminis cum non minore prudentia coniuncti testes*).

ed. a. 1706. Plus laboris in altera editione quam in hac priore collocavit Iacobus. In hac enim aut, ut ipsius verbis utar**), in edendis paternis nihil appendendum existimaverat sententiae suae aut meditationis, quoniam sola illa progredi desiderabat, id curasse pro tempore amans, si ab vermibus et situ ista domestica liberaret, vel quia, quidquid suum esset, non satis multos annos mitigatum, renovatum versatumque videbatur. Cum interim***) inter liturarios laterent adhuc quaedam semiperfecta, alia tantum incohata et primas cogitationis ad emendandum progressae lineas habentia, ea iam universa coniunxit et bona fide proximas morti paternae horas in Gellio usque ad libri noni caput quintum decimum extulit†); etiam

---

*) 'Hinc ergo' addit *i* in ed. a. 1687 post cod. *P* descriptionem paternam cummaxime memoratam 'progredienti inter varia fastidia in adhibendo quibuscunque varietatibus iudicio, vitae simul et huius operae filum ei ruptum est, postquam haec, quae vides, in mundum redegisset. Si recognoscere haec ipsa scripta, si examine altero collationem percensere licuisset, non potest esse dubium, quin et haec ipsa pinguiora elaboratioraque fuisses habiturus, et uberiores etiam in Gellio emendationes. Restat enim bona pars, sed nobis non licuit nunc ea vestigia premere; qui hoc curasse pro tempore satis habuimus, si haec ab vermibus et situ liberarentur et hactenus per paternum laborem Gellio prodessemus'.

**) Praef. ed. a. 1706 f. ****r, p. XXX Conr.

***) Hic quoque ipsa fere Iacobi verba allata sunt ibid. f. ***4v sq., p. XXVIIII sq. Conr.

†) Adnotationi patris ad verba 'offendens iam in eo' IX 15, 5 *i* addidit 'Hoc extremum Patris'. Tum vero praef. l. l.: 'Si recognoscere haec

per libros posteriores haud sane frequenter patris coniecturas nonnullas ex adversariis eius depromere potuit. Reliqua quominus ita perficeret ut in votis fuisset, 'adrepens' scilicet 'normae, quam antea duxerat pater quasi ad exemplum, ut sic perhiberetur telae opus per eos duos eadem Minerva exactum' sola librariorum voluntate impeditum se esse, queritur. Contigerat ei tamen, ut praeter omnia illa recensionis instrumenta etiam cod. *N* 'obiter' sane, ut ipse dicit, Florentiae a fratre et cod. *T* a se ipso Parisiis 'itidem' inspecto uteretur*). Vsus autem est his adiumentis ita, ut ad optimorum librorum a patre agnitorum et advocatorum normam Gellii verba, etsi non satis constanter, exigeret, in eo quoque nimis timidus, quod quae in codicibus recte sese habere sive ipse agnosceret sive a patre ex ipsis libris recte agnita aut iustis emendationibus inventa inveniret, non satis constanter in ipsum verborum ordinem reciperet; ab ipso quoque emendationem hic illic promotam esse non negaverim, in universum tamen iudicio et simplici et subtili atque acumine ingenii paterni carens saepe contorta et ex apicibus traditis artificiose exsculpta procudit, quibus tamen eadem timiditate ductus in ipso textu locum fere non

---

ipsa scripta, si examine altero collationem percensere patri licuisset, non potest esse dubium, quin et haec ipsa pinguiora elaboratioraque fuisses ab eo habiturus, et magis uberes etiam in Gellio emendationes. Sed ista in vanum'. Quae proxime sequuntur, ita fere comparata sunt, ut credas, eum societatem ad opus paternum perficiendum cum fratre Laurentio Theodoro iniisse; et sane operam ille Gellio eo praestitit, quod Lutetiae Parisiorum a. 1579 mense Aug. et Septemb. utriusque cod. regii collationem confecit, quae servatur in bibl. Lugd., insignita Gron. O. 109. Eam significare videtur *i*, si l. l. addit, Lutetiae 'istam' collationem ita processisse, ut vetus scriptura multifariam sibi blandiretur; videtur igitur a. 1671 ipse eam ne quod ad cod. quidem *P* pertinet satis accurate instituisse; num tum omnino etiam cod. *Q* contulerit, praestare non ausim.

*) l. l. f.****v, p. XXXI Conr.; de vv. ll. ex aliquot libris Vaticanis (inter eos sane etiam ex *V*) et Ottobonianis ductis, cum ad unum tantum locum lib. I 13, 11 pertineant (dedic. ad Passioneum f. **r, p. XVIII Conr.), non est quod verba faciamus; de excerptis Scioppianis (σ) dictum est p. LXXVII sqq.

9

concessit, eam ob rem non minus laudandus quam quod post Carrionem et patrem, melioribus quam ille, pluribus et partim plenius collatis quam hic libris patrisque egregii adnotationibus usus, Gellii recensionem solido alicui fundamento partim ipse superstruxit, partim in adnotationibus superstruendam esse docuit.

Telam tamen, quam ille semiperfectam nec solum absolvendam, sed etiam multis locis retexendam reliquit, opus sane satis amplum, diu ac fere omnino adhuc nemo attingere ausus est.

i ed. Conradi Lips. 1762.

Ipsa vero haec Iacobi Gronovii editio 26) anno 1762 (II 8) Lipsiae, universa farragine Scioppiana suis locis inserta, repetita est per ILConradi, qui nonnullos excursus satis leves de rebus ad ius pertinentibus illustrandis (I 573 sqq.; II 519 sqq.) adiecit; praeterea ECAOtho, cui cura plagularum emendandarum demandata erat, adnotationibus coniecturas quasdam suas raro probabiles adspersit.

Longol. 1741.

Interim 27) Curiae Regnitiae anno 1741 (8) PDLongolius suo Marte Noctes Atticas recensuit, 'ex optimis' scilicet 'codicibus Msstis et primis editionibus', quarum praecipuas sibi ad manus fuisse dicit*); codicibus nondum adhibitis melioribus usus non est, num unum alterumve ς codicem ad manus habuerit, discerni nequit; ex collationibus antea publici iuris factis et editionibus illis delectum aliquem fecit imprimis librorum optimorum, maxime regiorum, scripturas a *gi* indicatas verborum ordini sparsim modo merito modo immerito inserens. Ad eum referenda est capitum in paragraphos minores 'saepe satis moleste dispositas' consectio, quam, cum a Lione servata in usum vulgarem abierit, equidem neque in editione priore neque in hac editione mutavi, 'ne molestiorem numerorum in scriptore laudando diversitatem excitarem'**).

---

*) Praef. § XXXII.

**) cf. praef. ed. min. I p. VI, ubi Longolianas potius quam Lionianas has paragraphos nominare debebam.

Insequentes editiones, quod sciam, omnes in verbis Gellii reddendis aut Gronovios secuti sunt aut 28) Albertum Lion (λ), qui Noctes Atticas 'collatis mscpt. Guelferb. et edd. vett. recensuit' etc. Gottingae a. 1824 et 1825 (II 8)*). Codex ille novicius ad textum corrumpendum magis quam emendandum aptus erat; tamen eius et veterum editionum scripturae saepe librorum optimorum lectionibus a *gi* propositis praelatae sunt ab editore, qui iusta methodo et acri iudicio non minus quam iusto apparatu carens, diligenter quidem, etiamsi non semper accurate, sat multa ad Gellium emendandum facientia nec Gellii expilatorum: Nonii, Macrobii, Ioannis Sarisberiensis incuriosus congessit, sed ipse constantem verborum recensionem ne adire quidem poterat; ex coniecturis eius, parum firmo fundamento plerumque superstructis, nonnullae tamen ad emendationem adhiberi poterant. Lion (λ) 1824/5.

Inter Longolianam et Lionianam editionem una prodierat 29) Bipontina (a. 1784 II 8), eadem aetate (Lond. a. 1795 III 8) in sermonem Anglicum Noctes Atticae conversae sunt a WBeloe, cuius conamina aliquot critica haud inscita ex Lionis excerptis mihi innotuerunt. Eodem anno 1824, quo Lioniana editio emitti coepta est, tribus voluminibus in forma octonaria satis spissis (1658; CCLXVIII pag.) prodiit 30) ed. Londinensis inscripta 'Auli Gellii Noctes Atticae ex editione Jacobi Gronovii cum notis et interpretatione in usum Delphini**), variis lectionibus, notis variorum, recensu editionum et codicum et indice locupletissimo accurate recensitae' quam propter interpretandi, recensendi, emendandi materiam satis commode ibi digestam silentio transire nolo. Bipont. 1784. vers. Angl. WBeloe 1795. Lond. 1824.

Interim tamen inde a IF et Iac. Gronoviorum aetate non defuerant alii, qui studia continua, seria illa atque operosa, Gellio dicarent, sed neque his contigit, ut quas partim certe

---

*) Ed. eiusdem minor sola Gellii verba sine adnotationibus continens prodiit ibid. a. 1825.

**) Ex ed. Proust (v. p. CXXV) repetitis.

moliebantur editiones Noctium Atticarum aut perficerent aut perfectas ederent.

Bentleius. Hoc sane consilium RBentleii fuisse nescimus: tamen virum unicae fere in litteris antiquis pernoscendis et emaculandis praestantiae neque a Gellio alienum fuisse ex annotationibus eius Horatianis diu quidem notum erat*), magis vero nuper apertum est, adnotationibus proh dolor haud frequentibus exemplari eius, ut vulgo dicitur, manuali ed. Stephanianae adscriptis**), quas publici iuris fecit AStachelscheid mus. phil. 35, 633 sq. Inter eas nonnullae certe emendationes, partim quidem interim ab aliis praeceptae, inter ipsa Gellii verba recipiendae erant, nulla fere, quae non accuratiore indagatione digna esse videretur. Alios contra editionem Noctium Atticarum parasse aut constat aut saltem probabile est. Vt iam ad illos redeat oratio, universitatis Lugduno-Batavae bibliotheca continet apparatum satis amplum Gellianum ab

Abr. Gronovius. Abraha Iac. f. Gronovio congestum***), imprimis vero hic

*) cf. praeter locos Gellianos passim ibi adlatos emendationes in adn. ad G. IV 14, 5; XII 12, 4; XIII 12, 2; XIV 2, 1 propositas.

**) Inerant etiam collationes cum ab al. m. confectae codicum quorundam Parisinorum, et codd. *P*, ut mihi quidem videtur (cf. Bentleii ad Hor. S. II 1, 79 adn.) *Q* et recentioris alicuius cod. Morelliani, tum ab ipso Bentleio 'Ms. Regii Londini' per lib. I 8 sqq., 'excerptorum Msti Regii Londini 600 annorum' inde a lib. I 24 sqq., 'excerptorum Ms. cod. Regii sti Jacobi 700 annorum' ad lib. I c. 26 teste Stachelscheidio cf. etiam IHOnions journ. of phil. XI 1882 p. 77 sqq. De ms. illo Iacobaeo supra dictum est p. LIV sq.; non magis excerpta illa altera hucusque novimus quam Iacobaea; Dziatzkoni, cum in librum illum nuper, ut dixi, incideret ac Bentleianas inde emendationes, sibi tum ignotas, mihi pro sua erga me amicitia quamvis temporis angustiis pressus negotiisque obrutus describeret, ad excerpta quoque accuratius inspicienda tempus defuit. Hodie, quod sciam, codd. Gelliani vetustiores Londini inter libros mss. regios omnino non exstant.

***) Pertinent huc duo exemplaria ed. Gronov. a. 1706, quorum alterum (ms. Q 47 Gron.) Iac. et Abr. Gronoviorum, alterum (ms. Q 49 Gron.) Abrahae notis instructum est, eorundemque mss. n. 57 (= catal. bibl. Gronoviorum p. 35 n. 189 cf. IGeel catalogus librorum mss. qui inde ab a. 1741 bibl. publ. L. B. accesserunt n. 605 p. 179) amplectens undecim fasciculos continentes 'Gronoviorum collectanea ad A. Gellium pertinentia aliaque'.

duoviri nominandi sunt, qui magnam vitae studiorumque partem Gellio edendo impenderunt, Christianus Falster et Andr. Wilh. Cramer. Quorum alter (1690—1752)*), rector Ripensis, vir de litterarum studiis in universum non immeritus, non tantum praeter alia, ubi Gellii interdum mentio inicitur, opuscula aliquot Gelliana publici iuris fecit**), sed etiam ed. Gellii amplissimis commentariis instructam absolvit. Quem Gellium benigno hospitio exceptum cum prelo Batavo desponsare, ut ipsius verbis utar***), enixe cuperet Sigeb. Havercamp, efficere tamen, ait, non potuit, 'quin Agellius in patriam rediret, quin nuptiis istis excideret, quin caelibem hodie vitam in bibliotheca mea agat. Scilicet terrebat bibliopolam moles operis tribus in folio, ut vocant, tomis comprehensa'. Nec postea lucem aspexit haec editio †). Chr. Falster.

---

*) Conscripta esse dicitur eius vita et ab Hansenio et a Thaarupio, altera programmatis duobus Ripensibus a. 1769 et 1771, altera ed. satirarum Danicarum Falsteri a. 1840 Havniae emissae inserta; hic satis habeo Bursianum laudavisse Gesch. d. class. Philologie in Deutschland I 367 ff. (Ad eundem Christianum Falsterum pertinet supplementum Latinae linguae ibidem sub Christophori Falsteri nomine allatum; corrigendus inde etiam index p. 1254b).

**) Vigilia prima noctium Ripensium s. specimen annotationum in A. Gellium, quo liber huius VIIIvus deperditus ex infimis tenebris in lucem vocatur praemissis prolegomenis ad tuendum (*sic*) γνησιότητα lemmatum Gellianorum adjectisq; ad calcem specimine lexici Gelliani et indice triplici. (Hafn. 1721; 8 min.); specimen emendationum in A. G. lib. I, II, III et IIII edit. Gronov. 1706 in 4. in IGKrausii Nov. litterar. a. 1721 p. 138—143; libellus commentarius de vita et rebus A. Gellii (amoenitat. philolog. s. discursuum variorum II, Amstelod. 1731, 8, p. 245—272); admonitiones ad interpretes A. Gellii cum epistola ad virum clarissimum J. G. Krause (ibid. III, 1732, p. 211—344), quibus permulti Gellii loci explicantur et temptantur, insertis multis iisque fere tantum non omnibus infelicibus coniecturis DWTrilleri, 'clarissimi', ut cum Falstero l. l. p. 215 loquar, 'Merseburgensium Hippocratis'.

***) Amoen. philol. II 243 in ep. ad Havercampum data.

†) Thaarupio ut videtur duce Bursianus l. l. p. 369 narrat, universum hoc opus servari in bibliotheca universitatis Havniensis, cui tribus ante obitum suum annis universam bibliothecam suam dono dederit Falsterus; Madvigius adv. crit. II 586 in eadem universitatis Havniensis bibliotheca non nisi Gronovianae editionis exemplum commemorat, quo Falsterus usus sit et in cuius marginibus nonnulla annotaverit.

IFChrist. Eadem fere aetate etiam a Ioanne Friderico Christ (1700 aut 1701—1756) Gellium una cum Plauto et cum Tacito non tam stili causa quam propter summam varietatem praecipue adamatum esse testatur Frid. Platner in promulside prima lanci satirae a se conscriptae praemissa, qua illustrissimi illius professoris Lipsiensis antiquarum litterarum peritissimi et de studio earum optime meriti vitam enarrat p. XVIIII sq.*); neque minus ipse Christius (noct. acad. spec. I, Hal. Magd. [1727] praef. p. 3) Gellii imprimis amorem profiteri se dixit eiusque lectionem (cf. Platnerum l. l. p. XX) maxime commendavit; ipse tamen, quod sciam, nil nisi unum Gellii caput XX 10 emendatum, ut ait, et illustratum edidit l. l. III (1728) p. 180—190, editionibus veteribus nisus; nos ex hac viri subtilis alioquin atque elegantis doctrinae opera hodie vix quicquam lucramur.

AW Cramer (c). Quattuor contra de Gellio excursus, singula eius capita (deinceps XV 4; XV 5; XV 14; I 12) enarrans, publici iuris fecit Andreas Wilhelmus Cramer, ICtus Kiloniensis**) (1760—1833), per totam fere vitam his studiis deditus, quorum fructus ditissimi et uberrimi in manuscriptis eius et adnotationibus ad margines editionum ab ipso usurpatarum additis in bibliotheca universitatis Kiloniensis asservantur***). Pertinent eo cum collatio cod. alicuius Havniensis novicii†), de quo olim, antequam accuratiorem eius notitiam haberem, nimiam

---

*) Inde repetit Edm. Dörffel IFChrist, sein Leben u. seine Schriften, Lips. 1878, p. 94, qui etiam ipsius Christii l. supra l. adscripsit.

**) Ad Gellium excursuum trias. Kil. 1827 et Ad G. excursus quartus ibid. 1832, 4; repetiti sunt omnes in Crameri opusculis ab HRatjen Lips. a. 1837 una cum CGNitzschii Crameri memoria editis p. 64—136.

***) cf. Nitzschii memoriam Crameri l. l. p. 18; Ratjeni introductionem ad Crameri opuscula p. XLVII sqq.; eiusdem Verzeichniss v. Hss. d. Kieler Univ. Bibl. Abth. 1—4 (Kil. 1873) KB 35 p. 13 et KB 36 p. 14. Cramerianis his omnibus olim Berolini Ratjeni beneficio uti potui.

†) cf. excurs. IV, opusc. p. 90, 1.

exspectationem professus sum*), excerpta Wowerii et Fr. Lindenbrogii, de quibus supra p. LXXIX dictum est, adnotationes quaedam IBongarsii ac Petri Franciscique Danielum ex exemplaribus bibl. Bernensis excerptae**), tum autem larga messis adnotationum ipsius Crameri et ad interpretationem et ad emendationem Gellii spectantium. Quae adnotationes, cum ex litteris et philologicis et iuridicis antiquioribus, quarum amplissima notitia Cramerus imbutus erat, haustae essent, summae mihi utilitati fuerunt atque haud pauca, quae ex his litteris, quamvis a me ipso etiam haud neglectis, in adnotationibus meis producere potui, uni Crameri diligentiae et eruditioni me accepta referre libens gratusque profiteor. Vix quisquam ex recentioribus ita in G. quasi habitabat ut Cramerus, qui, quem ab ineunte aetate in deliciis habuit, eum vir factus atque adeo iam senex talem semper existimavit, qui inter paucos aptissimus esset, qui vel in academiis tractaretur***), neque a philologis tantum grammaticisque, verum etiam sive a iuris consultis, sive a medicis et philosophis ac mathematicis, quarum scientiarum omnium ille si perfectum seminarium non reliquerit, semina tamen multiplicia disperserit†). Ipse vero pulpiti custodem peregrinationumque comitem eum vocitabat††).

Per proxima quoque decennia Noctes quidem Atticae et in Germania†††) et identidem Latine et Francogallice Lutetiae

---

*) Jahrb. f. wsch. Kritik 1843 II 60, 474.

**) De excerptis his Bernensibus cf. etiam opusc. 126 sq., 3., ne afferam eorum mentionem etiam in Crameri libello satis memorabili satisque miro 'Haus-Chronik' inscripto (Hamburgi 1822, auctoris nomine in titulo non indicato) fieri p. 156.

***) Ipse Cramerus selecta eius capita, quae ad ius et ad antiquitates pertinerent, 'magno saepe cum audientium favore' - Nitzschii verba sunt l. l. - 'usque ad annos extremos interpretatus est' cf. Ratjen l. l. p. XLVII.

†) Introd. in excurs. triadem, opusc. p. 64 cf. introd. in exc. quartum ibid. p. 88.

††) Teste Nitzschio l. l.

†††) Inter edd. stereot. Tauchnitianas Lips. 1835 (iterat. 1870). Praeterea hic nominare liceat fasciculum VI et 35 paginarum pro obtinenda

Parisiorum editae sunt*), ab iis recensendis et emendandis per id quoque tempus, ut iam supra indicatum est, editores Fr. Ritschl. plane abstinuerunt. Vnus Fr. Ritschelius exemplo insigni a. 1845 rectam viam et monstravit et iniit (v. p. XCII; CV; I p. 197).

MHertz(h^e) 1853. Novae recensionis libris supra enumeratis fere omnibus iam tum collatis**) periculum ego feci ante hos triginta duos annos in 31) editione Lipsiae sumptibus et typis B. G. Teubneri anno 1853 edita (II 8) ac bibliothecae scriptorum Graecorum et Romanorum Teubnerianae inserta***). Quid ibi praestare voluerim, breviter et in praefatione eius editionis et in huius praefationis initio exposui†).

---

venia legendi in universitate litteraria Rostochiensi a. 1843 publicatum, anthologiae alicuius Gellianae specimen continentem, qui inscriptus est 'Auli Gellii quae ad ius pertinent. Recognovit commentarioque critico instruxit D. Iwan de Gloeden', quem ad suscipiendam hanc operam ibi per libros tres primores propositam, postea non continuatam non satis paratum accessisse tum statim a me expositum est (Jahrb. f. wsch. Kritik. 1843 II 60, 473—477).

*) Praeter ed. V. Vergeri, quae decem annis ante primum emissa erat, a. 1830 repetitam (III 8) et in collectione Panckouckiana (1845 et 1846, III 8) et in Nisardiana (a. 1843) una cum Petronio et Apuleio; Gellium in hac ed. in sermonem Francogallicum verterunt vv. dd. Iacquinet et Fabre (v. la littérat. franç. contemp. V, Par. 1854, p. 654^b); Panckouckiana vero editio olim ab E de Chaumont, FFlambart, EBuisson confecta nuper (ap. Garnerios fratres) iterata est a duobus vv. dd. Charpentier et Blanchet. Cum Francogallicarum harum interpretationum propter textum Latinum iis additum mentio inicienda fuerit, silentio praeterire nolo, Noctes Atticas nuper (Lips. 1875 sq., II 8) strenue et sedulo in vernaculum sermonem conversas esse a viro Gellii amantissimo Frid. Weiss, tum munere cantatoris aulici in theatro regio Dresdensi fungente, qui eo maiore laude dignus est, quod inter muneris illius officia ab his studiis alienissima indefessam neque infructuosam amasio suo operam impendit.

**) Accessit tantum postea praeter novicium illum Rehdigeranum (ϱ) fragmenti Bernensis continuatio Traiectina (B^u).

***) Hanc editionem annis 1861 et 1871 et 1877 immutatam fere me ne certiore quidem facto repeti iussit redemptor. Correcta ibi sunt nonnulla vitia typographica atque uno alterove loco accuratior ordo alphabeticus a nescio quo in indicibus est restitutus.

†) cf. vol. I p. VII coll. h^v p. 3 sqq.; h^{va} p. 5 sqq.

Post hanc editionem viri aliquot docti non tantum Gellii vitae et operi frugiferam diligentiam impenderunt, sed etiam verbis eius emendandis operam navarunt. Inter illos, quorum studia minus huc pertinent, quamquam data occasione hi quoque fere omnes sparsim quaestiones criticas attigerunt, nomino Iulium Kretzschmerum*) et Ludovicum Mercklinum**), quorum obitum lugeo, Ludovicum Friedlaenderum***) et Theodorum Vogelium†), quibus vivis atque amicis IKretzschmer. LMercklin. LFriedländer. Th. Vogel.

*) De A. G. fontibus part. I de A. G. auctoribus grammaticis (diss. Gryph.) Posnan. 1860 et Berol. 1866 (*k*). Iam decem annis ante HEDirksenius, ICtus eruditissimus et amabilissimus, scripserat de excerptis ICtorum Rom. in N. A. in comm. acad. Berol. a. 1851 = hinterlassene Schriften I 21 sqq.

**) Die Citiermethode und Quellenbenutzung des A. G. in den N. A. in ann. phil. suppl. III (Lips. 1860) p. 636—710 (*m*); A. G. N. A. capita quaedam ad fontes revocata ind. lect. Dorpat. a. 1861. Magnopere doleo, quod vir honestissimus, sed morbosus atque inde morosus et suspiciosus, de Kretzschmeri probitate dubitationes omni iusto fundamento carentes protulerit ann. phil. 83, 713—724 et contra modestam honestamque eius responsionem (ibid. 85, 361—368) atque unanimum GFSchoemanni, ASchaeferi, FSusemihlii, meum testimonium iterum ibid. p. 428—440, quod ad defendendam atque honorandam Kretzschmeri, adulescentis probi, strenui, eruditi, his studiis praematura morte erepti, memoriam hic quoque reticere nolui. Libentius commemoro, Mercklinum fere moribundum mihi dedicasse exemplar editionis meae a se diligentissime usurpatum et adnotatum (m^a), quod sat multa continet ad materias in scriptis illis tractatas complendas, nonnulla ad indicem emendandum, quibus libenter usus sum, ad crisin facientia pauca, ut raro fere mentionem eius inicere potuerim.

***) De A. G. vitae temporibus. Regim. 1869. 4; Darstellungen aus d. röm. Sittengesch. etc. III (a. 1871) 414 sqq.; 658 (^{5} a. 1881 p. 470 sqq.).

†) De A. G. vita, studiis, scriptis narratio et iudicium. Zittav. 1860. 4; de A. G. sermone. comm. III; de copia vocabulorum A. G. comm. I Zwickav. 1862. 4. Magnopere dolendum est, reliquas duas commentationes viri eruditissimi 'de rebus grammaticis' et 'de compositione atque universo genere dicendi' (v. l. l. p. 1) in lucem nondum editas esse; nonnullas observationes scitu dignas protulit idem vir doctissimus ann. phil. 127, 185 sqq., inde a p. 189 origini Gellii Africae contra CSittelium merito adversans cf. etiam eiusdem censuras de vindiciis meis Gellianis alteris et de priore huius ed. volumine actas: ann. phil. 111, 561 sqq. et nunt. philol. 1884, 442 sqq.

laetor*). Inter hos, quibus Vogelium quoque, criticum sagacem et prudentem, adnumerandum esse docet adnotatio, multi singulos paucosve locos emendare studuerunt, quos suis fere locis attuli, hic potiores tantum significabo, eosque fere omnes sicut Vogelium cum historia editionis illius, ut ita dicam, coniunctos. Ac paulo quidem post eam publici iuris factam, AFleckeisen. Lips. (Dresd.) a. 1854, Alfredus Fleckeisen, cuius amico ac salutifero consilio per ipsum laborem diutinum recensendi et, ubi locus esse videbatur, emendandi frui potueram, epistulam ad me dedit 'Zur Kritik der altlatein. Dichterfragmente bei G.', qua haud raro nunc quoque non sine magna utilitate uti licuit.

Ipsa illa editio, suavissimis verbis a Fr. Ritschelio excepta**), cum satis benevolos censores nacta esset, aliquot annis post paulo durius sub specie fucatae laudis plerumque in eam invectus est Reinholdus Klotzius in quaestionibus Gellianis, programmate universitatis Lipsiensis a. 1857: in quo libello, ad unum fere librum Noctium Atticarum primum pertinente, perpauca scite, reliqua omnia perverse administrata esse demonstravisse mihi videor in prooemio ind. lect. Gryphis- *hv* vald. aestiv. a. 1858, 'vindiciae Gellianae' inscripto (*hv*).

Per proximos annos, quod sciam, studia data opera in Gellio emendando posita fere nulla a viris doctis publice proposita sunt. Anno sane 1860 in emendationibus Livianis locos nonnullos Gellianos attigerat unique eorum***) ingeniosissima INMadvig. emendatione remedium certissimum attulerat INMadvigius; idem aliquanto plures inter exempla artis criticae instituendae

---

*) Nuper (a. 1883) prodierunt dissertationes duae inaugurales, quas occasione data hic in transitu afferam: OGorges de quibusdam sermonis Gelliani proprietatibus observationes, Hal. Sax. et LRuske de A. G. N. A. fontibus quaestt. sell., Glaciae (Vratisl.); adicere liceat HNettleshipii commentationem eodem anno exeunte act. phil. American. IV 4 p. 395 sqq. insertam 'the Noctes Atticae of Aulus Gellius' = lectures and essays (Oxon. 1885) p. 248 sqq.

**) Ind. lect. Bonn. aest. a. 1854 p. IV = opusc. II 397.

***) VI 3, 35, ubi cf. adn.

recepit ac sanare studuit in libro primo voluminis primi adversariorum criticorum ad scriptores Graecos et Latinos Havniae a. 1871 editi*). Duobus vero annis post idem vir eruditissimus et sagacissimus eorundem adversariorum libri noni caput primum (vol. II p. 583—616) totum fere praeter paucas pagellas extremas Frontoni dicatas in Gellium emendandum insumpsit. Etiam in his Gellianis haud pauca inesse viro summo acumine praedito et in re critica exercenda versatissimo digna per se patet atque equidem, iusta eius admiratione inde ab adulescentia impletus, non negabo atque ingenue fateor, me haud raro sano eius iudicio egregiisque emendationibus adiutum esse; praeterea autem non tantum insunt, ut fit, sat multa incerta, sed etiam vix minus multa aperte falsa. Vir enim ille Ciceronianae et Livianae latinitatis gnarissimus sibi visus est eodem modulo et latinitatem archaicam tum genuinam Plauti, tum fucatam Gellii Frontonisque metiri posse, tum autem acrimoniae suae fidens ea diligentia se supersedere posse credidit, qua opus est ad Gellium recte tractandum; me autem editionemque meam sane haud raro iure suo vituperavit, haud minus vero saepe mihi inurbanis partim inhumanisque verbis usus obiecit, quae secundum consilium a me publice indicatum non aliter administrare ibi debebam atque a me factum est, aliquotiens vero, ubi me non tantum edocere, sed flagitiis quoque persequi posse sibi visus est, ipse in graves errores incidit**). Quae ut retractaret, sicuti hominem honestum, qui alieno homini honesto iniuriam inflixit, errore cognito decet, bis frustra ab eo publice petivi: hic adversus octogenarium multis nominibus admirabilem eumque, quamvis fere caecutientem, indefesso labore etiamnunc largos atque egregios studiorum amplorum diutinorumque

---

*) De nonnullis eorum verba feci in commentatiuncula (misc. 27) de hoc volumine ann. phil. vol. 103 p. 266—273 (cf. p. 860 adn. *) inserta p. 270 sqq.; de volumine altero praeter Gelliana egi ibid. 109, 249—264.

**) cf. Vindiciae Gellianae alterae (h^{ra}), ann. phil. suppl. VII (1873) p. 1—91 cum additam. ann. phil. 111, 506—508.

fructus cum orbe litterato communicantem querelis meis diutius immorari nolo: si solacio adversus eum egui, largissimum, simul sane etiam maestissimum, id iudicium mihi praebuit, quod in extrema commentatione, quam dum in vivis esset, museo suo philologico inseruit Fridericus Ritschelius*), sponte sua ac me inscio de hac Madvigii taciturnitate pronuntiavit, quocum alios viros gnaros et probos consentire scio**).

Non minus severum de studiis meis in Gellio positis iudicium paucis annis post a. 1876, non minus fere incuriosus eius consilii, quod in editione priore me secutum esse identidem publice exposueram, egit alius quidam criticus sagacis-
Th. Bergk. simus, Theodorus Bergk (ann. phil. 111, 329 sqq.), qui editione illa viginti tribus annis ante publicata usus est, ut me tanquam foedum eorum exemplum castigaret, quos posteritatis philologos ('Zukunftsphilologen') appellare posse sibi visus est. Quod num iustum aequumve fuerit, nunc, cum interim vir ille eruditissimus sane et sagacissimus litteris his nostris ereptus sit, disceptare nolo. Quae ipse ibi ad Gellium emendandum protulit, ingeniosa sunt fere omnia, certa aut saltem probabilia fere nulla***).

His honoris causa adiungam criticum illustrissimum,

---

*) 31, 554 sq. = opusc. III 173.

**) Nonnullos locos censores libelli mei pertractaverunt cum HHagen in Bursiani nunt. ann. a. 1873 p. 1408—1416, tum Th. Vogel l. supra l. Admonere hic liceat nonnulla eaque non infructuosa ad emendandos libros G. primores spectantia prolata esse in censuris de volumine huius ipsius editionis priore conscriptis ab OSeyfferto (berl. philol. Wochenschrift 1884, 6, 173—176), Luciano Muellero (philol. Rundschau 1884, 9, 275—282), Th. Vogelio (l. supra l.), quae infra inter addenda singillatim commemorata sunt.

***) De uno loco ab eo tractato (III 7, 19) dixi ann. phil. 117, 254—256; reliqua eius conamina proposui adn. I 13, 11; II 20, 6; III 2, 10; III 7, 8 et 17—19; V 6, 12; IX 4, 6; ex iis praeter unum vocabulum 'praehibuit' III 7, 18, quod a Quicheratio iam dudum propositum erat, in verborum ordinem id tantum recipi posse mihi visum est, quod ad Sempronii Asellionis fragmentum II 13, 5 a G. traditum proposuit, ac credo, vix quemquam et rei criticae et Gellii satis peritum aliter iudicaturum esse.

CGCobetum*), qui passim in Mnemosynes n. s. vol. VI**) VII VIII aliquot locis Gellianis coniecturas adspersit, et scripturae ab optimis libris traditae, quantum tum cognosci poterat, et eorum, quae alii ad G. emendandum praestiterant, satis incuriosus, ut vir de multis scriptoribus praesertim Graecis egregie meritus subitaria ac fugitiva hac opera Noctibus Atticis haud multam lucem attulerit. C. G. Cobet.

Bergkio et Cobeto melius de G. emendando meriti sunt duo Latinitatis imprimis pedestris existimatores peritissimi et prudentissimi CFW et HIMueller, qui identidem aut singulos aut complures Noctium Atticarum locos scite cauteque pertractaverunt. CFW et HI Muelleri.

Haec et alia ab aliis sparsim prolata in adnotationes illata sunt; ipse equidem per illos annos studiorum in Gellio positorum specimen unum alterumve publici iuris feci, partim tantum ad recensionem emendationemve spectans: praeter ea, quae et in proxime praecedentibus et supra p. IV nominavi***), ac praeter adnotatiunculas quasdam ad singulos locos pertinentes variis actis philologicis passim insertas hic afferre liceat commentationes de Nonii Marcelli†) et de Ammiani Marcellini††) studiis Gellianis et duas ramentorum Gellianorum mantissas (*hr*)†††). M. Hertz.

De ipsa hac editione post ea, quae cum in praefatione voluminis prioris tum in huius praefationis exordio de consilio Huius ed. (*h*) rationes.

---

*) Libenter memini, coniecturam egregiam ad Aristoxeni apud G. IV 11, 5 fragmentum iam a. 1847 ineunte Lugduni Batavorum, ubi tum morabar viri egregii Iac. Geel consiliis egregiis et suavissima hospitalitate gaudens, a viro doctissimo, tum principe iuventutis Batavae philologae modo ex itineribus in patriam reduce, mecum esse communicatam.

**) His partim, merito plerumque, adversatus est FRühl ann. phil. 117, 320.

***) De duobus ex libri quarti capitibus quattuor primis primo scil. et quarto paulo post ed. meam in nonnullis sane me prudentior et felicior disputavit Th. Mommsen (τ) in symbolis Bethmanno Hollwegio oblatis (Berol. 1868) p. 83 sqq. Th. Mommsen (τ).

†) Ann. phil. 85, 705—726; 779—799; 872. ††) Herm. 8, 257—302; 488.

†††) Prooem. ind. lect. Vratisl. aest. a. 1868 et 1869. Opuscula haec Gelliana praeter *h*ra propediem una edentur in libraria Besseriana.

meo atque ibidem porro de recensendi emendandique instrumentis a me adhibitis dicta sunt, non multa adicienda habeo.

Gellium quantum pro viribus valerem sui ipsius similem reddituro nihil quidem intactum relinquere mihi licuit, quod corruptum videretur; ubicumque ad tales locos sanandos neque emendationes neque saltem coniecturas probabiles invenissem, librariorum tamen error erat indicandus. Vbi vero tales errores in locis partim sane dubiis ad ipsum Gellium pertinerent, non minus sane indicari debebant, ab emendandi contra conatibus erat abstinendum. Veluti, ut nonnulla tantum delibem, XIII 5 ipse quidem Gellius videri potest recte 'Eudemus', non 'Menedemus', sive scripsisse sive adnotasse, IX 4, 3 dubites, num perversa librorum scriptura 'Poly(i *al.*)stephanus' in iustum 'Philostephani' nomen mutandum sit; quod cum ibi post alios fecerim, impetrare a me non potui, ut III 10, 6 'Aristarchum Samium' pro 'Aristidem Samium' corrigerem, et cum ea de re disputari posse concedam, meo certe iure lib. V capiti 11 'Biantem' pro 'Bione' et XIII 19, 2 'Theaetetum' pro 'Theage' reliqui. Maxime vero hoc ad eos locos pertinet, quos ex aliis descripsit Gellius; ibi non id quod ipsi illi scripsissent restituendum, sed quid Gellius inde in Noctes Atticas intulisset libris accurate examinatis expiscandum erat: sic in re quidem incerta IX 4, 15, ubi libri Gelliani 'Q.', Pliniani superstites n. h. VII § 36 'C.' praenomen Publio Licinio Crasso cos. a. u. c. 581 tribuunt, rectum 'P.' cum Pighio posui; non minus dubitanter *Πς* secutus sum XVII 17, 2, qui cum Plinio n. h. XXV § 6 h. l. a G. adhibito 'duarum et viginti' gentium linguas percalluisse Mitridatem tradunt, rell. libris 'quinque et viginti' sive litteris sive numeris indicantibus; cruces contra meo quidem iure plus semel apposui locis imprimis Plautinis, tum qui in ipsius Plauti libris iisdem vitiis laborant, tum qui ibi quidem recte traditi sunt, quos tamen ab ipso G. ex memoria minus recte allatos esse credebam*); sic LMüller ll. in add. ll. II 17, 2 in verbis

*) cf. adn. VI 17, 4; XIII 30, 6; XVII 6, 7; XVIII 9, 4.

Ciceronis or. § 159 pro 'inhumanus' 'immanis' scribendum esse poposcit: et Ciceroni quidem, nisi neglegentius h. l. illud scripsisse censeatur, hoc restitui debebit; 'inhumanus' contra certe Gellio relinquendum est, qui id totidem litteris scriptum in libris Ciceronianis invenerat eandem scripturam etiamnunc exhibentibus.

Cum unis hominibus doctis destinata haec editio iisque apparatus critici inspiciendi facultas ubique data sit, ipsum contextum vario litterarum genere distinguere aut adiectis uncinis aliisve notis criticis saepius intercipere nolui: itaque ne crucis quidem signum fere umquam nisi in locis aut aperte falsis atque omnino desperatis aut ab ipso G., ut mihi quidem videbatur, vitiose aliunde excerptis, de quibus modo dictum est, adhibui ac saepe quae mihi ipsi non satis certa viderentur verborum ordini inserui, uni lectorum diligentiae lectionum et traditarum et receptarum examen relinquens; lacunas asteriscis significavi, quibus in adnotationibus ita usus sum, ut singuli asterisci singulas fere litteras rasuris aliove modo haustas ubicumque satis accurate eas enotatas habebam, quod in cod. *X* praesertim primo a me collato non semper praestiterim, significarent; ubicumque uncinos in solis fere adnotationibus adhibui, quadratis uncinis [ ] circumclusi quae citra libros veteres adicienda, rotundis ( ) quae insiticia et eam ob rem ex verborum contextu amovenda sive aliis sive mihi visa sunt. De notis ad significandos codices virorumque aliquot doctorum editiones, adnotationes, commentationes adhibitis*) deque quibusdam aliis ad adnotationes pertinentibus dictum est in praefatione voluminis prioris**). Addere hic liceat in libris posterioribus inde a nono codd. recentiores (ς) rarius allatos esse, cum historiam corruptionis propagatae per antiquiores etiam libros (V a t. 3452, S. G e r m. 643) prosequi liceret, quos

---

*) Notandum ibi erat, in locis rarissimis, ubi Henrici et Friderici Lindenbrogiorum adnotationes (ν) inter se in re paulo notabiliore dissiderent, illum *h*ν, hunc *f*ν nota indicatum esse.

**) v. p. V—VII.

saepe unos singillatim pro tota illa classe significavi. In universum ne eorum quidem scripturis allatis adnotationem sic quoque satis amplam onerandam esse censui; paulo accuratior horum librorum notitia hauriri potest ex iis, quae inde a Rud. Peipero ex schedis meis in Herm. Peteri usum enotata sunt*). Qua occasione oblata lectores monitos velim, in his aliisve excerptis a vv. dd. ad reliquias aliquot veterum poetarum scriptorumque Romanorum edendas ex collationibus meis factis raro, sed tamen interdum, inveniri, quae ab iis, quae iam nunc proposui, differant, id quod, etiamsi negare nolim, in tanta adnotationum mole nonnulla a me ipso in describendo peccata esse, plerumque tamen eo ortum est, quod siglas quasdam et compendia, a me uni mihi, ut arbitrabar, scribente usurpata, hic illic quamvis munere illo in universum prudenter et accurate fungentes et a me quantum in tali re fieri potest instructi non satis recte intellexerint**). Addere autem h. l. mihi liceat, me ex his studiis in fragmentis illis recensendis atque emaculandis et ab Henrico Iordano, Luciano Muellero, Hermanno Petero, Ottone Ribbeckio, Ioanne Vahleno et ab iis, qui illorum operibus usi telam ab iis inceptam pertexuerunt, positis non mediocrem ad Noctes Atticas illustrandas utilitatem cepisse. Quorum inventa ut fere plena, etiamsi inter ipsa scriptoris verba iis locum concedi posse non arbitrarer, in adnotationibus collocavi, ita etiam aliorum recentiorum conatus ad corruptos locos Gellianos instaurandos prolatos, quantum mihi innotuerunt, fere omnes, nisi a nulla parte memoria digni mihi viderentur, inserui, ut, cum maxime dispersi partimque locis satis reconditis abditi essent, aliis etiam de iis iudicandi potestatem facerem; vetustiorum contra, qui maximam partem iam in

*) Vat. 3452 pars altera ab eo in vet. hist. Rom. rell. (Lips. 1870) littera a, S. Germ. 643 littera g significatur.

**) Adnotationes Ennianas in usum Vahleni et Lucilianas in usum Iac. Beckeri, qui postea me intercedente Luc. Muellero eas concessit, ipse olim excerpsi.

prioribus editionibus commemorati sunt ac saepe fundamento critico ad superstruendas coniecturas non habili nituntur, paulo severiorem delectum habui; in quibus afferendis Crameri adnotationibus mss. me egregie adiutum esse libenter iterum grato animo profiteor. Quod in priorum editorum coniecturis proponendis non attuli, num ab auctoribus in verborum ordinem receptae essent, eo factum est, quod nusquam, ac minime quidem in patris coniecturis ab *i* allatis, eam diligentiam ad iudicium hac de re ferendum ab iis adhibitam esse viderem, ut lucrum aliquod illa notitia oreretur. In universum summae in adnotationibus brevitati operam dedi, quam tamen non eo usque persecutus sum, ut taciturnitatem Bekkerianam imitarer, sane saepius magis eloquentem illam quam multa ac lata multorum hominum doctorum verba: sed praeter illos coniecturarum adhuc prolatarum indices non modo locos aliorum scriptorum a Gellio allatos accurate significavi, sed etiam ubi sive iudicii mei rationem aliquam reddere me debere sive errorum a librariis in Gellii verbis describendis commissorum originem patefacere posse mihi viderer, chartae non peperci. Haec sane hominibus doctis in re critica versatis usui non fore haud ignoro, tamen ea adieci ad adulescentes harum rerum studiosos instruendos atque exercendos: qui experientia aliqua in adulescentulis ad haec studia recte tractanda erudiendis utitur, qualem ego per tria decennia seminariis philologicis Berolinensi *), Gryphiswaldensi, Vratislaviensi moderandis praepositus nactus esse mihi videor, non infitiabitur, editionum apparatu critico instructarum adnotationes saepe difficultates iis magis obicere quam ad eas solvendas eos adducere; quod cum brevissimis notulis adiectis facere studuerim, ne illi quidem doctiores merito de inutili quadam verbositate aut de charta nimis pessumdata conqueri poterunt. Nullo autem verbo adiecto opem non minus salutarem iunioribus illis me attulisse arbitror eo ordine, quo

*) Post CLachmanni flebilem obitum usque ad exoptatissimum MHauptii adventum, inde a vere a. 1851 usque ad autumnum a. 1853 vicarii munere fungens.

librorum scripturas ita fere in adnotationibus collocare studui, ut quatenus saltem fieri posset gradus corruptionis a rectis ipsius scriptoris verbis usque ad lectiones foede interpolatas, parcius sane allatas, perspicerent. Spatio vero quam maxime parcendo in ipsis lectionibus afferendis sedulo operam dedi: quae in libris mss. supra lineam scripta essent plerumque re, ut par erat, indicata ipsi verborum ordini inserui, compendia scripturae, si nullam dubitationem admitterent, ad eorum librorum lectiones adieci, qui eadem plene perscripta continerent*), lectiones sibi similes non omnes deinceps proposui, sed ita, ut quae a communi scriptura differrent parenthesibus inclusa illi insererem, imprimis autem in varietatibus librorum mss. orthographicis iusta, ut mihi quidem videtur, parsimonia usus sum, quae aliis nimia videbitur, dum alii, saniores fortasse illi, vel longius ea in re procedere me debuisse censebunt.

In universum credidi, ei orthographiae rationi, quae nunc inscriptionibus, grammaticorum praeceptis, libris mss. vetustis fideque dignis explorata est, quatenus ad Gellii aetatem ac doctrinam quadrat, in iis rebus, quae certae et indubitatae sunt, frequentibus librorum quorundam vitiis abiectis tacite obtemperandum esse. Scripsi igitur vitiis illis sollemnibus fere et unicuique harum rerum non omnino imperito notis**) non nisi ubi in ipso verborum nexu res posceret atque interdum fortasse casu indicatis, solo cod. *A* excepto, cuius scripturas omnes proposui et quem fere in his quoque, ubi non omnino

---

*) Sic etiam nusquam fere indicavi, ubi ꝑ (per) pro 'par' et 'por', p̄ (prae) pro 'pre', q̃ (quae) pro 'que' scriptum esset, neque in *R*, libro neglegentia fere scatente, accurate depinxi litteras aut deletas aut supra lineam additas; in ϛ*e* lectionibus in locis imprimis Graecis afferendis vitia manifesta ad orthographiam et ad accentus pertinentia perraro singillatim indicavi; nec ¯ vocalibus pro n aut m littera superscriptum in verbis vulgaribus adnotatum est.

**) Haec vitia, inutilem amplae per se materiae amplificationem evitaturus, ne ibi quidem indicanda esse credidi, ubi aliae variae lectiones ad talia verba pertinentes afferendae erant.

falsa exhiberet, secutus sum, ubique: ad (praepositionem), adulescens, amoenus, at (particulam) et atque, auctor, autumnus, calumnia (damnum etc.), cena, ceteri, coepi, comminus, commodum, communis, comoedia, condicio, contio, cotidie, cum etiam pro particula, cunctor, definio, dicio, disertus, elegans, epigramma, epistula, etymologia, fetus, futtilis, genetivus, grammaticus, hiems etc., historia, inclutus (s. inclitus), intellego (neglego), iucundus, littera, locutus (secutus etc.), mathematicus, membrum, mihi, milia, nihil, nuntius, nupsi et nuptum etc., oboedio, paelex, percontor, peripateticus, philosophus, poena, proelium, promptus etc., quattuor, referre, rhetor, rotundus, satura (s. satira), scaena, schola, sollemnis, stoicus, sumptus etc., suspicio, syllaba, tempto, tragoedia, utrobique, similiterque in multis nominibus propriis versatus sum. Constanter igitur ac tacite plerumque scripsi: Aegyptus, Africa, Antiochus, Apollinaris, Archytas, Aristoteles, Caecilius, Carthago, Carthaginiensis, Chaldaeus, Chrysippus, Demosthenes, Gracchus, Graecus, Hannibal, Hyginus, Lysias, Olympus, Pacuvius, Piraeus, Plutarchus, Poenus, Pyrrus, Pythagoras, Rodus, Sallustius, Sibylla, Sulla, Sulpicius, Theophrastus, Thucydides, Vergilius.

Praeterea tacite scripsi libris fere obtemperans*) eorundem, quendam etc., iisdemque fluctuantibus tamquam, numquam etc., nec e pro ae scriptum adnotavi, quod constanter fere invenitur in *QZ*, nec e pro oe, quod exhibere solet *Q*, plerumque etiam nec ae pro e positum adnotavi, nec t inter duas vocales pro c et c vel in simili condicione vel inter n praecedente vocali et i pro t positum, quod vitium a priore cod. *Q* manu (usque ad XV 8, 2) constanter fere commissum est; in universum, cum veteres in hac materia, ubicumque variae scribendi rationes adhiberi poterant, non tam firmum constantemque usum exegerint atque exercuerint quam nunc

---

*) Quamvis sane lineola ¯ vocalibus saepe superscripta dubitatio non absit.

fere vel a summis gubernantibus poscitur, in rebus dubiis optimorum fere librorum auctoritatem in singulis locis secutus sum*), imprimis etiam in assimilatione quae dicitur; quod etiam in litterarum exst, exsp iunctura servare debebam, ubi nunc contra constantem fere librorum Gellianorum usum s litteram servavi, quae potius aut raro secundum libros aut, si modo certam normam adoptare volebam, numquam inserenda erat. Libris porro potius quam Gellii doctrinae (v. IV 17, 7 et V 12, 10; XVI 5, 6 coll. II 3, 3) non recte fortasse obtemperavi obicio conicio etc., non obiicio, coniicio, et vehemens, non vemens scribens. Vo ubicumque in libris inveni servavi, non tamen aliorum v. l. uu adnotans. Scribendi vero rationes unice a cod. *N*, certe non ex archetypo, sed ex scribendi ratione a Nicolao Nicoli, archaicum quendam, ut arbitror, colorem scripturae indicaturo, observatas, ut u saepe pro i adhibitum, vicensimus et sim. (idem fere scribsi etc.) neglexi; item, ubicumque de recta scriptura dubitatio non adesset, geminationes falso in *R* potissimum admissas omissasve non adnotavi. Neque in vocabulis, quae aut coniunctim, ut equidem fere scripsi, aut separatim scribuntur, librorum inter se discrepantium discrimina adnotavi, nec in talibus, qualia sunt resp., s. c., compendiorum sollemnium usum indicandum esse censui. Praeterea a litteris initialibus sive maiusculis sive minusculis afferendis, ubicumque charta modo inutiliter eo consumeretur, abstinui; interpunctionis varietatem accurate observavi, sed ne ibi quidem in locis dubitatione carentibus minutias omnes nullius fere ad ipsam rem usus proferendas esse credidi. In Graecis afferendis singularum litterarum formas in variis codicibus ac vel in uno eodemque codice passim varie pictas ubivis accurate imitari nolui, sed singulas litteras singulis formis repraesentari iussi: in nonnullis, inprimis in *P*, litt. Α (a al.) Λ Δ non facile semper discerni poterant et aliquotiens in ea re in initio praesertim a me

*) Semper tamen scripsi imperium etc., aliud, illud, inquit, reliquit et sim.

erratum esse, non abnuerim*); in ipsa scriptura constituenda nullum inde errorem ortum esse, spondere posse mihi videor.

Indices et auctorum monumentorumque a me et rerum a Th. Vogelio olim confectos non plane quidem novavi, sedulo tamen perlustravi atque permultis locis et emendavi atque amplificavi et, ubi sine incommodo fieri posse videbatur, amputavi; libenter ibi eos, qui a G. ipso allati sunt, auctores ab iis, qui ab aliis in locis a G. excerptis afferuntur, signis additis separassem, quod Mercklinius olim poposcit (ann. phil. suppl. III 676 sq.), nisi in locis aliquot res tam dubia esset, ut sine ambagibus decidi non potuisset.

His omnibus quantum pro viribus condicionibusque meis licuit peractis, ut tandem aliquando opus diu susceptum ad finem perducatur, iam nunc nihil restat nisi amoenissimum gratiarum actionis officium. Studia haec mea a multis hominibus mihi caris atque optime de me meritis opera et consilio adiuta esse iam a. 1853 in praefatione editionis minoris profiteri mihi licebat, quorum memoriam hoc etiam loco pie grateque instaurare iuvat. Ex intimo igitur pectore repeto gratias tum actas patri cum omni in re tum in studiis his meis sublevandis liberalissimo, praeceptoribus incomparabilibus Augusto Boeckh et Carolo Lachmann, fautoribus egregiis cum Ioanni Schulze et Friderico Ritschl nostratibus, tum Iacobo Geel Leidensi, Carolo Benedicto Hase Parisino, Gabrieli Laureani Romano, amicis eruditissimis Henrico Iacobi, Gustavo Wolff, Alfredo Fleckeisen, qui, cum praeter unum Lachmannum omnes tunc hac vita luceque fruerentur, nunc ex tot caris capitibus iam unus superest. Quem hominem eruditissimum atque integerrimum per totum hoc tempus firmae fidaeque amicitiae vinculo mecum coniunctum ut diu Deus O. M. incolumem servet, enixe precor. Is vero, cui indicis rerum elaborandi curam demandaveram, Theodorus Vogel, tum stud. phil. tamquam adulescens

*) Notavit MBonnet rev. crit. 1877, 367, 1.

sollers et strenuus doctis hominibus a me commendatus, nunc vir inter philologos et paedagogos unanimi atque eximia laude florens mihique candidus ac sincerus amicus factus, studia Gelliana egregia usque adhuc excoluit, ut etiam altera haec editio doctis eius commentationibus et censuris (v. p. CXXXVII sq.) haud pauca adiumenta debeat; spero equidem, eum ne nunc quidem inter gravissimi muneris ei nuper demandati onera otio ita destitutum iri, ut Gellium nostrum omnino omissum faciat.

Neque huic editioni adornandae hominum doctorum sive amicitia sive muneris studiorumve communione mecum coniunctorum officia defuerunt; ex quibus alios suis quemque locis libenter grateque nominavi, alios, qui potissimum me sibi devinxerunt, hic quoque cum laude et gratiarum actione iis debita afferre mihi liceat. Atque in rebus ad palaeographiam, historiam criticam, librorum mss. notitiam plerumque pertinentibus consilio et opera potissimum adiutus sum a Conrado Bursian (†), Alfredo Dove, collega tum suavissimo, Ricardo Foerster, Car. Ern. Georges, Ernesto Guhl (†), F. Maximiliano Müller, Frid. Guil. Schneidewin (†), Ludovico Schwabe, Maximiliano Treu, Guilelmo Wattenbach, Eduardo Woelfflin, de singulis vero locis sententias suas et coniecturas imprimis mihi obtulerunt Philippus Eduardus Huschke, Lucianus Mueller atque inter plagulas corrigendas Adamus Eussner, qui hoc quoque nomine me sibi devinxit; per tredecim libros priores adnotationes suas mecum communicavit Theodorus Mommsen, per omnes libros Carolus Dziatzko. Cui amico fidissimo et suavissimo eidemque summo bibliothecae Vratislaviensis praefecto non minorem gratiam debeo propter indefessam curam, qua per laboris longinqui decursum assiduo prompta benignitate summaque sollertia nec operae nec tempori parcens votis meis frequentissimis, saepe satis incommodis, ubicumque saltem fieri poterat, satisfecit; neque minus benigne reliqui eiusdem bibliothecae praefecti, imprimis F Kolbe, R Pietschmann, Aem. Thomas, R Peter officiosam seduli-

tatem mihi praestiterunt; quos autem libros hac in urbe nancisci non poteram, eos mea causa diligentissime et accuratissime Berolini conquisivit, inspexit, excerpsit Henricus Krause, bibliothecae universitatis Berol. custos, homo mihi quidem ipsi ignotus, sed veteris condiscipuli, hominis integerrimi Henrici Krause theologi filius, Francisci Everardi Marggraff, optimi olim praeceptoris, nepos. Porro huic quoque volumini a typothetae seduli sane ac prudentis atque interdum etiam a meis vitiis emaculando non minorem curam quam priori mecum impendit Adamus Eussner, corrector prudentissimus, peritissimus, subtilissimus, cui gratias sincerissimas iterare iuvat.

Denique ad vos me converto, fratres carissimi, quibus hanc Gellii editionem, multorum annorum multorumque laborum proventum, dedicandam esse censui. Nam vos, me paulo iuniores, per totum vitae nostrae decursum me perpetuo atque aequabili amore comitati, vos haec studia mea non minus perpetua atque aequabili cura prosecuti estis: tuae, mi Otto, spectatissime ICte, eruditionis aliquod documentum etiam his meis adnotationibus non sine magna laetitia inserere licuit, te, mi Wilhelme, una cum filio praestantissimo mihique carissimo Ioanne redemptorem non modo prudentissimum, sed etiam commodissimum et amabilissimum expertus sum.

Scr. Vratislaviae d. XXIX. m. Maii a. MDCCCLXXXV.

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER DECIMVS.

I.

Tertiumne consul an tertio dici oporteat; et quonam modo Cn. Pompeius, cum in theatro, quod erat dedicaturus, honores suos scriberet, quaestionem ancipitem istius verbi de consilio Ciceronis vitaverit.

Familiari meo cuipiam litteras Athenis Romam misi. In his 1.2
scriptum fuit, me illi iam 'tertium' scripsisse. Is ad me rescripsit 3
petivitque, ut rationem dicerem, cur 'tertium' ac non 'tertio' scripsissem. Id etiam adscripsit, ut eadem, quid super illo quoque mihi videretur, facerem se certiorem, 'tertium'ne 'consul' et 'quartum' an 'tertio' et 'quarto' dicendum esset, quoniam Romae doctum virum dicere audisset 'tertio' et 'quarto consul', non 'tertium quartum'que; idque in principio lib. III Coelium

---

QZBXOΠN

LIB. X Cap. I. (*lemm.*) 2 consulan *Z* ‖ Cn.] *om. QZB* .g̃n. *O* g̃n. *Π* ‖ ponpei' *et hic et identidem infra Q* ‖ 3 honore *Z* ‖ suos] *om. O* ‖ inscriberet *OΠN* ‖ (§ 1) 5 litteris *X pr.* ‖ romani missi *Q* ‖ (§ 2) hiis *Z* ‖ 6 illum *X* ł illi *sup. lin. x́* ‖ (§ 3) me] *sup. lin. add. n* ‖ 7 petuitq. *X pr.* ‖ diceret *ZB pr.* ‖ ac] an *X* ‖ 8 qđ *X* quidem *Z* ‖ ⁎llo *Z* ‖ 10 quom *N* ‖ 12 quartū que *X* ‖ *Coel. Ant. bell. Pun. alt. hist. inc. sed. fr.* 59 *p.* 164 (107²) *P.* ‖ lib. III] *OMeltzer de L. Coelio Antipatro Lips. a.* 1867 *p.* 16 *cf. p.* 11; *Guil. Sieglin die Fragm. d. L. Coel. Ant. lib.* III *fr.* 29 *ann. phil. suppl.* 11, 84 = *Gell. fr.* 2 *p.* 22 *sq. cf. p.* 51 *sq.; GFUnger phil.* 40, 184 *sq.* (*ad a. sc. a. C. n.* 214 *h. l. referentes; itidem a.* 209 *intellegens OGilbert ann. phil. suppl.* 10, 374 *sqq.; nunt. phil.* 10, 395): libri *libri* (*Peterus*)*; numerum excidisse censebat i cf. Groen v. Prinsterer de L. Coel. Ant. p.* 38 *sq.; de* I *cum aliis vel de* II *vel de* IV *vel de* V *cogitavit Nauta de L. Coel. Ant. p.* 19 *sq.;* 'quarti ?' (*et ipse h. l. ad a.* 214 *referens*) *CLRoth HVRR p.* 318 ‖ cęlium *X* celium *QΠ* ‖

scripsisse et Quintum Claudium in libro undevicesimo C. Marium creatum ʻseptimoʼ consulem dixisse.

4 Ad haec ego rescripsi nihil amplius quam verba M. Varronis, hominis, opinor, quam fuit Claudius cum Coelio doctioris, quibus verbis utrumque, de quo ad me scripserat,
5 decideretur: nam et Varro satis aperte, quid dici oporteret, edocuit et ego adversus eum, qui doctus esse dicebatur, litem meam facere absens nolui.

6 Verba M. Varronis ex libro disciplinarum quinto haec sunt: Aliud est ʻquartoʼ praetorem fieri et aliud ʻquartumʼ; quod ʻquartoʼ locum adsignificat ac tres ante factos, ʻquartumʼ tempus adsignificat et ter ante factum. Igitur Ennius recte, quod scripsit:

ʻQuintus pater quartum fit consulʼ

et Pompeius timide, quod in theatro, ne adscriberet ʻconsul tertiumʼ aut ʻtertioʼ, extremas litteras non scripsit.

QZBXOΠN

13 et] *om. Q* ‖ *Q. Claudii Quadr. ann. lib.* XIX *fr.* 82 *p.* 234 (150²) *P.* ‖ duodevigesimo ʻ*annotatum in margine Scriveriani codicis ex Ms.*ʼ *teste Thysio, ex cod. Pal. teste i* ‖ 14 C.] *om. QZBX* ‖ creatum consulem septimo consulem *X* ‖ creatum septimo] creatum consulem septimo σ ‖ consulem septimo *Π* ‖ (§ 4) 15 Nil *X* .Nichil *Π* ‖ quam] *om. Z* ‖ ubrā narronis *Z* ‖ M.] *om. Q* ‖ 16 cęlio *X* celio *QBΠ* ‖ 17 doctoris *X pr.* ‖ verbis] = *O*: uerbum *O m. rec.* ‖ 18 desideretur *Z* deiceretur *X* ‖ (§ 5) fatis *B* ‖ opteret *B* ‖ 20 uolui *B* ‖ (§ 6) 21 uerbū uarronis *QZB* ‖ *Varr. disciplin. lib.* V *fr. p.* 202 *Bip. cf. Ritschl. opusc.* III 362; *hausisse inde Nonium p.* 435, 8 *M. s. v.* quartum *et* quarto *idem fragm. usque ad vocc.* fit consul *exhibentem probabiliter et Mercerus censuit et Ritschelius* ‖ IIII. ϰ, *at cf. i et Ritschelium l. l. p.* 368 ‖ 22 praetore *X* ‖ et aliud quartum praetorem fieri *Nonii Harl. pr., Paris.* 7667 ‖ et aliud] *B, Quicheratius ap. Non. cf. adn. praec.*: et *rell.*; *om. Non. Leid.* aliud *Nonii Harl. m. alt. et codd. rell. ut vid.* ‖ 23 quartum] *om. Non. Leid.* ‖ quod quarto] et (?) quarto *Leid.* et quartum *Non. Harl. m. alt. et vg.* quartum *Non. Par.* ‖ ad significat *Z* significat *Nonius* ‖ ac—adsignificat] *post* adsignificat *om. Z* ‖ ac] et *Non. Harl. m. alt. et vg. om. Non. Harl. pr. P* (ʻ*deleto* etʼ *Quich.*)*L* ‖ 24 quarto *Non. Harl. et vg.* ‖ templum *XΠ* ‖ significat *Nonius* ‖ et] = *Non. Harl., vg.*: om. *Non. PL* ‖ 25 Igitur—scripsit] Ennius recte *Nonius* ‖ Ennius—scripsit] *bis deinceps in Z* ‖ *Enn. ann. lib.* VIII *fr.* XIX *v.* 293 *V.* ‖ 26 Quintus] quintum *Non. PL* ‖ 28 tertio aut tertium *Π* ‖ 29 .] *om. Z* ‖

Quod de Pompeio Varro breviter et subobscure dixit, Tiro 7
Tullius, Ciceronis libertus, in epistula quadam enarratius scripsit ad hunc ferme modum: Cum Pompeius, inquit, aedem Victoriae dedicaturus foret, cuius gradus vicem theatri essent, nomenque eius et honores scriberentur, quaeri coeptum est, utrum ‘consul tertio’ inscribendum esset an ‘tertium’. Eam rem Pompeius exquisitissime rettulit ad doctissimos civitatis, cumque dissentiretur et pars ‘tertio’, alii ‘tertium’ scribendum contenderent, rogavit, inquit, Ciceronem Pompeius, ut quod ei rectius videretur scribi iuberet. Tum Ciceronem iudicare de viris doctis veritum esse, ne, quorum opinionem inprobasset, ipsos videretur inprobasse. Persuasit igitur Pompeio, ut neque ‘tertium’ neque ‘tertio’ scriberetur, sed ad secundum usque t fierent litterae, ut verbo non perscripto res quidem demonstraretur, sed dictio tamen ambigua verbi lateret.

Id autem, quod et Varro et Tiro dixerunt, in eodem nunc 8
theatro non est ita scriptum. Nam cum multis annis postea scaena, 9
quae prociderat, refecta esset, numerus tertii consulatus non uti initio primoribus litteris, sed tribus tantum liniolis incisis significatus est.

In M. autem Catonis quarta origine ita perscriptum est: 10

QZBXOΠN

(§ 7) 30 Quod—scripsit] *post* scripsit *om. Π* ‖ quodq; de *Z* ‖ tyro *QZB* ‖ 31 *M. Tullii Tiron. epp. fr.* 6 *p.* 12 *Lion Tiron. et Maecenat.*^{2} ‖ 32 Ad *Π* ‖ adhūc *Z* ‖ modum cum *Π* ‖ *post* inquit] ** *aut* *** *O* ‖ 33 Victoriae] Minervae *l. Plin. n. h.* VII 27 [§ 97] σ ‖ uice *Π* ‖ 34 inscriberentur *XΠNo* ‖ 35 consul tertio] = *q:* consul teríí *Q* consultíí *Z* ‖ 36 .] *om. B* ‖ rem] *om. B* ‖ exquisiturus ‘*in Scriverii cod. annotatum*’ *teste Thysio* ‖ 40 Tu *X* ‖ cicero *X pr.* ‖ 42 improbasse persuasit. Igitur *Q pr.* ‖ 43 usque t] = *X pr. ut vid.:* usq. *x* usq; terciū *QZB* ‖ 44 fierent. *Z* ‖ perscriptores (perscri|tores *X*) quidem *ZXΠ* p scriptores quid ē *Q* ‖ (§ 8) 47 tyro *ZXΠ* ‖ dixerē *Z* ‖ (§ 9) 48 cum] *om. X* ‖ 49 refecta] *in mg. iteravit O* ‖ numerus—M. autem] *om. B, in mg. add. b cf. v. l.* ‖ ut ī īicio *b* ‖ 50 liniolis] = *O:* liniol: *in mg. o* lineolis *QX* liniosis *b* ‖ (§ 10) 52 in mautem *Z* ‖ ∻ mautem cato *b* (Catonis *in ord. verb. adest in B*) ‖ *Catonis orig. lib.* IV *fr.* 84 *p.* 77 (57^{2}) *P. cf. G.* V 4, 5 *cum adn.; Non. s. v.* duo(de)vicesimo *p.* 100, 11 *M.* ‖ quarto *O pr.* ‖ scriptum *XOΠ* ‖

Carthaginienses sextum de foedere decessere. Id verbum significat, quinquiens ante eos fecisse contra foedus et tum sextum.
11 Graeci quoque in significandis huiuscemodi rerum numeris ʻτρίτον καὶ τέταρτονʼ dicunt, quod congruit cum eo, quod Latine dicitur: ʻtertium quartumqueʼ.

II.

Quid Aristoteles de numero puerperii memoriae mandaverit.

1 Aristoteles philosophus memoriae tradidit, mulierem in Aegypto uno partu quinque pueros enixam, eumque esse finem dixit multiiugae hominum partionis neque plures umquam simul

---

QZBXOΠNTY

53 defe*dere (n) *X* ‖ 54 quinquiens] *O pr. Π:* quinquies ‖ cum *X* ‖ .] *om. BX* ‖ (§ 11) 55 quoque] *om. Z* ‖ huiusmodi (huiuscemodi *x*) huiuscemodi *X* ‖ τρίτον καὶ τέταρτον] *om. X pr.* ‖ tpiton *QZB* triton *Π* TPTON *x* ‖ 56 καὶ] *om. Q* 7 *ZBΠ* ‖ tetapton *QB* teapton *Z* tetrarton *Π* ‖

II. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Quit *B* ‖ (§ 1) 3 *ristoteles *O pr.* ‖ philoph' *Y* ‖ *H. l., quantum video, neque a VRose neque ab Aem. Heitz inter fragmenta Aristotelia receptus est; mihi tamen merito sic significari videtur ab A de Gutschmid ann. phil. suppl.* 2, 182 *sq.*, 6. *Nam si accurate, ut assolet, G. Aristotelem excerpsit, alienus est h. l. ab hist. an.* VII 4 *p.* 584*b* *Bk.* (τὸ μὲν γὰρ πλεῖστον καὶ περὶ τοῖς πλείστοις ἓν τίκτουσιν αἱ γυναῖκες, πολλάκις δὲ καὶ πολλαχοῦ δίδυμα, οἷον καὶ περὶ Αἴγυπτον. τίκτουσι δὲ καὶ τρία καὶ τέτταρα.. πλεῖστα δὲ τίκτεται πέντε τὸν ἀριθμόν· ἤδη γὰρ ὦπται τοῦτο καὶ ἐπὶ πλειόνων συμβεβηκός.), *quo eum viri illi docti videntur referre, multo magis vero abest ab h. l. de anim. generat.* IV 4 *p.* 770*a* (διὸ ἐν ἀνθρώπῳ ἧττον· ὡς γὰρ ἐπὶ πολὺ μονοτόκον ἐςὶ καὶ τελειογόνον, ἐπεὶ καὶ τούτων ἐν οἷς τόποις πολύγονοι αἱ γυναῖκές εἰσι, τοῦτο συμβαίνει μᾶλλον, οἷον περὶ Αἴγυπτον). *Denique h. l. ab eo quoque l. Aristotelio cum Gutschmidio videtur secernendus, quem Strabo affert* XV 1, 22 *p.* 695 *C, et ipse ab illis fragmentorum editoribus in ordinem non receptus,* Τάς τε γυναῖκας ἔσθ᾽ ὅτε καὶ τετράδυμα τίκτειν τὰς Αἰγυπτίας· Ἀριστοτέλης δέ τινα καὶ ἑπτάδυμα ἱστορεῖ τετοκέναι, καὶ αὐτὸς πολύγονον καλῶν τὸν Νεῖλον καὶ τρόφιμον, *ubi fuerunt qui* πεντάδυμα *corrigere vellent recte refragante Kramero; nam numerus ille septenus ab Aristotele certe tamquam fonte primario derivandus et apud Plinium redit n. h.* VII § 34 *atque inde ap. Solin.* I 51, *qui Trogum auctorem afferunt, et ap. Iul. Paulum Dig.* V 4, 3, *qui* ʻnon leves auctoresʼ *nominat; Gutschmidio potius assentiaris, qui Strabonem et Trogum corruptis Aristotelis codicibus usos esse opinatur* ‖ 4 uno] *lac. rel. om. Z;* exortā *inseruit m. rec.* ‖ eamque *X teste i* (?); *ad Lincoln. male rettulit* λ ‖ 5 multi iugae *T* ‖ partionis (*r u ?) *Q* partit(c *B*)ionis *BT* portationis *X* parťicionis *Y* ‖ pleres *T* ‖

genitos compertum, hunc autem esse numerum ait rarissimum.
Sed et divo Augusto imperante, qui temporum eius 2
historiam scripserunt ancillam Caesaris Augusti in agro
Laurente peperisse quinque pueros dicunt eosque pauculos dies
vixisse: matrem quoque eorum, non multo postquam peperit,
mortuam monumentumque ei factum iussu Augusti in via Laurentina, inque eo scriptum esse numerum puerperii eius, de quo
diximus.

III.

Locorum quorundam inlustrium conlatio contentioque facta ex orationibus C. Gracchi et M. Ciceronis et M. Catonis.

Fortis ac vehemens orator existimatur esse C. Gracchus. 1
Nemo id negat. Sed quod nonnullis videtur severior, acrior,
ampliorque esse M. Tullio, ferri id qui potest? Legebamus 2
adeo nuper orationem Gracchi de legibus promulgatis, in qua M. Marium et quosdam ex municipiis Italicis honestos viros virgis per iniuriam caesos a magistratibus populi Romani quanta maxima invidia potest conqueritur.

Verba haec sunt, quae super ea re fecit: Nuper Teanum 3
Sidicinum consul venit. Vxor eius dixit, se in balneis

QZBXOΠNTY

6 hunc nūm ait.ēē.aū *B* huc (hunc *z*) numerū ait ēē autem *Z* Nunc (aū *sup. lin. add.*) ī numerū ait . ēē. *Q* ‖ (§ 2) 7 duo *P* ‖ 9 dies] *om. Q* ‖ 10 *fort.* pepererit ‖ 11 monu mentv̄q. *x* monu mentaq. *X* ‖ que] *om. Z* ‖ ei] *om. B* eius *X* ‖ augustini uia *Z* ‖ 12 inq. *T* ‖ eos *QZ* ‖ puerpuerii *X pr.* puerii *O pr.* ‖ eius] *om. B* ‖ qua *X* ‖

III. (*lemm.*) 3 C.] *om. QZB* ‖ grachi et in ciceronis; in catonis Jta ēēt petulantius *tribus extremis verbis voc.* va cat *subscripto deletis Z* ‖ (§ 1) 4 C.] *om. QZB* ‖ 5 non nllis *Z* nullis *X* ‖ seuior acriorq; ampliorq; *Z* ‖ 6 ēē—m tullio *Z* ēēm. tullio *B* ‖ M.] * *Q* ‖ fr̄i *Z* ferat *q* ‖ qui] qď *O pr.* ‖ p. (t *sup.*) *Z* ‖ (§ 2) 7 oroẽ *B* in oratione *Z* ‖ 8 M.] *om. QB* in *Z* ‖ Italicis] *om. B;* alicis *QZ* ‖ 10 potest maxima inuidia *Π* ‖ (§ 3) *C. Gracchi de legibus a se promulgatis or. fr.: HMeyer ORF² p.* 235 *sq.* ‖ 11 ea reficit nup *Z* ‖ fet̃; Nupteanū *X* ‖ 12 uxor,e dixit se *O* ‖ eius dixit se] *q:* eius dixisse *Q* (*ubi* is *in ras.*) *ZB* edixit se *Π* dixit se *N* edixit *X* ‖

virilibus lavari velle. Quaestori Sidicino M. Mario datum est negotium, uti balneis exigerentur qui lavabantur. Vxor renuntiat viro, parum cito sibi balneas traditas esse et parum lautas fuisse. Idcirco palus destitutus est in foro eoque adductus suae civitatis nobilissimus homo M. Marius. Vestimenta detracta sunt, virgis caesus est. Caleni, ubi id audierunt, edixerunt, ne quis in balneis lavisse vellet, cum magistratus Romanus ibi esset. Ferentini ob eandem causam praetor noster quaestores arripi iussit; alter se de muro deiecit, alter prensus et virgis caesus est.

4 In tam atroci re ac tam misera atque maesta iniuriae publicae contestatione, ecquid est, quod aut ampliter insigniterque aut lacrimose atque miseranter aut multa copiosaque invidia gravique et penetrabili querimonia dixerit? brevitas sane et venustas et mundities orationis est, qualis haberi ferme in comoediarum festivitatibus solet.

5 Item Gracchus alio in loco ita dicit: Quanta libido quantaque intemperantia sit hominum adulescentium, unum exemplum vobis ostendam. His annis paucis ex Asia missus est qui per id tempus magistratum non

---

QZBXOΠN

13 uiribus *Π* ‖ Quaestori] *om. B* ‖ Sidicino M.] τ *praeeunte fere i:* sidicinā *QZB* sidicino a m. *ΠN O m. rec. e vg.* sidicioni a m. *O* sidici oni .a. m. *x* sidici omi .a. m. *X* ‖ 14 exirent *q* ‖ que lauabantur uxore nunciat *Z* ‖ 16 etarditas *X* ‖ latas *Z pr.* ‖ 17 paulus *QZB* ‖ '*V. C.* destitus' σ ‖ deductus *Π* ‖ 18 me marius *Q* memarius *ZB* ‖ 19 *post* caesus est] *sqq.* Caleni—caesus est *lin.* 23 *om. QZB* ‖ calenilibi id *XOΠ* ‖ iaudierunt *Π* ‖ 21 '*Scal.* Ferenti' σ ‖ 22 questoris *X pr. o* ‖ 23 pensus *X* ‖ est in tam *ZB* ‖ (§ 4) 24 Int*a (r) *X* ‖ r*e *X* ‖ ac] *om. X & sup. lin. add. x* ‖ ac tam] *om. Π* acta *Z* ‖ mestaq; *Π* ‖ 26 miserante *X* ‖ grauitq; *Q* grauitq; *Z* ‖ grauioq; et penetralia *X* ‖ 27 dixerit breuitas *ZB* ‖ 28 munditiaes (*ex gemina lect. ortum*) orationes *X pr.* ‖ comedariarum *X* ‖ (§ 5) 30 in] *sup. lin. add. Z* ‖ *CGracchi or. l. fr. ap. Meyerum l. l. p.* 236 ‖ 31 qan qtaq; *X* ‖ que] *om. B* ‖ 32 hiis *Z* ‖ ex Asia] *libri, quod explicare studet* τ *RStR.*[2] II 662, 1: in Asiam *ILipsius Elect.* I 19 *obloquente IScheffero de re vehic. vett.* II 5 *p.* 88 *sq. ed. Francof. a.* 1671 Venusiam *HIordan Herm.* 6, 495 *sq.* ex sc. in Asiam *h*^e^ ‖

ceperat, homo adulescens pro legato. Is in lectica ferebatur. Ei obviam bubulcus de plebe Venusina advenit et per iocum, cum ignoraret qui ferretur, rogavit, num mortuum ferrent. Vbi id audivit, lecticam iussit deponi, struppis, quibus lectica deligata erat, usque adeo verberari iussit, dum animam efflavit.

Haec quidem oratio super tam violento atque crudeli facinore 6
nihil profecto abest a cotidianis sermonibus. At cum in simili 7
causa aput M. Tullium cives Romani, innocentes viri, contra ius
contraque leges virgis caeduntur aut supplicio extremo necantur,
quae ibi tunc miseratio? quae conploratio? quae totius rei sub
oculos subiectio? quod et quale invidiae atque acerbitatis fretum
effervescit? animum hercle meum, cum illa M. Ciceronis lego, 8
imago quaedam et sonus verberum et vocum et eiulationum circum-
plectitur; velut sunt ista, quae de C. Verre dicit, quae nos, ut 9
in praesens potuimus, quantum memoria subpeditabat, adscripsimus:
Ipse inflammatus scelere et furore in forum venit. Ardebant oculi, toto ex ore crudelitas eminebat. Exspectabant omnes, quo tandem progressurus aut quidnam acturus esset, cum repente hominem proripi

---

QZBXOΠN

34 coeperat *O* ‖ lectita *X pr.* leticia *B* ‖ 36 io∗cum *X* ‖ quid *Π* ‖ feretur *X* ‖ 37 num] *sic certe voluit etiam q, quae m. ex* ñ *fecit* ñ,ᵛ : non *X pr.* = ñ *Q* dum *ZB* ‖ 38 deponis *distinctione inseq. om. Z* ‖ struppis] '*Vitruv.* [X 8, 6 *p.* 254, 18 *R-MS, ubi nunc legitur* strophis] *et Isid.* [*Orig.* XIX 4, 9] struppis' σ; *Lambecius prodr. p.* 74; *Henr. Valesius:* stuppis *QZXOΠN* suppis *B* ‖ (§ 7) 41 .At] ad *ZB* ‖ At cum] altum *O* ‖ 42 M.] *om. QZB* ‖ innotescentes *X pr.* ‖ 43 extimo '*in MS*' *teste Lambecio l. l. p.* 75, *at cf. i* ‖ 44 rei .p. *Π* ‖ 45 oclos *O* oculis *Πq* ‖ acerbuitatis (*ex gemin. lect.* rb *et* ru *ortum*) *B* acebuitatis *Z* ‖ cretum *Q pr. ZB* ‖ 46 efferuesci | ∗animū *Q* efferuescit | animus *q* efferuesci lanimū *B* efferuescillani | *Z* ‖ (§ 8) erde *X* ‖ meus *q* ‖ illam ciceronis *Z* ‖ 47 verberum] *O* (*ex sil.*), *i tacite*, λ: uerborum ‖ heiulationum *OΠN* ieiulationum *Z* ieiulationē *B* ‖ circum-pletitur *X* circumflectitur *QZB* ‖ (§ 9) 48 decuerre *B* decuere *Z* ‖ dicit] *om. QZB* ‖ 49 praesenti *Π* ‖ *Cic. in Verr.* II V 62, 161 ‖ 50 inflammatur *QZ* ‖ ac *Cic. cod. Lagom.* 29 ‖ 51 crudelitatis *ZB; cod. Mon. Quint.* IX 2, 40 ‖ emicabat *Ambros. m. alt. Mon. Quint. l. l.* ‖ 52 homines *codd. aliquot Cic.* ‖ qui *Cic. Lag.* 29 ‖ pḡsurus *B* ‖ aut] ut *O pr.* ‖ 53 quid nam *Z* ‖ proripi] = *q:* proripiat *ZB* proripi∗∗∗ (tur *ut vid.*) *Q* ‖

atque in foro medio nudari ac deligari et virgas expe-
10 diri iubet. Iam haec medius fidius sola verba: nudari ac
deligari et virgas expediri iubet tanti motus horrorisque
sunt, ut non narrari quae gesta sunt, sed rem geri prosus videas.
11 Gracchus autem non querentis neque implorantis, sed
nuntiantis vicem: palus, inquit, in foro destitutus est,
12 vestimenta detracta sunt, virgis caesus est. Sed enim
M. Cicero praeclare, cum diutina repraesentatione, non 'caesus
est', sed: caedebatur, inquit, virgis in medio foro Messa-
nae civis Romanus, cum interea nullus gemitus, nulla
vox illius miseri inter dolorem strepitumque plagarum
audiebatur, nisi haec 'civis Romanus sum'. Hac com-
memoratione civitatis omnia verbera depulsurum cru-
13 ciatumque a corpore deiecturum arbitrabatur. Complo-
rationem deinde tam acerbae rei et odium in Verrem detestatio-
nemque aput civis Romanos inpense atque acriter atque inflam-
manter facit, cum haec dicit: O nomen dulce libertatis! o
ius eximium nostrae civitatis! o lex Porcia legesque

QZBXOΠN

54 denudari *Cic. Lag.* 29 ‖ delegari *Q* deligare *X pr.* ‖ uirgis *QB* uirges *Z* ‖ expedire *Harl. et Par.* 7667 *Non. s. v.* expedire *p.* 297, 7 *M.* ‖ (§ 10) 55 Iam haec—iubet] *post* iubet *om. Π* ‖ 56 deligari] *ex* denudari *corr. X* delegari *Q* ‖ uirgis *Q* uirga *ZB* ‖ hor|risque *X pr.* horroresq; *Π* ‖ 57 prosus] *X:* prorsus ‖ (§ 11) 58 non] *om. Z* ‖ 59 vicem] *spat. rel. om. Z* ‖ pallus *X pr.* paulus *QZB* ‖ destitus σ ‖ (§ 12) *Cic. l. l.* § 162 ‖ 61 pleclare *Π* ‖ non] *om. B* ‖ 63 ciues *X pr.* ‖ Romanus, iudices, cum *Cic.* ‖ intra *Q* ‖ 64 vox alia illius *Cic.* ‖ istius *codd. Cic. dett.* ‖ strepitumque] *Q, Mart. Cap.* V § 517 (*qui cum ibidem paulo ante* - § 512 - *duo exempla ex eadem or. petita Ciceronis nomine non addito proferat huc recte relatus est*), '*quod haud scio an rectius sit*' *CAIordan ad Cic. l. l.:* screpitumq; *ZB* crepitumque *rell. cum codd. Cic.* ‖ 65 ciues *X pr.* ‖ sum. Hac] sum a *QB* sũ|ma *Z* ‖ hęc *X* Hac se *Cicero* ‖ 67 deiecturum] *SGerm.* 643; *Vat.* 3452 *ex Dress. sil.;* ς *cum Cic.:* diiecturum *ZOΠN* duecturũ *B* uecturũ *Q* di*|iecturus (s?) *X* ‖ (§ 13) cũ plorationem *X* ‖ 69 que] = *Q ut vid.* (q**, *ubi* ue *litt. erasas agnoscere mihi videbar*) *et* ; *spscr.* = *q* ‖ ciues *Q* (*ex sil.*) ‖ impense] *QZB; coni. assecutus erat v. d. in nota ms. ad ed. Ascens. adscripta teste i et Thysius:* incense *XOΠN* intente *HStephanus spec. emend. p.* 160 ‖ acrite *ZB* ‖ *Cic. l. l.* § 163 ‖ 70 oius *ut vid. ante corr. X* olus *x* ɔius *Q* ‖ 71 eximiaũ *X* eximię *Π* ‖ c**lex (um) *Q* = c̃ lex *q* ‖ leges Porciae *Quint.* IX 2, 38, *ubi cf. v. l. ap. Halm.* ‖ portia *QZB Cic. Lag.* 29 ‖

Semproniae! o graviter desiderata et aliquando reddita plebi Romanae tribunicia potestas! Hucine tandem haec omnia reciderunt, ut civis Romanus in provincia populi Romani, in oppido foederatorum, ab eo, qui beneficio populi Romani fasces ac secures haberet, deligatus in foro virgis caederetur? Quid? cum ignes ardentesque laminae ceterique cruciatus admovebantur, si te illius acerba inploratio et vox miserabilis non leniebat, ne civium quidem Romanorum, qui tum aderant, fletu gemituque maximo commovebare?

Haec M. Tullius atrociter, graviter, apte copioseque mise- 14
ratus est. Sed si quis est tam agresti aure ac tam hispida, quem 15
lux ista et amoenitas orationis verborumque modificatio parum delectat, amat autem priora idcirco, quod incompta et brevia et non operosa, sed nativa quadam suavitate sunt quodque in his umbra et color quasi opacae vetustatis est, is, si quid iudicii habet, consideret in causa pari M. Catonis, antiquioris hominis, orationem, ad cuius vim et copiam Gracchus nec adspiravit.

QZBXOΠN

72 et aliquando reddita] *om. Π* ‖ 73 tribunitia *QZ* (*h*[e] *cum inscr.* 3146 *Or., at cf. meliorem eiusdem recensionem ab Henzenio propositam n.* 6005) ‖ Hucine] *Cic.:* huccine *Q* huicine *BOΠ* huiccine *N* huine *Cic. Lag.* 29 ‖ huic in eandem *Z* huicme autem *X* ‖ 74 haec] *om. libri Cic.* ‖ reciderunt] = *codd. Cic.:* recciderunt *O* (*h*[e]) rectidert̄ *Z* rectiderit *B* ‖ Romanus] *om. QZB* ‖ prouinctia *Z* ‖ 75 populi Romani, in] appun *Q* appin *BZ* ‖ opido *Q pr. Z* ‖ abeq. *X* abeq.[ue] *x* ‖ 76 populi Romani] p *QZB* ‖ fasses *B* falces *Q* ‖ ac] et *Cic.* ‖ secures] = *Cic.:* securis *BO* ‖ habere *QZB* ‖ 77 Quid?] qd *compendiis quibusdam obscuris suprascriptis Q* ‖ 78 candentesque *v. l. dubiae auctoritatis ap. Cic. cf. Halmii in ed. Orell. alt. adn.* ‖ laminae] = *libri Cic.:* lamminae *OΠ* (*h*[e]) lammine *X* ‖ 7 mouebantur *QZ* et admouebantur *b* ‖ 79 siteti(*in* l *corr.*)lius *X* ‖ 80 non inhibebat *libri Cic.* ‖ nec *Π* ‖ 81 et gemitu *libri Cic.* ‖ (§ 14) 82 adtrociter *Z* ‖ grauiterque apte *BX* ‖ copiose apteque *Π* ‖ (§ 15) 83 ac] *om. B* ‖ hispidã *X pr.* ‖ quam *XΠ* ‖ 84 modifatio *z* estiodifatio *Z* ‖ 85 incõ pita *X* ‖ 86 sanitate *Z pr.* ‖ hiis 7 umbra 7 *Z* ‖ 87 'umbra et quasi squalor v. e. ἀρχαῖος πῖνος καὶ χνοῦς (*i. e.* χνοῦς ἀρχαιοπινής)' *RB*[*entley*] *class. journ.* XVII *N.* 33 *p.* 16 ‖ opicae *Ier. Markland ep. crit. ad Fr. Hare* (*Cantabr.* 1723) *p.* 153; *v. d. misc. obss.* IV (1734) *p.* 437 ‖ estis si *Z* .estis si *B* ẹstis .si *Π* ‖ is] *om. X* ‖ 88 parimcatonis *Z* ‖ 89 at *ZB* ‖

16 Intelleget, opinor, C a t o n e m contentum eloquentia aetatis suae non fuisse et id iam tum facere voluisse, quod C i c e r o postea **17** perfecit. In eo namque libro, qui d e f a l s i s p u g n i s inscriptus est, ita de Q. Thermo conquestus est: D i x i t a d e c e m v i r i s p a r u m b e n e s i b i c i b a r i a c u r a t a e s s e. I u s s i t v e s t i m e n t a d e t r a h i a t q u e f l a g r o c a e d i. D e c e m v i r o s B r u t t i a n i v e r b e r a v e r e, v i d e r e m u l t i m o r t a l e s. Q u i s h a n c c o n t u m e l i a m, q u i s h o c i m p e r i u m, q u i s h a n c s e r v i t u t e m f e r r e p o t e s t? N e m o h o c r e x a u s u s e s t f a c e r e; e a n e f i e r i b o n i s, b o n o g e n e r e g n a t i s, b o n i c o n s u l t i s? u b i s o c i e t a s? u b i f i d e s m a i o r u m? I n s i g n i t a s i n i u r i a s, p l a g a s, v e r b e r a, v i b i c e s, e o s d o l o r e s a t q u e c a r n i f i c i n a s p e r d e d e c u s a t q u e m a x i m a m c o n t u m e l i a m, i n s p e c t a n t i b u s p o p u l a r i b u s s u i s a t q u e m u l t i s m o r t a l i b u s, t e f a c e r e a u s u m e s s e? S e d q u a n t u m l u c t u m, q u a n t u m g e m i t u m, q u i d l a c r i m a r u m, q u a n t u m f l e t u m f a c t u m a u d i v i? S e r v i i n i u r i a s n i m i a s a e g r e f e r u n t: q u i d i l l o s, b o n o g e n e r e

---

QZBXOΠN

(§ 16) 90 contemptum *O pr.* ‖ suae] *om. Q* ‖ 91 cum facere uoluisset *X* ‖ (§ 17) *M. Porcii Catonis or. de falsis pugnis contra Thermum fr. ORF² p.* 44 *sq. HMeyer; in QMinucium Thermum de falsis pugnis p.* 41 *sq. Iord.* ‖ 93 ita] *om. X* ‖ dequẽtmo *B* de quę ter m. *X* de quaternío *Z* d*(e) quatternio *X* ‖ termo *Π* ‖ dixis *N* ‖ ad *B* ‖ ade cē uiris *Q pr.* a decē a uiris *Z* ‖ 94 sibi bene *XN* ‖ curata] *in mg. add. X* ‖ esset *Z* ‖ 95 brut**tiani *X* brutiani *Π* Brettiani 'perpetuo' *h. l. cod. ISchegki (v. eius observ. et emend. praemess. ep.* VI, *lamp. Grut.* IV 899) ‖ 96 uerb̄a ue *Q pr.* uerbau *Z* uerbera**uere *X* ‖ moriales *ZB* ‖ mortale s; quis *Q pr.* ‖ 98 ea ne *Q* ‖ 99 gene regnatis *X pr.* ‖ gnatis] = *Π* (*falsus est Iord.*): ignatis *ZB* natis *q* ‖ consultis] *libri fere omnes; 'fortasse uerum' iam dixit Iordan:* c̃ fultis *X* consulitis *e vg.* consuetis τ *ap. Iord.* ‖ ubi societas—inspectantibus] *lin.* 102 *ex h. l.* (*v. ann. phil.* 85, 718) *descriptum ap. Non. s. v.* vibices *p.* 187, 27 *M.* ‖ 100 maiorem signitas *Non. Leid.* ‖ iniuriam *codd. Non.* ‖ 101 eis *libri Noniani* (= *Nic. Perottus in app. cornucopiae col.* 11-*immo* 12-95 *ed. Ald. a.* 1513) ,vis, *Perotto, si Meyero et Iordano fides, auctore ap. Non. 'vulgati', prob. Mercero* ‖ carnificans *et* carnificas *libri Noniani* ‖ 102 contumuliam *O pr.* ‖ 104 esses et *QZB* esse ? et *q* ‖ 105 quantum tum luctum τ *ap. Iord.* ‖ 106 nimias] τ *ap. Iord.* μ: nimis ‖ egere *Z pr.* ‖

gnatos, magna virtute praeditos, opinamini animi habuisse atque habituros dum vivent?

Quod Cato dixit: Bruttiani verberavere, ne qui fortasse 18 de 'Bruttianis' requirat, id significat: Cum Hannibal Poenus cum 19 exercitu in Italia esset et aliquot pugnas populus Romanus adversas pugnavisset, primi totius Italiae Bruttii ad Hannibalem desciverunt. Id Romani aegre passi, postquam Hannibal Italia decessit superatique Poeni sunt, Bruttios ignominiae causa non milites scribebant nec pro sociis habebant, sed magistratibus in provincias euntibus parere et praeministrare servorum vicem iusserunt. Itaque hi sequebantur magistratus, tamquam in scaenicis fabulis qui dicebantur 'lorarii', et quos erant iussi vinciebant aut verberabant; quod autem ex Bruttiis erant, appellati sunt 'Bruttiani'.

IV.

Quod P. Nigidius argutissime docuit, nomina non positiva esse, sed naturalia.

Nomina verbaque non positu fortuito, sed quadam vi et ratione 1 naturae facta esse, P. Nigidius in grammaticis commentariis docet, rem sane in philosophiae disceptationibus celebrem.

QZBXOΠN

107 gnatos] *Π cf. lin.* 99: natos ‖ animi] *om. Π* ‖ 108 vivent] = *x:* uiuerent *S. Germ.* 643 *Vat.* 3452 ϰ ‖ (§ 18) 109 quo *X* ‖ brutiani *QΠ* brutinianiș *Z* ‖ uerbera uere *Q pr. Z* ‖ .neq; (neque *Z*) fortasse *QZ* ne quis forte *Π* ‖ 110 brutinianis *Z* ‖ (§ 19) 111 ali∗quot *X* aliqđ (*sic*) *Z* ‖ 112 pugna∗uisset (s) *X* ‖ primi∗∗|totius (to) *X* ‖ brutii *QΠ* ‖ hannibaliē *Q* ‖ 113 aitalia *B* ‖ 114 penis *Z* ‖ brutios *ZΠ* bruttios∗ *X* ‖ ∗causę *X* ‖ 116 prouinciam *N pr.* ‖ euentibus *O pr.* abeuntibus *Π* ‖ 117 itaque insequebantur *X* ‖ hii *Q pr. Z* ‖ caenicis *O pr.* ‖ 118 fabulisq; dicebantur *X* ‖ lolarii *QZB* ‖ uincebant *Z* ‖ 119 autem] ante *Z* ‖ brutiis *Z et ut vid. ante corr. Q:* britiis *q* ‖ erant] *om. B* ‖ 120 brutiani *Q* ‖

IV. (*lemm.*) 2 pnigidius *B* pingidius *QZ* ‖ (§ 1) 4 posita *B* ‖ 5 pnigidius *QB* pingidius *Z* ‖ 6 philosophee *B* ‖ disceptationibus] *mᵃ h:* discertat(c *Q*)ionibus *QBOΠN hᵉ* (discertatio *nusquam, quod sciam, legitur,* discertare *verbum non nisi not. Tir. auctoritate nititur; ap. Plaut. sane Men.* V 2, 58 *v.* 809 discertatis *ex Vat. m. pr. ac novicio Lipsiensi recepit Ritschelius, sed* dissertatis *ex utroque Palat. cum correctore Vat. restituit Vahlenus v.* 800) discretationibus *Z* diserationib; *X* dissertationibus

2 Quaeri enim solitum aput philosophos, ‘φύσει’ τὰ ὀνόματα sint ἢ
3 ‘θέσει’. In eam rem multa argumenta dicit, cur videri possint verba esse naturalia magis quam arbitraria. Ex quibus hoc visum
4 est lepidum et festivum: ‘Vos’, inquit, cum dicimus, motu quodam oris conveniente cum ipsius verbi demonstratione utimur et labeas sensim primores emovemus ac spiritum atque animam porro versum et ad eos, quibuscum sermocinamur, intendimus. At contra cum dicimus ‘nos’, neque profuso intentoque flatu vocis neque proiectis labris pronuntiamus, sed et spiritum et labeas quasi intra nosmetipsos coercemus. Hoc idem fit et in eo, quod dicimus ‘tu’, ‘ego’ et ‘tibi’ et ‘mihi’. Nam sicuti, cum adnuimus et abnuimus, motus quidam ille vel capitis vel oculorum a natura rei, quam significat, non abhorret, ita iam his vocibus quasi gestus quidam oris et spiritus naturalis est. Eadem ratio est in Graecis quoque vocibus, quam esse in nostris animadvertimus.

V.

Avarus simplexne vocabulum sit an compositum et duplex, sicut P. Nigidio videtur.

1 ‘Avarus’ non simplex vocabulum, sed iunctum copulatumque esse P. Nigidius dicit in commentariorum undetricesimo.

QZBXOΠN o vg. ‖ (§ 2) 7 enim queri *Z* ‖ φύσει—θέσει] *ON:* fisthitasnomata sint ethesei *Π* GR. Nominata sunt. GR. *Q Graeca om. X, add. x* ‖ ΦΥCΘΙ *x* ‖ Ταο. Nominata sint (sunt. *Z*) HTECEI (H ΤCΕCΙ *Z*) *BZ* ‖ (§ 3) 8 dicit, cur] dř *Z* dr̄. *B* dnr *Q* dicit, ut *i* ‖ uiderine *q* ‖ posint *B* possunt *X* ‖ 9 natura alia *BZq* natu|alia *Q* ‖ quam] q; *X pr.* ‖ . Ex—quodam] hoc quibusdam *X* ‖ 10 est] *om. Z* ‖ festiuam uos *Z* ‖ *P. Nigidii comm. gramm. inc. lib. fr.* VI *p.* 266 *Rutgers. var. lect.* III 16 ‖ (§ 4) inquit] enim *Π* ‖ 11 qď|amoris *Q* ‖ 12 labeas] = *b* (*omnes lin.* 17): labias *B* labas *XON* labras *O m. rec.* labra * (s *semiras.*) *x* ‖ sensum *Z* ‖ 13 hac *X* ‖ 14 quibus con(c̃ *B*)sermocinamur *Bςκ* quib; cumsermocinamur *Z* quib; sermocinamur *X* ‖ ad *X pr. O pr.* ‖ 16 laboris *Zb* ‖ 17 cohercemus *QXO pr. Π* ‖ 18 fit in *B* ‖ tu] *om. Z;* tū *QB* tu et *N* ‖ 21 ita iam his] *h:* id iam his (hiis *Z*) *QZ* id iābis *B* ita in his *XOΠNvg.* ‖ 22 * oris (h) *Q* ‖

V. *Exstat in TY* (*lemm.*) 2 sicuti *ΠN* ‖ pnigidio *QB* pingidio *Z* ‖ (§1) 4 Varus *litt. init. spat. rel. z* QVarus *Z* ‖ 5 pnigidius *Q:* nigidius ‖ *P. Ni-*

Avarus enim, inquit, appellatur qui avidus aeris est. Sed in ea copula e littera, inquit, detrita est. Item 2 'locupletem' dictum ait ex conpositis vocibus, qui 'pleraque loca', hoc est qui multas possessiones teneret.

Sed probabilius id firmiusque est, quod de 'locuplete' dixit. 3 Nam de 'avaro' ambigitur: cur enim non videri possit ab uno solum verbo inclinatum, quod est 'aveo', eademque esse fictura, qua est 'amarus', de quo nihil dici potest, quin duplex non sit?

VI.

Multam dictam esse ab aedilibus plebei Appi Caeci filiae, mulieri nobili quod locuta esset petulantius.

Non in facta modo, sed in voces etiam petulantiores publice 1 vindicatum est; ita enim debere esse visa est Romanae disciplinae dignitas inviolabilis. Appi namque illius Caeci filia, a ludis quos 2 spectaverat exiens, turba undique confluentis fluctuantisque populi iactata est. Atque inde egressa, cum se male habitam diceret, 'quid me nunc factum esset', inquit, 'quantoque artius pressiusque conflictata essem, si P. Claudius, frater meus, navali proelio classem navium cum ingenti civium numero non perdidisset? certe quidem maiore nunc copia populi oppressa intercidissem. Sed utinam', inquit, 'reviviscat frater aliamque classem in Siciliam ducat atque istam multitudinem perditum eat, quae me nunc male miseram

---

QZBXOΠNTY

gidii comm. gramm. lib. XXIX *fr. p.* 265 *Rutg. l. modo l.* ‖ 6 inquid *X* ‖ appellatus *ON* ‖ 7 e] *om. QZB* ‖ (§ 2) 8 locupletum X ‖ pluraq; *Z* ‖ (§ 3) 10 dicit *B*(*ex sil.*) ς ‖ 11 uaro *Q pr.* ‖ 12 solo *Y* ‖ aveo] *edd.:* abeo (*et* ab eo) *ZBXOΠN* auet *Q* habeo *TY* ‖ 13 aqua *Q pr.* ‖ dici nichil *Y* ‖ dici*(t) *X* ‖ potest|**** (test *ut vid.*) *X* ‖

VI. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 ȩdibus *Π* ‖ plebi *ΠN* ‖ appii *Πq* ‖ Caeci filiae] Cecilie *QZB* ‖ filiae] *om. Π* ‖ mulier inobili *Π* ‖ (§ 1) 4 īfacta *q* īf***cta *Q* ‖ plublice* *X* ‖ 5 debebere *Z* ‖ est] 7 *Z* ‖ 6 dignitas—ludis] *om. Π* ‖ (§ 2) Appii *QZBOT* Apii *XY* ‖ quospectauerat *X* ‖ 7 fluc*tuantisq; *X* ‖ 8 iacta *X pr.* ‖ inde egressa se *Y* ‖ 9 quit *B* ‖ me] *sup. lin. add. X* me (IM *sup.*) *Q* ‖ p̄ss'|q; *Q* ‖ 10 P.] *om. QZB* ‖ 11 ɴauem *X* ‖ pdisset *B* ‖ nunc quidem maiore *P* ‖ quidem] qđ *Z* ‖ 12 interdissem *Y* ‖ 13 reuiuescat *ZB* ‖ frat̃**(en) *Q* ‖ aliaq. *ZB* ‖ 14 eat] erat *Q* ‖ male nunc *X* ‖

3 convexavit!' Ob haec mulieris verba tam inproba ac tam incivilia C. Fundanius et Ti. Sempronius, aediles plebei, multam dixerunt
4 ei aeris gravis viginti quinque milia. Id factum esse dicit Capito Ateius in commentario de iudiciis publicis, bello Poenico primo, Fabio Licino et Otacilio Crasso consulibus.

VII.

Fluminum, quae ultra imperium Romanum fluunt, prima magnitudine esse Nilum, secunda Histrum, proxima Rodanum, sicuti M. Varronem memini scribere.

1 Omnium fluminum, quae in maria, qua imperium Romanum est, fluunt, quam Graeci 'τὴν εἴσω θάλασσαν' appellant, maximum esse Nilum consentitur. Proxima magnitudine esse Histrum scripsit
2 Sallustius. Varro autem cum de parte orbis, quae Europa dicitur, dissereret, in tribus primis eius terrae fluminibus Rodanum

---

QZBXOΠNTY

(§ 3) 15 mulieres *X pr.* ‖ uerbatam *Q* ‖ inproba] = *o:* proba *O* ‖ actam *Q pr. Π* ‖ incivilia C.] = *x:* inciuili ac *Z* inciuilia ac *B* inciuilli ac *X* ‖ 16 .G͠n. *T* .g͠n. *Y* ‖ fudanius *B* fudatius *Q* ‖ tiberius *QXOTY* tyberius *ZBΠ* ‖ plebe ī *QZB* plebe *O(Π?)N* pleb *q* ‖ plebemultā *X* ‖ mulctam *t* ‖ multa īdixerunt *B* ‖ dixerunt (l' ti) *Q* ‖ 17 uinginti *T* ‖ (§ 4) 18 at eius *T* adei' *B* ad eius(= ei' *Q*)*QZ* *lineola subducta del. indic. q* ‖ pu*|blicis *Q* puplicis *Z* ‖ *C. Atei Capitonis coniectaneor.* (*lib.* IX *v.* IV 14, 1) *fr.* 2 *IA*⁴ *p.* 115 *sq. Huschk.* ‖ *poenico *X* punico *q* ‖ 19 licinio *QZBXΠTY* ‖ Otacilio] ϰ: T. (*s.* .T. *s.* t.) acilio *ΠNTY* t̃. acilio *O* t̃ acilio *ZB* t̃acilio *X* = teracilio *Q* ‖ grasso *Y* & crasso *X* ‖

VII. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 ultra] intra *ab Ascensio in schol. reiectum IMercerus ad Non. s. v.* intra *p.* 530, 12 *obloquentibus Thysio et i* ‖ 3 Rodanum] *ZB cf. v. l. lin.* 9 *et lemm.* VI 3 *adn.:* rhodanum ‖ M.] *om. Q* in *Z* ‖ (§ 1) 6 fluut *Z* ‖ quam—appellant] *om. TY* ‖ *Graeca spat. vac. rel. om. X, inseruit x* GR *Q* teneisothallassan *Π* ‖ THEN *N* ‖ EICO *ZB* ‖ ΘαΛαaccaN *B* ΘαΛΛaccaN *ON* ΘαΛacca *X* ‖ 7 multitudine *X* ‖ hystrum *ZT* ‖ 8 *Sallust. hist.* III 56 *Kr.* 10 *D.* ‖ (§ 2) *Varron. opp. inc. fr. p.* 366 *Bip. cf. k* 45, 1; *ad disciplinarum lib.* IV *de geometria rettulit Ritschl de Varr. disc. libris p.* 42 = *opusc.* III 390; *ant. rer. hum. lib.* XIII *inseruit PMirsch de M. Ter. V. ant. rer. hum. libris* XXV *fr.* VI *p.* 116 ‖ 9 "tribus" primis terrae eius *Π* *eius *T* ‖ terrae] *om. TY* ‖ Rodanum] *QZB et ut vid. X pr. c. lin.* 3: rhodanum ‖

esse ponit, per quod videtur eum facere Histro aemulum. Histros enim quoque in Europa fluit.

VIII.

Inter ignominias militares, quibus milites coercebantur, fuisse sanguinis dimissionem; et quaenam esse videatur causa huiuscemodi castigationis.

Fuit haec quoque antiquitus militaris animadversio, iubere 1
ignominiae causa militi venam solvi et sanguinem dimitti. Cuius 2
rei ratio in litteris veteribus, quas equidem invenire potui, non
exstat; sed opinor factum hoc primitus in militibus stupentis animi
et a naturali habitu declinatis, ut non tam poena quam medicina
videretur. Postea tamen ob pleraque alia delicta idem factitatum 3
esse credo per consuetudinem, quasi minus sani viderentur omnes,
qui delinquerent.

IX.

Quibus modis quoque habitu acies Romana instrui solita sit, quaeque earum instructionum sint vocabula.

Vocabula sunt militaria, quibus instructa certo modo acies 1
appellari solet, 'frons', 'subsidia', 'cuneus', 'orbis', 'globus', 'forfices',
'serra', 'alae', 'turres'. Haec et quaedam item alia invenire est 2
in libris eorum, qui de militari disciplina scripserunt.

QZBXOΠNTY

10 hystro *TZ* ‖ hystros *Z* histrus *XOΠN* hystrus *TY* ‖ 11 europ *B* ‖ fuit *ZX* ‖

VIII. *Exstat in TY; totum tamquam Plinianum immutatum fere descripsit Io. Sarisb. Polycrat.* VI 12 *p.* 28 *Gil.* ‖ (*lemm.*) 2 coercebantur] *ZXONTY:* cohercebantur *Π* corcebantur *B* exercebantur *Q* ‖ 3 dimissionem] *Z cf. lin.* 5: demissionem ‖ (§ 1) 4 Fuid *Z* ‖ 5 ueniam *ZBXpr.* ‖ dimitti] *mei omnes, Sarisb. cf. lin.* 3 ‖ (§ 2) 6 in litteris in litteris *X* ‖ se quidē *ZB* ‖ 7 primū *T* primo *Io. Sarisb.* ‖ stupentib; *Q pr.* '*non pauci*' *i* (?) stupendis *X* ‖ 8 a] = *Sarisb.*: *om. Q* ‖ declinantis *QNYo Sarisb.* ‖ non] = *sup. lin. add. Y* ‖ 9 uidetur *Z* ‖ (§ 3) *ante* Postea *voc.* VIIII *in mg. x* ‖ post et am̃ *ut vid. X pr.* ‖ ob pluraq; *Z* oppleraq; *X* ‖ delicta—alia] *c.* 9, 2 *lin.* 6 *post* alia *om. X* ‖ facti∗∗ *Q pr.* factita tum *Z* ‖ 11 qui contra officium delinquerent *Sarisb.* ‖

IX. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Quibus] *litt. init. Q spat. vac. rel.* 1*Z* ‖ (§ 1) 5 appellari solet] appellat̆. *T* ‖ fron∗s *Q* ‖ forfices. glob'. *PY* ‖ 6 aletur|res *Z* alẹtarres *T* ‖ (§ 2) item] ita *Q* ‖ 7 in libris] = *fq:* imbris (?) *Q* ‖ melitari *Q pr.* ‖

3 Tralata autem sunt ab ipsis rebus, quae ita proprie nominantur, earumque rerum in acie instruenda sui cuiusque vocabuli imagines ostenduntur.

X.

Quae eius rei causa sit, quod et Graeci veteres et Romani anulum hoc digito gestaverint, qui est in manu sinistra minimo proximus.

1 Veteres Graecos anulum habuisse in digito accepimus sinistrae manus, qui minimo est proximus. Romanos quoque homines aiunt
2 sic plerumque anulis usitatos. Causam esse huius rei Apion in libris Aegyptiacis hanc dicit, quod insectis apertisque humanis corporibus, ut mos in Aegypto fuit, quas Graeci 'ἀνατομὰς' appellant, repertum est, nervum quendam tenuissimum ab eo uno digito, de quo diximus, ad cor hominis pergere ac pervenire; propterea non inscitum visum esse, eum potissimum digitum tali honore decorandum, qui continens et quasi conexus esse cum principatu cordis videretur.

XI.

Verbum 'mature' quid significet quaeque vocis eius ratio sit; et quod eo verbo volgus hominum inproprie utatur; atque inibi, quod 'praecox' declinatum 'praecocis' faciat, non 'praecoquis'.

1 'Mature' nunc significat 'propere' et 'cito' contra ipsius verbi sententiam; aliud enim est 'mature' quam dicitur. Propterea

---

QZBXOΠNTY

(§ 3) 8 translata *ZBTqx* tranlata *Y* ‖ propria‿enominantur *X* ‖ 9 in] *om. T* ‖ acię *X pr.* ‖

X. *Exstat in TY; adhibuit Macr. Sat.* VII 13, 7 *sq.; descripsit fere Io. Sarisb. Polycr.* VI 12 *p.* 28 *Gil.* ‖ (*lemm.*) 2 anulo *Z* ‖ hoc] *QZB:* in eo ‖ 3 quę *Π* ‖ est|est *Z* ‖ in] *om. B* ‖ (§ 1) 4 accepimus] *Qo:* accipimus ‖ 5 manus] m *X pr.* ‖ in imo *O* mimo *o* ‖ 6 pleriq. *ZB* ‖ (§ 2) *ẽe (?˜) *X* ‖ appion *B* ‖ *Apion. Aegyptiac. lib. inc. fr.* 7 *FHG* III 511ᵃ *M.* ‖ 7 egyptiatis *Z* ‖ quid *O pr.* ‖ 8 corporibus] opibus *X pr.* ‖ nos *Y pr.* ‖ in Aegypto] *om. Sarisb.* ‖ quas-- appellant] *om. TY* ‖ ἀνατομὰς] *lac. rel. om. X* aNaMac *sup.* M *litt.* TO *add. x* anatomas *Π* ‖ apellant *X* ‖ 9 apertum *et* compertum '*aliter*' *Thysius; sunt vv. ll. ap. Sarisb.* ‖ 11 non] nunc *ex corr. ut vid. X* ‖ in**itũ *X* institutum *xς* ‖ eum] cum *Q pr.* ‖ 12 decorarandū *Q* ‖ **et (et *ut vid.*) *X* ‖ quasi et quasi *ON* ‖ connexus *BNz* ‖ princippatu *X* ‖

XI. *Adhibuit Non.* 51, 23 *M.* (*v. ann. phil.* 85, 713) *et Gellio Nigidioque nominatim allatis Serv. plenior q. f. ad Verg. G.* I 260, *Nigidianis*

P. Nigidius, homo in omnium bonarum artium disciplinis egre- 2
gius, 'mature', inquit, est quod neque citius est neque
serius, sed medium quiddam et temperatum est.

Bene atque proprie P. Nigidius. Nam et in frugibus et 3
in pomis 'matura' dicuntur, quae neque cruda et inmitia sunt
neque caduca et decocta, sed tempore suo adulta maturataque.
Quoniam autem id, quod non segniter fiebat, 'mature' fieri dice- 4
batur, progressa plurimum verbi significatione non iam, quod non
segnius, sed quod festinantius fit, id fieri 'mature' dicitur, quando
ea, quae praeter sui temporis modum properata sunt, 'inmatura'
verius dicantur.

Illud vero Nigidianum rei atque verbi temperamentum divos 5
Augustus duobus Graecis verbis elegantissime exprimebat. Nam
et dicere in sermonibus et scribere in epistulis solitum esse
aiunt 'σπεῦδε βραδέως', per quod monebat, ut ad rem agendam
simul adhiberetur et industriae celeritas et diligentiae tarditas, ex
quibus duobus contrariis fit 'maturitas'. Vergilius quoque, si 6

QZBXOΠN

male Gelliana agglutinans (*cf. k p.* 28 *et Thilo quaest. Serv. p.* 14 *sq., cuius tamen sententiae equidem adstipulari nequeo*)*; totum fere, additamentis quibusdam ad* § 6 *amplificatum, descripsit Macr. Sat.* VI 8, 7—13 ‖ (*lemm.*) 2 Verbum —eius] *in ras. z* ‖ qđ *z* ‖ significi *z* ‖ et] ut *Q* ‖ 3 utatur] *h:* utitur ‖ 4 praecocis] p̄cosis *Π* ‖ facit *Z* ‖ (§ 1) 5 ature *litt. init. spat. rel. Q* Nature *q* M⁎ature *X* maturae *O pr.* ‖ prospere et scito *ut vid. X pr.* ‖ contra ipsius] *om. X* ‖ 6 est enim *Π* ‖ maturae *O pr.* ‖ q̃m (*i. e.* quoniam) *Z* ‖ dicitur propterea. P. *N* ‖ (§ 2) 7 pnigidius *B* pingidius *Z* puidius *Q* puidius *compendiis quibusdam non satis dilucidis* (nig?) *spscr. q* ‖ *P. Nigidii comm. gramm. ut vid. fr. var. lect.* III 16 *p.* 269 *Rutgers.* ‖ om̃ı*ũ⁎⁎ bonarum *X* ‖ eggregius *Z* ‖ 8 inquid *O pr.* ‖ *alt.* est] *om. Macr.* ‖ 9 .Quiddam *Z* ‖ ⁎temperatum *X* ‖ est bene *Z* ‖ (§ 3) 10 propriae *X* ‖ p. nigius *X pr.* pnigidius *Q* nigidius *ZBO* ‖ 11 im *X* ‖ maturata *ut vid. X pr.* ‖ ininitia *Q post* n *alt.* ⁊ *spscr. q* ‖ 12 et nimium cocta *Macr.* ‖ adulta maturataque] temperate adulta *Macr.* ‖ (§ 4) 13 quom *N* ‖ maturę *X* ‖ 14 uerbis *X* uerba *ZB* ‖ significatione non] *Qi:* significatio stet non *B et sic certe Z* significatio⁎⁎ et non *z* ‖ non] *om. Z* ‖ 15 festinatius *Q pr. ut vid. XON* ‖ quando] quamvis *s.* quum μ, *at v. hra p.* 63 ‖ 16 ⁎p̃t *X* ‖ ꝓpati *B* p̄parata *Z* ‖ (§ 5) 18 diuus *XOΠNq* ⁎⁎⁎⁎s *Q* ‖ 19 gretis *X* ‖ verbis] *om. Π* ‖ 21 σπεῦδε βραδέως] = *x: lac. rel. om. X* ‖ CTIEΥΔE *Z* CΓIEΥΔE *B* ‖ BPaΛEωC(. *Z*) *ZB* ‖ 22 industria ce⁎⁎leritatis *X* ‖ sceleritas *Q pr.* ‖ 23 '*Potuit dicere* duabus' *i* ‖

quis animum adtendat, duo ista verba ʻproperareʼ et ʻmaturareʼ tamquam plane contraria scitissime separavit in hisce versibus:

Frigidus agricolam si quando continet imber,
Multa, forent quae mox caelo properanda sereno,
Maturare datur.

7 Elegantissime duo verba ista divisit; namque in praeparatu rei rusticae per tempestates pluvias, quoniam otium est, ʻmaturariʼ potest, per serenas, quoniam tempus instat, ʻproperariʼ necessum est.

8 Cum significandum autem est, coactius quid factum et festinantius, tum rectius ʻpraematureʼ factum id dicitur quam ʻmatureʼ, sicuti Afranius dixit in togata, cui Titulus nomen est:

ʹAdpetis dominátum demens praémature praécocem,

9 in quo versu animadvertendum est, quod praecocem inquit, non ʻpraecoquemʼ; est enim casus eius rectus non ʻpraecoquisʼ, sed ʻpraecoxʼ.

QZBXOΠN

(§ 6) 24 ista duo uerba *O* ‖ 25 *post* maturare *sqq.* tamquam— maturare] *om. Z, sed in mg. add. z cf. v. l. lin.* 28 ‖ cotraria *B* ‖ hisce] insee *Z* ‖ uer (sib; *sup. lin. add.*) *X* ‖ *Verg. G.* I 259 *sqq.* ‖ 26 agricolas *Macr.* ‖ 27 mox** *X* POST *Verg. Med.* ‖ 28 mature *z* ‖ datur elecantissime *B* ‖ (§ 7) 29 eligantissime *O* ‖ paratur ei rustice *Π* ‖ 30 rei] = *x*: **ei *X* ‖ tempestatis *Z* ‖ quoniam] = *O:* quom *N* quādo *o* ‖ motium *ZB* in ocium *Q* ex necessitate otium *Macr.* ‖ 31 potest] p^{t} *ZB* ‖ serenas. *QZB* serena*. *q* ‖ quom *N* ‖ necessum] = *Q ut vid.:* necesse *q* ‖ est cum *Z* ‖ (§ 8) 32 coactus *Z* ‖ festinatius *ZXOΠN* ‖ 33 praematurae *O pr.* ‖ id factum *Π* ‖ id] *om. B* ‖ maturae *Z* ‖ 34 sicut *O* ‖ affranius *Z* ‖ *Afranii Tituli fr. un. v.* 335 *CRF p.* 208 *Ribb.*[2] ‖ Titulus nomen] ϰ: titulus nomen *libri tantum non omnes:* titulos nomen *O pr.* titulus νόμος (*s.* Νόμος) *Macr. P exhibere dicebatur* (*non affert Eyssenhardtius*); *Ascensius in schol. et ed. Paris. a.* 1536 titulus Omen *L de Ian. ad Macr. l. l.* § 13; *Th. Bergk ann. phil.* 101, 846 (*opusc. phil.* I 410), *at cf. ipsius Ianii l. l. et Ribbeckii adnott. cum huius corollario l. l. p.* LXXVII ‖ 35 Appetis *BΠ* ‖ demens] v&eris *Macr. P*, ʻ*ut* Veneris *subesse suspicari possis*ʼ (*Ribb.*) petens *rell. fere codd. Macr. ap. Ian.* (*unus in ras.*) ‖ praematurae *O pr.* ‖ p̄coccem *B* ‖ (§ 9) 36 uersũ *B pr.* ‖ amaduertendum *Π* ‖ p̄coccem *ZB* ‖ 37 casʼ eiʼ casusis (rectus *sup. lin.*) rectus ñ *B* ‖ praecoquis] *e:* prae(*s.* p̄)cocis ‖

XII.

De portentis fabularum, quae Plinius Secundus indignissime in Democritum philosophum confert; et ibidem de simulacro volucri columbae.

Librum esse Democriti, nobilissimi philosophorum, de vi 1
et natura chamaeleontis eumque se legisse Plinius Se-
cundus in naturalis historiae vicesimo octavo refert,
multaque vana atque intoleranda auribus deinde quasi a Demo-
crito scripta tradit, ex quibus pauca haec inviti meminimus, quia
pertaesum est: accipitrem avium rapidissimum a chamaeleonte 2
humi reptante, si eum forte supervolet, detrahi et cadere vi
quadam in terram ceterisque avibus laniandum sponte sua obicere
sese et dedere. Item aliud ultra humanam fidem: caput et collum 3
chamaeleontis si uratur ligno, quod appellatur 'robur', imbres et
tonitrus fieri derepente, idque ipsum usu venire, si iecur eiusdem
animalis in summis tegulis uratur. Item aliud, quod hercle an 4
ponerem dubitavi, ita est deridiculae vanitatis, nisi idcirco plane
posui, quod oportuit nos dicere, quid de istiusmodi admirationum
fallaci inlecebra sentiremus, qua plerumque capiuntur et ad per-
niciem elabuntur ingenia maxime sollertia, eaque potissimum, quae

---

QZBXOΠNTY

XII. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 portensis *ZB* ‖ fabularumq. plinius *Z* ‖ inde mocritum *Q pr.* ‖ 3 cūfert *Q* ‖ et] *QZB: om.* ‖ simulachro *ΠN* ‖ (§ 1) 4 nobilissimo *X pr.* ‖ de vi et natura chamaeleontis] *cf. m* 639; 641 *coll. Mullachio Democr. opp. fr.* (*Berol.* 1843) *p.* 72 *sqq.;* 139 *sq., EHFMeyer Gesch. d. Botanik* I 278 *sq. coll. p.* 277 *sqq.* ‖ ueni *Π* ‖ 5 *in nomine* chamaeleon *scribendo varie per totum caput peccant librarii* ‖ eum se *ZX* ‖ *Plin. n. h.* XXVIII § 112 *sqq.* ‖ 6 naturali historie (hystorie *Z*) *ZB* ‖ *fort.* naturali historia vicesima octava *g* ‖ vicaesimo *X* ‖ refet ͝ *Q* ‖ 7 intolleranda *ZONY* ‖ 8 scribia *B* ‖ inuitime minim' qui apte sum *X* ‖ (§ 2) 9 Accipit rē *Q pr.* ‖ auem *Π* ‖ ac‿hameleonte *O* ‖ 10 .Si *Z* ‖ sup***(*s.* ****)uolet *X* ‖ dethrai *T* ‖ 11 avibus] *om. O; in mg. add. o* ‖ (§ 3) 12 ultra] *sup. lin. add. X* ‖ fidem caput *Z* ‖ capud *Q* ‖ 13 si*(*s.* **)|urať (u *in mg. add.*) *X* sui rať *Q* sụi rạť (*voluit certe* si uratur) *q* ‖ 7 imbres 7 *B* ‖ inbres *X* ‖ 14 tonitruus *QZ* ‖ fieri de re¦pente *Z* ‖ 15 summiſtegelis *X pr.* ‖ utatur *Q* iuratur *X* ‖ (§ 4) Ita *Q pr.* ‖ herclean *Z* ‖ erclean ponerem *X* ercle anponerem *X* ‖ 16 est] *om. B* ‖ de ridicule *T* ‖ 18 fallacii *Π* ‖ indelecebra *O pr.* ‖ pleraque *X* ‖ pnitiem *T* ‖ 19 maxime sollercie eaque* *Q* maxime sollertie|aquae *B* maxime sollercie aque *Z* maximae sollertiae, eaque *hᵉ* ‖ potississimū *B* ‖

5 discendi cupidiora sunt. Sed redeo ad Plinium. Sinistrum
pedem ait chamaeleontis ferro ex igni calefacto torreri cum herba,
quae appellatur eodem nomine chamaeleontis, et utrumque mace-
rari unguento conligique in modum pastilli atque in vas mitti
ligneum et eum, qui id vas ferat, etiamsi is in medio palam
versetur, a nullo videri posse.

6 His portentis atque praestigiis, a Plinio Secundo scriptis,
7 non dignum esse cognomen Democriti puto; vel illud quale est,
quod idem Plinius in decimo libro Democritum scripsisse
adseverat, aves quasdam esse certis vocabulis et earum avium
confuso sanguine gigni serpentem; eum qui ederit linguas avium
et conloquia interpretaturum.

8 Multa autem videntur ab hominibus istis male sollertibus
huiuscemodi commenta in Democriti nomen data, nobilitatis
9 auctoritatisque eius perfugio utentibus. Sed id, quod Archytam
Pythagoricum commentum esse atque fecisse traditur, neque
minus admirabile neque tamen vanum aeque videri debet. Nam
et plerique nobilium Graecorum et Favorinus philosophus,
memoriarum veterum exsequentissimus, affirmatissime scripserunt,

---

QZBXOΠNTY

20 cupiora *B* ‖ (§ 5) 21 pedũ *QZ* ‖ ferro ex igni calefacto torreri] torreri in furno *Plin. l. l.* § 115, *unde* in furno igni calefacto *mg. Gryph.* 1537 ‖ ex igni ⁎⁎ (ex) *O* et igni *Y* ‖ ex igni—nomine chamaeleontis] *om. QZB* ‖ 22 et] foro et *X* ferro et (*ex praecedd. male repet.) ON* ‖ 23 conligique] *N:* coligique *Q pr.* colligique *q rell.* ‖ immodum *X* ‖ pastili *Π* ‖ uuas *Z* ‖ 24 id duas *X pr.* uas *QZB* in uas *Y* ‖ (§ 6) 27 ñ indignũ *B* ‖ (§ 7) 28 *Plin. n. h.* X § 137 ‖ demochritũ *t* demochritorũ *T* ‖ 30 confusio *T pr.* ‖ gignis *Q pr.* gigne *X pr.* ‖ serpentem eum *QZB* ‖ qui sederit *Q* si quis ederit (⁎ ederit, a *eras., X) XOΠNTYq* ‖ (§ 8) 33 hui'|scemodi *Z* ‖ comenta *ZY* contempta *X* ‖ democri *X pr.* ‖ lata *IGebhard ad Liv.* I 4, 7 ‖ (§ 9) 35 comentum *ZY* ‖ 36 admirabilē *X pr.* ‖ aequę *X pr.* ‖ eq. uidere *Z* ‖ 37 pleraq. *X* ‖ phauorinus *XOY* phaorin' *B* ‖ *Favorini inc. sed. fr.* 62 *p.* 127 *Marres de Fav. Arelat. vita studiis scriptis* (*Trai. ad Rh.* 1853), *qui ad* παντοδαπὴν ἱστορίαν *h. l. refert 'nisi forte* Ἀπομνημονεύματα *cogitanda sint'; cum his hunc locum et EKöpke üb. d. Gattung d.* ἀπομνημ. *in d. griech. Litt.* (*Brandenb.* 1847) *p.* 22 *et Fr. Nietzsche mus. phil.* 23, 647 *composuerunt* ‖ 38 memoriam *Z* ‖ af⁎⁎⁎(fri)firmatissime *X* ‖ scripserunt simulacrum scripserunt *X* ‖

simulacrum columbae e ligno ab Archyta ratione quadam di-
sciplinaque mechanica factum volasse; ita erat scilicet libramentis
suspensum et aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Libet 10
hercle super re tam abhorrenti a fide ipsius Favorini verba
ponere: Ἀρχύτας Ταραντῖνος, τὰ ἄλλα καὶ μηχανικὸς
ὤν, ἐποίησεν περιστερὰν ξυλίνην πετομένην· ἣν ὁπότε
καθίσειεν, οὐκέτι ἀνίστατο. μέχρι γὰρ τούτου * * * *

XIII.

'Cum partim hominum' qua ratione veteres dixerint.

'Partim hominum venerunt' plerumque dicitur, quod significat 1
'pars hominum venit', id est quidam homines. Nam 'partim' hoc
in loco adverbium est neque in casus inclinatur, sicuti 'cum partim
hominum' dici potest, id est cum quibusdam hominibus et quasi
cum quadam parte hominum. M. Cato in oratione de re 2
Floria ita scripsit: Ibi pro scorto fuit, in cubiculum
subrectitavit e convivio, cum partim illorum iam saepe

QZBXOΠNTY

39 simulachrum *QΠNTY* ‖ lygno *X* ‖ disciplina quam emachanicha *Z* ‖ 40 me(ae *X*)chanicha *QX* machanica *OT* memachanica *B* ‖ 41 inlusa *ZBO pr. N pr.* illusa *Π* ‖ concit** *X pr.* ‖ (§ 10) 42 abhorrent* | fide (a) *X pr.* abhorrenti ɔfide *Q* ‖ forini *Z* ‖ 43 *Graeca om. XT, inseruit x;* GR Y HPYXTACTAPANTINOCTA *B* epixtata pantinocta (ct *ex corr.*) *Z* epix|tacti panti nocta *Q* (*rell. om. QZB*) ‖ TAPANΓINOC *x* ‖ τὰ ἄλλα] *Vrb.* (TA *s.* ta *etiam QZB v. supra*): AΛΛA *NOΠx* φιλόσοφος ἅμα ς (= *O m. rec.*) ‖ MHXANIKωC *Π pr.* ‖ 44 EΠOHCEN *x* EΠOIHCE *O m. rec.* πετῶσαν ἐποίησε ς ‖ ΞYΛINEN *O pr.* ‖ πετομένην· ἣν ὁπότε] *HIacobi ap. he:* ΠETOMENHN(ENE N *O*)AΠOTE *XOΠN* ΠETOMENHN HΠOTE *Vrb.* ΠETOMENH N ηAΠOTE *O m. rec.* πετομένην ἥτις εἴποτε *e vg.* ‖ ὁπόσε *tacite haud inscite Nietzschius l. l.* ‖ 45 KAΘHCEIEN *N Vrb.* KAΘECEIEN *Π* ‖ KAΘECEIEN YKE TIANIC|TATO *X* ‖ (μέχρι γὰρ τούτου) *he* ‖ *mancum esse caput et he indicavit et Marres l. l.* ‖

XIII. (§ 1) 4 id est] idẽ* (m) *X* ‖ 5 in] *om. Z* ‖ aduerbū *O pr.* ‖ (§ 2) 7 in] de *X* ‖ *M. Porcii Catonis de re Floria or. fr. p.* 126 *HMeyer ORF²; fr.* 2 *p.* 64 *Iord.* ‖ de|de *O* ‖ re] *om. X* ‖ 8 scribit *Π* ‖ fuit] *om. B* ‖ fuit incubiculum. Surrectitauit *X* ‖ 9 .Surrectitauit *Π* subreptitavit *utraque ed. Col. a.* 1526 (*prob.* τ *ap. Iord.; Luc. Müller, qui cf. ad Tib.* I 2, 19; *Bergkio, sed v. modo Thys. et Georges in lexico Lat. s. v.* subrectito) ‖ sub(sur *ZB*)rectita uite (uita ẽ *B*) *QZB* ‖ e] & *X* ‖ conparte *X* ‖

3 ad eundem modum erat. Imperitiores autem cum parti legunt, tamquam declinatum sit quasi vocabulum, non dictum quasi adverbium.

4 Sed Q. Claudius in vicesimo primo annali insolentius paulo hac figura est ita usus: Enim cum partim copiis hominum adulescentium placentem sibi. Itemque Claudi in vicesimo tertio annali verba haec sunt: Sed idcirco me fecisse, quod utrum neglegentia partim magistratum an avaritia an calamitate populi Romani evenisse dicam, nescio.

XIV.

'Iniuria mihi factum itur', quali verborum ordine Cato dixerit.

1 Audio, 'illi iniuriam factum iri', audio, 'contumeliam dictum iri' vulgo quoque ita dici, vulgo et istam esse verborum figuram iam in medio loquendi usus, idcircoque exemplis supersedeo.
2 Sed 'contumelia illi' vel 'iniuria factum itur' paulo est remotius,
3 exemplum igitur ponemus. M. Cato pro se contra C. Cassium:

QZBXOΠNTY

10 erat] erant *Fr. Dübner ORF ed. Paris. a.* 1837 *p.* 166 ierant τ fuerant *Th. Bergk Beitr. z. lat. Gramm. p.* 162; *f.* se duxerat (*litt.* se dux *ob* du *litt. repetitionem omissis; cf. de* se ducere *Luc. Müller ad Lucil.* XXIX *fr.* 55 *adn.*) *h* ‖ (§ 3) Imperiores *X pr.*; 'Imò doctiores' σ ‖ cum partim *QXΠ* c̄ partī c̄ ptī *B* ‖ 11 legit *X pr.* ‖ tamquam] quasi *Π* ‖ uocabulum. declinatum . non dictum *Z* ‖ (§ 4) 13 que *Z* ‖ *Q. Claudii Quadr. ann. lib.* XXI *fr.* 87 *p.* 235 (150²) *Pet.* ‖ 14 ac *ZB* hec *X* ea *Q* ‖ ē Ita usus enim *X* ‖ eum enim cum *e* ‖ copiis] corpus *Q* ‖ 15 adulescentium] *libri fere omnes:* adholescenciū *Q* adulescentū *X* adolescentem ϰ (*ex libris meis certe nullus*) ‖ placentum *s.* placentium *recte, ut arbitror,* λ *et sic tacite HPeter* ‖ Item.q. *N* Item Q. (*s.* Qu.) *e* ‖ claudii *QBΠ* claudius *X* ‖ 16 sunt haec *Π* ‖ *Q. Claudii Quadr. ann. lib.* XXIII *fr.* 89 *ll. ll. Pet.* ‖ 17 ùtrum ** (me) *X* ‖ magistratuum *Q* ‖ 18 an] ante *Z* ‖ auarina (*alterum* a *ex corr.*) acalimitate (*sic*) *X* ‖ an] ante *Z* ‖ calami|pplī *B* ‖ 19 **dicam *X* ‖

XIV. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) *cum cap. sq. lemmate numero non addito coniungunt QZB* ‖ 2 *niuria (J) *Q* ‖ (§ 1) 3 *post* iri *sqq.* audio—iri] *om. Π* ‖ iri dictum *Q pr.* ‖ 4 ita] ista *Y* ‖ vulgo] *om. T, del. q* ‖ figuram uerborum *X* ‖ 5 iam] *om. B* ‖ usu *TYq* ‖ idcirco q (a *supra*) *Z* ‖ (§ 2) 6 remotius exemplum. I(i *B*)gitur *ZB* ‖ (§ 3) 7 *M. Porcii Catonis pro se c. Cassium or. fr. p.* 114 *sq. HMeyer ORF², p.* 63 *Iord.* ‖ contra concasium *QZB* ‖

Atque evenit ita, Quirites, uti in hac contumelia, quae
mihi per huiusce petulantiam factum itur, rei quoque
publicae medius fidius miserear, Quirites. Sicut autem 4
'contumeliam factum iri' significat iri ad contumeliam faciendam,
id est operam dari, quo fiat, ita 'contumelia mihi factum itur'
casu tantum inmutato idem dicit.

XV.

De flaminis Dialis deque flaminicae caerimonis; verbaque ex edicto praetoris apposita, quibus dicit, non coacturum se ad iurandum neque virgines Vestae neque Dialem.

Caerimoniae impositae flamini Diali multae, item castus 1
multiplices, quos in libris, qui de sacerdotibus publicis
compositi sunt, item in Fabii Pictoris librorum primo scriptos
legimus, unde haec ferme sunt, quae commeminimus: Equo Dialem 2.3
flaminem vehi religio est; item religio est 'classem procinctam' 4
extra pomerium, id est exercitum armatum, videre; idcirco rarenter

---

QZBXOΠNTY

8 evenit ita] uenilita (ita *in mg. Q* itӑ *q*) *QZB* ‖ ut *Π* ‖ '*Omnino legendum* quam mihi' σ ‖ 9 ꝑ *X* ‖ petulantia *X pr.* petulantiū *Q* ‖ 10 puplice *B* ‖ medius fidius] medius *QB* me**** *Z* ‖ (§ 4) Sicuti *X* ‖ 11 factum iri] facturi *ZBXO pr. Π* ‖ 12 fiat; ita contumelia mihi ϰ: fiat contumelia (. *Π*) mihi *QZXΠ* fiat contumelia mihi. ita *O* fiat contumelia. ita *N* fiat contumelia. sic *TY* fiat mihi (*sup. lin. iterum* i m) *B* fiat contumelia: ita contumelia *c* fiat contumelia; ita contumelia mihi λ ‖ 13 casum tantum inmutatio id est *ZB* casuum tm̃ immutacio id ÷ (id' * *q*) *Q* ‖ inmitato *X pr.* ‖

XV. *Exstat in TY; XIIII in lemm. QZB* ‖ 2 deęq. *Π* ‖ flāminicę *Π et sic* flāmen *etc. per hoc caput passim BTY* flaminee *Q* ‖ flamini cerimoniis *B* ‖ cae(*s.* ce)rimoniis *ΠNq* ‖ praetoris] *om. B* ‖ 3 se] s; *Q* ‖ (§ 1) 5 aerimoniae *litt. init. spat. rel. Z* Oaerimoniae *z* ‖ flaminidi|ali *X* ‖ multę. idem *T* ‖ idem *Y pr.* ‖ 6 qui] = *O m. rec.*: quę *X* quo *ZO* ‖ sacertotibus *B* sardotibus *O pr.* ‖ plublicis *X* ‖ 7 composita *Q* ‖ *Num.* (*cf.* I 12, 14 *adn.*) *Fabii Pictoris iur. pont. fr.* 3 *p.* 3 *sq. Huschk. IAQS*[4] ‖ Pictoris] scriptoris *Y* ‖ 8 legemus *Y pr.* ‖ (§ 2) quae] = *x*: qui *** *X* ‖ cū meminimus *X* cōminimus *T* ‖ (§ 3) equo] = *O m. rec.*: eo quo *OX* ‖ 9 flamine *Z* ‖ **religio *X* ‖ (§ 4) item religio est] *post* religio est *add. h: om. libri* et *h*[e] ‖ Cla*ssem (u) *X* ‖ 10 *num* (id est exercitum armatum) ? ‖ videre] non uidere religio est *TY* ‖ rarent̃|ter *Q* ‖

flamen Dialis creatus consul est, cum bella consulibus mandabantur;
5.6 item iurare Dialem fas numquam est; item anulo uti nisi pervio
7 cassoque fas non est. Ignem e 'flaminia', id est flaminis Dialis
8 domo, nisi sacrum efferri ius non est; vinctum, si aedes eius
introierit, solvi necessum est et vincula per impluvium in tegulas
9 subduci atque inde foras in viam dimitti. Nodum in apice neque
10 in cinctu neque in alia parte ullum habet; si quis ad verberandum
ducatur, si ad pedes eius supplex procubuerit, eo die verberari
11 piaculum est. Capillum Dialis, nisi qui liber homo est, non
12 detonset. Capram et carnem incoctam et hederam et fabam neque
13 tangere Diali mos est neque nominare. Propagines e vitibus
14 altius praetentas non succedit. Pedes lecti, in quo cubat, luto
tenui circumlitos esse oportet et de eo lecto trinoctium continuum

---

QZBXOΠNTY

11 craeatus *B pr.* ‖ est] *om. Z* ‖ (§ 5) 12 iurare] = *x:* iurȩ *X* ‖ dyalem *T* diale *X* diali *x* ‖ fa∗∗∗ *Z pr.* ‖ item est *Z* ‖ (§ 6) anullo *X* a nullo *Π* ‖ ut *Z* ‖ uti nisi] utinis *Π* uti in his *ZB* uti ∗ his *Q* ‖ nisi pervio] = *o:* inisperuio *O* ‖ pui∗o *Q* ‖ (§ 7) 13 ex *Xo* et *OΠ pr.* ‖ efflamina *Z* ‖ id est] idē *Y* ‖ (id est—domo) *ICSchwarz de flaminibus* (*Coburg.* 1742) *p.* 20 *teste c* ‖ 14 in sacrum *ILipsius elect.* I 21 ‖ eferri *B* efferriri *ZXΠ pr. N* efferiri *O pr. n* ‖ (§ 8) íunctum *z* ‖ sieͅ des *X pr.* ‖ 15 necessarium *T* ‖ uincula pīpluuiū *B* ‖ impluvium] *spat. rel. om. Q* ‖ 16 inuidiam *X* ‖ demitti *Ven. a.* 1517 ‖ (§ 9) Nodum] = *O m. rec.:* nondum *ΠN pr.* non *OX* ‖ in apice] *cf. de Buchholz Zeitschr. f. Civilr. u. Proz. NF* XII 155 *sq., cuius l. notitiam Ottoni fratri ICto acceptam refero, quemq. ille l. Handius; Doederlein Reden u. Aufsätze* II 174; *Bergk philol.* 17, 43 (*opusc. phil.* I 136 *sq.*); *CFWMüller de part. sive* (*Berol.* 1871) *p.* 36, 1: nisi apice *Bongarsius a c l.* ‖ apice] capite *N pr.* ‖ 17 in alia] *Q:* in alia in *ZB* alia in *rell.* ‖ ullum] = *O m. rec.:* ullam *XOΠ* ulla *QB* ‖ habeto *NHeinsius ad Ov. Fast.* VI 626 ‖ (§ 10) quid *Π* ‖ uerberendum *X pr.* ‖ 18 ducatur] *ex* ducetur *corr. T* ‖ suplex *BO* supp∗lex *Q* ‖ 19 esto *NHeinsius l. l.* ‖ (§ 11) ni *Π* ‖ 20 de(*per compend. scriptum*)-etonset *B* detondet *TY* ‖ (§ 12) et canem et carnem *coll. Plut. Quaest. Rom.* 111 *probabiliter Fr. Leo de Plut. quaest. R. auctoribus* (*Hal.* 1864) *p.* 44, 18 ‖ (§ 13) 21 propagine se *Z* ‖ propagineseuitibus *Q pr.* propagineseuientibus *X* ‖ 22 p̄tentaș (. *sub lin. add.*) *q f.* = praetentos *o* p̄tentis *TY* praetentus *ZBNOΠ* '*v. c.* praetextus. *al. ms.* praetentis' σ ‖ succedit] *ZB cf. Plut. l. l.* 112: succedeșt *N* succidet *QXOΠTY* ‖ (§ 14) 23 tenuit' *X pr.* ‖ *post* oportet *sqq.*—oportet] *lin.* 26 *om. Π* ‖ de] in *TY*σ ‖ lecto∗∗∗|trinoctium *X* ‖

non decubat neque in eo lecto cubare alium fas est neque aput ****.
Aput eius lecti fulcrum capsulam esse cum strue atque ferto
oportet. Vnguium Dialis et capilli segmina subter arborem felicem 15
terra operiuntur. Dialis cotidie feriatus est. Sine apice sub divo 16 17
esse licitum non est; sub tecto uti liceret, non pridem a ponti-
ficibus constitutum, Masurius Sabinus scripsit, et alia quaedam 18
remissa gratiaque aliquot caerimoniarum facta dicitur.
Farinam fermento inbutam adtingere ei fas non est. Tunica 19 20
intima, nisi in locis tectis, non exuit se, ne sub caelo, tamquam
sub oculis Iovis, nudus sit. Super flaminem Dialem in convivio, 21
nisi rex sacrificulus, haut quisquam alius accumbit. Vxorem si 22
amisit, flamonio decedit. Matrimonium flaminis nisi morte dirimi 23

QZBXOΠNTY

24 secubat *g* ‖ alium] *O m. rec. e:* ne alium *libri* neque alium *h^e* ‖ neque aput ****. Aput] *h^e:* neque apud eum alium τ (*exspectares potius* neque aput alium eum) .Apud neque apud (aput *B*) *libri vg.* atque apud *Y*σ (*CSchwenck mythol. Rom. p.* 487) denique apud *Huschkius* ‖ 25 secti *T* lecto *Y pr.* ‖ fulchrum *ZBXT* ‖ capsulum *Z* ‖ struere *X* ‖ ferto] *assecutus erat ATurnebus advers.* XIV 18: ferro *TYO rec.* ferre *X* ‖ (§ 15) 26 *inter utrumque* Dialis *voc.* et—operiuntur] *om., sed in mg. add. Q* ‖ capillis *ZBXON* ‖ felicem] *libri, Ald.* (foelicem *Iunt*).: siliquas *spscr. O m. rec.* silicam (siliquam *al.*) *et hic et* § 28 *e* ‖ 27 t̄rā *ZB* ‖ (§ 16) cotidiae *O* ‖ feriatus] *Turnebus l. l.:* fertatus *QZBXOΠN* sertatus *TY* ‖ est] *om. Q* ‖ (§ 17) 28 ēet *ZB* ‖ non] *om. X* ‖ subiecto *QZB* ‖ uti liceret] *tota hac sententia recte distincta g:* utiliter et ‖ pontifitibus *Z* ‖ (§ 18, *quam a* Massurius *voc. non debebant incipere*) 29 Masurius] *Beroaldus:* massurius *QZBXOΠNY* massurinus *T* ‖ *Masur. Sabin. lib. inc. fr.* 28 *p.* 128 *Huschk. IAQS*[4] ‖ scripsit] *om. Π* ‖ et alia] talia *X* Talia *O* et alia talia ϰ ‖ 30 gratiaque] *Iunt.:* gratia que *Z* gratia quae (*s.* q̃) *QXOΠNTY* gratiamque *e* ‖ aliquod *QZOΠY* aliquid *T* liquit *X* ‖ caeremoniarum *X pr.* ‖ factum *e* ‖ dicitur] = *Iunt.:* dicit *e* ‖ (§ 19) 31 fermento** *Q* fermeto *X* ‖ inbuta atingere *X* ‖ ei] et *ZB* ‖ (§ 20) tunica|mintima *Z* tunicam intima *ON* tunicam intimam *BXTY* ‖ 32 intimam *N in mg.* ‖ in] *om. B* ‖ exuit se] *q* (*coni.* σ *i*): exuise (*an* exuis *litt.* e *quoque a q add.* ?) *Q* exuisse *ZBOΠN* 'v. c.' *ap.* σ exusisse. *X* exuit *TY* ‖ ne] *TY: om.* ‖ tā q (i *supra*) *Y* ‖ 33 oculus *X pr.* ‖ iuuis *X* ‖ (§ 21) 34 nisi] = *N mg.:* nis *N* ‖ sacri ficulus *Q* ‖ haut] *o:* haud *XTYO* aut *QZBNΠ* ‖ aliud *Y* ‖ occumbit *ZB* decumbit *TY* ‖ (§ 22) 35 amiserit *B* ‖ flamonio] τ *ephem. epigr.* I 221 *sq.; HUsener ann. phil.* 117, 51, 4 *coll. p.* 51 *sqq.:* flamunio *Ox* flumunio *X* flāminio *B* flamynio *Z* flaminio *QΠNTY* ‖ (§ 23) mortē *Z* forte *N pr.* ‖

24 ius non est. Locum, in quo bustum est, numquam ingreditur,
25 mortuum numquam attingit; funus tamen exsequi non est religio.
26 Eaedem ferme caerimoniae sunt flaminicae Dialis; alias
27 28 seorsum aiunt observitare, veluti est, quod venenato operitur, et
29 quod in rica surculum de arbore felici habet, et quod scalas, nisi
quae Graecae appellantur, escendere ei plus tribus gradibus reli-
30 giosum est, atque etiam, cum it ad Argeos, quod neque comit
caput neque capillum depectit.
31 Verba praetoris ex edicto perpetuo de flamine Diali
et de sacerdote Vestae adscripsi: Sacerdotem Vestalem
et flaminem Dialem in omni mea iurisdictione iurare
32 non cogam. Verba M. Varronis ex secundo rerum divi-

QZBXOΠNTY

36 non est ius *XΠ* ‖ (§ 24) quo bustum] = *O rec. n:* qui bustum *Π* quibus *ZBXON* ‖ incredítur *O pr.* ‖ 37 attingit funis. *B* ‖ (§ 25) funis *Z* finis *XT* ‖ est. religio ẹdem (edem *B*) *BT* ‖ (§ 26) 38 ạeaedem *N* ẹedem *Π* aeadem *X* Ɛdē *Y* eđe *Z* ‖ flaminicae Dialis; alias] *Huschkius l. l.; τ:* flaminicas (flamini quas *Y* .Flaminias *Π* flāmiucas *X*) dialis (diales *ΠY* dial̄ *Z*) *libri* quas flaminicas (sacerdotissas *add. e*) Dialis (les *al.*) *e vg.* ‖ 'Quas flaminicas] flaminicas quas. *Vide Servium* [*ad Verg. Aen.* IV 646]' σ ‖ 39 '*fortasse post* seorsum *excidit* eam' *Huschkius* ‖ (§ 27) venenato] *LFruterius verisim.* III 11; *Ios. Scaliger coni. in Varr. de l. L. p.* 56 *ed. Amst.* (*cf. eiusd. ad P. D. s. v. Inarculum in Fest. castigat. p.* LXXI *sq. ed. Verr. et Fest. Sanctandr. a.* 1593, *p.* 468 *Fest. ed. Lind.*) ϰ: benenato *Y* bene nato *rell.* '*fortass.* vere nato *Scal.*' σ ‖ (§ 28) 40 in rica] *LFruterius l. l.; Ios. Scaliger ll. ll.;* ϰ; *Turnebus l. l.; Hub. Gifanius in Mureti epp.* I 74: in rita *ZBNT*β *teste Fruterio l. l.* inrita *OΠ* irrita *Y* ĩrita *Q* ‖ inritasu culūde *X* ‖ felici] *libri* = β *teste Fruterio; Ald.* (foelici *Iunt.*) *cf. lin.* 26 ‖ (§ 29) Scalam σ ‖ scalas, nisi quae Graecae appellantur] *Ios. Scaliger ad Paulum l. l.* (Graece *male ap. Lind.*) *coll. Serv. l. l.:* scalas quae grecae (*s.* graece *s.* grece) appellantur (appellatur *ZXOTYN pr.*) *libri vetustiores omnes* quae graece (*s.* grece) κλίμακες appellantur *O m. rec. n* ς ‖ 41 κλίμαξ appellatur σ ‖ escendere] *lib. P. Danielis teste* ϰ *emend.* I 5, ϰ: e ascendere *X* eas escendere *ZNO* eas a(*ex* e *corr. Q*)scendere *QBTY dittographiae vestigia prae se ferentes omnes* eases. scandere *Π* ‖ ei] *om. Y* ‖ (§ 30) 42 id *QZ; fuit cum de* itur *cogitarem* ‖ ita dargeos *T* ‖ 43 capud *Q* ‖ cappillum *B* ‖ depetit *Z* pectit *T* ‖ (§ 31) 44 p̄torix *O pr.* ‖ 45 sacerdotali ueste *T pr.* ‖ sacertotē *B* ‖ sacerdotalē uestalē *Q* ‖ 46 meæ *Π* ‖ 47 cogat *N* ‖ (§ 32) *M. Ter. Varr. ant. rer. div. lib.* II *fr. p.* 215 *Bip. fr.* 4 *p.* CXIII *Merkel. de obsc. Ov. fast.* ‖

narum super flamine Diali haec sunt: Is solum album habet galerum, vel quod maximus, vel quod Iovi immolata hostia alba id fieri oporteat.

XVI.

Quos errores Iulius Hyginus in sexto Vergilii animadverterit in Romana historia erratos.

Reprehendit Hyginus Vergilium correcturumqne eum 1
fuisse existimat, quod in libro sexto scriptum est. Palinurus 2
est aput inferos, petens ab Aenea, ut suum corpus requirendum
et sepeliendum curet. Is hoc dicit:

Eripe me his, invicte, malis, aut tu mihi terram
Iniice, namque potes, portusque require Velinos.

Quo, inquit, modo aut Palinurus novisse et nominare 3
potuit 'portus Velinos' aut Aeneas ex eo nomine locum
invenire, cum Velia oppidum, a quo portum, qui in eo
loco est, Velinum dixit, Servio Tullio Romae regnante,
post annum amplius sescentesimum quam Aeneas in
Italiam venit conditum in agro Lucano et eo nomine
appellatum est? Nam qui ab Harpalo, inquit, regis Cyri 4

QZBXOΠNTY

48 solus *e* ‖ habet album σ ‖ 49 maximus est *e* ‖ (immolata) *Freinshemius ind. in Florum s. v. dubium* ‖ 50 alba id fieri] *Q* (*litt.* id f *in ras. m. pr. ut vid.*) *ZBTY*σ: albato fieri *XOΠN* albata fieri *Freinshemius l. l.* alba fieri ϰ ‖

XVI: XV *in lemm. QZB* ‖ 2 animaduertit *Z* ‖ (§ 1) 4 Rep̄hendet *ZBO pr.* ‖ *C. Iulii Hygini comm. in Virg. fr.* 4 *p.* 25 *sqq. Bunt. de C. I. H. vit. et scr.* I (*Marburg.* 1846) *cf. ORibbeck prolegg. Vergil. p.* 110 *sq.*; 119 *coll. p.* 117 *sqq.* '*apud Servium Hygini ... sententia* [*de Aen.* VI 366] *in breve contracta*' *Ribbeckius l. l. p.* 119, *ad Gellium refert Bunte l. l. p.* 25 *adn.* ‖ correctumque *Π* ‖ 5 fuisset *ZB* ‖ (§ 2) 6 ut] ** *Q* ‖ 7 saepe|liendum *X* ‖ cur 7 *Q* ‖ .cur 7 his *B* ‖ `hoc**** dicit *X* ‖ *Verg. Aen.* VI 365 *sq.* ‖ 8 ⊢Is *X* ‖ invicte] = *q*: inuicti *Q* ‖ malis] = *n*: flammis *N* ‖ *trā̄ *X* ‖ 9 inice *ZBXOΠNq* ‖ ĩ cenā q̃ *Q* ‖ nā q; *q* ‖ potes] = *O m. rec.*: potest *O pr.* post' *ZB* ‖ ul̓nos *Z* ‖ (§ 3) 10 nouisset et *q* nouisset *Q* ‖ nomina portum qui (*lin.* 12 re potuit—a quo *om.*) *B* ‖ 11 portu *X* ‖ aut] et *ZO pr. N* ‖ 12 opidum *Q pr.* locū *Z* ‖ 14 sexcentesimum *QZB* ‖ (§ 4) 16 Harpalo] *sic libri omnes atque sic hic* 'Harpagus' *etiam in Iustini* I 4 *sqq.*, *Ammiani* XV 9, 7, *Orosii* I 19, 7 *sq. codd. nominatur cf. Thysium ad h.*

praefecto, ex terra Phocide fugati sunt alii Veliam,
5 partim Massiliam condiderunt. Inscitissime igitur
petit, ut Aeneas portum Velinum requirat, cum id
6 nomen eo tempore fuit nusquam gentium. Neque
simile, inquit, illud videri debet, quod est in primo
carmine:

Italiam fato profugus Lavinaque venit
Litora,

7 et aeque in sexto libro:

Chalcidicaque levis tandem superastitit arce,

8 quoniam poetae ipsi quaedam κατὰ πρόληψιν historiae
dicere ex sua persona concedi solet, quae facta ipse
postea scire potuit, sicut Vergilius scivit de Lavinio
9 oppido et de colonia Chalcidicensi. Sed Palinuros
qui potuit, inquit, scire ea, quae post annos sescentos
facta sunt, nisi quis eum divinasse aput inferos putat,
10 proinde ut animae defunctorum solent? Sed et si ita
accipias, quamquam non ita dicitur, Aeneas tamen,

QZBXOΠN

l. et Fr. Rühl Textesquellen d. Iustin. p. 152, 1, *quorum ille Solini mentionem non recte inicit, hic h. l. immemor fuit* ‖ 17 focide *Q* phoccide *X* ‖ phoci defugati *ZB* ‖ ul̃ iã *B* ‖ 18 masiliam *Z* ‖ (§ 5) Inscitis sine *Q pr.* ‖ igitur] *om. B* ‖ 19 petit ut] petitur *Q* petit *Z* ‖ ptum *Q pr.* ‖ 20 fuerit] *Πe:* fuit ‖ (§ 6) 23 *Verg. Aen.* I 2 *sq.* ‖ lauiniaque *OΠ cum Verg. Vat. et Med. ante corr. cf. Ribb. ad h. Verg. v. adnot.* (*add.* Lavinaque = *inscr. tegulae Italicens. CIL* II 4967, 31) ‖ 24 littora *QBXΠN* ‖ (§ 7) 25 et aeque] = *X in lit.* ‖ eq̃ *B* ‖ iN|in *Π* ‖ VII (to) *X* ‖ *Verg. Aen.* VI 17 ‖ 26 Chalcidicaque] *e Verg. Pal. Rom.:* calchidicaque *OΠ Verg. Med.* calchidichaque *QXN* chalchidicaque *ZB* ‖ lenis *N* ‖ s̄r|arce (astitit *om.*) *B* ‖ arcȩ *Π* arca *Verg. Rom.* arcaem *Verg. Med. ante corr.* ‖ (§ 8) 27 κατὰ πρόληψιν] ς: *om. spat. rel. X inseruit x* GR̉. *Q* ΚΑΤΑ (ΚΑΤΟ *N* ΚΑΤΟ. *x*) ΠΡΟΛΗΝΨΙΝ *ONx* ΚΑΤΟ|ΠΡΟΛΗΝΥΙΝ. *Z* ΚΑΤΟΠΡΟΛΗΝΥΝ *B* katoprolenpsin *Π* ‖ historia *QZBXN* historica τ ‖ 28 ducere *X* adicere *Π* ‖ solet & quae *X* ‖ fc̉a ipe *B* ‖ 29 sciri *QZBXON* ‖ sicut—potuit] *lin.* 31 *rell. post* potuit *om.* id *X cf. v. l. lin.* 31 ‖ lauino *B* ‖ 30 opido *Q pr. Z* ‖ calchidinensi *QNOΠ* chalcidinensi *B* alchidinensi *Z* ‖ (§ 9) palinurus *XNb* paninurus *Q* ‖ 31 potuit id inquit *OΠN* ‖ eaq; post *X* ‖ sexcentos *QZB* ‖ 32 nisi] non *Z* ‖ 33 animā *X* ‖ (§ 10) 34 acipias *B* ‖ 35 non] non ista *X* ‖

qui non divinabat, quo pacto potuit requirere portum Velinum, cui nomen tunc, sicut diximus, nullum usquam fuit?

Item hoc quoque in eodem libro reprehendit et correc- 11
turum fuisse Vergilium putat, nisi mori occupasset. Nam cum 12
Thesea, inquit, inter eos nominasset, qui ad inferos adissent ac redissent, dixissetque:

Quid Thesea, magnum
Quid memorem Alciden? et mi genus ab Iove summo est,

postea tamen infert:

Sedet aeternumque sedebit
Infelix Theseus.

Qui autem, inquit, fieri potest, ut aeternum aput inferos 13
sedeat, quem supra cum is nominat, qui descenderint illuc atque inde rursum evaserint, praesertim cum ita sit fabula de Theseo, atque si Hercules eum evellerit e petra et in lucem ad superos eduxerit?

Item in his versibus errasse Vergilium dicit: 14

Eruet ille Argos Agamemnoniasque Mycenas,
Ipsumque Aeaciden, genus armipotentis Achilli,
Vltus avos Troiae, templa intemerata Minervae.

QZBXOΠN

35 qui] quo *X pr.* ‖ 36 sicuti *X* ‖ .Nullū usquam fuit itē *Z* ‖ (§ 11) 39 esse *QXOΠN* ‖ mors *XOΠN* ‖ (§ 12) cumdethesea (e *extr. ex* t *corr.*) *X* ‖ 40 inquit—nominasset] *om. Z* ‖ qui] quid thesea qui *B* ‖ 41 acre sidissent *X* ‖ que] *om. QZB* ‖ *Verg. Aen.* VI 122 *sq.* ‖ 42 tesea *B* ‖ Thesea magnum, *al. cf. Serv. ad h. l.* ‖ 43 Quid⁎ (ē) *O* ‖ memor est *X* ‖ Alciden] *Nx:* alchiden *Π* aliciden *O* alaiden *X* alcidē *Z* alchidē *Q* ‖ alicidēt 7 *B* ‖ mi] *Π Verg. Med. corr.:* mihi *N* mihi *rell. Verg. Pal. Rom.* aemi *Verg. Med. pr.* ‖ sūpto *Q* ‖ 45 ta⁎(*s.* ⁎⁎)m̄ *X* ‖ *Verg. Aen.* VI 617 *sq.* ‖ 46 Sed et *O* s; 7 *QZB* ‖ 47 .Infelix theseus qui *Z* ‖ (§ 13) 48 ut] et *Π* ‖ 49 sedeat] *om. Π* ‖ quem] = *q in ras.* ‖ iis *N* his *QΠx in lit.* ‖ commemorat *Πg* ‖ 50 ita] illa (*? ipse addens*) μ ‖ 51 atque si] quasi μ, *at cf. hra* 63 ‖ siercu|les *X* ‖ euellerint *X* ‖ 52 de *ZΠ* ‖ (§ 14) 53 hiis *Z* ‖ uerbis *X* ‖ *Verg. Aen.* VI 838 *sqq.* ‖ 54 Erue alle *QZB* ‖ agamen(= m̄ *Π*)noniasque *QXΠ* ‖ micenas *ZXO pr. Π* nircenas *Q* nucenas *q* ‖ 55 Aeaciden] *Verg. Rom. Pal. ex corr.* (eaciden *Med. Pal. ante corr.*): eacidēn *B* eachiden *NO* eiachiden *Q* eacidē *Π* eachidē *X* ‖ eiachidengen' *Z* ‖ acilli *B* ‖ 56 uult' *X pr.* ult' ult' *B* ‖ auostroiae *X* avos, Troiae *distinguunt al. cf. Serv.* ‖ et temerata *Vergilius* ‖

15 Confudit, inquit, et personas diversas et tempora. Nam neque eodem tempore neque per eosdem homines cum 16 Achaeis et cum Pyrro bellatum est. Pyrrus enim, quem dicit Aeaciden, de Epiro in Italiam transgressus cum Romanis depugnavit adversus Manium Curium, in 17 eo bello ducem. Argivum autem bellum, id est Achaicum, multis post annis a L. Mummio imperatore gestum 18 est. Potest igitur, inquit, medius eximi versus, qui de Pyrro inportune inmissus est, quem Vergilius procul dubio exempturus, inquit, fuit.

XVII.

Quam ob causam et quali modo Democritus philosophus luminibus oculorum sese privaverit; et super ea re versus Laberii, pure admodum et venuste facti.

1 Democritum philosophum in monumentis historiae Graecae scriptum est, virum praeter alios venerandum auctoritateque antiqua praeditum, luminibus oculorum sua sponte se privasse, quia existimaret, cogitationes commentationesque animi sui in contemplandis naturae rationibus vegetiores et exactiores fore, si 2 eas videndi inlecebris et oculorum impedimentis liberasset. Id factum eius modumque ipsum, quo caecitatem facile sollertia

---

QZBXOΠNTY

(§ 15) 57 tempore *QO pr.* ‖ Namque eodem *Π* ‖ 59 Pyrro] *v. adn. sq. et v. l. lin.* 65: pyrro in italiã (*cf. lin.* 60) *Q* pyrre *X* pyrrho *OΠN* pirro *ZB* ‖ (§ 16) pirr' *Q* pyrrh' *OΠN* pirrh' *B* ‖ 60 quem] cum *X* ‖ Aeaciden] *e:* aeacide *Π* aeacidae *ON* ‖ eacidem 7 epyrro *Q* eacida 7 e pirro *ZB* aeacide dea e pyro *X* ‖ epyro *O* pyrro *Π* ‖ ini|taliã *X* ‖ 61 romanis in italiã depugnauit *X* ‖ manlium *Q* ‖ curriũ *X* ‖ (§ 17) 62 Argibum *ZBXO* ‖ id est] idem *X* ‖ acaicũ *ZBO* ‖ 63 ·a·L· *X* a* (*s.* **) *Q* al *q* ‖ almummio *B* aluminio *Z* ‖ ĩ pectore *B* ‖ (§ 18) 64 inquit igitur *X* ‖ ex uniuersus *Q* ‖ 65 pirro *QB* pyrrho *OΠN* ‖ 66 ,inquit, fuit.] esset. *Π* ‖

XVII. *Exstat in TY; XVI in lemm. QZB* ‖ 3 pureã mođ *Z* ‖ (§ 1) 5 Demochritũ *t* ‖ monimentis *T* ‖ graecae (grecę *X*) historiae *XN* ‖ 7 privasse, quia] priuasseq; *Z* ‖ 8 quia] = *N mg.:* q̃ *QB* q[a] *q* qua *NO pr.* quod *TY* ‖ cōm̄tionesq; *Y* ‖ 9 contenplandis *Q* ‖ uegetatiores *X* ‖ et—illecebris (*sic*) *ante* et *om., sup. lin. add. X* ‖ 10 impeditis *X pr.* ‖ (§ 2) 11 quo] quando *X pr.* ‖ cecitate *ZB* citate *T* ‖ faci*le (l) *X f.* facilem τ ‖ solercia *T* ‖

subtilissima conscivit, Laberius poeta in mimo, quem scripsit
Restionem, versibus quidem satis munde atque graphice factis
descripsit, sed causam voluntariae caecitatis finxit aliam vertitque
in eam rem, quam tum agebat, non inconcinniter. Est enim per- 3
sona, quae hoc aput Laberium dicit, divitis avari et parci,
sumptum plurimum asotiamque adulescentis † viri deplorantis.
Versus Laberiani sunt: 4

Demócritus Abderítes physicus philosophus
Clipeúm constituit cóntra exortum Hyperíonis,
Oculós effodere ut pósset splendore aéreo.
Ita rádiis solis áciem effodit lúminis,
Malís bene esse né videret cívibus.
Sic égo fulgentis spléndorem pecúniae

QZBXOΠNTY

12 subtissima *Y* ‖ consiuit ~̇ *Y* concivit *HStephanus spec. emend. p.* 187 *sq.* ‖ lab̉uus *Q* ‖ in mimo quem] = *x:* innoquē *T* ‖ immino *O* imnino *o* ‖ mymo *N* ‖ inscripsit *eσ* ‖ 13 Restionem] = *LFruterius verisim.* II 13 *'ex ms. cod.'; ϰ ant. lect.* I 6; *ϰ:* restitionem *O* rectionē *Y* rectiorem *Π* rettiorem *X* rōem *in mg. Y m. rec.* ‖ grafice *ZBOΠTYx* grafice̜ *X* gratifice *Q* ‖ factos *Π* ‖ 14 causam] acius cū *Q* ciuis *B* ‖ cōuoluntarie *B* ‖ ciuitatis *T et, in mg. m. rec. add.* cecitatis, *Y* ‖ 15 quam tum] = *o:* quantum *QXOΠTY* ‖ non *in mg. add. q* ‖ inconcinenter *TY* inconuenienter *'vetus cod.' ap. Fruterium l. l.* ‖ (§ 3) 16 parciṣ *X* parti *Y pr.* ‖ 17 suptum *Z* ‖ asotiamque] *ONϰ:* associamq. *XΠ* asoliamq; *TY* asoticon(ↄ *Q* cō *Z*)q; *QZBhe, at v. Ritschl emend. Mercat. Plaut.* (*Bonn.* 1854) *p.* IV = *opusc.* II 397 *cf. HStephanus l. l. p.* 187 ‖ † uiri] filii *e et sic aut* seuere *ORibbeck CRF*[2] *p.* 291 ibi *?τ* ‖ uiride plorantis *Q pr.* vivide plorantis *HFBothe poet. Lat. scen. fr.* II 214 *non inscite; cogites etiam de* vivide (*s.* fili vivide) deplorantis ‖ deplorantis uersus *X* ‖ (§ 4) 18 laueriani *Q pr. ut vid. ZBXOT* laueríí íí *q* ‖ *Laberii Restionis fr.* I *Ribb. l. l. cf. de versibus disponendis, quem Ribb. quoque affert, LFruterius l. l.* ‖ 19 Demochritus *T* ‖ abderides *TY* ‖ phisicus *QX* fisicus *ZOΠTY* ‖ phylosophus *T* philoph' *B* ‖ 20 clipeum] = *q:* cl∗peum *Q* clypeum *XΠT* ‖ hiperionis *QB* hypperionis *Π* ‖ 21 ut] *sup. lin. add. N pr.* ‖ spendore *B* ‖ 22 solus *B* ‖ effodit. luminis mal̉ *Z* ‖ 23 ēe̜t *BT* ‖ ciuilibus *QZBTY* ‖ 24 *sq. ex h. Gellii l. mutuatus est* (*v. ann. phil.* 85, 717 *sq.*) *Non. s. v.* elucificare *p.* 106, 20 *M.* ‖ sic ito *et* sicito *codd. Non.* sic cito *vett. eiusd. edd.* ‖ fulgentis splendorem pecuniae] *ed. Torn.* ‖ flulgentis *X* fulgenti *rell., σ, pars codd. Non. cum Harl.* ‖ splendore pecuniae uolo *codd. Non. ut vid. omnes* splendore in petunia euolo *X* splendore

Volo élucificare éxitum aetati meae,
Ne in ré bona esse videam nequam filium.

XVIII.

Historia de Artemisia; deque eo certamine, quod apud Mausoli sepulcrum a scriptoribus inclutis decertatum est.

1 Artemisia Mausolum virum amasse fertur supra omnis amorum
2 fabulas ultraque affectionis humanae fidem. Mausolus autem fuit, ut M. Tullius ait, rex terrae Cariae, ut quidam Graecarum historiarum scriptores, provinciae praefectus, 'σατράπην' Graeci
3 vocant. Is Mausolus, ubi fato perfunctus inter lamenta et manus uxoris funere magnifico sepultus est, Artemisia, luctu atque desiderio mariti flagrans uxor, ossa cineremque eius mixta odoribus contu-

---

QZBXOΠNTY (spendore *B et fort. Z*) in pecuniae (in pecunie *BZN* inpecunie *Q* [splendore in pecu σ]) uelo *rell.* ‖ 25 'Velo lucificare *al.* ludificare' φ '*al.* ludificare. Velo lucificare' σ *test. i* ‖ elucificare] *Nonius* (*ATurnebus advers.* XIV 18; luscificare *id. ibid.* XXVIII 32): lucificare *QZBXOΠN* ludificare *TY* ‖ aetati] (= ς, *Barb. A., ex Dressel. sil.*): aetatis ς (*Guelf.; in Lincoln. h. l. scissura*) σ *codd. Non.* (*Turnebus ll. ll.*) ‖ 26 Ne] *om. Z* ‖ uideam esse *QZBOΠNTY* ‖ quam *QZBT* ‖

XVIII. *Exstat in TY; XVII in lemm. QZB* ‖ 2 artemesia *Z* ‖ sepulchrum *ΠN* ‖ 3 a] ad *Z* ‖ indutis *Z* ‖ (§ 1) 4 Arthemisia *XΠ* ‖ oms̄ *QB* ōs *Π* ‖ armorū *X pr.* annorū *T* ‖ 5 ultrasq. *X* ‖ effectionis *O pr.* ‖ fidȩ *Y* ‖ (§ 2) Manus olus *X* ‖ *Cic. Tusc. disp.* III § 75 ‖ 6 historiarū grecarū *X* ‖ 7 scriptores dicunt (*X ex sil. ?*) ς (*Guelf.*) *e vg.* ‖ provinciae] *ILipsius elect.* I 21, *recte, quod olim et ipse assecutus eram, perperam tamen in h^e non recepi, merito vituperatus a* μ 584, 1: prouinciae (*s.* prouinciae) grece (*s.* g̃ce *s.* graece) *QZBOΠx, ubi grece ex* Gr. *ortum esse videtur ad* σατράπην *adscripto* prouincia egrȩce *X* prouinc(t *TY*)iae graeciae (*s.* Graeciae; greciȩ *TY*) *NTY vg.; pro* Graeciae *altera coni.* a rege *Lipsius l. l.* Cariae *Thysius* Cretae *g* ‖ *post* prouintiae *sup. lin.* p̄fectus *add. T* ‖ ꝑfectus Gr. *Q* quem (*? sic* ς *e vg.*) CATPAΠH.N. *Z* CATPAΠAN *B* σατράπανs. *X* ‖ greti *X* ‖ 8 uocantis. mausolus *T* ‖ (§ 3) mausol*'(i) *Z* ‖ fato] *om. O* facto *X* ‖ ꝑfectus *TY* ‖ manus] = *Toup opusc. crit.* I 401 *ed. Lips.*: manūs *Z* naenias *IMarkland ep. crit. ad FHare p.* 28 *improb. RBentleio, v. class. journ.* XVII N. 33 *p.* 13 eiulatus *IICornelissen Mnemos. n. s.* 3, 80 ‖ 9 uxoris] suorum *RBentley mus. phil.* 35, 634 ‖ Artemysia *T* artemesia *Z* ‖ 10 uxor] *om. O* ‖ cutusaque *T pr.* ‖

saque in faciem pulveris aquae indidit ebibitque multaque alia violenti amoris indicia fecisse dicitur. Molita quoque est ingenti 4
impetu operis conservandae mariti memoriae sepulcrum illud memoratissimum dignatumque numerari inter septem omnium terrarum spectacula. Id monumentum Artemisia cum dis manibus, sacris 5
Mausoli dicaret, 'agona', id est certamen laudibus eius dicundis, facit ponitque praemia pecuniae aliarumque rerum bonarum amplissima. Ad eas laudes decertandas venisse dicuntur viri nobiles ingenio 6
atque lingua praestabili, Theopompus, Theodectes, Naucrates; sunt etiam qui Isocratem ipsum cum his certavisse memoriae mandaverint. Sed eo certamine vicisse Theopompum iudicatum est; is fuit Isocratis discipulus.

Exstat nunc quoque Theodecti tragoedia, quae inscribitur 7
Mausolus; in qua eum magis quam in prosa placuisse Hyginus in exemplis refert.

XIX.

Non purgari neque levari peccatum, cum praetenditur peccatorum, quae alii quoque peccaverunt, similitudo; atque inibi verba ex oratione super ea re Demosthenis.

Incessebat quempiam Taurus philosophus severa atque 1

QZBXOΠNTY

11 atquę *X pr.* atque *Q pr.* ‖ ebibitq (ti) *X* ebibit q̃. *Y* ‖ 12 iudicia *Z* ⁎inditia (s) *X* ‖ (§ 4) 13 mariti¦mę¦morię (¦ *add. m. rec.*) *Y* ‖ sepulchrum *QXΠNTY* scd̃m *Z* ‖ 14 dignũq; *Q* ‖ 15 spetacula *B* ‖ (§ 5) Artemisia] *om. T;* artemesia *Z* ‖ dis] 2—3 *litt. spat. rel. om. Z;* diis *QBY* ‖ diis manibus, sacris] *virgulam interposuit h cf. praef.* § 18; *qua adhuc om.* 'sacris *ist greulich,* sacrum *wäre wenigstens zu ertragen*' *suo iure* τ ‖ 16 ἀγῶνα κ ‖ id est certamen] *om.* κ, ( ) λ ‖ ei dicendis *Y* ‖ 17 ponitq̃ *X* ‖ ali⁎rumque *X pr.* ‖ amplissima⁎(ſ) *T* ‖ (§ 6) 18 viri] *om. B* ‖ 19 thepompus *Q* ‖ theodeotes *Q* theodoctes *Z* theodect' *O* ‖ Naucrates] *Henr. Valesius, ICasaubonus in ed. Torn.,* σ: nauchrites *T* naucrites *rell.* ‖ 20 qui socratē *BOΠ* quisocratem (s. ē) *QXN pr. T* qui sacratē *Z* qui socraten philophum *Y* ‖ hiis *ZX* is *T* iis *N* ‖ certasse *Π* ‖ 21 momorię *T* ‖ mandauerunt *ΠTY.* ‖ theophomphum *TBY* theopombũ *X* ‖ 22 isocratus *X pr.* socratis *QTY* ‖ (§ 7) 23 nunc] *om. X* ‖ *Hygini exemplor. fr. p.* 39 *sq. Bunte de C. I. H. vit. et scr.* I ‖ 24 hyginus, refert."in exemplis (in exemplis *suprascr.*) *B* ‖ 25 in] *om. O* ‖

XIX: XVIII *QZB* ‖ (*lemm.*) 2 lauari *Π* ‖ pretēditũ *Z* ‖ peccatorumq; alii *Z* ‖ 4 Demosthenis] *quamvis* ⊦ *ad mg. appicto, om. Z* ‖

vehementi obiurgatione adulescentem a rhetoribus et a facundiae studio ad disciplinas philosophiae transgressum, quod factum quid quidam esse ab eo diceret inhoneste et improbe. At ille non ibat infitias fecisse, sed id solitum esse fieri defendebat turpitudinemque
2 delicti exemplorum usu et consuetudinis venia deprecabatur. Atque ibi Taurus isto ipso defensionis genere inritatior: 'homo', inquit, 'stulte et nihili, si te a malis exemplis auctoritates et rationes philosophiae non abducunt, ne illius quidem Demosthenis vestri sententia tibi in mentem venit, quae, quia lepidis et venustis vocum modis vincta est, quasi quaedam cantilena rhetorica facilius
3 adhaerere memoriae tuae potuit? Nam si me', inquit, 'non fallit, quod quidem in primori pueritia legerim, verba haec sunt Demosthenis adversus eum, qui, ut tu nunc facis, peccatum suum peccatis alienis exemptum purgatumque ibat: Σὺ δὴ μὴ λέγε, ὡς γέγονε τοῦτο πολλάκις, ἀλλ' ὡς οὕτω προσήκει γίγνεσθαι· οὐ γάρ, εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτο ἐμιμήσω, διὰ τοῦτο ἀποφύγοις ἂν δικαίως, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλίσκοιο· ὥσπερ γάρ,

---

QZBXOΠN

(§ 1) 5 Incessabat *QZ* Incessesebat *B* ‖ sęuera *B* ‖ 6 arethoribus *QZB* ‖ ad rhetores et facundiae studium a disciplinis *g* ‖ 7 transgressus *X pr.* ‖ quid quidam] *h:* quidam *ZBXOΠN* quidem (quiđ *Q*) *Qo* quiddam *e* μ ‖ 8 honeste *Π* ‖ improbę *X pr.* ‖ 9 esse] est (*s.* ē) *ZBO pr. Π* ‖ 10 delecti *X pr.* ‖ (§ 2) 12 et] *om. B* ‖ sit ea *Z* ‖ 13 ne] neque *Π* ‖ qđ *Z* ‖ 14 sententiae *X pr. NO* ‖ 15 uicta *ZO* iuncta *Π* ‖ rhetorica] '*f. del.*' φ rethorice *Z* ‖ 16 ⁎tuae *X* ‖ (§ 3) 17 primori] = σ ‖ legim *X pr.* ‖ 19 exemplum *Q* ‖ ibit *X pr.* ‖ *Demosth. adv. Androt. or.* § 7 (9 *al.*) *p.* 595 *R.* ‖ *Graeca om. Q, rel. spat. lin. dimid. X* (G͂R *inserunt Qx*), 8 *lin. Π*, 20 *lin. cum parte aliqua lin.* 21 *O* CYΔEMEΛETEωC ΓE. TONEOYTOΠOΛΛa. 7 cet̄a. *in mg.* de$\overset{es}{\div}$ g͂c͂ · .III. linee *B* ‖ Σὺ δὴ μὴ] *Demosthenes:* CYΔEME *ZN* EYΔEÈMÈ *Vrb.* ‖ δὲ = *Dem. Paris. s* ‖ ἜΛEΓE *Vrb.* ‖ 20 γέγονε τοῦτο] *Demosthenes:* ΓETONE OYTO *Z* ΓETON. EYTO *N* OYTω (γέγονε *om.*) *Vrb.* γέγονεν οὕτω *e* ‖ ΠaaΔKIC *Z* ‖ ἀλλ' ὡς οὕτω προσήκει] = σ ‖ aaΔωC *Z* ‖ ὡς] OYX *Vrb.* ‖ οὕτω] .YTOP. *N* YΓOP *Z* ‖ 21 ΓIΓNECEaI *ZN* ‖ TaP *N* ‖ ΓI *Z* ‖ ΠωΠOΓE *N* ‖ ME *Z* ‖ NOMOY|CETIPaXEH *Z* ‖ 22 ἐπράχθη] *e, Demosthenes:* EΓIPaXEH *N* EΓ(*spscr.* T)IPaXEN *Vrb.* ‖ ΛE *Z* ‖ aETOY. ΓO *N* ‖ τοῦτ' *Demosthenes* ‖ aIa *ZN* ‖ TO|TO *Z* τοῦτ' *Demosthenes* ‖ aΠOΦICOIC *Z* ἀποφεύγοις *Dem.* Σ *al.* ‖ 23 ἂν] *e, Demosth.:* KaN ‖ MKaIωCaMa *Z* ‖ ΠOΛΛωΛaω. MaΛaωN *N* ΠωM|ωaaωMaΔaωH *Z* ‖ aΔIKOIC *Vrb.* ‖ CΠEP *ZN* ‖

εἴ τις ἑάλω, σὺ ταῦτα οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως, ἐὰν σὺ
νῦν δίκην δῷς, ἄλλος οὐ γράψει'. Sic Taurus omni 4
suasionum admonitionumque genere utens sectatores suos ad
rationes bonae inculpataeque indolis ducebat.

XX.

Quid sit rogatio, quid lex, quid plebisscitum, quid privilegium; et quantum ista omnia differant.

Quaeri audio, quid 'lex' sit, quid 'plebisscitum', quid 'rogatio', 1
quid 'privilegium'. Ateius Capito, publici privatique iuris 2
peritissimus, quid 'lex' esset, hisce verbis definivit: Lex, inquit,
est generale iussum populi aut plebis rogante magistratu. Ea definitio si probe facta est, neque de imperio 3
Cn. Pompei neque de reditu M. Ciceronis neque de caede P.
Clodi quaestio neque alia id genus populi plebisve iussa 'leges'
vocari possunt. Non sunt enim generalia iussa neque de universis 4
civibus, sed de singulis concepta; quocirca 'privilegia' potius

---

QZBXOΠNTY

24 ΕΑΛΩ *Z* ΑΛῺ *Vrb.* ἐκείνων προήλω *Demosth.* ‖ ταῦτα] τάδ' *Demosth.* ‖ οὐκ] *e, Demosth.*: ΚΟΥΚ ‖ ἔγραψας] *e, Demosth.*: ΕΓΑΓΑC *Z* ΕΓΡΑΦΑC *Vrb.* ‖ ΕΓΡΑΦΑ. CΟΥΤΩC *N* ‖ ΟΥΤΩ|CΕΑΝ *Z* ‖ CΑΝ *N Vrb.* ‖ ἂν *Demosth.* ‖ 25 δίκην δῷς] *Demosth., h*: ΑΚΗΝΑΩC *ZN Vrb.* ἀλῷς *e, vg.* (= *Dem. adv. Aristocr.* § 99 - 117 *al.* - *p.* 653 *R.*) ‖ ἄλλος οὐ] *Demosth.*: ΑΛΛ(Α *Z*)ΩCΡΟΥ ‖ ΓΡΑΧΕΥ *Z* ‖ *post Graeca* $2^1/_2$ *lin. spat. rel. N; G. tamen nihil praeterea addiderat* ‖ (§ 4) 26 āmonitiūq; *Z* ‖ 27 rationes] *e*: rationis (*ad adiectiva insqq. adaptatum, non pro acc. pl. forma in -is h. l. habendum*) *QZXOΠN* oroīs *B* ‖

XX: XIX *Q* XVIIII *ZB*. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 plebis citū *Z* plebissitū *Q pr.* plebiscitum *BΠN* ‖ 3 omnia] anima *Q* ‖ diffeī *Π* ‖ (§ 1) 4 plebisstitum *X pr.* ‖ plebi scitū *TY* plebiscitum *O pr. ut vid.* ‖ (§ 2) 5 at eius (*s.* ei') *QBTY* ‖ *C. Atei Capitonis inc. lib.* (*libri coniectaneorum de legibus Frederkingius philol.* 19, 656 *cf. p.* 663) *fr.* 22 *Huschk. IAQS*[4] *p.* 121 ‖ 6 peritissimus] *in* peritissimis *mut. T* ‖ iisce *Π* ‖ definiunt *O pr.* ‖ inquid *O pr.* ‖ 7 ⊦aut *X pr.* ‖ rogate *O* ‖ magistratus (*s.* t') *XONTY pr. et alt.* s *sup. lin. add. Π* ‖ (§ 3) 8 .Ea] .E*a (e) *Q* ea *T* .Sed ea *Y* ‖ 9 ·C·N· *X* ·G̅N̅· *TY* .g̃n. *Π* ‖ pompeii *QXΠTY* ‖ decede *X* ‖ P. Clodi] = *Q in ras.*: p̃clodi *ZB* ‖ 10 clodii *XΠNT* ‖ questioneq. *ΠY* .Quaestioneq. *T* questioñq; *X* ‖ plebisve] *ex* plebisq; *corr. Π* plebis * * *X* plebis suę *T* ‖ leges*uocari (s) *X* ‖ (§ 4) 11 enim] *om. T* ‖ de universis] = *q*: dm̃ ủsis *Q* ‖ 12 p̄cepta *Y* ‖

vocari debent, quia veteres 'priva' dixerunt, quae nos 'singula' dicimus. Quo verbo Lucilius in primo satirarum libro usus est:

Abdomina thynni
Advenientibus priva dabo cephalaeaque acarnae.

5 'Plebem' autem Capito in eadem definitione seorsum a populo divisit, quoniam in populo omnis pars civitatis omnesque eius ordines contineantur, 'plebes' vero ea dicatur, in qua gentes 6 civium patriciae non insunt. 'Plebisscitum' igitur est secundum eum Capitonem lex, quam plebes, non populus, accipit.

7 Sed totius huius rei iurisque, sive cum populus sive cum plebs rogatur, sive quod ad singulos sive quod ad universos 8 pertinet, caput ipsum et origo et quasi frons 'rogatio' est. Ista enim omnia vocabula censentur continenturque 'rogationis' principali genere et nomine; nam, nisi populus aut plebs rogetur, nullum plebis aut populi iussum fieri potest.

QZBXOΠNTY

13 dixerint *X pr.* ‖ 14 licilius *TY* ‖ *Lucil. sat.* I *fr.* 29 *LM. v.* 21 *sq. L.* (*v. FMarx stud. Lucil. p.* 65) *cf. Non. p.* 159, 24 *M. s. v.* priva, *ubi* Ad cenam adducam et primum his abdomina—dabo *etc. et p.* 35, 21 *s. v.* privum, *ubi* abdomina tunni priva dabo ‖ 16 ąb d̃ña *Z* ‖ addominat hymni *Non. Harl. p.* 159 ‖ thynni (tuṇni - tunno *Guelf.* - *Non. codd. p.* 35 thymni *Non. Guelf. Leid. p.* 159) Advenientibus] *T*, *Nonius:* thynni auenientibus *ΠN* thynnia (thinnia *X* thinia *q* = *Q*) uenientibus *OXq* thinia (thyma *Z*) uenentibus *QZ* thynia uenantibus *B* ‖ 17 cephaleaque (.Cephaleaque *Π*) acarne *XΠ:* cęphaleaq. a-carne *T* cephaleaque a carne '*v. c.*' *ap.* σ cephalea quae a carne (acarne *N*) *ONY* cephaleaque(*s.* q;) carne *QZB* ‖ ἀχάρνης *FDGerlach Lucil.* I *fr.* 13 *p.* 3 *ed. suae;* acharnae *CLachmann, LMüller cf. CMFrancken coni. crit. ad C. Luc. lib. dec.* II *et* III (*Amst.* 1871) *p.* 64 ‖ (§ 5) 18 definitiones eorum a *T* ‖ 19 omnis omnis *N* ‖ ciuitates *Zb* ‖ omnisque *XN* ‖ 20 plebes] = *O:* pleb̉ *O mg.* ‖ 21 insunt pleb̉ (plebi *T*) scitū. Igitur *ZT* ‖ (§ 6) plebis citū *Q* plebiscitum *BONY* ‖ *C. Atei Capitonis fr.* 23 *Huschk. l. l., ubi cf. adn.* 3 ‖ 22 non] *om. X* 7 *spscr. x* ‖ accipit—cum populus] *post* populus *om. Q* ‖ (§ 7) 24 plebis *XOΠNTY cf. Wssb.-M. ad Liv.* II 24, 2 *adn. app.; reicit Probi app. p.* 198, 13 *K.* ‖ singulos sive quod ad] *post* ad *excidisse perspexerunt* μ 584 *sq.*, 1, *merito me vituperans, et* τ *praeeunte g, qui* sive quod ad singulos *post* pertinet *addi voluit: om. libri* ‖ 25 ptinet *X* aptinet *x* ‖ capud *Q* ‖ qs (a above) *QZB* ‖ fons *XOΠN* ‖ (§ 8) 26 enim] *om. T* ‖ continentur *spscr. X* ‖ rogationes *XN* ‖ 27 Nam si *QZBTY* Namsi *Z* ‖ plebes *XY* ‖ 28 iusum *Z* ‖

Sed quamquam haec ita sunt, in veteribus tamen scriptis non 9
magnam vocabulorum istorum differentiam esse animadvertimus.
Nam et 'plebisscita' et 'privilegia' translaticio nomine 'legis' appel-
laverunt eademque omnia confuso et indistincto vocabulo 'rogationes'
dixerunt. Sallustius quoque, proprietatum in verbis retinen- 10
tissimus, consuetudini concessit et privilegium, quod de Cn. Pompei
reditu ferebatur, 'legem' appellavit. Verba ex secunda eius
historia haec sunt: Nam Sullam consulem de reditu eius
legem ferentem ex conposito tr. pl. C. Herennius pro-
hibuerat.

XXI.

Quam ob causam M. Cicero his omnino verbis 'novissime' et 'novissimus' observantissime vitarit.

Non paucis verbis, quorum frequens usus est nunc et fuit, 1
M. Ciceronem noluisse uti manifestum est, quod ea non pro-
baret; velut est et 'novissimus' et 'novissime'. Nam cum et M. 2
Cato et Sallustius et alii quoque aetatis eiusdem verbo isto
promisce usitati sint, multi etiam non indocti viri in libris id suis

---

QZBXOΠNTY

(§ 9) 29 ita sunt haec *Y* ‖ 30 iustorum *TY* ‖ 31 plebiscita *BONY* ‖ translaticio nomine] *i:* translaticiomine *B* translat(c *Q*)io nomine *QZ* translato nomine *XOΠNTY* ‖ leges *XOΠNTY* ‖ 32 que] *om. O* ‖ indistinto *ZY* ‖ (§ 10) 33 proprieta*tum (n) *X* ‖ retinentissimis *T* ‖ 34 C.N. *X* .GN. *T* gN. *Y* ‖ pompeii *QXΠT* ‖ *Sall. hist.* II 62 (61 *ed min.*) *Kr.; 12 D* ‖ 36 Nā illā sillā *Q;* illam *recepi he, sed iam cum Dietschio ex dittographia ortum esse arbitror* ‖ Nam Sullam (*sic*) — prohibuerat] = β *teste* ϰ *scholl. in hist. Sall. lib.* VI *ed Sanctandr. a.* 1574 *p.* 14 ‖ 37 legentē ferentē *T pr.* ‖ 'TR. Tribunus' σ ‖ tr. ppl̄i *Y* ‖

XXI. *Lemma huius cap. cum lemm. cap. praec., puncto quidem interposito, sed litt. initiali minore, sine numeri nota coniungunt QZB; ipsum caput cum praecedente cohaeret in eadem lin. numero non interposito in Π* ‖ (*lemm.*) 2 M.] *post* m *litt. om. QZBΠ* ‖ hiis *Z* ‖ et—vitarit] est *Z* = ē *B* est usus (usus *a q in ras.*) *Q* uti uitarit *post e, ubi* uti *post* novissimus *insertum,* μ, *at v. hra* 62 *sq.* ‖ (§ 1) 5 uoluisse *Π* ‖ uti] ut *Z* ‖ 6 uelud *ZO pr. X* ‖ et] ut *Q* ‖ nobissimus et nobissime *X pr. O pr.* nobilissimus et nobilissime *Π* ‖ (§ 2) *Caton. inc. lib. rell. fr.* 51 *p.* 89 *Iord.* ‖ *Sall. Cat.* 33, 2; *Iug.* 10, 2; 19, 7; 71, 3 ‖ 7 a:ii *X pr.* ‖ eiusdem etatis *B* ‖ 8 promiscue *Qb* promiscuę *X* ‖ usitati*(s ?) *X* ‖ sūt *Q* ‖ etiam] = *x:* eam *X* ‖ id subscripserint *N* ‖

scripserint, abstinuisse eo tamen tamquam non Latino videtur, quoniam qui doctissimus eorum temporum fuerat, L. Aelius Stilo, ut novo et inprobo verbo, uti vitaverat.

Propterea, quid M. quoque Varro de ista voce existimaverit, verbis ipsius Varronis ex libro de lingua Latina ad Ciceronem sexto demonstrandum putavi. Quod 'extremum', inquit, dicebatur, dici 'novissimum' coeptum vulgo, quod mea memoria ut Aelius, sic senes aliquot, quod nimium novum verbum esset, vitabant; cuius origo, ut a 'vetere' 'vetustius' ac 'veterrimum', sic a 'novo' declinatum 'novius' et 'novissimum'.

QZBXOΠN

9 scrip**serunt *X* ‖ 10 temporum] *om. B* ‖ L. Aelius Stilo] *ON* (*cf. Cuiacii obs.* III 36, *qui ex Ioannis ducis Biturig. cod. legit* Aelius Stilo; *HGiphanium ep. ad Muret.* I 74; ϰ *ant. lect.* I 8; III 4): laelius (*Π* lelius *BX* .lelius *Z* lilius *Q*) stilo *libri* ‖ 11 utiuitaerat *X pr.* ‖ ut novo—putavi] *lin.* 14 = β *teste* ϰ *ll. ll., nisi quod* Varronis *incuria fort. om.* ϰ ‖ 12 quiď *ZB* quod *Π* ‖ M.] iñ (*i. e.* inde) *Z* ‖ Varro—ipsius] *ante* Varronis *om. XOΠN* ‖ 13 uaronis *X* ‖ *Varr. de l. L.* VI § 59 *p.* 236 *sq. Sp.* A quo (novo *sc.*) etiam extremum novissimum quoque coeptum *etc. cf. Cuiacium, Giphanium,* ϰ *ll. ll.* ‖ 14 Quod—vitabant] *ex Biturig. affert Cuiacius l. l., ex* β *et Biturig.* ϰ *l. l.* III 4 ‖ 15 dicebatur] = *Biturig. teste Cuiacio:* dicebant β *Bitur. teste* ϰ, *nam* 'alterum' *certe Biturigensem non nominat tamquam ab illo diversum — ipsum enim Cuiacium, qui unum illum in obss. nominaverat, testem affert —, sed cum* β *eum componens; at hic fort. minus accurate officio functus est* ϰ ‖ 16 'Vt Aelius] Ita et ms.' σ ‖ Aelius] *et* elius *tantum non omnes:* lelius *x* ‖ aliquot] *cum* quot *ante* quod *facillime excidere potuerit* (*poterat etiam perperam a librariis dividi* aliquot, *tum* quod *eo l., quo ap. Varr. legebatur, de industria omitti, ni ipsum G. neglegentiae accusare velis*) *cum Varrone h*: alii (= β *Bit.*) ‖ nimium novom verbum quod esset *Varro* ‖ quid *X pr.* ‖ 17 nimirū *q* ‖ novum] *om. Q* ‖ esset] *om. QZB* ‖ 18 auetere* (s) *X* aute *Q* ‖ uetustus *libri Varr.* (*F per totum h. l. deficit; vix igitur eo uti debebat Müllerus praef. p.* XIX *ad Gellii cod. Varronianum cum libris nostris comparandum*) ‖ veterrimum] *fort.* = *Varr. Paris. a;* ueterrimus *codd. Varr. rell.* deterrimum *X* deterrime *Π* ‖ ab *Varro cf. Mülleri ad lib.* V § 30 *adn.* ‖ 19 novius et] *om. codd. Varr.* ‖

XXII.

Locus exemptus ex Platonis libro, qui inscribitur Gorgias, de falsae philosophiae probris, quibus philosophos temere incessunt qui emolumenta verae philosophiae ignorant.

Plato, veritatis homo amicissimus eiusque omnibus exhibendae 1
promptissimus, quae omnino dici possint in desides istos ignavosque, qui obtentu philosophiae nominis inutile otium et linguae vitaeque tenebras secuntur, ex persona quidem non gravi neque idonea, vere tamen ingenueque dixit. Nam etsi Callicles, quem 2
dicere haec facit, verae philosophiae ignarus, inhonesta indignaque in philosophos confert, proinde tamen accipienda sunt quae dicuntur, ut nos sensim moneri intellegamus, ne ipsi quoque culpationes huiuscemodi mereamur neve inerti inanique desidia cultum et studium philosophiae mentiamur.

Verba ipsa super hac re Platonis ex libro, qui appellatur 3
Gorgias, scripsi, quoniam vertere ea consilium non fuit, cum ad proprietates eorum nequaquam possit Latina oratio aspirare ac multo minus etiam mea: Φιλοσοφία γάρ τοί ἐστιν, ὦ Σώ- 4

QZBXOΠN

XXII = *Π in lemmatum tabula:* XX *QZB* XXI *Π in inscriptione capitis* ‖ (*lemm.*) 2 gogias *Π* ‖ de] *om. B* ‖ 3 probris—philosophiae] *post* philosophiae *om. Z* ‖ (§ 1) 5 que] *om. B* ‖ exibende *QZ* ‖ 6 in desides istos] *ne:* in desinens istas (ist*s *X* istos *x* ∸istas *O*) *XON* in desinensistas *Π* ‖ indesinens ista (.ista *QZ*) signa uosq; (q; *om. B*) *QZB* ‖ 7 obtentu] = *O ut vid. cf. CL Valckenaer ad Callim. eleg. fr. p.* 226 *ed. Luzac* (*LB* 1799): obtemptu *X* optentu *Bo* ‖ obtento philosophiae nomine *ϰ* ‖ nominū *Z* nomine *XOΠN* et nomine *i* ‖ nominis—philosophiae] *lin.* 10 *post* philosophiae *om. Q* ‖ 9 uere* tamen *X* ‖ (§ 2) callides *ZΠ* allides *X* ‖ quem] que *Zo* quae (*s.* q̃) *BON pr.* ‖ 10 ignoros *X* ‖ indignaque] *B ex corr., n:* dignaque ‖ 12 nos] = *O mg. N mg.:* nos non *X* non *ZBOΠN* ‖ sensū *Z* ‖ moueri *ZB pr.* ‖ ipso *X pr.* ipsę *Π pr.* ‖ 13 inḥerti *B* ‖ 14 stultum (*propter* cultum) *X* ‖ (§ 3) 15 supra *X* ‖ 16 quoniam] = q̃m *Q: in* qm *mut. q, ut vid.* ‖ uetere *O* ‖ ex ea *q* ‖ 17 proprie(ae *X*)tates que (*s.* quae *vel* q̃) *ZBXO* ‖ 18 mea] *e:* meae *et* mee ‖ (§ 4—18) *Plat. Gorg. c.* 40 *p.* 484 *C—E;* 485 *A—E Steph.* ‖ GR̃ *Qx; spatio vix lin. dim. rel. om. Z,* 13 *lin. spat. rel. X,* 22 *lin. Π* (hic deest grec̄ in exemplari *in mg.* π), *trium columnarum* (= 72 *lin.*) *et* 6½ *lin. O* ΦΙΛΟϹΟΦΙΑ ΓΑΡ ΤΟΙ ΕϹΤΗΝ *sqq. duab. pag. vac. N lac. Graecis non rel. Vrb., ubi in mg.* ΦΙΛΟϹΟΦΙΑ ΓΑΡ ΤΟΙ ΕϹΤΗΝ *adscripsit ea m., quae Graeca codici inseruit;* φιλοσοφία γάρ τοι ἐστὶν *sq.* ¾ *fere pag. vac.,* nō ē plus in ex (o superscr.) *in mg. add.* ς *unus* (*SGerm.*

κρατες, χαρίεν, ἐάν τις αὐτοῦ μετρίως ἅψηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ,
5 διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ εὐφυὴς ᾖ καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἄπειρον γεγονέναι ἐστίν, ὧν χρὴ ἔμπειρον εἶναι τὸν μέλλοντα καλὸν κἀγαθὸν καὶ εὐδόκιμον ἔσεσθαι ἄνδρα.
6 Καὶ γὰρ τῶν νόμων ἄπειροι γίγνονται τῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ τῶν λόγων, οἷς δεῖ χρώμενον ὁμιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, καὶ τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων, καὶ συλλήβδην τῶν ἠθῶν παντάπασιν ἄπειροι γίγνον-
7 ται. Ἐπειδὰν οὖν ἔλθωσιν εἴς τινα ἰδίαν ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν, καταγέλαστοι γίγνονται ὥσπερ γε, οἶμαι, οἱ πολιτικοί, ἐπειδὰν αὖ εἰς τὰς ὑμετέρας διατριβὰς ἔλ-
(8. 9) θωσι καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοί εἰσι.
10 Paulo post addit haec: Ἀλλ', οἶμαι, τὸ ὀρθότατόν ἐστιν, ἀμφοτέρων μετασχεῖν. Φιλοσοφίας μέν, ὅσον παιδείας χάριν, καλὸν μετέχειν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μει-

---

B ς

1185); *om. Vat.* 3452, *SGerm.* 643 *m. pr.*, ς *multi* ΦΙΛΟCΟΦΙάpappoι-ECTINωCωKapaTECaapIENEaNTIC a͏̄ 7 ceta. paulo post addit hec ΛΛaOJMETO7c : : (*in mg.* + deē g̃c̃ .IX. linee *et* ∻ dest greci linee. XVIII et dimidia) *B, quae accurata litterarum computatione instituta si comparas cum iis, quae B adscripsit c.* 19, 3 *et* XI 4, 1, *invenies Graecorum h. l. a* ς *insertorum ambitum respondere condicioni veteris exemplaris a B indicati, perperam igitur ab e et inculcata esse Platonica Gorg.* 484 *E;* 485 *A.* Συμβαίνει γὰρ—ἐπαινεῖν (§ 8 *sq.*) *et ad calcem addita* (§ 19—23) 485 *E*—486 *D* Ἐγὼ δὲ—πολλὰ ἀγαθά. *Ad verba igitur constituenda non nisi* ς *adhiberi possunt; omissis minutiis plerisque lectionis varietatem potiorem adscripsi ex S. Germ.* 643 *m. alt. schedulae codici insertae inscripta* (1), *Laur.* LIV 28 (2); *Paris.* 8665 (3) *et* 8666 (4); *Lugdunensi* 98/565 (5), *qui a scriptura in libris Platonicis tradita, quae et ipsa constantissima est, fere non discedunt* ‖ (§ 4) 19 ἂν *libri Platonici* ‖ αὐτῆς 2 3 ‖ (§ 5) 21 καὶ] *om.* 3, *CPlat. ap. Bekkerum* ‖ 24 κἀγαθὸν εἶναι καὶ 4 ‖ εὐδαίμον' *Plat. Bodl.* εὐδαίμονα *alii pauci* ‖ (§ 6) 27 ἀνθρωπίνοις 3 ‖ 28 τε] *om.* 2 3 4 ‖ τῶν] καὶ 2 4 5 ‖ ἀνθρωπείνων 3 ἀνθρωπίνων 1 ‖ (§ 7) 31 γε] *om.* 3 4 5 ‖ 32 ἡμετέρας 3 ‖ (§ 8. 9) 34 Paulo post addit hec *B:* Et infra de iisdem (hisdem 4) 1 2 4 5 Et infra eiusdem 3 ‖ Συμβαίνει—ἐπαινεῖν *quae apud Plat. h. l. sequuntur e vg. cf. supra* ‖

ρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν· ἐπειδὰν δὲ ἤδη πρεσβύτερος
ὢν ἄνθρωπος ἔτι φιλοσοφῇ, καταγέλαστον, ὦ Σώκρα-
τες, τὸ χρῆμα γίγνεται, καὶ ἔγωγε ὁμοιότατον πάσχω 11
πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας, ὥσπερ πρὸς τοὺς ψελλι-
ζομένους καὶ παίζοντας. Ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω, 12
ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω, ψελλιζόμενον καὶ
παῖζον, χαίρω τε, καὶ χαρίεν μοι φαίνεται καὶ ἐλευ-
θέριον καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ· ὅταν δὲ 13
σαφῶς διαλεγομένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρόν τί μοι
δοκεῖ χρῆμα εἶναι καὶ ἀνιᾷ μου τὰ ὦτα καί μοι δοκεῖ
δουλοπρεπές τι εἶναι· ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλι- 14
ζομένου ἢ παίζοντα ὁρᾷ, καταγέλαστον φαίνεται καὶ
ἄνανδρον καὶ πληγῶν ἄξιον. Ταὐτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο 15
πάσχω καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. Περὶ νέῳ μὲν 16
γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν φιλοσοφίαν ἄγαμαι καὶ πρέπειν μοι
δοκεῖ καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα εἶναι τοῦτον τὸν
ἄνθρωπον, τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα ἀνελεύθερον καὶ
οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσοντα ἑαυτὸν οὔτε καλοῦ οὔτε
γενναίου πράγματος· ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι 17
φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι
δοκεῖ ἤδη δεῖσθαι, ὦ Σώκρατες, οὗτος ὁ ἀνήρ. Ὃ γὰρ 18
νῦν δὴ ἔλεγον, ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν πάνυ
εὐφυὴς ᾖ, ἀνάνδρῳ γενέσθαι, φεύγοντι τὰ μέσα τῆς
πόλεως καὶ τὰς ἀγοράς, ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς τοὺς
ἄνδρας 'ἀριπρεπεῖς' γίγνεσθαι, καταδεδυκότι δὲ τὸν
λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων, ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ
τεττάρων ψιθυρίζοντα, ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ
ἱκανὸν μηδέποτε φθέγξασθαι. (19–23)

ς

(§ 10) 38 φιλοσοφῇ] = σ ‖ (§ 11) 39 καὶ ἔγωγε ὁμοιότατον] *om.* 3 ‖ (§ 12) 41 μὲν] *om.* 3 ‖ παιδάριον 3 ‖ 43 ἐλεύθερον 3 ‖ (§ 13) 45 σοφῶς 3 ‖ τι] *om.* 3 ‖ 46 οὐνιᾶ 4 ‖ τὰ καὶ ὦτα καὶ 3 ‖ (§ 16) 50 Περὶ] *omnes cum codd. Plat. tantum non omnibus* (πέρι *Bodl. m. pr.*, Δ *ap. Bk.*): παρὰ *Plat. apogr. Paris.* 1812 *ex sil. Bekkeri* (*Stephanus, edd. Plat.*) ‖ 51 πρέπει 1 ‖ (§ 17) 55 δὲ δὴ] *e, Plato: om.* (δὴ *om. in coll. cod.* 3 *ad* § 18 *lin.* 58 *rettuli, certe falsus*) ‖ ἴδω] *om.* 3 ‖ (§ 18) 60 τοὺς] *om.* 2 4 5 ‖ 61 καταδεδοικῶτε 3 ‖ 64 *post* φθέγξασθαι $^1/_2$ *lin. vac. rel.* 3, 6 *lin.* 4; *ap. Plat. sequentia* § 19—23 *add. e vg.* (*cf. supra*) ‖

24 Haec Plato sub persona quidem, sicuti dixi, non proba, set cum sensus tamen intellegentiaeque communis fide et cum quadam indissimulabili veritate disseruit, non de illa scilicet philosophia, quae virtutum omnium disciplina est quaeque in publicis simul et privatis officiis excellit civitatesque et rempublicam, si nihil prohibeat, constanter, fortiter et perite administrat, sed de ista futtili atque puerili meditatione argutiarum, nihil ad vitam neque tuendam neque ordinandam promovente, in qua id genus homines consenescunt male feriati, quos philosophos esse et vulgus putat et is putabat, ex cuius persona haec dicta sunt.

XXIII.

Verba ex oratione M. Catonis de mulierum veterum victu et moribus; atque inibi, quod fuerit ius marito in adulterio uxorem deprehensam necare.

1 Qui de victu atque cultu populi Romani scripserunt, mulieres Romae atque in Latio 'aetatem abstemias egisse', hoc est vino semper, quod 'temetum' prisca lingua appellabatur, abstinuisse dicunt, institutumque, ut cognatis osculum ferrent,
2 deprehendendi causa, ut odor indicium faceret, si bibissent. Bibere

---

QZBXOΠN

(§ 24) *Novi capitis notam* XXIII *ante huius* § *initium inserit Q* ‖ 65 dici *Q* ‖ proba sed *ON:* probas sed *X* probasset *rell.* ‖ 66 sensus] *Salmasius, ut i° videbatur, g:* sensu ‖ intelligentie q̃ *B* ‖ fidē *QZ* ‖ 67 indissimula|bi *Q* ‖ 68 simul] *om. Π* ‖ 69 *prius* et] ĩ *Q* et in λ ‖ 70 constanter et *QZBOΠ* constantē *Z* ‖ p̄it eā ministrat *ZB* pite āministrat *Q* ‖ de ista] = ϰ: dista *X* ‖ 71 futili *QBN* futali *Z* futuri *X* ‖ 72 promovente: in ϰ: promouentem *QZBOΠN* promouendam *X* promovente *e* ‖ 73 maleferiat∗ (q; *ut vid.*) *X pr.* mareferiati *Π* ‖

XXIII = *Π in lemmatum tabula:* XXI *QZB;* XXIIII *BZ* (*ubi num.* XXIII *ad cap. praeced.* § 24 *non additus est*), XXII *Π in inscr. capitis* ‖ (*lemm.*) 2 orationē *Z* ‖ M.] *om. QZ* ‖ gatonis *B* gazonis *Z* ‖ uictū 7 oribus *Z* ‖ et] *om. B* ‖ 3 ibi *ZB* ‖ dep̄nsā *Π* ‖ 4 negare *Z* negarē *B* ‖ (§ 1) 6 abstenuas *Z* abstemias *Π* ‖ aegisse *X* ‖ 7 ∗uino *X* uino uino *B* ‖ temecū *B* te mecum *Z* ‖ appellatur *X* ‖ 8 que] *om. X* ‖ 9 deprehendendi] *PLambecius prodr. p.* 58 *sq.: Thysius:* dep̄hendi *Q* repre(*s.* p̄)hendendi *rell.* ‖ (deprehendendi - *sic, cf. i* - causa) *GStewechius Arnob. ed. LB. a.* 1621 *p.* 91 = 'reprehendendi causa] *fortassis delenda*' σ ‖ causā *Q pr.* ‖ iudicium *Z* ‖

autem solitas ferunt loream, passum, murrinam et quae id genus sapiant potu dulcia. Atque haec quidem in his, quibus dixi, libris pervulgata sunt, sed Marcus Cato non solum existimatas, 3 sed et multatas quoque a iudice mulieres refert non minus, si vinum in se quam si probrum et adulterium admisissent.

Verba Marci Catonis adscripsi ex oratione, quae in- 4 scribitur de dote, in qua id quoque scriptum est, in adulterio uxores deprehensas ius fuisse maritis necare: Vir, inquit, cum divortium fecit, mulieri iudex pro censore est; imperium, quod videtur, habet, si quid perverse taetreque factum est a muliere; multitatur, si vinum bibit;

QZBXOΠN

(§ 2) 10 lora passum murrina (*sic ed. Haupt. nunt. soc. sc. Sax. cl. ph. hist.* I *p.* 280) *s.* lorea passum murina (*sic ex cod. Colon. Hoffmannus Fallersleb. ed. p.* 5) *hinc hausit Adamus Balsamiensis in ep. ad Anselmum* ‖ murinam *X* murrinam ***** *Q* ‖ genu *O* ‖ 11 sapiant] *xϰ*: saepiant *O* (*cf. adn. praec.*) aepiant *ZBXΠN* expiant *Q* '*v. c.* aepiant, *al.* epotant' σ epotant *in mg. n, c* optant *Ascensius a.* 1517 exspirant *Lambecius l. l. p.* 59 *sq.* exstant *i* ‖ 11 haec] h' *Q* ‖ hiis *Z* ‖ (§ 3) 12 existimatus *ZBN pr.* existimat *Q* aestimatas *Chr. Colerus parerg. c.* XX *p.* 72 ‖ 13 et] *om. XOΠN* ‖ multatus *X pr.* ‖ a viro iudice *Henr. Cannegieter rescript. Boxhornio de Catone c.* XVIII *p.* 83 *sq. ed. OArntzen ad calcem Dion. Cat. Trai.* 1735 a iudice marito *Herm. Cannegieter obss.* IV 11 *p.* 441 *ed. LB.* 1772 ‖ si] set *Z* ‖ 14 quam si] quasi *ZB* ‖ admisissent] = *ϰ*: āmisisissent *O* amisissent *B* ammimissent *ut vid. X* amisisset *Z* ‖ (§ 4) 15 Verba] *om. X* ‖ marcii *Z* ‖ adscrips *Z* ‖ exortatioñ *B* exortacionũ *Q* ‖ exortacioñque *Z* ‖ inscrip(b *N*)tum *QZBOΠN* ‖ 16 est] *om. Z* ‖ 17 uxoris *ZBX pr. OΠN* ‖ necare maritis *X* ‖ *M. Porcii Catonis de dote or. fr. p.* 76 *sqq. HM.*^{2}, *ubi hoc caput totum fere describitur, fr.* 1 *et* 2 *p.* 68 *Iord.* ‖ 17—21 *recte praeeuntibus fere et Unterholznero et ICHassio* (*v. mus. Rhen. iur. a.* 1828 *p.* 106 *sqq.*) *distinxit Göttlingius Gesch. d. r. Staatsverf. p.* 100, 5 *similiterque* τ *RStR.*^{2} II 393, 1, *quos secutus sum; aliorum de h. l. sententias, quas afferre longum est, exposuit Guil. Rein Privatrecht u. Civilproc. d. R.*^{2} *p.* 418, 2 *cf. Thysii et i ad h. l. adnott.* ‖ inquid *Z* ‖ 18 facit *XΠσ* ‖ fecit (facit *Π*) mulieri. iudex *ΠON* = fecit mulieri, iudex *g* ‖ censor ee *X* ‖ est. imperium—habet .si—multatur; si—bibit, si—condemnatur. *ϰ et sic fere vg.* ‖ imperium—factum est] *post* est *om. Q* ‖ 19 puerse ita et req; *Z* puersa ita ᵗetreq. *B* ‖ tetręque *Π* uel inique σ, *SGerm.* 643, *qui perperam hoc 'addere' dicitur a Iordano l. l., Vat.* 3452 ‖ 20 multitatur] *h*: multiatur *ZB* multicitur *Q* multatur *XOΠN* ‖

5 si cum alieno viro probri quid fecit, condemnatur. De iure autem occidendi ita scriptum: In adulterio uxorem tuam si prehendisses, sine iudicio inpune necares; illa te, si adulterares sive tu adulterarere, digito non auderet contingere, neque ius est.

XXIV.

'Die pristini', 'die crastini' et 'die quarti' et 'die quinti' qui elegantius locuti sint dixisse, non ut ea nunc volgo dicuntur.

1 'Die quarto' et 'die quinto', quod Graeci 'εἰς τετάρτην' καὶ 'εἰς πέμπτην' dicunt, ab eruditis nunc quoque dici audio, et qui aliter dicit pro rudi atque indocto despicitur. Sed Marci Tullii aetas ac supra eam non, opinor, ita dixerunt; 'diequinte' enim et 'diequinti' pro adverbio copulate dictum est, secunda in eo syllaba
2 correpta. Divus etiam Augustus, linguae Latinae non nescius munditiarumque patris sui in sermonibus sectator, in epistulis

---

QZBXOΠN

21 viro] = *x:* uino *X* ‖ (§ 5) 22 iure] uiro *X* ‖ occidendi] *e:* dicendi *libri* caedendi λ ‖ scriptum est *X* ‖ tu∗ *X pr.* ‖ 23 p̄hendidisses *O* p̄hendisset *X pr.* rep̄hendisses *B* deprehendisses *Π* ‖ sin *ZB* ‖ īpuñ *B* inpŭn *Z* ‖ 24 (si adulterares) *Falsterus am. phil.* III 271, *non Thysius, ut vid., quem auctorem affert; is potius a* β *addita deleturus erat* ‖ sive tu adulterarere] *Salmasius:* siue tu adulterare (adulterare uelles *x*) *X* siue (sibe *QB*) tu adulteriare (adulteria∗re - *del.* a - *O*) *QZBOΠN, lin. infra posita delendum indic. q* sive tua adulteria audiret β *auctore* ϰ (*ap. ILipsium var. lect.* I 13) ‖

XXIV = *Π in lemmatum tabula;* XXII *ibi QZB, in inscr. cap.* XXV *Q* XXIII *Π* (XXIIII *iterum Z cf. cap. praec. init.*)*; ordine mutato descripsit fere Macrobius Sat.* I 4, 20 *sqq. cf.* § 2 *sq.* ‖ (*lemm.*) 3 sunt *ZN pr.* ‖ nun|culco *Z* ‖ uulco *B* ‖ (§ 1) 4 *Graeca spatio perexiguo rel. om. X, lin. una rel. O, lin. dim. Π* Hic deē grecū in exemplari *in mg.* π ‖ 5 ΠΕΜΠΤΗ *sup. lin.* N *add. N* ΠΕω(*spscr.* M)PITHN *B* ‖ 6 dispicitur *N* ‖ Marci Tullii] *q; pro v. l. spscr. x:* marco (M. *NΠ*) tullio *QBXOΠN* ‖ tullio *Z* tulii *n* ‖ 7 etate *x* ‖ eum *Π* ‖ die quinte (quintae *XO* quinto *Q pr.*) *libri et sic per sqq. separatim ap. G., ap. Macr. ut vid. copulate* ‖ 8 die quinq; *X* ‖ copulate] = *Macr. B:* copulatiue *eiusd. P* ‖ copulatae dictum *q* copulata edictum *QZB* copulate ita dictum *X* ‖ est et *XOΠN* ‖ .Scd̄a *Z* ‖ scd̄m sillaba *B* ‖ eos *Q pr. Z* ‖ (§ 2) 9 etiam] *om. Q* ‖ Augustus] Augustus memoriarum ueterum exequentissimus (*de Favorino sic c.* 12, 9) *ne* ‖ 10 que] *spscr. B, om. XOΠ* ‖

plurifariam significatione ista dierum non aliter usus est. Satis 3
autem erit, perpetuae veterum consuetudinis demonstrandae gratia, verba sollemnia praetoris ponere, quibus more maiorum ferias concipere solet, quae appellantur Compitalia. Ea verba haec sunt: Dienoni populo Romano Quiritibus Compitalia erunt; quando concepta fuerint, nefas. Dienoni praetor dicit, non 'die nono'.

Neque praetor solum, sed pleraque omnis vetustas sic locuta 4
est. Venit ecce illius versus Pomponiani in mentem, qui est 5
ex atellania, quae Mevia scribitur:

Díes hic sextus, cúm nihil edi, diequarte moriár fame.

QZBXOΠN

11 pluris fariam *QZ* pluris|phariā *B* plurifariū *Π* ‖ (§ 3) Satis] (sat *post* st *om.*) *VAcidalius ad Vell. Pat.* II 20 *p.* 769 *Ruhnk.* 249 *Fr.*, *v. d. in ed. Torn.:* Is (s. is) *ZBXOΠ* ħ̇ *Q* Ius *N ex sil. coll., ed. Paris. a.* 1536, *IMercier ad Non. p.* 441, 10; *IMeursius ad Macr. l. l.* ‖ 12 '*potes eodem sensu, paullo alia figura* consuetudini' *Acidalius* ‖ (gratia) *Acidalius* ‖ 15 populo Romano] = pr, *ut fere etiam codd. Gelliani exhibent, Macr. P l. l.* § 27 post ϰ́ *Macr. B* post Kl. *Macr. Cantabr. Gud.* post Kal. Ian. (Calendas Ianuarii *al.*) *Macr. vett. edd.* ‖ 16 quando—nefas] *deficiunt ap. Macr.* ‖ coepta, '*denn der Gerichtsstillstand beginnt nicht mit der Ankündigung des Wandelfestes, sondern mit dem Fest selbst. Der Fehler kommt aus dem vorhergehenden* concipere' τ ‖ fuerint] *e:* fuerit (*propter* nefas *sc.*) *libri* (fuerit) *Th. Bergk Beiträge z. lat. Gramm.* I 143, 3 ‖ nefas die *QZBΠ* ‖ noni *QZ* ‖ 17 non] *om. Z* ‖ (§ 4) 18 uetitas *X pr.* ‖ (§ 5) 19 illis *X pr.* ‖ pompiniani *ZΠ* pōpeiani *Macr. P* ‖ · *Pomponii Meviae fr. p.* 237 *Ribb.*[2] ‖ 20 atellania] = *Macr. PB:* atelliana *Q* atelliani *XΠ* ‖ atellaniaque *Z* ‖ quē et uias|cribitur *X* ‖ Mevia] *vett. Macr. edd., h*[e] *inscriptionum fide in nomine gentis scribendo nisus cf. OKeller epilegg. Hor. p.* 383; *Teuffel*[4]*-Schwabe RLG* § 233, 2: maeuia *Macr. PB* maebia *Macr. B m. alt. cf. adn. praec. et sq.; erat cum cogitarem de* Metula, *quod voc. legitur ap. Plin. min. epp.* V 6 § 35, *sed malui Macrobio obtemperare* Necyia *vel* Νεκυία *g* ‖ metui (metui*| *eras.* a, *quod in mg. lin. sq. additur, O*) as(ass *B* ads *ΠN*)cribitur *QZBOΠN* ‖ inscribitur *cum Macr. IMeursius ad Macr. l. l.* § 22, *Thysius, g* ‖ 21 hec *Π pr.* ‖ sextust *Fleckeisenus z. Krit. etc. p.* 29, *at cf. h*[ra] 24, 57 tertius *Scriverius ap. Pontan. ad Macr. l. l.; Thysius* '*f.* est tertius' σ ‖ nil *commendat Fleckeisenus ap. Ribbeckium* ‖ edi] *Pontanus,* '*f.*' σ, *Thysius* (*FLLentz de verbis lat. ling. auxil.* IV, *Regim.* 1863, *p.* 12 *n.* *, *CGCobet mnem. n. s.* 7, 97), *quod recepi quamvis obloquente Fleckeiseno l. l. p.* 29 *sq., cum non opus sit, a Pomponio eos fines observari,*

6 Suppetit etiam Coelianum illud ex libro historiarum
secundo: Si vis mihi equitatum dare et ipse cum cetero
exercitu me sequi, diequinti Romae in Capitolium
7 curabo tibi cena sit cocta. Et historiam autem et verbum
hoc sumpsit Coelius ex origine IV M. Catonis, in qua ita
scriptum est: Igitur dictatorem Carthaginiensium magister equitum monuit ʻMitte mecum Romam equitatum; die quinti in Capitolio tibi cena cocta eritʼ.

8 Extremam istius vocis syllabam tum per ʻeʼ tum per ʻiʼ scriptam legi; nam sane quam consuetum is veteribus fuerit, literis is plerumque uti indifferenter, sicuti ʻpraefiscineʼ et ʻpraefisciniʼ, ʻproclíviʼ et ʻprocliveʼ atque alia item multa hoc genus varie dixerunt; ʻdie pristiniʼ quoque eodem modo dicebatur, quod significabat ʻdie pristinoʼ, id est priore, quod vulgo ʻpridieʼ dicitur,

---

QZBXOΠN

quos Varro ap. G. III 10, 15 (*cf. Macr. somn. Scip.* I 6, 78) *constituit* ʻquod, quibus inedia mori consilium est, septimo demum die mortem oppetuntʼ: egi (*cf. adn. sq.*) ‖ egidie *Q pr.* ‖ septime *Pontanus* ‖ quartʼ emoriar *coni.* σ: quarte moriar ‖ (§ 6) 23 Coelianum] = *Macr. B l. l.* § 25: cae(*s.* cę *OΠ*)lianum *XOΠ Macr. P* celianum *Q* celiianum *B* celi ianum *Z* ‖ *Coel. Ant. hist. lib.* II *fr.* 25 *p.* 154, *p.* 102 *ed. min. Pet.*; *fr.* 16 *p.* 20 *sq. Meltz.*; *fr.* 24 *p.* 84 *cf. p.* 22 *Siegl.* ‖ 24 quis *XOΠN Macr. PB* ‖ dari *Π* ʻ*v. c.* dari *f.* darierʼ σ ‖ dare et] = *Macr. B:* daret *XON* daret et *Macr. P* ‖ ipsēcū *X* issēcū *x* ‖ ceto *Q pr.* ‖ 25 exercitum (tu *B*) est qui *QZB* ‖ sequi uoles *Macr. p* ‖ diequinte *Macr. B* ‖ roma in *QZB* ʻ*an* Romai in ?ʼ *HPeter* ‖ capitolio *codd. Macr. tantum non omnes* ‖ 26 caena *X* ‖ cae(ę *P*)nā coctam (*om.* sit) *Macr. omnes* ‖ (§ 7) 27 supsit *Q pr. Z* ‖ Coelius] = *Macr. PB:* celius *QZBΠ* ‖ *M. Porcii Cat. or. lib.* IV *fr.* 12 *p.* 21 *Iord. fr.* 86 *p.* 78, *p.* 57 *ed. min. Pet.* ‖ origine IV M.] *h de hist. R. rell. p.* 17 *sq. cf.* h^{va} 44 (*v. G.* II 19, 9): origine m. *libri* origine IV. *g Falsterus am. ph.* III 271 quarta origine M. λ originibus Marci *Macr. l. l.* § 26 ‖ qua] *Q, ms. Thysii:* quo ‖ 29 aequitū *X* ‖ mitte *Q* ‖ mecum] = *x in ras.* ‖ equitatum romam *Π Macr. Cantabrig.* ‖ 30 tibi] *om. B, Macr. P* ‖ caena *XO Macr. B* coena *Macr. P* ‖ erit cū extremā *Z* ‖ (§ 8) 31 Extremū *Q* ‖ uocis istius *Z* ‖ 32 sane quam] sane∗ *X* sane. *x* ‖ iis *XO*σ his *x* id *CDziatzko* ‖ fuerit] *omnes* (ʻ*in paucis et non optimis codicibus*ʼ *i*) ‖ his *XΠ* iis *o* ‖ 33 indifferent∗∗ (nr) *X* ‖ praefiscinae *N* ‖ 34 proclivi] *om. Q* ‖ procliniet *X* ‖ *distinctionem ante* atque *del. c* ‖ genʼ∗ *X* ‖ 35 diepristine *Macr.* § 23 ‖ 36 pre die *Z* ‖ 37 ɔuersio *Q* ‖

converso compositionis ordine, quasi 'pristino die'. Atque item
simili figura 'die crastini' dicebatur, id erat 'crastino die'. Sacer- 9
dotes quoque populi Romani, cum condicunt in diem tertium,
'diem perendini' dicunt. Sed ut plerique 'die pristini', ita M. Cato 10
in oratione contra Furium die proximi dixit, quarto
autem Cn. Matius, homo impense doctus, in mimiambis pro
eo dicit, quod 'nudius quartus' nos dicimus, in his versibus:

Nuper die quarto, ut recordor, et certe
Aquarium urceum unicum domi fregit.

Hoc igitur intererit, ut 'die quarto' quidem de praeterito dicamus, 'diequarte' autem de futuro.

XXV.

Telorum et iaculorum gladiorumque, atque inibi navium quoque vocabula, quae scripta in veterum libris reperiuntur.

Telorum, iaculorum gladiorumque vocabula, quae in historiis 1

QZBXOΠN

37 item] *x:* idem (*quod perperam ad* item *lin.* 34 *olim rettuli atque inde recepi he*) ‖ (§ 9) 38 sacertotes *B* ‖ 39 condicunt—dicunt] dicunt, con *sup. lin.*, in—dicunt *in mg. add. X* ‖ *f.* tertium sive perendini *Th. Bergk l. l. p.* 145, 2 ‖ 40 perhendini *Π* ‖ (§ 10) cato o *B* ‖ *M. Porcii Cat. orr.* (?) *de multa c. Furium fr. p.* 67 *HM*², *qui* '*Incertum est*', *ait*, '*ex or. in L. Furium an in P. Furium* [*pro Hispanis*] *sit sumtum*' *p.* 68; *in L. Furium de aqua* (*aquariis MVoigt mus. phil.* 31, 150 *sq.*) *sive de multa fr.* 7 *p.* 50 *Iord.; exscripsit Non. p.* 153, 10 *M., s. v.* proximi (*v. ann. phil.* 85, 717) ‖ 41 die quarto *e, vg.* ‖ 42 cū. *Q* ‖ mattius *QZON Macr. P* mactius *X* ‖ immimiambis *Macr. B* in mimiammis *X* inmimanib; *Q* inmuniambis *Z* ‖ *Cn. Matii mimiambor. fr.* 1 *p.* 91 *Catull. ed. LMüller cf. etiam AL lib.* III *ep.* CLXXXIX *t.* I *p.* 630 *Burm.; n.* 120 *t.* I *p.* 43 *HM.; Bothe Poet. Scen. Lat.* VI 267 ‖ 43 nudus *X* ‖ is *Q* hiis *Z* ‖ 44 et certe] = σ: exerte *Livineius ad Pacati paneg. c.* 35 (II 369 *Iaeg.*), *PScriverius teste Pontano ad Macr.* § 24 excetra *Thysius* ‖ 45 aquarum *B, Macr. B pr.* ‖ urceum ****** (urceum *aut* unicum) *X* urteum *et* ortium *et* orciū *v. l. ap. Macr.* ‖ unicum] *om. O, Macr. P* ‖ 46 *sq. praeter Macr.* § 24 *descripsit Non. p.* 441, 10 *M.* die quarta (*sic Harl. test. Onions et sic certe, non* quarto, *quod ap. Quicheratium de G. quoque et Macr. non recte referentem in adn. legitur, rell.* quarte *ex G. IMercier*) et die quarto hoc differre prudentes volunt, ut sit die quarto temporis praeteriti, die quarta (*hic quoque* quarto *sec. Quich. codd.* quarte *Merc.*) futuri ‖ 47 die quarto *Q pr.* die quarta *ZB* ‖

XXV = *Π:* XXIII *QZB in lemmatum tabula*, XXVI *Q in inscr. capitis* ‖ (*lemm.*) 2 cladioꝝq; *B* claudioꝝq; *Zb* ‖ uocabulaque *Q pr.* ‖ (§ 1) 4 Telorum atque iaculorum *Π* ‖ inistoriis *X* ‖

veteribus scripta sunt, item navigiorum genera et nomina libitum forte nobis est sedentibus in reda conquirere, ne quid aliarum

2 ineptiarum vacantem stupentemque animum occuparet. Quae tum igitur suppetierant, haec sunt: hasta, pilum, phalarica, semiphalarica, soliferrea, gaesa, lancea, spari, rumices, trifaces, tragulae, frameae, mesanculae, cateiae, rumpiae, scorpii, sibones, siciles, veruta, enses, sicae, machaerae, spathae, lingulae, pugiones, clunacula.

3 De 'lingula', quoniam est minus frequens, admonendum existimo, lingulam veteres dixisse gladiolum oblongum in speciem

---

QZBXOΠN

6 rheda *N* hreda *Π* raeda *O* ‖ conq̄rere *Z* ‖ ne quid] *h:* neq; id *q* neque (neq; *al.* .Neque *Π*) idem (= id̄ *QB* item *X pr.*) *libri* neque itidem *e* iisque vicem ϰ inque vicem *ILipsius ant. lect.* V 4 = 'Iisque] *f.* inque' σ ‖ 7 uocantem *X pr.* ‖ st*upentemque *Q* ‖ occuparet] *h:* occupare ‖ (§ 2 *sq.*) *Adhibuit Adamus Balsamiensis l. c.* 23, 2 *l. p.* 281 *Hpt.* 7 *Hoffm., cuius lectiones plenas proponere operae pretium non est* ‖ (§ 2) 8 a(ha *litt.* h *sup. lin. add. z*)staphilum *Z* ‖ philū *B* ‖ semiphalarica] *om. Q* ‖ 9 soliferrea] = *Ad. Bals.:* soli ferrea *Q* soliferra *Z* (soliferis *Liv. Bamb.* 34, 14, 11; solliferreum *Fest. p.* 298[a] *M.; P. p.* 299 *s. v.* sollo; solliferrea - soliferrea *Lind.;* '*nescio an ę codd.*' *M.* - *P. p.* 292 solii ferria *i. e.* solliferria *Fest. cod. teste Keilio p.* 293[a] *s. v.* solitaurilia) ‖ gaesa] *N ECAOtho cf. i:* gesa *e* gesea *QZB Ad. Bals.* gesaea *X* gaesaea *OΠ* ‖ lanceę aspari *Π* ‖ sparrũ. i gestri faces. *Q* spar|**** gesti face *Z* ‖ sparrū igestri sacest(a)gule *B* ‖ rumices, trifaces] *ILipsius elect.* I 7 *init.:* rumigestri (. *ON*) faces *OΠN* rumi· gestri· faces· *X* ‖ 10 phrameae *N* ‖ mesancyla *coll. P. s. v.* mesancy(i '*boni codd.*')lum *p.* 125, 2 *M., ATurnebus adv.* XIX 32 ‖ mesancula *Thysius* ‖ cateierumpie *Z* cateiaerũ pie *Q* ‖ rũphię *Π* ‖ rũpia‿e·scorpis *X* ‖ scorpii] ϰ: scorpis *libri cf. adn. praec. et sq.* scorpius *e; an* scorpi ? *nam veteri nom. sing. in* is *terminationi vix hic locum concedas* ‖ scorpis|sibones *O* scorpissibones *N* ‖ '*v. c.* sibynae *al.* sibines.' σ sibynae *Turnebus l. l.; at cf. de* υ *litt. in* o *mutata AFleckeisen ann. phil.* 93, 9 *sqq. quemque ibi p.* 12 *affert OIahn; an* sibonae (*sequitur litt.* s) ? ‖ 11 veruta enses] *e:* uerutenses *QBXOΠN* uerrutenses. *Z* ‖ sicae(sice *Π*)macherae *OΠN:* sicae. matherae. *Q* scemacherae *X* ‖ sicemachera. espathe *Z* ‖ machera espathee *B* ‖ lingueę *X pr.* iugule *Q* ‖ 12 clunacula delingula. *Z* clunacula. de lingua. *N* ‖ (§ 3) 13 lingua *X* ‖ quom *N* ‖ quoniam —lingulam] *post* lingula *om. Q* ‖ minus est *Π* ‖ 14 lingulam] *om. B* ‖ Lingu* lã (ã *ut vid.*) *X* ‖ dix*e *Q* ‖

linguae factum, cuius meminit Naevius in tragoedia Hesiona. Versum Naevi apposui:

[A.] Síne mi gerere mórem videar língua. [B.] Verum língula.

Item 'rumpia' genus teli est Thraecae nationis, positumque hoc 4 vocabulum in Quinti Enni annalium XIV.

Navium autem, quas reminisci tunc potuimus, appellationes 5 hae sunt: gauli, corbitae, caudicae, longae, hippagines, cercuri, celoces vel, ut Graeci dicunt, 'κέλητες', lembi, oriae, lenunculi, actuariae, quas Graeci 'ἱστιοκώπους' vocant vel 'ἐπακτρίδας',

---

QZBXOΠN

15 neuius *QXON* ne hui' *ZB* ‖ haesiona *XON* ‖ hesiona uersum *ZΠ* ‖ 16 neui *ZBXN* neuii *x* ‖ *Naev. Hesion.* (*immo* Aesion. *v. FBücheler mus. phil.* 27, 475; *ORibbeck CRF*² *p.* CXII) *fr. p.* 9 *Ribb.*² *cf. OMuelleri ad Varr. de l. L.* VII § 107 *adn.; ATh.Sverdsioe vind. praec. Bentl. p.* 59 *sqq. ibique IVFranckium* (*p.* 60), *quorum omnia commenta afferre nolo; EKlussmann Cn. Naev. etc. p.* 105 *sq.; personarum notas praeeunte fere i add. Klussmannus* ‖ 17 Sine mi] *Klussmannus:* sine mihi (michi *QZ*) *libri* Ne mihi *post Sverdsioeum, qui post* mihi *alterius versus initium statuit, et OMuellerum Ribbeckius* Si nemini *Ad. Bals. cod. Colon.* si memini *cod. Hauptii* ‖ uidetur *Q* = uidr̄ *ZB* ‖ 18 lingula] lingua *Z* ‖ (§ 4) 19 rumpia] κ *v. lin.* 10 *llque a Georgesio*⁷ *s. v.* romphaea *allatos cf. AKiessling de Ascon. cod. Pistor.* (*Gryph.* 1873) *p.* 4: rupia *libri, Vahlenus Enn. ann. lib.* XIV *fr.* V *p.* 57 (*idem vero* rumpia *proleg. p.* LXXIII) ‖ *teli ē (ē) *Q* = est teli ÷ *Z* ‖ trahece *Q et* h *sup. lin. add. B* thracae *XOΠ* ‖ trahecenationis *Z* ‖ hoc] *om. Z* ‖ 20 inqntennii (i *sup.*) *Q* ‖ ennii *Πx* ‖ (§ 5) 22 he *B* hee *QZ* haec *Xhe* ‖ gaulicor uitae *Z* ‖ corbitae] *IBrodaeus miscell.* VI 26 (*lamp. Grut.* II 566), *Thysius:* coruitae (*s.* te) ‖ hipagines *Z* hippagines *Q* ‖ certuri *X* ‖ 23 uelut *BN* uelud *ZX* ‖ κέλητες] *Ald.:* celetes *Q ex sil.* celetis *ZBOΠ* caeletis *XN* ‖ lembi, oriae (horiae *al.*)] κ: lenui (. *N*) oxiae *ΠN* len(lē *Z* laen *X*)oxiae(*s.* ie) *QZBXO* ‖ lenunculi] *Brodaeus l. l., ATurnebus l. l.,* κ: renunculi ‖ 24 acturiae *X* ‖ ἱστιοκώπους] *IScheffer de militia nav. vett.* (*Upsal.* 1654) *p.* 83, *coni. probabili coll. Isid. or.* XIX 1, 24 'actuariae naves sunt quae velis simul aguntur et remis (et remis aguntur *al.*)'; *ipsum voc. sane* ἅπαξ λεγόμενον (ἱστιοκώπη *ap. Pollucem onom.* I 103, *voc. Henr. Stephano immerito suspectum*): istocop' (c *sup. lin.*) *X* istoopus *QZB* histoopus *OΠN* ἱστοπόδας κ πρόπλους *Turnebus, Brodaeus,*σ ἐπικώπους *Salmasius obss. ad ius Att. et R. c.* XXIX *p.* 738 *miscell. defensionum pro Cl. Salmasio etc. L. B.* 1645 ‖ uelę picaridas *X* ‖ ἐπακτρίδας] *utraque Colon. a.* 1526 (*Schefferus l. l. et in diss. de*

prosumiae vel geseoretae vel oriolae, stlattae, scaphae, pontones, † uetutiae moedia, phaseli, parones, myoparones, lintres, caupuli, camarae, placidae, cydarum, ratariae, catascopium.

XXVI.

Inscite ab Asinio Pollione reprehensum Sallustium, quod transfretationem 'transgressum' dixerit, et 'transgressos', qui transfretassent.

1 Asinio Pollioni in quadam epistula, quam ad Plancum scripsit, et quibusdam aliis, C. Sallusti iniquis, dignum nota visum est, quod in primo historiarum maris transitum transmissumque navibus factum 'transgressum' appellavit eosque, qui fretum transmiserant, quos 'transfretasse' dici solitum est, 'trans-
2 gressos' dixit. Verba ipsa Sallusti posuit: Itaque Sertorius,

---

QZBXOΠN

*varietate navium s. l. et a. fol. D*r: epicaridas *libri* (*cf. adn. praec.*) ἐπιβάτιδας *Salmasius l. l.* ‖ 25 prosumi (*sup. lin.* ę *add.* o) *O* ‖ geseor etaeuelorioles *Π* ‖ uelorioles . catte . scaphe *X* ‖ oriolae] *cod. Torn.* (horiolae *Turnebus g*): orioles ‖ stlatae, scaphae *Turnebus* ϰ (*praecedit sc. in libris* s *litt. ab initio voc. sq. avulsa*): cattę scaphę *N* catte. scaphe *X* catte scafe *Q* cattescaphę *Π* cattescafę *O* cattes cafe *ZB* ‖ stattae *cod. Torn.* ‖ scaphae] *om. g a.* 1651 ‖ 26 † uetutiae (= ς uetuciae φ) moedia] *OΠN:* ueiucie moedia *B* ueuitie media *Z* uetitie media *X* ueintie moedia *Q* acatia hemioliae *Turnebus* (*g a.* 1687) ancyromagus (*malit* ancyragogus) *HNettleship transact. of the Oxf. phil. soc.* 1880/1 *p.* 17; *journ. of phil.* XI 103 ‖ phasaeli *N* fasaeli *QXO et sic aut* fasaeeli (?) *Π* faseli *ZB* ‖ mioparones *Q* myroparones *X* mroparones *B* mr oparones *Z* ‖ linttres *Z* ‖ caupuli, camarae] *ILipsius l. lin.* 9 *l.*, ϰ: caupulica marae (*s.* mare) ‖ 27 cydrarum *QZ* cydriař *B* ‖ ratariae] = *Isid. l. l.* § 9: ratiamae *et* ratiame *libri Servii amplificati ad Aen.* I 43 *in l. Varroniano ex lib. de l. L.* VII § 23 *hodie lacunosa petito, ubi* ratiariae *coniecit Burmannus,* ratariae *Thilo restituendum esse censuit* ‖ cata scopiū *Q* ‖

XXVI: XXIV *Q* ·XXIIII· *BL in lemmatum tabula;* XXVII *Q in inscr. cap.* ‖ *Adhibuit Non. s. v.* transgressum *p.* 452, 30 *M.* (*v. ann. phil.* 85, 779; 796) ‖ (*lemm.*) 2 Inscitea basinio *Z* Inscitae basinio *B* ‖ abasinio *Q* ‖ qui *Π* ‖ transfertationem *Z* ‖ 3 tranfretassent *Π* ‖ (§ 1) 4 quadam] = dam *sup. lin. add. q in ras.:* q** *Q* ‖ plaucum *Q pr.* plancium *ZB* ‖ 5 sallustii *Πx* ‖ salustio : ĩquis *Q* ‖ 6 historiarum] = *x:* histori** *X* ‖ tramissumq; *ΠN* ‖ 7 appellavit—transgressos] *post* transgressum *om. Π* ‖ 8 transgress** *Z pr.* ‖ (§ 2) 9 ista *X* ‖ sall(al *QZΠ*)ustii *QZΠx* ‖ *Sall. hist.* I 64 (71 *ed. min.*) *Kr.* 65 *D.* ‖ posui] *o, AEussner:* posuit ‖ sertoriis *X* ‖

levi praesidio relicto in Mauretania, nanctus obscuram
noctem, aestu secundo furtim aut celeritate vitare
proelium in transgressu conatus est. Ac deinde infra ita 3
scripsit: Transgressos omnis recipit mons praeceptus a
Lusitanis.

Hoc igitur et minus proprie et ἀπερισκέπτως et nullo gravi 4
auctore dictum aiunt. Nam 'transgressus', inquit, a trans-
grediendo dicitur idque ipsum ab ingressu et a pedum
gradu appellatum. Idcirco verbum 'transgredi' convenire non 5
putavit neque volantibus neque serpentibus neque navigantibus,
sed his solis, qui gradiuntur et pedibus iter emetiuntur. Propterea
negant, apud scriptorem idoneum aut navium 'transgressum' repe-
riri posse aut pro transfretatione 'transgressum'.

QZBXOΠN

10 leni *N* ‖ p̄. considio *X* ‖ relicto, in Mauretania *non recte distinxi h^e* ‖ m****tania *X* mauritania *Πx* mauretaniaṃ *N* Mauritaniam ς (*cod. Scheff.*) *ILipsius epist. quaest.* IV 14 *num.* II ‖ nactus *QXOΠN* ‖ nactus (*sic*)—secundo *exhibent codd. Non. l. l., hic mutilo* ‖ 11 aestus *Non. Harl. Par. opt.* ‖ fortim *O pr.* ‖ furtim aut] furtiua autem β *teste* ϰ *in Sall. hist. schol. p.* 11 *ed. Sanctandrean.* 1574 (*t.* II *p.* 38 *Sall. ed. Hav.*) furtiuaque *alii teste eod.* ‖ ac *FVrsinus* atque *GCorte* abiit, *Lipsius* ‖ (aut celeritate) *Bongarsius teste c* ‖ caeleritate *X* ‖ uita repelium *X* ‖ 12 trangressu *Z* transg̃su *B* ‖ est] *om.* ς (*Guelf.*), *del. Lipsius* ‖ (§ 3) Ac] *om. Q* ‖ acdē deinfra *X* ac inde quin (qui *Guelf.*) *codd. Non.* ac inde: 'Quin *Quicherat ap. Non.* ‖ de|**inde (de) *Q* ‖ *Sall. hist.* I 65 (72 *ed. min.*) *Kr.* 66 *D. cf. Non. l. l.; Serv. ad A.* I 518 ‖ 13 omnes *pars codd. Non. et Serv.* ‖ mons****** *Dietschius* mons Balleia (*sic Cassell. m. tert.;* palleia *et* belleia *et* taleta *al. cf. Thilonis adn.*) *Servius; erat cum nomen* 'Palleia' *ex vocc. sqq.* p.[raeceptus] a l.(usitanis), *deinde plenius adscriptis ortum putarem, sed cum ne illius quidem scripturae auctoritas* (*L ap. Burm., Guelf.* II *ap.* λ) *magna sit, rem ita explicare vix audeo, quamvis mirer, nomen a Servio servatum a G. omissum esse; nam librariis hoc vix recte imputavit Dietschius* ‖ praeceptus] = β *teste* ϰ *l. l. ed. Sanct. p.* 12 (*p.* 39 *Hav.*): praecepturus *Non. Harl.* (*m. alt. teste Onions*), *alii; alia ibi affert Quicherat* ‖ (§ 4) 15 igitur hoc *Z pr.* ‖ munus propriae *O pr.* ‖ et] ET *Z* ‖ et ἀπερισκέπτως] **GR (*ut assolet* ʾ ,*non* S, *spscr.*) *Q; om. XOΠN* ‖ ἀπερισκέπτως] *g:* aΠEPICKEΠTωC *Z* aΠEPICKEPOC *B* ‖ 16 trangressus *Π* ‖ 17 dicuntur *QZO pr. ΠN* ‖ et a pedum] etiam pedum (pe *in mg. add.*) *in litura x* ‖ 18 appellatum est (*X ex sil.?*) *e* ‖ (§ 5) 19 potauit *X pr.* ‖ 20 hiis *Z* ‖ iter] et *O pr.* ‖ emitiuntur *X pr.* ‖ proptea *O* ‖ 21 repperiri *QZO pr. ΠN* ‖ 22 trangressum *N* ‖

6 Sed quaero ego, cur non, sicuti 'cursus' navium recte dici solent, ita 'transgressus' etiam navibus factus dici possit? praesertim cum brevitas tam angusti fretus, qui terram Africam Hispaniamque interfluit, elegantissime 'transgressionis' vocabulo,
7 quasi paucorum graduum spatium, definita sit. Qui auctoritatem autem requirunt et negant, dictum 'ingredi' 'transgredi've in navigantibus, volo uti respondeant, quantum existiment interesse
8 'ingredi' atque 'ambulare'. Atqui Cato in libro de re rustica: fundus, inquit, eo in loco habendus est, ut et oppidum prope amplum sit et mare aut amnis, qua naves ambulant.

9 Appetitas porro huiuscemodi translationes habitasque esse pro honestamentis orationis, Lucretius quoque testimonium in hac eadem voce dicit. In quarto enim libro clamorem per arterias et per fauces 'gradientem' dicit, quod est nimio confidentius quam illud de navibus Sallustianum. Versus Lucreti hi sunt:

Praeterea radit vox fauces saepe, facitque
Asperiora foras gradiens arteria clamor.

QZBXOΠN

(§ 6) 23 querogo *X pr.* ‖ 24 factus] *om. Z* ‖ dicit *X* ‖ 25 augusti *Z* ‖ fretus] *g:* fretu *QZBXOΠN* ‖ 26 elegantissimae *Z* ‖ ṭ *ex* g *mut. ante* transgressionis *Q* ‖ transgressiones *ZB* ‖ 27 definita sit] *in ras. Z* ‖ (§ 7) 28 ductū *Z* ‖ et transgredi *x* ‖ transgredi ue *Z* ‖ ue] *om. X* ‖ 29 respondeat *ZO pr.* ‖ interesse inter ingredi 7 ambulare *Π* ‖ (§ 8) 30 at quin *ZB* atque *ΠX* at q̃ *O* At. M. *N* ‖ cato cato *B* tito *Q* tito liuio *q* ‖ *Caton. de r. r.* 1, 3, *ubi ipsa verba* fundus—ut et *non leguntur, tum* oppidum validum prope siet aut—ambulant, aut via bona celebrisque *cf. RKlotz Archiv f. Phil. u. Paed.* 10, 71 *k* 19 ‖ 31 opidum *Q pr.* ‖ 32 ān*is X āmnis *B* ‖ nau*es *X* naue *B* ‖ ambulant appetitas (. *h. l. Q*) *QZB* ‖ (§ 9) 34 habitas* (q;) *Q* ‖ 35 pro] p̧ *Z* ‖ oratione *O* ‖ 36 edē *Z* ‖ dic̄ in *B* ‖ libris *X* ‖ clamor est *O pr.* ‖ 38 salustianum uersus *Z* ‖ lucretii *Π* lucrecii *QX* ‖ 39 hii *QZBXOΠ* ‖ *Lucr.* IV 528 *sq. L., M.* (526 *sq. B.*) ‖ 40 Propterea *Lucr. Voss. quadr.* ‖ p̄tereat|raditiuox *X* ‖ radit] *e, Lucretius:* tradit *QBOΠN* trudit σ tradidit (r *sup. lin.*) *Z* pauit *libri Non.* ‖ uos *Non. Harl. m. alt. Guelf.* ‖ uox***|fauces *Q* ‖ fauces saepe] = *Non. Harl.: om., ut vid., codd. Non. rell.* ‖ ; saepe] *om. Π* ‖ sępefacitque *O* sepe facit quę *X* ‖ facit quae *Non. Harl. m. alt. Par. opt.* ‖ 41 asperas *codd. Non. teste Quich.* aspera *ex sil. Gerl.-R.* ‖ foris *Π* ‖

Propterea Sallustius in eodem libro non eos solum, qui 10
navibus veherentur, sed et scaphas quoque nantes 'progressas' dicit. Verba ipsa de scaphis posui: Earum aliae paululum progressae nimio simul et incerto onere, cum pavor corpora agitaverat, deprimebantur.

XXVII.

Historia de populo Romano deque populo Poenico, quod pari propemodum vigore fuerint aemuli.

In litteris veteribus memoria exstat, quod par quondam 1
fuit vigor et acritudo amplitudoque populi Romani atque Poeni.
Neque inmerito aestimatum. Cum aliis quidem populis de unius- 2
cuiusque republica, cum Poenis autem de omnium terrarum imperio
decertatum. Eius rei specimen est in illo utriusque populi verbo 3
factoque: Q. Fabius, imperator Romanus, dedit ad Carthaginienses epistulam. Ibi scriptum fuit, populum Romanum misisse ad eos hastam et caduceum, signa duo belli aut pacis, ex quis, utrum vellent, eligerent; quod elegissent, id unum ut esse missum

---

QZBXOΠNTY

(§ 10) 42 eos] eo *X pr. OΠ* eum *Z* ‖ solo *Π* ‖ 43 scapulū *X* ‖ nautes *Q* ‖ progressa *O pr.* ‖ 44 ipsa] *in ras. q* ‖ possui *B* ‖ *Sall. hist.* I *fr.* 60 *Kr. D.* (66 *Kr. ed. min.*) ‖ Earum] eadem β *test.* ϰ *l. l.* ‖ paulum *codd. Non.* ‖ 45 nimio progressae *sine v. l. Non. ed. Gerl.-R.* ‖ simul et incerto] inter cum sicco *libri Non. sec. ed. Gerl.-R. et codd. Paris. tres in usum Lindemanni a Dübnero collati* (*cf. Kritzii praef. p.* VI), *a Kritzio ad h. l. laudati, inter eos Par. opt.* 7667, *quo Quich. quoque usus est; haud igitur plena fides silentio eius* [simul et] *edentis habenda; de Harl. sane etiam Onions tacet, qui ed. et coll. Quicheratiana pro fundamento utitur* ‖ honere *X* honore *x* ‖

XXVII: XXV *QZB in lemm. tabula* XXVIII *Q in inscr. cap. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 p̣i *B* ‖ (§ 1) 4 libris *X* ‖ 5 "uigor"fuit *B* ‖ uigo & critudo *X pr.* ‖ egritudo *T* ‖ poene *OΠ* ‖ (§ 2) 6 Cum] = σ: Nam cum *e* ‖ 7 republica] = σ: rei publicae *q* ‖ omni *T* ‖ 8 decertatum est ς (*Guelf.*) *e* ‖ decertatū eius *ZBT* ‖ (§ 3) huius *Y* ‖ 9 factoque: Q.] *h:* factumq; (*distinctionis notam, interposuit X*) q. (*s.* q̃ *et* quę *et* que) *QZBXOΠNT* factum quod q. *Y* factum, quo Q. *i* factum. Q. τ *Th. Vogel ann. phil.* 111, 573 ‖ fabinius *T* ‖ ad] *om. Q pr.* ‖ 10 ubi *XT* ‖ populum Romanum] p̊ ∗ r̊ (m̃) *q* .pm̃e. *Z* ‖ misse *Zb* ‖ 11 cadeceum *Y* ‖ pacis ex] = *x in litura* ‖ utrumq; *Y* ‖ 12 eligissent *QZX pr. ON* ‖ id] *e:* ad ‖ adunum *X* ‖ unum] = *q:* unā *aut* una *Q* ‖ ut] = *X;* id *x sup. lin.* ‖ ēet *q* ‖

4 existimarent. Carthaginienses responderunt, neutrum sese eligere, sed posse, qui adtulissent, utrum mallent, relinquere; quod reliquissent, id sibi pro lecto futurum.

5 M. autem Varro non hastam ipsam neque ipsum caduceum missa dicit, sed duas tesserulas, in quarum altera caduceum, in altera hastae simulacra fuerint incisa.

XXVIII.

De aetatium finibus pueritiae, iuventae, senectae, ex Tuberonis historia sumptum.

1 Tubero in historiarum primo scripsit, Servium Tullium regem, populi Romani cum illas quinque classes seniorum et iuniorum census faciendi gratia institueret, 'pueros' esse existimasse, qui minores essent annis septem decem, atque inde ab anno septimo decimo, quo idoneos iam esse reipublicae arbitraretur, milites scripsisse, eosque ad annum quadragesimum sextum 'iuniores' supraque eum annum 'seniores' appellasse.

QZBXOΠNTY

13 existumarent *o* ‖ 14 posse] = *B*: *posse *O* posoe *sup. lin. b* ‖ atulissent *Q pr.* ‖ relinquere** *Z* ‖ relinquissent *Z* reli*quissent *X* ‖ 15 lecto] = *o*: lectos *ZBXOΠ* electo *Q* ‖ (§ 5) 16 autem Varro] auro *TY* uarro *t* ‖ *Varr. fr. hist.* 62 *Roth. HVRR p.* 431; *ad antiquitatum hum. de bello et pace lib.* (XX ?) *rettulit LHKrahner de M. T. V. ant. rer. hum. et div.* (*Hal.* 1834) *p.* 28; *OGruppe comm. Mommsen. p.* 551 ‖ 17 missam *Q* ‖ thesserulas *Q* cesserulas *ZOΠ* cae_serulas *X* ‖ cadeceum *Y* ‖ 18 aste (h *sup. lin. add.*) *X* ‖ simulachra *ΠNTY* ‖ fuerint] *Πς* (*Guelf.*): fuerunt ‖

XXVIII: XXVI *QZB in lemmatum tab.* XXIX *Q in inscr. cap.* ‖ (*lemm.*) 2 etatum *Q* ‖ iuente *B* ‖ 3 suptum *Z* ‖ (§ 1) 4 Tubero] *e, CNipperdey philol.* 6, 138 (*opusc. p.* 407): K. tubero *XOΠN* C. (*et* G.) Tubero *e, vg.* ‖ *Q. Aelii Tuberonis hist. lib.* I *fr.* 4 *p.* 312, *p.* 201 *ed. min. Pet.* ‖ Tullium regem, populi Romani] *h praeeunte, ut postea vidi, ILipsio l. cummaxime adferendo:* Tullium, regem populi Romani, *vg.* ‖ 5 romaniq; *Z* romaniq *B* ‖ classes iuniorum, census ϰ classes, iuniorum census *i* ‖ seniorum et iuniorum] *AThysius:* seniorum iuniorumque *a PEHuschkio Serv. Tull. p.* 142, 48 *allatum et spretum* iuniorum *libri* (*Huschkius l. l.*) (iuniorum) *ILipsius epp. sell. cent.* I *ep.* LV *p.* 149 *sq. ed. Antverp.* 1586; *Ph. Rubenius elect.* (*Antverp.* 1608) II 22 *p.* 69 *nec Thysio improb.* ‖ 6 institueret, iuniorum census faciendi gratia pueros *ECAOtho* ‖ 8 quod *X* qui *Z* ‖ iam] *om. Π* ‖ 9 quadrages*imū (s) *X* ‖ 10 **|appellasse (*litt.* ap *in mg. add.*) *X* ‖

Eam rem propterea notavi, ut discrimina, quae fuerint iudicio 2
moribusque maiorum 'pueritiae', 'iuventae', 'senectae', ex ista
censione Servi Tulli, prudentissimi regis, noscerentur.

XXIX.

Quod particula 'atque' non complexiva tantum sit, sed vim habeat plusculam variamque.

'Atque' particula a grammaticis quidem coniunctio esse dicitur 1
conexiva. Et plerumque sane coniungit verba et conectit; sed
interdum alias quasdam potestates habet non satis notas nisi in
veterum litterarum tractatione atque cura exercitis. Nam et pro 2
adverbio valet, cum dicimus 'aliter ego feci atque tu', significatur
enim 'aliter quam tu', et, si gemina fiat, auget incenditque rem,
de qua agitur, ut animadvertimus in Q. Enni annalibus, nisi
memoria in hoc versu labor:

Atque atque accedit muros Romana iuventus;

cui significationi contrarium est, quod itidem a veteribus dictum 3
est 'deque'.

Et praeterea pro alio quoque adverbio dicitur, id est 'statim', 4

QZBXOΠNTY

(§ 2) 11 notauit *QBO pr. ΠN* notauit. *Z* || 12 que] *om. Π* || 13 serui tullii *Z* seruii tullii *Qx* ||

XXIX: XXVII *QZ, numeri nota carent BN in lemmatum tabula;* XXX *Q* XIX. (*sic*) *Z in inscr. cap.; adhibuit Non. s. v.* atque *p.* 530, 1 (*'ganz durcheinander geschüttelt' h ann. phil.* 85, 779 *cf. p.* 797) || (*lemm.*) 2 Quod] ɑ *litt.* Q *a rubricatore om. Z* || (§ 1) 4 a gramaticis *B* agramaticis *Z* || 5 connexiua *BN* conuexiua *QZ* || sanū *Q* || coniungitur *Z* = coniūḡr *B* || connectit *ZBN* || 7 atque cura] *om. Π* || (§ 2) 8 cum] = *x:* ∗um (t?) *X* || significat *XOΠN* || 9 gemina si *XΠ* || fiet *Xx* || intenditque *b e vg.* || 10 qua∗ (q:) *X* || in q̃ *O* inq; *B* inque *Z* || ennii *Q* || *Enn. ann. inc. sed. fr.* XLVII *v.* 527 *V.* || 11 labor] *'Posses et per geminationem legere:* laborat' *c* || laboratq. atq. *B* laboratq. (atque *sup. lin. add. x*) *X* labat (*'f.* labat *Thysius'*) atque *Q* || 12 *alterum* atque] *om. libri Non.* || accendit *codd. Non.* ascendit *et* adscendit *vett. edd. Non.* || *post* iuventus *add.* quod est festine et intrepidanter accendit (*sic libri cf. adn. praec.*) *Nonius* || (§ 3) 13 significationi] = significacioni *q:* significacione *Q* significaui *Z* || est] *om. Π* || 14 est] *om. Q* || (§ 4) 15 aliquo que *X* || statim] factum *QZ* ||

quod in his Vergili versibus * * * existimatur obscure et insequenter particula ista posita esse:

Sic omnia fatis
In peius ruere ac retro sublapsa referri;
Non aliter quam qui adverso vix flumine lembum
Remigiis subigit, si brachia forte remisit,
Atque illum in praeceps prono rapit alveus amni.

QZBXOΠN

16 hiis *Z* ‖ uirgili *BXo* uergilii *N* uirgilii *QZΠx* ‖ uers** (ui *ut vid.*) *X pr.* ‖ *lacunam post* versibus *significavit h sic fere explendam* significatur, ubi ‖ sequenter *Π* infrequenter (*X teste i ?*) *mg. Gryph. a.* 1537 ‖ *Verg. Georg.* I 199 *sqq.* ‖ 18 Sic—subigit] *v.* 21 *non affert Nonius l. l.;* quam—subigit *v.* 20 *sq. exhibet idem s. v.* lembus *p.* 534, 9 *M.* ‖ 19 impeius r*uere *X* ‖ ac] et *v. l. ap. Colum. de r. r.* II 9, 12; III 10, 18 ‖ a creto *Q* ‖ re referre *Π* ‖ 20 quia diuerso *Π* ‖ quia dũ souix *X* quia du(*i. e.* uer)souix *x* ‖ aduorso *codd. Non. fere omnes ap. Gerl.-R.* ‖ 21 Remigiis] = *Non. Harl. m. pr.:* remigis *Verg. Bern. c ante corr., Non. ut vid. libri fere omnes cum Harl. m. alt.* ‖ subegit *Verg. Pal.* ‖ bracchia *O* drachia *X pr.* ‖ forte misit *X* ‖ 22 in] *om. Verg. Pal.* ‖ prono inceps (pre *m. rec. sup. lin.*) *Verg. Rom.* ‖ proni *Non. Par. opt.* ‖ trahit *Verg. Rom.* ‖ alienus *X* ‖ anni *QO* ‖.

Expliċ lib̉ ·XI· Incipiũt Cap̄. Libri|·XII· (*sequuntur lemmata lib.* XI) *Q* (*post lemmata inscr. carent QZBX*) Incipit liber ·XII· (*post lemmata* Lib ·XII· qui in libris impress.|inscribitur ·XI· *m. rec.*) *Z* aGellii noctiũ atticar̄ lib'. XI'expliċ. ĩcip̄. lib̉. XII' felicit̄ · ĩ lib° XII hec inst̄. *B* a. GELLII (II *ex* INO *corr.*) NOCTIVⲰ aTTICARV̄|LIB̄ .XI. EXPLIČ. INCIPIT LIB. XII; | IN LIBRO ·XII· haEC INSVNT·| *X* ·A· GELLI NOCTIŨ ATTICARŨ LIB̄ XI. | EXPLICIT. | INCIP: LIB̄. XII FELICITER·|LIBRO XII HAEC INSUNT *post lemmata* A. GELLII. NOCTIUM ATTICARUM LIB. XII. EXPL'|INCIPIT LIB. XIII. FELICITER. LIBRO XIII HAEC INSUNT (*del. m. rec., quae inscr.* Liber XI.) *O* Agellii noctium Atticarum lib̉ .XI. explicit.|Incipit XII feliciter. Commentario XII haec insunt *post lemmata* Agellii noctiũ atticarũ liber .XII. incipit *Π* A. GELLI. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XI. EXPLICIT. FELICITER. | INCIPIT. LIBER. XII. IN. HOC. COMMENTARIO. HAEC. INSVNT. | *post lemmata* A. GELLI. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XII. INCIP̄. FELICITER. *N* ‖

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER VNDECIMVS.

I.

De origine vocabuli terrae Italiae; deque ea multa, quae 'suprema' appellatur deque eius nominis ratione ac de lege Aternia; et quibus verbis antiquitus multa minima dici solita sit.

Timaeus in historiis, quas oratione Graeca de rebus 1
populi Romani composuit, et M. Varro in antiquitatibus rerum humanarum terram Italiam de Graeco vocabulo appellatam scripserunt, quoniam boves Graeca vetere lingua 'ἰταλοὶ' vocitati sint, quorum in Italia magna copia fuerit, bucetaque in ea terra gigni pascique solita sint complurima.

Coniectare autem possumus ob eandem causam, quod Italia 2
tunc esset armentosissima, multam, quae appellatur 'suprema',

---

QZBXOΠN

LIB. XI *c.* I. (*lemm.*) 2 vocabuli] = *x* (*litt.* buli *in rasura*): uocali *OΠ* ‖ t̃rae *sup. lin. add. x* ‖ italia‿edeq. eam *X* ‖ que superna *X pr.* ‖ supprema *O* suppͤma *Z et sic libri plerique passim per totum hoc caput* ‖ 3 que] *om. Z* ‖ nominibus *ZB* ‖ ac de] = *x;* ade *X* ‖ paternia *XOΠ pr. N* pat̄na *B* ‖ (§ 1) 5 Timeus *BX* Timens *Z* ‖ *Timaei* Ἰταλικῶν καὶ Σικελικῶν *lib.* I *fr.* 12 *CMuell. FHG* I *p.* 195[b] (*eodem refert Schweglerus RG* I *p.* 6, 21, *ad* ἱςοριῶν *lib.* I *HKothe de Timaei Taurom. vita et scr., Vrat.* 1874, *p.* 23) ‖ ḥoratione *O* ‖ *Varr. antiq. rer. hum. lib. inc. fr. p.* 212 *Bip. lib.* X *fr.* 1 *p.* 106 *Mirsch.* ‖ 8 quom *N* ‖ ἰταλοὶ] ς *e, vg.:* italoe *BXOΠN et sic et sim.* ς ita loe *Z* italo e *Q* ‖ uocitata *B* uocacitati *Z* ‖ 9 sint] λ: *om. Z* sunt *rell.* ‖ buceraque *ed. Paris. a.* 1536 (μ 585 *n.*) *reprob. Ios. Scaligero app. ad coni. in Varr. de l. L. p.* 184 *sq. ed. Amst.* ‖ 10 cum plurima *Z* ‖ (§ 2) 11 causam] = *x in litura* ‖ 12 *post* multam *ex lin.* 13; 20 in dies

institutam in dies singulos duarum ovium, boum triginta, pro copia scilicet boum proque ovium penuria. Sed cum eiusmodi multa pecoris armentique a magistratibus dicta erat, adigebantur boves ovesque alias pretii parvi, alias maioris, eaque res faciebat inaequalem multae poenitionem. Idcirco postea lege Aternia constituti sunt in oves singulas aeris deni, in boves aeris centeni.
3 'Minima' autem multa est ovis unius. 'Suprema' multa est eius numeri, cuius diximus, ultra quem multam dicere in dies singulos ius non est, et propterea 'suprema' appellatur, id est summa et maxima.

4 Quando igitur nunc quoque a magistratibus populi Romani more maiorum multa dicitur vel minima vel suprema, observari solet, ut 'oves' genere virili appellentur; atque ita M. Varro verba haec legitima, quibus minima multa diceretur, concepit:

QZBXOΠN

singulos *inserendum esse ci. PEHuschke Multa u. Sacramentum p.* 26, 47 ‖ tunc] = *sup. lin. add. X* ‖ multāq. *QZΠ* Multam quae *O* multaque *qx* multoque *X* multamque quae σ ‖ suprema instituta. *Π* ‖ 13 instrutam *X* ‖ dies singulos] *QZB* singulos dies *XOΠN* (*cf. Niebuhrius RG* II³ 342, 694; *Schweglerus RG* II 612, 3): singulos ϰ singulos viros *Cuiacius recitatt. in libros* IV *priores cod. Iustin.* LIV (*append. ed. Fabrot. Lut. Par.* 1658) *p.* 606 res singulas *Fr. Hotoman de re numaria ap. R.* (*s. l.* 1585) *p.* 77 singulos reos *g* singulas vices *i* singulos homines λ; *del. h. l. Huschkius cf. lin.* 12 ‖ bouum *XON* ‖ 14 pq. (˜) *Q* ‖ poenuria *Xon* ‖ 15 dictus *Q pr.* ‖ adigebantur] *sic XOΠN* (*cf. Huschkius l. l. p.* 113, 301 *coll. eod. osk. u. sab. Sprachdenkmäler p.* 69; 164): adiebantur *QZB* adigebant *x* adiebant *q* addicebantur *g* (*RStintzing krit. Zeitschr. f. d. ges. Rechtswsch.* 3, 353 *sq.*) abigebantur μ ‖ 16 ouesq. **alias *X* ‖ alii *B* ‖ alias] = *B* ‖ 17 punitionem *Q* penitionem *ZB* pensionem *ECAOtho* ‖ patnia *X* ‖ 18 *eris (a) *Q* exis *Z* aries *X* ‖ eris *Zq* aries *X* ‖ centeni] scient enī (= .H. *Z*) *QZB* ‖ (§ 3) 19 *alt.* multa] ita *QZB* ‖ huius *X* ‖ 20 ultra quem] '*ita antiquior ms. al.* quam' σ quā *X* ‖ multa *QZB* ‖ dies singulos] *h. l. omnes* (*cf. adn. lin.* 12 *et* 13) ‖ 21 appellantur *X* appellentur *x* ‖ .Id *B* ‖ id est] .Idē *Z* ‖ 22 maxima quando *B* ‖ (§ 4) 23 magistra| *X* (tib' *in mg. add. x*) ‖ 25 *Varr. rer. hum. lib. inc. fr. p.* 212 *Bip. cf. Non. s. v.* oves *p.* 216, 21, *qui num ex G. hoc exemplum hauserit non liquet v. ann. phil.* 85, 784; *ad. lib.* XXI § 5 *l. h. quoque l. probabiliter rettulit k p.* 45, *ad lib.* XXIII (*fr.* II *p.* 141) *PMirsch.* ‖

M. Terentio, quando citatus neque respondit neque excusatus est, ego ei unum ovem multam dico; ac nisi eo genere diceretur, negaverunt iustam videri multam.

Vocabulum autem ipsum 'multae' idem M. Varro in uno 5
vicesimo rerum humanarum non Latinum, sed Sabinum esse dicit, idque ad suam memoriam mansisse ait in lingua Samnitium, qui sunt a Sabinis orti. Sed turba grammaticorum novicia κατ' ἀντίφρασιν, ut quaedam alia, hoc quoque dici tradiderunt.

Cum autem usus et mos sermonum is sit, ut ita et nunc 6
loquamur, ut plerique veterum locuti sunt, 'multam dixit' et 'multa dicta est', non esse abs re putavi, notare, quod M. Cato aliter dixit. Nam in quarto originum verba haec sunt: Imperator noster, si quis extra ordinem depugnatum ivit, ei multam facit. Potest autem videri consulta elegantia mutasse 7
verbum, cum in castris et in exercitu multa fieret, non in comitio, nec ad populum diceretur.

II.

Quod 'elegantia' aput antiquiores non de amoeniore ingenio, sed de nitidiore cultu atque victu dicebatur, eaque in vitio ponebatur.

'Elegans' homo non dicebatur cum laude, set id fere verbum 1

QZBXOΠN

27 M.] *om. codd. Non.* ‖ Terentio] = *Non.:* terrentio *n* terentias *X* t(*s.* T)erentius *xκτ* ‖ 28 excitatus *codd. Non.* ‖ eum *codd. Non.* ‖ un∗∗ *Π pr.* ‖ multa *Q* ‖ nisi] = *q in litura* ‖ (§ 5) 30 multaeidem *OΠ* ‖ *Varr. ant. rer. hum. lib.* XXI *fr. p.* 209 *Bip.; fr.* 1 *p.* 133 *Mirsch.* ‖ uno vicesimo] = *N:* undeuicesimo *n mg.* ‖ 32 ait] aut *X* ‖ linguas amnitiū *Q pr. Z* ‖ 33 qui] *in mg. add. B* ‖ orti sed *q* ortiset *Q* orti∗7 (s) *Z* ‖ κατ' ἀντίφρασιν] *e* κατὰ ἀντίφρασιν *ς ex meis unus* (*Par.* 8665): cat antifrasin *x* cata antiphrasin *N* cata antifrasin *QZBXOΠ* ‖ 34 alia] *sup. lin. x* ‖ (§ 6) 35 sermonis *Huschke Multa etc. p.* 19 ‖ sermoñ mi|sit *B* ‖ is sit] = *q:* misit *Qp* ‖ 36 loquuti *X* ‖ sunt] = *X, ut vid.:* sint *BONx* ‖ multa *OΠN* ‖ multa] *omnes* ‖ 37 absre *Q:* ab re ‖ Cato] c. *ZB* ‖ *Cat. orig. lib.* IV *fr.* 4 *p.* 17 *Iord.; fr.* 82 *p.* 74, *p.* 55 *ed. min. Pet.* ‖ 38 sunt haec *Π* ‖ i(*s.* I)np̃ *ZB* in p̄ *O* ‖ (§ 7) 40 uitasse *XON* uisitasse *Ms. ap. Thys.* (*Bourdelotius ad ed. Ascens. teste i*) vitiasse *ci. Thysius* ‖ 41 in castris] magistris *X* ‖ multa multa *N* ‖ 'non in comitio *f.* in comitio vero & apud populum, diceretur' σ *et sic Bongarsius teste c f.* non ut in comitio aut ad populum diceretur *c* ‖

II: III *in lemm. tabula Π; ipsum caput cum praecedente nulla numeri nota apposita coniungit Q* ‖ (*lemm.*) 2 *alt.* de] *om. B* ‖ 3 nitidiori *B pr.* ‖ victu] metu *Q pr.* ‖ in initio *Q* ‖ vitio ponebatur] uitioque

2 ad aetatem M. Catonis vitii, non laudis, fuit. Est namque hoc animadvertere, cum in quibusdam aliis, tum in libro Catonis, qui inscriptus est carmen de moribus. Ex quo libro verba haec sunt: Avaritiam omnia vitia habere putabant: sumptuosus, cupidus, elegans, vitiosus, inritus qui
3 habebatur, is laudabatur; ex quibus verbis apparet, 'elegantem' dictum antiquitus non ab ingenii elegantia, sed qui nimis lecto amoenoque cultu victuque esset.

4 Postea 'elegans' reprehendi quidem desiit, sed laude nulla dignabatur, nisi cuius elegantia erat moderatissima. Sic M. Tullius

---

QZBXOΠN

Π || (§ 1—3) *adhibuisse videtur Non. s. v.* elegantes *p.* 465, 11 *M. cf. ann. phil.* 85, 796 || (§ 1) 4 ferre *Z* || 5 adtatē *Q pr.* || (§ 2) 6 animaduerte *Q* || *Carminis Catoniani de moribus reliquias versibus trochaicis septenariis includere conatus est cum EKaercherus philol.* 8, 727 *sqq.;* 9, 184 *sq.;* 412 *sqq., tum Aug. Boeckhius mont. acad. Berol. menstr. a.* 1854 *p.* 264 *sqq.* (*opusc.* VI 296 *sqq.*), *Sotadeis AFleckeisen Catonianae poesis reliquiae* (*Lips.* 1854; *ab ipso auctore hoc inventum, ut par erat, reprobatum esse testatur HIordan M. Cat. q. e. p.* CIII), *Saturniis Fr. Ritschl poes. Sat. spicil.* (*Bonn.* 1854) *p.* 6 *sqq.* (*opusc.* IV 300 *sqq.*)*; utrique adversatur Boeckhius opusc.* VI 316 *sqq., ipse M. Hauptii nactus assensum de carm. buc. Calp. et Nemes. p.* 15 (*opusc.* I 376); *cum Ritschelio, cuius sententia mihi quoque probabilissima videtur, faciunt ORibbeck ann. phil.* 77, 211 *sq.; n. schweiz. Mus.* I 32 *sq.; HIordan l. l.* (*cf. eund. mus. phil.* 14, 261 *sqq.*); *FBücheler* (*Lib.*) *lit. Centralbl.* 1862, 28, 588, *qui fr. Iord.* 3 (§ 6) *versibus illis descriptum proponit; IVahlen act. gymn. Austr. a.* 1869 *p.* 469 *sqq.; Luc. Müller Fr. Ritschl*² (*Berol.* 1878) *p.* 161 *sq.; quae omnia cum ad ipsius carminis reliquias instaurandas, non ad Gellii verba recensenda pertineant, commemorasse satis habeo; pedestri sermone carmen illud conceptum fuisse HDuentzerus censebat act. gymn. a.* 1857 *p.* 19 *sqq.* || *Cat. carm. de mor. fr.* 1 *p.* 82 *sq. Iord.* || 8 Avaritiam—vitiosus] *affert Non. l. l.* || Avaritiam] = *Non.:* auarit(c *B*)ia *ZBXOΠN* || putant *libri Noniani ut vid.* || 9 suptuosus *QZ* || vitiosus] = *Non., tamen suspectum; num audendum* vitilitigosus*?* vililigo *et* vitiligator *verba Catoniana esse compertum habemus ex Plin. n. h. praef.* § 30; 32; *sed sane num hoc vitium huc pertineat, dubitari potest:* uinosus *IMeursius* (μ) bilosus *ex 'Scriverii cod.' adnot. g* || invidus *indidem g* intercutitus *Th. Bergk act. antiq. a.* 1855, 37, 293 (*opusc. phil.* I 113, 2) incitus μ || inritus qui] *v. l. ab x allata* (ĩ qui *in X sup. lin. add.*) irritus qui *e*)*:* inritus que *QBX* inritusque (*s.* q;) *ZON* irritusque *Π* || (§ 3) 11 ingenui *X pr.* || eligantia *x* elig∗ntia *X* elegantiā *O* || qui nimis] quinis *O pr.* || 12 leto *X pr.* lęto *Π* || (§ 4) 14 moderatissima—erat] *lin.* 16 *post* erat *om. X* ||

L. Crasso et Q. Scaevolae non meram elegantiam, set multa parsimonia mixtam laudi dedit: Crassus, inquit, erat parcissimus elegantium, Scaevola parcorum elegantissimus.

Praeterea ex eodem libro Catonis haec etiam sparsim 5 et intercise commeminimus: Vestiri, inquit, in foro honeste mos erat, domi quod satis erat. Equos carius quam coquos emebant. Poeticae artis honos non erat. Si quis in ea re studebat aut sese ad convivia adplicabat, ‘crassator’ vocabatur. Illa quoque ex eodem libro prae- 6 clarae veritatis sententia est: Nam vita, inquit, humana prope uti ferrum est. Si exerceas, conteritur; si non exerceas, tamen robigo interficit. Item homines exercendo videmus conteri; si nihil exerceas, inertia atque torpedo plus detrimenti facit quam exercitio.

QZBXOΠN

15 *Cic. Brut.* § 148 ‖ Q.] que *Z* ‖ sceuola *Q pr.* ‖ multa parsimonia mixtam] *e mª* μ 584, 1 (*cf. adn. sqq. coll. hʳª* 15): adulteram parsimonia mixta *parum probabiliter HHagen in Bursian. nunt. ann. a.* 1873 *p.* 1413 ‖ multa] *o:* multam *O rell.* ‖ 16 parsimonia] = *Q ut vid.:* parsimoniam *O pr.* = parsimoniā* (*vid. primum* iæ *corr. fuisse, tum* ā) *q* ‖ mixta *ZBOΠN* ‖ partissimus *ZX* ‖ elegantium parcissimus *Cicero* ‖ 17 elegantium] *om. Π* ‖ partorum *XO pr. Π* ‖ (§ 5) 19 *Cat. carm. de mor. fr.* 2 *p.* 83 *Iord.* ‖ 20 cũ—memini m’ (— *add. q*) *Q* ‖ phoro *O pr.* coro *X* ‖ 21 domi— non erat] *lin.* 22 *post* erat *om. X* ‖ 22 quoquos *O pr. Π* ‖ 23 qui *x* quid *OΠ pr.* ‖ in ea re] ei re *Luc. Müller Q. Ennius p.* 27 *n.* ** cenare *perverse ARiese mus. phil.* 27, 488 *sqq.* ‖ aut si se σ *S. German.* 643 ‖ conuit(*s.* c)ia *Iac. Gothofredus font. quatuor iur. civ., lib.* III *probat. ad* XII *tab.* VII *in Ev. Ottonis thes. iur. R* III² *p.* 118 *n.* * *atque ad Theod. Cod.* IV 8 *t.* I *p.* 403 *ed. Ritt.; Guil. Ranchinus var. lect.* I 5; *Casp. Barth advers.* XVII 12 ‖ applicat *B* ‖ 24 crassator] *QZBXO pr. Π*, *formam certe antiquiorem, servandum esse censui:* grassator *No et in textu q. v. et ad mg.* ‖ (§ 6) ex] *om. B* ‖ 25 uitatis *Q pr.* ‖ *Cat. carm. de mor. fr.* 3 *p.* 83 *Iord.; hinc satis licenter mutatum sumpsit Gualterus Burlaeus cf. praef.* ‖ 26 .] *om. Z* ‖ Si] *libri:* Ferrum si *e* ‖ conteritur— nihil exerceas] *lin.* 28 *post* exerceas *om. Q* ‖ 27 tandem *mg. Gryph. a.* 1537 ‖ robigo] *B:* rubigo ‖ se*|exercendo *X* in exercendo *O* ‖ 28 converti ac conteri *GBurlaeus* ‖ si,hil *spscr.* nil, *B* si nicħ *in mg. b* ‖ 29 exercitatio *nς* exercit(c *Vat.*)ium σ *Vat.* 3452 *S. Germ.* 643 ‖

III.

Qualis quantaque sit 'pro' particulae varietas; deque exemplis eius varietatis.

1 Quando ab arbitriis negotiisque otium est et motandi corporis gratia aut spatiamur aut vectamur, quaerere nonnumquam aput memet ipsum soleo res eiusmodi, parvas quidem minutasque et hominibus non bene eruditis aspernabiles, sed ad veterum scripta penitus noscenda et ad scientiam linguae Latinae cumprimis necessarias: velut est, quod forte nuper in Praenestino recessu vespertina ambulatione solus ambulans considerabam, qualis quantaque esset particularum quarundam in oratione Latina
2 varietas. Quod genus est praepositio 'pro'. Aliter enim dici videbam 'pontifices pro conlegio decrevisse', aliter 'quempiam testem introductum pro testimonio dixisse', aliter M. Catonem in originum quarto: proelium factum depugnatumque pro castris scripsisse et item in quinto: urbes insulasque omnis pro agro Illyrio esse, aliter etiam dici 'pro aede Castoris', aliter 'pro rostris', aliter 'pro tribunali', aliter 'pro contione' atque aliter 'tribunum plebis pro potestate intercessisse'.
3 Sed has omnes dictiones qui aut omnino similes et pares aut usquequaque diversas existimaret, errare arbitrabar; nam varietatem

---

QZBXOΠN

III: IIII *in lemm. tab. Π* II in *inscr. cap. Q* ‖ (*lemm.*) 2 eius varietatis] = *x:* ei,q; uarietas *X* ‖ 3 uarseatis *QZ* ‖ (§ 1) 4 arbitriis] *N:* arbitris ‖ 5 nectamur *X pr. O pr.* ‖ uectamur quaerere. *Π* ‖ 6 soleores *Z* ‖ 7 beneruditis *X pr.* ‖ 8 poenit' *X* ‖ ad sciendam *ZB* asciendam (d *inter* i *et* e *sup. lin. add. q*) *Q, unde* ad scienda *i* ad sciendum λ ‖ 9 p̄‿nesti⁎no *X* praenestina *O pr. Π* ‖ 10 secessu *Fr. Iuretus miscellaneor. ad Symm. ep.* I 2 *ad calcem ed. Symm. Par. a.* 1604 *p.* 10, *g* ‖ ambulans. considerabam qualis *Π* ‖ 11 quanta quae *O pr.* quanta *X* ‖ (§ 2) 13 collectio *B* ‖ quẽ⁎⁎|piã *X* ‖ 14 duxisse *X pr.* ‖ M.] in *Z* ‖ Catonem] *in mg. add. O* ‖ 15 origenū *X pr.* ‖ *Cat. orig.* IV *fr.* 14 *p.* 21 *Iord.; fr.* 91 *p.* 79, *p.* 58 *ed. min. Pet.* ‖ 16 quinto] ut *X* ‖ *Cat. orig.* V *fr.* 8 *p.* 25 *Iord.* (*de N falsus*); *fr.* 96 *p.* 85, *p.* 61 *ed. min. Pet.* ‖ 17 argro *Q* pago *ςe* ‖ illirio *QZBΠ* illyrico *x* ‖ est (ē *B* ē. *Q*) ēē *QZB* ‖ etiam—tribunali aliter] *post* aliter *om. QZB* ‖ aede castris *X* ‖ 19 alit̃ t̄ tribun⁎ū *X* ‖ iter cessisse *Q pr. ZB* ‖ (§ 3) 20 ditiones *O pr.* ‖ 21 diusas *Z* ‖ errare. *Z* ‖ arbitrabar. Varietatem *Q* arbitrabar uarietatem *ZB; non recte videntur hic* nam, *paulo infra* eiusdem *omisisse QZB; ni ita est, possit*

istam eiusdem quidem fontis et capitis, non eiusdem tamen esse finis putabam. Quod profecto facile intelleget, si quis adhibeat 4
ad meditationem suam intentionem et habeat veteris orationis usum atque notitiam celebriorem.

IV.

Quem in modum Q. Ennius versus Euripidi aemulatus sit.

Euripidis versus sunt in Hecuba verbis, sententia, brevitate 1
insignes inlustresque: Hecuba est ad Vlixen dicens: 2

Τὸ δ᾽ ἀξίωμα, κἂν κακῶς λέγῃ, τὸ σὸν
Νικᾷ· λόγος γὰρ ἔκ τ᾽ ἀδοξούντων ἰὼν
Κἀκ τῶν δοκούντων αὑτός, οὐ ταὐτὸν σθένει.

Hos versus Q. Ennius, cum eam tragoediam verteret, non sane 3
incommode aemulatus est. Versus totidem Enniani hi sunt:

QZBXOΠN

cogitari de arbitrabar; varietatem enim ‖ 22 eiusdemque quidem *XOΠ* ‖ fortis *ZB* ‖ eiusdem] *om. QZB* ‖ tam *ZB* ‖ (esse) τ ‖ (§ 4) 23 athibeat *B* ‖ 24 suam] summam *IBongarsius test. c* ‖ intentionem] *om. X* ‖ 25 usum—celebriorem] *om. X* ‖

IV: V *in lemm. tab. Π*; III *in inscr. cap. Q* ‖ (*lemm.*) 2 immodum .q. *qx* immodumq; *QX* in modumq; *ZB* ‖ erupidi *XO* euripidis *Π pr.* ‖ erupi(e *Q*)die multatus *QZB* erupedis imitatus *q* ‖ (§ 1) 3 ecuba *Q* haec*uba (t *ut vid.*) *X* ‖ uerbi (*sq.* s) *Q f.* uerborum *IBongarsius teste c* ‖ breuitates *Q* ‖ (§ 2) 4 haecuba *XN* ‖ ulixem *ZB* ulixe *Q* ‖ *Eurip. Hec. v.* 293 *sqq. Nck.* ‖ GR *Q* ‖ 5 ΤΟΑΑΞΙΩΜΑ *Z* ΤΩΜΞΙΩΜΑ *B* ‖ ΔÈ *Vrb.* ‖ κἂν] *om. Z* ‖ κἂν κακῶς] *om. Vrb.* ‖ κακῶς] ς *cum Eur.*: ΚΑΚΟϹ *ZBXOΠN* ‖ ΛΕΓΗ *X* ΛΕΓΕΙ *Vrb.* ΑΕΓΕ *Z* ‖ τὸ σὸν—σθένει] etc. (*in mg.* deē ĝci una linea) *B* ‖ τὸ] *Eur.*: ΤΟΝ *XOΠN Vrb.* ΤΩΝ *Z* ‖ 6 ΝΙϹΑ *XΠ* πείσει *et* πείθει *codd. Eur.* ‖ ΑΟΓΟϹ *Z* ‖ ΕΚΕΑΔΟΞΟΥΝ|ΤΟΝ *X* ‖ ΤΕ *ZOΠN Vrb.* ‖ ΑΔΟΞΟΥΝΤΟΝ *O Vrb. pr.* π ΑΔΟΞΟΙΝΤΟΝ *Π* ΑΞΟΑΟΥΝΤΤΩΝ *Z* ‖ ΙΟΝ *X pr.* ‖ 7 Κἀκ] ΚΑΙ *Vrb. m. alt.* ‖ ΚΑΡΤΟΝ *O* ‖ ΤΩΝ. *Z* ‖ ΑΟΚΥΝΤΩ|Ν *X* ‖ αὑτὸς] *Vrb.* ς *cum codd. Eur.*: ΑΥΤΟϹ *ZXOΠN* αὐτὸς *RPorsonus, quod apud Euripidem in ord. verborum reciperem* ‖ ΟΥΑΙΤΟΝϹΘΝΙΕΙ *Z* ‖ ΘΕΝΕΙ *O* ‖ (§ 3) 8 os (*un. litt. spat. in init. vac. rel.*) *Z* hoc *X pr.* ‖ versus Q.] = *qx:* uersusq; q. *Q* uersusq; *ZBX* ‖ **eā (ex) *O* ‖ trogoediā *O pr.* ‖ 9 incommodę *X pr.* ‖ hii *ZXOΠ* ‖ *Enn. Hec. fr.* IV *p.* 117 *V; fr.* IV *p.* 37 *Ribb.*[2] ‖

Haéc tu etsi pervérse dices, fácile Achivos fléxeris:
Nám opulenti cúm locuntur páriter atque ignóbiles,
'Eadem dicta eadémque oratio aéqua non aequé valet.

4 Bene, sicuti dixi, Ennius, sed ignobiles tamen et opulenti ἀντὶ ἀδοξούντων καὶ δοκούντων satisfacere sententiae non videntur; nam neque omnes ignobiles ἀδοξοῦσι neque omnes opulenti εὐδοξοῦσιν.

V.

De Pyrronis philosophis quaedam deque Academicis strictim notata, deque inter eos differentia.

1 Quos Pyrronios philosophos vocamus, hi Graeco cognomento
2 'σκεπτικοὶ' appellantur; id ferme significat quasi 'quaesitores' et
3 'consideratores'. Nihil enim decernunt, nihil constituunt, sed in quaerendo semper considerandoque sunt, quidnam sit omnium

---

QZBXOΠN

10 Haec tametsi *X* (*non Z*) ‖ achiuio *litt.* s *in fin. sup. lin. add. Q* ‖ 11 Nam opulenti quum *tacite RPorson ad Eur. Hec. v.* 234: nam cum opulenti *libri* Namque opulenti cum (Nanque *et* quum *alii*) *primum allatum video ap. IScaligerum coniect. in Varr. de l. L.* (*Par.* 1565 *p.* 164), *qui ipse hos versus aliter transfert, tum apud MADelrium et GIVossium* Nam cum opinati *ab Ennio scriptum fuisse censet AAlciatus parerg. iuris* VIII 12 *opp.* II (*Bas.* 1551) *p.* 398 ‖ *f.* opinati σ ‖ loquuntur *ZXOΠN* ‖ atque] et *Π* ‖ 12 eademque] atq; eadem *Π* ‖ oratio] *om. Z* ‖ equa ñ eq̃ *B* ‖ ualdet *X pr.* ‖ (§ 4) 13 dixit *BΠ* ‖ opulenti] *f.* opinati σ ‖ 14 GR *Q* ‖ αΔΟξΟΙΝΤωΝ *Π pr.* αΔΟξΟΝΤΟΝ *Z* αΔΟξΟΥΝΤΟ *O* αΔΟξΟΥΤΟΝ *B* αΔΟξΟΥΝΤα *X* ΔΟξΟΝΝΤωΝ (Υ *inter* O *et* N *sup. lin. add.*) *N* ‖ ΚαΥ *Z et* ΚαΙ *X* ΕΙΚαΙ *O* ‖ ΔΟΚΟΥΝΤΟΝ *XOΠ* ‖ 15 *in lac. post* neque *relictam* PHYRY. *inseruit is, qui Graeca scribere solet in X* ‖ ἀδοξοῦσι] *et* ἀδοξοῦσιν ς: *om. Q* GR. *q;* αΔΟξΟΥC. *ZBΠN* αΔΟξΟΥC *O Vrb.* αΛΟξΟΥC *X* ‖ neque—εὐδοξοῦσιν.] ς *nonnulli: om. QZBXOΠN Vrb.* ς ‖

V: VI *in lemm. tab. Π*; *in inscr. cap.* IIII *Q, deest nota in X* ‖ (*lemm.*) 2 pyrrhonis *ON* pirrhonis *B* pirehonis *Z* ‖ phi(y *Π*)losophi *ZBXOΠN* ‖ quaedam] *om. Z* quadam *B* ‖ achademicis *XΠ et sic libri passim infra* (acadaemici *B lin.* 34) ‖ notandeq; *Z* ‖ *Ipsum caput sine intervallo cum praecedente cohaeret in X* (*ubi numeri quoque nota deest*) *ON* ‖ (§ 1) 4 P(*s.* p)yrrhonios *e:* pyrronis *X* pyrrhonis *N* pirronis *Q* pirrhonis *Z* phyrronis *BOΠ eaedemque vv. ll. in libris infra* ‖ hii *Z* In *X* ‖ 5 σκεπτικοὶ] ς *nonnulli:* scepticoe *N* scepticae *BO* sceptice *QZXΠ* ‖ (§ 2) fer∗me (e) *Q* ‖ (§ 3) 7 quid nā *Q pr. Z* ‖

rerum, de quo decerni constituique possit. Ac ne videre quoque 4 plane quicquam neque audire sese putant, sed ita pati adficique, quasi videant vel audiant, eaque ipsa, quae adfectiones istas in sese efficiant, qualia et cuiusmodi sint, cunctantur atque insistunt, omniumque rerum fidem veritatemque mixtis confusisque signis veri atque falsi ita inprensibilem videri aiunt, ut quisquis homo est non praeceps neque iudicii sui prodigus, his uti verbis debeat, quibus auctorem philosophiae istius Pyrronem esse usum tradunt: 'οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε ἢ ἐκείνως ἢ οὐθετέρως'. Indicia enim rei cuiusque et sinceras proprietates negant posse nosci et percipi, idque ipsum docere atque ostendere multis modis conantur. Super qua re Favorinus quoque subtilissime argutissimeque 5 decem libros composuit, quos Πυρρωνείων τρόπων inscribit.

Vetus autem quaestio et a multis scriptoribus Graecis tractata, 6 an quid et quantum Pyrronios et Academicos philosophos intersit. Vtrique enim 'σκεπτικοί, ἐφεκτικοί, ἀπορητικοὶ' dicuntur, quoniam utrique nihil adfirmant nihilque comprehendi putant. Sed ex omnibus rebus proinde visa dicunt fieri, quas 'φαντασίας' appellant, non ut rerum ipsarum natura est, sed ut adfectio animi corporisve est eorum, ad quos ea visa perveniunt. Itaque omnes 7

QZBXOΠNTY

8 omniumq. *x* ‖ de quo — omniumque rerum] *post* omnium rerum *om. X, in mg. pleraque (cf. lin.* 10 *adn.) add. x* ‖ (§ 4) Ac ne](. *B*)agne *QZB* cognoscere *q* ‖ uidere. *Q* ‖ qđq; *Z* ‖ 9 plaue *B* ‖ 10 audeant *O pr.* ‖ eaque — sint] *om. x (cf. lin.* 8) ‖ eaquae *O* ‖ ea ipsa *Q* ‖ 11 et] *om. B* ‖ cuntantur *Zo* cuntanter *O* ‖ 12 uarietatēque *Π* ‖ *(*s.* **) signis *Q* ‖ 13 inprensibilem] ϰ: inpre(p̄ *Q*)sibilem *QZ* īp̄ssibilem *B* in(*s.* ī)pensibilem *XO* (*in mg. iterat o*) *ΠN* insensibilem *g* ‖ ut] *om. X* ‖ quisq; *X* ‖ 14 hiīs *Z* ‖ 15 philosophi *XOΠ* ‖ 16 GR *hic et infra Q* ‖ OΥMaΛON *ZBOΠx* ~OΥΛON *X* ‖ TOaE *X* ‖ HEOIΘETEPωC *X* ‖ Iudicia *Z* ‖ 17 reicuiq; *X* ‖ 18 idq; p̄ipm *Z* ‖ (§ 5) 19 subtilissimeque *XO* ‖ argurtissimeque *Z* ‖ 20 quos] *om. QZB* ‖ πυῤῥωνείων ϰ: ΠΥΡΡΩΝΙΩΝ ‖ TPOITω *Z* TΓOITω. *B* ‖ .inscribit autem uetus *Z* ‖ (§ 6) 21 Vetus] Eius *Π* ‖ 22 an quid et] inquit ē & *Q* inquit & *in* inquit ē *corr. O* ‖ filosofos *x* filofos *X* ‖ 23 CKEΠΠ-KOI *X* CKΠTIKOI *ZB* ‖ EΦEKTIKOΥ *XOΠ* EIKETIKOI *ZB* ‖ aΠOPHTIKOΥ *OΠ* aTIOPHTIKOI *B* aTIOPNTI·K·O·I· *Z* aΠOPHTCKOΥ *X* ‖ 24 quom *N* ‖ putant. Sed] puta **** *X pr.* ‖ 25 ius|sa *Z* ‖ fieri dicunt *ZXOΠN* ‖ 26 ut] *om. ZXOΠN* ‖ 27 "eoꝝ" ē *B* ‖

omnino res, quae sensus hominum movent, 'τῶν πρός τι' esse dicunt. Id verbum significat, nihil esse quicquam, quod ex sese constet nec quod habeat vim propriam et naturam, sed omnia prorsum ad aliquid referri taliaque videri, qualis sit eorum species, dum videntur, qualiaque apud sensus nostros, quo pervenerunt, creantur, non apud sese, unde profecta sunt.
8 Cum haec autem consimiliter tam Pyrronii dicant quam Academici, differre tamen inter sese et propter alia quaedam et vel maxime propterea existimati sunt, quod Academici quidem ipsum illud nihil posse comprehendi, quasi comprehendunt, et nihil posse decerni, quasi decernunt, Pyrronii ne id quidem ullo pacto verum videri dicunt, quod nihil esse verum videtur.

VI.

Quod mulieres Romae per Herculem non iuraverint neque viri per Castorem.

1 In veteribus scriptis neque mulieres Romanae per Herculem
2 deiurant neque viri per Castorem. Sed cur illae non iuraverint Herculem, non obscurum est, nam Herculaneo sacrificio abstinent.
3 Cur autem viri Castorem iurantes non appellaverint, non facile dictu est. Nusquam igitur scriptum invenire est apud idoneos quidem scriptores, aut 'me hercle' feminam dicere, aut 'me castor'

QZBXOΠNTY

(§ 7) 28 res quae] = *x:* res que *X* resq; *ZB* ‖ omnium *XO* ‖ ITPOETI *B* II proeti *Z* ‖ 29 sigcant *Z* signt *B* ‖ 31 prorsus *Π* ‖ referri *Q* referre. *B* ‖ aliaq; *QZB* ‖ uideri esse *XOΠN* ‖ fit *ON* ‖ ''eo₂₄''sit *B* ‖ 33 se secunde *ZB* ‖ (§ 8) 34 cū similiter tam *Q* tā similiter *X* ‖ pyrronis *B* pirronis *Z* ‖ 36 ipsum quid inter achademicos et pyrronios /· nihil posse decerni (/· *add. x* comprehendi—nihil posse *in mg. ead.*) *X* ‖ 37 comprehendi—nihil posse] *post* nihil posse *om. O* ‖ comprehendi. que|si *Π* ‖ 38 facto *QZB* ‖ ueterum *X* ‖ videridicunt *x:* uideridi* (a *ut vid.*) *X* ‖

VI = *X* (*cf. adn. cap. praec.*)*:* VII *in lemm. tab. Π* V *in inscr. cap. Q. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 erculem *X* ‖ (§ 1) 4 K. *litt. init. ante in appinxit X.* K: *Π* K̄. *Franeq.* ‖ 5 deierant *q O m. rec.* ‖ nec *T* ‖ viri] *sup. lin. add. T* ‖ (§ 2) ille non iurauerit *X pr.* ‖ 6 per herculem *Π* ‖ abstinerit *B* ‖ (§ 3) 7 autem ipi uiri *Z* ‖ iuarantes *B* ‖ appellauerunt *Y* ‖ 8 dictu] *N SGerm.* 643 *pr.:* dictum ‖ 9 ''scriptores ''quidem *Z* ‖ hercule (*sup. lin. add.*) *X* ‖ me* (a) *X* ‖ '*mecastor. Imo ap. Plautum sc. ult. Asinar. Argyrippus* [*immo Artemona v.* 869; 880; 896; 898 (*ibid. Philaenium*); 936 *G.-L.*] *utitur Ecastor.*' σ ‖

virum. 'Edepol' autem, quod iusiurandum per Pollucem est, et 4
viro et feminae commune est. Sed M. Varro adseverat, anti- 5
quissimos viros neque per Castorem neque per Pollucem deiurare solitos, sed id iusiurandum fuisse tantum feminarum ex initiis
Eleusinis acceptum; paulatim tamen inscitia antiquitatis viros 6
dicere 'edepol' coepisse factumque esse ita dicendi morem, sed 'me castor' a viro dici, in nullo vetere scripto inveniri.

VII.

Verbis antiquissimis relictisque iam et desitis minime utendum.

Verbis uti aut nimis obsoletis exculcatisque aut insolentibus 1
novitatisque durae et inlepidae, par esse delictum videtur. Sed molestius equidem culpatiusque esse arbitror, verba nova, incognita,
inaudita dicere quam involgata et sordentia. Nova autem videri 2
dico etiam ea, quae sunt inusitata et desita, etsi sunt vetusta.
Est adeo id vitium plerumque serae eruditionis, quam Graeci 3
'ὀψιμαθίαν' appellant, ut quod numquam didiceris, diu ignoraveris,

---

QZBXOΠNTY

10 ui|uirum *Π* ‖ (§ 4) ep̣depol *B* ‖ ius iurandum *T* iurandum (ius *sup. lin. add.*) *X* ‖ 11 conuenit (*sup. lin. add.* Ī commune est) *T* ‖ (§ 5) uarra *B pr.* ‖ *Varr. op. inc. fr. p.* 375 *Bip.; ad libros de vita p. R. aut de gente p. R. pertinere indicavit m*[a]*; huc ducit, quod ad vocc.* ex initiis Eleusinis *adscripsit* 'quid ex quaque gente traxerint' ,*quae fere verba Serv. ad Aen.* VII 176 *ad librorum de gente p. R. argumentum illustrandum adhibet* ‖ atseuerat *Z* adsueuerat *Y* assueuerat *T* 12 deierare *q* ‖ 13 solito (. *B*) s; id *ZB* ‖ ius iurandum *T* ‖ fuisset *TY* ‖ initiịs *O* ‖ 14 eleusiniis *NTYxo* eleusini∗s (a) *X* eleus in his *ZB* eneusiniis *O pr. Π* ‖ (§ 6) tamen] cum *Z* ‖ inscit∗∗ *X pr.* inschitia *Π* in scythia ς *unus* ‖ 15 eṣdepol *B* ‖ 16 me∗ (a) *X* ‖ ueteri *t* uet̄ere *Y* uete uetere *O* ‖ scripta *TY* ‖

VII: VI *in lemm. tab. Π*, *Q in inscr. cap. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 que] *om. Π* ‖ uttendum *X* ‖ (§ 1) 3 ∗∗mis *X pr.* ‖ exculcatisq̃. *Q pr.* excultatisq. *T pr.* ‖ 4 durae] ducere *X* dicere *x* ‖ pares se *Z* ‖ 5 ẹquidem *Π* ‖ nova] no| *Z* ‖ cognita *Q pr.* ‖ (§ 2) 6 Nouit *X pr.* ‖ 7 desita] sita *B pr.* desitata *T* desitatā *Y* desita tā *y* ‖ tametsi *XOΠN* ‖ sint *Z* ‖ (§ 3) 8 id] hic *Π* ‖ saerae *N* ‖ quam—appellant] *om. TY* ‖ 9 GR̓ *Q* OΨIMAΘIĀ *B* OΨIMAΘIAM *XOΠ* OYIMAΘIĀ. *Z* ‖ apellant *Q pr.* ‖ n̄c quam *Y* nonnunq *T* antequam *ICasaubonus ad Theophr. char. c.* 27 *p.* 237 *Fisch.* ‖ diceris *ZB* ‖

cum id scire aliquando coeperis, magni facias quo in loco cumque et quacumque in re dicere. Veluti Romae, nobis praesentibus, vetus celebratusque homo in causis, sed repentina et quasi tumultuaria doctrina praeditus, cum apud praefectum urbi verba faceret et dicere vellet, inopi quendam miseroque victu vivere et furfureum panem esitare vinumque eructum et fetidum potare, 'hic', inquit,
4 'eques Romanus apludam edit et flocces bibit'. Aspexerunt omnes, qui aderant, alius alium, primo tristiores turbato et requirente voltu, quidnam illud utriusque verbi foret; post deinde, quasi nescio
5 quid Tusce aut Gallice dixisset, universi riserunt. Legerat autem ille, 'apludam' veteres rusticos frumenti furfurem dixisse idque a Plauto in comoedia, si ea Plauti est, quae Astraba inscripta
6 est, positum esse. Item 'flocces' audierat prisca voce significare vini faecem e vinaceis expressam, sicuti fraces oleis, idque aput Caecilium in Polumenis legerat, eaque sibi duo verba ad orationum ornamenta servaverat.

QZBXOΠNTY

10 "ceperis"aliq̄n *B* ‖ cęperis aliquando magni facies, quo *T* ‖ magnifacias *ZO* magnificias *X* magnifacies *Y* magni facies *y* ‖ 12 caelebratusque *X* ‖ sed] sub *Z* ‖ quae|si *O* ‖ 13 p̄fectum *Z* ‖ urbis *QY m.rec.* ‖ 14 inopia *O* ‖ cuidā *T* ‖ furfurreum *X* ‖ 15 *anem *X pr.* ‖ ⊢esitare *T* esictare *Y* ‖ fętidum *ΠNT* foetidum *X* ‖ putare *X pr.* portare *Z* ‖ 16 apludam edit] *n in mg., e:* aplude edit *Q* apludae d̄d̄ *B* apluda edauit *Πx* ap(pp φ)ludedauit σ apludaed- (d *ex* r *ut vid. corr. Z*)auit *ZN* apludae dauit *O* apluda***aui* *X* ‖ apludeda uitet. *Y* apludaeda uitet *T* ‖ (§ 4) 17 primū *Z* ‖ tristiciores *T* ‖ tristiores esturbato *B* ‖ et turbato et *Z* ‖ 18 quid nā *Z* ‖ uerbis *Ty* ‖ f*oret *Q* ‖ Post inde *X* ‖ nestio *T* ‖ 19 tuscę *Y* gallicę *X* gallię *Y* ‖ uniuersi* *Q* ‖ risere *Y* ‖ (§ 5) 20 ille] *om. T* ‖ apludam] apud 7̄ (*i. e.* etiam) *Q* ‖ frumenti] *om. B* ‖ furfure** (um) *Q pr.* furfurū (*spscr.* ē) *O* ‖ 21 a*(c *Q*) plauto *QX* ‖ *Plauti* (*Clitellar. s.*) *Astrab. fr.* 6 *p.* 433 *Both.* (*ed. Plaut. a.* 1821); *fr.* V *p.* 195 *sq. Ritsch.* (*opusc.* III); *G. adhibuit Non. p.* 69, 31 *M. s. v.* apludas (*h ann. ph.* 85, 716; 724; *Ritschelius l. l.*) ‖ (§ 6) 22 significari *QZB* ‖ 23 fęce me *T pr.* fece me *ZB pr.* fecē me *Q* fecęm e *t* fecęme e *o* ‖ uini. (*lin. dim. vac. rel.*) *Z* uini *QB* ‖ exp̄sam *B* ‖ flaces *N* ‖ fracesoleis *Q* frace soleis *TB* ‖ *cf. Caecil. fr. ap. Non. s. v.* floces (*sic libri*) *p.* 114, 16 *M. h. l. Gellio non usum* (*cf. ann. ph.* 85, 724, 20): *Polum.* (*cf. Falster am. ph.* III 276) *fr. p.* 67 (*v.* 190) *Ribb.*[2] ‖ 24 polymenis *OΠ* ‖ sibi] si id *TY* .sic" *Y m. rec. sup. lin.* ‖ 25 ornam̄***ta (tum) *X* ‖ seruauera aliter *Z* ‖

Alter quoque a lectionibus id genus paucis apirocalus, cum 7
adversarius causam differri postularet: 'rogo, praetor', inquit,
'subveni, succurre! quonam usque nos bovinator hic demoratur?'
atque id voce magna ter quaterve inclamavit: 'bovinator est'.
Commurmuratio fieri coepta est a plerisque, qui aderant, quasi 8
monstrum verbi admirantibus. At ille iactans et gestiens: 'non 9
enim Lucilium', inquit, 'legistis, qui tergiversatorem 'bovinatorem'
dicit?' Est autem in Lucili XI. versus hic: 10

Si tricosus bovinatorque ore improbus duro.

VIII.

Quid senserit dixeritque M. Cato de Albino, qui homo Romanus Graeca oratione res Romanas, venia sibi ante eius imperitiae petita, composuit.

Iuste venusteque admodum reprehendisse dicitur Aulum 1
Albinum M. Cato. Albinus, qui cum L. Lucullo consul fuit, 2

QZBXOΠNTY

(§ 7) 26 apiro calus *QX* ἀπειρόκαλος *e* ‖ 27 aduersariis *ZΠ* ‖ deferri *Z* ‖ p̄cor *X* ‖ 28 surcurre *Z* ‖ q͠m *ZX* ‖ hic—bovinator] *post* bovinator *om. QZB* ‖ demorator *X pr.* ‖ 29 id nos uoce *TY* ‖ quaterque *QZB* quaterne *ON* quater ne *T* ‖ bouinator. ē. *O* bouinatorē *Π* ‖ est commurmuratio *Z* ‖ (§ 8) 30 Cum murmuratio *Π* Tum murmuratio *X* cōmurratio *Y* ‖ quaẹsi *O* ‖ (§ 9) 31 ille] *in mg. add. n* ‖ 32 inquid *Q* ‖ tgiuisatorē *Z* tergium satorē *T* ‖ (§ 10) 33 lucilii *XΠ* lucilio *QZBTY* ‖ XI] *om. QZBX* ‖ *Lucil. sat. lib.* XI *fr.* XVI *p.* 58 *LM., v.* 350 *p.* 40 *L.; G. adhibuit Non. s. v.* bouina(uia *libri*)tores *p.* 79, 25 *M. cf. ann. ph.* 85, 716; *ad Lucilii hunc versum praeterea pertinet* (*cf. G. Loewe mus. phil.* 31, 72; *prodr. corp. gloss. Lat. p.* 318 (*coll. p.* 317 *sqq.*) *gloss. Placidi p.* 13, 6 *D.* bovinator, tricosus et inconstans ‖ hic 'si tricosu' *CLachmann* (*cf. CDziatzko mus. phil.* 33, 98, 3): .(*s.* :) hic sitricosus (sit ricosus *Par.* 7667) *codd. Non.* hic stricosus *BO* (. hic stricosus *ut vid.* σ, *qui* 'Est tricosus. stricosus, & *prior vox abest*') hic (.hic *QXΠ*) stri(i *sup. lin. add. z*)chosus(. *N*) *QZXΠN* histrichosus *Y* hystrichosus *T* :Hic st tricosu' *IMercier not. ad Non. l. l.* (*GLoewe prodr. l. l.; EFischer de vocibus Luc. sel. capp. Hal.* 1881 *p.* 54) :Hic tricosu' *Fr. Dousa:* hice stricosus *LMüller fort.* hic: Sit tricosus *CDziatzko nuper* ‖ : Hicce strigosu' *IIScaliger* ‖ 34 bouiatorque *libri Non.* ‖ ore] *om. Z* ‖ impbis *Q* ‖

VIII *cum cap. praec. sine num. nota coniunctum in Q,* IX *in lemm. tab. Π. Exstat in TY; exscripsit Macrob. Sat. lib.* I *praef.* § 13 *sqq.* ‖ (*lemm.*) 2 Quod *BΠ* ‖ que] *om. Q* ‖ Albino] *N:* aluino ‖ gregca *X* ‖ (§ 1) 4 uenustiq; *X pr.* ‖ rep̄ndisse *Y* ‖ 5 M.] M *T* ‖ cato albinus *TY* ‖ (§ 2) locullo *Y* ‖

3 res Romanas oratione Graeca scriptitavit. In eius historiae principio scriptum est ad hanc sententiam: neminem suscensere sibi convenire, si quid in his libris parum composite aut minus eleganter scriptum foret; 'nam sum', inquit, 'homo Romanus, natus in Latio; Graeca oratio a nobis alienissima est', ideoque veniam gratiamque malae existimationis, si quid esset erratum, postulavit.
4 Eam cum legisset M. Cato: 'Ne tu', inquit, 'Aule, nimium nugator es, cum maluisti culpam deprecari, quam culpa vacare. Nam petere veniam solemus, aut cum inprudentes erravimus aut cum compulsi peccavimus. Tibi', inquit, 'oro te, quis perpulit, ut id committeres,
5 quod, priusquam faceres, peteres, ut ignosceretur?' Scriptum hoc est in libro Corneli Nepotis de inlustribus viris XIII.

IX.

Historia de legatis Mileti ac Demosthene rhetore, in libris Critolai reperta.

1 Critolaus scripsit, legatos Mileto publicae rei causa venisse

---

QZBXOΠNTY

6 orationes Z ‖ scribtitauit. *O* scrititauit *X pr.* scripti(i *ex* a *corr. in ras. Z*)tacuit.(. *om. B*) *ZB* ‖ (§ 3) *A. Postumii Albini Graecor. ann. fr.* 1 *p.* 49, *p.* 38 *ed. min. Pet.* ‖ 7 principio] primo *Macr.* ‖ est] = ē *sup. lin. add. o* ‖ sentnciā *Q* ‖ su*censere *X* succensere *QBTYx*, *Macr. P* ‖ 8 quid] = *x:* quis *X* ‖ in illis *Macr.* ‖ 9 scriptum] = *Macr.:* tum (*ex sq.* scriptum *praeceptum, ut iam nunc arbitror*) scriptum *QZB* (*he*) conscriptum *coni. Halmius l. ad lin. 17 l.* ‖ Romanus] romanus roma *Q* roma romanus *Zb* ‖ natus lacio *Q* natu|silacio *B* ‖ 10 et eloquium Graecum a nobis est alienissimum *Macr.* ‖ 11 erraticū *Z* ‖ postulauit eam *ZB* ‖ (§ 4) 12 Ea *Halmius,* μ 584, 1 *cum Macr. fort. recte cf. tamen hva* 11, 19 ‖ catone tu *ZY* ‖ Ne] *om. T* ‖ aulę *T* ‖ 13 culpa] = *q:* culpam *Q* ‖ uacare* (t) *X* ‖ 14 aut cum noxam imperio compellentis (tes *B pr.*) admisimus. te, inquit, oro quis *Macr.* ‖ cum] *om. X* ‖ 15 pec**cauimus *X* ‖ Tibi] Te *Gryph. a.* 1537 Te vi τ ‖ orote *x* or*te *X* ‖ ꝑtulit *ut (a) *X* ‖ id] *om. Macr. P* ‖ 16 quod] quam *T* ‖ (§ 5) *deest ap. Macr.* ‖ est hoc *T ex sil.* ‖ 17 Corneli] *ZB:* cornelii ‖ *Corn. Nep. e libris de ill. vir. fr.* 28 *p.* 182 *Roth.; fr.* 27 *p.* 122 *Halm; fr.* 15 *p.* 221 *HPeter HRF ed. min.* ‖ inlis|trib; *X* ‖ viris] *Π* = c° (*i. e. corr.*) uiris *n in mg.*: libris *QZBXONTYπ sup. lin.* σ ‖ XIII.] *N*σ *cod. Torn.* XIII. *O* .XIII. *Π:* .XIIII. *X* (*HRosenhauer philol. Anz. a.* 1883 *p.* 737) *recte fort.; om. QZBTY; f.* XII *CNipperdey praef. ad Corn. Nep. ed. a.* 1849 *p.* XIX (XXII *ed. Lup.*) *cf. GFUnger d. sogen. Corn. Nepos p.* 13 *sqq.*

IX: X *in lemm. tab. Π;* VII *Q* XVIIII. *Z in inscr. cap. Exstat in TY;* § 2 *adhibuit Io. Sarisb. Policr.* V 10 *p.* 302 *G.* ‖ (*lemm.*) 2 dele-

Athenas, fortasse an dixerit auxilii petendi gratia. Tum qui pro sese verba facerent quos visum erat advocavisse, advocatos, uti erat mandatum, verba pro Milesiis ad populum fecisse, Demosthenen Milesiorum postulatis acriter respondisse, neque Milesios auxilio dignos neque ex republica id esse contendisse. Rem in posterum diem prolatam. Legatos ad Demosthenen venisse magnoque opere orasse, uti contra ne diceret; eum pecuniam petivisse et quantam petiverat abstulisse. Postridie, cum res agi denuo coepta esset, Demosthenen, lana multa collum cervicesque circumvolutum, ad populum prodisse et dixisse, se synanchen pati, eo contra Milesios loqui non quire. Tum e populo unum exclamasse, non 'synanchen', quod Demosthenes pateretur, sed argyranchen esse.

QZBXOΠNTY

gatis *x* delegatus *X* ‖ Mileti ac] τ: milesia *QZBXO* milesi,â *N* Milesii a *Π* Mileti et *edd.* Milesiis et μ 585 *n. inter 'certas aliorum emendationes'; nescio unde* Milesia ac *h*ᵉ; *praeferrem nunc* Milesis ac *aut* Milesiae (*cf. Apul. met.* IV 32 *extr.*) ac *s.* et ‖ *In* libris *expl. hoc lemma in QZB, ubi* libris. ·X· Critolai reperta quod *etc.* (*v. init. lemm. sq.*) ‖ scrito ΚΑΙ reperat *X* ‖ (§ 1) 3 Cri∗tolaus *X* Critholaus *QZb* Chritolaus *T* ‖ *Critolai fr. FHGr.* IV 373 *CM.; cf. AWestermann in Pauli RE* II 764; *EZeller Philos. d. Gr.* II 2³ *p.* 930, 2, *quocum ad Critolaum Peripateticum haec pertinere arbitror* ‖ legittos *X pr.* ‖ mileco *ZB* ‖ 4 *num* (fortasse—gratia) ? *ut propter verba* auxilio dignos *lin.* 8 *haec addita sint* ? ‖ fortasse an dixerit] '*In antiquo lib. desunt haec tria verba:* fortasse an dixerit' *primum invenio in ed. Colon. ap. Io. Gymnicum a.* 1541 *nec dubito, quin eadem adscribantur in priore Gymnici ed. a.* 1537 (*ex Basil. ed. ap. Henr. Petri, quae anno* 1565 *adsignatur, affert Thysius*) fortasse andixerit *OY* ‖ (dixerit) *IScaliger not. ad Varr. de r. r. p.* 240 *ed. Amst. a.* 1623 *ILipsius elect.* I 21 ‖ pretendi *Z* ‖ 5 quos] quo *Z* ‖ ut ierat *T* ‖ 6 *accus. in* ‿en *et h. l. et lin.* 9 *et lin.* 12, *ipsum Demosthenis nomen varie corrumpentes praebent libri fere omnes* demostene *X pr.* ‖ 7 postulantis *Z* ‖ respondidisse *QZB* ‖ 8 auxilio∗ *X* ‖ 9 prolatū *TY* ‖ leg∗tos *X* ‖ addemostenen *X* ‖ demosthenē *B* ‖ 10 uti ∗ contra (e *ut vid.*) *X* utiɔtra *q* uteɔtra *Q* ‖ 11 quanta *Y* ‖ post pridie (pridiae *X* pridriae *Z*) *QZBXOΠ* ‖ tum res,agide‿nuo *X* ‖ res] *om. B* ‖ ag∗∗∗∗uo *T pr.* ‖ 12 lanā *ZB* multā *B* ‖ cer ui∗cesq. (s ?) *X* ‖ 13 circunuolutum *N* ‖ 14 sinanchen *QY* συνάγχην ς *aliquot* ‖ eo contra—synanchen] *om. B* ‖ milisios *q* ‖ loqui∗|unquire (*una litt. eras. in mg.;* un *in ras. pr. ut vid.*) *Q* ‖ Tum—pateretur] *om. O, in mg. add. o* ‖ populū *ZX pr.* ‖ 15 sinanchen *QZXΠ* synansen (q *inter* s *et* y *spscr.*) *B* συνάγχην ς *aliquot* ‖ quod] pati (*ex lin. praec. repet. post* synanchen) quod *Z et sic certe Q pr. in ras.* ‖

2 Ipse etiam **Demosthenes**, ut idem **Critolaus** refert, non id postea concelavit, quin gloriae quoque hoc sibi adsignavit. Nam cum interrogasset Aristodemum, actorem fabularum, quantum mercedis, uti ageret, accepisset, et Aristodemus talentum respondisset: 'at ego plus', inquit, 'accepi, ut tacerem'.

X.

Quod C. Gracchus in oratione sua historiam supra scriptam Demadi rhetori, non Demostheni, adtribuit; verbaque ipsius C. Gracchi relata.

1 Quod in capite superiore a **Critolao** scriptum esse diximus super **Demosthene**, id **C. Gracchus in oratione**, qua **legem**
2 **Aufeiam** dissuasit, in **Demaden** contulit verbis hisce: **Nam vos, Quirites, si velitis sapientia atque virtute uti, etsi quaeritis, neminem nostrum invenietis sine pretio huc prodire. Omnes nos, qui verba facimus, aliquid petimus, neque ullius rei causa quisquam ad vos pro-**
3 **dit, nisi ut aliquid auferat. Ego ipse, qui aput vos verba facio, uti vectigalia vestra augeatis, quo facilius**

QZBXOΠNTY

16 sedarcyrenchen *B* se *sq. lin. fere dim. vac. Z* ‖ archiranchen *XOΠ* arcyrechen *Q* ἀργυράγχην ς *aliquot* ‖ (§ 2) 17 demostenesi *Z* ‖ critholaus *QB* chritolaus *T* ‖ refer*t (e) *Q* refer *Y* ‖ 18 ho *Q pr.* ‖ 19 auctorem *XΠ* ‖ quanto *BZ* ‖ 20 augeret *X* ‖ arisdemus *X pr.* ‖ 21 at ego] ac lego *ZB pr.* ‖ plusiqd (i *sup.*) *B* plus inqd (i *sup.*) *b* inquit plus *Π* ‖

X = *Z* (*cf. init. c.* IX): XI *in lemm. Π* VIII *in cap. inscr. Q* ‖ (*lemm.*) 2 cgcchus (a *sup.*) *Z* cegracchus *QB* ‖ suprascriptam *Π* ‖ 3 que] *om. B* ‖ cgcchi (a *sup.*) *Z* c. gracci *B* egchi (a *sup.*) *Q* ‖ (§ 1) 4 superiori *B pr.* ‖ critolaio *N* critelao *ZB* ‖ 5 C.] * *Q* .G. *sup. lin. q* cum *Z* ‖ grachus *X* ‖ qua legem] quadē *X* quadā *x* ‖ 6 Aufeiam] *mutare nolui coll.* Aufeia aqua *ap. Plin. n. h.* XXXI § 41 *cf. etiam HMeyer ORF*² *p.* 241 (*neutro loco* s *s.* x *litt. praecedit, quod mutationem in* Saufeiam *sane probabiliorem redderet cf. ll. Ciceronianos a Fr. Buechelero mus. phil.* 11, 535 *tractatos*): aufegam *X pr. O pr. Π* auferā *Q pr.* ‖ *C. Gracchi or., qua leg. Auf. dissuadet fr. p.* 242 *HM.*² ‖ his cenā *Q* ‖ (§ 2) 7 siue litis *X* ‖ utier, si μ *prob. HHagen in Bursian. nunt. ann. a.* 1873 *p.* 1416, *at cf. h*ra 65 ‖ 8 quaeretis ? μ ‖ 9 .huc prodire oēs *ZB* ‖ (§ 3) 11 nos *Z* ‖ 12 qua *X pr.* ‖

vestra commoda et rempublicam administrare possitis,
non gratis prodeo; verum peto a vobis non pecuniam,
sed bonam existimationem atque honorem. Qui pro- 4
deunt dissuasuri, ne hanc legem accipiatis, petunt
non honorem a vobis, verum a Nicomede pecuniam.
Qui suadent, ut accipiatis, hi quoque petunt non a
vobis bonam existimationem, verum a Mitridate rei
familiari suae pretium et praemium. Qui autem ex
eodem loco atque ordine tacent, hi vel acerrimi sunt,
nam ab omnibus pretium accipiunt et omnis fallunt.
Vos, cum putatis, eos ab his rebus remotos esse, in- 5
pertitis bonam existimationem; legationes autem a 6
regibus, cum putant eos sua causa reticere, sumptus
atque pecunias maximas praebent, item uti in terra
Graecia, quo in tempore Graecus tragoedus gloriae
sibi ducebat, talentum magnum ob unam fabulam datum
esse, homo eloquentissimus civitatis suae Demades ei
respondisse dicitur: 'Mirum tibi videtur, si tu loquendo
talentum quaesisti? ego, ut tacerem, decem talenta a

QZBXOΠN

13 rem *O* .p. *sup. lin. add. o* ‖ 15 atque] = *N mg.*: & *N* ‖ (§ 4) 16 dissua*suri (s) *X* dissusuri *Z* ‖ suscipiatis *Π* ‖ 17 nichomede *Π* ‖ 18 hii *ZΠ* ‖ 19 amitridater|ei *B* ‖ Mitridate] *sic nomen scriptum CIL* I *n.* 204 (*l. Ant. de Therm.*) I 30; II I: mitridatte *x* Mithridate *ON* (= *CIL* I *elog.* XXXIV *p.* 292) ‖ Mitridate rei] = *q*: mitridate ei *Q* mit(*lac. 7 litt. rel.*)ei *Z* ‖ 20 familiari] μ: familiaris (*sequitur* s *litt.*) ‖ 21 tacent] ς *e g cf. v. l.* XVII 9, 4: placent *QZBXOΠN* ꝑ(*i. e.* per)tacent *i*; *possit aliquis de* plane tacent *cogitare* ‖ hii *ZΠ* ‖ sacerrimi *ingeniose IBernays coll. Plaut. most.* IV 2, 67 *v.* 983 *R.* (*add. Poen. prol.* 89; *Rud.* I 2, 69 *v.* 158 *Fl.*; *Turpil. Lind. fr.* I *p.* 101 *Ribb.*² *cf. ind. p.* 458ᵃ) ‖ 22 nam] non *Z* = ñ *Q* ‖ p̄mium *Π* ‖ oẽs *Q* ‖ fallunt uos *ZB* fallunt uos. *Q* ‖ (§ 5) 23 Vos computatis *XOΠ* ‖ ad *Q* ‖ hiis *Z* ‖ in(*s.* im *s.* ī)peritis *Q pr.ZBΠ* ‖ (§ 6) 24 a] *sup. lin. add. x* ‖ 25 cum putant] cōputant *BXO pr. Π* ‖ acusa *Z* arusa *B* ‖ causare ticere *Q pr.* ‖ reicere *Π* ‖ suptus *Q pr. Z* ‖ 26 ad quem *O pr.* .ad quē *Π* ‖ maxima *X pr.* ‖ item] *om. XOΠN* ‖ (. σ) uti ut in *OΠN*σ uti** in (ut, *ut vid.*,) *X* ‖ '*fortassis* uti tum' *ECAOtho* ‖ 27 Graecus] *om. XOΠN* ‖ tragedus *BΠ* traguedus *Q* traugedus *Z* ‖ 29 sue *X* ‖ 31 quesiti *X* adquesisti *x* ‖

rege accepi'. Idem nunc isti pretia maxima ob tacendum accipiunt.

XI.

Verba P. Nigidii, quibus differre dicit 'mentiri' et 'mendacium dicere'.

1 Verba sunt ipsa haec P. Nigidii, hominis in studiis bonarum
artium praecellentis, quem M. Cicero ingenii doctrinarumque
nomine summe reveritus est: Inter mendacium dicĕre et
mentiri distat. Qui mentitur, ipse non fallitur,
alterum fallere conatur; qui mendacium dicit, ipse
2 fallitur. Item hoc addidit: Qui mentitur, inquit, fallit,
quantum in se est; at qui mendacium dicit, ipse non
3 fallit, quantum in se est. Item hoc quoque super eadem re
dicit: Vir bonus, inquit, praestare debet, ne mentiatur,
prudens, ne mendacium dicat; alterum incidit in homi-
4 nem, alterum non. Varie me hercule et lepide Nigidius tot
sententias in eandem rem, quasi aliud atque aliud diceret, disparavit.

XII.

Quod Chrysippus philosophus omne verbum ambiguum dubiumque esse dicit, Diodorus contra nullum verbum ambiguum esse putat.

1 Chrysippus ait, omne verbum ambiguum natura esse,

QZBXOΠNTY

32 acepi *B* ‖ .Idem] idem *B* ‖ maxima] magna *Z* ‖ ob ta**cendum *X* ‖

XI: XII *in lemm. tab. Π*, IX *in cap. inscr. Q. Exstat in TY*; § 1—3 *nonnullis mutatis et disiectis adhibuit Non. s. v.* mentiri et mendacium dicere *p.* 441, 14 *M. cf. ann. phil.* 85, 779; *eadem fere apud Wibaldum leguntur saec. XII cf. praef.* ‖ (*lemm.*) 2 pnigidii *q* punicidii *ZB* punitidii *Q* ‖ m̃tire *X pr.* ‖ (§ 1) he *Q. pr.* ‖ pnigidii *Q* ‖ p; nigidigi choĩs *B pr.* ‖ 4 artium] *om. QZB* ‖ p̄cellent*is (i *ut vid.*) *X*; praecellentissimus *apud Non. dicitur* ‖ quem] *om TY* ‖ 5 sūme|ueritus *Z* summe ueritatis *B* ‖ *Nigidiana haec in unum fragm. inter inc., sed ad comm. gramm. referenda congessit IRutgersius var. lect.* III 16 *p.* 269 ‖ 8 fallitur] falsus *Non.* ‖ 9 aut *O pr.* ‖ at qui—quantum in se est] *post* quantum in se est *om. Q ς part.* ‖ dicitur *X pr. T pr.* ‖ ipse] in se *Z* ‖ (§ 3) 10 supra *TY* ‖ re] *om. B* ‖ 11 inquit] *om. B* ‖ 12 prudenne *Z* ‖ hominē. alterū non uarie *T* ‖ (§ 4) 13 mehercule *OΠY* ‖ hecule *B* ‖ 13 pnigidius *Q* ‖ 14 *alterum* aliud] *om. Z* ‖

XII: *num.* XII *una cum litt. lemm. init.* q *eras. in Q*, XIII *in tab. lemm. Π*; X *in inscr. cap. Q. Exstat in TY* ‖ (§ 1) 4 *Ad Chrysippi* π. ἀμφιβολιῶν *libros cum Thysio refert Baguetus de Chrys. vita etc. p.* 254 ‖ aut *X pr.* ‖

quoniam ex eodem duo vel plura accipi possunt. Diodorus 2
autem, cui Crono cognomentum fuit: ‘nullum’, inquit ‘verbum
est ambiguum, nec quisquam ambiguum dicit aut sentit, nec aliud
dici videri debet, quam quod se dicere sentit is, qui dicit. At 3
cum ego’, inquit, ‘aliud sensi, tu aliud accepisti, obscure magis
dictum videri potest quam ambigue: ambigui enim verbi natura
illa esse debuit, ut qui id diceret, duo vel plura diceret; nemo
autem duo vel plura dicit, qui se sensit unum dicere’.

XIII.

Quid Titus Castricius de verbis deque sententia quadam C. Gracchi existimarit; quodque esse eam sine ullo sensus emolumento docuerit.

Apud Titum Castricium, disciplinae rhetoricae doctorem, 1
gravi atque firmo iudicio virum, legebatur oratio C. Gracchi in
P. Popilium. In eius orationis principio conlocata verba sunt 2
accuratius modulatiusque quam veterum oratorum consuetudo fert.
Ea verba, sicuti dixi, conposita haec sunt: Quae vos cupide 3
per hosce annos adpetistis atque voluistis, ea si
temere repudiaritis, abesse non potest, quin aut olim

QZBXOΠNTY

5 quoniam] qn̄ (*i. e.* quando) *f.* σ ‖ acipi *B pr.* ‖ possent *X* ‖ § 2 dyodorus *T* ‖ 6 cirono *QZB* chrono *T* ‖ 7 nequisquam *ZX* nec quiquam *B* ‖ nec quisquam ambiguum] *om. Q., in mg. add. q* ‖ 8 videri] = *X*: ueri *x* ‖ *inter* se *et* dicere *sup. lin.* eum *add. b* ‖ sentit. is *Z* sentit *B* sentitur *T* ‖ dicitat *Z* ‖ (§ 3) g̊ (*i. e.* ergo) *B* ‖ 9 sensi, tu] sensisti *QBz* sensistis *Z* ‖ 10 dictum] *om. T* ‖ uide X *pr.* ‖ ambigue**** (*s.******) *X* ‖ uerba *X pr.* ‖ 11 qui id] quid *QXO pr. N* qui *x* ‖ 12 dicit] = dic̄. *sup. lin. x*: **X* ‖ se] *om. B* ‖ sensit *Y ex sil., Vat.* 3452, *S. Germ.* 643 ϛe *vg.* ‖

XIII: XII *tum ante* Quodq; esse (*lin.* 3) XIII *Q* XIII *Π* in *lemm. tab.*, XI *in inscr. cap. Q; num. ibi om. B* ‖ (*lemm.*) 2 tytus *XΠ* titius *Z* T.*N* ‖ castritius *Z* ‖ cgracchi *Z* ‖ grachi *Q* gracci *B et similiter, ut assolet, erratum est in sqq.* ‖ 3 existimari *Z* ‖ (§ 1) 4 T. *N* ‖ rhecoricae *X pr.* ‖ 5**|iuditio (iu) *X* ‖ C.] * (e, *ut vid.*) *Q* .G.*sup. lin. q* ‖ *C. Gracchi or. in P. Popillium Laenatem pro rostris fr. p.* 238 *sq. HM²* ‖ 6 P.] *om. QZB* ‖ Popilium] *cf.* I 7, 7 *adn.* ‖ (§ 2) colocata *o* collata *Q* ‖ 7 *quam *X* ‖ oratorū *X* ‖ (§ 3) 8 cōposita.
nosse ia
Hec *B* ‖ nos *Z* ‖ 9 osce *X* ‖ hosce ann appetitistis *B* ‖ apetistis *Q pr.* ‖ 10 temere] *a Graccho scriptum non esse censet HStephanus spec. em.* p. 159; *ep. ad Io. Wlcobium p.* 8 ‖ pudiaritis (re *post* temere *om.*) *X* repudiaretis *x* ‖

cupide adpetisse aut nunc temere repudiasse dicamini.
4 Cursus igitur hic et sonus rotundae volubilisque sententiae
eximie nos et unice delectabat, tanto id magis, quod iam tunc
C. Graccho, viro inlustri et severo, eiusmodi compositionem
5 fuisse cordi videbamus. Sed enim, cum eadem ipsa verba saepius
petentibus nobis lectitarentur, admoniti a Castricio sumus, ut considerarenus, quae vis quodve emolumentum eius sententiae foret, neque pateremur, ut aures nostrae cadentis apte orationis modis eblanditae animum quoque nobis voluptate inani perfunderent.

Cumque nos admonitione ista adtentiores fecisset: 'inspicite', inquit, 'penitus, quid efficiant verba haec, dicatque mihi, quaeso, aliqui vestrum, an sit ulla huiusce sententiae gravitas aut gratia: Quae vos cupide per hosce annos adpetistis atque voluistis, ea si temere repudiaritis, abesse non potest, quin aut olim cupide adpetisse aut nunc temere re-
6 pudiasse dicamini. Cui enim omnium hominum in mentem
non venit, id profecto usu venire, ut quod cupide adpetieris, cupide adpetisse et, quod temere repudiaveris, temere repudiasse
7 dicaris? At si, opinor', inquit, 'ita scriptum esset: 'Quae vos per

---

QZBXOΠN

11 cupide] nimis cupide *Gracchus sec. Stephanum ll. ll.* ‖ appet*isse *X* ap****(*s.*****)isse *Z pr.* ‖ pudiasse *X pr.* ‖ (§ 4) 13 rutundę *On* ‖ rutū deuolubilisq; *X* ‖ sne *B* ‖ 14 eximiae *X* ‖ eximi|enose delectabat *B* ‖ unicae *X* ‖ delectabatur *O pr. Π* ‖ .Tanto *Π* ‖ 15 saeuero *ΠN* ‖ copone *B* ‖ (§ 5) 17 nobis] *om. Z* ‖ laetitarentur *X* ‖ admonicia castricio *B* ‖ castrititio *Z* ‖ 18 consideremus *ZB* ‖ qua|eius *Q* ‖ aemolumentum *X* emulumentum *N pr.* momentum *HStephanus spec. em. p.* 159 *sq.* ‖ sentie *Z* sne *B* ‖ 19 patemur *Q* ‖ aptae *n* ‖ 20 e*blanditae (b) *X* eblandire. *Q* ‖ uolutate *X pr.* ‖ 22 fecisse *ZB* ‖ inspitite *Z* ‖ 23 poenitus *X* ‖ qui deficiant *Z* q̄ faciant *B* ‖ dicantq; *Z* dicat q̃ *B* ‖ 24 aliquis *o* ‖ an sit] insit *QBO pr.* ‖ ei'*ce *x* eiɔce *ut vid. X* huiuscae *N* ‖ sne *B* ‖ gratiaquę *x* gratiaque *X* ‖ 25 nos *Q* ‖ osce *O pr.* ‖ ad peti|stitis *Z* ‖ 26 repudiaretis *X* ‖ 27 quin|*aut (n *ut vid.*) *X* ‖ aut nunc] et qđ *Z* ‖ teme**|pudiasse (re) *X* teme|repudiasse *x* ‖ 28 dicamini — repudiasse] *lin.* 30 *post* repudiasse *om. X* ‖ (§ 6) omnium] *om. X* ‖ 29 ad *X* ‖ uti *X* ‖ adpetieris(a) *X* pecieris *Z* ‖ 30 repudiaris *O* ‖ (§ 7) 31 Quae] Quod *Π* ‖

hosce annos adpetistis atque voluistis, ea nunc si repudiaritis,
abesse non potest, quin aut olim cupide adpetisse aut nunc temere
repudiasse dicamini', si ita', inquit, 'diceretur, gravior scilicet 8
solidiorque fieret sententia et acciperet aliquid iustae in audiendo
exspectationis; nunc autem verba haec cupide et temere, in 9
quibus verbis omne momentum rei est, non in concludenda sententia tantum dicuntur, sed supra quoque nondum desiderata ponuntur et quae nasci oririque ex ipsa rei conceptione debebant, ante omnino quam res postulat dicuntur. Nam qui ita dicit: 'si hoc feceris, cupide fecisse diceris', rem dicit sensus alicuius ratione conlectam et consertam; qui vero ita dicit: 'si cupide feceris, cupide fecisse diceris', non longe secus dicit atque
si diceret: 'si cupide feceris, cupide feceris'. Haec ego', inquit 10
'admonui, non ut C. Graccho vitio darem, — dii enim mentem meliorem mihi! nam, si quicquam in tam fortis facundiae viro vitii vel erroris esse dici potest, id omne et auctoritas eius exhausit et vetustas consumpsit, — sed uti caveretis, ne vos facile praestringeret modulatus aliqui currentis facundiae sonitus atque ut vim ipsam rerum virtutemque verborum prius pensitaretis et, si quidem gravis atque integra et sincera sententia diceretur, tum, si ita videretur, gressibus quoque ipsis orationis et gestibus plauderetis, si vero frigidi et leves et futtiles sensus in verba apte numeroseque posita includerentur, non esse id secus

---

QZBXOΠN

32 adpetitistis *Z* atpetistis** (*s.****) *X* ‖ repudiaretis *X* ‖ (§ 8) 34 inquit ita *XOΠ* ‖ 35 aliquit *XO pr.* ‖ (§ 9) 36 cupide uerba haec *Q* ‖ cupidę *X* ‖ 37 non includen**do *X* ‖ cocludenda *Z* ‖ sentncia *Q* sentētiā *X* ‖ 38 nondum] modum *mg. cod. Thys.* ‖ 39 nesci *O pr.* ‖ debeant *O pr.* ‖ 40 ante] an *Z* ‖ 42 collectam ratione *X* ‖ consertam] *Q:* consectam *Z* confectam *rell.* ‖ 43 feceris] *om. Z* ‖ 44 cupide feceris] *post* si cupide feceris *om. X*, si cupide feceris *sup. lin. iterat x* ‖ 45 uitium *Vat.* 3452 *S. Germ.* 643 *ac sic videtur legisse Non. s. v.* vituperare *p.* 39, 14 *cf. ann. phil.* 85, 716, 9 ‖ 46 si* (c) *X* ‖ 47 eius] ee̅ *Z* ‖ 48 exausit *XO pr.* ‖ consumit *Z* ‖ cauertis *X pr.* caneretis *Z* ‖ nos *Z* ‖ 49 praestringeret] = *PWesseling obss. var.* I 16 *p.* 48 *ed. Frotsch. e cod. Fran.*: perstringeret *B* (*e vg.*) ‖ aliquis *Qo* ‖ 50 uim* *Q* uim in *B* ‖ iparū (sic) *Z* ‖ prius|** (us) *Z* ‖ pensitare *Q* pensita *B* ‖ 52 dicere *QZB* ‖ cum *X* ‖ uidetur *X* ‖ gressibus] sensibus *X* ‖ orationi *i* ‖ 53 et] *om. XΠ* ‖ laeues *X* lecies *Z* ‖ 54 nuosæq; *Z* ‖

crederetis quam cum homines insigni deformitate ac facie deridicula imitantur histriones et gestiunt.

XIV.

Sobria et pulcherrima Romuli regis responsio circa vini usum.

1 Simplicissima suavitate et rei et orationis L. Piso Frugi usus
est in primo annali, cum de Romuli regis vita atque victu
2 scriberet. Ea verba, quae scripsit, haec sunt: Eundem Romulum dicunt, ad cenam vocatum, ibi non multum bibisse, quia postridie negotium haberet. Ei dicunt: 'Romule, si istud omnes homines faciant, vinum vilius sit'. Is respondit: 'immo vero carum, si quantum quisque volet bibat; nam ego bibi quantum volui'.

XV.

De 'ludibundo' et 'errabundo' atque id genus verborum productionibus; et quod Laberius sic 'amorabundam' dixit, ut dicitur 'ludibunda' et 'errabunda'; atque inibi quod Sisenna per huiuscemodi verbum nova figura usus est.

1 Laberius in Lacu Averno mulierem amantem verbo
2 inusitatius ficto 'amorabundam' dixit. Id verbum Caesellius
Vindex in commentario lectionum antiquarum ea figura

QZBXOΠN

55 ac facie deridicula] *mg. cod. Thys.* (μ 585*n.*): ad facienda deridicula ‖

XIV. *Lemma om. QZBXOΠN, exstat in nς; ipsum caput* XII *inscriptum in Q; numeri notam om. ZBN; num. nota om. cum cap. praeced. coniungunt XOΠ* (*distinxit o*) ‖ (*lemm.*) 2 regis] *om. n* ‖ (§ 1) 3 reiorationis *X* ‖ frigi *X* ‖ 4 annaliū de *Q pr. ut. vid.* ‖ de] *om. XO pr. Π* ‖ rumuli *B* ‖ uitā *Π* ‖ uictū *Π* uictus *x* ‖ (§ 2) 5 scrip *X sup. lin.* sit *add. x* ‖ sunt endē *Z* ‖ *L. Calp. Pis. Frugi ann. lib.* I *fr.* 8 *p.* 121, *p.* 79 *ed. min. Pet.* ‖ 6 bisse *X pr.* ‖ 7 post tridie *Π* = p̉tridie *QB* post tridiū *Z* ‖ 8 istud] *QB:* istuc ‖ fac*ant *X pr.* ‖ .Is] *Xς e vg.:* .his *OΠN* (*h^e*) his *QB* hiis *Z* ‖ 9 imo *Z* ‖ quis *O* ‖ 10 bibit *X* ‖ bibam (*sup. lin.* Ɨ bi) *X* ‖ quatum *X pr.* ‖

XV = *Π in lemm. tab.* XIIII *ibi rell.;* XIIII *ZXOΠN in inscr. cap.; sine num. nota cum cap. praec. coniungunt QB* ‖ (*lemm.*) 2 arrabundo *QB* ‖ 4 ″errabunda et″ ludibunda *Π* ludibũnda et terrabunda *X* ‖ 5 sigǎ *B* ‖ (§ 1) 6 τaberius *B* ‖ uerno *X pr.* ‖ *Laber. Lac. Avern. fr.* III *p.* 288 *Ribb.*[2] ‖ (§ 2) 7 caeṣsellius *B* ‖ 8 index *O pr. Π* ‖ lectionē *O pr.* ‖ antiq *X* ‖ ea] *QZ* (*mg. Gryph. a.* 1537, *g prob. i*):

scriptum dixit, qua 'ludibunda' et 'ridibunda' et 'errabunda' dicitur ludens et ridens et errans. Terentius autem Scaurus, 3 divi Hadriani temporibus grammaticus vel nobilissimus, inter alia, quae de Caeselli erroribus conposuit, in hoc quoque verbo errasse eum scripsit, quod idem esse putaverit 'ludens' et 'ludibunda', 'ridens' et 'ridibunda', 'errans' et 'errabunda'. Nam 'ludibunda', inquit, et 'ridibunda' et 'errabunda' ea dicitur, quae ludentem vel ridentem vel errantem agit aut simulat.

Sed qua ratione Scaurus adductus sit, ut Caesellium in 4 eo reprehenderet, non hercle reperiebamus. Non est enim dubium, quin haec genere ipso dumtaxat idem significent, quod ea demonstrant, a quibus producuntur. Quid esset autem ludentem agere vel imitari, non intellegere videri maluimus quam insimulare eum tamquam ipsum minus intellegentem. Quin magis Scaurum 5 oportuit, commentaria Caeselli criminantem, hoc ab eo praeteritum requirere, quod non dixerit, an quid et quantulum differret a 'ludibundo' 'ludens' et 'ridibundo' 'ridens' et 'errabundo' 'errans' ceteraque, quae horum sunt similia, an a principalibus verbis paulum aliquid distarent, et quam omnino vim haberet particula

---

QZBXOΠN

ex *BXOΠN* ex ea *q* (*de suo proposuit i coll.* § 8 *lin.* 47 ‖ 9 dictum scripsit *i* ‖ et ridibunda] *Π Franeq. mg.* (*RKlotz qu. Gell. p.* 6 *sq.*, τ): ridibunda ϛe, *om.QBXON*ϛ ‖ et ridibunda—ludibunda] *lin.* 13 *post* ludibunda *om. Z* ‖ 10 etr̃ans *X pr.* ‖ (§ 3) terrencius *Q* ‖ 11 adriani *QBXOΠ* ‖ nobilissimus fuit *N* ‖ alia] *Z*: illa *QBOΠN* ‖ illaquę *X* illaque *x* ‖ 12 caesellii *x* cesellii *q* ‖ 13 scripsit] *om. X* ‖ quod] quid *X* ‖ esse] ipse *X* ‖ putaue(*ex* i *corr.*)trit *X* ‖ et ludibunda] eludibunda *X pr.* ‖ *Ter. Scaur. fr.* 8 *H. Kummrow symb. crit. ad gramm. Latinos* (*Gryph.* 1880) *p.* 3 *cf. adn.* 8 et 9 ‖ 15 ridibunda] = *x*: rudibunda *X* ‖ eea *Q* ‖ 16 quęludentem *x* que*udentem *X* ‖ rididentē *Z* ‖ (§ 4) 18 cesellum *X pr.* ‖ 19 ercle *X* ‖ repperiebamus *Π* ‖ 20 qui|in *Z* ‖ haec] in hoc *B* ‖ dū taxat *ZB* ‖ quide ea *X* ‖ eaďe'mons|trant ('*add. q*) *Q* ‖ 21 .A quibus *litt. init. rubra, ut in novo cap., num. tamen non add. B* ‖ .Quid] quid *ZB* ‖ 22 non] ul' *Z* ‖ (§ 5) 23 .Quin] quam *Z* ‖ scautum *Q* ‖ 24 caesellii *x* ‖ criminantem habeo *B* ‖ 25 require *Z* ‖ an quid an quid et *Q pr.* ‖ differet *X pr. ON* differre *Z* ‖ 26 et ridibundo ridens] *X*ϛ: *om. QZBOΠN*ϛ ‖ 27 cęteraque *Π* ‖ ce(ę *x*)teraque orum *X* ‖ que] *add. x* ‖ quae] *om. Z* ‖ sunt] *om. OΠN* ‖

6 haec extrema eiusmodi vocabulis addita. Hoc enim fuit potius requirendum in istiusmodi figurae tractatu, sicuti requiri solet in 'vinulento' et 'lutulento' et 'turbulento', vacuane et inanis sit istaec productio, cuiusmodi sunt quae 'παραγωγὰς' Graeci dicunt, an extrema illa particula habeat aliquid suae propriae significationis.

7 Cum reprehensionem autem illam Scauri notaremus, in memoriam nobis rediit, quod Sisenna in quarto historiarum eiusdem figurae verbo ita usus est. Populabundus, inquit, agros ad oppidum pervenit, quod scilicet significat 'cum agros popularetur', non, ut Scaurus in consimilibus verbis ait, 'cum populantem ageret' vel 'cum imitaretur'.

8 Sed inquirentibus nobis, quaenam ratio et origo esset huiuscemodi figurae 'populabundus' et 'errabundus' et 'laetabundus' et 'ludibundus' multorumque aliorum id genus verborum, εὐεπιβόλως hercle Apollinaris noster videri sibi ait, particulam istam postremam, in quam verba talia exeunt, vim et copiam et quasi abundantiam rei, cuius id verbum esset, demonstrare, ut 'laetabundus' is dicatur, qui abunde laetus sit, et 'errabundus', qui longo atque abundanti errore sit, ceteraque omnia ex ea figura ita dici ostendit, ut productio haec et extremitas largam et fluentem vim et copiam declararet.

QZBXOΠN

29 eius modi *X* huiusmodi *B* ‖ (§ 6) 30 in istiusmodi] miti' modi *Z* ‖ istius modi *X* ‖ tractu *B* ‖ sič *Q* ‖ 31 uino lento *Q* ‖ et lutulento] *om.* *QZB* ‖ et inanis] ex inAnis *X* ‖ istec *N*: ista 7 *QZB* ista haec *XOΠ* ‖ 32 que GR dicunt *Q* ‖ ΠΑΡΑΓΟΓΑC *Π* ΠΑΡΑΤΟΓΑC *XO* ΠΑΡΑΓΩΓΑ *ZB* ‖ greci** *X* ‖ 33 significationi cum *Z* ‖ (§ 7) 34 illam] *om.* *B* ‖ rotarem' *B* ‖ in in *Z* ‖ 35 sisena *Q* sisena^ *Z* sisennā *OΠ* ‖ istoriarum *X* ‖ 36 it ausus *Z* ‖ *L. Cornelii Sisennae hist. lib.* IIII *fr.* 55 *p.* 286, *p.* 182 *ed. min. Pet. cf. Non. s. v.* populat *p.* 471, 15 *M. coll. ann. ph.* 85, 721, 18 ‖ 37 cum agro *O pr.* ‖ (§ 8) 40 que nam *Z* ‖ 42 multorumquae *X pr.* multorum *Q* et multorum *q* ‖ gen*us(e) *X* ‖ euepibolos *QZBOΠNxɔ*: eupibolos *X* ‖ 43 herde *X pr.* hercle *Q* ‖ uideris ibi *QZB* sibi uideri *XOΠ* ‖ particula mistā *X pr.* ‖ extremam *Π* ‖ 44 quaesi *O* ‖ 45 habundantiam *QZOΠ* ‖ esset 7 demonstrare *ZB* ‖ demostrare *Q* demonstraret *O pr.* *Π* ‖ 46 *is (h) *X* ‖ habunde *QZb* ‖ sit] = b: ÷ (*i. e.* est) *B* ‖ erra*bundus *X* ‖ 47 habundanti *QZXO* ‖ ceteraq; *X* ‖ 48 haec et] hec *Z* ‖ 49 declaret *B* ‖ *Post* declararet 12 *fere litt. eras. in Q* ‖

XVI.

Quod Graecorum verborum quorundam difficillima est in Latinam linguam mutatio, velut quod Graece dicitur 'πολυπραγμοσύνη'.

Adiecimus saepe animum ad vocabula rerum non paucissima, 1
quae neque singulis verbis, ut a Graecis, neque, si maxime pluribus eas res verbis dicamus, tam dilucide tamque apte demonstrari Latina oratione possunt quam Graeci ea dicunt privis vocibus.
Nuper etiam cum adlatus esset ad nos Plutarchi liber et eius 2
libri indicem legissemus, qui erat περὶ πολυπραγμοσύνης, percontanti cuipiam, qui et litterarum et vocum Graecarum expers fuit, cuiusnam liber et qua de re scriptus esset, nomen quidem scriptoris statim diximus, rem, de qua scriptum fuit, dicturi
haesimus. Ac tum quidem primo, quia non satis commode 3
opinabar interpretaturum me esse, si dicerem librum scriptum 'de negotiositate', aliud institui apud me exquirere, quod, ut dicitur,
verbum de verbo expressum esset. Nihil erat prorsus, quod aut 4
meminissem legere me aut, si etiam vellem fingere, quod non insigniter asperum absurdumque esset, si ex multitudine et negotio verbum unum compingerem, sicuti 'multiiuga' dicimus et 'multi-
colora' et 'multiformia'. Sed non minus inlepide ita diceretur, 5
quam si interpretari voce una velis 'πολυφιλίαν' aut 'πολυτροπίαν'
aut 'πολυσαρκίαν'. Quamobrem, cum diutule tacitus in cogitando 6

QZBXOΠN

XVI = *Π in lemm. tab.* XV *ibi rell.; = O in inscr. cap.* XIII *ibi Q* XV *ZBXΠ* = .XIIII. *N* ‖ (*lemm.*) 2 quoꝝdam uerborum *B* ‖ q̊ndam *Z* ‖ 3 uelit *Q* uelud *ZX* ‖ πολυπραγμοσύνη] (ς?)*e om. XONς et lac. indicata Π* Grᶻ *Q* ΠΟΝΙΙΡaΧΜωCΥΝΕ *ZB* ‖ (§ 1) 4 spẹ *X* spe *x* ‖ 5 siṃmaxime *X* ***a*|maxime (sim *tum* x) *Q* ‖ 6 dilucidẹ *X pr.* ‖ ap**te (*?, certe non* er) *X* ‖ demonstri *Q* ‖ 7 prius *QZB* ‖ (§ 2) ablatus *Q pr.* alatus *X pr.* ‖ fuisset *Π* ‖ libet et *B* ‖ 8 *Plut.* π. πολυπραγμοσύνης *in opp. catal. exstat n.* 97 *p.* 11 *Tr.* ‖ 9 ΠΟΛΥΠΡaΓΜΟCΥΝΠC *Z* ‖ 10 percunctanti *QBΠ* ‖ gcar̄ *x* gc* *Q* ‖ 11 cui' nā *Z* ‖ 12 rem*de *X* ‖ '*Et cur non* scriptus?' *i* ‖ 13 haesimus] essemus *X* ‖ (§ 3) .Ac tum] actū *ZBx* a**ū *X* ‖ quidem] *om. X* ‖ comode *Z* ‖ 14 interp̄tatoꝝ *ZB* ‖ me] *inter* m *et* e *add. h* ‖ scriptum] = *q*: script** *Q* ‖ (§ 4) 16 aut] *ex* ad *corr. O* ‖ 17 aut] *om. X* ‖ insegniter *x* ‖ 19 multiiuga] *X pr.* multa iuga *O pr.* ‖ multicolora] = *Oς*: multicoloria *O m. rec. ς* ‖ (§ 5) 21 una uoce *Π* ‖ ΠΟΛΥΦΙΔΙaΝ *X* ΠΟΛΥΦΙaΙaΝ *B* G͠R *Q lac. rel. om. X* ‖ polytropian *N*: politropian *XOΠ* polytropyan *ZB* ‖ politrapyan aut quamobrem *Q* ‖ 22 au Z ‖

fuissem, respondi tandem, non videri mihi, significari eam rem posse uno nomine, et idcirco iuncta oratione, quid vellet Graecum id verbum, pararam dicere.

'Ad multas igitur res adgressio earumque omnium rerum actio 'πολυπραγμοσύνη'', inquam, 'Graece dicitur, de qua hunc
7 librum conpositum esse, inscriptio ista indicat'. Tum ille opicus verbis meis inchoatis et inconditis adductus virtutemque esse 'πολυπραγμοσύνην' ratus: 'hortatur', inquit, 'nos profecto nescio quis hic Plutarchus ad negotia capessenda et ad res obeundas plurimas cum industria et celeritate nomenque ipsius virtutis, de qua locuturus esset, libro ipsi, sicuti dicis, non incommode prae-
8 scripsit'. 'Minime', inquam, 'vero; neque enim ista omnino virtus est, cuius Graeco nomine argumentum hoc libri demonstratur, neque id, quod tu opinare, aut ego me dicere sentio aut Plutarchus facit. Deterret enim nos hoc quidem in libro, quam potest maxime, a varia promiscaque et non necessaria rerum
9 cuiuscemodi plurimarum et cogitatione et petitione. Sed huius',

---

QZBXOΠN

ΠΟΛΙCaPKIaN *Π* ΠΟΛΥCaPTaKIaN *ZB lac. rel. om. X* ‖ (§ 6) diutile *ZX* ‖ tacitur *O pr.* ‖ in cogitando tacitus *Π* ‖ incogitando *Chr. Colerus parerg. c. XX p. 72 sq.* ‖ 23 tanden *X* ‖ uiderē *Z* ‖ 24 et] *om. Q* ‖ oratio ne *Z* ‖ 25 pararē *O pr.* ‖ 26 igitur] = g*(i) *q:* g(i)i *Q* ‖ adgresso *X pr.* ‖ 27 ΠωΛΙΠΡaΧΜΟCINE *b* ΠωΛΙΝΡaΧΜΟCINE *Z* ΠωΛΙΠΡaΧωΟCINE *B* G͡r *Q* ‖ πολυπραγμοσύνη inquam] = *n in mg.:* ΠΟΛΥΠΡaΓΜΟCΥΝΗΙΝ. quam *N* ΠΟΛΥΠΡaΓΜΟCINHN. in quam *Π* ‖ grecę *X* ‖ 28 ita *Q pr.* ‖ (§ 7) opitus *Z* opicis σ ‖ 29 meis uerbis *Q* ‖ incoatis *X* ‖ virtutemque—hortatur] *g cf. adn. sqq.* ‖ uirtutem|qui *X* ‖ 30 ΠΟΛΙΠΡaΓΜΟCINHN. *Π* ΠΟΛΥΠΡaΓΜΟCΥΝΗ. *X* ‖ ΠωΛΙΠΡaΧΜωCINEN. Iratus ortatur *Z* G͡R. iratus hortatur *Q* ΠΟΛΙΠΡaΧΜωCINEN. Tratus orator *B* ‖ ratus] *om. XOΠN* ‖ nos] *om. O* uos *QZB* ‖ 31 capescenda *ZB* ‖ resoluendas *B* ‖ abeundas *X* ‖ 32 caeleritate *X* ‖ de qua] *om. X* ‖ 33 qua] = *n in mg.: om. N* ‖ locutus eet (*sic*) *Z* ‖ praescripsit] ***** (~ p̄scripsi *infra ras. q*), *item in mg.* 5—6 *litt.* (***nui?) *eras. Q* ‖ (§ 8) 35 argumento *ZB* argumto *X* ‖ 36 *prius* aut] *om. Q* tut *Z* ‖ tute go (ego *b*) *B* ‖ 37 quam] *in mg. add. q* ‖ p(t) *Q* ‖ 38 a varia] ς: auaricia *QZBΠ* auaritia *XONς* ‖ promiscuaq; *Q* ‖ 39 cuiuscemodi] = ς: cui',cemodi *x* cuicemodi *X* eiuscemodi *ςe et sic aut* cuiusquemodi *Falsterus am. phil.* III 278 *cf. tamen CFWMueller*

inquam, 'tui erroris culpam esse intellego in mea scilicet infacundia, qui ne pluribus quidem verbis potuerim non obscurissime dicere, quod a Graecis perfectissime verbo uno et planissime dicitur'.

XVII.

Quid significet in veteribus praetorum edictis 'qui flumina retanda publice redempta habent'.

Edicta veterum praetorum, sedentibus forte nobis in 1
bibliotheca templi Traiani et aliud quid quaerentibus cum in
manus incidissent, legere atque cognoscere libitum est. Tum in 2
quodam edicto antiquiore ita scriptum invenimus: Qui
flumina retanda publice redempta habent, si quis
eorum ad me eductus fuerit, qui dicatur, quod eum ex
lege locationis facere oportuerit, non fecisse. Re- 3
tanda igitur quid esset quaerebatur.

Dixit ibi quispiam nobiscum sedens amicus meus, in libro se 4
Gavi de origine vocabulorum VII. legisse, 'retas' vocari
arbores, quae aut ripis fluminum eminerent aut in alveis eorum
exstarent, appellatasque esse a retibus, quod praetereuntes naves

---

QZBXOΠN

phil. 19, 326 ‖ (§ 9) sedui; *X* ‖ 40 **quā *X pr.* ‖ 41 quidem] *om. Z* ‖ 42 uno uerbo *XOΠN* ‖ planissimo *Z pr.* ‖

XVII = *Π in lemm. tab.* XVI *ibi rell.; = O in inscr. cap.* XIIII *ibidem Q* XVI *ZBΠN atque id ibi addidit x* ‖ 2 ęditis *Π* ‖ qui] *x in lemm. tab. p.* 569: quod *libri* ‖ retanda] πς: reptanda *QZBXOΠN*ς ‖ 3 publicere dempta *X* ‖ (§ 1) 4 p̄co₂ *X* ‖ 5 bybliotheca *BO* bbliothea *X pr.* ‖ Traiani] = *O m. rec.:* tragani *O* ‖ quire quirentibus *X* ‖ requirentibus *OΠN* ‖ 6 cōnoscere *B* ‖ est. Tum] *post* libitum *om. Q* ‖ (§ 2) 7 ista *X* ‖ 8 ''retanda ''flumina *B* ‖ eretanda *coni.* σ ‖ publicere dempta *X* ‖ 9 ductus *X pr.* ‖ fuerat *ZB* ‖ quod] ad *Z* ‖ 10 locutionis *O pr.* ‖ fecisse|** (se) *X* ‖ fecisse re(rep *Z*)tanda. Igitur *QZB* ‖ (§ 3) retandā *X pr.* ‖ 11 quebatur *X pr.* ‖ q̃rebatur dixit *O* ‖ (§ 4) *totam om. X, pallidissime in mg. add. x* ‖ 12 dixi tibi *Z* ‖ amic' meus nobiscum sedens *x* ‖ nobis cum *Q* ‖ meus. In *Q* ‖ libros egauide *Z* ‖ segaui *QBO* se gaíí *q* se gabii *Π* se graui *X* ‖ 13 Gavi] = σ ‖ VII.] *om. QZB* ‖ refertas *QZB* ‖ 14 aut] *om. B* aut ex *OΠNx* ‖ ipsis flumi*(*s.* **)num ripis *x* ‖ aut] ut *Z* ‖ 15 appellatas quae *O* ‖ ptuntes *X* ‖

inpedirent et quasi inretirent; idcircoque sese arbitrari, 'retanda' flumina locari solita esse, id est purganda, ne quid aut morae aut periculi navibus in ea virgulta incidentibus fieret.

XVIII.

Qua poena Draco Atheniensis in legibus, quas populo Atheniensi scripsit, fures adfecerit; et qua postea Solon; et qua item decemviri nostri qui duodecim tabulas scripserunt: atque inibi adscriptum, quod apud Aegyptios furta licita et permissa sunt, aput Lacedaemonios autem cum studio quoque adfectata et pro exercitio utili celebrata; ac praeterea M. Catonis de poeniendis furtis digna memoria sententia.

1 Draco Atheniensis vir bonus multaque esse prudentia existi-
2 matus est iurisque divini et humani peritus fuit. Is Draco leges,
3 quibus Athenienses uterentur, primus omnium tulit. In illis legibus furem cuiusmodicumque furti supplicio capitis poeniendum esse et alia pleraque nimis severe censuit sanxitque.
4 Eius igitur leges, quoniam videbantur impendio acerbiores, non decreto iussoque, set tacito inlitteratoque Atheniensium con-
5 sensu oblitteratae sunt. Postea legibus aliis mitioribus, a Solone compositis, usi sunt. Is Solo e septem illis inclutis sapientibus

---

QZBXOΠNTY

16 quaesi *O* ‖ sese] ēe *QZB* ‖ //arbitrari //sese *Π* ‖ arbitraria *Q* ‖ 17 uocari *Q* rotam *Z* lotam *z* ‖ morte *Π* ‖ 18 fleret *Z* ‖

XVIII = *Π in lemm. tab.; num. ibi om. B* XVII *rell.; = O in inscr. cap.;* XV *Q* XVII *ZΠNx; de B nil adnotavi. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 quia X ‖ dracho *Z* ‖ attheniensi *q*: attheniensis *Q* ‖ 3 Solon; et] = *q x*: solon ei *Q* solonei *ZB* solet n& *X* ‖ decem uiri *ZXO* ‖ ūri *O* ‖ 4 q(i) duodecĩ q(i). XII.(cʒ) *B* ‖ 5 furtaliacita *X* ‖ 6 quodque *X* ‖ exicitio *Q* ‖ caelebrata *X* ‖ 7 M.] *om. QZB* ‖ sententio(c) *X* ‖ (§ 1) 8 atenienses *B* ‖ 9 iurisque] iuris *TY sq.* 5 *fere litt. lac. in Y* ‖ huma (ni *om.*) *Z* ‖ (§ 3) 11 furum *O* ‖ cuius modicumque *QZON* cuius modicumque *XT* cuiusmodi cumque *B* ‖ supplitio *Z* ‖ puniendum *QOT* ‖ 12 pluraq; *Z* ‖ seue recensuit *Y* seue recens u(*ex* a *ut vid. corr. x*)it *X* siue recensuit *T* ‖ (§ 4) 13 itaque *Π* ‖ 14 nondecreto *X* ‖ secta cito *B* ‖ inlitteratoq. quae *X* inlitteraq; *Z* ‖ 15 oblite‿ratae *X* ‖ (§ 5) *aliis *Z* ‖ mittioribus *O* ‖ solonibus *X* ‖ 16 (Is—fuit.) λ ‖ Solo e] = *bx:* soloe *ZB* solo*|e(1 *ut vid.*)*z* solone *Q* solo ex *TY* ‖ implutis *Π* ‖

fuit. Is sua lege in fures, non, ut Draco antea, mortis, sed dupli poena vindicandum existimavit.

Decemviri autem nostri, qui post reges exactos leges, qui- 6
bus populus Romanus uteretur, in XII tabulis scripserunt, neque pari severitate in poeniendis omnium generum furibus, neque re-
missa nimis lenitate usi sunt. Nam furem, qui manifesto furto 7
prensus esset, tum demum occidi permiserunt, si aut, cum faceret furtum, nox esset, aut interdiu telo se, cum prenderetur, defen-
deret. Ex ceteris autem manifestis furibus liberos verberari ad- 8
dicique iusserunt ei, cui furtum factum esset, si modo id luci fecissent neque se telo defendissent; servos item furti manifesti prensos verberibus adfici et e saxo praecipitari, sed pueros inpuberes praetoris arbitratu verberari voluerunt noxiamque ab his
factam sarciri. Ea quoque furta, quae per lancem liciumque 9
concepta essent, proinde ac si manifesta forent, vindicaverunt.

Sed nunc a lege illa decemvirali discessum est. Nam si qui 10
super manifesto furto iure et ordine experiri velit, actio in qua-

---

QZBXOΠNTY

17 duplici *OTYqx* ‖ 18 penam *Z* ‖ (§ 6) 19 Decē uiri *QZXTY* X. uiri *B* ‖ leges *Y pr.* ‖ exa*tos *Y* ‖ 20 in] *om. O* ‖ tabulas *O pr.* ‖ 21 p̧i *B* ‖ saeueritate *O pr.* se*ueritate *X* ‖ puniendis *QZBT* ‖ itaque omnium *QZB* (*equidem ex* itate *litt. in* seueritate *male repetitis et mutatis* itaque *ortum esse arbitror*) aeque omnium *RSchoell* XII *tabb. p.* 145 τ utique omnium *HIMueller mus. phil.* 21, 412, 10 ‖ (§ 7) 22 fu*rem *X* ‖ 23 *prensus (~) *Q* ‖ tum] cum *Z* ‖ 24 inter diu *ZT* ‖ secum *ZX pr.* ‖ prehenderetur *Π* ‖ defenderet ex *N* ‖ (§ 8) 25 Ex ceteris] = *x:* exteris *X* ‖ .liberos *N* ‖ uerbe**ri *X pr.* ‖ adducique *O pr.* ‖ 26 ′′ei ′′iusserunt *Π* ‖ ee̅ *Q pr.* ‖ modū *OX pr. ut vid.* nōdū *x* ‖ lucri *Q* ‖ 27 telo—et e] *rell. usque ad litt.* te *redeuntes om.* te *Z* ‖ furti] *om. X* ‖ manifeste *x* ‖ 28 adficiet esaxo *Q* ‖ e] *om. B* ‖ .S; *Π* ‖ 29 uerbera** *X* ‖ uoluerunt uerberari *Z* ‖ noxiamque] *ZXO*(*iterat o in mg.*)*ΠNTY cf. P. D. p.* 175, 5 *M. et gloss. a GLoewe prodr. corp. gloss. p.* 101 *l. coll. MCohn Z. d. Savigny-Stift. R. A.* II 112, *qui docet in gloss. cod. Voss.* noxiam (*non* noxam) *legi:* noxamq̧ue *QB* ‖ hiis *Z* ‖ 30 farciri *Y* satiri *Q pr.* ‖ sarciriea *ZB* ‖ (§ 9) furtaq; per *Z* ‖ 31 si] *om. Π* ‖ manifesta forent manifesta *X* ‖ uindicarentur *T* ‖ (§ 10) 32 decem uirali *Z* decem uirili *T* ‖ dicessum *Q* decessum *Z* ‖ quis *O* ‖ 33 manifesto*(s) *O* ‖ iure furto *X* ‖ uelut *Z* ‖ § 11—14 *Mas. Sabini de furtis libri fr. 7 Huschk. IAQS*[4] *p.* 124 *sq. cf. p.* 125, 1; *HEDirksen opusc.* I 43 *sqq.* ‖

11 druplum datur. 'Manifestum' autem 'furtum' est, ut ait Masurius,
quod deprehenditur, dum fit. Faciendi finis est, cum
12 perlatum est, quo ferri coeperat. Furti concepti, item
oblati, tripli poena est.

Sed quod sit 'oblatum', quod 'conceptum', et pleraque alia ad
eam rem ex egregiis veterum moribus accepta neque inutilia
cognitu neque iniucunda qui legere volet, inveniet Sabini librum,
13 cui titulus est de furtis. In quo id quoque scriptum est, quod
volgo inopinatum est, non hominum tantum neque rerum
moventium, quae auferri occulte et subripi possunt, sed fundi
quoque et aedium fieri furtum; condemnatum quoque furti colonum,
qui fundo, quem conduxerat, vendito possessione eius dominum
14 intervertisset. Atque id etiam, quod magis inopinabile est,
Sabinus dicit, furem esse hominis iudicatum, qui cum fugitivus
praeter oculos forte domini iret, obtentu togae, tamquam se
amiciens, ne videretur a domino, obstitisset.

15 Aliis deinde furtis omnibus, quae 'nec manifesta' appellantur,
16 poenam imposuerunt dupli. Id etiam memini legere me in libro
Aristonis iureconsulti, hautquaquam indocti viri, aput veteres

---

QZBXOΠNTY

(§ 11) 34 manifetum *Q* ‖ massurius *Π* mansurius *TY* ‖ 35 reprehenditur *P Wesseling obss. var.* I 16 *p.* 47 *ed. Frotsch.* ‖ fit faciendi *Z* ‖ 36 platum quo *ZB* ‖ quod *X* ‖ cōceperat *B* ‖ coeperat furti *ZT* ‖ (§ 12) concepti .Item *B* ‖ 37 triplici *Q* ‖ 39 eam] eandem *B* ‖ rem] *om. X* ‖ eggregiis *Z* ‖ ĩ***lia cognitu*(m) *X pr.* ‖ 40 iniocunda *OΠTY* inicicunda *B* ‖ 41 tutulus *Π* ‖ de furtis. In] in *Z* ‖ (§ 13) 42 hominium *O* ‖ 43 mouentiumq; auferri *Z* ‖ quae offerri *Π* que auferi *Q* quo efferri *O pr.* quei (o *supscr. corr. in* quo) offerri *X* ‖ 44 ecędium *B* ac ędium *b* ‖ condepnatūq; furti *Z* ‖ 45 condixerat *O pr.* con******* *X pr.* ‖ possesione *B* possessionē *X pr.* ‖ (§ 14) 46 etiam id *T* ‖ 47 fabin' *X* ‖ fugitibus *ZBXOpr.ΠNT* c° fugitiuis *N in mg.* fugientib; *x* ‖ 48 ir* *X* ire *x* ‖ obtentuto getāq (*in* gę tāq *corr. x*) *X* ‖ tam quam *Z* ‖ 49 abstitisset *QZB* ‖ (§ 15) 50 .Aliis] aliis *Z* ‖ furtib; *X* ‖ manifesta sunt appellantur *Z* ‖ 51 poenam] *om. TY* ‖ poenamin posuerunt *X* ‖ .dupli. id *B* duplit. id *Z* ‖ dupli etiam memini *Y* dupla. Memini etiam *T* ‖ me in libro legere *T* ‖ (§ 16) 52 *T. Aristonis fr. Huschk. l. l. p.* 145 *cf. Dirksenius* l. l.; τ *Z. f. Rechtsgesch.* 7, 475 ‖ iure consulti(ı* *X* = u?) *QOTx* ‖ hautquamquam *ZB* haudquamquam *X pr. N* haud quāquā *O* ‖

Aegyptios, quod genus hominum constat et in artibus reperiendis sollertes exstitisse et in cognitione rerum indaganda sagaces, furta omnia fuisse licita et inpunita.

Aput Lacedaemonios quoque, sobrios illos et acres viros, cuius **17**
rei non adeo ut Aegyptiis fides longinqua est, non pauci neque ignobiles scriptores, qui de moribus legibusque eorum memorias condiderunt, ius atque usum fuisse furandi dicunt, idque a iuventute eorum, non ad turpia lucra neque ad sumptum libidini praebendum comparandamve opulentiam, sed pro exercitio disciplinaque rei bellicae factitatum, quod haec furandi sollertia et adsuetudo acueret firmaretque animos adulescentium et ad insidiarum astus et ad vigilandi tolerantiam et ad obrependi celeritatem.

Sed enim M. Cato in oratione, quam de praeda militibus dividenda scripsit, vehementibus et inlustribus verbis de **18**
inpunitate peculatus atque licentia conqueritur. Ea verba, quoniam nobis inpense placuerant, adscripsimus: Fures, inquit, privatorum furtorum in nervo atque in compedibus aetatem agunt, fures publici in auro atque in purpura.

Quam caste autem ac religiose a prudentissimis viris, quid **19**
esset 'furtum', definitum sit, praetereundum non puto, ne quis eum

---

QZBXOΠNTY

53 cōs|stat 7 martibus *Q* ‖ repperiendis *O pr.* *ΠY* ‖ 54 cogitat(c *Q*)ione *QZB* ‖ 55 inpoenita *Xo* inpenita *O* poenita *N* ‖ (§ 17) 56 .Aput] aput *Z* ‖ lacede monios *X* lacedemonias *BTY* ‖ ollos *O pr.* ‖ a*cres *X* aeres *Q* ‖ viros] *om.* *X* ‖ 57 egypt' *Q* aegyptioꝝ *x* aegypti|* *X* ‖ 58 //legibus //morib;que *Z* ‖ memorias eorum *X* ‖ 59 dr̃ (*i. e.* dicitur) *X* ‖ aiuuentutę *X* ‖ 60 non ob turpia *XOΠ* ‖ 61 compandū ue opitulantia *Z* ‖ pro] *om. Z.* ‖ exercitio] = *x*: exerticio *Y* exercitioque *X* ‖ 62 repellice *Y* R. P. *T* ‖ fractitatum *Z* ‖ haec] h^{ra} *p.* 65 *sq.*: ea μ et *XN*h^{e} (*cf.* h^{ra} *l. l. obloq. HHagen in Bursiani nunt. ann. a.* 1873 *p.* 1416) ex *QZBOΠTYnσ* ‖ purandi *X pr.* ‖ asueto *TY* assueto *t* '*quasi innueret* assuetio' *i* ‖ 63 adulescentum *X pr.* ‖ et] *om.* *O* ‖ ad] *om.* *ZB* ‖ astus] *O ex sil. e*: actus *rell.*, ς ‖ 64 tollerantiam *Z* ‖ ad obrependi] obrependi *o* ob rependi *N* ob repetendi *XO* ob repetendi *Π* ‖ (§ 18) *Caton. or. de praeda milit. dividunda fr. p.* 79 *HM*² *fr.* 1 *p.* 69 *Iord.* ‖ 65 orationē *ZOY* ‖ praedāilitibus *X* ‖ 66 uehementius *O pr.* *Π* ‖ 67 cōq̄r̃ *B* ‖ quom *N* ‖ 68 nobis] *om.* *X* ‖ placuerunt *XOTY* ‖ abscripsimus *Y* ‖ 69 futuroꝝ *Z* ‖ in] *om.* *Π* ‖ 70 agunto *x* ‖ publice *X* ‖ in] *om.* *Π* ‖ purpurā quam *Z* ‖ (§ 19) 71 quam castae *x* quamastae *X* ‖ prudentib; *B* ‖ 72 Ne *Π* ‖

20 solum esse furem putet, qui occulte tollit aut clam subripit. Verba
sunt Sabini ex libro iuris civilis secundo: Qui alienam
rem adtrectavit, cum id se invito domino facere iudi-
21 care deberet, furti tenetur. Item alio capite: Qui alienum
iacens lucri faciendi causa sustulit, furti obstringitur,
sive scit, cuius sit, sive nescit.
22 Haec quidem sic in eo, quo nunc dixi, Sabinus scripsit de
23 rebus furti faciendi causa adtrectatis. Sed meminisse debemus,
secundum ea, quae supra scripsi, furtum sine ulla quoque adtrectatione fieri posse, sola mente atque animo, ut furtum fiat, adnitente.
24 Quocirca ne id quidem Sabinus dubitare se ait, quin dominus
furti sit condemnandus, qui servo suo, uti furtum faceret, imperavit.

QZBXOΠNTY

73 furem esse *XOΠN* ‖ tu*lit *X* ‖ clam] = *x in ras.* ‖ (§ 20) *Mas. Sabini de iure civ. fr.* 2 *Huschk. IAQS⁴ p.* 124 ‖ 74 aliam *TY* ‖ 75 aut trectauit *Y* ‖ (§ 21) *Mas. Sab. de iure civ. fr. 3 Huschk. l. l.* ‖ 76 capite] = *Π ut vid.:* capitl̄ π ‖ alie non *T* alię ñ *Y* ‖ 77 iacens] *ϰ cf. Vlp. lib.* XLI *ad Sabinum D.* 47, 2, 43 § 4: quid iacens *ex D. l. l. AAugustinus emend. et opin.* IV 4 (σ) tacens *libri* ‖ licri *O* ‖ substulit *Y* ‖ obstringuitur *X pr. ut vid.* substringitur *T* abstringitur *t* ‖ (§ 22) 79 sic] *om. Π* ‖ quo] que *Z* ꝗ *Y* ‖ dixi] = ς: dixi libro *X ex sil. e* ‖ Sabinus] = *x*: flabimus *aut* stabimus *X pr.* ‖ 80 atrectatis *B* ‖ (§ 23) 81 eaq̃; *X* ‖ siue *Z* ‖ 82 mentes *y* ‖ (§ 24) 83 quocira *X pr.* q̄circa *Q pr.* ‖ dñi *Q pr.* ‖

Explic̄ Lib̄. XII· Incipiūt Cap. XIII. *Q* (*post lemm. tab. inscr. carent QZBX; in lin. continua* Cap̄. I· lib̄· XIII· *Q*) Incipit lib̄ tercius (*sic*) *Z* (Lib XIII· In lib. impr. inscrip. XII· *Z m. rec.*) a GEllii noctivm. atticarṼ lib. XII explicit. incipit XIII feliciter X̊ II̊I cōm̃tario h̄ ĪSVNT. *B* a. gellii. noctiũ atticaꝝ. lib̃. | ·XII· expl̄; incip̄. XIII; tercio | decimo cõmario (cõm̃tario *m. sec.*) haec in | sunt *X* ·Λ· GELLII NOCTIŪ ATTICARŪ LIB̃ | XII EXPLICIT· INCIPIT LIB̃ XIII | FELICIT̄. TERTIO DECIMO CŌ | MENTARIO HAEC INSUNT (*in mg. m. rec. ad* LIB̃ XII *adscr.* in impr. cod. XI *et ad* LIB̃ XIII *add.* in imp. XII.) *Post lemm. quattuor lin. vac. rel., quibus m. rec. inscr.* Liber XII. *O* Agellii noctium atticarum liber ·XII· explicitus.) Tercio decimo commentario haec insunt *tum post lemm.* Incipit liber tercius decimus agellii noctium att'. *Π* A. GELLI. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XII. EXPLICITVS | INCIPIT. LIBER. XIII. FELICITER. COMMENTARIO. XIII. HAEC. INSV̄T. *et post lemm.* A. GELLI. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XIII. EXPLICITVS. *N.*

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER DVODECIMVS.

I.

Dissertatio Favorini philosophi, qua suasit nobili feminae, uti liberos, quos peperisset, non nutricum aliarum, sed sibi suo lacte aleret.

Nuntiatum quondam est Favorino philosopho, nobis prae- 1
sentibus, uxorem auditoris sectatorisque sui paululum ante enixam,
auctumque eum esse nato filio. 'Eamus', inquit, 'et puerum visum 2
et patri gratulatum'.

Is erat loci senatorii, ex familia nobiliore. Imus una, qui 3
tum aderamus, prosecutique eum sumus ad domum, quo pergebat,
et cum eo simul introgressi sumus. Tum in primis aedibus com- 4
plexus hominem congratulatusque adsedit. Atque ubi percontatus
est, quam diutinum puerperium et quam laboriosi nixus fuissent,
puellamque defessam labore ac vigilia somnum capere cognovit,

---

QZBXOΠN

LIB. XII *c.* I (*lemm.*) 2 ut *O* ‖ liber**** *X pr.* ‖ 3 nut*ricū *X* ‖ aliarum] *Q* (*cf.* § 21; 22): habitarū *ZB* adhibitarum *XOΠN* (*cf.* § 5) ‖ suo sibi *XON* suo *Π* ‖ (§ 1) 4 quadā *X* ‖ est quondam *Π* ‖ est] *om. Z* ‖ 5 sectatoris quo *X* ‖ 6 actumq. cū ee *X pr.* ‖ (§ 2) puer** *Q* puer *X pr.* puerperam *OΠNς* ‖ 7 gratulatum is erat *B* gratulatum miserat *Z* ‖ 8 Is enim erat *Πς* ‖ Nobiliorum *i* ‖ (§ 3) 9 cū *Z* ‖ (§ 4) 11 congratulatus quae adsedit atque *O* congratulatusquę (que *x*) ad se ditatq; *X* ‖ ubi] *Πg:* ibi *QZBXO* (*e, HStephanus l. infra l.*) ‖ percontentus *X pr.* ‖ 12 puer periū *X* purpiū *B* ‖ tuxus *Q pr.* ‖ 13 *aut* Puellamque ubi (*s.* postquam *s.* quoniam) defessam *aut* fabulari igitur (*vel* itaque fabulari) instituit *HStephanus spec. em. p.* 153 ‖ uigilia* *X* ‖ sopnū *Z* ‖

fabulari instituit prolixius et: 'nihil', inquit, 'dubito, quin filium
5 lacte suo nutritura sit'. Sed cum mater puellae parcendum esse
ei diceret adhibendasque puero nutrices, ne ad dolores, quos in
enitendo tulisset, munus quoque nutricationis grave ac difficile
accederet: 'oro te', inquit, 'mulier, sine eam totam, integram
6 matrem esse filii sui. Quod est enim hoc contra naturam inper-
fectum atque dimidiatum matris genus, peperisse ac statim a sese
abiecisse? aluisse in utero sanguine suo nescio quid, quod non
videret, non alere nunc suo lacte, quod videat, iam viventem, iam
7 hominem, iam matris officia inplorantem? An tu quoque', inquit
'putas, naturam feminis mammarum ubera quasi quosdam venustiores
naevulos, non liberum alendorum, sed ornandi pectoris causa
8 dedisse? Sic enim, quod a vobis scilicet abest, pleraeque istae
prodigiosae mulieres fontem illum sanctissimum corporis, generis
humani educatorem, arefacere et exstinguere cum periculo quoque
aversi corruptique lactis laborant, tamquam pulcritudinis sibi in-
signia devenustet, quod quidem faciunt eadem vecordia, qua qui-

---

QZBXOΠN

14 institit *IGGraevius ad Suet. Vitell. c. 2 improb. ibid. FOudendorpio* ‖ qui infilium *Q* ‖ (§ 5) 15 cum] *om. QZB* (*i*) ‖ parendum *X pr.* ‖ 16 dicere, — accederet. Oro *i* ‖ pueroṣ *Q* ‖ ue *Q* ‖ dolore quo sine nitendo *Q* ‖ in] = *x*: sine *ut vid. X* ‖ 17 emittendo *Z* ‖ tullisset *O* ‖ minus *ZB pr. X pr.* ‖ difficiḷle *X* ‖ 18 accideret *QZB* ‖ te*(i) *X* ‖ te inquit te *Π* ‖ totam, integram] *h cf. praef.* § 18 *adn.:* totam integram (integrā *x in ras. paulo angustiore*) *libri* totam ac integram *aut* totam integramque *Ascensius* ‖ 19 esse matrem *X* ς (= *SGerm.*) ‖ (§ 6) 20 matrum *Π* ‖ ab *N* ‖ 21 *distinctionis notam om. Z* ‖ alu|*isse *X* ali'se *B* alius se *Z* ‖ 22 iam hominem] *om. X* ‖ 23 offitia *Z* officio *O* ‖ (§ 7) 24 seminis *B pr.* ‖ libera *ZB* tubera *HStephanus l. l. p.* 154 ‖ uenustiorē snae(sne *B*)uulos (.*B*) *ZB* ‖ 25 neruulos ς torulos *HStephanus l. l.* ‖ ordinandi pectori *Z* ‖ (§ 8) 27 mulieris *X pr.* ‖ f*ontem (r) *X* fecert̃ *Q et* ecert̃ *sup. spat. vac. post* f *a B rel. add. b* 11 *fere litt. spat. rel. om. Z* ‖ 27 sanctissimum] ς*e:* sanctissimi ‖ 28 humanẹ|educatorem (i *sup.*) *B* ‖ educatore *Z* ‖ extingere *OX* ‖ periculo] 8 *fere litt. spat. rel. om. Z* p (4—5 *litt. spat. post* p *rel. B*) *QB* ‖ 29 pulchritudinis *XOΠN* ‖ 30 deueniunt *Q* de *deinde* 12 *fere litt. spat. rel. Z* de'mit(tat *in f. sup. lin. add. b*) *B* ‖ eademue cordia *X pr.* ‖ uaecordia *n* ‖

busdam commenticiis fraudibus nituntur, ut fetus quoque ipsi, in
corpore suo concepti, aboriantur, ne aequor illud ventris inrugetur
ac de gravitate oneris et labore partus fatiscat. Quod cum sit 9
publica detestatione communique odio dignum, in ipsis hominem
primordiis, dum fingitur, dum animatur, inter ipsas artificis naturae
manus interfectum ire, quantulum hinc abest, iam perfectum, iam
genitum, iam filium proprii atque consueti atque cogniti sanguinis
alimonia privare?

‘Sed nihil interest’, hoc enim dicitur, ‘dum alatur et vivat, 10
cuius id lacte fiat’. Cur igitur iste, qui hoc dicit, si in capes- 11
sendis naturae sensibus tam obsurduit, non id quoque nihil
interesse putat, cuius in corpore cuiusque ex sanguine concretus
homo et coalitus sit? an quia spiritu multo et calore exalbuit, 12
non idem sanguis est nunc in uberibus, qui in utero fuit? nonne 13
hac quoque in re sollertia naturae evidens est, quod, postquam
sanguis ille opifex in penetralibus suis omne corpus hominis

QZBXOΠN

31 comenticiis *Z* ɔm̃tit’ *Q pr.* ‖ fraudib; nituntur *x:* fraudi** ***untur *X* ‖ ipsiṣ *B* ‖ 32 contempti *Z* ‖ abortianť *B* ‖ ne aequor] necor *B* ue cor *Z* ‖ inruge*** *O pr.* ‖ *Ovid. Am.* II 14, 7 *sq.* ‘Scilicet ut careat rugarum crimine venter Sternetur pugnae tristis arena tuae?’ *affert H.Stephanus l. l. cf.* § 9 *adn.* ‖ 33 de] ‘*quaedam exemplaria non habent praepositionem* de’ *HStephanus l. l.* ne μ, *at cf. h^va^ 66 sq.* ‖ honeris *ZO pr. x* ‖ part** ****scat *X* ‖ (§ 9) 34 communique odio] *om. cod. Pembrok. test. v. d. misc. obss.* IV *a.* 1734 *p.* 437 ‖ odiũ *Z* ‖ hoĩm *Π* hominum *X* ‖ 35 *Ovid. Met.* XV 216 *sqq.* ‘Fuit illa dies, qua semina tantum, Spesque hominum primae materna habitavimus alvo. Artifices natura manus admovit’ *affert i cf.* § 8 *adn.* (Artifices manus *etiam Am.* III 2, 52) ‖ 36 hic *X pr.* ‖ abest iam] ad bestiã *B pr.* ‖ 37 atque congeniti *vel* (atque cogniti) *Steph. l. l. p.* 154 *sq.* atque cognati *Fr. Iuretus ad Symmach. epp.* VIII, 31, *quod Stephano quoque primum in mentem venerat, cuius alteram coni. ipse Iuretus commemorat* ‖ (§ 10) 39 inter est *X* ‖ ⁊ uiuat ⁊ cuius *ZB* ‖ 40 fiat cur *B* ‖ (§ 11) itur *Q* ‖ capescendis *Z* ‖ 41 obsurdnit *Q* obsorduit *B* obsorbuit *Z* ‖ 43 et] atque *Π* ‖ quo alit’ *QZB* ‖ (§ 12) qui a *N* ‖ spiritu] ‘*quid* spiritus *hic? an* halitu, *ut sit pro sputo?*’ *mire c* ‖ **lore *X pr.* ‖ exalbuit] ⁊ albuit *Q pr.* ‖ 44 nunc] nunc sp̃u multo (*his duobus vocc. male iteratis*) *Q* ‖ u*tero(e) *X* ‖ (§ 13—20) *ord. mut. pleraque partim adhibuit, partim descripsit Macr. Sat.* V 11, 14—19 ‖ (§ 13) non ne *Z* ‖ 45 *euidens(a) *X* ‖ postquam] = *Macr.* § 16: posteaquam *X* ‖ 46 penetrabilib’ *Z* ‖

finxit, adventante iam partus tempore, in supernas se partis
perfert, ad fovenda vitae atque lucis rudimenta praesto est et
14 recens natis notum et familiarem victum offert? Quamobrem non
frustra creditum est, sicut valeat ad fingendas corporis atque
animi similitudines vis et natura seminis, non secus ad eandem
15 rem lactis quoque ingenia et proprietates valere. Neque in homi-
nibus id solum, sed in pecudibus quoque animadversum. Nam
si ovium lacte haedi aut caprarum agni alantur, constat ferme in
16 his lanam duriorem, in illis capillum gigni teneriorem. In arbo-
ribus etiam et frugibus maior plerumque vis et potestas est ad
earum indolem vel detrectandam vel augendam aquarum atque
terrarum, quae alunt, quam ipsius, quod iacitur, seminis, ac saepe
videas, arborem laetam et nitentem in locum alium transpositam
17 deterioris terrae suco deperisse. Quae, malum, igitur ratio est,
nobilitatem istam nati modo hominis corpusque et animum, bene
ingeniatis primordiis inchoatum, insitivo degenerique alimento lactis
alieni corrumpere? praesertim si ista, quam ad praebendum lactem
adhibebitis, aut serva aut servilis est et, ut plerumque solet,
externae et barbarae nationis est, si inproba, si informis, si inpu-

---

QZBXOΠN

47 effinxit atque aluit Macr. ‖ partes Q ‖ 48 profert BXO profert. Π ‖ et ad X ‖ es et ZB ‖ 49 natus Z ‖ offertur. N ‖ (§ 14) 50 sicut] = Macr. § 17: sicuti ZN ‖ ualeat X ‖ ad] atq; QZB ‖ figendas (sic) sup. lin. add. b ‖ atque] sup. lin. add. b ‖ 51 animis X ‖ similitudines uis] om. Z ‖ similitudine sui * natura Q pr. ‖ feminis X pr. ‖ 52 ingenia—quoque] lin. 53 post quoque om. Z ‖ propriaetates X ‖ (§ 15) 54 aedi aut x aedi* *** X ‖ agni forsitan alantur Macr. § 18 ‖ 55 hiis Z ‖ lanē X pr. ‖ illis] = Macr. Cantabr.: his Macr. Par. ‖ gigni] om. Z. ‖ (§ 16) 57 detrectandam] = Macr. § 19: detractandam Z detretandā B deterendam HStephanus l. l. p. 155 ‖ 58 idicit X ‖ 59 intentē Z ‖ transpositū Π pr. ‖ 60 succo ZB ‖ dep se Q pr. ‖ (§ 17) Quemalum x Quemalum X ‖ mali q ‖ 62 ingematis Q initiatis cod. Scheff. ‖ degeneriq** (s. ***) X pr. ‖ 63 corrūpte Z ‖ istaq (e sup. lin.) X ‖ lactem] sic praeter codd. in aliquot vett. auctorum locis, quos v. ap. Ritschelium, opusc. II 576 sqq., Neuium Formenl. I² p. 553, Georgesium lex.⁷ s. v. lac, et inscr. CIL IX 3009 a Neuio allata: lac tunc nς lacte Ritschelius l. l. ‖ 64 est et, ut] = est; et ut σ ‖ plerumque] sup. lin. add. b ‖ 65 barbarae*** (s. ****) X ‖ est] = σ: om. X ē. Π ‖ informisi Z ‖

dica, si temulenta est; nam plerumque sine discrimine, quaecumque id temporis lactans est, adhiberi solet.

Patiemurne igitur, infantem hunc nostrum pernicioso contagio 18
infici et spiritum ducere in animum atque in corpus suum ex corpore et animo deterrimo? Id hercle ipsum est, quod saepe- 19
numero miramur, quosdam pudicarum mulierum liberos parentum suorum neque corporibus neque animis similes exsistere. Scite 20
igitur et perite noster Maro, quod, cum versus illos Homeri consectaretur:

Οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεύς,
Οὐδὲ Θέτις μήτηρ· γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα
Πέτραι τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής,

non partionem solam, tamquam ille quem sequebatur, sed alituram quoque feram et saevam criminatus est; addidit enim hoc de suo:

Hyrcanaeque admorunt ubera tigres,

quoniam videlicet in moribus inolescendis magnam fere partem ingenium altricis et natura lactis tenet, quae iam a principio imbuta paterni seminis concretione, ex matris etiam corpore et animo recentem indolem configurat.

QZBXOΠN

66 pleraq. *X pr.* ‖ 67 lactens *ZXN* ‖ adhibere *X pr.* ‖ (§ 18) 68 Patiemurne] ne *Z* ‖ 69 infici et] inficiet *Π* infici *Q* ‖ ducere] *om. O pr.* ‖ in aĩ | nimum *Z* ‖ in] *om. Z* ‖ (§ 19) 70 ercle *Q pr. B* herede *X pr.* ‖ ipsum hercle *Π* ‖ sepe numero *QZBXπ* sepe *Π* ‖ 71 pudicā *X pr.* ‖ (§ 20) 73 nr̃t *O* ‖ omeri *X* ‖ 74 consectaret *Π* ‖ *Hom. Il.* XVI 33 *sqq.* ‖ Gr̃. *Q, 5 lin. vac. rel. om. O* ‖ 75 *Initium v. Hom.* Νηλεές, *add. Macr.* § 14 (NHEEΛЄC *Macr. P*) ‖ COϒ *Macr. P* ‖ ἦν] *om. Vrb.* ‖ ΠΕΛΕϒC *ZB* ‖ 76 Οὐδὲ—τίκτε *om. ZB* ‖ ΘΕΘΙC *Macr. P* ‖ ΓaΛϒKH *X* ΓaΛϒKE *x* ‖ σ' ἔτικτε *v. l. ap. Hom.* ‖ TIKIE *X* ‖ ΘaΛΛacca *ZBXΠN Vrb.* TaΛaCCΛ *Macr. P m. pr.* ‖ 77 *om. Macr.* ‖ δ' *v. l. ap. Hom.* ‖ TEΛIBaTOI *X* ‖ ὅτε *Aristarchus* ‖ ἐςὶν ἀπηνής] EIINaΠHNHC *XΠN Vrb.* ETaΠHNHC *Z* ETaΠENEC *B* ‖ 78 nam *O pr. Π* ‖ non partionem solam] = *Macr.* § 15 ‖ Non partitionem solam, tanquam ille *HGiphanius Mureti epp.* I 74 ‖ partitionem *O pr. Π* partitionem *X pr.* ‖ sicut *Macr.* ‖ ille quem sequebatur] = *κ cf. i* ‖ 79 enim] *om. Z* ‖ *Verg. Aen.* IV 367 ‖ 80 hyrchaneq; *QB* hircanaeq. *X* hyrcane aeque *OΠ* hyrca ne eq; *Z* ‖ tygres *XOΠ* ‖ 81 videlicet] = *Macr.:* scilicet *Q* ‖ 82 nutricis ingenium *Macr.* ‖ altrici s; naturam *QZ* ‖ naturam *B* ‖ 83 imbuta] *nominativum etiam legit Macr.* (quae infusa tenero et mixta parentum semini adhuc recenti *etc.*): imbutam μ ‖ et] *om. X* ‖ 84 configurant *Π* ‖

21 Et praeter haec autem, quis illud etiam neglegere aspernarique possit, quod quae partus suos deserunt ablegantque a sese et aliis nutriendos dedunt, vinculum illud coagulumque animi atque amoris, quo parentes cum filiis natura consociat, interscindunt aut
22 certe quidem diluunt deteruntque. Nam ubi infantis aliorsum dati facta ex oculis amolitiost, vigor ille maternae flagrantiae sensim atque paulatim restinguitur omnisque inpatientissimae sollicitudinis strepitus consilescit, neque multo minor amendati ad nutricem
23 aliam filii, quam morte amissi, obliviost. Ipsius quoque infantis adfectio animi, amoris, consuetudinis in ea sola, unde alitur, occupatur et proinde, ut in expositis usu venit, matris, quae genuit, neque sensum ullum neque desiderium capit. Ac propterea, oblitteratis et abolitis nativae pietatis elementis, quicquid ita educati liberi amare patrem atque matrem videntur, magnam fere partem non naturalis ille amor est, sed civilis et opinabilis'.
24 Haec F a v o r i n u m dicentem audivi Graeca oratione. Cuius sententias communis utilitatis gratia, quantum meminisse potui, rettuli, amoenitates vero et copias ubertatesque verborum Latina omnis facundia vix quaedam indipisci potuerit, mea tenuitas nequaquam.

QZBXOΠN

(§ 21) 86 qd' q̃* (;) *X* quodque *QN* ‖ deserant *Q* ‖ ab*legantque *Q* ablegāque *Π* ablegamque *O pr.* allegant quae (que *x*) *X* ‖ ab *N* ‖ 87 ded'unt *Q* ‖ *coagulumq; (q;?) *X* coagulumq (~) *Q* ‖ 88 qua *Π* ‖ filiis] *lac. 6 litt. rel. om. Z, lacunae spscr. b* liberis *teste i Q* ‖ naturam sociant *X* ‖ consociant *ZOΠ* ‖ 89 deseruntq. *B* ‖ (§ 22) alior sum *X* ‖ 90 amolitio est *QXo* ‖ uigor*(i) *X* ‖ semsim *Q* ‖ 91 restringuiť *Z* restingituꝝ (*sic fere*) *Q* restinguntur *X pr.* ‖ solitudinis *X pr.* ‖ 92 strepidus *B* ‖ minora (cō) mendati *B* minor a commendati *ZB dupl. archetypi scripturam indicantes; alteram* commendati *praebet X, et ipsam sensui accommodatam (cf. i et Georgesii lex.*[7] *s. v.* commendo I) amendatio *O pr.* ‖ 93 fili *O pr.* ‖ amisi *Z* ‖ obliviost] *O*: obliuio sunt (*ex* obliuio s̄t *sc. ortum*) *N* obliuio est *rell.* ‖ (§ 23) .Ipsius] ipsius *Π* ‖ 94 alitur] aliqua *Π* ‖ 95 in] *om. X* ‖ 96 ulum *Q pr.* ‖ 98 libe *Z* ‖ atque] = *b sup. lin. add.*: et *O* ‖ feri *QZ* ‖ 99 pertē (a) (*sic*) *B* ‖ iciuilis *Z* ‖ inopinabilis *QZ* ‖ opinalis *X pr.* ‖ (§ 24) 100 faborinū *O pr.* *X pr.* ‖ gre** *X pr.* ‖ 101 communi *X* ‖ 102 retuli *QZX* ‖ *ubertatesq. (s) *X* ‖ 103 indispici *Z* ‖

II.

Quod Annaeus Seneca, iudicans de Q. Ennio deque M. Tullio, levi futtilique iudicio fuit.

De Annaeo Seneca partim existimant ut de scriptore 1
minime utili, cuius libros adtingere nullum pretium operae sit, quod oratio eius vulgaria videatur et protrita, res atque sententiae aut inepto inanique impetu sint, aut levi et causidicali argutia, eruditio autem vernacula et plebeia nihilque ex veterum scriptis habens neque gratiae neque dignitatis. Alii vero elegantiae quidem in verbis parum esse, nôn infitias eunt, sed et rerum, quas dicat, scientiam doctrinamque ei non deesse dicunt et in vitiis morum obiurgandis severitatem gravitatemque non invenustam.
Mihi de omni eius ingenio deque omni scripto iudicium censu- 2
ramque facere non necessum est; sed quod de M. Cicerone et Q. Ennio et P. Vergilio iudicavit, ea res cuiusmodi sit, ad considerandum ponemus.

In libro enim vicesimo secundo epistularum mo- 3
ralium, quas ad Lucilium conposuit, deridiculos versus Q. Ennium de Cetego, antiquo viro, fecisse hos dicit:

QZBXOΠN

II (*lemm.*) 2 secana *Z* ‖ deq; ennio *QZB* ‖ Q.] *om.* *X* ‖ deq̃ *X* ‖ 3 futiliq. *ZBOΠN* ‖ fuit] *om.* *B* ‖ *Totum cap. descripsit Fr.Haase L. Sen.* III 441 *sq.* = *Sen. epistular. fr.* 110—115 ‖ (§ 1) 4 senec *Z* ‖ 5 inime *X pr.* ‖ at ingere *X* ‖ 6 vulgaria] *i* (*altera sc. archet. scriptura*): uulgarias *ZB* uulgaris *rell.* ‖ protita *X pr.* ꝑtrata *Q* ꝑtracta *q* protritas *Z* ‖ *distinctionis nota carent ZB* ‖ 7 st̄ *Π* ‖ aut] *Ald.*: aut ut ‖ causidicali] *Th.Vogel ann. ph.* 111, 574 (*cf. M.Aurel. ap. Fronton. epp. ad M.Caes.* 4, 5 *p.* 68, 22 *Nab.*): quasi dicaci (dicacis *X*) *libri* ‖ argutie *ZB* ‖ 8 uero *Π* ‖ atq; *Π* ‖ 9 eligantiae *XO* ‖ 10 quidem] *om.* *Q* ‖ inficias *libri* ‖ 11 dicat] asserit *Π* ‖ doctrinaq; *Q* ‖ de ēē *Q* ‖ de. ēē. dicunt (.ēē. dicunt *in ras.*) *X* ‖ 12 moꝝ obiurgandis moꝝ *Q* ‖ obiurgantis *O pr.* *Π* ‖ grauitatem quae *O* ‖ non uenustam *X* ‖ (§ 2) 13 omni* | scripto(s) *X* ‖ 14 sed quod****** de (de quod) *O* ‖ marco *QX* ‖ ciceroni *ZB* ‖ 15 Q.] que *ZX pr.* ‖ P.] puer *Q* ‖ puergilio *ZB* ‖ re *Z* ‖ cuiusmodi] *QBO m. rec.*: cuimodi *ZXOΠN* ‖ (§ 3) 17 enim] = *b*: enni *B* ‖ mor*aliū *X* ‖ 18 lucidium *XO pr.* *Π* ‖ deridiculosos *Z* ‖ 19 q̃ *Q pr.* que *ZX pr.* ‖ *Enn. ann. lib.* IX *fr.* IV *v.* 307 *sqq. p.* 46 *V. coll. codem Vahleno ind. schol. Berol. cum aest. a.* 1878 *p.* 4 *sq., tum hib. a.* 1879 *p.* 5 *sqq. cf. Cic. Brut.* § 58 ‖ de Cetego] *b cf. lin.* 52 (Cetegus *inscr. denar.*

Is dictust ollis popularibus olim,
Qui tum vivebant homines atque aevum agitabant,
Flos delibatus populi, suadaeque medulla.

4 Ac deinde scripsit de isdem versibus verba haec: Admiror
eloquentissimos viros et deditos Ennio pro optimis
ridicula laudasse. Cicero certe inter bonos eius
5 versus et hos refert. Atque id etiam de Cicerone dicit:
Non miror, inquit, fuisse, qui hos versus scriberet, cum
fuerit, qui laudaret; nisi forte Cicero summus orator
agebat causam suam et volebat hos versus videri
6 bonos. Postea hoc etiam addidit insulsissime: Aput ipsum
quoque, inquit, Ciceronem invenies etiam in prosa
oratione quaedam, ex quibus intellegas, illum non
7 perdidisse operam, quod Ennium legit. Ponit deinde,
quae aput Ciceronem reprehendat, quasi Enniana, quod ita
scripserit in libris de republica: Vt Menelao Laconi
quaedam fuit suaviloquens iucunditas, et quod alio in
8 loco dixerit: breviloquentiam in dicendo colat. Atque ibi
homo nugator Ciceronis errores deprecatur et: non fuit,
inquit, Ciceronis hoc vitium, sed temporis; necesse erat

QZBXOΠN

CIL I 339 Cetego *CIL* X 1211 *a. p. C.* 170): decet ego *QZB* de cethego *XOΠN* ‖ antico *O pr.* ‖ .hos *Π* ‖ dicit: Is] dicit is *QZB* dicitas *Π* dicidis *O pr.* ‖ 20 his *X* ‖ dictu'ſt ollis *g*: dictus tollis *QZBOΠN* dictus tolleres *X* dictus *codd. Cic.* ‖ 21 agebant *codd. Cic. plerique* ‖ 22 delibatus] = *Cic.:* debilitat' *B* delibatat' *b* delibratus *Is. Verburg ad Cic. Brut. l. l.* delibutus *Falsterus am. phil.* III 12; 281 *f.* illibatus σ = *quaed. mss. ap. i* ‖ populi suadaeque] *Cicero:* populi suada *XNo* populis uada *QZBOΠ* ‖ suadai ς (*Lincoln.*) ‖ suadae medullam *ab Ennio Cetegum vocari dicunt Cic. Cat. m.* § 50, *Quint.* II 15, 4 *neque alio certe pertinet, quod artem rhetoricam* suadelae medullam *ab eodem nominari tradit schol. rhet. ad Herenn. prooem.* § 13 *ed. Glaeser* (*mus. phil.* 7, 293) ‖ (§ 4) 23 scribit *OΠN x in ras.* ‖ hisdem *QX* eisdem *Π* ‖ admirore loquentissimos *X* ‖ 24 obtimis *QZX* ‖ 25 ciceronē *x* ‖ 26 referre *X* ‖ (§ 5) 27 minor *B* ‖ 29 suam] *super lin. add. x* ‖ et] cum *se scripturum fuisse mihi significavit Haasius* ‖ (§ 6) 30 addidit —etiam] *post* etiam *om. Z* ‖ 33 quid *X* qui *x* ‖ (§ 7) 34 quod] qui *Xi* ‖ 35 scripserat *X* ‖ *Cic. de rep.* V 9, 11 ‖ re prò menelao *Q* ‖ 36 suaue loq̄ns *Q* ‖ 37 breui loq̄ntiā *Q pr.* ‖ (§ 8) 38 et:] *om. Z* ‖ 39 hoc uictum s; *in ras. q* ‖ neceserat *Q* ‖

haec dici, cum illa legerentur. Deinde adscribit, Cice- 9
ronem haec ipsa interposuisse ad effugiendam infamiam nimis
lascivae orationis et nitidae.

De Vergilio quoque eodem in loco verba haec ponit: 10
Vergilius quoque noster non ex alia causa duros
quosdam versus et enormes et aliquid supra mensuram trahentis interposuit, quam ut Ennianus populus adgnosceret in novo carmine aliquid antiquitatis.

Sed iam verborum Senecae piget; haec tamen inepti et in- 11
subidi hominis ioca non praeteribo: Quidam sunt, inquit, tam magni sensus Q. Ennii, ut, licet scripti sint inter hircosos, possint tamen inter unguentatos placere; et, cum reprehendisset versus, quos supra de Cetego posuimus: qui huiuscemodi, inquit, versus amant, liqueat tibi eosdem admirari et Soterici lectos.

Dignus sane Seneca videatur lectione ac studio adule- 12
scentium, qui honorem coloremque veteris orationis Soterici lectis compararit, quasi minimae scilicet gratiae et relictis iam contemp-
tisque. Audias tamen commemorari ac referri pauca quaedam, 13
quae idem ipse Seneca bene dixerit, quale est illud, quod in hominem avarum et avidum et pecuniae sitientem dixit: Quid enim refert quantum habeas? multo illud plus est,
quod non habes. Benene hoc? bene sane; sed adulescentium 14
indolem non tam iuvant, quae bene dicta sunt, quam inficiunt,

---

QZBXOΠN

(§ 9) 41 interposuisset *X pr.* ‖ 42 .& nide (nitide *x*) *X* ‖ nitide de *B* ‖ (§ 10) 46 trahentes *Q* ‖ q̦ (e supra) *B* ‖ ḥennianus *X* ‖ (§ 11) 48 et*inepti *in ras. x* ‖ 49 p̃tibo *Q* ‖ :Quidam] quidnam *B* ‖ 50 .q. *x* q; *X* q̃ *Q* = quę *O* qui *Z* ‖ ut] *om. QZB* ‖ sunt *Z* sint** (in) *X* ‖ 51 hyrcosos *QBXOΠ* ‖ 52 rep̄hendissēt *ZB* ‖ quos — versus] *post* uersus *om. X* ‖ de Cetego] *b cf. lin.* 19: decet ego *QZB* de cethego *XOΠN* ‖ 53 huiusmodi *Π* ‖ lique(*s.* q̃)ant *QZBX* ‖ 'liceat s̃' (*debebat* s (i supra)) '& *v. c.*' σ ‖ tibi] *g:* sibi ‖ 54 Soterici] *libri cf. CKeil ann. phil. suppl.* 4, 571 ‖ lectos dignus *QB* ‖ (§ 12) 55 sane (*ante* Seneca) *om. QZB* ‖ ***dio *X pr.* ‖ 57 comparuit *Z* comparavit *Haasius* ‖ (§ 13) 58 cõ (cṽ *x*) memoria referri *X* ‖ 59 benedixerit *Π* ‖ 62 habes bene neque hoc *Z* ‖ (§ 14) Benene hoc?] *B:* bene hoc *QXOΠN* ‖ bene sane] *B:* sane bene ‖ adulescentū *X* ‖ 63 benedicta *ZN* ‖

quae pessime, multoque tanto magis, si et plura sunt, quae deteriora sunt, et quaedam in his non pro enthymemate aliquo rei parvae ac simplicis, sed in re ancipiti pro consilio dicuntur.

III.

Lictoris vocabulum qua ratione conceptum ortumque sit; et super eo diversae sententiae Valgi Rufi et Tulli Tironis.

1 Valgius Rufus in secundo librorum, quos inscripsit de rebus per epistulam quaesitis, 'lictorem' dicit a 'ligando' appellatum esse, quod, cum magistratus populi Romani virgis quempiam verberari iussissent, crura eius et manus ligari vincirique a viatore solita sint, isque, qui ex conlegio viatorum officium ligandi haberet, 'lictor' sit appellatus; utiturque ad eam rem testimonio M. Tulli verbaque eius refert ex oratione, quae dicta
2 est pro C. Rabirio: Lictor, inquit, conliga manus. Haec ita Valgius.

3 Et nos sane cum illo sentimus; sed Tiro Tullius, M. Ciceronis libertus, 'lictorem' vel a 'limo' vel a 'licio' dictum

---

QZBXOΠN

64 pessime] *XOΠN:* sepissime *QZB* scaevissime μ ‖ sunt] *om. B* ‖ 65 hiss *Z* ‖ enthymemate] *κ:* ethimemata *Π* GR̊ *Q* ΕΝΘΥΛΙΕΜaΤΕ *ZB* ΕΝΘΥΜΗΜaΤa *No* ΕΛΘΥΜΗΜaΤa *in lac. x* ΕaΘΥΜΗΜaΤa *O* ‖ aliquid *QZB* ‖ 66 ancipite *O pr.* ‖

III (*lemm.*) 2 hortumq. *O* ‖ 3 diūssñe *B* ‖ ualgii *XOΠN* ‖ .Rufi. *Z* ‖ tullii *OΠx* tul. *B(?)* ‖ Tironis]: *RBentley* (*v. mus. phil.* 35, 634), *h*ᵉ : ciceronis *Xoκ* ciceronis uersus accepti (*vocc. duobus extremis lemm. sq. hic adglutinatis*) *QZBOΠN* Ciceronis liberti acceptae *e* Ciceronis liberti *i* ‖ (§ 1) *Adhibuit Non. s. v.* lictoris proprietatem *p.* 51, 30 *M. v. ann. phil.* 85, 713 ‖ 4 ruffus *Z* ‖ *C. Valgii Rufi fr.* IV *Weichert. PLR p.* 234 *cf. p.* 235 *cf. LMercklin philol.* 4, 426; *fr.* 6 *R. Unger de C. Valg. R. poem. p.* 163 *sqq.* ‖ quo *X* ‖ 6 apellatū *B* ‖ 7 crura] aura *X* ora *x* ‖ ligari uinciri *Π*, *quod reciperem, si firmiore fundamento h. l. niteretur cf. praef.* § 18 *adn.* ‖ 8 isque] = *e vg.* (*HIMueller mus. phil.* 21, 429, 15): is *QZB* et inde is *τ RStR* I² 345, 9 ‖ viatorum] *om. X* ‖ 10 tullii *QZBXΠ* ‖ 11 rabiori *X* ‖ *Cic. p. C. Rabirio perd. reo or.* § 13 ‖ Lictor] = *Non. l. l.:* I lictor *codd. Cic. cf. Drakenborchii ad Liv.* I 26, 7 *adn.* ‖ colliga *QB* coliga *Z* ‖ (§ 2) hec hec *Z* ‖ 13 illo*(s) *X* ‖ (§ 3) tyro *QZXOΠ* ‖ *M. Tullii Tironis Pandectarum, ex quibus h. l. G. hausisse opinatur, fr.* c *Lion Tiron. et Maec.*² *p.* 8 *sq.* ‖ 14 *l̉ (u) *X* ‖ (vel a limo vel) *IMercier ad Non. l. l.* ‖ lino *Z* ‖ litio *Z* ‖

scripsit: Licio enim transverso, quod 'limum' appellatur, qui magistratibus, inquit, praeministrabant, cincti erant.

Si quis autem est, qui propterea putat probabilius esse, quod 4
Tiro dixit, quoniam prima syllaba in 'lictore', sicuti in 'licio', producta est et in eo verbo, quod est 'ligo', correpta est, nihil ad rem istud pertinet. Nam sicut a 'ligando' 'lictor' et a 'legendo' 'lector' et at 'viendo' 'vitor' et 'tuendo' 'tutor' et 'struendo' 'structor', productis quae corripiebantur vocalibus, dicta sunt.

IV.

Versus accepti ex Q. Enni septimo annalium, quibus depingitur finiturque ingenium comitasque hominis minoris erga amicum superiorem.

Descriptum definitumque est a Quinto Ennio in annali 1
septimo graphice admodum sciteque sub historia Gemini Servili, viri nobilis, quo ingenio, qua comitate, qua modestia, qua fide, qua linguae parsimonia, qua loquendi oportunitate, quanta rerum antiquarum morumque veterum ac novorum scientia, quantaque servandi tuendique secreti religione, qualibus denique ad muni-

---

QZBXOΠNTY

15 litio *Z* ‖ linum *B* ‖ 16 inquit] *om. Π* ‖ cincta *Z pr.* ‖ (§ 4) 17 ,qui] *om. X* ‖ putet *e* ‖ probalius *B* ‖ quae *Π* ‖ 18 tyro *QZXOΠ* ‖ litio *Z* ‖ 19 e∗o(a) *X* ‖ correpta] = *x sup. lin:* producta *X* ‖ 20 rem istud] istem rem *X* istam rem *x* ‖ sic ut *X* ‖ sic a ligando lictor:(*s.*,)ut a *e ECAOtho* ‖ lictor et a] = *b:* lictoretam *B* lictor a *X* ‖ et a legendo lector] *post* lictor *om. Q* ‖ 21 a viendo vitor] *GFUnger philol.* 34, 206 *et sic tacite IWiggert Stud. z. lat. Orthoepie Stargard. Pom. a.* 1880 *p.* 13: a uiuendo uictor *QZBXOΠN* a viendo victor *Cuiacius obs. et em.* X 9 a uincendo uictor ς*e* (*RUnger l. l. p.* 168; *PLangen philol.* 31, 564) a vehendo vector *Ascensius admonente Quintiano* ‖ 22 productisq̃ q; *X* ‖

IV. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Versus accepti] *cf. adn. lemm. c.* 3; *hic add. o* ‖ ex.q̄. *N* ex.q;. *O* Ex q̃ *Q pr.* ex.q̃ *X* exq. *B* ‖ ennii *QZXOΠN* ‖ fingiturq. *B* ‖ 3 amicum] *spat. vac. rel. om. Π* ‖ (§ 1) 4 Rescriptum *Π* Descripptum *Z* ‖ diffinitumq; *QZB* ‖ enn∗o *X pr.* ‖ annalis *Q* ‖ 5 XVII *coni. Th.Bergk ann. phil.* 83, 501; *ad lib.* VIII (*fr.* 6) *rettulerat Th.Hug Q. Ennii annal. — fragm.* (*Bonn.* 1852) *p.* 6 *cf. p.* 23 *sq., at v. Vahleni prolegg. ed. p.* LVII *sq.* ‖ grafice *ZBXΠNTY:* grafrice *O* gratifice *Q* ‖ scite quę *T* scite qui *Y* ‖ geminis *QZB* ‖ seruilii *XOΠNq* seruii *TY* ‖ 6 comitante *Z* ‖ 7 loquendio‿portunitate *X* ‖ 9 seruandi tuendi tuendique *X pr.* ‖ minuendas ς*e* numerandas *TY* ‖

endas vitae molestias fomentis, levamentis, solacis amicum esse
2 conveniat hominis genere et fortuna superioris. Eos ego versus non minus frequenti adsiduoque memoratu dignos puto quam
3 philosophorum de officiis decreta. Ad hoc color quidam vetustatis in his versibus tam reverendus est, suavitas tam inpromisca tamque a fuco omni remota est, ut, mea quidem sententia, pro antiquis sacratisque amicitiae legibus observandi, tenendi colendi-
4 que sint. Quapropter adscribendos eos existimavi, si quis iam statim desideraret:

Haece locutus vocat, quocum bene saepe libenter
Mensam sermonesque suos rerumque suarum
Comiter inpertit, magnam cum lassus diei

QZBXOΠNTY

10 modestias *B* ‖ solaciis *QZXΠTY* solatiis *B* ‖ animum *Y* ‖ (§ 2) 12 assiduo que̜ *Y* assiduo *X per se recte cf. adn. praef.* § 18 ‖ 13 offitiiís (*sic*) *Z* ‖ (§ 3) co*lor *X* odor ς olor *Chr. Colerus parerg. c.* XX *p.* 73 ‖ 14 his] *om. B* hiis *Z* ‖ reverendus est] = *x in ras.* ‖ tam] ita *X pr.* ‖ inpromiscatāque *x* inpromiscatoque *X* ‖ 15 tamq (q *sup. lin. add.*) *q* tam *Q* tamquā *O pr.* ‖ fucco *B* fuceo *Q* succo *Z* faco *O pr.* ‖ ut] *om. TY* ‖ me *B* ‖ 16 tenedi *X pr.* ‖ 17 sunt *TY* ‖ (§ 4) qua ꝑpter *Q* ‖ 18 desidera*ret (t) *X* ‖ *distinctionem post* desideraret *om. Π* ‖ *Q. Ennii annal. lib.* VII *fr.* X *v.* 239 *sqq. Vahlen., qui huius fragmenti versus septem extremos antea tractaverat quaest. Enn. crit.* (*Bonn.* 1852) *p.* 8 *sq., nonnulla post ed. retractavit mus. phil.* 14, 553 *sqq.; Herm.* 12, 253. *De eodem hoc fragmento recensendo atque emendando praeter editores olim egerunt ATurnebus adv.* XXVIII 32, *HGiphanius in Mureti epp.* I 74, *ILipsius ant. lect.* II 22 (*cf. GScioppii ad Priap.* 8, 8 *adn.*), *ex quibus pauca tantum commemoranda erant; post Vahleni ed. Bergkius l. l. p.* 500 *sqq.* = *opusc.* I 275 *sqq. et LHavet rev. de phil. n. s.* 2, 93 *sqq.* ‖ 19 (*v.* 1) Haece locutus] *bx cf. Conrads in Anth. Lat. lib.* IV *exerc.* (*Bonn.* 1853) *p.* 27 *sq.; WStudemund ann. phil.* 113, 57 *sq.*; *Neue l. Formenlehre* II^2 203 *sq.*: haec (hec *Q*) elocu(quu *N*)tus *QBXOΠNT* hee elocutus *Z* haec locutus *Y* ‖ quocum] *Y* quo cum *T*: quodcum *BXOΠN cf. Th. Bergk l. l. et Beitr. z. lat. Gramm. p.* 35 *sq., Fr.Bücheler lat. Decl.*^{1} *p.* 47 *sq., HUsener mus. phil.* 24, 113, 19, *FRitschl n. plaut. Exc. p.* 55 *sq.*; 58; 103 *sq., OKienitz ann. phil. suppl.* 10, 562 *sq.* quod cum *Z* quod eum *Q* quoi tum *i* ‖ 20 (*v.* 2) m̃surā *X* ‖ suos curamque suai Comis rem partit *HIlberg exerc. crit.* (*Sedin.* a 1855) *p.* 5 *sq.* ‖ *de lacuna post* suarum *aut post* inpertit *statuenda cogitat Havetus* ‖ 21 (*v.* 3) cōmunit̄ *T* comitū *Z* comut̄ *Y; erat cum crederem post* suarum *intercidisse* thesaurum *s.* thensaurum, *tum*

Partem fuisset, de summis rebus regundis,
Consilio indu foro lato sanctoque senatu,
Cui res audacter magnas parvasque iocumque
Eloqueretur et cuncta ei malaque et bona dictu
Evomeret, si qui vellet, tutoque locaret,
Quocum multa volup sibi fecit clamque palamque:
Ingenium, cui nulla malum sententia suadet
Vt faceret facinus, levis, haut malus, doctus, fidelis,
Suavis homo, facundus, suo contentus, beatus,
Scitus, secunda loquens in tempore, commodus, verbum
Paucum, multa tenens, antiqua, sepulta vetustas

QZBXOΠNTY

comiter *male suppletum esse* (*cf.* qua comitate § 1) ‖ Congeriem partit *Vahlenus mus. l. l.* Copiam impertit *LMüller de re m. p. L. p.* 306 comis itum (*i. e.* cursum) impartit *HAIMunro academy d.* 3 *m. Iul. a.* 1875 *p.* 17 ‖ magna cum lapsa dies iam, (*sic certe ed. Bas.* 1581 *et Aur. a.* 1604) Parte fuisset *ATurnebus* magna cum lassus diei Parti fuuisset *ILipsius* ‖ 22 (*v.* 4) parte *XOΠN* ‖ fuisse *B* ‖ summis] = *x in litura* ‖ recundis *QB* regendis *TY* fecundis *Z* gerundis *Vat.* 3452 *S.Germ.* 643 ς ‖ 23 (*v.* 5) indu] = *X* alit̄ incluso *id. in mg.* inde *TY* ‖ induforio *Z* ‖ late *Y* Latio *Bergkius* ‖ 24 (*v.* 6) par uasq. *X* paruasq. *B* ‖ 25 (*v.* 7) loqueretur *Π pr.* ‖ et haud cunctans *Bergkius; palaeographiae ratione habita multo magis placeret* et iniunctans *PEHuschkii z. Pandektenkritik* (*Lips.* 1875) *p.* 1 ‖ et cuncta ei malaque et bona] *Vahlenus mus. phil. l. l.* (et ei cuncta, *quod tolerari posset, si per libros traderetur cf. Büchelerus Grundr. d. lat. Decl. p.* 40 *ed. Wind., tamen in verborum ordine ex coniectura collocare non ausus sum*): et cuncta malaque et bona *QZBY*σ et cuncta malusque et bona *XOΠ* 7 (*i. e.* et, *non* ea) cuncta mala bonaq. *T* .& cunctam aliisq. & bona *N* et cuncta simul malaque et bona *Th. Hug* et iunctim (*quo voc. ipse G. paulo infra c.* 8, 2, *tum* XIII 25, 6; XIV 6, 3, *ubi cf. v. l., utitur*) malaque et bona *h mus. phil.* 14, 557 ‖ dictuue uomeret *Π* ‖ 26 (*v.* 8) quid σ (*Bergkius*) ‖ totoque *O pr.* ‖ que] *om. T* ‖ 27 (*v.* 9) quo cum *Z* quicum *X* ‖ volup sibi fecit] *Vahlenus mus. phil. l. l., voc.* gaudia *tamquam gloss. ad* multa volup *adscripto eiecto:* uolup gaudia *XOΠN et duar. fere litt. spatio post* uolup *vac. rel. B* uoluptate gaudia *Qx* uoluptas gaudia *TY*σ gaudia *Z* volup ac (*sic vel* et *Hugius*) gaudia *e* volutat gaudia *Bergkius* ‖ 28 (*v.* 10) ingeniu *Y* ‖ suasset *Vahlenus Herm. l. l.* ‖ 29 (*v.* 11) Vt] ne *Z pr.* ‖ haut *QB:* aut] *X* haud *rell.* ‖ 30 (*v.* 12) sauis *X pr.* ‖ facund∗ *X pr.* ‖ contemptus *XO* ‖ 31 (*v.* 13) scitusque σ ‖ 32 urbum *B* uerborum *T* uer∗∗ *Z* & vir σ ‖ 33 (*v.* 14) Paucum] *Turnebus* (*Giphanius, Lipsius*) ϰ: paucorum ‖ *Post* paucum *lacunam statuit Havetus l. l.* ‖ tenentem antiqua, *Havetus* ‖

Quae facit, † et mores veteresque novosque tenentem
Multorum veterum leges divumque hominumque
Prudenter qui dicta loquive tacereve posset:
Hunc inter pugnas conpellat Servilius sic.

5 L. Aelium Stilonem dicere solitum ferunt, Q. Ennium de semet ipso haec scripsisse picturamque istam morum et ingenii ipsius Q. Ennii factam esse.

V.

Sermo Tauri philosophi de modo atque ratione tolerandi doloris secundum Stoicorum decreta.

1 Cum Delphos ad Pythia conventumque totius ferme Graeciae visendum philosophus Taurus iret nosque ei comites essemus inque eo itinere Lebadiam venissemus, quod est oppidum anticum in terra Boeotia, adfertur ibi ad Taurum, amicum eius quempiam, nobilem in Stoica disciplina philosophum, aegra valitudine

2 oppressum, decumbere. Tunc omisso itinere, quod alioquin maturandum erat, et relictis vehiculis, pergit eum propere videre,

---

QZBXOΠNTY

34 (*v.* 15) Quem *g* (*Vahlenus in ed., Havet*) ‖ fecit (*om.* et) *Vahlenus l. l.* ‖ *ante* tenentem *versus nonnullos excidisse suo censet fere iure, ut arbitror, nisi vitium subest in* tenentem, *quod iusta explicatione videtur egere, Bergkius* ‖ tenens res *Vahlenus Herm. l. l.* ‖ 35 (*v.* 16) Maiorum *Vahlenus mus. phil. l. l.* ‖ Multarum ueterum legum *Lipsius* Multarum rerum, legum *i* ‖ diuum *Π* ‖ 36 (*v.* 17) Prudenter] *Vahlenus:* prudentem ‖ qui multa *e* ‖ loquiue tacereque *XOΠNTY* loqui|ue tacere *Z* loqui ne tacere *Q* ‖ possit (t *sup. lin. add.*) *X* ‖ 37 (*v.* 18) pūgas *Z* ‖ Servilius sic compellat *Fr. Dousa sub init. notar. ad Lucil. p.* 203 *ed. Patav. a.* 1735, *CLachmann ad Lucr.* VI 1067 *et sic certe scribere debebat Ennius cf. Ritschelium opusc.* II 640 *sq.* ‖ *Post versum hunc extremum lac. statuit Vahlenus* ‖ [sic.] L. Aelium] *Giphanius:* sic. t. aelium *OΠN* sic. taelium *Y* .sic teliū *T* sic aelium *B* sicaelium. *Q* si celum *Z* ‖ (§ 5) *totam om. X* ‖ 38 stolonem *Y pr.* ‖ feruntq. ennium *BT* ‖ q; *Z* = que *QO* q̃ *o* ‖ 39 semetipso *BONTY* se ipso *Π* ‖ 40 ipsius Q.] ipsiusq; (*s.* q.) *QZBNT* ipsiusq. q. (q. *sup. lin. add.*) *n* ‖

V. (*lemm.*) 2 tollerandi *O pr. N* ‖ (§ 1) 4 ad phitia *Π* ad pitia *in ras. Z* ad picia *B* apicia *Q* apicia *q* ‖ ferme totius *Π* ‖ 6 leba**am *Z* ‖ atticum *XOΠN* ‖ 7 boetia *BXOΠN* boecia *Q* ‖ 8 ualetudine *N* ‖ 9 opressum *X* ‖ (§ 2) Tunc] = *b* (tc̃): tõ *B* ‖ alioqui *OΠN* aliquin *q* aliqui *Q* ‖ 10 ppere *Z* ‖ *f.* visere *Thysius* ‖

nosque de more, quem in locum cumque iret, secuti sumus. Et ubi ad aedes, in quis ille aegrotus erat, pervenimus, videmus hominem doloribus cruciatibusque alvi, quod Graeci ‘κόλον’ dicunt, et febri simul rapida adflictari gemitusque ex eo conpressos erumpere spiritusque et anhelitus e pectore eius evadere, non dolorem magis indicantes quam pugnam adversum dolorem.

Post deinde, cum Taurus et medicos accersisset conlocu- 3
tusque de facienda medella esset et eum ipsum ad retinendam patientiam testimonio tolerantiae, quam videbat, perhibito stabilisset, egressique inde ad vehicula et ad comites rediremus: ‘vidistis’ inquit Taurus, ‘non sane iucundum spectaculum, sed cognitu tamen utile, congredientes conpugnantesque philosophum et dolorem. Faciebat vis illa et natura morbi, quod erat suum, distractionem cruciatumque membrorum, faciebat contra ratio et natura animi, quod erat aeque suum: perpetiebatur et cohibebat coercebatque infra sese violentias effrenati doloris. Nullos eiulatus, nullas conplorationes, ne ullas quidem voces indecoras edebat, signa tamen quaedam, sicut vidistis, exsistebant virtutis et corporis de possessione hominis pugnantium.’

Tum e sectatoribus Tauri iuvenis in disciplinis philosophiae 4
non ignavus: ‘si tanta’, inquit, ‘doloris acerbitas est, ut contra

QZBXOΠN

12 egrotus ille *Z* ‖ 13 albi *BZ* (*sq. fere* 4 *litt. lac., cui* C *inscr.*) *Πo* alba *O* abbi σ ‖ Gr *Q* ‘*v. c.* κοῖλον. *f.* κοιλίαν’ σ ‖ 14 affictari *Z* ‖ conp̄sos *X et ut vid. Q pr.* complexos *n* complexus *N* ‖ 15 hanelitus *QZ pr. in ras. XON* anelit’ *B* ‖ 16 dolere mag *B* dolerem ag *b* ‖ iudicantes *O pr.* ‖ aduersus *BΠ* ‖ (§ 3) 17 accessisset *q* accerbisset *Q* accersisset et *X* ‖ collocutusque *Π* conloquutusq; *N* conlocutusquę *X* colloqutusq. *B* cū locutusq; *Q* conlocatusque *O pr.* ‖ 18 facienda* (˜) *X* ‖ medella] = σ: medela *QBΠN* ‖ eam *Π pr.* ‖ 19 tole*|rantiae *X* tollerantiae(tie *Z*) *ZO pr. N* ‖ 20 ad vehicula et ad comites] cum taurus (tauro *q*) *sq.* 8 *fere litt. lac. Q* ‖ redimus *X pr.* ueniremus *Π* ‖ 22 philosophoꝝ *B* ‖ 23 illā *B* ‖ ullā et naturā *Z* ‖ naturā orbi *Q pr.* ‖ suum — quod erat] *post* quod erat *om. Z* ‖ 24 contractio et *X* ‖ 25 aeque] *om. X* eq̃ *B* ‖ suum perpetiebatur. *Z* ‖ 26 cohercebatque *QΠ* coercebat q̃ *B pr.* cohercebat *Z* ‖ intra *O pr. Π* ‖ infra* sese *X* ‖ uiolentia *B* uiolenti|es *Z* ‖ eff****nati *X pr.* ‖ heiulatus *BΠN* beiulatus *Z* ‖ 27 nulla *Z* ‖ conpl*orationes (a) *X* ‖ 28 sicut quaedam *X* ‖ exhistebant *X* ‖ corporis] *f.* doloris *c* ‖ (§ 4) 31 est] set *X pr.* ‖

voluntatem contraque iudicium animi nitatur invitumque hominem
cogat ad gemendum confitendumque de malo morbi saevientis, cur
dolor aput Stoicos indifferens esse dicitur, non malum? cur
deinde aut stoicus homo cogi aliquid potest aut dolor cogere,
cum et dolorem Stoici nihil cogere et sapientem nihil cogi posse
dicant?'

5 Ad ea Taurus vultu iam propemodum laetiore, delectatus
enim videbatur inlecebra quaestionis: 'si iam amicus', inquit, 'hic
noster melius valeret, gemitus eiusmodi necessarios a calumnia
defendisset et hanc, opinor, tibi quaestionem dissolvisset; me
autem scis cum Stoicis non bene convenire, vel cum Stoa potius.
Est enim pleraque et sibi et nobis incongruens, sicut libro quem
6 super illa re composuimus, declaratur. Sed ut tibi a me mos
geratur, dicam ego 'indoctius', ut aiunt, 'et apertius', quae fuisse
dicturum puto sinuosius atque sollertius, si quis nunc adesset
Stoicorum; nosti enim, credo, verbum illud vetus et pervolgatum:

Ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον.'

Atque hinc exorsus de dolore atque de gemitu Stoici aegro-
7 tantis ita disseruit: 'Natura', inquit, 'omnium rerum, quae nos
genuit, induit nobis inolevitque in ipsis statim principiis, quibus
nati sumus, amorem nostri et caritatem, ita prorsus, ut nihil
quicquam esset carius pensiusque nobis quam nosmet ipsi, atque

---

QZBXOΠN

32 nitantur *X* ‖ 33 cogat] = (*litt.* at *in ras.*) *x* ‖ 34 stoicvs *o* ‖

35 deinde*** *X* ‖ potest] posse *Z* ‖ 37 dicant̃ (˜ *ut vid. add. q*) *Q* ‖ (§ 5) 38 iam] *om. Π* ‖ prope modum *QZO* ‖ Delectat' *x:* Delect*t' *X* ‖ 39 enim iam *X ex sil. ϛe* ‖ si* (c) *X* ‖ hic] *om. X* ‖ 40 ad calūpnia *Z* ‖ 41 defendisse *X* defendis sit *Q pr.* ‖ 42 bene] *om. Z* ‖ Stoa] *Thysius g:* stoica ‖ Stoica potius disciplina *e* ‖ 43 et* nobis (a) *O* ‖ 44 supra *QZBO pr. Π* ‖ ea *BXOΠN* ‖ (§ 6) 45 inductius *X* ‖ 46 diciturū *X* ‖ sinuos ios *X pr.* ‖ 47 et] *om. Π* ‖ puuolgatum *O* ‖

48 *Aristoph. ran. v.* 1445 *Ddf.* ‖ Gr. *Q* ‖ ΠΟϹ *B pr. Π* ‖ ΠΟϹΙΠΕ *X pr.* ‖ ΚΙ *B* ‖ σαφέστερον] *Aristophanes, HStephanus spec. em. p.* 92 *sq., Thysius, g* (*Cobetus Mnem. n. s.* 7, 97): ϹаΦΕϹΤΕΡΟΝ (ϹаΦΕ-ΤΕΡΟΝ *ZB*) ΛΕΓΕ (аΕΓΕ *X* .аΕtΕ. *B*) *libri, atque inde Mich. Apost. prov.* II 64[a], *Arsen.* III 39, *edd.* ‖ 49 de dolore] = *qx*: dedolore *o* dolore *ZX* 7 dolore *Q* dedolere *O* ‖ egr*tantis *X* ‖ (§ 7) 51 que] *add. x* ‖ 53 esset] *om. X* ‖ nosmetipsi *QBXOΠN* ‖

hoc esse fundamentum ratast conservandae hominum perpetuitatis, si unusquisque nostrum, simul atque editus in lucem foret, harum prius rerum sensum adfectionemque caperet, quae a veteribus philosophis ʽτὰ πρῶτα κατὰ φύσιν᾽ appellata sunt: ut omnibus scilicet corporis sui commodis gauderet, ab incommodis omnibus abhorreret. Postea per incrementa aetatis exorta e seminibus suis ratiost et utendi consilii reputatio et honestatis utilitatisque verae contemplatio subtiliorque et exploratior commodorum incommodorumque dilectus: atque ita prae ceteris omnibus enituit et praefulsit decori et honesti dignitas ac, si ei retinendae obtinendaeve incommodum extrinsecus aliquod obstaret, contemptum est; neque aliud esse vere et simpliciter bonum nisi honestum, aliud quicquam malum, nisi quod turpe esset, existimatum est. Reliqua omnia, quae in medio forent ac neque honesta essent neque turpia, neque bona esse neque mala decretum est. Productiones tamen et relationes suis quaeque momentis distinctae divisaeque sunt, quae ʽπροηγμένα᾽ et ʽἀποπροηγμένα᾽ ipsi vocant. Propterea voluptas quoque et dolor, quod ad finem ipsum bene beateque vivendi

---

QZBXOΠN

54 esse] est *Q* ẽẽ quod *X* ‖ fundamentum ratast] *No:* fundamentum rata est *QB* fundamentum rata *Z* fundatast conseruandae *OΠ* fundata est. conseruandę *x* fundatast conseruante *X* ‖ 55 si∗unusq. (n) *X* sum' quisq; *Q* ‖ simuletq; *ZB* ‖ 56 auetteribus *x* autteribus *X* ‖ 57 τὰ] ΙΛ *X* ‖ taptakatafisin *Π* ‖ omnibus] *ras. totidem fere litt. in Q* ‖ 58 commodis—incommodis] comodis *Z* ‖ 59 exorta e] exortę *X* exorte *Zb* exore *B* ‖ 60 ratio st *Z* ratio est *QXON* ‖ et] *om. X* ‖ utendi] = utn̄di *q:* utuli *ut vid. Q* ‖ utilitatis quae uero *X* ‖ 61 subtilior q̄ *B* ‖ et exploratior] et exploratio *Q* exploratio ϰ ‖ commodorum incommodorumque] *RBentley* (*mus. phil.* 35, 634), *IHOnions journ. of philol.* XI 1882 *p.* 78: comm(com *Z*)odorumque *libri* commodorum quoque μ ‖ 62 atque ita] *om. B* ‖ 63 deori *Q* ‖ optinendamue *ZB* ‖ 64 incomodū *Z* ‖ aliquid *X* ‖ contentū *Z* ‖ neque] ne *X* ‖ 65 esset *x* ‖ 66 quod et *XO* ‖ ēe *Z* ‖ 67 in] *om. B* ‖ neque honesta—esse] *om. Q* ‖ 69 relaxiones *B* remotiones *aut* reiectiones (*cf. Cic. de fin.* III § 52) *HStephanus spec. emend. p.* 198 ‖ monentis *O* ‖ 70 Gr. *Q* ‖ προηγμένα] ς (*HStephanus l. l. p.* 197): ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ *ZBXON* ‖ proegumena|saia. proegoymena *Π* ‖ Ετ *Z* ET *B:* EΓ *b* KAI *N* CAI *O* CΛI *X* ‖ ἀποπροηγμένα] ς (*Stephanus*): ΑΠΟΠΡΟΗ(Ε *XO*)ΓΟΥΜΕΝΑ *BXON* ΑΠΟΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝ. *Z* ‖ 71 beatoq. *X* ‖

pertinet, et in mediis relicta et neque in bonis neque in malis
8 iudicata sunt. Sed enim quoniam his primis sensibus doloris voluptatisque ante consilii et rationis exortum recens natus homo inbutus est et voluptati quidem a natura conciliatus, a dolore autem quasi a gravi quodam inimico abiunctus alienatusque est: idcirco adfectiones istas primitus penitusque inditas ratio ipsi post addita convellere ab stirpe atque exstinguere vix potest. Pugnat autem cum his semper et exsultantis eas opprimit obteritque et parere
9 sibi atque oboedire cogit. Itaque vidistis philosophum, ratione decreti sui nixum, cum petulantia morbi dolorisque exsultantia conluctantem, nihil cedentem, nihil confitentem, neque, ut plerique dolentes solent, eiulantem atque lamentantem ac miserum sese et infelicem appellantem, sed acres tantum anhelitus et robustos gemitus edentem, signa atque indicia non victi nec obpressi a dolore, sed vincere eum atque obprimere enitentis.

10 Sed haut scio', inquit, 'an dicat aliquis, ipsum illud, quod pugnat, quod gemit, si malum dolor non est, cur necesse est gemere et pugnare? Quia enim omnia, quae non sunt mala, molestia quoque omni non carent, sed sunt pleraque noxa quidem magna et pernicie privata, quia non sunt turpia, contra naturae tamen mansuetudinem lenitatemque opposita sunt et infesta per obscuram quandam et necessariam ipsius naturae consequentiam.

QZBXOΠN

72 pertinent *x* ‖ (§ 8) 73 quom *N* qđ *Q* quoniam in *X* ‖ hiis *Z* ‖ 74 uoluptatib;q. *X pr.* ‖ 75 ītus *b* ‖ a natura] natura *XOΠN* ‖ 76 ab graui *X* a*graui (d) *O* ‖ quodam] *om. Π* quod *ZB* quo *Q* ‖ inimico] *om. QZB* ‖ 77 poenitusque *X* ‖ inclitas *Z* ‖ ipsi post] *dubitanter h:* ipsi *QZB* post *XOΠN* ‖ 78 styrpe *Z* ‖ uis *X pr. O pr. ΠN* ‖ pugna *X* ‖ 79 is *X* hiis *Z* ‖ exultantes *Q* ‖ (§ 9) 81 decretis uti *OΠ* decreti suti *o* ‖ sui nixum] *ub*nixum *X* subnixum *x* ‖ cōpetulantia *Π* conpetulantia *XO pr.* ‖ 82 conluc*tantem (i) *X* ‖ cedentem *Π* edentem *O* ‖ 83 heiulantem *XOΠN* hieiulantem *Z in ras. B* ‖ 84 acres] egros *Q* ‖ agrestantū *ZB* ‖ anhelitus = *n:* han(*anh *O*)elitus *XON* anhelitu *QZB* ‖ 85 gemitu sedentē *Z* ‖ iudicia *Z* ‖ neque *ZXOΠ* ‖ 86 sed nitentis *X* ‖ (§ 10) 87 aliquid *Q* ‖ 88 dolor* (ē) *X* ‖ 90 caret *Z* ‖ noxia quidem *x* nox aquidem *ut vid. X* ‖ quid ē *Q* ‖ 91 magna] *om. X* ‖ natura *X* ‖ 92 mansuetudinem] = *N mg.:* consuetudinem *N* ‖ apposita *X* ‖ infesta] = *x:* festa|ta *X* ‖

Haec ergo vir sapiens tolerare et eluctari potest, non admittere omnino in sensum sui non potest: ἀναλγησία enim atque ἀπάθεια non meo tantum', inquit, 'sed quorundam etiam ex eadem porticu prudentiorum hominum, sicuti iudicio Panaetii, gravis atque docti viri, inprobata abiectaque est.

Sed cur contra voluntatem suam gemitus facere cogitur 11
philosophus Stoicus, quem nihil cogi posse dicunt? Nihil sane potest cogi vir sapiens, cum est rationi obtinendae locus; cum vero natura cogit, ratio quoque a natura data cogitur. Quaere etiam, si videtur, cur manu alicuius ob oculos suos repente agitata invitus coniveat, cur fulgente caelo a luminis iactu non sua sponte et caput et oculos declinet, cur tonitru vehementius facto sensim pavescat, cur sternumentis quatiatur, cur aut in ardoribus solis aestuet aut in pruinis inmanibus obrigescat. Haec enim et pleraque 12
alia non voluntas nec consilium nec ratio moderatur, set naturae necessitatisque decreta sunt.

Fortitudo autem non east, quae contra naturam monstri vicem 13
nititur ultraque modum eius egreditur aut stupore animi aut inmanitate aut quadam misera et necessaria in perpetiendis doloribus exercitatione: qualem fuisse accepimus ferum quendam in

---

QZBXOΠN

94 eluctari] μ: cuntari *Z* cunctari *QBXOΠN* ‖ 95 pot̉ G̉R ******. Non (enī atq.) *Q* ‖ ανααΓεcια *X* ανααΓΗcα *ZB* ‖ analgesia eminatq; apathianon. n̄ *Π* ‖ enim] eum *Z* ‖ αΠαθια *ZB* ‖ αΠαθιανον (. *N*) non *XΠN* ‖ 96 .Non *Z* ‖ ex eadem] = *x: om. XΠ* (ex eadem porticu *X m. rec. in mg.*) ‖ 97 secuti *Q* ‖ 98 adiectaq. *X* ‖ que] *om. Q fort. recte cf. adn. praef.* § 18 ‖ (§ 11) 100 nihil cogi nihil posse *B* ‖ posse cogi *Z* ‖ 101 cogi] *om. X* ‖ est] enī *Q* ‖ 102 uere *Z* ‖ quare *ZBXOΠ* ‖ 103 ab *O* ad *XNo* ‖ 104 inuetus conueniat (*sup. lin.* alīt inuitus couiueat) *X* ‖ fulgentē *QZB* ‖ aluminis *QZB* ‖ 105 ****tru *X pr.* tontru *Z* tonitruū (¯ *a q add. vid.*) *Q* ‖ facto sensim] factor sim *ZB* facto *Q* factṽ *q* ‖ 106 ster numentis *X* strnumentis *Q* sternutamentis *B ex sil. O m. rec.* ‖ *alterum* cur] = *x:* cum *X* ‖ ardoribus] *QZBXON:* ardore *Π* ‖ solus *X pr.* ‖ 107 aestu 7 *O* estu *B* ‖ īmanb; *Q* aut inmanibus *Z* ‖ (§ 12) Haec 7enim *Π* Haec et enim *O pr.* ‖ 108 oracio *Q* ‖ natureᵉ (*ex compendio* nᵉ = n̄e, *ut B fere scribere solet, et* nature *conflatum*) *Z* ‖ 109 decreata *X* ‖ (§ 13) 110 east] *N:* ea est ‖ vicem] *om. Q* uice *ΠO* ‖ 111 "egredit̆ "eius *Z* ‖

ludo Caesaris gladiatorem, qui, cum vulnera eius a medicis exsecabantur, ridere solitus fuit; sed ea vera et proba fortitudost, quam maiores nostri scientiam esse dixerunt rerum tolerandarum
14 et non tolerandarum. Per quod apparet, esse quaedam intolerabilia, a quibus fortes viri aut obeundis abhorreant aut sustinendis'.
15 Cum haec Taurus dixisset videreturque in eandem rem plura etiam dicturus, perventum est ad vehicula et conscendimus.

VI.

De aenigmate.

1 Quae Graeci dicunt 'aenigmata', hoc genus quidam ex nostris veteribus 'scirpos' appellaverunt. Quale est, quod nuper invenimus per hercle anticum, perquam lepidum tribus versibus senaris compositum aenigma, quod reliquimus inenarratum, ut legentium
2 coniecturas in requirendo acueremus. Versus tres hi sunt:

Semel minusne an bis minus sit nescio;
At utrumque eorum, ut quondam audivi dicier,
Iovi ipsi regi noluit concedere.

QZBXOΠNTY

115 uerba *ZB* ‖ fortitudost] *N* fortitudo st *O:* fortitudo est *QBXΠ* st] *om. Z* ‖ 116 maioris *Q pr. B, quod reciperem (et recepi h*[e]*), nisi dubitarem, an* maioris nostri *tamquam gen. sing. cum proximo voc.* scientiam *coniunxerint librarii* ‖ dixerunt scientiā ee *B* scientiam dixerunt *X* ‖ dixerū *Q ut vid.* dixerīt *q* ‖ tollerandarum *Z* toleranda *X pr.* ‖ 117 et non tolerandarum] *post* tolerandarum *om. QZB, in mg. add. o* ‖ (§ 14) tol(ll *Z*)erabilia *QZB* ‖ 118 a] *om. XOΠN* ‖ aborreant *O pr.* ‖ *ad* sustinendis *teste i* impares sint *adscripsit PLambecius* ‖ (§ 15) 119 Cum] = *z:* aut *Z* ‖ uidisset sustinetur quę (que *x*) *X* ‖ uiderer&urq. *O* ‖ 120 etiam] *om. Q* ‖

VI. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 enigmate *QXOΠN et sic plerique infra:* enegmate *ZB* ‖ (§ 1) 3 e*nigmata (i *ut vid.*) *X* enicmata *B* ‖ e *XOΠNTY* ‖ 4 appollauerunt *X pr.* appellauerunt *T* ‖ quod] quę *T* qui *Y* ‖ 5 herclę *X pr.* ‖ hercleanticum *Π* ‖ antiqū *Bo* antiquum *QZNTY* ‖ perquem *O pr.* ‖ senaris] ς: senariis *XO m. rec.* senatoris *QZBOΠNTY* ‖ 6 relinquimus *Z* ‖ 7 coniecta sinrequirendo *Z* ‖ *acueremus *X* ‖ (§ 2) hii *Z* ‖ 8 minusq; *B pr.* minus *Z* ‖ minusnean *X pr.* ‖ ne—minus] *post* minus *sup. lin. add. O* ‖ sit nescio] *IFreinshemius ad Flor.* I 7, 8: non sit (fit *Z*) s; scio *QZB* non sit sat scio *OΠNTY* non sat scio *X ex sil., Ascens. Par.* 1536, *g* sit non sat scio *e* ‖ 9 At] *h:* An ‖ ut quondam] quod *X* ‖ audivi] *utraque*

Hoc qui nolit diutius aput sese quaerere, inveniet quid sit in 3
M. Varronis de sermone Latino ad Marcellum libro
secundo.

VII.

Quam ob causam Cn. Dolabella proconsul ream mulierem veneficii confitentemque ad Ariopagitas reiecerit.

Ad Cn. Dolabellam, proconsulari imperio provinciam Asiam 1
obtinentem, deducta mulier Smyrnaea est. Eadem mulier virum 2
et filium eodem tempore venenis clam datis vita interfecerat atque id fecisse se confitebatur dicebatque, habuisse se faciendi causam, quoniam idem illi maritus et filius alterum filium mulieris, ex viro

---

QZBXOΠNTY

Colon. a. 1526: audiui ipsi ‖ dicier, Iovi ipsi regi] *edd. Colon.:* dicier ioui regi *XOΠN* dicierio uir egi *Y* dici erio uir egi *T* dici eri ouir|egi *Q* dici eri oui*|regi (r) *q* dici erio uiregi regi *B praeced.* 7 *fere litt. lac.* oui regi *Z* ‖ 10 uoluit *Z* ‖ concedere hoc *ZB* ‖ (§ 3) 11 hec *Y* ‖ nolit] *h:* noluit *QZB* nolet *XOΠNT* nollet *Y* ‖ q̄reret *QB* ‖ in] *om. ZTY* ‖ *Varr. de serm. Lat.* (ling. Lat. *male Bip.*) *ad M. Marcellum lib.* II *fr. p.* 189 *Bip., fr.* 54 *p.* 180 *Wilm.* ‖ 12 mercellum *X* macellium *Z* ‖

VII. *Exstat in TY; adhibuit Amm. Marc.* XXIX 2, 19 (*cf. Herm.* 8, 279) *et Ioann. Sarisb. Policr.* IV 11 *p.* 254 *sq. G., Valerii Maximi testimonio et ipso ex G. repetito, quod a c λ CKempfio ed. Val. Max. p.* 45; 607 *perspectum est* ‖ (*lemm.*) 2 CN. *N cf.* § 1: GN. *BXO* GN̄. *Π* .GN. *Q* .G.N. *Z* ‖ dola bella *Q pr.* dolo*bella *X* dolobella *N* ‖ proconsularē mulierem *B* ‖ 3 areopagitas *QOΠNx* areo pagitas *X* ‖ areopagi (*litt.* tas reiecerit *macula in pag. extr. haustis*) *Z* ‖ (§ 1) 4 Adgn. *Q* ‖ Cn.] *Io. Sarisb.* CN. *N:* gn. *Z* .gn. *XB* gn̄. *Π* .GN̄. *T* .g .n. *Y* P. *Val. Max. l.* § 8 *l. cf. ibi Kempfii adn. quemque l. Drumannum coll. AHaakh in Paul. RE* II 688, 7, *PWehrmann fast. praet. p.* 46, *Guil. Wegehaupt P. Corn. Dolab.* (*M.-Gladbach* 1880) *p.* 3 *sq.* ‖ 5 mulier] *om. Z* ‖ Smyrnaea] *Iul. Par. cod. Vat. corr.* smyrnea *NTY:* smirnea *xo* scmyrnea *Π* scmirnea *XO* Zmyrnaea *Val. Max.* (zmyrnea *Bern.*), *Par. V pr.* Smyrnensis *Sarisb.* smyrne *Q* si|nyrne *Z* ‖ Smyrnaea—mulier] *post* mulier *om. B* ‖ (§ 2) Eadem] *f.* ea quidem *c* ‖ 6 uenis *X pr.* ‖ vita] *om. Q* una *HIMüller mus. phil.* 21, 430; *Büttner-Wobst, at v. Plaut. Trucul.* II 6, 37 *v.* 518 *Sch., quem spernere non debebat Müllerus, vir ceterum non minus cautus quam sagax* ‖ interficerat *Z* ‖ atque—dicebatque] *om. QZB* ‖ 7 se] *om. Π atque idem s. alterum* se *om. T; sup. lin. add. Y* ‖ 8 quom *N* ‖ q̃m id (isdem *Z*) atq; id fecisse se confitebatur. (. *om. ZB*) dicebatq; illi maritus (*lin.* 13) *rell. om. QZB* ‖ ille *XY* ‖

priore genitum, adulescentem optimum et innocentissimum, exceptum
insidiis, occidissent. Idque ita esse factum, controversia non
3.4 erat. Dolabella retulit ad consilium. Nemo quisquam ex consilio
sententiam ferre in causa tam ancipiti audebat, quod et confessum
veneficium, quo maritus et filius necati forent, non admittendum
inpunitum videbatur et digna tamen poena in homines sceleratos
5 vindicatum fuisset. Dolabella eam rem Athenas ad Ariopagitas,
6 ut ad iudices graviores exercitatioresque, reiecit. Ariopagitae,
cognita causa, accusatorem mulieris et ipsam, quae accusabatur,
7 centesimo anno adesse iusserunt. Sic neque absolutum mulieris
veneficium est, quod per leges non licuit, neque nocens damnata
8 poenitaque, quae digna venia fuit. Scripta haec historiast in
libro Valerii Maximi factorum et dictorum memora-
bilium nono.

VIII.

Reditiones in gratiam nobilium virorum memoratu dignae.

1 P. Africanus superior et Tiberius Gracchus, Tiberii et C. Gracchorum pater, rerum gestarum magnitudine et honorum atque

---

QZBXOΠNTY

9 et innocentissimum] *add. o* ‖ 10 non erat] *om. TY* ‖ (§ 3) 11 r&tulit *O* ‖ concilium *Sarisb.* ‖ (§ 4) 12 quod] quia *T* ‖ 13 *f.* amittendum σ ‖ 14 inpunitum] *add. y* inpunitatum *O pr.* ‖ poena in] penā *Q* pena *q* ‖ *f.* poena homines—iuisset. *i* ‖ oẽs *X* ‖ sceleratas *O pr.* ‖ (§ 5) 15 dolebella *X* Dalabella *T* ‖ dolabelleam *B* dolabelleam *Z* ‖ athe*nas *X* atthenas *Q* ‖ ad Ariopagitas] *QY m. rec.:* ad areopagitas *ZBOΠN* adareo pagitas *x* adreo pagitas *X* adriopagi(y *T*)tas *TY* ‖ 16 exerciores q; *Z* ‖ (§ 6) ariopagite *Q:* areopagitae (te *B*) *ZBOΠN* adriopagitae *TY* ‖ areopagitae cognita *x* areo pagita ecognita *X* ‖ 17 acusatorem *ZTY* actores *Sarisb.* ‖ 18 cente*simo (n *s.* s) *X* centensimo *Y* ‖ abesse *v. l. ap. Sarisb.* ‖ (§ 7) 19 beneficium *QZBO pr. N* ‖ no*cens (s) *X* ‖ 20 penitaq; *Z* punitaque *QBTO rec.* ‖ quae digna] digna que *Q* ‖ (§ 8) historia st *O:* hi(y *ZT*)storia est *QZBΠNTYx* historia*| (š) *X* ‖ 21 *Val. Max. mem.* VIII 1 *amb.* 2 ‖ memorabilium] *om. XΠ* ‖ 22 nono] = *Sarisb.: om. B* nouo *Y* noue *T teste i* octavo *e et* VIIII *ex* VIII *ortum putans Kempfius l. l. p.* 45 *prob. m* 670 ‖

VIII. *Exstat in TY; hausit G. hoc caput ut praecedens, fonte tamen non indicato, ex Val. Max.:* § 1—4 *ex Val.* IV 2, 3, § 5 *et* 6 *ex Val.* IV 2, 1 *cf. m* 670 ‖ (*lemm.*) 2 dignate *O pr.* digna *Π* ‖ (§ 1) 3 P.] *om. Q; in mg. una cum numero capit. add. b col. caerul.; item, tamen ut* a *in* affricano *et ipsum a z add. vid., add. z* ‖ thibius *Q* tyberius *ZT et*

vitae dignitate inlustres viri, dissenserunt saepenumero de repu-
blica et ea sive qua alia re non amici fuerunt. Ea simultas cum **2**
diu mansisset et sollemni die epulum Iovi libaretur atque ob id
sacrificium senatus in Capitolio epularetur, fors fuit, ut aput eandem
mensam duo illi iunctim locarentur. Tum, quasi diis inmortalibus **3**
arbitris in convivio Iovis optimi maximi dexteras eorum condu-
centibus, repente amicissimi facti. Neque solum amicitia incepta,
sed adfinitas simul instituta; nam P. Scipio, filiam virginem habens **4**
iam viro maturam, ibi tunc eodem in loco despondit eam Tiberio
Graccho, quem probaverat elegeratque exploratissimo iudicii tem-
pore, dum inimicus esset.

Aemilius quoque Lepidus et Fulvius Flaccus, nobili genere **5**
amplissimisque honoribus ac summo loco in civitate praediti, odio
inter sese gravi et simultate diutina conflictati sunt. Postea populus
eos simul censores facit. Atque illi, ubi voce praeconis renuntiati **6**
sunt, ibidem in campo statim, nondum dimissa contione, ultro
uterque et pari voluntate coniuncti complexique sunt, exque eo
die et in ipsa censura et postea iugi concordia fidissime amicissime-
que vixerunt.

QZBXOΠNTY

sic complures codd. in sqq. ‖ 5 dignitatē *X* ‖ se(*s.* sae)pe numero *ZBOTY* ‖ 6 siuae *Y* ‖ quam *X in ras. ON* ‖ (§ 2) 7 diu mansisset] diuinasset (*sic*) *Z* diurnasset *g* ‖ mansissent *Q pr. X pr.* ‖ epulum] *om. Xϰg* ẹpulum *Π* ‖ Iovi] uini *T* ‖ 8 ẹpularetur *Π* ‖ 9 mensem *Xpr. O* ‖ iunctū *Z* ‖ (§ 3) . Tum] cū *Z* ‖ dies *X pr.* ‖ 10 opt|mi *Z* ‖ maxi *X* et maximi *x* ‖ dextæras *T* dex͂ta *Z* ‖ 11 facta *X pr.* ‖ 12 ad finitas *ZX* ad finitos *x* ‖ insecuta *x* ‖ (§ 4) P.] *om. X* ‖ 13 iam iam ς (*Linc.*) iamiam λ ‖ in loco] *om. T* ‖ 14 elegerat q̃ *B* ‖ 15 esset] *Q:* est ‖ (§ 5) 16 lepidius *T* lepidus lepidus *B* ‖ Flaccus] = *Val. Max. l. l.:* Nobilior *Liv.* XL 45 *sqq. eundemque indicat et Cic. de prov. cons.* § 21 *praenomine* M. *et Fest. s. v.* religiones praecipuae *p.* 285 b, 3 *M. litt.* or *in loco lacero servatis, unde Valerii Maximi ratione non habita* Nobilior *Gellio etiam obtrusurus erat AWvGeer de font. Plut. in vit. Gracchor.* (*Lugd. Bat.* 1878) *thes.* XVIII ‖ genere* (*s.* **) *X* ‖ 17 ac] *Q:* ad *ZB* et *rell.* ‖ proditio dio *Z* ‖ 18 se *T* ‖ confl***ati *X* ‖ (§ 6) 19 fecit *X pr.* ‖ facitatq; *Z* ‖ ubi voce] = *o:* ubiue *O* ‖ 20 constione *O pr.* constitione *Π* ‖ utro *ZB* ‖ ultra utraq; *Q pr.* ‖ 21 complexi sunt *f. recte cf. adn. praef.* § 18 *Π* ‖ ex que *o* ex quo *O* ‖ 22 in ipsa] = *x, sed poster. litt.* a *parte s. erasa s. detersa:* in ipso *X* ‖

IX.

Quae dicantur vocabula ancipitia; et quod honoris quoque vocabulum ancipiti sententia fuerit.

1 Est plurifariam videre atque animadvertere in veteribus
scriptis, pleraque vocabula, quae nunc in sermonibus vulgi unam
certamque rem demonstrent, ita fuisse media et communia, ut
significare et capere possent duas inter se res contrarias. Ex
quibus quaedam satis nota sunt, ut 'tempestas', 'valitudo', 'facinus',
2 'dolus', 'gratia', 'industria'. Haec enim fere iam vulgatum est
ancipitia esse et utroqueversus dici posse.

'Periculum' etiam et 'venenum' et 'contagium' non, uti nunc
dicuntur, pro malis tantum dicta esse, multum exemplorum huius-
3 modi reperias. Sed 'honorem' quoque mediam vocem fuisse et
ita appellatum, ut etiam 'malus honos' diceretur et significaret
4 iniuriam, id profecto rarissimum est. Quintus autem Metellus
Numidicus in oratione, quam de triumpho suo dixit, his
verbis usus est: Qua in re quanto universi me unum anti-
statis, tanto vobis quam mihi maiorem iniuriam atque
contumeliam facit, Quirites, et quanto probi iniuriam
facilius accipiunt quam alteri tradunt, tanto ille vobis
quam mihi peiorem honorem habuit; nam me iniuriam
ferre, vos facere vult, Quirites, ut hic conquestio,
5 istic vituperatio relinquatur. Honorem, inquit, peiorem

QZBXOΠN

IX: XVIIII *Z* ‖ (*lemm.*) 2 ancipita *X pr.* ‖ quid *Z* ‖ uocabū *X* ‖ 3 ancipi *Q pr.* ‖ fuerit] *in pag. extr. om. X* ‖ (§ 1) 5 nun *Z* ‖ 6 communia] *Iunt. cf.* XV 13 *lemm.; Th. Vogel de A. G. sermone* I *p.* 20; *ann. phil.* 111, 568; *HHagen in Bursian. nunt. ann. a.* 1873 *p.* 1413: incommunia *QBXOΠN cf. h[va]* 16 *sq.* in communi *e* (*g*μ) *cf. adn. sq.* ‖ in cōmmuni aut *verbis male dispestis Z* ‖ 7 dias *O pr.* ‖ 8 ″nota sunt ″satis *Π* ‖ ualetudo *XON* ‖ (§ 2) 9 ulgatum *O* ‖ 10 accipitia *O* accipia *X pr.* ‖ et—esse] *post* esse *omissa in mg. add. o* ‖ utroq; uersus *N* ‖ 12 tandem ϰ ‖ eiusmodi *ZBN* ‖ 13 repperias *ZXO pr. N* *repperias *Q* repperies *Πq* ‖ (§ 3) honore *Z* hoꝝ *Π pr.* ‖ mediam uoce *Zb* mediam in uoce *Q* mediam *B* ‖ 14 significatet *Q pr.* ‖ 15 est] *om. Q* ‖ (§ 4) .q. *N* ‖ 16 hiis *Z* ‖ 17 usus 7 qua *B* ‖ *Q. Caecilii Metelli Numidici or. de triumpho fr. p.* 275 *HM.*[2] ‖ re in *X* ‖ antistat *ZB* antistant *X* ‖ 18 tanto] in *X* ‖ nobis *Z* ‖ 19 facitis *Π* ‖ quirite s; *Z* ‖ ed *B* ‖ 22 ut] ul̓ *QZB* ‖ conquęstio *O* ‖ 23 isti*| (c ?) *X* illic *B* ‖ uituperatier *B* ‖

vobis habuit quam mihi; cuius verbi sententia est, quam ipse quoque supra dicit: 'maiore vos adfecit iniuria et contumelia quam me'.

Praeter huius autem verbi notionem adscribendam esse hanc 6 sententiam ex oratione Quinti Metelli existimavi, ut definiremus, Socratis esse decretum: 'κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι'.

X.

Quod 'aeditumus' verbum Latinum sit.

'Aeditimus' verbum Latinum est et vetus, ea forma dictum, 1 qua 'finitimus' et 'legitimus'. Sed pro eo a plerisque nunc 2 'aedituus' dicitur nova et commenticia usurpatione, quasi a tuendis aedibus appellatus. Satis hoc esse potuit admonendi gratia dixisse *** 3 propter agrestes quosdam et indomitos certatores, qui nisi auctoritatibus adhibitis non comprimuntur.

M. Varro in libro secundo ad Marcellum de Latino 4 sermone 'aeditumum' dici oportere censet magis quam 'aedituum', quod alterum sit recenti novitate fictum, alterum antiqua origine

---

QZB[u] XOΠN

(§ 5) 24 quam mihi] *κ*: quam gratiam mihi ‖ sentncia *Q* ‖ (§ 6) 27 notitionem *X* ‖ 28 ex] ex hac *Z* ‖ definiremus] *ς e:* desineremus *QZBXOΠNσ* ‖ 29 Socratis] *Socr. ap. Plat. Gorg. p.* 508 *B* καὶ ἃ Πῶλον αἰσχύνῃ ᾤου συγχωρεῖν, ἀληθῆ ἄρα ἦν, τὸ εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὅσῳπερ αἴσχιον, τοσούτῳ κάκιον *cf. p.* 489 *A* οὐ νόμῳ ἄρα μόνον ἐςὶν αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, οὐδὲ δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ φύσει ‖ KaKOION *B* ‖ EINM *Z* EI *O* ‖ aΔΓKEIN *X* aIKEIN *ZB* ‖ ἀδικεῖν—ἀδικεῖσθαι] aΔIKEICΘaI *O pr.* ‖ E *ZBXΠ* ‖ 30 aΔIKEICTaI *Π* ‖

X. (*lemm.*) 2 edituni' *Z* ‖ (§ 1) 3 Aeditumus *Π* ‖ (§ 2) 4 Sed] *om. Q* (*i h[e]*) ‖ 5 editus *Z* editiuus *O pr.* ‖ dicitur] .ea **** *Q del. i* ‖ commentitia *XN* ‖ quesi *O pr.* ‖ ad tuendis *Z* adtuendis *B* ‖ 6 appellat̃ *x* appellat** (is *ut vid.*) *X* ‖ appellatus satis *ZB* ‖ (§ 3) *in voc.* potuit *expl. B, in* admonendi *inc. B[u]* ‖ *lac. post* dixisse *indic. h[e], talibus fere verbis:* sed melius erit aliquot exempla addidisse *explendam* ‖ 7 propter] = σ: praeter *X κ ECAOtho* ‖ 8 non] *om. Z* ‖ (§ 4) 9 *Varr. de serm. Lat.* (*cf. c.* 6, 3 *adn.*) *ad M. Marcellum lib.* II *fr. p.* 189 *sq. Bip., fr.* 54 ([a]) *p.* 179 *sq. Wilm.* ‖ marcelliū *Z* ‖ 10 edit*tumū (. i) *q* editimum *ut vid. in litura Q* editūmū *Z* ‖ optere *Q* ‖ *ditu*um *X pr.* ‖

5 incorruptum. Laevius quoque, ut opinor, in Protesilaodamia 'claustritumum' dixit, qui claustris ianuae praeesset, eadem scilicet
6 figura, qua 'aeditumum' dici videbat, qui aedibus praeest. In IV in Verrem M. Tullii in exemplaribus fidelissimis ita inveni scriptum: Aeditumi custodesque mature sentiunt, in libris
7 autem hoc vulgariis aeditui scriptum est. Pomponi fabula atellania est, quae ita scripta est: Aeditumus. In qua hic versus est:

> Qui postquam tibi appáreo atque aeditumor in
> templó tuo.

8 Titus autem Lucretius in carmine suo pro 'aedituis' aedituentes appellat.

XI.

Errare istos, qui spe et fiducia latendi peccent, cum latebra peccati perpetua nulla sit; et super ea re Peregrini philosophi sermo et Sophocli poetae sententia.

1 Philosophum nomine Peregrinum, cui postea cognomentum Proteus factum est, virum gravem atque constantem, vidimus,

---

QZB^u XOΠNTY

12 incorrupt∗um *X* ‖ (§ 5) Laevius] *ON*ϰ (*cf. FOsann anal. crit. p.* 54; *FG Welcker griech. Trag. p.* 1368; 1372): leuius *QZB^u XΠ* liuius *x* ‖ *Laev. fr.* XII *Weich. PLR p.* 78 *cf. p.* 76 *sqq.*; *fr.* 21 *LM. ed. Catull. p.* 82 ‖ protes^i laodamia *B^u* prote silaodamia *X pr.* prothesilao damia *Π* Protesilaudamia *ubique restitui iubet HUsener ann. phil.* 91, 227 *sqq., huius loci, cuius vv. ll. ei non praesto erant, non immemor p.* 228 ‖ 13 claustri tumum *O* ‖ quid *O pr.* quod *Π* ‖ clautris *B^u* ‖ eademq; figura *Z* ‖ scilicet et figura *O pr. Π* ‖ 14 quaeditumū *O* ‖ ∗ęditumum (a˜) *X* ‖ (§ 6) In quarta in (*aut* IIII in) *Th. Vogel ann. phil.* 111, 573: in ‖ 15 *post* exemplaribus *sex fere litt. eras. in X* ‖ *Cic. in Verr.* II IV § 96 ‖ 16 ae(*s.* e)ditui *codd. Cic. superstites omnes* ‖ custodes qui *X* cu|fit desq; *B^u* custodes *in ras. z* ‖ maturę *OΠ* ‖ 17 uulgarus *Q* uulgarius *q* ‖ (§ 7) pomponii *QZΠN* pompinii *B^u* ‖ 18 atelliana *Π* ‖ quae—est] *post* est *om. Q* ‖ inscripta ϛe *vg.* ‖ *Pompon. Aedit. fr. p.* 225 *Ribb.*[2] ‖ 20 tibi] ubi *Non. s. v.* aedituor *p.* 75, 15 *M.* ‖ postquam appareo tibi *Bothius* tibi postquam appareo *Munkius* ‖ aedituor *Nonius* ‖ 21 tuo] *om. Nonius* ‖ (§ 8) 22 *Lucr.* VI 1275 *L. M.* (1273 *B.*) ‖ ∗aedituis (h) *X* ‖ *post* appellat *Lucretii versus* 1273 *med.* — 1275 *L.* (onerataque passim — aedituentes) *add. e, om.* ϰ ‖

XI. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 3 et] ex *x in ras.* ‖ sofocli *QZB^u O* sofoclis *x in ras.* sophocle *Π* ‖ 4 poet e *X pr.* ‖ (§ 1) 6 protheus *ΠTYo* ‖ factus *Π* ‖ contantem *ZB^u* ‖

cum Athenis essemus, deversantem in quodam tugurio extra urbem. Cumque ad eum frequenter ventitaremus, multa hercle dicere eum utiliter et honeste audivimus. In quibus id fuit, quod praecipuum auditum meminimus.

Virum quidem sapientem non peccaturum esse dicebat, etiamsi 2
peccasse eum dii atque homines ignoraturi forent. Non enim 3
poenae aut infamiae metu non esse peccandum censebat, sed
iusti honestique studio et officio. Si qui tamen non essent tali 4
vel ingenio vel disciplina praediti, uti se vi sua ac sua sponte
facile a peccando tenerent, eos omnis tunc peccare proclivius
existimabat, cum latere posse id peccatum putarent inpunitatemque
ex ea latebra sperarent; ‘at si sciant’, inquit, ‘homines, nihil 5
omnium rerum diutius posse celari, repressius pudentiusque pecca-
bitur’. Propterea versus istos Sophocli, prudentissimi poetarum, 6
in ore esse habendos dicebat:

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδέν, ὡς ἅπανθ᾽ ὁρῶν
Καὶ πάντ᾽ ἀκούων πάντ᾽ ἀναπτύσσει χρόνος.

QZB" XOΠNTY

7 attenis *Q* atthenis *q* ‖ diuersantem *X* ‖ tigurio *Z* ‖ 8 ercle *X* ‖ dicereũ *O* ‖ 9 honesta *QZB"* ‖ audiuimus. quibus *TY* ‖ precipuum *t* principuum *T* ‖ 10 auditu *f. recte To* ‖ (§ 2) 11 etiamsi — censebat] *post* dicebat *om. Π* ‖ 12 ignaraturi *TO* ignoturi *Q* ‖ forent] = *z;* ∗orent *Z* orent *Q* ēent *q* ‖ (§ 3) 13 poene *Q* pene *ZB"* penę *Y* pęnę *T* pooenae *X* ‖ aut] atq; *B"* ‖ censebat] *om. X* ‖ 14 officiosi (. *XΠT*) qui *XOΠTY* offitiosi qui *Z* ‖ (§ 4) 15 *prius* vel] *om. X* ‖ ut *N* ‖ *alterum* sua] *om. XOΠNTY* ‖ 16 eas *Z* ‖ oms̄ *QTY* ‖ pcliuis *Z* ‖ 17 existimabant] *Z* ‖ id—posse] *lin.* 19 *post* posse *om. O, in mg. add. o* ‖ putarent] peccarent *Q* ‖ impunitāq; *Z* ‖ (§ 5) 18 at] ς: ac ‖ si] = *add. x* ‖ 19 caelari *ΠN* celerari *Q pr.* celeri *O pr.* ‖ repressius] = σ: .se pressius *N* ‖ pdenti'q; (u *supra*) *B"* ‖ (§ 6) 20 ∗∗uersus (ad) *X* ‖ *nonne* pudentissimi ? ‖ potarum *X* ‖ 21 *in* dicebat *expl. TY* ‖ *Soph. Hipponoi fr.* 280 *p.* 155 *Nck. cf. Clem. Alex.* ςρωμ. VI *p.* 742 *Pott.; Stob. ecl. phys.* I 8, 17 ‖ 22 Gr *Q* Prostayta criptemedenos apantoron|kaipantakoyonpantanaptysseicronos *Π* ‖ ΤΑΓ|ΤΑΚΡΥΠ ΤΕΜΗ ΑΕΝωCΑ|ΠΑΝΤ.ΟΡΟ(ω *x*)Ν *X* ‖ ΚΑΡΥΠΤΕ *Z* κρύπτεται *v. l. Stob. August. et Harl.* ‖ ΜΗ.ΔΕΝ *Z* ΜΗΔΕ|Ν *B"* ‖ ἅπανθ᾽] *v. l. ap. Stob.* ΑΠΑΝΤ(. *N*)*ZB"ON:* ὁ πάνθ᾽ *Clem., Stobaei Vat. Aug. Escor.* ‖ 23 ΠΑΝΤΑ *XON:* ΑΝΤΑ *ZB"* ‖ ΠΑΝΤΑΝΑΠΤΥCCΕΙ *ZB"ON:* ΠΑΝΤΑΝΑΠΤΙCCΕΙ *X* ‖ ἀναπτύσει *Stobaei Harl.* ‖

7 Alius quidam veterum poetarum, cuius nomen mihi nunc memoriae non est, Veritatem Temporis filiam esse dixit.

XII.

Faceta responsio M. Ciceronis amolientis a se crimen manifesti mendacii.

1 Haec quoque disciplina rhetorica est, callide et cum astu res
criminosas citra periculum confiteri, ut si obiectum sit turpe
aliquid, quod negari non queat, responsione ioculari eludas et rem
facias risu magis dignam quam crimine. Sicut fecisse Cice-
ronem scriptum est, cum id, quod infitiari non poterat, urbano
2 facetoque dicto diluit. Nam cum emere vellet in Palatio domum
et pecuniam in praesens non haberet, a P. Sulla, qui tum reus
3 erat, mutua sestertium viciens tacita accepit. Ea res tamen, prius-
quam emeret, prodita est et in vulgus exivit, obiectumque ei est,
4 quod pecuniam domus emendae causa a reo accepisset. Tum
Cicero, inopinata obprobratione permotus, accepisse se negavit
ac domum quoque se empturum negavit atque 'adeo', inquit,
verum sit, accepisse me pecuniam, si domum emero'. Sed cum
postea emisset et hoc mendacium in senatu ei ab inimicis obice-
retur, risit satis atque inter ridendum: 'ἀκοινονόητοι', inquit,

---

QZB^u XOΠN

(§ 7) 24 XII *in mg. X* ‖ Alius** (*s.* *** = q* *s.* q**) *X* ‖ quidem *O* ‖ nunc] *om. Z* ‖

XII: *num. nota h. l. caret X cf. c.* 11, 7. *Adhibuit* § 2 *sqq. Ioann. Sarisb. Policrat.* V 15 *p.* 323 *G.* ‖ (*lemm.*) 2 Faceta *x* Face**ta (r*) *X* ‖ ciceronis m. *Π pr.* ‖ a se] *om. B^u* ‖ trim̄ *X pr.* ‖ mendatii *QΠ* ‖ (§ 1) 3 est] *om. X* ‖ hastu *O* ‖ astu res] = *x:* aestuares *X* ‖ 4 criminossas *X pr.* ‖ si] = *z:* sibi *Z* ‖ 5 nqat (u e supra) *B^u* nequeat *Z* ‖ iocularıae ludas *B^u* ‖ 6 risum *Z* ‖ crimīe ne *Z* ‖ 7 uerbano *X pr.* ‖ 8 que] *om. B^u* ‖ dictu *Π pr.* ‖ (§ 2) 9 inpresens *Z* ‖ a. p. *B^u* .a.p. *Z* ‖ tunc *Z Sar.* ‖ 10 mutuo *Π Sar.* ‖ mutuasses|terciū *B^u* ‖ ses terciū *Q* ‖ uicies *XΠNo Sar.* íni**|ens *Z* íniti|ens *z* ‖ tacita] = *ICuiacius ad D.* II 14, 47, 1 *opp.* I 823 *ed. Ven.* 1758 *cf. opp. post.* (*Lut. Par.* 1758) IV 1, 1139: tacitae *q* tacite se *Sar.* ‖ (§ 3) 11 emeretur *Sar.* ‖ in] *om. X* ‖ 12 causam *Z* ‖ (§ 4) 13 cycero *Π* ‖ ob(p *OΠ*)probatione *ZOΠ* exprobratione *Sar.* ‖ 14 ac—negavit] *post* negavit *om. X, in mg. add. x* ‖ se] *om. B^u* ‖ 15 conpostea *X* ‖ 16 mendatium *ZXΠN* ‖ ab inimicis] = *Sar.:* abamicis *QZB^u* ‖ 17 ἀκοινονόητοι] = *CFHermann vind. Iuven. Gott.* 1854 *p.* 13 *sq.; adn. ad Iuv.* VII 218 *in*

ʻhomines estis, cum ignoratis, prudentis et cauti patrisfamilias esse, quod emere velit, empturum sese negare propter competitores emptionisʼ.

XIII.

ʻIntra Kalendasʼ cum dicitur, quid significet, utrum ʻante Kalendasʼ an ʻKalendisʼ an utrumque; atque inibi, quid sit in oratione M. Tulli ʻintra oceanumʼ et ʻintra montem Taurumʼ et in quadam epistula ʻintra modumʼ.

1 Cum Romae a consulibus iudex extra ordinem datus pronuntiare ʻintra Kalendasʼ iussus essem, Sulpicium Apollinarem, doctum hominem, percontatus sum, an his verbis: ʻintra Kalendasʼ ipsae quoque Kalendae tenerentur, dixique ei, me iudicem videlicet datum Kalendasque mihi prodictas, ut intra eum

---

QZBᵘXOΠN

praef. ed. p. XXVII: AKOINON|HTOI *Π ἀκοινονοητοὶ ςκ ἀκοινώνη(s. ι)τοι ςe ἀνοικονόμητοι HStephanus spec. em. p.* 166 *sq. cf. Bentleius ad Hor. serm.* I 3, 65; *mus. phil.* 35, 634 Gr *Q* (imprudentes *Sar.*) ‖ 19 se empturum esse *Sar.* ‖ se *Π* ‖ cōpetn̄tiores *Bᵘ* cōpetitiones *Z* ‖ 20 emptiones *Bᵘ pr.* ‖

XIII: XIII. capitulum. XIII. *Bᵘ* (ĩcipit lib) XVIII. *Z; inde a* Nam (*cf. adn.*) tres § 7 *lin.* 32 — in feriis § 10 *extr. exstat in TY; adhibuit Non. s. v.* intra *p.* 530, 12 *M. cf. ann. phil.* 85, 779; 797 ‖ (*lemm.*) 2 calendas *ZBᵘ et sic passim libri per hoc caput cf. adn. lin.* 7 ‖ qui *X pr.* ‖ ante] an *X* ‖ an] **** an *Q* ‖ 3 anūtrum (que *om.*) *X* ‖ orationem tulli *QZ* ‖ tullii *BᵘXOΠN* ‖ 4 intra] *om. Z* ntra (i *post* i *om.*) *Q pr.* ‖ occeanum *ZΠ* ‖ taurum montem *Π* ‖ et] *om. Q* ‖ in] *om. Bᵘ* ‖ (§ 1) 6 roma** (*s.* ***) *X pr.* ‖ 7 Kal. *Π* kal. *ZBᵘO* Kaľ *X et aut sic aut* kľ *in loco maculoso q* caľ *Q* .KL. *N ac similiter et* Kľę *et* Kľas *et* Kľis *et* Kľrum (*Π lin.* 117) *et* Kalē (*O lin.* 44 ante Kalē) *et* Kaľas (*Π lin.* 114) *et* Kaľis (*Π lin.* 52) *codd. passim per hoc caput cf. adn. lin.* 2 ‖ esset *X* ‖ suppliciū appollinarē *Z* apollinarem sulpicium *Π* ‖ 8 pconctatus *Q* percunctatus *Π* perconat' *ZBᵘ* ‖ sum an in] = *bᵘ:* sumam *Bᵘ* ‖ sūmam *Z* ‖ hiis *Zbᵘ* ‖ ueb *Bᵘ pr.* ‖ int *Z* ‖ 9 dixq; (i) *Bᵘ* dixitq; *X* ‖ ei, me iudicem uidelicet datum] iudicē *ante* uidelicet *in archet. excidisse ratus h:* ei me uidelicet datum *ZBᵘXOΠN* ei uidelicet datum *Q* ei me uidelicet datum iudicem *n in mg.* ς ei, iudicem me datum *Wesenbergius ap.* μ ei videlicet, datum me *Th. Vogel ann. phil.* 111, 574 ‖ 10 kal (. *ΠN*) quae *O pr. ΠN* ‖ prodictas] = *κ; HStephanus spec. em. p.* 119 *sq.;* 134; *VAcidalius et Muretus ad Tac. ann.* II 79: predictas *q* productas *e* ‖

2 diem pronuntiarem. 'Cur', inquit, 'hoc me potius rogas quam ex
istis aliquem peritis studiosisque iuris, quos adhibere in consilium
3 iudicaturi soletis?' Tum illi ego ita respondi: 'Si aut de vetere',
inquam, 'iure aut recepto aut controverso et ambiguo aut novo et
constituto discendum esset, issem plane sciscitatum ad istos, quos
4 dicis; sed cum verborum Latinorum sententia, usus, ratio explo-
randa sit, scaevus profecto et caecus animi forem, si, cum
5 haberem tui copiam, issem magis ad alium quam ad te'. Audi
igitur', inquit, 'de ratione verbi quid existimem, sed eo tamen
pacto, ut id facias, non quod ego de proprietate vocis disseruero,
sed quod in ea re omnium pluriumve consensu observari cogno-
veris; non enim verborum tantum communium verae atque pro-
priae significationes longiore usu mutantur, sed legum quoque
ipsarum iussa consensu tacito oblitterantur'.

6 Tum deinde disseruit, me et plerisque aliis audientibus, in
hunc ferme modum: 'Cum dies', inquit, 'ita praefinita est, ut
iudex 'intra Kalendas' pronuntiet, occupavit iam haec omnes opinio,
non esse dubium, quin ante Kalendas iure pronuntietur, et id
tantum ambigi video, quod tu quaeris, an Kalendis quoque iure
7 pronuntietur. Ipsum autem verbum sic procul dubio natum est
atque ita sese habet, ut, cum dicitur 'intra Kalendas', non alius
accipi dies debeat quam solae Kalendae. Nam tres istae voces 'intra,
citra, ultra', quibus certi locorum fines demonstrantur, singularibus
8 aput veteres syllabis appellabantur 'in, cis, uls'. Haec deinde

---

QZB^uXOΠNTY

(§ 2) 12 est udiosisq. *X* e̦st-udiosisq. *x* ‖ adbibere *Q pr.* ‖ 13 ita ego *X* ego *Z* ‖ (§ 3) aut̃ *X pr.* ‖ deuertere *X* ‖ 14 ambuo *Q* ‖ 15 dicendum *Z* ‖ esset se in planū *Z* essetis se in planie *B^u* esset isse in plane *b^u* ‖ (§ 4) 16 explorā** *B^u pr.* ‖ 17 ce[i]|cus (*in mg.* ci[or]) *B^u* cetus *Z* ‖ (§ 5) 19 existimen (. *N*) *QN* ‖ se|deo *O pr.* ‖ 20 parto *X* ‖ id] *om. N* ‖ ppriaetate *X* ‖ vocis] *om. XOΠN* ‖ 21 pluriumne *Q* ‖ 22 comunium *Z* ‖ 23 significatione *X* significationis *B^u pr.* ‖ usum utanť *Z* ‖ uitantur *Q* vitiantur *c* ‖ 24 oblitteṛrantur *X* ‖ (§ 6) 25 de inde *X* ‖ 27 pronunciat *ZB^u* ‖ om̄is *O* ‖ 28 pronuntiatur *O pr.* pronuncia**|e̦tur *X* ‖ (§ 7) 30 sic] si *Z* ‖ 32 incipi *ZB^u* ‖ *A voc.* Nam (= *y litt.* N *in mg. appicta* Iam *Y*) *inc. TY* ‖ 34 ueteeres *X* ‖ appellantur *T* ‖ in cis uls] *litt. maiusc. exhibent libri fere omnes, lac. rel. om. X:* IN. S̃. CI. S̃. UL. S̃. *x* ‖ UĨS. *Z* V** (*s.* ***) *Q* Vl *in ras. q* ‖ (§ 8) hee *Z* ‖

particulae quoniam parvo exiguoque sonitu obscurius promebantur,
addita est tribus omnibus eadem syllaba, et quod dicebatur ‘cis
Tiberim’ et ‘uls Tiberim’ dici coeptum est ‘citra Tiberim’ et
‘ultra Tiberim’; item quod erat ‘in’, accedente eadem syllaba,
‘intra’ factum est. Sunt ergo haec omnia quasi contermina iunctis 9
inter se finibus cohaerentia: ‘intra oppidum’, ‘ultra oppidum’,
‘citra oppidum’, ex quibus ‘intra’, sicuti dixi, ‘in’ significat: nam 10
qui dicit ‘intra oppidum’, ‘intra cubiculum’, ‘intra ferias’, non
dicit aliud quam ‘in oppido’, ‘in cubiculo’, ‘in feriis’.

‘Intra Kalendas’ igitur non ‘ante Kalendas’ est, sed ‘in 11
Kalendis’, id est eo ipso die, quo Kalendae sunt. Itaque secun- 12
dum verbi ipsius rationem qui iussus est ‘intra Kalendas’ pro-
nuntiare, nisi Kalendis pronuntiet, contra iussum vocis facit: nam, 13
si ante id fiat, non ‘intra’ pronuntiat, sed ‘citra’. Nescio quo 14
autem pacto recepta vulgo interpretatio est absurdissima, ut ‘intra
Kalendas’ significare videatur etiam ‘citra Kalendas’ vel ‘ante
Kalendas’, nihil enim ferme interest. Atque insuper dubitatur, an 15
Kalendis quoque pronuntiari possit, quando neque ultra neque citra,
set, quod inter haec medium est, ‘intra Kalendas’ pronuntiandum sit.

QZB[u] *XOΠNTY*

35 quom *N* ‖ 37 *sq.* tyberim *quater ZT* ‖ et uls Tiberim] *om. X* et ul. tiberim *B*[u] et ultyberim *Z* et ultra tiberim *Q* ‖ et ultra Tiberim] *om. X* ‖ 38 quę *T* (*ex Q affert i*) *i* ‖ in accidente *T* ‖ accidente *Z* ‖ 39 fractum *Z* ‖ fēm ÷ fractum est *B*[u] ‖ (§ 9) 40 se] de *Q* ‖ finibus] sillabis *T pr.* ‖ opidum *ubique h. l. Q pr. passimque alii* ‖ 41 ex quibus—oppidum] *post* oppidum *om. T* ‖ (§ 10) 42 ***** intra cubiculum (ex***) *Q* ‖ cubilum *Π* ‖ (§ 11) 44 igitur|g (i) *B*[u] ‖ est] *om. XOΠ* ‖ 45 id est ***** (id est) *X* ‖ (§ 12) 46 iusus *X pr.* uisus *O pr.* ‖ pronunciari *ut vid. Q pr.* ‖ 47 nis* *X pr.* ‖ (§ 13) 48 pronunciet *X* ‖ cura *X pr.* ‖ (§ 14) nesci *B*[u] *pr.* ‖ autem quo *Π* ‖ 49 pecto *X pr.* ‖ uulga *X pr.* ‖ 50 uideanť *Q* uideať|ur *B*[u] ‖ 51 nihil] nisi *Z* ‖ (§ 15) adque *O pr. Π pr.* ‖ an Kalendis] *s.* an kl̄is *QZB*[u] *o, quod afferendum erat h*[va] 63, 179 .an. Kalendis *N:* ante Kalendis (Kal̄is *Π*) *XOΠ* an ante Kalendas *ϰ vg.* (*h*[e] *merito castigatus a* μ) anne Kalendis μ ‖ 52 quando] quum μ, *at v. h*[va] 63 ‖ citra] *om. X pr.* ‖ 53 est] *om. Q* ‖ kalende *Z* kelende *B*[u] ‖ *post* Kalendas *add.* si kalendis (kal. *Z*) *QZB*[u] id est Kal (Kal̄ *X* Kl̄ *O*) *XOΠ* = id est kalendis *s.* calendis *edd.* idesto. Kal. *N* scilicet Kalendis *h*[e]; *del. h* ‖ sit] est *Π pr.* ‖

16 Sed nimirum consuetudo vicit, quae cum omnium domina rerum, tum maxime verborum est.'

17 Ea omnia cum Apollinaris scite perquam atque enucleate disputavisset, tum ego haec dixi: 'Cordi', inquam, 'mihi fuit, priusquam ad te irem, quaerere explorareque, quonam modo veteres nostri particula ista, qua de agitur, usi sint, atque ita invenimus Tullium in tertia in Verrem scripsisse istoc modo: Locus intra oceanum iam nullus est, neque tam longincus neque tam reconditus, quo non per haec tempora nostrorum hominum libido iniquitasque pervaserit.
18 Intra oceanum dicit contra rationem tuam; non enim vult, opinor, dicere, 'in oceano': terras enim demonstrat omnis, quae oceano ambiuntur, ad quas a nostris hominibus adiri potest, quae sunt 'citra oceanum', non 'in oceano'; neque enim videri potest insulas significare nescio quas, quae penitus esse intra aequora ipsa oceani dicuntur'.

19 Tunc Sulpicius Apollinaris renidens: 'non me hercule inargute', inquit, 'nec incallide opposuisti hoc Tullianum: sed Cicero intra oceanum, non, ut tu interpretare, 'citra oceanum'
20 dixit. Quid enim potest dici 'citra oceanum' esse, cum undique

---

QZB^u XOΠN

(§ 16) 54 nimium *Π* ‖ (§ 17) 56 Ea] & *X* ‖ appollinaris *Z* apolinaris *Q pr.* ‖ scitepe quam *ZB^u* ‖ enucleatī *x* enucleatiter* (t) *X* ‖ 57 haec] *om. X* ‖ 58 a te *q* ‖ explorare. quęnam modo *X* ‖ quonam] conam *O pr.* q̃m (*i. e.* quoniam) *Z* ‖ 59 ita] *om. Q* ‖ 60 intcia *Q* inter cia *X* ‖ scripsis *Z* ‖ isto *Q* (. *N*) est (ē *OΠ*) aut *OΠN* est autem *X* ‖ *distinguendi notam om. OΠN* ‖ *Cic. in Verr. or.* II iii § 207 ‖ 61 locus. *N* lacus *X* ‖ occeanū *ZB^u et sic passim libri per sqq.* ‖ tam longincus neque] *post* neque *om. Cic. Lagom.* 42 ‖ longinquus *ZXΠN* = *libri Cic. ex sil. editorum* ‖ 62 reconditus] = *x:* recondicit *tum* quo non—dicit *lin.* 64 *om. X* ‖ 63 persuaserit *Z* ‖ (§ 18) 65 oceano *X* ‖ demostrat *Q* ‖ oms *Q* = oēs *B^u pr.* ‖ 66 quae—potest] *post* potest *om. Q* ‖ 68 quasq; penitus *O pr.* ‖ īt *Q* ‖ *ęquora (ę) *X* equorea *Z* ‖ (§ 19) 70 Tum *Π* ‖ sulpitius *Z* suspici' *Q* ‖ appollinaris *Z* ‖ rinidens *Π* ‖ meercule *x* mercule *QZN* $\overset{i}{m}$ $\overset{z}{h}$ercle *B^u* in hercule *O* ‖ 71 $\overset{c}{n}$ *B^u* ‖ callide *QZB^u* ‖ 72 non uitu *ZB^u* ‖ interpretaret *X pr.* ‖ (§ 20) 73 p$\overset{z}{o}$t d$\overset{i}{i}$c *Q* ‖ citra] *om. Q* citro *O* ‖ esse] *om. Q* ‖

oceanus circumscribat omnis terras et ambiat? Nam 'citra' quod est, id extra est; qui autem potest 'intra' esse dici, quod extra est? Sed si ex una tantum parte orbis oceanus foret, tum quae terra ad eam partem foret, 'citra oceanum' esse dici posset vel 'ante oceanum'; cum vero omnis terras omnifariam et undiqueversum circumfluat, nihil citra eum est, sed, undarum illius ambitu terris omnibus convallatis, in medio eius sunt omnia, quae intra oras eius inclusa sunt, sicuti hercle sol non citra caelum vertitur, sed in caelo et intra caelum'.

Haec tunc Apollinaris scite acuteque dicere visus est. Sed 21
postea in libro M. Tullii epistularum ad Servium Sul-
picium sic dictum esse invenimus intra modum, ut 'intra
Kalendas' dicunt, qui dicere 'citra Kalendas' volunt. Verba haec 22
Ciceronis sunt, quae adposui: Sed tamen, quoniam effugi
eius offensionem, qui fortasse arbitraretur, me hanc
rem publicam non putare, si perpetuo tacerem, modice
hoc faciam aut etiam intra modum, ut et illius volun-
tati et meis studiis serviam. Modice dixerat hoc faciam, 23
id est cum modo aequo et pari; deinde, quasi hoc displiceret 24

QZB^u XOΠN

74 oceanum circum scribat *X* ‖ 75 id extra] dextra *X* in dextra *O pr. Π* ‖ id ÷ extra ÷ *Z* ‖ intesse *Z* ‖ 76 si] *sup. lin. o* ‖ or|orb *B^u* ‖ oceanus*** *X* ‖ tum quae—foret] = *i in adn. Z* (*Lugd. mai.*) *et X* (*min.*) *permut.: om. ZΠN & O* ‖ 78 undiq; uersum *Z* undiq; uersu *Q* undiq;—uersus *q* ‖ 79 circunfluat *N* ‖ contra *Q pr. OΠ* ‖ eum] *lac.* 5 *fere litt. rel. om. Z* ‖ 80 conuallitis *X pr.* circumvallatis μ (603 *cf.* 589) ‖ **sunt (in) *O* ‖ 81 horas *ZB* ‖ inclausa *X pr.* ‖ ercle *X* ‖ vertitur—caelum] *post* caelum *om. X:* uertitur. sed in celo et in celum *x in mg.* ‖ in|tra *Q* intra (, *add. z*) *Z* ‖ (§ 21) 83 Seppostea *X* ‖ 84 aepistolarum *O* ‖ seruinū *Z* ‖ 85 sicut *XΠ* sic ut *O* sic** *x* (*iterum ad Z refert i, quae ad X spectant*) ‖ sicut dictum est, esse *i cf. adn. sq.* ‖ ē ēē *Q* ‖ ut intra] intra *O pr. Π* .Intra *Q* ĩ *B* ‖ (§ 22) *Cic. epp.* IV 4, 4 ‖ 87 quom *N* ‖ effugi] *sup. lin. add. b^u* ‖ 88 offensionem] *ed. Paris. a.* 1536, *Cicero:* occasionem ‖ 89 rem publicam] *Cicero* = Remp. *ed. Paris. a.* 1536: rem im(*s.* ī)perite *ZB^u XOΠN* rem imptire *Q* ‖ si] *om. Π* ‖ perpetuo non *Z* ‖ modice—intra] *ante* modum *om. X, in mg. add. x* ‖ 90 aut *B^u* ‖ 91 ineis *Z* ‖ (§ 23) dixerat. hoc id *N* ‖ hoc faciam] *om. O* ‖ faciam] *e: om.* (*cf. adn. duas praec.*) ‖ 92 ae quo *X* ‖ **ri *X pr.* ‖ (§ 24) *litt.* dis *in* displiceret *sup. lin. add. x* ‖

et corrigere id vellet, addit: aut etiam intra modum, per quod ostendit, minus sese‾id facturum esse, quam quod fieri modice videretur, id est non ad ipsum modum, sed retro paululum et citra modum.

25 In oratione etiam, quam pro P. Sestio scripsit, intra montem Taurum sic dicit, ut non significet ‘in monte Tauro’,
26 sed ‘usque ad montem cum ipso monte’. Verba sunt haec ipsius M. Tullii ex ea, qua dixi, oratione: Antiochum Magnum illum maiores nostri magna belli contentione terra marique superatum intra montem Taurum regnare iusserunt; Asiam, qua illum multarunt, Attalo, ut is
27 in ea regnaret, condonarunt. Intra montem, inquit, Taurum regnare iusserunt, quod non proinde est, ut ‘intra cubiculum’ dicimus, nisi videri potest id esse intra montem, quod est intra regiones, quae Tauri montis obiectu separantur.
28 Nam sicuti qui ‘intra cubiculum’ est, is non in cubiculi parietibus, sed intra parietes est, quibus cubiculum includitur, qui tamen ipsi quoque parietes in cubiculo sunt, ita, qui regnat intra montem Taurum, non solum in monte Tauro regnat, sed in his etiam regionibus, quae Tauro monte clauduntur.

29 Num igitur secundum istam verborum M. Tullii similitudinem, qui iubetur ‘intra Kalendas’ pronuntiare, is et ante Kalen-

---

QZB^uXOΠN

93 et corrigere] = *q:* 7 corriget 7 corrige *Q* ‖ additauit etiam *Π* ‖ 94 sese] *e:* sepe *QZB^uXΠ* sępe *ON* ‖ quod] *om.* *B^u* ‖ (§ 25) 97 quē *X pr.* ‖ p*festio (p) *X* ꝑfessio *B^u* processṣto *q* ꝑcessio *Q* possessio *Z* ‖ 98 non] *om.* *B^u* ‖ (§ 26) 99 sint *X pr.* ‖ 100 qua] = σ: quā *Q* que (*non* qua) *Z* quae *O* ‖ *Cic. pro P. Sest. or.* § 58 ‖ Antiochum Magnum] = *lemm. schol. Cic. Bob.* ‖ Magnum illum] = *Cic. Par.* 7794: illum Magnum *v. l. ap. Cic.* ‖ 101 illo *QZB^u* illa *b^u* ‖ terram *Z* ‖ 103 asia quā *Q* asia q; *q* ‖ adtalo *B^u* ad talo *Q* ‖ athalantis in ea *Z* ‖ 104 regnaret in ea condonauerunt *libri Cic.* ‖ (§ 27) monntem *X pr.* ‖ 105 ꝑinde (*sic*) *O* ‖ uti *Π* ‖ 107 sepantur *Q* supantur *Π* spantur *X* ‖ (§ 28) 108 estis *Z* est (is *om.*) *B^u* ‖ cubiculiṣ *Q* ‖ 109 parietes *X* pa|parietes *B^u* ‖ 110 intra montem—regnat] *post* regnat *om.* *X* ‖ 111 Taurum non solum in monte] *post* montem *om. X, sup. lin. add. x* ‖ hiis *Z* ‖ ‖ 112 montē *Z* ‖ (§ 29) 113 Num] Non *X* Nam *Q* ‖ 114 iube *Q* iubet *q* ‖ intra] *om.* *B^u* ‖

das et ipsis Kalendis iure pronuntiare potest? Neque id fit quasi privilegio quodam inscitae consuetudinis, sed certae rationis observatione, quoniam omne tempus, quod Kalendarum die includitur, 'intra Kalendas' esse recte dicitur.

XIV.

'Saltem' particula quam vim habeat et quam originem.

'Saltem' particula quam haberet principem significationem 1
quaeque vocis istius origo esset, quaerebamus. Ita enim primitus 2
factam esse apparet, ut non videatur, sicuti quaedam subplementa
orationis, temere et incondite adsumpta. Atque erat, qui diceret, 3
legisse se in grammaticis commentariis P. Nigidii, 'saltem'
ex eo dictum, quod esset 'si aliter', idque ipsum dici solitum per
defectionem, nam plenam esse sententiam: 'si aliter non potest'.
Sed id nos in isdem commentariis P. Nigidii, cum eos 4
non, opinor, incuriose legissemus, nusquam invenimus.

Videntur autem verba ista 'si aliter non potest' a signi- 5
ficatione quidem voculaę huius, de qua quaerimus, non abhorrere.
Set tot verba tamen in paucissimas litteras cludere, inprobae
cuiusdam subtilitatis est. Fuit etiam, qui diceret, homo in libris 6
atque in litteris adsiduus, 'saltem' sibi dictum videri u littera
media extrita: 'salutem' enim ante dictum, quod nos 'saltem'
diceremus. 'Nam cum alia quaedam petita et non impetrata sunt,

---

QZB^u XOΠN

115 et in ipsis *Π* ‖ 116 insitae *XOΠ* ‖ certae] *c:* certa ‖ rationis observatione] ratione *X* ‖ obs'uare *Z* ‖ 117 quoniam] = 'q̃m *v. c.*' σ: quom *N* ‖ 118 recte] *om. ZB^u* ‖

XIV: XIIII Saltem ꝑticl̄a. XV cū lectitarem' *in pag. extr., tum in init. p. sq.* XIIII. *ut assolet, B^u* ‖ (*lemm.*) 2 origenē *X pr.* ‖ (§ 1) 3 particulā *x* particu *X* ‖ principe *ZB^u* ‖ (§ 2) 5 non] *om. Π* ‖ subplementa] *X:* supplementa ‖ 6 assupta *Z* ‖ (§ 3) ad quę *Π* ‖ 7 se] *om. QX* ‖ grām̄atis *Q* ‖ pnigidii *Q* ‖ *Nigidii 'spuriis et affictis' inseruit IRutgersius VL* III 16 *p.* 288 ‖ 8 solutum *O pr.* ‖ 9 sententiam] orationem *Π* ‖ potest a significatione s; id *Z cf. lin.* 12 ‖ (§ 4) 10 hisdem *QB^uOΠN* hiisdem *Z* ‖ pnigidii *Q* nigidii *XOΠN* ‖ 11 nonpinor *X pr.* ‖ incurio selegeremus *X pr.* ‖ (§ 5) 13 uocule** huius (* s) *Q* ‖ aborrere *O pr.* aberrare *X* ‖ abhorreres (. *B^u*) et tot *ZB^u* ‖ 14 ducere *B^u* ‖ 15 cui' (dam *om.*) *Z* ‖ (§ 6) 16 salutem] = *x:* saltem *X* ‖ 18 poetita *X* ‖ et] *om. Z* ‖ inperata *X pr.* ‖

tum solemus', inquit, 'quasi extremum aliquid petituri, quod negari minime debeat, dicere 'hoc saltem fieri aut dari oportere', tamquam salutem postremo petentes, quam impetrari certe et obtineri sit
7 aequissimum'. Sed hoc itidem non inlepide quidem fictum, nimis tamen esse videtur commenticium. Censuimus igitur amplius quaerendum.

XV.

Quod Sisenna in libris historiarum adverbis huiuscemodi saepenumero usus est 'celatim', 'vellicatim', 'saltuatim'.

1 Cum lectitaremus historiam Sisennae adsidue, huiuscemodi figurae adverbia in oratione eius animadvertimus, cuimodi sunt haec: 'cursim', 'properatim', 'celatim' 'vellicatim', 'saltuatim'.
2 Ex quibus duo prima, quia sunt notiora, exemplis non indigebant, reliqua in historiarum sexto sic scripta sunt: Quam maxime celatim poterat, in insidiis suos disponit. Item alio in loco: Nos una aestate in Asia et Graecia gesta litteris

---

QZB^u*XOΠNTY*

19 aliquid] *in mg. add. b*^{u} ‖ adpetituri *b*^{u} ‖ negare *ZB*^{u} ‖ 20 dare *N* ‖ oportere] *in mg. add. o* ‖ 21 certe quam īpetrari *B*^{u} ‖ et obtineri] *om. B*^{u} ‖ optinere *X pr.* ‖ (§ 7) 22 ididem *Z* ‖ 23 commentitium *B*^{u}*N* cōmentium *Z* ‖

XV = *Π in lemm. tabula; ipsum cap. cum praeced. cohaerens numero caret in Π, S. Germ.* 643 *m. pr. Exstat in TY; adhibuit Non. s. v.* celeratim *p.* 87, 2; properatim *p.* 153, 14; vellicatim *p.* 187, 32 *et fort. s. v.* saltuatim *p.* 168, 9 *M. cf. k* 31; *h ann. phil.* 85 *p.* 716 *sqq.;* 722 *sq.* ‖ (*lemm.*) 2 aduerbiis *QZB*^{u}*Πx* ‖ sepe numero *QZB*^{u} ‖ sepe nūmerdu|sus *X* ‖ 3 caelatim *X* ‖ vellicatim] *om. X:* uellatim *OΠ* ‖ salutatim *X* ‖ (§ 1) 4 lectitarem *X* ‖ historiam] *cf. HPeter VHRR p.* CCCXXVIII, *qui propter* cursim *et* properatim *adverbia* § 1 *sq. usque ad voc.* indigebant *Sisennae rell. inseruit* (*fr. inc. ex hist.* 137 *p.* 296): historias *Π* istorias *x* istoria *X* ‖ sisenne (si *dilucidius in mg. repetitum*) *B*^{u} sysennię *T* ‖ adsiduę *X pr. O* ‖ .assidue huiuscemodi *Π* ‖ 5 cuiusmodi *ΠTY* ‖ cui modis in hec *QZ* cuimodis ī h̔ *B*^{u} ‖ 6 sint *ONTY* ‖ cur sim *X pr.* ‖ salutatim *TY* ‖ (§ 2) 8 inistoriarum *X* ‖ *Sisennae hist. lib.* VI *fr.* 126 *p.* 294 *Pet.* ‖ historiarum lib. V *Nonius s. v.* celeratim ‖ Quo magis celeratim poterant insidiis *codd. Non.* ‖ 9 cęlatim *Π* ‖ poterant *N* ‖ suis *TY* ‖ *Sisennae hist. lib.* VI *fr.* 127 *Pet. l. l.; exhibet Nonius et s. v.* saltuatim *et s. v.* vellicatim *ll. ll.* (*utrumque locum confudit Quicheratius; inde Onions ad priorem tantum locum de Harleiano rettulit*) ‖ 10 historiarum *Non. p.* 187 historiae lib. I *id. p.* 168 *num ex* UI = li I *ortum?*) ‖ etate *Q* aetate *codd. Non. ap. G.-R. p.* 168, *eiusd. Lugd. p.* 187;

idcirco continentia mandavimus, ne vellicatim aut saltuatim scribendo lectorum animos impediremus.

QZBᵘXOΠNTY

'una estate forsitan debet esse quia Tunc fiunt bella vel una etate uno seculo' *gloss. marg. in Non. Harl.* ‖ Graecia et Asia *Non. p.* 187 ‖ et in *Bᵘ* ‖ gretia *Z* ‖ literis gesta *Π* ‖ 11 *f.* continenter *IBongarsius* ‖ ne∗ (*s.* ∗∗) *X* ‖ vellicatim] = *Harl. m. pr. Non. l. l.:* bellicatim *codd. Non. p.* 168 (*cum Harl. m. alt.*) uillicatī *Z* uellicitatim *Π* ‖ ac *T Non.* ‖ salutatim *ZBᵘTY* ‖ *Deficit Bᵘ usque ad lib.* XIII *c.* 5.

Expl̄ l̄ XIII. Incipiūt Cap̄. lib. XIIII. ⁊ ·I· (*rubr. col.*) | Quinto decimo conmentario hec sunt *post lemm. indicem:* Inc̄. lib̄. XIII'· ⁊ Cap̄. I. *Q* ‖ Quinto decimo Incipit lib. XIIII. | comentario hec sunt *tum a rubricatore inscr.* Incipit lib̄ XIIII. *m. rec. huic folio inscr.;* A. Gel., *proxime sequenti* Lib. XIIII. In libris typis editis inscriptus. XIII. *Z* a. GELLII NOCTI|V̄ ATTICAR̄ LIB. XIII EXPL'; INCIP̄. | XIIII; XIIII LBRO (*sic*) CŌMENTARIO | HAEC INSUNT *X post lemm. tab. inscr. carent ZX* ·A· GELLII NOCTIV̄ ATTICARV̄ LIB' XIIII (/· in impr. XII *m. rec. in mg.*) EXPLICITVS INCIPIT LIB. /·XIIII. (/· in Impr. XIII *m. rec. in mg.*) QVINTO DECIMO CŌMENTARIO HAEC INSVNT *post lemmata un. lin. vac. rel., cui m. rec. inscriptum est:* Liber XIII. *O* Agellii noctium atticarum liber XIII expl̄. Cōmentario. XIIII. h' inst̄. *post lemm.* AGellii noctium atticarum liber XIIII. incipit. *Π* A. GELLII. NOCTIVM ATTICARVM. LIBER. XIII. EXPLICITVS. QUATUO (QUARTO *n*) DECIMO. COMMENTARIO. HAEC. INSVNT *post lemm.* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XIIII. INCIPIT | FELICITER. | *N* ‖

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER TERTIVS DECIMVS.

I.

Inquisitio verborum istorum M. Tulli curiosior, quae fuit in primo Antonianarum libro 'multa autem inpendere videntur praeter naturam etiam praeterque fatum'; tractatumque, an idem duo ista significent, fatum atque natura, an diversum.

1 Marcus Cicero in primo Antonianarum ita scriptum reliquit: Hunc igitur ut sequerer properavi, quem praesentes non sunt secuti; non ut proficerem aliquid, neque enim sperabam id nec praestare poteram, sed ut, si quid mihi humanitus accidisset, multa autem impendere videntur praeter naturam etiam praeterque fatum, huius diei vocem testem reipublicae relinquerem meae perpetuae erga se voluntatis. Praeter

---

QZXOΠN

LIB. XIII c. I. (*lemm.*) 2 tullii *QZXΠ* ‖ cusior *X pr.* ‖ 3 antoniarum *Π* ‖ (libro) *i* ‖ 4 p̄ter (que *om.*) *Q* ‖ factum *X* ‖ 5 factum *QX* ‖ (§ 1) 6 Parchus (P *rubr. col. add. q*) *Q* ‖ antoniarum *Π* ‖ *Cic. or. Phil.* I § 10 ‖ 7 uti *Z pr.* ‖ ut sequerer] inserere *Π* ‖ sequaerer *N* serer *O pr.* ‖ quem] q. *sup. lin. Cic. Vat.* ‖ 8 sicuti *Z* ‖ 9 neque] nec *Cic. V* ‖ enim] = *Cic. V al.: om. codd. Cic. Bamb. et Tegerns.* ‖ 10 mihi] *om. Z* ‖ multa—fatum] *ex Cic. afferunt Serv. ad Aen.* IV 653; *Lact. Plac. ad Stat. Theb.* III 205 ‖ autem] enim *Π* ‖ autem impendere] mihi imminere *Serv.* ‖ 11 videntur] = *Cic. V, Lact.*: uidebantur *Cic. rell., Serv.* ‖ etiam] = *Cic. V: om. Cic. rell., Serv.* et *Lact.* ‖ p̄ter que *x* p̄ter quȩ *X* praeter *Lact.* ‖ 12 factum *Cic. Bamb. Teg., Serv. Hamb.* ‖ *post* fatum ***** *O* ‖ huius tamen diei *Cic. V* ‖ 13 erga] $\overset{i}{\text{ga}}$ *X pr.* ‖

naturam, inquit, praeterque fatum. An utrumque idem 2 valere voluerit fatum atque naturam et duas res καθ' ἑνὸς ὑποκειμένου posuerit, an vero diviserit separaritque, ut alios casus natura ferre videatur, alios fatum, considerandum equidem puto, atque id maxime requirendum, qua ratione dixerit, accidere multa humanitus posse praeter fatum, quando sic ratio et ordo et insuperabilis quaedam necessitas fati constituitur, ut omnia intra fatum claudenda sint, nisi illud sane Homeri secutus est:

Μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον Ἄιδος εἰσαφίκηαι.

Nihil autem dubium est, quin violentam et inopinatam mortem 3 significaverit, quae quidem potest recte videri accidere praeter naturam.

Sed cur id quoque genus mortis extra fatum posuerit, neque 4 operis huius est explorare neque temporis. Illud tamen non 5 praetermittendum est, quod Vergilius quoque id ipsum, quod Cicero, de fato opinatus est, cum hoc in quarto libro dixit de Elissa, quae mortem per vim potita est:

Nam quia nec fato, merita nec morte peribat,

tamquam in faciendo fine vitae, quae violenta sunt, non videantur e fato venire. Demosthenis autem, viri prudentia pari atque 6 facundia praediti, verba idem fere significantia de natura atque

---

QZXOΠN

(§ 2) 14 An—fatum] *post* fatum *om. Q* ‖ 15 factum *X* fatum∗ (q;) *Z* ‖ GR *Q* ΚΑΤΑΕΝΟCΥ ΠΟ ΚΕΛ|ΜΕΝΟΥ *X* kata enos ypokeimenoy *Π* ‖ ΚΑΤ *Z* ΚΑΤΑ *N* ἀνθ' *SGerm.* 643 ς ‖ 16 posuerit] *om. X pr.* πεπρωμένην posuerit *SGerm.* πεπρωμένην καὶ φύσιν posuerit ς posuerunt *distinctionis nota sq. om. Z* ‖ an] tam *QZ* ‖ 17 alios] alio *O pr.* ‖ fa∗tum (c) *X* ‖ equidem—requirendum] *post* considerandum *om. X pr.* ‖ 18 id maxime] ad maxime *Z* admaxime *Q* ‖ 19 humanitus—quando] *in ras., cuius litt. extr.* lis *fuerunt, x, ut X praecepisse videatur proxime sqq.* ‖ fa∗tum (c) *in ipsa ras. x* ‖ 20 necee sit affati *Z* necessit a∗fati (tis *x*) *X* ‖ 21 claudenda—μοῖραν] *in ras. x* ‖ sunt *X pr.* ‖ omeri *X* homini *Z* ‖ *Hom. Il.* XX 336 ‖ 22 ΜΕ *Z* ‖ ΜΗRΑΤΙΠΕΡ *X* ‖ ΑΕΙΔΟC *OΠN* ΔΕΙΑΟC *X* ΔΕΥΔΟC *Z* ‖ ΕΙCΑΦΙΚΗΛΙ *Π* ‖ (§ 3) 23 uole(ę *x*)ntā *X* uiolęntā *X m. rec.* ‖ 24 quidā *X* ‖ (§ 4) 26 cur id] urit *O pr.* ‖ genus∗ (q) *O* ‖ factū *Z* ‖ 27 operis—neque] *post* neque *om. Z* ‖ (§ 5) tā *Q* ‖ 28 id] ad *X* ‖ 29 facto *X* ‖ hęc *Π* ‖ *Verg. Aen.* IV 696 ‖ 30 de|lissa *Q pr.* ‖ mortē ꝑ ui *X* morte ꝑ uī *x* ‖ 31 merito *Π Verg. Bern. c* ‖ (§ 6) 33 pru∗dentia *X* ‖ 34 fere] = *x*: fe *X* ‖ significantiam *Z* ‖ atqui *X pr.* ‖

fato M. Cicero secutus videtur. Ita enim scriptum est in oratione illa egregia, cui titulus est ὑπὲρ στεφάνου: Ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι νομίζων μόνον γεγενῆσθαι, τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον περιμένει· ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι, ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν
7 ἀποθνήσκειν βουλεύσεται. Quod Cicero 'fatum' atque 'naturam' videtur dixisse, id multo ante Demosthenes 'τὴν
8 πεπρωμένην' et 'τὸν αὐτόματον θάνατον' appellavit. 'Αὐτόματος' enim 'θάνατος', quasi naturalis et fatalis, nulla extrinsecus vi coactus venit.

II.

Super poetarum Pacuvii et Accii conloquio familiari in oppido Tarentino.

1 Quibus otium et studium fuit, vitas atque aetates doctorum hominum quaerere ac memoriae tradere, de M. Pacuvio et
2 L. Accio tragicis poetis historiam scripserunt huiuscemodi: 'Cum Pacuvius', inquiunt, 'grandi iam aetate et morbo corporis diutino adfectus, Tarentum ex urbe Roma concessisset, Accius tunc, haut parvo iunior, proficiscens in Asiam, cum in oppidum venisset, devertit ad Pacuvium comiterque invitatus plusculisque ab eo

---

QZXOΠN

35 fato] *om. Q* ‖ 36 cui** *X* ‖ *Demosth. or. de cor.* § 205 *p.* 296 *R.* διαφέρει δὲ τί; ὅτι (*om. Aug. alt. Dem.*) ὁ μὲν *etc.* ‖ ὑπὲρ—θάνατος] *lin.* 43 GR. *Q* ‖ 37 ΓΟΝΕΥCΙΝ. ΟΜΙΖω *N* ‖ νομίζων] ϛε *Demosthenes:* ΝΟΜΙΖω *ZXOΠ cf. adn. praec.* ‖ ΤΕΤΕΝΗC|ΘΛΙ *X* Γ|ΕΓΕΝΕCΟΜΤΟΝ *Z* ‖ ΘΕCΕΙΜaΡΜΕΜ(Ν *x*)ΗΟ *X* ‖ 38 aΥΤΟΜΤΟΝ *Z* ‖ ΤaΝaΤΟΝ *X* ‖ ΠΡΙΜΕΝΕΙ *Z* ‖ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙΟ ΔΕΚaΤΤΙΠaΤΡΙaΛΙ *X* ‖ 39 τῇ] ΤΙ *OΠN* ‖ ΜΕ *Z* ‖ ΤaΥΤΗ|ΝΕΠΙΔΕ ΙΝΔΟΥΛΕΥ ΟΥCaΝa|ΠΟΘΝΗCΚΕΙΝ *X* ‖ ΕΡΙΔΕΙΝ *O* ‖ ΔΟΥaΕΥΟΥCaΝ aΠΟΘΝΕCΚΕΙΝ ΒΟΥΛΕΙCΕΤaΙ *Z* ‖ 40 aΠΟΘΝΗCΚaΙΝ *O* ‖ ἐθελήσει *Demosthenes* ‖ (§ 7) Cicero] uero *Π* ‖ 41 ΤΕΝ *ZΠ* ‖ 42 *num* εἱμαρμένην*?* πεπρωμένην *tum esset pro gloss. habendum, quod genuinam scripturam amovisset* ‖ et] *Z:* ΚΑΙ *OΠN* ‖ ΚaΤΤΟΝ *X* ‖ ΤΟΝaΥΤΟΜaΤΟΜ ΤΟΝΘaΝaΤΟΝ *Z* ‖ (§ 8) Αὐτόματος enim] *om. Z* ‖ 43 fa*talis (c) *X* ‖ uico actus *X pr.* ‖

II. (*lemm.*) 2 attii *ex sil. Z* accidi *O pr.* accidii *Π* ‖ terentino *Q pr. Z* ‖ (§ 1) 3 et] est *Z* ‖ 4 paccuuio *XN* ‖ 5 L.] *om. QZ* ‖ actio *QXOΠ* ‖ poetis] penis *Z* phenis *Q* ‖ . huiuscemodi cū *Z* ‖ (§ 2) 6 paucuuius *Z* paccuiuius *X* ‖ diutina *Z* ‖ 7 urbę *O* ‖ actius *q* ‖ tunc (, *h. l. posuit h*) haut parvo] paruo tē *Π* haud paruo (haud *sup. lin. add.* tē *del.*) *π* ‖ aut *Z* ‖ 8 asia *ON* ‖ 9 diuertit *Π* ‖ comit*|q; (a) *Q* ‖ plusculis quę habeo (que ab eo *x*) *X* ‖

diebus retentus, tragoediam suam, cui Atreus nomen est, desideranti legit. Tum Pacuvium dixisse aiunt, sonora quidem 3
esse, quae scripsisset, et grandia, sed videri tamen ea sibi duriora paulum et acerbiora. 'Ita est', inquit Accius, 'uti dicis; neque 4
id me sane paenitet; meliora enim fore spero, quae deinceps scribam. Nam quod in pomis, itidem', inquit, 'esse aiunt in 5
ingeniis; quae dura et acerba nascuntur, post fiunt mitia et iucunda, sed quae gignuntur statim vieta et mollia atque in principio sunt uvida, non matura mox fiunt, sed putria. Relinquendum igitur 6
visum est in ingenio, quod dies atque aetas mitificet'.

III.

An vocabula haec 'necessitudo' et 'necessitas' differenti significatione sint.

Risu prorsus atque ludo res digna est, cum plerique gram- 1
maticorum adseverant, 'necessitudinem' et 'necessitatem' mutare longe differreque, ideo quod 'necessitas' sit vis quaepiam premens et cogens, 'necessitudo' autem dicatur ius quoddam et vinculum religiosae coniunctionis, idque unum solitarium significet. Sicut 2
autem nihil quicquam interest, 'suavitudo' dicas an 'suavitas', 'sanctitudo' an 'sanctitas', 'acerbitudo' an 'acerbitas', 'acritudo' an, quod Accius in Neoptolemo scripsit, 'acritas', ita nihil

---

QZXOΠN

10 trago ediam *X pr.* ‖, (§ 3) 11 Tc̄ *Π* cū *Z* ‖ paccuuiū *N* pacuuius *X pr.* ‖ 12 sed] = *x*: se *X* ‖ duri ora *X pr.* ‖ 13 paululum *Π* ‖ acerbi∗(*s.* ∗∗)ora *X* ‖ (§ 4) actius *Z* ‖ uti] = *π:* uti tu *Π* ‖ 14 sane me *X* ‖ *f.* molliora *Oiselius* ‖ (§ 5) 15 pomis est *QZOΠ* ‖ id idem *Z* utidem *X pr.* ‖ 16 post] p∗∗∗ *X pr.* ‖ mitia] *om. X* ‖ iocundịa *Π* ‖ 17 gignum tur *X* ‖ uita *Q* ueta *X pr.* u&̆a *O* ‖ sunt] *om. Q* ‖ (§ 6) 19 quot *Z* ‖

III: *lemma sic notatum lemmati capitis* V, *quod ei est* IIII, *postponit Π;* § 1 *et* 4 *sq. adhibuit Non. s. v.* necessitas *p.* 354, 7 *M. cf. ann. phil.* 85, 787 *sq.* ‖ (*lemm.*) 2 An] n *litt. init. spat. rel. Q* In *q* ‖ sint.] *e:* sint (. *Π*) et descripta(bta *N* pto *q*) alexandri *QZXOΠN cf. lemm. cap.* 4 ‖ (§ 1) 3 est (. *Π*) et cum *X pr. ΠN* ‖ gr∗∗maticorum *X* ‖ 4 ṅecessitat rē 7 innecessitatē *Q pr. ut vid.* necessitu(*?* a *?*)∗ rē̤ 7 ∗∗necessitatē *q* ‖ multa re *Q* ‖ 5 differre que (q̄ *Q*) *QX* ‖ 6 ius] = *x:* ∗|us (e) *X pr.* ‖ 7 coniuctionis *Q* ‖ (§ 2) 8 dicas—sanctitudo] *post* suavitudo *om. X add. x* ‖ 9 an acerbitas an acritudo an *Z* ‖ 10 *Accii Neoptol. fr.* III *p.* 196 *R.*[2] veritatis vis (*GIVossius;* uis ueritatis *libri*) atque acritas (*Non. s. v.* acritas *p.* 493, 14 *M.* ‖

rationis dici potest, qui 'necessitudo' et 'necessitas' separentur. 3 Itaque in libris veterum vulgo reperias, 'necessitudinem' dici pro 4 eo, quod necessum est. Sed 'necessitas' sane pro iure officioque observantiae adfinitatisve infrequens est, quamquam, qui ob hoc ipsum ius adfinitatis familiaritatisque coniuncti sunt, 'necessarii' 5 dicuntur. Repperi tamen in oratione C. Caesaris, qua Plautiam rogationem suasit, 'necessitatem' dictam pro 'necessitudine', id est iure adfinitatis. Verba haec sunt: Equidem mihi videor pro nostra necessitate non labore, non opera, non industria defuisse.

6 Hoc ego scripsi de utriusque vocabuli indifferentia, admonitus forte verbi istius, cum legerem Sempronii Asellionis, veteris scriptoris, quartum ex historia librum, in quo de P. Africano, Pauli filio, ita scriptum est: Nam se patrem suum audisse dicere L. Aemilium Paulum, nimis bonum imperatorem signis conlatis non decertare, nisi summa necessitudo aut summa occasio data esset.

QZXOΠN

11 qui (*s.* quî) necessitudo] *ed. Par. a.* 1536 (*Th. Vogel ann. phil.* 111, 573; *CDziatzko*) quinecessitudo *X pr. O pr.:* quin necessitudo ‖ (§ 4) 13 officio que *x* officio quę *X* offitioq; *Z* ‖ 14 adfinitatis ue *Qx* adfinitis ue *X* affinitati sue *Z* adfinitati suae *O pr.* ‖ 15 familiariiatisue (ę *X*) *XOΠN* ‖ sunt] *om. unus Q* (*indeque h^e*), *ad quod adtendere debebam h^ra* 24, 57 ‖ (§ 5) 16 ta**meɴ (cē *ni f.*) *X* ‖ ·g. *Q* ‖ C. Caesar, cum Plautiam suasit rogationem *Nonius l. l.* ‖ 17 plauti an *Z* ‖ rogatione *Q* ‖ *C. Iul. Caesaris suasion. rogat. Plaut. p.* 412 *HM*², *or. cum Plaut. rog. suasit p.* 750 *Nipp. fr.* ‖ dicam *O* ‖ 18 id est] *om. X* ‖ et quidem (*s.* etquidem) mihi uidetur *codd. Non.* ‖ 19 nostra] *om. Nonius* ‖ (§ 6) 21 ego] *om. X* ‖ scrips *Q pr.* ‖ 22 uerbi*(s) *X* ‖ legem *Q* ‖ *P. Sempronii Asell. rer. gest. lib.* IIII *fr.* 5 *p.* 180 *HPet. Cf. Val. Max.* VII 2, 2 idem (Scipio Africanus *sc.*) negabat aliter cum hoste confligere decere (*Foertschius,* debere *Bern. Parid. epit.*) quam aut si (si aut *Par.*) occasio obvenisset aut necessitas incidisset; *Veget.* III 26 *p.* 123, 1 *Lg.* Boni duces publico certamine numquam nisi ex occasione aut nimia necessitate confligunt; *App. Iber.* 87 εἶναι δ᾽ ἄλογον κινδυνεύειν ἐπὶ ὀλίγοις καὶ στρατηγὸν ἀμελῆ τὸν ἀγωνιζόμενον πρὸ τῆς χρείας, ἀγαθὸν δὲ τὸν ἐν μόναις παρακινδυνεύοντα ταῖς ἀνάγκαις. ‖ 23 quantum *Q* ‖ existoria *X* ‖ quo* (d) *X* qua *QZ fort. recte* ‖ 24 sepatri *X* ‖ 25 nimis] = ϰ: *f.* neminem *g f.* numquam *praeeunte fere* λ *HPeter* ‖ 26 conlatis] *om. Q* ‖ non] ϰ: n̄ *voc.* signis *spscr. q: om. Q rell.* (*g Pet.*) ‖ 27 summa] summa ei *ΠNx* summaei *X* ‖

IV.

Descripta Alexandri [ad matrem Olympiadem epistula; et quid Olympias festive ei rescripserit].

In plerisque monimentis rerum ab Alexandro gestarum et 1
paulo ante in libro M. Varronis, qui inscriptus est Orestes
vel de insania, Olympiadem Philippi uxorem festivissime
rescripsisse legimus Alexandro filio. Nam cum is ad matrem ita 2
scripsisset: Rex Alexander, Iovis Hammonis filius,
Olympiadi matri salutem dicit, Olympias ei rescripsit ad
hanc sententiam: Amabo, inquit, mi fili, quiescas neque
deferas me neque criminere adversum Iunonem; malum
mihi prorsus illa magnum dabit, cum tu me litteris tuis
paelicem esse illi confiteris. Ea mulieris scitae atque 3
prudentis erga ferocem filium comitas sensim et comiter admonuisse
eum visa est, deponendam esse opinionem vanam, quam ille
ingentibus victoriis et adulantium blandimentis et rebus supra
fidem prosperis inbiberat, genitum esse sese de Iove.

QZXOΠNTY

IV. *Exstat in TY; num. nota non addita, in linea partim continua* (*ZON*), *ne distinctionis quidem nota in Z interposita, ad cap. praecedens adglutinant rell.* ‖ (*lemm.*) 2 Descripta Alexandri] *cf. lemm. c.* 3; *rell. add. h:* Olympiadis Alexandri matris comis ac prudens ad filium (filium Alexandrum *al.*) rescriptio. *e vg.* ‖ (§ 1) 4 inplerisq; *Z* Implerisq; *QX* Imperisq; *x* ‖ monumentis *ZXpr. OΠNY* ‖ 5 horestes *ZY* ‖ 6 ualde *TY* ‖ insana olympiade (olympia de *al.*) *Vat.* 3452 *m. pr. SGerm.* 643 ς ‖ *Varronis logistor. Orest. vel de insania fr. p.* 324 *Bip. p.* 255 *Ries.; iambicis senariis includere studuit Th. Roeper philol.* 9, 277 *sq.* ‖ olimpiade *Z* ‖ phylippi *T* ‖ uxore *Vat. m. pr. SGerm.* ς ‖ 7 rescripsisse. Legimus *Q pr.* ‖ (§ 2) his *Q pr.* his et *X* isset *O* ‖ 8 scripsisset] *e:* rescrip(b *N*)sisset(set *eras. in O*) *libri* ‖ hamonis *Z* ammonis *X* ‖ filius filius *T* ‖ 9 olympiadis *T* olimpiadi *ZY* ‖ olimpiadimatri *x* holimpiadimari *X* ‖ olimpias *ZY* ‖ ad] *om. X* ‖ 10 sentiā *O* ‖ Ambo *Q* A°mbo *q* ‖ 11 deseras *T* ‖ me] *om. Π* ‖ crimine re *Xpr. Y* criminiris *T* ‖ icinonē (*prius* i *ex corr. z; in mg.* ~ *nota*) *Z* ‖ 12 prorsus *QY:* prorsum ‖ dabat magnum *T* ‖ dauit *O* dauid *Z* dabat *Y* ‖ cunctū e *Z* cum me *ΠTY* ‖ 13 illi esse *X* ‖ ɔfiteri *X pr.* ‖ confiteri se ámulieris *Z* ‖ (§ 3) 14 comit tas *Y* ‖ commiter *X* ‖ 15 usa *X pr.* ‖ 16 in gentib; *T* .m. gentib; *X* ‖ 17 ꝑperis *T* (*Q test. i, de quo nihil enotatum habeo*) ‖

V.

De Aristotele et Theophrasto et Eudemo philosophis; deque eleganti verecundia Aristotelis successorem diatribae suae eligentis.

1 Aristoteles philosophus, annos iam fere natus duo et
2 sexaginta, corpore aegro adfectoque ac spe vitae tenui fuit. Tunc omnis eius sectatorum cohors ad eum accedit, orantes obsecrantesque, ut ipse deligeret loci sui et magisterii successorem, quo post summum eius diem proinde ut ipso uterentur ad studia doctrinarum conplenda excolendaque, quibus ab eo inbuti fuissent.
3 Erant tunc in eius ludo boni multi, sed praecipui duo, Theophrastus et Eudemus. Ingenio hi atque doctrinis ceteros praestabant; alter ex insula Lesbo fuit, Eudemus autem Rhodo.
4 Aristoteles respondit, facturum esse quod vellent, cum id sibi foret tempestivum.
5 Postea brevi tempore cum idem illi, qui de magistro destinando petierant, praesentes essent, vinum ait, quod tum biberet, non esse id ex valitudine sua, sed insalubre esse atque asperum ac

---

$QZB^u X O \Pi N T Y$ (fragm. Bonn.)

V. *Exstat in B^u TY fragm. Bonn.* ‖ IIII *et in lemm. indice et in cap. initio QZXOΠN* ĩcipit. IIII. capitulũ X IIII. (i i supra) libri agellii (Lib. 13 c. 5 *supscr. m. rec.* Ex lib. 14. A. Gellii *al. m. ad mg.*) B^u ‖ (*lemm.*) 2 Eudemo] *v. v. lin.* 11 *et* 12: menedemo *QZOΠN* me|ne demo *X* ‖ pħo is deq; *Z* ‖ 3 uerecondia *N* reuerecundia *q* ‖ diatrie *Q* ‖ (§ 1) 4 ĩ aristotiles B^u ‖ annis B^u ‖ iam frenatus *O pr.* ‖ duos *q* ‖ 5 sexagingta *Z* ‖ adfecto que∗ac (h) *X* ‖ ad spe *Q* ad spē *q* ‖ tenuis *q* ‖ (§ 2) 7 deligeret] = *x:* diligeret *$QZB^u X$ f. recte* eliligeret *q* ‖ locis ui∗ *X pr.* locis sui *Z* ‖ magisterii sui *Π pr.* ‖ quo] q∗ (e *ut vid.*) *Q pr.* ‖ 8 studoctrinarum *X pr.* ‖ 9 cōtēplanda B^u ‖ ex∗∗∗endaq. *X pr.* ‖ imbuiti *X pr.* ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 3) 10 errant *ZB^u* ‖ praecipue *O pr. Π* praecipuā *X* ‖ iduo *X* ⊢i,duo *x* ‖ 11 Eudemus] *Y et sup. lin.* Ɨ eudemus *T GIVossius de hist. Gr. p.* 350 *ed. L. B.* 1651 *s. v.* Damas; *Oiselius; EZeller Philos. d. Gr.* II 2^3, 41, 4 *nimis fere audacter de h. l.* '*wo aber statt Menedemus Eudemus stehen sollte, selbst wenn der Verfasser Menedemus geschrieben hat*': eudemius *fragm. Bonn.* menedemus *T rell.* ‖ hii *Z* ‖ 12 Ɨ eudemus *sup. lin. T:* eudemius *fragm. Bonn.* menedemus *TY* (*ex sil.*) *rell.* ‖ rhoilo *q* r∗oilo (*nihil aliud nisi* h, *ut vid.*) *Q* ‖ (§ 4) 13 facturā *O pr.* ‖ uellent] *om. X* ‖ cibi *XOΠ* ‖ 14 forent *O pr. ut vid.* ‖ (§ 5) 15 poste abreui *X* ‖ idem] = *B^u macula haustum, sed in mg. iteratum:* idēm *Z* iidem *O ex sil.* ‖ pecierant *Q* ‖ unum *Z* ‖ aut *O pr.* ‖ tumberet *X pr.* ‖ 17 id] ad *X* adeo *x* ‖ id—esse] *post* esse *om. T* ‖ ualetudine *O pr. N* ‖

propterea quaeri debere exoticum, vel Rhodium aliquod vel
Lesbium. Id sibi utrumque ut curarent petivit, usurumque eo 6
dixit, quod sese magis iuvisset. Eunt, quaerunt, inveniunt, ad- 7
ferunt. Tum Aristoteles Rhodium petit, degustat: 'firmum', 8
inquit, 'hercle vinum et iucundum'. Petit mox Lesbium. Quo 9
item degustato: 'utrumque', inquit, 'oppido bonum, sed ἡδίων
ὁ Λέσβιος'. Id ubi dixit, nemini fuit dubium, quin lepide simul 10
et verecunde successorem illa voce sibi, non vinum delegisset.
Is erat e Lesbo Theophrastus, suavitate homo insigni linguae 11
pariter atque vitae. Itaque non diu post Aristotele vita defuncto 12
ad Theophrastum omnes concesserunt.

VI.

Quid veteres Latini dixerint, quas Graeci προσῳδίας appellant; item quod vocabulum barbarismi non usurpaverint neque Romani antiquiores neque Attici.

Quas Graeci 'προσῳδίας' dicunt, eas veteres docti tum 'notas 1
vocum', tum 'moderamenta', tum 'accentiunculas', tum 'voculationes'

QZB^u XOΠNTY (*fragm. Bonn.*)

18 rhoidiū *Z* rodium *B^u* ‖ 19 lesbium id *B^u T* ‖ (§ 6) cibi *XOΠ* ‖ utrumque] *om. B^u* ‖ curaren *B^u pr.* ‖ 20 quod] quo *T* ‖ se *TY* esse *OΠ* = ee *X* ‖ uiuisset *X pr.* ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 7) Eunt] *om. Z* '*quid si legas,* quaerunt' *Oiselius* ‖ quaerunt] *fragm. Bonn., quod eo nondum cognito coniecerat LMüller* (*Oiselii coni. huc rettulit* λ): curant *rell.*; *num* (curant) ? ‖ (§ 8) 21 Tum] *om. B^u* ‖ .Degustat. *Π* ‖ 22 hercle] = *x:* hercule *ut vid. X* ‖ (§ 9) 23 **item (it) *Q* ‖ gustato *T* ‖ bono *O pr.* ‖ GR. Vbi *Q* ‖ ΗΔΕΙωΝ *ZXONTY:* ΗΔΕ. ΙωΝ *B^u* ΗΔΕΙΟΝ *Π* ‖ 24 ΛΕC. (; *X*) *XOΠN* ‖ ΛΕCΒΙΟC id. Vbi *Z* ΛΕCΒΙΟCΙ∂. Vbi *TY* ‖ (§ 10) qui* *Q pr.* ‖ (§ 11) 26 elesbo* (t) | *** (*s.* ****) eophrastus *X* lesboth *eophrastus *O* ‖ insignis *TY* ‖ (§ 12) 28 adteophrastum *x* adteo phrastum *X* atheophrastum *Q pr.* ‖

VI: V *QZXOΠN in lemm. tab., QZXΠN in cap. init.; om. ibi O* ‖ (*lemm.*) 2 latine *X pr.* ‖ προσῳδίας] *lac. rel. om. ON, nullo spatio rel. om. X* ΠΡΟCωΔΙΛΕC *Π* ‖ et item] *XOΠN* ‖ 3 Romani] ꝑ oīa *Q* ꝑ omīa *Z i. e.* p(er) omnia, *ex litt. metathesi* p *et* r *litt. mutatis ortum* ‖ 4 neque|***** attici (neque) *X* ‖ (§ 1) 5 ΠΡΟCωΔΙΛΕC *Π* ‖ προσῳδίας dicunt] *om. X:* ΠΡΟCωΔLαEC *sup. lin. x* ‖ doctium notas *Π* ‖ notas] = *x:* motas *X ut vid.* ‖ 6 modulamenta *Benloew et Weil théorie gén. de l'accent. Lat. p.* 6, 4, *at v. FSchoell ASPhL* 6, 89, 1 ‖ tunc *X* ‖ ad cenciunculas *Z* ‖

2 appellabant; quod nunc autem 'barbare' quem loqui dicimus, id
vitium sermonis non barbarum esse, sed 'rusticum', et cum eo
3 vitio loquentes 'rustice' loqui dictitabant. P. Nigidius in
commentariis grammaticis: rusticus fit sermo, inquit,
4 si adspires perperam. Itaque id vocabulum, quod dicitur
vulgo 'barbarismus', qui ante divi Augusti aetatem pure atque
integre locuti sunt an dixerint, nondum equidem inveni.

VII.

Diversum de natura leonum dixisse Homerum in carminibus et Herodotum in historiis.

1 Leaenas inter omnem vitam semel parere eoque uno partu
numquam edere plures quam unum, Herodotus in tertia
2 historia scriptum reliquit. Verba ex eo libro haec sunt: 'Ἡ δὲ
δὴ λέαινα, ἐὸν ἰσχυρὸν καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ
βίῳ τίκτει ἕν· τίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ
3 τὰς μήτρας. Homerus autem leones, sic enim feminas quoque
virili genere appellat, quod grammatici 'ἐπίκοινον' vocant, pluris
4 gignere atque educare catulos dicit. Versus, quibus hoc aperte
demonstrat, hi sunt:

QZXOΠNTY

7 appellant *X* ‖ (§ 2) 8 esse] *om. Z* ‖ 9 vitio] *om. Π* ‖ (§ 3) P.] *om. QZ* ‖ *P. Nigidii Fig. comm. gramm. lib. inc. fr. Rutgers. VL* III 16 *p.* 266; *ex Lucilio (lib.* IX ?) *a Nigidio excerptum esse coni. ARiese philol.* 27, 300, 10 ‖ (§ 4) 11 dicitur] *om. Z* ‖ 12 didi *Z* ‖ augustiae|tatē *X* ‖ 13 lucuti *Q pr.* ‖ dixerunt *QZ* ‖ aequidē *XΠ* ‖

VII: VI *libri utrobique. Exstat in TY usque ad* demonstrat *lin.* 12 ‖ (*lemm.*) 2 Diversum de] Dide *X* De *x* ‖ hominū *Z* homerus *O* ‖ eterodotum *X* ‖ erodotum *O* ‖ 3 in historiis] *om. Z* inistoriis *X* ‖ (§ 1) 4 eo qđ *QZ* ‖ 5 herodoctus *Q* ‖ intercia *Q* inτ|cia *X* ‖ 6 reliq̄rit *QZ* ‖ (§ 2) *Herod.* III 108 ‖ GR. *Q* (*et sic ubivis infra*) *TY* ‖ HaHΛEMNa *Z* ‖ 7 δὴ] *om. aliquot codd. Herod.* ‖ δὴ—ἐὸν] HΔEΛIaE|ON *X* ‖ ΛEaIΛEON *OΠN* ‖ ICIXYPON *Z* ἰσχυρό(ώ *al.*)τατον ς *cum Herodoto* ‖ .KaI *N* KaL *X* ‖ Πaξ *O* ‖ TωCωBIω *X* ‖ 8 CYNEK-Ba|ΛΛΛEI *Z* CYNEK|BaMEI *X* ‖ TOTEKNω *N* TOΓEKNω *XOΠ* Tω *Z* ‖ 9 *Post* μήτρας *verba apud Herodotum sqq.* τὸ δὲ αἴτιον—ὑγιὲς οὐδὲν *add.* ς *part. e* ‖ (§ 3) 10 genere̦ *X pr.* ‖ appellat—gignere] *post* genere *om. O, in mg. add. o* ‖ quā *Q pr.* ‖ grāmaticici *X* ‖ EηI|KOINON *X* ENIKOINON *T* EΠIKOYNON *Z* ‖ plures *Π* ‖ 11 ait *Π* ‖ dicit uersus *Y* ‖ (§ 4) 12 *in* demonstrat *expl. TY* ‖ hii *Z* ‖ *Hom. Il.* XVII 133 *sqq.* ‖

Εἱστήκει, ὥς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκεσσιν,
Ὧι ῥά τε νήπι' ἄγοντι συναντήσωνται ἐν ὕλῃ
Ἄνδρες ἐπακτῆρες.

Item alio in loco idem significat: 5

Πυκνὰ μάλα στενάχων· ὥς τε λὶς ἠυγένειος,
Ὧι ῥά θ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνήρ
Ὕλης ἐκ πυκινῆς.

Ea nos dissensio atque diversitas cum agitaret inclutissimi poetarum 6 et historicorum nobilissimi, placuit libros Aristotelis philosophi inspici, quos de animalibus exquisitissime composuit. In quibus, quod super ista re scriptum invenerimus, cum ipsius Aristotelis verbis in his conmentariis scribemus.

VIII.

Quod Afranius poeta prudenter et lepide Sapientiam filiam esse Vsus et Memoriae dixit.

Eximie hoc atque verissime Afranius poeta de gignenda 1 conparandaque sapientia opinatus est, quod eam filiam esse Vsus et Memoriae dixit. Eo namque argumento demonstrat, qui sapiens 2

QZXOΠNTY

13 εἱςήκει] ς, *v. l. ap. Hom.*: ICTHKEI *OΠN* ICTHKΛEI *Z* ICTHEI *X* ἑςήκει *scriptura maxime tradita ap. Hom.* ‖ τίς] TI *Z* ‖ OITI *X* OTCI *Π* ‖ TIEKECIN *XOΠN* ‖ 14 ΑΤωΝΤΙ *X* ‖ CΥΝΑΝΤΗCωΝΤΑΥ *X pr.* CΝΑΝΤΗCω̄ΤΑΙ *Z* συναντήσονται *v. l. ap. Hom.* ‖ ΙΑΗ *Z* ‖ 15 ΑΝΑΡΕC *X* ‖ ΕΠΑΚΤΗΕC *XOΠN* ‖ (§ 5) 16 Item—significat] = *inseruit x* ‖ *Hom. Il.* XVIII 318 *sqq.* ‖ 17 Πυκνὰ] πολλὰ *et* δηθὰ *vv. ll. ap. Hom.* ‖ λὶς] ς: ΛΕΙC ‖ ΙΥΓΕΝΕΙΟC *OΠN* ΙΥΤΕΝΕΙΟC *X* ‖ 18 ωΡΑΛΕΙΠω *X* ‖ θ'] T *Z* ‖ ἁρπάσει *v. l. codd. Hom.* ‖ 19 ΥΔΗC *X* ‖ ΤΙΥΚΙΝΗC *X* ‖ *ap. Hom. sqq.* ὅ δέ—αἱρεῖ *v.* 320 *extr. add.* ς *part., e* ‖ (§ 6) 21 historiarum *Π* ‖ 22 animalibus] = *X m. rec.*: animabus *X* ‖ 23 inueniemus *ZOΠN* inuenimus *X* ‖ aristoteles *X pr.* ‖ 24 in his] *add. x* ‖ hiis *Z* ‖ *Post* scribemus (§ 7—11) Verba Aristotelis haec sunt ex libro de historia animalium sexto (*c.* 31 *p.* 579[a] *Bk.*) Λέων δὲ ὅτι μὲν ὀχεύει—βάλλει δὲ ἑξάμηνος ὢν τὴν ἡλικίαν. *add. e vg.*

VIII: VII *in lemm. indice QZXOΠN, in initio capitis QZXON* VI *in init. cap. Π. Exstat in TY;* § 3 *sq. adhibuit Io. Sarisberiensis Policr.* IV 6 *p.* 240 *G.* ‖ (*lemm.*) 2 affrani' *QZ* ‖ laepide *X* ‖ sapientia *O* ‖ (§ 1) 4 Eximiae *X pr.* ‖ haec *Y* ‖ afrannius *X pr. O* ‖ 5 opinatus est] = *e* μ 607: opinatus *Q* (*h*[r]) opinatust *HIMüller mus. phil.* 21, 429 *sq.* ‖ esse∗ *Q* ‖ (§ 2) 6 Ėo *X* ‖ nam quạe *O* ‖

rerum esse humanarum velit, non libris solis neque disciplinis rhetoricis dialecticisque opus esse, sed oportere eum versari quoque exercerique in rebus comminus noscendis periclitandisque eaque omnia acta et eventa firmiter meminisse et proinde sapere atque consulere ex his, quae pericula ipsa rerum docuerint, non quae libri tantum aut magistri per quasdam inanitates verborum et imaginum tamquam in mimo aut in somnio deblateraverint.

3 Versus Afrani sunt in togata, cui Sellae nomen est:

Vsús me genuit, máter peperit Mémoria,
Sophiám vocant me Grái, vos Sapiéntiam.

4 Item versus est in eandem ferme sententiam Pacuvii, quem Macedo philosophus, vir bonus, familiaris meus, scribi debere censebat pro foribus omnium templorum:

Ego odi homines ígnava opera et phílosopha senténtia.

5 Nihil enim fieri posse indignius neque intolerantius dicebat quam quod homines ignavi ac desides, operti barba et pallio, mores et

---

QZXOΠNTY

7 esse rerum *ZΠ* ‖ 8 rhetoricis** (*s.* ***) *X fo.* theoreticis *RBentley mus. phil.* 35, 634 ‖ dialeticisque *Z* dialecticis *per se recte Q cf. praef.* § 18 *adn.* ‖ 9 cominus *N* comunis *Z* ɔmunis *Q pr.* com(*s.* ɔ)-munibus *q*σς (*cf. PLambecius prodr. p.* 83 *sq., IHOnions journ. of phil.* XI, 1882 *p.* 78) ‖ nocendis *Q* ‖ periclitantisq; *XOΠ* ‖ 10 eaque] quae eaq; *X* ‖ uenta *Q pr.* auenta *Z* ‖ miminisse *T* ‖ 11 exisq̃; *X* ex hiisq; *Z* ‖ nonq; *Z* ‖ 13 in] *om. X* ‖ in mimo] minimo *TY* ‖ mmo (i *sup.*) *X* ‖ insomnio *X* in somno *Π* ‖ deblateraverint] *h ann. phil.* 103, 271 *sq.:* delectauerint *libri* dictitaverint ϰ (*cf. HStephanus spec. em. p.* 110) dictaverint *ILipsius elect.* I 21 obiectaverint μ I 60 deleraverint *INOtt ann. phil.* 103, 859 ‖ (§ 3) 14 affrani *Z:* af(aff *QX pr.*)ranii ‖ *Afran. Sell. fr.* I *p.* 202 *R*² ‖ 15 *me *X* ‖ genuit pat̄. pepit *Y* ‖ mater] *om. Io. Sarisb. l. l.* ‖ mater me peperit *Π* ‖ peperit; memoria sophyam *T* ‖ 16 me uocant Graii *Sarisb.* ‖ (§ 4) 17 *M. Pacuv. inc. fab. fr.* II *p.* 348 *R*² ‖ quem] q͡m in *Z* ‖ 18 mecedo *q* me cedo *Q* medio *Z* ‖ 20 Odi ego (= *FLLentz de verbis lat. ling. auxil.* IV *Regim.* 1863 *p.* 12 *n* *; *R*²) *s.* Ergo odi *Bothius* ‖ '*Erunt fortasse qui* ego odi homones *commendent*' *Ribbeckius* ‖ homines stultos et ignava *Sarisb.* ‖ philosophicas sententias *Sarisb.* ‖ (§ 5) 22 intollerantius *ZN* ‖ 23 acde sides *X* ‖ et] *sup. lin. add. o* ‖ mores] honores *HStephanus l. l. p.* 111 ‖

emolumenta philosophiae in linguae verborumque artes converterent et vitia facundissime accusarent, intercutibus ipsi vitiis madentes.

IX.

Quid Tullius Tiro in commentariis scripserit de suculis et hyadibus, quae sunt stellarum vocabula.

Tullius Tiro, M. Ciceronis alumnus et libertus ad- 1
iutorque in litteris studiorum eius fuit. Is libros compluris de 2
usu atque ratione linguae Latinae, item de variis atque
promiscis quaestionibus composuit. In his esse praecipui 3
videntur, quos Graeco titulo πανδέκτας inscripsit, tamquam
omne rerum atque doctrinarum genus continentis. Ibi de his 4
stellis, quae appellantur 'suculae', hoc scriptum est: Adeo, inquit, veteres Romani litteras Graecas nesciverunt et rudes Graecae linguae fuerunt, ut stellas, quae in capite tauri sunt, propterea 'suculas' appellarint, quod eas Graeci 'ὑάδας' vocant, tamquam id verbum Latinum Graeci verbi interpretamentum sit, quia Graece 'ὕες', 'sues' Latine dicantur. Sed ὑάδες, inquit, οὐκ ἀπὸ τῶν ὑῶν, ita ut nostri opici putaverunt, sed ab eo, quod est 'ὕειν', appellantur; nam et cum oriuntur et cum occidunt, tempestates pluvias largosque imbres cient. Pluere autem Graeca lingua 'ὕειν' dicitur.

QZXOΠNTY

24 emulumenta *T* molumenta *Z* ‖ in ligno *X* ‖ 25 adcusarent *N* ‖ int̓ cutibus *X pr. T* ‖ uic' *Q pr.* ‖ scatentes *HStephanus l. l.* ‖
IX: VIII *in lemm. ind. QZXOΠN, in init. cap. QZXON* VII *ibi Π* ‖ (*lemm.*) 2 tyro *ZO* ‖ hiadibus *XO* ‖ (§ 1) 4 tyro *QZXO* ‖ alumnis *Z* alumpnus *Π* ‖ (§ 2) 5 complures *Π* cū pl̓is *X* ‖ complu-ris**de (dš) *X* ‖ 6 usu* (s) *Q* ‖ 7 promiscuis *QO m. rec.* ‖ (§ 3) iis *QX* hiis *Z* ‖ 8 pandectas *Π* ΠΑΝΑΕΚΤΑϹ *Z* ‖ (§ 4) 10 seculę *X* ‖ *M. Tullii Tironis Pandectar. fr.* a *p.* 7 *sq.* λ² ‖ Ad eo *X* ‖ 13 succulas *Q* ‖ appellarint] = *o:* appellari *OΠ* ‖ 14 GR̓. *Q et sic passim in sqq.* yadas *Π* ‖ 15 verbi] *om. X* ‖ grecę *X* ‖ g̓ces; GR̓. inqd (t *q*) GR̓. id est *Q* ‖ 16 latinę *O* ‖ yades *Π* ΥΑΔΑϹ. *Z* ‖ ὑάδες—ὑῶν] *om. X, in mg. add. x* ‖ TON *Π* ‖ 17 ὑῶν] ON *Z* ‖ id est non a suibus (subus *Z*) *post* ὑῶν *add. libri e, del. Ald.* ‖ nosti *O pr.* ‖ nostiopici *Π* ‖ 18 .yein. *X* EIN *Z* ‖ appelantur *X* ‖ 20 plure *Q* ‖ autem] enī *Π* ‖ .EIN *Z* ‖

5 Haec quidem Tiro in pandectis. Sed enim veteres nostri non usque eo rupices et agrestes fuerunt, ut stellas hyadas idcirco 'suculas' nominarent, quod ὕες Latine 'sues' dicantur; sed ut, quod Graeci 'ὑπέρ', nos 'super' dicimus, quod illi 'ὕπτιος', nos 'supinus', quod illi 'ὑφορβός', nos 'subulcus', quod item illi 'ὕπνος', nos primo sypnus, deinde per y Graecae Latinaeque litterae cum o littera cognationem 'somnus': sic quod ab illis 'ὑάδες', a nobis primo 'syades', deinde 'suculae' appellatae.

6 Stellae autem istae non in capite tauri sunt, ut Tiro dicit, nullum enim videtur praeter eas stellas tauri caput, set hae ita circulo, qui 'zodiacus' dicitur, sitae locataeque sunt, ut ex earum positu species quaedam et simulacrum esse videatur tauri capitis, sicuti ceterae partes et reliqua imago tauri conformata et quasi depicta est locis regionibusque earum stellarum, quas Graeci 'πλειάδας', nos 'vergilias' vocamus.

QZXOΠN

(§ 5) tyro *QZXOΠ* ‖ pandetis *Q pr. X pr.* ‖ 22 rupices] '*Ita et Giph[anii] v. c.*' σ ‖ ὑάδας σ yadas *Π* ‖ idcir|*****(*s.* ****)co *X* ‖ 23 siculas *Z* ‖ GR. *Q* yes *Π* ‖ latinae *O* ‖ 24 yper. *Π* ‖ super dicimus] primo somn'* *Q* ‖ iptios *Π* ‖ 25 illi] *om. XOΠN* ‖ ΥΦΟΒΡΟC *O pr.* ΥΦΟΒΠΡΟC *X* yfrobros *Π* ΦΟΒΡΟC. *Z* ‖ quod] l *X* ‖ ὕπνος] *sine nota om. X* ypnos *Π* ‖ 26 primos omnus *ZX pr.* ‖ sypnus] *Ald.*: somnus *QOΠNx cf. adn. praec.* symnus *O m. rec. e* ‖ pgce *Q* ‖ y] *om. Z* ‖ o lit(*s.* tt)erae ς *part. ? e* ‖ graecae—syades] *om. O, in mg. add. o* ‖ 27 cum o littera] *quod post* litterae *facile excidere poterat add. h coll. CLSchneidero lat. Elementarlehre* I 44 *sq.; AFleckeiseno ann. phil.* 93, 9 *sqq.* (*add. eund. et FBuechelerum ibid.* 242 *sqq.; FOWeise d. griech. Wörter im Lat. p.* 35 *sq.*); *obloquitur WCorssenus üb. Musspr. etc.* II² 74 *sqq. n.* *; 81 *sq.* ‖ :sic] sit *Z* ‖ ΥαΔαΕC. *Z* ΥΛΛΕC *X* yades *Π* ‖ 28 primos yades *ZXΠ* primo yades *Π* ‖ hiades *Q* ‖ *coniciat quis* appellatae sunt, *ante* stellae *litt.* s̄t *excidisse ratus; opus tamen eo esse mihi certe non videtur cf. h^ra* 24, 57 ‖ (§ 6) 29 aut̃ * istae (ē) *X* ‖ in] *om. XO* ‖ tyro *ZOΠ* ‖ 30 preterea (s *propter sequens* s *om.*) *Z* ‖ hae] = *x in ras.*: eae *O* ee *Z* aeae *N* eadem *OΠ* ‖ 31 quitodiacus *X* ‖ sit elocate *Q pr.* ‖ **ex *q in ras.* ‖ 32 positus *X pr.* positŭ *Z* ‖ simulachrum *XΠN* ‖ 33 cae|terae (t *in mg. add.*) *x*: ***|erae *X* ‖ confor ta *X pr.* cū formata *O pr.* ‖ 34 depic*ta *X* ‖ regionib;quae *O pr.* regionib;q; *Z* ‖ quagreci *X pr.* ‖ 35 pleiadas *Π* ΠαΕΙΛΔαϹ *Z* ‖ uirgilias *Q* ‖

X.

Quid 'sororis' ἔτυμον esse dixerit Labeo Antistius et quid 'fratris' P. Nigidius.

Labeo Antistius iuris quidem civilis disciplinam principali 1
studio exercuit et consulentibus de iure publice responsitavit, set ceterarum quoque bonarum artium non expers fuit et in grammaticam sese atque dialecticam litterasque antiquiores altioresque penetraverat Latinarumque vocum origines rationesque percalluerat, eaque praecipue scientia ad enodandos plerosque iuris laqueos utebatur. Sunt adeo libri post mortem eius editi, qui poste- 2
riores inscribuntur, quorum librorum tres continui, tricesimus octavus et tricesimus nonus et quadragesimus, pleni sunt id genus rerum ad enarrandam et inlustrandam linguam Latinam conducentium. Praeterea in libris, quos ad praetoris edictum 3
scripsit, multa posuit partim lepide atque argute reperta. Sicuti hoc est, quod in quarto ad edictum libro scriptum legimus: Soror, inquit, appellata est, quod quasi seorsum nascitur separaturque ab éa domo, in qua nata est, et in aliam familiam transgreditur.

'Fratris' autem vocabulum P. Nigidius, homo inpense doctus, 4
non minus arguto subtilique ἐτύμῳ interpretatur: Frater, inquit, est dictus quasi fere alter.

QZXOΠNTY

X: VIIII *et* IX *QZXOΠN in lemm. ind., QZXON in init. cap.;* VIII *ibi Π. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Quid *Zςe:* quod ‖ soror is *X* ‖ etymon *XO* &ymon *N* ethimon *Π* ‖ et hymones se dixit *Z* 7 hymones se dixerit *Q* ‖ dixererit *O pr.* ‖ labeon|tistius *Z* ‖ quod] (ς ?) *e:* quid ‖ pnigidius *Q:* nigidius *ZXOΠN* ‖ (§ 1) 3 anstiti**us (ti) *Q* ‖ iuris—Praeterea] *lin.* 13 *om. TY* ‖ pricipali * (s) *X* ‖ 4 set] *ante* ceterarum *add. h* ‖ 6 dialeticā *Z* ‖ 7 penitrauerat *x* ‖ percalluerat] = *x o mg.:* pcaluerat *X pr. O* ‖ 8 pleros *X pr.* ‖ (§ 2) 9 eius] *om. XOΠN* ‖ dediti *Z* ‖ 10 tricensimus *N* ‖ 11 octavus et] *om. Q* ‖ tricensimus *N* ‖ quadragensimus *N* ‖ 12 ad|ad *Z* ‖ enarrandum *Q* ‖ conducentiam *Z* ‖ (§ 3) 13 ad] a *Q* ‖ aedictum *X* ‖ 14 partem *X pr.* ‖ lapide *O pr.* ‖ 15 edi|tū *X* ‖ legemus *Q pr.* ‖ *Antistii Labeonis ad edict. praet. lib.* IV *fr.* 26 *p.* 114 *Huschk. IA*[4]*; usque ad vocc.* nata est *descripsit Non. s. v.* sororis *p.* 52, 2 *M. cf. ann. ph.* 85, 713 *et* 715 ‖ 16 Sorror *Q* furor *O pr.* seorsum (*ex sqq. male praeceptum*) *T* ‖ 17 que] *om. XOΠ* ‖ eo *X pr.* ‖ domū *X pr. O* ‖ 18 familiam] = *x:* fimiliā *X* ‖ (§ 4) 19 uocabulumq; p. *Y* ‖ pnigidius *Q* ‖ 20 nominus *X* ‖ ETIMω *Π* &TYAICO. *Z* ‖ *P. Nigidii Fig. fr. inc.,*

XI.

Quem M. Varro aptum iustumque esse numerum convivarum existimarit; ac de mensis secundis et de bellaris.

1 Lepidissimus liber est M. Varronis ex satiris Menippeis, qui inscribitur: nescis quid vesper serus vehat, in quo disserit de apto convivarum numero deque ipsius convivii
2 habitu cultuque. Dicit autem, convivarum numerum incipere oportere a Gratiarum numero et progredi ad Musarum, id est proficisci a tribus et consistere in novem, ut, cum paucissimi convivae sunt, non pauciores sint quam tres, cum plurimi, non
3 plures quam novem. Nam multos, inquit, esse non convenit, quod turba plerumque est turbulenta et Romae quidem stat, sedet Athenis, nusquam autem cubat. Ipsum

---

QZXOΠNTY

sed ad comm. gramm. indubitate pertinens p. 269 *Rutgers. V. L.* III 16; *descripsit Non. s. v.* fratrum *p.* 35, 33 *M. cf. ann. ph.* 85, 716 ‖ inquid ē *x* inquidē *X* ‖ 21 est] *om. TY* ‖ ductus *Q* ‖

XI: X *in lemm. tab. QZXOΠN, in init. cap. QZXON;* IX *ibi Π. Exstat in TY usque ad voc.* praecipit. *lin.* 32; § 6 *sqq. adhibuit Macr. Sat.* II 8, 2 *sq., unde pendere censeo Io. Sarisb. Policr.* VIII 7 *p.* 239 *G.* (*idem affertur in nov. thes. Lat. class. auct. ed. Mai* VIII 62); *ex* § 1 *autem non pendet Macr.* I 7, 12, *quo usus est Sarisb.* VIII 10 *p.* 261 *G. Totum caput* (*om. lin.* 38 *sqq.* Vina—bellaria *Büch.*) *Varr. sat. nescis q. s. v. v. fragmentis intulerunt harum reliquiarum editores Oehlerus p.* 171 *sq.* (*fr.* 1); *Riesius p.* 175 *sq.* (*fr.* I) *cf. p.* XIII *sq.; Büchelerus*[3] *p.* 196 *sq.* (*fr.* I); *enarrat fere Fr. Petrarca de reb. fam. epp.* IX 10 ‖ (*lemm.*) 2 M.] *post* m *om. QZ* ‖ raptū *Z* ‖ attumiustum queēe *X* ‖ conuirarum *X* ‖ existimaret *QZ* ‖ 3 secundus *X pr.* ‖ bellaris] *Q, quod in coll. loco maculato non satis dignoscere potui, Z:* bellariis ‖ (§ 1) 4 menippe is *Q* menyppeis *OY* menippaeis *Z* menyppacis *N* men7ppeis *X* ‖ 5 qui—vehat] *om. TY* ‖ 6 dis*serit *X* dixerit *O pr. Π* ‖ conuii *T* ‖ (§ 2) 7 dicet *Y pr.* ‖ numero] *om. X* ‖ 9 constitere *Z* con***(s. **)tere (sti ?) *X* ‖ 10 sint] sunt *Z* = s̄ *Q* ‖ (§ 3) 11 esse] *om. X* ‖ 12 et Romae quidem constat, sed et Athenis, nusquam autem cubat *vg., quae uncis inclusit* λ et nusquam accubat *rell. eiectis Oehlerus;* 'Romae inquit constat nusquam aut cubat — *sic inter asteriscos* ϰ —] Romae inquit constat sed Athenis nusquam autem plures cubant — *sic fere* ϛe —. *Scal.* nusquam alicubi. *Et vocem* inquit *subduxit linea.*' σ ‖ quidem] inquit *XOΠ* ‖ 13 stat] *he*: con(*s.* c̄)stat *libri ex lin.* 14 *sc. praeceptum; erat cum* c̄(= cum) stat *conicerem* ‖ sedet] *Π* (*he*): sed(*s.* s;) et ‖ athesanisquā *Q* ‖

deinde convivium constat, inquit, ex rebus quattuor et tum denique omnibus suis numeris absolutum est, si belli homunculi conlecti sunt, si electus locus, si tempus lectum, si apparatus non neglectus. Nec loquaces autem, inquit, convivas nec mutos legere oportet, quia eloquentia in foro et aput subsellia, silentium vero non in convivio, set in cubiculo esse debet. Sermones igitur id temporis habendos censet non super 4
rebus anxiis aut tortuosis, sed iucundos atque invitabiles et cum quadam inlecebra et voluptate utiles, ex quibus ingenium nostrum venustius fiat et amoenius. Quod profecto, inquit, eveniet, 5
si de id genus rebus ad communem vitae usum pertinentibus confabulemur, de quibus in foro atque in negotiis agendi non est otium. Dominum autem, inquit, convivii esse oportet non tam lautum, quam sine sordibus, et: In convivio legi non omnia debent, sed ea potissimum, quae simul sint βιωφελῆ et delectent.

Neque non de secundis quoque mensis, cuiusmodi esse eas 6
oporteat, praecipit. His enim verbis utitur: Bellaria, inquit, ea maxime sunt mellita, quae mellita non sunt; πέμμασιν enim cum πέψει societas infida.

QZXOΠNTY

14 deniq. *T* ‖ conuium *X pr.* ‖ 16 uelli *QXOz* u*lli *Z* uel ii *Π* imbelli *Petrarca l. l., quod ita explicat, tamquam* imbelles *scripsisset* ‖ colleti *X* ‖ lectus *O pr. Π* (*at cf.* conlecti—electus—lectum—neglectus) ‖ 17 nonne glet(glect *x*)us *X* ‖ 18 multos *XO pr. Π* ‖ 19 quia] qui *Z* ‖ 20 coubicolo *X pr.* ‖ (§ 4) 21 habendo *X* ‖ senset *O pr.* ‖ 22 ineuitabiles *T* ‖ 23 et in(il *Z*)lecebre(a *q*) uoluptate *QZ* ‖ uoluptati *XΠ* ‖ ex] et *TY* ‖ 24 uetustius *TY* ‖ (§ 5) 25 si] *sup. lin. add. x* ‖ usu *Z* ‖ pertinentibus usum *T* ‖ 26 confa**lemur *X pr.* confabulemus *T* ‖ in] *alterum* in *om. Π* ‖ 27 agendis *T* agendis loqui *XOΠNY* ‖ 28 conuiuiis *Z* conuiui *O* ‖ esse] autem (*male iteratum*) *Z pr.* ‖ s*ine *X* ‖ 29 et „in *Oehlerus:* et in (*s.* , *s.* : et in *s.* .Et in) ‖ In convivio—delectent] *add. iis, quae ap. Varr. sequebantur, exhibuerat G.* I 22, 5 (*fr.* II *R., B.*) ‖ non omnia legi *TY* ‖ non] nec *G. lib.* I *l. l.* ‖ sed] et *G. l. l.* ‖ 30 simul] *om. TY* ‖ ΒΙωΦΕ Η *X pr.* GR. *Q* utilia *TY* ‖ (§ 6) 31 Nec *Q* ‖ de] *om. Π* ‖ quoque] *om. Π* ‖ cuius modi *X* ‖ 32 His—bellaria] *lin.* 40 *om. TY* ‖ hiis *Z* ‖ 33 maxisunt *X pr.* ‖ bellita *QZ* ‖ .Quae *Π* ‖ πέμμασιν] dulcibus *Macrobius* ‖ πέμμασιν—πέψει] .GR. *Q* ‖ 34 ΕΝΙΜωΜΠΕΙΕΙ. *Z* ‖ *(*s.* **)societas *X* ‖

7 Quod Varro hoc in loco dixit bellaria, ne quis forte in ista voce haereat, significat id vocabulum omne mensae secundae genus. Nam quae 'πέμματα' Graeci aut 'τραγήματα' dixerunt, ea veteres nostri 'bellaria' appellaverunt. Vina quoque dulciora est invenire in comoediis antiquioribus hoc nomine appellata dictaque esse ea 'Liberi bellaria'.

XII.

Tribunos plebis prensionem habere, vocationem non habere.

1 In quadam epistula Atei Capitonis scriptum legimus, Labeonem Antistium legum atque morum populi Romani
2 iurisque civilis doctum adprime fuisse. Sed agitabat, inquit, hominem libertas quaedam nimia atque vecors, tamquam eorum, divo Augusto iam principe et rempublicam obtinente, ratum tamen pensumque nihil haberet, nisi quod iussum sanctumque esse in Romanis
3 antiquitatibus legisset, ac deinde narrat, quid idem Labeo
4 per viatorem a tribunis plebi vocatus responderit: Cum a muliere, inquit, quadam tribuni plebis adversum eum aditi,

---

QZXOΠN

(§ 7) 35 dixit hoc (hoc in π) loco *Π* ‖ in lodixit *X pr.* ‖ bellaria ne] = *q*: bellare ante *QZ* ‖ 37 nāq; *X* ‖ nāq; (q̃ *q*) GR. gce dixerunt *Q* ‖ pemmata *Π* ‖ gretia et *Z* ‖ tragemata *Π* ΓΡΑΓΕΜΑΤΑ *X* ‖ 38 Vna *Q pr.* ‖ 39 inco mediis *x* inco medetis *X* ‖ 40 ea] *om. X* ‖ bellaria] = *Macr.*: *om. X* ‖

XII: XI *in lemm. tabula QZXOΠN, in init. cap. QZXON;* X *ibi Π* ‖ (§ 1) 3 qua *X pr.* ‖ antei *QZ* athei *Vat.* 3452 *m. pr.* ς *part.* ‖ *C. Ateii Capitonis epp.* (*cf. Frederking philol.* 19, 658) *fr. unicum fr.* 19 *p.* 120 *Huschk. IA.*[4] ‖ 5 ad prime *Z* prime *O pr. Π* ‖ (§ 2) 6 vecors tamquam eorum] *ex Q Bentleius ad Hor. serm.* I 3, 82 *cf. h*[va] 4 *sq.*: uecor s̄t q̃ (que *Z*) eorum *QZ* uecors usque eo ut *XOΠN* ‖ 7 auguto *Z* ‖ prime cipe *ut vid. in ras. X pr.* ‖ 8 obinente *N* iam (*ex praeced. iteratum*) obtinente *Vat. SGerm.* 643 ς ‖ 9 iussum] *Bentleius l. l.; GMaiansius ad* XXX *Ictor. fr.* (*Genev.* 1764) II 174: iustum ‖ (§ 3) 10 quid idem] quidem *QZ* ‖ 11 plebis *Q* ‖ responditrit *X pr.* ‖ (§ 4) eum *Q* ‖ ad *X* ‖ 12 inquit] = *x*: in *X* ‖ aditi in Gallianum] *h ann. phil.* 91, 214 *sqq. coll. imprimis et Pompon. D.* I 2, 2, 47 *et tab. alim. Ligurum Baebianorum CIL* IX 1455 *col.* III 62—64, *quod olim ab eo in ep. ad me data addubitatum nunc fere probari video a* τ *RStR* I² 319, 1 *coll.* 140, 4 *eiusdemque ad CIL* III 536 *adn.; inspicienda porro erit Ioannis*

in Gallianum ad eum misissent, ut veniret et mulieri responderet, iussit eum, qui missus erat, redire et tribunis dicere, ius eos non habere, neque se neque alium quemquam vocandi, quoniam moribus maiorum tribuni plebis prensionem haberent, vocationem non haberent: posse igitur eos venire et prendi se iubere, sed vocandi absentem ius non habere.

Cum hoc in ea Capitonis epistula legissemus, id ipsum 5
postea in M. Varronis rerum humanarum uno et vicesimo libro enarratius scriptum invenimus verbaque ipsa super ea re Varronis adscripsimus: In magistratu, inquit, habent alii 6
vocationem, alii prensionem, alii neutrum: vocationem, ut consules et ceteri, qui habent imperium; prensionem, ut tribuni plebis et alii, qui habent viatorem; neque vocationem neque prensionem, ut quaestores et ceteri, qui neque lictorem habent neque viatorem. Qui vocationem habent, idem prendere, tenere, abducere possunt, et haec omnia sive adsunt quos vocant sive acciri iusserunt. Tribuni plebis vocationem habent nullam, neque minus multi imperiti, proinde atque haberent, ea sunt usi: nam quidam non modo privatum, sed etiam consulem in rostra vocari iusserunt. Ego triumvirum, vocatus a Porcio, tribuno

---

QZXOΠN

Flechia comm. 'nomi locali del Napolitano derivati da gentilizi Italici' vol. X actor. acad. Taurin. inserta, quam adhibere non potui: aditi gallianum *Oς* (*Linc.*) aditi g(G *vg.*)ellianum *QXΠNo vg.* ad intelligellianū *Z* ‖ 14 iussitq. *Π pr.* ‖ eum] *om. X* ‖ 16 quoniam] quom *N* quē *Z* ‖ maior *X* ‖ 17 pensionem *X pr.* ‖ 18 eossuę nire *X pr.* ‖ prendi se] = *o:* prendisse *QZOΠ* p̃rendisse *X* ‖ (§ 5) 21 uno uicesimo *Z* ‖ uicensimo *N* ui*cesimo *X* ‖ 22 enarratus *O pr. Π* ‖ inuemimus *Π* ‖ (§ 6) *Varr. ant. hum. lib.* XXI *fr. p.* 210 *sq. Bip., fr.* II *p.* 134 *Mirsch.* ‖ 23 habent ali *X pr.* ‖ 25 cęteri *X* ‖ 26 uictorem *X pr.* ‖ 27 q̄stiores *Z* ‖ 28 caeteri *X* ‖ litorem *O pr.* ‖ uitorem *X* uictorem *x* uariatorē *O pr.* ‖ 29 iidem *XO m. rec.* ‖ aducere *X pr.* ‖ 31 acciriusserunt *X pr.* ‖ iusserunt tribuni *Z* ‖ locationem *O pr. Π pr.* ‖ 32 neque eo minus *g* ‖ impii *Q* ‖ 33 perinde *O m. rec.* ‖ usi sunt *Π* ‖ quidem *O pr. Πσ* ‖ 35 triumvirum] = σ: triumuir* *O* XXvirum *BBadt de orac. Sibyll. a Iudaeis compos.* I (*diss. Vrat. a.* 1869) *thes.* 3 ‖ uocať *O* ‖ a portio *QZΠO m. rec.* apportio *XO* a p. porcio *N, quod ex falsa*

plebis, non ivi, auctoribus principibus, et vetus ius tenui; item tribunus cum essem, vocari neminem iussi nec vocatum a conlega parere invitum.

7 Huius ego iuris, quod M. Varro tradit, Labeonem arbitror vana tunc fiducia, cum privatus esset, vocatum a tribunis non
8 isse. Quae, malum, autem ratio fuit vocantibus nolle obsequi, quos confiteare ius habere prendendi? Nam qui iure prendi
9 potest, et in vincula duci potest. Sed quaerentibus nobis, quam ob causam tribuni, qui haberent summam coercendi potestatem, ius vocandi non habuerint, * * *, quod tribuni plebis antiquitus creati videntur non iuri dicundo nec causis querelisque de absentibus noscendis, sed intercessionibus faciendis, quibus usus praesens fuisset, ut iniuria, quae coram fieret, arceretur; ac propterea ius abnoctandi ademptum, quoniam, ut vim fieri vetarent, adsiduitate eorum et praesentium oculis opus erat.

QZXOΠN

distinctione falsae scripturae apportio *ortum esse nec genuinum hominis praenomen praebere arbitror; nobis certe P. Porcius tr. pl. Varronis aequalis natu maior notus non est, ut equidem spectare haec potius crediderim ad M. Porcium Catonem, Saloniani f., Vticensis patrem, quem trib. pl. fuisse novimus ex G.* XIII 20, 14 *cf. Drumannum Gesch. Roms etc.* V 152 *n.* 21; *Haakhium in Pauli RE* V 1911 *n.* 17 ‖ 36 auctoris *Z* actoris *Q* ‖ uetusius tenuite tribunus *Q* ‖ ius senui *x* ius se nui *X* ‖ 37 item] te *Z* Idem *IBongarsius* ‖ 38 accollega *X* ‖ (§ 7) 39 ego iuris] = *x:* ris *X* ‖ 40 tum fidutia *Z* ‖ attribunis *X* atribun' *Z* ‖ (§ 8) 42 quos] = *o:* qui *ut vid. O* ‖ confitear (it *ex* ea *corr.*) *Q* ‖ iure prendi (prende *O pr.* yprendi *X*) qui potest *XOΠ* ‖ 43 et] etiam *XOΠN* ‖ et—potest] *post* potest *om. Z* ‖ dici *O pr.* ‖ (§ 9) .Sed] s; *Z* ‖ 44 cohercendi *QZXON* ‖ 45 habuert̄ *Q* ‖ *lacunae notam statuit h; exspectes* respondebitur *s. quid simile: om. libri;* id occurrit (*in mg.* repertum *teste i,*) *O m. rec.* illud occurrit *e* ‖ (quod) *g* ‖ 46 nonnuri (i *suprascr.*) *X* ‖ in iuri *O* in iure *o* ‖ querellisq. *o* quaerelis que *X* ‖ 47 (quibus praesens fuisset) *h*ᵉ (= τ *RStR* I 260, 1²) ‖ usus praesens fuisset] *o:* usus (*coniectura assecutus*) in praesens fuisset μ prae(*s.* p̄ *s.* pre)sens fuisset (fuisse *X*) *libri* (usus *propter praecedens* us *periit*) ‖ ([usus] praesens fuisset, ut) *HHagen in Bursiani nunt. a.* 1873 *p.* 1411 *sq.* ‖ 48 ut] *om. X* ‖ incuria *X* ‖ quoram *O* ‖ acceretur *X* acciretur *x* ‖ 49 abnoctandi] = *o:* adnoctandi *OΠ* = *Π mg.* (*test. ORibbeckio, qui a me rogatus cod. inspexit, non* abnoctandi) abnotandi *X* adnoctandū *Z* aduocandi *Q* ‖ quom *N* ‖ vim] *om. O* ‖ 50 ꜔orum *X* orum *O pr.* ‖ occulis *O* ‖

XIII.

Quod in libris humanarum M. Varronis scriptum est, aediles et quaestores populi Romani in ius a privato ad praetorem vocari posse.

Cum ex angulis secretisque librorum ac magistrorum in medium 1
iam hominum et in lucem fori prodissem, quaesitum esse memini
in plerisque Romae stationibus ius publice docentium aut respon-
dentium, an quaestor populi Romani a praetore in ius vocari
posset. Id autem non ex otiosa quaestione agitabatur, sed usus 2
forte natae rei ita erat, ut vocandus esset in ius quaestor. Non 3
pauci igitur existimabant, ius vocationis in eum praetori non esse,
quoniam magistratus populi Romani procul dubio esset et neque
vocari neque, si venire nollet, capi atque prendi salva ipsius ma-
gistratus maiestate posset. Sed ego, qui tum adsiduus in libris 4
M. Varronis fui, cum hoc quaeri dubitarique animadvertissem,
protuli unum et vicesimum rerum humanarum, in quo ita
scriptum fuit: Qui potestatem neque vocationis populi
viritim habent neque prensionis, eos magistratus a
privato in ius quoque vocari est potestas. M. Laevinus,
aedilis curulis, a privato ad praetorem in ius est
eductus; nunc stipati servis publicis non modo prendi
non possunt, sed etiam ultro submovent populum.

Hoc Varro in ea libri parte de aedilibus, supra autem in 5
eodem libro quaestores neque vocationem habere neque prensionem
dicit. Vtraque igitur libri parte recitata, in Varronis omnes 6
sententiam concesserunt, quaestorque in ius ad praetorem vo-
catus est.

QZXOΠN

XIII: XII *in lemm. ind. QZXOΠN, in init. cap. QZXON* XI *ibi Π* ‖ (*lemm.*) 3 ius a] iussa *Z* iussu *Q* ‖ a pretore *Z* a p̄tore *Q* ‖ (§ 1) 4 ex sangulis *Z* ‖ 5 p̄dissem *O pr.* ‖ 7 apretore *QZ:* ad praetorem ‖ (§ 2) 9 nat|aerei *X pr.* ‖ ut] *om. X* ‖ (§ 3) 10 ius] iussu *X* ‖ p̄****|tori (tori) *X* ‖ 11 quom *N* ‖ dubio n̄ ēet *Z* ‖ 12 siue**nire (ri) *X* ‖ (§ 4) 13 tum] cum *Z* ‖ 14 fui* (t) *XO* ‖ 15 ꝓtulium & *X pr.* ‖ uicensimum *N* ‖ rerum humanarum rerum *X* rerum humanarum librum *x* ‖ *Varr. ant. rer. hum. lib.* XXI *fr. p.* 211 *Bip.; fr.* III *p.* 134 *Mirsch.* ‖ 18 uacari *QX pr. O* ‖ leuimus *X* ‖ 19 curulis] eurilis *Q* ‖ a pri| *X pr.* ‖ ad praetorem] 7 p̄tore *QZ* de p̄torē *ut vid. in litura X pr.* ‖ 20 stipatis *O pr. Π* ‖ 21 ultrosū mouent *Z* ‖ submo uenit *X pr.* ‖ (§ 5) 22 parte libri *Q* ‖ deedilib; *X* ‖ supra] *c.* 12, 6 ‖ 23 neq; uocacionē neq; h̄re *Q* ‖ (§ 6) 25 sentenciā cū cesserunt *Q* ‖

XIV.

[Quid sit pomerium.]

1 'Pomerium' quid esset, augures populi Romani, qui
libros de auspiciis scripserunt, istiusmodi sententia de-
finierunt: Pomerium est locus intra agrum effatum per
totius urbis circuitum pone muros regionibus certeis
2 determinatus, qui facit finem urbani auspicii. Anti-
quissimum autem pomerium, quod a Romulo institutum est, Pala-
tini montis radicibus terminabatur. Sed id pomerium pro incre-
mentis reipublicae aliquotiens prolatum est et multos editosque
3 collis circumplexum est. Habebat autem ius proferendi pomerii,
qui populum Romanum agro de hostibus capto auxerat.

4 Propterea quaesitum est ac nunc etiam in quaestione est, quam ob causam ex septem urbis montibus, cum ceteri sex intra pomerium sint, Aventinus solum, quae pars non longinqua nec infrequens est, extra pomerium sit, neque id Servius Tullius rex neque Sulla, qui proferundi pomerii titulum quaesivit, neque postea divus Iulius, cum pomerium proferret, intra effatos urbi fines incluserint.

QZXOΠNTY

XIV: XIII *in lemm. ind. Π, om. rell.;* XIII *in init. cap. QXON,* XII *Π* XXIII *Z. Exstat in TY usque ad* § 3 *extr.; affertur in schol. Rhedig. recentissimis ad Luc. Phars.* I 594 Pomoerium est illud spatium, quod est inter muros urbis et aedificia privatorum, ut refert A. Gellius ‖ (*lemm.*) 2 Quid sit pomerium] *Π: om. QZXON*ς Verba ex libro Messalae auguris quibus docet quid sit pomerium et qui sint (sunt *al.*) minores magistratus *etc.* (*cf. cap. sq.*) ς ‖ (§ 1) 3 agures *Y* ‖ 4 auspitiis *O* ‖ istius modi *ZX* ‖ 6 certeis] *ed. princ. Rom. ϰg cf. i*: certe is *No* certe*is *X* certe his *QZTY* certa his *OΠ* ‖ 7 determinatur *O pr.* ‖ (§ 2) 8 institum *X pr.* ‖ palati *ZXOΠN* ‖ 10 aliquoties *O pr.* ‖ platū *OΠ* ‖ aeditosq; *XOΠ* ‖ 11 colli**s *X* colles *x Q m. rec.* coles *Q pr.* ‖ (§ 3) pomerium *X* ‖ (§ 4) 14 ce(cae *X*)teris ex *ZX* ‖ intraq. *Z* ‖ 15 longinquo *X* ‖ 16 extra] ex *X* ‖ 17 proferundi] λ *ex Q, ut arbitrabatur:* profundi *Q* proferendi *ZOΠN* pro ferendi *X* ‖ quaesunt *Z* ‖ 18 siuillius *ut vid.* (*tertia litt.* i *et prior apex litt. alt.* u *macula hausta*) *X* alit̄ Iulius *in mg. x* ‖ ꝑferret ꝑferret *Q pr.* ‖ urbi] *h cf. Liv.* X 37, 15 locus templo effatus: libri *QZ* urbis *XOΠN* ‖ 19 incluserunt *X pr. Z* incluserunt (*ad mg.* ·/) *z* ‖

Huius rei Messala aliquot causas videri scripsit; sed praeter 5
eas omnis ipse unam probat, quod in eo monte Remus urbis
condendae gratia auspicaverit avesque inritas habuerit superatusque
in auspicio a Romulo sit: Idcirco, inquit, omnes, qui pome- 6
rium protulerunt, montem istum excluserunt, quasi
avibus obscenis ominosum.

Sed de Aventino monte praetermittendum non putavi, quod 7
non pridem ego in † Elydis, grammatici veteris, commentario
offendi, in quo scriptum erat, Aventinum antea, sicuti diximus,
extra pomerium exclusum, post auctore divo Claudio receptum et
intra pomerii fines observatum.

XV.

Verba ex libro Messalae auguris, quibus docet, qui sint minores magistratus; et consulem praetoremque conlegas esse; et quaedam alia de auspiciis.

In edicto consulum, quo edicunt, quis dies comitiis centuriatis 1
futurus sit, scriptumst ex vetere forma perpetua: ne quis magi-
stratus minor de caelo servasse velit. Quaeri igitur solet, 2

QZXOΠN

(§ 5) 20 mesalla ς ‖ *M. Valerii Mess. Corvini de auspiciis fr.* 3 *p.* 104 *Huschk. IA*[4] ‖ aliqđ *Z* ‖ scribit *OΠ* scrisit (*sic* b *del. et* s *spscr.*) *o* ‖ preterea somnis *Z* ‖ 21 omnes *X* = ōs *Π* ‖ una improbat *Z* ‖ 22 auspicauit *Q* auspicarit *i* ‖ abesq; *O* habesq; *Q pr. Z* alesq; *X pr.* ‖ habuerint *Z* ‖ 23 in] *om. Π* ‖ auspitio *Z* ‖ (§ 6) ōs *Π* ‖ 25 ominosum] = *xo* = ominos. *o mg.:* hominosum *X* omninosum *q* omnino sum *QZO* ‖ *distinguendi notam om. Z* ‖ (§ 7) 26 pp̄tmittendum *Q pr.* ‖ 27 Elydis] *QXOΠN:* elidis *Z* Felicis (*Laelii sc. Fel.*) *m* 691, 10 *cf. eund. philol.* 16, 168 *sqq.; mus. phil.* 18, 297 *sqq.* Heraclidis (*Pontici sc. iunioris, de quo nunc add. HKleist de Philoxeni stud. gramm. Gryph.* 1865 *p.* 22 *sq., HDiels doxogr. p.* 151, 3) *h ibid.* 17, 578 *sqq.* Epelydis *recte fort. Th. Bergk Aug. rer. — ind. p.* 93, 1 ‖ grā(gra *Z*)aticis *ZX* ‖ 28 auentino (*ut lin.* 26) *Z* ‖ sicut *Π* ‖ 29 actore *Q* ****tore *Z* ‖

XV: XIII *in ind. lemm. QZXON* XIIII *Π; ipsum caput sine num. nota in ead. linea continuatur in QZXON*, XIII *notatur a Π* ‖ (*lemm.*) 2 missale *Q pr.* ‖ auguriis *Z* ‖ (§ 1) 5 edictū (*propter sq.* consulum) *QZ* ‖ consulem *O pr.* ‖ quę dicunt *X* ‖ comic' *Q pr.* ‖ centuriaris *ut vid. Q pr.* ‖ 6 scriptumst] *h:* scriptū *Q* scriptur' (*praec. sc.* futurus) *Z* scri*bitur (p *ut vid.*) *X* scribitur *recte fort. OΠN* ‖

3 qui sint magistratus minores. Super hac re meis verbis nil opus fuit; quoniam liber M. Messalae auguris de auspiciis
4 primus, cum hoc scriberemus, forte adfuit. Propterea ex eo libro verba ipsius Messalae subscripsimus: Patriciorum auspicia in duas sunt divisa potestates. Maxima sunt consulum, praetorum, censorum. Neque tamen eorum omnium inter se eadem aut eiusdem potestatis, ideo quod conlegae non sunt censores consulum aut praetorum, praetores consulum sunt. Ideo neque consules aut praetores censoribus neque censores consulibus aut praetoribus turbant aut retinent auspicia; at censores inter se, rursus praetores consulesque inter se et vitiant et obtinent. Praetor, etsi conlega consulis est, neque praetorem neque consulem iure rogare potest, ut quidem nos a superioribus accepimus aut ante haec tempora servatum est et ut in commentario tertio decimo C. Tuditani patet, quia imperium minus praetor, maius habet consul, et a minore imperio maius aut maior a minore conlega rogari iure non

---

QZXOΠN

(§ 3) *M. Valerii Mess. Corvini de auspiciis fr.* 1 *p.* 103 *Huschk. IA*[4]*; indidem desumptus vv. dd. satis probabiliter videtur Festi l. s. v.* [minora itemque maio]ra auspicia *p.* 157[b] *M., locus ceterum non minus brevis quam mutilus* ‖ 8 eis *Z* ‖ nihil *XO* ‖ 9 quom *N* ‖ au∗guris (t) *X* ‖ (§ 4) 11 *His praecessisse fere haec* Auspicia magistratuum sunt aut patriciorum aut plebeiorum *suo iure adnotat Th. Mommsen RStR* II² 272, 1 ‖ 12 dua (s *ante* s *om.*) *Q pr.* ‖ potestates] = p̄tates (*inscite igitur add.* '*fort.* partes') σ ‖ maxime∗∗ *Q* ‖ sunt consulum—praetores] *lin.* 16 *ante* consulum sunt *om. Q* ‖ 13 p̄tore^v~ *X* praetorē *Z* ‖ 14 eadem] eã *X* ‖ 16 consules sunt *X* ‖ 18 au∗spicia (t) *X* ‖ at] aut *QZ* ‖ 19 rursus—inter se] *post* inter se *om. X sup. lin. add. x* ‖ 21 consulem interrogare potest. Vt *Π* ‖ 22 nos aspioribus *X pr.* ‖ 23 aut] et σ (aut) *Huschkius* ‖ hee *Z* ‖ esse *Huschkius* ‖ *C. Sempronii Tuditani magistratuum* (*p.* CCXI *sq.*) *lib.* XIII *fr.* 8 *p.* 146, *p.* 92 *ed. min. Pet.; fr.* 2 *p.* 8 *Huschk. l. l.* ‖ 24 pat̃ *Π* ‖ quia] '*Fortasse excidit* inquit' *Huschkius* ‖ in|perium *X* ‖ 26 maior a minore] *h praeeunte fere Pighio ann. Rom.* III 262, *cf. adn. sq.*: maiore (*non* a maiore) *QXOΠN, quod facile ex* maior(a minor)e *oriri poterat* maiorē *Z; defendere studui* maiore *ann. phil.* 85, 51, *ubi addere poteram G. cum* III 18, 4, *tum* V 8, 1 *sqq.* a maiore ς maior *g* maioris *Huschkius praeeunte fere PMerula de comit. c.* 2 § 13

potest. Nos his temporibus praetore praetores creante veterum auctoritatem sumus secuti neque his comitiis in auspicio fuimus. Censores aeque non eodem rogantur auspicio atque consules et praetores. Reliquorum magistratuum minora sunt auspicia. Ideo illi 'minores', hi 'maiores' magistratus appellantur. Minoribus creatis magistratibus tributis comitiis magistratus, sed iustus curiata datur lege; maiores centuriatis comitiis fiunt.

Ex his omnibus verbis Messalae manifestum fit, et qui sint 5
magistratus minores et quamobrem 'minores' appellentur. Sed et 6
conlegam esse praetorem consuli docet, quod eodem auspicio
creantur. Maiora autem dicuntur auspicia habere, quia eorum 7
auspicia magis rata sunt quam aliorum.

QZXOΠN

maiori *coni.* τ *RStR* II² *p.* 77, 2, *recepit ibid. p.* 118, 4 ‖ a minore collega maior *Pighius* ‖ rogare *XOΠN* ‖ 27 hiis *Z* ‖ praetores praetore *XOΠ* ‖ creante *Z* ‖ 28 hiis *Z* is *X* ‖ 29 cōmitiis *X* ‖ auspitio *ZO pr. et sic Z saepius infra* ‖ fuimus censores (. *Q*) atq; *ex lin. sq. praeceptum QZ* ‖ 30 utq. *X* ‖ 31 magistratum *X pr.* ‖ au∗spicia *X* ‖ 32 hii *ZXOΠ* ‖ maiores] = *o:* mago *O* ‖ 33 Minoribus creatis] reatib; *Z* ‖ '*Es hat eine Verschiebung der Worte stattgefunden, und ursprünglich lautete die Stelle so:* Minores magistratus tributis comitiis, maiores centuriatis comitiis fiunt, sed [maioribus] creatis [magistratibus] ius (imperium ?) curiata datur lege' μ *a.* 1881 *d. Verf. u. Verw. d. röm. Staates* I 238 *n.* ∗, *multo cautior a.* 1873 (*adv. crit.* II 603) *ubi de h. l.* '*verba*' *inquit* '*prorsus perturbata emendare nequeo*' ‖ creatis] = σ ‖ tributis|∗comitiis *X* ‖ *num* tributis [comitiis, his (*aut* his quidem)] comitiis ? ‖ magistratus ratus et iustus *Büttner-Wobst ann. phil.* 121, 183 ‖ 34 sed] *om. Huschkius l. l.* (*retinuerat id. olim*) ‖ iustius *e vg.* ius *Latinus Latinius Lucubrat.* II (*Viterb.* 1667) *p.* 123; *bibl. sacr. et prof.* (*Rom.* 1687) II *p.* 30ᵇ; 35ᵃ ius illis *i* ius iis *ROuwens noct. Hagan.* (*Franeq.* 1780) II 2 *p.* 162 ius eius *Niebuhrius RG* II 412, 4 (*Huschkius Serv. Tull.* 407, 30) eius ius *LLange RA* I³ 387, 2 ius minus *s.* ius deterius *Em. Hoffmann patric. u. pleb. Curien* (*Vindob.* 1879) *adn.* 22 *p.* 24 *sq.* ius istius *HRoensch; erat cum de* ius *tum cogitarem* ‖ datur. *X* ‖ lege maiores *ZXΠ* ‖ 35 comic' *Q* ‖ fiunt ex *Z* ‖ (§ 5) 36 his] *om. Z* ‖ qui sit *X pr.* ‖ 37 magistratis *O pr.* ‖ appellantur *ZOΠ* apellantur *X* ‖ (§ 7) 39 dicuntus *Q* ‖ auspicia—eorum] *ante* auspicia *om. Q* q̃ *sup. lin. q* ‖ 40 magistrata *Z* ‖

XVI. (vg. **XV.** extr.)

Item verba eiusdem Messalae disserentis, aliud esse 'ad populum loqui', aliud 'cum populo agere'; et qui magistratus a quibus avocent comitiatum.

1 (XV. 8) Idem Messala in eodem libro de minoribus magistratibus ita scripsit: Consul ab omnibus magistratibus et comitiatum et contionem avocare potest. Praetor et comitiatum et contionem usquequaque avocare potest, nisi a consule. Minores magistratus nusquam nec comitiatum nec contionem avocare possunt. Ea re, qui eorum primus vocat ad comitiatum, is recte agit, quia bifariam cum populo agi non potest nec avocare alius alii potest. Set, si contionem habere volunt, uti ne cum populo agant, quamvis multi magistratus simul
2 (9) contionem habere possunt. Ex his verbis Messalae manifestum est, aliud esse 'cum populo agere', aliud 'contionem habere'.
3 (10) Nam 'cum populo agere' est rogare quid populum, quod suffragiis suis aut iubeat aut vetet, 'contionem' autem 'habere' est verba facere ad populum sine ulla rogatione.

QZXOΠN

XVI (XV *extr.* – § 8—10 *Longol.* – *e vg.*): XV *in ind. lemm.* *Π*, XIIII *rell.*, *ad initium cap. omnes* ‖ (*lemm.*) 2 eiudē *Z* ‖ deserentis *Z* ‖ 3 a] *om.* *X* ‖ uocent *Π* ‖ 4 cõmitiatum *X* comitatum *Π* ‖ (§ 1) 5 messale *Q* messalę *X pr.* ‖ eđ *Q* ‖ *M. Valerii Mess. Corvini de auspiciis fr.* 2 *p.* 104 *Huschk. l. l.* ‖ demnoribus *X pr.* ‖ 6 consulab' (*ad sq.* omnibus *sc. aptatum*) *QZ* ‖ 7 avocare] *om.* *Π* ‖ comitatum *Q* comu|tia tum *Z* ‖ 8 aduocare *Z* ‖ 9 ne∗ *X pr.* ne *O* ‖ comitiatum nec] *post* nec *om.* *Q* ‖ 10 aduocare *Z* ‖ earequies *X pr.* ‖ 11 ad] a *Z* ‖ cognitiatum *O pr.* cogmitia *X* ‖ 12 bin fariam *X* ‖ *distinctionis notam maiorem post* potest *om.* ςμ ,*ponit* τ *RStR* I² 247, 1 ‖ avocare] cauo re *Z* ‖ illius *O pr.* *Π* ‖ aliis alii possunt, si sic *Huschkius* ab eo alii possunt, si *Büttner-Wobst ann. phil.* 121, 183 *sq.* alius alio (ἄλλος ἀλλαχῇ *sc.*) possit, si *HRoensch* ‖ 13 potest. Sed τ *l. l.*: potest; μ posset *QZXONvg.* possent *Π* posst̄ *Franeq. m. alt.* ‖ uti∗ *X* ‖ neq. (?) *O pr.* ‖ 14 agat *B.-W.* ‖ 15 haberere possent *O pr.* ‖ (§ 2) hiis *Z* ‖ manifest∗um (t) *X* manifectū *Q* ‖ (§ 3) 18 autu|beat *X* ‖ aut uetet *ut vid. in ras. iteratum erat in Q* ‖

XVII. (XVI.)

Humanitatem non significare id, quod volgus putat, sed eo vocabulo qui sinceriter locuti sunt magis proprie esse usos.

Qui verba Latina fecerunt quique his probe usi sunt, 'humanitatem' non id esse voluerunt, quod volgus existimat quodque a Graecis 'φιλανθρωπία' dicitur et significat dexteritatem quandam benivolentiamque erga omnis homines promiscam, sed 'humanitatem' appellaverunt id propemodum, quod Graeci 'παιδείαν' vocant, nos 'eruditionem institutionemque in bonas artis' dicimus. Quas qui sinceriter percupiunt adpetuntque, hi sunt vel maxime humanissimi. Huius enim scientiae cura et disciplina ex universis animantibus uni homini datast idcircoque 'humanitas' appellata est. 1

Sic igitur eo verbo veteres esse usos et cumprimis M. Varronem Marcumque Tullium, omnes ferme libri declarant. 2 Quamobrem satis habui unum interim exemplum promere. Itaque 3 verba posui Varronis e libro rerum humanarum primo, cuius principium hoc est: Praxiteles, qui propter artificium egregium nemini est paulum modo humaniori ignotus.

QZXOΠN

XVII (XVI *vg.*): XVI *in lemm. ind. Π*, XV *ibi rell., in init. cap. omnes; in usum suum convertit Non. s. v.* humanitatem *p.* 52, 11 *M. cf. ann. phil.* 85, 713, *qua de re perperam dubitat PMirsch de M. Ter. V. ant. rer. hum. lib.* XXV *p.* 59 ‖ (*lemm.*) 2 putat** (or) *O* ‖ qui inceriter *X pr.* ‖ 3 magis—usos] *om. Z* ‖ proprię *X* ‖ (§ 1) 4 hiis *Z* ‖ probe] *om. Z* ‖ 6 ΦΙΛaΝΤΡωΠΙa *X* filantropia *Π* ‖ 7 beni*uolentiamque (e) *Q* beniuolentiam quae *XO pr.* ‖ omnes *Z* ‖ promiscuam *Q* ‖ sed—Graeci] *om. X* ‖ 8 prope modum *QZ* ‖ παιδείαν] ς: ΠaΤΔΕΙaΜ *Z* ΠaΙΔΕΙa (. *N*) *ON* paideia *Π* ΠaΙΛΕΙa *X* ‖ 9 artes *QΠx* ‖ 10 quis incerit̃ *X* ‖ percupiunt] *Q*: cupiunt (per *propter praecedens* ter *om.*) *ZXOΠN*ς percipiunt *q* ‖ hi] ς: hii *QZX* ii *OΠN* ‖ vel] *om.* ς et ς, *quod 'considerandum' esse videbatur Handio Tursell.* III 591, *at cf. Haasii ad Reisig. adn.* 404, *EWölfflin lat. u. rom. Comparation p.* 47 ‖ 11 humanissime *O pr.* ‖ 12 datast] *N*: data est ‖ humanitatis *X* ‖ (§ 2) 13 eo] ego *O pr. Π* ‖ esse] *om. Q* ‖ cum primis *Z* ‖ 14 declanant *O pr.* ‖ 15 promere] = σ: **omere *Q* ‖ (§ 3) 16 *sq.* ,cuius] ;tuus *X* ‖ 17 est praxiteles. *X* ‖ *Varr. antiq. rer. hum. lib.* I *fr. p.* 204 *Bip. fr.* I *p.* 82 *Mirsch.* ‖ 18 eggregiū memini Z ‖ humani ori *X pr.* humani*ori (h) *O* ‖ humaniori ignotus] humanior *libri Noniani* ‖ ignatus *X* ‖

4 Humaniori inquit, non ita ut vulgo dicitur, facili et tractabili et benivolo, tametsi rudis litterarum sit, hoc enim cum sententia nequaquam convenit, sed eruditiori doctiorique, qui Praxitelem, quid fuerit, et ex libris et ex historia cognoverit.

XVIII. (XVII.)

Quid apud M. Catonem significent verba haec 'inter os atque offam'.

1 Oratio est M. Catonis Censorii de aedilibus vitio creatis. Ex ea oratione verba haec sunt: Nunc ita aiunt, in segetibus, in herbis bona frumenta esse. Nolite ibi nimiam spem habere. Saepe audivi, inter os atque offam multa intervenire posse; verumvero inter offam atque herbam, ibi vero longum intervallum est.
2 Erucius Clarus, qui praefectus urbi et bis consul fuit, vir morum et litterarum veterum studiosissimus, ad Sulpicium Apollinarem scripsit, hominem memoriae nostrae doctissimum, quaerere sese et petere, uti sibi rescriberet, quaenam esset eorum verborum
3 sententia. Tum Apollinaris, nobis praesentibus, nam id tem-

---

QZXOΠNTY

(§ 4) 19 humani ori *X pr.* hu|niori *Q pr.* ‖ ita ut] *om. QZ h*ᵉ ut *ibi add. m*ᵃ ‖ 20 beni∗uolo (e) *Q* ‖ 21 erudiori *N* ‖ doctoriq; *Q pr. Z* ‖ praxitē *O* ‖ praxiteles inquit *q* ‖ 22 quis *mg. Gryph.* 1537 (= *c.* 20, 5), *at cf.* XVII 6, 5; XIX 10, 13; XX 10, 2; *Fronto ad M. Caes. epp.* II 5 *p.* 29 *Nab.* ‖ ex hiis libris *Z* ‖ ∗cognouerit (a) *X* ‖

XVIII (XVII *vg.*): XVII *in ind. lemm.* Π XVI *ibi rell., in init. cap. omnes;* § 1 *exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 apud ros m. (ros *ex sqq. praeceptum cf. adn. sq.*) *Q* ‖ hecanteros *Q* ‖ ∗os (e) *X* ‖ (§ 1) 3 deae dilibus *X pr.* ‖ *M. Porcii Cat. de aedilibus vitio creatis or. fr. p.* 125 *HM²*, *or.* LXV *fr.* 1 *p.* 67 *Iord.; Varroni haec tribuunt Vincentius Bellovacensis, Iacobus Magnus, Arnoldus de Hollandia, qui tamen addit* istud dictum secundum alios est Catonis. *Cf., ne longus sim, Devit M. Varr. sent. ed. p.* 20; 44 *sq.; HDüntzer ann. phil. suppl.* 15 *a.* 1849 *p.* 120 *coll. Fr. Oehlero ann. phil.* 54, *a.* 1848, 142; *Ch. Chappuis sentences de Varron p.* 56 ‖ 4 agunt *QZTY* ‖ 5 segetibus et in *X ex sil. coll.* ‖ fumenta *Z* ‖ 6 ∗os (e) *X* ôs *et sic et* os *passim O* ‖ 7 multam (*ad* offam *aptatum*) *Z* ‖ uerum uero *Z* ‖ 8 .] *om. Z* ‖ (§ 2) 9 Erutius *XOΠ* erudicius *Z* eruditius *Q* ‖ 10 et litterarum] litterarumque *XN* ‖ veterum] *sup. lin. add. o* ‖ suppliciū *Z* supicium *X pr.* ‖ appollinarē *X* ‖ 11 scribit *Π pr.* ‖ 12 sese] *om. Z* ‖ que nam *Z* ‖ que nameet *X* ‖ (§ 3) 13 Tc̄ *Π* ‖ appollinaris *Z* ‖

poris ego adulescens Romae sectabar eum discendi gratia, rescripsit Claro, ut viro erudito, brevissime, vetus esse proverbium 'inter os et offam', idem significans, quod Graecus ille παροιμιώδης versus:

'Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου'.

XIX. (XVIII.)

[Platonem tribuere Euripidi Sophocli versum; et similia quaedam alia.]

Versus est notae vetustatis senarius: 1

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν ξυνουσίᾳ.

Eum versum Plato in Theaeteto Euripidi esse dicit. Quod 2 quidem nos admodum miramur; nam scriptum eum legimus in tragoedia Sophocli, quae inscripta est Αἴας Λοκρός, prior autem natus fuit Sophocles quam Euripides.

Sed etiam ille versus non minus notus: 3

Γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ' ἐγώ,

QZXOΠN

14 sæctabar *O pr.* ‖ discendi] = *z in ras.* ‖ res|scripsit *X* ‖ 15 breuissimū uetus *Z* ‖ proverbium] *om. Q, recte fort. coll. Plaut. asin. v.* 203 *G.-L.* (I 3, 51) Vetus est 'nihili coctiost', scis cuius, *at cum saepius singulas voces om. Q, eum unum sequi non ausus sum* prouerbum *X* ‖ hos *X* ‖ 16 grecis *X* ‖ gcus ille GR. uersus ē note (*v. init. cp. sq.*) *Q* ‖ ΠαΡΟΙΜΙωΔΕC *XOΠ* ‖ *post* παροιμιώδης *notam* ⌈/ *inseruit n cf. cp. sq. adn. init.* ‖ versus—πέλει] *in ras. z* ‖ 17 ΠΟαΛα *Xz* ΠαΛΛα *O* ‖ ΠΕΛΕΤ *X* ‖ ΚΥLI|ΚΟC *X* ΚΥα|ΥΚΟC *Z* ‖ ΧΕΙαΕΟ-CaΚΟΡΙ. *Z* ‖

XIX (XVIII *vg.*): *in lemm. ind. num. cum ipso lemm. om., caput praecedenti continuo litt. fere init. min., num. nota om. adiungitur in rell.* XVIII *in mg. N* XVII *litt. init. min. in mai. mutata O m. rec. cf. adn. cap. praec. lin.* 16 ‖ (*lemm.*) 2 Platonem—alia] *exempli causa h: om. libri* Platonem tribuere Euripidi Sophoclis (cli *al.*) versum; et inveniri versus verbis iisdem aut paucis syllabis immutatis apud diversos poetas temporibus variis natos *e vg.* ‖ (§ 1) 3 nostae *X* ‖ uenustatis *O* ‖ uenustati senarius *x* uenustates enarius *X* ‖ 4 CΟΦΟΥΤΥΡaΝΝΟΥ *XOΠ* ‖ ΤΟΝ *XOΠ* Θ|ω *Z* ‖ (§ 2) 5 in Theaeteto] *immo in Theage p.* 125 *B.* (*add. reip.* VIII *p.* 568 *A*): inthea & ęto *X pr. cf. adn. sqq.* ‖ intheaeto-aeuripidis *Q* ‖ theato *Z* Theage *i* ‖ 6 ad modū *Z* ‖ 7 tragaoedia *O* tragodici *X* ‖ sofocli *Ox* sof**cli *X* sofali *QZ* ‖ Αἴας Λοκρός] *sine nota om. Q* aias locros *Π* ***(*ΟC)aΤaCaΟΚΒΟC *X* Αἴας ὁ Λοκρός ς ‖ *Soph. Ai. fr.* 3 *Nck. TGF p.* 105, *ubi cf. adn.* ‖ 8 'γρ. natu' *Salmasius* ‖ sofocles *Z* ‖ euripedes *ZN* eripides *X pr.* ‖ (§ 3) 9 no min' *Z* nominus *X* ‖ 10 ΤΕΡωΝ *Z* ‖ ΓΕΡωΝΤa *XOΠ* ΓΕΠΟΝΤa *Z* ‖

et in tragoedia Sophocli scriptus est, cui titulus est Φθιώτιδες et in Bacchis Euripidi.

4 Id quoque animadvertimus, aput Aeschylum ἐν τῷ πυρφόρῳ Προμηθεῖ et apud Euripidem in tragoedia, quae inscripta est Ἰνώ, eundem esse versum absque paucis syllabis. Aeschylus sic:

Σιγῶν θ' ὅπου δεῖ καὶ λέγων τὰ καίρια,

Euripides ita:

Σιγᾶν θ' ὅπου δεῖ καὶ λέγειν ἵν' ἀσφαλές.

Fuit autem Aeschylus non brevi antiquior.

XX. (XIX.)

De genere atque nominibus familiae Porciae.

1 Cum in domus Tiberianae bibliotheca sederemus ego et Apollinaris Sulpicius et quidam alii mihi aut illi familiares,

---

QZXOΠNTY

ΠαΙΔαΓΟΓΗCω *OΠ* ΠαΙΔαΤωΤΗC|ω *Z* ΠαΤααΓΟΓΕΙ(ΓΗ *x*)Cω *X* ‖ CE *XOΠN* ‖ ΕΓΟ *Π* ΕΤω *Z* ΕΤΟ *X* ‖ 11 tragoediaso focli *X* ‖ sofocli *x* sophochi *Q* ‖ scriptus] (*X ex sil. ?*) *e vg.:* scrip(b *N*)tum ‖ Φθιώτιδες] *ICasaubonus:* ΦΙΛΟΤΙΔΕC *ONς* filotides *Π* ΦΙΛΟΤΙΛΕC *x* ΦΙΛΟΤΙΛΛΕC *X* ΦΙaΟΤΙΔΕC *Z* Φιλοκτήτης ς (*Scheff.*) *e* (*Welckerus gr. Trag.* I 139; 257) ‖ *Soph. Phthiot. fr.* 628 *Nck. GTF p.* 225 ‖ 12 bachis *XOΠ* ‖ *Eurip. Bacch. v.* 193 *N.* ‖ (§ 4) 13 aeschilum *Π* a***chylum *X pr.* ‖ eschilū** GR *Q* ‖ ΠΙΡΦΟΡΟ *XOΠ* ΝΥΡΦΟΡω *Z* ‖ 14 ΠΡΟ-ΜΕΤΗΙ. *Z* ‖ *Aesch. Prom.* πυρφ. *fr.* 221 *p.* 370 *Hm.* 204 *Nck. TGF p.* 54 *cf. Aesch. Choeph. v.* 576 (569 *K.*) σιγᾶν θ' ὅπου δεῖ καὶ λέγειν τὰ καίρια ‖ .Et *Z* *& (&) *X* ‖ euripedem *ZN* erupidem *X* ‖ traguoedia *O* tragaedia *X* ‖ 15 scripta *Z* ‖ ΊΝω *Ven. a.* 1489: ΕΙΝω (ΕΙΝ ω *X*) ‖ *Eur. Inus fr.* 417 *v.* 2 *Nck. GTF p.* 386; *Eur.* III 108; *de rell. fontibus eorumque vv. ll. cf. utrobique Nauckii adn.* (*add. GTF praef. p.* XV) ‖ 16 aeschilus *Πx* eschilus *Q* aeschillus *X* ‖ siccei ΤωΝΓΕ *Z* ‖ 17 CΕΙΓωΝ *XOΠN* ‖ ΤΕ *XOΠN* ‖ ωΠΟΥ *Z* ‖ ΛΕΓΟΝ *X* ΔΕΤω *Z* ‖ ΛΕΓΟΝΤa *OΠ* ‖ 18 euripedes *Zn* euripedis *N* erupides *X* ‖ ita] sic *Q* (*cf. lin.* 16) it aCΕΥΤa *Z* ‖ 19 CΕΙΓaΝ *ZOΠN* CΕΤΓaΝ *X* ‖ ΤΕ *ZXOΠN* ‖ Ο|ΠΙ *X* ὅπῃ *v. l. ap. Eur.* ‖ χρὴ *v. l. ap. Eur.* ‖ ΛΕΤΕΙΝ *O* ΛΕΤΕ ΙΝ *X* ‖ ἵν'] *libros secutus g cf. i* ‖ aCΦaΛΛΕC *X* ‖ 20 aes chilus *X* eschilus *QZΠ* ‖

XX: XVIII *in lemm. tab. Π, init. cap. N, praeterea* XVII *utrobique omnes. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 atque] at *Π* ‖ portie *QZ* porcae *X* ‖ (§ 1) 3 domuș *X* ‖ tyberianae *QT* ‖ biblioteca *QZ* bibliothecae *OΠ* biblithecae *N* ‖ 4 appollinaris *Z* a*pollinaris (e ?) *Q* apollonaris *X* & pollinaris *T* pollinaris *Y* ‖ Sulpicius] = *z in ras.* ‖ familia resprolatas *X* ‖

prolatus forte liber est ita inscriptus: M. Catonis Nepotis.
Tum quaeri coeptum est, quisnam is fuisset M. Cato Nepos. 2
Atque ibi adulescens quispiam, quod ex eius sermonibus con- 3
iectare potui, non abhorrens a litteris, 'hic', inquit, 'est M. Cato,
non cognomento Nepos, sed M. Catonis Censorii ex filio nepos,
qui pater fuit M. Catonis, praetorii viri, qui bello civili Vticae
necem sibi gladio manu sua conscivit, de cuius vita liber est
M. Ciceronis, qui inscribitur laus Catonis, quem in eodem
libro idem Cicero pronepotem fuisse dicit M. Catonis Censorii.
Eius igitur, quem Cicero laudavit, pater hic fuit M. Cato, cuius 4
orationes feruntur inscriptae M. Catonis Nepotis'.

Tum Apollinaris, ut mos eius in reprehendendo fuit, 5
placide admodum leniterque: 'laudo', inquit, 'te, mi fili, quod in
tantula aetate, etiamsi hunc M. Catonem, de quo nunc quaeritur,
quis fuerit, ignoras, auditiuncula tamen quadam de Catonis familia
aspersus es. Non unus autem, sed conplures M. illius Catonis 6
Censorii nepotes fuerunt, geniti non eodem patre: duos enim 7
M. ille Cato, qui et orator et censor fuit, filios habuit, et matribus
diversos et aetatibus longe dispares. Nam iam adulescente altero, 8
matre eius amissa, ipse quoque iam multum senex, Saloni clientis
sui filiam virginem duxit in matrimonium, ex qua natus est ei

---

QZXOΠNTY

5 scriptus *X* ‖ (§ 2) 6 ceptum *QZΠ* inceptum *TY* ‖ is] *om. X* ‖ cato nepos atq; *Y m. rec.* catone post atq; *ZY* ‖ Cato. Ibi *T* ‖ (§ 3) 7 ex] et *TY* ‖ 8 aborrens *Y* ‖ marci' *Y* ‖ 9 non] *om. Q* ‖ cognomen tonepos *X* ‖ neposs; *Z* ‖ *una linea* (*litt.* sorii—m. ca) *in ras. z* ‖ 10 ciuilli *X* ‖ uti cenę cem (ce nęcem *x*) *X* ‖ 11 necem] = *Y m. rec.:* nece *Y* necesse (necēe *pro* necē *legere sibi visus*) *Z* ‖ manus (*sq. sc.* s) *Y pr.* ‖ de cuius] decus *Z* ‖ 12 laudes *TY* ‖ 13 ꝑ nepote *Z* ‖ dicit fuisse *Y* ‖ *Cic. M. Cat. s. laud. M. Cat. fr.* 1 *p.* 987 *Or.*²; *fr.* 13 *p.* 329 *M. cf.* § 14 ‖ censorii eius. Igitur *T* ‖ (§ 4) 14 igitur] *om. Q* ‖ (§ 5) 16 appollinaris *Z* apolinaris *Y* apollonaris *X* ‖ rep̄hendo *Q* ‖ 17 ad modū *Z* ‖ leuiterq; *Z* pleniterque *O pr.* ‖ fili∗ (e) *X* ‖ 18 t∗∗∗∗∗∗|∗∗ (*litt. duae extr. eras.* = la, *priores incertae*) *X pr.* ‖ 19 fueris (*praecedit sc.* quis) *N pr.* ‖ auditi uncula *o* auditi ungula *O* audit uincula *Z* ‖ auditiun quadam *quattuor fere litt. lac. med. rel. Y* ‖ (§ 6) 21 eadem parte *Q* ‖ (§ 7) 23 et] *ante* etatibus *om. QZ* ‖ bispares *ut vid. X pr.* ‖ (§ 8) 24 mater *Z* ‖ Saloni] *q:* salonis *QZ* soloni *XONTY* solonii *x* solonis *Π* ‖ 25 dixit *Q pr.* ‖ ei] *om.* σ ‖

M. Cato Salonianus: hoc enim illi cognomentum fuit a Salonio,
9 patre matris, datum. Ex maiore autem Catonis filio, qui praetor
designatus patre vivo mortuus est, et egregios de iuris disci-
plina libros reliquit, nascitur hic, de quo quaeritur, M. Cato,
10 M. filius, M. nepos. Is satis vehemens orator fuit multasque
orationes ad exemplum avi scriptas reliquit et consul cum
Q. Marcio Rege fuit, inque eo consulatu in Africam profectus, in
11 ea provincia mortem obiit. Sed is non, ita ut dixisti, M. Catonis,
praetorii viri, qui se Vticae occidit et quem Cicero laudavit,
pater fuit, nec, quia hic nepos Catonis Censorii, ille autem pro-
12 nepos fuit, propterea necessum est, patrem hunc ei fuisse. Hic
enim nepos, cuius haec modo prolata oratio est, filium quidem
M. Catonem habuit; sed non eum, qui Vticae periit, sed qui,
cum aedilis curulis et praetor fuisset, in Galliam Narbonensem
13 profectus, ibi vita functus est. Ex altero autem illo Censorii
filio, longe natu minore, quem Salonianum esse appellatum dixi,
14 duo nati sunt L. Cato et M. Cato. Is M. Cato tribunus plebis
fuit et praeturam petens mortem obiit ex eoque natus est M. Cato
praetorius, qui se bello civili Vticae interemit, de cuius vita
laudibusque cum M. Tullius scriberet, pronepotem eum Catonis
15 Censorii dixit fuisse. Videtis igitur hanc partem familiae, quae

---

QZXOΠNTY

26 solonianus *QZXOΠT* solonianis *o* ‖ cognomen σ ‖ a] *om.* *Π* ‖ Salonio] = *Q in ras.:* salono *q* solonio *ZOΠTY* ‖ (§ 9) 29 reliquit. Nascitur *Q pr. T* ‖ .m. cato filius *X* ‖ 30 filius] = *o in litt.* ‖ nepotes *Q* ‖ nepotis is *Z* ‖ (§ 10) arator *ut vid. X pr.* ‖ multaq; *Q pr.* ‖ 31 alii *TY* aliis *QZ* ‖ cum Q.] cumque *Yx* conque *X* cum *T* ‖ 32 in quę *O* ‖ africa *XO* affrica *Π* ‖ 33 prouintia *T* ‖ obiit] *QTx:* obit ‖ (§ 11) hiis *Z* ‖ 34 viri] *om. X* ‖ actice *Q* ‖ 35 Catonis— enim nepos] *post* nepos *om. TY* ‖ censoriis (*ob praecedens* Catonis) *X* ‖ prenepos *Z* ‖ 36 ei hunc *Z* ‖ (§ 12) 37 *prolata (p̄ *ut vid.*) *X* ‖ 38 M. Catonem] *h:* maiorem catonem *libri* (maiorem Catonem) μ I 63 ‖ periit] = *qx:* perit *QZXOn* ‖ qui] *om. Y* ‖ 39 curulibus (*propter* cum? *at scripsit* aedilis) *T* ‖ 7|et *Z* ‖ fuisset et praeter (p̄ter *X* pretor *T*) *XTY* (*non tamen Q*) ‖ (§ 13) 40 altẽro *Q* ‖ illo] *Q:* iro *Z* uiro *rell.* ‖ 41 quam *Z* ‖ solonianum *X* solomanum *TY* ‖ 42 nati sunt] natis (*debebat* nati s̄) *X* ‖ (§ 14) Is] is iã *x* et *Y* ‖ cato marcus *O pr. Π* mar cus (Cato *om.*) *X* ‖ 43 morte *Y* ‖ 44 p̃temit *Z* ‖ .De *Π* ‖ 45 laudibus quę *X* ‖ M. Tullius] *l.* § 3 *l. ap. Müllerum; non attulit Or.*[2] ‖ pro nepotem *X* ‖ 46 dixi *TY* ‖

ex minore Catonis filio progenita est, non solum generis ipsius tramitibus, sed temporum quoque spatio differre: nam quia ille Salonianus in extrema patris aetate, sicuti dixi, natus fuit, prognati quoque ab eo aliquanto posteriores fuerunt quam qui a maiore fratre eius geniti erant. Hanc temporum differentiam facile anim- 16
advertetis ex hac ipsa oratione, cum eam legetis'.

Haec Sulpicius Apollinaris audientibus nobis dixit. Quae 17
postea ita esse, uti dixerat, cognovimus, cum et laudationes funebres et librum commentarium de familia Porcia legeremus.

XXI. (XX.)

Quod a scriptoribus elegantissimis maior ratio habita sit sonitus vocum atque verborum iucundioris, quae a Graecis 'εὐφωνία' dicitur, quam regulae disciplinaeque, quae a grammaticis reperta est.

Interrogatus est Probus Valerius, quod ex familiari eius 1
quodam conperi, 'has' ne 'urbis' an 'has urbes', et 'hanc turrim' an 'hanc turrem' dici oporteret. 'Si aut versum', inquit, 'pangis aut orationem solutam struis atque ea tibi verba dicenda sunt, non finitiones illas praerancidas neque fetutinas grammaticas spectaveris, sed aurem tuam interroga, quo quid loco conveniat

---

QZXOΠNTY

(§ 15) 47 ipsius generis *Z* ‖ 49 dixit *Q* ‖ nat' natus *O* ‖ pronati *q* pro nati *Q* ‖ 50 quam qui a] .Nam quia (qui a *ΠNo, ex lin.* 48 *repetitum*) *ZOΠNTY* ‖ (§ 16) 51 difforentię *X* ‖ 52 ac *O pr.* ‖ legens *Z* ‖ (§ 17) 53 appollonaris *X* ‖ 54 uti] ut *X* ‖ 55 funebre s; *Z* ‖ (librum) τ *CIL* I *p.* 277[b] ‖ portia *T* forcia *O pr.* fortia *Z* ‖

XXI (XX *vg.*): XIX *in lemm. tab. Π*, XVIII *rell.* (= *N*) *et sic in init. cap. omnes. Exstat in TY usque ad* § 12 *extr.; Nonii cum hoc cap. conexus in una* § 13 *agnoscendus cf. ann. phil.* 85, 782 *coll. adn. ad* § 13, *k* 35 *sq.* 92 *sq.* ‖ (*lemm.*) 2 habita ratio *Z pr.* ‖ 3 εὐφωνία] *lac. rel. om. OΠN, sine ulla nota om. X* ‖ 4 regula *Q* ‖ a] *om. Q fort. recte* ‖ (§ 1) 5 est] *om. TY* ‖ 6 quodam] *enotavi ex QZOΠNTY* (*S. Germ. Vat.* 3452 ς), *ex X enotavit g:* quon(ō *Iunt.*)dam *Iunt. vg.* ‖ *conpleri *Q* ‖ turrem *XOΠN* ‖ 7 hunc *Z* ‖ turrim *XOΠN* ‖ *uersum *X* ‖ 8 oratio|nēsalutem (*litt.* ēs *spscr.* t *vel* ľ *in ras.*) *X* rat(c *q*)ionem solutam *Zq* racionem salutam *Q* ‖ tibi verba] uerba tibi *OΠ* uerba tui *X* uerbi tui *x* ‖ 9 praerancidas] = *O mg.:* prancidas *O* ‖ neque] *om. TY* ‖ fetutinas] = *o, o mg.:* fetudinas *OΠ* fecutinas *Y* secuti nas *T* ‖ 10 ē ueniat *Y* ‖

2 dicere; quod illa suaserit, id profecto erit rectissimum'. Tum is, qui quaesierat: 'quonam modo', inquit, 'vis aurem meam inter-
3 rogem?' Et Probum ait respondisse: 'Quo suam Vergilius percontatus est, qui diversis in locis urbis et urbes dixit arbitrio
4 consilioque usus auris. Nam in primo georgicon, quem ego', inquit, 'librum manu ipsius correctum legi, urbis per i litteram scripsit. Verba e versibus eius haec sunt:

Vrbisne invisere, Caesar,
Terrarumque velis curam.

Verte enim et muta, ut 'urbes' dicas, insubidius nescio quid facies
5 et pinguius. Contra in tertio Aeneidis urbes dixit per e litteram:

Centum urbes habitant magnas.

Hic item muta, ut 'urbis' dicas, nimis exilis vox erit et exsanguis, tanta quippe iuncturae differentia est in consonantia vocum proxi-
6 marum. Praeterea idem Vergilius turrim dixit, non 'turrem', et securim, non 'securem':

Turrim in praecipiti stantem

et:

Incertam excussit cervice securim.

QZXOΠNTY

11 quodq. illa *T* ‖ sua serit *X* ‖ profectum *XO* ‖ retissimū *X* ‖ .] *om.* *Y* ‖ (§ 2) Tunc *T* tu *Y* ‖ ∗is (h) *aut* ∗∗is (hi) *X* ‖ 12 interro∗gem (e) *X* ‖ (§ 3) 13 Quo suam] = *T:* quosnam *t* ‖ 14 quid (*sq.* d) *QZ* ‖ urbis locis *Y* ‖ urbes et urbis *Π* ‖ (§ 4) 15 georgii c̄ *Y* georgicic̄ *Q* georgicorū *T* ‖ 16 correctum] *mg. Gryph.* 1537, *vg.:* col(n *N*)lectum ‖ legiť bis *Z* ‖ 17 .] *om.* *Z* ‖ uerbe uersib; *QZ* uerba uers' *q* ‖ ∗sunt (ī) *Q pr.* ‖ *Verg. georg.* I 25 *sq.* ‖ 18 Vrbisne] = *Verg. PR:* urbesne *Verg. M* ‖ ĩsere *Y* inuiscere *Verg. R* ‖ 19 que] = q. *sup. lin. q: om.* *Q* ‖ 20 muta, ut] mutauit *Q* mutanit *Z* ‖ insubidius] = *O: lac. rel. om.* *TY* .r. *in mg.* *T* insubid; *in mg.* *O* insub bidias *X* ‖ 21 pingius *X* ‖ (§ 5) t̄ cio *X* ‖ urbis *Q pr.* *Z* ‖ *Verg. Aen.* III 106 ‖ 23 urbes] = *codd. Verg.* (*FMP*), *Serv. ampliat.* *A* IX 87, *schol. Ver. ecl.* 6, 1 *p.* 73, 9 *K.* ‖ 24 muta, ut] mutauit *Q* ‖ exillis *Y* ex illis *T* ‖ vox] = *Y m. rec.:* nox *Y* ‖ erit et sanguis *Z* erat 7 sanguis *Q* erit et anguis *O pr.* ‖ 25 differentiae (*post* iuncturae) *X* ‖ est. ut in *TY* ‖ (§ 6) *Verg. Aen.* II 460 ‖ 28 Turrim] = *Verg. MP Prisc.* VII § 52, 59 *p.* 757, 761 *P.:* turrem *Verg. F ut vid.*, *Charis.* I *p.* 25 *P.* 39, 19 *K.*, *eiusd. exc. p.* 544, 15 *K.*, *Prisc. Darmst. m. pr.* § 52 ‖ p̄cepiti *Q pr.* praecipia *X pr.* ‖ precipit is. tante met *Z* ‖ *Verg. Aen.* II 224 ‖ 30 ∗ (&) excuss∗ (ū? ī?) *X* ‖ ceruices (*sq.* s) *Q pr.* *Z* ‖ securim] = *Verg. M* (*in P una* S *litt. superest*) *Prisc.* VII § 52 ‖ securī-|quę *X* ‖

Quae sunt, opinor, iucundioris gracilitatis, quam si suo utrumque loco per e litteram dicas'. At ille, qui interrogaverat, rudis pro- 7
fecto et aure agresti homo: 'cur', inquit, 'aliud alio in loco potius rectiusque esse dicas, non sane intellego'. Tum Probus iam 8
commotior: 'noli', inquit, 'igitur laborare, utrum istorum debeas dicere, 'urbis' an 'urbes'. Nam cum id genus sis, quod video, ut sine iactura tua pecces, nihil perdes, utrum dixeris'.

His tum verbis Probus et hac fini hominem dimisit, ut mos 9
eius fuit erga indociles, prope inclementer. Nos autem aliud 10
quoque postea consimiliter a Vergilio duplici modo scriptum invenimus. Nam et tres et tris posuit eodem in loco ea iudicii subtilitate, ut si aliter dixeris mutaverisque et aliquid tamen auris habeas, sentias suavitatem sonitus claudere. Versus ex decimo 11
hi sunt:

Tres quoque Threicios Boreae de gente suprema
Et tris, quos Idas pater et patria Ismara mittit.

Tres illic, tris hic: pensicula utrumque modulareque, reperies suo quidque in loco sonare aptissime. Sed in illo quoque itidem 12
Vergilii versu:

Haec finis Priami fatorum,

si mutes haec et 'hic finis' dicas, durum atque absonum erit

QZXOΠNTY

31 gragilitatis *Z* ‖ si] qui *X* ‖ 32 litterram *O* litteras *T* ‖ (§ 7) 34 intelligo sane *T* ‖ (§ 8) iam|iam *Z* ‖ 35 ɔmorior *Q* ‖ igitur inquit *N ex sil.* (?) ‖ labore *Z* ‖ 36 cū cū *X* ‖ sit *TY* ‖ 37 ut] *om. Y* ‖ si negatura *O pr.* ‖ tua] *QZ:* tui ‖ (§ 9) 38 hiis *Z* ‖ ꝑ quibus *Y* ‖ fine *T* ‖ 39 indocules *X pr.* ‖ (§ 10) 41 inuenimus] = *q:* iuuemus *Q* ‖ iuditii *X* iudici *O* iudiciis *Q pr.* iudicis *Z* (*sq. sc.* s) ‖ 42 dixeris] *om. O* ‖ mut*auerisq. *O* mutarisq; *Q* ‖ iuris *Y* ‖ 43 sentencias *QZ* ‖ (§ 11) 44 hii *ZXOΠ* ‖ *Verg. Aen.* X 350 *sq.* ‖ 45 Tres] = *Verg. P:* tris *Verg. MR* ‖ treicios *ZXO pr. Π* treicias *Q* ‖ bore ae *X pr.* ‖ sup[e] ma[i]ts (*om.* et) *Q* ‖ 46 tris] = *Verg. MR et* s *sup. lin. add. P* ‖ quod *O pr. Y* ‖ ida *q* ‖ id aspater *Z* ‖ patriassmara *X pr.* ‖ ismaria *TY* ismar *O pr.* ‖ mittit tres. illic *TY* ‖ 47 tris] = *q:* tres *Q* *(*s.* **)tris *O* ‖ hic pensicula *Y* ‖ pensicula* *Q* ‖ modularequȩ *X pr.* ‖ modulareque repperies *OΠ* ‖ 48 quitque *Y* quodque *N* ‖ (§ 12) in loco (*ex praeced. post* in *iteratum*) illo *T* ‖ ididē *Z* ‖ *Verg. Aen.* II 554 ‖ 50 Haec] = *Verg. M* (*P, unus praeterea hic superstes, h. l. mancus*) *et loci grammaticorum a Ribbeckio indicati:* hec *q* hoc *Q* ‖ 51 mutes hec & *Q:* simul ut et *XOΠN* si mutes lut(. *Y*)et (*lectt.* si mutes et *et* simul ut et *conflatis*) *ZTY* si mutes, ut *IMercier ad*

respuentque aures, quod mutaveris. Sicut illud contra eiusdem Vergilii insuavius facias, si mutes:

Quem das finem, rex magne, laborum?

Nam si ita dicas: 'quam das finem', iniucundum nescio quo pacto et laxiorem vocis sonum feceris.

13 Ennius item rectos cupressos dixit contra receptum vocabuli genus hoc versu:

Capitibus nutantis pinos rectosque cupressos.

Firmior ei, credo, et viridior sonus esse vocis visus est, rectos dicere cupressos quam 'rectas'.
14 Contra vero idem Ennius in annali duodevicesimo aere fulva dixit, non 'fulvo', non ob id solum, quod Homerus 'ἠέρα βαθεῖαν' dicit, sed quod hic sonus, opinor, vocabilior visus et amoenior.

15 Sicuti Marco etiam Ciceroni mollius teretiusque visum, in quinta in Verrem fretu scribere quam 'freto': Perangusto,

---

QZXOΠNTY

Non. p. 205, 14 *cf. supra lin.* 20; 24 ‖ ,durum] dicunť *Z* ‖ 53 facias] *om. TY* ‖ *Verg. Aen.* I 241 ‖ 54 Quem] = *codd. Verg.* (*FMRV*), *Charis. exc. p.* 555, 28 *K.* ‖ sex *QZ* ‖ 55 nesciquo*acto *X* ‖ 56 laxiore (*praec. ablat.*) *Y* ‖ *in* § 12 *extr. h. l. desinunt TY* ‖ (§ 13) 57 cupressus *Π* ‖ preceptum *X* ‖ *Enn. sat.* (*sic Bergkius et LMüllerus*) *aut ann. lib. inc. fr., unus sc. versus hexameter cf. GHermann elem. doctr. metr. p.* 347, *WChrist mus. phil.* 23, 557, 1 (*minus recte, ut mihi quidem videtur, praeeunte CLSchneidero lat. Gramm.* I 1, 171, *Bergkius ann. phil.* 83, 620 *sq.* = *opusc. phil.* I 289 *sq.*); *trag. fr. inc.* XXV *p.* 149 *Vahl. secundum Ritschelii* (*tit. Mumm. p.* XV = *opusc.* IV 108) *duorum versuum trochaicorum frusta proponentis sententiam Ribbeckio quoque olim* (*TLR*[1] *p.* X *sq.*) *probatam; Sotadicum uno pede vitiosum errore quodam Gellii censet LMüller de re m. p. L. p.* 137 *sq.* ‖ 59 capite *LMüller* captibu' *Schneiderus l. l. cf. Bergkius l. l.* ‖ nutantis] = *Merc. ad Non. l. l.*: nutantibus *X pr.* (*propter* capitibus), *codd. Non. s. v.* cupressus *p.* 195, 23 *M., qui G. h. l. usus est* (*v. ann. phil.* 85, 779; 782) nutantibus | Ibi *Ritschelius* nutante *LMüller* ‖ cupressos firmior; Ei *X* ‖ (§ 14) 60 uiuidior ς (*Scheff.*) *PScriverius, Oiselius, at cf.* II 3 § 1 *ab i allatam* ‖ (§ 14) 62 duo de uicesimo *Z* duodeuicensimo *N* ‖ *Enn. ann. lib.* XVIII *fr.* III *p.* 65 *Vahl. cf.* II 26, 11 ‖ ere *QZ* ‖ ɴ̣|non ob *X* ‖ 63 ob] *om. QZ* ‖ *Hom. Il.* XX 446; XXI 6 *sq.* ‖ ΗΘΡa *XOΠ* ‖ 64 vocabilior] = σ: hocabilior *O* hoc abilior *o* hoc ⊢abilior *X* ‖ visus] *om. Π* est uisus *XON* ‖ moenior *O pr.* ‖ (§ 15) 65 .marco *QZ* ‖ etiam marco (*s.* M.) *XOΠ* ‖ etiam] = 7̄ *z in ras.*: etiam. *N* ‖ *Cic. in Verr. or.* II v § 169 ‖ 66 fretu] = *Cic. Lag.* 42: freto *codd. Cic. rell.* ‖

inquit, fretu divisa. Erat enim crassius iam vetustiusque,
'perangusto freto' dicere. Itidem in secunda, simili usus modu- 16
lamine: manifesto peccatu inquit, non 'peccato'; hoc enim
scriptum in uno atque in altero antiquissimae fidei libro Tiro-
niano repperi. Verba sunt Ciceronis haec: Nemo ita 17
vivebat, ut nulla eius vitae pars summae turpitudinis
esset expers, nemo ita in manifesto peccatu tenebatur,
ut, cum inpudens fuisset in facto, tum inpudentior
videretur, si negaret.

Huius autem vocis cum elegantior hoc in loco sonus est, 18
tum ratio certa et probata est. 'Hic' enim 'peccatus', quasi 19
'peccatio', recte Latineque dicitur, sicut 'hic incestus', non qui
admisit, sed quod admissum est, et 'hic tributus', quod 'tri-
butum' nos dicimus, a plerisque veterum dicta sunt. 'Hic' quoque
'adlegatus' et 'hic arbitratus' pro 'adlegatione' proque 'arbitratione'
dicuntur, qua ratione servata 'arbitratu' et 'adlegatu meo' dicimus.
Sic igitur in manifesto peccatu dixit, ut 'in manifesto incestu' 20
veteres dixerunt, non quin Latinum esset 'peccato' dicere, sed
quia in loco isto positum subtilius ad aurem molliusque est.

QZXOΠN

67 diuisa erat enim *O* diuisa erat. enim *Π* diuisa enim erat *Z* diuisa erit (2 *fere litt. lac.*) enim *N* ‖ iam] *Q:* quam *Z om. XOΠN* ‖ vetustiusque] vastiusque *e et sic s.* invenustiusque (= *LMüller de re m. p. L. p.* 381) *GWakefield ad Lucr.* I 721 ‖ 68 .] *om. Z* ‖ (§ 16) id idem *Z* ‖ 69 manifestu (*propter* peccatu) *Q pr.* ‖ peccato (*propter sq.* peccato) *Z* ‖ inquit peccatu *Q* ‖ 70 *alterum* in] *om. Z* ‖ .Antiquissime *X* ‖ tyroniano *Q* tyrroniano *Z* ‖ (§ 17) *Cic. in Verr. or.* II II § 191 ‖ *fort. ante* Nemo *lin.* 71 *sententiae Ciceronianae initium* Nemo enim ita tum peccabat, ut defensioni locum non relinqueret *excidit in codd.* ‖ 72 nulle ius *O pr.* ‖ parsummę *O* ‖ parsumętur pitidinis *X* parsumę turpitidinis *x* ‖ 73 expars *X pr.* ‖ peccat utenebatur *X* ‖ 74 fui*sset *X* ēet *O* ‖ imprudentior *Z* ‖ 75 sine garet *X* ‖ (§ 18) 76 cum] *om. X* ‖ est] *om. O* ‖ (§ 19) 78 sicut] sic *Q* ‖ hic] *om. X pr.* ‖ incertus *Q pr. Z* ‖ q⸗ (*i. e.* quia; *sq. sc.* a) *Z* ‖ 81 adlegatus] = *o:* adnegatus *OΠ* ‖ adlegatione proque] *ante* arbitratione *om. libri* (*de X tamen nihil enotatum habeo, vix quidem recte, ut arbitror*) allegatione proque (*X ?*) *e vg.* q̄ *in mg. o* ‖ 82 arbitratur *Q* ‖ ablegatu *XΠo* ‖ ablegatum eo *O pr.* (alleg; *o mg.*) ad legatū eo *Z* adlegatum in eo *Q* ‖ (§ 20) 83 peccato *O pr. Π* ‖ peccatu—manifesto] *post* manifesto *om. QZ* ‖ incertu *OΠ* ‖ 85 melliusq; *Z* ‖

21 Lucretius aeque auribus inserviens 'funem' feminino genere appellavit in hisce versibus:

Haut, ut opinor, enim mortalia saecla superne
Aurea de caelo demisit funis in arva,

cum dicere usitatius manente numero posset:

'Aureus e caelo demisit funis in arva'.

22 Sacerdotes quoque feminas M. Cicero 'antistitas' dicit, non secundum grammaticam legem 'antistites'. Nam cum insolentias verborum a veteribus dictorum plerumque respueret, huius tamen verbi in ea parte sonitu delectatus: Sacerdotes, inquit, Cereris
23 atque illius fani antistitae. Usque adeo in quibusdam neque rationem verbi neque consuetudinem, sed solam aurem
24 secuti sunt suis verba modulis pensitantem. Quod qui non sentiunt, inquit idem ipse M. Cicero, cum de numerosa et apta oratione dissereret, quas auris habeant aut quid in his hominis simile sit, nescio.

25 Illud vero cumprimis apud Homerum veteres grammatici adnotaverunt, quod, cum dixisset quodam in loco κολοιούς τε ψῆράς τε, alio in loco non 'ψηρῶν τε', set ψαρῶν dixit:

Τῶν δ' ὥς τε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν,

QZXOΠN

(§ 21) 86 fumem *X pr.* ‖ 87 hissce *x* ‖ *Lucr.* II 1153 *sq. L. B. M.* ‖ 88 ut] ς *vg. Lucr.: om.* ‖ opinor enim] = *Marullus ap. Lucr.:* opinore (opinor et *oblongi corr.*) im(n *quadr.*)mortalia *Lucr. Lugd. uterque* ‖ supernę *O* ‖ 89 aure adece(ę *x*)lo *X* ‖ 90 nunero *X* munero *x* ‖ 91 dimisit *ZO pr. N* ‖ finis *XO pr.* ‖ (§ 22) 92 antistas *Q* ‖ 93 antistes *Z* ‖ 94 respuer**(˜) *X pr.* ‖ 95 sonit' (*sq.* delectatus) *O pr. Π* ‖ *Cic. in Verr. or.* II iv § 99 ‖ cetis *QZ* celeris *XO* ‖ 96 fani] fama *X* ‖ antistitae] = *Cic. Lag.* 1; 45; 48 *Prisc.* V § 25 *p.* 650 *P. cf. Char. p.* 100, 23 *K.:* antistites *et* antistatae *etc. vv. ll. ap. Cic.* ‖ (§ 23) 97 urbi *X* ‖ 98 sicuti *Q* ‖ (§ 24) *Cic. or.* § 168 ‖ quis *X pr.* ‖ 99 ipse] ī se *Q* ‖ 100 aures *Q, v. l. ap. Cic.* ‖ aut] au *Z* ‖ hiis *Z* eis *et* iis *vv. ll. ap. Cic.* ‖ 101 similis (*post* hominis *et ante* s) *X* ‖ nesci*o *X* ‖ (§ 25) 102 homorum *O pr.* ‖ 103 in loco (κολοιούς—in loco *post* in loco *om.*) non GR secutus (*lin.* 106) *Q* ‖ *Hom. Il.* XVI 583 ‖ ΚΑΛΑΙΟΥC *XO* ‖ 104 ΨΕΡΑC *Π* ΥΗΡΑC *Z* ‖ ΥΗΡΩΝ *Z* ‖ ΥΡΩΝ *Z* ‖ 105 Τῶν δ'] ΤΩΝΑ *x* ΤΩΑ *X* ‖ ΩC. ΤΕ *Π* ‖ ΥΑΡΩΝ *Z* ‖ ΕΡΧΕΤΕ *OΠN* ‖ ΕΡΕΧΕΚΘΑΟΙΩ *X* ‖ ἠὲ] ΝΕ *Π* Ε *Z* ‖

secutus non communem, sed propriam in quoque vocis situ iucunditatem; nam si alterum in alterius loco ponas, utrumque feceris sonitu insuave.

XXII. (XXI.)

Verba Titi Castricii rhetoris ad discipulos adulescentes de vestitu atque calciatu non decoro.

T. Castricius, rhetoricae disciplinae doctor, qui habuit 1
Romae locum principem declamandi ac docendi, summa vir auctoritate gravitateque et a divo Hadriano in mores atque litteras spectatus, cum me forte praesente, usus enim sum eo magistro, discipulos quosdam suos senatores vidisset die feriato tunicis et lacernis indutos et gallicis calciatos: 'equidem', inquit, 'maluissem, vos togatos esse; si pigitum est, cinctos saltem esse et paenulatos. Sed si hic vester huiusmodi vestitus de multo iam usu ignoscibilis est, soleatos tamen vos, populi Romani senatores, per urbis vias ingredi nequaquam decorum est, non hercle vobis minus quam illi tum fuit, cui hoc M. Tullius pro turpi crimine obiectavit'.

Haec, me audiente, Castricius et quaedam alia ad eam 2
rem conducentia Romane et severe dixit. Plerique autem ex his, 3
qui audierant, requirebant, cur 'soleatos' dixisset, qui gallicas, non soleas, haberent. Sed Castricius profecto scite atque in- 4

QZXOΠN

116 quocunque *XN* || 117 alterius] altero *Q* ||
XXII: XX *Π in lemm. tab.; rell. ibi atque omnes in cap. init.* XVIIII *s.* XIX || (§ 1) 4 T.] *om. Z* || c****icius *Q pr. X pr.* || *post* rethorice (*sic* = *Q*) *dim. lin. vac. rel. Z* || 5 principū (*praeced.* locum) *Z* || vir—in] *unam ut vid. lin. archet. om. Π* || 6 adriano *QZXO* || **mores (li *ut vid., praecepto* litteras) *X* || 7 expectatus *QZ* || forte] *om. XOΠN* || sum*eo (a) *X* || 8 suos quosdam *Π pr.* || sectatores *x* || 9 gallicis] callicis *Z* caligis *Q* (*infra uterque lin.* 18; 23; 25 gallicas *et* gallicis *recte cf. etiam ed. Diocl. de pret. rer. ven.* 9, 12 *sqq. cum inscriptione* DE SOLEIS ET GALLICIS *CIL* III *p.* 833) = σ, *atque* σ *itidem infra* || 10 maluisse nos *Z* || esse pigitum est. *Π* || si] *add. CDziatzko* || — pigitum est! — *i* || cunctos *Zq* cultos *ut vid. Q* || salutem *O pr.* || 11 penulatos ? *Oiselius* || huiuscemodi *OΠN* huius cemodi *X* || 12 innoscibilis *O pr. Π* || 13 est] *om. O* || .Non *Π* || ercle *X* || 14 nobis *Z* || (§ 2) 16 castritius *Z* || 17 conducentiam *X pr.* || (§ 3) hiis *Z* || (§ 4) 19 scit*e *X* ||

5 corrupte locutus est: omnia enim ferme id genus, quibus plan-
tarum calces tantum infimae teguntur, cetera prope nuda et teretibus
habenis vincta sunt, 'soleas' dixerunt, nonnumquam voce Graeca
6 'crepidulas'. 'Gallicas' autem verbum esse opinor novum, non
diu ante aetatem M. Ciceronis usurpari coeptum, itaque ab eo
ipso positum est in secunda Antonianarum: Cum gallicis,
7 inquit, et lacerna cucurristi. Neque in ea significatione id
apud quemquam alium scriptum lego gravioris dumtaxat auctoritatis
scriptorem; sed ut dixi, 'crepidas' et 'crepidulas', prima syllaba
correpta, id genus calciamentum appellaverunt, quod Graeci
'κρηπῖδας' vocant, eiusque calciamenti sutores 'crepidarios'
8 dixerunt. Sempronius Asellio in libro rerum gestarum
XIV: Crepidarium, inquit, cultellum rogavit a crepidario sutore.

XXIII. (XXII.)

[De Neriene Martis in antiquis comprecationibus.]

1 Conprecationes deum inmortalium, quae ritu Romano fiunt, expositae sunt in libris sacerdotum populi Romani et in

---

QZXOΠN

(§ 5) 20 id ÷ genus *Q* ‖ 21 infi|meteguntur *X pr.* ‖ t͗retib; *X* ‖ 22 uicta *X pr.* ‖ iunctas unt *Z* ‖ non numquam *QZ* ‖ (§ 6) 23 esse] est *Z* ‖ non uiuante *X* non uiuente *x* ‖ 24 aetate *x* ‖ 25 antonianarū *X pr.* ‖ *Cic. or. Philipp.* II § 76 ‖ calligis *Cic. cod. bas. Vat. opt., iustae scripturae vestigia servans* caligis *rell. ap. Or.*[2] *et paulo supra ibid. fere omnes = Iul. Rufin. de fig.* § 6 *p.* 40 *Halm.* (calceis caligis *unus Bern.*) ‖ (§ 7) 27 quamquam *Z* ‖ dum taxat *Z* ‖ 28 auctorem (*propter praeced.* auctoritatis) *Q* ‖ *crepidas *Q* ‖ s; (*praecedit* s) *Z* ‖ primas (*sequitur* s) *Z pr.* ‖ 29 calciamenti *ZXNq* ‖ 30 ΓΡΗΠΕΙΔaC *OΠN* ΚΡΗΠΘΙΔaC *X* ‖ ΚΡΗΠΕΙaaC. Vocant *Z* ‖ eiusque] eius *Q* ‖ calciamentis utores *O pr.* calciamentis ut ores *Z* ‖ sutares *X pr.* ‖ (§ 8) *Sempron. Asell. rer. gest. lib.* XIIII *fr.* 11 *p.* 183, 111 *ed. min. P.* ‖ 32 XIV] .xuu. *Q* XIII; *X* ‖ crepida*rium (t) *O* ‖ a (*male praeceptum*) rogauit a *Π* ‖ accrepidario *X pr.* ‖ acrepidarios ut ore *Z* accrepidarios ute(o *o*)re *O* ‖

XXIII: *in lemm. tab. numerum cum lemm. om. QZXOΠN* XX *s.* 20 *ibi n ς; cap.* XX *s.* 20 *inscr. Πς* XXI *divisionis nota ante* Comprecationes *add. n; nulla novi capitis nota add. numerum om. QZXON* ‖ (*lemm.*) 2 De—comprecationibus] *exempli causa h: om. QZXOΠN* Comprecationes quae ritu romano fiunt (fiunt *om. ς*) diis expositae sunt (sunt *om. κ*) in libris sacerdotum, inter quas Marti Nerienem tribuunt; et quid Neriene seu (se *n*) Nerio nomen importet *n ς e vg.* ‖ (§ 1) 3 querit uromano

plerisque antiquis orationibus. In his scriptum est: Luam 2
Saturni, Salaciam Neptuni, Horam Quirini, Virites
Quirini, Maiam Volcani, Heriem Iunonis, Moles Martis
Nerienemque Martis. Ex quibus id, quod postremum posui, 3
sic plerosque dicere audio, ut primam in eo syllabam producant,
quo Graeci modo dicunt 'Νηρεΐδας'. Sed qui proprie locuti sunt,
primam correptam dixerunt, tertiam produxerunt. Est enim rectus 4
casus vocabuli, sicut in libris veterum scriptum est, 'Nerio',
quamquam M. Varro in satura Menippea, quae scribitur
Σκιομαχία, non 'Nerio', sed Nerienes vocative dicit in his
versibus:

QZXOΠN

Q pr. ‖ 4 inbris *X* in libro *Z* ‖ (§ 2) 5 hiis *Z* ‖ Luam—Martis] *quattuor versibus Saturniis facili negotio includi posse admonet CDziatzko* ‖ luām *Z* lucam *O pr. Π* ‖ 6 salatiam *Π* solaciam *Q* ‖ Virites] *QZ, cf. LPreller R. Myth.* I 372³, *coll. tamen adn.* 1: iurites *XOΠN* Curitis *ATurnebus adv.* XIX 11 Quiritis *Ios. Scaliger not. in Orph.* (*opusc. Francof.* 1612 *p.* 198; *indicavit c*) 'Quirites ?' *Schweglerus RG* I 531, 5 ‖ 7 quiritu *Q* quiritii *O pr. Π* (*et sic aut* Quirini *Turnebus l. l.*) ‖ quiritumaiam *X* ‖ uulcani *QZΠ* ‖ molas *XOΠ; at v.* [supplica]tio Mólibus Mártis *ferial. Cuman. lin.* 13 *ad d.* IIII *id. Mai.* (*Herm.* 17, 632 *coll.* τ *ibid. p.* 637) ‖ 8 que] *om. N* ‖ (§ 3) quod] *om. Z* ‖ 9 ut] *om. X pr.* ‖ 10 nereidas *Π* NEPEIΔaC *ZON et ut vid. X, ubi litt. paenultima in membranae scissura dignosci nequit* ‖ ꝑpe (*pro* ꝑ^i^pe) *Z* probe *XΠN* ‖ locuti* (*s.* **) ueterum, sunt—libris *om. O, in mg. add. o* ‖ 11 correptim *cod. Torn. et* 'v. c.' *teste Oiselio* (*ICGBoot misc. phil. et paed. Bat. n. s.* I 56) ‖ duxerunt (*ob sq.* produxerunt) *Π* ‖ t(*debebat* t^i^)ciam *Q* ‖ (§ 4) 12 casus eius uocabuli *Z* ‖ 13 saturam elippea *X* ‖ mēnippea *Z* melippeat *O pr. Π* ‖ inscribitur *XOΠN* (*vg., Vahlenus in Varr. sat. Men. rell. coni. p.* 194) *cf.* I 17, 4 *adn.* ‖ 14 Σκιομαχία] = *Non. s. v.* illex *p.* 10, 12 *M.* (sciomachia *et* sciomacia *libri*): Σκιαμαχία *id. s. v.* lucuns *p.* 131, 22; *s. v.* compendium *p.* 202, 4; *s. v.* nefantia *p.* 489, 14, *ubi* sciamachia *et sim. codd.* ‖ *Varron. sat.* Σκιαμαχία περὶ τύφου *fr.* I *p.* 219 *R.* 215 *B.*³; *versus hos praeter editores varie constituere studuerunt FUmpfenbach meletem. Plaut.* (*Giss.* 1860) *p.* 8 *sq.; Th. Bergk ind. l. Hal. hib. a.* 1863 *p.* V; *GStudemund de cant. Plaut.* (*Berol.* 1864) *p.* 61. ‖ Σκιομαχία non] G^r^R. *Q* CKIOMaXIaNON (. *Π*) non *XOΠ* CKIOMaXIaNON (C *n*). Non *N* CKIOMaXIaNON. *Z* ‖ Nerio sed] nerios *X* ‖ uocat iue *X pr.* ‖

Te Anna ác Peránna, Pánda†te, Lató, Pales,
Neriénes et Minérva, Fortuna ác Ceres.

5 Ex quo nominandi quoque casum eundem fieri necessum est.
6 Sed 'Nerio' a veteribus sic declinabatur, quasi 'Anio': nam perinde ut 'Anienem', sic 'Nerienem' dixerunt tertia syllaba pro-
7 ducta. Id autem, sive 'Nerio' sive 'Nerienes' est, Sabinum ver-
8 bum est, eoque significatur virtus et fortitudo. Itaque ex Claudiis, quos a Sabinis oriundos accepimus, quis erat egregia atque prae-
9 stanti fortitudine, 'Nero' appellatus est. Sed id Sabini accepisse a Graecis videntur, qui vincula et firmamenta membrorum 'νεῦρα'
10 dicunt, unde nos quoque Latine 'nervos' appellamus. 'Nerio' igitur Martis vis et potentia et maiestas quaedam esse Martis demonstratur.

QZXOΠN

16 teanna *Q* ‖ Te Anna ac Perenna σ Ted Anna Perenna ϰ *AL* I 1 Te Anna o Peranna *ARiese, at cf. HUsener mus. phil.* 30, 209 ‖ acper anna *O* ‖ Peranna] = XVI 7, 10 *Non. s. v.* collabella *p.* 90, 22 *M.* ‖ panda te lato *QON:* pandate lato *ZX* pandatelato *Π* Panda (Pranda *al.*) Ce(*s.* Cae)lato ς*e, unde* Panda Cela, te *ingeniosissime sane* τ *unterital. Dial. p.* 136, 21 (*Riesius, Buechelerus, consentientibus fere Marquardtio RA* IV 19 41 = *RStvw* III 19, 4; *Iordano krit. Beitr. p.* 23 *et paulo minus confidenter ap. Prellerum R. Myth.*³ I 346, 2, *quod quamquam deteriorum librorum scriptura nisum verum esse posse haud praefracte negaverim*) Panda te calo *Bergkius; equidem utrique coni. praetulerim* Panda te lito *cf. Serv. ad A.* IV 50 (sacrisque litatis] 'diis litatis' debuit dicere; non enim sacra, sed deos sacris litamus, id est placamus'; *ibidem Serv. ampliatus* 'litare' *explicat* 'propitiare et votum impetrare'), *Amm. Marc.* XXIX 1, 31 (litato numine), *ne afferam exempla, quibus praeterea ablativus rei, qua dii litantur, additus est, composita a Georgesio Lex.*⁷ *s. v.* lito II C 1; *h. enim l. ablativum in sqq. periisse vix crediderim* ‖ 17 Nerienes] *de accentu huic voc. imponendo cf. Fleckeisenus z. Krit. etc. p.* 35 ‖ Nerienes et] *ed. Paris. a.* 1536 (*in Scriveriano cod. notatum teste Oiselio;* ϰ *l. l.*): nerienes *libri* Nerienis (*cf. Bergkius l. l.*) et *Buechelerus* Te Nerienes, *alt. scriptura ap.* ϰ *l. l. et sic vel* Nerienes ac *Bergkius* ‖ mineruā *QZ* miner uā *X* ‖ acceres *Π* ar ceres *X* ‖ (§ 5) 18 casu (*propter* ex quo) *XO* ‖ (§ 6) 19 Sed] si *Z* ‖ a] *om. X* ab *x* ‖ declinabatur] λ: declinabitur *QZ* declinatur *XOΠN* ‖ amo *X* ‖ anionā *Z* ‖ Namp inde *X pr.* ‖ 20 amenem *Q* auienē *Z* ‖ nerionem *Π* ‖ producta] *om. QZ* ‖ (§ 7) 21 nerie *Q pr.* ‖ si∗uenerieNes (c) *X pr.* ‖ est] *om.* σ *SGerm.* 643 ‖ (§ 8) 23 quosabinis *X* ‖ quis] *Q cf.* IV 12, 2: qui *rell.* quisquis *CFWMüller mus. phil.* 20, 155 ‖ 24 nerio *Q* ‖ (§ 9) 25 a grecis accepisse *X* ‖ firmamenta∗ (∗ above) *X* ‖ neura *QOΠN:* neutra *X* ΠEURA *Z* ‖ (§ 10) 27 ius *Q* ‖

Plautus autem in Truculento coniugem esse Nerienem 11
Martis dicit, atque id sub persona militis in hoc versu:

Márs peregre adveniéns salutat Nérienem uxorém suam.

Super ea re audivi non incelebrem hominem dicere, nimis comice 12
Plautum inperito et incondito militi falsam novamque opinionem
tribuisse, ut Nerienem coniugem esse Martis putaret. Sed id perite 13
magis quam comice dictum intelleget, qui leget Cn. Gellii
annalem tertium, in quo scriptum est, Hersiliam, cum apud
T. Tatium verba faceret pacemque oraret, ita precatam esse:
Neria Martis te obsecro, pacem da, te, uti liceat
nuptiis propriis et prosperis uti, quod de tui coniugis
consilio contigit, uti nos itidem integras raperent,
unde liberos sibi et suis, posteros patriae pararent.
De tui, inquit, coniugis consilio, Martem scilicet significans; 14
per quod apparet, non esse id poetice a Plauto dictum, sed eam
quoque traditionem fuisse, ut Nerio a quibusdam uxor esse Martis

---

QZXOΠN

(§ 11) 29 nenienem *Q pr.* ‖ 30 uersū asp egre *Z* ‖ *Plaut. Truc.* II 6, 34 (*v.* 515 *Sch.*) ‖ 31 salutauit *Q* salutati *Z* ‖ neriene uoxorē *Plaut. Vet.* ‖ (§ 12) 33 superare *X pr.* ‖ audiuit *Z* ‖ illecebrē *Z* ‖ 34 impedito *X* imperitū (*post* Plautum) *O pr.* ‖ 35 esse] *om.* *Π* ‖ (§ 13) id perite] imperite *Π* ‖ perite] *om.* *Q* ‖ 36 quis *Z* ‖ .CN. *N:* gn. (*s.* gñ. *s.* .gn.) *QZXOΠ* ‖ 37 .hersilia cum *Π* ‖ 38 uerbū (*praecedit* Tatium) *X pr.* ‖ *Cn. Gellii ann. lib.* III *fr.* 15 *p.* 169, 94 *ed. min. Pet.; senariis iambicis includere haec conatus est Th. Roeper philol.* 7, 591 *sq., ad praetextam aliquam, Naevii fort. Romulum, ea referens; post de Ennii Sabinis cogitavit id. de Q. Ennii Scipione* (*Gedan.* 1868) *p.* 27; *cf. tamen Iordan krit. Beitr. p.* 181; 188 ‖ 39 neri* (e? o?) *X pr.* ‖ neriam artis *Q pr.* ‖ neriam artiste *Z* ‖ da, te,] *he:* date *libri* (= σ) dare *e vg.* dato *Bootius l. l.* (*Pet.*[2]) ‖ utilice ad *Z* ‖ 40 propriis] propitiis *IMeursius exerc. crit.* (*L. B.* 1599) *lib.* II *c.* 1 *p.* 62, *Oiselius* ‖ s; *Z* ‖ et prosperis] *post* propriis *om.* *O pr.* prosperis *Oiselius* ‖ prosperiis (*propter* propriis) *Q pr. ZΠN* ‖ de te tui *Z* ‖ 41 contingit *X* contingat (*propter* uti liceat) *O* ‖ ut ī nos *QZ* ‖ id idē *Z* ‖ 42 libros *O pr.* ‖ sibi et suis, posteros patriae] *Bootius l. l.:* sibi et suis posteris patriae (ie *QZ*) *libri* sibi et suis posteris, patriae *vg.* sibi, suis posteris, patriae *ϰ* ‖ patrarent (*propter* patriae) *Z* ‖ (§ 14) 43 silicet *X* ‖ 44 appareret *Q pr.* ‖ petite *Z* ‖ dictem *X pr.* ‖ eã|* (ã *ut vid.*) *X* ‖ 45 a] *sup. lin. add. o* ‖ uxor esse] = *x:* uxorei *ut vid.* *X* ‖

15 diceretur. Inibi autem animadvertendum est, quod Gellius Neria dicit per a litteram, non ʻNerio', neque ʻNerienes'.
16 Praeter Plautum etiam praeterque Gellium Licinius Imbrex, vetus comoediarum scriptor, in fabula, quae Neaera scripta est, ita scripsit:

Nolo égo Neaeram té vocent, set Nérienem,
Cum quídem Mavorti es ín conubiúm data.

17 Ita autem se numerus huiusce versus habet, ut tertia in eo nomine syllaba, contra quam supra dictum est, corripienda sit; cuius sonitus quanta aput veteres indifferentia sit, notius est quam ut
18 plura in id verba sumenda sint. Ennius autem in primo annali in hoc versu:

Nerienem Mavortis et Herem,

si, quod minime solet, numerum servavit, primam syllabam intendit, tertiam corripuit.

19 Ac ne id quidem praetermittendum puto, cuiusmodi est, quod in commentario quodam Servii Claudii scriptum inveni-

---

QZXOΠN

(§ 15) 46 I*nibi (m) *X* ‖ an īaduertendum *X pr.* ‖ est] *sup. lin. add. o* ‖ (§ 16) 49 ne aera *X* nerea *Z* ueara *Q* ‖ scripta] *QZ, fort, praeceptum ex sq.* scripsit *cf. tamen lin.* 13: inscripta ‖ 50 ita scripsit] *om. O add. o* ‖ *Licinii Imbr. Neaer. fr. p.* 35 *Ribb.*[2] ‖ 51 neaerem (*sq.* Nerienem) *Z* neaere *Q* neaera *Π* ‖ 52 Cum (quom *Usenerus mus. phil.* 30, 221) quidem] Cum quondam λ Quoniam quidem *Fleckeisenus l. l. p.* 35 *sq.* ‖ Quandoquidem es Marti *GIVossius* ‖ Quandoquidem in connubium Marti es data *altera Vossii coni.* Quandoquidem Marti (*vel* Mavorti) es in concubium (*vel* coniugium) data *ALuchs stud. a Studemundo ed.* I 72 ‖ Mavorti es] *Ribbeckius, IHOnions journ. of. philol.* XI 1882, *p.* 78 (Mavorti's *Usenerus*): marti es *QON* marcies *Z* marti ē *XΠ* ‖ *de* es ipsa in coniugium data *cogitavit Ribbeckius* ‖ (§ 17) *in mg.* sum; *o* (*num ad* se numerus *pertineat an quo alias nescio*) ‖ 53 Ita autem se] = σ ‖ huiuscae *ΠN* eiusce *Z* ** *Q* ‖ 54 sillaba* (˜) *Q* syllaba producatur *Π* ‖ supradictum *Z* ‖ 55 sonus ϛe *Bootius l. l.* ‖ nou' *Z* ‖ est] *om. X pr.* ‖ (§ 18) 56 primo] principio *Z* ‖ 57 in] *sup. lin. add. o* ‖ *Enn. ann. lib.* I *fr.* LXVI *p.* 17 *Vahl.* (*cf. Fleckeisenus l. l. p.* 35; *Vahlenus mus. phil.* 16, 582 *sq.; al. Bergkius opusc. phil.* I 288 *sq.*) ‖ 58 Herem] *IMeursius l. l. lib.* III *c.* 6 *p.* 119 (*Fleckeisenus l. l. p.* 35 *quemque l. COMüller ad P. D. p.* 100, 2) ‖ (§ 19) 61 cuiusmodi] *Q*: cuimodi *ZX* cuicuimodi *OΠN* cuicuiusmodi (*ex* cuimodi *et* cuiusmodi *conflatum*) ϛ cuicumodi σφ ‖ 62 quodam] *om. QZ* quedam *X* ‖ serui

mus, ‘Nerio’ dictum quasi ‘Neirio’, hoc est sine ira et cum placiditate, ut eo nomine mitem tranquillumque fieri Martem precemur: ‘ne’ enim particula, ut apud Graecos, ita plerumque in Latina quoque lingua privativa est.

XXIV. (XXIII.)

[Verba M. Catonis ‘egere se multis rebus et nihil tamen cupere’ dicentis.]

M. Cato, consularis et censorius, publicis iam privatisque 1
opulentis rebus, villas suas inexcultas et rudes, ne tectorio quidem praelitas fuisse dicit ad annum usque aetatis suae septuagesimum. Atque ibi postea his verbis utitur: Neque mihi, inquit, aedificatio neque vasum neque vestimentum ullum est manupretiosum, neque pretiosus servus neque ancilla. Si quid est, inquit, quod utar, utor, si non est, egeo. Suum cuique per me uti atque frui licet. Tum deinde addit: Vitio vertunt, quia multa egeo; at ego illis, quia nequeunt egere. Haec mera veritas Tusculani hominis, egere 2

QZXOΠN

O pr. ‖ claudi *O pr.? (non satis dignosci potest, num alt.* i *a m. alt. additum sit)* ‖ *Ser. Claudii comm. fr. ap. IACvHeusde de L. Aelio Stil. p.* 82 ‖ 65 ne] Nc̄ *Q pr.* ‖ ut] ait *QZ* ‖ 66 est] *om. ON* st *sup. lin. o* ‖

XXIV: *num. in lemm. tab. cum lemm. om. QZXOΠN* XXI (*s.* 21) ς; *ipsum caput nec numeri nec distinctionis nota add. continuatur in QZXON*, XIX (*sic*) *Π, distinxit et* XXII *in mg. add. n*, XXI (*s.* 21) ς ‖ (*lemm.*) 2 Verba—dicentis] *exempli causa posuit h: om. QZXOΠN* M. (*s.* Marci) Catonis consularis et censorii pulcherrima exprobratio contra philosophantes nomine et non re. ς *e vg.* ‖ (§ 1) 3 publicus (*praecedentibus aptatum*) *QZ* ‖ priuatusq; *q* ‖ 4 apulentis** (q; *ut vid. male iteratum*) *X pr.* ‖ in excultas *Z* inexcultis *O pr.* ‖ rudes ne] = *o:* rudesq *O* ‖ ne tectorio] nectorio *X pr.* ‖ 5 p̄latas *O pr.* ‖ septuagensimum *N* ‖ 6 hiis *Z* is *X* ‖ *M. Porcii Caton. inc. or.* (*cf. Iordan quaest. Cat. p.* 32, 48; 60 *coll. eod. ann. phil.* 73, 387; *ORibbeck nov. mus. Helv.* 1, 21 *sq. cf. etiam Meyeri adn.*) *fr. p.* 146 *HM.*² *fr.* 10 *p.* 72 *I.* ‖ inquit michi *Q* ‖ ae(e *Q*)dificatione que *Q pr. X* ‖ 8 magis p̄ciosum *ut vid. X, ni in enotando errorem aliquem commisi* ‖ *prius* neque] *om. QZ* ‖ ancilla est. *x* ‖ 9 .Si] *om. X* ‖ quidē (*pro* quid ē) *Π* ‖ quot *x* ‖ utar? *x* *ut*** *X* ‖ est] *om. Z* ē. *Π* ‖ egeo. suum *HStephanus apol. adv. LVivem p.* 26, *spec. em. p.* 102: ego sum *QZXOΠN*ς .Ego sum ς ‖ 10 cuique; *O* ‖ at que *X pr.* ‖ de inde *X pr.* ‖ 12 agere *X* ‖ (§ 2) h̄(*i. e.* hoc) mera *in ras. x* ‖

se multis rebus et nihil tamen cupere dicentis, plus hercle promovet ad exhortandam parsimoniam sustinendamque inopiam quam Graecae istorum praestigiae, philosophari sese dicentium umbrasque verborum inanes fingentium, qui se nihil habere et nihil tamen egere ac nihil cupere dicunt, cum et habendo et egendo et cupiendo ardeant.

XXV. (XXIV.)

Quaesitum tractatumque, quid sint 'manubiae'; atque inibi dicta quaedam de ratione utendi verbis pluribus idem significantibus.

1 In fastigiis fori Traiani simulacra sunt sita circumundique inaurata equorum atque signorum militarium, subscriptumque est:
2 ex manubiis. Quaerebat Favorinus, cum in area fori ambularet et amicum suum consulem opperiretur causas pro tribunali cognoscentem nosque tunc eum sectaremur, quaerebat, inquam,

---

QZXOΠN

13 ercle *X* ‖ commouet *Ald.* ‖ 14 exortandam *XO* ‖ parsumoniam *Q pr.* ‖ 15 prestrigie *Q* ‖ philisiphari *X* ‖ 16 manes fugientiū *Z* ‖ habere et nihil] *post* nihil *om. X* ‖ tamen] tam *Q* ‖ 17 egendo, cupiendo *HStephanus spec. em. p.* 104 ‖ Nam si divites potentesque sunt illi, qui se Philosophos dicunt, truculenti tyrannidem exercent: si egent nihil non agunt, adulantur divitibus, mentiuntur, captant coenas, et talia (alia *lib.* XLIX). Cupiendo vero ardent maxime, cum nihil illis satis sit. *tamquam Gelliana huc pertinentia affert CBarth advers.* (*Francof.* 1624) II 12 *p.* 74 XLIX 3 *p.* 2283.

XXV: XX *in lemm. tab. QZXON*ς XXI *Π* XXII (*s.* 22) ς; XX *in init. cap. ZXOΠNq eundemque num., h. l. a Q om.,* § 25 *ante vocc.* Aliud manubiae *add. ibi rubricator, eras. q;* XXII (*s.* 22) ς. *Inde a* § 29 *exstat in TY;* § 6; 26; 31 *adhibuit Non. s. v.* manubias a praeda *p.* 432, 25 *M. cf. ann. phil.* 85, 796 ‖ (*lemm.*) 3 idem] = *x:* idest (ē *sc. male lecto*) *X* ‖ (§ 1) 4 I *rubricatori relicto ab* N *inc. Q* ‖ simulachra *ΠN* ‖ circum undiq. *X* ‖ 5 subscrib(= *N* p *rell.*)tum *male tamquam ex libris h*ᵉ ‖ 6 ex manibus *Z cf. lin.* 11 *et passim infra: num* ex manibiis? DE MANIBIEIS *inscr. Cn. Domitii Calvini eph. ep.* I 215 (*non recte* DE MANIBEIS *CIL* VI 1301 *cf. HIordan in Bursian. nunt. ann.* XV 403) *ac sic* manibiis *mon. Anc.* III 8; 17; IV 24 *cf. FSchlitte de C. Iul. Caes. grammatico Hal.* 1865 *p.* 36; τ *Herm.* 1, 176, 3; *Th. Bergk Aug. rer. a se gest. ind. p.* 11; *HIordan Herm.* 15, 540 *coll. cod. form. urb. R. p.* 29ᵇ ‖ (§ 2) aera *Z* ‖ 7 consularem *tacite, Herodem Atticum intellegens, GFülles de Ti. Cl. Att. Herodis vita* (*Bonn.* 1864) *p.* 12 ‖ opperi&tur *O* ‖ 8 inquam] *sic fort. X in ras.:* q; *x* ‖

quid nobis videretur significare proprie ‘manubiarum’ illa inscriptio.
Tum quispiam, qui cum eo erat, homo in studiis doctrinae multi 3
atque celebrati nominis: “‘ex manubiis’, inquit, ‘significat ‘ex
praeda’; ‘manubiae’ enim dicuntur praeda, quae manu capta est’.
‘Etiamsi’, inquit Favorinus, ‘opera mihi princeps et prope omnis 4
in litteris disciplinisque Graecis sumpta est, non usque eo tamen
infrequens sum vocum Latinarum, quas subsicivo aut tumultuario
studio colo, ut hanc ignorem manubiarum interpretationem vulgariam, quod esse dicantur ‘manubiae’ praeda. Sed quaero, an
M. Tullius, verborum homo diligentissimus, in oratione, quam
dixit de lege agraria Kalendis Ianuariis contra Rullum,
inani et inlepida geminatione iunxerit ‘manubias’ et ‘praedam’, si
duo haec verba idem significant neque ulla re aliqua dissident?’
Atque, ut erat Favorinus egregia vel divina quadam memoria, 5
verba ipsa M. Tulli statim dixit. Ea nos hic adscripsimus: 6
Praedam, manubias, sectionem, castra denique Cn.
Pompei sedente imperatore decemviri vendent; et infra
itidem duo haec simul iunctim posita dixit: Ex praeda, ex
manubiis, ex auro coronario. Ac deinde ad eum convertit, 7

QZXOΠN

9 quid] qui *X* ‖ propriae *X* ‖ manubioꝝ *X pr.* ‖ illa manubiarum *Π pr.* ‖ (§ 3) 10 multe *Z* ‖ manib; *Q cf. lin.* 6 ‖ 12 est] = *x:* etiam| (*ad* etiamsi *pertinens*) *X, quod ad mg. lin. sq. add. x* ‖ (§ 4) 13 fauaorinus *X* ‖ 15 subcisiuo *O* subciciuo *X pr.* ‖ 16 hanc] habeat *Z* ‖ manubiarum] *om. QZ* ‖ 19 rullu|minani *Z* ‖ 20 manubia s; *Z* ‖ 21 neque ulla re aliqua] *non addubitandum cf. KSittl d. lokalen Verschiedenheiten d. lat. Spr.* (*Erlang.* 1882) *p.* 97 ‖ (§ 5) 22 aegregia *X* ‖ 23 M.] *om. Z* * (*non* m., *sed aut* c *aut* e *ut vid.*) *Q* ‖ tullii *XΠN* ‖ (§ 6) ad(a *Π* as π)scribimus hic *XΠ* ‖ adscribimus *ON* ‖ *Cic. de leg. agr. or.* I *fr. p.* 601 *Bait.* (*Or.*²); *p.* 147 (*cf.* XVIII) *Kays.; p.* 1 *Zumpt, qui praeter G. etiam Non. l. l. afferre debebant* ‖ 24 sectiles *codd. Non.* ‖ .CN. *N:* gn. *et* gñ. *rell.* gnei *codd. Non.* ‖ 25 sedentē *QZ* ‖ imperatorē *Q* ‖ decē uiri *Z* ‖ decemviri vendent] censores *Nonius* ‖ infra] *at non in or. de leg. agr. Kal. Ian. in senatu dicta* (I), *sed or.* II *ad populum habitae* § 59 ‖ 26 iunctū *Z* ‖ 27 manibus *Cic. Erf. m. pr.* ‖ auro coronario] = *coni. in mg. ed. Cic. Lambin. a.* 1584: coronario *libri Cic., vg. ap. eund.* (*lectionis Gellianae, quamvis ipsum h. l. afferat Zumptius, mentionem om. editores illi Cic. recentiores*); *paulo infra ibidem Cicero et ipse* quantum habeat praedae, manubiarum, auri coronarii ‖ (§ 7) ad eum] = *o:* deum *O* ‖

qui manubias esse praedam dixerat, et: 'videturne tibi', inquit, 'utroque in loco M. Cicero duobus verbis idem, sicuti tu putas, significantibus inepte et frigide esse usus ac tali ioco dignus, quali apud Aristophanen, facetissimum comicorum, Euripides Aeschylum insectatus est, cum ait:

Δὶς ταὐτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος.
Ἥκω γὰρ εἰς γῆν, φησί, καὶ κατέρχομαι·
Ἥκω δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ κατέρχομαι.
Νὴ τὸν Δί', ὥσπερ γ' εἴ τις εἴποι γείτονι,
Χρῆσον σὺ μάκτραν, εἰ δὲ βούλει, κάρδοπον'?

8 'Nequaquam vero', inquit ille, 'talia videntur, quale est 'μάκτρα' et 'κάρδοπος', quae vel a poetis vel oratoribus Graecis nostrisque celebrandae et ornandae rei gratia duobus eadem pluribusque nominibus frequentantur'.

9 'Quid igitur', inquit Favorinus, 'valet haec repetitio instauratioque eiusdem rei sub alio nomine, in 'manubiis' et in 'praeda'? num ornat, ut alioqui solet, orationem? num eam mo-

---

QZXOΠN

28 qui|qui *Z* ‖ 29 M.] *om. X* ‖ verbis] = *o in ras.* ‖ idem] id est (id ē *sc. pro* idē) *Z* ‖ 30 ac] ⁊ ac *Π pr.* ‖ ioco] loco *QZO* ‖ 31 aristofanen *QZ* aristo phanē *X* ‖ comitoꝝ *Z* ‖ euripedes *ZN* eruripedes *Q* ‖ 32 aeschilum *QXΠ* eschilū *Z* ‖ *Aristoph. Ran. v.* 1154; 1156 *sqq. Ddf. Post v.* 1154 *ibi sequitur v.* 1155 *Dionysi interrogatio* Πῶς δίς; *atque initium responsionis Euripideae* Σκόπει τὸ ῥῆμ'· ἐγὼ δέ σοι φράσω, *a G. om.; itidem ante v.* 1158 *sq. om. significationem personae Dionysi, ad quem hi duo versus ap. Aristoph. pertinent* ‖ 33 aIC *Z* ‖ TaITON *ZO* TaYTON *X* ΓaYTON *Π* ‖ HMEIN *ZOΠN* NMEIN *X* ‖ aICXYΔOΛ *X* ‖ aICXYΛO HKω *Π* ‖ 34 HKM *X* ‖ Ἥκω γὰρ εἰς] *om. Z* ‖ ἐς *v. l. ap. Aristophanem* ‖ HN *Z* ‖ γῆν, φησί,] ΓHNCI·˜ *X* ‖ KaTHPXOMaI *Z* KaTEPXω|MaI *X* ‖ KaTEPXωMaIΛHKM *Π* ‖ 35 *versus totus expunctus in Arist. Ambros.* ‖ EHKω *Z* ἥκειν *libri Aristophan.* ‖ TAYTON *X* TaICON *Π* ‖ 36 ΔH *XON* Δ|H *Π* ΔE *x* ‖ Νὴ τὸν Δί'] aHTONaY *Z* ‖ Γ·E(ET *x*)TIC *X* ‖ εἴ] ἤν *Aristoph. Vrb.* ‖ E|IΠOI *X* ETΠOI *Z* ‖ ΓOITONI *N pr.* ‖ 37 XPICON *XO* PHCON *Z* ‖ XPICONCY. *N* XPICONCI *Π* ‖ MaKTPaM *XOΠN* ‖ BOYaEIKaPaOΠON *Z* BOYΛΘIKaPΛOΠO; *X* ‖ (§ 8) 38 MaKTa(P *x*)aPΔOΠOC *X* GR. *Q* ‖ 39 eT *Z* ‖ vel] *om. OΠ* ‖ petis *X pr.* ‖ 40 uenerande *Q* (*cf.* XIV 4, 1) onerandae *AEussner* ‖ celebrandae et venerandae *Longolius* ‖ et ornandae] *sup. lin. add. o* ‖ grati ad uob̄ *Z* ‖ duobussea|dem *X pr.* ‖ (§ 9) 43 manib; *Q* ‖ 44 predaenū ornatu tali|qui *Q* ‖ num] n *Q* ‖ modulatio rē *X* ‖

dulatiorem aptioremque reddit? num onerandi vel exprobrandi
criminis causa exaggerationem aliquam speciosam facit? sicut in
libro eiusdem M. Tulli, qui de constituendo accusatore
est, una eademque res pluribus verbis vehementer atque atrociter
dicitur: Sicilia tota, si una voce loqueretur, hoc diceret:
quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in meis
urbibus, sedibus, delubris fuit. Nam cum urbes semel
totas dixisset, sedes delubraque addidit, quae sunt ipsa quoque
in urbibus. Item in eodem libro simili modo: Siciliam, in- **10**
quit, provinciam C. Verres per triennium depopulatus
esse, Siculorum civitates vastasse, domos exinanisse,
fana spoliasse dicitur. Ecquid videtur, cum Siciliam pro- **11**
vinciam dixerit atque insuper etiam civitates addiderit, domos
etiam et fana, quae infra posuit, conprehendisse? Verba haec
item multa atque varia: depopulatus esse, vastasse, exina-
nisse, spoliasse, nonne unam et eandem vim in sese habent?
sane. Sed quia cum dignitate orationis et cum gravi verborum
copia dicuntur, quamquam eadem fere sint et ex una sententia
cooriantur, plura tamen esse existimantur, quoniam et aures et
animum saepius feriunt.

Hoc ornatus genus in crimine uno vocibus multis atque saevis **12**
exstruendo ille iam tunc M. Cato antiquissimus in orationibus

---

QZXOΠN

45 honerandi *Z* ‖ 46 exaggenerat(c *Q*)ionē *Q ac sic ut vid. X pr.* ‖ 47 tullii *QZXΠ* ‖ constuendo *X* ‖ acusatore *Z* ‖ 48 ē∗ (ē) *Q* ‖ *Cic. de const. accus.* (*div. in Q. Caec.*) § 19 ‖ 51 aedibus *PManutius ap. Cic.* ‖ fuit] = *Cic. Guelf. pr., dett.* (*Gellii rationem h. l. ex editoribus recentioribus unus habet CFWMueller*): *om., ut vg. ferunt Cic. rell.* (*? :* fuit '*omnes ut videtur*' *Halmius in suppl. app. crit. Cic. Or.*² *p.* 443) ‖ *post* cum] *in ras.* plures *Q* ‖ totas semel *XΠ* ‖ 52 ipsis *X* ‖ (§ 10) 53 similim^{o} *q* similimū *Q* ‖ *Cic. l. l.* § 11 ‖ 54 C.] *num* ci *an* a *scripserit Q non plane dignoscitur* ‖ 55 esse] ∗ *Π* . *π* ‖ uastas se *X* ‖ exanisse *Z* ‖ 56 expoliasse (*praec.* exinanisse) *ut vid. O pr.* ‖ (§ 11) Ecquid] *Ald.* (*cf.* λ *adn.*) μ: Haec (*s.* Hec) quid *x rell.* Haec qui *X* ‖ 57 ciuitates etiam *Π* ‖ 58 con(m *Z*μ)prehendisse] *QZ* (*coniectura assecutus est* μ): comprehendisset *OΠNvg.* conp̄h(*ex* d *corr.*)disset *X* ‖ ?] *seq. litt.* V *mai. add.* μ :, ‖ hec. Item *Q* ‖ 59 vastasse, exinanisse] *inter* esse *et* spoliasse *om. QZ* ‖ 60 spoliasse] populasse *X* ‖ etendem *X pr.* ‖ habent sane? *X* ‖ 63 ∗oriantur (c) *X* caoriantur *Q* ‖ esse] *om. Π* ‖ 64 fuerint *O pr.* ‖ (§ 12) 65 uotibus *Q* ‖ se ius *X pr.* ‖

suis celebravit, sicuti in illa, quae inscripta est de decem hominibus, cum Thermum accusavit, quod decem liberos homines eodem tempore interfecisset, hisce verbis eandem omnibus rem significantibus usus est, quae quoniam sunt eloquentiae Latinae tunc primum exorientis lumina quaedam sublustria, libitum est ea mihi ἀπομνημονεύειν: Tuum nefarium facinus peiore facinore operire postulas, succidias humanas facis, tantam trucidationem facis, decem funera facis, decem capita libera interficis, decem hominibus vitam eripis indicta causa, iniudicatis, incondemnatis.
13 Item M. Cato in orationis principio, quam dixit in senatu pro Rhodiensibus, cum vellet res nimis prosperas dicere, tribus vocabulis idem sentientibus dixit.
14 Verba eius haec sunt: Scio solere plerisque hominibus in rebus secundis atque prolixis atque prosperis animum excellere atque superbiam atque ferociam augescere.
15 Itidem Cato ex originum VII. in oratione, quam contra Servium Galbam dixit, conpluribus vocabulis super eadem re usus est: Multa me dehortata sunt huc prodire, anni, aetas, vox, vires, senectus; verum enimvero cum tantam rem peragier arbitrarer, * * *.

QZXOΠN

67 sic̄ (= sicut) *Q* ‖ 68 tremū *QX* ‖ termuma|acusauit *Z* ‖ acusauit *X* ‖ libros *Z* ‖ 69 rem omnibus *Π* ‖ 70 quae] *om. X* ‖ 71 lumine *QZ* limina *O pr.* ‖ quaedam] quidem *Π* ‖ ut ibi|tum *Π* ‖ 72 mihi ea *Z pr.* ‖ .a. ΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΕΙΝ *Π* ‖ *M. Cat. or. c. Thermum de decem hominibus fr. p.* 40 *HM.*²; *in Q. Minucium Thermum de decem hominibus fr.* 1 *p.* 39 *I.* ‖ *nefarium *X* ‖ 73 facinore] *post* peiore *om. Q* ‖ succidias] = *x:* succidas *X* ‖ 74 tantam (tantū *Z*) truc(t *Q*)idationē *QZ:* tantas trucidationes *X* ‖ tantam trucidationem facis] *post* facis *om. OΠN* ‖ 76 indicta] in iudicata *Z* indicat *Π* indici *X* ‖ incondēpnatis *Q:* indem(mp *Zx*)natis ‖ (§ 13) Item] ʻ*f.* idemʼ σ ‖ 79 uerba eius dixit. hec sunt *QZ* ‖ (§ 14) *M. Catonis or. pro Rhodiensibus fr.* 1 *p.* 104 *HM.*² *p.* 21 *I.; orig. lib.* V (*v. G.* VI 3, 7) *fr.* 95ᵃ *p.* 82 (59²) *P. cf.* VI 3, 14 ‖ 80 in] *om. codd. lib.* VI *l. l.* ‖ 82 ferotiā *Z* ‖ *post* augescere *excidisse arbitror verba ap. Catonem l. l. sequentia* atque crescere ‖ (§ 15) id idē *Z* ‖ origiū *Q* ‖ 83 contraserunt *X pr.* ‖ serum *Z* ‖ cum plib; *Q* ‖ 84 * (*s.* **) usus *X* ‖ *Cat. or. in Ser. Sulpicium Galbam pro Lusitanis fr. p.* 123 *HM.*² *orig. lib.* VII *fr.* 1 *p.* 27 *I.; fr.* 108 *p.* 88 (63²) *P.* ‖ Multa me] Multarie *Π* ‖ deortata *Z* dechorata *X pr.* ‖ 85 etas uxor uires *in ras. z* ‖ 86 enī uiro *X pr.* ‖ ʻ*v. c.*ʼ rem pagier *f.* peragierʼ σ rēp. agier *O* rem. p. agier *N* ‖ *pagier (. *ut*

Sed ante omnis apud *Homerum* eiusdem rei atque 16
sententiae luculenta exaggeratio est:

Ἕκτορα δ' ἐκ βελέων ὕπαγε Ζεὺς ἔκ τε κονίης
Ἔκ τ' ἀνδροκτασίης ἔκ θ' αἵματος ἔκ τε κυδοιμοῦ.

Item in alio versu:

Ὑσμῖναί τε μάχαι τε φόνοι τ' ἀνδροκτασίαι τε.

Nam cum omnia ista utrobique multa et cognominia nihil plus 17
demonstrent quam 'proelium', huius tamen rei varia facies delectabiliter ac decore multis variisque verbis depicta est. Neque non 18
illa quoque *apud eundem poetam* una in duobus verbis sententia cum egregia ratione repetita est: Idaeus enim, cum inter Aiacem et Hectorem decertantes armis intercederet, his ad eos verbis usus est:

Μηκέτι, παῖδε φίλω, πολεμίζετε μηδὲ μάχεσθε,

in quo versu non oportet videri alterum verbum, idem quod 19
superius significans, supplendi numeri causa extrinsecus additum et consarcinatum. Est enim hoc inane admodum et futtile. Sed cum in iuvenibus gloriae studio flagrantibus pervicaciam ferociamque et cupidinem pugnae leniter tamen ac placide obiurgaret,

---

QZXOΠN

vid.) *Z* agier *X* ‖ arbitraret *Z* arbitraretur *X* ‖ 87 *lacunae signum add. HIordan* ‖ (§ 16) 88 eius *X* ‖ *Hom. Il.* XI 163 *sq.* ‖ 90 EKTOP. aΔ. *Π* ‖ δ' ἐκ] ΛEK *X* λEKa *Z* ‖ BEΛEω *X* BΘΛEω *Π* ‖ IΠaΓE *Z* ‖ ἔκ τε κονίης] *ante* ἔκ *om. Z* ‖ KONEIHC *N* KONEIEC *O* KONEINC *X* ‖ KONEIN CEKT *Π* ‖ 91 aNaPOK|TaCIHC *X* ‖ ἔκ θ'] EKE *XΠ* ‖ θ'] O *Z* ‖ ΛIaMaTOC *X* ‖ EC *X* ‖ ἔκ τε] CT *Π* ‖ τε] *om. Z* ‖ aΥΔOINOΥ *Z* ‖ *Hom. Od.* XI 612 ‖ 93 ΥCMEINaI *XOΠN* ΥCMEΥNaI *Z* ‖ λaXaI *Z* ‖ aNaPOKTaCIλTE *X* aNΔPOKTaCIaΓE *Z* ‖ (§ 17) 94 cognominia] *h:* cognomina *Q* (*Longolius*) connoīa *Z* continua nomina *XOΠN; an* cognominata, *ut ap. Cic. de part. or.* § 53 ? ‖ (§ 18) 98 egregie *X pr.* ‖ es tideus *Z* ‖ tideus *X* ‖ in terra iacem *Z* ‖ 99 et] *om. Q* * (*s.* **) et *X* ‖ haectorem *XO* ‖ decertantis (*sq.* armis *non recepi*) *Z* decertantē *Π* ‖ hiis *Z* ‖ 100 verbis] *om. Q* ‖ *Hom. Il.* VII 279 ‖ 101 MHKETIP| *Z* ‖ ΠOΛEMIZEΓE *OΠN* ΠOΔEMIZEΓE *X* ‖ MHΛE *X* MEΔE *Z* ‖ MaXECTE *Π pr.* MaXECOE *Z* MaXECEΘE *X* μάχεσθον *et* μάχεσθαι *v. l. ap. Hom.* ‖ (§ 19) 102 uersum *O pr.* ‖ alterum uideri *X ex sil.* ‖ id ÷ *Z* ‖ 103 suplendi *X* subplendi *x* ‖ aditum *X pr.* ‖ 104 fictile *X* ‖ 105 peruicac(t *Z*)iamq; (ferociam *post* ciam *litt. om.*) *QZ* ‖ 106 hac obiurgaret *x* hacobiurgaret *X* ‖ placide] *om. Xx* (*cf. adn. praec.*) blande *Πσ* ‖

atrocitatem rei et culpam perseverandi bis idem dicendo alio atque alio verbo auxit inculcavitque, duplexque eadem conpellatio ad-
20 monitionem facit instantiorem. Ne illa quidem significationis eiusdem repetitio ignava et frigida videri debet:

Μνηστῆρες δ' ἄρα Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ἤρτυον,

quod bis idem: 'θάνατον' et 'μόρον' dixerit; indignitas enim moliendae tam acerbae tamque iniustae necis miranda mortis
21 iteratione defleta est. Ceterum quis tam obtunso ingeniost, quin intellegat:

Βάσκ' ἴθι, οὖλε Ὄνειρε,

et:

Βάσκ' ἴθι, Ἶρι ταχεῖα,

verba idem duo significantia non frustra posita esse ἐκ παραλλήλων, ut quidam putant, sed hortamentum esse acre imperatae celeritatis?

22 Verba quoque illa M. Ciceronis in L. Pisonem trigemina, etiamsi durae auris hominibus non placent, non venustatem modo numeris quaesiverunt, sed figuram simulationemque oris
23 pluribus simul vocibus everberaverunt: V u l t u s d e n i q u e, inquit, t o t u s, q u i s e r m o q u i d a m t a c i t u s m e n t i s e s t, h i c i n f r a u d e m h o m i n e s i m p u l i t, h i c e o s, q u i b u s e r a t i g n o t u s,

---

QZXOΠN

107 adtrocitatē *Q* atrocitate *x* ‖ 108 *****duplexque *Q* duplex *N* ‖ 109 instaciorem *Z* ‖ (§ 20) *Hom. Od.* XX 241 *sq.* ‖ 111 ΜΝΗϹΤΗΡΗϹ *Π* ΜΝΗϹΓΕ(Η *x*)ΡΗϹ *X* αλΝΗϹΤΡΕϹ *Z* ‖ ΤΗΤΛΕΜαΧω *X* ΤΕΛΕΜαΧω *Z* ‖ ΤαΝαΤΟΝ *XΠ* ΟαΝαΤΟΝ *Z* ‖ μόρον τε] *post* τε *om. Z* ‖ 112 ΕΡΤΥΟΝ *Z* ΗΡΙΥΟΝ *X* ‖ 113 ΘαΝΤΟΝΕΤ *Z:* ΘαΝαΤΟΚαΙ *ON* ΘαΝαΤΟϹαΙ *XΠ* ‖ θάνατον et μόρον] *sine nota om. Q* ‖ indignatas *O pr.* ‖ 114 tamquẹ necis mirando *X* ‖ 115 ut ratione *X* ‖ deflecta *Z* ‖ (§ 21) obtundo *X* obtuso *x* obtonso *Z* ‖ ingenio si *Z* ingenio sit *XO* ‖ .quin *O* qui ñ *x* qui *X* ‖ *Hom. Il.* II 8 ‖ 117 Βάσκ'—ταχεῖα] GR'. *Q* ‖ Βάσκ' ἴθι] ΚΙΘΙ *Z* ‖ ΙΤΙ *Π* ‖ ΟΥαΕ *Z* ‖ ΟΝΕΡΕ *Z* ΝΕΙΠΕ *XΠ* ‖ 118 ΕΤ *Z:* ΚαΙ *XOΠN* ‖ *Hom. Il.* VIII 399 ‖ 119 ΙΤΗΡΙΤ|αΧΕΙα *Z* ‖ ΙΡΗ *N pr.* ‖ 120 ΠαΡαΛΛΗΛω (. *Π*) *XΠN* ΠαΡαλλΕλωΝ. *Z* ‖ 121 ortamentū *X* ‖ acrẹ *Π* ‖ imperitẹ *x* imperataeque ς *Iunt.* iussae imperataeque *e* ‖ (§ 22) 124 etiam *O pr.* ‖ aurs *Z* ‖ uenustantem *X* ‖ 125 horis *Z* ‖ 126 uerberauerunt *XOΠN* ‖ (§ 23) *Cic. in Pis. or.* § 1 ‖ 127 quida *X* ‖ 128 fraude *QZ* ‖ hominis *XON* ‖ eras *ap. Cic. Lallemandus et Bakius* ‖

decepit, fefellit, induxit. Quid igitur? Simile est', inquit, 24
'apud eundem in 'praeda' et 'manubiis'? nihil profecto istiusmodi
est. Nam neque ornatius fit additis manubiis neque exaggeratius 25
modulatiusve; sed aliud omnino 'praeda' est, ut in libris rerum
verborumque veterum scriptum est, aliud 'manubiae'. Nam 'praeda' 26
dicitur corpora ipsa rerum, quae capta sunt, 'manubiae' vero appel-
latae sunt pecunia a quaestore ex venditione praedae redacta.
Vtrumque ergo dixit M. Tullius cumulandae invidiae gratia 27
decemviros ablaturos persecuturosque: et praedam, quae nondum
esset venundata, et pecuniam, quae ex venditione praedae per-
cepta esset.

Itaque haec inscriptio, quam videtis: ex manubiis, non 28
res corporaque ipsa praedae demonstrat, nihil enim captum est
horum a Traiano ex hostibus, sed facta esse haec conparataque
'ex manubiis', id est ex pecunia praedaticia, declarat. 'Manubiae' 29
enim sunt, sicuti iam dixi, non praeda, sed pecunia per quae-
storem populi Romani ex praeda vendita contracta. Quod per 30
quaestorem autem dixi, intellegi nunc oportet praefectum aerario
significari. Nam cura aerarii a quaestoribus ad praefectos translata
est. Est tamen nonnusquam invenire, ita scripsisse quosdam non 31
ignobiles scriptores, ut aut temere aut incuriose 'praedam' pro
'manubiis' et 'manubias' pro 'praeda' posuerint, aut tropica qua-
dam figura mutationem vocabuli fecerint, quod facere concessum

---

QZXOΠNTY

129 inducit *Π* ‖ (§ 24) igitur simile *ZΠN* ‖ 130 et manubiis? nichil nichil *praeter voc. extr. in ras. Q* ‖ 131 est] *om. XOΠN* ‖ est namque (a *ex corr. z*) *Z* ‖ (§ 25) ornatus *XOΠN* ‖ 132 ;sed] si *Z* ‖ uti (*sq.* i) *Π* ‖ 133 ē. Aliud (*ante* Aliud *ad mg.* XX *col. rubr., quod erasit q*) *Q* ‖ (§ 26) 134 appellata *Q pr. Z* ‖ 135 peccuNia *x* peccu**e *X* ‖ redac*ta *X* ‖ (§ 27) 136 cūmulandę *X* ‖ 137 decē uiros *QZ* ‖ ꝑsecutoresq; *QZ* ‖ nūdū *Q* ‖ 138 p̄(pre *Z*)cepta *QZ* ‖ (§ 28) 141 praedae demonstrat] = σ ‖ .Nichil *Π* ‖ 143 predatitia *N* predantia *QZ* ‖ (§ 29) *Hic h. l. inc. TY* ‖ 145 populi Romani] *s.* p. r. *etc. rell.*: .r. *T* ‖ ex praeda] exēpla *Y* (l *in* d, *sc. ut* p̄da *esset, corr. m. rec.*) ‖ predita uendita *N* ‖ c̄tracta quod *Y* ‖ (§ 30) .Quod] ;s; *Q* s; *Z* ‖ 146 nunc] *om. TY* .Nc̄ *Q pr. Z* ‖ praeſectum] = *x Y m. rec.*: pſectum *X* ꝑpectum *Y* ‖ 147 cura aerarii] curarii *Z* ‖ ad] a *Z* ‖ tralata *ZX pr. n* ‖ (§ 31) 148 non nusquā *T* non nus quā *X* ‖ 150 posuerunt *X pr.* apposuerint (ap *inter* a *et* p *add.*) *Π* ‖ 151 mutatione *Π* ‖ quo *X* ‖

32 est scite id periteque facientibus. Sed enim, qui proprie atque
signate locuti sunt, sicut hoc in loco M. Tullius, ‘manubias’
pecuniam dixerunt’.

XXVI. (XXV.)

Verba P. Nigidii, quibus dicit, in nomine Valeri in casu vocandi primam syllabam acuendam esse; et item alia ex eiusdem verbis ad rectam scripturam pertinentia.

1 P. Nigidii verba sunt ex commentariorum gramma-
ticorum vicesimo quarto, hominis in disciplinis doctrinarum
omnium praecellentis: Deinde, inquit, voculatio qui poterit
servari, si non sciemus in nominibus, ut Valeri, utrum
interrogandi an vocandi sint? Nam interrogandi se-
cunda syllaba superiore tonost quam prima, deinde
novissima deicitur; at in casu vocandi summo tonost
2 prima, deinde gradatim descendunt. Sic quidem Nigi-
dius dici praecipit. Sed si quis nunc, Valerium appellans, in
casu vocandi secundum id praeceptum Nigidii acuerit primam,
3 non aberit, quin rideatur. ‘Summum’ autem ‘tonum’ προσῳδίαν

QZXOΠNTY

152 scite adperiteq; *Y* ‖ (§ 32) quid *TY* ‖ propriae *XO pr.* ‖ 153 signatę *Π* ‖ sicuti *XOΠNTY* ‖ hęc *Y* ‖ 154 pec(c *Y*)unias (*propter* manubias) *X pr. TY* ‖

XXVI: XXI *QZXON* XXII *Π* XXIII (*s.* 23) ϛ *in lemm. tab.;* XXI *QZXOΠN* XXIII (*s.* 23) ϛ *in init. cap. Exstat in TY* ‖ 2 V****** (uesitū *ut vid.*) *Z* ‖ pnigidii *Q* ‖ ualerii *QZX* ‖ 3 acuendam] *om. Q* ‖ (§ 1) 5 Pnigidii (P *a rubricatore add.*) *Q* Pingidii *Z* P. Nigidius *N* ‖ ex commentariorum grammaticorum] *om. TY* ‖ gramticorum *X* ‖ 6 uicensimo *N* ‖ .IIII. (or) *X* ‖ hominis] *om. T* ‖ 7 omnium] = *z:* hominum *Z* ‖ *P. Nigidii Figuli comm. gramm. lib.* XXIV *fr. p.* 264 *Rutgers. VL* III 16; *fr.* XCV *Fr. Schoell de accentu l. L. vett. gramm. testim. ASPhL* VI *p.* 140 (*cf. p.* 58 *sqq.*) ‖ uolcatio *N* ‖ 8 in omnibus (om̄ibus *T*) *TY* inomībus *X pr.* ‖ ut] 7 *Q* ‖ Valeri] *T ex sil., e:* ualerii ‖ 9 *sint an uocacandi *Q* ‖ 10 seperiore *O* si interiore *X* ‖ superior et (7 *Y*) *om. litt.* onost (*spat. vac. in T rel.*) *TY* ‖ sonost *N pr.* tono est *XΠ* thono est *Q* ‖ 11 deititur *Y* ‖ at] ad *QZ* ‖ summo** (*s.* ***) *X* ‖ summotonost *Q pr.* ‖ tono st *O* tono st̄ *T* tono est *XΠ* ‖ (§ 2) 14 casi *X pr.* ‖ 15 ḥaberit *X* habuerit *TY* ‖ redeatur *Q* ‖ (§ 3) ΠΡΟCωαΙαΝ. *Z* ΠΡΟCωΛΙαΝ *XT* prosodian *Π* |

acutam dicit et quem 'accentum' nos dicimus 'voculationem' appellat et 'casum interrogandi' eum dicit, quem nunc nos 'genetivum' dicimus.

Id quoque in eodem libro Nigidiano animadvertimus: 4
Si 'huius', inquit, 'amici' vel 'huius magni' scribas, unum i facito extremum, sin vero 'hii magnii', 'hii amicii', casu multitudinis recto, tum ante i scribendum erit, atque id ipsum facies in similibus. Item si 'huius terrai' scribas, i littera sit extrema, si 'huic terrae', per e scribendum est. Item 'mei' qui scribit in casu interrogandi, velut cum dicimus 'mei studiosus', per i unum scribat, non per e; at cum 'mei', tum per e et i scribendum est, quia dandi casus est. Haec nos 5
auctoritate doctissimi hominis adducti, propter eos, qui harum quoque rerum scientiam quaerunt, non praetermittenda existimavimus.

XXVII. (XXVI.)

De versibus, quos Vergilius sectatus videtur, Homeri ac Partheni.

Partheni poetae versus est: 1

Γλαύκῳ καὶ Νηρεῖ καὶ εἰναλίῳ Μελικέρτῃ.

QZXOΠNTY

16 acutam dicit] *om. Z* ‖ 17 casu *Y* ‖ genitiuus *Q pr.* ‖ (§ 4) *Nigidii fr. ap. Rutgers. l. l.* ‖ 20 magni∗ (s) *O* ‖ 21 extremo (*praecedit* facito) *TY* ‖ sin] si *Π* sui *Q* ‖ hi *QON* in *TY* ‖ magni. i. *T* magni *Q* magnei *XOΠ* ‖ hi *ON* in *TY* ‖ 22 amici. i. *T* amicei *XOΠ* ‖ causu *q* causa *Q* ‖ recta *Y* ‖ i] id *Y* ‖ 23 erit] *Q:* erite *X* erite *rell.* ‖ 24 hui'|∗∗∗ (ius) *X* ‖ terrai] *ed. Paris. a.* 1536: terrae *XOΠNTY* terre *QZ* ‖ 25 meï *a Nigidio scriptum esse censet Lachmannus ad Lucr.* IV 602 *p.* 246 ‖ 26 uel ut *T* ‖ studiosis *QZ* ‖ 27 ac *QZO pr.* Ac *N* ‖ accūmi ei *Y* ‖ mei] *XOΠN cf. FBücheler lat. Declin. p.* 112 *W.; FNeue lat. Formenlehre* II^{2} 180: miei *QZ* (*Longolius, Lachmannus l. l.*) mi ei *T* ‖ (§ 5) 29 quiarum *X pr.* ‖ 30 p̄ter mittenda *Q pr.* ‖

XXVII: XXII *QZXON in lemm. tab.*, XXIII *Π; in cap. initio* XXII *hi omnes,* XXIIII (*s.* 24) *utrobique* ς ‖ (*lemm.*) 2 quod *Q pr.* ‖ omeri *X* homini *Z* ‖ acpartheni *X:* ac parthenii *QZON* ac parthemii *Π* ‖ (§ 1) 3 Parthenii *XOΠN* ‖ 4 *Parth. fr.* XXXIII *Mein. anal. Alex. p.* 285 *sq. cf. Macr. Sat.* V 17, 18; *ab eodem versu orsus est s. Lucianus s. Lucillus epigr. Anth. Pal.* VI 164 (I *p.* 237 *Iacobs.;* I *p.* 187 *cf. p.* 240 *Dbn.; ep.* 34 IV *p.* 29 *Luc. ed. Iacobitz*) ‖ Glaicokenereikeeinalioimelikerte

2 Eum versum Vergilius aemulatus est, itaque fecit duobus vocabulis venuste inmutatis parem:

Glauco et Panopeae et Inoo Melicertae.

3 Sed illi Homerico non sane re parem neque similem fecit: esse enim videtur Homeri simplicior et sincerior, Vergilii autem νεωτερικώτερος et quodam quasi ferumine inmisso fucatior:

Ταῦρον δ' Ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι.

Taurum Neptuno, taurum tibi, pulcher Apollo.

XXVIII. (XXVII.)

De sententia Panaetii philosophi, quam scripsit in libro de officiis secundo, qua hortatur, ut homines ad cavendas iniurias in omni loco intenti paratique sint.

1 Legebatur Panaetii philosophi liber de officiis secundus ex tribus illis inclitis libris, quos M. Tullius magno cum studio

---

QZXOΠNTY

Π ‖ ΓΛαΙΚω *X* ‖ ΤαΛΙΚωΚαΙΝΗΡΕΕΙ *in ras. Macr. P, unicus h. l. Graecorum testis* ‖ Νηρεῖ] = *Anth. Plan.*: ΝΗΓΕΙ *X* Νιρεῖ *Anth. cod. Pal.* Νηρῆϊ *Ios. Scaliger, Dorvillius* ‖ ΝΗΡΕΙΝαλΙωΙ (*litt.* ΚαΙΕΙ *post* ΕΙ *om.*) *Z* ‖ Ι *adscriptum in* ΕΙΝαΛΙωΙ *h. l. ON quoque servarunt:* ΕΤΝααΤωΙ *X* Ἰνώῳ *Macr.* Ἰνοῖ καὶ *Anth. cod. uterque* ‖ ΜΕαΤΚΕΡΤΗ˜ *X* ΝΕΛΙΚΕΡΤΗ *Z* ΜΕΛΙΚΕΡΙΝ, *ut Eyssenhardtio videbatur, Macr. P* ‖ (§ 2) 5 facit *X* ‖ 6 uenustatē mutatis *Q* venustatem imitatus *IBongarsius teste c* ‖ īmutatis. parem glauco *Π* ‖ *Verg. Georg.* I 437 ‖ 7 panopiae *Verg. Med.* ‖ ino omelicere (ertẹ *x*) *X* ‖ melicerti *Verg. Med. pr.* melicertes *cod. Charis.* I *p.* 14, 13 *K.* ‖ (§ 3) 8 omerico *X* ‖ homeri conon *Q pr.* ‖ sa|nere *Z* ‖ rerē (*ex* re *et* rē *lectt. conflatum*) *Q* rerū *q* ‖ reparē *OΠ* remparē *Z* ‖ 10 ΝΕωΤΕΡΙΚΟΤΕΡΟC *X* neotericoteros *Π* ‖ ferumine] *cf. de hoc voc. scribendo HGoeppert üb. d. Bedeutung v. ferruminare u. adplumbare in d. Pand. Vratislav.* 1869 *p.* 12 *sq.*: ferrumine *x* ‖ inmiso* (s) *X* immisto *Trillerus ap. Falsterum am. phil.* III 294 ‖ 11 *Hom. Il.* XI 728 ‖ Tariron dalfeio taironde poseidaoni *Π* ‖ ΤαΡΥΡΟΝ *X* ‖ τ' *Hom. Townl.* ‖ ΤαΙΡΟΝ *QZ* ‖ αΕ *X* ΕΔΕ *Z* ‖ ΠΟCΕΙαΔωΝΙ *Z* ΠΟCΕΓΑΔωΝΙ *X* ‖ *post* Ποσειδάωνι *lin. dim. vac. rel. N* ‖ 12 *Verg. Aen.* III 119 ‖ *totum hunc versum om. O* neptuno taurum tibi pulcher apollo *in mg. o cf. adn. ad cap. sq. lin.* 6 ‖ Taurum] *om. XN cf. o* ‖ Neptuno taurum *Π* ‖ appollo *X* ‖

XXVIII: XXIII *et in lemm. et in cap. initio meliores omnes, nisi quod* XXIV *Π in lemm.;* XXV (*s.* 25) ς *utrobique. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 panetii *QXOΠ* ‖ quem *O* ‖ offitiis *Z* ‖ 3 quo *X* que *Z* ‖ ortatur *X* ‖ (§ 1) 5 panetii *QXOΠNTY* ‖ 6 cum] '*abest*' σ ‖ *post* cum *in ras. lin. unius* neptuno taurum tibi pulcher apollo *o cf. cap. praec. lin.* 12 ‖

maximoque opere aemulatus est. Ibi scriptum est, cum multa 2
alia ad bonam frugem ducentia, tum vel maxime, quod esse
haerereque in animo debet. Id autem est ad hanc fere senten- 3
tiam: ‘Vita’, inquit ‘hominum, qui aetatem in medio rerum agunt
ac sibi suisque esse usui volunt, negotia periculaque ex inproviso
adsidua et prope cotidiana fert. Ad ea cavenda atque declinanda
perinde esse oportet animo prompto semper atque intento, ut
sunt athletarum, qui ‘pancratiastae’ vocantur. Nam sicut illi ad 4
certandum vocati proiectis alte brachiis consistunt caputque et
os suum manibus oppositis quasi vallo praemuniunt, membraque
eorum omnia, priusquam pugna mota est, aut ad vitandos ictus
cauta sunt aut ad faciendos parata; ita animus atque mens viri
prudentis, adversus vim et petulantias iniuriarum omni in loco
atque in tempore prospiciens, esse debet erecta, ardua, saepta
solide, expedita, in sollicitis numquam conivens, nusquam aciem
suam flectens, consilia cogitationesque contra fortunae verbera
contraque insidias iniquorum, quasi brachia et manus, protendens,
ne qua in re adversa et repentina incursio inparatis inprotectisque
nobis oboriatur’.

QZXOΠNTY

(§ 2) 7 *coll. HStephano noct. Par. p.* 15 *fort.* scripta sunt *Oiselius* ‖ 8 vel] *om. XΠ* ‖ 9 hereq; *X* ‖ (§ 3) fere ad hanc *T* ‖ ferme *XOΠN* ‖ *Panaet. Rhod. de off. lib.* II *fr. ap. v. Lynden de Panaetio Rhodio* (*L. B.* 1802) *p.* 112 *sqq. cf. p.* 100 ‖ 10 quia etate *QZ* quietatē *O* ‖ in] *om. Z* quidē in *T* ‖ rerum] *om. Y, post* aetatem *sup. lin. add. y* ‖ 11 usui esse *T* ‖ usui] = *O:* usus *o in mg., magis ex mea quidem sententia vocabuli notandi causa, ut assolet, quam ut hoc ipsum in verborum ordinem recipiendum esse indicaret* ‖ in pra(o *x*)uiso *X* ‖ 12 fert ad *T* ‖ 13 oporte *Q* ‖ atque semper *X* ‖ 14 pancratia euocantur *Z* ‖ pancratiastae] *Iunt.:* pancratiae *Ne* pancracię *Y* pancracie *Q* panchratię *T* pangratiae *XΠO* (pangrat; *o in mg.*) pancratae, *nisi* pancratiastae *malis, Falsterus am. phil.* III 294 ‖ (§ 4) 15 brahiis *Q pr.* ‖ capudq; *QX pr.* ‖ 16 ôs *O* ‖ 17 mota] *om. TY* ‖ 18 aut faciendos *ZX* ‖ mens] *om. TY* ‖ 19 omnis (*ad* petulantias *sc. relatum*) *Z* ‖ 20 prospiciens] = *q:* iam sollicitis (*cf. lin. sq.*) prospiciens *Q* ‖ debet esse *XOΠN* ‖ ardua. erecta *T* ‖ seppta *X* ‖ septa solide expedita *Z* septa (. *T et add. o*) solide expetita *ON* septa. soli expetita *Π* ‖ 21 in sollicitis] *X ex sil.* (?), *g:* iam (iā *Q*) sollicitis *QZ om. OΠNTY* ‖ conniuens *N* cōminuens *Y* ‖ 22 suam sollicite flectens *TY* ‖ cogitationes quę *Y* ‖ uerbaera *X* ‖ 23 que] *om. Π* ‖ 24 repentina] *ς:* in repentina *ZT* ī|repentina *Q* inrepentina *XOΠNY* (in *ante* re *add. propter proxime praecedens* in re) ‖

XXIX. (XXVIII.)

Quod Quadrigarius 'cum multis mortalibus' dixit; an quid et quantum differret, si dixisset 'cum multis hominibus'.

1 Verba sunt Claudi Quadrigarii ex annalium eius XIII:
Contione dimissa Metellus in Capitolium venit cum
mortalibus multis; inde domum proficiscitur, tota
2 civitas eum reduxit. Cum is liber eaque verba M. Fron-
toni, nobis ei ac plerisque aliis adsidentibus, legerentur et cuidam
haut sane viro indocto videretur mortalibus multis pro 'ho-
minibus multis' inepte frigideque in historia nimisque id poetice
dixisse, tum Fronto illi, cui hoc videbatur: 'ain tu', inquit,
'aliarum homo rerum iudicii elegantissimi, mortalibus multis
ineptum tibi videri et frigidum, nil autem arbitrare causae fuisse,
quod vir modesti atque puri ac prope cotidiani sermonis morta-
libus maluit quam 'hominibus' dicere, eandemque credis futuram
fuisse multitudinis demonstrationem, si 'cum multis hominibus' ac
3 non 'cum multis mortalibus' diceret? Ego quidem', inquit, 'sic
existimo, nisi si me scriptoris istius omnisque antiquae orationis
amor atque veneratio caeco esse iudicio facit, longe longeque
esse amplius, prolixius, fusius, in significanda totius prope civitatis

---

QZXOΠN

XXVIIII: XXIIII *QZXON in lemm. tab., QZXΠN in cap. init.,* XXV *illic Π,* XXIII (*sic*) *hic O,* XXVI (*s.* 26) *utrobique* ς ‖ (*lemm.*) 2 Quid *O pr.* ‖ cum] *om. X* ‖ anquid *Z* ‖ 3 differet *O* differt *X* ‖ (§ 1) 4 claudii *QZΠx* ‖ *Claud. Quadr. ann.* XIII *fr.* 76 *p.* 231 (148²) *P.* ‖ 6 inde cum domum ς*e* ‖ proficiscitur] = ς: proficisceretur ς*e* ‖ . Tota *Π* ‖ (§ 2) 7 his *X* ‖ M. Frontoni] *ON ut* II 26, *lemm. et* § 1 (Fronto Cornelius XIX, *cui libro lemmata genuina desunt*, 8, 1; 10, 1; 13, 1; *numquam cognomen solum in initiis capitum usurpat G., ut h. l. Z*): .m. fronto ni *X* .m. frontonii *Π* an frontoni *Q* a frontone *q*ς frontoni *Z* ‖ 8 ei ac] etac *Q* et a *q* ‖ assistentibus *malit, sed nihil mutat Falsterus am. phil.* III 295 ‖ 9 aut *Z* ‖ multis mortalibus *XΠN* ‖ 10 frugideq; *Z* ‖ nimisq̃; idipetice *ut vid. Q* nimisq; ** ī/petice *q* ‖ 11 am tu *Z* an tu *ONq* aittu *X* ‖ 12 homo rerum] homerum *X* ‖ 14 modestus (*praeced.* vir) *XOΠN* ‖ ac] *Q teste i ZOΠN:* et ‖ quotidiani *N* ‖ 17 non ɔmultis *Q* non eum multis *Z* ‖ (§ 3) 19 coeco *X* ‖ longe lateq; *n o* longe atque (at *sc. sup.* ong *litt. spscr., tum in textum eiecto* longe *adsumpto*) *XOΠ, utraque denique lectione conflata* longe atq; lateq; *N* ‖ 20 fustius *XΠ* fustius (*in mg.* q̄) *Q* ‖

multitudine ʻmortalesʼ quam ʻhominesʼ dixisse. Namque ʻmultorum 4
hominumʼ appellatio intra modicum quoque numerum cohiberi
atque includi potest, ʻmultiʼ autem ʻmortalesʼ nescio quo pacto
et quodam sensu inenarrabili omne fere genus, quod in civitate
est, et ordinum et aetatum et sexus conprehendunt: quod scilicet
Quadrigarius, ita ut res erat, ingentem atque promiscam multitudinem volens ostendere, ʻcum multis mortalibusʼ Metellum in
Capitolium venisse dixit ἐμφατικώτερον quam si ʻcum multis
hominibusʼ dixisset.

Ea nos omnia, quae Fronto dixit, cum ita, ut par erat, 5
non adprobantes tantum, sed admirantes quoque audiremus:
ʻvidete tamenʼ, inquit, ʻne existimetis, semper atque in omni loco
ʻmortales multosʼ pro ʻmultis hominibusʼ dicendum, ne plane fiat
Graecum illud de Varronis satura proverbium τὸ ἐπὶ τῇ
φακῇ μύρονʼ. Hoc iudicium Frontonis, etiam in parvis 6
minutisque vocabulis, non praetermittendum putavi, ne nos forte
fugeret lateretque subtilior huiuscemodi verborum consideratio.

XXX. (XXIX.)

Non hactenus esse faciem, qua vulgo dicitur.

Animadvertere est, pleraque verborum Latinorum ex ea signi- 1
ficatione, in qua nata sunt, decessisse vel in aliam longe vel in

---

QZXOΠN

(§ 4) 22 quohiberi *ut vid. X pr.* ‖ 23 mortales] *om. Q* ‖ 24 inenarrabile (*sq.* omne fere genus) *X pr.* ‖ gʼenus (*clausula perperam praecepta*) *Q pr.* ‖ 25 ordinẹ 7 *X* ‖ et sexus] = *o:* sexus *O* ‖ conprendunt *Q* ‖ quod scilicet *etc.*] *cf. Th. Vogel ann. ph.* 111, 574; *mutatione vero h. l. opus esse non videtur* ‖ 26 reserat *ZX pr.* ‖ pmiscuam *q* ‖ 27 metello (*propter* cum) *X* ‖ 28 ΕΜΦΑΤΙΚΟΤΕΡΟΝ *X* emfatikoteron *Π* ‖ .Quam si cum *Z* ‖ 29 dixisset ea e *Z* ‖ (§ 5) 30 oms̄ (*propter* nos) *Q* ‖ omnique *Z* ‖ 32 inquit] *e: om.* ‖ 33 multo pro *X* ‖ esse dicendum *ed. Soter. Colon. a.* 1526, *vg.* ‖ 34 *Varr. Sat.* τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, (π. εὐγηρίας) *p.* 230 *sq. R.;* (π. εὐκαιρίας) *p.* 219 *sq. B.*[3] ‖ toepitefakemyron *Π* ‖ ΙΗ *X* ‖ 35 ΦaΚΕ *ZX* ‖ μύρον] *sup. lin. add. x* ‖ (§ 6) in] *add. e* (*excidit post* m): *om.* ‖ 36 minutisque] *om. X* munitisq; *Z* ‖ vos (*liberos sc. suos coll. praef.* § 1) *i* ‖ 37 suptilior *O pr.* ‖

XXX: XXV *in lemm.* (*cf. adn.*) *QXOΠNz, in cap. init. QXONz,* XXVI *ibi Π,* XXVII (*s.* 27) ς *utrobique. Adhibuit Non. s. v.* faciem *p.* 52, 27 *M. cf. h ann. ph.* 85, 713 *sq., non adhibuit id. s. v.* vultus et facies *p.* 426, 33 *cf. h ibid. p.* 796 ‖ (*lemm.*) *om. Z, in mg. add. z* ‖ 2 actenus *z* acte

proximam, eamque decessionem factam esse consuetudine et in-
2 scitia temere dicentium, quae cuimodi sint, non didicerint. Sicuti
quidam ‘faciem’ esse hominis putant os tantum et oculos et genas,
quod Graeci ‘πρόσωπον’ dicunt, quando ‘facies’ sit forma omnis
et modus et factura quaedam corporis totius, a ‘faciendo’ dicta,
3 ut ab ‘aspectu’ ‘species’ et a ‘fingendo’ ‘figura’. Itaque Pacuvius
in tragoedia, quae Niptra scribitur, ‘faciem’ dixit hominis
pro corporis longitudine:

Aetate, inquit, integra,
Feróci ingenio, fácie procerá virum.

4 Non solum autem in hominum corporibus, sed etiam in rerum
cuiusquemodi aliarum, ‘facies’ dicitur. Nam montis et caeli et
5 maris ‘facies’, si tempestive dicatur, probe dicitur. Sallustii
verba sunt ex historia secunda: Sardinia in Africo mari
facie vestigii humani in orientem quam occidentem
6 latior prominet. Ecce autem id quoque in mentem venit,

QZXOΠN

nus *X* ‖ quā *QX* ‖ (§ 1) 4 in] *XOΠn; praetuli coll. sqq.* decessisse vel in aliam longe vel in proximam: de *QZ* ‖ in qua nata sunt] *om. N, in mg. add. n* ‖ 5 .Eamque *Π* meamq; (m *praeced. geminato*) *Z* ‖ in scithia *Z* ‖ 6 cui modi *ZX* cni'modi *Q* ‖ (§ 2) 7 quid̃ (*i. e.* quidem) *QZ* ‖ ôs *O* os* *X* ‖ tantum] tamen *Q pr. Z* ‖ 8 Gre**|** *X pr.* ‖ ΠΡΟCωΡΟΝ *X* prosoron *Π* ‖ formis *Q* formas *q* (*cf.* facies, omnis, modus) ‖ 9 *q̃dam (a *geminata sc. litt. praeced.*) *Q* ‖ 10 ab aspectu] = *Non. codd. plerique l. l.:* aspectu *Non. Par.* 7667 a specto *Petronius personatus ed. Reifferscheid mus. phil.* 16, 10 ab spectu *i* a spectu *Bothius poet. scen. Lat.* V *p.* 134 *recte fortasse* ‖ ab aspectu speties *x* abas pectus peties *X* ‖ (§ 3) 11 niptra *Π* nupta *codd. Non. l. l.* ‖ scribitur] *Zq:* scribuntur *Q* inscribitur *XOΠN* ‖ *Pac. Niptr. fr.* VII *p.* 109 *R*² (= *Petron. q. f. l. l.*) ‖ 14 feroces *Q* ‖ virum] *om. libri Non.* ‖ (§ 4) 15 in] = *q:* enī *Q* ‖ hominem *Q pr. ZX pr.* ‖ 16 cuius quemodi *X pr.* ‖ 17 dicitur—latior (*lin.* 20)] = *o:* dilatior *O* (dilatior *in* dicitur *mut.,* Sallustii—latior *in mg. add. o*) ‖ (§ 5) 18 |*uerba *X* ‖ *Sall. hist. lib.* II *fr.* 2 *p.* 123 (276 *ed. min.*) *Kr.; p.* 30 *D. cf. Isid. or.* XIV 6, 39; 7, 1 (*ubi absunt verba* Sardinia—humani) *coll. HDressel riv. di filol.* 3, 234 *sqq.* (= *de Isid. or. font. diss. Gott., Aug. Taur. a.* 1874, *p.* 29 *sqq.*) ‖ affrica *X* ‖ 19 in oriente quam in occidente *v. l. ap. Isid. utrobique* in occidentem quam in orientem *Non.* ‖ quam in *XOΠN, v. l. ap. Isid. utrobique* ‖ 20 prominet] *om. codd. Non.* ‖

quod etiam Plautus in Poenulo 'faciem' pro totius corporis colorisque habitu dixit. Verba Plauti haec sunt:

[H.] Set eárum nutrix quá sit facie, mi éxpedi.
[M.] Statúra † non magna, córpore aquilost. [H.]
'Ipsa east.
[M.] Specié † venusta, ore atque oculis pérnigris.
[H.] Formám quidem hercle vérbis depinxti probe!

Praeterea memini, Quadrigarium in undevicesimo 'faciem' pro statura totiusque corporis figura dixisse. 7

XXXI. (XXX.)

Quid sit in satura M. Varronis 'caninum prandium'.

Laudabat venditabatque se nuper quispiam in libraria sedens 1

QZXOΠN

(§ 6) 21 penulo *libri* ‖ 22 plausti *Z* ‖ *Plaut. Poen.* V 2, 151 (1111 *G.-L.*) *sqq.; Non. tantum v.* 151 *sq. descripsit; personarum notas om. libri G. et Non.* ‖ 23 Set] *Z: om.* (*post* sunt) *Q* sed *s.* s; *rell.* ‖ Se te harum *Plaut. Vet.* ‖ earū *X pr.* ‖ facile *Pl. Dec.* ‖ mi] *h*ᵉ, *et sic apud Plautum Geppertus tacens de libris:* mihi *codd. Gell. et, ut vid., Non.* (*ubi* mi *sane sine adn. Quicherat, nihil de Harl. adnotante Onionsio*) *et sic etiam Plautini* ‖ 24 Statura non magna] = σ ‖ non] = π *Non.: om. Π; debebat G.* hau (*sic Plauti Ambros.* haut *B* haud *rell.*) ‖ corporea qui|lost ipsast *Z* ‖ aquilost] *cf. CFWMüller plaut. Prosodie p.* 663 *coll. p.* 491 *sq.:* aquilo est *QXΠ* aequali σ aquilo *libri Plautini* aquilino *Non. cf. GLoewe prodr. corp. gloss. Lat. p.* 273 ‖ 25 ipsa east] (ea st *B*) *libri Plautini* ipsa ea' st *vg.:* ipsa est *QX codd. Non.* ipsa st *O cf. supra et infra* ‖ ipsa ē specie *Π* ipsast specie *N* ‖ 26 venusta est (*s.* venustast) *ap. Plautum CFWMüller l. l. p.* 491 *sq.* ‖ ore] crine *RBentley* (*coll. Hor. c.* I 32, 11 *sq.* Et Lycum nigris oculis nigroque Crine decorum) *v. LAPSchroeder R. B's Emend. z. Plautus* (*Lond.* 1880) *p.* 49; *mus. phil.* 35, 634 ‖ atque] = *codd. Plaut.:* parvo atque *Pylades in Plauto* aeque ac *ibi Gruterus* aeque atque *h*ᵉ *cf. Fleckeisen z. Kr. p.* 36 ‖ ocellis *Geppertus* ‖ per nigris *Plaut. BC* ‖ 27 ercle *X* ‖ depinxti] ϰ, *Plaut. A:* de pinxti *Pl. B* depinxisti *rell.* depinxit *libri Gell.* ‖ probe] = *Plaut. A:* mihi *ibi rell.* ‖ (§ 7) 28 quadrigarii] (*a* memini *sc. pendens*) *Z* ‖ undeuicensimo *N* undecimo *Z ex sil.*, ϰ *vg.* primo *IMercier ad Non. l. l.* (*ubi Quadrigarii mentio non fit*) *coll. G.* IX 13, 11; *ibi sane in Quadrigarii fragmento ex primo annali desumpto* facies *legitur, at ut in eodem libro et* facies *et* facii *inveniri docet G. cap. sq., ita etiam illa forma apud eundem Quadrigarium alibi inveniri poterat atque alio fonte adhibito a G. loci lib.* I *immemore ex uno lib.* XIX *ibi l. adferri* ‖ *Q. Claudii Quadr. ann. lib.* XVIIII *fr.* 86 *p.* 235, 150 *ed. min. Pet.* ‖ 29 fugura *X* ‖

XXXI: XXVI *in lemm. tab. QZXOΠN, in init. cap. QZXON,* XXVII *illic Π,* XXVIII (*s.* 28) ς (*in lemm. tab. ex* XXVI *corr. unus, in init. cap.*

homo inepte gloriosus, tamquam unus esset in omni caelo saturarum M. Varronis enarrator, quas partim Cynicas, alii
Menippeas appellant. Et iaciebat inde quaedam non admodum
difficilia, ad quae conicienda adspirare posse neminem dicebat.
2 Tum forte ego eum librum ex isdem saturis ferebam, qui
3 ʿὙδροκύωνʾ inscriptus est. Propius igitur accessi et: ʿnostiʾ,
inquam, ʿmagister, verbum illud scilicet e Graecia vetus, musicam, quae sit abscondita, eam esse nulli rei? oro ergo te, legas
hos versus pauculos et proverbii istius, quod in his versibus est,
4 sententiam dicas mihiʾ. ʿLegeʾ, inquit, ʿtu mihi potius, quae non
5 intellegis, ut ea tibi ego enarremʾ. ʿQuonamʾ, inquam, ʿpacto
legere ego possum, quae non adsequor? indistincta namque et
confusa fient, quae legero, et tuam quoque impedient intentionemʾ.
6 Tunc aliis etiam, qui ibi aderant, compluribus idem comprobantibus desiderantibusque, accipit a me librum veterem fidei

---

QZXOΠNTY

om. alter); § 1—16 *exstant in TY* ‖ (§ 1) 3 librariā *Z* ‖ 4 ineptus gloriosus *QZ* (*X?*) ‖ unus] in *ex sqq. praecepto* in unū *QZ* ‖ 5 cinicas *Πx* tunicas *ut vid. X* cycanicas *Y* ‖ 6 iacebat *Π* iacebant *X pr.* ‖ 7 diffi *Y* cilima *sup. lin. add. m. rec.* ‖ .Ad quae *N* adque *Π mg.* atq; *QZO pr. Π* ad *Y* ‖ (§ 2) 8 Tunc *TY* ‖ eum ego *X ?* ‖ ex] *om. Π* ‖ hisdem *QZT* ‖ 9 ʿὙδροκύων] *Z cod. Torn.* (*Ant. Gryphius, cuius edd. a.* 1550 *etc. mihi praesto non sunt, teste i* - ὑδροκρυὸν *Io. Gryph. Ven.* 1556 -, *Falsterus am. phil.* III 296): ΥaΡΟΚΥωΝ *X* ΥΔΡΟΚΙωΝ *T* (*non Q*) ΥaΡΟΚΙωΝ *Y* ΥΔΡΟΚΡΥωΝ *ON* ydrocrion *Π* ʿ*v. c.* ὑδροκρύον *al.* ὕδωρ κρύον *al.* ὑδροκίωνʾ σ ‖ (§ 3) igitur] = $\overset{i}{\text{g}}$ *q:* g∗ (i *ut vid.*) *Q* ‖ nostri *Q pr.* = n̄ri *Z* ‖ 10 magister illud uetus (. *T*) scilicet musicam *TY* ‖ illū *Z* ‖ e Graecia] *PLambinus prodr. p.* 62 *sq.* (*ex Q*) e grecia *QZ:* egregia *OΠN* egregiae *X* ‖ musicam *etc.*] Οὐδὲν ὄφελος ἀπορρήτου καὶ ἀφανοῦς Μούσης (τῆς μουσικῆς *Lucian. Harmonid. c.* 1 *cf. Suet. Ner.* 20) *Macar. proverb. cent.* VI 60 *t.* II *p.* 196 *ed. Gott. ibique de Leutsch; app. prov. cent.* IV 37 *ibid.* I 442 ‖ 12 prouerbi *X pr.* prouerbiū *Z* ‖ quid *X pr.* ‖ hiis *Z* ‖ est] *om. Π* ‖ 13 sententias *N* ‖ (§ 4) tu inquit *TY* ‖ po∗ci' *Q* tu potius *Y* ‖ 14 ego] *om. Y* ‖ (§ 5) quo nā *Q pr.* ‖ $\overset{o}{\text{inq}}$ (*ad* quonam *et* pacto *aptatum*) *Z* inquit *T* ‖ 15 q̣̃ẹ que *Q* ‖ 16 fient et confusa *XOΠNY* ‖ quae (que *T*) legere *TY* ‖ in(*X; al.* ī *s.* im)pedient *ante* intentionem *om. TY* ‖ (§ 6) 17 etiam,] et *Z* ‖ ad|∗erant (h) *X* ‖ copluribus *T* ‖ id est (idē *sc. male diviso*) *X pr.* ‖ approbantibus *Z f. recte* (*praecedit* compluribus) ‖ 18 .Accipit *N* accepit *O pr.* ‖ accepit librum a me *TY* ‖ fidei ueterem *Q* ‖

spectatae, luculente scriptum. Accipit autem inconstantissimo 7
vultu et maestissimo. Sed quid deinde dicam? non audeo hercle 8
postulare, ut id credatur mihi. Pueri in ludo rudes, si eum librum 9
accepissent, non hi magis in legendo deridiculi fuissent, ita et
sententias intercidebat et verba corrupte pronuntiabat. Reddit 10
igitur mihi librum multis iam ridentibus et: ʻvidesʼ, inquit, ʻoculos
meos aegros adsiduisque lucubrationibus prope iam perditos; vix
ipsos litterarum apices potui conprehendere; cum valebo ab oculis,
revise ad me et librum istum tibi totum legamʼ. ʻRecteʼ, inquam, 11
ʻsit oculis, magister, tuis; sed in quo illis nihil opus est, id, rogo 12
te, dicas mihi: caninum prandium in hoc loco, quem legisti,
quid significat?ʼ Atque ille egregius nebulo, quasi difficili quae- 13
stione proterritus, exsurgit statim et abiens: ʻnonʼ, inquit, ʻparvam
rem quaeris; talia ego gratis non doceoʼ.

Eius autem loci, in quo id proverbium est, verba haec sunt: 14
Non vides apud Mnesitheum scribi, tria genera esse

QZXOΠNTY

19 spectata ē (est *T*) *TY* (spectatae *male diviso*) ‖ luculento *N* ‖ (§ 7) accepit *Y* ‖ inconstantissomo *q* inconstantinomo *Q* ‖ 20 et mestissimo uultu *T* ‖ (§ 8) Sed] et (& *T* 7 *Y*) *TY* ‖ audio *Q* ‖ audeo g (with o above; *i. e.* ergo) hercle *TY* ‖ 21 id] idem *Z* ‖ (§ 9) 22 accipissent *Z* ‖ hi] *om. Z* hii *Π* ‖ deriduli *x* deridula *X* de‖ *Q* ‖ 23 interdicebat *X pr.* ‖ corruptȩ *O* ‖ (§ 10) 24 mihi igitur *TY* ‖ uidit (*sq.* inquit) *T* ‖ 25 egressos *Z* ‖ lugubrationibus *ZX pr. ONTY* ‖ 26 apisces *X* ‖ cop̄hendere *Y* cōprendere *X* ‖ conualebo *Z* ‖ oculos *O* ***los *X pr.* ‖ 27 reuisse ad me *X* reuise me *x* ‖ totum tibi *ΠT* ‖ legam recte quam sit *Z* ‖ (§ 11) 28 tuus (magister *sc.*) *TY* ‖ (§ 13) 30 nubilo *O* nubvlo *o* ‖ difficile *Z* ‖ 31 ꝑteritus *Z* ꝑterritus *q* ‖ 32 rem non (non *et praeced. et sq.*) *Z* ‖ quaeris] *om. X* ‖ (§ 14) 33 autem] *sup. lin. add. x* ‖ id] *om. TY* ‖ prouerbum *X* ‖ *Varr. sat.* ʻΥδροκύων *fr. p.* 237 *sq. R. p.* 222 *sq.* B^3; *pedestre esse et Buechelerus admonet mus. phil.* 14, 428 *et Riesius l. l. p.* 61, 1; *senariis iambicis includere conatus erat Th. Roeper philol.* 9, 246 *cf. eund. Varr. Eumen. rell.* I 17 ‖ 34 uidens *Π* ‖ Mnesitheum] *medicum illum Atheniensem hic intellegendum esse diu perspectum est* (*cf. Th. Reinesii VL* II 6 *p.* 163) *et* ʻ*Al.* Mnesitheusʼ *variis inseruit lectionibus* λ; *equidem qui in ipsa G. verba hoc nomen inseri iuberet neminem novi ante Rosenbaumium ap. Sprengelium hist. pragm. art. med.* I^4 (*Lips.* 1846) *p.* 479, 30; *v. modo Ath.* I *p.* 32 *d.* Μνησίθεος δὲ ὁ ᾿Αθηναῖός φησιν ʻὁ μέλας οἶνός ἐστι θρεπτικώτατος, ὁ δὲ λευκὸς οὐρητικώτατος καὶ λεπτότατος, ὁ δὲ κιρρὸς ξηρὸς καὶ τῶν σιτίων πεπτικώτεροςʼ, *ad quem l. conferri potest GKnaack Herm.* 18, 148 *sqq.*: mnestheum *Nxo vg.* m*nestheum (e) *X* .m. nestheum *Z* mnesteum *O*

vini, nigrum, album, medium, quod vocant ʻκιρρόν',
et novum, vetus, medium? et efficere nigrum viris,
album urinam, medium πέψιν? novum refrigerare,
vetus calefacere, medium esse prandium caninum?
15 Quid significet prandium caninum, rem leviculam, diu et
16 anxie quaesivimus. Prandium autem abstemium, in quo nihil
17 vini potatur, ʻcaninum' dicitur, quoniam canis vino caret. Cum
igitur ʻmedium vinum' appellasset, quod neque novum esset neque
vetus, et plerumque homines ita loquantur, ut omne vinum aut
novum esse dicant aut vetus, nullam vim habere significavit neque
novi neque veteris quod medium esset, et idcirco pro vino non
habendum, quia neque refrigeraret neque calefaceret. ʻRefrigerare' id dicit, quod Graece ʻψύχειν' dicitur.

QZXOΠNTY

.m. nesteum *TY* ʻm. nesteum *v. c. al.* in nestheum' σ in uestheum *Q* ‖ tria] tam *Z* ‖ 35 KIPPONet *Z:* (. *T*) KIPPONET *TY* Gr. et *Q* KIPPONEĨ *XON* kirrone ĩ *Π* ‖ 36 uirus *XOΠNT prob. i* ‖ 37 uram *O pr.* ‖ πέψιν] ς: ΠΕΨΕΙΝ *XON* pepsein. *Π* ΠΕΥΕΙΝ *Z* ΠΨΕΙΝ *T* ΠΥΕΙΝ *Y* ‖ refri****gerare *X* ‖ (§ 15) 39 leuicuiculā *Q* ‖ 40 anxię *Π* ‖ (§ 16) abste mium *X pr.* ‖ quo* (d) *X* ‖ 41 vini] *om. Q fort. recte* uinū *O pr.* ‖ quia *T* ‖ (§ 17) *om. TY* ‖ 42 novum—plerumque] *post* neque *om. X, in mg. inf. add. x* ‖ 43 locuntur *X* ‖ 45 et] *post* esset *om. XOΠN* ‖ 47 ψύχειν dicitur] *Vrb.* (ψύχειν *in mg. add. m. alt.*): Υ|ΥΧΕΙΝ dicitur *Z* GR dicitur *Q, loc. ad voc. Gr. inserendum vac. rel.* dicitur *OΠ* dicitur *XN* ἀναψύξαι dicitur *et* dicitur ἀναψύξαι (= *e*) ς ‖

Expl' | lib XV' Incipiūt Cap. lib. XVI (*rubr.*) Sexto (*rubr.*) decimo | ɔmentario h sunt (*ad* Sexto decimo *adscr. rubr.* Cap ·I·), *post lemm. indicem* Lib. XVI' |7 Cap. I. *Q* Incipit liber. XVI. | Sexto decimo comentario hec sunt ‖ *; m. rec. fol. sq. inscr.* Lib. XV. | In libris impress. XIIII.; *post lemm. tab. inscr. caret Z* A. Gellii noctium atticarū lib. XIIII. explic. incip. XV; XV comentario haec insunt; *post lemm. nulla inscr. X* A. GELLII NOCTIV̄ ATTICARV̄ | LIBER QVINTVS DECIMVS (/· in impress. cod. XIII *m. rec. sup. lin.*) | EXPLICITVS | INCIPIT LIBER · XVI · /: (/: *m. rec.; in mg.* /: in impress. cod. XIIII) FELICITER | ·XVI· CŌM̄TARIO HAEC INSVNT; *post lemm. una lin. vac. rel., cui m. rec. inscr.* Liber XIIII. *O* Agellii noctium atticarum lib. XV expl. | sexto decimo commentario haec insunt | *post lemmata* Agellii noctium atticarum liber XVI incipit; *Π* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XV. EXPLICITVS. | IN. XVI. COMMENTARIO HAEC INSVNT. | *post lemm.* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XVI. INCIP̄. FELICITER. | *N* ‖

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER QVARTVS DECIMVS.

I.

Dissertatio Favorini philosophi adversus eos, qui Chaldaei appellantur et ex coetu motibusque siderum et stellarum fata hominum dicturos pollicentur.

Adversum istos, qui sese 'Chaldaeos' seu 'genethliacos' ap- 1
pellant ac de motu deque positu stellarum dicere posse, quae
futura sunt, profitentur, audivimus quondam Favorinum philo-
sophum Romae Graece disserentem egregia atque inlustri oratione;
exercendi autem, non ostentandi gratia ingenii, an quod ita serio 2

QZXOΠNTY

LIB. XIV. *Mancum esse hunc librum, quamvis non sine cautela, coniecit m* 690, 9; 707, 17; *at concidit argumentum eius primarium,* XV 7, 3 nocte quoque ista proximiore, cum librum epistularum divi Augusti, quas ad Gaium nepotem suum scripsit, legeremus, *intellegi posse de capite aliquo lib.* XIV, *quod divi Augusti epistularum mentionem continuerit, collata lib.* IX 4 § 5 libros plurimos aere pauco emo eosque omnis duabus proximis noctibus cursim transeo; *quod vero remanet alterum, hunc librum octo modo capita continere ac satis breve, vel brevius lib.* XX *mutilo esse, id ei ipsi secundarium visum esse patet* ‖ c. I. *Initium* § 1 *usque ad* profitentur *lin.* 7 *et finis inde a* Favorinus § 32 *lin.* 172 *exstant in TY* ‖ (*lemm.*) 2 fauor ini (fauorini *x*) philophi ******|aduersus (aduers *ut vid.*) *X* ‖ chaldei *XOΠ* caldei *QZ ac sic et similiter, ut* chadęos *T* chudeos *Y pr. lin.* 5 *etc., libri passim per hoc cap.* ‖ 3 et] *post* ex *om. QZ* ‖ cetu *ZΠ* cotu *Q* coitu *q* ‖ facta *XOΠN* fata se *e vg.* fata [se] λ ‖ dituros *Z* ‖ (§ 1) 5 istū *T* ‖ genet hliacos *X pr.* ‖ 6 deque] = *Q*: de *q* ‖ 7 ꝑfitenter *X pr.* ‖ audivimus—Set] *lin.* 172 *om. TY* ‖ 8 *gręce (ę) *X pr.* ‖ egregia] est grecia *Z* ‖ inlustri* (o *ex litt. init. voc. sq. praeceptum*) *X* ‖ (§ 2) 9 autem non] *Qi*: aut ne *Π* aut (*in mg.* an)

iudicatoque existimaret, non habeo dicere. Capita autem locorum argumentorumque, quibus usus est, quod eius meminisse potui egressus ibi ex auditione propere adnotavi, eaque fuerunt ad hanc ferme sententiam: disciplinam istam Chaldaeorum tantae vetustatis non esse, quantae videri volunt, neque eos principes eius auctoresque esse, quos ipsi ferant, sed id praestigiarum atque offuciarum genus commentos esse homines aeruscatores et cibum quaestumque
3 ex mendaciis captantes. Atque eos, quoniam viderent terrena quaedam inter homines sita caelestium rerum sensu atque ductu moveri, quale est, quod oceanus quasi lunae comes cum ea simul senescit adolescitque, hinc videlicet sibi argumentum ad suadendum paravisse, ut crederemus, omnia rerum humanarum et parva et maxima,
4 tamquam stellis atque sideribus evincta, duci et regi. Esse autem nimis quam ineptum absurdumque, ut, quoniam aestus oceani cum lunae curriculo congruit, negotium quoque alicuius, quod ei forte de aquae ductu cum rivalibus aut de communi pariete cum vicino apud iudicem est, ut existimemus, id negotium quasi habena
5 quadam de caelo vinctum gubernari. Quod etsi vi et ratione quapiam divina fieri potest, nequaquam id tamen censebat in tam brevi exiguoque vitae spatio quantovis hominis ingenio conprehendi posse et percipi, set coniectari pauca quaedam, ut verbo ipsius

---

QZXOΠN

ne *O* aut nē *Z* ne aut *N* ‖ autan¦neostetandi *X* ‖ ostentanti *Q* ‖ serto *Q* secto *q* ‖ 10 existimarer *Π* existimarē *X pr.* ‖ 11 quod enim *N* quot *et* quoad ς ‖ 12 sibi (*praeced.* s) *QZ* ‖ ea q̄ *Z* eamq; *Q* ‖ 13 forme *Q* ‖ uenustatis *O* ‖ 15 id] *om. Π* ‖ atque offuciarum] *spat. 11 fere litt. rel. om. Q* ‖ offutiarum *ZΠ* officiarum *X* officiorum *x* ‖ 16 erus catores *X pr.* ‖ 17 mēdatiis *QZ* ‖ captā¦tantes *Z* ‖ (§ 3) quaedam] *om. Z* ‖ 18 sita (*semiras., eras.*) *X* ‖ censu *IScaliger comm. et castig. in Manil.* II 69 *p.* 68 *ed.* 1579; *not. p.* 114 *ed.* 1600 ‖ dictu *QZXON* ‖ 19 est] *om. Z* ‖ ocea*n' (e) *X* occeanus *ZΠ* ‖ 20 ad persuadendum *ZOΠN* ‖ 21 credemus *Q* credamus *q* ‖ humana (*praec.* omnia, *sq.* parva et maxima) *X* ‖ 22 euicta *Π* cuncta *Z* ‖ dici *X* ‖ rege *X pr.* ‖ (§ 4) 23 occeani *ZΠ* doceam *Q* ‖ 25 aqua eductū *Z* ‖ ductū *Q* dictu *O* ‖ riuaribus *X pr.* ‖ uicino iudice inest (inēst *Z*) *QZ* ‖ 27 quadam] quasi (*ex praec. iterat.*) *Q* ‖ (§ 5) & siui *X* ‖ 28 quipiam *O pr.* quadam (*ex praec. repet.*) *Π* qua *Q* ‖ 29 uerbi *X* ‖ quanto uis *Q* ‖ ingenio hominis *Π* ‖ 30 percipis 7 *Z* ‖ contari *X* ‖ ut] *Q: om.* ‖ uerbo *Q* ‖

utar, ‘παχυμερέστερον’, nullo scientiae fundo concepto, sed fusa
et vaga et arbitraria, qualis longinqua oculorum acies est per
intervalla media caligantium; tolli enim quod maxime inter deos 6
atque homines differt, si homines quoque res omnis post futuras
praenoscerent. Ipsam deinde siderum stellarumque observationem, 7
quam esse originem scientiae suae praedicarent, hautquaquam
putabat liquide consistere. ‘Nam si principes Chaldaei, qui in 8
patentibus campis colebant, stellarum motus et vias et discessiones
et coetus intuentes, quid ex his efficeretur, observaverunt, procedat’,
inquit, ‘haec sane disciplina, set sub ea modo inclinatione caeli,
sub qua tunc Chaldaei fuerunt; non enim potest’, inquit, ‘ratio
Chaldaeorum observationis manere, si quis ea uti velit sub diversis
caeli regionibus. Nam quanta’, inquit, ‘partium circulorumque
caeli ex devergentia et convexionibus mundi varietas sit, quis
non videt? Eaedem igitur stellae, per quas omnia divina huma- 9
naque fieri contendunt, sicuti non usquequaque pruinas aut calores
cient, sed mutant et variant tempestatesque eodem in tempore
alibi placidas, alibi violentas movent, cur non eventa quoque re-
rum ac negotiorum alia efficiunt in Chaldaeis, alia in Gaetulis,
alia aput Danuvium, alia aput Nilum? Per enim’, inquit, ‘inconse- 10
quens, ipsum quidem corpus et habitum tam profundi aeris sub
alio atque alio caeli curvamine non eundem manere, in hominum

---

QZXOΠN

31 pachimeresteron *Π* ‖ .Nullo *X* ‖ scientia *XΠ* ‖ concepto] *Z:* ceptos *Q* concepta *XOΠN* capto *ex Q* captos *afferens i* ‖ 32 uaca *Z* ‖ 33 int̃ uallo medio (a *x*) *X* ‖ (§ 6) maximū *Π* ‖ 34 quique *Q* ‖ oīns *Π* ‖ (§ 7) 35 siderium *X* ‖ 36 origenem *X pr.* ‖ haudquaquam *XON* hautquamquam *Z* ‖ 37 considere *X* consentire *Z* ‖ (§ 8) princeps *O* ‖ 38 dissensiones *Πσ* ‖ 39 cetus *Z* coitus *q* ‖ quod ex hiis *Z* ‖ obseruauerunt precedat. inquit *Z* ‖ 40 inquit—potest] *ante* inquit *om. O, in mg. add. o* ‖ 42 sud (*sq.* d) *N* ‖ 44 conuexat(c *Q*)ionibus *QZ* ‖ uarietas· siquis *X* ‖ 45 uidet eedē. Igitur *Z* uidit ead'? Igitur *Q* ‖ (§ 9) ea edem *X pr.* Ęedem *Π* ‖ diuinaque (humana *om.*) *Q* 46 usquaq; *O* ‖ colores *Q* ‖ 47 ciant *Z* scient *Πx* sciens *X* ‖ uaricant *Z* ‖ tempestates quę *X* ‖ 48 uiolentes *Π* ‖ euenta|*quoq. (a) *X* ‖ 49 chaldei|salia *x* ‖ getulis *QZXON:* gethulis *Π* ‖ 50 aput] = ap̃ *o:* inp̃ *O* ‖ ap̄ danubium *x* ap̃da nubium *X* ‖ Danuuium] *O:* danuínū *Z* danubium *QΠN cf. adn. praec.* ‖ (§ 10) enim] *altera ut vid. archetypi scriptura, h:* autem enim *Q* autem *rell.* ‖ 51 profundum (*propter* habitum) *X* profund* *Q pr.* ‖ 52 alio (*prius ni f.*)] alia *X* ‖

autem negotiis stellas istas opinari idem semper ostendere, si eas
11 ex quacumque terra conspexeris'. Praeterea mirabatur, id cuiquam
pro percepto liquere, stellas istas, quas a Chaldaeis et Babyloniis
sive Aegyptiis observatas ferunt, quas multi 'erraticas', Nigidius
12 'errones' vocat, non esse plures quam volgo dicerentur; posse
enim fieri existimabat, ut et alii quidam planetes pari potestate
essent, sine quibus recta atque perpetua observatio perfici non
quiret, neque eos tamen cernere homines possent propter ex-
13 superantiam vel splendoris vel altitudinis. 'Nam et quaedam',
inquit, 'sidera a quibusdam terris conspiciuntur earumque terrarum
hominibus nota sunt; sed eadem ipsa ex alia omni terra non
14 videntur et sunt aliis omnino ignarissima. Atque uti demus',
inquit, 'et has tantummodo stellas et ex una parte terrae obser-
vari debuisse, quae tandem finis observationis istius fuit et quae
tempora satis esse visa sunt ad percipiendum, quid praemonstraret
15 aut coetus stellarum aut circuitus aut transitus? Nam si isto modo
coepta fieri observatio est, ut animadverteretur, quo habitu quaque
forma quaque positura stellarum aliquis nasceretur, tum deinceps
ab ineunte vita fortuna eius et mores et ingenium et circum-
stantia rerum negotiorumque et ad postremum finis etiam vitae

---

QZXOΠN

53 opinaris *Z* ‖ opinari—stellas istas] *lin.* 55 *post* stellas istas *om. O, in mg. add. o* ‖ si eas ex] *XO e vg.*: (. *N*)sic eas ex *ΠN* sic eas si *QZ, unde olim exsculpsi* scilicet eas si *h*[e]; *iam* ἐπέχω, *dubitans, num revera vestigia verae lectionis in QZ servata sint.* ‖ (§ 11) 54 Propterea *XΠ* ‖ id] ut *Z* ‖ 55 pro] ex *XO* ‖ p̃cepto *Z* ‖ liq̃re *Π* ‖ babiloniis *QZOx* babilonis *X* ‖ 56 aegiptiis *X* ‖ quas—vocat] *hausta ex Varr. hebd. lib.* I *l.* III 10, 2 *l.* stellas, quas alii erraticas, P. Nigidius errones appellat ‖ Nigidius] *v.* III 10, 2 *adn.* ‖ 57 errores *QZ* ‖ uocant (*praec. plur.*) *Q* ‖ esse (*ex praec. repet.*) dicerentur *Π* ‖ (§ 12) 58 ali *X pr.* alium *Π pr.* ‖ quidem *X* ‖ planetes] *num sic libri propter* potestate essent? *equidem vix crediderim:* planetae ς *part. e* ‖ 59 abseruatio *X pr.* ‖ 60 possent] ς*e*: possint ‖ esuperanciam *Q* ‖ (§ 13) 62 sidera e *OΠNx* siderae *X* ‖ conspitiuntur *Z* ‖ 63 omnibus *XΠ* ‖ 64 ignorissima *XONΠ m. rec. in mg.* ignotissima *Πn* ‖ (§ 14) uti demus] *X ex sil.* (?), *i* (ut demus *HStephanus spec. em. p.* 148 *sq.*): ut uidemus ‖ 65 aethas *X* eas *Π* ‖ et] *ante* ex *om. QZΠ* ‖ 67 ad] a *Z* ‖ qui *Q* ‖ 68 cetus *QZΠ* ‖ stellararū *Q* ‖ aut] et *XΠ* aut aut *Q* ‖ circumitus *ONx* circum itus *X* ‖ aut transitus aut nam *QZ* ‖ (§ 15) 69 anim aduerteretur *X* ‖ 70 stellararū *Q* ‖ nascere *X pr.* ‖ tum] cum *Z* ‖ 71 ineuntē *X pr.* ‖ circunstantia *N* circonstancia *Q* ‖ 72 negociarumq; *X* ‖ post|tremum *X* ‖ uita *QZ* ‖

spectaretur eaque omnia, ut usu venerant, litteris mandarentur ac
postea longis temporibus, cum ipsae illae eodem in loco eodemque
habitu forent, eadem ceteris quoque eventura existimarentur, qui
eodem illo tempore nati fuissent; si isto', inquit, 'modo observari 16
coeptum et ex ea observatione conposita quaedam disciplina est,
nullo id pacto potest procedere. Dicant enim, quot tandem annis 17
vel potius quot saeculis orbis hic observationis perfici quiverit'.
Constare quippe inter astrologos dicebat, stellas istas, quas 18
'erraticas' dicerent, quae esse omnium rerum fatales viderentur,
infinito prope et innumerabili numero annorum ad eundem locum,
cum eodem habitu simul omnes profectae sunt, regredi, ut neque
ullus observationis tenor neque memoriae ulla effigies litterarum
tanto aevo potuerint edurare. Atque illud etiam cuimodi esset 19
considerandum putabat, quod aliud stellarum agmen foret, quo
primum tempore conciperetur homo in utero matris, aliud postea
cum in decem mensibus proximis in lucem ederetur, quaerebatque,
qui conveniret, diversam super eodem fieri demonstrationem, si,
ut ipsi putarent, alius atque alius earundem stellarum situs atque
ductus alias atque alias fortunas daret. Sed et nuptiarum tem- 20
pore, ex quibus liberi quaererentur, atque ipso etiam illo maris
et feminae iam declarari coitu oportere dicebat certo quodam et

---

QZXOΠN

73 exspectaretur *Π* expectaretur *XO* ‖ aut *Z* ‖ usum *Z* usic *X* ‖ usu uenerat σ ‖ .ac *Π* ‖ 75 habitū *Z* ‖ habitu—quoque] *om. X, in mg. add. x* ‖ caeteris *Πx* ‖ quieo dem *X* ‖ 76 tempore] *om. Q* ‖ (§ 16) 77 et] *i:* est et (et *in mg. add.*) *x* est *ex lin. sq. petitum QZXN* est. *OΠ* ‖ 78 .Nullo *Π* ‖ (§ 17) quod *utrobique ZX* ‖ 79 scl̄i *Z* ‖ sęculisorbis. *O* ‖ hic] *q:* hoc *QZXOΠN* ‖ perfici uelit (*post* ci *om.* qui, *quod sup. lin. add. π, tum* uerit *in voc. alicuius formam mutato*) *Π* ‖ (§ 18) 80 astro logos *x* asto logos *X* ‖ 81 viderentur] dicerentur (*praec.* dicerent) *O* ‖ 83 quo eodem abitu *Trillerus ap. Falsterum am. ph.* III 297 *sq.* ‖ regredi] *e, quod exempli causa, cum simile quid sensus flagitet, servavi;* redire *de luna a Varrone ap. G.* III 10, 6 *dici adnotat i; palaeographiae ratione habita de* reuti *inter* unt *et* ut *om. aliquis cogitet, sed ne hoc quidem multo certius: om.* ‖ 84 obseruationes *Q pr.* ‖ ulla] *om. X* ‖ efficies *Q* effities *Z* ‖ 85 canto *Z* ‖ .portuerint *Q* ‖ (§ 19) cuiusmodi *Q ς part.* ‖ 87 homo—ederetur] *post* conciperetur *om. X* ‖ 89 quic̄|ueniret *X* ‖ conuenirent *Z* non conveniret μ *adv. cr.* I 37 ‖ edem *X pr.* ‖ fięri *X* ‖ 90 ipsa *X pr.* ‖ (§ 20) 92 libri *X* ‖ 93 et] *Qς:* atque (*ex praec. iterat.*) *ZXNς* ac *OΠ* ‖ declarari iam coitu *Z* coitu iam declarari *XOΠN* ‖ certe *O pr.* ‖

necessario stellarum ordine, quales qualique fortuna homines
gignerentur, ac multo etiam ante, cum pater ipse atque mater
nascerentur, ex eorum genitura debuisse iam tunc prospici, quinam
olim futuri essent, quos hi creaturi forent, et supra longe atque
longe per infinitum, ut, si disciplina ista fundamento aliquo veri-
tatis nixa est, centesimo usque abhinc saeculo vel magis primo
caeli atque mundi exordio atque inde iam deinceps continua
significatione, quotiens generis auctores eiusdem homines nasce-
rentur, stellae istae praemonstrare debuerint, qualis qualique fato
21 futurus sit, quisquis hodie natus est. 'Quo autem', inquit, 'pacto
credi potest, uniuscuiusque stellarum formae et positionis sortem
atque fortunam uni omnino homini certam destinatamque esse
eamque formam post longissima saeculorum spatia restitui, si
vitae fortunarumque eiusdem hominis indicia in tam brevibus
intervallis per singulos maiorum eius gradus perque infinitum
successionum ordinem tam saepe ac tam multipliciter eadem ipsa,
22 non eadem stellarum facie denotantur? Quod si id fieri potest
eaque diversitas atque varietas admittitur per omnis antiquitatis
gradus ad significanda eorum hominum, qui post nascentur, exor-
dia, imparilitas haec turbat observationem omnisque ratio disci-
23 plinae confunditur'. Iam vero id minime ferundum censebat,
quod non modo casus et eventa, quae evenirent extrinsecus, sed
consilia quoque ipsa hominum et arbitria et varias voluntates

---

QZXOΠN

94 furtuna *O pr.* ‖ 95 gigneretur *X pr.* ‖ ante, cum] *h a CDziatzko admonitus* (*cf. adn. lin. sq.*)*:* ante quam (antequam *Π*) ‖ 96 nasceretur *X pr.* miscerentur *proposuerat Dziatzko* ‖ tum *XΠN* ‖ qui nam *Z* ‖ 97 essent—creaturi] *post* futuri *om. X*, *in mg. add. x* ‖ hi] ς: hii *QZΠx* ii *N*ς *om. X* ‖ craturi *Q pr.* ‖ 98 ut] 7 *Q* ‖ disciplinā *X pr.* ‖ 99 adhinc *ZXO* ‖ 100 ceri *Π* ‖ deinceps iam *Z* ‖ dein|****ceps (inde *ex praec. repet.*) *X* ‖ 101 cotiens *X pr.* ‖ hominis (*propter* eiusdem) *QZXΠN* ‖ 102 quales *Π* ‖ facto *QX pr.* ‖ (§ 21) 103 Quod *X* ‖ 105 destinātāq; *X* ‖ 106 eaq; *Z* ‖ formaturam '*ex manu scripta lectione*' *IScaliger comm. et castig. in Manil.* IV (711 *Iac.*) *p.* 239 *ed.* 1579 ‖ longissime *Z* ‖ resti*** *Z pr.* ‖ si] s; *Z* ‖ 107 inditia *N pr.* iudicia *Z* ‖ 108 singulas *X pr.* ‖ 109 successionum eius (*ex praec. repet.*) ordinem *Π* ‖ actam *ZΠ* ‖ (§ 22) 111 admi|titur *X* ‖ 113 imparalitas *O* ‖ turba *X pr.* ‖ (§ 23) 114 .Iam] nam *Z* ‖ ferendum *Z* fer**dum *X pr.* ‖ 115 et] *om. X* est *O pr. Π* ‖ 116 hominum ipsa *X* (?) ς ‖ arbitrarias (*ex* varias *ut vid. praeceptum*) *Q* arbitraria *ZO*,

adpetitionesque et declinationes et fortuitos repentinosque in levissimis rebus animorum impetus recessusque moveri agitarique desuper e caelo putarent: tamquam quod forte ire in balneas volueris ac deinde nolueris atque id rursus volueris, non ex aliqua dispari variaque animi agitatione, sed ex necessaria quadam errantium siderum reciprocatione contigerit, ut plane homines non, quod dicitur, ‘λογικὰ ζῷα’, sed ludicra et ridenda quaedam neurospasta esse videantur, si nihil sua sponte, nihil arbitratu suo
faciunt, sed ducentibus stellis et aurigantibus. ‘Ac si’, inquit, 24
‘potuisse praedici adfirmant, Pyrrusne rex an Manius Curius proelio victurus esset, cur tandem non de alea quoque ac de calculis et alveolo audent dicere, quisnam ibi ludentium vincat? an videlicet magna sciunt, parva nesciunt, et minora maioribus inperceptiora
sunt? Sed si magnitudines rerum sibi vindicant magisque esse 25
perspicuas et facilius comprehendi posse dicunt, volo’, inquit, ‘mihi respondeant, quid in hac totius mundi contemplatione, prae tantis naturae operibus, in tam parvis atque brevibus negotiis
fortunisque hominum magnum putent? atque id velim etiam’, 26
inquit, ‘ut respondeant: si tam parvum atque rapidum est momentum temporis, in quo homo nascens fatum accipit, ut in eodem

---

QZXOΠN

num recte et *praeced. del.?* ‖ varias] ipsas (*ex* ipsa *repet.*) *Z* ‖ 117 adpeticiones quȩ (que *x*) *X* appetionesque *Q* ‖ 7 (*eras. q*) declinat(c *Q*)ionesq; et *QZ* ‖ 118 agitariquede sup *X pr.* ‖ 119 e] *om. X* ‖ fore *Z* fere *Q* ‖ 120 *post* volueris *vocc. post alterum* volueris *ponenda ibique suo loco posita* non ex aliqua dispari *add., tum eras. X* ‖ acde inde *X pr.* ‖ rursum *XOΠN* ‖ 121 uariaquȩ *X* ‖ cogitatione *Π pr.* ‖ 122 syderum *Π* ‖ contingerit *X* ‖ ut] in *Q* ‖ 123 logicazoa *Π* ‖ ΛΟΓΚΑ *X* ‖ Τωα *Z* ‖ 124 neurosparta *Π* neurospata *Z* neuro spata *Q* ‖ 125 .] *om. Π* ‖ (§ 24) ac *Π* ‖ si] si sua *X* ‖ 126 potuisse] *Ph. Beroaldus:* potuisset ‖ affirmant; (, *eras.*) *X* adfirmant. *Z* ‖ *Huc Nonius p.* 188, 5 *M.* Victurus victoriam potiturus auctoritas prudentium putavit esse ‘Pyrrusne rex an Manius (rexamanius *Harl. m. pr.*) Curius proelio victurus esset’ ‖ pirrus ne *Z* ‖ manlius *X* ‖ currius *X* ‖ 127 uictus *QΠ* ‖ ale *Z* ‖ 128 vincat? an] = *o:* uīcat**n *O* ‖ (an) *Th. Vogel ann. phil.* 111, 573 *sq.* ‖ 129 scient *Q* ‖ (§ 25) 130 magnitudinis *X pr.* ‖ sibi] *om. Z* ‖ uendicant *Q* ‖ 131 pspicuas et pspicuas et facilius *Z* ‖ 132 prae tantis] *Th. Vogel l. l. p.* 574, *suo iure addens* ‘wol evident’: prae(*s.* p̄ *s.* pre)stantis ‖ 134 putant *X* ‖ (§ 26) 135 nom̃tum *X* ‖ 136 accepit *X* ‖

illo puncto sub eodem circulo caeli plures simul ad eandem
competentiam nasci non queant, et si idcirco gemini quoque non
eadem vitae sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto
editi sunt, peto', inquit, 'respondeant, cursum illum temporis
transvolantis, qui vix cogitatione animi conprehendi potest, quonam
pacto aut consulto adsequi queant aut ipsi perspicere et repre-
hendere, cum in tam praecipiti dierum noctiumque vertigine minima
27 momenta ingentes facere dicant mutationes?' Ad postremum autem
et quid esset, quod adversum hoc dici posset, requirebat, quod
homines utriusque sexus, omnium aetatum, diversis stellarum motibus
in vitam editi, regionibus, sub quibus geniti sunt, longe distantibus,
omnes tamen isti, aut hiantibus terris aut labentibus tectis aut
oppidorum expugnationibus aut eadem in navi fluctu obruti, eodem
genere mortis eodemque ictu temporis universi simul interirent.
28 'Quod scilicet', inquit, 'numquam eveniret, si momenta nascendi
29 singulis adtributa suas unumquidque leges haberent. Quod si
quaedam', inquit, 'in hominum morte atque vita etiam diversis
temporibus editorum per stellarum pares quosdam postea con-
ventus paria nonnulla et consimilia posse dicunt optingere, cur
non aliquando possint omnia quoque paria usu venire, ut exsistant
per huiuscemodi stellarum concursiones et similitudines Socratae
simul et Antisthenae et Platones multi genere, forma, ingenio,
moribus, vita omni et morte pari? quod nequaquam' inquit, 'pror-
30 sus fieri potest. Non igitur hac causa probe uti queunt adversum
31 hominum impares ortus, interitus pares'. Illud autem condonare

---

QZXOΠN

137 puncto* *X* ‖ 138 si id quoq; gemini quoq; *X* ‖ 139 uita forte *Π* uite sortite (it *ex* uite *repet.*) *Z* ‖ forte *X pr.* ‖ 142 quęant *O* ‖ depre(*s.* p̄)hendere *xς* ‖ 144 dicunt facere *Π* ‖ (§ 27) 146 hominum (*propter* homines; omnium = *x*) ętatum *X* ‖ diuersissstellarum *Z* diuersus stellarum *z* ‖ motibus] *om. Z* ‖ 147 uita medici *Z* ‖ ęditi *Π* ‖ geniti] nati *Π* ‖ 148 omnes] *om. Q* ‖ 149 oppi****doꝝ *X* ‖ fluctus obruit *X* ‖ obru*ti (p) *Q* ‖ 150 *ictu (h) *X* ‖ universi simul] *om. XOΠN* ‖ interrirent *X* ‖ (§ 28) 152 a tributa *X pr.* adtribu *N pr.* ‖ unumquidque] = *x:* unumquitque *X* unum quid q̃ *Q* unumquicq; *N* ‖ (§ 29) 154 ęditorum *Π* ‖ quodam *X pr.* ‖ 155 quo similia *Z* que similia *Q* ‖ 157 huiuscemo *X pr.* ‖ socrate *ZXq* socrates *Q* ‖ 158 antisthene *q* antistene *X* anthistene *Z* hantistenę *Π* ‖ platone *Q* platone sed *x* ‖ 159 inquit] *om. Z* ‖ (§ 30) 160 utique unt *X* ‖ quaeunt *O pr.* ‖

se his dicebat, quod non id quoque requireret, si vitae mortisque hominum rerumque humanarum omnium tempus et ratio et causa in caelo et apud stellas foret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis, multis aliis minutissimis terra marique animantibus dicerent? an istaec quoque isdem, quibus homines, legibus nascerentur isdemque itidem exstinguerentur? ut aut ranunculis quoque et culicibus nascendi fata sint de caelestium siderum motibus adtributa aut, si id non putarent, nulla ratio videretur, cur ea siderum vis in hominibus valeret, deficeret in ceteris.

Haec nos sicca et incondita et propemodum ieiuna oratione 32
adtingimus. Set Favorinus, ut hominis ingenium fuit utque est Graecae facundiae copia simul et venustas, latius ea et amoenius et splendidius et profluentius exsequebatur atque identidem commonebat, ut caveremus, ne qua nobis isti sycophantae ad faciendam fidem inreperent, quod viderentur quaedam interdum vera effutire aut spargere. 'Non enim comprehensa', inquit, 'neque 33
definita neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambagiosa coniectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetemptin quasi per tenebras ingredientes eunt et aut multa temptando incidunt repente

---

QZXOΠNTY

(§ 31) 162 sed *X* ‖ hiis *Z* ‖ 163 rerumquę *X* ‖ et tempus et *Π* ‖ 164 apud] p** *X* ‖ .Quid *Π* ‖ 165 aechinis *x* 7chinis *Q* ethcinis *Z* haechinis *X* ‖ multis] *om. Q* multisque ς (= *SGerm.* 643 *Vat.* 3452) ‖ terram ariq; *X* ‖ 166 istaec] *h:* iste (*sq. sc.* quoque) *QZ* ista *XOΠN* ‖ hisdem *QZ* iddem *X* ‖ hisdemque *QZ* .hisdem *Π* ‖ idemque (*sic*) itidem extinguerentur *sup. lin. add. x: post* nascerentur *om. X* ‖ 167 id idem *Z* ‖ aut ut *Π* ‖ aut] *om. X* ‖ 168 facta sunt *X* ‖ syderum *Π* ‖ tributa *X* ‖ 169 syderum *Π* ‖ in] ** *s.* *** *X* ‖ (§ 32) 171 l· ie(*an* c ?)i una *N* ͜ |una *O* una *QΠ* una in *Z* (*Q teste i*) inani *i* ‖ 172 .] *del. O* ‖ Set] et *s.* & (*praec.* s) *QOΠN* ‖ *inde a voc.* Favorinus *iterum inc. TY* ‖ ut] & *O pr.* ‖ ut q̃ *Y* ‖ 173 est] *om. XOΠNT* ‖ grecae *XΠT* grece *QZY* ‖ capia *X pr.* ‖ .Latius *Q* ‖ late & amę(e *Y*)ne et splendide (ę *T*) et ꝑfluent̄ *TY* ‖ et] *sup. lin. add. x* ‖ 174 exe*quebatur (b) *X* ‖ 175 istis ycofante *Z* ‖ sycofantae (sicof; *in mg. O*) *OΠ* sycofante *Q* sicofantę *T* sicofante *Y* ‖ 176 facienda *Y* ‖ uidentur *Z* ‖ quaedam] *om. Π* ‖ 177 effuti re (*litt. fort. aliquot ante* re *eras., quod in l. macula inquinato satis dignosci nequit*) *X* effuttire (effutt; *in mg.*) *O* ‖ (§ 33) ɔp̃hensa *Q:* com(*s.* n)pre(*s.* p̄)nsa *rell.* conp̃rensa *x* ‖ 178 diffinita *QZTY* de finita *X* ‖ iā bagiosa coniectatio *X pr.* ‖ 179 pede temptim *QX* ‖

inprudentes in veritatem aut ipsorum, qui eos consulunt, multa credulitate ducente perveniunt callide ad ea, quae vera sunt, et idcirco videntur in praeteritis rebus quam in futuris veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia, quae aut temere aut astute vera dicunt, prae ceteris', inquit, 'quae mentiuntur, pars ea non sit millesima'.

34 Praeter haec autem, quae dicentem Favorinum audivimus, multa etiam memini poetarum veterum testimonia, quibus huiuscemodi ambages fallaciosae confutantur. Ex quibus est Pacuvianum illud:

Nám si, quae eventúra sunt, provídeant, aequiperént Iovi,

item Accianum illud:

Nil, inquit, crédo auguribus, qui aúres verbis dívitant
Aliénas, suas ut aúro locupletént domus.

35 Idem Favorinus, deterrere volens ac depellere adulescentes a genethliacis istis et quibusdam aliis id genus, qui prodigiosis artibus futura omnia dicturos pollicentur, nullo pacto adeundos eos esse consulendosque, huiuscemodi argumentis concludebat:

36 'Aut adversa', inquit, 'eventura dicunt, aut prospera. Si dicunt

---

QZXOΠNTY

182 incredulitate *QZ* ‖ ducentes (eos *sc.*) *QZTY* ‖ callide ad] = *x in ras.* ‖ 183 uidetur *Q* ‖ uitatē *Q pr.* ‖ 184 imirari *Q* ‖ om̃ãq̃; *X* ‖ 185 dicuntur (*propter* mentiuntur) *QZ* ‖ prae ceteris] .praeter *T* prae *Y* ‖ 186 fit *TY* ‖ milesima preter *Z* ‖ (§ 34) 187 Praeter] *om. XOΠNe* ‖ fauorinus *X pr.* ‖ 188 etiam] enim *T* ‖ testimonia confirmare *e* ‖ a quibus *Q* ‖ 189 fallatiose *Z* fal*sę (l) *X* ‖ Ex quibus Ex q(i)b; *perperam iteratum X pr.* ‖ est] *om. X* ‖ *Pacuv. inc. fab.* (*Teucri? v. adn.*) *fr.* XLIII *p.* 132 *R²* ‖ 191 si] *om. X* ‖ quae] *om. Z* ‖ puide·aut *Q* ‖ ęqui perent *x* ęque perent *X* aequiperentur *TYσ* aequiperem *GIVossius cf. Ritschelius prolegg. Plaut. p.* LXXXIII *sq.* = *opusc.* V 340 ‖ equipeñioni (*medium* i *ex corr.*) *X* ‖ 193 .Item *Y* ‖ *Acc. Astyanact.* (*teste Non. s. v.* divitant *p.* 95, 8 *M.*) *fr.* IV *p.* 157 *R²* ‖ 194 Nil] *Bothius:* Nihil *XONY Nonius* Nichil *QZΠT* ‖ auguıribus *Q* ‖ auris *Nonius* ‖ uerris *Non. Leid.* ‖ ditant *xy* deuitant *Non. Harl. m. pr. Leid.* ‖ 195 .suas *O* ‖ locu.pletent *x* ‖ domos *ΠN pr. T Nonius* ‖ (§ 35) 196 deterre *Z* ‖ deterre reuolens *X* ‖ 197 agenet hliacis *X* ‖ qui] *om. ZY* ‖ 198 dicturos se *ed. Gryph. a.* 1537 ‖ 199 eos] *om. XOΠN* ‖ (§ 36) 200 *prius* dicunt] adiciunt *Z* ‖

prospera et fallunt, miser fies frustra exspectando; si adversa dicunt et mentiuntur, miser fies frustra timendo; sin vera respondent eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam e fato fias; si felicia promittunt eaque eventura sunt, tum plane duo erunt incommoda: et exspectatio te spei suspensum fatigabit et futurum gaudii fructum spes tibi iam praefloraverit. Nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus res futuras praesagientibus'.

II.

Quem in modum disseruerit Favorinus, consultus a me, super officio iudicis.

Quo primum tempore a praetoribus lectus in iudices sum, 1
ut iudicia, quae appellantur 'privata', susciperem, libros utriusque linguae de officio iudicis scriptos conquisivi, ut homo adulescens, a poetarum fabulis et a rhetorum epilogis ad iudicandas lites vocatus, rem iudiciariam, quoniam 'vocis', ut dicitur, 'vivae' penuria erat, ex 'mutis', quod aiunt, 'magistris' cognoscerem. Atque in dierum quidem diffissionibus conperendinationibusque et aliis quibusdam legitimis ritibus ex ipsa lege Iulia et ex Sabini

---

QZXOΠNTY

201 et] *spscr. z* ‖ exspectando—frustra] *post* frustra *om. QT* expectando *in ras. q* ‖ aduersi (*praec.* si) *X pr.* ‖ 202 si *N* ‖ uero *T* ‖ 203 eaque] = *Π:* ea quę *TY* eaq̃; *X* eaq̃* *π* ‖ 204 *fias; (;) *X* fies *TY* ‖ ea quę *ΠTY* ea q; *X* ‖ uentura *TY* ‖ 205 et exspectatio] 7 spectatio *Z* 7 pectatio *Q* expectatio *q* ‖ expectationis spes te *Π* ‖ spe suspensum *x* spisus pensum *X* ‖ 206 praeflorauerint *x* praeflorauerunt *X* ‖

II. *Exstat in TY om.* § 1 *lin.* 5 ut—§ 3 *lin.* 19 illa; § 14—20; § 26 ‖ (*lemm.*) 2 offitio *Z et sic etiam infra* ‖ (§ 1) 4 prectorib; *Q* ‖ iudice (*sq.* s) *Z* iudicē *Q* senatum *Y* ‖ sunt *X pr.* ‖ 5 ut iudicia—sicut illa] *lin.* 19 *om. TY* ‖ *de libris de off. iudicis adeas LMercklin philol.* 4, 432 *sq.; cf.* § 20 ‖ 7 apologis *Falsterus am. ph.* III 298 ‖ 8 iudicariā *Z* ‖ dicitur] *om. Z* ‖ uiua (*propter* penuria) *Z pr.* ‖ uiuae nimia penuria *ς part.* ‖ 9 multis *Z* ‖ (§ 2) 10 dierum—diffissionibus] *Ang. Politianus miscell. c.* XLI (*DLambinus et RBentleius ad Hor. sat.* II 1, 79 *ac sic Huschkius a.* 1879 *IA*[4] *p.* 128, 1) *cf.* § 11: rerum—diffisionibus *ZOΠN* rerum—difisionib; *X* rerum—diffusionibus *o* rerum—diffinitionib; *Q* rerum—diffisionibus *Huschkius d. röm. Jahr* (*Vrat.* 1869) *p.* 316, 228 ‖ cō(com *Π*)phendinationibusque *ZΠ* conp̄hendinationib;que *X* ‖

Masurii et quorundam aliorum iurisperitorum commen-
2 tariis commoniti et adminiculati sumus. In his autem, quae
exsistere solent, negotiorum ambagibus et in ancipiti rationum
diversarum circumstantia nihil quicquam nos ˎhuiuscemodi libri
3 iuverunt. Nam, etsi consilia iudicibus ex praesentium causarum
statu capienda sunt, generalia tamen quaedam praemonita et
praecepta sunt, quibus ante causam praemuniri iudex praeparari-
que ad incertos casus futurarum difficultatum debeat, sicut illa
mihi tunc accidit inexplicabilis reperiendae sententiae ambiguitas.
4 Petebatur apud me pecunia, quae dicebatur data numerataque;
sed qui petebat, neque tabulis neque testibus id factum docebat
5 et argumentis admodum exilibus nitebatur. Sed eum constabat
virum esse firme bonum notaeque et expertae fidei et vitae in-
culpatissimae, multaque et inlustria exempla probitatis sinceri-
6 tatisque eius expromebantur; illum autem, unde petebatur, hominem
esse non bonae rei vitaque turpi et sordida convictumque vulgo
in mendaciis plenumque esse perfidiarum et fraudum ostendebatur.
7 Is tamen cum suis multis patronis clamitabat, probari apud me
debere pecuniam datam consuetis modis, ‘expensi latione’, ‘mensae
rationibus’, ‘chirographi exhibitione’, ‘tabularum obsignatione’,

---

QZXOΠNTY

12 masirii *Q* masyrii *ZXN* massyrii *Π* ‖ *Ad Masurii libros de iure civili pertinere posse iure suo censet Huschkius IA l. l.* ‖ et] et ex ς *part.* ‖ iuris peritorum *QZ* ‖ 13 adminiculatis|simus *X pr.* ‖ (§ 2) hiis *Z* ‖ 15 circonstancia *Q* ‖ quiquā *X* ‖ 16 .Nam] *om. Z* ‖ (§ 3) causa (*ab ex sc. pendens*) *Z* ‖ 19 futurarum] figurarum *X* ‖ difficultatium *xn* difficultatio *Π* difficutium *X* ‖ illā Tunc *X* ‖ 20 tunc] *om. TY* ‖ (§ 4) 21 data (*ante* numerata) *om. Q* ‖ 22 petabat *X* ‖ (§ 5) 24 firme bonum] *Falsterus l. l.* μ: ferme bonum *libri* famae bonae *P. Scriverius* (*Oiselius*) fama bonum *Oiselius* ‖ nocteq; *Z* ‖ incul-pantissime *Z* ‖ 25 illustribus *T pr.* ‖ sinceritatis (*per se recte cf. praef.* § 18) *Π* ‖ 26 expromaebantur *X* exp̄mebantur *Q* exprimebant̆ *T* ‖ (§ 6) 27 uite (*propter* rei) *Q* ‖ turpis et sordidae (*propter* uite) *q* ‖ coniunctumque *XZ* conuictum *Y* coniunctum *T* ‖ 28 in] ∗ *Q* ‖ mendatiis *ZY* mendacii ſi (*sic fere*) *Q* ‖ plenum esse *TY* ‖ esse] *om. Z* ‖ fraudiū *ZT* ‖ (§ 7) 29 clamabat *Π* ‖ probari. Ap̃ *X* ‖ 30 expensi-latione *N* expensiliatione *Z* ex|peniditatione (Pensilitatione *in mg.*) *Π* ‖ ex pensilatione (pensil; *in mg.*) mensȩ. rationib;. *O* ‖ 31 chirografi *O* chyrographi *X* cirographi *Q* cyrographi *Π* cirografi *ZY* cyrografi *T* ‖ exibitione *O pr.* exibicione *Q* & exibitione *Y* ‖

'testium intercessione'; ex quibus omnibus si nulla re probaretur 8
dimitti iam se oportere et adversarium de calumnia damnari, quod de utriusque autem vita atque factis diceretur, frustra id fieri atque dici: rem enim de petenda pecunia apud iudicem privatum agi, non apud censores de moribus.

Tunc ibi amici mei, quos rogaveram in consilium, viri exer- 9
citati atque in patrociniis et in operis fori celebres semperque se circumundique distrahentibus causis festinantes, non sedendum diutius ac nihil esse dubium dicebant, quin absolvendus foret, quem accepisse pecuniam nulla probatione sollemni docebatur.
Sed enim ego homines cum considerabam, alterum fidei, alterum 10
probri plenum spurcissimaeque vitae ac defamatissimae, nequaquam adduci potui ad absolvendum. Iussi igitur diem diffindi 11
atque inde a subselliis pergo ire ad Favorinum philosophum, quem in eo tempore Romae plurimum sectabar, atque ei de causa ac de hominibus quae apud me dicta fuerant, uti res erat, narro omnia ac peto, ut et ipsum illud, in quo haerebam, et cetera etiam, quae observanda mihi forent in officio iudicis, faceret me, ut earum rerum essem prudentior.

Tum Favorinus, religione illa cunctationis et sollicitudinis 12
nostrae conprobata: 'id quidem', inquit, 'super quo nunc deliberas, videri potest specie tenui parvaque esse. Sed si de omni quoque officio iudicis praeire tibi me vis, nequaquam est vel loci huius

---

QZXOΠNTY

(§ 8) 32 simulare *X* ‖ 33 dimittiam *X pr.* ‖ se] sane *XOΠN* se sane λ *et fort. aut sic aut* sane se ‖ 34 fatis *X* ‖ 35 atque—enim] *om. TY* atque dicerem enim *Q* ‖ petenda enim pecunia *TY* ‖ 36 non] *sup. lin. add. x* ‖ (§ 9) 37 viri] iur̄ *Q* iure* *q; nonne* viri in iure? ‖ excitati *Q* ‖ 38 parociniis *X pr.* patroniis *Z* ‖ celebres *ΠTY* ‖ 39 circū undiq; *Z* ‖ distraētib; *N* ‖ festinates *QZ* ‖ 40 ducebant *x* ducebat *X* ‖ quiabsoluendus *X pr.* ‖ 41 pecuniam illam nulla ς *part.* ‖ dicebatur *TY* ‖ (§ 10) 42 cum] *ante* con *om. TY* ‖ 43 spurcissimaequae *X* ‖ nequāquā *X* ‖ 44 soluendum (ab *om. praec.* ad) *T* psoluendum *Π pr.* ‖ (§ 11) diffundi *X* ‖ 45 inde] *om. T* ‖ subsellis *X* ‖ 46 in meo *Q* ‖ atque ei de causa] *ante* ac de *om. XOΠN* ‖ 47 homiinibus *ut vid. X* ominibus *x* omnibus ϰ *vg.* ‖ dita *X pr.* ‖ .Narro *Z* ‖ 48 apoeto *X pr.* et peto *Z* ‖ (§ 12) 51 Tunc *T* ‖ religione regione illa *X pr.* ‖ 52 cumprobata *X* cōpbate (*praec. genet.*) *O* ‖ nunc] *om. Π* ‖ 54 *p̄ire (s *post* iudicis *geminato ut vid.*) *X* ‖ vel] ut *T* ‖ huius] = *x in ras.* ‖

13 vel temporis; est enim disceptatio ista multiiugae et sinuosae
quaestionis multaque et anxia cura et circumspicientia indigens.
14 Namque, ut pauca tibi nunc quaestionum capita adtingam, iam
omnium primum hoc de iudicis officio quaeritur: si iudex forte
id sciat, super qua re apud eum litigatur, eaque res uni ei, prius-
quam agi coepta aut in iudicium deducta sit, ex alio quodam
negotio casuve aliquo cognita liquido et comperta sit, neque id
tamen in agenda causa probetur, oporteatne eum secundum ea,
15 quae sciens venit, iudicare, an secundum ea, quae aguntur? Id
etiam', inquit, 'quaeri solet, an deceat atque conveniat iudici,
causa iam cognita, si facultas esse videatur conponendi negotii,
officio paulisper iudicis dilato, communis amicitiae et quasi paci-
16 ficatoris partes recipere? Atque illud amplius ambigi ac dubitari
scio, debeatne iudex inter cognoscendum ea, quae dicto quae-
sitoque opus est, dicere et quaerere, etiamsi, cuius ea dici quaeri-
que interest, neque dicat neque postulet? patrocinari enim prorsus
hoc esse aiunt, non iudicare.

17 Praeter haec super ea quoque re dissentitur, an ex usu ex-
que officio sit iudicis, rem causamque, de qua cognoscit, inter-
locutionibus suis ita exprimere consignareque, ut ante sententiae
tempus ex iis, quae apud eum in praesens confuse varieque
dicuntur, proinde ut quoquo in loco ac tempore movetur, signa
18 et indicia faciat motus atque sensus sui. Nam qui iudices',
inquit, 'acres atque celeres videntur, non aliter existimant rem,

---

QZXOΠNTY

(§ 13) 55 multi iugȩ *X pr.* ‖ 56 multaquȩ *X pr.* ‖ *alterum* et] *om. T* ‖ circum spicientia *X* circūspicienda *Y* ‖ (§ 14) 57 Namque—recensebimus *lin.* 91 *om. TY* ‖ questionem *X pr.* ‖ 58 hoc de iudicis hoc de iudicis *X pr.* ‖ iudiciis *Z* ‖ si] s; *Z* ‖ 60 iuditium *X* ‖ sint *Z* ‖ 61 casuve] *c:* casuque (*praec.* quodam, *sq.* quo) ‖ alio quo (*ex praec. repet.*) *QZO pr. Π* ‖ cōparata *Z* ‖ 62 probetur] μ: probatur (*parum attente equidem de h. l. locutus sum h^ra^* 26, 58) ‖ eum] cum (*sq.* secundum) *Z* ‖ ea—secundum] *post* secundum *om. X* ‖ (§ 16) 67 ac] at *Z* ‖ dubitari******* (sci *post* ri *om.* odebeat *ut vid.*) *X pr.* ‖ 68 cognoscendi *X* ‖ quaestioq; *Π* questioq. *ON* q̄situq. *in mg. o* quȩ quesituq; questioq; *X* ‖ 69 et] *om. Q fort. recte cf. praef.* § 18 ‖ (§ 17) 74 primere *X* ‖ tante (*praec.* t) *Z* ‖ 75 hiis *Z* his *OΠN* ς *part.* ‖ in praesens] *om. Z* ‖ confusȩ *o* confuso *O* ‖ uariȩq. *Π* ‖ 76 quoq; *O pr.* ‖ ac tempore] = *x:* atempore *X* ‖ 77 iudicia *Z* ‖ atque] ≐ *q:* ate* (i *ut vid.*) *Q* ‖ (§ 18) qui **iudices (iu *ut vid.*) *Q* ‖

qua de agitur, indagari conprehendique posse, nisi is, qui iudicat, crebris interrogationibus necessariisque interlocutionibus et suos sensus aperiat et litigantium deprehendat. Contra autem, qui 19
sedatiores et graviores putantur, negant iudicem debere ante sententiam, dum causa utrimque agitatur, quotiens aliqua re proposita motus est, totiens significare, quid sentiat. Eventurum enim aiunt, ut, quia pro varietate propositionum argumentorumque alius atque alius motus animi patiendus est, aliter atque aliter eadem in causa eodemque in tempore sentire et interloqui videatur.

Sed de his', inquit, 'et ceteris huiuscemodi iudicialis officii 20
tractatibus et nos posthac, cum erit otium, dicere, quid sentiamus, conabimur et praecepta A e l i i T u b e r o n i s super officio iudicis, quae nuperrime legi, recensebimus. Quod autem ad pecuniam 21
pertinet, quam apud iudicem peti dixisti, suadeo hercle tibi, utare M. C a t o n i s, prudentissimi viri, consilio, qui in o r a t i o n e, quam p r o L. T u r i o c o n t r a Cn. G e l l i u m dixit, ita esse a maioribus traditum observatumque ait, ut si, quod inter duos actum est, neque tabulis neque testibus planum fieri possit, tum apud iudicem, qui de ea re cognosceret, uter ex his vir melior esset, quaereretur

---

QZXOΠNTY

79 con(m *N*)prendique *ON* ‖ nisi is qui] is is qui *X* is qui *x* nisi his *Z* ‖ (§ 19) 82 se datiores *X pr.* sedaciones *Q pr.* ‖ 84 totius *Z* ‖ sensiat *Z pr.* ‖ Eṭuenturum *X* ‖ 85 enim***aiunt (enī) *Q* ‖ ꝑpositionem *X pr.* ‖ 86 ,aliter] *om. Q* ‖ 87 *alterum* in] *spscr. z* ‖ (§ 20) 88 hiis *Z* ‖ huiusmodi *XOΠN* ‖ iuditialis *X* ‖ 89 post haec *Π* ‖ post haecum *X* ‖ 90 conabimur] = *X m. rec.*: conabitur *X* ‖ alii *Q* ‖ tuberos *X pr.* ‖ '*Ex praeceptis* [*Q.*] *Aelii Tuberonis super officio iudicis — nihil superest*' *Huschkius IA*[4] *p.* 99, 2 *cf. Sanio z. Gesch. d. röm. Rechtswissenschaft* (*Regim.* 1858) *p.* 91; 94, *HPeter VHRR p.* CCCLVIII *Teuffel*[4]*-Schwabe HLR* § 208, 1 ‖ 91 nuꝑime *Z* ‖ (§ 21) 92 ercle *X* ‖ ut are *Z* utere *TY* ‖ 93 M.] *om. T* ‖ uiro (*sq.* consilio) *Z* ‖ quam] qua *per se recte Y* ‖ 94 Turio] *OΠNTY*: *post* Lucio, *praeeunte ut vid. archetypo* (*nam ipsi* ·l· *exhibent*), *ni de soni modo utriusque nominis similitudine cogitare velis, om. QZ* ta|turio *X* ‖ CN. *et* Gn. *ac sim. libri* ‖ *Cat. pro L. Turio or. cf.* § 26 ‖ a maioribus (maiorum) λ: a ma(ama *x*)ioribus maiorum (*dittogr. fort. propter sqq.* traditum obseruatumque *orta*) *QZOΠNTYx*ς am**oribus (?) maio***·rum (rib;) *X* a moribus maiorum ς moribus maiorum *e* a maioribus memoriae (*cf.* § 26) ς *vg.* a maioribus iam olim *i* ‖ 95 ut] et *Π* ‖ est] *om. TY* ‖ 96 plenum *ut vid. X pr.* ‖ tum] cum *Z* ‖ iudeē *Z* ‖ 97 quid (*sq.* de) *Z* ‖ qui—cognosceret] *om. X* ‖

et, si pares essent seu boni pariter seu mali, tum illi, unde pe-
22 titur, crederetur ac secundum eum iudicaretur. In hac autem causa, de qua tu ambigis, optimus est qui petit, unde petitur
23 deterrimus, et res est inter duos acta sine testibus. Eas igitur et credas ei, qui petit, condemnesque eum, de quo petitur, quoniam, sicuti dicis, duo pares non sunt et qui petit melior est'.

24 Hoc quidem mihi tum Favorinus, ut virum philosophum
25 decuit, suasit. Sed maius ego altiusque id esse existimavi quam quod meae aetati et mediocritati conveniret, ut cognovisse et condemnasse de moribus, non de probationibus rei gestae viderer; ut absolverem tamen, inducere in animum non quivi, et propterea iuravi, mihi non liquere, atque ita iudicatu illo solutus sum.

26 Verba ex oratione M. Catonis, cuius commeminit Favorinus, haec sunt: Atque ego a maioribus memoria sic accepi: si quis quid alter ab altero peterent, si ambo pares essent, sive boni sive mali essent, quod duo res gessissent, uti testes non interessent, illi unde petitur,

---

QZXOΠNTY

98 et—crederetur] *post* quaereretur *om. X* || mali. Tum *Π* || ille *T* || (§ 23) 102 e *in* petitur *sup. lin. add. x* || 103 patres *Z* || peti *QZ* || (§ 24) 104 Hoc] *om. Q* || 105 decet *T* || (§ 25) magis *XΠ* || al*tiusque *Q* || 106 cognouisset (*ab* ut *sc. pendens*) *QZ* || et condemnasse(t) *post* cognouisse(t) *om. Q* || 107 cōmendass; (*metathesi litt.*) *Z* || *alt.* de] *om. Π* || uideret *Q* || 108 quivi] qui *Q teste i* quii *inde i* || qui‿uięt p|pt̃—ea *Xx* || 109 iuram *Q* || *in* sum *h. l. expl. TY* || (§ 26) 110 *M. Catonis pro L. Turio contra Cn. Gellium or. fr. p.* 141 *sq. HM² p.* 62 *Iord.* || cui *X* || comeminit *Z* || 112 accipi *Q pr.* || sive ambo *Salmasius de modo usur.* (*LB.* 1639) *p.* 477 *sq.* || 113 quod—interessent] *post* essent *om. Q* || quod duo (*cf.* inter duos *lin.* 95) res gessissent] *libri, quod satis dubitanter recepi coll. HIordan krit. Beitr. p.* 345 (res gerere *de rebus privatis dici negat* μ *assentiente CFWMüllero ad Cic. Lael. p.* 401 *n.* *; *cui vix de l. Plautino Cist.* IV 2, 57 *ann. phil.* 111, 507 *Georgesio auctore a me allato obtemperandum erit, ubi verbis* alias res geris *adponitur* ego tibi meas res mando; *in altero vero l. eodem auctore ibidem proposito Iuv. sat.* VI 613 *sq. etiamsi probari nequit, de solis rebus privatis agi, haud magis certe de solis rebus publicis agitur*); *genetivum* res *esse censet HHagen Bursiani nunt. ann. a.* 1873 *p.* 1412 || duo rei (*i. e.* 'et actor et is qui convenitur' *cf. hra p.* 69) *1Rutgersius var. lect.* V 16 *p.* 501 ii (*ex* II *sc. ortum*) rei (= rei - *gen. sing.* - ii) μ *fort.* duo rei (*gen. sc. sing.*) || 114 ubi *Salmasius l. l.* || in¦teeent

ei potius credendum esse. Nunc si sponsionem fecissent Gellius cum Turio: 'Ni vir melior esset Gellius quam Turius', nemo, opinor, tam insanus esset, qui iudicaret, meliorem esse Gellium quam Turium: si non melior Gellius est Turio, potius oportet credi, unde petitur.

III.

An aemuli offensique inter sese fuerint Xenophon et Plato.

Qui de Xenophontis Platonisque vita et moribus 1
pleraque omnia exquisitissime scripsere, non afuisse ab eis motus quosdam tacitos et occultos simultatis aemulationisque mutuae putaverunt et eius rei argumenta quaedam coniectaria ex eorum scriptis protulerunt. Ea sunt profecto huiuscemodi: quod 2
neque a Platone in tot numero libris mentio usquam facta sit Xenophontis neque item contra ab eo in suis libris Platonis, quamquam uterque ac maxime Plato complurium Socratis secta-

---

QZXOΠNTY

illi *Z* ‖ '*In* illi... ei *mendum residet*' μ, *at cf. hra p.* 69; 91 *et ann. ph. l. l.* (*add. G.* II 3, 1); *Buechelerum ibid. p.* 322; *Draegerum hist. Syntax* II 471 *sq.; quadamtenus etiam huc pertinet Ph. Thielmann Act. Argent.* II *p.* 23 *sqq.* ‖ 115 ei] *om. Salmasius l. l.* ‖ responsionem ς *ex meis unus* (*Venetus*), *quod affero propter Iordanum, qui id ad N pertinere ratus est* ‖ fecisset *ON* ‖ 116 tyrio *XON cf. lin.* 94 ‖ Turio: Ni] tyrioni *Π* tyrone *Q* tyrio nec *q* ‖ niuir *X* ‖ 117 quam—Gellius] *post* Gellius *om. Z* ‖ tyrius *XΠN* tirius *Q* ‖ 118 ēe*gellium *X* ‖ tyrium *QXOΠN* ‖ 119 est] 7 *QZ* ‖ tyrio *ZXOΠN* tirio *Q* ‖

III. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 anae mili *X pr.* ‖ xenofon *QZXOΠ* (*cf. TY lin.* 3) *et sic fere in sqq. libri praeter N* ‖ (§ 1) 3 Quid ex(exx *x*)enofontis *ZXT* ‖ xenofontis = *Y* ‖ 4 omnia] *om. Z* ‖ scripsere] *om. Π* ‖ *Scriptorum horum tabulam proposuit Ern. Köpke in scriptiuncula gratulatoria Th. Heinsio oblata Berol. a.* 1845 *p.* 8, *ad unam Favorini* ἱστορίαν παντοδαπὴν *h. l. refert EMaass de biogr. Gr. quaest. sell. p.* 77 *sqq.* ‖ non affuisse *Z* n̄ abfuisse *Q* ; Nā(.nā *Π*; *erat in archet.* n̄ a)fuisse *XΠ* ‖ 5 motus] *om. Z* ‖ et aemulationis (*O ?*) ς *part.* ‖ 6 mute *Zq* ‖ quaedam] *om. Y* ‖ coniectaria] *Zq:* comectaria *Q* coniectatoria *NTY* coniectatorię *XΠ* coniectatorie *Oxπ* ‖ (§ 2) 7 quod] que *X pr.* quia *TY* ‖ 8 a] *sup. lin. add. o* ‖ 9 exenofontis *Y* ‖ contra] *om. TY* ‖ *Cf. tamen Xen. mem.* III 6, 1 *coll. DL* III 24, 34 *ac de toto h. l. Boeckhio de simultate, quae inter Plat. et Xen. intercessisse fertur, p.* 20 *sqq.* = *opusc.* IV 19 *sqq.* ‖ 10 cū pluriū *Q* ‖ sectatorium

3 torum in sermonibus, quos scripsit, commeminerit. Id etiam esse non sincerae neque amicae voluntatis indicium crediderunt, quod Xenophon inclito illi operi Platonos, quod de optimo statu reipublicae civitatisque administrandae scriptum est, lectis ex eo duobus fere libris, qui primi in volgus exierant, opposuit contra conscripsitque diversum regiae administrationis
4 genus, quod παιδείας Κύρου inscriptum est. Eo facto scriptoque eius usque adeo permotum esse Platonem ferunt, ut quodam in libro, mentione Cyri regis habita, retractandi levandique eius operis gratia, virum quidem Cyrum navum et strenuum fuisse dixerit, 'παιδείας δὲ οὐκ ὀρθῶς ἧφθαι τὸ παράπαν': haec enim verba sunt de Cyro Platonis.

QZXOΠNTY

(i *propter* complurium *inserto*) *x* ‖ 11 quo (*sq.* s) *Z* ‖ (§ 3) etiam] *om. Z* ‖ 12 sincere neque̢ *X* ‖ neque] *om. Q* ‖ iuditiū *Z* ‖ 13 *xenofon (e) *X* ‖ illo *QXΠ cf. adn. sq.* ‖ illo periplatonos *ZONT* illo peri platonos *Y* ‖ plato nos *Q* platonis *Xq* ‖ 14 fatu *Z* ‖ 15 duobus fere libris, qui primi in volgus exierant,] *ad eos libros, in quos etiamnunc Platonis* Πολιτεία *dividitur, aptare hoc studet AKrohn d. platon. Staat* (*Hal.* 1875) *p.* 384 *sq. cf. p.* VIII, *obloquentibus cum aliis, tum Th. Birtio d. ant. Buchwesen p.* 477, 2; *neque eos de numero mutando cogitasse, qui totam hanc narrationem duce Boeckhio* (*in Plat. Min. et legg. p.* 181 *sq., tum l. l. p.* 26 *sqq.* = 24 *sqq.*) *pro fabulosa haberent* (*v. modo Stallbaumium prolegg. ed. reip. alt. p.* LXXXVI - *coll. p.* LXXX - *sqq.; Zellerum Phil. d. Gr.* II 1³ *p.* 469, 1 *coll. p.* 423, 1 *quemque l. Susemihlium genet. Entw. d. plat. Philosophie* II 88 *sqq.*), *per se patet; at ne ii quidem eum mutarunt, qui aliter h. l. explicare student, veluti, si omnino Gellio fides habenda sit, CSteinhart introd. in Plat. remp.* (*vol.* V *vers. Müll.*) *p.* 677, 128, *FUeberweg l. a CZellero l., PSchuster mus. ph.* 29, 617, 2, *ne Tzorchewskius quidem, qui in opusculo Kasani a.* 1847 *edito de Politia, Timaeo, Critia ultimo Plat. ternione septem ex libris his nostris 'duorum fere' illorum 'librorum' significatione comprehendi arbitratus est* ‖ fere duobus *TY* ‖ primis *Z* ‖ exierat *Z* ‖ 16 scripsitq. (con *praec.* contra *om.*) *X* ‖ 17 genus] *om. Y* ‖ ΠΛΙΔΕΙaC *X* ‖ paideias kyroy *Π* ΠΑLΑΕΙΑCΡΥΡΟΥ *Y* ‖ .Inscriptum est *QZ* ‖ (§ 4) 18 adeo] *om. X* ad eo *Z* ‖ *Plat. de legg.* III 12 *p.* 694 *C.* ‖ 19 habi|ta̦retractandi *X* (, *add. x*) habitaret paciandi *Z* habitaret * paciandi *Q* habita et paciandi *q* ‖ 20 gratis (*praec.* operis) *QZ* ‖ gnauum *X* = gnauṽ *q* naue *Q ut vid.* ‖ fuisse] = *q*: et (*male iterat.*) fuisse *QZ* ‖ 21 *Graeca om. X, in mg. add. x*; .Paideias deoi|korthos. efthaigoparapa. *Π* ‖ ΠΛΙaΕΙaC *x* ‖ aE *Z* ‖ ΟΥ|ΚΟΡΕωC *X* ‖ ΗΦΟaΙ *Z* ΕΝΦΘaΙ *TY* ‖ ΠaΡaΠa *x* ΠaΡaΝaΝ *TY* ‖ haec] Nec *T* ‖

Praeterea putant id quoque ad ista, quae dixi, accedere: 5
quod Xenophon in libris, quos dictorum atque factorum
Socratis commentarios composuit, negat Socraten de caeli
atque naturae causis rationibusque umquam disputavisse, ac ne
disciplinas quidem ceteras, quae ‘μαθήματα’ Graeci appellant,
quae ad bene beateque vivendum non pergerent, aut attigisse aut
comprobasse, idcircoque turpiter eos mentiri dicit, qui disser-
tationes istiusmodi Socrati adtribuerent. ‘Hoc autem’, inquiunt, 6
‘Xenophon cum scripsit, Platonem videlicet notat, in cuius
libris Socrates physica et musica et geometrica disserit’. Sed 7
enim de viris optimis et gravissimis si credendum hoc aut suspi-
candum fuit, causam equidem esse arbitror non obtrectationis nec
invidiae neque de gloria maiore parienda certationis: haec enim
procul a moribus philosophiae absunt, in quibus illi duo omnium
iudicio excelluerunt. Quae igitur est opinionis istius ratio? Haec 8
profecto est: aequiperatio ipsa plerumque et parilitas virtutum
inter sese consimilium, etiamsi contentionis studium et voluntas
abest, speciem tamen aemulationis creat. Nam cum ingenia quae- 9
dam magna duorum pluriumve in eiusdem rei studio inlustrium
aut pari sunt fama aut proxima, oritur apud diversos favisores

---

QZXOΠNTY

(§ 5) 23 putant] *om. Π* ‖ *Xen. memor.* I 1, 11 *de quo l. cf. Hauptius Herm.* 2, 4 = *opusc.* III 362 ‖ 25 socratē *QZ* socratem (*an* tē ?) ·*Π* ‖ de|de *T* ‖ 26 rationibus qua eumquam *Z* ‖ que] *om. TY* ‖ disputasse *X* ‖ .ac *Π* ‖ 27 ceterasq; *Z* ceteras quas *q* ‖ MaΘEMaTa *Z* mathemata *Π* MΛΘΛΛaTa *X* ‖ 28 non] *om. TY* ‖ pertinerent *Beroaldus, unde* pertingerent *Trillerus ap. Falsterum am. ph.* III 300 ‖ atagisse *Q pr.* ‖ attigisse *** aut *X* tetigissent *Z* ‖ 29 que] *om. N* ‖ turpitur (*prima syllaba iterata*) *Q pr.* ‖ dissertiones *T* ‖ 30 huiusmodi *Π* ‖ (§ 6) inquit *Q* ‖ 31 notet (*praec.* videlicet) *ut vid. O pr.* ‖ 32 phisica *ZY* de phy(i *XΠ*)sica *XOΠN* ‖ et musica] *propter homoeotel. om. X* ‖ geometria *N pr. Y* ‖ disseruit *Π pr.* ‖ disserit &enim *T* ‖ (§ 7) et *Y* ‖ 33 de uictis *Z* deuictis *Q pr.* ‖ crede dū *X pr.* ‖ hoc] *om. Y* ‖ 34 ęquidem *Π* ‖ esse] *om. T* ‖ non arbitror non *Π* ‖ 35 certationes *X* ‖ enim] *om. Q* ‖ 36 a] *om. TY* ‖ maioribus *QZXO* ‖ 37 iuditio excelluerint *Z* ‖ Qui *Y* ‖ (§ 8) 38 Ęquipatio *Π* aequiparatio *O m. rec.* ‖ 39 inter] in *Z* ‖ se *Y* ‖ contemptionis *X* ‖ (§ 9) 41 inlustrum *X pr.* ‖ 42 patri *X pr.* ‖ fama] = *t sup. lin.:* studio *T* (*cf. lin.* 41) ‖ au* *X pr.* ‖ favisores] = *Qx:* fauis ores *X* al̄ fautores *in mg. x* faustores *in mg. q* ‖

10 eorum industriae laudisque aestumandae contentio. Tum postea ex alieno certamine ad eos quoque ipsos contagium certationis adspirat cursusque eorum ad eandem virtutis calcem pergentium, quando est conpar vel ambiguus, in aemulandi suspiciones non
11 suo, sed faventium studio delabitur. Proinde igitur et Xenophon et Plato, Socraticae amoenitatis duo lumina, certare aemularique inter sese existimati sunt, quia de his apud alios, uter esset exsuperantior, certabatur et quia duae eminentiae, cum simul iunctae in arduum nituntur, simulacrum quoddam contentionis aemulae pariunt.

IV.

Quod apte Chrysippus et graphice imaginem Iustitiae modulis coloribusque verborum depinxit.

1 Condigne mehercule et condecore Chrysippus in librorum, qui inscribuntur περὶ καλοῦ καὶ ἡδονῆς, primo, os et oculos Iustitiae vultumque eius severis atque venerandis ver-
2 borum coloribus depinxit. Facit quippe imaginem Iustitiae fierique solitam esse dicit a pictoribus rhetoribusque antiquioribus ad hunc ferme modum: ʻforma atque filo virginali, aspectu vehementi et formidabili, luminibus oculorum acribus, neque humilis neque
3 atrocis, sed reverendae cuiusdam tristitiae dignitateʼ. Ex imaginis

---

QZXOΠNTY

43 ae(e *ZΠ*)stumandae(e *Z*)] *ZΠN:* ae(*vel* e)stimandae (*vel* e) ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 10) cū *Z* ‖ 44 ipsos] *om. TY* ‖ 45 eundem virtutis callem *mg. Gryph. et sic vel* eundem virtutis collem (*!*) *Oiselius* ‖ (§ 11) 47 *xenofon *X* ‖ 48 &moenitatis *O pr.* ‖ certari (*sq.* aemulari) *ZT* ‖ 49 existimandi *Y* ‖ de his] = *q: * sq.* 5 *litt. lac. Q* d̄s (*i. e.* deus = de iis) *ZY* de is *ΠY m. rec.* de hiis *T* ‖ 51 nitantur *ΠY* nitiť *Z* ‖

IV. *Exstat in TY usque ad verbum* sunt *lin.* 17 ‖ (*lemm.*) 2 grafice *QZOΠN* gratifice *q* ‖ (§ 1) 4 me hercule *Π* mehercle *O* me hercle *Z* ‖ c̄ decore *Y* = cum decore *XN* ‖ 5 quę *X pr.* ‖ pericaloycaindones *Π* περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς *al. v. Baguet Chrysippi vita etc. ann. acad. Lovan.* IV *p.* 259 *sqq.* ‖ κααοϒ *Y* κλαοϒ *X* ‖ ΝΔΟΝΛΕϹ *X* ΔΟΝΗϹ *T* aΟΝΝϹ· *Y* ‖ , os et] se *TY* ‖ os—atque] *om. ON, in mg. add. o* ‖ 6 vultumque—Iustitiae] *post* Iustitiae *om. X* ‖ saeueris *Π* ‖ (§ 2) 7 fieri quę (q̃; *Y*) solita *TY* ‖ 8 rethorib; q̄ *Z* ‖ 9 filio *QZX pr.* ‖ *****tu *X pr.* ‖ 10 neque humilis] *ante* neque *om. XO, in mg. add. o* ‖ 11 uerecunde *Z* ‖ cuidam *Y* ‖ dignitate ex magnis *Z* ‖ (§ 3) igmaginis *X* ‖

autem istius significatione intellegi voluit, iudicem, qui Iustitiae antistes est, oportere esse gravem, sanctum, severum, incorruptum, inadulabilem contraque improbos nocentesque inmisericordem atque inexorabilem erectumque et arduum ac potentem, vi et maiestate aequitatis veritatisque terrificum. Verba ipsa Chrysippi de Iustitia 4
scripta haec sunt: Παρθένος δὲ εἶναι λέγεται κατὰ σύμβολον τοῦ ἀδιάφθορος εἶναι καὶ μηδαμῶς ἐνδιδόναι τοῖς κακούργοις, μηδὲ προσίεσθαι μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς λόγους μήτε παραίτησιν καὶ δέησιν μήτε κολακείαν μήτε ἄλλο μηδὲν τῶν τοιούτων· οἷς ἀκολούθως καὶ σκυθρωπὴ γράφεται καὶ συνεστηκὸς ἔχουσα τὸ πρόσωπον καὶ ἔντονον καὶ δεδορκὸς βλέπουσα, ὥστε τοῖς μὲν ἀδίκοις φόβον ἐμποιεῖν, τοῖς δὲ δικαίοις θάρσος· τοῖς μὲν προσφιλοῦς ὄντος τοῦ τοιούτου προσώπου, τοῖς δὲ ἑτέροις προσάντους.

QZXOΠNTY

12 autem] *om. X* ‖ intellige *X pr.* ‖ 13 saeuerum *ΠN* ‖ 14 nocentesque] = *O m. rec.:* innocentesque *ex praec.* in *male iterato O* ‖ 15 exorabilem *X* inorabilem σ ‖ potentem ui, et *O* ‖ maiestatem *Z* ‖ 16 terrificum uba|uerba *Z* ‖ (§ 4) orisippi *QZ* ‖ 17 hee *Z* ‖ sunt haec *N pr.* ‖ *in* sunt *h. l. expl. TY* ‖ *Chrysippi* π. τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς *fr. ap. Baguetum l. l. p.* 264 *sq., qui hoc caput totum descripsit* ‖ ΠaΡΤΕΝΟC *XΠ* ‖ ΕΤΝaI *Z* ‖ ΛΕΤΕΤaI *X* aΕΤΕΤaI *Z* ‖ 18 aΛΙa-ΦΘΟΡΟC *X* ΔΔΙaΦΘΟΡΟC *Z* ‖ ΚΜ *Z* ‖ ΜΗΔaΜΟC. *Π* ΜΗΛΔΜΟC· *X* ‖ ΕΝaIΔΟΝaI *O* ΕΝΙΛΟΝaI *X* ΕΝaI *Z* ‖ ΘΟΙC *Π* *ΘΟΙC *X* ‖ 19 ΚaΚΟ|ΥΡΓΟΙC *X* ΚaΚΟΥΡΤΟΙC *Π* ΚaΚΟΙΡΓΟΙC *Z* ‖ ΜΗaΕ *Z* ΜΗΔΗ *X* ‖ ΠΡΟCΕΙΕCΘaI *OΠN* ΠΡΟCΕΙΕÇΘΛΙ *X* ΠΡΟCΕΤ|ΕCΤaI *Z* ‖ ΜΗΖΕΖΟΥC *Π* ‖ 20 ΛΟΓΟΙC *X* aΟΤΟΥ *Π* ‖ ΜΗaΕΝ|ΤΕ *Z* ‖ ΠΡaΡaΙΤΗCΙΝ *Z* ‖ ΛΗΕCΙΝ *X* ‖ ΚΟaΛΚΕΙ|aaΝ *X* ΚΟΛaΚΕΙΛaΝ *Π* ‖ 21 aΛΟΜΕΔΕΝ *Z* ‖ ΤΟΝ *Π* ‖ ΤΟΙΟΥΤω|Ν *Z* ΤΟΥΟΥΤωΝ *XΠ* ‖ aΚΟΛΟΥΤΟC *Π* aΚaΛΟΥΤΟC *X* aΚΟΙΤωC *Z* ‖ 22 CΚΥΤΡΟΠΕ *Π* CΚΥΟΡωΓΙ *Z* CΚΥΤΡΟ| *X* ‖ ΓΡaΦΕΤΛΙ *X* ‖ Κa|ΙCΥΝΕCΤΕΚΟC *Z* ΚaCΙΝΕCΤΗΚΟC *X* ‖ πρόσωπον] = *x:* ΠΡΟCΠΟΝ *X* ‖ 23 ΗΝΤΟΝΟΝ *XΠ* ‖ ΔΕΔΟΠΚΟC *Π* ΔΕΔΟΠΚωC *Xπ* ‖ ΒaΕΠΟΥCa *Z* ΒΛΕΠΟΥCΛ *X* ‖ ΜΗΝ *Π* ‖ ΜΗΝaΛΙΚΟΙC *X* aΜΕΝaΙΚΙC *Z* ‖ 24 ΕΝΠΟΙΕΙΝ *XOΠN* ΕΝΠΟΙΕΤΝ *Z* ‖ ΘΟΙCaΕaΙΚa|ΤΟΙCΟaΡCΟC *Z* ‖ ΘΟΙC *Z* ‖ 25 μέν γε ς *part.* ‖ προσφιλοῦς] σς *part., i, Bentleius mus. phil.* 35, 634 ΠΡΟCΦΙΛΟΥC *XOΠN:* ΠΡΟCΦΙaΟΥC *Z* πρὸς φίλους ς ὡς πρὸς φίλους *e* ὡς προσφιλοῦς *HStephanus spec. em. p.* 180 ‖ Τ|ΟΥΤΟΥΟΙΤΟΥΠΡΟCωΠΟΙ *Z* ΤΟΥΤΟΥ ΟΥ ΤΟΥ ΠΟCΟΠΟΥ *X* ‖ ΠΡΟCΟΠΟΥ *Π* ‖ 26 ἑτέροις] ς *part. e:* ΕΤaΙΡΟΙC ‖ ΠΡΟCaΝΤΟΙC *ZOΠ* ὡς προσάντους *HStephanus l. l.* ‖

5 Haec verba *Chrysippi* eo etiam magis ponenda existimavi, ut prompta ad considerandum iudicandumque sint, quoniam legentibus ea nobis delicatiorum quidam disciplinarum philosophi Saevitiae imaginem istam esse, non Iustitiae, dixerunt.

V.

Lis atque contentio grammaticorum Romae inlustrium enarrata super casu vocativo vocabuli, quod est 'egregius'.

1 Defessus ego quondam diutina commentatione laxandi levandique animi gratia in Agrippae campo deambulabam. Atque ibi duos forte grammaticos conspicatus non parvi in urbe Roma nominis, certationi eorum acerrimae adfui, cum alter in casu vocativo 'vir egregi' dicendum contenderet, alter 'vir egregie'.

2 Ratio autem eius, qui 'egregi' oportere dici censebat, huiuscemodi fuit: 'Quaecumque', inquit, 'nomina seu vocabula recto casu numero singulari 'us' syllaba finiuntur, in quibus ante ultimam syllabam posita est 'i' littera, ea omnia casu vocativo 'i' littera terminantur, ut 'Caelius Caeli', 'modius modi', 'tertius terti', 'Accius Acci', 'Titius Titi' et similia omnia; sic igitur 'egregius',

---

QZXOΠNTY

(§ 5) 28 ꝓpta *X pr.* ‖ ad] = ς: *om. Z*ς atque exposita ad ς*e* atque ad ς ‖ 29 nobis ea *XN* ‖ delicatiorum] *HStephanus l. l., ICasaubonus sub init. ed. Tornaes.*: delicatiores *QONxπ* (*i*) delicatio**(*vel* ***)res *X pr.* deligatiores *ZΠ pr.* ‖ delicatiores quidam (disciplinae philosophi) *aut* delicatioris quidam disciplinae philosophi *g* ‖ philosophiae *i* ‖ seuitiā *X* sentēcie *Q* ‖ 30 ymaginem *Z* ‖

V. *Exstat et in TY et m. saec.* XII *in cod. misc. Brux.* 10729 *f.* 230[r], *unde descripsit CPBock, cuius apographum cum cod. contuli cf.* XV 2, 7; 4, 3 ‖ (*lemm.*) (*cum TY*) *om. Br.* ‖ 2 grāmanticorum *x* grām anticorum *X* ‖ 3 uocatiū̃ *x* uocat** *X* ‖ (§ 1) 4 quodam *X pr.* ‖ diutino *Π* diutima *x* diuti *X* ‖ 5 obambulabā *x in litura* ‖ 6 romano|minis *Z* ‖ 7 certat(c *Q*)ionis *Q pr. Y* (*praec.* nominis) ‖ adcerrimę (*sq.* adfui) *X* ‖ alīt *X pr.* ‖ 8 egregii *QZ* egregie *X pr.* egregius *Y* ‖ egregię *X pr.* egregi *Y* ‖ (§ 2) 9 egregii *QZ* egregi** (ae *ut vid.*) *X* ‖ dicebat censebat *Br. pr.* ‖ 10 fuit quecumq; *Z* ‖ reto *X pr.* ‖ 11 us] *om. QZ post* sil̸laba (*sic*) *add. q* us** (us) *X* ‖ qubus *O* ‖ 12 littera.i. *Br.* ‖ littera* *X* ‖ ea] *om. QZ* ‖ 13 terminať *Z* ‖ celius *QZXBr.* ‖ celi *QZBr.* ‖ tertii] ťci* *Q* ‖ 14 acci*us (u) *X* ‖ actius acti *TY* ‖ acci tius (*per haplograph.*) *Z* accitius *Q* acci titus *q* ‖ ticius tici *Br.* ‖ nomina *Br.* ‖

quoniam ‘us’ syllaba in casu nominandi finitur eamque syllabam praecedit ‘i’ littera, habere debebit in casu vocandi ‘i’ litteram extremam et idcirco ‘egregi’, non ‘egregie’, rectius dicetur. Nam ‘divus’ et ‘rivus’ et ‘clivus’ non ‘us’ syllaba terminantur, sed ea, quae per duo ‘u’ scribenda est, propter cuius syllabae sonum declarandum reperta erat nova littera, quae ‘digamma’ appellabatur’.

Hoc ubi ille alter audivit: ‘o’, inquit, ‘egregie grammatice 3
vel, si id mavis, egregissime, dic, oro te, ‘inscius’ et ‘impius’ et ‘sobrius’ et ‘ebrius’ et ‘proprius’ et ‘propitius’ et ‘anxius’ et ‘contrarius’, quae ‘us’ syllaba finiuntur, in quibus ante ultimam syllabam ‘i’ littera est, quem casum vocandi habent? me enim pudor et verecundia tenent, pronuntiare ea secundum tuam definitionem’. Sed cum ille paulisper opposito horum vocabulorum 4
commotus reticuisset et mox tamen se conlegisset eandemque illam, quam definierat, regulam retineret et propugnaret diceretque, et ‘proprium’ et ‘propitium’ et ‘anxium’ et ‘contrarium’ itidem in casu vocativo dicendum, ut ‘adversarius’ et ‘extrarius’ diceretur; ‘inscium’ quoque et ‘impium’ et ‘ebrium’ et ‘sobrium’ insolentius quidem paulo, sed rectius per ‘i’ litteram, non per ‘e’, in eodem casu pronuntiandum, eaque inter eos contentio longius duceretur,

---

QZXOΠNTY

15 ut quoniam us *QZ* ‖ eam que *x* eam quę *X* eandē *Z* ‖ 16 p̄cedit* *X* ‖ litteram habere *Br.* ‖ habere habere *X pr.* ‖ debet *Z pr.* ‖ 17 egregię *X pr.* ‖ dicitur *T* ‖ 18 divus] cliuus *Q* clinus *Z* ‖ clivus] = *QZ* ‖ nou sillaba (2 *fere litt. spat. vac. rel.*) *Q* ‖ um *Z* u (.u. *O*) s *sc. sq. ONBr.* ‖ terminat̆ *Z* ‖ 19 u] (*non* uu) = *Q* = V. *Z* ‖ .Propter *X* .Preter *x* ‖ 20 de|declarandū *Z* ‖ litt(*s.* it)era (*s.* lr̃a) f. (*s.* F) *e vg.* ‖ dicamma appellatur *Z* ‖ (§ 3) 22 egregię gramaticæ *X pr.* ‖ 23 mai’ *Q* ‖ egregissime] *om.* *Π* egressime (*sq. spat.* 2—3 *litt. vac.*) *Y* egregiissime *e vg.* ‖ o rote *Z* ‖ Impius inscius *Br.* ‖ et impius] = *q:* ut impius *Q* ‖ 24 ebrius] obrius (*praec.* sobrius) *X* ‖ proprius] ꝑpius *QZ* ‖ 25 qui *Br.* ‖ us*** *X* ‖ 26 syllabam] *om. Br.* ‖ me enim pudor] *om. Q* ‖ 27 tenet *XOΠNBr.* ‖ diffinit(*s.* c)ionem *QZOTBr.* defini *X pr.* ‖ (§ 4) 28 Sed] Et *YBr.* = & *T* ‖ opposito *Z* (= *Q teste i*): oppositione *Πσς part.* ‖ 29 comotus *Z* commatus *Π* ‖ tamen] *om. Br.* ‖ 30 difinierat *Br. pr.* ‖ propugnator& diceret. quę (qua *x*) *X* ‖ 31 et anxium] *om. Q* ‖ id idem *Z* ‖ 32 dicendom *X pr.* ‖ ut] ut et *N ex sil., vg.* et *π* ‖ dicetur *X pr.* ‖ 33 insolentius—rectius] *om. TY* ‖ 34 quidam *ZBr. pr.* ‖ sed rectius] secrecius *Br.* ‖ .In *X* ‖ 35 diceretur *X pr. OΠN* ‖

non arbitratus ego, operae pretium esse, eadem istaec diutius audire, clamantes conpugnantesque illos reliqui.

VI.

Cuimodi sint, quae speciem doctrinarum habeant, sed neque delectent neque utilia sint; atque inibi de vocabulis singularum urbium regionumque inmutatis.

1 Homo nobis familiaris, in litterarum cultu non ignobilis magnamque aetatis partem in libris versatus: 'adiutum', inquit, 'ornatumque volo ire n o c t e s t u a s'; et simul dat mihi librum grandi volumine 'doctrinae omnigenus', ut ipse dicebat, 'praescatentem', quem sibi elaboratum esse ait ex multis et variis et remotis lectionibus, ut ex eo sumerem quantum liberet rerum memoria
2 dignarum. Accipio cupidus et libens, tamquam si copiae cornum nactus essem, et recondo me penitus, ut sine arbitris legam.
3 At quae ibi scripta erant, pro Iuppiter, mera miracula! quo nomine fuerit, qui primus 'grammaticus' appellatus est; et quot

---

QZXOΠNTY

36 ē ego *Y* ‖ opepraetium *N* opepreciū *Z* ‖ eodem *Π* ‖ istaec] *h*: ista & *TY* ista haec (*s.* hec) *QZXOΠN* ista *Br.* ‖ 37 compugnantes (*om.* que) *per se recte* (*cf. praef.* § 18 *adn.*) *Br.* ‖

VI. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Cui modi *X* Qui modi *Q* ‖ Qui "sint" modi *Z* ‖ 3 singularē *O pr.* ‖ urbium *Z* ‖ regio nū que *X* ‖ 4 mutatis *Π pr.* ‖ (§ 1) 5 *Ad Favorinum eiusque* παντοδαπὴν ἱςορίαν *refert FNietzsche mus. ph.* 23, 644 *sqq.* (*add.* 24, 196 *sq.*), *cui oblocutus sum h*ʳ II 4 *sqq., assentiente fere, ut vid., ipso Nietzschio, qui in indice programmatis Basileensis a.* 1870 *a se editi 'Beiträge zur Quellenkunde u. Kritik des Laertius Diogenes' nomini Favorini illius prooemii mei titulum tacite sane adscripsit; in Nietzschii contra partes transiit Ernestus Maass de biographis Gr. quaestt. sell. p.* 49 *sq., adprobante Vdalrico de Wilamowitz-Moellendorff ibid. p.* 145 ‖ 6 adiutumq; inquit *N* ‖ 7 et] s; (*praec.* s) *QZ* ‖ mihi dat *TY* ‖ 8 doctrine om̄i genus *Q* (*add. Z cf. adn. sq.*) *h cf.* XIX 4, 1; *Varr. de r. r.* III 5, 11; 14 *a Lachmanno ad Lucr.* II 759 *l. et codd. Lucr. et ibi et* II 821 *et* V 440 *L. v. l.*: doctrinis omnigenus *TY* doctrinis omnigenis *XOΠN* ‖ doctrine ut oī gen' *Z* ‖ p̄scantemtem *X pr.* pręsantē *Z* ‖ 10 sumerem] = *Π et π corr.*: sumere *π* ‖ memoriā *T* ‖ 11 dignarē *Π* ‖ (§ 2) tamquam] q̃m (*i. e.* quoniam) *QZ* ‖ cornu *ΠY* ‖ 12 actus *QZ* (*unde* cornu nactus *cum vg. aut* cornum aptus *i*) ‖ pęnitus *T* ‖ arbitis *Z* ‖ (§ 3) 13 atq; ibi scripta *ZΠTYσ* atque scripta *ON* atque scriptura e (scripturae *x*) ** *X* ‖ iupiter *ZXNY* ‖ mea *Q pr.* me *X pr.* ‖ 14 pri' *Y* ‖ quod *QZX pr.* ‖

fuerint Pythagorae nobiles, quot Hippocratae; et cuiusmodi fuisse Homerus dicat in Vlixis domo λαύρην; et quam ob causam Telemachus cubans iunctim sibi cubantem Pisistratum non manu adtigerit, sed pedis ictu excitarit; et Euryclia Telemachum quo genere claustri incluserit; et quapropter idem poeta rosam non norit, oleum ex rosa norit. Atque illud etiam scriptum fuit, quae nomina fuerint sociorum Vlixis, qui a Scylla rapti laceratique sunt; utrum ἐν τῇ ἔσω θαλάσσῃ Vlixes erraverit κατ' Ἀρίσταρχον, an ἐν τῇ ἔξω κατὰ Κράτητα; item etiam istic scriptum 4
fuit, qui sint apud Homerum versus isopsephi; et quorum ibi

QZXOΠNTY

15 pitagorei *Q* ‖ quod *ZX pr. Y* quo *Q* ‖ hyppocratę *O* yppocratę *Π* hypocratae *X* hypochratę *T* ipphocrate *Q* dip|phograte (*praec.* d, *geminat.*) *Z* ‖ cuius modi *QZXNT* ‖ 16 fuisse] *om. XOΠN* ‖ *Hom. Od.* XXII 128; 137 ‖ λαύρην et] *h mus. phil.* 6, 634: ΔaΥΡΗΝΕC *Y* aΔΥΡΗΝΕC *ON* (*N* [*cf. praef.*] = '*liber calamo exaratus et satis fidelis*', *ex quo idem profert P Victorius VL* XIII *nov. libr.* XXXV 16 *p.* 170, *quod etiam m., ut arbitror, Danielis in mg. cod. O adnotatum est*) aΔΥΡΕΝΕC *Z* ΛΔΥΡΗΝΕC *T* aΔΙΡΗΝΕC *Π* = ἀδιρῆνες ς ΛΔΙΡΗΝΕΟ (EC *x*) *X* Σειρῆνες *e* μνηστῆρας σ μνηστῆρες *g* ὀρσοθύρην et *ICasaubonus sub init. ed. Tornaes.* ‖ *Hom. Od.* XV 44 *sq.* ‖ quam ocausam *X pr.* ‖ 17 telemacus *X* thelemac' *Z* ‖ cubam (*cf. vocc. sqq. clausulas*) *Nσ* ‖ iunctim] κ: iunctum *libri, tantum non omnes* (= *Z* XII 8, 2) uinctum *v. l. in* ς ‖ pysistratum *ΠT* pisistrantē *QZ* ‖ 18 *Hom. Od.* I 441 *sq.* ‖ eurycha *Y* ericlia *T* cyryolia *Q* ‖ telemacum *ΠT* telaemachū *Y* ‖ 19 gene *X pr.* ‖ poete *Z* poeto *z* ‖ petarosam *Q* ‖ rosam non norit] *cf. tamen hymn. in Cerer. v.* 6, *ne adiectiva* ῥοδοδάκτυλος *et* ῥοδόπηχυς (*hymn. in Sol.* XXXI *v.* 6) *afferam* ‖ *Hom. Il.* XXIII 186 *sq.* ῥοδόεντι δὲ χρῖεν ἐλαίῳ Ἀμβροσίῳ ‖ 20 eleum (*an de* ἐλαίῳ *cogitans ?*) *Π* ‖ oleum—norit] *om. T* ‖ etiam illud *T* ‖ 21 *Hom. Od.* XII 245 *sq.* Τόφρα δέ μοι Σκύλλη κοίλης ἐκ νηὸς ἑταίρους Ἓξ ἕλεθ', οἳ χερσίν τε βίηφί τε φέρτατοι ἦσαν ‖ *num* VI Vlixis *?* ‖ qui a] = *q:* q∠ (*i. e.* quia) *Q* qui ac *Z* ‖ scilla *XTY* sylla *Z* ‖ raptila cęlatiq; *Π* ‖ laceratq; *X pr.* ‖ que] *om. T* ‖ 22 utrum—Κράτητα] .GR. *T om. Y* ‖ ΕΝΤΕΕωΘaΛaCΕΝ *X* aΝΤΕΙΕCωΟaΛaCCΕ *Z* ‖ ΤΕ *Π* ‖ ΘaΛaCCΕΝ *OΠN* ‖ κατ'—Κράτητα] GR. *Q* ‖ ΚaΤa *XΠ* ‖ aΡΙCΤaΡΧΟ *Z* aΡΙCΤaΡΚΟΝ *Π* ‖ 23 an ἐν] aΝΕΝ *XOΠ* aΝΟΝ *Z* ‖ ΤΕ *XΠ* ‖ ΕΞΟ *Π* ‖ ΚΡaΤΕΤa *ZΠ* ‖ (§ 4) item] ς (*Guelf.*) λ: idem *mei omnes* id *e vg.* ‖ etiam] 7 (*i. e.* et) *Q* ‖ istic] *om. Z* ‖ 24 st̄ *Π* ‖ iso psephi *X pr.* isopseph *Π* isopsepin *TY* iosephi *QZ* ‖

nominum παραστιχὶς reperiatur; et quis adeo versus sit, qui per singula vocabula singulis syllabis increscat; ac deinde qua ratione dixerit singulas pecudes in singulos annos terna parere; et ex quinque operimentis, quibus Achillis clipeus munitus est, quod factum ex auro est, summum sit an medium; et praeterea quibus urbibus regionibusque vocabula iam mutata sint, quod Boeotia ante appellata fuerit 'Aonia', quod Aegyptus 'Aeria', quod Creta quoque eodem nomine 'Aeria' dicta sit, quod Attice 'Ἀκτή', quod Corinthus 'Ephyre', quod Macedonis 'Ἠμαθία', quod Thessalia 'Αἱμονία', quod Tyros 'Sarra', quod Thracia ante 'Sithonia' dicta sit, quod Paestum 'Ποσειδώνιον'.

5 Haec item atque alia multa istiusmodi scripta in eo libro fuerunt.

Quem cum statim properans redderem: 'ὄναιό σου', inquam,

QZXOΠNTY

25 nominum] non (= ñ *Q*) sinū *QZ* ‖ ∗ḠR (R.) *Q* ΠaPΛCTIXIC *T* ΠaPaCICTIXIC *X* ‖ usus (*pro* ủsus) *Y* ‖ *Hom. Il.* III 182 Ὦ μάκαρ Ἀτρείδη, μοιρηγενές, ὀλβιόδαιμον, *indicavit Muretus VL* XIV 13 *cf. RVolkmann obs. misc.* LIX *in progr. gymn. Iaveriens. a.* 1873 *p.* 19 *sq.* ‖ 26 syngulis *X* ‖ de inde *X pr.* ‖ *Hom. Od.* IV 86 ‖ 27 pecude *Z* ‖ 28 *Hom. Il.* XX 269 *sqq.* (*cf.* XVIII 481) ‖ operimenti *X pr.* ‖ clypeus *Πq* clyppeus *Q* ‖ 29 ex] ē ex *QZ* ‖ 30 quibus regionibus quę uocabula *T* quibus regionibus uocabula *Y* ‖ mutata nomina *o in mg.* ‖ sunt *X pr.* ‖ 31 Boeotia] *Ald.*: boetia *libri* ‖ sit fuerit (*v. sc. l. in archet.*) *Q pr. ZTY* ‖ aoinia *O* ‖ quoq (*propter sq.* quoque) *X pr.* ‖ quod Aegyptus—dicta sit] *lin.* 32 *ante* quod *om. T* ‖ quo *X* ‖ 32 aenia *Y* ‖ dita *X pr.* ‖ sit] *FNietzsche mus. phil.* 23, 645: est ‖ adtice *QZ* ‖ 33 corint' *QZ* corr|rinthus *X* ‖ ephire *X* ‖ EMaΘIa *XOΠN*: EMaOIa *Z* EMΛΘIa *T* EMΘIa *Y* ‖ thes alia *X* thessala *Z* ‖ 34 ΛIMONIa *X* ‖ *erat, cum mihi in mentem veniret,* quod [Epiros Αἶσα, quod] Tyros Sarra *cf. Etym. M. p.* 39, 19 ‖ thyros *Q* tyrros *Z* ‖ sara *Y* ‖ tracia *XΠY* trantia *Z* ‖ anthesiton *Z* ‖ Sithonia] *h cf. Steph. Byz. s. v. reliquisque locis a LDindorfio in Stephani thesauro et a Benselero indicatis:* sithon *QOΠNTYx* sitthon *X cf. adn. praec.* ‖ 35 sit] *sic h. l. libri* ‖ Paestum] *c, RHercher Plut. de fluv. p.* 31, *h:* aestum (*s.* tū) *XOΠNTY* estū *Z* ẹstū *Q* Sestum *et* Seston *add.* ‖ ποσειδόνιον ς: ΠOCIΔONION *T et sic ac sim.* ς *al.* ΠOCIaONION *ZY* ΠOCCIΔONION *OΠN* ΠOCCIΛONION *X* ‖ (§ 5) 36 atque (a∗que *X pr.*) item *XNT* itaque itemque *Π* ‖ aliam (*sq.* m) *Z* aliã ín *z* ‖ 37 .] *om. Z* ‖ 38 que *Z* quae *N* ‖ ONaI OCOY *X* ‖ συ μ, *at v.* h^{ra} 70 ‖

'doctissime virorum, ταύτης τῆς πολυμαθίας et librum hunc opulentissimum recipe, nil prosus ad nostras paupertinas litteras congruentem. Nam meae noctes, quas instructum ornatumque isti, de uno maxime illo versu Homeri quaerunt, quem Socrates prae omnibus semper rebus sibi esse cordi dicebat:

"Οττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται'.

VII.

Quod M. Varro Cn. Pompeio, consuli primum designato, commentarium dedit, quem appellavit ipse 'εἰσαγωγικόν', de officio senatus habendi.

Gnaeo Pompeio consulatus primus cum M. Crasso designatus 1
est. Eum magistratum Pompeius cum initurus foret, quoniam per 2
militiae tempora senatus habendi consulendique, rerum expers
urbanarum fuit, M. Varronem, familiarem suum, rogavit, uti
commentarium faceret εἰσαγωγικόν — sic enim Varro ipse ap-

QZXOΠNTY

39 doct*issime *X* ‖ TAITHC *ZΠ* TΛITHC *X* TAYTNC *T* ‖ τῆς] *om. X* ‖ ΠΟΛΙΜΑΘΙΑC *Π* ΠΟΛΥΜΑΟΙΑC *Y* ΠΟΑΥΜΑΟΙΑC *Z* ΠΟΝΜΑΘΙΑC *x* ΠΟΝΜΑΘΙΑ *X* ‖ 40 nil] *om. QZ* ‖ prosus] *X:* prorsus ‖ nostras *om. QZ* ‖ 41 quos *X pr.* ‖ 42 "illo "maxime *Π* ‖ uerso *X pr.* ‖ omeri *Y* ‖ *Hom. Od.* IV 392 ‖ q̃ (*i. e.* quae *post* quaerunt) *Q* que *Z* ‖ socra*|tes (n) *X* ‖ 43 p *QZ* ‖ 44 GR. *Y; Graeca sine nota om. T* ‖ TOT *X* ‖ MEΓΑΠΟΙCI *XΠ* ‖ ΑΓΑΤΟΝ *Π* ΑΓΑ|ΤΟ *X* ‖ TE] *ante* TE *om. XOΠN* ‖ TETEIKTAI *Π* TETYKTΛY *X* ‖ TETYKTAI Gneo Pompeio.|Gneo Pompeio (*cf. init. cap. sq.*); *ad mg.* VII *Z* ‖

VII. (*lemm.*) 2 .CÑ. *Z* .gn. *XO* gñ. *Π* ‖ ɔsul*(i) *Q* ‖ de signato *Z* designata *O pr.* ‖ 3 ipse] *om. XΠ* ‖ isagogicum *QZOΠN:* ICAΓΟΓΙΚΟΥ *X* ‖ de—habendi] *om. X* ‖ offitio *Z* ‖ habendi] *om. QZ* ‖ VII *cap. inscr.* = *QZ* VIII *ad init.* § 4 *iidem, ubi v.; ab eadem § exstat in TY* ‖ (§ 1) 4 Gneo *OΠ:* Gneio *x* ****o *X; num* ucio *an* neio *legendum esset, non satis in Q dispiciebat rubricator, qui* G *rubrum viridi* L *superscripsit; de Z cf. c. 6 extr.* ‖ cos.primum σ *cf. i adn.* ‖ M.] *post* m *om. QX* ‖ dignatus *QZ* ‖ (§ 2) 6 (senatus habendi consulendique), *ni transponenda haec verba sint, CFWMüller mus. phil.* 20, 155 ‖ rerum] rerum etiam ϰ denique (*post* consulendique *sc.*) rerum *Büttner-Wobst* reliquarumque rerum τ *RStR*² I 5 *sq.*, 4; *de utroque et ipse olim cogitavi, nisi quod* omnium denique *post* consulendique *excidisse opinarer, tum etiam de* (rerum) expers (urbanarum): *at nulla emendatione iam nunc opus esse censeo cf. praef.* § 18 *adn.* ‖ expres *X pr.* ‖ 7 urbanarum] = *n mg.:* humanarum *Nς om. X* ‖ 8 EICAΓωΓΙΚΟΥ *Π* ICAΓωΓΙΚΟΥ *ON* ICATOΓΙΚΟΥ *X* ICAΓωΓΙΚΟΥΜ *Z* ‖ .Sic *Π* .Si *X* ‖

pellat —, ex quo disceret, quid facere dicereque deberet, cum
3 senatum consuleret. Eum librum commentarium, quem super ea
re Pompeio fecerat, perisse Varro ait in litteris, quas ad
Oppianum dedit, quae sunt in libro epistolicarum quaestionum
quarto, in quibus litteris, quoniam quae ante scripserat
non comparebant, docet rursum multa ad eam rem ducentia.

4 Primum ibi ponit, qui fuerint, per quos more maiorum senatus
haberi soleret, eosque nominat: ‘dictatorem, consules, praetores,
tribunos plebi, interregem, praefectum urbi’, neque alii, praeter
hos, ius fuisse dixit facere senatusconsultum, quotiensque usus
venisset, ut omnes isti magistratus eodem tempore Romae essent,
tum quo supra ordine scripti essent, qui eorum prior aliis esset,
5 ei potissimum senatus consulendi ius fuisse ait, deinde extraordinario
iure tribunos quoque militares, qui pro consulibus
fuissent, item decemviros, quibus imperium consulare tum esset,
item triumviros reipublicae constituendae causa creatos ius consulendi
senatum habuisse.

QZXOΠNTY

9 dr̃et (*i. e.* diceret) *Z* ‖ faceret (*post* disceret) *Q pr.* ‖ (§ 3) 10 Eum] Cū *Q* C̃ū *q* ‖ quam *Z* ‖ eam rem *QZ* aere *X pr.* ‖ 11 ponpeio *Q* ‖ *Varr. epist. quaest. lib.* IV *fr. p.* 195 *sq. ed. Bip.* ‖ ait] *om. Z* ‖ 12 opinum *X*' *V. C.* Opinianum *f.* Opimium' σ *et* Opinianum *ac sim.* ς *hic et* *TY*ς *lin.* 57 ‖ 14 .Docet *Π* ‖ ducentia] = *O:* conducentia (*praec.* comparebant) *Xo mg.* ‖ (§ 4) 15 *litt. init.* P *rubricatori relicta, novi cap.* VIII *nota adscripta, a lin. QZ; itemque litt. init. maiore appicta a lin. O; inc. hic TY* ‖ Primum ibi] Varro *TY* ‖ 16 solet *X* ‖ dictatores *QT* ‖ 17 tribunos (. *Q*) regi (*propter* regem) *QZ* ‖ inter regem *QZ* itē regē *TY* ‖ aliis—dicit *tacite* τ *RStR* I^{2} 201, 2 ‖ 18 usu *XOΠN* ‖ 19 illi *T* ista (*propter* magistratus) *O pr.* ‖ 20 tum quo] tumq. *T* ‖ 21 ait. Deinde *Q:* addit. Deinde *Z* .Addit deinde (de inde *X* inde *x*) *XOΠNTY; num* ait. Addit deinde*?* ‖ (§ 5) extra ordinario *ZΠ* ‖ 22 iure tribunos] *om. QZ* ‖ 23 decem (*s.* .X.) uiros *QZXOT* ‖ tum] item τ *l. l.* datum *id. ibid.*^{1} 154, 2; *at significat* tum *eo tempore, quo decemviri in rep. essent* ‖ 24 trium uiros *QZXOT* ‖ reipublicae] *et* rei p. *etc.* = *x, ubi* rei . p. : rei p *X* ‖ rei publicae populi Romani constituendae *g* rei pop. Rom. constituendae *Niebuhrius RG* III 50, 75 *cf. adn. sq.* ‖ constituendae] *TYx vg.* (τ *l. l.*^{2} II 1, 687, 1 *cf.* I 20 *sq.*, 2 *Cobet Mnem. n. s.* 6, 111; 8, 20) *cf.* III 9, 4: reconstituendae (de *QZ*) *QZOΠN he* (*at vid.* re *ex praec.* reip. *male iteratum esse*) re constituendae *X* ‖ (causa creatos) λ *cf. adn. sq.* ‖ creatos] = *x: om. Q* cretos *Z* ****tos *X* ‖ 25 senatus *flagitat fere CFWMüller l. l.* ‖

Postea scripsit de intercessionibus dixitque, intercedendi, ne 6
senatusconsultum fieret, ius fuisse iis solis, qui eadem potestate qua ii, qui senatusconsultum facere vellent, maioreve essent.

Tum adscripsit de locis, in quibus senatusconsultum fieri iure 7
posset, docuitque confirmavitque, nisi in loco per augurem constituto, quod ʻtemplumʼ appellaretur, senatusconsultum factum esset, iustum id non fuisse. Propterea et in curia Hostilia et in Pompeia et post in Iulia, cum profana ea loca fuissent, templa esse per augures constituta, ut in iis senatusconsulta more maiorum iusta fieri possent. Inter quae id quoque scriptum reliquit, non omnes aedes sacras templa esse ac ne aedem quidem Vestae templum esse.

Post haec deinceps dicit, senatusconsultum ante exortum aut 8
post occasum solem factum ratum non fuisse, opus etiam censorium fecisse existimatos, per quos eo tempore senatusconsultum factum esset.

Docet deinde inibi multa: quibus diebus habere senatum ius 9
non sit; immolareque hostiam prius auspicarique debere, qui senatum habiturus esset; de rebusque divinis prius quam humanis ad senatum referendum esse; tum porro referri oportere aut infinite de republica, aut de singulis rebus finite; senatusque consultum fieri duobus modis: aut per discessionem, si consentiretur, aut, si res dubia esset, per singulorum sententias exquisitas; singulos

---

QZXOΠNTY

(§ 6) 27 feret *X pr.* ‖ hiis *QZT* his *ΠY* ‖ 28 quia *ZY* ‖ hii *ΠT* hi *QY* ‖ senatus consultum *QZONT et sic et* senatus .c̄. *et* s̄. c̄. *et sim. libri passim in sqq.* ‖ maiore ue *ZT* maioreq; *Q pr.* ‖ (§ 7) 29 adscribit *X* ‖ de] *om. X* ‖ fieri] factu (*ad* factum *post* senatus consultum *lin.* 31 *prospiciens*) *T* ‖ 30 augurem] *Q:* augure *Z* augures *rell. cf. lin.* 34 ‖ 32 incuria hostialia *Z* ‖ 33 Iulia cum] iulianum *Q* iulianñ. (*in mg.* ·l) *Z* ‖ *ea (&) *T* ‖ 34 esse] eius *Y* ‖ in hiis *QZ* in his *Π* intus *TY* ‖ 35 iuxta *x* ‖ id quoq; id *Z* id quo *X pr.* ‖ 36 aedes sacras] = *x:* aesacras *X* ‖ agne *Z* ‖ uostę *X* uestū (*sq.* templum) *Z* ‖ 37 esse] *om. X* ‖ (§ 8) 38 de inceps *X* ‖ an *Z* ‖ 39 sol̃ *Π* ‖ 40 fuisse ς *nonnulli* (*Scheff. Vind.*) *g* ‖ existimat hos *Π* ‖ 41 eet docet. Deinde *QZ* ‖ (§ 9) 42 de inde *X* ‖ in ibi *Q* ‖ haberi *ZONY* ‖ 43 au*spicari *Y* ‖ 44 priusquam *Z* ‖ 45 referre *TY* ‖ aut infini aut infinite *X* aut infinita (*sq.* republica) *Q* ‖ 46 rę publica *x* ‖ 47 dissessionem *X pr.* dissensionem *Π* ‖ autires *Z* ‖ 48 singulosum *X pr.* ‖ singulas *Z* ‖

autem debere consuli gradatim incipique a consulari gradu. Ex
quo gradu semper quidem antea primum rogari solitum, qui prin-
ceps in senatum lectus esset; tum autem, cum haec scriberet,
novum morem institutum refert per ambitionem gratiamque, ut is
primus rogaretur, quem rogare vellet, qui haberet senatum, dum
10 is tamen ex gradu consulari esset. Praeter haec de pignore quo-
que capiendo disserit deque multa dicenda senatori, qui, cum in
11 senatum venire deberet, non adesset. Haec et alia quaedam id
genus in libro, quo supra dixi, M. Varro epistula ad Op-
pianum scripta executus est.
12 Sed quod ait, senatusconsultum duobus modis fieri solere,
aut conquisitis sententiis aut per discessionem, parum convenire
videtur cum eo, quod Ateius Capito in coniectaneis scrip-
13 tum reliquit. Nam in libro VIIII. Tuberonem dicere ait, nullum
senatusconsultum fieri posse non discessione facta, quia in omnibus
senatusconsultis, etiam in iis, quae per relationem fierent, discessio
esset necessaria, idque ipse Capito verum esse adfirmat. Sed
de hac omni re alio in loco plenius accuratiusque nos memini scribere.

QZXOΠNTY

49 incipi qua ea *Z* ‖ ex ạ quo *Y* ‖ 50 ante a *X pr.* ‖ rogar*i (e) *X* ‖ 51 senatu *X pr.* senatus (*propter* lectus, in *sc. non om.*) *Q* ‖ lectū (*propter* senatum) *Z* ‖ 52 is] us (*praec.* ut, *sq.* primus) *Z* ‖ 53 primum (*cf. lin.* 54) *ΠY* ‖ 54 consolari *X* ‖ (§ 10) Propt̃ *X* ‖ 55 in] *om. Y* ‖ 56 senatu *Π* ‖ venire] dicere *Z* ‖ nam adesset *Π* ‖ (§ 11) id] *om. Q* ‖ idpigen' (*cf.* pignore *lin.* 54) *Y* ‖ 57 genus] = *x:* g** (*s.* ***) *X* ‖ quos pradixi *X* quos praedixi *x* ‖ opianū *Q* Opinianum *f.* Opimium σ oppinianum *TY et sim.* ς *cf. lin.* 12 ‖ (§ 12) 60 conquesitis *TY* cū quisitis *Q* ‖ sententuis *X pr.* ‖ 61 at eius *X pr. T* ad eius *QZ* adeius *q* atius *Π pr.* aeius *N pr.* ‖ coniectanei *Z* collectaneis *TY* ‖ (§ 13) 62 VIIII] *h cf. ann. phil.* 85, 55 *sq. coll. cap. sq.* § 2 *et adn. ad* II 17, 8: .COlVIIII. *Q*, *ubi* COl *v. l. ad* coniectaneis (= col[l]ectaneis *cf. TY lin.* 61) *in archet. additam esse arbitror:* .CClVIIII. *q* CClVIIII *Z* CCLVIIII (. *OY*) *ONY* .CCLVIIII. *x in lac.* CC.LVIIII. *T* CC.LIX. *Π* ‖ *C. Ateii Capit. Coniect. fr.* 3 *p.* 116 *Huschk. IA*[4]; *inscriptum fuisse librum hunc nonum* de officio senatorio (*cf.* IV 10, 7 *sq.*) *perspexit m act. ant.* 1846 *p.* 876 *cf. m* 667 ‖ Tuberonem] = *X mg. cf. HPeter VHRR p.* CCCLVIII: tuueronem *ZOX* ‖ *Q. Aelii Tub. fr.* 1 *p.* 99 *Huschk. l. l.* ‖ 63 posse] *om. T* ‖ 64 his *QΠTY* ‖ ꝑ elationem *O pr. ΠN* pelationem *X* ꝑ lat(c *Q*)ionem *QZ* ‖ 65 ipse] *om. Z* ‖ esse] *om. Y* ‖ Sed*** de hac (hęc ?) *X* ‖ 66 re memini scribis alio *X* plenus *X pr.* ‖ memini scribere] = *O:* **memini scrib; (me *ut vid.*) *omg.* ‖

VIII.

Quaesitum esse dissensumque, an praefectus Latinarum causa creatus ius senatus convocandi consulendique habeat.

Praefectum urbi Latinarum causa relictum senatum habere 1
posse Iunius negat, quoniam ne senator quidem sit neque ius habeat sententiae dicendae, cum ex ea aetate praefectus fiat, quae non sit senatoria. M. autem Varro in quarto epistolicarum 2
quaestionum et Ateius Capito in coniectaneorum VIIII., ius esse praefecto senatus habendi dicunt; deque ea re adsensum esse Capito Varronem Tuberoni contra sententiam Iunii refert: Nam et tribunis, inquit, plebis senatus habendi ius erat, quamquam senatores non essent, ante Atinium plebiscitum.

QZXOΠN

VIII. (*lemm.*) 2 an] a *O pr.* ‖ paefectus *N* ‖ creat∗∗ *O pr.* relictus *coll.* § 1 λ ‖ uisse natus *X* ‖ *ipsum cap. ne nota quidem interpunctionis addita* (scribere p̄fectum *Q* scribere | p̄fectum *Z*) *cum praecedente coniungunt QZ* ‖ (§ 1) 5 Iunius] *libri fere omnes, ϰ emend.* I 19, *recte M. Iunium Gracchanum intellegens:* minus ς Mutius *e* ‖ *M. Iunii Gracchani* (*de potestatibus, ut cum ϰ statuendum esse videtur*) *fr. inc.* II (XI) *m de Iunio Gracchano* I *p.* 47 *sq., fr.* 15 *h de L. Cinciis p.* 105 ‖ fit *Z* ‖ neq̃ius *X* ‖ eius (*praec.* e) *Π* ‖ 7 sit∗ (e) *X* ‖ senator iā autem *Z* ‖ (§ 2) in] *om. Z* ‖ quarto] = .IIII. *Q rell.:* .IIII.^{or} *q* ‖ epl̄arū *Π* ‖ *Varr. epist. quaest. lib.* IV *fr. p.* 196 *Bip.* ‖ 8 at eius *X pr. O* ad eius *QZ* adeius *q* ‖ coniectabeorum *X* ‖ VIIII] *h l. c.* 7 § 13 *l.:* COlVIIII. *Q* CClVIIII. *Z* CCLVIIII (. *O*) *XON* .CCLIX. *Π* ‖ *C. Ateii Capit. Coniect. fr.* 4 *Huschk. l. l. cf. m* 651 *atque Dirksenium l. ab eo l. coll. Frederkingio philol.* 19, 654 *sq. cum m p.* 655, 3 *adn.* ‖ 9 .Ius *QZ* ‖ praefectus (*post* ius *et ante* senatus) *Π* ‖ ad sensū *QZ* ‖ 10 esse se Capito *P Wesseling observat. var.* I 16 *p.* 48 *sq. Frotsch.* ‖ Capito Varronem] h^e, *ab Huschkio receptum, a τ RStR*² II 201¹ *tacite, ab HPetero VHRR p.* CCCLVIII *expresse probatum:* capitonem ‖ tuueroni *ZX pr. O* ‖ 11 tribunus *ZX* tribunos *Q* ‖ 12 iuserat quaquā *X* ‖ 13 ple bi sci tum (*tamquam unicum voc. in lin. libri extr.*) *O* ‖

Explic̃ lib̃ XVI'. Incipiunt Capitul̃ | lib̃ XVII. ⁊ Cap ·I· | Septimo decimo ɔmentario hec insunt *Post lemmatum indicem* Lib̃ XVII. Incip̃ ⁊ Cap̃ ·I· *Q* Explicit lib ·XVI· (*rubr.*) Septimo decimo commentario hec insunt (*sq. sine distinct. nota lemm. cap.* I); *fol. inseq. m. rec. supscr.*

Lib. XVI. In lib. impress. XV. *Post lemmata* Incip̃. lib̃. VIIX. (*sic rubr.*) *Z* AGELLII NO|CTIV̄ ATTICARV̄ LIB̄. XV. EXPLIC̄.|INCIP̄. XVI ; | XV̊I CŌMENTARIO HAEC|INSVNT *Post lemmata lib.* XV *cap.* I *sine inscr. inc. X* .A. GELLI NOCTIV̄ ATTICAR: | LIBER SEXTVS DECIMVS| EXPLICI|TVS ‖ INCIP. LIBER XVII FELIC. | SEPTIMO DECIMO COMMENTARIO | HAEC INSVNT *Post lemm. una lin. vac., cui m. rec. inscr.* Liber XV. *O* Agellii noctium Atticarum liber XVI explicit'. Incipit liber XVII. feliciter. Septimo decimo cōmentario ħ insunt *Post lemmata* Incipit LIBER SEPTIM' .X'. *Π* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XVI. EXPLICITVS. | SEPTIMO. DECIMO. COMMENTARIO. HAEC. INSVNT. *Post lemm.* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XVII. INCIPIT. FELICITER. *N* ‖

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER QVINTVS DECIMVS.

I.

Quod in Quinti Claudii annalibus scriptum est, lignum alumine oblitum non ardere.

Declamaverat Antonius Iulianus rhetor praeterquam sem- 1
per alias, tum vero nimium quantum delectabiliter et feliciter.
Sunt enim ferme scholasticae istae declamationes eiusdem hominis
eiusdemque facundiae, non eiusdem tamen cotidie felicitatis. Nos 2
ergo familiares eius circumfusi undique eum prosequebamur domum,
cum inde subeuntes montem Cispium conspicimus insulam quan-
dam occupatam igni multis arduisque tabulatis editam et propinqua
iam omnia flagrare vasto incendio. Tum quispiam ibi ex comi- 3
tibus Iuliani: 'magni', inquit, 'reditus urbanorum praediorum, sed
pericula sunt longe maxima. Si quid autem posset remedii fore,
ut ne tam adsidue domus Romae arderent, venum hercle dedissem

---

QZXOΠNTY

LIB. XV Cap. I. *Exstat in TY* ‖ (§ 1) 6 Sunt—felicitatis] *om. TY* ‖ ***(*s.* ****)clamationes *X pr.* ‖ (eiusdem hominis) σ ‖ 7 factū die *QZ* ‖ (§ 2) Nos] *om. Q i* ‖ 8 circunfusi *N* ‖ cū pseq̄bamur. Domum cū *Q* ‖ prosequebantur *X pr.* ‖ 9 tum *q* ‖ .Cumde inde *X* ‖ deinde *OΠNTY* ‖ Cispium] *Ph. Beroaldus annotatt. in Gell.* (*Gruteri lamp.* I 225); *ed. Ascens. a.* 1511: caspium (= *ed. Ph. Beroaldus Bonon. a.* 1503) ‖ 10 occupa*tā *X* ‖ tabulantis *Z* ‖ edictam *X* edita *Y* ‖ ꝑpinquā. iam omia *Q* ‖ 11 incendia *Q* ‖ (§ 3) 12 :'magni'] *om. Z* ‖ redditus *Π* ‖ preditorum *Z* ‖ 13 fore] ferri *Ph. Rubenius elect.* II 17 *p.* 63; *Oiselius* ‖ 14 arderent **|*enū *X pr.* ‖

4 res rusticas et urbicas emissem'. Atque illi Iulianus laeta, ut mos eius fuit, inter fabulandum venustate: 'si annalem', inquit, 'undevicesimum Q. Claudi legisses, optumi et sincerissimi scriptoris, docuisset te profecto Archelaus, regis Mitridati praefectus, qua medella quaque sollertia ignem defenderes, ut ne ulla tua aedificatio e ligno correpta atque insinuata flammis arderet'.

5 Percontatus ego sum, quid esset illud mirum Quadrigarii.

6 Repetit: 'In eo igitur libro scriptum inveni, cum obpugnaret L. Sulla in terra Attica Piraeum et contra Archelaus regis Mitridati praefectus ex eo oppido propugnaret, turrim ligneam defendendi gratia structam, cum ex omni latere circumplexa igni foret, ardere non quisse, quod alumine ab Archelao oblita fuisset'.

7 Verba Quadrigarii ex eo libro haec sunt: Cum Sulla conatus esset tempore magno, eduxit copias, ut Arche-

---

QZXOΠNTY

15 rusticias *T* ‖ (§ 4) Atque] = φ: Adquę *Π* Atqui *N* ‖ iudianus *X pr.* ‖ 16 interfabulatur *Q* (*Longolius et sic s.* interfatur λ) interfabulatus *i* interfatus *ECAOtho* ‖ 17 reditus unde uicesimum (reditus *post prius* inquit *lin.* 12 *h. l. perperam repetito*) *X* uicesimum *T* ‖ unde uicesimumq; claudii *Y* ‖ Q.] *om. T* que *X* q; *Z* ‖ claudii *QO pr. ΠT* cladi *X* ‖ legisses] = *Y m. rec.*: legisse *Y* ‖ optimi *ZΠTY* ‖ 18 regis] *om. TY* ‖ mit idati *X pr.* mithridati *QONT* mythridati *Π* metridati *Y* ‖ 19 qua] que (*ex sq.* quaque *petitum*) *Z* ‖ medela *QZΠNTYx* medellae φ ‖ ne] ue *Q* ‖ 20 edificia *Y* ‖ atque *om. Y* ‖ flamis *Q* ‖ (§ 5) 21 percunctatus *QΠTY* pcvntat' *x* percognat' *Z* ‖ quadrigarũ *O* ‖ (§ 6) 22 *distinctionem inter* repetit *et* in *del. q* ‖ *In usum suum haec convertit Amm. Marc.* XX 11, 13 *cf. Herm.* 8, 278 ‖ 23 atica *X* ‖ pireum pyreum (*v. l. in verb. ord. recepta*) *X* pyreum *TYx* pyraeum *Π* piraeeum φ piracū *Q* ‖ mithridati *XOΠNT* mithridatis *O m. rec.* ‖ 24 praefectus qua medela ex (*cf. lin.* 19) *Π* ‖ lignea *Y* ligne ac *Z* ligneam ac *Q* ‖ 25 cum] *om. QZ* ‖ 26 quisse] = *x*: quiq; *X* ‖ a lumine *T* albumine *RTitius loc. controv.* I 19 *p.* 23 *sq.*, *at cf. Yvonem Villiomarum* (*IScaligerum*) *in loc. controv. RT. animadv. lib.* (*ed. Commelin. a.* 1597) *p.* 28 *ipsumque fere Titium assertionis* I 19 *p.* 30 *sq.* ‖ ab] *om. Π* ‖ (§ 7) *Q. Claudii Quadrig. ann. lib.* XVIIII *fr.* 81 *p.* 233, *p.* 149 *ed. min. HPet.* ‖ 27 ex] *om.* φ ‖ Cum] *QZ* (*PLambecius prodr. p.* 71): tum (= *Lipsius l. infra l., vg.*) ‖ 28 esset] *Q* (*Lambecius*): est et (= *Lipsius virgula post* est *posita, post* magno *om.; vg., virgula post* magno *om.*) ‖ tempo ϛ (*Linc.*), *unde* impete *i* opere *Lipsius Poliorcet.* II *dial.* IIII *p.* 92 *mg.*[2] *Antverp.* 1599; *MRaderus ad Curt.* IV 6, 11 *p.* 199 *ed. Snakenb.* ‖

lai turrim unam, quam ille interposuit, ligneam incenderet. Venit, accessit, ligna subdidit, submovit Graecos, ignem admovit; satis sunt diu conati, numquam quiverunt incendere, ita Archelaus omnem materiam obleverat alumine, quod Sulla atque milites mirabantur, et postquam non succendit, reduxit copias.

II.

Quod Plato in libris, quos de legibus conposuit, largiores laetioresque in conviviis invitatiunculas vini non inutiles esse existimavit.

Ex insula Creta quispiam aetatem Athenis agens Platonicum 1
sese philosophum dicebat et viderier gestibat. Erat autem nihili 2
homo et nugator atque in Graecae facundiae gloria iactabundus
et praeterea vini libidine adusque ludibria ebriosus. Is in con- 3
viviis iuvenum, quae agitare Athenis hebdomadibus lunae sollemne nobis fuit, simulatque modus epulis factus et utiles delectabilesque sermones coeperant, tum silentio ad audiendum petito loqui coeptabat atque id genus vili et incondita verborum caterva hortabatur omnes ad bibendum, idque se facere ex decreto Platonico praedicabat, tamquam Plato in libris, quos de legibus composuit,

---

QZXOΠNTY

29 interposuit] = *t:* imposuit *Π Vat.* 3452 φ inposuit *SGerm.* '*an* interea posuisset?' *HPeter ed. min. p.* XVI in tēpe (*cf. lin.* 28) *T* ‖ 31 grecōs (s *in ras.*) *Q* ‖ ammouit *T* ‖ satis] *om. Z* ‖ 32 ita] Item *Q* idem *Salmasius* ‖ 34 redduxit *O* ‖

II. *Numerum* II *in mg. bis ad lemmatis lin. utramque adscr. Z. Exstat in TY,* §ⁱ 7 *pars in excerpt. Bruxell.* (*v.* XIV 5 *init.*). *Inde a* § 3 *extr. adhibuit, a* § 5 *verbotenus fere descripsit Macr. Sat.* II 8, 4—9, *eumque inde a* § 4 *capitis Gelliani excerpsit Io. Saresb. Polycr.* VIII 10 *p.* 259 *sq. G.* ‖ (*lemm.*) 2 libis *Q pr.* ‖ conposuit] scripsit *Π* ‖ leticioresq; *Q* ‖ 3 inuitantiunculas *Z* ‖ intiles; *X* ‖ esse existimavit] *om. X* ‖ (§ 1) 4 chreta *T* reta *N* ‖ "agens "athenis *Π* ‖ platoni cum *Q pr.* ‖ platonicum philosophum "esse 'se *O* ‖ 5 sese] esse *ZΠ* esse se *NTY cod. Torn.* ‖ uideri ergestibat *X pr.* ‖ gestiebat *QT O m. rec.* gestabat *Z* ‖ (§ 2) autem] enim *XY* ‖ 6 in] *om. X* ‖ 7 ludybria *X* ludribria *Y* ‖ ebriosusus; is *Q* ‖ (§ 3) 8 hebdomadibus] *o:* ebdomadibus ‖ 9 simul* atque (;) *spscr.* .i. postquam *X* ‖ modis (*sq. sc.* epulis) *Q* ‖ 10 silentia *X pr.* silentiū *T* ‖ petito] = *x, in* petita *antea a se mutatum X* ‖ 11 atque igenus *X* ‖ incondita uerborum condita caterua *Q* ‖ uerbarum *X pr.* ‖ 12 adbibendum *X pr.* adhibendum *Q pr.* ‖ p̄dicebat *TY* ‖ 13 Plato] *om. ZT* ‖

laudes ebrietatis copiosissime scripsisset utilemque esse eam bonis ac fortibus viris censuisset; ac simul inter eiusmodi orationem crebris et ingentibus poculis ingenium omne ingurgitabat, fomitem esse quendam dicens et ignitabulum ingenii virtutisque, si mens et corpus hominis vino flagraret.

4 Sed enim Plato in primo et secundo de legibus non, ut ille nebulo opinabatur, ebrietatem istam turpissimam, quae labefacere et inminuere hominum mentes solet, laudavit, sed hanc largiorem paulo iucundioremque vini invitationem, quae fieret sub quibusdam quasi arbitris et magistris conviviorum sobriis, non in-
5 probavit. Nam et modicis honestisque inter bibendum remissionibus refici integrarique animos ad instauranda sobrietatis officia existumavit reddique eos sensim laetiores atque ad intentiones rursum capiendas fieri habiliores, et simul, si qui penitus in his adfectionum cupiditatumque errores inessent, quos aliqui pudor reverens concelaret, ea omnia sine gravi periculo, libertate per vinum data detegi et ad corrigendum medendumque fieri oportuniora.

6 Atque hoc etiam Plato ibidem dicit, non defugiendas esse neque respuendas huiuscemodi exercitationes adversum propul-

---

QZXOΠNTY

14 laudis *Z* leges *cod. Torn.* ‖ aebrietatis *X* ‖ 15 eius moderationem *ZΠ* ‖ 16 s; (*ex* crebris *ascito* s) *Z* atque *Π* ‖ omne ingenium *XNT* ‖ 17 quaedam *X* q̃dam *Q primae litt.* e *spscr. q* ‖ ignitabulum] *Macr. BP, h cf. Plat. legg.* II 666 *AC;* 671 *B:* incitabulum (ἅπαξ λεγόμενον) *libri atque inde, ut arbitror, nonnulli codd. dett.* (*AS ap. Ian.*) *Macr.* ‖ 18 flaglaret *Q* ‖ (§ 4) *Plato legg.* I *p.* 637 *A sqq.;* 647 *E sqq.;* II 666; 671 *B sq.* ‖ 19 et in secundo *X* ‖ 20 aebrietatem *X* ‖ turpissimamq; labefacere *Z* ‖ 21 han *X pr.* ‖ 22 largitiorem *Z* largiciorem *Q* ‖ poculo *Π* ‖ iocundioreq; *Y* ‖ ui* *Q pr.* ‖ 23 abitris *Y* ‖ arbitrisset (*in mg.* ·/·) *Z* ‖ conuiuorum *QY* ‖ (§ 5) 24 et] *om. TY* ‖ 25 existimauit *QZXTY* ‖ 26 letiores *QX* lectiores *Z* ‖ 27 hiis adfectione *Z* ‖ 28 cupiditatumque *X* ‖ quos celaret alioquin (alloqui *B;* alioqui *et* alios *v. l. ap. Io. Sar.*) pudor reuerens *Macrobius* ‖ aliquis *ZXO m. rec., cod. Torn. litt.* s *in fine supraposita* '*forsan* alioqui' *mg. ed. Torn.* ‖ 29 conceleret *Z* non celaret *X* celaret *Y* ‖ sinegaui *X pr.* ‖ (§ 6) 32 etiam hoc *TY* ‖ ibi*dem *X* ‖ diffugiendas *libri Macrobiani* ‖ 33 exercitationis *T pr.* exerrationes *Lipsius elect.* I 7 ‖ adversum—violentiam] *fort.* '*a glossa insitum*' *putat Lipsius l. l.* ‖

sandam vini violentiam neque ullum umquam continentem prorsum ac temperantem satis fideliter visum esse, cuius vita victusque non inter ipsa errorum pericula et in mediis voluptatum inlecebris explorata sit. Nam cui libentiae gratiaeque omnes conviviorum 7
incognitae sint quique illarum omnino expers sit, si eum forte ad participandas eiusmodi voluptates aut voluntas tulerit aut casus induxerit aut necessitas compulerit, deleniri plerumque et capi, neque mentem animumque eius consistere, sed vi quadam nova ictum labascere. Congrediendum igitur censuit et tamquam in 8
acie quadam cum voluptariis rebus cumque ista vini licentia comminus decernendum, ut adversum eas non fuga simus tuti nec absentia, sed vigore animi et constanti praesentia moderatoque usu temperantiam continentiamque tueamur et calefacto simul refotoque animo, si quid in eo vel frigidae tristitiae vel torpentis verecundiae fuerit, deluamus.

QZXOΠNTY

34 vini] uim *Π* ‖ illum *Macr. B pr.* ‖ 35 ac] aut *Macr.* ‖ cui *Macr.* ‖ vita] uisum (*iteratum*) ipsa (*ex proxime sq. petitum*) *Q* ‖ victusque] *om. Macr.* ‖ 36 uoluptatibus (*ad* mediis *relatum*) *Y* ‖ incelebris *X pr.* ‖ (§ 7) 37 c̄uiuoꝝ *X* ‖ 38 expressit *Z SGerm. Vat.* 3452 ‖ Expers sum si cum (?) forte—compulerit (*lin.* 40) *exhibet excerpt. Brux.* ‖ eum] cum *QY cf. adn. praec.* ‖ 39 uoluntates (*propter sq.* voluntas) *Π* ‖ uoluptas (*propter praec.* voluptates) *Macr. P pr.* ‖ 40 autme cessitas *X* ‖ impulerit mox deleniri (deliniri *p*) et capi *Macr.* ‖ deliniri *QXT* ‖ 41 eius animumque *Macr.* ‖ ɔsisteres (*sq. sc.* sed) *Q* consistere∗ *Macr. B* subs∗istere (t) *eiusd. P* ‖ sed vi] *om. X* et in *Z* ‖ sed vi—labascere] *om. Macrobius* ‖ 42 labescere *XY* ‖ labascere ɔgrediendum. Igitur *QZ* ‖ (§ 8) tãq̃ *X pr.* ‖ 43 quaṇdā *X* ‖ ita *Q pr.* ‖ 44 cōmunis *X pr.* ‖ decernendum ait; aduersum *X* ‖ adversus *Macr.* ‖ fuga non *Π* ‖ nec absentia simus tuti *Macr.* ‖ 45 et] *sup. lin. add. z* ‖ moderatioque *X pr.* ‖ 46 continentiamque] = *q*: continentiam∗∗ (*s.* ∗∗∗) *Q* ‖ tueamur te (*ex v. l.* tueamur *ortum*) .Et *Q* ‖ 47 refetoque *Q* refactoque *X* refectoque *q* (*v. l. ap. Sar.*) *idemque certe voluit* refæcto *corrigens x* ‖ frigidię tristicię *Y* ‖ 48 uerecondie *Q* ‖ diluamus *Π Macr.* deluamur *N et sic aut* diluamur σ (mur *ad* diluamus *notatur in* φ, *neque aliud quid indicatum fuerit in* σ, *ex quo* deluamur *affert i*) abluamus *Io. Sar.* ‖

III.

Quid M. Cicero de particula ista senserit scripseritque, quae praeposita est verbis 'aufugio' et 'aufero'; et an in verbo 'autumo' eadem istaec praepositio esse videri debeat.

1 Legimus librum M. Ciceronis, qui inscriptus est orator.
2 In eo libro Cicero, cum dixisset, verba haec 'aufugio' et 'aufero' composita quidem esse ex praepositione 'ab' et ex verbis 'fugio' et 'fero', sed eam praepositionem, quo fieret vox pronuntiatu audituque lenior, versam mutatamque esse in 'au' syllabam coeptumque esse dici 'aufugio' et 'aufero' pro 'abfugio' et 'abfero',
3 cum haec, inquam, ita dixisset, tum postea ibidem super eadem particula ita scripsit: Haec, inquit, praepositio praeter haec duo verba nullo alio in verbo reperietur.

4 Invenimus autem in conmentario Nigidiano, verbum 'autumo' compositum ex 'ab' praepositione et verbo 'aestumo' dictumque intercise 'autumo' quasi 'abaestumo', quod significaret
5 'totum aestumo', tamquam 'abnumero'. Sed, quod sit cum honore

---

QZXOΠNTY

III: IIII *in lemm. Z. Exstat in TY. Vsus est hoc cap. Macrobius de diff. et soc. Gr. Latinique verbi cf. exc. Paris.* V 600, 17 *sqq., exc. Bob. p.* 632, 6 *sqq.;* 637, 19 *sqq. K., quod Eichenfeldius (anal. Vind. p.* 149, e), *et Keilius indicaverunt, exposuit GFCSchoemann comm. Macrob. Lips. (diss. Gryph.)* 1871 *p.* 39 *sq. cf. k* 56 ‖ (*lemm.*) 2 ista] *om. Π* ‖ scripseritquequȩ *x* scripseritqueque *X* ‖ preposita sunt ē. uerbis (*lin. sup.* e *addidisse vid. q*) *Q* ‖ 3 aufigio *X pr.* ‖ istaec] *h:* ista haec (hec *Q*) *rell.* ista *Π* ‖ (§ 1) 5 M.] *om. XOΠN* ‖ (§ 2) 7 p̃p*sione (ci *superscr.*) *q* p̄cessione *Q* ‖ 8 *Cic. or.* 47, 158 ‖ eam] = *x:* eam in *X* ‖ quo] = *q:* qđ *Q* ‖ 9 mutatatā q; *Q* ‖ 10 aufigio *X pr.* ‖ abfere *X pr.* ‖ (§ 3) 11 haec] *om. TY* ‖ postea ea *Π* ‖ 12 Haec] quae *Cicero* ‖ ppsitio *Z* ‖ 13 nulla (*propter* verba) *X pr.* ‖ reperietur] = *xn:* repperietur *Q pr. ZΠY* reperitur *N, v. l. ap. Cic.* perietur *X* ‖ (§ 4) *P. Nigidii Fig. comm. gramm. lib. inc. fr. Rutgers. VL* III 16 *p.* 266 *sq.* ‖ 15 auṭtumo *X* ‖ ab] *e* (*cf.* § 2; 8, *exc. Macr. p.* 600, 20; 632, 7; 637, 21): eau *N* au *n rell.* ‖ aestimo *T* estimo *Q* ‖ 16 abaestimo *T* abestimo *Q* ab aestumo *OY* ‖ 17 aestimo *T* estimo *Q* ‖ tamquam abnumero (ab numero *ZONY*)] sicut abnumero idem est et numero *exc. Macr. p.* 600, 21; sicut abnumero idem esse quod numero *p.* 637, 20; *num ap. G. post* abnumero *propter* ὁμοιοτέλευτον *excidit* idem est quod numero, *quod maxime ad verba Macrobiana accederet? exspectares potius* totum numero *vel* significat totum numero ‖ (§ 5) honorre *X* honere *O pr. x* onere *Π* ‖

multo dictum P. Nigidii, hominis eruditissimi, audacius hoc
argutiusque esse videtur quam verius. 'Autumo' enim non id 6
solum significat: 'aestumo', sed et 'dico' et 'opinor' et 'censeo',
cum quibus verbis praepositio ista neque cohaerentia vocis neque
significatione sententiae convenit. Praeterea vir acerrimae in studio 7
litterarum diligentiae M. Tullius non sola esse haec duo verba
dixisset, si reperiri posset ullum tertium. Sed illud magis inspici 8
quaerique dignum est, versane sit et mutata 'ab' praepositio in
'au' syllabam propter lenitatem vocis, an potius 'au' particula sua
sit propria origine et proinde, ut pleraeque aliae praepositiones
a Graecis, ita haec quoque inde accepta sit; sicuti est in illo
versu Homeri:

Αὐέρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,

et:

Ἄβρομοι, αὐίαχοι.

IV.

Historia de Ventidio Basso, ignobile homine, quem primum de Parthis triumphasse memoriae traditum est.

In sermonibus nuper fuit seniorum hominum et eruditorum, 1
multos in vetere memoria altissimum dignitatis gradum ascendisse

---

QZXOΠNTY

18 pnigidii *Q* ‖ (§ 6) 19 Automo *T* ‖ id *Q vel potius, ut vid., q* ‖ 20 aestumo] *T:* estumo *ZY* estimo *Q om. XOΠN* ‖ *primum* et] *om. T* ‖ 21 *prius* neque] ne *Y* ‖ 22 significationē *X pr.* ‖ sententia *ZX pr.* ‖ (§ 7) acerrone *X* acer rome *x* ‖ in studio in *T* ‖ 23 diligentiae] *VAcidalius ad Vell. Pat.* I 7, 4: *Vell. lect. Patav.* 1590 *p.* 8 *sqq.* (*PScriverius, Salmasius, g cf. i,* μ *app. crit. ad disp. de Asconio Ped. p.* 29, 6; *adv. crit.* II 611): licentiae (licentie *T* licencie *Q*) *libri* scientiae *altera Scriverii coni.* ‖ haec] *om. Y* ‖ 24 repperiri *QZO* ‖ (§ 8) 25 versane sit] 14 *fere litt. spat. vac. rel. om. Y* uersa ue sit *ZT* ‖ 26 p̃t̃ laenitatem *X* ‖ au] aut *X* ‖ *Hom. Il.* I 459 ‖ GR̓. *QT* ‖ 30 aΥEPΥCa *Z* ‖ KMECΦaξaN *Z* KEC|ΦaξaN *X* ‖ KΛΥ *Y* ‖ EΔCIPaN *Z* EΔETPaN *X* ‖ 31 eT *Z:* KaI *XΠNY Vrb.* ‖ *Hom. Il.* XIII 41 ‖ 32 aBPO MOΥ *X* ‖ aΥaXOI *Z Vrb.* ‖

IV: V *in lemm. Z. Exstat in TY: epigr.* § 3 *lin.* 28 *sqq. exhibent excerpta Bruxell.* (*cf.* XIV 5 *init.*) ‖ (*lemm.*) 2 ignobile] *QZ cf. Neue Formenlehre* II² 31 *sq.; Bücheler lat. Decl. p.* 51, *p.* 100 *ed. W:* ignobili ‖ partis *QZ* ‖ 3 memoria *Π* ‖ (§ 1) 4 senior *Y* ‖ 5 ueteri *TY* ‖

2 ignobilissimos prius homines et despicatissimos. Nihil adeo de quoquam tantae admirationi fuit, quantae fuerunt, quae de Venti-
3 dio Basso scripta sunt. Eum Picentem fuisse genere et loco humili et matrem eius a Pompeio Strabone, Pompei Magni patre, bello sociali, quo Asculanos subegit, captam cum ipso esse; mox triumphante Pompeio Strabone eum quoque puerum inter ceteros ante currum imperatoris sinu matris vectum esse; post, cum adolevisset, victum sibi aegre quaesisse eumque sordide invenisse conparandis mulis et vehiculis, quae magistratibus, qui sortiti provincias forent, praebenda publice conduxisset. In isto quaestu notum esse coepisse C. Caesari et cum eo profectum esse in Gallias. Tum, quia in ea provincia satis naviter versatus esset et deinceps civili bello mandata sibi pleraque inpigre et strenue fecisset, non modo in amicitiam Caesaris, sed ex ea in amplissimum quoque ordinem pervenisse; mox tribunum quoque plebi ac deinde praetorem creatum atque in eo tempore iudicatum esse a senatu hostem cum M. Antonio; post vero coniunctum patribus non pristinam tantum dignitatem reciperasse, sed pontificatum ac

---

QZXOΠNTY

6 ignobilissimos—quoquam] *in mg. add. O* ‖ prius—despicatissimos] *post* ignobilissimos *om. Q* ‖ prius—quoquam] *in mg. add. N* ‖ despeccatissimos *X* despectissimos *x* ‖ (§ 2) adeo tamen de (*X ex sil.?*) *e* ‖ 7 tantae] = *x:* ante *X* ‖ admirationis *X pr.* āmirationis *TY* ‖ uenditio *T* ‖ (§ 3) 9 matre a (*om.* eius) *Y* ‖ apompeio *Z* opompeio *X pr.* ‖ ponpeio *Q* ‖ pom(*s.* pō)peii *XTY* ponpeii *Q* ‖ 10 sociali Quo *X* ‖ aesculanos *OΠNT* esculanos *ZYq* escula nos *Q* ‖ catam (*p über *t*; ˜ *ut vid.*) *X* ‖ 11 trihūphante *Z* ‖ ponpeio *Q* pomeio *Z* pompoeio *X pr.* ‖ 12 sinu] = *x:* **inu (* über u) *X pr.* ‖ adoleuisse *T* ‖ 13 aegere *X pr.* ‖ 14 conprandis *Q pr.* cōprandis *X pr.* cōpanď *Y* confricandis *vel* curandis *Scriverius, Oiselius* ‖ uehiculisq; magistratibus *Z* ‖ uehicula magistratibus ... conduxisse *Scriverius, Oiselius* ‖ quae] *om. XOΠN* ‖ 15 cū dixisset *QZ* conduxisse *Πx* cōdixisse *q* ‖ . In] in *ZY* ‖ histo *X* ‖ 16 C.] *om. X:* G. (*s.* .G.) *TYq in ras.* ‖ cesaris *Y* ‖ esse] *om. Q* ‖ 17 quia****|in ea (in ea ?) *X* ‖ 17 gnauiter *o* ‖ 18 &de inceps *X* ‖ 19 amicciā *Y* ‖ 20 plebis *O m. rec.* ‖ acde inde *X* ‖ 21 cratum *Q pr.* ‖ in] *om. T* ‖ asenatŭ *Z* ‖ 22 ″.m. ″cū *Z* ‖ M.] *om. X* ‖ coniunctum patribus] *h:* coniunctis (iunctis *X*) patribus *libri fere omnes* conuictis partibus ς (*Havn.*), *non improb. c excurs. ad G. trias* (*Kil.* 1827) I, *opusc. p.* 72 *sq.* coniunctis partibus *e vg.* ‖ 23 pistrinā *T* ‖ recuperasse *Q O rec. xy* ‖

deinde consulatum quoque adeptum esse, eamque rem tam intoleranter tulisse populum Romanum, qui Ventidium Bassum meminerat curandis mulis victitasse, ut vulgo per vias urbis versiculi proscriberentur:

Concúrrite omnes aúgures, harúspices!
Porténtum invisitátum conflatum ést recens:
Nam múlas qui fricábat, consul fáctus est.

Eundem Bassum Suetonius Tranquillus praepositum 4
esse a M. Antonio provinciis orientalibus Parthosque in Syriam introrumpentis tribus ab eo proeliis fusos scribit, eumque primum omnium de Parthis triumphasse et morte obita publico funere sepultum esse.

V.

Verbum 'profligo' a plerisque dici inproprie insciteque.

Sicut alia verba pleraque ignoratione et inscitia improbe 1
dicentium quae non intellegant deflexa ac depravata sunt a ratione recta et consuetudine, ita huius quoque verbi, quod est 'profligo',
significatio versa et corrupta est. Nam cum ab adfligendo et ad 2
perniciem interitumque deducendo inclinatum id tractumque sit semperque eo verbo qui diligenter locuti sunt ita usi sint, ut

---

QZXOΠNTY

24 es*se (t) *X* ‖ intolleranter *ZXNY* ‖ 25 uenitidum *X pr.* ‖ 28—30 *Anth. Lat. lib.* II *ep.* CXXIX *t.* I *p.* 307 *Burm.; ep.* 773 *t.* I *p.* 246 *HM.* ‖ 28 aruspices *QΠT exc. Brux.* ‖ 29 oportentum *X* ‖ invisitatum] *Brouckhusius teste Burm.* (*Th. Bergk mus. phil.* 19, 605; *Aug. rer. gest. ind. p.* 110): inusitatum ‖ est. recens nam *ΠN* ‖ 30 mulas] *Q:* mulos ‖ qui fricabat mulos *NHeinsius* ‖ fabricabat *O pr. Yt exc. Brux.* fabricabit *T* ‖ (§ 4) *Suet.* π. Ῥώμης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ νομίμων καὶ ἠθῶν *ll.* II *fr. p.* 283 (*cf. p.* LXXIII) *Roth.; historiae cuius tit. inc. est rell.* 210 *p.* 355 *sq.* (*cf. p.* 469 *sqq.*) *Rffsch.* ‖ 32 partosque *Z* ‖ siriam *QZY* ‖ 33 introrumpentes *QTY* intro rumpentis *Z* ‖

V: VI *in lemm. Z.* *Adhibuit Non. s. v.* profligare *p.* 160, 23 *cf. ann. phil.* 85, 717; 718 *sq.* ‖ (*lemm.*) 2 proflico *Z* ‖ inpe (i *supra*) *Q* ‖ inciteq; *X pr.* ‖ (§ 1) 3 in scithia *Z* ‖ 4 dicentum *X pr.* ‖ 5 ita] *sup. lin. add. x* ‖ quoque huius *Π* ‖ (§ 2) 6 ab] *om. Z* ‖ 7 .Id *Z* ‖ 8 qui] qđ (*propter* verbo) *Z* ‖ diligenter] eleganter *Scriverius, Oiselius, at cf. ipsum Ois. et c l. cummaxime l.* II, *op. p.* 74, 1 ‖ ausi *Z* ‖ sunt (*ex praec.* sunt *iteratum*) *XΠ* ‖

'profligare' dicerent 'prodigere' et 'deperdere' 'profligatas'que
res quasi 'proflictas' et 'perditas' appellarent, nunc audio, aedi-
ficia et templa et alia fere multa, quae prope absoluta adfectaque
3 sunt, 'in profligato esse' dici ipsaque esse iam 'profligata'. Qua-
propter urbanissime respondisse praetorem, non indoctum virum,
barbasculo cuidam ex advocatorum turba, Sulpicius Apolli-
4 naris in quadam epistula scriptum reliquit. Nam cum
ille, inquit, rabula audaculus ita postulasset verbaque
ita fecisset: 'Omnia, vir clarissime, negotia, de quibus
te cogniturum esse hodie dixisti, diligentia et velo-
citate tua profligata sunt, unum id solum relictum est,
de quo, rogo, audias', tum praetor satis ridicule: 'An
illa negotia, de quibus iam cognovisse me dicis, pro-
fligata sint, equidem nescio; hoc autem negotium,
quod in te incidit, procul dubio, sive id audiam sive
non audiam, profligatum est'.

5 Quod significare autem volunt, qui 'profligatum' dicunt, hi,
qui Latine locuti sunt, non 'profligatum', sed 'adfectum' dixerunt,
sicuti M. Cicero in oratione, quam habuit de provinciis

QZXOΠN

9 edicerent (e *primo ex* e *extr. in* profligare *geminato*) *Z* ‖ profligere *recte fort. INOtt ann. phil.* 109, 835, 12 ‖ perdere *O pr.* ‖ *litt.* tasque res *in ras. Z* ‖ 10 quasi proflicta ꝑfligata depdita. s; perditas appellarent ∵ (*gloss. in verb. ord. inculcato, verbis* proflictas et *in* proflicta s; *divulsis*) *Z* quasi proflicta deperdita perditas appellarent *Q* ‖ profligtas *X pr. ON* ‖ *f.* deperditas *Ott l. l.* (cum sit profligatum perditum *etc. Nonius*) ‖ 11 ferme *Z* ‖ multaque prope *X* ‖ 12 inprofligato *x* inprofigato *X* ‖ (§ 3) 14 barbasculo] σς: baruasculo *QZXOΠN* Barbasculo *e* barbatulo ς (*Hafn.*), *Ald.*, *c l. l. p.* 77, 6 barbariusculo μ vasculo *Scriverius f.* babaecalo *NHeinsius in ep. ad Munckerum data: Burmanni syll. epp.* V 410 ‖ (§ 4) 16 ille] *om. Q* ‖ robula *X pr.* ‖ autaculus *Πx* aulaculis *X* ‖ audaculū sita *Q* audabu|lum sita *Z* ‖ 17 omniaq; (q; *ex* verbaque *iteratum*) *Z* oĩa q̃ *Q* ‖ de quibus—diligentia] *post* negotia *om. X, supscr. x* ‖ de quibus iam cognouisse medicis (*cf. lin.* 21) diligentie tue locitate (me dicis diligenti uelocitate *q*) *Q* ‖ 18 diligentie tue locitate *Z* ‖ 20 redicule *Z* ‖ 21 medicis *Q pr.* ‖ profligatas inte quidem *ZX pr.* ‖ 22 nescio] inte nescio *Z* ‖ 23 inte *Z* te *q* ‖ inodit *QZ* mordet *ut vid. q* ‖ (§ 5) 25 qui] qđ (*male ex praec. iteratum*) *Z* ‖ dicunt] = *in ras. et ad mg. x* ‖ hii *Z* ‖ 27 sicuti M.] = *x*: sicutim. *X* ‖

consularibus. Eius verba haec sunt: Bellum adfectum 6
videmus et, vere ut dicam, paene confectum. Item 7
infra: Nam ipse Caesar quid est quod in ea provincia
commorari velit, nisi ut ea, quae per eum adfecta sunt,
perfecta reipublicae tradat. Idem Cicero in oecono- 8
mico: Cum vero adfecta iam prope aestate uvas a sole
mitescere tempus est.

VI.

In libro M. Ciceronis de gloria secundo manifestum erratum in ea parte, in qua scriptum est super Hectore et Aiace.

In libro M. Tulli, qui est secundus de gloria, ma- 1
nifestus error est non magnae rei, quem errorem esse possit co-
gnoscere non aliquis eruditorum, sed qui tantum legerit Ὁμήρου
τὸ Η΄. Quamobrem non tam id mirabamur, errasse in ea re 2
M. Tullium quam non esse animadversum hoc postea correctum-
que vel ab ipso vel a Tirone, liberto eius, diligentissimo homine
et librorum patroni sui studiosissimo. Ita enim scriptum in eo 3
libro est: Apud eundem poetam Aiax cum Hectore con-

QZXOΠNTY

28 consularibus *X pr.* ‖ (§ 6) *Cic. de prov. cons. or.* 8, 19 ‖ 29 bene (*in mg.* ·/·) *Z pr.* ‖ (§ 7) *ibid.* 12 § 29 ‖ 30 quid' *Z* ‖ quod] cur *codd. Cic.* ‖ in ea] mea *Q pr.* in mea *Π* in *Cicero* (*Non. ed. Quich.*) ‖ 31 *post* adfecta sunt *in ras.* q̃ (*sup. lin.*) p eum|adfecta sunt *X* ‖ 32 tradit *Π* ‖ (§ 8) *Cic. oecon. fr.* 21 *p.* 978 *Or.*[2]; 17 *p.* 310 *M.* ‖ oeconomico] *lac. rel. om. Z* oeconomicis *Non.* ‖ 33 uvas] *om. Non.* uas φ ‖ uvas a sole] *e:* uasa sole *QZΠN* uasasol*e *X* ‖ uasa solemitescere tempus *O* ‖ 34 mitiscere *v. l.* (= *Harl. m. alt.*) *ap. Non.* ‖

VI: *ad calcem lemmatis* VII *Z. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 secundo] *om. QZ* ‖ erat ut in *QZ* ‖ 3 in] *om. Q* ‖ super] de *Π* ‖ haectore *X* ‖ (§ 1) 4 tullii *QZOΠN* ‖ que *X pr.* ‖ est] & *Q* = ⁊ *Π* ‖ 5 ″est ″error *Π* ‖ error est—quem] *ante* errorem *om. X* ‖ poscit *X* ‖ 6 aliquos (*ad* cognoscere *relatum*) *T pr.* ‖ OMHEOΥ *Z* ‖ 7 TOH *Z* TO* *X* TON *ΠNTx* ΓON *Y* ‖ (§ 2) .Quamobrem] quā ob rem *Y* ‖ tam admirabamur *Z* ‖ id] *om. X* ‖ 8 M.] in *Y* ‖ correptūq; *NY* correptū *T* ‖ 9 uel*abipso (l) *X* ‖ atirione *Q pr.* ‖ tyrone *ZX* tytone *T* cicerone *Π* ‖ 10 librū *X pr.* ‖ patrono (*propter* liberto *etc.*) *T* ‖ (§ 3) in eo libro scriptum *Z* ‖ 11 librū *X pr.* ‖ est apud *ONY* ‖ *Cic. de glor. lib.* II *fr.* 1 *p.* 989 *Or.*[2]; 9 *p.* 70 *B.-K.*, *p.* 331 *M.* ‖ *Hom. Il.* VII 89—91 ‖ poetam aiax *OY* paetamiax *Z* ‖ congredi*ens *X* ‖

grediens depugnandi causa agit, ut sepeliatur, si sit forte victus, declaratque, se velle, ut suum tumulum multis etiam post saeculis praetereuntes sic loquantur:

Hic situs est vitae iam pridem lumina linquens,
Qui quondam Hectoreo perculsus concidit ense.
Fabitur haec aliquis, mea semper gloria vivet.

4 Huius autem sententiae versus, quos Cicero in linguam Latinam vertit, non Aiax apud Homerum dicit neque Aiax agit, ut sepeliatur, sed Hector dicit et Hector de sepultura agit, priusquam sciat, an Aiax secum depugnandi causa congressurus sit.

VII.

Observatum esse in senibus, quod annum fere aetatis tertium et sexagesimum agant aut laboribus aut interitu aut clade aliqua insignitum; atque inibi super eadem observatione exemplum adpositum epistulae divi Augusti ad Gaium filium.

1 Observatum in multa hominum memoria expertumque est, senioribus plerisque omnibus sexagesimum tertium vitae annum cum periculo et clade aliqua venire aut corporis morbique gra-
2 vioris aut vitae interitus aut animi aegritudinis. Propterea, qui rerum verborumque istiusmodi studio tenentur, eum aetatis annum appellant ʽκλιμακτηρικόνʼ.

QZXOΠNTY

12 de pugnandi *ΠY* ‖ sepelliaťt *Y* ‖ 13 velle] utile *T* ‖ 14 sic loquantur] *om. N* ‖ locantur *Q* ‖ 15 *sqq. in AL recepit PBurmann lib.* I *n.* CVI (I *p.* 89); *n.* 60 (I *p.* 15) *HM.* ‖ 16 haetoreo *X* hectorei *Π* ‖ pclusus *Z* = *Franeq.* (*non* perculsus, *quod inde affert Burm. l. l.*) percussus *PPithoeus epigramm. et poem. vett.* (*ed. Par.* 1590) *praetermissor. p.* 482 ‖ 17 hoc *X ex sil.* ‖ (§ 4) 18 quo *Z* ‖ latinam linguam uertit *O* latinam uertit linguam *TY* ‖ 20 ut sepeliatur—sciat] *om. X* ‖ sepelliatur *Y* ‖ hectore de sepulchra *Q* ‖ 21 Aiax] *om. X ? ϛ part., e* ‖ scďe pugnandi *Q* ‖ de pugnandi *ZTY* ‖ cassa *X pr.* ‖ sit Aiax: Ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα—οὔποτʼ ὀλεῖται. (*versus Homerici supra l.*) ϛ *unus alterve* (*ante versus add.* Ὅμηρος - *s.* Homerus - ἐν τῷ Η) *e* (*add. in fine ut solent, versuum Homericorum versione Latina*) ‖

VII: VIII *post lemma Z. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 aetatis] = *q:* aetate (*sic*) *Q* ‖ 4 atque] = *x:* atq;|atq; *X* ‖ 5 Caium *N* iagum *Π* ‖ (§ 1) 7 plerūq; *X* ‖ 8 morbi μ, *at v. h*ʳᵃ 70 *sq.* ‖ 9 agratudinis *X pr.* ‖ (§ 2) 10 eum] cū *Z* ‖ 11 ΚΛΕΙΜaΚΤΗΡΙΚΟΝ *XON:* ΚaΕΙΜaΚΤΗΡΤΚΟΝ *Z* aΛΕΙΜaΚΤΗΡΙΚΟΝ *T* aaΕΙΜaΚΤΝΡΙΚΟΝ *Y* cleimacterion *Π* ‖

Nocte quoque ista proxima superiore, cum librum epistularum divi Augusti, quas ad C. nepotem suum scripsit, legeremus duceremurque elegantia orationis neque morosa neque anxia, sed facili hercle et simplici, id ipsum in quadam epistula super eodem anno scriptum offendimus, eiusque epistulae exemplum hoc est: 3

IX. Kal. Octobris.

Ave, mi Gai, meus asellus iucundissimus, quem semper medius fidius desidero, cum a me abes. Sed praecipue diebus talibus, qualis est hodiernus, oculi mei requirunt meum Gaium, quem, ubicumque hoc die fuisti, spero laetum et bene valentem celebrasse quartum et sexagesimum natalem meum. Nam, ut vides, κλιμακτῆρα communem seniorum omnium tertium et sexagesimum annum evasimus. Deos autem oro, ut mihi quantumcumque superest temporis, id salvis nobis traducere liceat in statu reipublicae felicissimo, ἀνδραγαθούντων ὑμῶν καὶ διαδεχομένων stationem meam.

QZXOΠNTY

(§ 3) 12 *a lin. litt. init.* N *rubra tamquam novum caput inc. T* ‖ Noctem *X pr.* ‖ *inde a* Cum *totum cap. descripsit A Weichert imp. Caes. Aug. scriptorum rell., epp.* IV *fr.* 18 *p.* 155 *sq.* ‖ 14 mor*sa *X pr.* ‖ 15 anxias (*propter sq.* s) *Z* ‖ facile *X pr.* ‖ 18 nono *Π* ‖ kl̃ *omnes* ‖ octobres *ON* octobr. *Y ex sil.* octob̉. *XΠT* ‖ 19 haue *ZON* ‖ migai *ZX* mígai *T* ‖ gaii *O pr. ut vid. Y* ‖ asellus] = '*v. c.*' *ap.* σ: agellus '*al. m.*' *ap.* σ assellus *XΠ* ocellus *Ph. Beroaldus ed. Bonon. a.* 1503 ‖ 20 desiderio *Q* ‖ a me] *om. Y* ‖ abest (. *T*) et *TY* abes et *q* abesset *QZ* ‖ 22 Gaium] = *x:* grauē *X* ‖ 23 fuistis peroletum (ꝑ oletū *Q*) *QZ* ‖ loetum *X pr.* ‖ ualente celebras sequar tum *X pr.* ‖ 25 ΚΛΕΙΜaΚΤΗΡa *XN* ΚaΙΜaΚΤΗΡa *ZOY* cleimactera *Π* ‖ .Cōmunem *Z* ‖ 26 d̃os an̉*oro (oro *in ras.*) *Z* ‖ 27 mihi] *om. QZ* ‖ id] ut *Z* ‖ 28 salvis] salusti' *Y* ‖ uobis *OΠNTY* ‖ statu] *om. T* ‖ staturei. p. *X pr.* ‖ 29 aΝΔΡaΓaΘΟΥΝΤω *ON* ‖ aΝΔΡaΓaΟΥΝΤωΝΜωΝ *Z* aΝΔΡaΓaΘΟΥΝΤωΥΜaΝ *Π* aΝΔΡaΓΕΟΥΝ|ΤωΥΜaΝ *X* ‖ ἀνδραγαθούντων— meam] *om. Y* .GR. *T* ‖ ΔΙaΔΕΧΟΜΕΝΟΝ *O pr. Π* ‖ 30 stationem meam] *om. Π* ‖

VIII.

Locus ex oratione Favoni, veteris oratoris, de cenarum atque luxuriae obprobratione, qua usus est, cum legem Liciniam de sumptu minuendo suasit.

1 Cum legeremus orationem veterem Favoni, non indiserti
viri, qua oratione * * * totum, ut meminisse possemus odio esse
2 hercle istiusmodi sumptus atque victus, perdidicimus. Verba
haec, quae adposuimus, Favoni sunt: Praefecti popinae
atque luxuriae negant cenam lautam esse, nisi cum
lubentissime edis, tum auferatur et alia esca melior
atque amplior succenturietur. Is nunc flos cenae

QZXOΠNTY

VIII: *numerum om. Z;* § 2 *ab init. usque ad voc.* habere *lin.* 18 *exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Favonii *v. d. in exempl. Salmasiano teste i ac sic tacite Mich. Virdungus comm. in Tac. Agr. ad calcem Agr. ed. MBernegger* (*Argent.* 1617) *p.* 137 (*M. scil. Favonii, Catonis Vticensis illius simiae, de quo cf. Drumann Gesch. Roms etc.* III 32 *sqq., Haakh in Pauly RE* III 437 *sqq.*) *prob. HMeyero ORF*[1] *p.* 184 *sqq., qui sententiam mutavit p.* 208 *et* 470[2], *AWestermanno hist. eloq. R.* § 70, 32 *p.* 218, *Fr. Ellendtio ed. Cic. Brut.*[2] *p.* 123; *intellegenda est lex Licinia-Pompeia sumptuaria a. u.* 699, *quam coss. Cn. Pompeius Magnus* II *et M. Licinius Crassus* II *promulgaverunt quidem, a qua tamen perferenda* - διανομοθετῆσαι - *monitu QHortensii destiterunt*): fauorini *libri* Fannii *PPithoeus* PAugurini *pessime i* ‖ orationis. (*ex* oratione *iterat.*) *Π* ‖ 3 obprobatione *Z* obprobriatione *X pr.* ‖ est] *** *Q pr.* ‖ cum] *om. QZ* ‖ suptū *X* sūpto *QZ* ‖ (§ 1) 5 veterem] *om. Vat.* 3452 *SGerm.* veteris *Scriverius* ‖ Favoni] *cf. lemm. lin.* 2: fauorini *libri; f.* (*post* m *in* ueterem) M. Favoni ‖ 6 qua oratione *** totum] *lacunam coll. lemmate sic fere expleturus* legem Liciniam de sumptu minuendo suasit, atque inibi locum invenissemus de cenarum atque luxuriae obprobratione, eum locum *h:* qua oratione totum (totam *O ex sil. ?*) *libri* quam orationem totam *e, vg.* qua oratione usus est, cum legem Liciniam de sumptu minuendo suasit, *** totum (locum *HIMüller symb. ad emend. scr. Lat.* II *p.* 14 = *Festschr. . . . des Fr. Werd. Gymn. zu Berlin* 1881 *p.* 40) h^e ‖ qua oratione totum ut meminisse possemus, — victus perdidicimus, verba haec, quae Favorini sunt, adposuimus *g* ‖ miminisse *Π* ‖ adio *Π* ‖ 7 ercle *X* ‖ atque—quae] *om. N add. n* ‖ (§ 2) Verba haec quae] uerbaq; *n PScriverius* verba quae *e* ‖ 8 Favoni] *cf. lemm. lin.* 2: fauorini *libri* (Favorini) *Scriverius* ‖ haec sunt *e* ‖ *M. Favonii fr. p.* 186 *sq. HM*[1], *Favorini fr. p.* 209 *sqq.*[2] ‖ 9 negan* *O* ‖ lauta *Q* ‖ nisi si cum *q* ‖ 10 lubendissime *X* libentissime *QZΠTY* ‖ ęsca *Tx* ‖ 11 succenturi (enturi *in ras. Z*) et uris (eturis *Z*) nunc *QZ* ‖ flosca|enae *Z* ‖

habetur inter istos, quibus sumptus et fastidium pro facetiis procedit, qui negant ullam avem praeter ficedulam totam comesse oportere; ceterarum avium atque altilium, nisi tantum adponatur, ut a cluniculis inferiore parte saturi fiant, convivium putant inopia sordere, superiorem partem avium atque altilium qui edint, eos palatum parum delicatum habere. Si proportione pergit luxuria crescere, quid relinquitur, nisi ut delibari sibi cenas iubeant, ne edendo defetigentur, quando stratus auro, argento, purpura amplior aliquot hominibus quam dis inmortalibus adornatur?

IX.

Quod Caecilius poeta 'frontem' genere virili non poetice, sed cum probatione et cum analogia appellavit.

Vere ac diserte Caecilius hoc in Subditivo scripsit: 1

QZXOΠNTY

12 suptus *Q pr.* ‖ 13 faceciis *ΠYx* faceciis|is *X* facetris *Z* facetis *Q, ubi ab hoc voc. alius librarii manus inc.* ‖ negantulam *Z* ‖ 14 comes seoportere *Q pr.* ‖ 15 opponatur *Y* ‖ a] ad *Z* ‖ aduniculꝭ *T* ad|uniculis *Y* ‖ 16 inferiori *N* ‖ 17 sordene *Q pr.* sorde *Z* ‖ 18 edint] *om. Y:* edunt *Tx* ‖ .Eos *Π* ‖ eis (*f.* eos *i*) palatum hebere *g* ‖ palatum parum delicatum habere] parum delicatum *post* palatum *facillime excidere potuisse ratus h:* palatum (paulatū *T pr.* palatim *Z*) habere *libri* (= σ) palatum non (*de* haud *cogitabat i*) habere *e, vg.* ‖ *in* habere *h. l. expl. TY* ‖ 19 pergit luxuria crescere] *QZ* (luxuria pergit crescere *ϰ*): crescit (*ex sq.* crescere *ortum*) luxuria crescere *XOΠN* ‖ 20 uti (*inter* nisi *et* delibari sibi) *ZXO* ‖ delibari] *q:* deliberari *QZ* delibrari *XOΠN* ‖ nee dendo *X pr.* ne ea dendo *Z* ‖ defatigentur *q* ‖ 21 quando] quem ad modum *HMeyer*[1] *l. l.* ‖ 22 aliquod *ZX* aliqua *tacite Scaliger ad Manil.* V *p.* 456 *ed.* 1600; *p.* 413 *ed.* 1655 '*an* aliquanto?' *HMeyer*[2] *l. l.* ‖ diis *QZΠ* ‖ dissimor|talib; *X* dissimilior|talib; *x* ‖

IX = *QZ in lemm., q in inscr. capitis, ubi* * (V) *Q* XVIIII *Z. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 potice *X pr.* ‖ s; com(con *Q*)probatione *QZ* ‖ 3 analogiũ *ut vid.* (*propter* cum) *X* ‖ (§ 1) 4 ac] *om. Q* ‖ disserte *T* ‖ hͤ (*i. e.* haec) *X* ‖ in] *om. XOΠN* ‖ *Caecilii Statii Hypobolimaei s. Subditivi fr.* V *p.* 49 *Ribb.*[2] *cf. Non. s. v.* frontem *p.* 204, 27, *qui tamen hos versus non hausit ex Gellio v. k* 35; *h ann. phil.* 85, 785; *satis corrupti exstant in florilegio cod. Mon.* 17210 *f.* 80 (*cf. praef.*), *unde descripsit LSpengel C. Caec. Stat. fr. p.* 27 ‖

Nam hi súnt inimici péssumi, fronte hilaro, corde tristi,
Quos néque ut adprendas néque uti dimittás scias.

2 Hos ego versus, cum de quodam istiusmodi homine sermones
3 essent, in circulo forte iuvenum eruditiorum dixi. Tum de grammaticorum volgo quispiam nobiscum ibi adsistens non sane ignobilis: ʻquantaʼ, inquit, ʻlicentia audaciaque Caecilius hic fuit, cum fronte hilaro, non ʻfronte hilaraʼ dixit et tam inmanem
4 soloecismum nihil veritus est?ʼ ʻImmoʼ, inquam, ʻpotius nos et quam audaces et quam licentes sumus, qui ʻfrontemʼ inprobe indocteque non virili genere dicimus, cum et ratio proportionis, quae ʻanalogiaʼ appellatur, et veterum auctoritates non ʻhancʼ,
5 sed ʻhunc frontemʼ debere dici suadeant. Quippe M. Cato in quinto originum ita scripsit: Postridie signis conlatis, aequo fronte, peditatu, equitibus atque alis cum

---

QZXOΠNTY

5 hii *Z* ‖ pessimi inimici *T* ‖ hilario (*ex v. l.* ri *et* ro *conflatum*) *Z* hylaro *X* ‖ 7 Quos neque uti dimittas scias neque autem ut adprehendas *FVFritzsche de Graecis fontibus Terenti* II (*Rost.* 1862) *p.* 7 ʻ*possis etiam* Quos neque ut adprendas tu scias neque ut mittas ... (*vel* dimittas . .)ʼ *CDziatzko in senario iambico septenario insidenti offendentes, quod ad ipsum Caecilium magis quam ad G. mihi videtur spectare* ‖ ut] *om. Y* aut *x* ‖ apprendas ϰ: ad(*s.* ap)pre(*s.* p̄)hendas *libri Gell. et Non. ceteri omnes* ad prebendas *Z* ‖ uti dimittas] *LSpengel l. l. p.* 28: ut dimittas *excerpt. Monac.* ut (aut *x*) mittas *libri Gell.* uitare *libri Non. fere omnes* ut uitare *eiusd. Vrb.* 308 ‖ (§ 2) 8 g with o above (*i. e.* ergo) *TY* ‖ uersus ego *ΠX* ‖ homine* (s *ut vid. cf. voc. sq.*) ‖ 9 ciculo *Z* ‖ eruditionū *Z* ‖ (§ 3) 10 assistens ibi *TY* ‖ īnobilis *Q* ‖ 11 audiciaq; *X* ‖ 12 hylaro *Y* ‖ hylara *Y* ‖ 13 soloecissimum *X* ‖ (§ 4) imo *Z* ‖ potius—audaces et quam] *post* inquam *om. Z* ‖ 14 fronte *Y* ‖ indocte queque *Z* ‖ 15 uirile *Z* ‖ cum] *om. Y* ‖ 16 anologia *O pr.* ‖ auctoritas *XON* ‖ 17 debere] *om. TY* ‖ suadebant *T pr.* ‖ (§ 5) M.] * (a ?) *X* ‖ *M. Porc. Cat. orig. lib.* V *fr.* 13 *p.* 26 *Iord.; fr.* 99 *p.* 86, *p.* 61 *ed. min. HPet.* ‖ in quinta *OTY* inquito *x* in pmo (i above) *QZ* ‖ 18 quinta origine *i* ‖ post tridie *ZΠ* Post tri die *Q* Postridiae *X* ‖ 19 p̄(p *x*)ditatu (e above) aequitibus atque alis *X* peditatu peditibus atque alis *Q* peditatu, velitibus, atque alis *i* peditatu atque alis (peditibus *in Q* et equitibus *in rell. pro gloss. ad* peditatu *et ad* alis *coll. Cincio ap. G.* XVI 4, 1; *Serv. ad VA* IV 121; IX 604 *habens*) *hᵉ* peditatu equitibusque alariis *ABormann lib.* I *fr.* 38 *p.* 10 *ed. Cat. orig. Brandenb.* 1858 ‖ alis] = σ:

hostium legionibus pugnavimus. Recto quoque fronte idem Cato in libro eodem dicit'.

At ille semidoctus grammaticus: 'missas', inquit, 'auctoritates 6
facias, quas quidem ut habeas posse fieri puto, sed rationem dic,
quam non habes'. Atque ego his eius verbis, ut tum ferebat 7
aetas, inritatior: 'audi', inquam, 'mi magister, rationem falsam
quidem, sed quam redarguere falsam esse tu non queas. Omnia', 8
inquam, 'vocabula tribus litteris finita, quibus 'frons' finitur,
generis masculini sunt, si in genetivo quoque casu eadem syllaba
finiantur, ut 'mons', 'fons', 'pons', 'frons''. At ille contra re- 9
nidens: 'audi', inquit, 'discipule, plura alia consimilia, quae non
sint generis masculini'. Petebant ibi omnes, ut vel unum statim 10
diceret. Sed cum homo voltum intorqueret et non hisceret et
colores mutaret, tum ego intercessi et 'vade', inquam, 'nunc et
habeto ad requirendum triginta dies; postquam inveneris, repetes
nos'. Atque ita hominem nulli rei ad indagandum vocabulum, 11
quo rescinderet finitionem fictam, dimisimus.

X.

De voluntario et admirando interitu virginum Milesiarum.

Plutarchus in librorum, quos περὶ ψυχῆς inscripsit, 1
primo, cum de morbis dissereret in animos hominum incidentibus,

---

QZXOΠNTY

aliis = *ZY* (*cf. adn. praec.*) ‖ 20 pugnavimus] *QZ:* pugnauit ‖ fronte] *om. Y* ‖ *Cato orig. lib.* V *fr.* 14 *Iord.*, 100 *HPet. ll. ll.* ‖ (§ 6) 23 facies (*propter praec.* auctoritates) *Z* ‖ ut habeas] non habeas (*propter sq.* non habes) *Z* ‖ 24 qua *T* ‖ (§ 7) his] *om. Y* hiis *QT* usus *Z* ‖ cū *Q* tu *Y* ‖ 25 tas *Π* ‖ 26 quam] dam *X pr.* ‖ falsum *ZTY* ‖ ēet (*sq. sc.* t) *TY* ‖ .tū *Y* ‖ (§ 8) 28 **generis *X* ‖ quoque] *om. TY* ‖ causu *Q* ‖ 29 fons] *Π: om.* ‖ (§ 9) renitens *T et in mg. iteratum x* ‖ 30 audi] = *q:* aut (i *propter sq.* inquit *om.*) *Z et, ni* aut̄ *ibi fuit, quod satis dignoscere non potui, Q* ‖ discipulo *X pr.* ‖ 31 sunt *ZΠ* sit *N* ‖ (§ 10) homines *O* ‖ 32 intorqueret hō uoltum *Q* ‖ intor queret *X* ‖ hiesceret *TY* disceret *X pr.* ‖ et] *post* hisceret *om. Q* ‖ 34 tringinta *X* ‖ (§ 11) 36 res scinderet *Z* ‖ dimisim. *Z* ‖

X = *QZ in lemm. et q in inscr. cap., ubi* VI *Q* XI. *Z. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 uontario *X pr.* ‖ n̄titu *Z* ‖ (§ 1) 3 *Plut.* π. ψυχῆς *lib.* I *fr.* V *p.* 8 *Dübn.* ‖ ΠΕΡΙΥΥΧΗ. *Z* ‖ ΡΕΡΙΨΥΧΗCIN (*litt. tres extr. sup. lin. add. x*) scripsit *XOΠ* ΠΕΡΙΨCΧΗCIN scripsit. *Y* .ΠΕΡΙΨΥΧΗCIN. scripsit *T* ‖ 4 disseret (*haplograph.*) *Q* disserere *XT* ‖

virgines dixit Milesii nominis fere quot tum in ea civitate erant repente sine ulla evidenti causa voluntatem cepisse obeundae
2 mortis ac deinde plurimas vitam suspendio amisisse. Id cum accideret in dies crebrius neque animis earum mori perseverantium medicina adhiberi quiret, decrevisse Milesios, ut virgines, quae corporibus suspensis demortuae forent, ut hae omnes nudae cum eodem laqueo, qui essent praevinctae, efferrentur. Post id decretum virgines voluntariam mortem non petisse, pudore solo deterritas tam inhonesti funeris.

XI.

Verba senatusconsulti de exigendis urbe Roma philosophis; item verba edicti censorum, quo inprobati et coerciti sunt qui disciplinam rhetoricam instituere et exercere Romae coeperant.

1 C. Fannio Strabone, M. Valerio Messala coss. senatusconsultum de philosophis et de rhetoribus factum est: M. Pomponius

---

QZXOΠNTY

5 uirginis *T* uirginē *QZ* uirginum *h*ᵉ ‖ milesi in hominis *X* ‖ qd̕ *QZ* ‖ ciuitatem *X* ‖ 7 ac] ad (*sq.* d) *T* ‖ amississe *X* ‖ (§ 2) 8 in dies *ZN* ‖ 9 me|medicina (*prius* me *del. x*) *X* ‖ adiberi *Y* ‖ quiret] .cui rei *TY* cui res *Z* quisisset (*ob sq.* decrevisse) *Q* ‖ decreuis semilesios *X pr.* ‖ 10 demortuo *Q pr.* ‖ hee *Z* ęę *T* et *Y* ‖ 11 qui] *om. Q* quo *T* ‖ p̄cinctę *q* p̄cincto *ut vid. Q* ‖ efferentur *ZX pr.* offerrentur *Y* offerenť *T* ‖ 12 poetisse *X* ‖ *ante* pudore *in init. fol. novi spat. litt. initiali relictum, extr. cap. cum proxime insequente cap.* 12 *om. litt. init.* C *scriptura continua* funeris grachus *coniunctum Y* ‖ 13 tam] nam *Z* ‖ inonesti *X* ‖

XI: *inde ab* item *lemm. lin.* 2 XII *omnes, inde ab* Haec *cap.* § 2 *lin.* 20 XII *XOΠNq;* XII *in inscr. cap.* XIII *inde a l. l. Z* VII *et* VIII *iisdem locis Q* ‖ (*lemm.*) 3 īprobantur *Π* ‖ coherciti *ZΠ* ‖ 4 et] (*ante* ex) *om. Q* ‖ coeperunt *O pr.* ‖ (§ 1) 5 G∗ (. *ut vid.*) *Q* G *Z* ‖ faunio *Z* ‖ ualerionessala *X* ‖ Messala] = *x:* mesala *Z* ‖ cos.s. *Z* cōs. s *Q* coñs. *Π* cos∗ *X* cōs *x* ‖ 6 et] ut *O pr.* ‖ etdere thorib; *X pr.* ‖ Latinis *post* rhetoribus (*s.* rethoribus) *add. libri, quod deest in ipso SC. lin.* 8 *et ap. Suet. de rhet. c.* 1, *ex cuius libris recentibus vv. ll. ad totum h. l. accurate ab AReifferscheid Suet. rell. p.* 119 *sq. descriptae sunt, unde pauca tantum excerpsi; h. l., nisi Gellii errorem statuere velis, veluti Baehrius HLR* I⁴ 55, 9; *Dirksenius opusc.* I 24, 14, *translatum videtur ex* § 2 *lin.* 17; *suspectum primum fuit Pighio ann. Rom.* II 410, *qui fort. pro* inquilinis *suppositum putat; eiecerunt certatim alii: CGHeyne opusc.* IV 425 *adn. d; FAWolf ad l. Suet. l.; IACvHeusde de Aelio Stil. p.* 28, 1; *FOsann ed. Suet. de gramm. et rhet. p.* 84 *sq. etc.* ‖ ponponi’ *Q* ‖

praetor senatum consuluit. Quod verba facta sunt de philosophis et de rhetoribus, de ea re ita censuerunt, ut M. Pomponius praetor animadverteret curaretque, uti ei e republica fideque sua videretur, uti Romae ne essent.

2 Aliquot deinde annis post id senatusconsultum Cn. Domitius Ahenobarbus et L. Licinius Crassus censores de coercendis rhetoribus Latinis ita edixerunt: Renuntiatum est nobis, esse homines, qui novum genus disciplinae instituerunt, ad quos iuventus in ludum conveniat; eos sibi nomen inposuisse Latinos rhetoras; ibi homines adulescentulos dies totos desidere. Maiores nostri quae liberos suos discere et quos in ludos itare vellent instituerunt. Haec nova, quae praeter consuetudinem ac morem maiorum fiunt, neque placent neque recta videntur. Quapropter et his, qui eos ludos habent, et his, qui eo venire consuerunt, visum est faciundum, ut ostenderemus nostram sententiam, nobis non placere.

3 Neque illis solum temporibus nimis rudibus necdum Graeca
4 disciplina expolitis philosophi ex urbe Roma pulsi sunt, verum etiam Domitiano imperante senatusconsulto eiecti atque urbe et

---

QZXOΠN

8 et drethoribus *X pr.* ‖ 9 uti *Π ex sil.?* ‖ pōponius *h. l. Q* ‖ 10 uti] ut si *libri Suet. ap. Reiff. praeter Ottobon.* ‖ uti ei e republica (re. p. *et* re .p. *libri*)] uti eicerentur *q* ut eicere pre *Suet. Ottobon.* ‖ uti romane *x* utiro mane *X* ‖ (§ 2) 12 aliquod *Z* aliquid *X* ‖ possit dese natus consultu; *X* ‖ id] in *Q* ‖ .CN. *N:* gn. *et* gn̄ ‖ domicius *Z* ‖ 13 Ahenobarbus] *N cf. CIL* I 571; 1344; *Henzen ind. act. fr. Arv. p.* 185: aenobarbus *ZO* enobarbus *QXΠ* ‖ decohercendis *x* deco ercendis *X* ‖ cohercendis *ZΠ* choercendis *Q* ‖ 14 edixerunt] = *Suet. Ottob.:* dixerunt *QΠ, Suet. rell.* ‖ 17 re(rhe *x*)toris (*an* - res?) *X* ‖ rethora sibi *Z* ‖ hibi *X* ‖ 18 desire *Z* ‖ maioris (*an* - res = *rell.?*) *N* ‖ nr̄i|q; liberos *X* ‖ 19 et quos in ludos itare] *post* re *om. Q* ‖ lodos *Π pr.* ‖ instituerent *X* ‖ 21 maiorē (*ob* morem) *ZO* ‖ 22 hiis *Z* ‖ hiis *Z* hi *q* ‖ 23 eos *X* ‖ consuerunt] = *Suet. Vat.* 1862 *Ottob.:* consueuerunt *Π* (*ex sil.*) *Suet. Periz. Neap. Gud. Vat.* 1518 ‖ facundū *Z* ‖ 24 placere neque *N* ‖ (§ 3) 25 nondum *Z* necnum *Q* ‖ 26 expoliti (*propter* philosophi) *q* expositis *X* ‖ expolitis exacti philosophi et ex (*cf. adn. sq.*) *i* ‖ et ex *QZ* ‖ (§ 4) 27 impertante *X* ‖ urbi *X* ‖

5 Italia interdicti sunt. Qua tempestate Epictetus quoque philosophus propter id senatusconsultum Nicopolim Roma decessit.

XII.

Locus ex oratione Gracchi de parsimonia ac de pudicitia sua memoratissimus.

1 C. Gracchus, cum ex Sardinia rediit, orationem ad
2 populum in contione habuit. Ea verba haec sunt: Versatus
sum, inquit, in provincia, quomodo ex usu vestro existimabam esse, non quomodo ambitioni meae conducere arbitrabar. Nulla apud me fuit popina, neque pueri eximia facie stabant, et in convivio liberi vestri mo-
3 destius erant quam apud principia. Post deinde haec
dicit: Ita versatus sum in provincia, uti nemo posset vere dicere, assem aut eo plus in muneribus me accepisse aut mea opera quemquam sumptum fecisse. Biennium fui in provincia; si ulla meretrix domum meam introivit aut cuiusquam servulus propter me

---

QZXOΠNTY

(§ 5) 28 epitetus *Q* ‖ 29 senatusconcultum *Q pr.* ‖ Nicopolim] *v. ll. a Zellero Ph. Gr.* III 1³, 738, 3 *ll.:* meopolim *Q* neapolim *q* ‖

XII: XIII *in lemm. QZXOΠN, in cap. inscr. XOΠNq* XIIII. *Z* IX *Q. Exstat in TY; totum cap. descripsit HMeyer ORF*² *p.* 231 *sq.: C. Gracchi or. ap. censores in concione ad populum fr.* 4 ‖ (*lemm.*) 2 exortione *X pr.* ‖ pucitia *X pr.* ‖ (§ 1) 4 C.] *om. QY* (*cf. c.* 10 *extr.*) G. *Tx* ∗ (C. ?) *X* ‖ exardinia *ZX pr.* ‖ orationem] = *x:* orationñ (*i. e.* num) *X* ‖ 5 contionē *ZT* concionē *QY* ‖ (§ 2) Ea] *f.* eius *c* ‖ sunt hęc *T* ‖ 6 sum] sicut (sic̄ *sc. pro* sū) *TY* ‖ prouintiā *Y* ‖ n̄ro *ZX* ‖ 7 quodo *X pr.* ‖ arbitrabar conducere *TY* ‖ 8 .Nulla] nulla *T* ‖ apuld *X* ‖ pompina *X pr.* ‖ 9 et] *om. Π* sed (*s.* s;) *NTYi f.* sed et *c* ‖ 10 errant *X pr.* ‖ principia] = 'ms. fideleque exemplar' (*N*) *ap. PVictorium VL* III 6 (principem *e*) ‖ (§ 3) 11 uti] = *X:* ut *x ut vid., e* ‖ possit ϰ ‖ 12 asse *Y* ‖ eo] *f.* adeo *c* ‖ 13 quempiam *N* (*ex sil.*) *e* ‖ 14 Biennium] τριετίαν *Plut. C. Gracch.* 4, *unde aut eum corruptum aut h. l.* triennium *scribendum esse censet Lipsius AL* V 4; *explicare differentiam studet Pighius ann. Rom.* III 49 *cf. etiam* τ *d. Rechtsfrage zw. Caesar u. d. Senat p.* 28, 65 ‖ fui] = σ: enim (em̃ *ed. mai.*) fui *utraque ed. Colon. a.* 1526 ‖ pri(o *x*)∗∗∗uincia *X* ‖ ulla∗ *X* ‖ 15 introibit *Z* ‖ seruus *Z* ‖ praeter *Π* ‖

sollicitatus est, omnium nationum postremissimum
nequissimumque existimatote. Cum a servis eorum
tam caste me habuerim, inde poteritis considerare,
quomodo me putetis cum liberis vestris vixisse. Atque 4
ibi ex intervallo: Itaque, inquit, Quirites, cum Romam pro-
fectus sum, zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex
provincia inanes retuli. Alii vini amphoras, quas
plenas tulerunt, eas argento repletas domum repor-
taverunt.

XIII.

De verbis inopinatis, quae utroqueversum dicuntur et a grammaticis communia vocantur.

'Vtor' et 'vereor' et 'hortor' et 'consolor' communia verba 1
sunt ac dici utroqueversus possunt: 'vereor te' et 'vereor abs te',
id est 'tu me vereris'; 'utor te' et 'utor abs te', id est 'tu me
uteris'; 'hortor te' et 'hortor abs te', id est 'tu me hortaris';
'consolor te' et 'consolor abs te', id est 'tu me consolaris';
'testor' quoque et 'interpretor' significatione reciproca dicuntur.
Sunt autem verba haec omnia ex altera parte inusitata et, an 2
dicta sint in eam quoque partem, quaeri solet.

QZXOΠNTY

16 sollicitatus] *Q* (*Falsterus am. phil.* III 307): sollicitus *ZXOΠTY* solicitus *N* ‖ natorum *Lipsius elect.* II 3 hominum natorum *WBeloe* latronum *i* raponum *HNettleship transact. of the Oxf. philol. soc.* 1880—1881 *p.* 17; *journ. of philol.* XI 106 ‖ 17 nequisissimūq. (*per dittograph.*) *T* me nequissimumque *HIMüller l. c.* 8, 1 *l.; CDziatzko, in quod et ipse olim incideram* ‖ existimatote cū *T* ‖ 19 .Cum] *om. Z* cū *Y* ‖ (§ 4) 20 ex] *om. Π* ‖ atq; (*cf. lin.* 19) itaque *Z* ‖ 21 argenti∗ *X* ‖ ex prouinc(t *T*)ias *ZX pr. Ty* in prouincia *Q* in prouincias *q* ‖ 22 rettuli *O* retulli *X* ptuli *TY* ‖ '*an* uino ?' *c* ‖ anforas *x* amporas *O* anchoras *Π* inforas *X* ‖ 23 attulerunt *Trillerus ap. Falsterum l. l.* ‖ argenti *TY* ‖ plenas *XOΠN* ‖

XIII: XIIII *in lemm. QZXOΠN, in inscr. capitis Z* (*ut in cap. praec.*) *XOΠNq* X *Q* ‖ (*lemm.*) 2 agramaticis *Z* ‖ 3 dicuntur (*ex lin.* 2 *iterat.*) *Π* ‖ (§ 1) 4 Vt oret *X pr.* ‖ ueror *Z* ‖ hortori consolor *Z* ‖ consolor.|Communia *Q pr.* ‖ cōmunio *X pr.* ‖ 5 ac] et *Q* ‖ nere orte *X pr.* ‖ *prius* te] *om. Z* ‖ 6 ab *N* ‖ id est tu me uteris] *e:* pro id factum *Q* id factum *ZXO* .id factum. *ΠN* ‖ 8 consulor *utrobique Z* ‖ (§ 2) 10 verba] *om. Π* ‖ 11 dita *X* ‖

3 Afranius in Consobrinis:

Hem istó parentum est víta vilis líberis,
Vbi málunt metui quám vereri se áb suis.

Hic vereri ex ea parte dictum est, quae est non usitatior.
4 Novius in Lignaria verbum, quod est utitur, ex contraria parte dicit:

Quia supellex múlta, quae non útitur, emitúr tamen,

5 id est ʻquae usui non estʼ. M. Cato in quinta origine: Exercitum, inquit, suum pransum, paratum, cohortatum
6 eduxit foras atque instruxit. ʻConsolorʼ quoque in partem alteram, praeterquam dici solitum est, scriptum invenimus in epistula Q. Metelli, quam, cum in exsilio esset, ad Cn. et ad L. Domitios dedit. At cum animum, inquit, vestrum erga me video, vehementer consolor et fides virtusque
7 vestra mihi ante oculos versatur. ʻTestataʼ itidem et ʻinterpretataʼ eadem ratione dixit M. Tullius in primo libro

---

QZXOΠN

(§ 3) 12 affranius *QZ* Afrannius *ON* Afrauis *X* ‖ consolobrinis (: *litt.* lo *spscr. o*) *XOΠ* ‖ *Afran. Consobr. fr.* I *p.* 170 *Ribb.*² ‖ 13 Em *ORibbeck* ‖ hemisto *Z* he-misto *X* hemusto *Q* ‖ vita vilis] *Lipsius VL* II 28: uitabilis *Q* uitabilis *rell.* ‖ 14 me cuiquam *Z* ‖ vereri se] uerisse *X* ‖ a *Z* ‖ 15 parte] patria *Z* ‖ quae] *Π* (*ex sil.*) *Gryph. a.* 1537: qua ‖ qua est non usitatius *ed. Colon. Hittorp. a.* 1526 qua est non usitatum *ORibbeck l. l.* ‖ (§ 4) 16 in Lignaria] *PLambecius prodr. p.* 73 *sq. coll. Prisc.* V § 41 *p.* 657 *P.*: in ligat archiam in lignariam *Q* inligat archa iam in lignariam *Z* in ligatarca *ON* (Liciniaria *n in mg.*) in ligatarcha *Π* in ligot tarca *X*; *erat cum* in Legataria *conicerem* (legatario *pro* Ligario *praebet pr. m. cod. Vind. N ap. Prisc.* XVIII § 297 *p.* 1209 *P.*) ‖ *Nov. Lignar. fr.* II *p.* 261 *Ribb.*² ‖ 18 suppellex *QZOΠx* sub pellex *X* ‖ .tam̄ id ẽ. *Q* ‖ 19 usui (*in mg.* ·/·) *Z* ufui *X* ‖ (§ 5) .v. originum (to *suprascr.*) *Π* ‖ *Cat. orig.* V *fr.* 11 *p.* 25 *Iord.*; *fr.* 101 *p.* 86, *p.* 61 *ed. min. Pet.* ‖ 20 exercitu *Z* ‖ pratū *Z* ‖ paratumque cohortauit. *Π* ‖ cohertatū *X* cohartatū *x* & hortatum *Q* ‖ cohortatum eduxit] = *Z in ras.* ‖ 21 instru*it *Z pr.* ‖ (§ 6) consulor *Z* ‖ partem in *Π* ‖ 22 alteram] *om. Z* ‖ dicis olitum *Z* ‖ solitum, est in λ *cf. adn. sq.* ‖ scriptum invenimus] *om. XOΠN* ‖ 23 epľaeq; *X* ‖ que *Z* quę *Q* ‖ metell' *q* ‖ quam cum] quamquam *QZ* ‖ .CN. *N*: gn. *et* gn̄. *et sim.* ‖ 24 domitium c̃. s̃. (*c.* 11, 2 *non satis accurate memor ?*) *q* ‖ animā *X pr.* ‖ 25 fides uirtus *Q* fides & uirtus *q* ‖ (§ 7) 27 intp̄ta**|ta (ta) *X* ‖ eadem] = *q*: itidem *Q* ‖ .M̃. TVL̃. *X* m. tull' *O* ‖ libro primo *Π* ‖

de divinatione, ut 'testor' 'interpretor'que verba communia
videri debeant. Sallustius quoque eodem modo: dilargitis 8
proscriptorum bonis dicit, tamquam verbum 'largior' sit ex
verbis communibus.

'Veritum' autem, sicut 'puditum' et 'pigitum', non perso- 9
naliter per infinitum modum dictum esse, non a vetustioribus
tantum videmus, sed a M. quoque Tullio in secundo de
finibus. Primum, inquit, Aristippi Cyrenaicorumque
omnium, quos non est veritum in ea voluptate, quae
maxima dulcedine sensum moveret, summum bonum
ponere.

'Dignor' quoque et 'veneror' et 'confiteor' et 'testor' habita 10
sunt in verbis communibus. Sic illa in Vergilio dicta sunt:

Coniugio, Anchisa, Veneris dignate superbo,

et:

cursusque dabit venerata secundos.

Confessi autem aeris, de quo facta confessio est, in XII 11
tabulis scriptum est his verbis: Aeris confessi rebusque

QZXOΠN

28 dedi uinatione *X* ‖ *Cic. de div.* I 40 § 87; I 25 § 53 ‖ (ut— debeant) *g* ‖ testaor *X* ‖ et interpretor. quae *Π* ‖ 29 uide*** (ant, *ut vid., ex* debeant *receptum*) *Q* ‖ (§ 8) Sallustius quoq; *X in ras.* ‖ *Sall. hist. lib.* I *fr.* 36, *fr.* 39 *ed. min. Kr.; 31 D.:* Igitur venditis proscriptorum bonis aut dilargitis (delargitis *codd. Scotici*) *Prisc.* VIII § 25 *p.* 797 *P.* ‖ 30 bonis] uerbis (*cf.* verba *lin.* 28 *et* verbum *et* verbis *sq.*) bonis *Q* urbis bonis *s.* uberibus bonis *i; al.* λ ‖ longior *Π* ‖ (§ 9) 32 pudicū *Q* ‖ pugitū *Z* ‖ *Cic. de fin.* II, 13, 39; *l. ex G. repetitus Macr. exc. Bob.* 35 *Gramm. Lat.* V 648, 6 *K.* ‖ 35 aristyppi *X* ‖ cyranaicorumque *O* (*X ?*) cyranaicorum *Π* (*X ?*) ‖ 36 uoluntate *Q* ‖ 37 maxime *Cic. cod. Morel.* ‖ somnū *X* ‖ (§ 10) *Hinc non pendet Non. s. v.* dignatus *et* dignari *p.* 281, 1; 286, 25 *M. cf. ann. phil.* 85, 724, 20; 786; *de eod. s. v.* venerata *p.* 188, 13 *cf. ibid. l. modo l. p.* 724, 20; *de G. in cap. eiusdem* VII *in usum non vocato ibid. et p.* 796 *sq.* ‖ 40 Sigilla in *QZ* Sic in *O pr.* ‖ Si(in λ)gillatim *i* ‖ Sic in Virgilio illa *XΠ* ‖ *Verg. Aen.* III 475 ‖ 41 Anchisae *et* Anchise *v. l. ap. Verg. et ap. Quint. IO* VIII 6, 42 *etc.* ‖ *Verg. Aen.* III 460 ‖ 43 dabis *Z* ‖ sacerdos *cod. Verg. Minoraug.* ‖ (§ 11) 45 est] *om. QZ, quod vix credo a rell. ex lin. praec. repetitum esse* ‖ XII *tabb. fr.* III 1 *p.* 234 *sqq.*, 726 *Dirksen Uebersicht etc.; p.* 122 *Schoell; p.* 19 *Bruns FIRA*[4]*; p.* 700 *Voigt cf. G.* XX 1, 45; *criticorum vetustiorum conatus cf. ap. Dirksenium p.* 234 *sqq.* ‖ rebus qui *X* ‖ (rebusque) - *et* XX 1, 45 (rebusque iure) *cf. adn. sq.; fortasse*

iudicatis XXX dies iusti sunto. Item ex isdem tabulis id quoque est: Qui se sierit testarier libripensve fuerit, ni testimonium fariatur, inprobus intestabilisque esto.

XIV.

Quod Metellus Numidicus figuram orationis novam ex orationibus Graecis mutuatus est.

1 Aput Q. Metellum Numidicum in libro accusationis
in Valerium Messalam tertio nove dictum esse adnotavimus.
2 Verba ex oratione eius haec sunt: Cum sese sciret in tantum
crimen venisse atque socios ad senatum questum flen-
3 tes venisse, sese pecunias maximas exactos esse. Sese

QZXOΠN

etiam in lege (iudicatis) - *RSchoell p.* 106, *ni coll. G.* XX 1, 42 *cum Salmasio de modo usur. c.* XVIII *p.* 818 *atque Oiselio malis* debitique, *sive ab ipso Gellio sive, quod praefert Schoellius, interpolatoris manu additum*; *merito obloquuntur Huschkius d. alte röm. Jahr etc. additam. G. p.* 361 *sq.; Brunsius l. l.* ‖ (que) *ASMazochius comm. in tab. Heracl. p.* 249, 53 ‖ 46 iure iudicatis *G.* XX *l. l. nec dubito, quin hoc quoque l. propter eandem utriusque voc. syllabam initialem* iure *ante* iudicatis *exciderit* ‖ iusti sunt o *Z* iusti sūpto *Q* iustis uno *X* ‖ .Item] itē *Z* ‖ hisdem *QΠN* iisdem *q* ‖ *post* tabulis 6 *fere litt. erasae O* ‖ XII *tabb. fr.* VIII 22 *p.* 607 *sqq.*, 736 *D.; p.* 149 *Sch.; p.* 31 *Br.;* II 4 *p.* 696 *V.; virorum doctorum coniecturas composuit Dirksenius p.* 608 *sqq.* (*cf. Schoellius l. l. et p.* 93, λ), *quas nec h. l. nec l. anteriore afferendas esse censui, quia nulla satis probabilis mihi esse videbatur* ‖ 47 Qui se sierit] *lac.* 10 *fere litt. Z* qui sec'ierit *Q* ‖ libri pensue *Z* libripetisue *Q* ‖ 48 ni] in *QO* ‖ fariatur] (= *Voigtius l. l., qui cf. adn.* 6), *quamquam interpretationem huius voc. indubitatam proferre nequeam, retinui, cum nec certam eius emendationem inventam esse censeam; explicare conatus est Bergkius philol.* 21, 591, *at cf. Schoellius p.* 93, *contra quem sententiam suam defendere conatus est Bergkius l. l.* 28, 464 *sqq.*, 22: fatiatur *satis speciose Schoell p.* 92 *sqq.* (*rec. Br.*); *erat cum de* pariatur *cogitarem, quod et ipsum multam dubitationem habere me non fugit* ‖ inprobus quibus intestabulisque *X* ‖ inprobus—esto] = VII 7, 3 ‖

XIV: XV *QZXOΠN in lemm., ZXOΠNq in inscr. cap.* XI *ibi Q* ‖ (*lemm.*) 2 figura *X pr.* ‖ ex orationibus Graecis] *praeeunte HStephano noct. Par. p.* 59 *sq. displicet Oiselio cf. c ad G. excurs.* III, *opusc. p.* 79 *sqq.* ‖ 3 mutuata *X* ‖ (§ 1) 4 Apud Q. *OΠNq:* Apudq; *Z* Ap̄que *X* Ap̄qui *x* Aput .p. *Q* ‖ 5 messalem *Q pr. Z* ‖ (§ 2) *Met. Num. orationum in Val. Messalam fr. ORF*[2] *p.* 276 *sq. HM.* ‖ noue *Π* ‖ 6 sese sciret] resciret *X* (*v. d. ap. WBeloe*) ‖ 7 quaestum *N* ‖ 8 sese—est] *v. c.* se mamas

pecunias, inquit, maximas exactos esse pro eo quod est: ‘pecunias a se esse maximas exactas’.

Id nobis videbatur Graeca figura dictum; Graeci enim dicunt: 4
‘εἰσεπράξατό με ἀργύριον’, id significat ‘exegit me pecuniam’.
Quod si id dici potest, etiam ‘exactus esse aliqui pecuniam’
dici potest, Caeciliusque eadem figura in Hypobolimaeo 5
Aeschino usus videtur:

Ego illúd minus nihilo éxigor portórium,

id est ‘nihilominus exigitur de me portorium’.

XV.

‘Passis velis’ et ‘passis manibus’ dixisse veteres non a verbo suo, quod est ‘patior’, sed ab alieno, quod est ‘pando’.

Ab eo, quod est ‘pando’, ‘passum’ veteres dixerunt, non 1
‘pansum’, et cum ‘ex’ praepositione ‘expassum’, non expansum’.
Caecilius in Synaristosis: 2

QZXOΠN

exactos pecunias pro eo quod est’ φ ‖ maximas—*proximum* pecunias] *post* pecunias *om. Q* ‖ maximas—a se esse] *ante* maximas *om. Z* ‖ (§ 3) Sese] *add. h* ‖ 9 inquit—pecunias] *post* pecunias *om. XOΠN* ‖ maximas] *add. κ* ‖ 10 a se esse] *h:* ēē *Q* a se *ZXOΠN* ‖ (§ 4) 11 Id] id est *X* idē *x* ‖ nobiuidebatur *Q pr.* ‖ uidebetur *X* uidebitur *x* ‖ Creci *X pr.* ‖ indicant *X* ‖ 12 EICEΠEPaʒaTO *Z* ‖ aPTYPION *XOΠ* ‖ 13 aliqui] = *x:* aliquis *Q* aliquid *X* ‖ (§ 5) *Caec. Stat. Hypobol. Aesch. fr. p.* 51 *Ribb.*²*; ex G. h. l. pendet Nonius s. v.* exigor *p.* 106, 23 *M. v. ann. phil.* 85, 717 ‖ 14 hypoboli meo aeschinon *Z* hypolimeo ad eschi-|ñ *Q* ‖ Aeschino (Excino *libri*) *Nonius, unde* Hypobolimaeo *aut G. errori tribuendum aut pro gloss. docti lectoris habendum esse opinatur WHGrauert hist. u. philol. Analekten p.* 79, *at cf. Fr. Ritschl parerg. p.* XIV *sq.* ‖ 16 nih(ch *Π*)il *XΠ* nilo *coll. Lachmanni ad Lucr.* I 159 *comm. Fleckeisenus z. Krit. etc. p.* 36 *sq., quem suo iure secutus est Ribbeckius; num G. ita scripsisset, in incerto relinquendum esse videbatur* ‖ 17 ni|hillo minus *X* ‖ exigitur] *om. QZ* ‖

XV: XVI *in lemm. ZXOΠNq, in inscr. cap. ZXOΠN* XII *Q* ‖ 2 a] ad *X* ‖ (§ 1) 4 passum] = *x:* possum *X* ‖ 5 pansum] = *q:* possum *Q* ‖ cum] eū *Q* ‖ ex] *Q: om. rell., ut in archet. ante* expassum *excidisse opineris* ‖ (§ 2) *Caec. Stat. Synaristos. fr. p.* 68 *Ribb.*² ‖ 6 Caecilius inaristosis (aristoteris *Basil.*)*:* Heri uero prospexisse eum (se eum *Paris. opt.*) ex tegulis *codd. Non. s. v.* passum *p.* 370, 8, *qui h. l. non ex G. hausit; Probum utriusque fontem fuisse probabile reddidit k* 86 *sq. cf. h ann. phil.* 85, 781, 22; 788 ‖ sinaristosis *XΠ* ‖ sinaristos ischeri *QZ* ‖

Heri véro prospexisse eum se ex tégulis,
Haec núntiasse et flámmeum expassúm domi.

3 'Capillo' quoque esse mulier 'passo' dicitur, quasi porrecto et expanso, et 'passis manibus' et 'velis passis' dicimus, quod significat
4 'diductis' atque 'distentis'. Itaque Plautus in Milite glorioso, a littera in e mutata per compositi vocabuli morem dispessis dicit pro eo, quod est 'dispassis':

Credo égo istoc exempló tibi esse péreundum extra pórtam,
Dispéssis manibus pátibulum cum habébis.

XVI.

De novo genere interitus Crotoniensis Milonis.

1 Milo Crotoniensis, athleta inlustris, quem in chronicis scriptum est Olympiade quinquagesima coronatum esse, exitum habuit

---

QZXOΠN

7 prospexe ϰ ‖ eum se] *libri* (*e*): eumce ϰ eumpse *Bergkius ann. phil.* 101, 833 *sq.* (*op.* I 395), *ORibbeck adn.*², *recte, opinor* ‖ 8 Haec] *sup. lin. add.* π ‖ Et nuntiasse *Bergkius l. l.* ‖ Ecnuntiasse et *probabiliter, ut arbitror, Ribbeckius l. l., quod et ipse olim adscripseram* ‖ nunt(c *al.*)iasse et] *e:* nunt(c *Q*)iasset *QZXN* nuntiasset. *OΠ* ‖ expansum *X* ‖ domi] = *q, ut vid., correctione non dilucida:* dn̄i (*i. e.* domini) *QZ* ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 3) 9 capillo *Z* ‖ mulier esse *Π* ‖ dicitur—expanso] *post* passo *om. Q, sup. lin. add. q* ‖ 10 passis uelis *Z* ‖ 11 deductis *QZ* ‖ diductis atque] = *x:* diductisq; *X* ‖ (§ 4) plauctus *q* pla*ctus (n *ut vid.*) *Q* ‖ *Plaut. mil. glor.* II 4, 6 (*v.* 359 *R.*) *sq.* ‖ īmilite *X* ‖ grorioso *x* groriosa *X* gloriosus *Z* ‖ 12 a] *om. X:* ·s· *in mg. x* ‖ dispassis *N* ‖ 13 eo] *om. QZ* ‖ dispassis] = *N* ‖ 14 esse pereundum] *ex Plauti Ambrosiani vestigiis FRitschl et in ind. lect. aest. Vrat. a.* 1839 *p.* 4 *c. adn. p.* 6, *Bonn. a.* 1842 *p.* IX (*opusc.* II 383 *sq.*) *et in ed.:* esse eundum (. eundum *Π*) *libri Gelliani, certe non excepto O, in quo* actutum, *quod ex Plauti codd. in edd. Gellianas inde a* ϰ *irrepsit, deesse Dresselius non enotavit, ego ab eo non enotatum esse non animadverti* ESSE*ERIUNI** (*litt.* IU *mancis, sed omnino certis*) *Plauti Ambros.* esse eundum actutum *Plaut. Decurt.* esses (esse *m. alt.*) eundē actutum *Plaut. Vetus* ‖ si extra portam est (= ẽ *Vet.*) *Plaut. Palat. uterque* (*in A post* extra *satis perspicuum in hoc v. nihil dignosci poterat*) ‖ 16 Dispessis] = *N:* DISPENSIS *Plaut. Ambr.* dispersis *Palatini* ‖ quom *Pl. Vet.* ‖ abᵗebis *x* ab edis *X* ‖

XVI: XVII *QZXOΠN in lemm., ZXOΠNq in inscr. cap., ubi* XIII *Q. Exstat in TY* ‖ (§ 1) 3 Milio *Z* ‖ chrotoniensis *t* chrotonensis *T* cratoniensis *x* crato n̄sis *X* ‖ atleta *Z* adletha *Q* ‖ quem in] = *x:* quẹ|*ni* *X* ‖ cronicis *QZΠ* ‖ 4 olimpiade *TY* olypiade *Q* ‖

e vita miserandum et mirandum. Cum iam natu grandis artem 2
athleticam desisset iterque faceret forte solus in locis Italiae sil-
vestribus, quercum vidit proxime viam patulis in parte media
rimis hiantem. Tum experiri, credo, etiam tunc volens, an ullae 3
sibi reliquae vires adessent, inmissis in cavernas arboris digitis,
diducere et rescindere quercum conatus est. Ac mediam quidem
discidit divellitque; quercus autem in duas diducta partis, cum 4
ille, quasi perfecto quod erat conixus, manus laxasset, cessante
vi rediit in naturam manibusque eius retentis inclusisque stricta
denuo et cohaesa, dilacerandum hominem feris praebuit.

XVII.

Quam ob causam nobiles pueri Atheniensium tibiis canere desierint, cum patrium istum morem canendi haberent.

Alcibiades Atheniensis, cum apud avunculum Periclen puer 1
artibus ac disciplinis liberalibus erudiretur et arcessi Pericles
Antigenidam tibicinem iussisset, ut eum canere tibiis, quod

QZXOΠNTY

quinquagesima] I *sc. ex* L *corrupta Salmasius exerc. Plin. in Sol.* (1629) I *p.* 38ᵃ *ed. a.* 1689: prima *fere omnes; om. SGerm. Vat.* 3452 ‖ 5 e] *om. XOΠN* ‖ uitae *Πx* ‖ miserae. Vidit (*lin.* 7), *med. om. Π* ‖ (et mirandum) *Oiselius* ‖ (§ 2) Cum] eum *Q pr.* ‖ artemq. (*propter sq.* iterque) *TY* ‖ 6 dedisset *ZT pr. Y* ‖ itemq; *O* .Itemq; *X pr.* (*propter* artem) ‖ forte faceret *T* ‖ 8 rimis] *Guil. Ranchinus VL* (1597) I 5: ramis ‖ hyantē *Q* ‖ hiamtentū experiri *Z* ‖ (§ 3) expriri *X* ‖ tū *TY* ‖ an nullę *Y pr.* ‖ 9 reliquię *X pr.* ‖ inmissis] *om. TY* ‖ in] *om. Z* ‖ cauernis (*praec.* inmissis, *sq.* arboris digitis) *QZ* ‖ 10 diducere] *XOΠNTY* (= *Ovid. Ib.* 607; *cf.* discidit divellitque *lin.* 11; insertisque manibus divellere *Val. Max.* IX 12 *ext.* 9): reducere *QZ* (*sq.* rescindere) ‖ quercum] *om. T* ‖ quidem] *Ranchinus l. l.:* quidem partem (*cf.* partis *lin. sq.*) ‖ 11 partis] *Z:* partes ‖ (§ 4) 12 conixsus *Q* ‖ laxas s; *Z* ‖ .Cessante *X* ‖ cessante vi] cessant *sq.* 6 *fere litt. ras. Z* eui *Q* e vi *i Longolius* ‖ 13 que] *om. T* ‖ 14 et cohaesa] ad *TY* ‖ eohesa *Q* ‖

XVII: XVIII *QZXOΠN in lemm., ZXOΠNq in inscr. cap., ubi* XIIII *Q. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 causa *X* ‖ athenientium *Q* ‖ desierant *Π pr.* ‖ 3 patrium] = *x:* patriae *X* ‖ *canendi (l) *X* ‖ (§ 1) 4 Alchibiades *Π* Alcipiades *x* ‖ auungulum *T pr.* ‖ perichlen *TY* ‖ 5 artibus adisciplinis *Y* ‖ arcessitū *x* accersiri *TY* ‖ 6 Antigenidam] = *n, litt.* nidam *in mg. add.:* antigenida *Y* attigenidam *T* atti .gen*dam (e) *X* antigemū tū uide (*ex* honestissimum tum videbatur *lin. sq. praecept.*) *N* ‖ tibi**nem (ce) *X pr.* ‖ iussisset tibicinem *TY* ‖ eum] *om. T* ‖

honestissimum tum videbatur, doceret, traditas sibi tibias, cum
ad os adhibuisset inflassetque, pudefactus oris deformitate,
2 abiecit infregitque. Ea res cum percrebuisset, omnium tum
3 Atheniensium consensu disciplina tibiis canendi desita est. Scrip-
tum hoc est in conmentario Pamphilae nono et vicesimo.

XVIII.

Quod pugna belli civilis victoriaque Gai Caesaris, quam vicit in Pharsaliis campis, nuntiata praedictaque est per cuiuspiam remigis vaticinium eodem ipso die in Italia Patavi.

1 Quo C. Caesar et Cn. Pompeius die per civile bellum signis
conlatis in Thessalia conflixerunt, res accidit Patavi in transpadana
2 Italia memorari digna. Cornelius quidam sacerdos, et loco nobilis

---

QZXOΠNTY

7 tybias *TY* ‖ 8 ôs *O* hos *Q pr. X pr.* os sibi (*ex lin.* 7 *repet.*) *T* ‖ habuiset *Y* ‖ inflasetque *Q* ‖ 9 adiecit *Q pr.* ‖ (§ 2) percrebruisset *ON* ‖ 10 concensu *X pr.* ‖ desitast *N* ‖ 11 est hoc *Π* est *T* hoc *Q* ‖ (§ 3) panphile *Q* phāphilę *T* ‖ ucesimo *X pr.* ‖ *Pamphilae Epidauriae* ὑπομνημ. ἱστορ. *fr.* 9 *FHG* III 521 *CM.* ‖ uicesimo quo c. cęsar *etc. hoc cap. cum sq. coniungens T* ‖

XVIII: XVIIII (XIX *Z*) *in lemm. QZXOΠN, in cap. inscr. ZXOΠNq, ubi* XV *Q* XX *ad extremam lemm. lineam in mg. Z. Exstat in TY, nomine auctoris addito adhibetur in schol. Lucani* VII 192 *Vrat. C recentissimis a.* 1421 ‖ (*lemm.*) 2 uictori atque *Q pr.* uictoria atq; *Z* ‖ gaii *Πq* ‖ gaice-|saris *X* ‖ qua *Π* ‖ parsaliis *ZX pr. O* ‖ 3 que] *spscr. o* ‖ remigis] remigiis *O pr.;* sacerdos *audit C.* (*Plut. Caes.* 47; *Dio Cass.* XLI 61) *ille Cornelius* § 2 *et* 3, augur *auctore Livio ap. Iul. Obsequentem c.* 65 *p.* 135, 10 *I.*; *Luc. Phars.* VII 192, *ubi cf. schol. Bern., Sid. Apoll. carm.* IX 192 *neque aliter intellegendi Plut. et Dio ll. ll., unde* sacerdotis *e* Romani auguris *s.* Romani magistratus, *ni voc. plane delendum sit,* λ; *ex annotatione antiqua marginali* '*mirabilis ille remex*' *ortus esse videtur* μ° 605, 1, '*qua comparabatur, quae apud Cic. de divin.* I § 68 *de remige Rhodiensi narrantur*'. *Atque acutissime quidem ille vocabuli originem ex ea narratione detexit; hanc vero confusionem ab ipso G. ortam esse non praefracte negaverim, quare equidem* remigis *neque omittendum neque uncis includendum esse censui* ‖ uatiginium *Z* uaticinium ū *X* ‖ 4 eadem *Q pr.* ‖ pactavII. (VII. *in mg. add.*) *x* pacta *X* putaui *Z* ‖ (§ 1) 5 quod *O pr.* ‖ G. *Y* ‖ .CN. *N:* gn. *et* g̃n. *et sim.* ‖ pompeeius *X pr.* ‖ per] *subnotavit* σ, *tacet* φ ‖ 6 sin (*praec.* s) *Z* ‖ intessalia *T* ‖ patauii *N* ‖ 7 memorari] = *z:* memora∗ (*in mg.* ·/) *Z* memoria *XOΠNY* ς (*Pembr. l. v. d. misc. observ.* IV 438 *sq.*) *e* ‖ (§ 2) loco] *om. QZ* ‖

et sacerdotii religionibus venerandus et castitate vitae sanctus, repente mota mente conspicere se procul dixit pugnam acerrimam pugnari, ac deinde alios cedere, alios urgere, caedem, fugam, tela volantia, instaurationem pugnae, inpressionem, gemitus, vulnera, proinde ut si ipse in proelio versaretur, coram videre sese vociferatus est, ac postea subito exclamavit, Caesarem vicisse.

Ea Cornelii sacerdotis hariolatio levis tum quidem visa et 3
vecors, magnae mox admirationi fuit, quoniam non modo pugnae dies, quae in Thessalia pugnata est, neque proelii exitus, qui erat praedictus, idem fuit, sed omnes quoque pugnandi reciprocae vices et ipsa exercituum duorum conflictatio vaticinantis motu atque verbis repraesentata est.

XIX.

Verba M. Varronis memoria digna ex satura, quae inscribitur περὶ ἐδεσμάτων.

Non paucissimi sunt, in quos potest convenire id quod 1
M. Varro dicit in satura, quae inscribitur περὶ ἐδεσμάτων.

QZXOΠNTY

8 religionibus] = *O in ras.:* regionibus *Π* ‖ 9 conscipere *X pr.* ‖ purgna macerrimā *Q* purgnam acerrimā *q* ‖ 10 pugnaricadeinde *Z* ‖ acde inde *X* ‖ alios] *om. X non improb. i* ‖ surgere (*praec.* s) *X* ‖ urgere cedē. fugam *Y* ‖ caede *X* sedem (*in mg.* ·/·) *Z* ‖ tela *O* ‖ 12 ut supse *Z* ‖ 13 est] *om. X* ‖ (§ 3) 14 Ea] *TY* (ϰ): a (*om. sc. litt. init.* E) *Z* * *s.* ** (& *ut Bursiano* Et *ut mihi videbatur*) *Q* At *XOΠNq* ‖ ariolatio *ΠTYq* ‖ uisa quidem *Y* ‖ uisa est quidem et *T* ‖ et] *Y HIMüller l. c.* 8, 1 *l., in quod et ipse coniectura olim incideram:* est *Π* est et *QZXON cf. adn. praec.* ‖ 15 uaecors *Qn* ‖ āmirationis *TY* ‖ quoniam non modo] *h*: quonām (o *ss.*) (*id est* modo) *Q* quo(*pro* quō, *ut opinor*)non modo *XOΠN* quod non modo *TY* que non modo *Z; f.* quando non modo λ ‖ 16 qua *OΠ* que est *Z* ‖ pugnatum *Xo* ‖ est] = *Z* ‖ 17 idem] = *Q pr. ut vid. x:* eidẽ (e *priore a q ut vid. add.*) *q* idest *X* ‖ omnis *X* ‖ õsq; pugnandi *Y* ‖ reciproci (*praec.* pugnandi) *Q pr.* ‖ 18 duoꝝ exercituum *TY* ‖ motuo *Z* ‖ 19 rep̄**entata (ss, *ut vid.*) *X pr.* ‖

XIX: XX *QXOΠN in lemm., ZXOΠNq in cap. inscr.* XXI *Z in lemm.* XVI *Q in cap. inscr. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 tyra *Z* ‖ satiraq; *X* ‖ 3 peri edesmaton *N:* periedesmaton *OΠ* pe|riedesmaton *Q* periedes maton *ZX* ‖ (§ 1) 5 ΠΕΡΙΕΛΕCMaTON *X* ΠΕΡLΕaΕCMaTω̃ *Y* ‖ ΕΔΕCMaTON *Π* ΕΔΕCMaTω *Z* ‖ *Varr. sat.* π. ἐδεσμάτων *fr.* II *p.* 194 *R.;* 204 *Büch.*³; *numeros trochaicos agnoscere sibi visus est Th.*

2 Verba haec sunt: Si, quantum operae sumpsisti, ut tuus pistor bonum faceret panem, eius duodecimam philosophiae dedisses, ipse bonus iam pridem esses factus. Nunc illum qui norunt volunt emere milibus centum, te qui novit nemo centussis.

XX.

Notata quaedam de Euripidis poetae genere, vita, moribus deque eiusdem fine vitae.

1 Euripidi poetae matrem Theopompus agrestia olera
2 vendentem victum quaesisse dicit. Patri autem eius, nato illo,
responsum est a Chaldaeis, eum puerum, cum adolevisset, victo-
3 rem in certaminibus fore; id ei puero fatum esse. Pater inter-
pretatus, athletam debere esse, roborato exercitatoque filii sui
corpore, Olympiam certaturum eum inter athletas pueros deduxit.
Ac primo quidem in certamen per ambiguam aetatem receptus
non est, post Eleusino et Theseo certamine pugnavit et coronatus
4 est; mox a corporis cura ad excolendi animi studium transgressus,
auditor fuit physici Anaxagorae et Prodici rhetoris, in morali
autem philosophia Socratis. Tragoediam scribere natus annos
5 duodeviginti adortus est. Philochorus refert in insula Salamine

---

QZXOΠNTY

Roeper philol. 17, 77, 8 ‖ (§ 2) 6 ut] = *q:* ait *Q* ‖ 7 pastor *Z* ‖ bo**num *X* ‖ 8 ee̅ *Z* ‖ 9 morunt *X* ‖ **imere *X pr.* ‖ 10 norunt (*cf. lin. praec.*) *Π* ‖ centũsis *Y* centū sis *ZT* cetussis *X pr.* centussis; *Q pr.* centussit *Π* ‖

XX: XXI *QXOΠN in lemm., ZXOΠN in cap. inscr.* XXII *Z in lemm.* XVII *Q* XI *q in cap. inscr. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 uripidis *Z* euripidi *Π* (*ex sil.*) ‖ deque̜ *X pr.* ‖ (§ 1) 4 Euripidis *TY* Euripi *Π* ‖ theo pompus *X* ‖ *Theopompi Philippicor. lib.* X *fragmentis inseruit RHEWichers Theopompi Chii fragm.* (*LB.* 1829) *fr.* 104 *p.* 79, *obsequente CMüllero FHG* I 294 ‖ *litt.* pompus agrestia olera *sup. lin. add. o* ‖ holera *ZΠTY* ‖ 5 decit *Q* ‖ (§ 2) 6 achaldeis *XT* ‖ 7 fore id *Z* ‖ factum *ZT* ‖ esse pater *ZXOΠTY* ‖ (§ 3) 8 adlethā *Q* hatletā *X* ‖ esse. roborato *O* ‖ roboratio *X* ‖ filio *O pr.* ‖ 9 compore *X pr.* ‖ olimpiam *TY* olimpyam *Z* clyppiam *X* ‖ athle̜tas *X* ‖ 11 poste leusino *Z* ‖ eleusine̜ etheseo *X* ‖ (§ 4) 12 ex colendi *Z* ‖ animi* (s *ut vid.*) *X pr.* ‖ 13 phisici *QZΠY* ‖ ficianaxagore *X* fisici anaxagore̜ *x* ‖ anaxacore *Y* ‖ p̣dicis *q* ‖ . In morali *O* immolari *Y* . Immolari *T* ‖ 14 isocratis *Q pr.* ‖ . Tragediam *Π* ‖ natos (*sq.* annos) *Z* ‖ 15 adhortus *Q* ‖ est] *om. TY* ‖ .] *om. Y* ‖ (§ 5)

speluncam esse taetram et horridam, quam nos vidimus, in qua
Euripides tragoedias scriptitarit.

Mulieres fere omnes in maiorem modum exosus fuisse dicitur, 6
sive quod natura abhorruit a mulierum coetu sive quod duas simul
uxores habuerat, cum id decreto ab Atheniensibus facto ius esset,
quarum matrimonii pertaedebat. Eius odii in mulieres Aristo- 7
phanes quoque meminit ἐν ταῖς προτέραις Θεσμοφοριαζούσαις, in his versibus:

Νῦν οὖν ἁπάσαισιν παραινῶ καὶ λέγω,
Τοῦτον κολάσαι τὸν ἄνδρα πολλῶν οὕνεκα·
Ἄγρια γὰρ ἡμᾶς, ὦ γυναῖκες, δρᾷ κακά,
Ἅτ᾽ ἐν ἀγρίοισι τοῖς λαχάνοις αὐτὸς τραφείς.

QZXOΠNTY
Phylochorus *T* philocorus *Q* Philocrus *OΠ* philorus *N* Phile crus *X* ‖ *Philochor.* π. Εὐριπίδου *fr.* 165 *CM. FHG* I *p.* 412; *ad librum* περὶ τραγῳδιῶν *referre malit ANauck Eurip.*[2] I *p.* IX, 1 *cf. Th. Barthold de scholiorum in Eur. vett. fontibus* (*Bonn.* 1864) *p.* 5 ‖ insulas alamĩe *Z* ‖ salaminę *ΠT* ‖ 16 esset aetram *Z* ‖ quam nos vidimus] *om. QZ ac praeeunte i in adn. Longolius* ‖ uidim'. in *Π* ‖ . In qua *X* in quā *Q* qᵃm *Z* ‖ qua] *om. Π* ‖ 17 trago edias *X* ‖ Euripides tragoedias] *om. QZ ac praeeunte, ut supra, i Longolius* ‖ scriptitaret *Q* ‖ scriptitarit mulieres *Z* ‖ (§ 6) 18 omnis *Π* ‖ 19 sive] .S; *Π* ‖ naturā *T* ‖ natura—coetu] naturā abhorruea mulierum *Q* naturam abhorruit mulierum *q, quod ex Liv.* IV 44, 11, *Tac. ann.* XIV 21 *cod. Farnes. frustra tueri conatur i* ‖ mulierē *X pr.* ‖ coitu *WBeloe* ‖ uxores simul *O pr.* ‖ 20 habuerat. Cum *X* ‖ id] *om. N* ‖ 21 matromonii *T pr.* ‖ (§ 7) .Eius] eius *Y* ‖ hodii *X* ‖ in mulieres odii *Π* ‖ in] *om. TY* ‖ aristo phanes *X* ‖ 22 quoque meminit] *om. Π* ‖ meminit. GR. Is cum *T* meminit.|Is cum *Y* (*med. om. TY*) ‖ TAIC *X* ‖ ΘECMOΦOPIaazorcaic *Π* ΘECMO|ΦOPIΛazaicarc *X* ΘECMOΦOPIaTOICaIC *Z* ‖ 23 . In his *X* In hiis *Z* ‖ *Aristoph. Thesmoph. v.* 453 *sqq. Ddf.* ‖ 24 aΠaCICIN *X* ἁπάσαισι *Aristoph. Rav. Monac.* ‖ ΠaPaINO *XΠ* ‖ aETω *Z* ‖ 25 TOITONKOaaCΛI *X* ‖ aNaPa *ZX* ‖ ΠOaaωN *Z* ΠOΛΛNωN *X* ‖ *Aristophanis v.* 455 *sq. affert Plutarch. de comp. Aristoph. et Menandri epit.* 1 § 4 *p.* 853 *C.* (IV 1 *p.* 422 *W.*; *p.* 1039 *Dbn.*) ‖ 26 ΛTPIa *X* ‖ ἡμᾶς] *cum Aristoph.* κ: TINaC ‖ ΓINaIKEC *ZΠ* TINaIKEC *X* ‖ aPa *X* ‖ KaKaaTEEN *Z*: KaaΛΛaTEEN *Π* KaaΛΛaΓEEN *O* KaaM. aΓEEN *N* KaΔaM|TEEN *X* κα ἅπαγ᾽ (ἄπαγ᾽ φ) ἐν σ ‖ 27 ἀγρίοισι] κ, *libri Aristophanei*: aΓPIOIC *ZOΠ* aTPIOIC *X* aΓIOIC *N* ‖ τοῖς] = *Plut. l. l.* (*Bentleius, Brunckius*): *om. libri Aristophanei* ‖ ΔaXaNOIC *Z* aΛKa|NOIC *X* ‖ αὐτοστραφεὶς *Ar. Rav.* ‖ ΓPaΦEIC *N* TPaKEIC *Z* ‖

8 Alexander autem Aetolus hos de Euripide versus composuit:

Ὁ δ' Ἀναξαγόρου τρόφιμος χαιοῦ στριφνὸς μὲν ἔμοιγε προσειπεῖν,
Καὶ μισογέλως, καὶ τωθάζειν οὐδὲ παρ' οἶνον μεμαθηκώς,
Ἀλλ' ὅ τι γράψαι, τοῦτ' ἂν μέλιτος καὶ Σειρήνων ἐτετεύχει.

9 Is, cum in Macedonia apud Archelaum regem esset utereturque eo rex familiariter, rediens nocte ab eius cena, canibus a quodam aemulo inmissis dilaceratus est et ex his vulneribus mors secuta
10 est. Sepulchrum autem eius et memoriam Macedones eo dignati sunt honore, ut in gloriae quoque loco praedicarent: 'οὔποτε σὸν μνῆμα, Εὐρίπιδες, ὄλοιτό που', quod egregius poeta morte obita

---

QZXOΠNTY

(§ 8) 28 aetholus *Π* etholus *Q* ‖ euripede *Z* ‖ *Alex. Aetol. fr. ap. Meinekium anal. Alex. p.* 247 *sq.; Aristophani tribuuntur verba* 'στρυφνὸς ἔμοιγε προσειπεῖν Εὐριπίδης' *in vit. Eurip.* 1 *lin.* 85 *sq. p.* 137 *Wm.* (*inde vit.* 2 *Thom. Mag. ibid. p.* 140 *lin.* 28)*; ex iisdem his versibus verba* μέλιτος καὶ Σειρήνων *ibid. p.* 138 *v.* 107 *originem ducere admonet ANauck Eurip. Studien* I 126 *sq. merito, ut mihi quidem videtur, post anon. Anglum a Westermanno l. Aristophani eos vindicans* ‖ 30 ΟΛΕΚaξaΓΟΡΟΥ *X* ‖ δ'] *LCValckenaer ad calcem adnot. ad Eur. Phoen. p.* 452², *p.* 489 *ed. Lips. a.* 1824): ΔΕ *libri praeter X* ‖ aΝaξaΤΟΡΟΥ *z* a∗∗ξaΤΟΡΟΥ *Z* ‖ χαιοῦ] *Valckenaer:* aΡΧaΙΟΥ *OΠN* aΡΧΙaΥΟΙ *X* ‖ aΡΧaΙΟΥC|ΤΡΕΙΦΝΟC *Z* ‖ στριφνὸς] *e:* CΤΡΕΙΦΝΟC *libri* (*cf. adn. praec.*) στρυφνὸς *utraque Colon. a.* 1526, *vg.* ‖ ἔμοιγε] *Z* (*Valckenaer*)*:* ΕΜΟΙΙΕ *XOΠN* ἐμοί γε ἔοικε *e vg.* ‖ 32 ΚΛΙ *X* CaΙ *Z* ‖ ΜΕΙCΟΓΕΛωC *OΠN:* ΜΕΤCΟΓΕΛω *X* ‖ ΜΕΙCΟΤΕaωΤaΖΕΙΝ *Z* ‖ ΚaΙΤΟ ΤaΖΕΙΝ *XΠ* ‖ CΥaΕΠΡaΡΟΙΝΝΟΝ *Z* ‖ παρ' οἶνον] *sic distinguendum esse primum in mg. proposuerunt edd. Colon. a.* 1526 ‖ ΜΕΜaΘΗΚΟC *XΠ* ΜΕΜaΤΗΚΟC *Z* ‖ 34 Ἀλλ' ὅτι (ὅ, τι *x*) *distinguendum esse in mg. proposuerunt edd. Colon. a.* 1526: ΛΛΟΤΙ *X pr.* ‖ γράψαι] = *e, Valckenaer:* ΓΡaψΙ *Z* ΓΡaΙaΙ *X* καὶ γράψαι *x vg.* ‖ ΤΟΙΤ *X* ‖ ΜΕΔΙΤΟC *X* ΜΕaΙΤΟC *Z* ‖ (§ 9) 36 his *X* ‖ cum] *om. O* ‖ macedonias *Z* ‖ Archelaum] hercle aut̄ *X* hercleant̄ *x* ‖ 37 a cena eius nocte *T* ‖ 38 hiis *Z* ‖ morsecuta *X pr.* ‖ (§ 10) 39 sepulcrum *O* ‖ macedonis (nes *q*) condignati *Q* ‖ 40 honore] *om. Z* ‖ p̄dicarent. Quod (*med. om.*) *Y* ‖ GR̓. *T* ‖ οὔποτε *etc.*] *corrupta videntur Nauckio Eurip.*² I *p.* XXII, 32 '*expectes* οὔποτε δὴ σὸν μνῆμ', Εὐριπίδη, οὔποτ' ὀλεῖται'. ‖ 41 ΜΝΕΜa *ZΠ* ΜΝΕΜΔ *X* ‖ ΕΥΡΕΙΠΙΔΕC *ON:* ΕΙΡΙΠΙΔΕC *X* ΕΡΕΙΠΙΔΕC *Π* ΕΥΡΕΙΠΙΕa|ΕC

sepultus in eorum terra foret. Quamobrem cum legati ad eos ab Atheniensibus missi petissent, ut ossa Athenas in terram illius patriam permitterent transferri, maximo consensu Macedones in ea re deneganda perstiterunt.

XXI.

Quod a poetis Iovis filii prudentissimi humanissimique, Neptuni autem ferocissimi et inhumanissimi traduntur.

Praestantissimos virtute, prudentia, viribus Iovis filios poetae 1
appellaverunt, ut Aeacum et Minoa et Sarpedona; ferocissimos et inmanes et alienos ab omni humanitate, tamquam e mari genitos, Neptuni filios dixerunt, Cyclopa et Cercyona et Scirona et Laestrygonas.

XXII.

Historia de Sertorio, egregio duce, deque astu eius commenticiisque simulamentis, quibus ad barbaros milites continendos conciliandosque sibi utebatur.

Sertorius, vir acer egregiusque dux, et utendi regendique 1
exercitus peritus fuit. Is in temporibus difficillimis et mentieba- 2

QZXOΠNTY
Z ‖ ΟΛΟΥΤΟ *X pr.* ὅλοι τόπου σ ‖ .Quod *ZΠ* (*cf. adn. lin.* 40) ‖ obitus (*inter* egregius *et* sepultus) *QZ* ‖ 42 foret quamobrem *Z* ‖ ad] 7 *Z* ‖ ab] *om. Z* ‖ 44 patriamq. *Q* ‖ 45 ea|redeganda *Z* ‖

XXI: XXII *QXOΠN in lemm., ZXOΠNq in cap. inscr., ubi* XVIII *Q;* XXIII *Z in lemm. Exstat in TY* ‖ 2 que] *om. X* ‖ (§ 1 *un.*) 5 ea cum *Q pr. ZX* ‖ minoē *TY* mino *X* ‖ Sarpedonā *Y* ‖ foro cis simos *X* ‖ 6 inmanes—Neptuni] *in mg. add. n* ‖ e] me (*praec.* m) *Z* e* (t *an x ?*) *X* ‖ 7 ciclopa *Z* cyclopas *Ti* cyclo *Q* ‖ cerciona (*sic*) *Q* certiona *Z* cercyonas *T* cereionas *Y* "ci"cerona *Π* ‖ et Scirona] *post* Cercyona *om. XΠN* ‖ scyrona *QO:* scironas *TY* ‖ laestrigonas *ZY* lestrygonas *X* lestrigonas *ΠT* listrigonas *Q* Lestrygonas atque Thesea *ms.* (?) *Iac. Iac. n. Schegki observ. et emend. praemess. ep.* 6 *p.* 18 (IV 900 *lamp. Gruter.*) ‖

XXII: XXIII *QXOΠN in lemm., XOΠN in cap. inscr., ubi* XIX *Q* XIII *q,* XXIIII *Z utrobique. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) de cerua sertori *in mg. x* ‖ 2 egregio] *om. ΠN* ‖ 3 barbaris (*praec.* quibus) *Z* ‖ continendos] *om. Π* ‖ con*iliandosque (t *ut vid.*) *X pr.* conciliandoque *Q pr.* ‖ (§ 1) 5 acer] agere (*sq.* e) *Q pr. Z* ‖ et utendi] = *Q:* educendi *TYσ* (et educendi φ) et tuendi ϰ eludendi *IHOnions journ. of philol.* XI (1882) *p.* 79 ‖ (§ 2) 6 in] *om. Y* ‖ difficilimis *X pr.* ‖ et mentiebatur] ementiebatur *TY* ‖ 7 mentie 7 somnium (batur—legebat *om.*) *Π SGerm. Vat.* 3452 ‖

tur ad milites, si mendacium prodesset, et litteras compositas pro
veris legebat et somnium simulabat et falsas religiones conferebat,
si quid istae res eum apud militum animos adiutabant.
3.4 Illud adeo Sertori nobile est: Cerva alba eximiae pulchritudinis
et vivacissimae celeritatis a Lusitano ei quodam dono data est.
5 Hanc sibi oblatam divinitus et instinctam Dianae numine conloqui
secum monereque et docere, quae utilia factu essent, persuadere
omnibus instituit ac, si quid durius videbatur, quod imperandum
militibus foret, a cerva sese monitum praedicabat. Id cum
6 dixerat, universi, tamquam si deo, libentes parebant. Ea cerva
quodam die, cum incursio esset hostium nuntiata, festinatione ac
tumultu consternata in fugam se prorupit atque in palude proxi-
7 ma delituit et postea requisita perisse credita est. Neque multis
8 diebus post inventam esse cervam Sertorio nuntiatur. Tum qui
nuntiaverat iussit tacere ac, ne cui palam diceret, interminatus est
praecepitque, ut eam postero die repente in eum locum, in quo
ipse cum amicis esset, inmitteret. Admissis deinde amicis postridie,
visum sibi esse ait in quiete, cervam, quae perisset, ad se
reverti et, ut prius consuerat, quod opus est facto praedicere;

QZXOΠNTY

7 mendatium *Zq* mendatiom *Q* ‖ prodest *X* ‖ 8 conferebat. Si *X* ‖ 9 si] s; *Y* ‖ siquid] sicut *ZX* ‖ illum *TY* cum *Q* ‖ adiuuabant *Q* ‖ adiutabant illud *Y* ‖ (§ 3) 10 Sertori] *x:* sertari *X* sertorii *rell.* ‖ (§ 4) eximae *X pr.* ‖ pulcritudinis *Z* pulchritudines *X pr.* ‖ 11 uiua *cissimae (a) *X pr.* ‖ ceļeritatis *T* ‖ denodata *Π SGerm. Vat.* 3452 ‖ (§ 5) 12 instintam *Π* instutam *ut vid. Q pr.* instructam *qϰ* instrictam *SGerm. Vat.* 3452 (*IGebhard cum Pal. AL* I 15) ‖ panae *X* ‖ numine] me numine *Z* **numine (me ?) *Q* ‖ 13 mouereq; *Z* moreque *X pr.* ‖ factus *Z* factu* (s ? m ?) *Q* ‖ 14 instituit *XONT* ‖ .a . c. *Z* ‖ quit *X pr.* ‖ 15 fore *T* ‖ a cerva] acentia *Z* ‖ 16 uniuersitā quā sideo *X* ‖ tamquam si] tum quasi *Salmasius g* ‖ si] *om. Π* ‖ de eo *Z* ‖ (§ 6) 17 dum *Z* ‖ hostium esset *TY* ‖ 18 proripuit *coll. Plaut. Capt.* III 4, 1 (*v.* 532 *Fl.*) *c* ‖ se proxima (*ob praec.* se prorupit) *Z* ‖ 19 delutuit *Q* ‖ postea] '*verborum sententia ut pro* postea frustra *scribatur requirit*' *IICornelissen Mnemos. n. s.* 3, 80; *tu cf. lexica s. v.* requiro ‖ (§ 7) post multis diebus *T* ‖ 20 nonciať *Q* ‖ (§ 8) 21 ac] *om. Q* '*et certe commode procedet sermo, si libeat legere* iussit tacere, ne cui palam diceret, (*vel* ne cui diceret, palam) interminatus; praecepitque' *i* ‖ diceretur *X* ‖ 22 repente et in eum σ ‖ 23 de inde *X pr.* ‖ amicis. postridie uisum *N* ‖ post tridie *ZΠ* posttridie *Y* ‖ 24 esse sibi *Π* ‖ ait] ut *Q* ‖ inquiete *ZT* ‖ 25 prius] *om. TY* ‖ consueuerat *Z* ‖

tum servo quod imperaverat significat, cerva emissa in cubiculum 9
Sertorii introrupit, clamor factus et orta admiratio est.

Eaque hominum barbarorum credulitas Sertorio in magnis re-
bus magno usui fuit. Memoria prodita est, ex his nationibus, 10
quae cum Sertorio faciebant, cum multis proeliis superatus esset,
neminem umquam ab eo descivisse, quamquam id genus hominum
esset mobilissimum.

XXIII.

De aetatibus historicorum nobilium, Hellanici, Herodoti, Thucydidis.

Hellanicus, Herodotus, Thucydides, historiae scripto- 1
res, in isdem fere temporibus laude ingenti floruerunt et non
nimis longe distantibus fuerunt aetatibus. Nam Hellanicus 2
initio belli Peloponnesiaci fuisse quinque et sexaginta annos na-
tus videtur, Herodotus tres et quinquaginta, Thucydides qua-
draginta. Scriptum est hoc in libro undecimo Pamphilae.

XXIV.

Quid Volcacius Sedigitus in libro, quem de poetis scripsit, de comicis Latinis iudicarit.

Sedigitus in libro, quem scripsit de poetis, quid de 1

QZXOΠNTY

est] *QZ* (*cf. h*[ra] 25, 58): esset (= μ 588) ‖ p̄dicare *O* p̄dicere *Π* ‖ (§ 9) 26 sermo *Z* sertorio *XOΠN* ‖ significante *XO* significato *Bourdelotius* ‖ . Cerua missa *Q* ‖ inbuculum *X* ‖ 27 ⸢orta *X* ‖ 28 omnium *Y* ‖ barberorum *X* ‖ crudelitas *Q pr.* ‖ in] *om. TY* ‖ 29 fuit memoria *Y* ‖ (§ 10) memoriae *XOΠN* ‖ proditum *OΠNx* prodictum *X* ‖ hiis *Z* ‖ 30 *alterum* cum] = *x:* *um *X* ‖ 31 .Neminem *X* ‖ decuisse *Z* ‖ 32 nobilissimum *Z* ‖

XXIII: XXIIII *in lemm. QXOΠN* XXV *Z,* XXIIII *in inscr. cap. Z* (*iterum*) *XOΠN. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 bellanici heroditi *QZ* ‖ (§ 1) 3 Hellamcus *X* ‖ 4 hisdem *XO pr. ΠNTY* ‖ iisdem temporibus pari laude ingenii (ingenii *praeiverat Oiselius*) *WBeloe* ‖ ferme *Z* ‖ temporibus fere *XOΠN* ‖ 5 fuerunt distantib; *T* ‖ (§ 2) Nam] *om. TY* ‖ 6 in initio *NT* ‖ pelopon nesiaci *Q pr. Z* ‖ peloponensi (. *T*) ac fuisse *TY* ‖ LXX *N* saxaginta *T pr.* ‖ 7 uidet* *Q pr.* ‖ Thuydides quadraginta] *post* quinquaginta *om. Z* ‖ 8 est hoc] *QT:* hoc est ‖ pamphylę *ONT* pāphile *Y* panphile *Q* panphili *q* ‖ *Pamphilae Epidauriae* ὑπομνημ. ἱστορ. *fr.* 7 *FHG* III 521 *CM.* ‖

XXIV: XXV *in lemm. QXOΠN, in cap. inscr. ZXOΠNq; in lemm.* XXVI *Z, in cap. inscr.* XXI *Q. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 uulcacius *O:* uulcatius *XΠN* uulgacius *Q* uulgatius *Z* ‖ edigitus *spat. ad litt.*

his sentiat, qui comoedias fecerunt, et quem ex omnibus praestare ceteris putet ac deinceps quo quemque in loco et honore ponat, his versibus suis demonstrat:

Multós incertos cértare hanc rem vídimus,
Palmám poetae cómico cui déferant.
Eum meó iudicio errórem dissolvám tibi,
Vt, cóntra si quis séntiat, nil séntiat.
Caecílio palmam Státio do mímico.
Plautús secundus fácile exsuperat céteros.
Dein Naévius, qui férvet, pretio in tértiost.
Si erit, quod quarto détur, dabitur Licinio.
Post ínsequi Licínium facio Atílium.

QZXOΠNTY

init. addendam rel. Y sed igitur *X* ‖ poetiscripsit *Q pr.* ‖ (§ 1 *un.*) 4 Sed igitur *X* ‖ 5 hiis *Z* ‖ et] ad *TY* ‖ que ex *Z* ‖ prae(pre *XΠ*)stare ex omnibus *XOΠN* ‖ 6 quemque] quem *N* ‖ 7 hiis *Z* ‖ *Volcacii Sedigiti versus etiam in libris aliquot Plautinis recentioribus inveniuntur, P. Nigidii nomine inscripti cf. FOsann anal. crit. p.* 3 *sq.; FRitschl parerg. p.* 65 *sq.,* 241 *cf. prolegg. Plaut. p.* XXXIV ([2] *Opusc.* V 298); *h de P. Nigidii stud. atq. opp. p.* 47 *sqq. Recepti sunt in Anth. Lat. a PBurmanno Sec. lib.* II *ep.* CCXXIII *t.* I *p.* 411 *et ab HMeyero n.* 140 *t.* I *p.* 50 *cf. ann. p.* 69 *sq.; eorum, qui libellis seorsum editis de iis egerunt* (*IChLeuschnerus super Volc. Sedig. etc. Hirschbergae a.* 1755. 4; *Th. Ladewig üb. d. Kanon des Volc. Sedig. Neo-Strelit.* 1842. 4; *HIber de Volc. Sedig. canone Monast.* 1865), *unus Iberus rem criticam attigit p.* 2 *sq., sed non promovit* ‖ 8 versare *WBeloe* ‖ vidimus] *e:* uidemus *libri* (= σ) videris *i* ‖ 9 palam *ZΠ* ‖ 10 .Eum] cū *TY* ‖ me ɔiuditio *Q* ‖ errore *Y* ‖ 11 qui *Osannus l. l., recte fort.* ‖ nil] *ed. Gryph. a.* 1537: nihil *et* nichil ‖ 12 celio *TY* ‖ palmum *X pr.* palam *Z* ‖ statio *Z* statuo *TY* ‖ do mimico] *i* (*cf.* II 23, 12): dominico *Q et sic etiam Z* do comico *OΠNx e vg.* do cominico *utraque lect. conflata X* de comico *TY* do mimicam *FHBothe poet. scen. Lat.* V 1, 81 ‖ 13 cetero *Z* ‖ 14 De inne **uius (li) *X* Dein ne uias *Q* de innae uias *Z* ‖ Naevio (*rell. cum g sc.*) *mavult Trillerus ap. Falsterum am. ph.* III 313 ‖ , qui servet pretium, tertiust] *Ritschelius in Suet. rell. ed. Reifferscheid p.* 502 *n.* * *post* ϰ, *qui* precium tertiu-ſt *praebet:* qui seruet pretio (p̄tio *et* p̄cio *al.*) in (. in *O*) tertiost (tertio st *O* tercio est *QXΠ* tertio *T* tercio *Y*) *libri* qui fervet, pretio in tertio est *utraque Colon. a.* 1526 ,qui fervet, pretium tertium est *g* ‖ *mallem* pretiom tertiost *si alia archaismi affectati vestigia h. l. adessent* ‖ 15 licimo *Y* ‖ 16 insequi Lucium facio Atilium φ ‖ licium *ON* licio *X* licinio *x* (*cf. vers. praec.*) *Burmannus* ‖ fatio *Z* ‖ attilium *T* at(v)ilium *Π* ‖

In séxto consequétur hos Teréntius,
Turpílius septimúm, Trabea octavum óptinet,
Nonó loco esse fácile facio Lúscium.
Decimum áddo causa antiquitatis 'Ennium.

XXV.

De verbis quibusdam novis, quae in Gnaei Mati mimiambis offenderamus.

Cn. Matius, vir eruditus, in mimiambis suis non absurde 1 neque absone finxit recentatur, pro eo, quod Graeci dicunt 'ἀνανεοῦται', id est 'denuo nascitur atque iterum fit recens'. Versus, in quibus hoc verbum est, hi sunt:

Iam iam albicascit Phoebus et recentatur
Commune lumen hominibus voluptatis.

QZXOΠNTY

17 consequetur] *PPithoeus epigramm. et poem. vett., epigramm. lib.* II *p.* 51 *ed. Par. a.* 1590: consequitur *QZXOΠN* sequitur *TY* ‖ sequitur hos loco ϰ ‖ 18 trabeam *Q pr. Z* ‖ octaū *X pr.* ‖ obtinet *QTY* ‖ 20 causa antiquitatis] *Π* (*ex sil.*) *e:* antiquitatis causa *QZXONTY, quod ab ipso G. paulo indiligentius scriptum esse non abnuerim* ‖ enium *X* ‖

XXV: XXVI *QXOΠN* XXVII *Z in lemm.;* XXVI *ZXOΠNq* XXII *Q in inscr. cap.* ‖ (*lemm.*) 2 nouisque ingenii ma|ti *X* nobisque ignei matti *Z* ‖ nob̉ q̄ igne imattimimiam his *Q* ‖ gnei matti *O* (*cf. X supra l. et adn.* § 1 *et* 2): gnei mata *Π* .cn. matti *N* ‖ (§ 1) *Adhibuit Non. s. v.* recentare (*sic libri*) *p.* 167, 16 *M.* (*v. ann. phil.* 85, 717) ‖ 4 .GN. *N* Cneus *X* Gneus *Π* ‖ ɴmatius *litt. init. om. Q* .C. ɴmatius *q* (r *supra*) Gɴinatius *Z* ‖ Mattius *libri Noniani* ‖ in muniam ‖ *in extr. pag. lin. in ras.,* .bis suis. *in mg. inf. z* bis suis *tamen in init. p. sq. Z* ‖ non absurde absone *Q* non absone *FHBothe Poet. Scen. Lat.* V 2, 266 *h*^e^, *nimiam auctoritatem cod. Q tribuens* (*utrumque voc. iunctim Cicero etiam adhibet de or.* III § 41) ‖ 6 ananeoytai. *Π* ‖ id est—recens] = σ: *om. Ald.* ‖ recẹns uersus *XN* ‖ 7 est] *om. X* ‖ hii *ZX* ‖ *Cn. Matii fr.* 2 *et* 3 *L. Müll. ed. Catull. p.* 1870 *p.* 91 (*Anth. Lat. lib.* III *ep.* CLXXXIX *t.* I *p.* 630 *Burm.; n.* 120 *t.* I *p.* 43, *adn. p.* 61 *HM.; Bothius l. l.*) ‖ 8 Iam iam] = *x:* Iam *X* nam *Z* ‖ albigascit *QZ* ‖ Phoebus] *om. Non.* ‖ recentur *Non. Leid.*; ‖ ; *add. LMüller* ‖ 9 Comune *Z* ‖ lom̃ *X pr.* ‖ omnibus *IScaliger tacite coni. in Varr. de l. L. p.* 146 *ed. Amst. a.* 1623, *p.* 232 *Bip.* ‖ voluptatis] *h*^e^: et uoluptatis *libri* voluptasque *Gryph. a.* 1542 voluptatist *LMüller; erat cum de* hominibust *scribendo cogitarem; at utroque modo nimis abruptus sermo videtur fieri; om. Nonius* ‖

2 Idem Matius in isdem mimiambis edulcare dicit, quod est 'dulcius reddere', in his versibus:

Quapropter edulcare convenit vitam
Curasque acerbas sensibus gubernare.

XXVI.

Quibus verbis Aristoteles philosophus definierit syllogismum; eiusque definitionis interpretamentum verbis Latinis factum.

1 Aristoteles, quid 'syllogismus' esset, his versibus definivit: Λόγος, ἐν ᾧ, τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμέ-
2 νων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. Eius definitionis non videbatur habere incommode interpretatio facta hoc modo: Syllogismus est oratio, in qua, consensis quibusdam et concessis, aliud quid, quam quae concessa sunt, per ea, quae concessa sunt, necessario conficitur.

QZXOΠN

(§ 2) 10 *Adhibet Nonius s. v.* edulcare *p.* 106, 25 *M.* (*cf. ann. phil. l. l.*) ‖ mattius *ZΠN* = *libri Non.* Maccius *et* Accius *v. l. ap. Non.* martius *Q* ‖ hisdem *QXΠN* ‖ muniābis *Z* ‖ 11 dultius *QZ* ‖ hiis *Z* ‖ 13 Plurasque *libri Non.* ‖ accruas *v. l. ap. Non.* ‖ senibus *v. l. ap. Non.* suavibus *WBeloe* ‖ gubernasse *libri Non.* ‖

XXVI: *in lemm.* XXVII *QXOΠN* XXVIII *Z, in cap. inscr.* XXVII *ZXOΠNq* XXIII *Q* ‖ (*lemm.*) 2 sillogismum *QZΠ* syllogissimum *X* ‖ 3 definitiones *X pr.* ‖ interpretam'tum *Π* ‖ (§ 1) 4 sillogismus *QZ* ‖ uerbis *Π ex sil. e vg.* ‖ *Aristot. Analyt. pr.* I 1 *p.* 24ᵇ, 18 *Bk.* ‖ 5 aOΓOC *Z* aΓOC *X* ‖ τεθέντων] *om. Z* ‖ TINION *Z* ‖ τινῶν—τῶν] = *Vrb.: post* τεθέντων *om. XOΠNς* ‖ ἕτερον—τῶν] *post* τινῶν *om. ς al.* ‖ τι—ἀνάγκης] *in litura Arist. Vrb.* 35 *m. rec.* ‖ τῶν κειμένων] *om. Arist. Marc.* 201: TON KETMENωN *Z* ‖ 6 aNaNKHC *ZO* aNaΠ|KHC *X* aNKHC *Π* ‖ ἀνάγκης ἄλλο τι (= φς ἄλλό τι σς) συμβαίνει σ (φ) ς ‖ ΔIΛ *X* ‖ διὰ τῶν κειμένων] τῷ ταῦτα εἶναι *Aristoteles* ‖ KaIMENωN *N* ‖ (§ 2) Eiusdem *Π* (*Vat.* 3452 *SGerm.*) ‖ 7 uidebitur *Q hᵉ* ‖ incomode *Z* in commode *Q* ‖ hoc modo] *om. Π* ‖ 8 sillogismus *QZΠx* sillogissimus *X* ‖ consensis** *X* ‖ 9 *liud *X pr.* ‖ quidquam *N* quicquam *ZΠ* ‖ quae—quae] *om. Q* ‖ ea quē *X* ‖ concessa** sunt (ℵt) *X* ‖ per—concessa sunt] *post* concessa sunt *om. Z* ‖

XXVII.

Quid sint comitia calata, quid curiata, quid centuriata, quid tributa, quid concilium; atque inibi quaedam eiusdemmodi.

In libro Laelii Felicis ad Q. Mucium primo scriptum 1
est, Labeonem scribere, 'calata' comitia esse, quae pro collegio
pontificum habentur aut regis aut flaminum inaugurandorum causa.
Eorum autem alia esse 'curiata', alia 'centuriata'. 'Curiata' per 2
lictorem curiatum 'calari', id est 'convocari', 'centuriata' per cornicinem.

Isdem comitiis, quae 'calata' appellari diximus, et sacrorum 3
detestatio et testamenta fieri solebant. Tria enim genera testamentorum fuisse accepimus: unum, quod calatis comitiis in populi contione fieret, alterum in procinctu, cum viri ad proelium faciendum in aciem vocabantur, tertium per familiae emancipationem, cui aes et libra adhiberetur.

In eodem Laelii Felicis libro haec scripta sunt: Is 4
qui non universum populum, sed partem aliquam adesse iubet, non 'comitia', sed 'concilium' edicere debet. Tribuni autem neque advocant patricios, neque ad

---

QZXOΠN

XXVII: *in lemm.* XXVIII *QXOΠN* XXIX *Z, in cap. inscr.* XXVIII *rell. praeter Q, ubi hoc cap. cum praeced. nulla numeri nota add. coniungitur* ‖ (*lemm.*) 2 Qđ sint *Z* ‖ centuriata] *e*: censoria ‖ 3 consilium *Z* ‖ eiusdaēmodi *X* eiusmodi *ΠN* ‖ (§ 1) 4 lelie (*sic*) *QZ* ‖ L. Aelii (*f.* LAelii φ) Fel. σ ‖ ad *Q*.] atq; *ZX* ad *Q* adq (q *sup. lin. add.*) *q* ‖ mutium *QZΠ* mucii *x* ‖ primū *x* ‖ *Laelii Fel. ad Q. Mucium fr.* 1 *Huschk. IA*[4] *p.* 145; *M. Antistii Labeonis de iure pont., ut vid., fr.* 22 *ibid. p.* 113 ‖ 6 regis] = ϰ: regis sacrorum *e, Oiselius* ‖ flaminis (*ob* regis) *N pr.* fluminū *Q* ‖ **augutandorum (in) *Q* inagurandorum *N* ‖ (§ 2) 7 centurio alia curiata *Z* ‖ 8 cōmiocari (¯ *ut vid. add. z*) *Z* ‖ . Centuriata *Π* ‖ corni**nem *Z pr.* ‖ .] *om. ZXΠ* ‖ (§ 3) 10 hisdem *N* hisdem hiis *Z* his *Q* ‖ comic' *Q pr.* ‖ appellare *Z* ‖ 11 ditestatio *X* distestatio *OΠN* ‖ 13 ad faciendū prelium faciendū *Z* ‖ 14 mancipationem *h*[e] (*Huschkius*), *at cf.* τ *zwei Sepulcralreden etc. act. acad. Berol. a.* 1863 *cl. ph. hist. p.* 468, 1 ‖ 15 et] = *q*: * *Q* ‖ (§ 4) 16 lelii *Xq* lilii *Q* loco leli (*ubi* loco *v. l. ad* libro *videtur*) *Z* ‖ *Laelii Fel. lib. l. fr.* 2 *Huschk. l. l. p.* 145 ‖ 17 non ut uniuersum *Q* (*h*[r], *merito non obsequente Huschkio et improb. HIMüllero l. c.* 8, 1 *l.*) ‖ aliquē *X* ‖ 18 aedicere *X* ‖ 19 Tribu *X pr.* ‖ patrinos *Z* ‖

eos referre ulla de re possunt. Ita ne ‘leges’ quidem proprie, sed ‘plebisscita’ appellantur, quae tribunis plebis ferentibus accepta sunt, quibus rogationibus ante patricii non tenebantur, donec Q. Hortensius dictator legem tulit, ut eo iure, quod plebs statuisset, omnes Quirites tenerentur. Item in eodem libro hoc scriptum est: ‘Cum ex generibus hominum suffragium feratur, ‘curiata’ comitia esse, cum ex censu et aetate ‘centuriata’, cum ex regionibus et locis, ‘tributa’; centuriata autem comitia intra pomerium fieri nefas esse, quia exercitum extra urbem imperari oporteat, intra urbem imperari ius non sit. Propterea centuriata in campo Martio haberi exercitumque imperari praesidii causa solitum, quoniam populus esset in suffragiis ferendis occupatus’.

XXVIII.

Quod erravit Cornelius Nepos, cum scripsit, Ciceronem tres et viginti annos natum causam pro Sexto Roscio dixisse.

1 Cornelius Nepos et rerum memoriae non indiligens et
2 M. Ciceronis ut qui maxime amicus familiaris fuit. Atque is tamen in primo librorum, quos de vita illius composuit,

---

QZXOΠN

20 ferre *Huschkius*[1] *et* [2], *Cobetus Mnem. n. s.* 6, 112 *et quamvis merito obloquente FRühl ann. phil.* 117, 320 *iterum* 8, 20 ‖ ulla] = *Q m. rec.*: illa *Q* ‖ posse *Q* ‖ ne] nec (*volebat* nec) *q* ‖ 21 proprię *Π* ‖ plebisscita] = plebscita *o mg.*: plebiscita *ZOΠN* ‖ appellantur. Quae *X* ‖ 23 patricii ante *XΠ* antepatriciis *Z* ‖ non utebantur *Π* ‖ donec Q.] donecq; *QX* donecque *Z* ‖ h. ortensius *X* ‖ 24 dictatorē *Z* dictator eam *XOΠN* ‖ 25 omnesq; *N* ‖ *Laelii Fel. lib. l. fr.* 3 *Huschk. l. l. p.* 146 ‖ 26 omnium *Π* ‖ 27 comitia] *om. X* ‖ sensu *XΠ* ‖ censueta etate *Z* ‖ ex*regionibus *Q* ‖ 28 autem] aut *N* ‖ intro(a *x*)pomerium *X* ‖ 29 quia] = *q*: qui *QZXOΠN* ‖ 30 oporteat—imperari] *post* imperari *om. X, spscr. x* ‖ impari non *Q* ‖ censuriata *Π* ‖ 31 marcio *QX* ‖ 32 occupatus ferendis *XΠ* ‖ occapatus *O pr.* occupatis (*post* suffragiis ferendis *Z* ‖

XXVIII = *N ex sil. q in cap. inscr., ubi* XXVIIII (XXIX *Z*) *ZXOΠ* XXIIII *Q;* XXVIIII *QXOΠN* XXX *Z in lemm.* ‖ (*lemm.*) 2 Quid *O pr.* ‖ erra*ũ (r ?) *X* ‖ 3 anñ *Π* ‖ (§ 1) 4 diligens *Z* ‖ 5 familiarisque *ΠN* ‖ (§ 2) is—videtur] *om. N, in mg. om. voc.* tamen *add. n* ‖ 6 tamen] cum *Z* ‖ librorum primo *Q* ‖ librum *X pr.* ‖ quem *Π* ‖ de vita illius] *om. Π* ‖ ip̄ius *Z* ‖ *Corn. Nep. fragm. e libris de vita Cic.* 49 *p.* 187 *Roth.*, 44 *p.* 126 *Halm.* ‖

errasse videtur, cum eum scripsit tres et viginti annos natum
primam causam iudicii publici egisse Sextumque Roscium parri-
cidii reum defendisse. Dinumeratis quippe annis a Q. Caepione 3
et Q. Serrano, quibus consulibus ante diem tertium Nonas Ianuarias
M. Cicero natus est, ad M. Tullium et Cn. Dolabellam, quibus
consulibus causam privatam pro Quinctio apud Aquilium Gallum
iudicem dixit, sex et viginti anni reperiuntur. Neque dubium est,
quin post annum quam pro Quinctio dixerat Sex. Roscium
reum parricidii defenderit annos iam septem atque viginti natus,
L. Sulla Felice II. Q. Metello Pio consulibus.

In qua re etiam Fenestellam errasse, Pedianus Asco- 4
nius animadvertit, quod eum scripserit sexto vicesimo aetatis
anno pro Sex. Roscio dixisse. Longior autem Nepotis 5
quam Fenestellae error est, nisi quis vult in animum inducere,
Nepotem, studio amoris et amicitiae adductum, amplificandae
admirationis gratia quadriennium suppressisse, ut M. Cicero

QZXOΠN

7 eum] enim ei *N* ‖ 8 primū (*ob* natum) *Q* ‖ Sextumque Roscium] = sextumq;**ro-sci*ū* *q:* sextum quero seium (?) *Q* ‖ roscidium (*ob* parricidii) *Π* ‖ paricidii rerum *Z* ‖ (§ 3) 9 a Q.] ãq̃ (˜˜ *semieras. add. ut vid. q*) *Q* .ã. que *Z* atq; *XΠ pr.* ‖ cepione *Qzπ* cipione *Z* ‖ 10 et Q.] etq; *X* 7 que *Z* et quę *Π pr.* atq; *x* ‖ serano *Z* ‖ ante ante *Z* ‖ .III. *X* tertio *N* ‖ nonī *Π* ‖ non asiamiariarū *Z* ‖ Ianuarias] ϛϰ Ianuar. *Ald. et sic ut vid. archetypus:* ianuarium *Q* ianuarii *e i* ianuarii m. *h*ᵉ ianuariarum *XOΠN* ‖ 11 et] ad (*ex* et *praeced. iterat.*) *Z* ‖ .CN. *N:* gn. *et* gn̄. *et sim.* ‖ dolobellam *Π pr.* dolabellum *Q pr.* ‖ 12 cons *Z* conš *Q* c̃š *Π* ‖ causam] *om. Π* ‖ priu*atā (i) *X* priuatū *Π* ‖ Quinctio] *N:* quintio ‖ 14 annis *Z* ‖ Quinctio] *N:* quintio ‖ Sex.] *s.* Sextum = sext̄ *q:* sex *QZ* ‖ 16 felicē *Z* ‖ II.] *om. XN:* II* *o* in (?) *O* hii *Π et sic fere h y* σ (= φ) ‖ quinto *N* qui *XΠ* que *Z* qui˘** *O* ‖ piocos· *O* piotos. *Π* ‖ cos *Z* cos. *X* cons. *Q* ‖ (§ 4) 17 qua] quo *X pr.* ‖ fenes-tellam *Q* ‖ p̄dianus *Q* ‖ *Q. Asconius Pedianus in argumento or. Cic. Roscianae sc., v.* μ *de Q Asc. Ped. p.* 22; *Q. Asc. Ped. rec. AKiessling et RSchoell p.* XV *sq.; L. Fenestellae fragmentis h. l. inseruerunt IPoeth de Fenestella etc.* (*Bonn.* 1849) *fr.* 20 *p.* 45 *sq.; HPeter HRF ed. min. fr. Fenest. annal.* 17 * *p.* 276 (*cf. etiam LMercklin de Fenestella etc. Dorpati* 1844 *p.* 9) ‖ 18 inscripserit *Z* ‖ ″anno ″aetatis *Π* ‖ (§ 5) 20 qui *Z* ‖ 21 Nepotem] *om. XOΠN* ‖ 22 quadrigennium *Z* ‖ suppressisse] = *o:* sup̄ssisse *X* supprassisse *Z* sumpsisse *O* ‖

orationem florentissimam dixisse pro Roscio admodum adulescens videretur.

6 Illud adeo ab utriusque oratoris studiosis animadversum et scriptum est, quod Demosthenes et Cicero pari aetate inlustrissimas orationes in causis privatis dixerunt, alter κατὰ Ἀνδροτίωνος et κατὰ Τιμοκράτους septem et viginti annos natus, alter anno minor pro P. Quinctio septimoque et vicesimo pro Sex. Roscio.
7 Vixerunt quoque non nimis numerum annorum diversum: alter tres et sexaginta annos, Demosthenes sexaginta.

XXIX.

Quali figura orationis et quam nova L. Piso annalium scriptor usus sit.

1 Duae istae in loquendo figurae notae satis usitataeque sunt:
2 'mihi nomen est Iulius' et 'mihi nomen est Iulio'; tertiam figuram novam hercle repperi apud Pisonem in secundo annalium. Verba Pisonis haec sunt: L. Tarquinium, colle-

---

QZXOΠNTY

23 florentem *XOΠN* ‖ adulescens] *om. Π* ‖ (§ 6) 25 eo adeo *N* ‖ ab] ad *Π* ‖ 26 demostenis *Z* ‖ pari aetate] *om. XΠ* ‖ illustrissimis *LCValckenaer ad Theocr. Adoniaz. p.* 239 C, *quod mihi quoque aliquando in mentem venerat* ‖ 27 causis privatis] *h:* causis ‖ dixerint *ZOΠN* ‖ alter]. Item *N* ‖ kata androgionos. kai kata teteimocratois *Π* sedm androgenem 7 sedm temchraten *spscr. π* ‖ 28 ΑΝΑΡΟΤΙΩΝΟϹ *Z* ΑΝΔΡΟΓΙΩΝΟϹ *X* ‖ ΕΤΚΑΤΑ *Z:* ΚΑΙΚΑΤΑ *X* ΚΑΤΑΤΕ *ON* ‖ ΤΕΙΜΟΚΡΑΤΟΥϹ *ZON:* ΤΕΙΜΟΚΡΑΤΟΙϹ *X* ‖ 29 P.] .Q. *Z* ‖ Quinctio] *N:* quintio *QZOΠx* ‖ quintiseptimoque (.) *X* ‖ uigesimo *N* ‖ (§ 7) 30 Vixerunt] inserunt *Q* ‖ minis *Q* ‖ .ɱ. numerum *Q* .m. numerum *Z* ‖ 31 alterum (*ob praecedd.*) *QZ* ‖ demosthenis *Q* ‖

XXIX = XXVIIII *O in lemm.* XXX *QXΠNo in lemm. ZXOΠN in inscr. cap.*, XXXI *Z in lemm.*, XXV *Q* XXVIII *q in cap. inscr. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Qualis *X* ‖ scriptor ″usus sit ″annalium *Π* ‖ (§ 1) 3 Quę *QONTYx* Que *ZX* (*in archet.* uae *litt. init. spat. rel., quam unus Π recte add.*) ‖ isto (*sq.* loquendo) *X* ‖ figurae in loquendo *Π* ‖ loquendū *O pr.* ‖ no*tę *X* ‖ 4 est] *om. TY* ‖ Iulio *Iunt.* ‖ Iulius et mihi nomen est] *post* mihi nomen est *om. XOΠN* ‖ nomen ∻ nomen ∻ iulius ŏ tercia in figura (nomen est iulius *in archet. male geminato et in* nomen est iulio *corr.*) *Z* ‖ Iulii *e* (Iuli *Iunt.*) ‖ (§ 2) 5 hercle] *om. T:* ercle *X* erchle *Q* ‖ pysonē *T* ‖ analium *X* ‖ 6 pysonis *T* ‖ *L. Calpurnii Pis. ann. lib.* II *fr.* 19 *p.* 126 *sq., p.* 82 *ed. min. HPet.* ‖

gam suum, quia Tarquinio nomine esset, metuere, eumque orat, uti sua voluntate Roma concedat. Quia Tarquinio, inquit, nomine esset: hoc proinde est, tamquam si ego dicam 'mihi nomen est Iulium'.

XXX.

Vehiculum, quod 'petorritum' appellatur, cuiatis linguae vocabulum sit, Graecae an Gallicae.

Qui ab alio genere vitae detriti iam et retorridi ad littera- 1
rum disciplinas serius adeunt, si forte idem sunt garruli natura
et subargutuli, oppido quam fiunt in litterarum ostentatione inepti
et frivoli. Quod genus profecto ille homo est, qui de 'petorritis' 2
nuper argutissimas nugas dixit. Nam cum quaereretur, 'petorri- 3
tum' quali forma vehiculum cuiatisque linguae vocabulum esset,
et faciem vehiculi ementitus est longe alienam falsamque et vo-
cabulum Graecum esse dixit atque adsignificare volucres rotas
interpretatus est, commutataque una littera 'petorritum' esse
dictum volebat quasi 'petorrotum'; scriptum etiam hoc esse a 4
Valerio Probo contendit.

Ego, cum Probi multos admodum commentationum libros 5

QZXOΠNTY

7 qui a *Z* ‖ Tarquinio nomine—Quia] *inter* quia *et* Tarquinio inquit nomine *om. Z* ‖ Tarquinio] = σ: tarquinium *O ?* ‖ nomine] *h secundum QZTY lin.* 9: nom̄ (*i. e.* nomen) *libri* (σ) *praeter Z* (*v. supra*) ‖ esse *Π* ‖ mutuere *XΠ* ‖ 8 orat uti] = *x:* ora|ti *X* ‖ ut *Π* ‖ Roma concedat] *propter Liv.* II 2, 5 *sqq. e* (*g, HPeter in ed. min.*): romam contendat *libri; f.* Roma in continenti exeat *i* Roma incoacte evadat *HKlapp de vit. Plut. auct. Rom.* I. *Bonn.* 1862 *p.* 20 ‖ qui a *T* ‖ 9 Tarquinio] = σ ‖ nomen *XOΠN*(σ) ‖ est] *om. TY* ‖ 10 egero *Q pr.* ‖ Iulium] '*forte leg.* Gellium' *RBentley v. mus. phil.* 35, 634 ‖

XXX = *ON in lemm. q in inscr. cap.:* XXXI *XΠ* XXXII *Z sine num. nota cum praeced. cohaerens Q in lemm.,* XXXI *ZXOΠN* XXV *Q in inscr. cap.* ‖ (*lemm.*) 2 petor rit' *X* petoritū *Z* pretorritū *q* ‖ 3 graecæean (æ *ut vid. ex* a *corr. x*) *X* grece ae an *Z* ‖ (§ 1) 4 detritíiam *Z* ‖ retorridia ad *Z* ‖ 5 seruus *X pr.* ‖ 6 quū *X pr.* ‖ 7 priuoli *QZ* ‖ (§ 2) petoritis *X pr.* petorrimis *Π* ‖ (§ 3) 8 pętorritum *X* pretorritum *Z* ‖ 9 cuiatisquę (*sq.* linguae) *X* ‖ 11 adsignificare] *iλ* ad significare *Z:* id significare *XOΠN* significare *Q* ‖ 13 dictum uel quasi pector rotū *X* ‖ pretorrotū *o* ‖ (§ 5) 15 ∗⁝pbi (pb) *X* ‖ commentationum] = *N:* ɔmentatonū *Q* commentariorum *n in mg.* σ ‖

adquisierim, neque scriptum in his inveni nec usquam alioqui
6 Probum scripsisse credo: ʻpetorritumʼ enim est non ex Graecia
dimidiatum, sed totum ortum trans Alpibus; nam est vox Gallica.
7 Id scriptum est in libro M. Varronis quarto decimo rerum
divinarum, quo in loco Varro, cum de ʻpetorritoʼ dixisset,
esse id verbum Gallicum, ʻlanceamʼ quoque dixit non Latinum,
set Hispanicum verbum esse.

XXXI.

Quae verba legaverint Rodii ad hostium ducem Demetrium, cum ab eo obsiderentur, super illa incluta Ialysi imagine.

1 Rhodum insulam celebritatis antiquissimae oppidumque in ea
pulcherrimum ornatissimumque obsidebat obpugnabatque Deme-
trius, dux aetatis suae inclutus, cui a peritia disciplinaque fa-
ciendi obsidii machinarumque sollertia ad capienda oppida reper-
2 tarum cognomentum Πολιορκητής fuit. Tum ibi in obsidione illa
aedes quasdam publice factas, quae extra urbis muros cum

QZXOΠNTY

16 anquisierim *ϰ* ‖ neque] ne *Z* ‖ in] *om. Z* ‖ hiis *Z* ‖ alio qui *QZX* alio qui *x* ‖ 17 probum *Q* ‖ (§ 6) petorritum] = *O:* p̄ torritum *in mg. o* ‖ est. Non *X* ‖ non ex] = *z in ras.* ‖ greco *Π* ‖ 18 totum ortum] *s.* totum natum *h:* totum *libri* (*e vg.* μ tota *Ascens. a.* 1536) ortum *HIMüller l. c.* 8, 1 *l.* ‖ trans Alpibus] *libri fere omnes cf. hva p.* 71 (*coll. p.* 91; *ann. phil.* 111, 507: transalpibus *Πϰ* transalpibus (*s.* Transalpibus *s.* trans alpibus) factum *e* transalpinum *nescio unde* (*ex* ς *?*) *affert i* (= μ) ‖ (§ 7) 19 Id scriptum] *e:* I(i *al.*)nscriptum *libri* ‖ *Varr. ant. rer. hum. lib.* XIV *fragmentis inseruerunt editores* (*p.* 25 *ed. Amst. a.* 1623; *p.* 208 *Bip.*), *notante etiam PMirsch de Varr. ant. rer. hum. ll.* XXV *p.* 144; *nec inter ant. rer. div. fr. rec. RMerkel de obsc. Ov. Fast.* ‖ 20 dixisse (*sq.* esse) *Z* ‖ 22 hispannicum *X* ‖

XXXI: XXXII *XΠ* XXXIII *Z* XXX *O in lemm.;* XXXII *ZXOΠNq* XXVI *Q in inscr. cap. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 legauerii ithrodii *Z* ‖ ostium *O pr.* ‖ detrium *X pr.* ‖ 3 incluta] *sq. lin. dim. vac. ante* ialysi = *N:* induta *X* ‖ ylaris (i *propter sq.* i *om.*) *Z* ‖ ialysimagine *Q* ‖ (§ 1) 5 pucherrimū tirnatissimūq; obsideat *Z* ‖ detrius *X pr.* ‖ 6 indutus *Z in ras. X* in ductus *Q* inditus *q* ł inditus *sup. lin. x* ‖ puerit(c *QOY*)ia *QOΠTY* ‖ disciplinaque] = *q:* disciplina *Q* ‖ 7 oppida] *om. TY* ‖ 8 ΡΟΛΙΟΡΚΗΤΕϹ *TY* ΠΟΛΙΟΚΗΤΗϹ *X* ΠΟaΙΡΡΚΗΤΗϹ *in mg.* ·/) *Z* ‖ (§ 2) Cum *X* ‖ illa] *om. QZ* ‖ 9 plublice *X* ‖ factasque extra *ZY* ‖ urbis extra muros *Π SGerm. Vat.* 3452 ς (*Guelf.*) extra muros urbis *e f.* extra (urbis) muros λ ‖

parvo praesidio erant, adgredi et vastare atque absumere igni parabat.

In his aedibus erat memoratissima illa imago Ialysi, Proto- 3
genis manu facta, inlustris pictoris, cuius operis pulchritudinem
praestantiamque ira percitus Rhodiis invidebat. Mittunt Rhodii 4
ad Demetrium legatos cum his verbis: 'Quae, malum', inquiunt, 'ratiost, ut tu imaginem istam velis incendio aedium facto disperdere? Nam si nos omnes superaveris et oppidum hoc totum ceperis, imagine quoque illa integra et incolumi per victoriam potieris; sin vero nos vincere obsidendo nequiveris, petimus considere, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse'. Hoc ubi ex legatis 5
audivit, obpugnatione desita et imagini et civitati pepercit.

QZXOΠNTY

(§ 3) 12 hiis *Z* ‖ *(h ?)aedieb; (*ex v. l.* aedib; *et* dieb; *conflatum*) *X* dieb' *Q* ‖ alysi *Z* ***ysi *O pr.* ‖ ptoginis *TY* ‖ 13 manufacta *Z* ‖ pulcritudinē *Z* ‖ 14 ita *Z* ‖ irapcit (*spscr.* ł is apte) *X* ‖ Rhodiis] *ex* rhodius *corr., in mg.* ·/ *Z* ‖ (§ 4) 15 hiis *Z* ‖ malum] = *Q*: mali *q* ‖ inquit *T pr.* ‖ 16 ratio st *o* ratio** *O* ratio est *QZΠx* ‖ umaginem (*post* u) *X pr.* imiginem *Π pr.* ‖ istam] *om. Z* ‖ uellis *Z pr.* uelis uelis *Q pr.* ‖ 18 per] *sup. lin. add. z* ‖ *inter* per *et* uictoriam *ras., cui* uictoriam p *videtur inscriptum fuisse Q* ‖ 19 Siuero *X* ‖ absidendo *X pr.* ‖ 20 rhodios *X pr.* ‖ 21 cū|cū *X* ‖ protegene *Π* ‖ et mortuo *propter Plin. n. h.* XXXV § 105 *perverse i* ‖ (§ 5) 22 deserta *O pr.* ‖

Explicit liber .XVII. agellíí noctium atticarum. Incipiunt capitula. in libro XVIII. Octauo decimo cōmentario hec insunt. Capitulum .I. (*sequuntur lemmata lib.* XVI.) *Post lemm. indicem* Incipit liber octauus decimus. *Q* Explicit lib̃ septim' decim' (*col. rubr.*); *fol. inseq. m. rec. inscr.* Lib. XVII. | in lib. impress. XVI. *Post lemm. indicem col. rubr.* Incipit liber .XIII. (*sic*) *Z* ·A· GELLII· NOCTIV̄ ATTICARVM | LIB̃ XVI EXPLIC̃; INCIP̃ XVII; XV̊II CÕM̃TARIO HAEC INSVNT; *post lemm. indicem lib.* XVI *cap.* 1 *sine inscr. inc. X* AGELLI NOCTIVM ATTICAR LIB. /· XVII (/· in impress. XV *m. rec.*) | EXPLICITVS FELICIT· | INCIPIT /· OCTAVVS DECIMVS (/· in impress. XVI *m. rec.*) | OCTAVO DECIMO COMMENTARIO | HAEC INSVNT | *Post lemm. ind. m. rec.* Liber XVI. *O* Agellii noctium Atticarum. liber XVII. explicit feliciter. | Octauo decimo commentario haec insunt *Post lemm. ind.* agellii noctium atticarum liber .XVIII. incipit. *Π* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XVII. EXPLICITVS. | .XVIII. COMMENTARIO. HAEC. INSVNT. *Post lemm. ind.* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XVIII. INCIP̃. FELICITER. *N* |

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER SEXTVS DECIMVS.

I.

Verba Musoni philosophi Graeca, digna atque utilia audiri observarique; eiusdemque utilitatis sententia, a M. Catone multis ante annis Numantiae ad equites dicta.

1 Adulescentuli cum etiamtum in scholis essemus, ἐνθυμημάτιον hoc Graecum, quod adposui, dictum esse a Musonio philosopho audiebamus et, quoniam vere atque luculente dictum verbisque est brevibus et rotundis vinctum, perquam libenter me-
2 mineramus: "Ἄν τι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει· ἄν τι ποιήσῃς αἰσχρὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει."

QZXOΠNTY

LIB. XVI Cap. I: *numeri notam om. X. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Verbam usonii *X* ‖ musonii *OΠ* musomi *Q* ‖ 3 utilitas *ut vid. in ras. Q* utilē *q* ‖ sentenciā *QZ* ‖ *litt.* multi *lac. rel. om. N add. n* ‖ ante] a te *Z* ‖ numentiae *X pr. Π* ‖ 4 aequites *X* ‖ dictam *QZ* ‖ (§ 1) 5 Adolescentulus *Π pr.* ‖ Adulescentuli ∗ cum (*etiam* i *et sq.* c *in ras.*) *X* ‖ scolis *QZTY* s|colis *X* ‖ essem *X* ‖ ENΘYAAHATION *Y* ENΘYMHMA·ΓΙΟΝ *T* ΘΝΕΥΜΕ(Η *spscr. x*)ΜΑΤΥ|ΟΝ *X* ‖ 6 grecum̉ *X* ‖ musinio *TYz* musimo *QZ* ‖ 7 lucide *spscr.* l luculente *T* ‖ 8 iunctum *ut vid. Y* uictum *Π* ‖ (§ 2) 9 *Graeca nota non add. om. TY* ‖ *C. Musonii Rufi reliquiae et apophth. ed. I Venhuizen Peerlkamp p.* 273 *sq.* ‖ ΠΡΑΞΕC *XΠ* ‖ ΟΧΕΤΑΥ *XΠ* ‖ 10 CAΛΟΝ *Π* CA·|ΛΟΝ *X* ‖ ΜΕΝΕΥ *XΠ* ‖ ΠΟΗCΗC *Z* ΠΟΥΗCΗC *XΠ* ΠΟΙΗCΝC *N* ‖ AΙΧΡΟΝ *Z* ‖ ΜΕΤΛ *X* ‖ 11 ΕΔΥ *Z* ΗΑΥ *X* ‖ ΟΙΧΕΓΑΥ *X* ΟΙΧΕ *Π* ‖ ΓΟ *XΠ* ‖ ΔΙCΧΡΟΝ *Z* ΛΙCΧΡΟΝ *X* ‖ ΜΑΙΝΕΙ *ON* ΜΑΙΝΗΥ *XΠ* ‖

Postea istam ipsam sententiam in Catonis oratione, quam 3
dixit Numantiae apud equites, positam legimus. Quae
etsi laxioribus paulo longioribusque verbis comprehensa est prae-
quam illud Graecum, quod diximus, quoniam tamen prior tem-
pore antiquiorque est, venerabilior videri debet. Verba ex ora- 4
tione haec sunt: Cogitate cum animis vestris, si quid vos per laborem recte feceritis: labor ille a vobis cito recedet, bene factum a vobis, dum vivitis, non abscedet; sed si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequiter factum illud apud vos semper manebit.

II.

Cuiusmodi sit lex apud dialecticos percontandi disserendique; et quae sit eius legis reprehensio.

Legem esse aiunt disciplinae dialecticae, si de quapiam re 1
quaeratur disputeturque atque ibi quid rogere, ut respondeas, tum, ne amplius quid dicas quam id solum, quod es rogatus, aut aias aut neges; eamque legem qui non servent et aut plus aut aliter quam sunt rogati respondeant, existumantur indoctique esse disputandique morem atque rationem non tenere.
Hoc quidem, quod dicunt, in plerisque disputationibus procul 2
dubio fieri oportet. Indefinitus namque inexplicabilisque sermo 3

QZXOΠNTY

(§ 3) 12 ipsam] *in mg. add. n* ‖ orationē *Z* ‖ 13 mumanciae *Z* ‖ aequites po*sitam (s) *X* ‖ 14 et si *Z* ‖ laxorib; *X pr.* ‖ et paulo *Z* ‖ *quam *Q* .postquam *X* pret̄quam *t* ‖ 15 . Qm̄ (= . Quoniam) *X* ‖ prior] *TYς* (*codd. Bentleii v. IHOnions journ. of phil.* XI, 1882, *p.* 79; *Barberin. A*) *e* (*Oiselius; LMüller* 1868; *Onions*): priore (*propter* tempore) ‖ (§ 4) 16 orationē *X* ‖ *M. Porc. Cat. or. q. dixit Num. ap. eq. fr. ORF p.* 25 *HM²; fr.* 1 *p.* 38 *sq. Iord.* ‖ 19 cito—a vobis] *post* a vobis *om. X* ‖ . benefactum *N* ‖ iuuitis *X* ‖ 20 uolu*ptatem (˜) *X* uoluntatem *Π* ‖ 21 uoluntas *Π* ‖ cita *Z pr.* ‖

II. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Cuimodi *N* ‖ ap̄dia lecticos *X* ‖ dialeticos (*et sic unus alterve cod. passim infra*) *QZ* ‖ et q̊ue *Z* ‖ (§ 1) 4 requirat̆ *Z* ‖ 5 quod *OΠ* ‖ rogare *T* regere *Q* ‖ 6 ne] = *x:* me *ut vid. X* ‖ autacias *X* auttacias *x* ‖ 7 eam|quę *X* ‖ seruant *Π* serunt *X pr.* ‖ 8 indoctique] *QZON* (q̄ *ad mg. o*): indocti *ΠTYq* rudes indoctique *n e* ‖ (§ 2) 10 Hoc] = *t:* non (*male iteratum*) *T* ‖ implerisq; *X* ‖ (§ 3) 11 inexplicabicabisque *Q* ‖ que] *om. X* ‖

fiet, nisi interrogationibus responsionibusque simplicibus fuerit determinatus.

4 Sed enim esse quaedam videntur, in quibus si breviter et
5 ad id, quod rogatus fueris, respondeas, capiare. Nam si quis
his verbis interroget: ʻPostulo uti respondeas, desierisne facere
adulterium an non', utrumcumque dialectica lege responderis, sive
aias seu neges, haerebis in captione, tamquam si te dicas adul-
6 terum * * * negent; nam qui facere non desinit, non id necessa-
7 rio etiam fecit. Falsa igitur est species istius captionis et ne-
quaquam procedere ad id potest, ut conligi concludique possit,
8 eum facere adulterium, qui se negaverit facere desisse. Quid
autem legis istius propugnatores in illa captiuncula facient, in
qua haerere eos necessum est, si nihil amplius quam quod inter-
9 rogati erunt responderint? Nam, si ita ego istorum aliquem
rogem: ʻQuicquid non perdidisti, habeasne an non habeas, postulo
ut aias aut neges', utrumcumque breviter responderit, capietur.
10 Nam si habere se negaverit quod non perdidit, colligetur, oculos
eum non habere, quos non perdidit; sin vero habere se dixerit,

---

QZXOΠNTY

12 fuerit determinatus] determinatur *Π* ‖ (§ 4) 14 .In *X* ‖ et] *om. Π* ‖ (§ 5) 16 hiis *Z* ‖ 17 utrū cū *O* utrū cūq; (q; *spscr.*) *o* ‖ lelege *Y* ‖ 18 seu] siue *TY* ‖ captionē *Y* ‖ tamquam] = *ϰ*: tam *e* ‖ adulterum *** negent] *h:* adulterum negent *QXO* (q̄ *in mg. o*) *ΠN* adulteriū negent *TY* adultimū negent *Z* adulterum quam si neges. Sed quod minus est in interrogatione, id est addendum *e* (quam si neges *om. ϰ*); *desideres fere talia:* At qui tibi faveant, te esse adulterum (*s.* commisisse adulterium) ‖ (§ 6) 19 non] aliquid non *SGerm. ex sil. e* ‖ desiuit *XOΠNTY* desiit *codd. Bentl. prob. Onions l. l.* ‖ .Non *X* ‖ id] *om. Z* ‖ (§ 7) 20 captiunis *T pr.* ‖ quaquā *X pr.* ‖ 21 concluditq; *Z* concludi (*per se non male cf. praef.* § 18 *adn.*) *Π* ‖ 22 se] si *O pr.* ‖ necauerit *Z* ‖ facce *Z* facere****** *Q* ‖ dedisse *ΠT* ‖ (§ 8) 23 captiumcula *Q* ‖ . In qua *X* ‖ 24 necesū *Q* necessariū *T* ‖ interrogauerunt *QZTY* ‖ (§ 9) 25 ita] ista (*sq.* istorum) *Q pr.* ‖ historum *X* ‖ 26 ne] nō *N pr.* ‖ an non] annos *Q pr. Z* ‖ 27 (. *Π*) aut aias *OΠxn* auaias *X; num* ut aut aias ? ‖ utrumquemq; *Q pr. Z* ‖ (§ 10) 28 si habere] *OGruppe quaestt. Annaean. Berol.* (*Sedin.*) 1873 *diss. sent. contr.* IV, *quod mihi quoque in mentem venit:* si non habere (*praec. bis et sq. cummaxime negatio*) ‖ se habere *aut hic aut lin.* 29 *Y* ‖ non] *sup. lin. add. q* ‖ 29 quos] quod (*male iterat. ex lin. praec.*) *Q* ‖ Sinū (*pro* Sin ů) *Q* ‖

colligetur, habere eum cornua, quae non perdidit. Rectius igitur 11
cautiusque ita respondebitur: ʿquicquid habui, id habeo, si id non
perdidiʾ. Sed huiuscemodi responsio non fit ex ea lege, quam 12
diximus: plus enim, quam quod rogatus est, respondet. Et propte- 13
rea id quoque ad eam legem addi solet, non esse captiosis interrogationibus respondendum.

III.

Quanam ratione effici dixerit Erasistratus medicus, si cibus forte deerit, ut tolerari aliquantisper inedia possit et tolerari fames; verbaque ipsa Erasistrati super ea re scripta.

Cum Favorino Romae dies plerumque totos eramus tene- 1
batque animos nostros homo ille fandi dulcissimus atque eum,
quoquo iret, quasi ex lingua prorsum eius apti prosequebamur:
ita sermonibus usquequaque amoenissimis demulcebat. Tum ad 2
quendam aegrum cum isset visere nosque cum eo una introissemus multaque ad medicos, qui tum forte istic erant, valitudinis
eius gratia, oratione Graeca dixisset: ʿac ne hoc quidem mirumʾ,
inquit, ʿvideri debet, quod, cum antehac semper edundi fuerit
adpetens, nunc post imperatam inediam tridui omnis eius adpetitio pristina elanguerit. Nam quod Erasistratus scriptumʾ, 3
inquit, ʿreliquit, propemodum verum est: esuritionem faciunt

QZXOΠNTY

30 collige tu *Z* ‖ eum habere *Π* ‖ (§ 11) igitur] itaque *Π* ‖ 31 quiqiđ *T* ‖ habeo. Si *Q* ‖ id] *in mg. add. n* ‖ 32 perdidi. Sed] perdidissē (. *QT*) *QTY* perdidisse *Z* ‖ (§ 13) 33 Et] *post* et *om. Q* ‖

III. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 oratione *X* ‖ erassistrat' *X* crasistrat' *Q pr.* ‖ 3 tollerari *Z* ‖ aliquantis ꝑ media *Z* ‖ *** possit (pos) *X* ‖ tollerari *XZ* ‖ verbaque] uerboꝝ *QZ* ‖ ipe̅ *Q* ‖ erassistrati *X pr.* eresistrati *Z* *sistrati (r) *Q pr.* ‖ ea rescripta *Q* ‖ (§ 1) 5 tenebat *TY* ‖ 6 eum] *om. T* ‖ 7 ex quasi *Z* ‖ prorsus *Y* ‖ apti] *HStephanus spec. emend. p.* 158 *sq.* (*Trillerus ap. Falst. am. ph.* III 315; *Th. Vogel de A. G. vita etc. p.* 6; *ann. phil.* 111, 574): capti ‖ 8 sermonib'q; quaq; (*haplogr. syll.* us) *Y* sermonibusquę quaq. *T* ‖ admenissimis *QZ* ‖ demulgebat *TY* ‖ .] *om. Y* ‖ (§ 2) 9 agrum *Y* ‖ una cū eo *T* ‖ eo] et *Q* ‖ introissemus. *T* ‖ 10 tum] *om. TY* ‖ 11 : ac ne] anne *Z* ‖ h̃ *X* ‖ quidem—antehac] *post* hoc *om. Y* ‖ 12 eundi *QZ* ‖ 13 adpoetens *X pr.* ‖ impatā *TY* ‖ 14 pristine languerit *QZ* pristina languerit *TY* ‖ (§ 3) eras istratus *Q pr.* ‖ 15 reliquit inquit *Π* ‖

inanes patentesque intestinorum fibrae et cava intus ventris ac
stomachi vacua et hiantia; quae ubi aut cibo conplentur aut
inanitate diutina contrahuntur et conivent, tunc loco, in quem
cibus capitur, vel stipato vel adducto, voluntas capiendi eius de-
4 siderandique restinguitur'. Scythas quoque ait eundem Era-
sistratum dicere, cum sit usus, ut famem longius tolerent,
fasceis ventrem strictissime circumligare. Ea ventris conpressione
esuritionem posse depelli, creditum est.
5 Haec tum Favorinus multaque istiusmodi alia adfabilissime
6 dicebat; nos autem postea, cum librum forte Erasistrati le-
geremus διαιρέσεων primum, id ipsum in eo libro, quod Fa-
7 vorinum audiebamus dicere, scriptum offendimus. Verba Era-
sistrati ad eam rem pertinentia haec sunt: Ἐλογιζόμεθα
οὖν παρὰ τὴν ἰσχυρὰν σύμπτωσιν τῆς κοιλίας εἶναι
τὴν σφόδρα ἀσιτίαν· καὶ γὰρ τοῖς ἐπιπλέον ἀσιτοῦσιν
κατὰ προαίρεσιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ἡ πεῖνα παρα-
8 κολουθεῖ, ὕστερον δὲ οὐκέτι. Deinde paululum infra:
Εἰθισμένοι δέ εἰσιν καὶ οἱ Σκύθαι, ὅταν διά τινα και-

QZXOΠNTY

16 parentesque *Y* ‖ initis uentis *Π* ‖ *ac *X* et *TY* ‖ 17 sthomachi *Q* ‖ vacua] *om. Π* ‖ *alt.* aut] *sup. lin. add. x* ‖ 18 diutima *X pr.* dr̄ (*i. e.* dicitur) *Q* ‖ coniuent̆. *T* ‖ 19 *ueltipato *T pr.* ‖ stippato *QZ* ‖ abducto *Q* ‖ desiderantiq; *Y* ‖ (§ 4) 20 Scytas *O pr. TY* ‖ erusistratū *T* ‖ 21 usus] *om. Y* ‖ fam̄ *Q* = famen *X* fame *TY* ‖ tollerent *Z* ‖ 22 Ea] a *Z* in (*v. l. ad sq.* conpressione - conp̉one *Q* - *ut vid. cf. ibi Y*) *Q* ‖ conp̉one imp̄ssione *Y* ‖ 23 pelli *T* ‖ (§ 5) 24 tunc *T* ‖ alia istiusmodi *Π* ‖ adfabulissime *X* ‖ (§ 6) 25 cum] eum *Q* ‖ erastrati *Q pr. ZT* erasisti *Π pr.* ‖ legemus *Q* legimus *q* ‖ 26 ΔΙaΡΕCΕC *X* ΔΙaΡΕCΕΦ. *Π* ‖ .Primum *Y* ‖ 27 audieramus *o* ‖ (§ 7 *et* 8) *om. Y* G̉R. *T* ‖ 28 ΕΛΟΓΙΖΟΜΕΘΛ *X* aΛΟΓΙΖΟΜΕΤa *Z* ‖ 29 ΟΙΝ *Z* ‖ Τ|ΝaΙCΧΡaΝ *X* ‖ ΙCΧΙΡaΝ *Z* ΙCΧΗΡaΝ *O* ‖ σύμπτωσιν] ς: CΥΝΠΤωCΙΝ *ZXΠ* CΥΜΠΤΟCΙΝ *Vrb.* CΥΝΠΤΟCΙΝ *NO* ‖ εἶναι] ΘΕΝaΙ *X* ‖ 30 CΦΟΛΡa *X* CΦΘaΡa *Z* ‖ aCΕΙΤΕΙaΝ *libri* ‖ ταp *Z* ‖ ΤΟΥC *X* ‖ ΕΠΙΠaΕΟΝ *Z* ‖ ἀσιτοῦσιν] ς: aCΕΙΤΟΥCΙΝ *ZON Vrb.* aCΕCΕΤΟΥCΙ(Υ *X*)Ν *ΠX* ‖ 31 ΠΡΟΛΙΡΕCΙΝ *X* ‖ πρώτοις] *post* τοῖς *om. X* ΠΡΟΤΟΙC *Π* ‖ ΧΡΟΝΟ *X* ‖ ἡ] Ε *XΠ* ΗΝ *Z* ‖ ΓΙΕΙΝa *Vrb.* ‖ ΠaΡaΚΟΛΟΥΤΕΥ *Z* ‖ 32 δὲ] Δ *Z* aΕ *X* ‖ ΟΙΚΕΤΙ *Z* ‖ (§ 8) de inde *X* Denique *Π* ‖ paululum] *QZ:* paulum (*haplograph.*) ‖ 33 ΕΙΟΙCΜΕΝΟΙ *Z* ‖ ΛΕ *X* ‖ ΗΙCΙΝ *Z* ‖ ΚΛΙ *X* ‖ Σκύθαι] ς: CΚΙΘaΙ *OΠN Vrb.* CΚaΙΤaΙ *Z* ‖ CΚΙΤΛΙΟ ταν—οὐκ ἔχει § *extr.* 7½ *lin. vac. rel. om. X* ‖

ρὸν ἀναγκάζωνται ἀσιτεῖν, ζώναις πλατείαις τὴν κοιλίαν διασφίγγειν, ὡς τῆς πείνης αὐτοὺς ἧττον ἐνοχλούσης· σχεδὸν δὲ καὶ ὅταν πλήρης κοιλία ᾖ, διὰ τὸ κένωμα ἐν αὐτῇ μηδὲν εἶναι, διὰ τοῦτο οὐ πεινῶσιν, ὅταν δὲ σφόδρα συμπεπτωκυῖα ᾖ, κένωμα οὐκ ἔχει.

In eodem libro Erasistratus vim quandam famis non 9
tolerabilem, quam Graeci 'βούλιμον' appellant, in diebus frigidissimis multo facilius accidere ait quam cum serenum atque placidum est, atque eius rei causas, cur is morbus in eo plerumque tempore oriatur, nondum sibi esse compertas dicit. Verba, qui- 10
bus id dicit, haec sunt: Ἄπορον δὲ καὶ δεόμενον ἐπισκέψεως καὶ ἐπὶ τούτου καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλιμιώντων, διὰ τί ἐν τοῖς ψύχεσιν μᾶλλον τὸ σύμπτωμα τοῦτο γίνεται ἢ ἐν ταῖς εὐδίαις;

QZXOΠNTY

34 ΑΝΑΓΚΑΖΩΤΑΙ *Z:* ἀναγκάζονται ς ΑΝΑΓΡΑΖΟΝΤΑΙ *OΠN Vrb.* ‖ ἀσιτεῖν] ς: ΑCΕΙΤΙΝ *ZOΠN Vrb.* ‖ ΖΟΝΑΙC *Π* CΩΝΑΙC *Z* ‖ ΠΑΑΓΕΙΑΙC *Z* ‖ ΤΕΝ ΚΟΙΔΙΑΝ *Z* ‖ 35 ΔΙΑCΦΙΝΓΙΝ *Z:* ΔΙΑCΦΙΝΤΙΝ ‖ ΠΕΙΝΕC *Π pr.* ΠΗΥΝΕC *Z* ‖ ΕΝΟΧΑΟΥCΗC *Z* ‖ 36 CΧCΔΟΝ *Z* ‖ ΠΑΗΡΗC *Π* ‖ ἡ κοιλία *e vg.* ΚΟΙΑΙΑ *Z* ‖ ᾖ] *om. Z* ‖ ΑΙΑ *Z* ΔΕΙΑ *Π* ‖ κένωμα] *e vg.:* ΚΑΙΝΩΜΑ *libri* κείνωμα *h*[e] ‖ 37 ΗΝ *Z* ‖ ΜΕΔΕΝ *Z* ‖ ΜΗΔΕΝΕΙΝ ΛΙΔΙΑ *N* ‖ ΑΙΑΤΟΙΤΟ *Z* ‖ ΤΟΥΤΟ. *Π* ‖ ΠΕΙΝΟCΙΝ *Π pr.* ‖ 38 συμπεπτωκυῖα] ς: CΥΝΠΕΠΤΩΚΥΙΑ (. *Π*) *OΠN* CΙΝΠΕΠΤΩΚΥΙΑ *Z* CΥΝΠΕΠΤΩΚΥΙΑΝ *Vrb.* ‖ ᾖ] ΕΙ *Z* ‖ κένωμα] *e vg.:* ΚΑΙΝΩΜΑ *OΠN Vrb.* ΚΑΙΝΩΑΙΑ *Z* ‖ (§ 9) 39 erastratus *Q pr. Z* ‖ quamdam *Q* ‖ 40 tollerabilem *Z* ‖ βούλιμον] ς: ΒΟΥΛΕΙΜΟΝ *XOΠNTY Vrb.* ς ΒΟΥΔΕΙΜΟΝ *Z* βούλιμον καὶ βούπειναν (βουπεῖναν ς) ς*e* ‖ 41 accedere *Z* ‖ ait. Quam *Q* ‖ placidissimum (*cf.* frigidissimis *lin.* 40) *Π* ‖ 42 causa *O* ‖ curis *X pr. Z* cur his *T* ‖ *inde* morbis *Z* morib' *T* ‖ 43 tempe *T* ‖ compertas dicit ēe *Y* ‖ *In* dicit *voc. expl. cap. in TY* ‖ (§ 10) Verba—dicit] *post* dicit *om. QZ* ‖ *Graecis* 6½ *lin. vac. rel. X* GR. *inscr. x* ‖ 44 δὲ] ΑΗ *Z* ‖ 45 ΤΟΥ (*haplog.*) *Π* ‖ ΤΟΝ *Z* ΓΩΝ *N* ‖ ΛΟΙΠΟΝ *Z* ‖ ΒΟΥΛΕΙΜΙΩΝΤΩΝ *NO:* ΒΟΥΛΕΙΜΙΩΝΤΟΝ *Π* ΒΟΥΛΕΙΜΙΩΝ ΤΟΝ *Vrb.* ΒΟΥΛΕΥΜΙΩΝ *Z* ‖ 46 ΨΥΚΕCΙΝ *Vrb.* ‖ CΙΜΠΤΩΜΑ *ZN* CΙΝΠΤΩΜΑ *Vrb.* ‖ 47 γίνεται] ς: ΓΕΙΝΕΤΑΙ *ΠO Vrb.* ΓΕΙΝΤΑΙ *Z* ‖ ἢ ἐν] ΕΗΝ *Z* ΝΕΝ *Π* ‖ εὐδίαις] ς: ΕΥΔΕΙΑΙC *OΠN Vrb.* ς *fere omnes* ΕΙΔΑΙΑΙC *Z* ‖

IV.

Quo ritu quibusque verbis fetialis populi Romani bellum indicere solitus sit his, quibus populus bellum fieri iusserat; et item in quae verba conceptum fuerit iusiurandum de furtis militaribus sanciendis et uti milites scripti intra praedictum diem in loco certo frequentitarent, causis quibusdam exceptis, propter quas id iusiurandum remitti aecum esset.

1 Cincius in libro tertio de re militari, fetialem populi Romani bellum indicentem hostibus telumque in agrum eorum iacientem, hisce verbis uti scripsit: ʻQuod populus Hermundulus hominesque populi Hermunduli adversus populum Romanum bellum fecere deliqueruntque, quodque populus Romanus cum populo Hermundulo hominibusque Hermundulis bellum iussit, ob eam rem ego populusque Romanus populo Hermundulo hominibusque Hermundulis bellum dico facioqueʼ.

QZXOΠNTY

IV: III *in inscr. cap. X. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 cuiusq; *Z* ‖ fecialis *QZXON* ‖ 3 hiis *Z* ‖ pplm (*sq.* bellum) *Z* ‖ 4 sciendis *Z* senc(t *q*)iendis *Q* ‖ et] *om. N* ‖ 5 diem] *om. Z* ****** dictum (dictum *ut vid.*) *Q* ‖ frequentitarent] *Q:* frequentarent ‖ 6 iuíus iurandū *Z* iurandum *X* ‖ remitie|cum *Z* remittĕ cū *ut vid. Q* remiti ecū *ut mihi vid. in loco parum, ut cum Vlpiano loquar, legibili q* remitte quum *X pr.* ‖ 7 aequum *OΠN* ‖ (§ 1) 8 Cintius *ZTY* Curtius *q* ‖ fetialem *Π* setialem *T* feciale (*praec. ablativi*) *Y* ‖ in] .m. *Q* ‖ 9 eorum agrum *Π* ‖ eorum** (eo) *X* ‖ 10 uti] ut *TY* ‖ *L. Cincii de re mil. lib.* III *fr.* 12 *p.* 44 *h de L. Cinciis; p.* 86 *Huschk. IA*[4] ‖ Quod] *om. Q* ‖ ⊢mdulus *Q* hermundilus *Z* Hermudulus (*s.* Ἑρμοῦ δοῦλος) *per totum h. l. CGoettling comm. de duobus A. G. locis etc. Ien.* 1856 *p.* 3 *sqq. uni, quod sciam, Danzio probatum* (*d. sacrale Schutz im r. Rechtsverkehr Ien.* 1857 *p.* 195, 16); *cum ter h. l.* Hermundulus *et* Hermundulo *cum* populus *et* populo *coniungatur, ex* Hermundurus *nomine gentis sollemni ad* populus *voc. male aptato corrupta haec esse opineris*, *quibus tum etiam* homines Hermunduli *adaequati sint; sed* ἐπέχω ‖ 11 populi] ʻ*aliquando suspectum*ʼ *g videbatur habuisse filio i, assentiente c* ‖ populiber|munduli *X* ‖ hermonduli *Q pr.* hermundili *Z* ‖ 12 (bellum) *coll. Liv.* I 32, 13 *probabiliter HIMüller Jahresberichte d. philol. Vereins z. Berlin üb. d. J.* 1873 *sect. alt. p.* 82, 2 ‖ facere deliquere σ ‖ quod & *T* ‖ 13 hominibusque Hermundulis] *Q: om.* ‖ 14 iussit] duxit *Π* ‖ iussit—bellum] *post* bellum *om. Q* ‖ 15 que] quem *O* ‖ hominibusque Hermundulis] *om. X* ‖ 16 hermendulis *Z* ‖ indico] *e, i* (= *Liv. l. l.*) ‖

Item in libro eiusdem Cincii de re militari quinto 2
ita scriptum est: Cum dilectus antiquitus fieret et milites scriberentur, iusiurandum eos tribunus militaris adigebat in verba haec: 'C. Laelii C. fili consulis, L. Cornelii P. fili consulis in exercitu decemque milia passuum prope furtum non facies dolo malo solus neque cum pluribus pluris nummi argentei in dies singulos; extraque hastam, hastile, ligna, poma, pabulum, utrem, follem, faculam si quid ibi inveneris sustulerisve, quod tuum non erit, quod pluris nummi argentei erit, uti tu ad C. Laelium C. filium consulem Luciumve Cornelium P. filium consulem sive quem ad uter eorum iusserit proferes aut profitebere in triduo proximo quidquid inveneris sustulerisve dolo malo aut domino suo, cuium id censebis esse, reddes, uti
quod recte factum esse voles'. Militibus autem scri- 3

QZXOΠNTY

(§ 2) 17 cintii *ZT* cinthii *Q* curtii *q* ‖ *L. Cincii lib.* V *fr.* 13 *p.* 45 *h, p.* 87 *Huschk.* ‖ 18 antiquitus] *post proximum* milites *iterat Π* ‖ 19 scriberentur—tribunus militaris] *post* milites *om. X, in mg. add. x* ‖ 20 adiebat *XΠ* ‖ haec] *hᵉ, vocc.* Mágistratus verba (*sic q*) *tamquam argumenti indicio seclusis:* hec. Magistratus uerba *q* hec. Magistratu uerba *QZ* (magistratu verba *affert* σ) hęc magistratu. Verba *TY* haec. In magistratu uerba *O* haec. Inm(*aut* mn)agi stratu uerba *X* haec. In magistratu *ΠN* ‖ C.] *om. TY* ac *X* ‖ leliic fili *Y* ‖ C.] cum *Z* ‖ filii *QZΠTx* ‖ 21 luci *XO* lucii *Πx* ‖ filii *QZOΠNx* ‖ .In *T* ‖ 22 neque solus neque *Huschkius, at cf.* X 15, 9 *adn. coll. de h. l. imprimis Bergkio Philol.* 17, 43 = *opusc. phil.* I 137, 6 ‖ 23 neque compluribus *Y* ‖ 24 bastam *X pr.* ‖ ligna] *om. Q* ligna. ligna *Y* ‖ poma, pabulum] λ: pō(*et* pom)pabulum *QZΠNTY*φ pompapulū *x* pompaulū *X* pomum, pabulum *tacite Lipsius de militia Rom.* V *dial.* 15 *p.* 168 *ed. Antverp.* 1595 napum, pabulum ϰ potus, pabulum *i* lorum, pabulum *Huschkius* ‖ 25 ut rem *Z* ‖ 27 argenti *N* ‖ erat *X* ‖ 28 Luciumve—consulem] *post* consulem *om. TY* ‖ P.] *om. QZ* ‖ sine *Q* ‖ 29 uter] *TY:* utrum *QZXOΠNe* alteruter *PScriverius* ‖ iusserit] *QZXOΠNTY*ς ('*ita F*' φ): iusseris ς ius erit ς*e* ‖ proceres *TY* perferes *recte fort. Huschkius* ‖ 30 quicquid *Y* quodquid *Π* quod quid *QZXOn* (*cf. adn. sq.*) quum (*debebat* quom) quid *Huschkius* quidquid de σ quodquid de φ ‖ quod quid inueneris *n* quod q̧dem neris *N* ‖ dolo] *Ald.:* in dolo *QZOΠNTY*σ sine dolo *X ex sil.* (?) ϰ vi, dolo *PScriverius* ‖ 31 esse] = *q: om. QΠ* ‖ 32 recte] = *o:* rectum *QZON* reddes *male iteratum Y* ‖ (§ 3) scripsit *QZ* ‖

ptis dies praefinibatur, quo die adessent et citanti
4 consuli responderent; deinde concipiebatur iusiurandum, ut adessent, his additis exceptionibus: 'nisi harunce quae causa erit: funus familiare feriaeve denicales, quae non eius rei causa in eum diem conlatae sint, quo is eo die minus ibi esset, morbus sonticus auspiciumve, quod sine piaculo praeterire non liceat, sacrificiumve anniversarium, quod recte fieri non possit, nisi ipsus eo die ibi sit, vis hostesve, status condictusve dies cum hoste; si cui eorum harunce quae causa erit, tum se postridie quam per eas causas licebit, eo die venturum aditurumque eum, qui eum pagum, vicum, oppidumve delegerit'.

5 Item in eodem libro verba haec sunt: Miles cum die,

QZXOΠNTY

33 praefiniebatur *XOΠNT* ‖ quod (sq. die) *X* ‖ et] = σ: et ut *e* ‖ Et ut citanti consuli responderant, *RHS(chele) ad Polyb. script. de castris not. c.* I *p.* 175 *ed. Hygin. grom. et Polyb. Megalop. de castr. Rom.* (*Amst.* 1660) ‖ citati ςe, *pro usu certe sollemni, de quo cf. Bentl. ad Hor. S.* I 9, 36; *h mus. phil.* 2, 480 (*ubi Placid. gl. s. v.* censio *p.* 27, 9 *D. inde emendavi; idem fere proposuit Büchelerus ibid.* 35, 403) *add. Cic. Phil. or.* V § 14; *Liv.* XXV 4, 9; *perioch.* XIV; *erat cum de* citati citanti *cogitarem* ‖ (§ 4) 34 deinde] *QZ:* deinde ita ‖ conciebatur *X* ‖ 35 ut e̅ent *TY* ‖ hiis *Z* ‖ nisi] *om. T* ‖ 36 harumṣce *T* ‖ harumcạe quae causaẹ *N* ‖ erat *T* ‖ fun∗(s) *Z* ‖ feria euideinichales *Z* ‖ 37 denicales] *BBrissonius de spectaculis et feriis a.* 1563 (*opp. min. ed. Trekell LB.* 1749 *p.* 280); *FVrsinus not. ad Caes. de B. G.* VI 1; φ*g* (*et sic certe voluerat* ϰ, *ubi* deuicales *errore typographi*) deinicales *XOΠT* dei nicales *N* deimcales *Y* dĭ nichales *Q* denicales kalendaeque *Iunt.* uindemiales *et* deiniquales *et* deinicales kalendaeque *etc.* ς k(c *al.*)alendaeque (ς ?) *e* ‖ ei (*sq.* rei) *X* ‖ 38 sunt *TY* ‖ quos (*sq.* is) *Q* ‖ quoisse|odie *x* quoise|odie *X* ‖ minus] in us *T* ‖ ibit (*sq.* esset) *T* ‖ "esset "ibi *Π* ‖ 40 sacrificiumue anāniuersarium *y* sacrificium *Y* ‖ 41 possit] *h:* posset ‖ ipsus] = φ: ipsius *QZXΠ* ‖ sit] *TY:* sint ‖ sit, vis] statuas (*sq.* status) φ ‖ ,vis] uis *Q* uis. *X* ‖ hostesve] = φ ‖ hostes uestatus *QZOΠY* ‖ 42 status] *om. X, ante* hostesue *spscr. x* ‖ conditusue *X pr. Y* conditusue. *T* ‖ dies contra hostes cui *TY* ‖ 43 tum] cū *Z* ‖ post tridie *QZΠY* postribuẹ *X* ‖ quē *X* ‖ 44 die] *om.* σ ‖ aditurumque] ς*e* (*Huschkius,* μ): adiuturumque *QZXOΠNT* adiutoremq; *Y* ‖ eam *X* ‖ (§ 5) 46 *L. Cincii lib.* V *fr.* 14 *p.* 46 *h, p.* 88 *Huschk.* ‖

qui prodictus est, aberat neque excusatus erat, infrequens notabatur.

Item in libro sexto hoc scriptum est: Alae dictae 6
exercitus equitum ordines, quod circum legiones dextra sinistraque tamquam alae in avium corporibus locabantur. In legione sunt centuriae sexaginta, manipuli triginta, cohortes decem.

V.

'Vestibulum' quid significet; deque eius vocabuli rationibus.

Pleraque sunt vocabula, quibus vulgo utimur, neque tamen 1
liquido scimus, quid ea proprie atque vere significent, sed incompertam et vulgariam traditionem rei non exploratae secuti, videmur magis dicere, quod volumus, quam dicimus: sicuti est 'vestibulum', verbum in sermonibus celebre atque obvium, non omnibus tamen, qui illo facile utuntur, satis spectatum. Animad- 2

QZXOΠNTY

47 prodictus] *FVrsinus l. l.* ('*f.*' σ): productus *QZTY* '*v. c.*' *ap.* σ praedictus *OΠN* pre dictus *X* ‖ *f.* erat *AEberhard l. infra l. p.* 23 ‖ 48 notabatur] *g* (*AEberhard lect. Tull. Lips.* 1872 *p.* 22 *sq. coll. Placid. s. v.* infrequens *p.* 59, 13 *D.*; *cf. etiam Pacati paneg. c.* 32 *p.* 300, 13 *B.* respondebat ad nomen .. et notari infrequens verebatur; *proxime praec. syll.* no): dabatur *libri* dicebatur *Lipsius AL* V 4; *FVrsinus l. l.*; '*f.* σ; (*cf. P. D. epit. Fest. p.* 112, 7 *M.* infrequens appellatur miles, qui abest afuitve a signis) damnabatur *Falsterus am. ph.* III 316, *c, qui etiam de* habebatur *cogitabat* venum dabatur *CGoettling hist. reip. R. p.* 115, 7, *de qua coni. ingeniosa* (*cf. Arr. Menand. D.* XLIX 16, 4. 10) *et praec. litt.* uens *satis facili modestius me iudicare decebat l. l. p.* 47 censebatur *Huschkius l. l.*; *Multa u. Sacramentum p.* 20, 32 ‖ (§ 6) *L. Cincii lib.* VI *fr.* 15 *p.* 47 *h, p.* 88 *Huschk.* ‖ 49 sexto] *om. Q* ‖ aledictae *Z* ‖ 51 sinitraq; *Q* ‖ male (*praec.* m) *Z* ‖ nauium (*praec.* n) *X* ‖ 52 collocantur *TY* ‖ .In] in *TY* ‖ legiones (*sq.* s) *Zq* ‖ centuriae sunt *Y* ‖ 53 coortes *X* coertes *x* ‖

V. *Adhibuit et Non. s. v.* vestibula *p.* 53, 5 *M.* (*cf. k* 33 *sq.*; *h ann. phil.* 85, 713 *sq.*) *et Macrob. Sat.* VI 8, 14 *sqq.* ‖ (*lemm.*) 2 uocabulationib; *q* fabulationib; *Q* ‖ (§ 1) 3 sunt] *om. X* ‖ tam *Q* ‖ 5 incompatā *Z* ‖ uulgoriam *O* ‖ 6 uidemus *X pr. Π* audemus *Q* audemur (*mihi sc.* s *in* r *corr. esse videbatur*) *q* ‖ 7 sermonibus tam̄ (*i. e.* tamen *ex* omnibus tamen *lin. sq. anticipatum, probavit tamen i, in* tam *mutandum esse censuit* λ) celebr∗∗e *Q* ‖ 8 expectatum *QZ* ‖ (§ 2) Anim aduerti *X* ‖

verti enim, quosdam hautquaquam indoctos viros opinari,
'vestibulum' esse partem domus primorem, quam vulgus 'atrium'
3 vocat. C. Aelius Gallus in libro de significatione ver-
borum, quae ad ius civile pertinent, secundo 'vestibu-
lum' esse dicit non in ipsis aedibus neque partem aedium, sed
locum ante ianuam domus vacuum, per quem a via aditus accessus-
que ad aedis est, cum dextra sinistraque ianuam tectaque sunt
viae iuncta atque ipsa ianua procul a via est, area vacanti
intersita.
4 Quae porro huic vocabulo ratio sit, quaeri multum solet; sed
quae scripta legi, ea ferme omnia inconcinna atque absurda visa
5 sunt. Quod Sulpicium autem Apollinarem memini dicere,
virum eleganti scientia ornatum, huiuscemodi est: "'Ve' parti-
cula, sicuti quaedam alia, tum intentionem significat, tum minu-
6 tionem. Nam 'vetus' et 'vehemens', alterum ab aetatis magni-

---

QZXOΠN

9 haudquā|quā *X* ‖ indoctus *Z* ‖ uiros] iuris *X* ‖ (§ 3) 11 C. Aelius] *Is. Pontanus ap. Macr. l. l.* § 16 (*ed.* 1597), *Oiselius* (*Falsterus am. ph.* III 316 *sq.*)*:* Celius *Q* Cae(Ce *Z*)cilius *ZXOΠN, libri Macr.* Aelius *AAugustinus emend.* I 4 *p.* 34 *ed. Lugd.* 1559 (*Menagius amoen. iur. civ.* CXXII *p.* 112³; *Thysius ad G.* X 21, 2) ‖ gaullus *Q pr.* ‖ 12 ad] = *q:* & *Q* ‖ *C. Aelii Galli de verb. q. ad ius civ. pertinent signif. lib. fr.* XXVIII *Heimbach. de C. Ael. Gallo et eius fragm. diss. p.* 35 *sq., fr.* 5 *p.* 95 *Huschk. IA*⁴ ‖ 13 ēet *Z pr.* ‖ in illis sedibus *Z* ‖ parte *X* ‖ parte mediū *Z* partem mediam *Q* ‖ 14 iamiam *X pr.* ‖ quam *Z* ‖ quem ciuia *X* ‖ editus *Q* ‖ accessus (*per se non improbandum v. praef.* § 18) *X* ‖ 15 edes *Q* ‖ ianuam] *libri* (ϰ *cf. CFWMüller act. gymn. a.* 1865, 797, 1)*:* inter ianuam *e* ianuarum *Salmasius de modo usurar.* (*LB.* 1639) *c.* XV *p.* 660 ‖ tectaque] *QZ hᵉ* (*cf. ADraeger Synt. d. lat. Spr.* II² 80 *sq.*)*:* tecta ϰ *Salmasius l. l. recte fort.* que *in* sinistraque *proxime praec., in* atque *proxime sq.* tecta quę *OΠNq* tectaque quae σ (*'ita F'* φ) *e* tecte *X* tectę *x* tecta quidem *Büttner-Wobst, quod inter al. etiam FWeissio in mentem venit* ‖ tecta sunt, quae sunt *Huschkius* tecta saepiunt μ *em. Liv.*² *p.* 196 *sane ingeniose, etsi de usu l. L. frustra Müllero quamvis eo non nominato obloquens* antae tectaque τ rectaque tecta (*aut* tecta quidem) *HRoensch prob. FWeissio, qui alia olim proposuerat ann. phil.* 117, 283 *sqq.* ‖ 16 iuncta] = *o:* uinctę (Iunctę *in mg.*) *O* iuncta spatium relinquitur *e; dolendum est, nec Macrobium nec Nonium his G. verbis usum esse* ‖ .Atque *NT* ‖ a] *om. X* ‖ (§ 4) 19 "ea "legi *Z* ‖ inconcina∗ *Q* ‖ visa sunt] insunt *Q* nimis sunt *i* ‖ (§ 5) 20 aut *Z* ‖ dicere] die *Z* ‖ 22 significat, tum] = *x:* significatum *X* ‖ munitionem *Q* minitionem *X* ‖ (§ 6) 23 alterum a beatis *Q* ‖

tudine compositum elisumque est, alterum a mentis vi atque im-
petu dicitur. 'Vescum' autem, quod ex 've' particula et 'esca'
copulatum est, utriusque diversae significationis vim capit. Aliter 7
enim Lucretius 'vescum' salem dicit ex edendi intentione, aliter
Lucilius 'vescum' appellat cum edendi fastidio. Qui domos 8
igitur amplas antiquitus faciebant, locum ante ianuam vacuum re-
linquebant, qui inter fores domus et viam medius esset. In eo 9
loco qui dominum eius domus salutatum venerant, priusquam ad-
mitterentur, consistebant, et neque in via stabant neque intra
aedis erant. Ab illa ergo grandis loci consistione et quasi qua- 10
dam stabulatione 'vestibula' appellata sunt spatia, sicuti diximus,
grandia ante fores aedium relicta, in quibus starent qui venissent,
priusquam in domum intromitterentur. Meminisse autem debe- 11
bimus, id vocabulum non semper a veteribus scriptoribus proprie,
sed per quasdam translationes esse dictum, quae tamen ita sunt
factae, ut ab ista, de qua diximus, proprietate non longe desci-
verint, sicut illud in sexto Vergilii:

Vestibulum ante ipsum primisque in faucibus orci
Luctus et ultrices posuere cubilia curae:

non enim 'vestibulum' priorem partem domus infernae esse dicit, 12
quod obrepere potest, tamquam si ita dicatur, sed loca duo

QZXOΠN

24 est] *om. Z* ‖ 25 Velcum *Q* Velud cum *q* ‖ at̃ *X pr.* ‖ et] ut *Z* ‖ aesca *X* ‖ 26 capitaliter *Z* ‖ (§ 7) 27 *Lucr.* I 326 *L.* mare quae inpendent vesco (*cf. Lachm. adn.*) sale saxa peresa ‖ suescum (*post* s) *X* uescunt *Z* ‖ salem—vescum] *post* vescum *om. X* ‖ dixit (*sq.* x) *OΠN* ‖ ẹdendi *Π* ‖ *Lucilius lib.* XXVI *ap. Non. s. v.* vescum *p.* 186, 32 *M.* (*fr.* XXV *p.* 81 *LM., cuius adn. cf., v.* 574 *p.* 64 *Lm.*) quam fastidiosum ac vescum vivere ‖ 28 appellant *Q* appellauit *q* ‖ ẹdendi *Π* ‖ (§ 8) Qui domos] = *x:* Quid homo si (*sq.* i) *X* ‖ 29 agitur *Q pr.* ‖ vacuum] *QZ: om.* ‖ 30 qui] = *z in ras.* ‖ (§ 9) 31 salustatū *X* ‖ 32 in] *add. q* ‖ in*tra *X* ‖ 33 edes *Q* ‖ aedis serant *X* aedes serant *x* ‖ (§ 10) consistione] = *libri Macr.* (ob hanc consitionem *libri Noniani l. supra l. s. v.* vestibula *fere omnes*) ‖ quedam *Q* ‖ 36 intro mitterentur *X* ‖ (§ 11) Miminisse *Π* ‖ aute *Z* ‖ debemus *q* ‖ 37 scriptoribus] *post* veteribus *om. N* ‖ 38 translationem *Q pr.* ‖ Queͅ *Q* ‖ 39 desciuieñt (*sic*) *Z* ‖ 40 sexto] *om. X* .V. *Π* ‖ *Verg. Aen.* VI 273 *sq.* ‖ 41 primisque] primis *Verg. Pal. et al.* ‖ (§ 12) 43 uestibum *X pr.* ‖ 44 .Quod *X* ‖ obreppe *Z* ‖

demonstrat extra orci fores, 'vestibulum' et 'fauces', ex quibus 'vestibulum' appellat ante ipsam quasi domum et ante ipsa orci penetralia, 'fauces' autem vocat iter angustum, per quod ad vestibulum adiretur'.

VI.

Hostiae, quae dicuntur 'bidentes', quid sint et quam ob causam ita appellatae sint; superque ea re P. Nigidii et Iulii Hygini sententiae.

1 Redeuntes Graecia, Brundisium navem advertimus. Ibi quis-
piam linguae Latinae litterator, Roma a Brundisinis accersitus,
2 experiundum sese vulgo dabat. Imus ad eum nos quoque ob-
lectamenti gratia, erat enim fessus atque languens animus de
3 aestu maris. Legebat barbare insciteque Vergilii septimum,
in quo libro hic versus est:

Centum lanigeras mactabat rite bidentis,

4 et iubebat rogare se, si quis quid omnium rerum vellet discere.
5 Tum ego indocti hominis confidentiam demiratus: 'docesne', inquam,

---

QZXOΠNTY

45 fores] fe|ras *X* ‖ faues *X pr.* ‖ 46 vestibulum] *QZ:* et (*proxime et praec. et sq.*) uestibulum ‖ *fort. post* lum *syll. excidit* locum ‖ appellant *Q pr. Z* ‖ quasi] *QZ: om.* ‖ domum et] = *x:* domum et ante ipsam domum *vocc. praec. male geminatis X* ‖ et ante] 7 ante 7 *z* ante *Z* ‖ 48 ad*iretur *X* ‖

VI: *de num. nota cf. adn. ad lemm. et ad* § 12. *Exstat in TY. Exscripserunt et Nonius s. v.* bidentes *p.* 53, 18 *M.* (*cf. k p.* 34; *h ann. phil.* 85, 715) *et Macr. Sat.* VI 9, 1 *sqq., tum* § 12 *sqq. Papias gloss. s. v.* bidens ‖ (*lemm.*) VI *praeponunt QXOΠN* ‖ 2 ħostie que dicuntur (*num. non adposito*) VI Videntes quid *Z* ‖ VII Bidentes *Q* ‖ appellata *Z* ‖ 3 sunt *XΠ* ‖ sup quare *X* supq; *Z* ‖ ea re] = *x:* re*(a) *X* ‖ VII. PNigidii sup ea re *Π* ‖ VII. P. Nigidii (= *xn* nigida *X* Nigidius *N*) *XON* pnigidii *Q* ‖ et iulii hygni (hygini *x*) et iulii *X* ‖ (§ 1) 4 Graecia] *ferri sane potest cf. modo ADraeger Synt. d. lat. Spr.* I² *p.* 496 *sq., malim tamen* (*post* es) ex (*s. ut* IX 4, 1, *quem l. m^a adscripsit,* e) Graecia ‖ brundusium *ON pr.* brandunsium *TY* bra(v *x*)ndissiū *X* brundusi *Q* ‖ 5 brundusinis *ZΠ* brundissimis *X* brindisinis *T* ‖ 6 expundum *X pr.* ‖ (§ 2) oblectamini *Y* oblectandi *T* ‖ 8 aestumaris *X* aestimaris *x* ‖ (§ 3) barbere *Q* barbaris *Z* ‖ uirgiliū (*sq.* septimum) *Q pr.* ‖ *Verg. Aen.* VII 93 ‖ 10 lani geras *X* lanieras *Z* ‖ mactabant *TY* ‖ bidentis] = *libri Verg.:* bidentes *QOYpr.x* bibentes *X* ‖ (§ 4) 11 sese *Π* ‖ quis] *ante* quid *om. QZ* ‖ quis quid] qui id *i* ‖ discere] *Q* (= *Z teste i ?*) *i:* dicere *rell.* doceri *g* ‖ (§ 5) 12 tum* *Z* ‖ inquas *N* ‖

nos, magister, cur ‘bidentes’ dicantur?’ ‘‘Bidentes’, inquit, ‘oves 6
appellatae, idcircoque l a n i g e r a s dixit, ut oves planius demon-
straret’. ‘Posthac’, inquam, ‘videbimus, an oves solae, ut tu ais, 7
bidentes dicantur et an P o m p o n i u s, atellanarum poeta, in G a l l i s
t r a n s a l p i n i s erraverit, cum hoc scripsit:

M a r s, t i b i v o v e o f a c t ú r u m, s i u m q u a m r é d i e r i t,
B i d é n t i v e r r e,

sed nunc ego a te rogavi, ecquam scias esse huiusce vocabuli 8
rationem’. Atque ille nihil cunctatus, sed nimium quantum audacter: 9
‘oves’, inquit, ‘‘bidentes’ dictae, quod duos tantum dentes habeant’.
‘Vbi terrarum, quaeso te,’ inquam, ‘duos solos per naturam dentes 10
habere ovem vidisti? ostentum enim est et piaculis factis procu-
randum’. Tum ille permotus mihi et inritatus: ‘quaere’, inquit, 11
‘ea potius, quae e grammatico quaerenda sunt; nam de ovium
dentibus opiliones percontantur’. Facetias nebulonis hominis risi 12
et reliqui.

P. autem N i g i d i u s in libro, quem d e e x t i s composuit,

---

QZXOΠNTY

13 nobis magist *Z* ‖ (§ 6) inquido ues *X pr.* ‖ 14 appellatae] = *X:* s. st̄ *sup. lin. x* ‖ .Idcircoque *Π* ‖ lanigenas *X pr.* ‖ panius *TY* ‖ (§ 7) 15 Post haec *Π* ‖ ano ues sole sole *X pr.* ‖ ut uuas *X* ł ais *sup. lin. x* ‖ ait *Π pr.* ‖ 16 an] am *X pr.* ait (*male iterat.*) *Q* ‖ ampomponius *Z* ‖ ponponius *Q* pom(pō *T*)pinius *TY* ‖ atella narum *X* attella narum *TY* ‖ galliis *Π* ‖ 17 errauerat *Y* ‖ *Pompon. Gall. Transalp. fr. v.* 50 *sq. p.* 233 *Ribb.*[2] ‖ 18 Mars tibi] = *x in ras.:* ma****bi *X* ‖ factur*um *X* ‖ *f.* Mars tibi | Voveo facturum me esse, si *CDziatzko* ‖ facturum voveo (*ni malis* vovo facturum) *AFleckeisen z. Krit. etc. p.* 37 *sq., quem suo iure secutus est Ribbeckius* ‖ *f.* futurum φ ‖ suum quam *Z* = su|ū quam *Q* sium‿quā *X* ‖ redierit] = *Non.:* rediero *Macr.* ‖ 19 bildenti *X pr.* ‖ uerrȩ *T* ‖ (§ 8) 20 ecquam] *e:* et quam ‖ (§ 9) 21 cunctat̉ *Z* ‖ aucdact̄. *XT* ‖ 22 tantundentes *X* ‖ **dentes (bi) *Q* ‖ (§ 10) 24 ostentum] = *Macr.:* ostensum *TY* ‖ est] *om. X* ‖ factis factis *X pr.* ‖ (§ 11) 25 et] *om. Z* ‖ quaerere *Π* quare *Z* ‖ ea inquit *TY* ‖ 26 e] *quod post* quae *facile excidit h:* ex *Xo in mg., om. rell.* a *Macr. e* ‖ deo uium *X pr.* ‖ 27 opiliones] = *qx:* opil**iones (at ?) *Q* upiliones *ZOΠN* apiliones *X* ‖ percontator] *Macr.* σ (‘*f.* percontator’ φ) ‖ percunctantur facecias *Y* ‖ (§ 12) fac‿&ⁱas *q* fac & as *Q* ‖ 29 VII *a* P. *novum cap. ordientes QZXOΠN* .P. *a lin. col. rubr. tamquam novi cap. initium T; octo fere litt. lacuna ipso* P. *om. Y* ‖ 29 Pnigidius *q* ‖ *P. Nigidii Fig. lib. de extis fr. p.* 283 *Rutgers. VL* III 16 ‖

'bidentes' appellari ait non oves solas, sed omnes bimas hostias,
13 neque tamen dixit apertius, cur 'bidentes'; sed, quod ultro ex-
istumabamus, id scriptum invenimus in commentariis quibusdam
ad ius pontificum pertinentibus, 'bidennes' primo dictas, d
littera inmissa, quasi 'biennes', tum longo usu loquendi corruptam
vocem esse et ex 'bidennibus' 'bidentes' factum, quoniam id vide-
batur esse dictu facilius leniusque.
14 Hyginus tamen Iulius, qui ius pontificum non videtur
ignorasse, in quarto librorum, quos de Vergilio fecit,
'bidentes' appellari scripsit hostias, quae per aetatem duos dentes
15 altiores haberent. Verba illius ipsa posui: Quae bidens est,
inquit, hostia, oportet habeat dentes octo, sed ex his
duo ceteris altiores, per quos appareat, ex minore
aetate in maiorem transcendisse. Haec Hygini opinio
an vera sit, non argumentis iudicari, sed oculis videri potest.

VII.

Quod Laberius verba pleraque licentius petulantiusque finxit; et quod multis item verbis utitur, de quibus, an sint Latina, quaeri solet.

1 Laberius in mimis, quos scriptitavit, oppido quam verba
2 finxit praelicenter. Nam et 'mendicimonium' dixit et 'moechi-

---

QZXOΠNTY

30 non] nec *Q teste i ?* ‖ binas *Z* = *X pr. ut vid.* b^i^mas *x* ‖ bestias *Papias l. l. in ed. qua utor Ven. a.* 1485 ‖ 31 tamen] enim *T* ‖ (§ 13) ultra *T pr.* ‖ 33 pontificium *libri Macrob., Papias l. l. recte f. cf. lin.* 37 ‖ ptinentes (*sq.* bidentes) *T pr.* ‖ bidentes *QTY Papias* ‖ dictū *Y* ‖ d] = *Macr.: om. XOΠN Papias* ‖ 34 tum] tam̃ *Q* tu *Y* ‖ lon|quendi *X* ‖ 35 esse uocem *X* (*ex sil.*) ‖ et] *ante* ex *om. ZTY* ‖ bidennibus] = *x:* bidenibus *XOΠN* bi∗ennib; *q* (= biennibus *Papias*) bidentibus *TY* ‖ bidentes] = *TY* ‖ 36 leniusque] = *V Acidalius Vell. lect. p.* 94 (*ad Vell.* II 64, 2): *om. XOΠN* lenisq; *z* leniq; *Z* leuiusq; *q* leuisq; *Q* ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 14) 37 pontificum] = *cod. rec. Macr. Salisb.:* pontificium *XN Macrobius, f. recte* ‖ (qui—ignorasse *om. Papias*) ‖ 38 quinto *Macrobius* ‖ 39 bidentes bidentes *Q pr.* ‖ appellari bidentes *Π* ‖ (§ 15) *C. Iulii Hygini comm. in Virg. fr.* 5 *p.* 27 *Bunte de C. Iul. Hyg. vit. et scr.* ‖ 40 Quae] que *Y* ‖ 41 habere *Π* ‖ hiis *Z* = ⊦iis *T* iis *ON* is *X* ‖ 42 duos *Q* ‖ apareat *X* ‖ 43 .] *om. Y* ‖ Haec] *om. Q* ‖ hyginio pinio *X* ‖ 44 iudicari] *h. l. inseruit h, om. libri cf. adn. ult.* ‖ oculis] documentis *Π* ‖ uideri] *Q:* iudicari *rell.* ‖

VII: VIII *QXOΠN et in lemm. et in cap. inscr.* ‖ (*lemm.*) 2 licentiusq; petulantius *Z* ‖ (§ 1) 4 numis *Q* ‖ 5 finxit] scripsit (*praec.* scriptitavit) *Π* ‖

monium’ et ‘adulterionem’ ‘adulteritatem’que pro ‘adulterio’ et ‘depudicavit’ pro ‘stupravit’ et ‘abluvium’ pro ‘diluvio’ et, quod in mimo ponit, quem Cophinum scripsit, ‘manuatus est’ pro ‘furatus est’ et item in Fullone furem ‘manuarium’ appellat: 3

manuari, inquit, pudorem perdidisti,

multaque alia huiuscemodi novat. Neque non obsoleta quoque 4
et maculantia ex sordidiore vulgi usu ponit, quale est in Staminariis:

Tóllet bona fidé vos Orcus núdas in catómum.

QZXOΠN

(§ 2) *Quae h. l. et* § 5 *afferuntur dictiones Laberianae, eas in Laber. inc. fab. fr.* XVII *congessit Ribbeckius CRF*² *p.* 300 ‖ *Hinc Non. s. v.* mendicimonium et moechimonium (moccimonium *libri*) *p.* 140, 31 *et s. v.* adulterionem *p.* 70, 5 *M. cf. ann. phil.* 85, 716 *sq.;* 724 *sq.* ‖ *Num inter* et mendicimonium dixit *et* et moechimonium *excidit* et miserimonium, *quo voc. usum esse Laberium testatur Nonius s. v.* miseria *p.* 214, 19 *M.? sane eius mentionem non inicit idem Nonius l. cum maxime l. s. v.* mendicimonium *etc.* ‖ 6 adultereonē *X pr.* ‖ 7 ad ulteritatē que *Q* ‖ 7 pro stupravit] = *x:* postrauit *in ras. X* ‖ struprauit *Q* ‖ 8 immimo *X* ‖ cropium *codd. Non. p.* 140, 32 coprino *et* quo prino *et* quo primo *etc. iidem p.* 70, 6 *M.* ‖ inscripsit *litt.* m *praec. recte f. LCValckenaer ad Theocr. Adoniaz. p.* 208 A ‖ *Laber. Cophin. fr.* II *p.* 285 *R*² ‖ manuatus] maustus *libri Non. p.* 141, 1 *M.* ‖ (§ 3) *Laber. Full. fr.* I *p.* 243 *R*¹, 286 *R*² ‖ 10 . . . . . mánuari, pudórem perdidísti *R*¹ .mánuari . . . . pudórem perdidísti *R*² ‖ 11 alia] *in mg. add. o* ‖ huiusmodi *XOΠN* ‖ (§ 4) absoleta *Q* ‖ absolet aquoq; *X* ‖ 12 maculant(c *Q*)ie *QZ* mauilantia *x* mauelantia *ut vid. X* ‖ exsorditiore *x* exorditiore *X* ‖ fordidiore *Z* ‖ instaminari|is *O* ‖ staminari is tollet *N* ‖ *Laber. Stamin. fr. p.* 293 *R*², *quocum septenarium trochaicum constituo, apud me quidem syllaba extrema carentem, interiectione fort. ab alia persona adiecta; octonarium iambicum statuit Th. Bergk ann. phil.* 101, 845 (*opusc. phil.* I 408) tollet boná fide Vos Órcus nudus ín catomum . . . *HRoensch ibid.* 129, 211 *sqq.* ‖ 14 bona fide Tollat (tollat *in utraque ed. tacite Ribbeckius*) *CABöttiger d. Furienmaske p.* 119 ‖ ortus *ZN* corus *Aem. Baehrens lect. Lat.* (*Bonn.* 1870) *sent. controv.* V ‖ catomum] *s.* catomū *QZOΠN* (= *Cic. Med. epp.* VII 25, 1), *ATurnebus advers.* I 28 *perperam interpretans, HRoensch l. l.:* c(*s.* C)atonium *Xe* (*Ribbeckius, Bergkius cf. GLoewe prodr. gloss. p.* 46, 1) catomium *Iunt.* (*IScaliger ad Manil.* V 410 *Iac. p.* 442 *ed. a.* 1600, *epp.* II 146 *p.* 361 *sqq. ed. LB.* 1627; *LPreller mythol. R*² *p.* 454, 1 = II 63, 1 *Iord.* Charonium *Ascens. a.* 1536 (Caroniū aut Catonium *in mg.*) = ‘*f.*’ φ; *INLoensis misc. epiph.* III 5 (*Gruteri lamp.* V *p.* 345 *sqq.*); *Böttigerus l. l. p.* 119; λ ‖

5 Et 'elutriare lintea' et 'lavandaria' dicit, quae ad lavandum sint data, et:

coicior, inquit, in fullónicam,

et:

Quid próperas? ecquid praécurris Calidóniam?

6 Item in Restione 'talabarriunculos' dicit, quos vulgus 'tala-
7 barriones', item in Compitalibus:

malas malaxavi,

8 item in Cacomnemone:

† Hic est, inquit, ille gurdus, quem ego me abhinc menses duos ex Africa
Vénientem excepisse tibi narrávi,

9 item in mimo, qui inscribitur Natalicius 'cippum' dicit et 'obbam' et 'camellam' et 'pittacium', et 'capitium':

QZXOΠN

(§ 5) 15 *cf.* § 2 *adn.* ‖ elutria|re *N* eleutriare *Q* ‖ el∗utria relintea (e) *O* ‖ linthea *ZΠ* ‖ lavandaria] *h^e* (*cf. not. Tiron. p.* 184 *Grut.; not. Bern.* 48, 112 *Schm.*): labandaria (*sic*) *QZ* labandria *O* (labandr; *in mg. o*) *ΠN* labrandria *X* ‖ adlauandūsita|data *X* ‖ 17 *Lab. inc. fab. fr.* XV *p.* 300 *R^2* ‖ ciocior *QZ* ‖ 18 et: Quid] ecquid *ed. Ven. a.* 1517 ‖ 19 *Lab. inc. fab. fr.* XVI *l. l.* ‖ ecquid] *ed. Ven. a.* 1517: et quid *Π* quid *QZXON* ‖ p̃curris *Z* ‖ Calidoniam] *ORibbeck:* caldonia *libri* in caldoniam ('*h. e.* caldariam') *Bothius PScL* VI 218 ‖ ?] *om. Z* ‖ (§ 6) 20 in] *post* m *om. QZOΠN* ‖ *Lab. Rest. fr.* II *p.* 291 *R^2* ‖ talabarriunculos] = *Iunt.:* tallabarriūculos *Q* Talabariunculos *ut vid.* Ta *ad* Calabariunculos *adscripto* φ talla barriunculos *Z* calabarriunculos *et sim. e* tabellariunculos *Falsterus am. ph.* III 317 ‖ talabarriones] = *Iunt.:* calabarriones *e* tabelliones *Falsterus l. l.* ‖ (§ 7) 21 capitalibus *O pr.* ‖ *Laber. Compit. fr.* IV *p.* 284 *cf. p.* LXXXVII *R^2* ‖ 22 malas] malax. (*ex voc. sq.*) *Π* ‖ malaxauit (*ex* item *sq., opinor, ortum*) *QZ* mala. laxaui *x* mala .l. axaui *ut vid. X* ‖ (§ 8) *Laber. Cacomnem. fr. p.* 281 *R^2* (*cf. Fleckeisenus ep. crit. p.* 38; *v. d. phil. Anz.* 1870 *p.* 492; *CFWMüller plaut. Prosodie p.* 303, 1) ‖ 23 cacomemmone *OΠN* cacom̄|mone *X* ‖ 24 hic est,|inquit,|Ille *Bothius PScL* VI 209, λ, *HSchütz act. gymn.* 1857, 618 ‖ inquit] *om. N* ‖ duos menses *Bothius* (*Ribbeckius*) ‖ 26 Advenientem *s.* Huc venientem *Ribbeckius^2 cf.^{1} adn.* ‖ excoepisse *Z* ‖ excepis setibi *X* ‖ (§ 9) 27 quid *Z* ‖ Natalicius] *Fleckeisenus l. l.:* nata. L. *Π* nata .l. *X* natal *QO* (ϰ *Ribbeckius*) *cf. adn. sq.* Natalis *Bothius* Natalicium *olim h* ‖ natalcippum *Nz* nata cippum *ut vid. Z* ‖ *Lab. Natal. fr.* I. II. *p.* 288 *R^2* ‖ 28 & 7 camellā *Q* ‖ et pittacium] *om. Z* & capitatiū *Q* et pictacium *XΠ* ‖

'Induis, inquit,
Cápitium tunicaé pittacium.

Praeterea in Anna Peranna 'gubernium' pro 'gubernatore' 10 et 'planum' pro 'sycophanta et 'nanum' pro 'pumilione' dicit; quamquam 'planum' pro 'sycophanta' M. quoque Cicero in oratione scriptum reliquit, quam pro Cluentio dixit. Atque 11 item in mimo, qui Saturnalia inscriptus est, 'botulum' pro 'farcimine' appellat et 'hominem levennam' pro 'levi'. Item in 12 Necyomantia 'cocionem' pervulgate dicit, quem veteres 'arillatorem' dixerunt. Verba Laberi haec sunt:

Duás uxores? hércle hoc plus negóti est, inquit
cócio;
Séx aediles víderat.

QZXOΠN

29 'Induis cápitium, túnicae píttacium *Ribbeckius* (*cf. v. d. phil. Anz.* 1874, 187) ‖ 30 Capitium] = *q:* captiuū *QZONx* captiū *ut vid. X* ‖ tunicae. pittacium *Π* tunica epittatiū *Q* tuniace pictatium *Z* ‖ pittatium *x* pitatium *X* ‖ (§ 10) 31 *Laber. Annae Perennae* (= ϰ) *fr.* II *p.* 279 *R*² ‖ gubernio (*cf. Isid. or.* XIX 1, 4), *ni pro* gubernatore *malis* gubernatione *Falsterus l. l. p.* 318 gubernum *Ribbeckius CRF*² *p.* LXXXVI ‖ 32 planum] = plañ *Q:* plaũ *q* ‖ ꝑsyco pl(ph *x*)anta *X* ‖ sicophanta *Q* sitophanta *Z* ‖ nanum] = *x:* ma**um *X* manum *Π* ‖ pro pumilione] = *O* (ponil; *in mg. o*): ꝑ pomilione *Q* ꝑ milionē *X* pumilionē *x* ‖ 33 sicophanta *QZ* sico phanta *X* sychophanta *Π* ‖ 34 ꝑcluemtio *q* pcl**em*tio *Q* ‖ *Cic. pro Cluentio* 26, 72 ‖ (§ 11) 35 item] *supscr. x* ‖ in mimo] = *x:* immimo *X* ‖ *Laber. Saturn. fr. p.* 292 *R*² ‖ bortulum *Q* ‖ 36 far cimine *X* ‖ levennam] = ϰ *AL* I 6: levennem *Bothius PScL* VI 215 ‖ lęui *X* ‖ (§ 12) inne cyonantia *X* ‖ 37 neciomantia *Z* neciomācia *Q* necromantia *N* ‖ cocionem] = cocio *lin.* 40 *cf. gloss. ap. GLoewe prodr. gloss. p.* 285: coti|onē *X* (*Fleckeisenus mus. phil.* 8, 231, *h*ᵉ) coctionem *praeferunt Götz-Loewe Plaut. Asin. p.* XXIV ‖ arillatorem] = *OMueller ad P. D. p.* 20, 12 *coll. p.* 383, *cf. GLoewe prodr. gloss. p.* 142; 285: aryllatorē *QZOΠ* arylatorem σ arulatorem *GFHildebrand gloss. Par. p.* 18, 135 '*optimos*', *ut sibi videtur*, '*codices*' *sequens* ‖ 38 laberii *Πqx* laberri *Q* ‖ *Laber. Necyomant. fr.* II *p.* 289 *R*² ‖ 39 ?] *om. QZΠN* ‖ hercle hoc] *Bothius PScL* VI 213: hoc hercle *XN* hoc hercule *QZOΠ* ‖ negotii *XΠ* negocii *Q* negotio *O* ‖ est, inquit] = *Bothius, Bergkius ann. phil.* 101, 845 (*opusc.* I 408 *sq.*)*:* ēet. Quid *Q* ēenquid *Z; al. Fleckeisenus ap. h*ᵉ II *p.* VII; *ep. crit. p.* 38 *sqq.; Ribbeckius CRF*¹ *p.* 246 ‖ 40 cocio] *XOΠN cf. adn. sq. coll. adn. lin.* 37 ‖ cocios ex ediles (*in mg.* ·/) *Z* cocios exiles *Q* ‖ 41 Qui sex *s.* Vbi sex *Bergkius* ‖

13 Sed enim in mimo, quem scripsit Alexandream, eodem
quidem modo, quo vulgus, sed probe Latineque usus est Graeco
vocabulo: 'emplastrum' enim dixit οὐθετέρως, non genere feminino,
14 ut isti novicii semidocti. Verba ex eo mimo adposui:

Quid est ius iurandum? émplastrum aeris álieni.

VIII.

Quid significet et quid a nostris appellatum sit quod 'axioma' dialectici dicunt; et quaedam alia, quae prima in disciplina dialectica traduntur.

1 Cum in disciplinas dialecticas induci atque imbui vellemus,
necessus fuit adire atque cognoscere quas vocant dialectici
2 'εἰσαγωγάς'. Tum, quia in primo περὶ ἀξιωμάτων discendum,
quae M. Varro alias 'profata', alias proloquia' appellat, commentarium de proloquiis L. Aelii, docti hominis, qui
magister Varronis fuit, studiose quaesivimus eumque in Pacis
3 bybliotheca repertum legimus. Sed in eo nihil edocenter neque

---

QZXOΠN

(§ 13) 42 in mimo] immo *Π* ‖ inscripsit (*recte f.* in *post* m *in QZ om.*) *XOΠN* ‖ . Eodem *X* ‖ 43 modo] *om. Q* ‖ sed] *e, vg.*: se *unius litt. spat. in fine rel. O* së, *N* se *rell. mei omnes* ‖ ꝑ bellati neq; *QZ* ‖ 44 emplaustrum *Q* implastrum φ (implastr; *in mg. o*) inplastrum *ON* inplaustrum *XΠ cf. lin.* 46 ‖ οὐθετέρως] = *add. x in mg.*: ΟΥΘΕ ΤΕΡΩC *N* ΟΥΟΕΤΕΡΩC *Z* ‖ . Non *X* ‖ 45 nouitii *ΠN* nociuii *Z* ‖ (§ 14) mino *X* ‖ *Laber. Alexandr. fr. p.* 279 *R*², *quocum trochaeos significavi; bacchios* (= *h*ᵉ) *s. transpositis vocc.* aeris alieni *iambos Fleckeisenus ep. crit. p.* 40 ‖ 46 Quid est] quidem (*ex* quid ē *sc. ortum*) *X* ‖ ?] *om. ZΠN* ‖ emplastrum] *Z lin.* 44: implastrum *Z*Nφ inplastrum *QXO* inplanstrum *Π* ‖ aeri *X* ‖

VIII: VIIII *s.* IX *QXOΠNz in lemm. QXOΠN in inscr. cap.*, XVIIII *utrobique Z; §* 16 *et* 17 *exstant in T, §* 16 *pars prior in Y cf. adn. lin.* 61 *et* 63 ‖ (*lemm.*) 2 ἀξίωμα, *ut libri in ipso cap., igitur fere merito, e vg.* ‖ axiomadia lectici *Z* ‖ dialetici *QX pr. et sic in sqq. passim pars codd.* ‖ 3 dialectica] = *x:* dialetica *QZ* dialecti *X* ‖ tradantur *Π* ‖ (§ 1) 4 ualemus *q* uidemus *Q* ‖ 5 necessus] = *O et o in mg.*: necessū* *O m. rec.* ‖ dialectica *X* ‖ 6 εἰσαγωγάς] ΕΙΚα|ατας *Z* Isagogas *O m. rec. in mg.* ‖ (§ 2) αΖΙΩΜαΤΩΝ *Z et sic in sqq. passim libri* αξΙΩΜαΓΩΝ *Π* ‖ discendum que *X* discendumq; *Z* dicendumq; *Q* ‖ 7 Varro] *ad lib. de dialectica* (= *disciplinarum lib.* II) *rettulit Ritschelius de Varr. disc. libris p.* 5 (*opusc.* III 356 *sq.*), *lib. de l. L.* XXIIII *inseruit A Wilmanns de M. Ter. Varr. libris gramm. fr.* 36 *p.* 167 (*cf. p.* 20) ‖ 8 L. Aelii] = ϰ *AL* I 8: laelii *XO* lelii *QZ* ‖ 9 studio|**quȩ siuimus *X* ‖ 10 byblioteca *Q* bibliotheca *ZΠN* (bibliotheca) ϰ *l. l.* ‖ regimus *Q pr.* ‖

ad instituendum explanate scriptum est, fecisseque videtur eum
librum Aelius sui magis admonendi quam aliorum docendi gratia.
Redimus igitur necessario ad Graecos libros. Ex quibus 4
accepimus 'ἀξίωμα' esse his verbis: λεκτὸν αὐτοτελὲς ἀπό-
φαντον ὅσον ἐφ' αὑτῷ. Hoc ego supersedi vertere, quia novis 5
et inconditis vocibus utendum fuit, quas pati aures per insolentiam
vix possent. Sed M. Varro in libro de lingua Latina ad 6
Ciceronem quarto vicesimo expeditissime ita finit: Prolo-
quium est sententia, in qua nihil desideratur.
Erit autem planius, quid istud sit, si exemplum eius dixerimus. 7
Ἀξίωμα igitur, sive id 'proloquium' dicere placet, huiuscemodi est:
'Hannibal Poenus fuit'; 'Scipio Numantiam delevit'; 'Milo caedis
damnatus est'; 'neque bonum est voluptas neque malum'; et 8
omnino quicquid ita dicitur plena atque perfecta verborum sen-
tentia, ut id necesse sit aut verum aut falsum esse, id a dia-
lecticis 'ἀξίωμα' appellatum est, a M. Varrone, sicuti dixi,
'proloquium', a M. autem Cicerone 'pronuntiatum', quo ille
tamen vocabulo tantisper uti se adtestatus est, quoad melius,
inquit, invenero.

QZXOΠN

(§ 3) 11 institutionem ϰ *l. l.* ‖ dictum *Π* ‖ est] *om. X* ‖ fecisse qđ *Z* ‖ eum] enī *Q pr.* ‖ 12 elius *Q* l'elius *q* ‖ illorū *Z* ‖ aliorum docendi gratia] '*Quem locum non erat cur de mendo suspectum haberent*' *IMercerus ad Tac. ann.* III 25, *qui cf.* ‖ docendi] admonendi *male iterat Π* ‖ gratia redimus *X pr.* ‖ (§ 4) 14 AZIωMA = *x* AZI *X* ‖ hiis *Z* ‖ ΛE *ad rell. Graeca* 3 *fere lin. vac. rel. X* ‖ AYTOTHIAAEK *Z* ‖ 15 OCEN *Z* ‖ ἐφ' αὑτῷ] *om. Π* ‖ (§ 5) sup se diuertere *QZX* ‖ nob' et conditis *QZ* ‖ 16 utendum fuit] = *x in ras.* ‖ fuit] sit *Π* ‖ 17 possent] = *q:* solent *ut vid. Q* ‖ (§ 6) *Varr. de l. L. lib.* XXIV *fr. p.* 188 *Bip., fr.* 13 *p.* 276 *COM.* (proloquium—desideratur); § 6—14 *om. quae in* § 8 *ad Ciceronem spectant eo rettulit Wilmanns l. l. p.* 167 *sqq. coll. p.* 20 *sqq. ipse dubitans, an Aeliana quaedam iis inserta sint* ‖ in libro] *om. QZ* ‖ de latina lingua *X* latina de lingua *Π* ‖ adceronē *X* ‖ 18 .XXIIII.^{mo} *X* .IIII.º XX.º *Π* quarto et uicesimo *N* ‖ f*nit *X pr.* ‖ 19 est] *om. Z* ‖ (§ 7) 20 dixerimus AZIωMA; Igitur *X* ‖ 21 huius-modi *XOΠN* ‖ 22 scipionūmantiam *Z* ‖ numanciā *Qx* numanciaN *ut vid. X* ‖ 23 dampnatus *XΠ* dapnatus *Z* ‖ (§ 8) 24 quidquid *O ex sil.* ‖ "dicitur "ita *Z* ‖ .Plana *Q* ‖ 25 *prius* aut] an *Z* ‖ 26 est; Am. uarro ne *X* ‖ *Cic. Tusc. disp.* I 7, 14 utar post †alios et (*Par. Gembl. Gud.* alio, si *edd.*) invenero melius ‖

9 Sed quod Graeci ʻσυνημμένον ἀξίωμαʼ dicunt, id alii nostrorum ʻadiunctumʼ, alii ʻconexumʼ dixerunt. Id ʻconexumʼ tale est: ʻsi Plato ambulat, Plato moveturʼ; ʻsi dies est, sol super terras estʼ.
10 Item quod illi ʻσυμπεπλεγμένονʼ, nos vel ʻconiunctumʼ vel ʻcopulatumʼ dicimus, quod est eiusdemmodi: ʻP. Scipio, Pauli filius, et bis consul fuit et triumphavit et censura functus est et collega in
11 censura L. Mummi fuitʼ. In omni autem coniuncto si unum est mendacium, etiamsi cetera vera sunt, totum esse mendacium dicitur. Nam si ad ea omnia, quae de Scipione illo vera dixi, addidero ʻet Hannibalem in Africa superavitʼ, quod est falsum, universa quoque illa, quae coniuncte dicta sunt, propter hoc unum, quod falsum accesserit, quia simul dicentur, vera non
12 erunt. Est item aliud, quod Graeci ʻδιεζευγμένον ἀξίωμαʼ, nos ʻdisiunctumʼ dicimus. Id huiuscemodi est: ʻaut malum est volup-
13 tas aut bonum aut neque bonum neque malum estʼ. Omnia autem, quae disiunguntur, pugnantia esse inter sese oportet, eorumque opposita, quae ʻἀντικείμεναʼ Graeci dicunt, ea quoque ipsa inter se adversa esse. Ex omnibus, quae disiunguntur, unum
14 esse verum debet, falsa cetera. Quod si aut nihil omnium verum

---

QZXOΠN

(§ 9) 30 συνημμένον ἀξίωμα] *lac. rel. om. X* CΥNHMMENOaZIωMa *Z* ‖ id] *om. Q; ex versu proximo intrusum esse opinabatur λ* ‖ ñr*orum *X pr.* ‖ 31 *alterum* conexum] co nexum *X pr.* ‖ 32 plauto *N* ‖ ambulat Plato] *post* Plato *om. X, spscr. x* ‖ Plato] = *N* ‖ (§ 10) 33 συμπεπλεγμένον] *spat. rel. om. X* CΥMΠEΠΛ et MENON *Z* ‖ vel] *om. Z* ‖ vel] aut *Z* ‖ 34 eiuscemodi *g* huiusmodi *A Wilmanns* ‖ 36 Mummii *QOΠN* muminii *Z* ‖ (§ 11) In omni] = *x:* homini *ut vid. X* ‖ 38 de****ione *Z pr.* despicicipione *X pr.* ‖ 39 falsissimum *Π* ‖ 40 uniuer (*om.* sa) *Q* ‖ illaq̃; (˜ *add. x*) *X* ‖ coniunctae sunt dicta *Π* ‖ hoc unum] = *x:* hominum *ut vid. X* ‖ 41 quia] qui *Q* q̃ *q* ‖ (§ 12) 42 Est item] istitem *Z* ‖ διεζευγμένον ἀξίωμα] *om. X* .GR. *ad mg. x* MEZEI|ΓMENONaΞIωMa *Z* ‖ aZIωMa = *O* aZIOMa *o* ‖ 43 diiunctum *ON* ‖ proloquiium *ante* dicimus *Iunt. vg. ex versione* id est nos *etc. in e servatum* ‖ huius cemodi *X* huiusmodi *Z pr.* ‖ *prius* est] *om. Q* ‖ 44 malum neq; bonum *Z* ‖ est neque malum *Π* ‖ est] *om. Q* ‖ (§ 13) 45 diiunguntur *ZX pr. OΠN* ‖ propugnantia ʻ*ex Lugdun. excerptis*ʼ *adscripsisse dicitur g* ‖ se*se *X* ‖ 46 quae] *om. XOΠN* ‖ quoque] = *o:* quo*** (*s.* ****) *O* ‖ 47 sese *X ex sil.* ‖ diiunguntur *ZX pr. ΠNo* adiunguntur *O* ‖ (§ 14) 48 aut] aut̄ *X* ‖

aut omnia plurave quam unum vera erunt aut quae disiuncta sunt, non pugnabunt aut quae opposita eorum sunt, contraria inter sese non erunt, tunc id disiunctum mendacium est et appellatur ʻπαραδιεζευγμένονʼ, sicuti hoc est, in quo quae opposita, non sunt contraria: ʻaut curris aut ambulas aut stasʼ. Nam ipsa quidem inter se adversa sunt, sed opposita eorum non pugnant: ʻnon ambulareʼ enim et ʻnon stareʼ et ʻnon currereʼ contraria inter sese non sunt, quoniam ʻcontrariaʼ ea dicuntur, quae simul vera esse non queunt; possis enim simul eodemque tempore neque ambulare neque stare neque currere.

Sed hoc iam breve ex dialectica libamentum dedisse nunc 15
satis erit atque id solum addendum admonendumque est, quod 16
huius disciplinae studium atque cognitio in principiis quidem taetra
et aspernabilis insuavisque esse et inutilis videri solet, sed, ubi
aliquantum processeris, tum denique et emolumentum eius in
animo tuo dilucebit et sequitur quaedam discendi voluptas insa-
tiabilis, cui sane nisi modum feceris, periculum non mediocre 17
erit, ne, ut plerique alii, tu quoque in illis dialecticae gyris atque
maeandris, tamquam apud Sirenios scopulos, consenescas.

QZXOΠNTY

49 plura nequam *Q* ‖ diiuncta *ΠNσ* adiuncta *XO* ‖ 50 impugnabunt *Π* ‖ sunt] ·ſed (ed *litt. male non deletis*) *x* ſed *X* ‖ 51 se *QZ* ‖ diiunctum *X pr. ΠNoσ* iunctum *O* ‖ appella****|tur *X* ‖ 52 ΠΑΡΑ-ΔΙΕΖΕΙΓΜΕΝΟΝ *X* ΠΑΡΑΑΙΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ *Z* ‖ quo quae] quo *x* quoque *ut vid. X* ‖ sunt non *Π* ‖ 53 : aut] ut *Q* ‖ *alt.* aut] & *Q* ‖ ip̃a*** (ip̃a) *Q* ‖ 54 sese *X* ‖ igpugnant *Q* repugnant *e* ‖ 55 inter—contraria] *post* contraria *om. X* ‖ 56 contrarie dicuntur *QZ* ‖ 57 posses *Π* ‖ (§ 15) 59 iam] *om. X* ‖ (§ 16) 60 est] = *z: om. X* ee̅ *Z* ‖ 61 *a* Dialect(let Y)icae (*sic*) disciplinae *inc. TY* ‖ 62 et] ac *QZ* (*cf. v. l.* I 13, 9) ‖ 63 *post* aliquantum *sqq. om. Y cf. praef.* ‖ tpris processeris *Π* profeceris *T* ‖ 64 sequetur *XOΠN* ‖ (§ 17) 65 nisi] *om. XO* si *sq.* 2 *fere litt. spat. vac. N* ‖ si modum non feceris *e* ‖ medio creerit *X* ‖ 66 ne] nec *Q* ‖ i t. *T* ‖ giris *XOΠNo in mg.* cyris *QZ* ‖ 67 apresirenios *X* ‖ syrenios *ON* syrenicos *Π* serenios *T pr.; ex h. l.* scopulos Sirenios *sumpsit Amm. Marc.* XXIX 2, 14 (*v. Herm.* 8, 293), *unde immerito* Sirenaeos *huc illaturus erat Falsterus supplem. l. L. p.* 321[a]; *am. phil.* III 321 ‖

IX.

Quid significet verbum in libris veterum creberrime positum 'susque deque'.

1 'Susque deque fero' aut 'susque deque sum' aut 'susque deque habeo' - his enim omnibus modis dicitur - verbum est ex hominum doctorum sermonibus. In poematis quoque et in
2 epistulis veterum scriptum est plurifariam; sed facilius reperias qui id verbum ostentent quam qui intellegant. Ita plerique nostrum, quae remotiora verba invenimus, dicere ea properamus,
3 non discere. Significat autem 'susque deque ferre' animo aequo esse et quod accidit non magni pendere atque interdum neglegere et contemnere, et propemodum id valet, quod dicitur Graece
4 'ἀδιαφορεῖν'. Laberius in Compitalibus:

. núnc tu lentu's, núnc tu susque déque fers;
Matér familias tua ín lecto adversó sedet,
Servós sextantis útitur nefáriis
Verbís.

QZXOΠNT

IX = VIIII *Z in lemm.* X *rell. in lemm., omnes in inscr. cap. Exstat in T* ‖ (*lemm.*) 2 uoque *ZXO* ‖ (§ 1) 4 S] *litt. init.* = *q;* ħ *Q* ‖ aut susque deque sum] *add. h coll.* § 5 *sq.; in sqq. post* § 4 *aut in fine deest fort. exemplum ad* susque deque habeo *pertinens; num Plaut. Amph.* III 2, 5 (*v.* 886 *Fl.*) Atque id me susque deque esse habituram putat, *unde hausit glossar. Plaut. vol.* II *p.* 59 *Priscian. ed. h. ?* ‖ aut] *om. ZT* ‖ 5 hiis *Z* ‖ omnibus] duobus *mg. Gryph. a.* 1537 (*atque id fere significat* '*V. C.*' *a PScriverio l.*) ‖ 7 veterum] = *t:* uentorum *T* ‖ (§ 2) repperies *Π* ‖ 8 qui id] quid *X* id qui *T* qui *QZ* ‖ 9 querere mo*-tiora (r) *X pr.* ‖ remoti ora *Q pr.* ‖ (§ 3) 10 fero *t* ‖ aequo animo *Π* ‖ 12 contempnere *QXΠT* contepnere *Z* ‖ 13 MIaΦOPEIN *Z* ‖ (§ 4) *Laber. Compital. fr.* I *p.* 283 *R*² ‖ 14 A *vel* Em *vel aliam interiectionem ante* Nunc *excidisse, alterum* nunc *spernens, censet ORibbeck* ‖ Nunc tu lentescis *Bothius PScL* VI 210 ‖ tu lentu's] *Fleckeisenus:* tu lentus es (est *T pr.*) *libri* lentus tu es *IScaliger castig. ad Fest. recogn. et auct. p.* CLIV ‖ nun *O et sq.* 2 *fere litt. spatio N* .non *X* ‖ fer *Q pr.* ‖ ;] (*non* fers, *quod non recte enotavit Ribbeckius*) *om. Z* ‖ 15 sanatur familiã tua* (˜) *Q* ‖ tua] = *T, quo Ribbeckius rettulit* tuo *lectionem cod. SGerm.* 1185 (ς) ‖ sed & *Q* ‖ (. *Π*) sed (*s.* s;) et seruos (ser uos *X*) *ZXΠN* ‖ sedet seruos. Sex tantũ *T* ‖ 16 Seruis sex tantis, vernulis nefariis. *IScaliger l. l.* ‖ sex tantis *ZO* ‖ utitur nefariis Verbis] *Bothius:* uerbis nefariis utitur ‖ '*forte:* uerpis nefariis' σ (*om.* φ) ‖

M. Varro in Sisenna vel de historia: Quod si non horum 5
omnium similia essent principia ac postprincipia, susque deque esset. Lucilius in tertio: 6

Verum haec ludus ibi susque omnia deque fuerunt,
Susque et deque fuere, inquam, omnia, ludus iocusque;
Illud opus durum, ut Setinum accessimus finem:
Αἰγίλιποι montes, Aetnae omnes, asperi Athones.

X.

Quid sint 'proletarii', quid 'capite censi'; quid item sit in XII tabulis 'assiduus'; et quae eius vocabuli ratio sit.

Otium erat quodam die Romae in foro a negotiis et laeta 1
quaedam celebritas feriarum, legebaturque in consessu forte con-

---

QZXOΠNT

(§ 5) 18 in] '*f.*' (*sic* φ) *del.* σ ‖ deistoria *T* ‖ *Varr. logistor. Sisennae de hist. fr. p.* 325 *Bip. p.* 256 *AR.; senariis includere temptavit Th. Roeper philol.* 9, 278 ‖ quid *QZOΠ* ‖ horum omnia (*sq.* similia *et* principia) *X* omnino (horum *om.*) *ex* β ϰ *AL* II 15 ‖ 19 principa *Z* ‖ ac postprincipia] = ϰ: ac (hac *T*) post principia *ZXT*β *teste* ϰ *l. l.; om. e* ‖ (§ 6) *Lucil. sat. lib.* III *fr.* VII *p.* 12 *LM., v.* 75 *sqq. p.* 10 *L.* ‖ 21 ibis usq; *Z* ‖ 22 et] *om. T, del. Vargesius Luc. sat. q. ex lib.* III *ss. p.* 4; 15 *sq.* haec *FDousa, non improb. Vargesio, si* haec *in v. priore deleatur* ‖ et—opus] *om. X* ‖ iocus quę *Q* ‖ 24 dirum *Π* ‖ sedinū *QZ* sed in quē *T* ‖ fines *FDousa, Oiselius, at v. modo g ad Liv.* XXXV 27, 9 ‖ 25 Αἰγίλιποι] *HGiphanius in Mureti epp.* I 74 (*a.* 1569); *Th. Canterus VL* (*Antverp.* 1574) II 8 *cf. GLoewe prodr. gloss. p.* 337 *sq.:* ΑΙΓΙΑΠΟΙ *Z* ΑΙΓΙΑΙΒΟΙ *T teste i* ΑΙΠΙΛΑΙΠΟΙ (ΑΙΠΙΛΑΙΠΟΥ *Π*) ait (. ait *N*) *ex v. l.* ΑΙΓ *ut arbitror ortum XOΠN* '*v. c.* αἰπύλιπον' σ αἰπύλοφοι *Vargesius* αἰγίλιπες *CMFrancken coni. crit. in C. Lucil. lib. dec.* I *p.* 10 GR. *Q* ‖ Montes *QZ* ‖ aethnae *Z* ethne *Q* ‖ ethnae aperiathones *Π* aetenea periathones *X* ‖ omnes] *om.* σ (*cf. adn. praec.*) omne *Z* ocres *GLoewe comm. phil. semin. Lips. a.* 1874 *p.* 240 *sq.* ‖ aperi *ON* ‖ asperiat . hones *Z* asperiait hones *T* apia houes (h *ex* b *aut in* b *corr.*) *Q* ‖

X = *Z in lemm.;* XI *ibi rell., in cap. inscr. omnes. Adhibuit Nonius s. v.* proletarii *p.* 155, 19 *M. cf. h ann. phil.* 85, 717; 719; *ad G. non puto referenda esse extrema verba art.* proletarii *ap. eund. p.* 67, 18 *v. l. l. p.* 716; *ad eum retulit HKettner M. Ter. Varr. de vit. p. R. p.* 22, 8, *ad dictum Varronis proxime praecedens suo iure, ut arbitror, Luc. Müller ann. phil.* 97, 429 *sq.* ‖ (*lemm.*) 2 prolaetari *X* prolaetarii *x et sic passim in sqq. ON* ‖ fit *Z* ‖ 3 adsiduus *QXN et sic libri passim, cf. tamen etymologiam* § 15 ‖ qua *Z* ‖ uocaboli *X pr.* ‖ (§ 1) 4 di eroma *X* ‖ 5 cęlebritas *Π* ‖

plurium Enni liber ex annalibus. In eo libro versus hi fuerunt:

Proletarius publicitus scutisque feroque
Ornatur ferro; muros urbemque forumque
Excubiis curant.

2.3 Tum ibi quaeri coeptum est, quid esset 'proletarius'. Atque ego, aspiciens quempiam in eo circulo ius civile callentem, fami-
4 liarem meum, rogabam, ut id verbum nobis enarraret, et, cum illic se iuris, non rei grammaticae, peritum esse respondisset: 'eo maxime', inquam, 'te dicere hoc oportet, quando, ut praedicas,
5 peritus iuris es. Nam Q. Ennius verbum hoc ex duodecim tabulis vestris accepit, in quibus, si recte commemini, ita scriptum est: Assiduo vindex assiduus esto. Proletario iam
6 civi quis volet vindex esto. Petimus igitur ne annalem nunc Q. Ennii, sed duodecim tabulas legi arbitrere et, quid

---

QZXOΠN

legebatur que *Z* ‖ in] hinc (*sq.* c) *Q* ‖ c̄pl̄imū *Q* ‖ 6 ennii *Qx* ‖ annali *Nonius* annalibus III *e i* annalibus VI (ꓴI *ante* in *aeque facile excidere poterat ac* III) *proponerem, nisi ap. Non. etiam numeri mentio deesset* ‖ hii *ZXΠ* ‖ 7 fuere *N pr.* ‖ *Enn. ann. lib.* VI (*v. p.* XLIX *sqq.*) *fr.* IX *p.* 31 *V.;* Proletarius—Ornatur (*cf. v. l.*) *exhibet Non. l. l.* ‖ 8 proletariut *et* proletari (*et* rii) ut *libri Noniani* ‖ plubicitus *X pr.* publicitus iam *QZ* ‖ scutisque] *Iunt.:* scutaque *codd. Non.* sicuti isque *ZXONσ* sicut iisque *Π* si uti is q; *Q* ‖ feroque sicuti isq; feroque (*vocc. male geminatis*) *QZ* ferique *codd. Non.* ‖ 9 ornatus *codd. Non.* ornantur *Ob. Gifanius in Lucr. conlect. s. v.* fera tela *p.* 336 *ed. Lucr.* (*Antverp.* 1566) ‖ mur' *QZ* ‖ muro surbemque *X* ‖ 10 Excubiis] = *x:* excubis *ZX pr. ON* ‖ curat *Gryph.* 1542; *f.* curans *i* ‖ (§ 2) 11 ubi *X* ‖ quaeri coeptum] quesitū *Q* ceptū *Z* ‖ ceptum *XΠ* ‖ (§ 3) 12 quē piam *X* ‖ iusci uile *X* ‖ 13 nobis] *om. Π* ‖ (§ 4) 14 ille *XOΠN* ‖ (§ 5) 16 Nam Q.] ς (*Barb. A.*) ϰ: namque (quę *X*) *libri* ‖ hennius *Q pr. X* enniū *Z* ‖ 17 re∗∗e (tr ?) *X pr.* ‖ *Leg.* XII *tabb.* I 4 *p.* 154 *sqq. D.; p.* 116 (*cf. p.* 75) *Sch.; p.* 17 *Br.;* III (*cf. Exnerus Ztschr. f. Rechtsgesch.* 13, 392; *Demelius act. fundat. Savin.* 2, 6 *Rom.*) 2 *p.* 701 *V.* ‖ 18 assiduo] *Π* ‖ assiduus] *XΠ* ‖ ÷ proletario *Q* est oleatorio *Z* ‖ iam civi] *om. XOΠN* ‖ 19 quis] *RSchoell* (*rec. Br., V.*)*:* cui (. cui *X*) quis *Q* (*sic*) *ZXOΠN* cui quiuis σ (quoi queivis *FVrsinus ex vetustissimo ut ait, Agellii libro not. ad AAugustini lib. de legg.: Graev. thes. AR.* II 1360)*; al. v. ap. Schoellium* ‖ est opetimus (opetimus *in ras.*) g (i supra) *Z* ÷ opetimus. Igitur *Q* ‖ (§ 6) 20 quennii *X* qui ennii *Z* ‖ tabulis *X* ‖

sit in ea lege ʽproletarius civisʼ, interpreterеʼ. ʽEgo veroʼ, inquit 7
ille, ʽdicere atque interpretari hoc deberem, si ius Faunorum et
Aboriginum didicissem. Sed enim cum ʽproletariiʼ et ʽassidui 8
et ʽsanatesʼ et ʽvadesʼ et ʽsubvadesʼ et ʽviginti quinque assesʼ et
ʽtalionesʼ furtorumque quaestio ʽcum lance et licioʼ evanuerint
omnisque illa duodecim tabularum antiquitas, nisi in legis actionibus centumviralium causarum lege Aebutia lata consopita sit,
studium scientiamque ego praestare debeo iuris et legum vocumque earum, quibus utimurʼ.

Tum forte quadam I u l i u m P a u l u m, poetam memoriae 9
nostrae doctissimum, praetereuntem conspeximus. Is a nobis 10
salutatur, rogatusque, uti de sententia deque ratione istius vocabuli nos doceret: ʽqui in plebeʼ, inquit, ʽRomana tenuissimi pauperrimique erant neque amplius quam mille quingentum aeris in
censum deferebant, ʽproletariiʼ appellati sunt, qui vero nullo aut
perquam parvo aere censebantur, ʽcapite censiʼ vocabantur, extremus autem census capite censorum aeris fuit trecentis septuaginta quinque. Sed quoniam res pecuniaque familiaris obsidis 11
vicem pignerisque esse apud rempublicam videbatur amorisque in
patriam fides quaedam in ea firmamentumque erat, neque proletarii
neque capite censi milites, nisi in tumultu maximo, scribebantur,
quia familia pecuniaque his aut tenuis aut nulla esset. Prole- 12
tariorum tamen ordo honestior aliquanto et re et nomine quam

QZXOΠN

21 civis] quis *X* ‖ (§ 7) 22 ille] *om. XOΠN* ‖ in terra et dari *QZ* ‖ ius] quis *X* ‖ 23 ab originū *Z* ‖ (§ 8) se *X* ‖ cum] *e:* quam *libri* (σ) quia λ ‖ assidui] *QZΠ* ‖ 24 udes *Z* uade *X* ‖ subuade *Z* ‖ 25 furtorum quae *XO* futoꝝ quae *N* futurorumq; *Z* ‖ litio *Z* lincio *X pr.* ‖ 27 centum uir alium *X* ‖ ebutia *XOΠ* ‖ ebutialala cum sopita *Z* ebucialala·cum sopita** (so ?) *Q* ‖ 28 ego] *om. Z* ‖ (§ 9) 30 quadam] *sup. lin. add. x* quedam *q* ‖ (§ 10) 31 Is a] Ita *Z* ‖ 32 salutatus *q* salutate *X* ‖ rogaturque ut *Π* ‖ huius *Π* ‖ 33 diceret *O pr.* ‖ pleb; *Q pr.* ‖ tenuissini *Z* ‖ 34 quimgentum *X pr.* ‖ 35 ꝑletari *Z* ‖ 36 capite censi vocabantur] *post* censebantur *om. X* ‖ 37 trecentis] = tis *sup.* ccc *add.* σ: ccc *e* trecenti *i* ‖ 38 quinque] *om. Π* ‖ . quinque s; *Z* ‖ (§ 11) ꝑcuniaq; *X pr.* ‖ f*miliaris *X pr.* ‖ 39 pugnerisq; *Z* ‖ rem p. (*s.* .p. *s.* p̃.) *XOΠN:* rem *QZ* ‖ 41 milites nisi] = *z in ras.* ‖ tumultum (*sq.* m) *X* tumulto *N* ‖ maxime *X* ‖ 42 familia quae (*om.* pecunia) *XO* (q̃ *in mg. iterat o*) *N* familia *Π* ‖ hiis *Z* ‖ (§ 12) 43 hordo *Z* ‖ aliq̃u (*i. e.* aliquando) *Q* ‖ re et nomine] rectior est *Π cf. adn. sq.* ‖ nomine] non ē (*ex* noīe *sc. ortum*) *X* ‖

13 capite censorum fuit: nam et asperis reipublicae temporibus, cum iuventutis inopia esset, in militiam tumultuariam legebantur armaque is sumptu publico praebebantur, et non capitis censione, sed prosperiore vocabulo a munere officioque prolis edendae appellati sunt, quod, cum re familiari parva minus possent rempublicam iuvare, subolis tamen gignendae copia civitatem frequentarent.
14 Capite censos autem primus C. Marius, ut quidam ferunt, bello Cimbrico difficillimis reipublicae temporibus vel potius, ut Sallustius ait, bello Iugurthino milites scripsisse traditur, cum id
15 factum ante in nulla memoria exstaret. 'Assiduus' in XII tabulis pro locuplete et facile facienti dictus aut ab aere dando, cum id tempora reipublicae postularent, aut a muneris pro familiari copia faciendi assiduitate'.

16 Verba autem Sallusti in historia Iugurthina de C. Mario consule et de capite censis haec sunt: Ipse interea milites scribere, non more maiorum nec ex classibus, sed ut libido cuiusque erat, capite censos plerosque. Id factum alii inopia bonorum, alii per ambitionem consulis memorabant, quod ab eo genere celebratus auctusque erat et homini potentiam quaerenti egentissimus quisque oportunissimus.

QZXOΠN

(§ 13) 44 asperas *X pr.* ‖ 45 militi∗ *Q pr.* ‖ 46 iis *ZXON* his *Π* ‖ suptu *ZX* ‖ plublico *X pr.* ‖ *num* (a *ante* ca *om.*) non a capitis ? ‖ censionem *Q pr. Z* ‖ 47 sedendi (*praec.* s, *sq. voc. in* i *exeunte*) *Z* ẹdendae *Π* ‖ 48 possunt *X* ‖ 49 sobolis *QΠ* ‖ ca|pia (*sq.* capite) *X* ‖ (§ 14) 50 capite census *Z* ‖ primo *X* ‖ .g. *Q* ‖ 51 cymbrico *X* cumbrico *Z* ‖ 52 iugur thino *X* ingurthino *Z* ‖ 53 ext∗aret (r) *X* ‖ (§ 15) Assiduus] *ZΠ cf. adn. lin.* 3 ‖ 54 et pro locuplete *e* aut pro locuplete *ϰ* (= *Gifanius obss. singul. in l. L. s. v.* assiduus) ‖ facile munus faciente *e* ‖ ab aere dando] *h:* ab assiduis ab ere dando *Q* ab as(d *N*)-siduis id est aere (ere *Z*) dando *ZXOΠN* ab assibus id est aere dando *e* ab assibus, id est, ab aere dando *Salmasius de modo usur. c.* VI *p.* 236 ab assibus duendis, h. e. ab aere dando *Gifanius l. l.* ab asse id est ab aere dando *Onions journ. of phil.* XI 79; *f.* ab assibus dandis ‖ 55 re∗p. *Q pr.* ‖ numeris *Z* ‖ 56 facienti asiduitate *X* ‖ adsiduitatē *N* ‖ (§ 16) 57 sallustii *N* salustii *Zq* ‖ iugutina *X* ingurthina *Z* ‖ morio *X pr.* ‖ 58 capite∗ (e) e∗sis *Q pr.* ‖ *Sall. Iug.* 86, 2 *sq.* ‖ 59 more∗ *X* ‖ neque *Sallustius* ‖ sed] *om. X* ‖ uti cuiusque lu(i *al.*)bido *libri Sall.* ‖ 60 cuique *O* ꝉ cui':q: *in mg. o* ‖ .Id] id *Π* ‖ 61 consulis ɔmemorabant (*prima voc. praec. syllaba repetita*) *Q* ‖ 62 auctus (que *om.*) *N* ‖ 64 quisque oportunissimus] *om. X* ‖

XI.

Historia ex Herodoti libris sumpta de Psyllorum interitu, qui in Syrtibus Africanis colebant.

Gens in Italia Marsorum orta fertur a Circae filio. Propterea 1.2
Marsis hominibus, quorum dumtaxat familiae cum externis cognationibus nondum etiam permixtae corruptaeque sunt, vi quadam genitali datum, ut et serpentium virulentorum domitores sint et incentionibus herbarumque sucis faciant medellarum miracula.

Hac eadem vi praeditos esse quosdam videmus, qui 'Psylli' 3
vocantur. Quorum super nomine et genere cum in veteribus litteris quaesissem, in quarto denique Herodoti libro fabulam
de Psyllis hanc invenimus: Psyllos quondam fuisse in terra Africa 4
conterminos Nasamonibus Austrumque in finibus eorum quodam
in tempore perquam validum ac diutinum flavisse; eo flatu aquam 5
omnem in locis, in quibus colebant, exaruisse; Psyllos, re aquaria 6
defectos, eam iniuriam graviter Austro succensuisse decretumque fecisse, uti armis sumptis ad Austrum, proinde quasi ad hostem,

---

QZXOΠNT

XI = *Z in lemm.;* XII *ibi rell., in cap. inscr. omnes. Exstat in T* ‖ (*lemm.*) 2 horodoti *X* ‖ supta *Z* ‖ de Psyllorum] = de*|psyllorum *x:* dep|syllorum *X* ‖ sirtibus *Q* ‖ (§ 1) 4 orta* (f *sq. vocis litt. init. ut vid.*) *Q* ‖ fertur] fertur esse *ZOΠNT* esse fertur *X ex sil.* ‖ acircę (a *add. x ut vid.*) *X* a (â *Q*) circe *QZΠ* ‖ filio] = *nomine non addito Plin. n. h.* VII § 15 (*Solin.* II § 27); XXV § 11: filio Marso *X ex sil.* (?) *e* ‖ (§ 2) 5 a marsis *Π* ‖ cogitationibus *T* '*m.* nationibus' *HGrotius februa in Satyr. Mart. Cap.* (*ad calcem ed. a.* 1599) *p.* 95 *fol.* C 2r ‖ 6 sint *Z* ‖ vi] in *Z* = ī *Q* ‖ 7 genitali* (a) *X* ‖ datum est *XOΠN* ‖ .& ut *T* ut *XOΠN* ‖ domitores uirulentorum *T* ‖ dñatores *Π* ‖ 8 incentionibus] = *ON:* incantationibus *n mg.* q̃incantationibus *o mg.* in incantationibus *X* ‖ succis *Z* ‖ faciunt *Z* ‖ medellarum *X* medelarum *QΠN* medullarũ *T* ‖ (§ 3) 9 hęc *XT pr.* ‖ p̄(pre *Q pr.*)dictos *Q pr. X* ‖ uidimus *T* ‖ psilli *QXΠ* sylli *T et sic* psilli *et* sylli *et* silli *libri passim in sqq.*, pilos *Q lin.* 12, psyllas *T lin.* 21 ‖ 10 et genere] *om. X* ‖ 11 quarto. Deniq; *Q pr.* ‖ herodici *Q* ‖ *Herod.* IV 173 ‖ 12 hanc de psillis *Π* ‖ hinc *O* ‖ (§ 4) quosdam *Π* ‖ 13 conterminos] = *O:* interm; *o mg.* ‖ quondā (*ex lin.* 12) *Q* ‖ (§ 5) 14 Eos *X* ‖ (§ 6) 15 Psill***quaria *X* Psillas aqua *x* ‖ 16 austros (*sq.* s) *X* austeo *Q pr.* ‖ austrosus|censuisse *Z* ‖ suscensuisse *O* sus̱ censuisse *X* ‖ 17 ****fecisse (hiis ?) *Q* ‖ sumpt** *Z pr.* ‖ quasi] = *q in ras.* ‖ ad hostem] adortem *X* adortvm *x* ‖

7 iure belli res petitum proficiscerentur. Atque ita profectis ventum Austrum magno spiritus agmine venisse obviam eosque universos cum omnibus copiis armisque, cumulis montibusque harenarum
8 supervectis, operuisse. Eo facto Psyllos ad unum omnis interisse, itaque eorum fines a Nasamonibus occupatos.

XII.

De his vocabulis, quae Cloatius Verus aut satis commode aut nimis absurde et inlepide ad origines linguae Graecae redigit.

1 Cloatius Verus in libris, quos inscripsit verborum a Graecis tractorum, non pauca hercle dicit curiose et sagaciter
2 conquisita, neque non tamen quaedam futtilia et frivola. Errare, inquit, dictum est ἀπὸ τοῦ ἔρρειν, versumque infert Homeri, in quo id verbum est:

Ἔρρ᾽ ἐκ νήσου θᾶσσον, ἐλέγχιστε ζωόντων.

3 Item 'alucinari' factum scripsit ex eo, quod dicitur Graece 'ἀλύειν', unde 'elucum' quoque esse dictum putat, a littera in e versa,

---

QZXOΠNT

18 belliṣ *X* ‖ re*petitū (s) *Q* res repetitum *e* ‖ petitum] = ς ‖ (§ 7) 19 ad austrum (ventum *pro partic. sc. habito*) *Π* ‖ magnos *π* ‖ acmine *Π* ‖ eosque] = *x*: eoque *Π* Eq; *X* ‖ 20 tumulis *mg. Gryph. a.* 1537 ‖ montibus *Π* ‖ arenarum *XT* ‖ 21 sup uectis *x* super uetis *X* superiectis ς (*Barb. A. ex Dress. sil.?*) *e* ‖ operisse *X pr.* ‖ (§ 8) Eo] et *Q* ‖ Eo facto—interisse] = *x in mg.*: *om. X* ‖ oms̄ ad unū *x* ‖ oms̄ *ΠNT* ‖ 22 eorum] *om. Q* ‖ a] = *x*: *om. X* ‖ sanasmonibus *T* ‖

XII = *Z in lemm.*; XIII *ibi rell. et in cap. inscr. omnes; extremam capitis partem* (§ 7 *sq.*) *adhibuit Nonius s. v.* faenus *p.* 53, 33 *M. cf. ann. phil.* 85, 713; 715 *sq.* ‖ (*lemm.*) 2 hiis *Z* ‖ cloacius *N* cloatus *X pr.* doatius *Z* ‖ comode *X* ‖ 3 origenes *Q pr.* ‖ (§ 1) 4 loatius *litt.* G. *initiali in mg. rubricatori indicata Z* Gloatius *inde z* ‖ *Cloat. Ver. fr. p.* 31 *sq. Egger LSVRS p.* 31 *sq.* ‖ 5 helcle *Q pr.* ‖ et sagaciter—Errare] = *o in mg.*: *om. O* ‖ 6 futilia *ΠN* futcilia *ut vid. in litura, in qua q non satis dignosci potest, ex v. l.* (*cf. X*) *ortum Q* facilia *X* ‖ (§ 2) *Hom. Od.* X 72 ‖ 8 quo id] = *qx*: quo did *Q* quo d *X* ‖ 9 Ἔρρ᾽] = *X*: ΕΡΡΕ *ZOΠNx* ‖ NHCCOΥ *ZON sq.* θᾶσσον, *tamen ita f. G. cf. Ps. Herodian.* π. τῶν ζητουμένων κατὰ πάσης κλίσεως ὀνόματος *Crameri anecd. Gr. Ox.* III 249 *sq. coll. LDindorfii ad Steph. thes. Par. s. v.* νῆσος *adn.* NECCOΥ *XΠ* ‖ TaCCON *XΠ* ‖ ΝΕΛΕΓΧΙCTE (N *iterato*) *Z* ‖ ZOONTωN *Π* ZOONTω *X* ZωOΠΘωN *Z* ‖ (§ 3) 10 Ite *N* ‖ ΛaΥΕΙΝ *Z* .aΥ.ΕΙ. (.aΥ.ΕΙ. *q*) non delutum *Q* ‖ 11 unde elucum] *Cael. Rhodiginus*

tarditatem quandam animi et stuporem, qui alucinantibus plerum-
que usu venit. Item ‘fascinum’ appellat quasi ‘bascanum’ et 4
‘fascinare’ esse quasi ‘bascinare’.

Commode haec sane omnia et conducenter. Sed in libro 5
quarto: ‘faenerator’, inquit, appellatus est quasi ‘φαινε-
ράτωρ’, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι ἐπὶ τὸ χρηστότερον, quo-
niam id genus hominum speciem ostentent humanitatis
et commodi esse videantur inopibus nummos deside-
rantibus, idque dixisse ait Hypsicraten quempiam grammati- 6
cum, cuius libri sane nobiles sunt super his, quae a Graecis
accepta sunt. Sive hoc autem ipse Cloatius sive nescio quis
alius nebulo effutivit, nihil potest dici insulsius. ‘Faenerator’ 7
enim, sicuti M. Varro in libro tertio de sermone Latino
scripsit, a faenore est nominatus; ‘faenus’ autem dictum
ait a fetu et quasi a fetura quadam pecuniae parientis
atque increscentis. Idcirco et M. Catonem et ceteros aetatis 8

QZXOΠN

AL VI 26 (*Ven.* 1516; *Paris. Ascens.* 1517); *Gellii ed. Ascens. a.* 1517: unde (. Vnde *Π*) lucum (*per haplographiam*) *ZXOΠN* ‖ a] *Cael. Rhodiginus l. l.* (*Gell. Ascens. a.* 1517): d ‖ e] *idem* (*eadem ed.*): c ‖ conuersa *Πe vg.* ‖ 12 quia lucinantibus *Z* ‖ (§ 4) 13 βάσκανον *e vg.* ‖ 14 bascinare *Π* ‖ quasi bascinare] *om. Π* ‖ uascinare *N pr.* βασκαίνειν *e vg.* ‖ (§ 5) 15 conducentur *Π* ‖ *Cloat. Ver. idem fr.* (*v.* § 1) *ap. Eggerum p.* 32 ‖ 16 faenerator] *i:* fenerator *libri et sic et* foenerator *e* (*sic fere etiam in hoc atque similibus vocc. libri et ap. G.* § 7 *et ap. Non. l. l.*) ‖ ∻ GR. *Q* ‖ quasi] *om. Z* ‖ *Graecis spat. vac. rel. X* ‖ φαινεράτωρ] ς *unus alterve*: ΦaINEPaTOP *OΠN* ΦaTNEPaTOP *Z* ‖ 17 ΘOΥΦaINECTaI-EΠIΘOXPECTOTEPON *Π* ‖ 18 hominem *Q pr. Z* ‖ 19 nummos] = *q:* ĩmimos *Q* ‖ (§ 6) 20 Hypsicraten] = *x:* hysicraten *N* hypsiccratem *X* hypsicreantē *Q* ‖ quē piā *X* quippiā *Q* ‖ gramaticicum *Z* ‖ 21 hiis *Z* ‖ 22 cloatic’ *Z* chloatius *x* thloatius *ut vid. X* ‖ quis] = *O m. rec.:* qui *ZOΠN* ‖ 23 nebu|leffutivit *X pr.* ‖ . Nichil *X* nil *Π* ‖ *p (t supra) *Q* possit *ut vid.* (*in mg.* ·/·) *Z pr.* ‖ insultius *X* insulcius *x* ‖ (§ 7) fenerato *Q pr.* ‖ 24 latine *X* ‖ *Varr.* (*de ling. Lat. lib.* III *ad P. Septimium fr. p.* 186 *sq. Bip.*) *de serm. Lat. ad Marcellum lib.* III *fr.* 62 *p.* 194 *sq.* (*cf. p.* 64, 2) *Wilm.* ‖ 25 esse *X* ‖ 26 ait] *om. O* est *Π* ‖ a fętu *x* ad fetu *X* ‖ a] *om. codd. Non.* ‖ fetura quadam] *Non. Harl. m. pr.:* foeturam (feturam *al.*) quandam (quamdam *al.*) *Non. rell. cum Harl. m. alt.* ‖ q̄dam *Q* ‖ (§ 8) 27 et] *om. Π* ‖ et incatone inneceteros *X* ‖

eius ‘feneratorem’ sine a littera pronuntiasse tradit, sicuti ‘fetus’ ipse et ‘fecunditas’ appellata.

XIII.

Quid sit ‘municipium’ et quid a ‘colonia’ differat; et quid sint ‘municipes’ quaeque sit eius vocabuli ratio ac proprietas; atque inibi, quod divus Hadrianus in senatu de iure atque vocabulo municipum verba fecit.

1 ‘Municipes’ et ‘municipia’ verba sunt dictu facilia et usu obvia, et neutiquam reperias qui haec dicit, quin scire se plane putet,
2 quid dicat. Sed profecto aliud est, atque aliter dicitur. Quotus enim fere nostrum est, qui, cum ex colonia populi Romani sit, non et se ‘municipem’ esse et populares suos ‘municipes’ esse
3 dicat, quod est a ratione et a veritate longe aversum? Sic adeo et ‘municipia’ quid et quo iure sint quantumque a ‘colonia’ differant, ignoramus existimamusque meliore condicione esse ‘colonias’ quam ‘municipia’.

4 De cuius opinationis tam promiscae erroribus divus Hadrianus in oratione, quam de Italicensibus, unde ipse ortus fuit, in senatu habuit, peritissime disseruit mirarique se ostendit, quod et ipsi Italicenses et quaedam item alia municipia

---

QZXOΠNT

28 *Cat. inc. lib. fr.* 62 *p.* 90 *Iord.* ‖ sine a littera fenus (aenus *Par.* 7667) pronuntiasse contendit *Nonius* ‖ a] *om. QZ* ‖

XIII = *Z in lemm.;* XIIII *ibi QXOΠN, in cap. inscr. omnes. Exstat in T inde a* § 4 *cf. adn. lin.* 15 *et* 17 ‖ (*lemm.*) 2 a] *om. Π* ‖ munipes *Z* ‖ 3 uocaliro ac *Q* ‖ ꝑpriaetas *X* ‖ 4 adrianus *QZΠxo* arianus *X* ‖ municipium *Π* ‖ 5 cepit *Q* fepit *q* ‖ (§ 1) 6 M*unicipes (n) *Z* ‖ us** *X pr.* ‖ 7 ne|utiquam *q:* ne|utiquam *Q* neuerti quam *Z* ‖ repetias *Q* reperies *X* inuenias *Π* ‖ ` que *Z* quia *X* ‖ dicat *X* ‖ 8 alid *Z* ‖ atque aliter] aliud *XOΠN* ‖ (§ 2) Quo tu semen fere *Q* ‖ 10 *prius* et] *om. Q* est *Z* ‖ pulares *X pr.* ‖ municipes sibi esse *cod. Torn.* λ ‖ 11 dicit *N pr.* dicit . sibi *Z* ‖ (§ 3) a] *om. Z* ‖ & auitate *q* & auitate *Q* ‖ 14 colonias] = *x:* colomas *X* ‖ (§ 4) 15 opinationis] *Q, quod vix ex* condit(*s.* c)ione *ortum putes:* opinionis ‖ tāp miscę *X* ‖ *inde a vocc.* Divus hadrianus *inc. T* ‖ adrianus *QZX* ‖ 16 dei tali censib; *X* ‖ *Hadr. de Italic. or. fr. p.* 608 *HM.*[2] ‖ 17 habuit] habuit de municipib; et colonis *T* ‖ mirari quese *X* ‖ mirarique—revaluisset] *lin.* 24 *om. T* ‖ 18 ostendet quo det (*in mg.* ·/·) *Z* ‖ ita licenses *X* ‖ quaedammitē *X* ‖

antiqua, in quibus Vticenses nominat, cum suis moribus legibus-
que uti possent, in ius coloniarum mutari gestiverint. Praene- 5
stinos autem refert maximo opere a Tiberio imperatore petisse orasseque, ut ex colonia in municipii statum redigerentur, idque illis Tiberium pro ferenda gratia tribuisse, quod in eorum finibus sub ipso oppido ex capitali morbo revaluisset.

'Municipes' ergo sunt cives Romani ex municipiis, legibus 6
suis et suo iure utentes, muneris tantum cum populo Romano honorari participes, a quo munere capessendo appellati videntur, nullis aliis necessitatibus neque ulla populi Romani lege adstricti,
nisi in quam populus eorum fundus factus est. Primos autem 7
municipes sine suffragii iure Caerites esse factos accepimus concessumque illis, ut civitatis Romanae honorem quidem caperent, sed negotiis tamen atque oneribus vacarent pro sacris bello Gallico receptis custoditisque. Hinc 'tabulae Caerites' appellatae versa vice, in quas censores referri iubebant, quos notae causa suffragiis privabant.

Sed 'coloniarum' alia necessitudo est; non enim veniunt 8
extrinsecus in civitatem nec suis radicibus nituntur, sed ex civitate quasi propagatae sunt et iura institutaque omnia populi Romani,

---

QZXOΠNT

19 ut incenses *X* ‖ 20 potuissent *Π* ‖ mutare *O pr.* ‖ gestauerint *QZO pr.* gestiuerunt *N pr.* ‖ (§ 5) 21 refer*t *Q* ‖ tyberio *QZ* ‖ 23 proferenda *X* pro referenda *OΠN* ‖ 24 opido *Q pr. Z* ‖ (§ 6) 25 Municepes *O pr.* ‖ ergo] *om. T* ‖ 27 honerari *QO pr. N* honerarii *q* onerumque *ICuiacius recit. sol. ad D* L 16 *de V. S. l.* 15 *sqq.: opp.* VIII 499 *ed. Neap.* 1722 ‖ .A *N* ‖ mun*ere (i) *X* ‖ capescendo *QZ pr.* ‖ 28 aliis] ab his *Q* ‖ astricti *Π* stricti *QZ* ‖ 29 nisi in quam] *T* (*NRigaltius ex lib. Carrionis et cod. reg. Paris., ut ait - Q ut opinor -, obs. de populis fundis p.* 197 *ed. Henr. Valesii emendationum Burmannianae; ASMazochius comm. in tab. Heracl. p.* 468, 143; 476, 154; *ECAOtho; c*): nisi inquam *QZX* nisi inqua *q* ni inquam *OΠ SGerm.* 643 *Vat.* 3452 num(*s.* n)quam *N* ϛe ni in quam *tacite Ev. Otto de aedil. col. et mun. cap.* I § 1 *p.* 3 *ed. Lips. a.* 1732 cum nunquam *Ald.* σ ('cum nunquam pop. R.] *ita F'* φ) ‖ esset *f. recte Longolius* ‖ (§ 7) 30 factos esse *Π* ‖ 31 ut] et *Q pr.* ‖ 32 "atq. "tam̄ *Q* ‖ honeribus *QZO pr.* ‖ callico *Z* ‖ 33 .Hinc] huic *Z* ‖ appellate uersa uice *Z in ras.* ‖ 34 uicem *X pr.* ‖ censores] *om. O* ‖ uidebant *X pr.* ‖ notae] = *o*: nautę *O* uoce *Z in ras.* ‖ causa] *om. T* ‖ (§ 8) 36 colorianum *T* ‖ 37 sui φ ‖ 38 iniuria (*sq.* institutaque) *QZ* ‖

9 non sui arbitrii, habent. Quae tamen condicio, cum sit magis obnoxia et minus libera, potior tamen et praestabilior existimatur propter amplitudinem maiestatemque populi Romani, cuius istae coloniae quasi effigies parvae simulacraque esse quaedam videntur, et simul quia obscura oblitterataque sunt municipiorum iura, quibus uti iam per innotitiam non queunt.

XIV.

Quod M. Cato differre dixit 'properare' et 'festinare'; et quam incommode Verrius Flaccus verbi, quod est 'festinat', ἔτυμον interpretatus sit.

1 'Festinare' et 'properare' idem significare atque in eandem
2 rem dici videntur. Sed M. Cato id differre existimat eaque hoc modo divisa - verba sunt ipsius ex oratione, quam de suis virtutibus habuit -: Aliud est 'properare', aliud 'festinare'. Qui unum quid mature transigit, is properat, qui multa simul incipit neque perficit, is festinat.

QZXOΠNT

(§ 9) 40 obnixia *T* obnisca *Q* ‖ existima**tur (ba) *T* ‖ 41 altitudinē *T* ‖ 42 efficies *Z* ‖ parua *X* pasuae σ ‖ simulachraq. *ΠNT* ‖ 44 uti] *om. QZ* ‖ innoticiam *QΠ SGerm.* 643, *ubi* nn *in ras., Vat.* 3452 (innotitiam *Vitruv.* III *praef.* § 3 *Gud. alt.*): ignoticiam *XO* (ignotitia *in mg. o* ignotitiam *Vitr. l. l. Gud. pr. Harl.*) ignorantiam *ZN*ς (·i·ignorantiā *sup. lin. SGerm. m. alt.*) ‖ queunt] = *x:* queunt *T* querunt *X* ‖

XIV = *Z in lemm.;* XV *ibi rell., in inscr. cap. omnes. Adhibet Non. s. v.* festinare et properare *p.* 441, 22 *M. cf. h ann. phil.* 85, 779 ‖ (*lemm.*) 2 Quid *O pr.* ‖ m*. (a *ut vid.*) *Q* ‖ qua *Q* ‖ 3 uerius *X* ‖ fla*** *X* fla*u' *x* ‖ uerbum *Π* ‖ festinat ἔτυμον] *post i* (*qui* ἔτοιμον) λ: festinate TOIMON *Z* festinate GR. *Q* festinat *XOΠN* ‖ est *ΠN* ‖ (§ 1) 4 in eadē *Z* ‖ (§ 2) 6 divisa - verba sunt] *h* diuisa. uerba sunt *Q:* diuisa uerba sunt *ON* diuisa sunt; u(.V *Π*)erba *XΠ* uerba diuisa sunt *Z* ‖ ex ipsius *Π* ‖ 7 -] *add. h* ‖ *Cat. de suis virt. c. Thermum or. fr. p.* 48 *HM.*², *fr.* 4 *p.* 44 *Iord. cf. praeter Non. l. l. verb. diff. Remmi Palaem. ex lib. Suet. p.* 285 *Rffsch., qui Catonem non nominat, Fest. p.* 234ᵇ, 17 *M. coll. exc. P. D. p.* 235 *s. v.* properare, *schol. Cic. Bob. p.* 289 *Or.; paulo plenius Isid. de diff.* § 440 *t.* V *p.* 57 *opp. ed. Arev.* (*de quo rectius iudicare censeo OIahnium nunt. soc. Sax. cl. h. ph. a.* 1850 *p.* 271 *sq. n.* * *quam HIordanum quaest. Caton. p.* 83 *sq.*); *paulo liberius eadem fere iterat Serv. ad Verg. G.* I 260 ‖ Nam aliut properare *schol. Bob.* Properare et festinare. properat qui *Suet.* Properare aliud est *inc. P. D.* ‖ est] *om. X* ‖ aliut *schol. Bob.* ‖ 8 qui numquid *Z* ‖ quid] = *Non. Harl. m. alt., al. P. D.:* quid(*et* c)quid *Non. Harl. m. pr., al.*

Verrius Flaccus rationem dicere volens differentiae huius: 3
'festinat', inquit, a fando dicitur, quoniam isti ignavio-
res, qui nihil perficere possunt, plus verborum quam
operae habent. Sed id nimis coactum atque absurdum videtur 4
neque tanti esse momenti potest prima in utroque verbo littera,
ut propter eam unam tam diversa verba 'festinare' et 'fari' eadem
videri debeant. Commodius autem propiusque visum est, 'festinare' 5
esse quasi 'fessum esse'. Nam qui multis simul rebus properandis
defessus est, is iam non properat, set festinat.

XV.

Quid Theophrastus mirum de perdicibus scriptum reliquerit, et quid Theopompus de leporibus.

Theophrastus, philosophorum peritissimus, omnes in Pa- 1
phlagonia perdices bina corda habere dicit, Theopompus in
Bisaltia lepores bina iecora.

QZXOΠNT

quodque *Suet. Fest. schol. Bob.* quique *Festi corr.* ‖ mutare *Non. Harl. m. pr., al.* ‖ transit *idem, al.* ‖ transigitis *Z* ‖ transigit; festinat *Suet.* ‖ is] *om. schol. Bob. Isid.* ‖ 9 simul multa *Suet.* ‖ simul] sibi *QZ* ‖ nec *Suet.* ‖ pcipit *Q* pfipit *q* ‖ is] *om. Non. schol. Bob.* ‖ is festinat] *om. Suet.* ‖ (§ 3) 10 Verius *X* ‖ *Verr. Flacci* (*de obscuris Catonis ut vid. cf. m* 661; *AGNA capp. quaedam etc. p.* 7; *k* 75 *sq.*) *fragm. affert COMueller praef. Fest. p.* XV ‖ 11 ignauiones *Lipsius elect.* II 3 ‖ 12 pficere *X* ‖ (§ 4) 14 tanti] tam̄ *X* ‖ momenti esse *XOΠN* ‖ post *Q* ‖ 15 ut] aut (*praec.* a) *Q* ‖ tam] *om. X* ‖ ea∗(*s.* ∗∗)dem *X* ‖ (§ 5) 17 quasi fessum esse] *post* esse *om. X* ‖

XV = *Z in lemm.;* XVI *ibi rell., in cap. inscr. QZOΠNx, num. ibi om. X. Exstat in T* ‖ (*lemm.*) 2 theo phas t̄mirum *X pr.* ‖ scritū *Q* ‖ quod theo pō pus *X* ‖ 3 leporipus *X* ‖ (§ 1) *Theophrasti fr.* CLXXXII *p.* 223 *ed. Lips., p.* 461 *ed. Didot. ex Athen.* IX 43 *p.* 390[c] *et h. l. et Aelian. h. an.* X 35 *om.* (*cf. etiam Plin. n. h.* XI § 183, *in quo libro Theophrastus inter auctores enumeratur, sed* § *demum* 281 *nominatim affertur*) ‖ 4 omnes] *om. Q* (*h*[r]), *quem iamnunc sequi non ausus sum, quamvis ab rell. quoque auctoribus cum maxime allatis absit; de omnibus fere Bisaltiae leporibus Theopompus et Favorinus loquuntur ap. Steph. Byz. l. mox afferendo* ‖ paflagonia *Π* paphiagonia *Z* paphagonia *XT* ‖ 5 Teopompis *X* te[t]opōpus *T* ‖ *Inter Theopompi fragmenta haec neque apud RHEWichers Theop. Chii fragm.* (*LB.* 1829) *neque ap. CMuellerum FHG* I 278 *sqq.;* IV 643 *sqq. invenio; Steph. Byz. s. v.* Βισαλτία, *ubi de eadem re et Theopompus et Favorinus afferuntur, in huius reliquiis posuit*

XVI.

'Agrippas' a partus aegri et inprosperi vitio appellatos; deque his deabus, quae vocantur Prorsa et Postverta.

1 Quorum in nascendo non caput, sed pedes primi exstiterant,
qui partus difficillimus aegerrimusque habetur, 'Agrippae' ap-
2 pellati, vocabulo ab aegritudine et pedibus conficto. Esse autem
pueros in utero Varro dicit capite infimo nixos, sursum pedibus
3 elatis, non ut hominis natura est, sed ut arboris. Nam pedes
cruraque arboris ramos appellat, caput stirpem atque caudicem.
4 Quando igitur, inquit, contra naturam forte conversi in
pedes, brachiis plerumque diductis, retineri solent, aegriusque tunc mulieres enituntur, huius periculi deprecandi gratia arae statutae sunt Romae duabus Carmentibus, quarum altera 'Postverta' cognominata est, 'Prorsa' altera, a recti perversique partus et potestate et nomine.

QZXOΠNT

Müllerus fr. 44 (III 583); *ad Theopompum etiam Aelian. h. an.* V 27 *afferre debebat* (*sim. de aliarum regionum leporibus ap. Plin.* XI § 190, *inter cuius libri auctores Theopompus non nominatur*) ‖ 6 bis altia *Q pr.* bisalthia *Π* ‖

XVI = *Z in lemm. X in inscr. cap.*: XVII *in lemm. QXOΠN, in cap. inscr. QZOΠNx**) ‖ (*lemm.*) 2 Agryppas *Q* ‖ parus *X* ‖ hiis *Z* his *X* ‖ de abq. *Z* ‖ 3 uocantus *X* ‖ Prorsa] *QZT lin.* 15: prosa *hic omnes* ‖ postuerta KaNONKE *etc. v. lemm. c.* 18 *X* ‖ (§ 1) 4 cap̃ *Q* capud *q* ‖ exierant *Trillerus ap. Falsterum am. ph.* III 321 *sq.* ‖ 5 egerimus *X* ‖ que] *om. X pr. ON* ‖ appellatiuo uocabulo (*per dittograph.*) *Π* ‖ 6 conficto.] ϰ: confixo. *QZ* .(; *X*)Confixos *del.* . *sq. XOΠNT* ‖ (§ 2) autem esse *x* ‖ *Varronis fr. op. inc. p.* 374 *sq. Bip.; ant. rer. div. lib.* XIV *reliquiis fr.* 5 *suo iure* (*v.* III 16, 6 *et cap. sq.*) *inseruit RMerkel de obsc. Ov. Fast. p.* CLXXXV *sq. cf. m* 670 *k* 46 *sq.* ‖ 7 in imo nixo *IMeursius exerc. cr.* II *c.* 12 *LB* 1599 *p.* 132 *et teste c in AMatthaei syll. epp.* (*LB* 1708) *p.* 84 ‖ (§ 3) 9 curaq. *Z* ‖ arboris] *om. T* ‖ appellat ramos *XΠ* ‖ (§ 4) 10 conuersi forte *Z* ‖ in] *om.* φ ‖ 11 diductus *QZ* ‖ retinere *X* ‖ 12 egri usq. *Z* ‖ 14 q *spscr.* arū *T* ‖ altera] *om. XN* una *O* (ϰ) ‖ post uerta *X* Posuerta φ (Poſueſta σ?) post uesta *N* ‖ nominata est *XΠ* nominatast *ON* ‖ 15 Prorsa] *QZT*: *om. Π* prosa *XON* (*lin.* 3 *omnes*) porrima *sup. lin. t* (*cf. Preller*³-*Iordan myth. R.* I 406, 3) ‖ a recti] adiecti *Q* a directi *hᵉ* ‖ *) *Exstat in T* ‖

XVII.

Quae ratio vocabuli sit agri Vaticani.

Et agrum Vaticanum et eiusdem agri deum praesidem ap- 1
pellatum acceperamus a vaticiniis, quae vi atque instinctu eius
dei in eo agro fieri solita essent. Sed praeter hanc causam M. 2
Varro in libris divinarum aliam esse tradit istius nominis rationem: Nam sicut Aius, inquit, deus appellatus araque ei statuta est, quae est infima nova via, quod eo in loco divinitus vox edita erat, ita Vaticanus deus nominatus, penes quem essent vocis humanae initia, quoniam pueri, simul atque parti sunt, eam primam vocem edunt, quae prima in Vaticano syllaba est idcircoque 'vagire' dicitur, exprimente verbo sonum vocis recentis.

XVIII.

Lepida quaedam et memoratu et cognitu de parte geometriae, quae ὀπτική appellatur, et item alia, quae κανονική, et tertia itidem, quae dicitur μετρική.

Pars quaedam geometriae 'ὀπτική' appellatur, quae ad oculos 1

QZXOΠNT

XVII: XVIII *in lemm. QXOΠN, in inscr. cap. omnes* XVIIII *lemm. cap.* 17 *et* 18 *ordine permutato in lemm. Z; post cap.* 16 *finem in ead. lin. continuat T* ‖ (*lemm.*) 2 agriuaticani *Z* agriua ticani *X* ‖ (§ 1) 4 accepa mus *X pr.* acciperamus *Z* ‖ uatici**** *Z pr.* ‖ qua eui *Q* quia eui *q* ‖ huius *Z* ‖ 5 d*ei (i) *Q* ‖ (§ 2) hęc *X* ‖ *Varr. ant. div. lib. inc. fr. p.* 231 *Bip., lib.* XV *fr.* 6 *p.* CCVI *sq.* (*cf.* CCX *sq.*) *Merkel l. l.; ad lib.* XIV *pertinere viderunt m et k ll. c.* 16, 2 *ll.* ‖ 7 Aius] *Ph. Beroaldus et in annot. in Gell.* (*Gruteri lamp.* I 226) *et in ed.:* arius (*sq.* araque) ‖ inquit] *om. Π* ‖ ab ara quae *T* ‖ 8 statua *Z* ‖ qua ēe (*pro* quae ē) *X* ‖ infi*ma (r) *X* ‖ in eo *Z* ‖ 9 est erat *N* ‖ 11 parti sunt] = *T:* parturientes *t* ‖ 12 uoce mediunt *X pr.* ‖ .Quę *Q* ‖ syllabast *X pr. N* ‖ idcirco que *Z* ‖ 13 uagiro *Q* euagiro (*praec.* e) *Z* ‖ dicitur] *e:* dicit ‖ sono (*praec.* verbo) *QZ de* sonos *cogitabat i* ‖

XVIII: XVII *in lemm. Z* (*cf. adn. c.* 17) XVIIII (*s.* XIX) *in lemm. rell., in cap. inscr. omnes* ‖ (*lemm.*) 2 *prius* et] *om. XOΠN* ‖ parte] = *z:* partu *ut vid.* (*in mg.* ·/·) *Z* ‖ geomentriae *X* ‖ 3 ὀπτική] *in mg. add. x* optice *Π* ‖ appellatū *Q pr.* ‖ *in* apellatur (*sic*) *h. l. expl. lemma in X* ‖ et item alia, quae] *desunt in X* ‖ kanonice *Π* ‖ KaNONKE & tercia itidemque dicitur METPIKE; *c.* 16 *lemmati agglutinavit X* ‖ 4 metrice *Π* ‖ (§ 1) 5 OΠTIKE (. *Z*) *ZΠ* ‖ appellaturque ad *ZX* ‖

pertinet, pars altera, quae ad auris, 'κανονικὴ' vocatur, qua musici
2 ut fundamento artis suae utuntur. Vtraque harum spatiis et inter-
vallis linearum et ratione numerorum constat.
3 'Οπτικὴ facit multa demiranda id genus, ut in speculo uno
imagines unius rei plures appareant; item ut speculum in loco
certo positum nihil imaginet, aliorsum translatum faciat imagines;
item si rectus speculum spectes, imago fiat tua eiusmodi, ut caput
deorsum videatur, pedes sursum. Reddit etiam causas ea disci-
plina, cur istae quoque visiones fallant, ut quae in aqua con-
spiciuntur, maiora ad oculos fiant, quae procul ab oculis sunt,
minora.
4 Κανονικὴ autem longitudines et altitudines vocis emetitur.
5 Longior mensura vocis 'ῥυθμὸς' dicitur, altior 'μέλος'. Est et
alia species, quae appellatur 'μετρική', per quam syllabarum
longarum et brevium et mediocrium iunctura et modus congruens
6 cum principiis geometriae aurium mensura examinatur. Sed haec,
inquit M. Varro, aut omnino non discimus aut prius de-

QZXOΠN

6 aures *Q* ‖ uocantur *Z* ‖ quasi (*sq.* musici) *Z* ‖ 7 fundamenta *X* ‖ (§ 2) 8 *linearum (i) *Q* liniarum *Z* ‖ (§ 3) 9 ΟΠΤΙΚΕ (. *Z*) *ZΠ* ‖ id genus] = *x:* igenus *X* ‖ genus*** (*s.* ****) ut *N* ‖ uno] illo *Q* ‖ 10 magines *X pr.* ‖ 11 t̄cio *QZ* ‖ 12 rectus] κ: rectius (*ad* speculum *sc. relatum*) ‖ caput] = cap̄ *x* capre *X* ‖ 13 videatur pedes sursum] *bis ponit X pr.* ‖ 14 conspitiuntur *Z* ‖ 15 ad] in *Q* ‖ 16 minora] *om. X* ‖ (§ 4) 17 ΚaΝΟΝΚΗ *X* ‖ vocis] = *q:* uocit (*cf. voc. praec. et sq.*) *ut vid. Q* ‖ uocis se metitur *Z* ‖ 18 ΡΥΘΜΟC. *Z* ΡΥΤ***|ΜΟC (ΜΟC) *X** ‖ ΜΕaΟC *Z* ‖ (§ 5) Est] *om. X:* .Ē. *Graeca sc. continuans x* ‖ 19 species] *om.* GR., *quo Graeca indicare solet, Q cf. Ritschl de Varr. discipl. libris p.* 30 (*Opusc.* III 379) *n.* *: species ΚaΝΟΝΙΚΗ *ZXON* species ΚaΝΟΝΙΚΕ *Π* species κανονικῆς (*al.* ς *al.*) ςe species geometriae κ ‖ metrice *Π* mecpike. *Z* mephike *Q* ‖ 20 et brevium] = κ; ebreuium *X* et breuiarū (*praec.* longarum) *Z* ‖ et] *om. Q* ‖ medio**** crium (3 *fere litt. post lituram vac. rel.*) *X* mediocrum *O pr.* ‖ 21 uariū *Q* ‖ (§ 6) *Varr. fragm., quod sciam, deest in fragm. collectionibus; excerpta quaedam argumentorum* §§ 1; 3; 4 *particulas continentia, quae sane ad Varronem spectant* (*cf. Ritschl l. l. p.* 30 - 379 - *sq.; k* 51), *libri de geometria reliquiis ibi adduntur* (*p.* 172 *ed. Aus. Popmae a.* 1601; *p.* 20 *ed. Amst. a.* 1623: *p.* 204 *Bip.*), *auctore non nominato, quem et ipse indagare non potui; ad eundem de geometria librum h. l. Ritschl et k rettulerunt ll. modo ll., ad libros quoque de principiis numerorum referri posse ille exposuit in comm. die Schriftstellerei des V. inscripta mus. phil.* 6, 504 (*opusc.* III 443) ‖

sistimus quam intellegamus, cur discenda sint. Voluptas autem, inquit, vel utilitas talium disciplinarum in postprincipiis exsistit, cum perfectae absolutaeque sunt; in principiis vero ipsis ineptae et insuaves videntur.

XIX.

Sumpta historia ex Herodoti libro super fidicine Arione.

Celeri admodum et cohibili oratione vocumque filo tereti et 1
candido fabulam scripsit Herodotus super fidicine illo Arione.
'Vetus', inquit, 'et nobilis Arion cantator fidibus fuit. Is loco et 2.3
oppido Methymnaeus, terra atque insula omni Lesbius fuit. Eum 4
Arionem rex Corinthi Periander amicum amatumque habuit artis
gratia. Is inde a rege proficiscitur, terras inclutas Siciliam atque 5
Italiam visere. Vbi eo venit auresque omnium mentesque in 6
utriusque terrae urbibus demulsit, in quaestibus istic et volup-
tatibus amoribusque hominum fuit. Is tum postea, grandi pecunia 7
et re bona multa copiosus, Corinthum instituit redire, navem igitur 8
et navitas, ut notiores amicioresque sibi, Corinthios delegit'. Sed 9

QZXOΠNT

23 sunt uoluptas *Z* ‖ 24 talium] est (= ÷ *Q*) alium *QZ* ÷ aliarum *q* ‖ 25 post principiis *Z* ‖ exsistit—principiis] *post* postprincipiis *om. Z* ‖ perfectae] partae *Π* ‖ 26 insuases *Z* ‖ dicuntur *Π* ‖

XIX: XX *in lemm. et in cap. inscr. libri* ⊽ de arione *in mg. ad init. cap. X. Exstat in T* ‖ (*lemm.*) 2 Supta *X pr.* ‖ ex historia *OΠN* ‖ libro] *cf. adn.* XVII 11, 6: libro I (primo *al.*) *e* ‖ (§ 1) 3 Celari *Z* Celari' *Q* ‖ ad modum *QZ* ‖ coibili *Π* volubili *Chr. Crusius probabil. crit.* (*Lips.* 1753) *p.* 53 ‖ philo tereti *q* philotereti *Q* fili lotereti *X pr.* ‖ 4 erodot' *Q* ‖ *Herod. hist.* I 23 *sq.* ‖ (§ 2) 5 ario *ZXOΠN* ‖ cantatur *X pr.* ‖ (§ 3) 6 opido *Q pr. Z* ‖ methimneus *T* metthymnaeus *N* met thymnae*us (i) *X* ‖ omni] homo *Crusius l. l. HIMueller mus. phil.* 21, 424 ‖ omniles bius *X* ‖ (§ 4) 7 ar**ionē (at ?) *X* ‖ chorinthi *Q* corint|hy *X* ‖ peryander *Π* ‖ (§ 5) 8 * inde a (a *praeceptum*) *Q* ‖ indutas *Q* ‖ (§ 6) 10 utriusque] utri'us *Q* utrius *q* ‖ .In *ZΠ* ‖ 11 moribusq; *X* ‖ (§ 7) Istum *QXΠ* Istinc *Z* Iste *T* Istamen λ Istim *h*[e] ‖ *Ab* Istinc—eius *lin.* 18 *al. m. in Z* ‖ 12 bona] bene *Crusius l. l.* ‖ (§ 8) 13 nauịtas *Q* ‖ ut] et (*iterat. ex praec.*) *Q* ‖ notioresque (amiciores *om.*) *X* ‖ amicioresque] = *O et* amicior; *in mg. o:* amitioresq. *Z* amicic(t *ΠT*)ioresque *QΠT* ‖ corinthyos *X* ‖

eos Corinthios homine accepto navique in altum provecta, praedae
10 pecuniaeque cupidos, cepisse consilium de necando Arione. Tum
illum ibi, pernicie intellecta, pecuniam ceteraque sua, ut haberent,
11 dedisse, vitam modo sibi ut parcerent, oravisse. Navitas precum
eius harum commiseritum esse illactenus, ut ei necem adferre per
vim suis manibus temperarent, sed imperavisse, ut iam statim
12 coram desiliret praeceps in mare. 'Homo', inquit, 'ibi territus,
spe omni vitae perdita, id unum postea oravit, ut, priusquam
mortem obpeteret, induere permitterent sua sibi omnia indumenta
et fides capere et canere carmen casus illius sui consolabile.
13 Feros et inmanes navitas prolubium tamen audiendi subit; quod
14 oraverat impetrat. Atque ibi mox de more cinctus, amictus,
ornatus stansque in summae puppis foro, carmen, quod 'orthium'
15 dicitur, voce sublatissima cantavit. Ad postrema cantus cum
fidibus ornatuque omni, sicut stabat canebatque, iecit sese procul
in profundum. Navitae, hautquaquam dubitantes, quin perisset,
16 cursum, quem facere coeperant, tenuerunt. Sed novum et mirum
et pium facinus contigit'. Delphinum repente inter undas ad-

QZXOΠNT

(§ 9) 14 eos] μ, *qui afferre poterat ex Herodoto* ὁρμᾶσθαι μέν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων. τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ ἐπιβουλεύειν *etc.*: eo *libri* (eo) *HIMueller l. l.* 428 ‖ homines (*praec.* Corinthios) *q* ‖ nauitq. *Z* ‖ prouetca *Z* ‖ 15 negando *Q pr.* ‖ (§ 10) 16 ubi *X* ‖ 17 parcerent. orauisse nauitas *T* ‖ orauise *Q pr.* ‖ orauisse nauitas. p̄cum *Z* ‖ (§ 11) 18 comiseritum *Z* commisseritum *Π* cū miseritum *x* cū miseratum *X* miseritum *T* ‖ ill*ctenus (e ?) *Q pr.* illatenus *X* ‖ atferre *X* avferre *x* ‖ 19 temperaret *Z* ‖ īpauisse** ut (re ?) *Q* ‖ 20 deseliret *Q pr.* ‖ praeceps] *om. T:* p̄ ceps *x* p̄ ces *X* ‖ (§ 12) 21 uita (*praec.* omni) *X* ‖ oravit] *om. Π* *ora*|uit *X* ‖ ut] *om. X* ‖ 22 indumenta] = indumentis *lin.* 43 (ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ *et infra* τὸν δὲ ἐνδύντα τε πάσην τὴν σκευὴν *etc. et* σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ *et* σὺν τῇ σκευῇ *Herodotus*): ornamenta *tamen et lin.* 43 ornamentis *Cobetus Mnemos. n. s.* 7, 85 ‖ (§ 13) 24 plumbium *T* prolubitum *X* ‖ (§ 14) 25 Atq. ibi (*in mg.* ul' homo) *O* ‖ sibi *Z* ‖ ibi* homo mox *X* ‖ amic' *Q pr.* ‖ 26 pupis *XT* ‖ ortium *QXΠ pr.* ‖ 27 subtiliss; *in mg. o* (*in ord. igitur verb. ut vid. O* = sublatissima) ‖ (§ 15) 28 canebatque] = *x:* ca|quę *X* ‖ se pronus *Crusius l. l.* ‖ 29 aud quaquam *X pr.* haut quamquam *QZ* ‖ 30 quem] = *q:* q;ω *Q* ‖ (§ 16) Sed - novum et m. et p. facinus - contigit *i* ‖ piū et mirū *T* ‖ 31 facimus *Q pr.* ‖ contingit *ZX pr.* ‖ dephiū *Z*,

navisse fluitantique sese homini subdidisse et dorso super fluctus
edito vectavisse incolumique eum corpore et ornatu Taenarum in
terram Laconicam devexisse. Tum Arionem prorsus ex eo loco 17
Corinthum petivisse talemque Periandro regi, qualis delphino vectus
fuerat, inopinanti sese optulisse eique rem, sicuti acciderat, nar-
ravisse. Regem istaec parum credidisse, Arionem, quasi falleret, 18
custodiri iussisse, navitas inquisitos, ablegato Arione, dissimulanter 19
interrogasse, ecquid audissent in his locis, unde venissent, super
Arione? eos dixisse, hominem, cum inde irent, in terra Italia fuisse 20
eumque illic bene agitare et studiis delectationibusque urbium flo-
rere atque in gratia pecuniaque magna opulentum fortunatumque
esse. Tum inter haec eorum verba Arionem cum fidibus et indu- 21
mentis, cum quibus se in salum eiaculaverat, exstitisse, navitas 22
stupefactos convictosque ire infitias non quisse. Eam fabulam 23
dicere Lesbios et Corinthios atque esse fabulae argumentum, quod
simulacra duo aenea ad Taenarum viserentur, delphinus vehens et
homo insidens.

QZXOΠNT

in quo hic iterum m. lin. 12 *l. inc. usque ad voc.* fuerat *lin.* 36 ‖ 32 fluitantique—subdidisse] *post* adnavisse *om. ON* ‖ homini sese *T* ‖ subdisse (*haplogr.*) *Z* ‖ 33 *edito (r ?) *X* ‖ uetauisse *X pr. T pr.* nectauisse *Q* ‖ columiq; *Q* ‖ 34 laconiam *T* ‖ deuixisse *T pr.* ‖ (§ 17) *arionē (m *post* tum *sc.*) *X* ‖ 35 cohrintū *Q pr.* ‖ periand** *X pr.* ‖ uetus *X pr.* ‖ 36 inopinanti] *om. XOΠN* ‖ (§ 18) 37 ista & *T* isti *X cf. adn. sq.* ‖ ista egrarū *Z* iste grarum *Q* ‖ falleret & (*dittogr.*) *Q* ‖ (§ 19) 38 Nautas *O* ‖ inquisitas (*propter* navitas) *Z* requisitos *XOΠNT* ‖ 39 ecquid] *se:* et quid ‖ hiis *Z* ‖ (§ 20) 40 unde (*ex lin. praec.*) *Q pr. Z* ‖ 41 eum quiq; *Z* ‖ bene illic *T* ‖ 42 opulentum] *om. XOΠN* ‖ que] *sup. lin. add.* π ‖ (§ 21) 43 indumentis] ornamentis *Cobetus cf. adn. lin.* 22 ‖ 44 ***aculauerat *X pr.* eiacuauerat *T* ‖ exti*tisse (s) *X* ‖ (§ 22) nautas *ZXON* ‖ 45 coniunctosq; *Z et sic vel* conuinctosq; *Q pr.* ‖ inficias *QZΠNT* infacias *X* ‖ quiuisse *Π* ‖ quisse eam *q* quis se eam *Q* ‖ (§ 23) 46 chorinthios *X* ‖ 47 simulachra *ΠNT* ‖ duo cena *X* duoena *Z* ‖ aena *Π* ahenea *N* ‖ attenarum *Q* athenarum *Π* ‖ delphynus *T* dulfinus *Q* ‖ 48 infidens *X pr.* ‖

Explicit liber XVIII | agellíí noctium atticarum. Inci|piunt capitula libri .XIX. | Nono decimo cōmentario hec inst. (*sequuntur lemmata lib.* XVII.) *Post lemmatum indicem* Lib non' decim' cap. .I. *Q* Incipit liber .XVIIII. (*rubr.*) | Nono decimo cōmentario hec insunt. *In summa pag.*

m. rec. Lib. XIX. Qui in lib. impress. XVII. inscribitur. *Post lemmatum indicem sequitur sine inscr. lib.* XVII *cap.* 1 *Z* ·A· GELLII· NOCTIV̄ ATTICARVM | LIB̃· XVII· EXPLIC̄; INCIP̄ XVIII; | XVIII CŌMENTARIO HAEC ĪSVNT; *post lemm. indicem lib.* XVII *cap.* 1 *sine inscr. inc. X* A GELLI NOCTIV̄ ATTI|CAR· LIB. XVIII (/· ī impress. XVI *m. rec.*) EXPLI|CITVS· | INCIPIT LIB· XVIIII (/· ī impress. XVII *m. rec.*) | FELICITER | VNDEVICESIMO COMMEN|TARIO HAEC INSVNT | *Post lemm. indicem m. rec.* Liber XVII. *O* Agellii noctiū atticarū lib' .XVIII. explicit. Incipit | XIX. feliciter. Vndeuicesimo commtario hęc insunt. *Post lemmatum indicem* AGellii noctium atticarum liber XIX. incipit. *Π* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XVIII. EXPLICITVS. | VNDEVICESIMO COMMENTARIO HAEC INSVNT. *Post lemmatum indicem* A. GELLI. NOCTIV̄. ATTICARVM. LIBER. XVIIII. INCIP̄. FELICIT̄. *N* ||

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER SEPTIMVS DECIMVS.

I.

Quod Gallus Asinius et Largius Licinus sententiam M. Ciceronis reprehenderunt ex oratione, quam dixit pro M. Caelio; et quid adversus homines stolidissimos pro eadem sententia vere digneque dici possit.

Vt quidam fuerunt monstra hominum, quod de dis inmor- 1
talibus impias falsasque opiniones prodiderunt, ita nonnulli tam prodigiosi tamque vecordes exstiterunt, in quibus sunt Gallus Asinius et Largius Licinus, cuius liber etiam fertur infando titulo Ciceromastix, ut scribere ausi sint, M. Ciceronem
parum integre atque inproprie atque inconsiderate locutum. Atque 2
alia quidem, quae reprehenderunt, neque dictu neque auditu digna
sunt, sed enim in hoc, in quo sibimet ipsi praeter cetera esse 3
visi sunt verborum pensitatores subtilissimi, cedo, quale id sit, considerenus.

QZXOΠN

LIB. XVII cap. I. ‖ (*lemm.*) 2 asinus *ZX pr.* ‖ Largius] *v. lin.* 8 *adn.:* larcius *QO* lartius *ZXΠN* ‖ Licinus] h^e*:* licinius ‖ 3 ex] et *Z* ‖ celio *X et sic libri passim in sqq.* clio *Q* ‖ 4 mere *QZ* (h^e) ‖ (§ 1) 5 fuerint *X pr.* ‖ qui *e* ‖ dedis *XO* ‖ diis *QZN* ‖ 7 ue cordes *X pr.* ‖ 8 tesinius *X* ‖ Largius] *h. l. libri, quos in re dubia* (*cf. modo* τ *ind. Plin. min. ed. Keil. s. v.* Larcius Licinus) *secutus sum cf. adn. lin.* 2 ‖ Licinus] h^e*:* licinius ‖ infundo *Q* ‖ 9 ciceromastrix *Q* cicero mastix *X* cicero inastrix *Z* ‖ .Vt *X* ‖ 10 in consilium ante *Z* ‖ locutum atq. *QZ* ‖ (§ 3) 12 etenī *Π* ‖ in hoc in quo] = *Q* ‖ in quo] quo *ΠOn* quod *N* ‖ ipsis *XOΠN* ‖ pre *Π pr.* ‖ 13 nisi *Z* ‖ 14 considerem *Π* ‖

4 M. Cicero pro M. Caelio ita scribit: Nam quod obiec-
tum est de pudicitia quodque omnium accusatorum
non criminibus, sed vocibus maledictisque celebra-
tum est, id numquam tam acerbe feret M. Caelius, ut
5 eum paeniteat, non deformem esse natum. Non exi-
stumant verbo proprio esse usum, quod ait paeniteat, atque
6 id prope ineptum etiam esse dicunt. 'Nam 'paenitere'', inquiunt,
'tum dicere solemus, cum quae ipsi fecimus aut quae de nostra
voluntate nostroque consilio facta sunt, ea nobis post incipiunt
7 displicere sententiamque in iis nostram demutamus;' neminem
autem recte ita loqui 'paenitere sese, quod natus sit' aut 'pae-
nitere, quod mortalis sit' aut 'quod ex offenso forte vulneratoque
corpore dolorem sentiat', quando istiusmodi rerum nec consilium
sit nostrum nec arbitrium, sed ea ingratis nostris vi ac necessitate
8 naturae nobis accidant: 'sicut hercle', inquiunt, 'non voluntarium
fuit M. Caelio, quali forma nasceretur, cuius eum dixit 'non
paenitere', tamquam in ea causa res esset, ut rationem caperet
paenitendi.'

9 Est haec quidem, quam dicunt, verbi huiusce sententia et 'paenitere' nisi in voluntariis rebus non probe dicitur, tametsi antiquiores verbo ipso alio quoque modo usitati sunt et 'paenitet' ab eo, quod est 'paene', et 'paenuria' dixerunt. Sed id aliorsum pertinet atque alio in loco dicetur.

10 Nunc autem sub hac eadem significatione, quae vulgo nota

QZXOΠN

(§ 4) 15 *Cic. p. M. Caelio or.* § 6 ‖ scripsit *XΠO m. rec.* scribsit *ON* ‖ subiectum *QZ* ‖ 16 ee̅ *N* ‖ acusatorum *Z* ‖ 17 criminationibus *Cic. Erfurt.* ‖ 18 fieret *Π* ‖ cecilius *QZ* ‖ 19 eum] cū *Z* ‖ penitat *Z pr.* ‖ non deformem—paeniteat] *post* paeniteat *in mg. add. z* ‖ deform̄ *Q* ‖ (§ 5) N̄∗ *O* ‖ 20 ait] id (*ex sqq. praeceptum*) *Z* ‖ 21 id] *om. O* ‖ etiam] *om. Z* ‖ (§ 6) 22 cumq; ipsi *ZX pr. N pr.* ‖ *alterum* quae] *om. Q* ‖ 24 hiis *Z* his *Π* ‖ (§ 7) 25 loquit̆ *q* ‖ 26 quod ex] codex *Π* ‖ uulnerato *x* uulnereto∗∗∗∗ (quod) *X* ‖ 27 corpore (corpe *Π*) dolore dolorem *XΠ* ‖ sen∗∗∗(*s.* ∗∗∗∗)at *X pr.* ‖ 28 nr̄o4 *Q* ‖ sedeat *X* ‖ in´|gratis *Z* (ingratiis *κ*) ‖ nostris] *κ*: in nr̄is *QZOΠN* (*ex* ingratis *repet.*) *cf. adn. sq.* (in corporibus nostris *e*) ‖ in nr̄is ui *x* in nr̄i sui *X* ‖ 29 accidunt *Π* ‖ (§ 8) sic *XO* ‖ 31 "rei "causa *Z* ‖ (§ 9) 33 huius¦scę *N* huius *Π* ‖ 36 et a *ZOΠN* ‖ 37 pertinet] *Ald.*: penitet *QZOΠN* pemtet *X* ‖ (§ 10) 38 hac, eadem *x* hac eadē eadem *X* ‖ nata *Q* ‖

est, non modo ineptum hoc non est, quod M. Cicero dixit, sed
festivissimum adeo et facetissimum est. Nam cum adversarii et 11
obtrectatores M. Caeli, quoniam erat pulchro corpore, formam
eius et faciem in suspiciones inpudicitiae accerserent, inludens
Cicero tam absurdam criminationem, quod formam, quam natura
fecerat, vitio darent, eodem ipso errore, quem inludebat, sciens
usus est et 'non paenitet' inquit, 'M. Caelium non deformem esse
natum', ut vel hac ipsa re, quod ita dicebat, obprobraret adver-
sariis ac per facetias ostentaret, facere eos deridiculum, quod
proinde Caelio formam crimini darent, quasi arbitrium eius fuisset,
quali forma nasceretur.

II.

Verba quaedam ex Q. Claudi annalium primo cursim in legendo notata.

Cum librum veteris scriptoris legebamus, conabamur postea 1
memoriae vegetandae gratia indipisci animo ac recensere, quae in
eo libro scripta essent in utrasque existimationes laudis aut culpae
adnotamentis digna, eratque hoc sane quam utile exercitium ad
conciliandas nobis, ubi venisset usus, verborum sententiarumque
elegantium recordationes. Velut haec verba ex Q. Claudi primo 2
annali, quae meminisse potui, notavi, quem librum legimus biduo
proximo superiore.

Arma, inquit, plerique abiciunt atque inermi in- 3

QZXOΠN

40 factissimum *X* ‖ (§ 11) cum] iñ *Z* ‖ 41 ∗obtretatores (a) *X pr.* ‖ M.] iñ· *Z* ‖ cęlii *x* celii *Q* ‖ 42 faciam (*praec.* formam) *X pr.* ‖ in] *om. QZ* ‖ suspitiones *Zq* supitiones *Q pr.* ‖ 43 obsurdam *Q* ‖ 45 deformen *X* ‖ 46 obprobraret] = obꝑbr; *o in marg., ubi; non ut assolet syllabam* et, *sed compendium voc. tantum significat:* obꝑbaret *On* opꝑbaret *X* obꝑbrret *N* exꝑbraret *q* ‖ 47 deridi∗∗culū *X* ‖

II. (*lemm.*) 2 Claudi] *N:* claudii *QZOΠ* cladii *X* ‖ ānualiū *Q* ‖ ligendo *X pr.* ‖ (§ 1) 3 ueterū (*propter* librum) *Π* ‖ conabam' (*propter* legebamus) *Z* ‖ 4 acre|censere∗q: (*vid.* t) *Q* ‖ 6 digna erat quam hoc (*sq. proxime* quam) *QZ* ‖ 7 sententiarum qu∗e (a) *X* ‖ 8 recordationes] = recor∗∗|dationes *x:* pecorib;|dationes *ut vid. X* ‖ (§ 2) uel ut *Z* ‖ exq; *Z* exq∗∗ (uę) *X* ‖ Claudi] *N:* claudii ‖ 10 ꝑsimo *Q pr.* ‖ (§ 3) *Hausit inde Nonius s. v.* inlatebrare *p.* 129, 22 *M. cf. ad h. l. et ad rell. huius cap. ll. a Nonio adhibitos* (§ 4; 5; 9; 16; 20) *k* 32 *sq.; h ann. phil.* 85, 716 *sqq.;* 719 *sqq. coll. ll.* § 4 *et* § 16 *ll.; HPeter VHRR p.* LV 2; CCXXXIIII *sq.* ‖ *Q. Claudii Quadrigarii lib.* I *fr.* 22 *p.* 216, *p.* 140 *ed. min. HPet.* ‖ 11 Coe(ae *et* e *libri passim*)lius annalibus lib. I: arma

latebrant sese. Inlatebrant verbum poeticum visum est, sed non absurdum neque asperum.

4 Ea, inquit, dum fiunt, Latini subnixo animo ex victoria inerti consilium ineunt. Subnixo animo quasi sublimi et supra nixo, verbum bene significans et non fortuitum; demonstratque animi altitudinem fiduciamque, quoniam, quibus innitimur, iis quasi erigimur attollimurque.

5 Domus, inquit, suas quemque ire iubet et sua omnia frunisci. Frunisci rarius quidem fuit in aetate M. Tulli ac deinceps infra rarissimum, dubitatumque est ab inperitis anti-
6 quitatis, an Latinum foret. Non modo autem Latinum, sed iucundius amoeniusque etiam verbum est 'fruniscor' quam 'fruor', et ut 'fatiscor' a 'fateor', ita 'fruniscor' factum est a 'fruor'.
7 Q. Metellus Numidicus, qui caste pureque lingua usus Latina videtur, in epistula, quam exsul ad Domitios misit, ita scripsit:

QZXOΠN

etc. Nonius ‖ at *Non. Harl. m. pr. Leid.* ‖ inhermi *Z* in her mi *X* inermes *Non. Harl. m. pr.* inhermis *id. m. alt., al.* (in hermis *Par.* 7667) ‖ in late bant (brant *x*) *X* illacebrant *q* illecebrant *Q* ‖ in latebras (salebras *Quicherat*) se (illatebrasse *Harl.*) illatebrant *Gellio neglegenter inspecto* (*v. k* 33) *Nonius* ‖ 13 uerb*um (r) *Q* ‖ (§ 4) *Adhibuit Non. s. v.* subnixum *p.* 405, 23 *M. pleniore Gellii exemplari usus* (*h l. l.* 720 *sq.*; 779; 787) ‖ *Cl. Quadr. ann. lib.* I *fr.* 13 *p.* 213, *p.* 139 *ed. min. HPet.* ‖ 14 Caelius annali lib. I: ea Latini (e Latini *Harl. m. pr.* e latinis *Bern.* 83) *etc. Nonius* ‖ dum fiunt] *om. Non.* ‖ Latini] = *q*: *|tini *Q* ‖ subniso *Q* sub mixo *X* sub mixto (*sic certe voluit,* t *tamen ante* x *supscr.*) *q* ‖ ex—.Subnixo animo] *quod post* subnixo animo *facile excidere poterat, add. h l. l. p.* 721, *verbis* ex—ineunt *e Nonio adsumptis:* Subnixo (*X ex sil. ?*) *ϰ vg.; om. libri* (*praeter X ?*) *e* ‖ et ex *Quicherat* et *olim vg. ap. Non.* ‖ et victoriae certi *Guil. Canter nov. lect.* V 22 ‖ 17 altitudinem* (q; *ex sq.*) *Q pr.* fortitudinem *XOΠN* ‖ fidutiamq; *Z* ‖ 18 initimur *Z* innitunt *X* ‖ his *Π* ‖ (§ 5) *Vsus est Non. s. v.* frunisci *p.* 113, 7 *M.* ‖ *Cl. Quadr. l. l. inc. sed. fr.* 23 *p.* 217, *p.* 141 *ed. min. HP.* ‖ 19 Caelius lib. II: Domus *etc. Non.* ‖ quoque *libri Non.* quosqne *Quicherat* ‖ iubent *Bongarsius teste c* ‖ 20 fru*isci (n) *per totum h. l. O* ‖ *distinctionem om. Z* ‖ *alt.* frunisci] *add. ϰ vg.: om. post* frunisci ‖ aetate M.] etatem *QZ* ‖ tullii *QΠx O m. rec.* ‖ 21 rarrissimū *Q* ‖ 22 an Latinum] inlatinum *Q* ‖ (§ 6) iocundus (˜) *Z* ‖ 23 est] *om. N* ‖ frior *X pr.* ‖ 24 fatisco *Z* ‖ fruorq; metellus *Z* ‖ (§ 7) 25 q; *X pr.* ‖ 26 exulat domitios *Z* ‖ *post* scripsit *quattuor illa folia lib.* IX *particulas continentia, de quibus dictum est in praef., inserta sunt in X* ‖

Illi vero omni iure atque honestate interdicti, ego neque aqua neque igni careo et summa gloria fruniscor.
Novius in atellania, quae Parcus inscripta est, hoc verbo ita 8
utitur:

Quód magno opere quaésiverunt, id frunisci nón queunt.
Quí non parsit ápud se, ... frunitus est.

Et Romani, inquit, multis armis et magno commeatu 9
praedaque ingenti copiantur. Copiantur verbum castrense est nec facile id reperias apud civilium causarum oratores, ex eademque figura est, qua 'lignantur' et 'pabulantur' et 'aquantur'.
Sole, inquit, occaso. Sole occaso non insuavi vetustate 10
est, si quis aurem habeat non sordidam nec proculcatam; in duodecim autem tabulis verbum hoc ita scriptum est: Ante meridiem causam coniciunto, cum perorant ambo prae-

---

QZXOΠN

27 iure] virtute *Cobetus Mnemos. n. s.* 6, 112 ‖ interdic*ti (i) *X* interdictum (*Mario sc.*) *Cobetus l. l.* ‖ (§ 8) 29 Nouus *X* neuius *x* ‖ *Nov. Parci fr. p.* 266 *R*²; *v.* 1 *excerpsit Non. h. l.* ‖ atelliana (?) *Π* ‖ Parcus] = Novius Parco *Non. Harl. m. pr.:* partus *Z* parens *Q* (pareo *et* par eo *rell. codd. Non.*) ‖ est] *om. Q* ‖ 30 iatitur *X pr.* ‖ 31 magnopere *ZΠ, Non. Vrb.* 307 ‖ 33 que *X pr.* ‖ *versum ordinavit Ribbeckius l. l.* ‖ frunitust *in versu continuo Bothius PScL* VI 51 (*Ribb.*¹ *h*ᵉ) ‖ (§ 9) *Adhibuit Non. s. v.* copiantur (copiatur *al.*) *p.* 87, 5 *M.* ‖ *Cl. Quadr. l. l. inc. sed.* (*cf. F. R*[*ühl*] *lit. Centralbl.* 1881, 6, 175 *sq.*) *fr.* 24 *p.* 217, *p.* 141 *ed. min. HP.* ‖ Coelius lib. I: armis *etc.* (Et Romani multis *om.*) *Non.* ‖ 35 et (set *sine v. l. Gerl.-R.*) praeda *Non.* ‖ *distinctionem om. Z* ‖ Copiantur] *h* c(*s.* C)opiari *κ vg.: post* copiantur *om. libri* ‖ 36 repperias *QZ* ‖ orationes *Z* ‖ 37 ligantur *Z* ‖ (§ 10) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 3 *p.* 205, *p.* 136 *ed. min. HP.* ‖ 38 occasio *Z* occasu *O pr.* ‖ Sole occaso] *om. QZ* ‖ uenustate *XOΠN* ‖ 39 est] & *QZ* ‖ aurem] = *n in mg.:* aut *N* ‖ *Leg.* XII *tabb.* I *fr.* 7–9 *p.* 168 *sqq.;* 180 *sqq. D.; p.* 118 *sq. Sch.; p.* 17 *sq. Br.;* II 1 *p.* 696 *sq. V., qui ordinem sententiarum a G. turbatum esse arbitratur p.* 697, 2 *cf. p.* 75 *sq.* ‖ 41 coniciunto] *IScaliger ad Festum s. v.* plorare (*a.* 1575; *p.* 591 *Lind.*) *κ*: coniciunt *OΠN* (*Iunt.*) conitiunt *QZX* 'conicintur ['coniciatur (conicintur) *v. c.*' φ] *leg.* conicito' σ cuicito *codd. famil. pr.*, conicito *et* conitito *etc. al. rhet. ad Her.* II 13, 20 coiciunto *CLKayser ad rhet. l. l., RSchoell l. l. p.* 101 coniicito *e* coniiciunto *cum al. Bergkius l. infra l.* coicito *CHalm anal. Tull.* I *p.* 12 conscito *Aldus* (*PEHuschke anal. litt. p.* 106 *n.*) coiciunto. caussam (*item antea*) conscito *aut* cognoscito (= *gloss. cod. rhet. ad Herenn. ab Hotomano l.*) *Huschkius d. röm. Jahr p.* 314

sentes. Post meridiem praesenti litem addicito. Si ambo praesentes, solis occasus suprema tempestas esto.

11 Nos, inquit, in medium relinquemus. Vulgus 'in medio' dicit; nam vitium esse istuc putat et, si dicas 'in medium ponere', id quoque esse soloecon putant; set probabilius significantiusque sic dici videbitur, si quis ea verba non incuriose introspiciat; Graece quoque 'θεῖναι εἰς μέσον', vitium id non est.

12 Postquam nuntiatum est, inquit, ut pugnatum esset in Gallos, id civitas graviter tulit. In Gallos mundius subtiliusque est quam 'cum Gallis' aut 'contra Gallos'. Nam pinguiora haec obsoletioraque sunt.

QZXOΠN

cum adn. 227; *al. affert Dirksenius Uebersicht etc. p.* 175 ‖ comque peroranto *Th. Bergk mus. phil.* 19, 605 *sq. thes.* 26; *philol.* 28, 466, 22 .com peroranto *RSchoell l. l. p.* 102 coram peroranto '*aliquando temptaverat*' *idem* tunc peroranto, si μ ‖ (cum perorant ambo praesentes) *Scaliger* ‖ perorant ambo praesentes] '*ita F*' φ ‖ 42 Post meridiem—praesentes] *post* praesentes *om. Z, in mg. add. z* ‖ (praesenti) *IRaevardus* praesente ambobus *Scaliger l. l. atque antea ad Varr. de r. r. p.* 206 *ed. Amst., ita conceptam primam legem esse censens et ad hunc* ἀρχαισμὸν *interpretandum adiectum esse* si ambo praesentes ‖ (si ambo praesentes) *post Scal. alii, RSchoell l. l., qui cf. p.* 100; *alia v. ap. Dirksenium l. l. p.* 182 *sqq.* ‖ 43 solis occasus] *sic* sol̓ occasus *Q, quod num olim cum Schoellio non communicaverim iam dicere nequeo = Varr. de l. L.* VI § 5 occasum solis; [*id.* VII § 51 solis occasu (occasum *Havn.*) diei (dei *Goth.*) *libri, ubi deficit Flor.*]; *Cens. de d. n. c.* 24, 3; *Macrob. Sat.* I 3, 14; solis (*proxime sqq. desunt*) *etiam ap. Fest. s. v.* supp[remum] *p.* 305ᵇ *M.; rec. Brunsius cf. Bergkius opusc.* I 238 *sq.*, 6; 278; *Schoell p.* 14, 1: solo cas' *Z* sol occasus *rell.* (= *Voigt l. l. adn.* 3) ‖ supprema *ON* suppma *QZ* ‖ suppre ma|tē esto (pestas *ante* esto *om.*) *X* ‖ 44 est (÷. *Q*) onos *QZ* ‖ (§ 11) *Cl. Quadr. l. l. inc. sed. fr.* 25 *p.* 217, *p.* 141 *ed. min. HP.* ‖ 45 in] *om. X* ‖ relinquemus uulgus in *Z* relinquemus uulgus. In (. in *O*) *XON* ‖ 46 esse] *om. XOΠN* ÷ *Q* ‖ putant *e* ‖ 47 σόλοικον putant *e:* soloe (sole *Z*) computant *ZO* (soloe *etiam in mg. o*) *N* soloe|** putant *X* soloecismum putant *QΠx* ‖ et *QXOΠN f.* At λ ‖ probabilius] = *z:* probalius *QZ* ‖ significatiusq; *Z* ‖ 48 uidetur *Q* ‖ . Si *QZ* ‖ introspiciat grece *Q* ‖ 49 *Graeca spatio non rel. om. X* ‖ OEINaa *Z* ‖ .Vitium id non est postquam *Z* ‖ (§ 12) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 1 *p.* 204, *p.* 136 *ed. min. HP.* ‖ 52 cū galis *Q* ‖ .Nam] iam *Z* ‖ 53 ping*ora (i *supra*) *Q* ‖ obsoletioraque] '*Ita F*' φ: obsolutioraq; *x* absolutioraq; *XOΠN* ‖ sunt.] *om. Z* ‖

Simul, inquit, forma, factis, eloquentia, dignitate, 13
acrimonia, confidentia pariter praecellebat, ut facile intellegeretur magnum viaticum ex se atque in se ad rempublicam evertendam habere. Magnum viaticum pro magna facultate et paratu magno nove positum est, videturque Graecos secutus, qui ʻἐφόδιονʼ a sumptu viae ad aliarum quoque rerum apparatus traducunt ac saepe ʻἐφοδίασονʼ pro eo dicunt, quod est ʻinstitueʼ et ʻinstrueʼ.

Nam Marcus, inquit, Manlius, quem Capitolium 14
servasse a Gallis supra ostendi cuiusque operam cum M. Furio dictatore apud Gallos cumprime fortem atque exsuperabilem respublica sensit, is et genere et vi et virtute bellica nemini concedebat. ʻAdprimeʼ crebrius est, cumprime rarius traductumque ex eo est, quod ʻcumprimisʼ dicebant pro quod est ʻinprimisʼ.

Nihil sibi, inquit, divitias opus esse. Nos ʻdivitiisʼ 15
dicimus. Set vitium hoc orationis nullum est, ac ne id quidem est, quod figura dici solet: recta enim istaec oratio est et veteres conpluscule ita dixerunt, nec ratio dici potest, cur rectius sit

---

QZXOΠN

(§ 13) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 8 *p.* 206, *p.* 137 *ed. min. HP.* ‖ 54 forme (ľ a *sup.* e *x*) *QZX* ‖ factis] *om. Π* ‖ eloq̄ntie dignitate *Z* ‖ 55 p̄collebat *Z* p̄colebant *Q* praepollebat λ ‖ 56 intelligetur *Q* ‖ ex—.Magnum viaticum] = β (ϰ *cf.* ϰ *AL* II 15; *HStephanus spec. emend. p.* 163): *post vocc.* magnum viaticum *om. XȮΠN* ‖ 58 magno. Noue *XO* ‖ 59 qui eΦΟΔΙΟΝ *x* quie ΦΟΔΙΟΝ *X* qui∗ GʼR ‖ ἐφόδιον] *lac. rel. om. Π* ‖ ἐφόδιον a] ϰ: ΕΦΟΛΙΟΝa *Z* ‖ a] *om. QXOΠNe* ‖ sumptum *Zqe* ‖ 60 ἐφοδίασον] (*s.* ἐφοδιάζου *HSt.*) *HStephanus l. l. p.* 164, *ed. Torn.*: ΕΦΟΔΙCΟΝ *ZXOΠNσ* ‖ 61 instrue̹ *X pr.* ‖ (§ 14) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 7 *p.* 206, *p.* 136 *sq. ed. min. HP.* ‖ 62 quem] *om. QZ, pravas coniecturas inde superstruxerunt iλ* ‖ 63 agallis *x* agellis *X* ‖ 65 exsuper habilem τ *Herm.* 5, 245, 1, *at cf. h de hist. R. rell. p.* 16, 45, *cui assensus est ipse* τ *RF* II 181, 57 (*cf. etiam Georges lex. Lat.*[7] *s. v.* exsuperabilis) ‖ .Is *Π* ‖ (et vi) *probabiliter litt.* et ui *perperam geminatis* τ *Herm. l. l.* et ∗ui *X* ‖ 66 Adprime] ʻ*Veteres* Prime *dicebant*ʼ σ ‖ crebrius est] crebriusq: (*cf.* traductumque *lin. sq.*) *Q* ‖ 67 cumprimis] primis *X* ‖ 68 p quod *Π* pro eo quod *X* ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 15) *Cl. Quadr. l. l. fr. inc. sed.* 26 *p.* 217, *p.* 141 *ed. min. HP.* ‖ 69 inquit sibi *Π* ‖ Nos—quidem] *in litura z* ‖ 70 dici (. *Q*) ac (mus—est *om.*) *Qz* ‖ Set] et *XOΠN* ‖ 71 recte *Q pr.* ‖ ista ec *Z* ista haec *OΠ* hista hec (he̹c *x*) *X* ‖

'divitiis opus esse' quam 'divitias', nisi qui grammaticorum nova instituta ut τεμένων ἱερὰ observant.

16 Nam haec, inquit, maxime versatur deorum iniquitas, quod deteriores sunt incolomiores neque optimum quemquam inter nos sinunt diurnare. Inusitate diurnare dixit pro 'diu vivere', sed ex ea figuratione est, qua dicimus 'perennare'.

17 Cum iis, inquit, consermonabatur. 'Sermonari' rusticius videtur, sed rectius est, sermocinari rectius, sed corruptius est.

18 Se, inquit, ne id quoque, quod tum suaderet, facturum esse. Ne id quoque dixit pro 'ne id quidem', infrequens nunc in loquendo, sed in libris veterum creberrimum.

19 Tanta, inquit, sanctitudo fani est, ut numquam quisquam violare sit ausus. 'Sanctitas' quoque et 'sanctimonia' non minus Latine dicuntur, sed nescio quid maioris dignitatis est verbo 'sanctitudo',
20 sicuti M. Cato in L. Veturium 'duritudinem' quam 'duritiam' dicere gravius putavit: Qui illius, inquit, impudentiam norat et duritudinem.

QZXOΠN

73 divitiis] = *x:* diuitias *X* ‖ 74 τεμένων] *e:* ΘΕΜΕΝΩΝ *ZXOΠN* ‖ (§ 16) *Adhibet Non. s. v.* diurnare *p.* 100, 17 *M. cf. h ann. phil.* 85, 717; 720; 790 ‖ *Cl. Quadr. l. l. fr.* 9 *p.* 207, *p.* 137 *ed. min. HP.* ‖ 75 hee *Z* ‖ '*an* maxima *?*' *Peterus* ‖ 76 incolomiores] incoloniores *Q* incolumiores *rell.* ‖ *inde a* neque *affert Non. l. l.* ‖ obtimū *Q* ‖ 77 quemquam] = *codd. Non.* (*cf. h*[va] 72 *sq.*)*:* quempiam *Ascens. a.* 1511 quemque *Nonius olim vg., Falsterus ap.* μ, μ ‖ inter nos sinunt] in suos solent (solem *Par.* 7667) *codd. Non.* ‖ diurnarei (*sq.* i) *Z* ‖ *alt.* diurnare] *in mg. add. n* ‖ 78 figuratione] = '*vetus liber*' (β *?*) *ap.* ϰ *AL* III 3; ϰ: figura *XOΠN* ‖ ∻. *Q* ‖ quam *QZ* ‖ dicimus. ꝑennare cum *Q* ‖ 79 ꝑhennare *Z* ‖ (§ 17) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 6 *p.* 206, *p.* 136 *ed. min. HP.* ‖ 80 hiis *Z* his *XOΠN* ‖ cū sermonabatur *Z* ‖ rustic' *Z* ‖ 81 sed]. quam *Q* ‖ est] *QZ: om.* ‖ *distinctionem om. QZ* ‖ rectius] *h:* rectius est *libri* (est *male geminatum in QZ, non suo loco post* rectius *positum in XOΠN*) crebrius est *edd.,* μ lectius *CDziatzko, at v. h*[va] 73 *sq.* ‖ est. Se] *h:* esse *Z* ee̅. *Q* . Sese *XOΠN edd.* ‖ (§ 18) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 17 *p.* 214, *p.* 140 *ed. min. HP.* ‖ 82 .ne *Q* ‖ (§ 19) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 2 *p.* 205, *p.* 136 *HP.* ‖ 85 *sq.* quis *Πσ* ‖ 87 qui μ ‖ 88 verbo] *h:* uerbum ‖ (§ 20) *Vsus est Non. s. v.* duritudo *p.* 100, 21 *M.* ‖ *Cat. in L. Veturium de sacrificio commisso or. fr. p.* 65 *HM.*[2] *fr.* 8 *p.* 48 *Iord.* ‖ in L.] .m . l. *Z* ‖ uet∗uriū (e) *X* ‖ 89 /·grauius /·dicere *Π* ‖ in(m *al.*)prudentiam *codd. Non.* ‖ 90 qui(qui *expunx. Par.* 7667) norat *iidem* quia norat *coni. CLRoth* ‖

Cum tantus, inquit, arrabo penes Samnites populi 21
Romani esset. ʿArrabonemʾ dixit sescentos obsides et id maluit
quam pignus dicere, quoniam vis huius vocabuli in ea sententia
gravior acriorque est; sed nunc ʿarraboʾ in sordidis verbis haberi
coeptus ac multo videtur sordidius ʿarraʾ, quamquam ʿarraʾ quoque
veteres saepe dixerint et conpluriens **Laberius.**

Miserrimas, inquit, vitas exegerunt et **Hic nimiis** 22 23
in otiis, inquit, consumptus est. Elegantia utrobique ex
multitudine numeri quaesita est.

Cominius, inquit, qua ascenderat, descendit atque 24
verba Gallis dedit. ʿVerba Cominium dedisse Gallisʾ dicit,
qui nihil quicquam cuiquam dixerat; neque eum Galli, qui Capitolium obsidebant, ascendentem aut descendentem viderant. Sed
ʿverba deditʾ haut secus posuit quam si tu dicas ʿlatuit atque
obrepsitʾ.

Convalles, inquit, et arboreta magna erant. Arbo- 25
reta ignobilius verbum, ʿarbustaʾ celebratius.

QZXOΠN

(§ 21) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 20 *p.* 215, 140 *ed. min. HP.* ‖ 91 populi Romani esset] p̃se *X* ‖ 92 artabonē *Q* arbonē *Z* ‖ sescentos] = *z:* sexcentos *QΠ* se*|scentos *O* se*centos *Z* ‖ et id maluit] *om. Z* ‖ 93 quoniam] = *o:* quāuis *O* ‖ 94 arbo *X pr.* ‖ 95 coeptus] = *x:* co|tus *X* ‖ multo rectius videtur *e* ‖ sordidius] = *ϰ: om. XOΠNe* ‖ arra quoque] *post* arra quamquam *om. Z, in mg. add. z* ‖ 96 compluriens Laberius] = *ϰ:* Complures, inquit, in laboribus *Lambecius cf. sqq.* ‖ ʿcompluriens inquit in laboribus miserrimas vitas ex.ʾ[egerunt] (= *e*) ʿet hic minus inʾ σ ‖ ʿinquit in laboribus miserrimas vitas exegerunt] *ita F*ʾ φ ‖ *Laber. fab. inc. fr.* XVIII *p.* 301 *R²* ‖ laberius miserrimas *QZ* .Laberius miserrimas *ΠN* ‖ (§ 22) *Cl. Quadr. l. l. fr. inc. sed.* 27 *p.* 217, *p.* 141 *ed. min. HP.* ‖ 97 vitas] = *e g* (*Lambecius prodr. p.* 66 *sq.; HPeter mus. phil.* 22, 152): uias *QN* ‖ (§ 23) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 28 *ll. ll. HP.* ‖ nimiis] *Lambecius l. l. g* μ: mimis *Q* mimus *ON* minus *Π* = miṅ* *x* min; *X* minuss (*in mg.* ·/) *Z* annus *HPeter* ‖ 98 consupt' *Z* ‖ .] *om. QZ* ‖ elecantia *Q* ‖ elecanti aut rubiq; *Z* ‖ 99 que(quẹ *x*) sita *X* ‖ ÷quo|minius *Q* ‖ (§ 24) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 4 *p.* 205, *p.* 136 *ed. min. HP.* ‖ 100 Cominus *Π* quomimus *Z* ‖ qui *X* ‖ 101 dedit uerba *Z* ‖ comuniū *Z* cōmunium *X* ‖ dicit] *e:* dicas (= *lin.* 104) ‖ 102 quo *Π* ‖ capitulum *Π* ‖ 103 ascendente *Z* ‖ aut descendentem] *add. e* ‖ 104 dedit] *om. N* ‖ **|secus *X* ‖ (§ 25) *Cl. Quadr. l. l. fr. inc. sed.* 29 *p.* 217, *p.* 141 *ed. min. HP.* ‖ 106 conuales *Z* ‖ 107 ignobilius ignobilius *X pr.* ‖ uerbum est *XOΠN* ‖

26 Putabant, inquit, eos, qui foris atque qui in arce erant, inter se commutationes et consilia facere. Commutationes, id est conlationes communicationesque, non usitate dixit, set non hercle inscite nec ineleganter.

27 Haec ego pauca interim super eo libro, quorum memoria post lectionem subpetierat, mihi notavi.

III.

Verba M. Varronis ex libro quinto et vicesimo humanarum, quibus contra opinionem volgariam interpretatus est Homeri versum.

1 In sermonibus forte, quos de temporibus rerum ad usus hominum repertarum agitabamus, adulescens quispiam non indoctus sparti quoque usum in terra Graecia diu incognitum fuisse dixit multisque post Ilium captum tempestatibus ex terra Hispania
2 advectum. Riserunt hoc ad inludendum ex his, qui ibi aderant, unus atque alter, male homines litterati, quod genus ʽἀγοραίουςʼ Graeci appellant, atque eum, qui id dixerat, librum legisse Homeri aiebant, cui versus hic forte deesset:

Καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν καὶ σπάρτα λέλυνται.

3 Tum ille prorsum inritatus: ʽnonʼ, inquit, ʽmeo libro versus

---

QZXOΠN

(§ 26) *Cl. Quadr. l. l. fr.* 5 *p.* 206, *p.* 136 *ed. min. HP.* ‖ 108 *alt.* qui] *sup. lin. add. o* ‖ 109 et—.Commutationes] *post* commutationes *om. Q* ‖ 110 commutationesque (et—communicationes *post* commutationes *om.*) *Z* ‖ consolationes *Q* ‖ ɔmunicationes. q̄ *Q* ‖ non inusitate dixisset non *QZ* ‖ 111 nec me legant *Z* ‖ (§ 27) 112 non pauca *e* ‖ 113 ʽsuppetierat, mihi notavi in sermonibus—agitabamus. *Ita interpungo*ʼ (*cf. c. sq. lin.* 4 *adn.*) φ ‖

III. (*lemm.*) 2 uerba quedam. (*ex lemm. c.* 2 *repet.*) M. *Q* ‖ 3 uolcariam *Q* uoltariam *Z* uulgariam *rell.* ‖ homini *Z* ‖ (§ 1) 4 In—agitabamus] *partim ne distinctione quidem interposita cap.* 2 *extr. agglutinant, ab* Adu(s. o)lescens *cap.* 3 *inc. libri, e ante* ϰ; *iustum ordinem indicavit Lipsius AL* I 10 ‖ qđ *Q* ‖ 5 reperta∗∗m *Z pr.* ‖ quisquam *Z* ‖ 6 grȩccia *X* ‖ 7 idium *Π* ‖ cautū *Q* ‖ 8 aduectū riserunt *QZ* ‖ (§ 2) hiis *Z* iis *XON* ‖ 9 at∗q; *Q* ‖ ΑΓΟΡΑΥΟΥC *X* ‖ 10 qui id] quid *QZΠ* ‖ librum legisse] *semierasum in O* ‖ 11 ēet (de *post* te *om.*) *QZ* ‖ *Hom. Il.* II 135 ‖ 12 ΚΑΥΛΗΛΟΥΛΑΓΕCΗΠΕ *X* ‖ ΔΟΥΡΑC(DOIPAC *Π*).ΕCΗΠΕ *OΠN* ‖ C|ΠΑΡΤΑ *X* ‖ ΔΕΛΥΝΤΑΙ *X* ΛΕΛΙΝΤΑΙ *Π* ΑΕΑΙΝΤΑΙ *Z* ‖ (§ 3) 13 meo] = *v. d. ante ed. Torn.*: in eo *Ze* ‖

iste, vobis plane magister defuit, si creditis in eo versu σπάρτα
id significare, quod nos ‘spartum’ dicimus’. Maiorem illi risum 4
subiciunt, neque id destiterunt, nisi liber ab eo prolatus esset M. Varronis vicesimus quintus humanarum, in quo de isto Homeri verbo a Varrone ita scriptum est: Ego ‘σπάρτα’ apud Homerum non plus ‘spartum’ significare puto quam ‘σπάρτους’, qui dicuntur in agro Thebano nati. In Graecia sparti copia modo coepit esse ex Hispania. Neque ea ipsa facultate usi Liburni; sed hi plerasque naves loris suebant, Graeci magis cannabo et stuppa ceterisque sativis rebus, a quibus ‘σπάρτα’ appellabant.
Quod cum ita Varro dicat, dubito hercle, an posterior syllaba 5
in eo verbo, quod apud Homerum est, acuenda sit, nisi quia voces huiusmodi, cum ex communi significatione in rei certae proprietatem concedunt, diversitate accentuum separantur.

IV.

Quid Menander poeta Philemoni poetae dixerit, a quo saepe indigne in certaminibus comoediarum superatus est; et quod saepissime Euripides in tragoedia ab ignobilibus poetis victus est.

Menander a Philemone, nequaquam pari scriptore, in 1

QZXOΠNT

14 iste] λ, *quod non sine dubitatione recepi:* se (*praec.* us) *Z* sed *XONe* ipse *QΠ* (ipse, *i* ,ipse *h*ᵉ) ipse, sed *Longolius* iste, sed μ ille *altera coni.* λ ‖ nob’ *Z* ‖ .Si *Π* ‖ uersu sparta *OΠNx* uersus parta *X* ‖ 15 *litt.* id signif] *in ras. z* ‖ (§ 4) 16 subitiunt *Q* ‖ destituerunt *Q pr.* distituerunt *Z* ‖ *M. Varronis antiq. rer. hum. lib.* XXV (*de bello et pace? OGruppe comm. in hon. Mommseni p.* 546; *al. LKrahner de M. Ter. Varr. ant. rer. hum. et div. p.* 27 *sq., PMirsch de M. Ter. Varr. ant. rer. hum. p.* 46 *sq.*) *fr. p.* 211 *Bip.* IV *p.* 143 *Mirsch; vett. gramm. de accentu l. L. testimoniis inseruit FSchoell ASPhL* VI 129 *sq. fr.* LXXXIII ‖ 18 sparta *XOΠN* ‖ *litt.* Ta—significa] *in ras. z* ‖ 20 . Qui *QZ* ‖ dicun***tur *X* ‖ nati in *QZX* ‖ 21 exispania *Q* ‖ 22 ꝑ ea *Z* ‖ liburnis (. *Q*) et *QZ* ‖ hii *Z* ‖ plerunq; *Gryph. a.* 1546 ‖ 23 suebant greci magis .i. *Π* ‖ stupa *X* ‖ 24 et ceteris *Π* ‖ appellant *X pr.* ‖ (§ 5) 25 subito *QZ* ‖ ercle *X* ‖ an posterior] *in rasura z* ‖ 26 quia] *cf.* IV 11, 9 *adn.* ‖ 27 huius (modi *om.*) *X* ‖ 28 condedunt *Q pr.* ‖ accentium *Π* accencium *Q* ‖

IV: V *in lemm., quod lemmati cap.* V *postponunt XΠN. Exstat in T* ‖ (*lemm.*) 2 Menander] = *x:* me narden *ut vid. X* ‖ phylemoni *Πq* ‖ philemonipo 7 ae *Z* philemonipo|te *x* phile monipo|te *X* ‖ phylemonipo **ete|xerit *Q pr.* ‖ 3 que ome diarum (c *ante* o *spscr. x*) *X* ‖

certaminibus comoediarum ambitu gratiaque et factionibus saepe-
2 numero vincebatur. Eum cum forte habuisset obviam, 'quaeso', inquit, 'Philemo, bona venia dic mihi, cum me vincis, non erubescis?'

3 Euripidem quoque M. Varro ait, cum quinque et septuaginta tragoedias scripserit, in quinque solis vicisse, cum eum saepe vincerent aliquot poetae ignavissimi.

4 Menandrum autem alii centum octo, partim centum novem
5 reliquisse comoedias ferunt. Sed Apollodori, scriptoris celebratissimi, hos de Menandro versus legimus in libro, qui chronica inscriptus est:

Κηφισιεὺς ὢν ἐκ Διοπείθους τοῦ πατρός,
Πρὸς τοῖσιν ἑκατὸν πέντε γράψας δράματα
Ἐξέλιπε, πεντήκοντα καὶ δυεῖν ἐτῶν.

QZXOΠNT

depisime *X* ‖ euripedes *ZΠN* ‖ 4 innobilibus *Q* ‖ petis *X pr.* ‖ (§ 1) 5 Menanderaphile mone (*inter* r *et* a *distinxit x*) *X* ‖ philomene *Z pr.* phylomene *T* ‖ parui *Q* paruo *q* ‖ 6 gratia|** (*s.* ***) *X pr.* greciaq; *Q* ‖ facionibus *X* ‖ 7 uincebantur *Q* ‖ (§ 2) Eum] *om. T* ‖ cvnforte *x* conforte *X* ‖ obuium *X pr.* ‖ 8 phylemo *T* ‖ cum me] = *x:* *****n me *X* ‖ erubescis euripidē. *Q* ‖ (§ 3) 10 Euripiden *OT* Euripedem *ZN* Euripeden *n* eurippidem *X* eurippiden *x* ‖ *Varr. op. inc. fr. p.* 351 *Bip.* (*ad imaginum libros rettulit FRitschl, praeterea, id quod mihi in re sane incertissima satis probabile videtur, de annalibus aut de logistorico aliquo cogitans, mus. phil.* 6, 514 (*opusc.* III 453) *cf. m de Varr. hebdom. animadv. Dorp.* 1857 *p.* 12, *mus. phil.* 13, 465; *libris de poetis totum h. l. tribuit idem m* 552 *sq.* ‖ 11 trago edias *x* trago ediā *m* ‖ quindecim *ICasaubonus ante ed. Torn., at cf. Suid. s. v.* Εὐριπίδης; *ANauck de Eur. vita ante ed. Eurip.* I² XV, 20 ‖ ucisse *X pr.* ‖ 12 uincernt *X pr.* uincerē *Π* ‖ aliquod *Z* aliquem (*praec.* eum) *X* aliqui (*sq.* poetae) *x* ‖ (§ 4) 13 Mendrandū *Q* ‖ alii] *om. T* ‖ *|.C. (*in mg.*) VIII (C.) *X* ‖ (§ 5) 14 ap(app *Z*)ollo dori *ZX* ‖ *Apollodori chron. fr.* 91 *FHG* I 448ᵇ *CMuell.* (*CGHeyne ed. Apollod. Gott. a.* 1803 *p.* 417) ‖ 15 hos denandro *X pr.* ‖ *Graecis* 1½ *lin. spat. vac. rel. X* GR. *T* ‖ 17 ΚΙΦΙϹΙΕΥϹ *OΠN* ‖ ὢν] *e:* ΙωΝ *libri* ἑὼν *i* ‖ ἔκτε *Casaubonus l. l., unde certe hos versus descripsit Salmasius, cum Gellius Tornaesianus edebatur puer quadrimulus, quem 'ipsa eadem' ac Casaubonum 'adscripsisse exemplari suo' testatur i, qui id quoque ignorasse videtur, notas ad calcem ed. a.* 1644 *additas ex ed. Torn. expressas esse* ἔκ γε *LCValckenaer diatr. de Eur. perd. dram. rell.* (*LB* 1768) *p.* 10 ‖ Διοπείθους] *κ:* ΔΙΟΠΙΘΟΥϹ *ZON* ΔΙΟΠΙΘΟΙϹ *Π* Διοπείθεος *tacite CGHeyne l. l.* (*CMueller l. l.; Th. Roeper phil. Anz.* 1870 *p.* 25) ‖ τοῦ] *AMeineke Menandri et*

Ex istis tamen centum et quinque omnibus, solis eum octo vicisse, idem Apollodorus eodem in libro scribit. 6

V.

Nequaquam esse verum, quod minutis quibusdam rhetoricae artificibus videatur, M. Ciceronem in libro, quem de amicitia scripsit, vitioso argumento usum, ἀμφισβητούμενον ἀντὶ ὁμολογουμένου posuisse; totumque id consideratius tractatum exploratumque.

M. Cicero in dialogo, cui titulus est Laelius vel de amicitia, docere volens, amicitiam non spe exspectationeque utilitatis neque pretii mercedisque causa colendam, sed quod ipsa per sese plena virtutis honestatisque sit expetendam diligendamque esse, etiamsi nihil opis nihilque emolumenti ex ea percipi queat, hac sententia atque his verbis usus est eaque dicere facit C. Laelium, sapientem virum, qui P. Africani fuerat amicissimus: 1
Quid enim? Africanus indigens mei? ne ego quidem illius. Sed ego admiratione quadam virtutis eius, ille vicissim opinione fortasse nonnulla, quam de meis mòribus habebat, me dilexit; auxit benivolentiam con- 2

QZXOΠNT

Philem. rell. p. XXIV: *om.* ‖ 18 τοῖσιν] *Casaubonus:* TOIC *OΠN cf. adn. sq.* ‖ TOYCKATON *Z* ‖ ΓΡΑΨΑC *Z* ΓΡΑΙΑC *Π* ‖ δράματα] *Casaubonus:* ΑΡΑΜΑΤ'(Z' *fere Π*) *OΠN* ΑΡΑΜΑΤ *Z* ‖ 19 ἐξέλιπε] *praeeuntibus fere e, quae* ἐξ (*s.* ἐξ. *s.* ἕξ) *lin. praec. addiderunt, Casaubonus:* EΞΕΛΕΙΠΕ *Z* EΞ'ΕΛΕΙΠΕ *ON* EΞ'.ΕΛΕΙΠΕ *Π* ‖ πεντήκοντα] *e:* ΠΕΝΤΗΚΑΝΤΑ. *ΠN* ΠΕΝΤΕΚΑΝΤΑ· *O* ΤΙΗΝΤΕΚΑΝΤΑ *Z* ‖ δυεῖν] = *Valckenaer l. l. ex cod. Franeq.:* ΔΙΕΙΝ *Π* ΑΙΕΙΠ *Z* ‖ ΕΤΟΝ *Π* ‖ *post* ἐτῶν *unam fere lin. vac. rel. N* ‖ (§ 6) 20 istis] his *T* ‖ 21 appollodorus *Z* apollo doruseo dem *X* ‖ in eodem *Π* ‖ scribit] *Q:* scripsit ‖

V: IIII *in lemm. XΠN cf. adn. cap.* 4; § 1 *et* 2 *exhibet T* ‖ (*lemm.*) 2 minutis] = *z in lit.* ‖ 3 amicia *Q* ‖ 4 *Graecis l. rel. X* ‖ ΑΜΦΙCΒΗΤΟΙΜΕΝΟΝ *Z* ‖ ΟΜΟΛΟΤΟΥΜΕΝΟΥ *OΠ* ‖ 5 consideratus *X pr.* ‖ explorat'q; *Q* ‖ (§ 1) 6 dialo*go *X* ‖ est lelius* (ē) *Q* ‖ 8 utilita*tis (s ?) *X* ‖ quod] *coll. Cic. infra* § 2 *lin.* 23 *CDziatzko:* quo ‖ 9 honestatiq; *Z* ‖ 10 aea *Q pr.* ‖ percipit (*sq.* queat) *Q pr. Z* ‖ 11 queat] = q; at *Q:* q̄at *Zq* ‖ hiis *Z* istis *T* ‖ uersib; *QZ* ‖ 12 lęlium sapientē. uirū *T* ‖ qui africani *x* quiafricani *X* ‖ (§ 2) *Cic. Lael.* 9, 30 ‖ 13 ?] *h cum Cic.: om. libri* ‖ indigens mei? minime hercle. At ne (nec σ) ego σφ *cf. adn. sq.* ‖ ne] nec *XT* minime hercule! ac ne *Cicero* ‖ 14 illius? *Z* ‖ admirationē *Z* ‖ quedā *Q pr.* ‖ eius] illius. (*v. lin. init. et voc. sq.*) *T* ‖ 15 uicissem *Π* uicesimo (*sq.* o) *Z* ‖ 16 habeat *Cic. P*(*aris. Didotianus*) *Vind. D* ‖ medi lexit *X* ‖ dilexit et auxit *T* ‖ beniuolencitiam *Cic. P* ‖

suetudo. Sed quamquam utilitates multae et magnae consecutae sunt, non sunt tamen ab earum spe causae diligendi profectae. Vt enim benefici liberalesque sumus, non ut exigamus gratiam — neque enim beneficium faeneramur, sed natura propensi ad liberalitatem sumus —, sic amicitiam non spe mercedis adducti, sed quod omnis eius fructus in ipso amore inest, expetendam putamus.

3 Hoc cum legeretur in coetu forte hominum doctorum, rhetoricus quidam sophista, utriusque linguae callens, haut sane ignobilis ex istis acutulis et minutis doctoribus, qui 'τεχνικοὶ' appellantur, atque in disserendo tamen non impiger, usum esse existimabat argumento M. Tullium non probo neque apodictico, sed eiusdem quaestionis, cuius esset ea ipsa res, de qua quaereretur; verbisque id vitium Graecis appellat, quod accepisset
4 'ἀμφισβητούμενον ἀντὶ ὁμολογουμένου'. 'Nam 'beneficos'', inquit, 'et 'liberales' sumpsit ad confirmandum id, quod de amicitia dicebat, cum ipsum illud et soleat quaeri et debeat, quisquis liberaliter et benigne facit, qua mente quoque consilio benignus liberalisque sit? utrum, quia mutuam gratiam speret et eum, in quem benignus sit, ad parem curam sui provocet, quod facere plerique omnes videntur, an, quia natura sit benivolus benignitasque eum per

QZXOΠNT

17 utilitatis *T pr. cum nonnullis Cic. codd.* ‖ 18 tamen] inde (iñ *sc. pro* tñ) *Z* ‖ 19 Vt enim] etenim *v. l. ap. Cic.* ‖ 20 simus *Z* ‖ ut non *Cic. Erfurt.* ‖ 21 libertatem *Cic. P* ‖ 22 in amicitiam *et* ad amicitiam *v. l. ap. Cic.* ‖ 23 s; 7 quo dominus *Z* ‖ quo *Π* ‖ inest] sit non esse *v. l. ap. Cic.* ‖ 24 utamus *Π* ‖ (§ 3) 25 doctorum,]. *Π* ‖ 26 caldens *ut vid. X pr.* ‖ aut *QX* haud *OΠN* ‖ ĭnobilis *Q* ‖ 27 aucutulis *X pr.* ‖ minoris *QZ* minoribus (*sq. sc.* doctoribus) *q* ‖ qui EXNIKEI *Z* quidex|NKEI *Q* ‖ τεχνικοὶ] *ςe:* TEXMKOI *X* TEXNIKEI *ON* TEXMIKEI *Π* ‖ appellant *X* ‖ 28 inpi*ger *X* ‖ 30 res dequareretur *X pr.* res que quereretur *q* res quereretur *Q* ‖ quaereret *Π* ‖ 31 id] ad *X* ‖ appellabat (appellbat *typogr. errore Brix.*) *recte fort. e* ‖ *Graecis 2 lin. vac. rel. X* ‖ 32 ΑΜΦΙCΒΗΤΟΥΜΕΝ(*N*)ΟΥΝ *ZOΠN* ‖ ΑΝΤΟΙΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΥ *Z* ΑΜΓΟΙΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΥ *Π* ‖ (§ 4) 34 illū (*praec.* ipsum) *QZ* ‖ et] *spscr. o* ‖ sofebat *X* ‖ quisquis *Z* ‖ 35 facit. 7 qua *Z* ‖ quoque] *QZ:* quoue *XOΠN recte fort., si ap. illos* q *ex syll. praec. repetitum est* ‖ 37 sui curam *X* ‖ sui provocet] *z in ras.* ‖ facile *ΠX* ‖ pleri*que *X* ‖ 38 , an , quia] .antiqua *Π* ‖

sese ipsa et liberalitas delectet sine ulla recipiendae gratiae pro-
curatione, quod est omnium ferme rarissimum?' Argumenta autem 5
censebat aut probabilia esse debere aut perspicua et minime
controversa, idque 'apodixin' vocari dicebat, cum ea, quae dubia
aut obscura sunt, per ea, quae ambigua non sunt, inlustrantur.
Atque, ut ostenderet beneficos liberalesque ad id, quod de amicitia 6
quaereretur, quasi argumentum exemplumve sumi non oportere,
'eodem', inquit, 'simulacro eademque rationis imagine amicitia
invicem pro argumento sumi potest, si quis adfirmet, homines
beneficos liberalesque esse debere, non spe aliqua compendii, set
amore et studio honestatis. Poterit enim consimiliter ita dicere. 7
Namque, ut amicitiam non spe utilitatis amplectimur, sic benefici
liberalesque non gratiae reciperandae studio esse debemus. Poterit 8
sane', inquid, 'ita dicere, sed neque amicitia liberalitati neque
liberalitas amicitiae praebere argumentum potest, cum de utraque
pariter quaeratur'.

Haec ille rhetoricus artifex dicere quibusdam videbatur perite 9
et scienter, sed videlicet eum vocabula rerum vera ignoravisse.
Nam 'beneficum et liberalem' Cicero appellat, ita ut philosophi 10
appellandum esse censent, non eum, qui, ut ipse ait, beneficia
faeneratur, sed qui benigne facit, nulla citatus ratione ad utilitates
suas redundante. Non ergo obscuro neque ambiguo argumento 11
usus est, sed certo atque perspicuo, siquidem, qui vere beneficus
liberalisque est, qua mente bene aut liberaliter faciat, non quaeritur.

QZXOΠN

39 ipam *Z* ‖ (§ 5) 42 controuerso *X pr.* ‖ apodix inuocari *Q* ‖ 43 inlustrantur atq; *in ras. z* ‖ (§ 6) 44 benefitios *Z* ‖ 45 oportet. *Q* ‖ 46 simulachro *N* simulacrho *Z* argumento *al. m. adscr.* φ (= *f*ν *om.* σ *h*ν) *cf. lin. sq.* ‖ et eadem *XOΠN* ‖ 47 affimet *Q* ‖ 48 speciali qua *Z* ‖ cōpendiis & *QZ* conpendi ise (d *in fine spscr. x*) *X* ‖ 49 amorē *Z* ‖ (§ 7) id addicere (*quod quodammodo defendi possit coll. P. D. s. v.* addicere *p.* 13, 2 *M., at cf. lin.* 52) *Q* id adicere *Z* ‖ 50 non] nam (*praec.* namque) *Z* ‖ s*pe (e) *X* ‖ āpletimur *X* ‖ sic] s; *Z* ‖ 51 libarlesquę *X pr.* ‖ non] *spscr. z* ‖ recuperandae *x O m. rec.* recipiendę (e *Z*) *ZN* ‖ (§ 8) 53 amicitiae] amicicia *Z* ‖ utraque] *Q* (*Longolius*): utroque ‖ (§ 10) 57 beneficium *QZX pr. Π* ‖ apellat (*sic*) — esse *in mg. add. x* ‖ 58 ait—argumento] *al. m. scripta in Z* ‖ 59 nullata cita *X* ‖ citatus] *h:* citate *Q* citate *q* tacita *rell.* incitandi *vel* incitatus *Salmasius* ‖ (§ 11) 60 neque] atque *Π* ‖ 61 pspipuo *Z* ‖

12 Aliis enim longe nominibus appellandus est, si, cum talia facit, 13 sui potius quam alterius iuvandi causa facit. Processisset autem argutatori isti fortassean reprehensio, si Cicero ita dixisset: ‘ut enim benefice liberaliterque facimus, non ut exigamus gratiam’; videretur enim benefice facere etiam in non beneficum cadere posse, si id per aliquam circumstantiam fieret, non per ipsam 14 perpetuae benignitatis constantiam. Sed cum ‘beneficos liberalesque’ dixerit neque alius modi isti sint, quam cuius esse eos supra diximus, ‘inlotis’, quod aiunt, ‘pedibus’ et verbis reprehendit doctissimi viri orationem.

VI.

Falsum esse, quod Verrius Flaccus in libro II., quos de obscuris M. Catonis composuit, de servo recepticio scriptum reliquit.

1 M. Cato Voconiam legem suadens verbis hisce usus est: Principio vobis mulier magnam dotem adtulit; tum magnam pecuniam recipit, quam in viri potestatem non conmittit; eam pecuniam viro mutuam dat; postea, ubi irata facta est, servum recepticium sectari atque flagitare virum iubet.

QZXOΠN

(§ 13) 64 pce*(*aut* **)sisset *X pr.* ‖ 65 argumentatori *ZO pr. qx* ‖ fortasse an *O, ubi rasura in mg., N* (fortasse *ex* an *add.* φ) ‖ p̄hensio *X* ‖ 66 liberaliterque—benefice] *post* benefice *om. QZ* ‖ ut] *om. Π* ‖ 67 uideremur *Π pr.* ‖ in̄ *Z* ‖ beneficium *O* ‖ 68 si id] su (d *in fin. spscr. x*) *X* ‖ (§ 14) 70 sunt *XΠ* ‖ 71 inlotis] = *q:* inlatis *Q pr.* inlutis *XON* (illutis ped; *o in mg.*) ‖ 72 viri] = *cod. Torn.:* hominis *XOΠN* ‖

VI. *Adhibuit Non. s. v.* receptic(t *al.*)ium *p.* 54, 9 *M. cf. k* 32 *h ann. phil.* 85, 713 *sq.* ‖ (*lemm.*) 2 ueri' *Z* ‖ librorum ς (*SGerm.* 643) *e* (= II 8, 1) ‖ quos] = *x:* quod *QZN pr.* quo* (*non* d *ut vid.*) *X* ‖ 3 deser|uore ceptio *X pr.* ‖ recepticio] = *libri fere plerique lin.* 8; 10; 12; 20; 36: receptiuo *Nq* recepto *Q* receptíí *Z* ‖ (§ 1) 4 M.] *spat. rel. om. Z* ‖ uocaniam *Z* ‖ uerb' sce *Z* ‖ usu *Q* ‖ *Catonis or. pro lege Voconia fr. p.* 99 *sq. HM.*[2]*; suasion. leg. Voc. fr.* 1 *p.* 54 *Iord.* ‖ 5 nobis *e* ‖ attulit (*praesenti sc. tempore*), magnam *LFruterius verisim.* II 7 ‖ tum] cum *Z* ‖ 6 recepit *ZΠ* ‖ potestate *e* ‖ 7 committit *ZXOΠN:* conmittat (*propter sq.* dat *ut vid.*) *Q* ‖ 8 u (i *spscr.*) rapta *Q* nisi (n *sc. pro* u, i *spscr.*) rapta *Z* ‖ ubi irata—iubet] = *Fest. s. v.* recepticium servum *p.* 282ᵇ *M.* ‖ receptitium *ZN* receptiuū *Q* ‖ 9 iubet querebatur. *Z* ‖

Quaerebatur, 'servus recepticius' quid esset. Libri statim 2
quaesiti allatique sunt Verrii Flacci de obscuris Catonis.
In libro secundo scriptum et inventum est, 'recepticium servum'
dici nequam et nulli pretii, qui, cum venum esset datus, redhibitus
ob aliquod vitium receptusque sit. Propterea, inquit, servus 3
eiusmodi sectari maritum et flagitare pecuniam iubebatur, ut eo ipso dolor maior et contumelia gravior viro fieret, quod eum servus nihili petendae pecuniae causa conpellaret.

Cum pace autem cumque venia istorum, si qui sunt, qui 4
Verrii Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc sit. 'Recepticius' 5
enim 'servus' in ea rę, quam dicit Cato, aliud omnino est quam
Verrius scripsit. Atque id cuivis facile intellectu est; res enim 6
procul dubio sic est: quando mulier dotem marito dabat, tum quae ex suis bonis retinebat neque ad virum tramittebat, ea 'recipere' dicebatur, sicuti nunc quoque in venditionibus 'recipi'
dicuntur, quae excipiuntur neque veneunt. Quo verbo Plautus 7
quoque in Trinummo usus est in hoc versu:

Posticulum hoc † recipit, cum aedis véndidit,

QZXOΠN

(§ 2) 10 recepticius] = *x:* receptius *X* receptur' *Z* ‖ 11 **|lacci *X pr.* ‖ *Verrii Flacci de obsc. Cat. fr.* 29 *p.* 20 *sq. Egger.; coll. Fest. l. supra l. posuit OMüller praef. ed. Festi p.* XVI *cf. m.* 660; 661 (*Muelleri sententiam non satis recte intellexit HEDirksen opp. post.* I 69) ‖ catonis in *Q* ‖ 12 et] *Q, quod vix crediderim ex* et *lin. sq. originem duxisse: om.* ‖ recep|recepticiū *Q* ‖ 13 nulli' *q O m. rec.* ‖ qui] qđ *Z* ‖ reddit' *x* reddi*** (*s.* ****) *X* ‖ (§ 3) 15 sertari (*praec.* servus) *X pr.* ‖ uidebatur *ZN* ‖ 16 ⁊̣ maior ⁊ *Z* ‖ 17 nihil *X pr.* nichil *QZ* ‖ 18 conpelleret cū *Q* compelľet cum *Z* ‖ (§ 4) 19 Cōpace *X pr.* ‖ uenistorum *X* ‖ (§ 5) 20 receptius *Z* ‖ 22 cuius *N* = cui' *Z* ‖ (§ 6) 23 tumq; ex *X* ‖ 24 transmittebat *q* trasmittebat *x* ‖ 25 recipere] *e:* reci(u *o*)perare *libri* = σ ‖ Sicut in unoquoq; *X* ‖ recipi dicuntur] *QZ cod. Torn.* (*Thysius*)*: ante* quae excipiuntur *om.* ‖ 26 ueniunt *Z* ‖ (§ 7) 27 hoc] *om. Z* ‖ *Plauti Trin.* I 2, 157 (*v.* 194 *Fl.*) *cf. Non. l. l. p.* 54 *et s. v.* recipere *p.* 383, 26 ‖ 28 recipit] *QZOΠN* (*de X v. adn. sq.*), *Non. Par.* 7667 *p.* 54 *l. ex G. hausto, Plauti Ambr., ut ita G. ipse scripsisse videatur:* recepit *emendatam rell. Plauti et Non. codd. scripturam exhibent e* ‖ recipicumedisuendidit (t *in* s *mut. x*) *X* ‖ cum] = *Plaut. Ambr., rell.:* quem (quam - *num recte an typographi vitio?* - *sec. Ritschelii ed. Trin. alt.*) *Plaut. Vetus* ‖ cumediis *Non. Par. p.* 54 ‖ edis *cum nonnullis libris Gell. et* ediis *v. l. ap. Non.* ‖ uenderet *libri Non. p.* 383

id est: cum aedis vendidit, particulam quandam, quae post eas aedis
8 erat, non vendidit, sed retinuit. Ipse etiam Cato mulierem demonstrare locupletem volens: mulier, inquit, et magnam dotem dat et magnam pecuniam recipit, hoc est: et magnam dotem dat
9 et magnam pecuniam retinet. Ex ea igitur re familiari, quam sibi
10 dote data retinuit, pecuniam viro mutuam dat. Eam pecuniam cum viro forte irata repetere instituit, adponit ei flagitatorem 'servum recepticium', hoc est proprium servum suum, quem cum pecunia reliqua receperat neque dederat doti, sed retinuerat; non enim servo mariti imperare hoc mulierem fas erat, sed proprio suo.

11 Plura dicere, quibus hoc nostrum tuear, supersedeo; ipsa enim sunt per sese evidentia et quod a Verrio dicitur et a nobis; quod utrum ergo videbitur cuique verius, eo utatur.

VII.

Verba haec ex Atinia lege 'quod subruptum erit, eius rei aeterna auctoritas esto', P. Nigidio et Q. Scaevolae visa esse non minus de praeterito furto quam de futuro cavisse.

1 Legis veteris Atiniae verba sunt: Quod subruptum

QZXOΠN

29 id est: cum aedes vendidit] *post* vendidit *om. Q* ‖ id est—non vendidit] *om. X* ‖ particulam—non vendidit] *post. alt.* vendidit *om. Z* ‖ quandam, quae] quā-|que *Q* ‖ edeserat *Q* ‖ (§ 8) 30 Cato: mulier et—retinet (*sic pro* recipit *cf. adn. lin.* 32 *et Quich. adn. Non.*) *Nonius p.* 54 ‖ mulieri *Π* ‖ 31 uolent *N pr.* ‖ milier *N* ‖ magnē (*sq.* dotē) *X* ‖ 32 recipit, hoc est: et magnam dotem dat et magnam pecuniam] *ante* retinet *om. QZ* ‖ recipit, hoc est, retinet *deletis mediis g* ‖ (§ 9) 33 sibi] = *Non. l. l. p.* 54: *om. cod. Torn.* ‖ 34 retimuit *X* ‖ (§ 10) Eam] & *q* &̃ (*i. e.* etiam) *ut vid. Q* ‖ 35 forte|** *Q* ‖ ; Adponit *X* . Apponit *Π* ‖ ei] *Nonius, Salmasius, g:* et *QZ om. XOΠN* ‖ 36 repeticiū *Z* ‖ servum] *om. libri Non.* ‖ cum] = *Non. Harl. m. pr.: del. id. m. alt., om. rell. Non. codd.* ‖ 37 reliqua pecunia *Nonius* ‖ 39 suo plura *QZ* ‖ (§ 11) 40 quib;|quib; *Z* ‖ super se do *O* ‖ 41 auerio *Q* auerrio* (∻ *ut vid.*) *X* ‖ nobis quod atrum *X* ‖ 42 debitur *Q* ‖ . Cuiq; *X* tuiq; *Z f.* cunque *i* ‖

VII. (*lemm.*) 2 subruptum] *ZOΠN* (*cf. lin.* 5; 11; 24; 28; 29; 31), *Ritschelius mus. phil.* 8, 494 (*opusc.* IV 68) *coll. prolegg. ad Plaut. Trin. p.* XCV; *mus. phil.* 8, 155 *n.*, 451, 1 (= *opusc.* V 350; II 544 *n.*; IV 67 *n.*); *Fleckeiseno ann. phil.* 66, 328: subrutum *QX* subreptum *ubique edd. ante hᵉ* ‖ cui' *Q* ei *X* ‖ ueterna *Π* ‖ 3 autoritas *X pr.* ‖ nigio *X pr.* ‖ Q.] *om. Q* que *QZ* ‖ sciuole *Q* ‖ visa] facta *Q* ‖ (§ 1) 5 Leges

erit, eius rei aeterna auctoritas esto. Quis aliud putet 2
in hisce verbis quam de tempore tantum futuro legem loqui?
Sed Q. Scaevola patrem suum et Brutum et Manilium, 3
viros adprime doctos, quaesisse ait dubitasseque, utrumne in post facta modo furta lex valeret an etiam in ante facta? quoniam subruptum erit utrumque tempus videretur ostendere, tam praeteritum quam futurum.

Itaque P. Nigidius, civitatis Romanae doctissimus, super 4
dubitatione hac eorum scripsit in tertio vicesimo grammaticorum commentariorum. Atque ipse quoque idem putat,
incertam esse temporis demonstrationem, sed anguste perquam et 5
obscure disserit, ut signa rerum ponere videas ad subsidium magis
memoriae suae quam ad legentium disciplinam. Videbatur tamen 6
hoc dicere, suum verbum et 'est' esse et 'erit'; quando per sese ponuntur, habent atque retinent tempus suum, cum vero praeterito iunguntur, vim temporis sui amittunt et in praeteritum contendunt.

QZXOΠN

O pr. ‖ ueteres *X pr.* ‖ atíme *Q* atimiae *X* atiniane *Z* ‖ subruptum] = σ (*item bis infra annot.* φ): surruptum (*'ita v. l.' Ob. Gifanius obss. singul. in l. L. s. v.* Surruptus *pro* surreptus) ‖ 6 erat *Π pr.* ‖ rei] = *q*: re *ut vid. X* ‖ (§ 2) aliud] *e:* alius *QZOΠN*σ aliis *X* (*propter* quis *utrumque*) ‖ 7 de** (de) *Q* ‖ (§ 3) 8 que *QX* quę (*s.* quae) *ONx* ‖ seeuola *Q* ‖ *Q. Mucii Scaev. de iur. civ. libror. fr.* 3 *p.* 13 *sq. Huschk. IA*[4] *cf. ASchneider die drei Scaevola Cicero's p.* 83, 1 ‖ patrem suum] *om. Π* ‖ bruttum *O* butū *Q pr. Z* ‖ manlium *XOΠ* ‖ 9 viros] *om. Q* ‖ ab prime *Q pr.* asprime *Z* ‖ 10 ual*eret (u) *X* ‖ 11 subrutum *Q* ‖ uitrumq; *X pr.* ‖ ostendere] *libri, edd. tantum non omnes, quod tanquam suam emendationem proferre posse sibi visus est HAlanus obss. in loca aliquot Cic.* (*Dublinii* 1863) *p.* 13: offendere *sine adn., typothetae ut vid. errore* λ ‖ (§ 4) 13 pnigidius *q* ‖ 14 hac] *e:* hec *QZX* haec (*s.* hęc) *OΠNx* ‖ .III°. et .XX°. *Π* quartouicesimo *e* ‖ grammaticorum] *om.* ς (*SGerm.* 643; *Vat.* 3452) com(*s.* cō)maticorum (*propter* commentariorum) *ZOΠNq*σ comaticorum *Q* ‖ commentariorum co(ca *x*)maticorum, *nisi verborum collocationem significare neglexi* (commentariorum grammaticorum *vg.*), *X* ‖ *P. Nigidii Fig. comm. gramm. lib.* XXIII *fr. p.* 263 *Rutgers. VL* III 16 ‖ (§ 5) 17 obcure *X* ‖ dixerit *Q* ‖ signare*rū (o *ut vid.*) *X pr.* ‖ videatur *IKlein mus. phil.* 18, 480 iudices (*sic certe, non* iudicet) *Salmasius* ‖ (§ 6) 19 suum verbum et 'est' esse] *h*[ra] 74 *a* μ *monitus:* suum ubū et esse *QZ* uerbum esse *XOΠN* (ē & erit *in mg. o*) suum est verbum et 'est' μ ‖ 20 retinenttē|pus *X pr.* ‖ 21 iungantur *x* iugantur *X* ‖ admittunt *Q* ammittant *X pr.* ‖ concedunt *mg. Gryph.* 1542 (*non*

7 Cum enim dico 'in campo est' et 'in comitio est', tempus instans significo; item cum dico 'in campo erit', tempus futurum demonstro; at cum dico 'factum est', 'scriptum est', 'subruptum est', quamquam 'est' verbum temporis est praesentis, confunditur tamen cum praeterito et praesens esse desinit'.

8 'Sic igitur', inquit, 'etiam istud, quod in lege est; si dividas separesque duo verba haec 'subruptum' et 'erit', ut sic audias 'subruptum erit', tamquam 'certamen erit' aut 'sacrificium erit', tum videbitur lex in postfuturum loqui; si vero copulate permixteque dictum intellegas, ut 'subruptum erit' non duo, sed unum verbum sit idque unitum patiendi declinatione sit, tum hoc verbo non minus praeteritum tempus ostenditur quam futurum'.

VIII.

In sermonibus apud mensam Tauri philosophi quaeri agitarique eiusmodi solita 'cur oleum saepe et facile, vina rarius congelascant, acetum haut fere umquam', et 'quod aquae fluviorum fontiumque durentur, mare gelu non duretur'.

1 Philosophus Taurus accipiebat nos Athenis cena plerumque
2 ad id diei, ubi iam vesperaverat; id enim est tempus istic cenandi. Frequens eius cenae fundus et firmamentum omne erat aula una lentis Aegyptiae et cucurbitae inibi minutim caesae.

3 Ea quodam die ubi paratis et exspectantibus nobis adlata atque inposita mensae est, puerum iubet Taurus oleum in aulam

---

QZXOΠNT

concedit; *atque illud hercle, non hoc, placuit g°*) ‖ (§ 7) 22 et] *om. XOΠN* ‖ cõmitio *X* ‖ intans *X pr.* ‖ 23 significatio item *Z* ‖ 25 *alt.* est] *Q* (∸), *quod possit ex* est *praec. originem ducere: recte f. igitur* sit *XOΠN om. Z* ‖ (§ 8) 28 supruptū *X pr.* subrutū *Q* ‖ 29 sub ruptū ('duo verba' *scil.*) *XN* ‖ erit] *addendum, non supplendum esse credidi* ‖ certam̄tū (*cf.* tum *lin. sq.*) *Z* ‖ sacrifitiū *Z* ‖ 30 . Tum *XΠ* ‖ 31 intellegis *X* ‖ ut] uis *QZ* ‖ subruptum] *certe = N, de quo ad* subreptum *h. uno l. nil enotatum habeo:* supruptū *X* ‖ 32 itq; *Z* itaq; *Q* ‖ unitum] *h:* unita (*propter* declinatione) ‖ 33 minas *X pr.* ‖

VIII. *Adhibuit inde a* § 8 *Macr. Sat.* VII 12, 28 *sqq.; exstat in T* ‖ (*lemm.*) 3 congelescant *Z* ‖ 4 nūquam *Z* ‖ eaquę *X* ‖ 5 gelíí *Z* ‖ (§ 1) 6 thenis *X pr.* ‖ 7 addeei *X* ‖ vesperaverat] = *x et x mg.:* uesperat *X* ‖ (§ 2) 8 frequentis (*sqq. genet.*) *Q* ‖ et fundamentum *OΠ* ‖ onme *X* ‖ in aula *X ex sil.* ‖ aula] = *ΠT cf. lin.* 11; 16; 18; 24; 48: olla *q O m. rec.* ·i· aula *spscr. T* Aula ·i· olla *in mg. π* ‖ 9 aegiptiacae *Π* ‖ minutatim *T* ‖ (§ 3) 10 paratus *X pr.* ‖ at(l *x*)lata *X* ‖ 11 est. Puerum *T* ‖ taur∗ *Q* ‖ in oleū in *Z* ‖· alā *X pr.* ollā *q* ‖

videre. Erat is puer genere Atticus, ad annos maxime natus octo, 4
festivissimis aetatis et gentis argutiis scatens. Gutum Samium ore 5
tenus inprudens inanem, tamquam si inesset oleum, adfert con-
vertitque eum et, ut solitum est, circumegit per omnem partem
aulae manum; nullum inde ibat oleum. Aspicit puer gutum atro- 6
cibus oculis stomachabundus et concussum vehementius iterum in
aulam vertit; idque cum omnes sensim atque summissim rideremus, 7
tum puer Graece, et id quidem perquam Attice, ‘μὴ γελᾶτε’, inquit,
‘ἔνι τοὔλαιον· ἀλλ’ οὐκ ἴστε, οἵα φρίκη περὶ τὸν ὄρθρον γέγονε
τήμερον; κεκρυστάλλωται’. ‘Verbero’, inquit ridens Taurus, 8
‘nonne is curriculo atque oleum petis?’

Sed cum puer foras emptum isset, nihil ipse ista mora offensior: ‘aula’, inquit, ‘oleo indiget et, ut video, intolerandum fervit; cohibeamus manus atque interea, quoniam puer nunc admonuit solere oleum congelascere, consideremus, cur oleum quidem

---

QZXOΠNT

12 indere *O*(indo *o mg.*)*ΠNe* (μ, *at v. hra* 74 *sq.*) inde re *Z* ∗edere (a) *X* ‖ (§ 4) atic’ *Q pr.* attius *X pr.* ‖ 13 festiuissimus is (*ex v. l. ortum*) *T* ‖ argu∗∗tus *X pr.* ‖ scarens *Q* carens *q* ‖ scatens gutum *Z* ‖ (§ 5) *f.* Is (IS *post* NS *om.*) scatens *hra* 75, 206 ‖ gustum *Q* ‖ ortenus *XΠ* or∗enus *x* ‖ 14 protinus prudens μ, *at v. hva* 75 *sq.*; 91 ‖ 16 olle *q* ‖ (§ 6) 17 stomacabundus *T* ‖ concussum sensim sūmū uehȩmentius *X* ‖ 18 ollam *x O m. rec.* ‖ (§ 7) cum] eam *Q* ‖ omnis *O* ‖ summissim] *QZT, quo voc. utitur Suet. Aug.* 74: summussim, ἅπ. λεγόμ., *quod per se non displiceret, O* (= *o mg.*) *ΠN*, *Bentleii codd. prob. IHOnions journ. of philol.* XI 79 ‖ summussi inridemus *X* ‖ 19 id] hic *XΠ* ‖ MN *T* ‖ inquit—κεκρυστάλλωται] 3 *lin. vac. rel. om. X* ‖ 20 ἔνι—κεκρυστάλλωται] .GR. *T* ‖ τοὔλαιον] ς *unus alterve:* TOYΛEON *ZOΠN* ‖ οἵα] *iam praetuli indicante Meinekio philol.* 14, 407: οἷα *vg.* ‖ OIaΦP.EIKH *N* OIΦPEIKH *Z* ‖ φρίκη] ς *part.:* ΦPEIKH *OΠ cf. adn. praec.* ‖ OPOPON *Z* ‖ 21 TEMEPON *Z* ‖ καὶ κεκρυστάλλωται (κεκρυστάλληται *etc. al.*) ς *part. e* ‖ KEKPYCTaΛaωTaI *OΠN* ‖ (§ 8) ridens] *in mg. add. n* ‖ taurus ridens *Z* ‖ Taurus] *sup. lin. add. x* ‖ 22 none *N* ‖ curriculū (*sq.* oleum) *X* ‖ petiss; cum *Z* ‖ 23 Sed] & *T* ‖ foris *T* ‖ nihil enim ipse *T* ‖ 24 olla *O m. rec.* aulam *Q* ollam *q* ‖ et] *post* indiget *om. QZ* ‖ intollerandū *Z* intolerandā *X pr.* intolerāt̃i dū *Q* (˜ ˜. *add. q, i. e.* intolerati dum *pro* intolerandum *Q* intoleranter dum *q*) ‖ 25 feruet *Q* ferunt *N pr.* ‖ choibeamus *Q* ‖ 26 ; Consideremus *X* ‖ . Cur *Q* ‖

9 saepe et facile, set vina rarenter congelascant?' atque aspicit me
10 et iubet, quid sentiam, dicere. Tum ego respondi, coniectare me,
vinum idcirco minus cito congelascere, quod semina quaedam
caldoris in sese haberet essetque natura ignitius, ob eamque rem
dictum esse ab Homero ʽαἴθοπα οἶνονʼ, non, ut alii putarent,
propter colorem.

11 ʽEst quidemʼ, inquit Taurus, ʽita ut dicis; nam ferme con-
12 venit, vinum, ubi potum est, calefacere corpora. Sed non secus
oleum quoque calorificum est neque minorem vim in corporibus
13 calefactandis habet. Ad hoc, si istaec, quae calidiora sunt, difficilius
gelu coguntur, congruens est, ut quae frigidiora sunt facile cogantur.
14 Acetum autem omnium maxime frigorificum est atque id numquam
15 tamen concrescit. Num igitur magis causa oleo coaguli celerioris
in levitate est? faciliora enim ad coeundum videntur, quae levatiora
levioraque suntʼ.

16 Praeterea id quoque ait quaeri dignum, cur fluviorum et
fontium aquae gelu durentur, mare omne incongelabile sit? ʽtametsi
Herodotusʼ, inquit, ʽhistoriae scriptor, contra omnium ferme,
qui haec quaesiverunt, opinionem, scribit, mare Bosporicum, quod

---

QZXOΠNT

27 faciles et *Z* facile stet (; *X* . *Π* : *e*) *XOΠNe cf. Lambecius prodr. p.* 85 *sq.* ‖ Nam uina *X* ‖ congelascvnt *x* ‖ (§ 9) 28 quod *XOΠN* ‖ sentent(c *Q*)iam *QX* ‖ (§ 10) Tunc *T* ‖ me uinum. Idcirco *Z* ‖ 29 congelascere] *Q cf. lin.* 26; 27 (*Macr. l. l.* § 28): conualescere *ZT* coalescere *OΠN* calescere *X* ‖ femina *X pr.* ‖ 30 caloris *Zo Macr.* ‖ hr̄e *Z* ‖ essetque—rem] *in mg. add. x* ‖ ignitius] *om. Z* ignitus *O pr. N pr.* ‖ 31 esse] *om. T* ‖ *Hom. Il.* I 462 *etc.* ‖ ΑΙΤΟΠΑ *Z* ‖ ΑΙΘΟΠΛΟΙΝΟΝ *N* ‖ 32 calorem *Macr. Par.* ‖ colorem ēē quidem. Inquit *T* ‖ (§ 11) 33 Est] Et *Q* ‖ dicisamin ferme *Q* ‖ 34 ibi *QZ* ‖ (§ 12) 35 quoque oleum *XOΠN* ‖ vim] uin (*propter sq.* in) *Q* ‖ in] *om.* σ (*Vat.* 3452; *SGerm.* 643) ‖ 36 calefactandis] = *T* (calefatandis *T teste i*) *Macr.*: calefacandis *Q* caleficandis *Z* calefaciendis *XOΠN, v. l. ap. Macr.* ‖ (§ 13) ista haec *XΠ* ita hec *Z* ita ÷ *Q* ita *T* ‖ ita est, ut quae . . . cogantur *Salmasius* ‖ quā calidi ora *Z* ‖ difficilius—frigidiora sunt] *post* calidiora sunt *om. Z* ‖ 37 cogantur *Π pr.* ‖ (§ 15) 39 Num] Nam *spscr.* ꝰ haec *X* non *Q* ‖ 40 faciuora *T* ‖ enī aū quoeundum (*in mg.* ·/·) *Z* ‖ coedundum *X* ‖ 41 densioraque *Macr.* ‖ (§ 16) 43 aq** *X pr.* ‖ Tam et si *Q* Tamet si *Z* ‖ 44 erodotus *X* ‖ *Herodot. hist.* IV 28 ‖ scripsit *X pr.* ‖ 45 bos poricū *Z* bosphoricum *QXΠN* (*cf. AFleckeisen ann. phil.* 99, 656 *sqq.*; 101, 458; *WSchmitz mus. phil.* 25, 163 (= *Beiträge etc. p.* 136); *CGBrandis*

'Cimmerium' appellatur, earumque partium mare omne, quod 'Scythicum' dicitur, gelu stringi et consistere'.

Dum haec Taurus, interea puer venerat et aula deferbuerat 17
tempusque esse coeperat edendi et tacendi.

IX.

De notis litterarum, quae in C. Caesaris epistulis reperiuntur; deque aliis clandestinis litteris ex vetere historia petitis; et quid σκυτάλη sit Laconica.

Libri sunt epistularum C. Caesaris ad C. Oppium 1
et Balbum Cornelium, qui rebus eius absentis curabant. In 2
his epistulis quibusdam in locis inveniuntur litterae singulariae sine coagmentis syllabarum, quas tu putes positas incondite; nam verba ex his litteris confici nulla possunt. Erat autem conventum 3
inter eos clandestinum de commutando situ litterarum, ut in scripto quidem alia aliae locum et nomen teneret, sed in legendo locus cuique suus et potestas restitueretur; quaenam vero littera pro 4
qua scriberetur, ante is, sicuti dixi, conplacebat, qui hanc scribendi latebram parabant. Est adeo Probi grammatici commentarius 5

QZXOΠNT

de aspir. Lat. p. 7 *sq.*) bosforicū *Macr. P* ‖ quod et Cimmerium (cimeriū *P*) appellat *Macr.* ‖ 46 Cimmerium] ς *ap. G.* (*SGerm.* 643), *Macr., vg.:* cimmirium *XONT* cymmirium *Π* omireū *QZ* ‖ 47 scithicum *Π, Macr. P* scyticū *T* sciticū *QZ* ‖ constringi *Macr.* ‖ (§ 17) 48 ****| puer (puer) *Q* ‖ olla *q O m. rec.* ‖

IX: XVIIII *et in lemm. et in cap. inscr. X* ‖ (*lemm.*) 2 cesṣaris *X* ‖ repperiuntur *QΠ* ‖ aliis] *om. Π* ‖ 3 chaldestinis *QZ* ‖ uetis (*praec.* - is - is *et sq.* - is) *Q* ueti *q* ‖ petiss; quid *Q* petiss; quod *Z* ‖ σκυτάλη] *e cf. lin.* 39: scytale (scitale *XΠ*) ‖ 4 laconia *Q* iaconia *Z* ‖ (§ 1) 5 *prius* C.] *om. QZ* ‖ oppidum *QXOΠ* opidū *Z* oppidium *q* ‖ *descripsit* § 1—5 *CNipperdey inter Caes. fragmenta ed. Caes. a.* 1847 *p.* 766 *ante epistularum reliquias; epp. ad Balbum et Oppium fragmenta ibid. composuit p.* 773 *sqq.* ‖ 6 res *XOΠ* ‖ (§ 2) 7 hiis *Z* ‖ singulare *X pr.* ‖ 8 coagm̄ *X pr.* ‖ esse positas *Π* ‖ positos *ut vid. X pr.* ‖ 9 uerbe ex hiis *Z* ‖ (§ 3) 10 claudestinū *Q* ‖ comutando *Z* ‖ si tulit terrarum in (ut *om.*) *Z* ‖ inscripto *ZX* ‖ 11 tenet *Z* tenerent (aliae *sc.*) *Π* ‖ 12 potestes (*sqq. litt.* res) *Q pr. Z* ‖ (§ 4) .Quę nā *Q pr.* ‖ ; quaenam—qua]. Subderetur. *X* (*cf. adn. lin.* 13) ‖ littera] *om. O* ‖ 13 scriberetur] = *O* (∵ *not. ante* scriberetur *o*) *N:* in (∵ ī *o*) ā (*i. e.* alio) | subderetur *o mg. n mg.* ‖ iis *XON* his *Π* ‖ dixit non tacebat (ť *Q*) *QZ* ‖ (§ 5) 14 Est (∵ *o*) adeo] = *ON:* in ā|est autem *n mg.* ∵ ē autem *o mg.* Est autem adeo *X* ‖ cōmentario *Q pr. Z* ‖

satis curiose factus de occulta litterarum significatione in
epistularum C. Caesaris scriptura.
6 Lacedaemonii autem veteres, cum dissimulare et occultare
litteras publice ad imperatores suos missas volebant, ne, si ab
hostibus eae captae forent, consilia sua noscerentur, epistulas id
7 genus factas mittebant. Surculi duo erant teretes, oblonguli, pari
crassamento eiusdemque longitudinis, derasi atque ornati consimi-
8 liter; unus imperatori in bellum proficiscenti dabatur, alterum
9 domi magistratus cum iure atque cum signo habebant. Quando
usus venerat litterarum secretiorum, circum eum surculum lorum
modicae tenuitatis, longum autem, quantum rei satis erat, con-
plicabant, volumine rotundo et simplici, ita uti orae adiunctae
10 undique et cohaerentes lori, quod plicabatur, coirent. Litteras
deinde in eo loro per transversas iuncturarum oras, versibus a
11 summo ad imum proficiscentibus, inscribebant; id lorum litteris
ita perscriptis revolutum ex surculo imperatori commenti istius
12 conscio mittebant, resolutio autem lori litteras truncas atque
mutilas reddebat membraque earum et apices in partis diversissi-
13 mas spargebat; propterea si id lorum in manus hostium inciderat,

---

QZXOΠN

15 ∗occulta (h) *X* ‖ significationē *Z* ‖ in] *om. XOΠN e vg.* ‖ 16 G. *q* ‖ scriptura] *h*[e]: scriptarum *libri e vg.*; '*aut excidit ad quos vel quemadmodum epistolae scriptae essent aut ipsum* scriptarum *corruptum est*' *Nipp.* ‖ (§ 6) 17 lacedemonū (u∗ = iu *ut vid. Q*) *Zq* ‖ occulta re *Z* occultate *X pr.* ‖ 18 missus *X pr.* ‖ 19 honestib; *Z* ‖ heę *Π* ‖ eae captae] exceptae ς *unus alterve* (*Barb. A - spscr.* ł hee capte -, *Palat. teste* 1*Gebhardo AL* II 18 eae exceptae *id. ad Liv.* XXII 42, 11 ‖ capite *Z* ‖ forent capte *Q* ‖ 20 gene *X pr.* ‖ (§ 7) singuli *ZȮN* ł surculi *o mg.* Si uł surculi (*ubi* Si *pro indicio v. l.* Singuli *in archet. habendum est*) *X* ‖ terentes *O* terretes *Q* terra et es *Z* ‖ et oblonguli *Π* obloculi *QZ* ‖ 21 grassamento *X* ‖ derassi *Z* detasi *Q* ‖ tornati *mg. Gryph.* 1537 *Salmasius* ‖ (§ 8) 22 imperatori∗∗ *X* ‖ in] .hii *Q* híí *Z* ‖ proficiscente *ut vid. X pr.* inproficiscenti *Z* ‖ 23 iure] *cf. h*[ra] 76 *sq.* (*al. HHagen in Bursiani nunt. ann. phil. a.* 1873 *p.* 1416): loro *CGoettling comm. alt. de monum. Plat. Ien.* 1862 *p.* 4 *n.* ∗ cura μ ‖ (§ 9) 24 circa *Π* ‖ loco⁊ *Z* ‖ 26 simplici ita] = *x:* simplicita *X* ‖ Ore *X* [b]Orę *x* ‖ 27 co(∗u *Q* ?)hirent litteras. Deinde *QZ* ‖ (§ 10) 28 oras] = *o:* horas *Q* oris (*sq.* versibus) *OΠN* ‖ 29 inscri|bant *X pr.* ‖ (§ 11) 30 illius *XOΠN* ‖ (§ 12) 32 multilas *Q pr. Z* ‖ aspices (ˈ/ *in mg., quod et ad* multilas *pertinebit·utroque voc. in eadem lin. scripto*) *Z* ‖ inpartis *X* ‖ partes *QZ* ‖ (§ 13) 33 ostium *X* ‖

nihil quicquam coniectari ex eo scripto quibat; sed ubi ille, ad 14
quem erat missum, acceperat, surculo conpari, quem habebat, a
capite ad finem, proinde ut debere fieri sciebat, circumplicabat,
atque ita litterae per eundem ambitum surculi coalescentes rursum
coibant integramque et incorruptam epistulam et facilem legi
praestabant. Hoc genus epistulae Lacedaemonii ʽσκυτάλην’ 15
appellant. Legebamus id quoque in vetere historia rerum 16
Poenicarum, virum indidem quempiam inlustrem - sive ille
Hasdrubal sive quis alius est non retineo -, epistulam scriptam
super rebus arcanis hoc modo abscondisse: pugillaria nova, non- 17
dum etiam cera inlita, accepisse, litteras in lignum incidisse, postea
tabulas, uti solitum est, cera conlevisse easque tabulas, tamquam
non scriptas, cui facturum id promiserat, misisse; eum deinde
ceram derasisse litterasque incolumes ligno incisas legisse.

Est et alia in monumentis rerum Graecarum profunda 18
quaedam et inopinabilis latebra, barbarico astu excogitata. Histiaeus 19
nomine fuit, loco natus in terra Asia non ignobili. Asiam tunc 20
tenebat imperio rex Darius. Is Histiaeus, cum in Persis apud Darium 21
esset, Aristagorae cuipiam res quasdam occultas nuntiare furtivo
scripto volebat. Comminiscitur opertum hoc litterarum admirandum. 22
Servo suo, diu oculos aegros habenti, capillum ex capite omni

---

QZXOΠN

34 quiquam *X pr.* ‖ (§ 14) 35 erat missum] = *o:* trans missum *O* ‖ compara *Π pr.* ‖ a capite] μ*:* capite ‖ 36 ut] *om. Q* ‖ fieret *Q pr.* ‖ 37 ambitum eundem *ΠN pr.* ‖ habitū *X* ‖ surculi] *om. Q* ‖ surculico alescentes *X* surcu licoalescentes *neglegenter corr. x* ‖ (§ 15) 39 σκυτάλην] = *O:* EKYTaΛHN *o mg.* CKYΠaΛHN *Π* CKYTaλEN *Z* ‖ (§ 16) 40 ueterum (*sq.* rerum) *Q* ‖ 41 pecuniarū *Q* pectinirū *Z* ‖ virum indidem] iudidē *Q* ‖ illustre *Q* inlustram *X pr.* ‖ 42 aut rubal *QZ* ‖ 43 creb; *Z* ‖ archanis *QXΠ* ‖ abscondis se pugillari á *Z* ‖ (§ 17) Pubillaria *X pr.* ‖ 44 certa *X pr.* ‖ 45 easque] absq; (*praec.* e) *Z* = a**q; *Q ?* atq; *q* ‖ 46 cuius *X* cuiuis *x* ‖ id p̄dixerat *OΠN* ‖ mississe *X* ‖ misisse eum. Deinde *Z* ‖ *f.* ,eam ‖ de inde *X* ‖ 47 derasse *Z* derarisse *X* derosisse *Q* ‖ incisos *Π* ‖ (§ 18) 49 barbarice *Q* ‖ hastu *Z* ‖ (§ 19) histęus *Π* histieus *X* histeus *x* hisitacus *Q* hisitracus *q* ‖ 50 ignobili asiam *Z* ‖ (§ 20) 51 imperio. Rex *Z* ‖ darus *X pr.* ‖ (§ 21) isitrachus *Q* ⊢isitrachus *q* ‖ Histiaeus] *v. adn. lin.* 49: histęus *XON* isthęus *π* istęus *Π* histacus *Z* ‖ impsis *Z* ‖ 52 aristogorae *Ox* aris togore *X* ‖ ocultas *x* ‖ (§ 22) 53 Comminisciturq. *Π* ‖ haec (*spscr.* ł hoc) *X* ‖

tamquam medendi gratia deradit caputque eius leve in litterarum
23 formas conpungit. His litteris, quae voluerat, perscripsit, hominem
24 postea, quoad capillus adolesceret, domo continuit. Vbi id factum
25 est, ire ad Aristagoran iubet et 'cum ad eum', inquit, 'veneris,
mandasse me dicito, ut caput tuum sicut nuper egomet feci,
26 deradat'. Servus, ut imperatum erat, ad Aristagoran venit man-
27 datumque domini adfert. Atque ille, id non esse frustra ratus,
quod erat mandatum fecit. Ita litterae perlatae sunt.

X.

Quid de versibus Vergilii Favorinus existumarit, quibus in describenda flagrantia montis Aetnae Pindarum poetam secutus est; conlataque ab eo super eadem re utriusque carmina et iudicata.

1 Favorinum philosophum, cum in hospitis sui Antiatem
villam aestu anni concessisset nosque ad eum videndum Roma
venissemus, memini super Pindaro poeta et Vergilio in hunc
2 ferme modum disserere: 'Amici', inquit, 'familiaresque P. Vergilii in
his, quae de ingenio moribusque eius memoriae tradiderunt, dicere
eum solitum ferunt, parere se versus more atque ritu ursino.
3 Namque ut illa bestia fetum ederet ineffigiatum informemque

---

QZXOΠN

55 gr̃ae (*i. e.* gratiae) *X* ‖ 56 cūpungit *Q* conpingit *X pr.* ‖ (§ 23) hiis *Z* ‖ litteras *QZ* ‖ uoluera**scripsit *Z* ‖ ꝑstringit Ꝉ ꝑscripsit (*v. l. in verb. ord. inserta*) *Q* scripsit *Π* ‖ 57 quoad] = *q*: que ad *Q* qᵃead *Z* quod *O* (*GScioppius lect. susp.* IV 6 *ad eundem spectat: 'sic enim ibi - h. sc. l. - Giphanius in v. l. reperit'*) ‖ adulesceret *N* ‖ (§ 24) 58 est,] *om. Z* ‖ adaristagoram *X* ‖ aristagoram *QΠ* ‖ (§ 25) ueteris *Q pr.* ‖ 59 sic̉ *X pr.* ‖ 60 deradat] = *q in litura?*: dederat *Q* ‖ (§ 26) aristagoram *Xq* ‖ (§ 27) 61 ille] *om. Q* ‖ 62 perlectae *coni.* σ ‖

X. *Inde a* § 8 *adhibuit Macr. Sat.* V 17, 7 *sqq.* ‖ (*lemm.*) 2 in-describenda *Z* inde scribenda *QX* ‖ 3 flagant ac non tisa 7 ne *QZ* ‖ *montis (a) *X* ‖ aethnae *Π* ethnę *x* etne *X* ‖ p*darum (ē?) *Q pr.* ‖ 4 iudicata] *altera archet. lectio, h*: indiiudicata (*ex v. l.* iudicata *et* indicata *conflatum*) *QZ*: diiudicata *XOΠN edd.* ‖ (§ 1) 5 F *litt. init. spat. rubricatori vac. rel. om. Z* ‖ Fauorinus philosophus *q* ‖ hospiciis *Z* ‖ hospitisui *X* ‖ 7 su|ꝑindaro *X* sup|pindaro *x* ‖ pindato (ꝉ *in mg. z*) *Z* ‖ 8 fere *XOΠN* ‖ diserere *Q pr.* ‖ (§ 2) P.] *om. Q* p. *spscr. q* ‖ 9 hiis *Z* ‖ 10 solutū *X pr.* ‖ seruersus *X pr.* ‖ ore *Q* ‖ et q̄ritur sinomāq; *Z* ‖ *litt.* u ursino nā *in ras. q* ‖ (§ 3) 11 fętum *X* ‖ informenque *Q pr.* ‖

lambendoque id postea, quod ita edidisset, conformaret et fingeret,
proinde ingenii quoque sui partus recentes rudi esse facie et
inperfecta, sed deinceps tractando colendoque reddere iis se oris
et vultus liniamenta. Hoc virum iudicii subtilissimi ingenue atque 4
vere dixisse, res', inquit, 'indicium facit. Nam quae reliquit per- 5
fecta expolitaque quibusque inposuit census atque dilectus sui
supremam manum, omni poeticae venustatis laude florent; sed 6
quae procrastinata sunt ab eo, ut post recenserentur, et absolvi,
quoniam mors praeverterat, nequiverunt, nequaquam poetarum
elegantissimi nomine atque iudicio digna sunt. Itaque cum morbo 7
obpressus adventare mortem videret, petivit oravitque a suis ami-
cissimis inpense, ut Aeneida, quam nondum satis elimavisset,
adolerent.

'In his autem', inquit, 'quae videntur retractari et corrigi 8
debuisse, is maxime locus est, qui de monte Aetna factus est.
Nam cum Pindari, veteris poetae, carmen, quod de natura atque
flagrantia montis eius compositum est, aemulari vellet, eiusmodi
sententias et verba molitus est, ut Pindaro quoque ipso, qui
nimis opima pinguique esse facundia existimatus est, insolentior

---

QZXOΠN

12 labendoq; *Z* ‖ que] *om. Q* ‖ dedisset *X* ‖ 13 .Proinde *Q* ‖ ingnii *X pr.* ‖ parcus *Q* ‖ recenrudi *X* recensentes rudi *x* ‖ 14 inpfeta *X pr.* ‖ tranctando *X* ‖ redderetis se *QZ* redderet eis sui *q* ‖ 15 uultu *X pr.* ‖ laniamenta *QZ* liniamentum *X* ‖ (§ 4) virum] *e:* uerum (*sq.* uere) *QZXOΠN*ς uerbum ς (*Vat.* 3452) ‖ iuditii *X* iuditiis *Q* ‖ 16 dixisse res] dixisses *Z* dixiss; *Q* dixiss; e *q* ‖ indicium] = ς: inditium *QXΠ* iudicium *ZO* ipsa uerum indicium ς (*Vat.* 3452; *SGerm.* 643) *e* ‖ (§ 5) 17 expolit atque *Q pr. Z* ‖ 18 suprema (*sq.* m) *Π* ‖ poetica e *Z* petice *X pr.* ‖ forent *Z* ‖ (§ 6) 19 pcrastinati *X pr.* ‖ 21 elegamtissimi *X* elegantissime *QZ* ‖ nomine] *om. QZ* ‖ iuditio *QX* ‖ (§ 7) 22 petunt *Z* ‖ suis amicis suis *Π* ‖ 23 eneidā (*sq.* quam) *Q* ‖ statisse limauissēt *Z* ‖ elimasset *XO* ‖ 24 adolerent] = ς, *v. d. misc. obss.* IV 439: adoelerent *Z* abolerent ς*e A(breschius) l. l. p.* 439 *sq.* ‖ (§ 8) 25 hiis *Z* ‖ uide*******tur (de ; *rell. dignoscere nequibam*) *X* ‖ corrige *X pr.* ‖ 26 his *Q pr.* .hiis *Z* ‖ aethna *XΠ* ethna *QZ atque haec et sim. in sqq.* ‖ 28 mortis *Q* ‖ emulare *Q pr.* ‖ uellet & *Π* ‖ 29 pindoro *x* pindora *X* ‖ ipso] = *Macr. l. l.: om. Q* ‖ 30 pinguidq; *Z* ‖ facundiam *X pr.* ‖ insolentior. hoc *Q* insolenti *q* ‖

9 hoc quidem in loco tumidiorque sit. Atque uti vosmetipsos', inquit, 'eius, quod dico, arbitros faciam, carmen Pindari, quod est super monte Aetna, quantulum est mihi memoriae, dicam:

Τᾶς ἐρεύγονται μὲν ἀπλάτου πυρὸς ἁγνόταται
Ἐκ μυχῶν παγαί· ποταμοὶ δ' ἀμέραισιν μὲν προχέοντι ῥόον καπνοῦ
Αἴθων'· ἀλλ' ἐν ὄρφναισιν πέτρας
Φοίνισσα κυλινδομένα φλὸξ ἐς βαθεῖαν φέρει πόντου πλάκα σὺν πατάγῳ.
Κεῖνο δ' Ἁφαίστοιο κρουνοὺς ἑρπετὸν
Δεινοτάτους ἀναπέμπει· τέρας μὲν θαυμάσιον προσιδέσθαι, θαῦμα δὲ καὶ παρεόντων ἀκοῦσαι.

10 Audite nunc, inquit, Vergilii versus, quos inchoasse eum verius dixerim quam fecisse:

Portus ab accessu ventorum inmotus et ingens
Ipse, sed horrificis iuxta tonat Aetna ruinis

QZXOΠN

(§ 9) 31 uti] *om. Π* ‖ uos met ipsos *X* nosmet ip̆os *Z* ‖ 32 faciem *Z* ‖ carman *Q pr.* ‖ quod] h̄ (*i. e.* hoc) *Q* ‖ *Pind. Pyth.* I 21 (40) *sqq.* ‖ 34—42 ΤaCΕΡΕΥ *sqq.* 10½ *lin. vac. X* ‖ 34 ΕΓΕΥΓΟΝΤaΥ *Z* ‖ aΠΔΔΤΟΥΠΙΡΟC *Z* ‖ 35 aaΥΧωΝΠaΤaΙ *Z* ‖ ΠaΓ.aΙ *OΠ* ‖ ·] *om. Π* ‖ δ'] *Pind., Macr.*: ΔΕ *OΠN* ‖ ΔΕΡaΜΕΡaΙCΙΝ *Z* ‖ ἁμέραισι ϛ *unus alterve, Pindari fere omnes, Macr. P* ‖ 36 ΡΟΟΠ *Z* ‖ 37 αἴθων'] *Pindarus:* ΕΘωΝa *ΠNo* ΕΘΟΝa *O* αἴθωνα *et* αἴθωνος *v. l. ap. Pind.* ‖ ΕΘωΝaΛΛΛ *Z* ‖ aΙΘΟΝaΛΕΝ *Macr. P* ‖ ·] *om. Π* ‖ ὄρφναισι ϛ *unus alterve, Pind. fere omnes, Macr. P* ‖ πέτρας] *Ald. ex Pindaro: om. libri Gelliani* (= σ) *et Macr. P* ‖ 38 ΚΙΛΙΝΔΟΜΕΝa *Z* ‖ *post* κυλινδομένα *distinx. ΠO* ‖ ΒaΤΕΙaΝ *Z* ‖ 39 ΠaaΚa *Z* ΛaΚa *O* ‖ 40 κεῖνο δ'] ΚΕΙΝΟa (. *N*) *OΠN* ‖ *post* Ἁφαίςοιο *distinx. OΠ* ‖ ΚΟΥΝΟΥC *Z* ‖ 41 aΕΙΝΟΤaΤΟΥC *OΠ* ‖ ·] *om. Π* ‖ ΜΗΝ *Π pr.* ‖ ΘaΥΜaCΙΟΝ' *O* ΘaΙΜaΙΟΝ. *Π* ΘaΥΜΕCΙΝΟΝ *Z* ‖ προσιδέσθαι] *e cum aliquot Pind. codd. et Macr. P* (*cf. Boeckhius opusc.* V 369, *encycl. phil. p.* 196): ΠΡΟCΕΙΔΕCΘaΙ *N* ΠΡΟΕΙΔΕCΘaΙ *O cf. adn. sq.* ἰδέσθαι *et* πυθέσθαι *v. l. ap. Pind.* ‖ ΠΡΟΕΙΔΕCΘaΥΘaΙΜa *Π* ΠΡΟΕΙΔΕCΟaΙΜa *Z* ‖ 42 aΕ *Z* ‖ παρεόντων] *e cum paucis Pind. codd. et Macr. P et sic aut* παρόντων (ο *ad* παρέντων *spscr.*) ϛ *unus alterve pro v. l.*: ΠaΡΕΝΤωΝ *ZOΠN*ϛ παριόντων *codd. Pind. plerique; recentiorum conatus v. ap. Bergkium* ‖ *post Graeca* 4 *lin. vac. rel. O* ‖ (§ 10) 44 perfecisse *Macr., Cobetus Mnemos. n. s.* 6, 112 *recte fort., cf. tamen FRühl ann. phil.* 117, 320 ‖ *Verg. Aen.* III 570 *sqq.* ‖ 45 ab] & (*sq.* et ingens) *Q* ‖ immotus *N* ‖ ingens. ipse sed *O* ‖ 46 se dorrificis *X* se horrificis *x* ‖ hortificis *Z* ‖ 7 . Naruinis *Z* & nauinis *X pr.* ‖

Interdumque atram prorumpit ad aethera nubem,
Turbine fumantem piceo et candente favilla,
Adtollitque globos flammarum et sidera lambit;
Interdum scopulos avulsaque viscera montis
Erigit eructans liquefactaque saxa sub auras
Cum gemitu glomerat fundoque exaestuat imo.

Iam principio', inquit, 'Pindarus, veritati magis obsecutus, id 11
dixit, quod res erat quodque istic usu veniebat quodque oculis
videbatur, interdius fumare Aetnam, noctu flammigare; Vergilius 12
autem, dum in strepitu sonituque verborum conquirendo laborat,
utrumque tempus, nulla discretione facta, confudit. Atque ille 13
Graecus quidem fontes imitus ignis eructari et fluere amnes fumi
et flammarum fulva et tortuosa volumina in plagas maris ferre,
quasi quosdam igneos angues, luculente dixit; at hic noster, 'atram 14
nubem turbine piceo et favilla fumantem' ῥόον καπνοῦ αἴθωνα
interpretari volens, crasse et inmodice congessit, globos quoque 15
flammarum, quod ille κρουνοὺς dixerat, duriter et ἀκύρως
transtulit. Item quod ait: sidera lambit, vacanter hoc etiam', 16
inquit, 'accumulavit et inaniter'. Neque non id quoque inenarra- 17
bile esse ait et propemodum insensibile, quod 'nubem atram
fumare' dixit 'turbine piceo et favilla candente'. 'Non enim 18

QZXOΠN

47 ab ethera *Z* ‖ 48 pice∗o (r) *X* ‖ cadente *Z* ‖ 49 Adtolletq; *X pr.* Attolliq; *Z* ‖ flannarum *X* ‖ 50 uiscere *Q pr.* ‖ montis. *O* ‖ 51 Erit *Q pr.* ‖ erigit. Eructans *Π* ‖ erutans *X* ‖ lique factaq; *X* ‖ saxa] *om. QZ* ‖ 52 fondoq; *Q* ‖ exaestiuatimo *X* ‖ (§ 11) 53 Iam] fani *QZ* fanit *q* in *Macr.* ‖ 54 reserat *Π* ‖ 55 i(.I *N*)nterdiu *OΠN Macr.* intdii *X* ‖ flamigare *XΠN* ‖ (§ 12) 56 strepitus onituq; *X pr.* ‖ 57 confundit *x libri Macr.* ‖ (§ 13) 58 grecos (*propter* fontes) *Π* ‖ fontem (*praec.* em) *Z* ‖ imitus] *X ex sil., Lipsius elect.* II 3 *cf. g ad G.* II 30, 4 *adn.* (*immerito hic quoque improb. VFKopp l. ibi l.*): imitatus *QZOΠN codd. Macr.* ‖ eruc∗tare (i *ut vid.*) *X* eructare *O pr. Macr. AS* eructuari *Π* eructuare *Macr. P* ‖ amnes] *Ascens.* 1517, *libri Macr.*: omnes (*s.* oms) ‖ 59 flamarum *X* ‖ 60 angues] amnes (= ānes *P*) *codd. Macr.* ‖ (§ 14) ad *Z* ‖ 61 turbineo (*sq.* piceo) *OΠN* picco *Q* ‖ fabilla *O* fabula *Q pr. Z* ‖ ΛΙΘωΝa *X* ‖ 62 concressit *Q* concrescit *Z* ‖ (§ 15) 63 flammarum] ferarum *Macr. P* ‖ flammarum—quoque] *lin.* 65 *post* quoque *om. QZ* ‖ ΚΡΥϹΝΟΥϹ *X* ΚΡΟΥΝΟΙϹ grunus *Π* ‖ (§ 17) 66 insensibilem *Q* inuisibilē *Z* ‖ atram] at͂ra (= aterra *pro* atrã) *X* ‖ 67 scouilla *X* ‖

fumare', inquit, 'solent neque atra esse, quae sunt candentia; nisi si 'candenti' dixit pervulgate et inproprie pro ferventi favilla, non pro ignea et relucenti. Nam 'candens' scilicet
19 a candore dictum, non a calore. Quod 'saxa' autem 'et scopulos eructari et erigi' eosdemque ipsos statim 'liquefieri et gemere atque glomerari sub auras' dixit, hoc', inquit, 'nec a Pindaro scriptum nec umquam fando auditum et omnium, quae monstra dicuntur, monstruosissimum est'.

XI.

Quod Plutarchus in libris symposiacis opinionem Platonis de habitu atque natura stomachi fistulaeque eius, quae τραχεῖα dicitur, adversum Erasistratum medicum tutatus est, auctoritate adhibita antiqui medici Hippocratis.

1 Et Plutarchus et alii quidam docti viri, reprehensum esse ab Erasistrato, nobili medico, Platonem scripsere, quod potum dixit defluere ad pulmonem eoque satis humectato demanare per eum, quia sit rimosior, et confluere inde in vesicam, errorisque istius fuisse Alcaeum ducem, qui in poematis suis scriberet:

Τέγγε πνεύμονα οἴνῳ· τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται,

QZXOΠN

(§ 18) 68 ēent (*propt.* solent) *Z* ‖ 69 candenti] = *Macr.; exspectes* candente ‖ puulgata *QZ* ‖ inproprie. *Π* ‖ feruendi *X pr.* ‖ 70 scilicit *Q* ‖ 71 a] *Macrobius* (*h*): et a (et *bis praec.* , *ter sq. post* scilicet *repetito*) *QZXON* est a *Π* ēe a *g* ‖ (§ 19) 72 lique fieri *X* ‖ 73 aras *X pr.* ‖ a] *spscr. x* ‖ pindoro *X* ‖ 74 nec umquam] quam *X* ‖ fundo *X* ‖ 75 monstruosimum *X pr.* ‖

XI. *Adhibet Macr. Sat.* VII 15 ‖ (*lemm.*) 2 simposiacis *XΠ* simphosiacis *Z* ‖ de] sed *X* ‖ 3 stomachi] est**¦machi *X* est **¦stomachi *x* ‖ τραχεῖα] *ϛe:* trachia *QZOΠN* = *Macr. P* § 2 (§ 5 ΤΡaΧΕΙa, § 7 ΤΡaΧΕΙaΝ *idem*) &rachia *X* ‖ adue*sa *ut vid. X pr.* ‖ 4 erasis tratum *X pr.* ‖ 5 hypocratis *QZ* *ippocratis (i ?) *X* ‖ (§ 1) 6 E *litt. init. om. Z* V *inseruit z* ‖ *Plut. sympos. quaest.* VII 1 ‖ reprensum *ZOΠ* ‖ *Plat. Tim. c.* 44 *p.* 91 *A St.* ‖ 7 potum] = *o* (= po *o mg.*) *π:* plotum *QZOΠNφ* plopotum *utraque lectione permixta X;* plotum *ortum esse videtur ex praec.* Platonem, *possis tamen etiam de* Plato potum *cogitare* ‖ 8 ad] & *Q* ‖ umectato *ON* iniectato *Q* ‖ dimanare *ZOΠN* ‖ 9 primosior *QZ* remosior *X pr.* ‖ in vesicam] siueca. *Q* (si *syll. ut vid. in archet. om., tum non suo l. inserta*) siue ca *Z* ‖ .Errorisq. *X* ‖ duce (*i. e.* ducere *pro* ducē) *Q* dice *q* ‖ *Alcaei scol. fr.* 39 *v.* 1 *p.* 163 *Bgk PLG*[4], *ubi v. accuratam vett. testium enumerationem* ‖ 11 ΤΕΝΓΕ *libri* ‖ ΙΙΝΕΙΜΟΝa *Π* Π***(*s.* **** = * *s.* ** ΟΝ)ΝΕΥΜΟΝΛ *X*

ipsum autem *Erasistratum* dicere, duas esse quasi canaliculas 2
quasdam vel fistulas easque ab oris faucibus proficisci deorsum,
per earumque alteram deduci delabique in stomachum esculenta
omnia et posculenta ex eoque ferri in ventriculum, quae Graece
appellatur 'ἡ κάτω κοιλία', atque ibi subigi digerique, ac deinde
aridiora ex his recrementa in alvum convenire, quod Graece
'κόλον' dicitur, humidiora per renes in vesicam. Per alteram 3
autem fistulam, quae Graece nominatur 'τραχεῖα ἀρτηρία', spiritum
a summo ore in pulmonem atque inde rursum in os et in nares
commeare, perque eandem viam vocis quoque fieri meatum ac, ne 4
potus cibusve aridior, quem oporteret in stomachum ire, procideret
ex ore labereturque in eam fistulam, per quam spiritus reciprocatur,
eaque offensione intercluderetur animae via, inpositam esse arte
quadam et ope naturae inde apud duo ista foramina quae dicitur
'ἐπιγλωττίς', quasi claustra quaedam mobilia, coniventia vicissim
et resurgentia, eamque 'ἐπιγλωττίδα' inter edendum bibendumque 5

QZXOΠN

πνεύμονας *Plut. l. l.* 1, 1 πλεύμονας *Athen.* X *p.* 430[b] ‖ Οἴνῳ πνεύμονα τέγγε *Macr. l. l.* § 13 *Ath.* I *p.* 22[e] *al.* ‖ CaP *Z* ‖ ΠΕΡΙΤΕΜΕΤaΙ *Z* ‖ (§ 2) 12 erasis tratum *X* ‖ canaliuillas *X* ‖ 13 quasdāș *X* ‖ fitulas *Q* ‖ 14 stomacū *QZ* ‖ ęsculenta *Π* ‖ 15 posculenta] *Z cf. adn.* IV 1, 17: poculenta *XO*(= *o mg.*)*Π Macr. P* potulenta *QNσ* ‖ q; *Z pr.* qui *OΠNq Macr. P* ‖ 16 apellatur *X* appellantur *QZ* ‖ ΚΟΙaΙa *Z* ‖ degeriq; *ZON* ‖ 17 hiis *Z* ‖ recreamenta *ZO*(= *o mg.*)*ΠNq* recreatmenta *Q* ‖ alvum] *x:* alium *ut vid. X* alliū *Z* ‖ 18 κόλον] = σ: ΚΟaΝ *Q* ‖ κόλον—Graece] *post* grece (*sic*) *om. Z* ‖ . Umidiora *O* ‖ per(*s.* p)ennes *XOΠN* phennes *π* ‖ (§ 3) 19 τραχεῖα] *ςe:* trachia *QZXOΠn* thrachia *N* ‖ aΡΤΕΡΙa *XΠ* GR. *ut assolet Q* ‖ 20 rursum] = *Macr. P:* sursum *Q* (*h[e]*) ‖ nares] = *Macr. P:* naris *XOΠN* ‖ 21 fi *Z* ‖ (§ 4) 22 cibusve] = *Macr. P:* cibusq; *OΠN* cybusqu*e (a) *X* ‖ quem] = *Macr. P:* que *X pr.* = q; *Π* que *x* ‖ oportere *Q pr. Z* ‖ stomacū *Z* ‖ procideret] = *Macr. P:* procederet *QZ* ‖ 23 ex] in *Q* ‖ 24 ex eaque *Macr.* ‖ interclauderetur *X* ‖ uiā *Z* ‖ interpositam (*propter* intercluderetur *cf. i*) *Π* ‖ 25 ope] = *Macr.:* opere *Q* ς (*Guelf.*), *h[e]* ‖ inde—resurgentia] *non omnino sana esse videntur:* ἐπιγλωττίδα quasi claustrum mutuum utriusque fistulae, quae sibi sunt cohaerentes, *Macr.* ‖ ista duo *OΠ* ‖ 26 ἐπιγλωττίς] = *π:* ΕΠΙΓaωΤΤΙC *XΠ* ΕΠΙΤaCΟΤΤΙC. *Z* ‖ conuentia *Q* ‖ (§ 5) 27 ΕΠΙΓΛωΤΤΕΙΔa *N* ΕΠΙΓΛωΤΤΗΙΔa *Π* ΕΠΙΓaωΓΤΕΙΔa *O* ΕΠΙτaωττΕΙaa. *Z* ΕΠΙ*ΓaΤΤΗΙΔa *X* ‖ int dendum *X pr.* ‖ atque bibendum *Π* ‖

operire atque protegere 'τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν', ne quid ex esca potuve incideret in illud quasi aestuantis animae iter; ac propterea nihil humoris influere in pulmonem ore ipso arteriae communito.

6 Haec Erasistratus medicus adversum Platonem. Sed Plutarchus in libro symposiacorum auctorem Platonis sententiae Hippocraten dicit fuisse idemque esse opinatos et Philistiona Locrum et Dioxippum Hippocraticum, veteres medicos et nobiles, atque illam, de qua Erasistratus dixerat, 'ἐπιγλωττίδα' non idcirco eo in loco constitutam, ne quid ex potu influeret in arteriam: nam pulmoni quoque fovendo rigandoque utiles necessariosque humores videri, set adpositam quasi moderatricem quandam et arbitram prohibendi admittendive, quod ex salutis usu foret, uti edulia quidem omnia defenderet ab arteria

---

QZXOΠN

28 TEN *Π* ΓEN *X* ‖ τραχεῖαν] *ϛe:* TPAXIAN *ZOΠN* ‖ TPAXIANA PHPIAN *X* ‖ exes capotiuę *X pr.* ‖ ęsca *Π* ‖ 29 inciderat *QZ* ‖ inter *Z* ‖ 30 nichilū oris *Z* ‖ umoris *ON* ‖ 31 ad uersū *Z* aduersus *Π* ‖ (§ 6) *Plutarchus l. l.* 3, 11 ‖ 32 libro] septimo *coll.* III 6, 1 *RVolkmann obss. misc. Iavor.* 1872 *p.* 5 (*Symposiaca praeterea affert G.* III 5, 1, *ne titulo quidem adscripto, et* IV 11, 13 'in symposiacis'; *de* 'libro' *cf. h^va p.* 45 *add. G.* XVI 19 *lemm., ERohde nuntii d. Gott.* 1882, 49, 1542 *sqq.*) ‖ simposiachorum *Π* sim(n *Q*)phosiacoꝝ *QZ* simphosiachorum *X* ‖ 33 Hippocraten] *Hippocrates nunc non nominatur ap. Plut. l. l. in editionibus praeter Duebnerianam, ubi ad nomina alibi tradita* Φιλιστίωνά τε τὸν Λοκρὸν . . . καὶ Διώξιππον τὸν Ἱπποκράτειον *ante Dioxippi mentionem mera coni., ut vid., additum est* καὶ Ἱπποκράτην. *Volkmannus l. l. p.* 4 *sq. censet quaest. illas convivales non integras ad nos pervenisse; equidem h. certe l. post* Ἱπποκράτειον *vocc.* καὶ αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην *aut sim. excidisse censuerim:* hipocraten *QXΠ* hipocratem *Z* ‖ 34 philistona *Q pr.* philistiana *O pr.* philistriona *Z* philastiona *X* ‖ locum *Q pr.* lo**(*s.* *** *sq.* 3—4 *litt. spat. vac.*)chrum *X* ‖ dio xipum *X* diosippum *Π* diosyppū *Q* ‖ hippo craticum *X* hipocraticū *Z* ypocraticū *Q* ‖ 35 erastratus *Z* ‖ dixerit *XOΠN* ‖ 36 EΠΙΓAΩTTIΔA. *Z* EΠΙΓAΛΩTTIΔA *X* EΠΙΓA-ΛOTTIΔA *Π* ‖ GR. et nobiles (*ex lin. praec. iterat.*) non *Q* ‖ in eo *XOΠN* ‖ loco] libro *XOΠN* ‖ constituā *Z* ‖ 37 in arteriam: nam] materiam iā *QZ* ‖ pulmom *Q pr.* ‖ movendo *Trillerus ap. Falsterum am. phil.* 3, 328 ‖ 38 utiles] *om. XOΠN* utile *Z* ‖ que] *om. N* ‖ umores *ΠN* ‖ uideris & *QZ* ‖ 39 et] *om. XOΠN* ‖ arbitram. *O* ‖ admittendive] *Ascens. a.* 1536 (*VAcidalius ad Vell.* II 64 *p.* 985 *sq. Ruhnk.*): admiscendiue ‖ 40 salu*tis (s) *X* ‖ , uti] in *Z* ‖ edilia *XON* ędulia *Π* ‖

depelleretque in stomachum, potum autem partiretur inter stomachum et pulmonem et quod ex eo admitti in pulmonem per arteriam deberet, non rapidum id neque universum, sed quadam quasi obiice sustentatum ac repressum sensim paulatimque tramitteret atque omne reliquum in alteram stomachi fistulam derivaret.

XII.

De materiis infamibus, quas Graeci ἀδόξους appellant, a Favorino exercendi gratia disputatis.

Infames materias, sive quis mavult dicere ʻinopinabilesʼ, quas 1
Graeci ʻἀδόξους ὑποθέσειςʼ appellant, et veteres adorti sunt, non
sophistae solum, sed philosophi quoque, et noster Favorinus
oppido quam libens in eas materias se deiciebat, vel ingenio expergificando ratus idoneas vel exercendis argutiis vel edomandis usu
difficultatibus, sicuti, cum Thersitae laudes quaesivit et cum febrim 2
quartis diebus recurrentem laudavit, lepida sane multa et non facilia inventu in utramque causam dixit eaque scripta in libris reliquit.

Sed in febris laudibus testem etiam Platonem produxit, 3

QZXOΠNT

41 sthomachum *X* stomacū *Q* ‖ potum—stomachum] *post* stomachum *om. QZ* ‖ patiretur *X pr.* ‖ stomacū *Q* ‖ 42 et in (*ex sq. praecept.*) pulmonem *Q* ‖ 44 acre pressum *X* ‖ sensin *X pr.* ‖ 45 trasmitteret *X* ‖ omne] μ (*cf. h^ra 77 sq.*): omnem *QXOΠN* om in *Z* ‖ relicū *O* relictum *X* ‖ in] *om. Z* ‖

XII. *Exstat in T* (*post cap. huius libri* 18) *usque ad voc.* valiturum *lin.* 15 ‖ (*lemm.*) 2 matheriis *Z* materíí *Q* ‖ ἀδόξους] *spat. vac. rel. om. X* aaoȝorc *Z* ἀδόξους καὶ ἀτόπους ς *part.* ‖ & exercendi *QZ* ‖ 3 dis(*om.* putatis) *X* ‖ (§ 1) 4 inopimabiles *X* ‖ 5 *greci (a *ut vid.*) *X* ‖ ἀδόξους καὶ ἀτόπους ς *part.* (*SGerm.* 643 *al.*) ‖ aaoȝorcrпooeçeic *Z* aλλωȝoiccino T ccce(ecce *x*)ic *X* ‖ IΠOΘECEIC *Π* ‖ 6 sophystę *T* ‖ & *T* ‖ quoque] *om. T* ‖ *Favorin. diss. sophist. fr.* 65 *p.* 128 *sq.* (*cf.* 83 *sq.*) *Marres* ‖ 7 se deiiciebat μ: deiciebat *T* deicebat *O* deicebat *QZΠNφ* dicebat *X e vg.* descendebat *ECAOtho* ‖ (§ 2) 9 *prius* cum] tum *O* ‖ thresite *Q* thessitę *T* ‖ laude *X et x* laudę *iterum mutatum x* ‖ febrē *T* ‖ 10 recurentē *Z* ‖ laudauit recurrentē *T* ‖ . Lepida *Π* ‖ et] *om. T* ‖ 11 utraq. *T* ‖ (§ 3) 13 etiam testem *Π* ‖ Platonem] *om. Q* ‖ *de febri quartana uno loquitur l. Plato Tim. c.* XL *p.* 86 A, *quem a G. significatum esse eo libentius credas, quod cap. quoque praec. locus ex eodem dialogo a Plutarcho desumptus tractatur; argumentum*

quem scripsisse ait, qui quartanam passus convaluerit viresque integras recuperaverit, fidelius constantiusque postea valiturum. Atque inibi in isdem laudibus non hercle hac sententiola invenuste
4 lusit: 'versus', inquit, 'est longo hominum aevo probatus:

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ.

Eo versu significatur, non omni die bene esse posse, sed isto
5 bene atque alio male. Quod cum ita sit', inquit, 'ut in rebus humanis bene aut male vice alterna sit, haec biduo medio intervallata febris quanto est fortunatior, in qua est μία μητρυιά, δύο μητέρες?'

XIII.

'Quin' particula quot qualesque varietates significationis habeat et quam saepe in veterum scriptis obscura sit.

1 Quin' particula, quam grammatici 'coniunctionem' appellant,
2 variis modis sententiisque conectere orationem videtur. Aliter enim dici putatur, cum quasi increpantes vel interrogantes vel exhortantes dicimus 'quin venis?' 'quin legis?' 'quin fugis?', aliter, cum ita confirmamus 'non dubium est, quin M. Tullius

---

QZXOΠNT

tamen eius non satis convenit cum iis, quae G. teste inde protulisse dicitur Favorinus ‖ 14 quem] que *Z* ‖ quicartanā *X* ‖ 15 que] *om. X* ‖ postea] *om. N* ‖ 16 in] *e: om.* ‖ hisdem *Z* ‖ n̄*herchac (e) *Q* ‖ sentenciola *Q* sentenciala (*deleturus fort.* la *litt.*) *q* sentiola *Z* ‖ inuenustæ *Z* ‖ 17 luxit *Q* ‖ (§ 4) *Post* lusit 1½ *lin. spat. Graecis vac. rel., tum a lin.* Versus—probatus *atque in ead. lin. continua* eo uersu *etc. X* ‖ *Hes. opp. et dier. v.* 825, *qui et in proverbiorum Graecorum collectiones* (*v. Paroemiogr. Gr. ed. Gott.* I 208; II 99, *ubi perperam Publilii Syri, qui ferebatur, versus* - 185 *Both.* - *mentio addita est,*) *receptus est, id quod merito ad h. l. adnotandum esse censuit HIacobi* ‖ 18 aΜΟΓΕ *N* ‖ aΛΛΟΘΕ(Η *x*)Λ|ΛΕΤΡΥΙΠ *Π* ‖ aΜΟΤΗΜΗΙpeo. Versu (*med. om.*) *Z* ‖ μητρυίη] ς *unus alterve:* ΜΗΤΡΥΙΝ *ON* ‖ aΛΛΟΤΗΜΗΤΡΙ *Π* aΜΟΓΕΜΗΤΗΡΙ. *N* ‖ 19 Eo versu] V̓sus (Eo *sc. duce archet., ut ex Z patet, ad Graeca pertinere censens*) *Q* ‖ isto] = *Π* ‖ 20 alia *Π* ‖ (§ 5) 21 h̓ (*i. e.* hoc *scil.* biduo medio) *X* ‖ 22 ΜΙΛΜΗ|ΤΡΙΙa ΔΙωΜ̄ΗΤΕΡΕ̄C *X* ‖ ΜΗΤΡΙΤaΔΙω *Π* ‖ aΥΟΜΗΤΗΡΕC. *Z* ‖

XIII. (*lemm.*) 2 quod *Q pr. ZX* ‖ (§ 1) 4 Quin H (*i. e.* enim) *Z* ‖ (§ 2) 6 quasi cum *Π* sic (c *x*) umquā (*vitiosa metathesi*) *X* ‖ vel interrogantes] = *x*: *om. X* ‖ eint̃rogãtes *Z* ‖ 7 ex ortantes *X pr.* ‖ quin infugis *Q* ‖

omnium sit eloquentissimus', aliter autem, cum sic componimus,
quod quasi priori videtur contrarium, 'non idcirco causas Isocrates
non defendit, quin id utile esse et honestum existumarit'; a quo 3
illa significatio non abhorret, quae est in tertia origine M.
Catonis: haut eos, inquit, eo postremum scribo, quin
populi et boni et strenui sient. In secunda quoque 4
origine M. Cato non longe secus hac particula usus est: neque
satis, inquit, habuit, quod eum in occulto vitiaverat,
quin eius famam prostitueret.

Praeterea animadvertimus Quadrigarium in octavo anna- 5
lium particula ista usum esse obscurissime. Verba ipsius posui-
mus: Romam venit; vix superat, quin triumphus decer-
natur. Item in sexto annali eiusdem verba haec sunt: Paene 6
factum est, quin castra relinquerent atque cederent
hosti. Non me autem praeterit, dicere aliquem posse de summo 7
pectore, nil esse in his verbis negotii: nam 'quin' utrubique 8
positum pro 'ut' planissimumque esse, si ita dicas 'Romam venit;
vix superat, ut triumphus decernatur'; item alio in loco: 'paene
factum est, ut castra relinquerent atque cederent hosti'. Sed 9

QZXOΠN

9 cum] con (*cf. proxime sqq.*) *X* ‖ sit *Q pr.* ‖ 10 non] nisi *Z* ‖ causa si socrates *Z* causā si socrates (*ex dupl. lect.* causā *et* causas *ortum*) *Q* ‖ ipsocrates *X* ipse socrates *x* Socrates *Ps. Petronius gloss.* 41 *ed. Reifferscheid mus. phil.* 16, 11 (*cf. Reifferscheidium ibid. p.* 3) ‖ 11 id utile] = *X:* ductile *x* ‖ ⁊istūarit *Z* existimarit *Π* ‖ existimarit a *Qx* ex his tu marite *X* ‖ (§ 3) *Cat. orig.* III *fr.* 8 *p.* 16 *Iord. fr.* 73 *p.* 72, *p.* 54 *ed. min. HP.* ‖ 13 aut *QZ* ‖ eos**eo *Peterus in ed. min. cf. p.* CXXXVIIII *ed. mai.* ‖ quin* *X* ‖ 14 &**strenui (e) *X* ‖ fient *QZ* sint *Π* ‖ (§ 4) In] *om. Z* ‖ secundo *Π* ‖ secunda|q; origine *Q* ‖ 15 origene *X pr.* origiñ (*i. e.* num) *Π* ‖ catonis *Π* ‖ ac *Z* ‖ *Cat. orig.* II *fr.* 3 *p.* 10 *Iord. fr.* 36 *p.* 61, *p.* 48 *ed. min. HP.* ‖ 16 eā (*s.* eam) *xx* (*Iord. Pet.*) *f. recte* ‖ oculto *Z* ‖ uiciauerant *Q* ‖ 17 prostituerat *Z* ‖ (§ 5) 18 animaduerteret *Q pr.* enim aduertimus *ZX* ‖ 19 obscurissime(æ *Q*) uerba *Zq* ‖ *Q. Claudii Quadr. ann.* VIII *fr.* 70 *p.* 230, *p.* 148 *ed. min. HP.* ‖ 20 supererat *Q teste i* ‖ trihumphus *Z* ‖ (§ 6) 21 item item *Z* ‖ annalii *Z* annaliū *q* ‖ haec uerba *O pr.* ‖ sunt haec *Π* ‖ *Q. Claudii Quadr. ann.* IV *fr.* 58 *p.* 225, *p.* 145 *ed. min. HP.* ‖ 22 reliquerent *Z* ‖ 23 hosti] *om. Q* ‖ (§ 7) 24 nichil *Q ex sil.* ‖ esse] = ee̅ *x:* inee̅ *Z* ē *X* ‖ hiis *Z* ‖ (§ 8) quin] *om. Z* ‖ 25 discas *Q* ‖ 26 utrium|phus *X pr.* ‖ 27 est] *om. Q* ‖ reliq̃rent *Z* linquerent *X* derelinquerent *Π* ‖ hostis educantur *Z* hostis. caducantur *Q* ‖

utantur sane, qui tam expediti sunt, perfugiis commutationum in
verbis, quae non intelleguntur, utantur tamen, ubi id facere
poterunt, verecundius.
10 Hanc vero particulam, de qua dicimus, nisi si quis didicerit com-
positam copulatamque esse neque vim tantum coniungendi habere,
sed certa quadam significatione factam, numquam profecto rationes
11 ac varietates istius comprehensurus est. Quod quia longioris
dissertationis est, poterit, cui otium est, reperire hoc in P. Nigidii
commentariis, quos grammaticos inscripsit.

XIV.

Sententiae ex Publili mimis selectae lepidiores.

1 Publilius mimos scriptitavit dignusque habitus est, qui subpar
2 Laberio iudicaretur. C. autem Caesarem ita Laberii maledi-
centia et adrogantia offendebat, ut acceptiores et probatiores sibi
esse Publili quam Laberii mimos praedicaret.
3 Huius Publili sententiae feruntur pleraeque lepidae et ad
4 communem sermonum usum commendatissimae, ex quibus sunt

QZXOΠNT

(§ 9) 28 ut|antur *ut vid.* *X* ut|tantur *x* ‖ sane qui tam expediti educantur sane qui tam expediti sunt *Z* ‖ perfugiis] *e:* perfugii (= *o mg.*) ‖ 30 uerecondi' hanc *Q* uerecundius hanc uerecundius hanc *Z* ‖ (§ 10) 31 vero] *om. Q* ‖ ni *O* ‖ si] *om. ZXOΠN* ‖ 33 significationē (*sq.* factam) *X* ‖ 34 ac∗ari aetates *X pr.* uarietatesq. *Π* ‖ uitates *Q* ‖ cōp̄hensuros *Q* ‖ (§ 11) quin a *Z* ‖ 35 disserationis *Q* ‖ in] .m. *QZ pr.* ‖ *P. Nigidii Figuli comm. gramm. lib. inc. fr. p.* 267 *Rutgers. VL* III 16 (*cf. ORibbeck Beiträge z. Lehre v. d. lat. Partikeln p.* 20) ‖ 36 gām̄aticos *Q* gr̃aticos (*foret* gratiaticos) *X pr.* ‖ scripsit *X* ‖

XIV. *Exstat in T; inde a* § 3 *descripsit fere Macrob. Sat.* II 7, 10 *sq.; ex hoc, non ex G.* (*v. adn. v.* 11 *et* 21), *hausit Io. Sarisber. Polycrat.* VIII 14: *et G. et Sarisb. usus est WBurley f.* XXXVI^r^ *cf. praef.* ‖ (*lemm.*) 2 sentent(c *Q*)ia *Q pr. Z* ‖ Publili] *ON cf. EWoelfflin philol.* 22, 439 *sqq., ed. Publil. Syri sent.* (*Lips.* 1869) *p.* 3: publilii *QZΠ* publi *X* publii *x* ‖ nimis *QZ* ‖ selecte *ZX pr. q* se lecte *Q pr.* ‖ (§ 1) 3 Publilius] *Z:* Publius *QXOΠNT* ‖ minos *X pr.* .m. mos *Z* ‖ que] *om. QZ* ‖ (§ 2) 4 cesaris (*sq.* Laberii) *QZ* ‖ .italaberii *Q* ‖ 5 et probatiores] *post* acceptiores *om. QZ* ‖ si∗bi (i) *X* ‖ 6 Publili]: *cf. v. l. lin.* 2 *et* 3: publii *libri* ‖ laborii *X pr.* ‖ mimos] = *z in litura, x:* minos *X* ‖ (§ 3) 7 Publili] *cf. lin.* 6: publii *libri, Macr. PB* ‖ feruntur. *Q* ‖ lapide *Q* ‖ 8 sermonē (*inter duos accus.*) *Z* ‖ adcommodatissimae *Macr.* commodatissimae *e* ‖

istae singulis versibus circumscriptae, quas libitum hercle est adscribere:

Malum ést consilium, quód mutari nón potest.
Benefícium dando accépit, qui dignó dedit.
Ferás, non culpes, quód vitari nón potest.
Cui plús licet quam pár est, plus vult quám licet.
Comés facundus in via pro véhiculo est.
Frugálitas miséria est rumorís boni.
Herédis fletus súb persona risus est.
Furór fit laesa saépius patiéntia.
'Inprobe Neptúnum accusat, qui iterum naufragiúm facit.
'Ita amicum habeas pósse ut facile fieri hunc inimicúm putes.

QZXOΠNT

(§ 4) 9 circum quod mutari (*ex v.* 11) scripte *Q* circumspecte *Z* ‖ herchle *Q pr.* hercele *X pr.* ‖ est hercle *Π pr. T* ‖ 11—26 *De reliqua horum Publilii versuum condicione critica cf. WMeyeri ad singulos versus adnot. in Publil. Syr. sent. ed. Lips.* 1880, *unde notabiliora quaedam excerpsi siglis Meyeri servatis* ‖ 11 *P. Syri sent. v.* 362 *Woelffl.* = *ORibbeck CRF²; M.* 54 *Meyer; exscripsit W. Burley; om. Macr.* (*Io. Sarisb.*) ‖ consilium est *Π Syri* ψ ‖ 12 *Syri v.* 55 (*B* 12) ‖ benefitium *Z* ‖ accipit *v. l. ap. Syr.* ‖ quodigno *O pr.* ‖ 13 *Syri v.* 176 (*F* 11) ‖ *alterutrum* non *om. Macr. P pr.* ‖ culpas (*post* feras) *QZ* culpæs *T* ‖ vitari] = *Syri C:* mutari *Macr., Syri T, WBurley* ‖ 14 *Syri v.* 106 (*C* 46), *apud unum Gellium et apud fontes ab eo pendentes servatus* ‖ parē (*pro* par ē) *Z* ‖ plusquā uult quam *QZ* ‖ 15 *Syri v.* 104 (*C* 17) ‖ pro uehiculo est in uia *Syri MT* ‖ 16 *Syri v.* 193 (*F* 28) ‖ Fragilitas rumoris boni miseria est *Syri F* ‖ miseria] *x, Macr., codd. Syri;* inserta *libri fere omnes* (= *excerpt. Gell. ap. IScaligerum ad Manil. p.* 454 *ed.* 1600; *X pr.?*)*; erat cum de* in secta *cogitarem, sed nunc* INSERTA *ex* MISERIA *ortum esse censeo; al. composuit OFriedrich ed. Syr.* (*Berol.* 1880) *p.* 44 ‖ 17 *Syri v.* 221 (*H* 19) ‖ Haeredis *X* ‖ sub persona fletus *et* fictus sub persona *vv. ll. ap. Syr.* ‖ flectus *X pr.* ‖ suppersona *Π* ‖ subpsonari sus *X pr.* ‖ risus] risac' *Q* risae' *Z* ‖ 18 *Syri v.* 178 (*F* 13) ‖ sit *v. l. ap. Syr.* ‖ furore fit atrocior *Syri T* ‖ laesa] *o* (lesa *x*) = *Syr.* (*cum. v. l.* lesa *et* laera): inlaesa *O pr. N* inlesa *QXΠ* illesa *T* in lesa *Z* ‖ piatent(c *Q*)ia *QZ* ‖ 19 *Syri v.* 264 (*I* 63) ‖ na*u fragium (t) *X* ‖ 20 facit] *om. Macr. B pr.* fecit *X* ‖ 21 *Versus tres sequentes postremis duobus postponit Macr.* (*Io. Sarisb.*) ‖ *Syri v.* 245 (*I* 16) ‖ item amicum has *QZ* ‖ facile] *Syrus; ad G. ex cod. Syr. Frisingensi* (= *Meyeri F, Mon. lat.* 6292) *a MVelsero adhibito primus attulit Oiselius, cf. v. d. ann. Heidelb.* 1823 *p.* 639 *a* λ *laudatus: om. libri*

Veterém ferendo iniúriam invités novam.
Numquám periclum sine periclo víncitur.
Nimium áltercando véritas amittitur.
Pars bénefici est, quod pétitur si bellé neges.

XV.

Quod Carneades Academicus elleboro stomachum purgavit scripturus adversus Zenonis Stoici decreta; deque natura medellaque ellebori candidi et nigri.

1 Carneades Academicus, scripturus adversum Stoici Zenonis libros, superiora corporis elleboro candido purgavit, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia usque animi redundaret
2 et instantiam vigoremque mentis labefaceret: tanta cura tantoque apparatu sui vir ingenio praestanti ad refellenda, quae scripserat
3 Zeno, aggressus; idque cum in historia Graeca legissem, quod 'elleboro candido' scriptum erat, quid esset, quaesivi.

QZXOΠNT

Gell. et Macr. ‖ fieri] *om. Syri Basil. m. pr.* ‖ hunc] *om. Syri S* ‖ putes hunc inimicum *Syri F* hunc non inimicum putes *etc. al. ibid.* ‖ inimicum] = *x sup. lin.*: amicum *X* ‖ 23 *Syri v.* 645 (*V* 16) ‖ invites] = *Syr. F*: inuitas *q cum aliquot Syri codd.* inuitat *Syri O* ‖ 24 *Syri v.* 383 (*N* 7) ‖ periclum] (*Π ex sil. ?*) ϰ *Macr. PB pr.*: periculum *rell.* (*omnes ?*), *Macr. B m. alt., codd. Syri* ‖ periclo] ϰ *Macr. PB pr.*: periculo *omnes, Macr. B m. alt., codd. Syri* ‖ 25 *Syri v.* 416 (*N* 40) ‖ altcando *q* alt cando *Q* aduersando *Syri O* ‖ admittit *QZ* uertitur *Syri Fψ* ‖ 26 *Syri v.* 469 (*P* 20) ‖ benefici] *Bentleius:* beneficii *libri, Macr. PB, Syri Fσ* beneficii *ANauck mél. Gr. R.* III 204, 4 ‖ si] *om. Z* ‖ belle] *X pr. in ras. ?* ς *e* uelle *QZOΠNTφς* cito *x Macr. PB* bene *Syri σ* ‖

XV. (*lemm.*) 2 carne ides *Z* ‖ achademicus *QΠ* achandemicus *X* ‖ eleoboro *Z* ‖ stomacū *Q* sthomachum *X* ‖ 3 decredeq; *QZ* ‖ medelaque *QZΠNx* ‖ ellobori *Z pr.* ‖ (§ 1) 5 achademicus *XΠ* ‖ aduersus *Q* ‖ zenomis *X pr.* ‖ 6 libras *q* libra *QZ* ‖ candido] *om. Q* albo *Π* ‖ nequid *Z* ‖ 7 humoribus in stomacho *Π* ‖ stomaco *Q* ‖ umoribus *ON* ‖ domiciliatisq; *X* ‖ 8 instantiam] = σ (instanciam φ): constantiam *WBurley vita philos. et poet. c.* LI *f.* XXI[v] *ed. Argent. a.* 1516 ‖ (§ 2) 9 apparatus ui *OΠN* ‖ ****ad (teno *cf. sq. v. l. eius cod.*) *X* ‖ refellendi *Q* ‖ refellendiq; *Z* ‖ 10 teno *X* zelo *x* ‖ aggressus est μ ‖ (§ 3) id eum *XOΠN* ‖ in] *om. X* ‖ legessem *X pr.* legiss; *QZ* ‖ 11 quesiuit *q* ‖

Tum comperi, duas species ellebori esse discerniculo coloris 4
insignes, candidi et nigri; eos autem colores non in semine elle-
bori neque in virgultis, sed in radice dinosci; candido stomachum
et ventrem superiorem vomitionibus purgari, nigro alvum, quae
'inferior' vocatur, dilui, utriusque esse hanc uim, ut humores noxios,
in quibus causae morborum sunt, extrahant. Esse autem periculum, 5
ne inter causas morborum, omni corporum via patefacta, ea quo-
que ipsa, in quibus causa vivendi est, amissoque omni naturalis
alimoniae fundamento homo exhaustus intereat.

Set elleborum sumi posse tutissime in insula Anticyra Pli- 6
nius Secundus in libris naturalis historiae scripsit.
Propterea Livium Drusum, qui tribunus plebi fuit, cum morbum,
qui 'comitialis' dicitur, pateretur, Anticyram navigasse et in ea
insula elleborum bibisse ait, atque ita morbo liberatum.

Praeterea scriptum legimus, Gallos in venatibus tinguere 7
elleboro sagittas, quod his ictae, exanimatae ferae teneriores ad
epulas fiant; sed propter ellebori contagium vulnera ex sagittis
facta circumcidere latius dicuntur.

QZXOΠN

(§ 4) 12 compari *Z* comperit *q* ‖ disceculo *Z* ‖ 13 non|non *Q* ‖ 14 in] *om.* *X* ‖ 15 uomitibus σ (vomitione *Plin. l. infra l.* § 51) ‖ 16 hanc esse *XO* ‖ umores *N* ‖ 17 sunt—causas morborum] *post* causac morborum *om.* *Z* ‖ extrahāt ēe. piculū ue (, *post* h *add. q*) *Q* ‖ (§ 5) 18 ne sint inter (*aut lin.* 19 ipsa sint, in) μ *cf. lin.* 19 *adn.* ‖ inimicoꝝ poꝝ *X* ‖ 19 est, exinaniantur *e; at videtur* intereant *ex sq.* intereat *suppleri posse; si supplemento opus esset, de* extrahant *inter* est *et* am *ex lin.* 17 *repetendo cogitarem* ‖ 20 fondamento *Q* ‖ interat *X pr.* ‖ (§ 6) 21 elborum *X pr.* helleborum *N et sic in sqq.* = *XO passim* ‖ poss; utissima *Z* ‖ anticira *Q* antyciram *XΠ* ‖ plynius *Q* ‖ 22 naturał historie scripsit naturał historie scripsit *Z* ‖ *Plin. n. h.* XXV § 52 (*ad idem Plinii caput totum h. l. referendum esse in adnott. significavit Oiselius cf. m* 670 *sq.; k* 9 *sq.: ad* § 1 *sq. cf.* § 52; *de* § 3, *sane incerta, cf. mk; ad* § 4 *cf.* § 48 *et* 51; *ad* § 5 *cf.* § 57; *ad* § 7 *cf.* § 61) ‖ in·scripsit *X* ‖ 23 cum] qui *Z* ‖ 24 cōmitialis *X* ‖ anticiram *Q* antyciram *XΠ* ‖ 25 atque] *om.* *Z* ‖ morbum (*sq.* liberatum *N pr.* ‖ liberauit *Z* ‖ (§ 7) 26 ꝑpterea *QZ* ‖ uen*atibus *X* ‖ 27 sagitta *Q pr.* ‖ hiis *Z* ‖ hi* (s *q*) sic te (*num* ‿ *a Q an a q add. esset, discernere non poteram*) *Q* ‖ (ictae) μ ‖ ictae exanimataeque *s.* ictae et exanimatae *h*[va] *n.* 63, *at cf. adn. praef.* § 18 ‖ examinatę *X* ‖ 29 circuncidere *N* ‖

XVI.

Anates Ponticas vim habere venenis digerendis potentem; atque inibi de Mitridati regis in id genus medicamentum sollertia.

1 Anates Ponticas dicitur edundis vulgo venenis victitare.
2 Scriptum etiam a L e n a e o, Cn. Pompei liberto, Mitridatem illum
Ponti regem medicinae rei et remediorum id genus sollertem
fuisse solitumque earum sanguinem miscere medicamentis, quae
digerendis venenis valent, eumque sanguinem vel potentissimum
3 esse in ea confectione; ipsum autem regem adsiduo talium me-
4 dellarum usu a clandestinis epularum insidiis cavisse, quin et
scientem quoque ultro et ostentandi gratia venenum rapidum et
velox saepenumero hausisse, atque id tamen sine noxa fuisse.
5 Quamobrem postea, cum proelio victus in ultima regni refugisset
et mori decrevisset, venena violentissima festinandae necis causa
6 frustra expertus, suo se ipse gladio transegit. Huius regis anti-
dotus celebratissima est, quae 'Mitridatios' vocatur.

QZXOΠNT

XVI. *Exstat in T* ‖ (*lemm.*) 2 anares *Q* ‖ anate sponticas *X* ‖ digerendis] *ex* § 2 *lin.* 8 *Ascens.* 1536: degendis *QZ* detegendis *XOΠNq* detergendis *ϰ* ‖ petentem *Q pr.* poe (*ex utraque scil. lect.* po *et* pe) tentemq; *Z* ‖ inibidem ithridati *Z* ‖ 3 mithridatis (*sq.* regis) *Q* ‖ medicamentum] *QZ:* medicamenti *XOΠn* medicamentis *N* ‖ (§ 1) 4 Anites *X* Anetes *x* netes *litt. init. om. Z* ‖ uenis *Z* ‖ (§ 2) 5 aleneo *O* alenato *Z* ‖ leneo *XΠ* laeneo *N* leaeo *ut vid. Q* lenaco *q* ‖ .CN. *N:* gn. *et* GN. *et sim.* ‖ pompeii *qn* ‖ illum Ponti] = *z in ras.* ‖ illum—id] *in mg. add. n* ‖ 6 solertē *Q pr. Z* ‖ 7 misceri *Z* ‖ 8 dirigendis *T* ‖ uenis *X* ‖ 9 confusione *T* ‖ (§ 3) medullarū *T* medelarum *QZΠNx* ‖ 10 alan destinis *X* ‖ claudestinis *Z* ‖ cauisse—et os] *om. QZ* ‖ (§ 4) qui nescientem *T* ‖ 11 ultra *T* ‖ et] *om. Π* ‖ tentandi (temptandi *Z*), *ut modo expositum est, mutilatum rel. lacunae incuriosus ex Q repetendum esse duxit PLambecius prodr. p.* 68 *sq.* = *gi* ‖ 12 ue sine (uesine *Z*) noxa (lox—tamen *om.*) *QZ* ‖ id] *om. T* ‖ *an* fecisse? ‖ (§ 5) 13 cum] = *Z* ‖ in] cum in *Z* ‖ ultimo *x* ‖ 14 et uenena *X ex sil.* (?) ‖ ne cis *X* ‖ causa] *om. Π ϰ* (*v. d. misc. obss.* IV 440) ‖ 15 transfigit *Π* uł transegit *spscr. π* ‖ (§ 6) 16 qui *Z* ‖ mithridatios *OΠN* imitridatios *T* mitthridatio *X* ‖

XVII.

Mitridatem, Ponti regem, duarum et viginti gentium linguis locutum; Quintumque Ennium tria corda habere sese dixisse, quod tris linguas percalluisset, Graecam, Oscam, Latinam.

Quintus Ennius tria corda habere sese dicebat, quod 1
loqui Graece et Osce et Latine sciret. Mitridates autem, Ponti 2
atque Bithyniae rex inclutus, qui a Cn. Pompeio bello superatus est, duarum et viginti gentium, quas sub dicione habuit, linguas percalluit earumque omnium gentium viris haut umquam per interpretem conlocutus est, sed ut quemque ab eo appellari usus fuit, proinde lingua et oratione ipsius non minus scite quam si gentilis eius esset, locutus est.

XVIII.

Quod M. Varro C. Sallustium, historiae scriptorem, deprehensum ab Annio Milone in adulterio scribit et loris caesum pecuniaque data dimissum.

M. Varro, in litteris atque vita fide homo multa et gravis,

QZXOΠNT

XVII. *Exstat in T* ‖ (*lemm.*) 2 duarum et viginti] *e* = .II. *et* XX ς (*SGerm.* 643 *Vat.* 3452) = *Plin. n. h.* XXV § 6 (*quem l., ut iam ab Oiselio - cf. m.* 670; 700 *sq. - observatum est, h. l. descripsit G., ut ex eodem libro fluxit et cap.* 15, *ubi v. adn. lin.* 22, *et - ex* § 5 *sq. - cap.* 16) *atque inde Solin.* I 109 *p.* 29, 26 *M.*: duobus et XX *Π* quinque et viginti *s.* V et XX *et sim. libri rell., quod ab ipso G. neglegenter ex Plinio descriptum esse non praefracte negaverim* ‖ gentilium *X* ‖ 3 tres *XO* ‖ 4 percalluisset] = *xπ:* ꝑcaluisset *ZX* calluisset *Π* ‖ greca inos quā *Q* grecain(*voluit* am)osquā *q* ‖ hoscam *X* nos quam *Z* ‖ (§ 1) 5 *ennius (a) *Q* ‖ corpora *inscite FO*(*sann*) *act. litt. Hal.* 1843 *suppl.* 87, 692 ‖ sese habere *ZX* ‖ quoquod *T* ‖ 6 gre *Z* ‖ et osce] = *x:* eosce *X* ‖ (§ 2) 7 atque] *om. Q, per se recte cf. praef.* § 18 *adn.* ‖ bithiniae (ie *Q*) *QXOΠT* bythinie *N* thinie *Z* ‖ inclitus *QTo* inclytus *Π* inditus *X* ‖ qui a] quia *ZO* .quia. *X* ‖ .CN. *N:* gn. *et* .GN. *et sim.* ‖ 8 est] *om. T* ‖ duarum et viginti] *e* = .II. *et* .XX. *SGerm.* 643 *cf. adn. lin.* 2: quinque et viginti *s.* V et XX *et sim.* ‖ gen*tium *X* ‖ subditione h̄t *Z* ‖ ditione *Q?ΠNT* ‖ linguas] *om. T* ‖ 9 ꝑcaluit *X pr.* ‖ ꝑcalluiearumq; *Z* ‖ que] *om. T* ‖ íuris *Z* ‖ numquā *Z* *umquā (n?) *X* ‖ per] *om. X* ‖ 10 conlocutus] = *o* collocutus *cum al. π*: locutus *OΠe* = loquutus *Falsterus am. phil.* III 331 ‖ est] *om. X* ‖ 11 lingue *Z* ‖ 12 locus *X pr.* ‖

XVIII = *q in lemm.*; XX *s.* XV *ibi Q in ras.*; *cum cap.* 17 *om. litt. init.* M., *in Z ne nota quidem distinctionis interposita, coniungunt QZ. Exstat in T* ‖ (*lemm.*) 2 deprensum *ZOΠN* ‖ ab omi omi|lone *ut*

in libro, quem scripsit Pius aut de pace, C. Sallustium scriptorem seriae illius et severae orationis, in cuius historia notiones censorias fieri atque exerceri videmus, in adulterio deprehensum ab Annio Milone loris bene caesum dicit et, cum dedisset pecuniam, dimissum.

XIX.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus nequam et inpuris, disciplinas philosophiae studiose tractantibus; et quae duo verba observanda praeceperit omnium rerum longe salubria.

1 Favorinum ego audivi dicere, Epictetum philosophum dixisse, plerosque istos, qui philosophari viderentur, philosophos esse eiuscemodi 'ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν', id significat
2 'factis procul, verbis tenus'. Iam illud est vehementius, quod Arrianus solitum eum dictitare in libris, quos de disser-

---

QZXOΠNT

vid. in litura Q ab annalio milone *q* ‖ 3 milione *Z* ‖ lorris *Z* ‖ cessum *X pr.* ‖ (§ *un.*) 5 M.] *om. QZ cf. adn. inscr. cap.* ‖ in] = *q*: *in *Q* ‖ uitẹ *T* uite *QZ* ‖ et] eo *T* ‖ grauius *T pr.* ‖ 6 inscripsit *PBurmann Sec. AL* I *p.* 406; *IVahlen in Varr. sat. coni. p.* 194, *at cf. adn. ad* I 17, 4 ‖ *Varr. logist. Pii aut de pace fr. p.* 324 *Bip. p.* 256 *Ries.* ‖ C.] c *X* io *in* iṽ *corr. spscr. x* G *q* ‖ salustius in *Q pr. Z* sallustio *Π* ‖ 7 seriae] = *O et o mg.*: seriei *Π* serue̜ *T* serui *ut vid.* (*in mg.* ·|) *Z pr.* ‖ orationes(is *z*) seuere *Z* ‖ orationi*s *X* ‖ historia] oratione *Π* ‖ 8 notiones] *cf. modo, ne Gifanium obss. sing. in l. L. s. v.* notio censoria *afferam, WABecker RA* II 2, 210, 514 (*tacet de hoc voc.* τ *RStR* II 370, 1): notationes *q* (*Guil. Ranchinus VL* I 5) ‖ atque] *om. T per se tolerabile cf. praef.* § 18 ‖ (atque exerceri) *FRitschl de Varr. logist. p.* VIII (*opusc.* III 410) ‖ exer***ceri (cer *ut vid.*) *Q* exercere *O* ‖ deprensū *XOΠNT* ‖ 9 anno *T* annalio (·| *in mg. Z*) *QZ* ‖ loris] *om. T* ‖ cenṣum *X* ‖ cum] *om. Z* ‖ 10 demissū *Z* ‖

XIX: XVIII *in inscr. cap. QZ; inde a* § 4 *lin.* 21 (*v. adn.*) *exstat in T; Epicteti fragmentis add. Dübnerus pone ed. Paris. Theophr. char. etc. a.* 1840 *fr.* CLXXIX *p.* 32[a] ‖ (*lemm.*) 2 Quod *O pr.* ‖ Quide pietetus *X pr.* ‖ epicteus *Z* ‖ (§ 1) 5 *litt. init.* F *spat. rel. om. Z* ‖ epicteū *Z* epithetū *Q* ‖ 6 viderentur] = ϰ (λ *adn.*; *FRitschl parerg. p.* 82 *n.*): uidentur *XΠ* ‖ philophos *Q* ‖ 7 esse] *om. Π* ‖ .ei'comedia (*sq.* A *s.* a *in archet.*) *Q* .h'cemodi *q* huiusmodi *Z* ‖ ANY *X* ‖ ΠPATTEY *Z* ‖ MEXPY *X pr.* ‖ 8 pactis *QZ* ‖ (§ 2) 9 arr anus *X* adrianus *QZx* ‖ dictitaret *Q* ‖ libros *Q pr.* ‖ que̜ *X* que *x* ‖ de] *om. QX pr.* ‖ dissertionibus *Π* dissertiorib; *X* ‖

tationibus eius composuit, scriptum reliquit. 'Nam cum , inquit, 3
'animadverterat hominem, pudore amisso, inportuna industria, cor-
ruptis moribus, audacem, confidentem lingua ceteraque omnia
praeterquam animam procurantem, istiusmodi hominem cum viderat
studia quoque et disciplinas philosophiae contrectare et physica
adire et meditari dialectica multaque id genus theoremata suspicari
sciscitarique, inclamabat deum atque hominum fidem ac plerumque
inter clamandum his eum verbis increpabat: "Ἄνθρωπε, ποῦ
βάλλεις; σκέψαι, εἰ κεκάθαρται τὸ ἀγγεῖον· ἂν γὰρ εἰς τὴν οἴησιν
αὐτὰ βάλλῃς, ἀπώλετο· ἢν σαπῇ, οὖρον ἢ ὄξος γένοιτο ἢ εἴ τι
τούτων χεῖρον". Nil profecto his verbis gravius, nil verius, quibus 4
declarabat maximus philosophorum, litteras atque doctrinas philo-
sophiae, cum in hominem falsum atque degenerem, tamquam in
vas spurcum atque pollutum, influxissent, verti, mutari, corrumpi
et, quod ipse κυνικώτερον ait, urinam fieri aut si quid est urina
spurcius.

Praeterea idem ille Epictetus, quod ex eodem Favorino 5
audivimus, solitus dicere est, duo esse vitia multo omnium gra-
vissima ac taeterrima, intolerantiam et incontinentiam, cum aut
iniurias, quae sunt ferendae, non toleramus neque ferimus, aut a

---

QZXOΠNT

(§ 3) 10 cum] * *Q* ‖ 11 adnimaduertat *Z* ‖ pudorem (*post* hominem) *Z* ‖ 12 linguā (*accus. praecedd.*) *XOΠNκ* (*inter utramque scripturam fluctuante HStephano noct. Paris. p.* 28) ‖ 13 animum *XOΠN* ‖ istius homini *X* ‖ inquit hominem *recte f. XOΠN* ‖ uideret *Q* uideat. *Π* ‖ 14 contretare *X pr.* ‖ phisica *OΠ* ‖ 15 meditare *ZΠ* ‖ dialetica *Z* ‖ suspicari que sciscitariq; *Q pr.* ‖ 16 suscitariq; *X* ‖ indamabat *X* ‖ hominē (*sq.* fidem) *Q* ‖ *fi*dem *X* ‖ .Ac *Π* ‖ 17 hiis *X* ‖ ΑΝΘΡΩΓΠΕ *Π* ΑΝΤΡΩΡΠΕ *X* ΑΝΩΡΟΝΕ *Z* ‖ ΠΩΥ *X* ΝΟΥ *Z* ‖ 18 ΣΚΕΨΑΙ *X* ‖ ΚΕΚΑΟΑΡΓΑΙ *Z* ‖ ΑΓΓΕΓΕΙΤΟΝΑ *rell. Gr. spat. duab. lin. ampliore rel. om. X* ‖ ΤΑΡ *Z* ‖ ΤΕΝ *Z* ‖ 19 ΑΤΑΒΑΛΛΕΣ *Z* ‖ ΑΤΩΛΕΤΟΝΣΑΠΗ *Π* ‖ ἢν] *e:* Η *ON* (= ἢ *et* ἢ ς) ΗΣ *Z* ‖ ἢ οὖρον ἢ ὄξος γένοιτο (γένοιτ' *Dübn.*) ἄν, ἤ τι *vg.* ‖ ΣΑΠΕ *Z* ‖ ΤΕΝΟΙΤΟ *Π* ΓΕΝΟΥΤΟ *Z* ‖ ΤΙ] Π *Z* ‖ 20 ΤΟΥΤΑΝ *Π* ‖ (§ 4) hiis *Z* is *Π* ‖ 21 declamabat *Z* ‖ *a verbis* Fauorinus maximus phylosophorum declarabat litteras *hoc cap. inc. T* ‖ 22 *cum (e *ex praec. iterat.*) *X* ‖ 23 impollutū (*sq.* influxissent) *Z* ‖ .Verti *X* ‖ 24 ΚΥΝΙΚΟΤΕΡΟΝ *T* ΚΙΝΙΚΩΤΕΡΟΝ *Z* ‖ ait] *om. XOΠN* ‖ quid est] quidē (*pro* quid ē) *T* ‖ urinas (*sq.* s) *Z* ‖ 25 spurtius *ZX* spurcitius (*lect. utraque conflata*) *QT* ‖ (§ 5) 26 idem] si quidem *X* ‖ epicteus *ZX pr. T* ‖ 28 acta eterrima *X* ‖ t̄terrima *Q* ‖ 29 **|ferende (fe) *Q* ‖

quibus rebus voluptatibusque nos tenere debemus, non tenemus.
6 'Itaque', inquit, 'si quis haec duo verba cordi habeat eaque sibi imperando atque observando curet, is erit pleraque inpeccabilis vitamque vivet tranquillissimam. Verba haec duo dicebat: 'ἀνέχου' et 'ἀπέχου''.

XX.

Verba sumpta ex symposio Platonis numeris coagmentisque verborum scite modulateque apteque exercendi gratia in Latinam orationem versa.

1 Symposium Platonis apud philosophum Taurum lege-
2 batur. Verba illa Pausaniae inter convivas amorem vice sua laudantis, ea verba ita prorsum amavimus, ut meminisse etiam
3 studuerimus. Sunt adeo, quae meminimus, verba haec: Πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὧδε ἔχει· αὐτὴ ἐφ' αὑτῆς πραττομένη οὔτε καλὴ οὔτε αἰσχρά· οἷον ὃ νῦν ἡμεῖς ποιοῦμεν, ἢ πίνειν ἢ ᾄδειν ἢ διαλέγεσθαι. Οὐκ ἔστι τούτων αὐτὸ καθ'

QZXOΠNT

30 ten*ere (d) *X* ‖ (§ 6) 31 uerbi (*sq.* cordi) *X pr.* ‖ eaque] = *x*: aeque *X* ‖ 32 curet is] curetis. *Q* curens *Z* ‖ plerũq. *T* ‖ 33 tranquilissimam uba *Q* ‖ duo haec (hec *Z*) *ZOΠNx* ‖ duo haedicebat *X pr.* ‖ ΑΝΕΧΟΥ ΚΑΙ ΑΠΕΧΟΥ *Π* ΑΝΕΧΟΥ 7 ΑΡΕΧΟΥ *spscr.* π ‖ ΕΤ *T* ΚΑΙ *XON* ‖

XX: XIX *in cap. inscr.*, XX § 4 *init.* *Q* ‖ (*lemm.*) 2 supta *Z* ‖ simposio *Q* sympositio *X pr.* ‖ muneris *X* ‖ 3 scitę *Π* ‖ modulate quae apte que *X* ‖ abteque *Q pr.* apta λ apteque composita *vel sim.* *WBeloe* ‖ exercendi] = *N*: et exercendi *Z* experiendi *n mg.* ‖ grãm *Q pr. Z* ‖ (§ 1) 5 S *litt. init. spat. vac. rel.* *Z* ‖ Platonis] *add. n mg.* ‖ (§ 2) 6 pausinie *Q pr.* ‖ uiscesua *X pr.* ‖ 7 .Ea *ΠN* ‖ prorsum] *Ph. Beroaldus*: rursum ‖ rur|summauimus *X pr.* ‖ menisse *O pr.* ‖ 8 istud uerim' *Z* studerimus *OΠ* ‖ (§ 3) *Plat. symp. c.* VIII *p.* 180 *E sq.* (*eundem l. Stob. affert floril.* V 130, *initium usque ad* αἰσχρά *Procl. in Alcib.* I *p.* 215) ‖ *Graeca* $9^1/_2$ *lin. vac. rel. om.* *X* ‖ 9 ΤΑΡ *Z* ‖ ΠΡΖΙC *Π* ‖ ΘΔΕ *Π* ΩΑΕ *Z* ὧδὶ *Stob.* ‖ ΑΙΤΗ *Z* ‖ ΑΙΤΗC *Z* ΡΑΥΤΗC *Π* ἑαυτῆς *Plat. B(odl.), (Ven.) T Procl. Stob.* ‖ πραττομένη] *om. Proclus* ΠΡΑΤΤΟΜΕΝ.Η *N* ΠΡΑΤΤΟΜΗΝΕ *Z* ‖ ΟΥΤΗ *Π* ‖ 10 ΚΑΛΕ *Z* καλή ἐστιν *Proclus* ‖ ὃ] ς *aliquot cum Plat.* (= *Stob.*): *om.* ‖ ΝΥΗ *Z* ‖ Ε *ZΠ* ‖ πίνειν] ς *plerique cum Plat.* (= *Stob.*): ΠΕΙΝΕΙΝ ‖ 11 Ε *Z* ‖ ᾄδειν] ς *plerique cum Plat.* (= *Stob.*): *om.* *Z* ΛΑΕΙΝ *O* ΛΑΛΕΙΝ *No* ‖ ΛΑΛΙΗΝΔ.ΙΑ.ΛΕΔΕCΘΑΙ *Π* ‖ ΔΙΑ·ΛΕΓΕCΘΑΙ *O* ΑΙλΑΕΤΕCΘΑΙ *Z* ‖ .] *om.* *OΠN* ‖ ΑΙΤΟ *Z* ‖ καθ' αὑτὸ] *Plat. T m. alt. Coislin., Stob.* = ex sese § 9 *lin.* 39: *om.* *ZOΠNς* *Plat. BT pr.* ‖

αὐτὸ καλὸν οὐδέν, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει, ὡς ἂν πραχθῇ, τοιοῦτον ἀπέβη· καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον καὶ ὀρθῶς καλὸν γίγνεται, μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρόν· οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐρᾶν, καὶ ὁ Ἔρως οὐ πᾶς ἐστιν καλὸς οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι, ἀλλ' ὁ καλῶς προτρέπων ἐρᾶν.

Haec verba ubi lecta sunt, atque ibi Taurus mihi 'heus', 4
inquit, 'tu, rhetorisce, - sic enim me in principio recens in diatribam acceptum appellitabat, existimans, eloquentiae unius extundendae gratia Athenas venisse, - videsne', inquit, 'ἐνθύμημα crebrum et coruscum et convexum brevibusque et rotundis numeris cum quadam aequabili circumactione devinctum? habesne nobis 5
dicere in libris rhetorum vestrorum tam apte tamque modulate compositam orationem? sed hos', inquit, 'tamen numeros censeo videas ὁδοῦ πάρεργον. Ad ipsa enim Platonis penetralia ipsa- 6
rumque rerum pondera et dignitates pergendum est, non ad vocularum eius amoenitatem nec ad verborum venustates deversitandum'.

Haec admonitio Tauri de orationis Platonicae modulis 7
non modo non repressit, sed instrinxit etiam nos ad elegantiam

---

QZXOΠN

12 aaa *Z* ‖ τῇ] *om. Stob.* ‖ ΠaξEI *ON* ΠaZEI *Π* ‖ ωCaΠPaξΘH *O* ‖ ΠPZΘH *Π* ΠaξΘH *N* INPaXOH *Z* ‖ 13 τοιοῦτον] = *Stob.*: τοιοῦτο ς *part. cum Plat. BT* ‖ EMEN *Z* ‖ HPaTTO OMENON *Z* ΠPaTTMENON *Π* ‖ καὶ ὀρθῶς] KaIOPΘHTOIOYTONaΠEBHKaaωC-EMENTaPΠPaTTOMENONKaIOPOωC *Z* ‖ 14 KΛaON *Z* ‖ ME *ZΠ* ‖ ὀρθῶς] ς *cum Plat.*: OPOωC *Z* OPΘOC *OΠN* ‖ aEΛICXPON *Z* ‖ OYTO *Π* ‖ 15 ὁ] *om. Π* ‖ EPOC *Π* ‖ ECTI *Z Plat. BT Stob.* ‖ 16 EKΓωMIaZECΘaI *Π* EΓKωMIaξECOaI *Z* ‖ aΔOKaΛω *Z* ‖ καλὸς *Plat. B* ‖ ΠPOTPEΠON *ZΠ* ‖ (§ 4) 17 Haec verba] Verba *QZ* ‖ mihi] ibi (*ex praec. iterat.; in mg.* ⸱) *Z* ‖ hesus *Π* ‖ 18 tu rhetorisce] tur haetoris taesi *X* ‖ rethor*** (isce) *Q* ‖ rethoris cesic (⸱ *in mg., quod etiam ad illud* ibi *pertinebit*) *Z* ‖ (in principio) *HUsener in Plat. Symp. ed. Iahn.*[2] ‖ recenssin *X* ‖ inditribā *QZ* ‖ 19 extudende *Q* exstudendae *Z* extundae *X* ‖ 20 gratiae *X* ‖ ἐνθύμημα] *om. X* ΘΛIΘYMHaΛΛa *x mg.* enthimema *Π* ‖ 21 choruscum *OΠ* ‖ 22 aequali *Π* ‖ circunactione *N* ‖ deuictū *Z* ‖ (§ 5) habensne *X pr.* ‖ 23 aptam (*praec. et sq.* tam) *X* ‖ module *X* ‖ 24 sed] *om. X* ‖ 25 ΠaΓEPΓON ad *Π* ‖ (§ 6) ipsa] *om. QZ* ‖ 26 vocularum] = *O et o mg.*: uocalarum *X* notularum *n* uocabulorum *x* ‖ 27 diuersitandum *QΠ* ‖ (§ 7) 30 instrinxit] *QOΠN* (*IGebhard AL* I 15; *ad Liv.* V 15, 10): instinxit *Xo* instruxit *Z* deuersit (*v. l. ad* diuersitandum *lin.* 27 *pertinens*) *n mg.* ς ‖

8 Graecae orationis verbis Latinis adfectandam; atque uti quaedam animalium parva et vilia ad imitandum sunt, quas res cumque audierint viderintve, petulantia, proinde nos ea, quae in Platonis oratione demiramur, non aemulari quidem, sed lineas umbrasque facere ausi sumus. Velut ipsum hoc est, quod ex isdem illis
9 verbis eius effinximus: 'Omne', inquit, 'omnino factum sic sese habet: neque turpe est, quantum in eo est, neque honestum: velut est, quas nunc facimus ipsi res, bibere, cantare, disserere. Nihil namque horum ipsum ex sese honestum est; quali cum fieret modo factum est, tale exstitit: si recte honesteque factum est, tum honestum fit; sin parum recte, turpe fit: sic amare; sic amor non honestus omnis neque omnis laude dignus, sed qui facit, nos ut honeste amemus'.

XXI.

Quibus temporibus post Romam conditam Graeci Romanique inlustres viri floruerint aute secundum bellum Carthaginiensium.

1 Vt conspectum quendam aetatum antiquissimarum, item virorum inlustrium, qui in his aetatibus nati fuissent, haberemus, ne in sermonibus forte inconspectum aliquid super aetate atque vita clariorum hominum temere diceremus, sicuti sophista ille ἀπαίδευτος, qui publice nuper disserens Carneaden philosophum

---

QZXOΠNT

31 latis *Π* ‖ (§ 8) 32 par ua&uilia *x* par*****lia *X* ‖ et milia *Z* ‖ admitandū *X pr.* ‖ 33 putantia *Z* putancia *Q* ‖ .Proinde *Π* ‖ eaq̃; *x* eaq; *ZX* ‖ 34 demorañ *Z pr.* denumerañ *Q* ‖ emulañ (*propter* denumerañ) *QZ* ‖ 35 uelud *QZ* uelt *X pr.* ‖ hiisdem *Z* ‖ illis isdem *OΠN* illis ⊢isdem *X* ‖ (§ 9) 37 quamtum *Q* ‖ eo neque est *Z* ‖ 38 ēe *Z* ‖ facimus nunc *z* fecimus nunc *Z* facimus *X* ‖ differre *X pr.* ‖ 39 quali cum] *Io. Schefferus gymnasium styli p.* 20 *ed. Ien. a.* 1670 (sed quali quum *HStephanus spec. emend. p.* 165): qualicumq; *Z* qualis cum *Q* quale cum *XOΠN* ‖ 40 tale—factum est] *post* factum est *om. QZ* ‖ hostes quae *X* : *supscr. et* : honestū *in mg. add. x* ‖ 41 honeste *O pr.* ‖ *fit *X* ‖ sui *Z* ‖ fit] sit *Π* ‖ sicamor *X* ‖ 42 neque omnis] *post* omnis *om. Z* ‖ 43 heneste amemus (*ult.* e *sup. lin.*) *x* beneste***** *X* ‖

XXI: XIX *in lemm. Q; exstat in T, a* consulibus § 42 *iterum inc. Y* ‖ (*lemm.*) 3 *el*um *Q pr.* ‖ (§ 1) 4 quādam *Z* ‖ antiquitis antiquissimarum *Π* ‖ 5 hiis *Z* ‖ 6 ne] *om. Q* ‖ 7 clariorum] *Z:* clamoꝝ *X* clarorum *OΠNT* elarerū *Q* ‖ sophysta *T* ‖ 8 ἀπαίδευτος] = *x sup. lin. add.:* aπaIΔEYTOC. *Z* aΠΛIΛEYTOC *T* ‖ differens *X* ‖ carneadem *QXOΠN* ‖

a rege Alexandro, Philippi filio, pecunia donatum et Panaetium Stoicum cum superiore Africano vixisse dixit, ut ab istiusmodi, inquam, temporum aetatumque erroribus caveremus, et excerpebamus ex libris, qui chronici appellantur, quibus temporibus floruissent Graeci simul atque Romani viri, qui vel ingenio vel imperio nobiles insignesque post conditam Romam fuissent ante secundum bellum Carthaginiensium, easque nunc excerptiones nostras variis diversisque in locis factas cursim digessimus. Neque enim id nobis negotium fuit, ut acri atque subtili cura excellentium in utraque gente hominum συγχρονισμοὺς conponeremus, sed ut noctes istae quadamtenus his quoque historiae flosculis leviter iniectis aspergerentur. Satis autem visum est, in hoc commentario 2
de temporibus paucorum hominum dicere, ex quorum aetatibus de pluribus quoque, quos non nominaremus, haut difficilis coniectura fieri posset.

Incipiemus igitur a Solone claro, quoniam de Homero et 3
Hesiodo inter omnes fere scriptores constitit, aetatem eos egisse vel isdem fere temporibus vel Homerum aliquanto antiquiorem, utrumque tamen ante Romam conditam vixisse, Silviis Albae regnantibus, annis post bellum Troianum, ut Cassius in primo

---

QZXOΠNT

9 phylippum *ΠT* ‖ Panaetium] = *x:* panetium *X m. rec.* paneetium *X* penitium *T* ‖ 10 Africano] *om. Π* ‖ 11 et] *Q: om.* ‖ excerpebamus] *ed. Beroald.* (*cf.* excerptiones nostras *lin.* 15): exercebamus *libri* excernebamus *g* ‖ 12 chronici qui *T* ‖ cronici *QZX* ‖ tempporibus *X* ‖ 13 viri] *om. Π* ‖ 15 eas quę *Q* ‖ easque—digessimus] *om. X* ‖ 16 in] modis & *T* ‖ disgessimus *Q* ‖ 17 negocium nobis *T* ‖ acri subtiliq; *Π* ‖ 18 CYNXPONICMOYC *ON:* CYNXPONICMOIC *Z*(*∸ in mg. z*)*ΠT* CYXPONICMOIC *X* ‖ 19 istae—flosculis] *in mg. inf. add. x* ‖ quedamtenus *X* quędamtenus *x* ‖ hiis *Z* ‖ 20 asspargerenť *T* ‖ (§ 2) 22 non] nos (*ob* quos) *Z* ‖ difficilius *QZ* ‖ (§ 3) 24 Incipimus *Π* ‖ cla|quam de *Z* ‖ 25 hesyodo *T* esiodo *Q* ‖ omnis *O* ‖ ferre *X* ‖ eos ętatē *T* ‖ eos**|gisse *Q pr.* ‖ 26 hisdem *XΠt* ‖ homero *O pr.* ‖ 27 'siluis *Z* ‖ abę *T* ‖ alba eregnantibus *X* ‖ 28 traianū *Q pr. Z* ‖ ut Cassius] *X m. rec., ed. Ven. a.* 1494 *cf. v. l.* IV 1, 20 *lin.* 87: utiassius *X* ut sassius *x* ‖ sassius *ZOΠNq* sallius *T et sic, ut mihi quidem videbatur, Q* ‖ *Cassii Heminae ann. lib.* I *fr.* X *p.* 54 (*cf. p.* 23) *Schmitter,* 8 *p.* 97 (*cf. p.* CLXX, 2; CLXXV), *p.* 69 *ed. min. HP. cf. GWolff Porphyr. de philos. ex orac. haur. p.* 34 *n.* *; *IAsbach anal. hist. et epigr.* (*Bonn.* 1878) *p.* 34; *GFUnger mus. phil.* 35, 13; *ERohde ibid.* 36, 422, 1; *Cassium Severum potius post CMüllerum FHG* III 688 *aut alium aetatis*

annalium de Homero atque Hesiodo scriptum reliquit, plus
centum atque sexaginta, ante Romam autem conditam, ut Corne-
lius Nepos in primo chronico de Homero dicit, annis
circiter centum et sexaginta.
4 Solonem ergo accepimus, unum ex illo nobili numero
sapientium, leges scripsisse Atheniensium, Tarquinio Prisco Romae
5 regnante, anno regni eius tricesimo tertio. Servio autem Tullio
regnante, Pisistratus Athenis tyrannus fuit, Solone ante in ex-
silium voluntarium profecto, quoniam id ei praedicenti non cre-
6 ditum est. Postea Pythagoras Samius in Italiam venit, Tar-
quini filio regnum optinente, cui cognomentum Superbus fuit,
7 isdemque temporibus occisus est Athenis ab Harmodio et Aristo-
8 gitone Hipparchus, Pisistrati filius, Hippiae tyranni frater. Archi-
lochum autem Nepos Cornelius tradit, Tullo Hostilio Romae
regnante, iam tunc fuisse poematis clarum et nobilem.
9 Ducentesimo deinde et sexagesimo anno post Romam con-

QZXOΠNT

*imperat. auctorem intellexit τ chronol. Rom.*² 156, 295, *cui etiam Th. Bergk oblocutus est in progr. Halensi d.* 28 *m. Iul. a.* 1865 *p.* 3, 1, *verba* Silviis Albae regnantibus *ipsi G. tribuens, quae etiam Peteri p.* CLXX, 2 *sententia est; Varroni s. Nepoti tribuit Rohde l. l., antea (ibid.* 33, 186, 2) *Mommsenio assensus* ‖ 29 hesiodio *X* hesyodo *T* ‖ plus minus centum *ERohde mus.* 36, 422 ‖ 31 nepo *Z* ‖ cronico (*non* Chronico *quod inde affert et suo iure probat i*) *Q:* chonicoro (*sq.* Homero) *Z* chronicorum *OΠNT et ut vid. X* cro∗nicorum (ro *in ras.*) *x* ‖ dixit *XOΠN* ‖ *Corn. Nep. chronic. lib.* I (*cf. Hieron. chron. ad a. Abr.* 1104 *p.* 69 *AS* 'Agrippa aput Latinos regnante Homerus poeta in Graecia claruit . . et ut ait Cornelius Nepos ante Olympiadem primam ann. C.') *fr.* 4 *p.* 178 *ed. Roth. p.* 119 *ed. Halm. fr.* 2 *p.* 218 *HPet. HRF ed. min.* ‖ 32 centum] ducentis *Lipsius ad Vell.* I 5, 3 (*t.* II *p.* 46 *Fr.*), *at cf. Salmasius exerc. Plin. p.* 866ª *ed. a.* 1629 ‖ (§ 4) 33 acc|∗cepimus (e) *X* ‖ numero] uiro *X* ‖ 34 rome regente *T* ‖ (§ 5) 35 servilio (*sq.* Tullio) *XOΠNT* seruili *X pr.* ‖ 36 Pisistratus] = *X m. rec.:* pissis oractus *X* pissiſtractus *x* ‖ tirannus *QZ* ‖ sylonem autem *Z* ‖ 37 uoluntario *Q teste i* ‖ ei' *Z* ‖ (§ 6) 38 tarquinii *ΠTq* ‖ 39 cognomen *Π* ‖ (§ 7) 40 hisdemq. *T* iidemq *Q* ‖ Harmodio] *e:* armodio ‖ aristogitonē *Z* ‖ 41 hipparcus *Π* hypparcus *QZ* hyparc' *T* ‖ pisis trati *Q pr.* pysistrati *T* ‖ hyppiae *XON pr.* hyppie *T* ‖ tiranni *QZ* ‖ (§ 8) Archilochum] *x:* Archilo|∗∗∗chum (cho *ut vid.*) *X* archilocum *QZOΠN* Archylocū *T* ‖ *Corn. Nep. chron. lib.* I *fr.* 6 *p.* 179 *R.* 119 *H. fr.* 4 *p.* 218 *HP. ll.* § 3 *ll.* ‖ 42 tullio *QZXOΠT* ‖ 43 tum *O ex sil.* ‖ (§ 9) 44 ducentessimo *T* ‖ deinde] *sup. lin. add. t* de inde *X* ‖ conditā romā *T* ‖

ditam aut non longe amplius victos esse ab Atheniensibus Persas
memoriae traditum est pugnam illam inclutam Marathoniam, Miltiade
duce, qui post eam victoriam damnatus a populo Atheniensi in
vinculis publicis mortem obiit. Tum A e s c h y l u s Athenis tragoe- **10**
diarum poeta celebris fuit. Romae autem istis ferme temporibus **11**
tribunos et aediles tum primum per seditionem sibi plebes creavit
ac non diu post Cn. Marcius Coriolanus, exagitatus vexatusque a
tribunis plebi, ad Vulscos, qui tum hostes erant, a rep. descivit
bellumque populo Romano fecit.

Post deinde paucis annis Xerxes rex ab Atheniensibus et **12**
pleraque Graecia Themistocle duce navali proelio, quod ad Sala-
mina factum est, victus fugatusque est; atque inde anno fere **13**
quarto, Menenio Agrippa, M. Horatio Pulvillo consulibus, bello
Veienti apud fluvium Cremeram Fabii sex et trecenti patricii cum
familiis suis universi ab hostibus circumventi perierunt.

Iuxta ea tempora E m p e d o c l e s Agrigentinus in philosophiae **14**
naturalis studio floruit. Romae autem per eas tempestates decem- **15**

QZXOΠNT

45 ab] *om. Z* ‖ 46 pugnamque ς (*Guelf.*) pugnatamque pugnam *HAlanus l. c.* 7, 3 *l.* ‖ pugnam illam inclutam Marathoniam] *accusativos testari ab i dicitur v. c. ap.* σ (*tacet* φ) ‖ maratoniā *QT* marathonia *x* ‖ maratoni aminilcia de *Z* ‖ milciade *QT* militiae *X* ‖ 48 obiit *Tx* ‖ obitum (. *Q*) eschylus *QZ* ‖ (§ 10) Tum] *om. T* ‖ Tuaeschylus *X pr.* ‖ aeschilus *ΠT* ‖ 49 caelebris *X* ‖ (§ 11) ⊢istis *X* ‖ ferme istis *T* ‖ 50 creart̄ *T* ‖ 51 .CN. *N:* gn. *et* gN. *et sim.* ‖ martius *QΠ* ‖ cor(rr *Q*)iolani' *QZ* coriolaus *T* ‖ 7agitatus *Z* ‖ 52 tribuñ *O* ‖ plebis (*praec.* tribunis) *QZN* ‖ aduulsos *Z* ‖ erant. abdesiuit *Q* erant abdescunt *Z* ‖ rp. *O* ‖ 53 populo Romano] pro romano *z* romanum *T* ‖ (§ 12) 54 paucos annos *X* ‖ xerses *QZXOΠ* xerxis *T* ‖ 55 greci a *T* ‖ greci athemistocle *Z* ‖ themistode *X* a themistode *Π* ‖ p̄li∗o (a) *X* ‖ ad] a *T* ‖ salaminā *Q* samina *Π* ‖ 56 fugitusque *X pr.* ‖ (§ 13) atque] *om. QZ* ‖ 57 menennio *N* ‖ T. Menenio Agrippae f., C. Horatio M. f. *postulare fere videtur Pighius ann. Rom.* I *p.* 111 (*cf. Liv.* II 51; *DHal.* IX 18; *Diod.* XI 53, *ubi nomen alterius, alterius cognomen corruptum est*) ‖ oratio *QZT* ‖ puluillocos *T* ‖ cons̄. *Π:* cōs. *N* cos. *XO* quos *QZ* ‖ 58 Veienti] *QΠ:* ueiente *ZNq* uegente *XO* ueniente *T* ł uehente *spscr. t* ‖ ʻabbi *v. c. f.* Fabii' φ ‖ fab hiis ex et *Z* ab his (. *N*) ex *XOΠN* ab his π ab iis sex et *e* ‖ trecenti Fabii *e* ʻFabii *del.*' φ ‖ 59 circunuenti *N* circūueni *Z* circūuenit *Q* circūueniti *q* ‖ (§ 14) 60 empodocles *Z* empeocles *T* ‖ philosophia enatura(et natura *x*)|listudio *X* ‖ 61 naturali (s *om. sq.* s) *ZT* ‖ (§ 15) ter *Z* ‖ tereasca tempestate *Q* ‖

viros legibus scribundis creatos constitit tabulasque ab his primo decem conscriptas, mox alias duas additas.

16 Bellum deinde in terra Graecia maximum Peloponnensiacum, quod Thucydides memoriae mandavit, coeptum est circa annum fere post conditam Romam trecentesimum vicesimum tertium.
17 Qua tempestate Olus Postumius Tubertus dictator Romae fuit, qui filium suum, quod contra suum dictum in hostem pugnaverat, securi necavit. Hostes tum populi Romani fuerunt Fidenates atque
18 Aequi. In hoc tempore nobiles celebresque erant Sophocles ac deinde Euripides tragici poetae et Hippocrates medicus et philosophus Democritus, quibus Socrates Atheniensis natu quidem posterior fuit, sed quibusdam temporibus isdem vixerunt.

19 Iam deinde, tribunis militaribus consulari imperio rempublicam Romae regentibus, ad annum fere conditae urbis trecentesimum quadragesimum septimum, triginta illi tyranni praepositi sunt a Lacedaemoniis Atheniensibus et in Sicilia Dionysius superior tyrannidem tenuit paucisque annis post Socrates Athenis capitis
20 damnatus est et in carcere veneno necatus. Et ea fere tempestate

---

QZXOΠNT

62 scribendis *T* || scripsit discreatos *QZ* || constituit *XT* constituti *QZ* || tabulas q̃ *Z* || hiis *Z* || 63 duos *Z* || (§ 16) 64 intͥra *x* intͥro *X* || Peloponnensiacum] = *x*: peloponensiacum *X et X m. rec.* peloponnesiacum *ΠT* peloponnesia *t* || 65 mandauit. Ceptum *T, lin. subducta vocc. iunxit t* || 66 feṛre *X* || terticium (*v. l.* ti *et* ci *conflata*) *X* || (§ 17) 67 tempes *Z* || oliis *Z* aulus *T* || postumus *QZXOTn* || Tubertus] *om. O* || 68 quod] *in mg. add. n* || dictū suum *T* || dictum] = *Q*: inter *sup. lin.*, interdictum *ad mg. q* edictum *Oiselius* || 69 negauit *ZX pr.* || hostem *N pr.* || tunc *Q* || fuerunt] μ I 148 *sq.*: fuerant (*praec.* pugnauerat, *sq.* erant) || atque Aequi.] *emendandi via* (Aequique.) *a* μ *l. l. patefacta h:* .Itaque qui || (§ 18) 70 inter haec tempora (tempa *et* tēpr̄a *al.*) *XOΠNT* || hec *Z* || sofocles *QZXO* || 71 euripedes *N* euripede *Z* || .Et *Π* || hipocrates *Z* ippocrates *X* hypocrates *Q* hypochrates *T* || 72 demochrit' *T* || quibus] *om. X* || 73 hisdem *XT* || uixerint *Q* || (§ 19) 74 de inde *X* deinde de *Q* || tribunus *X pr.* || impiū *Z* || 75 te(tre *x*)centissimum *X* || 76 XXX (.tia.) *X* || tiranni *QZ* || alacedemoniis *Z* a lacede monios *X* || 77 sycilia *T* || dionisius *QZX* dyonisius *T* || 78 tyranniden *Q* tirannidē *Z* || captus *QZT* || 79 necatur *N* dampnatus (*ex lin. praec.*) *Z* || (§. 20) Et ea] *h:* S; ea (*praec.* s) *Q* Ea *rell.* ||

Romae M. Furius Camillus dictator fuit et Veios cepit; ac post 21
non longo tempore bellum Senonicum fuit, cum Galli Romam 22
praeter Capitolium ceperunt.

Neque multo postea Eudoxus astrologus in terra Graecia 23
nobilitatus est Lacedaemoniique ab Atheniensibus apud Corinthum
superati, duce Phormione, et M. Manlius Romae, qui Gallos in 24
obsidione Capitolii obrepentes per ardua depulerat, convictus est,
consilium de regno occupando inisse, damnatusque capitis e saxo
Tarpeio, ut M. Varro ait, praeceps datus, ut Cornelius autem
Nepos scriptum reliquit, verberando necatus est; eoque ipso 25
anno, qui erat post reciperatam urbem septimus, Aristotelen
philosophum natum esse, memoriae mandatum est.

Aliquot deinde annis post bellum Senonicum Thebani Lace- 26
daemonios, duce Epaminonda, apud Leuctra superaverunt ac brevi 27
post tempore in urbe Roma lege Licinii Stolonis consules creari
etiam ex plebe coepti, cum antea ius non esset nisi ex patriciis
gentibus fieri consulem.

Circa annum deinde urbis conditae quadringentesimum Phi- 28
lippus, Amyntae filius, Alexandri pater, regnum Macedoniae adeptus

---

QZXOΠNT

80 furiusca millius *X* ‖ ⁊uei os *Z* ‖ uehios *T* ‖ cępit *T* coepit *N* ‖ (§ 22) 81 ,cum] .c̄ *Q* cum *Z:* . Tum *XOΠN* . Tunc *T* ‖ 82 cępert̄ *T* coepeꝛ̃ *X* = coeperunt *N* ‖ (§ 23) 83 eudoxius *QZT* exdoxus *ut vid. X pr.* ‖ 84 athenisensibus *X* ‖ chorintū *Q* corintū *ZX* ‖ 85 duce] *om. Π* ‖ formione *libri* ‖ (§ 24) manilius *QZXTN pr. o* ‖ 86 obrepentis *ZXOΠN* ‖ depuluerat *O pr.* epulerat *Z* ‖ 87 in hiis se *Z* ‖ in isdem natusque *X pr.* ‖ capiti *T* ‖ e saxo] = *q:* ex auso *Q* a se saxo *T* saxo *XOΠn* saxto *N* ‖ 88 M.] .em̄. *Π* ‖ . *Varr. op. inc. fr. p.* 351 *Bip. annal. lib.* II *fr.* 2 *HPet. HRF p.* 236 *ed. min. obtemperans probabili FRitschelii* (*mus. phil.* 6, 510 ,= *opusc.* III 449, *n.* **) *sententiae; rer. div. lib.* VI *fragmentis* (*fr.* 6) *inseruerat RMerkel de obsc. Ov. Fast. p.* CXXIV ‖ *Corn. Nep. chronic. lib.* I *fr.* 7 *p.* 179 *R.* 119 *H. fr.* 5 *p.* 219 *HP. ll.* § 3 *ll.* ‖ (§ 25) 89 eo que *Z* ‖ 90 recuperatam *Q* ‖ aristotilē *Q* aristotelem *XOΠNT* ‖ (§ 26) 92 aliquod *ZX* ‖ de inde *X* ‖ lacedemonicos *T* ‖ 93 epaminūda *Q* apaminonda *Π* ‖ leutra *QZX* ‖ (§ 27) 94 inuberoma *X pr.* ‖ lucinii *x* lucinius *ut vid. X* ‖ istolonis *Z* isto lonis *Q* solonis *T* ‖ creati *Π pr. N pr.* ‖ 95 . Cum *X* ‖ 96 consulem fieri *T* ‖ (§ 28) 97 Cura annū *q* Cura om̄iū *Q* ‖ quadrigentesimum *Q pr. X* ‖ phylipp' *ΠT* ‖ 98 amintę *x* *mintę *X* amyinte (*v. l. conflata*) *Q* aminte *Z* ‖ deapt' *Z* ‖

29 est inque eo tempore Alexander natus est paucisque inde annis
post Plato philosophus ad Dionysium Siciliae tyrannum posteriorem
30 profectus est; post deinde aliquanto tempore Philippus apud
31 Chaeroneam proelio magno Athenienses vicit. Tum Demosthenes
orator ex eo proelio salutem fuga quaesivit, cumque id ei, quod
fugerat, probrose obiceretur, versu illo notissimo elusit:
"'Ανήρ', inquit, 'ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται'.
32 Postea Philippus ex insidiis occiditur; at Alexander regnum adeptus
ad subigendos Persas in Asiam atque in Orientem transgressus est.
33 Alter autem Alexander, cui cognomentum Molosso fuit, in Italiam
venit, bellum populo Romano facturus — iam enim fama virtutis
felicitatisque Romanae apud exteras gentes enitescere inceptabat
—, sed priusquam bellum faceret, vita decessit. Eum Molossum,
cum in Italiam transiret, dixisse accepimus, se quidem ad Romanos
ire, quasi in andronitin, Macedonem ad Persas, quasi in gynae-
34 conitin. Postea Macedo Alexander pleraque parte orientali sub-
35 acta, cum annos undecim regnavisset, obiit mortis diem. Neque
haut longe post Aristoteles philosophus et post aliquanto

QZXOΠNT

99 inque] = inq; (q; *in ras.*) *x* ‖ 100 post] *sup. lin. add. x* ‖ (§ 29) philosaphus *X pr.* ‖ dionisium *QZX* dyonisium *ΠT* ‖ syciliae *ΠT* ‖ tirannum *Z* ‖ (§ 30) 101 aliquot *x* aliquod *X* ‖ phylippus *T* phs *Z* = philosophus *Q* ‖ 102 cheroneam *XOΠN:* cheronā *T* ceroneā *Q* ceroniā *Z* ‖ uincit *QZX pr.* ‖ (§ 31) 103 fuga] *om. T* ‖ 104 pbroso *x* pboso *X* ‖ obieceretur *X* ‖ . Versu *X* ‖ 105 ΦΕΥΓΤѠΝ *X* ΦΕΥΓΕΟΝ *Z* ‖ ΡaΛΙΝ *Π* ‖ ΠΜΙΝΜaΧΗϹΕΤaΙ *T* ‖ (§ 32) 106 phylipp' *T* ‖ indsidiis *X* ‖ at] ad *Z* et *rell.* ‖ 107 subiugandos *Π* ‖ trans] *sup. lin. add. x* ‖ (§ 33) 108 fuit molosus *T* ‖ moloso *Z* *oloso *X pr.* ‖ 109 ppli romani *Z* opus de dono *T* ‖ Iam eniē *q* Iameniē *Q* ‖ virtutis felicitatisque Romanae] *h:* uirtutesq. romane *QZ* uirtusque felicitatis romanae *XOΠN* uirtutes romanae *T* ‖ 110 inceptabat] = *o mg.:* incaeptabat *x* incaptabat *XOπ* in captabat *Z* captabat *Π* inceptabant *T* ‖ 111 facerent *QZ* ‖ molosum *QZ* ‖ 112 transiss; (*sq.* dixisse) *Q* ‖ siquidem *X* ‖ 113 androni|in *Z* ‖ andromin macedonē. ad psa (s *in fine sup. lin. add. q*) *Q* ‖ machedonem *Π* ‖ Macedonem—gynaeconitin] *post* andronitin *om. X* ‖ gyneconitin *OΠN* gynę conitin *T* gyneconit.in *Q* ‖ gyneconit in pea *Z* ‖ (§ 34) 114 machedo *Π* ‖ plaeraque *X* plaque *x* ‖ oriental *Z* ‖ subiecta *T* ‖ 115 obit *Π* ‖ (§ 35) 116 haut] *Q, cf. ADraeger hist. Syntax d. lat. Spr.* II² 68 (*non recte improbat FHand Tursell.* IV 410): ita ‖ longo *O* ‖ aristotiles philosopilis *Q pr.* ‖ aliquantos *X* ‖

Demosthenes vita functi sunt isdemque ferme tempestatibus 36
populus Romanus gravi ac diutino Samnitium bello conflictatus
est consulesque Tiberius Veturius et Spurius Postumius, in locis
iniquis apud Caudium a Samnitibus circumvallati ac subiugi missi,
turpi foedere facto discesserunt, ob eamque causam, populi iussu
Samnitibus per fetiales dediti, recepti non sunt.

Post annum deinde urbis conditae quadringentesimum fere et 37
septuagesimum bellum cum rege Pyrro sumptum est. Ea tem- 38
pestate Epicurus Atheniensis et Zeno Citiensis philosophi
celebres erant eodemque tempore C. Fabricius Luscinus et 39
Q. Aemilius Papus censores Romae fuerunt et P. Cornelium Rufinum,
qui bis consul et dictator fuerat, senatu moverunt; causamque
isti notae subscripserunt, quod eum comperissent argenti facti
cenae gratia decem pondo libras habere.

Anno deinde post Romam conditam quadringentesimo ferme 40
et nonagesimo, consulibus Appio Claudio, cui cognomentum Caudex
fuit, Appii illius Caeci fratre, et Marco Fulvio Flacco, bellum

---

QZXOΠNT

(§ 36) 117 isdemque] ϰ: hisdemque *XOΠNT* hiisdemq; *Z* ‖ ferme] *om. T* ‖ ferm tempestatibus *X* ‖ 118 diutno *q* ‖ samniciū *ZT* ‖ conficìtatus *Z* ‖ 119 est] *om. T* ‖ que] *om. X* ‖ tyberius *ZT* ‖ 120 candiū *T* ‖ circunuallatis *N* ‖ subiugi] *Z cf. Apul. met.* VII 15 (*Plin. n. h.* XXX § 146); *dubito tamen, an ad* circumvallati, missi, turpi *aptatum sit:* sub iugo *QT h^e coll. Liv.* III 28, 11, *ubi tamen nunc certatim a Wesenbergio, Madvigio, HIMuellero* sub iugum *poscitur* subiugum *XOΠN* (*codd. Bentleii teste IHOnions journ. of philol.* XI *p.* 79) ‖ 121 dicesserunt *Z* ‖ causam] rem *T* ‖ 122 feciales *QZN* faetiales *O* seciales *T* ‖ recepti] *post* dediti *om. X* ‖ (§ 37) 124 rege] = *z in litura* ‖ suptū *Z* ‖ (§ 38) 125 epycurus *T* ‖ et] ei *Z* ‖ cinensis *Z* ciziensis *T* scitiensis *Π* sciensis *X* ‖ (§ 39) 126 fabritius *Q* ‖ lucinus *Z* ‖ 127 Q.] que *Z* ‖ quē mulius *X* q̃emilius *T* ‖ pa* *Q* palus *T* paulus *q* ‖ 128 qui bis] quib; *QZX* qui*; *q* ‖ que] *om. QZ* ‖ 129 noctę *X* ‖ argen *Z* ‖ 130 cene *z in litura* ‖ pondos (*sq.* libras) *X* ‖ (§ 40) 131 quadrigentesimo *Z* ‖ 132 et] *om. X* ‖ cognomẽ (m̃* *q*) tunc audex *QZ* cognomentū tc̄ audax *T* ‖ 133 apii *X* ‖ apuillius caeti *X* ‖ fratre] = fr̄e *q:* fr̄ (?)*Q* ‖ Marco] = M. *fast. Cap.:* margo *QZ* (Q. *Val. Max.* II 4, 7 *cum Par. et Nepot.; Eutrop.* II 18; *Cassiod. chron. a.* 490; Q. Fabio *Oros.* IV 7, 1) ‖ fluuio *QT* ‖ fulino flaaco *X* ‖ flacco tum* *Q* flacco¨tum ē (¨c̄sulibus *in mg.*) *q* flacto tum est (*in mg.* ∸) *Z* (bellum—coep] *om. QZ*) ‖

41 adversum Poenos primum coeptum est, neque diu post Callimachus, poeta Cyrenensis, Alexandriae apud Ptolomaeum regem celebratus est.

42 Annis deinde postea paulo pluribus quam viginti, pace cum Poenis facta, consulibus Claudio Centhone, Appii Caeci filio, et M. Sempronio Tuditano, primus omnium L. Livius poeta fabulas docere Romae coepit post Sophoclis et Euripidis mortem annis plus fere centum et sexaginta, post Menandri annis circiter
43 quinquaginta duobus. Claudium et Tuditanum consules secuntur Q. Valerius et C. Mamilius, quibus natum esse Q. Ennium poetam M. Varro in primo de poetis libro scripsit eumque, cum septimum et sexagesimum annum haberet, duodecimum

---

QZXOΠNTY

134 est] *sup. lin. add. x* || (§ 41) callimac' *QT* gallimachus *Z, z mg.* || 135 cyrinensis *Π* a(*ex* ci *sc. ortum*)rinensis *X* ariminensis *x* || Cyrenensis—Ptolomaeum] *om. QZ* || ptholomeum *XΠ* tholomeū *T* ptolemaeum *N* || 136 *cęlebratus *X* || (§ 42) 137 paulo] *om. X* || cum] *om. Q* || 138 *a voc.* consulibus *iterum inc. Y* || Centhone] *h cum fast. Cap. a. ab u. c.* 514 *secutus CSigonium ad Liv.* XXII 34, 1: cen**** *X pr.* centone *x rell.* || appuceci *Y* || ceti *X* || 139 primū (*sq.* omnium) *X* || Livius] = *Z:* linius *X* luuius *T* lelius *z mg.* || postea *X* || 140 roma *X* || sofoclis *QZ* (sofocles *z mg.*) sopoclis *O* sophollis *TY* || eurippidis *Q* || 141 *f*ere .clx. *X* || circiter] = *x:* cit̃** *X* || 142 duobus claudiū *T* || (§ 43) sequuntur Q. *N* secuntur q; *X* secuntur que *ZY* sequuntur q̃ *T* || 143 C.] consul *QZ* || cmanilius *z mg.* || Mamilius] *HColumna in Q. Ennii vita ed. suae* (*Neap.* 1590) *praemissa* (*p.* 2 *ed. Hessel*); *item PMerula Enn. ann. ed.* (*LB* 1595) *p.* κβ *cum fast. Cap. a. ab u. c.* 515: manilius *QZONTY* manlius *Π* manib; *X* || esse] *om. T* || esseq; *X* || quę *Y* = q̃. *T* q(a)i (= quasi, *in mg.* q(a)eenius *z*) *Z* || *Varr. de poetis lib.* I *fr. p.* 259 *Bip.* || 144 peotis *Π* || libros (*sq.* s) *Z* || 145 s agesimum (2—3 *litt. lac. post* s *in OΠ,* 4 *fere in N*)· *OΠN* || ageret *XONTY* || *XII(mũ) (X) *X* duodevicesimum *PMerula l. l.. p.* XXXII; IↃXCVIII *sqq. multorum assensum nactus* (*cf. e. g. GIVossius de hist. Lat. p.* 6[2]; *FRitter act. ant.* 1840, 47, 387; *GBernhardy HLR adn.* 306 *p.* 423[5]; *IVahlen Enn. poes. rell. p.* XIX; LXXIX) septimum decimum (XVII) *ingeniosa sane ratiocinatione fretus LMueller Quintus Ennius p.* 134; 187; *tamen equidem non comprehendo, cur Ennius per tres extremos vitae annos binos quotannis annalium libros conscribere nequiverit; nec Plinius dicit* (*n. h.* VII § 101) *librum sextum decimum propter Caelios post longius demum intervallum additum esse, nec inter librum sextum decimum et septimum decimum tale interstitium statuere necesse est* ||

annalem scripsisse, idque ipsum Ennium in eodem libro dicere.

Anno deinde post Romam conditam quingentesimo undevicesimo 44
Spurius Carvilius Ruga primus Romae de amicorum sententia
divortium cum uxore fecit, quod sterila esset iurassetque apud
censores, uxorem se liberum quaerundorum causa habere, eodem- 45
que anno Cn. Naevius poeta fabulas apud populum dedit, quem M. Varro in libro de poetis primo stipendia fecisse ait bello Poenico primo, idque ipsum Naevium dicere in eo carmine, quod de eodem bello scripsit. Porcius autem Licinus serius poeticam Romae coepisse dicit in his versibus:

Poenico bello secundo Musa pinnato gradu
Intulit se bellicosam in Romuli gentem feram.

QZXOΠNTY

146 atq; *Q* ‖ *Enn. ann. lib.* XVIII *fr.* 4 *p.* 65 *sq. Vahl.* ‖ (§ 44) 148 quingentisimo *Q* ‖ quingentesimo vicesimo tertio (*additis a.* DXXVII *coss.*) *G.* IV 3, 2 *lin.* 13 - *ubi v. adn.* -, *unde* DXXIII *huc translaturus erat ASchütte de Cn. Naevio poeta* I (*Herbip.* 1841) *p.* 15 ‖ &uicesimo *T* ‖ 149 puri' *Z* ‖ carnili' *Q* ‖ Romae] *om. T* rome *sup. lin. t* ‖ sencia *Q pr.* ‖ 150 sterila] = *O et o mg. Tσ*: ł is *sup. lin. t* sterił (*i. e.* lis) *QY* ‖ 151 librum *ZX pr.* liberorum (*sq.* orum *Y*) ‖ quae(*s.* que)rendorum *QONTY* ‖ causā *T* ‖ (§ 45) 152 Cn.] *X ex sil.? ϰ*: C. *et* c. *et sim. OΠNTY* centum (*i. e.* c.) *Z* .g. *Q* ‖ nexuus *Z* ‖ populum primum dedit *WTeuffel RLG* § 95, 2 *p.* 143[4] ‖ *Varr. de poetis lib.* I *fr. p.* 259 *Bip.* ‖ 153 libro] *Teuffelius l. l.* (= *h*): libris (*propter* poetis *sc.*) *QZXOΠNT* lib̄ *Y* ‖ libris de poetis prima *g* ‖ primo *** *X* ‖ 154 po|emton *Z* ‖ poeni coprimo *X* ‖ *Naev. B. P. lib.* VII *fr.* 3 *p.* 76 *Klussm. fr.* I *p.* 17 *Vahl.* ‖ 155 quo (*sq.* d) *Z* ‖ de] *inter* d *et* e *litt. om. NTY* ‖ Porcius] *ϰ*: Porcium (= *σ* Portium *QZT* '*ita F*' *φ* Portum *X*) *libri* = *σ* ‖ Licinus] *LTorrentius ad Hor. epp.* II 1, 162 *p.* 733[b] *ed. Antverp.* 1608 *cf. FLachmann de font. Liv.* II 23, 1, *FLindemann ad Charis. p.* 74, 4: licinium *libri* Licinius *ϰ f.*(*om. φ*)Licinum *σ* ‖ serius] *ϰ*: seruius ‖ 156 dicere *Ritschelius parerg. p.* 244 *immerito nominativo* Porcius Licin(i)us *spreto, qui scriptura tradita parum subtiliter commutata ei ortus esse videbatur; at si pro* serius, *quod instaurari Ritschelius quoque suo iure iubet, librarii* seruius *legebant, nominativi illius principalis in accusativum mutatio necessario fere insequebatur* ‖ hiis *Z* ‖ uerbis *Πφ* ‖ *Porc.* '*Licinii*' *epigr. AL lib.* II *ep.* CCXV *t.* I *p.* 407 *Burm.; ep.* 25 *t.* I *p.* 8 *HM.* ‖ 157 scd̄m *Z* ‖ pennato *TY* ‖ 158 se] *Ald.*: sese. *Π* sese *rell.* ‖ bellicosāin *Q* bellico samin *Z* ‖ romā ligentem *X* idmoli gentē *Z* id inoli gētē *Q* ‖ gente *Π* ‖ feram] *om. TY* ‖

46 Ac deinde annis fere post quindecim bellum adversum Poenos
47 sumptum est atque non nimium longe M. Cato orator in civitate
48 et Plautus poeta in scaena floruerunt; isdemque temporibus
Diogenes Stoicus et Carneades Academicus et Critolaus
Peripateticus ab Atheniensibus ad senatum populi Romani negotii
49 publici gratia legati sunt. Neque magno intervallo postea Q.
Ennius et iuxta Caecilius et Terentius ac subinde et Pa-
cuvius et Pacuvio iam sene Accius clariorque tunc in poe-
matis eorum obtrectandis Lucilius fuit.

50 Sed progressi longius sumus, cum finem proposuerimus adnotatiunculis istis bellum Poenorum secundum.

QZXOΠNTY

(§ 46) 159 Ac] *om. Q* ‖ aduersūs *O* aduersus *XΠN* ‖ *poenos (a *?*) *X* ‖ (§ 47) 160 M. Cato] = *Z:* incautus *in mg.* (*tum ibid.* plautus | diogenes *etc.*) *z* ‖ 161 scena *QXOΠN* ‖ fluerunt *X pr.* ‖ (§ 48) isdemque] *Yo:* hisdemque *O rell.* ‖ 162 diogenenes *X* dyogenes *T* ‖ ac ademicus *T* achademicus *Π* cademicus *Z* ‖ aritholaus *T* cir|colaus *X* ‖ 163 ne gotii *X* ‖ 164 grecia *Z* ‖ (§ 49) interuall*o (o *minus clarum*) *X* ‖ postea .q̃. *X* posteaq: *Q* ‖ que *Z* ‖ quiennius *TY* ‖ 165 ac] et (*sq.* et) *Q* ‖ subinde Afranius et *coll. Vell. Pat.* I 17, 1; II 9, 3; *Quint.* X I, 97 *sqq. IACvHeusde stud. crit. in C. Lucilium p.* 18, 2 ‖ Pacuvius] = *z mg.:* paucui' *Z* ‖ 166 actius *QΠ* ‖ .c. clariorq; *X* ‖ tunc] *om. Π non prorsus improbante LMuellero C. Lucilii satt. rell. p.* 290 ‖ sunt *Q* fuit (*ex lin. sq. petitum*) *q* ‖ in|in poematicis *X* ‖ poematibus *T pr.* ‖ (§ 50) 168 simus *X pr.* ‖ adnotaciunculis *Q* ‖ 169 secundum *Q* ‖

Expl. L' XVIII· J̄cip̃ .XX. Ł | Vicesimo conmentario hec insūt | (*sequuntur lemmata lib.* XVIII.) *Post lemmatum indicem* ⌈/ Cap̂. I. ⌈/ Lib' XX' *Q* Explicit liber .XVIIII. (*rubr.; XVIIII in ras. z*) Vicesimo cōmentario hec sunt. *In summo margine fol. sq. m. rec.* A. Gel. lib. XX. | Qui in lib. impress. XVIII. inscriptus est. *Post lemm.* Incipit liber vicesimus (*rubr.*) *Z* ·A· GELLII NOCT̃. ATTICR̃. LIB̃. XVIII. | EXPL̃.; INCIP̃. XVIIII. | XVIIII (o *supra* V) CÕMENT̃. HAEC INSVNT *Post lemmata lib.* XVIII *cap.* 1 *inc. sine inscr. X* Λ GELLII NOCTIṼ ΛTTIC. | LIB. XVIIII. EXPLICITVS· | INCIP. LIB. XX FELI-|CIT. | VICESIMO COMM̃TΛRIO |

HAEC INSVNT. (∴/ Hic liber in impress. cod. ē XVIII *m. rec.*) *Post lemmata lineae vac. rel.* Liber XVIII *inscr. m. rec. O* Agellii noctiū atticarū lib. XIX. explicit'. Incip̄. XX. felicit̄. Cōmentario XX hęc insuꝛ *Post lemmatum indicem* Agellii ɴoctium atticarum liber XX. incipit. *Π* A. GEL̄LII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XVIIII. EXPLICITVS. | VICENSIMO. COMMENTARIO. HAEC. INSVNT. *Post lemm. indicem* A. GELLI. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XX. INCIP̄. FELICITER. *N* ||

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER OCTAVVS DECIMVS.

I.

Disputationes a philosopho Stoico et contra a Peripatetico, arbitro Favorino, factae; quaesitumque inter eos, quantum in perficienda vita beata virtus valeret quantumque esset in his, quae dicuntur 'extranea'.

1 Familiares F a v o r i n i erant duo quidam non incelebres in
urbe Roma philosophi. Eorum fuit unus Peripateticae disciplinae
2 sectator, alter Stoicae. His quondam ego acriter atque contente
pro suis utrimque decretis propugnantibus, cum essemus una
3 omnes Ostiae cum F a v o r i n o, interfui. Ambulabamus autem in
litore, cum iam advesperasceret, aestate anni nova.
4 Atque ibi Stoicus censebat, et vitam beatam homini virtute
animi sola et miseriam summam malitia sola posse effici, etiamsi

QZXOΠNTY

LIB. XVIII c. I. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 ad *X* ‖ et econtra *x* econtra *X* ‖ peripathetico *XΠ* paeripatetico *Q pr.* ‖ arbitrio *Q pr. Z* ‖ 3 facto (*propter ablativos praec.*) *q* ‖ quęsitęquę *X* ‖ quando *Z* quintum *X pr.* ‖ quantum supficienda *Q; voluit igitur* super perficienda *et haud scio an ita G. scripserit* ‖ pfacienda *x* pficiendun *X* ‖ 4 ēe *X* ‖ hiis *Z* ‖ (§ 1) 5 non] *om. X* ‖ in(il *QY*)lecebres *ZX pr. Y* ‖ 6 philosophi eorum *Y* ph̓ieorum *Z* philosophicoꝝ *Q* ‖ peri pateticę *x* peri paticę *X* perypateticae *et sic per sqq. Y* ‖ (§ 2) 7 hiis *Z* ‖ contēpte *QT* ‖ 8 utrūq; *Q* ‖ de certis *Z* de creas *X* de creatis *x* ‖ 9 hostiae *XOYq* hostie *QZ* ‖ (§ 3) 10 littore *QZNT* ‖ ad uesperas ēet *Z* ‖ aestate] *om. Z* ‖ nova] *Salmasius g* (*Falsterus am. phil.* III 332 *Th. Vogel ann. phil.* 111, 574 *sq. Büttner-Wobst*)*:* noui ‖ (§ 4) 11 hominum *XOΠNTY* ‖ 12 miseriem *XΠ* ‖ malici *Q* ‖ **|etiam si (si *ut vid.*) *Q* ‖

cetera bona omnia, quae corporalia et externa appellarentur, vir-
tuti deessent, malitiae adessent. Ille contra Peripateticus, miseram 5
quidem vitam vitiis animi et malitia sola fieri concedebat, sed ad
conplendos omnes vitae beatae numeros virtutem solam nequa-
quam satis esse existimabat, quoniam et corporis integritas sani-
tasque et honestus modus formae et pecuniae familiaris et bona
existimatio ceteraque omnia corporis et fortunae bona necessaria
viderentur perficiendae vitae beatae.

Reclamabat hoc in loco Stoicus et, tamquam duas ille res 6
diversas poneret, mirabatur, quod, cum essent malitia et virtus
duo contraria, vita misera et beata quoque aeque contraria, non
servaret in utrisque vim et naturam contrarii et ad miseriam 7
quidem vitae conficiendam satis valere malitiam solam putaret, ad
praestandam vero vitam beatam non satis solam esse virtutem
diceret. Atque id maxime dissidere neque convenire dicebat, 8
quod qui profiteretur, vitam nullo pacto beatam effici posse, si
virtus sola abesset, idem contra negaret, beatam fieri vitam, cum
sola virtus adesset, et quem daret haberetque virtuti absenti
honorem, eundem petenti atque praesenti adimeret.

Tum Peripateticus perquam hercle festive: ʻrogo teʼ, inquit, 9

QZXOΠNTY

13 eterna *X pr.* ‖ 14 adessent] *om. X, add. x sup. lin.* ‖ (§ 5) ꝑtripateticus *Q* ‖ miseriem *ZΠ* ‖ 17 satiee̅ *X pr.* ‖ corꝑi sint egritas *QZ* ‖ 18 fortunae μ, *at cf. h^{va} 78 sqq.* ‖ pecuniae] μ: pecunia familiaque *Salmasius exerc. Plin. p.* 1263^b (*ed.* 1629) reique familiaris μ, *at cf. h^{va} l. l.* ‖ 19 fortuna *Z* formae *Salmasius l. l.* ‖ ɴeṣcessaria *X pr.* ‖ 20 beatę reclamabat. sed in *T* beate reclamabat si in *Y* ‖ (§ 6) 21 Reclamat *Π* ‖ **hoc (lo *praeceptum ex sq.* loco) *X* ‖ tamquam] tam *QZ* qđ *spscr. x* ‖ illę *Π* illi *Y* ‖ 22 ponere mirabatur *T* ‖ mirabaṇtur ꝑficiende (*ex lin.* 20 *repetitum*) quod *X* ‖ esset *O pr.* ‖ militia *X* ‖ 23 equo *Q* heęq; *Π* ‖ contrario *X pr.* ‖ non] nos *Z* ‖ 24 seruare *XT* ‖ natura *Z* ‖ (§ 7) miseram *QZ* ‖ 25 uitę quidem *T* ‖ confitiendam *Z* ‖ 26 beatam uitam *Q* ‖ uirtutem solam esse *X* ‖ uirtutem esse *O* ‖ (§ 8) 27 disserere *Q* ʻ*Hoc voluit, an* differre ?ʼ *i* ‖ 28 qui] quid (*praec.* quod) *N* ‖ ꝑficeretur *Q pr.* ‖ beatam nullo pacto *x* ‖ nulla *T pr.* ‖ beatam] *om. X* ‖ posse si] possese *X* ‖ 29 Id *X* ‖ negare *T* ‖ 30 abesset *TY* ‖ haberet quę *Q* haberet. que̅ *q* ‖ 31 suppetenti *ingeniose, sed non necessario, ut mihi quidem videtur, Th. Vogel l. l. p.* 575 ‖ p̄sentia dimeret *X* ‖ adhimeret *QZ* ‖ (§ 9) 32 tunc *T* ‖ peri pateticus *X* ‖ ꝑ quam *Zx* ꝑ quem *X* ‖ herc*le *X* ercle *Y* ‖ rogate *Q pr.* ‖

'cum bona venia respondeas, an existimes, esse vini amphoram,
10 cum abest ab ea unus congius?' 'Minime', inquit, 'vini amphora
11 dici potest, ex qua abest congius'. Hoc ubi accepit Peripateticus:
'Vnus igitur', inquit, 'congius amphoram facere dici debebit, quoniam,
cum deest ille unus, non fit amphora vini et, cum accessit, fit
amphora. Quod si id dicere absurdum est, uno congio solo fieri
amphoram, itidem absurdum est, una sola virtute vitam fieri
beatam dicere, quoniam, cum virtus abest, beata esse vita num-
quam potest'.

12 Tum F a v o r i n u s aspiciens Peripateticum, 'est quidem', inquit,
'argutiola haec, qua de congio vini usus es, exposita in libris;
sed, ut scis, captio magis lepida quam probum aut simile argu-
13 mentum videri debet. Congius enim, cum deest, efficit quidem,
ne sit iustae mensurae amphora; sed cum accedit et additur, non
14 ille unus facit amphoram, sed supplet. Virtus autem, ut isti
dicunt, non accessio neque supplementum, sed sola ipsa vitae
beatae instar est et propterea beatam vitam sola una, cum adest,
facit'.

15 Haec atque alia quaedam minuta magis et nodosa, tamquam
apud arbitrum F a v o r i n u m, in suam uterque sententiam con-

---

QZXOΠNTY

33 esse] *om.* *Y* ‖ esse**(*s.* ***)uini *X* ‖ amporā (*et sic in sqq.*) *O* anforā *Q et per totum caput Y* ‖ 34 abē* *Q* ‖ unus congius] uini sanguis *Q* ‖ (§ 10) 34 hoc ubi accepit peripateticus (= *O in ras.* stoicus *Πnox*) *post* congius *add.* *ΠNOx cf. lin.* 35 ‖ *post* congius *sqq.* — congius *om.* *X*, *spscr.* *x* ‖ amphoram *Z* ‖ 35 qua] *om.* *Z* ‖ ab est *Z* ‖ (§ 11) hocubi* *X* ‖ 36 igitur] = $\overset{i}{\text{g}}$ *q*: *om.* *Π* **$\overset{i}{\text{g}}$ *Q* ‖ inquit] *om.* *QZONTY* ‖ amporād̤ *O* ‖ debere *QZ* ‖ quoniam] q' tam̃ *x* et im̃ *X* ‖ 37 sit *X* ‖ uini amphora (amporam *X*) *XΠNT* ‖ accesserit *T* ‖ 38 contagio (*in mg.* |·) *Z* ‖ 39 amporam *X* anmphorā (*in mg.* ·/) *Z* ‖ 40 dicerem *Z* ‖ cum itidē uirtus *X* ‖ ab est *Z* ‖ beatā *X* ‖ 41 po*test* *X* ‖ (§ 12) 42 Tunc *Y* ‖ inquit] *om.* *X* ‖ 43 quede *Q pr.* *Z* ‖ de coniugio *Z* detergio *T* ‖ uni usus *x* uniusus *X* ‖ est *Z* ‖ 44 aut] ut *QZ* ‖ (§ 13) 45 de est *Z* ‖ 46 ne sit] sed nescit *T* ‖ ne sitius tę *X* nestiustae *Z* nesciuste (iū*te *q*) *Q* ‖ mensure eamphoras. 7 *Z* ‖ *anphorae *q* canphora *Q* ‖ amphoras & accedit *T* ‖ addicit̆ *X* adiicitur *ϰ* ‖ 47 anphorā *Q* ‖ suplet *Q pr.* ‖ (§ 14) 48 accessione q; *X* accessione. q̄ *Z* accessione neq; *x* ‖ 49 instarem et *X* ‖ uitam beatam *Q* beatā uitā uitā *Π* ‖ (§ 15) 52 apud] *om.* *QZ* ‖ arbitrē *Z* ‖ fouorinum *Q* ‖ suam uterque] (*i. e.* VT̄Q. *s.* ut̄q.): suam uta *Q* suamuta *Z* ‖

ferebant. Sed cum iam prima fax noctis et densiores esse tene- 16
brae coepissent, prosecuti Favorinum in domum, ad quam de-
vertebat, discessimus.

II.

Cuiusmodi quaestionum certationibus Saturnalicia ludicra Athenis agitare soliti simus; atque inibi inspersa quaedam sophismatia et aenigmata oblectatoria.

Saturnalia Athenis agitabamus hilare prorsum ac modeste, 1
non, ut dicitur, 'remittentes animum' — nam 'remittere', inquit
Musonius, 'animum, quasi amittere est' —, sed demulcentes
eum paulum atque laxantes iucundis honestisque sermonum in-
lectationibus. Conveniebamus autem ad eandem cenam conplus- 2
culi, qui Romani in Graeciam veneramus quique easdem auditiones
eosdemque doctores colebamus. Tum qui et cenulam ordine suo 3
curabat, praemium solvendae quaestionis ponebat, librum veteris
scriptoris vel Graecum vel Latinum et coronam e lauro plexam,
totidemque res quaerebat, quot homines istic eramus; cumque
eas omnis exposuerat, rem locumque dicendi sors dabat. Quae- 4
stio igitur soluta corona et praemio donabatur, non soluta autem
tramittebatur ad eum, qui sortito successerat, idque in orbem
vice pari servabatur. Si nemo dissolvebat, corona quaestionis eius 5

QZXOΠNTY

(§ 16) 53 densiores tenebrę | tenebrę (*om.* esse) *T* ‖ esse] *om. etiam Y* ‖ 54 atquā *Y* ‖ quē *X* ‖ diuertebat *ΠY* ‖

II. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Cuius modū *X* ‖ quesitionū *X* ‖ saturna litia *Z* saturnalia *Π* ‖ 3 impssa *Π* expsa *Q* ‖ sophismatia] *Z cf. lemm. c.* 13: sophismata (*sq.* aenigmata) ‖ et] *om. Z* ‖ & nigmata *X pr.* ‖ (§ 1) 5 hylare *QY* ‖ psum *Z* prorsus *X* ‖ 6 non—inlectationibus] *descripsit fere Macrob. Sat.* I 5, 12 ‖ 7 musionius *X pr.* ‖ *C. Musonii Rufi rell. et apophthegm. ed. Venhuizen Peerlkamp p.* 275 ‖ admittere *Q pr.* ‖ demulgentes *Z* ‖ 8 paulum] = paullum *Macr. B*: paululum *Macr. P* ‖ laxandis (*sq.* iucundis) *X* ‖ inletatonibus *X pr.* ‖ (§ 2) 9 cūplusculi *X* ‖ 10 roma* (*s.* ** m *?* ni *?*) *Q* roma *q recte f. prob. Salmasio* ‖ ingratiam *X* ‖ eadē *Z* ‖ (§ 3) 11 .Tum] tam *Z* ‖ et qui *T* ‖ 12 ponebant *X* ‖ ueteri (*sq.* s) *Q pr. T* ‖ 13 elauro *Z* ‖ 14 qđ *Z* ‖ 15 ea sopnis *Z* ‖ oms *Q* ‖ (§ 4) 16 et] *om. T* ‖ dña(*i. e.* domina)batur *O* ‖ 17 tramitebatur *X* transmittebatur *TY* ‖ ad eum—servabatur] *post* tramittebatur *om. X* ‖ qui*** *Q* ‖ 18 uicē (*praec.* orbem) pariserbať *Z* ‖ (§ 5) sine modis soluebat *X pr.* si nemodis soluebat *Π* sine modi soluebat *Z* sine nodis solutae (te *Y*) *TY* ‖ corona] *om. XOΠN* ‖ ei *Y* .ei *T* ‖

6 deo, cuius id festum erat, dicabatur. Quaerebantur autem res huiuscemodi: aut sententia poetae veteris lepide obscura, non anxie, aut historiae antiquioris requisitio aut decreti cuiuspiam ex philosophia perperam invulgati purgatio aut captionis sophisticae solutio aut inopinati rariorisque verbi indagatio aut tempus item in verbo perspicuo obscurissimum.

7 Itaque nuper quaesita esse memini numero septem, quorum prima fuit enarratio horum versuum, qui sunt in s a t u r i s Q u i n t i E n n i uno multifariam verbo concinniter inplicati. Quorum exemplum hoc est:

N a m q u i l e p i d e p o s t u l a t a l t e r u m f r u s t r a r i,
Q u e m f r u s t r a t u r, f r u s t r a † e u m d i c i t f r u s t r a e s s e;
N a m q u i s e f r u s t r a r i q u e m f r u s t r a s e n t i t,
Q u i f r u s t r a t u r f r u s t r a s t, s i i l l e n o n e s t f r u s t r a.

QZXOΠNTY

19 dicebatur *TY* ‖ (§ 6) huiuscemodi res *TY* ‖ 20 hui'scemodi *Z* huicemodi *X* ‖ sententię (*sq.* poetae) *O* ‖ lepidę *T* ‖ 21 anxiae *XY* ‖ aut historie antiquioris aut historie antiquioris *Z* aut historie aut antiquioris *X* ‖ detreti *X pr.* ‖ cuiuspiam—invulgati] *om. X* ‖ 22 philosophie *Q* = ph'ie *z* ‖ ppetam *Q* ‖ inulgati *Π* ‖ aut] *om. Q* ‖ sophysticę *T* ‖ 23 rari∗oris *X* ‖ indagato *Q pr.* ‖ autē pusitē *O* ‖ tempus] plus *T* ‖ item] (?) *adposito suspectum sibi esse significavit CLehrs de Aristarchi stud. Hom. p.* 211^3*:* .Item *Q* ‖ 24 prespicuo *Q* ‖ (§ 7) 25 quorum] coram *Y* ‖ 26 uersum *X pr. O* uersus *Ty* uersu *Y* ‖ quintienni *XT* ‖ *Q. Ennii ex inc. sat. lib. fr.* I *p.* 158 *Vahl. cf. post alios ab Oiselio i λ indicatos GHermannum elem. doctr. metr. p.* 453 (*antea id. de metris poet. Gr. et Lat. p.* 337 *sq. et a λ l.*), *ORibbeckium mus. phil.* 10, 288; *trimetris trochaicis acatalectis inclusit Hermannus, Sotadeos versus post alios prob. Fleckeiseno z. Krit. etc. p.* 40 *sq. constituerunt Vahlenus, Ribbeckius, LMüllerus Q. Ennius p.* 267 ‖ 27 uino *TY* ‖ multofariam *O* ‖ con∗inenter *X* continenter *x* ‖ 28 hoc est] *om. T* ‖ 29 Nam qui] Qui se *VAcidalius in Plaut. Amphitr. divin. et interpr. c.* II (*Gruteri lamp.* VI 7 *sq.*) ‖ alteū *Y* ‖ frustrari quē frustrari·quem frustra eum (quē frustrari *del. x*) *X* ‖ 30 quam *Z* Quom *Vahlenus* (*Ribbeckius*) ‖ frustrast *Vahlenus* ‖ frustratu' frustrast cum dicit *Müllerus* ‖ frustratur—frustrari] *ante* quem frustra *om. Q* ‖ illum *Vahlenus* eunce *Ribbeckius* ‖ 31 Nam qui] Qui si *Ribbeckius* ‖ qui sese *Müllerus* ‖ se] *Vahlenus* (*Ribb.*)*:* sese ‖ *f.* quom frustras *Ribbeckius* ‖ frustra sentit] *Π e vg.* (*Ribb.*)*:* frustras (= σ) sentit (senti *X*) *XON* frustrassent (. *Q*) id *QZTY* frustras *Vahlenus cf. Ribbeckius* (*coll. tamen Ritschelio ibid.* 11, 640 = *opusc.* II 715) ‖ 32 frustrast, si ille non] *Vahlenus* (*Ribb.*)*:* is frustrast (frustra st

Secunda quaestio fuit, quonam modo audiri atque accipi deberet, 8
quod Plato in civitate, quam in libris suis condidit, ʽκοινὰς τὰς
γυναῖκαςʼ, id est communes esse mulieres, censuit et praemia viris
fortissimis summisque bellatoribus posuit saviationes puerorum et
puellarum? Tertio in loco hoc quaesitum est, in quibus verbis 9
captionum istarum fraus esset et quo pacto distingui resolvique
possent: ʽquod non perdidisti, habes; cornua non perdidisti: habes
igitur cornuaʼ, item altera captio: ʽquod ego sum, id tu non es;
homo ego sum: homo igitur tu non esʼ. Quaesitum ibi est, quae 10
esset huius quoque sophismatis resolutio: ʽcum mentior et mentiri
me dico, mentior an verum dico?ʼ Postea quaestio istaec fuit, 11
quam ob causam patricii Megalensibus mutitare soliti sint, plebes
Cerealibus? Secundum ea hoc quaesitum est: verbum ʽverantʼ, 12
quod significat ʽvera dicuntʼ, quisnam poetarum veterum dixerit?

QZXOΠNTY

O frustra est *XΠNTY* frustrat' *x*) si (s; *Q*) non ille *libri* is frustrast, ille non *Müllerus* ‖ frustrat̆ (*in mg.* ·/) secunda *Z* ‖ frustra questio (. Secunda *om.*) *Y* ‖ (§ 8) 33 quaestio fuit] *om. Q* ‖ quo nā *T* ‖ accipe *X pr.* ‖ 34 *litt.* didit *om. X* ‖ *Plat. reip.* V 7 *p.* 57 *C. St.* τὰς γυναῖκας ταύτας τῶν ἀνδρῶν τούτων πάντων πάσας εἶναι κοινάς, *praemia autem* τοῖς ἀγαθοῖς τῶν νέων ἐν πολέμῳ ἢ ἄλλοθί που *constituta ibid. c.* 9 *p.* 460 *B* (γέρα καὶ ἆθλα ἄλλα τε καὶ ἀφθονεστέρα ἡ ἐξουσία τῆς τῶν γυναικῶν ξυγκοιμήσεως) *non satis accurate referuntur* ‖ 34 ΓΙΝaΙΚaC *TY* ΤΥΝaΙΚaC. *X* ‖ 35 id est] Idem *X* ‖ *num* (id est communes esse mulieres) *?* ‖ uiri *X pr.* ‖ 36 fortissi(u h^e)mis summisque] *h:* fortissimisq. *X* fortis sumis *Z* fortibus summisque *rell.* ‖ sumationes (*cf. praec.*) *Z* ‖ (§ 9) 37 hoc] *om. O* ‖ que situm est hoc *Π* ‖ uerbis uerbis *X* ‖ 38 captio nū *X* ‖ frax *Q* ‖ distinguere soluique *TY* ‖ 39 possent quod *Y* ‖ p̱disdisti *T* ‖ non] *in mg. add. n* ‖ p̱disdisti *T* ‖ 40 item] *om. Q* autem *Z* ‖ taptio *X pr.* ‖ 41 homo] s; $\overset{\text{sum}}{\text{homo}}$ (sum *spscr. q*) *Q* ‖ homo—tu non es] *post* tu non es *om. Z* ‖ ego sum : homo] *post* homo *add. h: om.* ‖ id (*ex praec. repet.*) tu non *x* id tum *X* ‖ tu] *om. Π* ‖ (§ 10) Quaesitum id quoque ibi *e; f.* Quaesitum tum ibi *h* ‖ est] = *X:* es *x* ‖ qui *X* ‖ 42 ***ēet (ēet) *Q* ‖ ius *TY* ‖ huius modo sophis matis *X* ‖ resulutio *Π pr.* solutio *Q* (h^e) ‖ 43 medico *QX* ‖ (§ 11) que(ę *x*)sitio *X* ‖ istaec] *e* (*Brix.* 1485): ista *Π* ista haec (*s.* hec) *rell.* ‖ 44 mutitare] *ed. Beroald. v. G.* II 24, 2: metitare *X* motitare *rell.* ‖ sunt *X* ‖ plebescere alibus *T* ‖ (§ 12) 45 uerat *X* ueratq. *x* ‖ 46 significant (*sq.* dicunt) *Z* ‖ veterum] uer *Y* uera *T* ‖

13 Sexta quaestio fuit, ʻasphodelumʼ cuiusmodi herba sit, quod Hesiodus in isto versu posuerit:

Νήπιοι, οὐδὲ ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ,

et quid item Hesiodus se dicere sentiat, cum dimidium plus
14 esse toto dicit? Postrema quaestionum omnium haec fuit: ʻscripserimʼ, ʻlegerimʼ, ʻvenerimʼ cuius temporis verba sint, praeteriti an futuri an utriusque?

15 Haec ubi ordine, quo dixi, proposita atque, singulis sorte ductis, disputata explanataque sunt, libris coronisque omnes donati sumus, nisi ob unam quaestionem, quae fuit de verbo ʻverantʼ.
16 Nemo enim tum commeminerat, dictum esse a Q. Ennio id verbum in tertio decimo annalium in isto versu:

satin vates verant aetate in agunda?

Corona igitur huius quaestionis deo feriarum istarum Saturno datast.

QZXOΠNTY

(§ 13) 47 as phodelum *Z* assodolum *X* ‖ cuimodi *test. et prob. i X* ‖ uerba *Y* ‖ herba sit quod] = *x:* hersit quod *X* herba sit que *Z* herbarum que *Q* ‖ 48 hęsiodus *Π* ‖ posuerrit *Z* posuit *T* ꝑfuit *Y* ‖ *Hesiod. opp. et dier. v.* 40 *sq.* ‖ *Graeca spat. vac. rel. om. X* GR. *TY* ‖ 49 ΝΕΠΙΟΙ *Π pr.* ‖ ΟΧΔΕ *Z* οὐδ' *v. l. ap. Hes.* ‖ ΠaΕΟΝ ΗCϒ *Z* ‖ 50 ΜaΜaΧΗ *Z* ‖ καὶ] Κ *Z* ‖ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ] ς*e cum Hesiodo:* aCΦΟaΕaωΜΕΤΟΝΙaΡ *Z* aCΦΟΔΕΛΟΜΕΙΝΟΝΙaΡ *OΠN* ‖ 51 ,et quid item] .Et quidem *Y* .Eo quod *T* ‖ hęsiodus *Π* esiodus *QZ* ‖ sententiat *X* ‖ 52 esse] *om. Y:* ēet (. *T* ; *sq.* t) *QZT* ‖ dicat *Π pr.* ‖ (§ 14) postremo *Y pr.* ‖ ħ (*i. e.* hoc) *Y* ‖ 53 uenerim legerim *Π* ‖ (§ 15) 55 quo dixi] quo fuit *Q* quod fuit *Z* ‖ 56 donatissim' u (*i. e.* ubi *prob.* n) *Z* ‖ 57 , nisi] n̄ *Y* ‖ ob unam] = *π:* obuiā *Π pr., unde* ob quintam (vtam *sc.*) *g* ‖ unam] = *z in litura:* uinā (?) *Z* ‖ de] ex *TY* ‖ uerat σ ueNerant *X pr.* ‖ (§ 16) 58 cōmeminorat *T* ‖ es *Y* ‖ a q; *X* aquę *Z* .atq: *Q* .autq: *q* ‖ ea q̃ ennio *Y* ∗aq̃ennio (e) *T* ‖ 59 annalium] commeminimus (*v. lin. praec.*) annalium *X* ‖ *Q. Enn. ann. lib.* XIII *fr.* I *p.* 56 (*cf. p.* LXXII) *Vahl.* ‖ uersus at inuates *Q* ‖ 60 sat inuates *X* san|nuates *Z* ‖ agu(ɩ̄ e *spscr. t*)nda corona. Igitur *TY* ‖ 61 fariarum *Q pr. Z* ‖ starum *ZNT* (*h*e) ‖ 62 datast] *Z:* data est ‖

III.

Quid Aeschines rhetor in oratione, qua Timarchum de inpudicitia accusavit, Lacedaemonios statuisse dixerit super sententia probatissima, quam inprobatissimus homo dixisset.

Aeschines, vel acerrimus prudentissimusque oratorum, qui 1
apud contiones Atheniensium floruerunt, in oratione illa saeva
criminosaque et virulenta, qua Timarchum de inpudicitia
graviter insigniterque accusabat, nobile et inlustre consilium
Lacedaemoniis dedisse dicit virum indidem civitatis eiusdem principem, virtute atque aetate magna praeditum.

'Populus', inquit, 'Lacedaemonius de summa republica sua, 2
quidnam esset utile et honestum, deliberabat. Tum exsurgit sen- 3
tentiae dicendae gratia homo quispiam turpitudine pristinae vitae
defamatissimus, sed lingua tunc atque facundia nimium quanto
praestabilis. Consilium, quod dabat quodque oportere fieri sua- 4
debat, acceptum ab universis et conplacitum est futurumque erat
ex eius sententia populi decretum. Ibi unus ex illo principum 5
ordine, quos Lacedaemonii aetatis dignitatisque maiestate tamquam
arbitros et magistros disciplinae publicae verebantur, commoto
irritatoque animo exsilit et: 'quaenam', inquit, 'Lacedaemonii,

---

QZXOΠNTY

III. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 esclines *Z* ‖ qua timarcum *Xo* quati marcum *O* ‖ thymarcū *Π* ‖ deinde pudicitia causauit *X* ‖ recusauit *QZ* ‖ 3 probatissim' *X* ‖ 4 homo] = *x*: itemmo *X* ‖ (§ 1) 5 Aescines *TY* Aescinus *X* Aescinus *Z* Є*scinus (e) *Q* ‖ orationum *T pr.* ‖ 7 criminosa qua *Z* ‖ tymarchū *T* thimarcum *Q* tunarchū *Z* ‖ inpuditicia *Q* ‖ 8 accusabat] *Q*: accusabit *Z* accusauit *rell.* ‖ 9 virum] *om. TY* ‖ 10 uirtutē *Z* ‖ aetate] eadē *Z* ‖ aetatē agna *X pr.* ‖ (§ 2) *Aeschin. in Timarch. or.* § 180 *sq.* ‖ 11 Lacedaemonius] *om. Z* lacedemoniis *XT* ‖ 12 quid nam *ZT* ‖ ee *X pr.* ‖ utile eet *Z* ‖ *****utile (utile) *Q* ‖ (§ 3) Tunc *TY* ‖ 13 grām *X* ‖ turpidine *T* ‖ 14 defamatissimus] *O*(= defamatiss ; *o mg.*) *ΠN voc. uni G. proprium cf.* IX 2, 11 vocabula defamata atque demortua; XIV 2, 10: defamatisimus *X* defatissim' *T*: diffamatissimus *QZY*, *quod sane G. h. l. adhibere potuit* ‖ *f.* nimio *i* ‖ quantū *T* ‖ 15 prestabilis consilium *Q* ‖ (§ 4) sua debat *X* ‖ 16 complautum *Z* ‖ facturumq. *TY* ‖ rat (e *post* e *om.*) *X pr.* ‖ 17 sententia eius *Π* ‖ sent(c *Q*)ia *QX* ‖ (§ 5) ubi *TYφ* ‖ 18 quos] *om. Q* ‖ lacedemoni *Z* lacedemoniis *X* ‖ dignatisque *Y* ‖ 19 orbitros *Q pr.* ‖ arbitro s; magistro *Z* ‖ publicae publicae *N* ‖ uerberant *X pr.* ‖ cōmitto *X pr.* ‖ 20 irritoque *Y* iratoque *XOΠNT* ‖ quę(e *ZX*) nam *ZX pr. T* ‖

ratio aut quae tandem spes erit, urbem hanc et hanc rempublicam salvam inexpugnabilemque esse diutius posse, si huiuscemodi anteactae vitae hominibus consiliariis utemur? quod si proba istaec et honesta sententia est, quaeso vos, non sinamus eandem
6 dehonestari turpissimi auctoris contagio'. Atque ubi hoc dixit, elegit virum fortitudine atque iustitia praeter alios praestantem, sed inopi lingua et infacundum, iussitque eum consensu petituque omnium eandem illam sententiam diserti viri cuimodi posset verbis dicere, ut, nulla prioris mentione habita, scitum atque decretum populi ex eius unius nomine fieret, qui id ipsum denuo dixerat.
7.8 Atque ita, ut suaserat prudentissimus senex, factum est. Sic bona sententia mansit, turpis auctor mutatus est'.

IV.

Quod Sulpicius Apollinaris praedicantem quendam, a sese uno Sallusti historias intellegi, inlusit quaestione proposita, quid verba ista apud Sallustium significarent 'incertum, stolidior an vanior'.

1 Cum iam adulescentuli Romae praetextam et puerilem togam mutassemus magistrosque tunc nobis nosmetipsi exploratiores quaereremus, in Sandaliario forte apud librarios fuimus, cum ibi in multorum hominum coetu Apollinaris Sulpicius, vir in memoria nostra praeter alios doctus, iactatorem quempiam et

---

QZXOΠNTY

21 aut quae] atq; *Π* ‖ tandem spes] = *x in litura* ‖ rem *Q* ‖ 22 inexpugnabilem quoq; *Z* ‖ possessi *Z* ‖ 23 anteactae vitae] uitae actę *x* uitae haacte *X* ‖ hominibus uitae *Π* ‖ utamur *T* ‖ 24 ista haec *XΠ* ista hec *Q* ista *TY* ‖ eā *T* ea *Y* ‖ 25 turpissima *X* turpissime *x* turpissi *Z* ‖ (§ 6) 26 eligit *ZXOΠN* ‖ "p̄stantem "pret̄ alios *Π* ‖ 27 et] sed (*ex praec. repet.*) *Z* ‖ 28 eadem *Z* ‖ disserti *XT* deserti *Z* ‖ cuimodi] *lac. rel. om. Z* cui'modi *NTq* ‖ possit *QZ* ‖ 29 m̄sione *Z* ‖ sictū *Z* ‖ 30 unius] = *x:* sumus (*praec.* s) *X* ‖ feret *X pr.* ‖ qui id] *g:* quod ‖ (§ 7) 31 suaserant *Z* ‖ sexnex *Q* ‖ (§ 8) sibona *X pr.* ‖

IV. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 salusti *ZX* sallustii *Π* salustii *Q* ‖ 3 intelligit (*sq.* inlusit) *Z* ‖ illuxit *Q* ‖ (§ 1) 5 adules centuli *X* adolescenti *Π* ‖ Romae] *om. TY* ‖ protextam *Q* ‖ praetextam puerilem toga *Salmasius* ‖ 6 mutaremus *Y* ‖ nunc *Q pr.* ‖ nobis(| *Π*) metipsi *XΠ* nobismetipsi *ONTY* ‖ exploratores *TY* explorationes *Q pr. X* ‖ 7 queremus *X pr.* ‖ sandalario *ZT* sandalia riso *X* scandaliario *Y* ‖ . Cum *Π* ‖ 8 cętu *T* cetu *QZ* coitu *X pr.* ‖ 9 doctus] doctos doctior φ ‖

venditatorem Sallustianae lectionis inrisit inlusitque genere illo
facetissimae dissimulationis, qua Socrates ad sophistas utebatur.
Nam cum ille se unum et unicum lectorem esse enarratoremque 2
Sallustii diceret neque primam tantum cutem ac speciem sen-
tentiarum, sed sanguinem quoque ipsum ac medullam verborum
eius eruere atque introspicere penitus praedicaret, tum Apolli-
naris amplecti venerarique se doctrinas illius dicens: 'per',
inquit, 'magister optume, exoptatus mihi nunc venis cum sanguine
et medulla Sallusti verborum. Hesterno enim die quaerebatur 3
ex me, quidnam verba haec eius in quarto historiarum libro
de Cn. Lentulo scripta significent, de quo incertum fuisse ait,
stolidiorne esset, an vanior', eaque ipsa verba, uti sunt a 4
Sallustio scripta, dixit: 'At Cn. Lentulus patriciae gentis,
collega eius, cui cognomentum Clodiano fuit, per-
incertum stolidior an vanior; legem de pecunia, quam
Sulla emptoribus bonorum remiserat, exigenda pro-
mulgavit'.

Quaesitum ergo ex se Apollinaris neque id se dissolvere 5
potuisse adseverabat, quid esset 'vanior' et quid 'stolidior', quo-
niam Sallustius sic ea separasse atque opposuisse inter se

QZXOΠNTY

10 uenditorē *x* ‖ salustia electionis *Z* ‖ *lectione (e) *Q pr.* ‖ inrissit *Q pr.* ‖ 11 fatetissime *Z* facetassimę *x* faceassimę *X* ‖ dissi-m*lationis *Q* dissimulationes *Z* ‖ quasaocrates *X* ‖ sophystas *T* ‖ (§ 2) 12 uni cum *X pr.* ‖ narratoremque (q** *X; praec.* e) *QZXOΠT* ‖ 13 pristinā *Z* p̄nam *X* ‖ tantum primam *TY* ‖ sententiaru *X* ‖ 14 sanguinem—verborum] = *O:* medullam uerborum ac sanguinem *in mg. adnot. o* ‖ ipsum] *om. Z* ‖ 15 eruer** *X pr.* ‖ pęnitus *T* ‖ 16 que] *om. X per se recte cf. praef.* § 18 *adn.* ‖ *doctrinas *X* ‖ 17 obtume *Z:* optime *OΠNTY* obtime *QX* ‖ ueni *X* ‖ 18 medula *Q* ‖ Sallusti] *X pr.:* sal(ll *al.*)ustii ‖ (§ 3) aesterno *X* hesterna *T* ‖ 19 quidnam ex me *Z* ‖ quid nā *T* ‖ uerbo haec (*om.* eius) *X* ‖ eius haec *T* ‖ quartū hystoriarū libro. hystoriar̄. libro. *Z* ‖ 20 de] *om. XOΠNT* ‖ de Cn.] agn. *q* agu *Q* ‖ .CN. *N:* gn. *et* .gn. *etc.* ‖ incerta *TY* ‖ 21 stolidiorq. *QZ* ‖ uaninior *X pr.* ‖ (§ 4) eaque ipsa—an vanior] *h. l. om., sed inter* hominem *et* ipsum *lin.* 34 *exhibent QZ, unde v. l. hic inserui* ‖ *Sall. hist. lib.* IV *fr.* 50 *p.* 346, *fr.* 51 *p.* 329 *ed. min. Kr., fr.* 35 *p.* 104 *D.* ‖ 22 : At] *om. Z* ‖ .CN. *N:* gn. *et sim. ZXOΠTY* .c. u. *Q* ‖ 23 claudiano *QZ* ‖ p̄ incertū *Z* ‖ 24 stolidi*or *X* ‖ uaninior *X* ‖ 25 bonoꝝ hominum *X* ‖ ex|egenda *Z* ‖ (§ 5) 28 potius se ad seruabat *Z* ‖ et quid] ecquid *X pr.* atq. *QT* ‖ 29 se parasse *QN* sepasse *Z* ‖

videretur, tamquam diversa ac dissimilia nec eiusdem utraque
vitii forent, ac propterea petebat, uti se doceret significationes
utriusque vocis et origines.
6 Tum ille rictu oris labearumque ductu contemni a se ostendens
et rem, de qua quaereretur, et hominem ipsum, qui quaereret:
'priscorum', inquit, 'et remotorum ego verborum medullas et
sanguinem, sicuti dixi, perspicere et elicere soleo, non istorum,
quae proculcata vulgo et protrita sunt. Ipso illo quippe Cn. Lentulo
'stolidior' est et 'vanior', qui ignorat eiusdem stultitiae esse
7 vanitatem et stoliditatem'. Sed ubi hoc dixit, media ipsa sermo-
8 num reliquit et abire coepit. Nos deinde eum tenebamus urgeba-
musque, et cumprimis Apollinaris, ut de vocabulorum istorum
vel differentia vel, si ei ita videretur, similitudine plenius aper-
tiusque dissereret et, ut ne sibi invideret discere volenti, orabat.
9 Atque ille, se iam plane inludi ratus, negotium sibi esse
10 causatur et digreditur. Nos autem postea ex Apollinari didi-
cimus, 'vanos' proprie dici, non ut vulgus diceret, desipientis aut
hebetes aut ineptos, sed, ut veterum doctissimi dixissent, men-
daces et infidos et levia inaniaque pro gravibus et veris astutissime
componentes; 'stolidos' autem vocari non tam stultos et excordes,
quam austeros et molestos et inlepidos, quos Graeci 'μοχθηρούς

QZXOΠNTY

30 et (*om. T*) dissimilia ac diuersa *TY* ‖ 31 ac] *om. Q* ‖ ꝑptercerea *Z* propter *Π* ‖ ut *Q* ‖ utis(ut is *x*)ediceret *X* ut is edoceret *TY* ‖ dr̃et (*i. e.* diceret) *Z* ‖ 32 uicis *Y pr.* ‖ origenes *Q* ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 6) 33 tamen *Z* ‖ ructu *Y* ‖ labrarumque *Tqx* labioꝝq; *Y* ‖ ductus *N pr.* dictu *Q* ‖ 34 hominem. (. *om. Z*) eaque ipsa—an uanior. (. *om. Z*) ipsum *QZ v. adn. lin.* 22 ‖ quaereret] *om. Y* ‖ 35 romotoꝝ *T* ‖ medulla set *Z* ‖ 36 eligere *QZY pr.* ‖ soleo] diceret *TY* ‖ 37 uirgo uulgo *Z* ‖ ꝑtrita *Y* ‖ quippe illo *T* ‖ .CN. *N:* gn. *et sim.* ‖ (§ 7) 39 hodixit *X pr.* ‖ (§ 8) 40 surgebamusq. (*praec.* s) *QZ* ‖ 41 cū primis *Z* tunc primis *T* tu primis *Y* ‖ istorum] *om. Q* ‖ 42 inita *X* ‖ 43 disserere (. *T; sq.* et) *Q pr. ZTY* ‖ (§ 9) 44 iam] *om. T* ‖ (§ 10) 46 dici] = *x:* didici (*praec.* didicimus) *X* ‖ uti *X* ‖ disipientis *Z pr.* dissipientes *Q* ‖ aut*hebetes (t) *X* ‖ 47 ebetes *Y* hebates *Z* ‖ ineptos] = *x:* inep*os *X* ineptes *Π pr.* ‖ ut veterum] utū̄ *Y* ‖ 48 et levia] deuia *Q* ‖ lęuia *X* ‖ 49 ex cordes *Q* ‖ 50 austeros] *h*ᵉ*:* stautros *Q* castros *Z* taetros *O* (ϰ) tetros *XΠNTY* (*e vg.*) fatuos *vel* tardos *IMarkland ep. crit. ad FHare p.* 96 ‖ *Graeca spat. rel. om. X* ‖ ΜΟΧΤΗΡΟΥϹΕΤΦΟΡΤΙΚΟΙϹ *ZTY* ΜΟΧΤΕΡΟΙϹ(ΟΥϹ *π*)-

καὶ φορτικοὺς' dicerent. Ἔτυμα quoque harum vocum et origines scriptas esse dicebat in libris Nigidianis. 11

Quas requisitas ego et repertas cum primarum significationum exemplis, ut commentariis harum noctium inferrem, notavi et intulisse iam me aliquo in loco commentationibus istis existimo.

V.

Quod Q. Ennius in septimo annali 'quadrupes eques' ac non 'quadrupes ecus', ut legunt multi, scriptum reliquit.

Cum Antonio Iuliano rhetore, viro hercle bono et facundiae 1
florentis, complures adulescentuli, familiares eius, Puteolis aestivarum feriarum ludum et iocum in litteris amoenioribus et in voluptatibus pudicis honestisque agitabamus. Atque ibi tunc Iuliano nuntiatur, 2
ἀναγνώστην quendam, non indoctum hominem, voce admodum scita et canora Ennii annales legere ad populum in theatro. 'Eamus' inquit, 'auditum nescio quem istum 'Ennianistam'': hoc 3
enim se ille nomine appellari volebat.

Quem cum iam inter ingentes clamores legentem invenissemus 4

QZXOΠNTY

CaIΦOPTICOIC *Π* ‖ 51 .] *om. Z* ‖ (§ 11) ETYetYMa *Z* TYMa *Q* Etima *Y* Ethima *Π* &ima *XN* ‖ earum *N pr.* horum *X* ‖ *Nigidii Figuli comm. ut vid. gramm. fr. p.* 269 *Rutgers. VL* III 16 ‖ 53 Quas requisitas ego et repertas] *Rutgersius l. l. p.* 294: quos requisitos ego (ergo *X*) et repertos *QZXONTY* quos ego requisitos et repertos *Π* ‖ 54 noctum *Z* ‖ inferem *Q* infererem *q* inferre *Z* ‖ 55 me iam *TY* ‖ in aliquo *T* ‖ *lib.* VIII *c.* 14 *a G. indicari perspexerunt Oiselius et g cf. h de P. Nig. Fig. stud. atq. op. p.* 20, 1 ‖

V. *Exstat in TY. Hausit inde Non. s. v.* equitem *p.* 106, 28 *M., haud vero s. v.* equites *p.* 295, 15 (*cf. ann. phil.* 85, 717; 788); *satis libere adhibuit Macrobius Sat.* VI 9, 8 *sqq.; immerito igitur et alterum illum locum Nonianum et Macrobium praeter h. Gellii l. testes ad Verg. l.* § 7 *explicandum profert LQuicherat mélanges de philologie p.* 284 *sqq.* ‖ (*lemm.*) 2 Qđq; *Z* Qđ. que *X* ‖ enius *X pr.* ‖ quadrupedes *Π* ‖ quadrupedes *Π* ‖ 3 equs *X* equos *Π* equus *QZx* ‖ (§ 1) 4 Iuliano] *sup. lin. add. x* ‖ ercle *X* ‖ 5 cumplures *X* ‖ 6 feriarum] *praec.* aestivarum *om. XOΠN* ‖ amenib; *X* ‖ 7 pudias *X pr.* ‖ (§ 2) tunc Iuliano] *om. TY* ‖ 8 ἀναγνώστην] *om. TY:* aNaΓNωCTEN *X* aNaΓNOCTEN *Π* ‖ . Quēdā non doctum *Q* ‖ ad modum *Z* ‖ 9 enii *Q* enim *Z* ‖ in teatro *Z* ‖ teatro *X* ‖ (§ 3) 10 anianistam *Q* ‖ (§ 4) 12 iam] *om. Π* ‖ inter* (i ?) *X* ‖ uenissemus *Π* ‖

— legebat autem librum ex annalibus Ennii septimum —, hos eum primum versus perperam pronuntiantem audivimus:

> Denique vi magna quadrupes ecus atque elephanti
> Proiciunt sese,

neque multis postea versibus additis, celebrantibus eum laudantibusque omnibus, discessit.

5 Tum Iulianus egrediens e theatro: ‘quid vobis’, inquit, ‘de hoc anagnosta et de quadrupede equo videtur? sic enim profecto legit:

> Denique vi magna quadrupes ecus atque elephanti
> Proiciunt sese.

6 Ecquid putatis, si magistrum praelectoremque habuisset alicuius aeris, ‘quadrupes ecus’ dicturum fuisse ac non ‘quadrupes eques’, quod ab Ennio ita scriptum relictumque esse, nemo unus litterarum
7 veterum diligens dubitavit?’ Cumque aliquot eorum, qui aderant, ‘quadrupes ecus’ apud suum quisque grammaticum legisse se dicerent et mirarentur, quidnam esset ‘quadrupes eques’, ‘vellem

---

QZXOΠNTY

13 in librum *X pr. Z* ‖ enii *Z* ‖ 14 eum] cū *Q* ‖ *Ennii ann. lib.* VII *fr.* IX *p.* 37 (*cf. p.* LVIII) *V. allatum etiam a Macr. l. l.* § 10 *et a Iun. Philarg. ad Verg. G.* III 116 (Ennius annali lib. VII an non quadrupedes equites *codd. Non. l. l. p.* 106, *quae orta sunt ex verbis Gell.* § 6 ac non quadrupes eques *cf. IVahlen quaest. Enn. crit. p.* 10; *Th. Hug Q. Enn. ann. lib.* VII—IX *fr. p.* 20) ‖ 15 *deniq. (i) *Q* ‖ vi] = *q:* ** (in ? *cf. lin.* 22) *Q* ‖ vi magna] = *z:* u***agna *Z* ‖ quadrupe secus *Q* ‖ ecus] = φ (*cf. adn. praec.*): equus *ZΠTY* eques *X* ‖ elefanti *X* ẹlephanti *T* elepanti *Hugius l. l. p.* 3 ‖ 16 Proiciunt] = *Macr. P:* Proiiciunt (*s.* Projiciunt) *cdd. Philarg.* Projciunt *Vahlenus* ‖ (§ 5) 19 lyanus *T* ‖ e theatro] = *qx:* e teatro *Q* **heatro *X* ‖ 20 anagnota *TY* ag|nosta *X* annio|nista *x* (Anagonista *spscr.* al̃ Enianista ς *unus*) ‖ quadrupe *XNo* ‖ 22 vi] in *Q* ‖ agna *X pr.* ‖ quadrupes equus] = *q:* quadrupe secus *Q* ‖ ecus] *cf. adn. praec.:* equs *X* equus *ZΠNTYx* ‖ aut *Z* ‖ ẹlephanti *T cf. lin.* 15 *adn.* ‖ 23 Proiciunt] *cf. adn. lin.* 16 ‖ (§ 6) 24 Ecquid] ς (*SGerm.* 643) *e:* etquid *ZO* et quid *rell.* ‖ plectoremq. *QZ* ‖ alius *X pr.* ‖ 25 equs *X*σ (*nihil adn.* φ) equus *QZΠNTx* eques *Y* ‖ 26 ennio inscriptum *Q* ‖ litterarum unus *TY* ‖ 27 uete**rum (ra) *Q* ‖ (§ 7) Cunque *T* ‖ aliqđ *Z* ‖ 28 quadrupe *Q pr.* ‖ ecus] = σ (*nil adn.* φ): *om. Q* equs *X* equus *ZΠNYqx* ẹquus *T* ‖ quisq. apud suum *TY* ‖ quisque* (˜) *X* ‖ 29 merarent̆ *T* ‖ quid nam *QZ* qiđ nam *T* ‖ ēent *QZ* ‖

vos’, inquit, ‘optimi iuvenes, tam accurate Q. Ennium legisse, quam P. Vergilius legerat, qui hunc eius versum secutus in georgicis suis ‘equitem’ pro ‘equo’ posuit his in versibus:

Frena Pelethronii Lapithae gyrosque dedere
Impositi dorso atque equitem docuere sub armis
Insultare solo et gressus glomerare superbos.

In quo loco equitem, si quis modo non inscite inepteque
argutior sit, nihil potest accipi aliud nisi ‘equum’: pleraque enim 8
veterum aetas et hominem equo insidentem et equum, qui insi-
deretur, ‘equitem’ dixerunt. Propterea ‘equitare’ etiam, quod 9
verbum e vocabulo ‘equitis’ inclinatum est, et homo equo utens
et equus sub homine gradiens dicebatur. Lucilius adeo, vir 10
adprime linguae Latinae sciens, ‘ecum equitare’ dicit his versibus:

Quis hunc currere ecum nos atque equitare videmus,
His equitat curritque: oculis equitare videmus;
Ergo oculis equitat.

QZXOΠNTY

30 obtimi *Q* ‖ *acurate (a) *X* ‖ Q.] que *Z* ‖ 31 uirgilegerat *Q* uirgililegerat (li *spscr.*) *q* ‖ 32 sui seq̃ntem *Z* ‖ posuit *O* ‖ hiis *Z* ‖ uerbis *Q* ‖ *Verg. Georg.* III 115 *sqq.* ‖ 33 peletronii *QΠY* pelectronii *x* pe**letronii *X* pelotronii *Z* ‖ lapythae *Z* lapithe *Y* lapitae *Π* laphyte *Q* ‖ girosque *QZXΠY* ‖ 34 inpositi *Q* (*Verg. Bern. bc*) ‖ atque] = *x sup. lin.: om. XOΠNY* ‖ æquitē *y* *quitē *Y* ‖ docuere—equitem] *post* equitem *om. QZ* ‖ 35 Insultari *Π* ‖ et gressus] = *x:* egressus *Q* ‖ glomerat|re *X* ‖ 36 nonscite *X* ‖ 37 sit] fit *Z* ‖ aliquid *X* ‖ equm *X* ‖ (§ 8) Plerūque *T* ‖ enimeterū *X pr.* ‖ 38 equum] eum *XO* ‖ quo *Π pr.* ‖ insederetur *Z* ‖ 39 equidem *Q pr.* ‖ (§ 9) ppte ea *Z* ‖ aequitare *X* ‖ et quod iam *QZ* ‖ 40 e] ē *Y* ‖ et utens et equus *Z* ″et equus ″utens *Q* ‖ 41 ecus *O* ‖ (§ 10) vir] uir* (& ?) | equs (equus *q*) *Q* ‖ 42 ad prime *Q pr. ZT* ad primę *Y* ‖ ecum] *O codd. Non. plerique:* equum ‖ equum equitare] = *x in ras.:* eque *rell. eras. X* ‖ equitari *QZΠY* ‖ dicit his] = *x in ras.* ‖ hiis *Z* ‖ *Lucil. sat. lib. inc.* (IX *GSchepss de soloecismo Argent.* 1875 *p.* 26, 1) *fr.* 39 *p.* 141 *LM. lib.* I—XXV. XXX *v.* 1060 *sqq. p.* 116 *L.* ‖ 44 Quis] = *Non. l. l. p.* 106: Nempe *Macr. l. l.* § 10 ‖ hunc] *X Macr. Non.:* hinc ‖ ecum] *O, Nonii plerique:* eqū *X pr.* equum *rell., Non. Harl. Macr. P* ‖ non aquae *codd. Non.* ‖ atque ego equitare *Macr. P* ‖ *In* videmus *des. Macr.* ‖ 45 His—videmus] *post* videmus *om. QZ* ‖ *in* curritque oculis (*om. distinct. nota*) *des. Non.* = ϰ, *sequentia* — equitat *in v. Gellii c. legi testatur* σ ‖ 46 oculus *Y* ‖

11 Sed enim contentus', inquit, 'ego his non fui et, ut non turbidae fidei nec ambiguae, sed ut purae liquentisque esset, 'ecus'ne an 'eques' scriptum Ennius reliquisset, librum summae atque reverendae vetustatis, quem fere constabat Lampadionis manu emendatum, studio pretioque multo unius versus inspiciendi gratia conduxi et 'eques', non 'ecus', scriptum in eo versu inveni.

12 Haec tum nobis Iulianus et multa alia lucide simul et adfabiliter dixit. Sed eadem ipsa post etiam in pervulgatis commentariis scripta offendimus.

VI.

Quod Aelius Melissus in libro, cui titulum fecit de loquendi proprietate, quem, cum ederet, cornum esse copiae dicebat, rem scripsit neque dictu neque auditu dignam, cum differre 'matronam' et 'matrem familias' existimavit differentia longe vanissima.

1 Aelius Melissus in nostra memoria fuit Romae summi quidem loci inter grammaticos id temporis; sed maiore in litteris

---

QZXOΠNTY

(§ 11) 47 contēptus *QXΠ* ‖ hiis *Z* ‖ 48 liquentisque] = *qo* (liquent; *in mg. id.*) *e* (*cf. Lipsius elect.* I 21): liquentesque *QZ* linquentisque *O* ‖ eq'ne *Y* equusne *QXΠNT* equus ne *Z* ‖ an] *om. Π* ‖ aneque *Z* ‖ 50 reverendae] uerecunde *Z* ‖ ferre *X* ‖ 51 studium (*praec.* emendatum) *Π* ‖ multi *TY* ‖ inspitiendi *Z* ‖ 52 condixi *X pr.* ‖ equs *X pr.* equus *QZΠNTYx* ‖ in eo versu] *om. TY* ‖ (§ 12) 53 hoc *Q* ‖ alia] = *Y m. rec.*: alie ‖ lucide] *Q*: ludite *TY* eludite *Π* (*in mg.* Eludite *π*) eluditae *Z* erudite *XON* ‖ 54 post eaetiam *X* etiam post *T* ‖ in] *om. Z* ‖ p̄uulgatis *T* ‖ commentariis] *Antonii Iuliani sec. Baehrium s. v.* Iulianus 9) *ER* IV 418; *HLR* III[4] 367, 14; *k* 102; *Teuffel[4]-Schwabe HLR* § 356, 1 *cf. tamen m* 676; *ann. phil.* 83, 724; *h ibid.* 85, 788; *commentarios in Ennium intellegebat Falsterus mem. obsc.*[2] *p.* 181 *sq. improb. c* ‖

VI. *Exstat in TY. In usum suum satis libere convertit Non. s. v.* matronae et matris familias *p.* 442, 1 *M. cf. k* 31; *h ann. phil.* 85, 779; 791; *adhibuit etiam Servii amplificator ad Aen.* XI 476 ‖ (*lemm.*) 2 Aelius] = *Z* ‖ eli'ᴍlissus *Q* ‖ milissus *Z* ‖ proprietate *x* proprietatem *X* ‖ 4 differrere *Z* ‖ matroniam *Q pr.* ‖ (§ 1) 6 Aelius] = *Z*: Aclius *Q* ‖ melis*sus (i) *X* mellissus *T* ‖ rom* *X* ‖ summe *Π* ‖ 7 gramatico s; *Z* ‖ id] *coll.* I 23, 2; II 29, 4; VI 1, 6; XII 1, 17; XIII 11, 4; 18, 3 *Falsterus mem. obsc.*[2] *p.* 8 *n.* *; *am. phil.* III 334, λ: s; (*praec.* grammaticos) *Q cf. adn. praec.* et *XOΠNTY* eius (= ei') *mg. Gryph.* 1537 ‖ et decoris *i* ‖ temporibus *X* ‖ maioris (*sq.* litteris) *Z* ‖

erat iactantia et σοφιστείᾳ quam opera. Is praeter alia, quae 2
scripsit compluria, librum composuit, ut tum videbatur, cum est
editus, doctrinae inclutae. Ei libro titulus est ingentis cuiusdam 3
inlecebrae ad legendum; scriptus quippe est: de loquendi proprietate. Quis adeo existimet, loqui se recte atque proprie posse, nisi illas Melissi proprietates perdidicerit?

Ex eo libro verba haec sunt: 'Matrona' est, quae 4
semel peperit, quae saepius, 'mater familias'; sicuti
sus, quae semel peperit, 'porcetra', quae saepius,
'scrofa'. Vtrum autem hoc de matrona ac de matrefamilias 5
Melissus excogitaverit ipse et coniectaverit, an scriptum ab alio
quo legerit, hariolis profecto est opus. Nam de 'porcetra' habet 6
sane auctorem Pomponium in atellania, quae hoc eodem
vocabulo inscripta est; sed 'matronam' non esse appellatam, 7
nisi quae semel peperit, neque 'matremfamilias', nisi quae saepius,
nullis veterum scriptorum auctoritatibus confirmari potest. Enim- 8
vero illud impendio probabilius est, quod idonei vocum antiquarum enarratores tradiderunt, 'matronam' dictam esse proprie, quae in matrimonium cum viro convenisset, quoad in eo matrimonio

---

QZXOΠNTY

8 erit *Q pr. Z* ‖ lactantia *X pr.* sentencia *QZ* ‖ et] *om. Q* ‖ COΦICTEa *Z* COΦICTEΓa *Π* COΠICTEΓa *X* sophisteia *y* sophistea *Y* sophysteia *T* ‖ .Quam *Q* ‖ opa is (his *Q* hiis *Z*) *QZX* ‖ (§ 2) 9 scrisit *X pr.* ‖ cūplura *q* cū plura *Q* ‖ cum (*ex sq.* cum *praeceptum*) *XY* ‖ (§ 3) 10 eo (*et* .Eo) *QZOΠNY* ‖ 11 legendum scriptus. (*s.* ;) *ZXΠY* ‖ scriptus] = *m* 640 *n.* ‖ proretate *X pr.* ‖ 12 quid *Q pr.* ‖ se recte] secrete *QZTY* ‖ atque proprie posse] *om. Π* ‖ 13 mellissi *T* ‖ pdiderit *Y* ‖ (§ 4) 14 haec] *om. XOΠN* ‖ Matrona—sus] *om., sed post* coniectaverit § 5 *inserunt QZ* ‖ Matrona] matre *Z l. l.* ‖ 15 sicut *T* ‖ 16 porcetra] portetur *Z* ‖ porcera & q *x* por ce*& q *X* ‖ qua *Π* ‖ 17 scophra *Q* scrofit *X pr.* ‖ (§ 5) hoc] *om. Z* haec *XY* ‖ matron*a *X* matrone *Q pr. Z* ‖ aut *q* ‖ 18 mellissus *QT* ‖ *excogitauerit (s *post* s *iterat.*) *X* ‖ coniectauerit matrona (matre *Z*)—sus an scriptum (*cf. lin.* 14 *adn.*) *QZ* ‖ aliquo *ΠY* ‖ 19 aRiolis *Y* ariolū *T* ‖ (§ 6) porcera *X* ‖ habet] *om. QTY* ‖ 20 sameN *X pr.* ‖ ponponium *Q* pōponi*um *X* popiniū *Y* popinū *T* ‖ in ealtellania *X pr.* ‖ *Pomponii Porcetra v. Ribbeck CRF*[2] *p.* 244 ‖ hoc] *om. Π* ‖ eadem *X pr.* ‖ (§ 7) 21 ; sed] *om. T* .& *Y* ‖ 22 semel] = *z in ras.* ‖ 23 nullis] *XT*: nullus *ΠY* = ľ u *spscr. t* nullius *QZON* ‖ (§ 8) 24 cōpendio *Π* ‖ est] *om. Z* confirmari potest (*ex praec. repet.*) *T* ‖ 25 propriae *X* proprieque *z* proprie ue *ut vid. Z* ‖ 26 quod *O pr. Π* ‖ in eo] meo *Z* ‖

maneret, etiamsi liberi nondum nati forent, dictamque ita esse a matris nomine, non adepto iam, sed cum spe et omine mox adipi-
9 scendi, unde ipsum quoque ʻmatrimoniumʼ dicitur, ʻmatremʼ autem ʻfamiliasʼ appellatam esse eam solam, quae in mariti manu mancipioque aut in eius, in cuius maritus, manu mancipioque esset, quoniam non in matrimonium tantum, sed in familiam quoque mariti et in sui heredis locum venisset.

VII.

Quem in modum Favorinus tractaverit intempestivum quendam de verborum ambiguitatibus quaerentem; atque ibi, quot significationes capiat contio.

1 Domitio, homini docto celebrique in urbe Roma grammatico, cui cognomentum Insano factum est, quoniam erat natura
2 intractabilior et morosior, ei Domitio Favorinus noster cum forte apud fanum Carmentis obviam venisset atque ego cum Favorino essem: ʻquaesoʼ, inquit, ʻte, magister, dicas mihi, num erravi, quod, cum vellem ʻδημηγορίαςʼ Latine dicere, ʻcontionesʼ dixi? dubito quippe et requiro, an veterum eorum, qui electius
3 locuti sunt, pro verbis et oratione dixerit quis ʻcontionemʼʼ. Tum Domitius voce atque vultu atrociore: ʻnullaʼ, inquit, ʻprorsus

QZXOΠNTY

27 *moneret *O* ‖ 7si *Z* ‖ fuerunt *T* ǐ forent *spscr. t* ‖ esse ita *ex sil. X* ‖ 28 maris *X pr.* ‖ sepe *Q* ‖ omne *Z* homine *X pr. Π pr.* ‖ *mox *Q* ‖ adipiscendi] *i:* adipiscendo *QZΠNTY* apiscendo *XO* apiscendi ϰ (*non exstat in Non. et Serv. person.*) ‖ (§ 9) 29 "autem "matrem *Z* ‖ 30 manū *X* ‖ mancipuq. *T* ‖ 31 aut— mancipioque] *post* mancipioque *om. Q* ‖ eius in] *inter* in *et* cuius *om. O* ‖ cuius] quib; *Z* ‖ maritus] *om. Π* ‖ manū *s.* manum (*sq.* m) *ZXOΠNT* ‖ mancipiq; *X* mancipuq. *T* ‖ 32 totū *Q* solum *i* ‖

VII. VIII *in lemm. X;* VII *et inde a* § 7 *initio* VIII *cap. ipsum signant QZ. Vsque ad vocc.* verba fierent § 6 *lin.* 38 *sq. exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Favorinum tractaverit intempestivus quidam *praeeuntibus fere HStephano admon. de titul. cap. p.* 62 *sq. et Oiselio verbis traditis cum capitis argumento discrepantibus g; equidem Gellii socordiae id tribuendum esse censeo* ‖ in|intempestiuum *X* ‖ uerbo *X pr.* ‖ 3 quaerentem] *om. Π* ‖ quod *Q pr. ZX pr.* ‖ 4 concio *etiam in sqq. fere ubivis Q* ‖ (§ 1) 5 Domicio *QT et sic in sqq. T* ‖ urbe|**ro ma *x* ur|bero mā *X* ‖ 6 in sano *Z* ‖ (§ 2) 8 ap̄ id *X* ‖ 9 fauorinū *Z* ‖ num] = *q;* n̄ *Q* ‖ numeraui *ZT pr.* ‖ 10 ΔΗΜΗΤΟΡΙaC. *Z* aNMHΓOPIaC *TY* ‖ conciones = *Y* ‖ 11 eorum] *om. TY* ‖ (§ 3) 12 Tunc *T* ‖ 13 domicius = *Y* ‖

bonae salutis spes reliqua est, cum vos quoque, philosophorum inlustrissimi, nihil iam aliud quam verba auctoritatesque verborum cordi habetis. Mittam autem librum tibi, in quo id reperias, quod quaeris. Ego enim grammaticus vitae iam atque morum disciplinas quaero, vos philosophi mera estis, ut M. Cato ait, 'mortualia'; glosaria namque conligitis et lexidia, res taetras et inanes et frivolas, tamquam mulierum voces praeficarum. Atque utinam', inquit, 'muti omnes homines essemus! minus improbitas instrumenti haberet'.

4 Cumque digressi essemus, 'non tempestive', inquit Favorinus, 'hunc hominem accessimus. Videtur enim mihi ἐπισήμως μαίνεσθαι. Scitote', inquit, 'tamen intemperiem istam, quae 'μελαγχολία' dicitur, non parvis nec abiectis ingeniis accidere,

---

QZXOΠNTY

14 saluti spes *x* salutis pes *X* ‖ uas *Y* ‖ quoque] *om. T* ‖ 15 nihil iam aliud] = *litt.* 1 iā ali *in ras. paulo angustiore positis x* ‖ 16 habeatis *XOΠTn* ‖ quo] = *q:* quē *ut vid. Q* ‖ repperias *QΠ* reperies *ut vid. X pr.* ‖ quo *Z* ‖ 17 **iam (et) *X* ‖ 18 mera] *trium fere litt. spat. vac. rel. om. Y* ‖ meato *Z* ‖ *M. Porc. Cat. fr. lib. inc.* 19 *p.* 87 *Iord.* ‖ 19 mortualia] *PScriverius; IDousa centurionatus* I 8 *ed. LB.* 1587; '*Plaut.* Mortualia *i. e. naenias*' σ *cf. Plaut. Asin. v.* 808; *Naev. Lycurg. fr.* XVIII *p.* 12 *Ribb. TRF*²*:* mortuaria ‖ mortuaria. Glossaria *i:* mortuaria glos(ss *Z cf. GLoewe, vir egregius et, ut unanimi consensu praedicant, quibus consuetudine eius uti licuit, candidus atque amabilis in flore aetatis casu acerbissimo ante paucos dies litteris et amicis ereptus, prodr. gloss. p.* 1 *sq.*)aria. (*s.; distinct. om. Y*) *libri* (*in mg. iterat o*) ‖ namque] *coni. IDousa l. l., i:* namqui *Π* ; namque *T ex sil.* ; (*s.* .) n(*s.* N)am qui *rell.* ‖ colligitis *T:* collegitis (*cf. OKeller act. gymn. Austr. a.* 1862 *p.* 328) *X* conlegisti *N* collegisti *QZOΠY* collegistis *Dousa l. l.* ‖ colligitis et lexidia et res tetras σ (*nil nisi utramque particulam copulativam, de rell. incuriosus, testari videtur* φ, *ad prius* et *adnotans* '*ita F*') ‖ lexidia] = ϰ (*PScriverius; Dousa l. l. ed. Francofurt. a.* 1602)*:* lege idia *T* lectitasti *e* lectitastis *Dousa l. l. a.* 1587 ‖ lexidiares *OΠ* lecidiares *Y* ‖ restraetras *Z* restra etras *Q* res tractas *T* ‖ teatras *Y* ‖ *alt.* et] *om. TY* ‖ 20 manes *Z* ‖ 21 inquit] *om. TY* ‖ mu*ti (t) *X* mitti *Π* ‖ (§ 4) 23 non] Nos *Q* ‖ hunc hominem inquit fauorinus *TY* ‖ 24 hunc] tunc *Z* ‖ ἐπισήμως μαίνεσθαι] *h:* ΕΠΙCΗΜaΙΝΕCΘaΙ *ONTY* (*HStephanus admon. de titul. cap. p.* 63; *spec. emend. p.* 94 *sqq.; Salmasius exerc. Plin. p.* 734 *ed.* 1629) ΕΠΙCΗΜΙΝΕCΘaΙ. *Z* ΕΠΙCΗΜaΙΜΕCΘaΙ *Π* ἐπιμαίνεσθαι *e* ἐπιεικῶς μαίνεσθαι *CFHermann allg. Schulzeitung* 1830 II 6, 47 ‖ *spat. vac. rel. et hic et per proxime sqq. Graeca om. X* ‖ 25 inquit] *om. T* ‖ tā *Y* ‖ 26 ΜΕλaΝΚΟλΙa.

ἀλλὰ εἶναι σχεδόν τι τὸ πάθος τοῦτο ἡρωϊκὸν et veritates plerumque fortiter dicere, sed respectum non habere μήτε καιροῦ μήτε μέτρου. Vel ipsum hoc quale existimatis, quod nunc de philosophis dixit? nonne, si id Antisthenes aut Diogenes dixisset, dignum memoria visum esset?'

5 Misit autem paulo post Favorino librum, quem promiserat — Verri, opinor, Flacci erat —, in quo scripta ad hoc genus quaestionis pertinentia haec fuerunt: 'senatum' dici et pro loco et pro hominibus, 'civitatem' et pro loco et oppido et pro iure quoque omnium et pro hominum multitudine, 'tribus' quoque et
6 'decurias' dici et pro loco et pro iure et pro hominibus, 'contionem' autem tria significare: locum suggestumque, unde verba
7 fierent, sicut M. Tullius in oratione, quae inscripta est contra contionem Q. Metelli: escendi, inquit, in con-

---

QZXOΠNTY
Z: ΜΕΛΛΝΧΟaιa *T* ΜΕaΛΝΧΟaιa *Y* ΜΕΛaΝΧΟΛΙaΝ *OΠN* ‖ adiectis *TY* ‖ accadere *Xpr.* ‖ 27 aιλa *Z* MM *T* ‖ CXEaONTITONTITO *Z* ‖ ΓΟΝaΘΟC *Y* ‖ ΤΟΙΤΟΗΡωΚΟΝ *Z* ΤΟΥΤ(Γ Υ)ΟΝΡωΚΟΝ *TY* ‖ ΗΡΟΙΚŌ *O pr.* ΗΡωΙΚω̃ *Π* ‖ ueritas *X* ‖ 28 fortite *X pr.* ‖ ΧaΙΡΟΥΜΝΤΕ *X* ‖ 29 ΜΗΤΡΟΝ *Π* ‖ hoc] *om. TY* ‖ de] *om. Π* ‖ 30 anthistenes *QZ* antistenes *XTY* ‖ audiogenes *X pr.* ‖ dyogenes *T* ‖ (§ 5) 32 post paulo *X* ‖ post] *om. OΠN* ‖ librum unum quem *TY* ‖ 33 uerrii *QZn* uerii *X* uerū *Y* uersus *T* ‖ ut opinor *ΠT* ni opinor *N* .N. opinor *X* inopinor *O* is opinor *Salmasius* ‖ *Verr. Fl. fr. de verb. signif. fr.* 33 *p.* 22 *sq. Egger cf. COMueller praef. Fest. p.* XVI *coll. eiusd. ad P. D. p.* 38 *et p.* 49 *adn.; LMercklin quaest. Varr. Dorp.* 1852 *p.* 10 *sq.; a Verrio omnino abiudicare malit WABecker RA* II 1, 360, 694 ‖ 34 haec] id *QZ* ‖ sanatum *Πpr.* ‖ 35 et pro opido *Z* ‖ 36 omnium] civium *ECAOtho; EWoelfflin nunt. ac. Monac. cl. ph.-ph. h.* 1880, 402; *malim* omn[ium civ]ium ‖ hominum] omnium *Π* ‖ multitude *N* ‖ 37 curias *FVrsinus ad P. D. s. v.* curia *p.* 369 *ed. Lind.*, σ (*Nardini Roma antica lib.* II *c.* I *t.* I *p.* 102 *sq. ed. Rom. a.* 1818; *Oiselius; COMueller ad P. D. l. l. p.* 49) de curiis *ECAOtho* ‖ dici pro *Π* ‖ (§ 6) 38 locum] locum et uerba *Xo* ‖ 39 *in voc.* fierent *h. l. expl. TY; post* fierent *spatium una lin. paulo amplius vac. rel. N;* item—adsistentis; item—diceretur *infra in libris scripta* (*v. lin.* 41 *et* 45) *hic inserunt e* ‖ (§ 7) *a voc.* Sicut *cap. octavum inc. QZ* (*v. supra*); *a lin., ut in novi capitis initio, inc. etiam O* ‖ scripta *Π* ‖ 40 cont(*sic h. l.*)ionemq; metelli *Q* ‖ Q.] = *qx:* que *ZX* ‖ *Cic. contra cont. Q. Metelli or. fr.* 4 *p.* 946 *Or.*²; *p.* 270 *M.* ‖ escendi] = '*veteres purae et liquentis fidei membr.*' *teste* ϰ *emend.* I 5: descendi *x* ‖ contione *Π* ‖

tionem; concursus est populi factus; item significare coetum populi adsistentis, sicuti idem M. Tullius in oratore ait: Contiones saepe exclamare vidi, cum apte verba cecidissent. Etenim exspectant aures, ut verbis colligetur sententia; item orationem ipsam, quae ad populum diceretur. 8
Exempla in eo libro scripta non erant. Sed nos postea Favorino desideranti harum omnium significationum monumenta apud Ciceronem, sicut supra scripsi, et apud elegantissimos veterum reperta exhibuimus; id autem quod potissimum expetebat, 9
'contionem' esse dictam pro verbis et oratione, docui titulo Tulliani libri, qui a M. Cicerone inscriptus est contra contionem Q. Metelli, quo nihil profecto significatur aliud quam ipsa, quae a Metello dicta est, oratio.

VIII.

Ὁμοιοτέλευτα et ὁμοιόπτωτα atque alia id genus, quae ornamenta orationis putantur, inepta esse et puerilia, Lucili quoque versibus declarari.

'Ὁμοιοτέλευτα et ἰσοκατάληκτα et πάρισα et ὁμοιόπτωτα 1
ceteraque huiusmodi scitamenta, quae isti apirocali, qui se Isocratios videri volunt, in conlocandis verbis immodice faciunt et

---

QZXOΠN

41 item—adsistentis] *huc transposuit* μ: *post* sententia (*lin.* 45) *exhibent libri* ‖ acetum *X pr.* ‖ 42 oratore] *e:* oratione (= orone *Q*) ‖ *Cic. orat.* § 168 ‖ 43 vidi cum] iuditiū *Z* ‖ 44 Id enim *Cicero* ‖ uerbum *X* ‖ colligentur sententiae *v. l. ap. Cic.* ‖ (§ 8) 47 desiderante *Q* ‖ monimenta *x* ‖ 49 ueter*ū *X* ‖ exibuimus *QX* ‖ (§ 9) expetabat *Z* ‖ 50 orationem *N pr.* ‖ docui titulo] ς (*Barb. A teste Dress.*) κ: docuit titulo (t *geminato*) *libri* docuit titulus *e* ‖ 51 qui a] = *q:* quia *Q pr.* ‖ 52 Q.] *om. Q* que *Z* ‖ 53 *a (e *praec.* e) *Q* ‖

VIII: *nulla nota interposita lemma cum lemm. cap. praec.* (*num.* VIII *signato*) *coniunxit X*¹; *ipsum cap. in QZ, inde a* § 7 *cap. praec. cap.* VIII *ordientibus, in ead. lin., in Z ne distinctionis quidem nota add., continuatur* ‖ (*lemm.*) 2 ΟΜΟΥΟΤΕΛΕΥΤa *XΠ* ‖ ΕΤ *Z:* ΚaΙ *OΠN* ΚΛaΤ *X* ‖ ΟΜΟΙΟΠΤΟΤa *Z* ΟΜΟΥΟΠΤωΤa *Π* ΟΜΟΥωΠΤωΤa *X* ‖ 3 Lucili] *N:* lucilii ‖ (§ 1) 4 'Ὁμοιοτέλευτα—ὁμοιόπτωτα] *spat. duar. lin. vac. rel. om. X* ΟΜΟΙΟΤΕaΕΙΕΤaΕΤΙCΟΚaΤaΛΕΚΤaΕΤΠaΡΙCCΕΤΟΜΟΙΟΠΤΟΤa. *Z* ‖ .o .μ. GR. Cetaq; *Q* ‖ et] *vid. Z:* καὶ *ter OΠN* ‖ ΙCΟΚaΤaΛΗCΤa *O pr.* ‖ 5 huius cemodi *O* ‖ citamenta *Q* ‖ ista (*sq.* a) *X pr.* ‖ quis eisocratios *ZX* quiseiso cratios *O* ei quis|socraticos *Q* ‖ 6 inmodi*ce (s) *X* ‖

rancide, quam sint insubida et inertia et puerilia, facetissime
2 hercle significat in quinto saturarum Lucilius. Nam ubi est cum amico conquestus, quod ad se aegrotum non viseret, haec ibidem addit festiviter:

Quo me habeam pacto, tametsi non quaeris, docebo,
Quando in eo numero mansti, quo in maxima nunc est
Pars hominum, * * *
Vt periisse velis, quem visere nolueris cum
Debueris. Hoc ‘nolueris’ et ‘debueris’ te
Si minus delectat, quod ἄτεχνον et Eisocratium est ὀ-
Χληρῶδες que simul totum ac συμμειρακιῶδες,
Non operam perdo. Si tu hic * * *

QZXOΠN

7 rana|de *x* **na|de *X* rantide *Z* ‖ insubdita *Q* insipida *e* insulsa *HUsener mus. phil.* 20, 150 ‖ face*ssime (t) *X pr.* ‖ 8 ercle *Q* ‖ *Lucilius sat. lib.* V *fr.* 6 *p.* 26 *LM.* (*antea id. ann. phil.* 95, 791), *v.* 153 *sqq. p.* 18 *L. cf. PNannius syll. miscell.* IV 26 (*Grut. lamp.* I 1291); *IScaliger Auson. lect.* II 4; *LFSchmidt C. Luc. sat. q. de lib.* IX *supersunt* (*Berol.* 1840) *p.* 33 *sqq.; CMFrancken coni. crit. in C. Luc. etc.* (*Amstelod.* 1869; 1871) I 25 *sq. cf.* II 58 *et Mnemos. n. s.* I 257 ‖ (§ 2) ubi est] = ubi ē *q:* ubiq *Q* ‖ 9 conquestus quod] = *O:* c̄questus cū *o in mg.* ‖ 10 festiuitatem *X* ‖ 11 tamen etsi haud quaeri’ *IDousa* ‖ 12 nuɴero *X pr.* ‖ mansti] *Nannius, Scaliger,* ϰ: mansi ‖ quȩ *X* ‖ nunc] *Scaliger* ϰ: non (*et* n̄) *libri* ‖ 13 Pars hominum | Vt] *LMueller, Lachmannus:* Pars hominum ut *e vg.* ‖ 14 ut visisse uelis, quem nolueris, μ, *at cf. h^va* 81 *sq.* ‖ periisse] *e:* perisse ‖ quem visere nolueris cum Debueris] = σ: quem nolueris cum Visere debueris *Ald.* = *B*(*outerwek*) *nunt. d. Gott.* 1873, 36, 1406 ‖ visere] *om. e* ‖ *post* uisere *octo fere litt. lacuna in O, sex fere litt. in N* ‖ visere nolue-|Ris cum *g* ‖ uolueris *X* ‖ 15 h̃ (= haec) *X pr.* ‖ Hoc—debueris] *post* debueris *om. Z* ‖ Nol’ *IDousa* nolue *g* ‖ 16 quod atechnon et Isocratium est σ*i:* quo dat ex non et eis socratium *Q* quo dat ex n̄ 7 eis socraticum *Z* ‖ ἄτεχνον] *e:* ateχnon *No* atexnon *Π* adeχnon *O* ‖ atex eteisocratium (o *ante* um *spscr. x*) *X* ‖ τεχνίον Isocratium est *Scaliger* (*Lachmannus*) τεχνίον Eisocratium(= *h^e*)st *LMueller* ἄτεχνον Anisocratiumst *Franckenus prob.* μ, *at cf. h^ra* 81 *sq.* ‖ et Eisocratium est o-Χληρῶδεςque] *h, censens paenultimam in voc.* Eisocratium *a Lucilio corripi:* Isocratium ÷ est | ὀχληρῶδεςque *Nannius* Isocratium est ʼo-Χληρῶδεςque (est.ὀχλ.|quae *Iunt.*) *Iunt. vg.* et Isocratium ὀχ-Ληρῶδεςque *h^ra* ‖ 17 OXΛHPOΔECquȩ *Π* *OXΛH*PωΔECquȩ *x* ꜔OXΛHΔPωΔECquȩ *X* OXaHPωΔHC. Quȩ *Z* G͗R. Que

IX.

Quid significet apud M. Catonem verbum 'insecenda'; quodque 'insecenda' potius legendum sit, quam, quod plerique existimant, 'insequenda'.

In libro vetere, in quo erat oratio M. Catonis de Ptolomaeo contra Thermum, sic scriptum fuit: Sed si omnia dolo fecit, omnia avaritiae atque pecuniae causa fecit, eiusmodi scelera nefaria, quae neque fando neque legendo audivimus, supplicium pro factis dare oportet. * * * 1

Insecenda quid esset, quaeri coeptum. Tum ex his, qui aderant, alter litterator fuit, alter litteras sciens, id est alter 2

QZXOΠN

Q 'Οχληρόνque *Dousae olim adscripsi, memoria lapsus; iam nunc certe non invenio ante GBernhardy RLG adn.* 48 *p.* 25^1 *a.* 1830 (*adn.* 35 *p.* 57^5); *h*'' *prob. RBouterwek quaestt. Lucil. p.* 16 *sq.* (*ad h. l. ibid. respicit B. p.* 9 *et* 32) *cf. tamen* h^{va} 82, 223 Ληρῶδεςque *IScaliger* (*LMueller, Lachmannus*) ‖ simul|to tū ac *Q* si multorum ac *XΠ* simitu, tum *Scaliger* ‖ συμμειρακιῶδες] ϰ (συμμειρακιώδης *e*): symmiraciodes *N* synmiraciodes *OΠn* symmiratiodes *Z* synmiratiodes *X* si miratio des *Q* ‖ 19 perdo si tu *N* perdo situ *ZXO* perdo sicuti *Π* ‖ sicuti hic σ ‖ *mancum esse fragmentum significavit HStephanus fragm. poet. vet. Lat.* (1564) *p.* 158, *FDousa* ‖

IX: XVIII *in lemm. Z pr.* ‖ (*lemm.*) 2 inseceda *X pr.* in scđa (= secunda) *Q* ‖ insecendo *utrobique Oiselius* ‖ quoq. *Q* ‖ quodque insecenda] *post* insecenda *om. Z* ‖ insequenda] *om. X* inseda *spscr. x* insequendo *Π* (*Iunt. Oiselius*) ‖ § 1—8 *lin.* 43 et sequo *om. libri hodie superstites quod sciam omnes, ex* β *protulit Guil. Canterus* (γ) *nov. lect.* (*Basileae* 1564) II 6 ‖ (§ 1) *Cat. de Ptol. min. contra L. Thermum or. fr. p.* 109 *HM.*², *fr.* 1 *p.* 42 *Iord.* ‖ 5 Ptolomaeo] γ *ed.* 1571: Ptolemaeo *id. ed. princ. et alt.* ‖ 6 Thermum] γ *in ed. alt.* (*Basil. circa a.* 1566) *et in ed. Antverp.* 1571: Therinum γ *ed. princ.* ‖ 8 nefaria] *f.* insecenda σ, *cuius excerpta et coniecturas per h. l. non exhibet* φ ‖ fando] σ fanda β *f.* insecenda '*nisi quaedam Catonis heic desint*' γ insecenda fanda ϰ insecendo *Aus. Popma fragm. Cat. ad calcem ed. lib. de r. r. p.* 93 *ed. Franeker. a.* 1620 *et sic certe etiam in ed. priore LB.* 1590, *quam nancisci non potui; IRutgersius VL* IV 19 *p.* 441 (*a.* 1618); *PScriverius; Oiselius* ‖ fando audivimus, neque insecenda sunt, fecit *ingeniose sane Th. Bergk thes. philol.* II 93 (*philol.* 29, 329) ‖ 9 legendo] *Popma etc.*; σ: legenda βγϰ ‖ audivimus fecit; *vBolhuis diatr. lit. in M. P. C. q. ss. etc. p.* 113 ‖ profecto iis *Scriverius* ‖ 10 *lacunam auctore* γ *in loco aliis etiam lacunis conspicuo non sine haesitatione indicavit h*'' ‖ (§ 2) 11 Insecendo *Oiselius* ‖ 12 id est alter—alter] *om.* ϰ, *quamobrem* alter docens, doctus alter (*om. et ipse* id est) *adn.* σ ‖ alter docens] γ: alterum docens β ‖

3 docens, doctus alter. Hi duo inter sese dissentiebant. Et grammaticus quidem contendebat, ʻinsequendaʼ scribendum esse: ʻʻinsequendaʼ enim scribiʼ, inquit, ʻoportuit, non insecenda, quoniam ʻinsequensʼ significatʼ * * * traditumque esse ʻinsequeʼ quasi ʻperge dicereʼ et ʻinsequereʼ itaque ab Ennio scriptum in his versibus:

Inseque, Musa, manu Romanorum induperator
Quod quisque in bello gessit cum rege Philippo.

4 Alter autem ille eruditior, nihil mendum, sed recte atque integre scriptum esse perseverabat et Velio Longo, non homini indocto, fidem esse habendam, qui in commentario, quod fecisset de usu antiquae lectionis, scripserit, non inseque apud Ennium legendum, sed ʻinseceʼ; ideoque a veteribus, quas ʻnarrationesʼ dicimus, ʻinsectionesʼ esse appellatas; Varronem quoque versum hunc Plauti de Menaechmis:

. Nihilo † minus ésse videtur séctius quam sómnia,

sic enarrasse: ʻnihilo magis narranda esse quam si ea essent somniaʼ. Haec illi inter se certabant.

5 Ego arbitror et a M. Catone ʻinsecendaʼ et a Q. Ennio ʻinseceʼ scriptum sine u littera. Offendi enim in bibliotheca Patrensi librum verae vetustatis Livii Andronici, qui inscrip-

---

QZXOΠN

(§ 3) 14 insequenda scribendum esse] *h: om.* β ‖ insequenda] insequendo *Oiselius* ‖ *f.* insequenda debere scribi cum qu. non insecenda σ ‖ 15 oportuit] *post* inquit *om. add. h: om.* β debet ϰ ‖ insecendo *Oiselius* ‖ *f.* quod in Inseque significatur, dictumque γ *et vel sic* (γ *non nominato*) *vel* quod inseque signet dictumque σ ‖ 16 *lacunam indicavit h* ‖ :dictumque est ϰ ‖ *Enn. ann. lib.* X *fr.* I *p.* 50 *V.* ‖ 19 Inseque] = *P. D. ep. Fest. p.* 111 *M.* (*Enn. fr. inc. lib.* XLIV *p.* 180 *V.*) inseque apud Ennium dic, insexit dixerit ‖ (§ 4) 21 *f.* mendosum γ = ϰ ‖ 24 locutionis ϰ ‖ 25 legendum apud Ennium γ *ed. alt. et Antv.* ‖ *Varronis h. l. in Varr. fragmentorum collectiones nondum videtur receptus esse* ‖ *Plaut. Menaechm.* V 7, 57 *v.* 1047 *R* 1029 *V., ubi libri* Haec nihilo esse mihi (mihi esse *FZ ap. R.*) videntur setius quam (*CDZ* sec usquam *B* secius quam *F* sectius quam *merito commendat* γ) *praebent;* Haec nihilo est mage, ut videtur, sectio (*vel* Haec nihilo mage, ut videtur, sectiost) quam somnia *HNettleship journ. of phil.* XI 109 ‖ 28 Haec nihilo mihi *in initio versus ex Plauto* ϰ *cf. Th. Bergk Beitr. z. lat. Gramm.* I 158 *sq. v. etiam Vahleni adn.* ‖ Nihilo minus esse videtur sectius] = σ ‖ 29 enarrasse] γ: enarras β ‖ (ea) σ ‖ (§ 5) 31 insecendo *Oiselius* ‖ 32 insece] γ: inscite β (σ) ‖ 33 verae] *f.* mirae γ (σ) merae *alii teste Oiselio f.* venerandae *Oiselius* ‖ Livii] γ: librum β ‖ *Liv. Andr. Od. fr.* I *p.* 5 *OGuenth.;*

tus est Ὀδύσσεια, in quo erat versus primus cum hoc verbo,
sine u littera:

Virúm mihi, Caména, insece vérsútum,

factus ex illo Homeri versu:

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον.

Illic igitur aetatis et fidei magnae libro credo. Nam, quod in 6
versu Plautino est: sectius quam somnia, nihil in alteras
partes argumenti habet. Etiamsi veteres autem non 'inseque', 7
sed 'insece' dixerunt, credo, quia erat lenius leviusque, tamen
eiusdem sententiae verbum videtur. Nam et 'sequo' et 'sequor' 8
et item 'secta' et 'sectio' consuetudine loquendi differunt; sed
qui penitus inspexerit, origo et ratio utriusque una est.

Doctores quoque et interpretes vocum Graecarum: 9

Ἄνδρα μοι 'ἔννεπε', Μοῦσα

et:

'Ἔσπετε' νῦν μοι, Μοῦσαι,

dictum putant, quod Latine 'inseque' dicitur; namque in altero ν
geminum, in altero σ esse tralatum dicunt. Sed etiam ipsum 10
illud 'ἔπη', quod significat verba aut versus, non aliunde esse
dictum tradunt quam ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι καὶ τοῦ εἰπεῖν. Eadem 11
ergo ratione antiqui nostri narrationes sermonesque 'insectiones'
appellitaverunt.

QZXOΠN

p. 425 *LHavet de versu Sat.* ‖ 36 ínsecé versútum *Guentherus* ‖ 38 *Hom. Od.* I 1; *om.* β. *add.* ϰ *AL* III 17 (*a.* 1576) ‖ (§ 6) 39 Illic] β: Illi γ (ϰ) ‖ 40 sectio *vel* sectio est *HNettleship l. l.* ‖ alteras partes] *h*ᵉ: alterus plus β alteram partem plus ϰ ‖ (§ 7) 42 leuius leniusque ϰ ‖ (§ 8) 43 (et sequo) σ ‖ *inde ab* et sequor *hoc cap. inc. in libris nostris* ‖ 44 secta] = *x*: sector *X* ‖ sectio] = γ: secutio *XOΠN* ‖ (§ 9) 47 Ἄνδρα—Μοῦσαι] $1^1/_2$ *lin. vac. rel. om. X* ‖ *Hom. Od.* I 1 ‖ aNaPa *Z* ‖ 48 ET *Z:* KaI ‖ *Hom. Il.* II 484; XI 218; XIV 508; XVI 112 ‖ 49 EΠETE *OΠ* Ἔσπετε *v. l. ap. Hom.* ‖ NIN *Z* ‖ MOYCa (. *N*) *tum* $1^1/_4$ *fere lin. in O, dim. in N vac. rel. OΠN* ‖ 50 ⁞ *post* inseque *et in mg.* ⁞ i *add. o* ‖ nam *Π* ‖ ν] *h*ν *f.* = .N. *Z:* n *QXOΠN e vg.* (*del.* φ, *tacet f*ν, *nec de* σ *quicquam adnotatum est*) ‖ 51 σ] '*v. c.* σ' φ *atque idem certe indicat* '*v. c.* 6' *quod de* σ *testatur i: om. QZ* ḡ *X* g *OΠN* ‖ translatum *Z* ‖ (§ 10) 52 ἔπη] = *Q:* EΠE *XΠ* ‖ non] *xe:* nos ‖ aliunde aliunde *Q* ‖ aliunde dictum *x* alium dedictum *X* ‖ esset *QZ* ‖ 53 *Graecis unam lin. vac. rel. X* ‖ aΠPO *Z* ‖ TOI *Π* ‖ TO *Π* ‖ EIPEIN *ZOΠN* ‖ (§ 11) Eodem *X pr.* ‖ 54 anti quin͠ri *X pr.* ‖ que insectiones] *post* sermones *om. Q* ‖ insecutiones *QZ* ‖

X.

Errare istos, qui in exploranda febri venarum pulsus pertemptari putant, non arteriarum.

1 In **Herodis**, C. V., villam, quae est in agro Attico, loco, qui appellatur Cephisiae, aquis et lucis, nemoribus frequentem, 2 aestu anni medio concesseram. Ibi alvo mihi cita et accedente 3 febri rapida decubueram. Eo **Calvisius Taurus** philosophus et alii quidam sectatores eius cum Athenis visendi mei gratia venissent, medicus, qui tum in his locis repertus adsidebat mihi, narrare **Tauro** coeperat, quid incommodi paterer et quibus mo-4 dulis quibusque intervallis accederet febris decederetque. Tum in eo sermone, cum iam me sinceriore corpusculo factum diceret: 'potes', inquit **Tauro**, 'tu quoque id ipsum comprehendere, ἐὰν ἅψῃ αὐτοῦ τῆς φλεβός', quod nostris verbis profecto ita dicitur: 'si attigeris venam illius'.

5 Hanc loquendi imperitiam, quod venam pro arteria dixisset, cum in eo docti homines, qui cum **Tauro** erant, tamquam in minime utili medico offendissent atque id murmure et vultu ostenderent, tum ibi **Taurus**, ut mos eius fuit, satis leniter: 'certi', inquit, 'sumus, vir bone, non ignorare te, quid 'vena' appelletur et quid 'arteria', quod venae quidem suapte vi inmobiles sint et sanguinis tantum demittendi gratia explorentur,

---

QZXOΠN

X. (*lemm.*) 2 ueniarū *Z* ‖ (§ 1) 4 In erodis *Q* Inerodis *X pr.* ‖ uilla *X* uiā *Q* ‖ *num* in agri Attici loco *?* ‖ 5 cephisiaea quis *X* ‖ et lucis. nemoribus *N* et lucis nemoribus *ZXOΠ cf. adn. praef.* § 18: educis nemoribus *Q* et lucis et nemoribus *e vg.* et (lucis) nemoribus *h*[e] ‖ (§ 2) 6 alvo] = *o mg., ubi* alu: cita: : albo *QZXOΠ* ‖ accedenti (*sq.* febri) *X* accendente *O* accedente mihi (*ex praec. iterat.*) *N* ‖ 7 febri rapida] = *O:* rapida febri *o mg.* ‖ (§ 3) Eao *X* eo* *Z* ‖ calusius *Π* ‖ caluis iustauris *X pr.* ‖ *post* taurus *trium fere litt. lac. N* ‖ 9 tam in hiis *Z* ‖ 10 pateret. quib; *Q* ‖ 11 febrisq. decederet *Q* ‖ (§ 4) 12 me iam *Π* ‖ 14 ἅψῃ αὐτοῦ] ΑΥΝΟΥΤΟΥ *X* ‖ (§ 5) 16 p arteriam *X* ‖ arteria* (m) *O* ‖ 17 uenerant *Π* ‖ tanquam minime utilem μ ‖ in] (*ante* m) *om.* ϛ (*Guelf. Barb. A*), *quo ad coni. suam stabiliendam utitur* μ ‖ 19 leuiter *Z* ‖ 20 certe *O pr.* ‖ bonę *Π* ‖ tae *ut vid. X pr.* ‖ 21 appelltur *N* ‖ venae quidem] = *x:* nęquidem *X* ‖ suaptę *Π* ‖ vi] *e:* ut ‖ 22 demittendi] *e cf. v. l.* X 8 *lemm. et* § 1: admittendi *QZX* ademittendi (*utraque lect. conflata*) *N* ad|emittendi *O* adęmittendi *Π* adimitandi *g* ‖

arteriae autem motu atque pulsu suo habitum et modum febrium
demonstrent; sed, ut video, pervulgate magis quam inscite locutus 6
es: non enim te solum, sed alios quoque itidem errantis audivi
venam pro arteria dicere. Fac igitur, ut experiamur, elegantiorem 7
esse te in medendo quam in dicendo, et cum dis bene volentibus
opera tua sistas hunc nobis sanum atque validum quam citissime'.

Hoc ego postea cum in medico reprehensum esse meminissem, 8
existimavi non medico soli, sed omnibus quoque hominibus liberis liberaliterque institutis turpe esse, ne ea quidem cognovisse ad notitiam corporis nostri pertinentia, quae non altius occultiusque remota sunt et quae natura nobis tuendae valitudinis causa et in promptu esse et in propatulo voluerit; ac propterea, quantum habui temporis subsicivi, m e d i c i n a e quoque d i s c i p l i n a e l i b r o s attigi, quos arbitrabar esse idoneos ad docendum, et ex his cum alia pleraque ab isto humanitatis usu non aliena, tum de venis quoque et arteriis didicisse videor ad hunc ferme modum:
'Vena' est conceptaculum sanguinis, quod 'ἀγγεῖον' medici vocant, 9
mixti confusique cum spiritu naturali, in quo plus sanguinis est, minus spiritus; 'arteria' est conceptaculum spiritus naturalis mixti confusique cum sanguine, in quo plus spiritus est, minus sanguinis: 'σφυγμὸς' autem est intentio motus et remissio in corde et 10
in arteria naturalis, non arbitraria. Medicis autem veteribus 11
oratione Graeca ita definitus est: 'Σφυγμός ἐστιν διαστολή τε καὶ συστολὴ ἀπροαίρετος ἀρτηρίας καὶ καρδίας'.

QZXOΠN

23 pulsu ohabitū (*haplograph.*) *Z* ‖ abitū *X pr.* ‖ modum febrium] = *O:* motū feb; *o mg.* ‖ (§ 6) 24 quam] q; *X* ‖ 25 sole (*praec.* te) *QZ* ‖ sed] *om. Q* ‖ errantes *Q* ‖ 26 dicentes *Π* ‖ (§ 7) 27 diis *Zq* ‖ 28 operam aut sistas *QZ* '*An fuit* ope amabili ?' *i* ‖ scitissime *Q pr.* ‖ (§ 8) 29 deprehensum *Z* reprensum *XO* (= *o mg.*) *ΠN* ‖ 30 libris *X pr.* ‖ 31 liber alitq; *Z* ‖ ne] in *O pr.* ‖ 32 pertinentiā (*propter* notitiam) *X pr.* ‖ que non *X* ‖ 33 nature (*sq.* tuende ualitudinis) *QZ* ‖ ualetudinis *XOΠN* ‖ et impromtu *X* ‖ 35 libro *Z* ‖ 36 attigit *X pr.* attici *QZ* ‖ .Et *Π* ‖ 37 hiis *Z* ‖ alienatum *QZ* ‖ (§ 9) 39 Vna *X pr.* ‖ conteptaculum *Π* ‖ ἀγγεῖον] ς: ANΓEION *Vrb.* ANTEION *rell.* ‖ 40 mixti] = *z:* *isti (*in mg.* ·/) *Z* ‖ 42 est spiritus ē *O* ‖ (§ 10) 43 COYTMOC *Z* ‖ 44 arbitraria. Medicis] *Q:* arbitraria medicis *Z* arbitrarii (ri *O pr. N*) .A (*s.* ;a) medicis *XOΠN* ‖ (§ 11) 45 ita ita *N* ‖ *Graecis* $1^1/_2$ *lin. vac. rel. X* ‖ ΦYΓMOCECINAIACOAE *Z* ‖ 46 CYCOAH *Z* ‖ ἀπροαίρετος] (= naturalis, non arbitraria *lin.* 44) *HStephanus spec.*

XI.

Verba ex carminibus Furi Antiatis inscite a Caesellio Vindice reprehensa; versusque ipsi, in quibus ea verba sunt, subscripti.

1 Non hercle idem sentio cum Caesellio Vindice, gram-
2 matico, ut mea opinio est, hautquaquam inerudito. Verum hoc tamen petulanter insciteque, quod Furium, veterem poetam, dedecorasse linguam Latinam scripsit huiuscemodi vocum fictionibus, quae mihi quidem neque abhorrere a poetica facultate visae sunt neque dictu profatuque ipso taetrae aut insuaves esse, sicuti sunt quaedam alia ab inlustribus poetis ficta dure et rancide.

3 Quae reprehendit autem Caesellius Furiana, haec sunt: quod terram in lutum versam ‘lutescere’ dixerit, et tenebras in noctis modum factas ‘noctescere’, et pristinas reciperare vires ‘virescere’, et quod ventus mare caerulum crispicans nitefacit ‘purpurat’ dixerit, et opulentum fieri ‘opulescere’.

QZXOΠN

emend. p. 169; *sic Galenus* ὅρων ἰατρικῶν *c.* 110 (XIX 375 *K.*) *cf.* π. διαφορᾶς σφυγμῶν IV 2 (VIII 709 *K.*); *Alex. Philaleth. ibid.* 4 (*p.* 726; 731): *Aristoxenus ibid.* 10 (*p.* 747); *Athenaeus ibid.* 14 (*p.* 756); *Theophilus* π. σφυγμῶν *p.* 5 *lin.* 2 (*cf. lin.* 17) *Ermerins anecd. med. Gr.* (*LB* 1840): ΑΠΟΔΙΑΙΡΕΤΟϹ *N Vrb.* ΑΠΟΔΙΑΙΡΕϹΤΟϹ *OΠ* ΑΠΟΔΙΑΛΙΠΕΕΟϹ *Z* ἀδιαίρετος *Trillerus ap. Falsterum am. phil.* III 335 *sq.* ‖ ΑΡΤΗΡΙΑ *Nπ* ΑΡΤΕΡΙΑ *ZΠ* ‖ ΚΑΡΑΙΑϹ *Z* ‖ *post* καρδίας $2^1/_2$ *lin. vac. rel. O;* uel σφυγμὸς παλμὸς ἢ ζέσις φλεβὸς ἢ ἀρτηρίας *add.* ς *part. e* ‖

XI. *cf. adn. lin.* 4 ‖ *Vsus est huius cap.* § 4 *Nonius s. vv.* lutescere *p.* 133, 24; noctiscere 145, 10; opuliscere 148, 17; virescit 188, 8 *M.*, *deinceps versus Furianos* 1; 2; 6; 3 (*lin.* 18; 19; 23; 20) *afferens cf. ann. phil.* 85, 717; 719 ‖ (*lemm.*) 2 furii *Π* ‖ furiantiatis *Z* furian***(*s.* ****)is *Q* ‖ antiantis *X* ‖ ins**te *X pr.* ‖ acesellio *ZX* ‖ cesellio *QOΠ et sic fere omnes in sqq.* cesello *N* ‖ uindicare p̄ensati *X* ‖ 3 ersus (uersus *x*) qu* *X* ‖ suscepti *X* inscripti *Π pr.* ‖ (§ 1) 4 Non— gramm(am *Z*)atico] *cap. praec. agglutinant, inde ab* ut *novum cap.* XI *signatum inc. QZ* ‖ ercle *X* ‖ 5 . Vt *QZ cf. lin.* 4 *adn.* ‖ haut quamquam *Z* haudquoquam *X* ‖ in|eruditio uerū *Q* in eruditio utrum *Z* ‖ (§ 2) 6 furiam *X pr.* furtū *QZ* ‖ poete indedecorasse *Z* ‖ 7 lingam *O* ‖ uotum *X* ‖ ficionibus *X pr.* ‖ fictionibusq; *Z* ‖ 8 abhorrore *Z* ‖ 9 ta 7 re *Z* ‖ **|aut (et) *Q* ‖ insueues *Z* ‖ secuti *X pr.* ‖ sunt] *del.* σ ‖ 10 facta *X* ‖ rancidae *X* ‖ rancideq; *Z* ‖ (§ 3) 11 Quae] *om. Q* ‖ repre(p̄ *Z*)ndit *ZΠN* ‖ 13 notescere *Z* ‖ recuperare *QZ* ‖ 14 virgescere ‘*ope veteris libri*’ *CBarth animadv. ad Stat. Theb.* V 654 *ed. suae t.* III *p.* 304, *l. adversariorum suorum lib.* CXXIX, *qui numquam in publicum prodiit* ‖ caerulum cum crispicans *CDziatzko* ‖ crispicans]

Versus autem ipsos ex poematis Furianis, in quibus 4
verba haec sunt, subdidi:

Sanguine diluitur tellus, cava terra lutescit.
Omnia noctescunt tenebris caliginis atrae.
Increscunt animi, virescit volnere virtus.
Sicut fulca levis volitat super aequora classis,
Spiritus Eurorum viridis cum purpurat undas.
Quo magis in patriis possint opulescere campis.

XII.

Morem istum veteribus nostris fuisse, verba patiendi mutare ac vertere in agendi modum.

Id quoque habitum est in oratione facienda elegantiae genus, 1

QZXOΠN

= *zo et* crispica: *o mg.:* crisp**ans (ic *an* it ?) *X* cripicans *Z* crispans *Oxσ* ‖ nitefacit] 9 *fere litt. lac. Z* ‖ (§ 4) 17 haec (hec *X*) uerba *XOΠN* ‖ *A. Furii Antiatis esse hos versus in lemm. dixit G.; tamen M. Furio Bibaculo post GIVossium et DLambinum ab AWeicherto in comm. de M. Furio Bibaculo PLR p.* 348 *ll. adscripserunt Heindorfius ad Hor. sat.* II 5, 40 *et ipse Weichertus l. l. p.* 354; *at tu cf. CNipperdeium de locis quibusdam Hor. ex* I *sat.* (*Ien.* 1858) *p.* 12 = *opusc. p.* 499 *sq., recteque inter M. Furii Bibaculi reliquias eos versus non recepit LMüller ad calcem ed. Catulli p.* 89 *sq., quibus eos inseruerat Weichertus l. l. p.* 349 (*cf. p.* 349 *sqq.*) ‖ 18 terra terra *Z* ‖ 19 notescunt *Z Non. Guelf.* ‖ tenebras *Z* ‖ atre. increscunt. animi increscūt. uolucre uirtus sicut *Q* ‖ 20 crescent *Non. Harl. m. pr.* crescunt *id. m. alt., rell. codd. Non.* ‖ virescit] = *Non.:* uirescunt *ZOΠNx* (*ϰ, Heindorfius*) uirescu *sup. lin.* NT *add. x* uires** (*s.* ***) *X* vivescunt *aut* reuirescunt *ad Hor. sat.* II 5, 40 *vers. Germ.* (*illud solum in adn. ad Hor. ed. Heindorf.*[3]), *merito improb. PHofmano Peerlkamp ad Hor. l. l., LDoederlein* virgescunt *CBarth l. l.* ‖ uoluere *Z* ‖ virtus] = *O Non.:* uires *X o mg.* (*ϰ, Barthius, Heindorfius*) ‖ 21 Sicut fulca levis] *HPontanus prob. i, AFleckeisen ann. phil.* 97, 574: sicut fulica (folica *X*; *cf. adn. sq.*) leuis *libri* Sic fulica levius *WBeloe* Sic fulica levior *AWeichert et sic aut* Sicut hiulca (= *coni. ab i allata*) fulix *A. Th. Lysander quaest. crit. et gramm.* (*Lyndae* 1863) *p.* 66 *sq.* Vt tippula levis *temptavi et probare conatus sum ann. phil.* 85, 719, 16 Hic fulica levis *ϰ* Hic fulica levius *Heindorfius l. l.* Hic levis ut fulica *GIVossius Aristarch.* II 38 *t.* I *p.* 252 *sq. F., qui FVrsini* (Vtque fulica levis) *et PCriniti* (Vt fulica ipsa l.) *conamina affert* ‖ fulicale uis *Z* ‖ equora. classis sp̄s. *Q* ‖ 22 purpura tūdas *Z* ‖ 23 magis si sint in (si *in litura Q*) *QZ* ‖ patriis] campis (*ex sqq. repetitum*) *libri Non.* comtis *s.* comptis *edd. Non.* ‖ opuliscere *v. l.* (= *Harl. m. alt.*) *ap. Non.* ‖

XII: *A Nonio* (*s. v.* contempla *p.* 469, 31 *M. etc.*) *usurpatum esse post k p.* 88 *sqq. disputationem* (*cf. ISteup de Probis p.* 196 *sq.*) *equidem*

ut pro verbis habentibus patiendi figuram agentia ponerent ac
2 deinde haec vice inter sese mutua verterent. Iuventius in comoedia:

Pállium inquit,
Non fácio flocci ut spléndeat.

Nonne hoc inpendio venustius gratiusque est, quam si diceret:
3 'maculetur'? Plautus etiam non dissimiliter:

Quid ést hoc? rugat pállium; amictus non sum cómmode.

4 Itidem Plautus pulveret dicit, quod non pulvere impleat, set ipsum pulveris plenum sit:

Exí tu, Dave, age, spárge; mundum hoc ésse vestibulúm volo.
Venús ventura est nóstra, non hoc púlveret.

QZXOΠN

non arbitror (*ann. ph.* 85, 796 *sq.*), *dissentiente fere PSchmidt de Non. Marc. auct. gramm. p.* 63 ‖ (*lemm.*) 2 Moremistum *X pr.* ‖ uetere *Z* ‖ 3 modo *X* ‖ (§ 1) 4 (facienda) *IRutgersius VL* IV 19 ‖ faciende | legantie *Z* ‖ 5 agentia ponerent] *om. Z* ‖ 6 hee *Z* ‖ uerterent iuuentus *Π* ueterent iuuent' *Z* ‖ (§ 2) Iuventius] *Rutgersius l. l.*: Iuuentus *O* iuuentus (*ZΠ cf. adn. praec.*) *X* inuentus *Q* 'v. c. Viuentus' σ terentius *Nς part. e* ‖ .In *X* ‖ 7 Comoedia * (*titulum excidisse ratus*) *Rutgersius* ‖ *Iuvent. fab. inc. fr.* II *p.* 82 *Ribb.*[2] (= *p.* 70[1]), *quem in versu constituendo dubitanter sane secutus sum;* pállium | Floccí non facio ut spléndeat *aut* . . . . . pállium floccí non facio ut spléndeat (*probante fere Ribb.*[2]) *Fleckeisenus ep. crit. etc. p.* 44 *sq.; alia permulta, aeque improbabilia fere omnia congesserunt ad h. l. Oiselius i* λ; *equidem id modo addo, Scioppium verisim.* I 2 *afferre lectiones trium Giphanii codd., 'optimi' hanc:* 'verterent. Inventus in comoedia: pallium inquit. S. flocci ut splendeant Nonne *etc.*', *quem cod. O esse arbitror, quamvis* splendeant *inde enotet* σ *pro* splendean, *tum vario modo voc.* maculet, *quod aegre desideratur, huic loco inferri cum ab aliis, tum a Val. Acidalio Vell. lect. p.* 11 *sqq. ad Vell.* I 8, 5 *proponente* Pallium face ut ne maculet ‖ 8 paulium *Q* ‖ (inquit scilicet), .S. *in libris aliquot* scilicet *indicare censens, Rutgersius l. l.* ‖ 9 Non facio] *om. QZN:* .S. *OΠ* ·/· *X* S σ, *quo nescio an defectus aliquis indicetur* ‖ flocci ut] = σ: flacci ut *Q* flocci et φ ‖ splendean *Z* splende an *Q* ‖ splendean nonne *OΠ* splendeannonne *X* ‖ 10 hoc] *om. Z* ‖ impedio *Z* ‖ 11 ne maculetur *e* ‖ (§ 3) *Plaut. fab. inc. fr.* 54 *Both. PScL* I 2 *p.* 447 *ed. a.* 1821; *iambicum octonarium ordinavit Fleckeisenus l. l. p.* 45 ‖ 12 hoc ∸ *Q* hoc ee̅ *Z* ‖ hoc rugat *O* ‖ (§ 4) 14 non quod *Π* ‖ impleas *Z* ‖ *Plaut. fab. inc.* (*Bacchidibus, inter v. scil.* 10 *et* 11 *R., illaturus erat Th. Ladewig philol.* 17, 268) *fr.* 55 *Both. l. l.* ‖ 16 Exitu *Z* ‖ 'Exi, Dave, *etc. FRitschl mus. phil.* 4, 575, *at cf. Fleckeisenus l. l.* ‖

In Asinaria quoque contemples dicit pro ʻcontempleris': 5

Meúm caput contémples, si quidem é re consultás tua.

Cn. Gellius in annalibus: Postquam tempestas sedavit, 6
Atherbal taurum immolavit. M. Cato in originibus: 7
Eodem convenae conplures ex agro accessitavere. Eo
res eorum auxit. Varro in libris, quos ad Marcellum 8
de lingua Latina fecit: in priore verbo graves prosodiae, quae fuerunt, manent; reliquae mutant; mutant
inquit elegantissime pro ʻmutantur'. Potest etiam id quoque ab 9
eodem Varrone in septimo divinarum similiter dictum videri: Inter duas filias regum quid mutet, inter Antigonam
et Tulliam, est animadvertere. Verba autem patiendi pro 10

QZXOΠN

hoc esse] *Ritschelius:* esse hoc ‖ 18 Ventus φ Venens σ ‖ nr̃a *Q:* uestra (*s.* ur̃a) ‖ non] nolo *e, quod immerito* (*v. modo LSObbarius act. gymn.* 1854, 546 *sqq. coll. p.* 543 *sqq.;* 952) *probat Fleckeisenus* ‖ h̃ *X* ‖ puluerit *Z* ‖ (§ 5) 19 contemple*** *X pr.* ‖ *Plaut. Asin.* III 1, 35 *v.* 539 *G.-L.; prima tria verba inde affert Non. l. supra l.* ‖ 20 Meum] *Plautus, Nonius:* mecum ‖ ere *N* aere *QZΠ* ex re *Plautus* ‖ consultus *Π* ‖ consultaſtaua *X pr.* ‖ (§ 6) 22 .CN. *XN* CÑ *Z:* ·C·N· *O* Gn. *Π* GN. *Q* ‖ Gellius] *IMeursius ad Macr. Sat.* I 8, 1 (1597) *p.* 222 *ed. LB.* 1670 (*f.* Gellius σ): uellius *QXOΠNz* *uellius (d ?) *Z* ‖ *Cn. Gellii ann. inc. sed. fr.* 30 *p.* 174, *p.* 97 *ed. min. HPet.* ‖ (§ 7) *Cat. or. lib.* I *fr.* 20 *p.* 8 *Iord.; p.* 58, *p.* 47 *ed. min. HPet.* ‖ 24 conuene *ut assolent Z et ex sil. meo Q* conuenere *Q test. i* couenit *Πσ* conuenae ut *X* convenae et *coll. Cic. de or.* I § 37 *Iordan* (*rectius Liv.* I 8, 5 *sq. adscripsit Peterus*) ‖ accessitavere] = *O:* accessit auere *Z* accessitauer; *o mg.* ‖ Eo] ʻ*an* hoc ?' *HPeter* ‖ 25 ausit *X* ‖ (§ 8) in] *om. QZ* ‖ *Varr. de l. L. ad M. Marcellum lib. inc. fr. p.* 191 *Bip.; de sermone Lat.* (*sic ipse G.* XII 6, 3; 10, 4; XVI 12, 7 *cf. AWilmanns de M. T. V. libris grammaticis p.* 47, 1), *lib.* III (*v. p.* 63 *coll. p.* 49 *sqq.*) *fr.* 61 *p.* 194 *Wilm.; ad lib.* VII *h. l. relaturus fuisse videtur FRitschl de Varr. disc. libris p.* 37 (*opusc.* III 385), *vett. gramm. de accentu l. L. testimoniis inseruit FSchoell ASPhL* VI 129 *fr.* LXXXII ‖ 26 ꝓsodieq; *X* ‖ 27 manent* (i) *X* ‖ mutant. mutant ϰ: mutant *QZOΠN* mutanti *X* ‖ 28 .Elegantissime *XΠ* ‖ mutantur potest. ꝰ *Z* ‖ (§ 9) 29 dictum] *om. X* ‖ *Varr. ant. rer. div. lib.* VII *fr. p.* 218 *Bip.; fr.* 1 *p.* CXLV *RMerkel de obsc. Ov. Fast.* ‖ (Inter—regum) σ ‖ 31 animadvertere] = σ (*cf. adn. sq.*)*:* enim aduertere *OΠN* enī ad|uenere *X* ‖ animaduertere uerba *Q* aīadute uerba *Z* ‖ (§ 10) autem] *om. QZ* ‖

agentibus in omnibus fermemodum veterum scriptis reperiuntur. Ex quibus sunt pauca ista, quae nunc meminimus: 'muneror te' pro 'munero' et 'significor' pro 'significo' et 'sacrificor' pro 'sacrifico' et 'adsentior' pro 'adsentio' et 'faeneror' pro 'faenero' et 'pigneror' pro 'pignero' et alia istiusmodi pleraque, quae, proinde ut in legendo fuerint obvia, notabuntur.

XIII.

Quali talione Diogenes philosophus usus sit, pertemptatus a dialectico quodam sophismatio inpudenti.

1 Saturnalibus Athenis alea quadam festiva et honesta lusi-
2 tabamus huiuscemodi: Vbi conveneramus conplusculi eiusdem
studii homines ad lavandi tempus, captiones, quae 'sophismata'
appellantur, mente agitabamus easque, quasi talos aut tesserulas,
3 in medium vice sua quisque iaciebamus. Captionis solutae aut
parum intellectae praemium poenave erat nummus unus sestertius.
4 Hoc aere conlecto, quasi manuario, cenula curabatur omnibus,
5 qui eum lusum luseramus. Erant autem captiones ad hoc fere
exemplum, tametsi Latina oratione non satis scite ac paene etiam
inlepide exponuntur: 'quod nix est, hoc grando non est; nix
autem alba est: grando igitur alba non est'. Item aliud non

QZXOΠNTY

32 in nob̓ *X* ‖ ferme modum (mod̓ *Z*) *QZ* (*h*[e] *cf. h*[va] 82 *sqq.*): ferme *XOΠN* admodum *aut* ferme admodum μ ‖ 33 nunc] *om. Π* ‖ meminib; *X* memini *Πx* ‖ 34 pro muneror (*ex praec. repet.*) *Z* ‖ et sacrificor pro sacrifico] *post* significo *om. Q* ‖ 35 pro adsentior *X* ‖ feneror pro fenero *libri* ‖ 36 pro pigneroṛ *X* ‖ aliaque (que *ex* pleraque *praecept.*) *X* ‖ quae] *post* que *om. XON* ‖ 37 fuerunt *QZ* = fuer̃ *X* ‖

XIII. *Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Qualione *X* Quali oratione *x* ‖ digenes *X pr.* ‖ adialetico *Z* ‖ 3 quoddā *X* ‖ sophis matio *Z* sophis matico *Π* ‖ (§ 1) 4 aturalibus *Z* Naturalibus *init. rubr. adi. z* ‖ 5 . huiuscemodi ubi *QY* huiuscemodi ubi *T* ‖ (§ 2) 6 ad] *om. Z* ‖ lavandi] = *Y:* l̉ le *spscr. Y m rec.* = leuandi *X* (*non Π*) ‖ sophysmata *t et sic T in sqq.* sophymata *T* ‖ 7 appellať *T* ‖ agitabus *Z* ‖ tesseras *T* ‖ 8 iacebamus *Π* ‖ (§ 3) Captiones *Π pr.* ‖ 9 pena ue *Z* ‖ poena ue*erat (t) *X* ‖ nummus] = *Q:* mus *q* numis *T* ‖ sex̄tcius *Z* ‖ (§ 4) 10 here *X* ‖ *f.* collato σ ‖ mannario *Z* ‖ cenaula *X* ‖ omnibus] *om. TY* ‖ omnibusq; eam *Z* ‖ 11 luserant (*sq.* erant) *q* luxerant *Q* ‖ luseram usurant *Z* ‖ (§ 5) 12 citę *TY* ‖ penę *Y* poene *Z* ‖ 13 nix e** *X pr.* ‖ 14 alla non *X* ‖

dissimile: ʻquod homo est, non est hoc equus; homo autem animal
est: equus igitur animal non estʼ. Dicere ergo debebat, qui ad 6
sophisma diluendum ac refellendum ritu aleatorio vocatus erat, in
qua parte quoque in verbo captio foret, quid dari concedique
non oporteret; nisi dixerat, nummo singulo multabatur. Ea multa
cenam iuvabat.

Libet autem dicere, quam facete Diogenes sophisma id 7
genus, quod supra dixi, a quodam dialectico ex Platonis diatriba
per contumeliam propositum, remuneratus sit. Nam cum ita ro- 8
gasset dialecticus: ʻquod ego sum, id tu non es?ʼ et Diogenes
adnuisset atque ille addidisset: ʻhomo autem ego sumʼ, cum id
quoque adsensus esset et contra dialecticus ita conclusisset:
ʻhomo igitur tu non esʼ, ʻhoc quidemʼ, inquit Diogenes, ʻfalsum
est et si verum id fieri vis, a me incipeʼ.

XIV.

Quid sit numerus ʻhemioliosʼ, quid ʻepitritosʼ; et quod vocabula ista non facile nostri ausi sunt convertere in linguam Latinam.

Figurae quaedam numerorum, quas Graeci certis nominibus 1

QZXOΠNTY

15 hoc non est *XΠ* ‖ hoc] *om. TY* ‖ equs *X pr. Y* ecus *O* ‖ 16 equs *Y* ecus *O* ‖ (§ 6) dicebat *Q* decebat *q* ‖ quod qui *Π* ‖ 17 sophis madiluendum *X* ‖ aletario *X* alectorio *Y* ‖ 18 uerba *X* ‖ quod *T* ‖ dar* *Z pr.* ‖ 19 *Hinc Non. s. v.* singulum *p.* 171, 17 *M.* apud alium (album *codd.*) auctoritatis incertae ʻnisi dixerat nummo singulo multabaturʼ. ‖ diceret (*praec.* oporteret) *T* ‖ nummo] minimo *Z* ‖ mulctabatur *XO m. rec.* multabitur *N* ‖ mulcta *QO m. rec.* ‖ (§ 7) 21 li'bet (*num ut* lubet *significaretur ?*) *q* ‖ facta *Z* ‖ dyogenes *T et sic in sqq.* ‖ 22 dialetico *QZY* ‖ platõnis *q* ‖ (§ 8) 23 cum] *om. Z* ‖ 24 dialeticus *ZY* ‖ id] *sup. lin. add. o* ‖ digenes *Q* ‖ 25 admuisset *X pr.* adn***** *Z pr.* ‖ 26 ad sensus *Q pr.* ‖ esset et] esset (et *post* et *om.*) *Q* $\overline{\text{ee}}$ *Z* ‖ dialeticus *QY* dialeticos (contra *sc.*) *Z* ‖ conclu-disset *Y* ‖ 27 igitur**|tu (at *aut* ut *ut vid.*) *X* ‖ 28 si**uerum id (id) *O* ‖ id] *om. Q* ‖ ame *Z* ‖

XIV. (*lemm.*) 2 emiolios *Zx* emilios *X* ‖ 3 convertere] *q:* conuetere *Q* non uertere *Z* uertere *XOΠN* ‖ in] *om. Z* ‖ latinam linguam *Π* ‖ (§ 1) *Inde ab hac § per quinque folia usque ad lib.* XIX *c.* 14 *membranis adustis lacunae aliquot inveniuntur in X, parvae in fol. primo et quinto, maiores in folio secundo et quarto, maximae, sed ne eae quidem amplioris ambitus, in tertio; ubicumque ad rem faciebat litteras verbaque deleta uncis additis notavi* ‖

2 appellant, vocabula in lingua Latina non habent. Sed qui de
numeris Latine scripserunt, Graeca ipsa dixerunt, fingere autem
3 nostra, quoniam id absurde futurum erat, noluerunt. Quale enim
4 fieri nomen posset hemiolio numero aut epitrito? Est autem
'hemiolios', qui numerum aliquem totum in sese habet dimidium-
que eius, ut tres ad duo, quindecim ad decem, triginta ad viginti.
5 'Epitritos' est, qui habet totum aliquem numerum et eiusdem
partem tertiam, ut quattuor ad tres, duodecim ad novem, quadra-
6 ginta ad triginta. Haec autem notare meminisseque non esse
abs re visum est, quoniam vocabula ista numerorum nisi intelle-
guntur, rationes quaedam subtilissimae in libris philosophorum
scriptae percipi non queunt.

XV.

Quod M. Varro in herois versibus observaverit rem nimis anxiae et curiosae observationis.

1 In longis versibus, qui 'hexametri' vocantur, item in sena-
riis, animadverterunt metrici, primos duos pedes, item extremos
duos habere singulos posse integras partes orationis, medios haut
umquam posse, sed constare eos semper ex verbis aut divisis
2 aut mixtis atque confusis. M. etiam V a r r o in l i b r i s d i s c i-

---

QZXOΠN

5 ligua *X* ‖ (§ 2) qui de numeris Latine scripserunt] *coll. c.* 15 § 2 *ad Varronis disciplinarum lib.* V *merito rettulit FRitschl de M. T. V. discipl. libris p.* 30 (*opusc.* III 379), *prob. m* 671; *LRuske de AGNA fontibus qu. sel.* (*Vrat.* 1883) *p.* 29; 72; *praeterea de eiusdem de principiis numerorum libris cogitavit idem Ritschelius mus. phil.* VI 504 (*opusc.* III 442), *obloquente m l. l.* ‖ 6 fingi *Z* ‖ 7 *absurde *X* ‖ (§ 3) 8 fieri] *om. Z* ‖ (pos)|se milionumero *X* (pos)set|emilionumero *x* ‖ hemiolio] = *O;* hemol; *in mg. o* ‖ (§ 4) 9 hemiolios] GR. *Q* ‖ totum] *om. Z* ‖ habeat *ut vid. X pr.* ‖ 10 ut tres] = *x:* utres *X* ‖ (§ 5) 11 epitrit' *Q* ‖ aliquem totum] *O pr.* ‖ 12 novem] VIII. *Π* ‖ 13 ad] 7 *Z* ‖ (§ 6) Hoc *Z pr.* ‖ notarē eminisseque *X* ‖ 14 abs] *Q:* ab ‖ visum est] uisumem (uisumē *sc. pro* uisum ē) *X* ‖ numeraorum *X* ‖ intelligantur *Π* ‖ 16 scripta *Z* ‖ non**queunt *X* ‖

XV: *in inscr. cap. num. om. Z* ‖ (*lemm.*) 2 anxiae] = *n:* anxie *ZN* auxie *Q* ‖ et curiose *QZΠx* ecuriose *X* ‖ (§ 1) 4 *litt. init.* I *a Z in mg. indicatam suo l. non add. z* ‖ hexametri] ς: exametri ‖ 5 medici *QZ* ‖ .Item *X* ‖ 6 duos] *Q:* duo ‖ haber & *X* ‖ 8 mitxtis *X* ‖ atque] aut *Z* ‖ (§ 2) *Varr. disc. lib. inc. fr. p.* 202 *Bip.; ad lib. disc.* IV (*de*

plinarum scripsit, observasse sese in versu hexametro, quod omnimodo quintus semipes verbum finiret et quod priores quinque semipedes aeque magnam vim haberent in efficiendo versu atque alii posteriores septem, idque ipsum ratione quadam geometrica fieri disserit.

QZXOΠN

geometria) non sine probabilitate relaturus erat FRitschl de M. T. V. disc. libris § 13 *p.* 31 (*opusc.* III 380), *cf. tamen praeterea* §§ 14—16 ‖ 9 se *XOΠN* ‖ hexametro] ς: exametro ‖ 11 effitiendo *Z* ‖ .atque *O* .atque *Π* ‖ 12 giometrica *x* diometrica *XΠ* ‖

Explicit XX'.|Jncip̄ Lib. XXI'. *Q* d̃s cap̄. *in mg. Q m. rec.* Incipit lib̄ XXI. *Z* Lib. XXI.|in lib. impress. XIX inscriptus *in mg. fol. sup. Z m. rec.* .a. gellii. noc̃t. attic̃r. lib. XVIIII. | expl̃; inci.pit. lib. XX; *X* A· GELLII NOCTI|VM ATTICARVM|LIBER /· XX EXPLI|CITVS (/· *add.m. rec.*) /· ī impress. cod. XVIII. *m. rec., tum* 1½ *columnis ad argumenta lib.* XIX *inserenda vacuis relictis* lib. XXII *spscr. m. rec.* XIX in impressis cod. *al. m. rec. O* Agellii noctium atticarum lib. XX explicitus; *deinde unam pag. lemmatibus lib.* XIX *inserendis vac. rel. Π* Hic deest liber XXI (m') et Capitula libri XXII^di *π*; *pag. sq.* Agellii noctium atticarum liber XXII. incipit *col. rubr. π* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XX. EXPLICITVS., *tum* 2 *pagg. ad lemmata inserenda vac. rel.* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XXI. INCIP̄. FELICITER. *N*

Lemmata libri XIX *non tantum in codd. QZXOΠN non exstant, sed etiam in* ς *partim omnino desunt, ut in Vat.* 3452, *partim m. demum rec. addita sunt, ut in S. German.* 643, *itemque partim in* ς *recc., veluti desunt in cod. bibl. Par. nat.* 8666, *m. alt.* (*FMorellii,* πρὸς χειρόγραφον *certe, ut Graecis a se* XII 1, 20 *suppletis adscripsit*) *addita in cod. eiusdem bibl. Menteliano* 8667. *A grammaticis librariisve noviciis ficta esse apparet: in Guelf. cod. teste* λ *haec adnotata sunt ex al. certe* ς *descripta* Incipiunt capitula XVIIII. que cum agellii propria non adinuenirem ea ruditẽ ex textu ut legendi (*immo* legendo) percipies excerpsi (*usque ad lemm. c.* 10 *scil.*); *horum lemmatum noviciorum fere omnium duplex recensio exstat.*

Ipsum librum XIX *mancum esse credidit m* 707, 17, *quod in cod. aliquo novicio Bern. miscell.* (*num.* 223) *teste OIahnio prolegg. ad Pers. p.* CXVI *inesset* 'Caput 21 libri XIX Agellii noctium Atticarum'; *sed lib.* XVII *c.* 21 *sec. morem codd.* ς *libros numerandi intellegendum esse per se patebat ei, qui illos codd. nosset, et ipso libro inspecto, ubi m. rec.* lib. 17 *suprascriptum est, et olim a me confirmatum est mus. phil.* 17, 582, 20 *et nuper ab HHagen catal. codd. Bern. p.* 273 ‖

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER NONVS DECIMVS.

I.

[Responsio cuiusdam philosophi interrogati, quam ob causam maris tempestate palluerit.]

1 Navigabamus a Cassiopa Brundisium mare Ionium violentum
2 et vastum et iactabundum. Nox deinde, quae diem primum secuta
est, in ea fere tota ventus a latere saeviens navem undis com-
3 pleverat. Tum postea complorantibus nostris omnibus atque in
sentina satis agentibus, dies quidem tandem inluxit. Sed nihil
de periculo neque de saevitia venti remissum, quin turbines etiam

---

QZXOΠNTY

I: *numeri nota deest in ZXO; add. O m. rec.. Exstat in TY; enarravit Augustinus de civ. dei* IX 4 (*breviuscule idem h. l. excerpsit quaestt. in heptateuch.* I *quaest.* XXX, *opp.* III 1 *p.* 386 *ed. Bened. Par.* 1689), *ex uno Augustino pendet Io. Sarisb. Policr.* VII 3 ‖ (*lemm.*) 2 maris] *om. al.* ‖ Quod in re terribili et pallor in philosopho uituperari non debet et inibi pulchra (pulcra *al.*) quaedam circa primos animi motus (metus *al.*), quos esse in potestate nostra philosophi negauerunt. *al.* ‖ (§ 1) 4 a] *del. v. d. obss. misc.* IV 441 *cod. Pembrok. coniecturam, ut ait, suffulciente, certe non* ‘*suffulciente*’ *Q, quem et ipsum affert* ‖ acassio .p. *O* ‖ cassiopia *TY*σ ‘*al.* Cassiope *f.* Cassope’ σ cassio.p. *XΠ cf. adn. praec.* ‖ cassiopad *N* ‖ ad *om.* = σ ‖ ad brundisium *XOΠ* (?) *cf. adn. praec. et sq.* ‖ brundusium *Π* (*ex sil.*) brudisiū *Y pr.* ‖ 5 .] *om. Z* ‖ (§ 2) Mox *O pr.* mox *Z* ‖ 6 totus (*sq.* ventus) *Π* ‖ latere*|(s *voc. sq. litt. init.*) *X* ‖ un**dis *X* ‖ (§ 3) 7 atque sentinantibus *IScaliger ad Fest. s. v.* sentinare *in Fest. castig. recogn. et auct. p.* CLXXXIII, 7 (*p.* 708 *Fest. ed. Lind.*) ‖ 8 mihil *X pr.* ‖ 9 de seuit(c *Y*)ia neque periculo remissum *TY* ‖ Neque de seuicia uenti remissum *x* (uenti remissum *etiam ex Vrb. m. alt.*

crebriores et caelum atrum et fumigantes globi et figurae quaedam
nubium metuendae, quos 'typhonas' vocabant, inpendere inmine-
reque ac depressurae navem videbantur.

In eadem fuit philosophus, in disciplina Stoica celebratus, 4
quem ego Athenis cognoveram non parva virum auctoritate satis-
que attente discipulos iuvenes continentem. Eum tunc in tantis 5
periculis inque illo tumultu caeli marisque requirebam oculis,
scire cupiens, quonam statu animi et an interritus intrepidusque
esset? Atque ibi hominem conspicimus pavidum et extrilidum, 6
ploratus quidem nullos, sicuti ceteri omnes, nec ullas huiusmodi
voces cientem, sed coloris et voltus turbatione non multum a
ceteris differentem. At ubi caelum enituit et deferbuit mare et 7
ardor ille periculi deflagravit, accedit ad Stoicum Graecus quis-
piam dives ex Asia, magno, ut videbamus, cultu paratuque rerum
et familiae, atque ipse erat multis corporis animique deliciis
affluens. Is quasi inludens: 'quid hoc', inquit, 'est, o philosophe, 8

QZXOΠNTY

enotatum habeo): neque de sęuitia uenti amissum (*in mg.* q̃) *o* neque de saeuitia (seuitia *ZN* seuicia *Q*) uera (sęuitiauera| *O*) missum *QZOΠN* neque de seruiane** (*s.* ***) remissum *X* de saevitiaue remissum *e Salmasius* de saevitia atque remissum *Lipsius electorum* II 19 de saevitiave venti remissum *HAlanus l.* XVII 7, 3 *l.* ‖ qui in *X pr.* ‖ etiam] et *X* ‖ 11 quas *f. recte QN* ‖ typhonas] = *O:* typhon; (i *sup.* y *adscr.*) *o mg.* typphonas *QZ* tiphonas *Y* thyfonas *X* ‖ in(im *x*)pendere—videbantur] *post* vocabant *om. X, in mg. super. add. x* ‖ 12 nauim *T* ‖ uidebantur in *Z* ‖ (§ 4) 14 agnoueram *Y* ‖ 15 adtente *X* ‖ continentem eum *T* continentem eum. *QZ* ‖ (§ 5) in tantis] uitantis *Q* ‖ 16 illo tum tumultu (*dittogr.*) *TY* ‖ occulte scire *TY* ‖ 17 scirepiens *X pr.* ‖ uolens *T* ‖ statu* (a *sq. sc.* animi) *X* ‖ interitus *Q pr. ZX pr. O pr.* ‖ intrepidus interritusque *Π* ‖ 18 esset] = ēet *x in ras.* ‖ ēet atq; *Z* ‖ (§ 6) pavidum] *g:* im(*s.* in)pauidum ‖ extrilidum *corruptelae not. sup. lin. add.* (q̃ *praeterea in mg. o*) *ON; voc. sane* ἅπαξ λεγόμενον *et vix explicabile; recte f.* exter(= t̄)ritum (*ut* dum *ad terminationem voc.* pavidum *aptatum sit,* li *post* ri *male interpositum*) *g* extimidum *CEGeorges lex. Lat. s. v.* extrilidus ‖ 19 ploratu *Q* ‖ nullo *QZ* ‖ cęteri* (s *sq. voc. in* s *exeunte*) *X* ‖ huiusmodi] *Q:* eiusmodi ‖ 20 uocescientem *ZX* uocesscientem *x* ‖ scientem *TY* ‖ turbationes *T* ‖ aceteris *Z* ‖ (§ 7) 21 Aut *T* ‖ 22 picli *Z* ‖ istoicum *Z* ‖ 23 paratu] *post* cultu *om. X* ‖ 25 affluens] = '*v. c. Giphan.*' (*sic*) σ = '*sic v. l.*' *Gifanius* (*sic*) *obss. l. L. s. v.* affluens *coll. i:* diffluens *XOΠNTY* ‖ affluensis quas inludens *Z* ‖ (§ 8) qui h̃ (*i. e.* haec) *X pr.* ‖ est inquit *ON* ‖

quod, cum in periculis essemus, timuisti tu et palluisti? ego neque
9 timui neque pallui'. Et philosophus aliquantum cunctatus, an respondere ei conveniret: 'si quid ego', inquit, 'in tanta violentia tempestatum videor paulum pavefactus, non tu istius rei ratione
10 audienda dignus es. Set tibi sane Aristippus ille, [* * * Socratis ille] discipulus, pro me responderit, qui in simili tempore a simillimo tui homine interrogatus, quare philosophus timeret, cum ille contra nihil metueret, non eandem esse causam sibi atque illi respondit, quoniam is quidem esset non magnopere sollicitus pro anima nequissimi nebulonis, ipsum autem pro Aristippi anima timere'.

11 His tunc verbis Stoicus divitem illum Asiaticum a sese molitus
12 est. Sed postea cum Brundisium adventaremus malaciaque esset venti ac maris, percontatus eum sum, quaenam illa ratio esset

---

QZXOΠNTY

26 periclis *QON* ‖ tu] *om. ΠTY* ‖ palluisti. *Π* pauluisti *Q* ‖ 27 pallui? *Π* ‖ (§ 9) Et—conveniret] *om. T* ‖ 28 ego] *om. TY* ‖ 29 uideo *Y* ‖ 30 audienda] *om. TY* ‖ es. Set (Sed *al.*)] ēet *T* ‖ (§ 10) Set] *om. TY* ‖ arystippus *X f.* Aristippi σ Aristippius *i* ‖ *** (egregius *s. quid simile, nisi plura exciderunt*) Socratis ille] *post* ille *om. esse ratus coll. August. l. l.* At ille Aristippi Socratici responsum rettulit, qui, cum in re simili eadem verba ab homine simili audisset, respondit *etc. add. h*ᵉ ‖ 31 discipulus] = '*v. c.*' σ: *om. Ald.* ‖ qui] *mg. Gryph. a.* 1537: qui cum *ZOΠNTY* Quicum *QX* (cum *ex lin. sq. ut vid. praecepto*) ‖ qui cum—esset interrogatus *aut* qui cum—interrogaretur λ ‖ Quicum in—atque *inter* responderit *et* illi respondit *bis deinceps exhibet X; prius exemplum subduxit x* ‖ in] *om. Z* ‖ in simili tempore] *om. TY* ‖ 32 similimo *utrobique X* ‖ simili motu *O pr. Π* ‖ 33 econtra *Y* (*praec.* e) é contra *T* ‖ ēet (*cf. lin.* 34) *Z* ‖ 34 is] = *z in ras.* ‖ *post* esset *verba post* esse (ēet *Z*) *sqq.* causam—esset *iterat Z* ‖ non magnopere] *om. TY* ‖ magno opere *ZXON* ‖ 35 solitus *Z* ‖ Nebulis *X pr.* ‖ 36 Aristippi] = *August.* ('se autem pro Aristippi anima timere debuisse'): aristipi *Q* ****tippi *Z pr.* Aristippia (*X ex sil.?*) *i* ‖ timore is tunc *Z* ‖ (§ 11) 37 His] = *x:* Is *TY* (*cf. adn. praec.*) Iis *ON* ‖ tum *XΠ* ‖ verbis] iam bis *TY* ‖ stoicum (*sqq. accus.*) *Π* ‖ divitem] *om. Π* ‖ a*siaticum (s) *Q* ‖ . se se *Z* ‖ amolitus *XO*(= *o mg.*)*ΠN* ‖ (§ 12) 38 cum postea *TY* postea quam *Π* ‖ brundusium *Z ex sil. ?* ‖ malaciaque esset] *g:* molticie(tiae *OΠN*)que essent (esset *Π ex sil. ?*) *QZOΠN* molli**æq. *X* molitiq. *Y* mollitiq. *Tx* malaciaeque essent *h*ᵉ ‖ 39 ac] *om. XOΠN* ‖ ac maris] *om. TY* ‖ que nam *ZXT* ‖

pavoris sui, quam dicere ei supersedisset, a quo fuerat non satis
digne compellatus? Atque ille mihi placide et comiter: 'quoniam', 13
inquit, 'audiendi cupidus es, audi, quid super isto brevi quidem,
sed necessario et naturali pavore maiores nostri, conditores sectae
Stoicae, senserint, vel potius', inquit, 'lege; nam et facilius cre-
dideris, si legas, et memineris magis'. Atque ibi coram ex 14
sarcinula sua librum protulit Epicteti philosophi quintum διαλέξεων, quas ab Arriano digestas congruere scriptis Ζήνωνος
et Chrysippi non dubium est.

In eo libro Graeca scilicet oratione scriptum ad hanc sen- 15
tentiam legimus: 'Visa animi, quas 'φαντασίας' philosophi appellant, quibus mens hominis prima statim specie accidentis ad
animum rei pellitur, non voluntatis sunt neque arbitraria, sed vi
quadam sua inferunt sese hominibus noscitanda; probationes 16
autem, quas 'συγκαταθέσεις' vocant, quibus eadem visa noscuntur

---

QZXOΠNTY

40 dicere∗ (t) *inter coniunctivos X* ‖ 41 dign∗ *O pr.* ‖ (§ 13) *post* placide. (*sic*) *verba* a quo fuerat *ex lin.* 40 *iterat Q* ‖ 42 es audi es audi quid *Z* ‖ 43 maiore (*post* pavore) *Y* ‖ fecte stoue *Z* ‖ 44 lege nam] legendam *QZO pr. Π* ‖ nam et] ut *TY* ‖ 45 magis atq; *Z* ‖ (§ 14) exarcinula *Π* ‖ 46 epictei *Z* epiteci *Π* ‖ ΔΙaΛΕΞΕΟΝ *Π pr.* ΔΙaΛΕΞΕω *X* ΔΙaΛΕΞΕΙωΝ *Y* ΔΙΛΛΕΞΕΙωΝ *T* aaaΛΕ∗ΕωΝ *Z* ‖ 47 quas ab ariano *N*: quas abriano *OΠY* quasabriano *x* quas a brianio *T* quas adriano *QZ* quafabriano *X* ‖ congrueretis scriptis *QZ* ‖ Ζήνωνος] *ς e:* GR. *Q* ZHNωNIC *ON* ZHNONIC *TY* ΞHNωNIC *X* ΞENωNIC *Z* z(*Z*)enonis *Π Augustinus* ‖ 48 chrisippi *QΠ* chrysipi *X* crisippi *ZTY* ‖ nonne *Q* ‖ dubium in (est *om.*) *Z* ‖ ÷ in *Q* ‖ (§ 15) 49 scriptum hanc *QZ* scriptam hanc *h*" ‖ *Arriani diss.* (διαλέξεις = διατριβαί *Westermannus ER s. v. Arrianus* I² 1763) *fr. Epicteti fragmentis iunxit Dübnerus pone ed. Theophr. char. etc. Par.* 1840 *fr.* CLXXX *p.* 32*ab* ‖ 50 uis animi (*haplogr.*) *QZXOΠN* animi visa *Augustinus* ‖ GR. *Q* phantasias *TY Augustinus* fantasias *Π* ‖ 51 statim] *om. X* ‖ speciæ *X pr.* ‖ accidentibus (bu *spscr. propter praec.* quibus) *cod. Torn.* ‖ 52 re∗pellitur (i) *O* ‖ uolentis *Y pr.* ‖ arbitraria] *κ*: arbitrariae (*ad* probationes *ut vid. relatum, an ad* vis ?) *ZXTYoσ* arbitrarie *Q* arbitriae *OΠN* arbitrii *ς part.* ‖) ſ∗iui *x* ſ∗∗ui *X* ‖ ui· *Z* ‖ quadam ui *TY* ‖ 53 noscitanda] *distinguendi ratione simul recte mutata Salmasius not. et animadv. in Epictetum et Simplicium* (*LB.* 1640) *p.* 32: noscitandae *OΠNTYx* noscitande *Q* noscetandę *X* ‖ uoscitande probationes *Z* .Noscitandae probationes *e* ‖ (§ 16) 54 CΥΝΚaΤaΘΕCΕΙC *Yn:* CΥΝΚaΤaΟΕCΕΙC. *Z* CΥΝΚaΤaΤΕCΕΙC *Π* ΟΥΝΚaΤaΘΕCΕΙC *T* CΥΝΚaΤΕCΕΙC *X* CΥΝΚaΘΕCΕΙC *O* ÇΥΝΚaΤaΘΕCΙC *N* ‖ nascuntur *O* ‖

ac diiudicantur, voluntariae sunt fiuntque hominum arbitratu.
17 Propterea cum sonus aliquis formidabilis aut caelo aut ex ruina aut repentinus nescio cuius periculi nuntius vel quid aliud est eiusmodi factum, sapientis quoque animum paulisper moveri et contrahi et pallescere necessum est, non opinione alicuius mali praecepta, sed quibusdam motibus rapidis et inconsultis, officium
18 mentis atque rationis praevertentibus. Mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, id est visa istaec animi sui terrifica, non adprobat, hoc est οὐ συγκατατίθεται οὐδὲ προσεπιδοξάζει, sed abicit respuitque nec ei metuendum esse in his
19 quicquam videtur. Atque hoc inter insipientis sapientisque animum differre dicunt, quod insipiens, qualia sibi esse primo animi sui pulsu visa sunt saeva et aspera, talia esse vero putat et eadem incepta, tamquam si iure metuenda sint, sua quoque adsensione adprobat καὶ ‘προσεπιδοξάζει’: hoc enim verbo Stoici, cum super
20 ista re disserunt, utuntur. Sapiens autem, cum breviter et strictim colore atque vultu motus est, οὐ συγκατατίθεται, sed statum

---

QZXOΠNTY

55 diuidicantur *X* ‖ fitq. *Y* ‖ arbitratu propterea *Z* ‖ (§ 17) 57 nescio cuius] *mg. Gryph.* 1537 (*IBongarsius, PScriverius*): nescius *libri* nescii *coll.* IX 12, 18 *Oiselius* ‖ picli *Z* ‖ ñci’ *Q* ‖ quid aliud est] aliquid *TY* ‖ aliud est eiusmodi] *i:* aliud ex eiusmodi *Q* aliud ex huiusmodi (*in mg.* ꞁ·) *Z* aliud eiusmodi *OΠN* aliude ius modi *X* ‖ aliud eiusmodi factum ē *e* ‖ 59 et] *om. QZ, per se recte cf. praef.* § 18 *adn.* ‖ palescere *T* ‖ necesse *TY* ‖ mala (*ad* opinione *et* ꝑcepta *relatum*) *Q pr.* ‖ 60 p̄cepti (*propter* mali) *T* ꝑcepta *QZ* ‖ mo∗tibus (n) *Q* ‖ offitium *Z* ‖ 61 .mentis *q* .mens *Q* ‖ orationis *QZTY* ‖ (§ 18) ille tamen *Y* ‖ illæ *Q pr.* ‖ 62 *f.* idem *Duebnerus* ‖ *Graeca spat. rel. om. X* ‖ TACTOYAYTAC|ΦANTTACIAC *Z* ‖ ΦANTICIACI *Y* ΦANTICI *T* ‖ id est] *om. XOΠN* Idē (*pro* id ē *sc.*) *Z* ‖ ista et *XTY* ista haec *Π* ‖ anima sua (*inter* istec *et* terrifica) *QZ* ‖ 63 hoc est—προσεπιδοξάζει] *om. TY* GR. hoc est GR. *Q* ‖ *Graeca spat. rel. om. X* ‖ OYCINKATA|ΠOETAIYΔEΠPOCEΠIAOΞAΞEI. *Z* ‖ CYNKATATIΘETAI *OΠ* ‖ 64 hiis *Z* is *X* ‖ (§ 19) 65 insipientes *T pr.* ‖ 66 dicit *T* ‖ 67 pulsa (*sq.* uisa) *Z* ‖ esse vero] *QZON* esse uera *q* esse uere *TY* uero esse *XΠ* ‖ 68 tam(n *al.*)quam] *e:* quamquam ‖ iura (*sq.* metuenda) *X* ‖ adsentione *QZ* ‖ 69 καὶ προσεπιδοξάζει] *spat. vac. rel. om. X* ‖ καὶ—utuntur] *om. TY* ‖ ΠPOCAΠIΔOΞAZEI *Z* ‖ Stoici cum] stoicum *Z* ‖ 70 residerunt *X* ‖ utuntur sapiens *Z* ‖ (§ 20) cum] *om. X* ‖ et] aut *TY* ‖ strictum *X pr. Z* ‖ 71 coler(e) *X* ‖ atque] aut *TY* ‖ est] *om. Z* ‖ οὐ συγκατατίθεται sed] *om. TY* ‖

vigoremque sententiae suae retinet, quam de huiuscemodi visis semper habuit, ut de minime metuendis, sed fronte falsa et formidine inani territantibus'.

Haec Epictetum philosophum ex decretis Stoicorum sensisse 21
atque dixisse, in eo, quo dixi, libro legimus adnotandaque esse idcirco existimavimus, ut rebus forte id genus, quibus dixi, obortis pavescere sensim et quasi albescere, non insipientis esse hominis neque ignavi putemus et in eo tamen brevi motu naturali magis infirmitati cedamus, quam quod esse ea, qualia visa sunt, censeamus.

II.

[Ex quinque corporis sensibus duos esse cum beluis maxime communes; quodque turpis et improba est voluptas, quae ex auditu, visu, odoratuque procedit, quae vero ex gustu tactuque est, rerum omnium foedissima est, cum hae duae bestiarum etiam sint, reliquae hominum tantum.]

Quinque sunt hominum sensus, quos Graeci 'αἰσθήσεις' ap- 1
pellant, per quos voluptas animo aut corpori quaeri videtur: gustus, tactus, odoratus, visus, auditus. Ex his omnibus quae

---

QZXOΠNTY
CYNKATATIΘETAI *OΠN* CYNKATATIΘET(AI) *X:* CYNK|ATATITETAI *Z* ‖ statim *TY* ‖ 72 que] *om. TY* ‖ quam] q̃ *Y* que *T* ‖ iuſſis *Q pr.* ‖ 73 minime tuendis (*haplograph.*) *Z* ‖ foormidine *X* ‖ 74 inaniter irritantibus *Y* irritantibus inaniter *T* ‖ inanitra(t̃rapt *x*)antibus h)ęc *X* ‖ territantibus hoc *Z* ‖ (§ 21) 75 epi|tetum *X* epicteū *Z* epitectum *Π* ‖ 76 eo] *om. Y* ‖ qđ (*sq.* d) *Z* ‖ libro dixi *T pr.* ‖ idcirco esse *Π* ‖ 77 i(*cir)co *X* iccirco *T* ‖ ut rebus] = *x:* urebus *X* ‖ obortis *X* obrortis *Z* ‖ 78 sensi *T* ‖ alba(*spscr.* l' e)scere *T* ‖ ñ ininsipientis *X* ‖ 79 putemus. In *Π* ‖ 80 infirmitate *Z* ‖ ea ēē *Z* ‖ visa] *om. TY* ‖

II: *capiti* I *in ead. lin. adnectunt QZX; numeri nota deest in QZON, add. O m. rec., num etiam X m. rec., quae hoc cap. a praec. separat, dici nequit margine in X lacunoso. Exstat in TY, totum in serie altera, partim praeterea inde a* § 6 *in serie priore* (= $T^a Y^a$) *cf. praef.; adhibuit Macr. Sat.* II 8, 10 *sqq.* ‖ (*lemm.*) 2 Ex—communes] *om., a* Quod turpis *inc. al.* ‖ belluis *al.* ‖ 4 tactuq. rerum *al.* ‖ 5 bestiales sint *al.* ‖ .Reliquae *al.* ‖ (§ 1) 7 Quinquie *N pr.* ‖ sensus sunt hominum *TY* ‖ AICΘECEIC *ZΠT* AIΘECEIC *X* ATCΘECET *Y* ‖ 8 quos] = quo(s) *x:* qua(s) *X* ‖ voluptas] = *t;* al' uoluptas *Y m. rec.:* uoluntas *TY* ‖ autorpori *X pr.* ‖ videtur quaeri *TY* ‖ 9 gestus *O pr.* ‖ tactus gustus *Macr.* ‖ adoratus *X pr.* ‖ híís *Z* ‖ qui *Z* ‖

inmodice voluptas capitur, ea turpis atque inproba existimatur.

2 Sed enim quae nimia ex gustu atque tactu est, ea voluptas, sicuti sapientes viri censuerunt, omnium rerum foedissima est, eosque maxime, qui duabus istis beluinis voluptatibus sese dediderunt, gravissimi vitii vocabulis Graeci appellant vel 'ἀκρατεῖς' vel 'ἀκολάστους'; nos eos vel 'incontinentes' dicimus vel 'intemperantes'; ἀκολάστους enim, si interpretari coactius velis, nimis id verbum

3 insolens erit. Istae autem voluptates duae gustus atque tactus, id est libidines in cibos atque in Venerem prodigae, solae sunt hominibus communes cum beluis et idcirco in pecudum ferorumque animalium numero habetur quisquis est his ferinis voluptatibus

4 praevinctus; ceterae ex tribus aliis sensibus proficiscentes hominum esse tantum propriae videntur.

5 Verba super hac re Aristotelis philosophi adscripsi, ut vel auctoritas clari atque incluti viri tam infamibus nos voluptatibus deterreret: Διὰ τί οἱ κατὰ τὴν τῆς ἁφῆς ἢ γεύσεως

QZXOΠNTY

10 inppria *T* ‖ (§ 2) 11 S*ed *T* ‖ minia *Z* ‖ ea igitur gemina voluptas *Macr.* ‖ 12 fidissima *O* ‖ eas-que *t* eus-que (* above e) *ut vid. T* ‖ 13 diđeř *X pr.* ‖ 14 uiri *Z* ‖ appellauerunt *Macr. P* appellauere *Macr. B* ‖ vel ἀκρατεῖς vel ἀκολάστους] *Macr.* (*h^e*): uel ἀκολάϛους uel ἀκρατεῖς ϛ *unus alterve* uel ΑΚΟΛΑCΤΟΥC *ZXOΠN*ϛ uel ΑΚΟΑΑCΤΟΥC *Y* ἱ GR̓. *Q* ‖ 16 ἀκολάστους] = (ΑΚ)ΟΛΑCΤΟΥC *X*: ΑΚΟΑ|ΑCΤΟΥC *Z* ΑΚΟCΑΑCΤΟΥC *Y* ΑΚΟCΛΛCΤΟΥC *T* ‖ ἀκολάστους—erit] *om. Macr.* ‖ int***pretari (p̄ter) *Q* intp̄tari* (s?) *X* ‖ coactus *T* ‖ velis] ἱ hiis *Z* ‖ 17 eritiste *Z* ‖ (§ 3) 18 incibos *Z* ‖ inuenere *Z* ‖ 19 cōmunis *Z* ‖ bestiis *XOΠN* ‖ inpecudum *Z* impecudum *Macr. B* ‖ ferorumque] = *Macr.*: ferarumq; *X* ⁊ ferorum *Y* ferorum *QZT, quod coll. praef.* § 18 *adn. reciperem, nisi* his *in proxime sqq. ab iisdem libris male omitteretur* ‖ 20 habeṇtur *N* ‖ his] = *Macr.*: *om. QZΠTY* ‖ ferarum voluptatibus occupatus *Macr.* ‖ 21 (praeuinc)t' *X* ‖ p̄uinctus cetae (e *Z*) *ZY* ‖ (§ 4) profiscenṭes *Π* ‖ 22 proprie *QZT* ‖ uidentur uerba *Z* ‖ (§ 5) 24 aristotilis *ZΠYq* aristoteles *O pr.* aristotiles *Q* ‖ adscripsiṭ *Z* ‖ adscripsit. uel (*om.* ut) *Q* adscripsit. ut *q* ‖ 24 inlu(ti) *X pr.* ‖ tam infamibus tam nos *Z* ‖ imfamibus *x* famibus *X* ‖ uoluptabus *O pr.* ‖ 25 deterret *Z* deterreat *TY* ‖ *Aristot. problem.* XXVIII 7 *p.* 949b, 37 *Bk.* ‖ *Graecis spat. vac. rel. X*; GR̓. *Y*; *omnino Graeca non indicant QZT*; *in Vrb.* ϛ *nil invenitur, quod memoria dignum sit* ‖ τί οἱ] = *Macr.*, *cuius libri BP* TOI *exhibent* ‖

ἡδονὴν γιγνομένην, ἂν ὑπερβάλλωσιν, ἀκρατεῖς λέγονται; οἵ τε γὰρ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκόλαστοι τοιοῦτοι, οἵ τε περὶ τὰς τῆς τροφῆς ἀπολαύσεις· τῶν δὲ κατὰ τὴν τροφήν, ἀπ' ἐνίων μὲν ἐν τῇ γλώττῃ τὸ ἡδύ, ἀπ' ἐνίων δὲ ἐν τῷ λάρυγγι, διὸ καὶ Φιλόξενος γεράνου λάρυγγα εὔχετο ἔχειν· ἢ διὰ τὸ τὰς ἀπὸ τούτων γιγνομένας ἡδονὰς κοινὰς εἶναι ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις; ἅτε οὐσῶν κοινῶν, ἀτιμόταταί εἰσι καὶ μάλιστα, ἢ μόναι ἐπονείδιστοι, ὡς τὸν ὑπὸ τούτων ἡττώμενον ψέγομεν καὶ ἀκρατῆ καὶ ἀκόλαστον λέγομεν διὰ τὸ ὑπὸ τῶν χειρίστων ἡδονῶν ἡττᾶσθαι. Οὐσῶν δὲ τῶν αἰσθήσεων πέντε, τὰ ἄλλα ζῶα ἀπὸ δύο μόνων τῶν προειρημένων ἥδεται, κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ἢ ὅλως οὐχ ἥδεται ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τοῦτο πάσχει. Quis igitur habens aliquid humani 6
pudoris voluptatibus istis duabus coeundi atque comedendi, quae

---

QZXOΠNTY

26 ἡδονήν, οὗ ἂν *Arist.* ‖ ΓΙΓΝΟΜΕΝΕΝ aN *Π pr.* ἐγγινομένην, ἐὰν *Macr.* ‖ ΥΠΕΡΒaΛωCIN *Macr. P* ὑπερβάλωσι *Macr. B* ‖ aKPaTEIC. *N* ‖ *distinctionem post* λέγονται *om. ΠN* ‖ 27 aΦΡΟΔΕΙCIa *OΠ* ‖ .aKOΛaCTOI *Π* ‖ τοιοῦτοι] *om. Arist.;* OΥΤΟΙ (*haplogr.*) *Π et* TOI *deleto o* ‖ TOITOIOΥTOIO . ITE *Macr. P* ‖ 28 aΠΟΛaΥCEICTῶ. ΔΕ *Π* .aΠΟΛaΥCEICTωΔΕ *N* ‖ 29 *in* τροφήν *expl. col. et pag., sqq.*—πάσχει *tota col. sq. vac. rel. om. O* ‖ ΓΛωTTI *ΠN* ‖ TONΔΥ *N* ‖ *distinctionem om. Π* ‖ 30 δ' ἐν *Arist. ed. Bussemaker* ‖ .ΕΝ *Π* ‖ ΛaPIΓΓΕΙΔΙΟ(. *N*) *ΠN* ‖ TEPaNOΥΛaPIΓΓa *Π* ‖ 31 φάρυγγα *Arist. et h. l. et de eadem re loquens eth. Nicom.* III 13 *p.* 1118[a], 35; *atque itidem legitur eth. Eudem.* III 2 *p.* 1231[a], 16 ‖ ΕΥΧΕΤΟ. ΕΧΕΙΝ (*om. distinctione sq.*) *N* ‖ *post* ἔχειν *vocc.* οἱ δὲ κατὰ (καὶ *v. l.*) τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἀκοὴν οὐκέτι *add. Arist.; desunt etiam ap. Macr.* ‖ γινομένας *Arist.* ΓΕ(Ε *in ras.*)NOMENaC *Macr. B* ‖ 32 HMEIN *ΠN* ‖ 33 ἅτε] = *codd. nonnulli Arist.:* ἅτε οὖν (*quod facile ante* οὐ *omitti poterat*) *Arist. codd. plerique* ἅτε δὲ (Α|ΔΕ *B*) *Macr.* ‖ οὐσῶν κοινῶν] = *Macr.; codd. aliquot Arist.:* οὖσαι κοιναὶ *libri Arist. plerique* ‖ ἀτιμόταται] *Arist., e:* OTIMOIPaTa *ΠN* ‖ ἀτιμόταται—ὡς] αἰσχρὰν εἶναι τὴν ὑποταγὴν, αὐτίκα *Macr.* ‖ ἢ μόναι ἐπονείδιστοι] *Arist., e:* HMωNAITIωNHΔICTOI *ΠN* ‖ 34 ὡς] = *Arist. v ap. Bekk.:* ὥςε *Arist. et sic f.* TE *ante* TO *om. G.* ‖ TO *BP, deinde* ΠΟ *B Macr.* ‖ 35 τὸ ὑπὸ] *Arist., Macr., e:* TOΠO *ΠN* ‖ TON *Macr. B* ‖ 37 τά τε (τά τ' *ed. Buss.*) *Arist.* ‖ ζῶα ἀπὸ δύο μόνων τῶν προειρημένων] *Arist., e:* ZωaΠΟωΔΥΟΜΕΝΟΝ(.*N*)TωN *ΠN* ZωA aΠΟ ΔΥΟ ΜΟΝΟΝ (δύο μόνον = *mg. cod.* X[a] *ap. Bekk.*) *Macr. PB* ‖ 38 OΥΧ. *Π* ‖ (§ 6) 39 igitur] *om.* T[a]Y[a] ‖ 40 duobus *Q* ‖ cōmedendi *Z* ‖

7 sunt homini cum sue atque asino communes, gaudeat? Socrates
quidem dicebat multos homines propterea velle vivere, ut ederent
8 et biberent, se bibere atque esse, ut viveret. Hippocrates
autem, divina vir scientia, de coitu venerio ita existimabat, partem
esse quandam morbi taeterrimi, quem nostri 'comitialem' dixerunt;
namque ipsius verba haec traduntur: 'τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν
ἐπιληψίαν'.

III.

[Quod turpius est frigide laudari quam acerbius vituperari.]

1 Turpius esse dicebat Favorinus philosophus, exigue atque
2 frigide laudari quam insectanter et graviter vituperari: 'quoniam',
inquit, 'qui maledicit et vituperat, quanto id acerbius facit, tam
maximo ille pro iniquo et inimico ducitur et plerumque propterea
fidem non capit. Sed qui infecunde atque ieiune laudat, destitui

---

QZXOΠNTY

41 suae *ZO pr. N* ‖ gaudeant *X pr.* gaudean *T pr.* gratuletur *Macr.* ‖ gaudeant socrates *Z* ‖ (§ 7) *Vsus est Gualt. Burlaeus de vita et mor. philos. c. XXX f.* XI[r] ‖ 42 quidem] quid enim *Z* ‖ propterea multos homines *T[a] Y[a]* ‖ homines] *om. Burlaeus* ‖ 43 se bibere] sibibere *Z* si bibere *Macr. B pr.* ‖ esse] sese *Macr. B pr.* ‖ uiuerent ippocrates *Z* ‖ (§ 8) hipocrates *Y* hypochrates *T[a]* ippocrates *Y[a]* Ipocrates *Q* Ypocrates *T* ‖ 44 uir diuina *TY* ‖ 45 quendā *o* ‖ tet̃rimi *x* trãmi *ut vid. X* ‖ quam *Y* ‖ comicialēs (*ex v. l.* comicialem *et* comiciales - *propter* nostri *sc.* - *conflatum*) *Z* ‖ *in* dixerunt *expl. T[a] Y[a]* ‖ h͂ ūba ī anpēultima carta hu' libri ee finē inuenies *Y m. rec. in mg., Y[a] sc. indicans* ‖ 46 *Graeca spat. rel. om. X;* GR *Y; non indicat T Macr. B* ‖ EINNaI *Z* ‖ 47 EΠIΛEΥIaN *Z* ‖ *post* ἐπιληψίαν $3^1/_2$ *lin. spat. rel. Macr. P, qua de re hic non amplius disserendum est, in G. nihil deesse arbitror; eadem fere sententia et Democrito tribuitur* (*v. modo Menagii ad DL* IX *p.* 410 *adn.; Mullach Democr. opp. fr. moral.* 50 *p.* 268; *FPhG* I *p.* 344[a]) *et Eryximacho* (*ap. Stob. florileg.* VI 6 ‖

III: *numeri nota carent QZXON, add. O m. rec.; in ead. lin. cap. praec. continuant QZ; exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Quod turpior est exigua et frigida laus quam insectatio et uituperatio grauis *al.* ‖ (§ 1) 3 phauorin' *Q* ‖ 4 quam] q̃; *X* ‖ uituperare *Π pr.* ‖ (§ 2) 5 quando *Z* ‖ 6 maximo ille pro] *i:* maximo le (le͘ *o*) pro *ON* maximo le . pro *Q* maximo lepro *ZX* maximole pro *Π* maximo pro *TY* (*Lipsius elect.* I 21) maxime ille pro *ϰ* (*HStephanus spec. emend. p.* 163 ‖ inimico et iniquo *Q* inimico et inimico *X* ‖ dicitur *ZON* ‖

a causa videtur et amicus quidem creditur eius, quem laudare vult, sed nihil posse reperire, quod iure laudet.'

IV.

[Quamobrem venter repentino timore effluat, quare etiam ignis urinam lacessat.]

Aristotelis libri sunt, qui problemata physica inscri- 1
buntur, lepidissimi et elegantiarum omnigenus referti. In his 2
quaerit, quam ob causam eveniat, ut quibus invasit repentinus
rei magnae timor, plerumque alvo statim cita fiant? item quaerit, 3
cur accidat, ut eum, qui propter ignem diutius stetit, libido urinae
lacessat? Ac de alvo quidem inter timendum prona atque prae- 4
cipiti causam esse dicit, quod timor omnis sit algificus, quem ille
appellat 'ψυχροποιόν', eaque vi frigoris sanguinem caldoremque
omnem de summa corporis cute cogat penitus et depellat faciatque
simul, ut qui timent sanguine ex ore decedente pallescant. 'Is 5
autem', inquit, 'sanguis et caldor in intuma coactus movet plerum-

---

QZXOΠNTY

8 a] *om. TY* ‖ 9 quid iudicare laudet *X* ‖

IV: II *Q, num. om. XO et in lin. continua Z, add. O m. rec. Exstat in TY* ‖ (*lemm.*) 2 Cur repentino tactus (tractus *al.*) terrore aluo (al alueus *in mg. unus*) soluatur. Cur uero urinae libido lentescat diu ad ignem commoranti *al.* ‖ (§ 1) 4 Aristoteles *O pr.* ‖ ꝑ emblemata *Y* ꝑ emblamata *Z* ‖ phisica *XΠY* fisica *Z* ‖ scribuntur *Π* ‖ 5 et elegantiarum] = *x:* etlegantiarum *X* ‖ omnigenus] *OΠ cf.* XIV 6, 1: omnigenus (*in mg.* : m) *o*) omni genus *QZXN* omni genere *T* omne genus ς *part. om. Y* ‖ repti in híís *Z* ‖ referti ‖· innus rei (*ab* erti *litt. ad* enti *aberrans*) *N* (In his—repenti *in mg. add. n*) ‖ (§ 2) *Aristot. problem.* XXVII 10 *p.* 948[b], 35; VII 3 *p.* 886[a], 36 *Bk.* ‖ his autem *T* ‖ 6 inueniat *Π pr.* ‖ 7 alu-ostatim *Q* ‖ citit *X* ‖ fiant item *Z* ‖ (§ 3) 8 *litt.* cur acci - *in ras. x* ‖ 9 lacescat ac de *Z* ‖ (§ 4) prona *Q* ‖ p̄cipita (*pced.* prona) *X pr.* ‖ 10 quam *Z* ‖ 11 ψυχροποιόν] = φ; *nec h. l.* (*probl.* XXVII 10) *neque usquam alibi hoc voc. invenitur ap. Aristot. cf. CPrantl üb. d. Probl. des A. act. acad. Bav. cl.* I *t.* VI 2 *p.* 368, 76 ‖ ψυχροποιόν, eaque] *g:* ΨΥΧΡΟΠΟΙΟΝΕa. Quae *ZT* ΨΙΧΡΟΠΟΙΟΝΕa (. *N*) quae *OΠN* ΨΥΧΡΟΠΟΙΟΝΕa (. *X*) qui *Xo* ΥΥΧΡΟΝΟΙΟΝΕa.quę *Y* ‖ GR que ui *q* GR quein *Q* ‖ uis *TY* ‖ calidioremq; *Z* aldoremq. *X pr.* ‖ 12 de] ad *X* ‖ corporisute *X pr.* ‖ 13 uti *ZXOΠN* ‖ pallescantis autem *Z* ‖ (§ 5) 14 sanguis inquit *T* ‖ sanguinis *ZX* ‖ calido *Z* ‖ in] *ante* in *om. Π* ‖ inintumaco actus *Z* ‖ intuma] *Z v. adn. praec.:* intima ‖ co**** *X pr.* ‖

6 que alvom et incitat. De urina celebri, ex igni proximo facta, verba haec posuit: Τὸ δὲ πῦρ διαχαλᾷ τὸ πεπηγός, ὥσπερ ἥλιος τὴν χιόνα.

V.

[Ex Aristotelis libris sumptum, quod nivis aqua potui pessima sit; et quod ex nive crystallus concreatur.]

1 In Tiburte rus concesseramus hominis amici divitis aestate anni flagrantissima ego et quidam alii aequales et familiares mei,
2 eloquentiae aut philosophiae sectatores. Erat nobiscum vir bonus ex peripatetica disciplina, bene doctus et Aristotelis unice
3 studiosissimus. Is nos aquam multam ex diluta nive bibentes coercebat severiusque increpabat. Adhibebat nobis auctoritates

---

QZXOΠNTY

15 aluum et *qx* almouet (*praec.* mouet) *QZ* ‖ incitat de *ZX* ‖ (§ 6) urinae elecebra *Salmasius* urinae illecebra *Oiselius* ‖ celebri] *h^e^*: celebra *QZOΠN, quod non nisi Bothii coni. invectum est in Pacuvii Hermion. fr.* VI *v.* 168 *R²* in acie celebra - celebro *libri Non.* - obiectans; cėlebra *o* caelebrat *X* crebra *TY* ‖ 16 hoc posuit *X* exposuit *QZTY* ‖ *Graeca spat. rel. om. X* GR. *Y, ne indicat quidem T* ‖ αὐτὸ δὲ τὸ πῦρ *Arist. l. l.* VII *p.* 886*b*, 2 ‖ δὲ] aH (*i. e.* δή) *Z* ‖ ΠΙΡ *Π* ‖ aIaxaλa *Z* ‖ ΠΕΠΕΓΟC *Π* πεπηγὸς ἐν τῷ σώματι (τοῖς σώμασιν *v. l.*) *Aristot.* ‖ ωΠΕΡ *Z* ‖ 17 ΗΔΙΟC *N* ΕΡaΙΟC (ΕΡ *ex extr. voc.* ωCΠΕΡ *litt. iterat.*) *Z* ὁ ἥλιος *Aristot.* ‖ ΧΙΟΠa *Z* ‖

V: *num. om. QZXON, add. O m. rec.; in lin. continua pergit Z. Exstat in TY;* § 5—8 *non esse in usum vocatum a Macr. Sat.* VII 12 § 24 *sqq. contendit AStahr Aristot. b. d. Römern p.* 189, 4 *itemque adversus L de Ian GWissowa et HLinke quaestt. de Macr. Sat. fontibus, ille p.* 3, 1 *hic p.* 56 *sq.; sed etiamsi h. l. Macr. non anxie ad G. sese applicavit, tamen eius* § 6, *ubi v. adn., aperte usus est* § 26 *nec casu factum est, quod cap. praecedente* VII 11 § 1 *sqq. argumentum cap. Gelliani proxime insequentis tractavit* ‖ (*lemm.*) 2 Quod aqua ex diluta niue potui insalubris est (est potui insalubris *al.*) eo, quod sensim tabem morbosque uisceribus inseminet *al.* ‖ aquae *al.* ‖ 3 concreatur] '*Malim* concreetur' λ ‖ (§ 1) 4 In tiburterus *Y* In tiburteriis *T* In tiburte rure *Q* Intibur|tetur *Z* ‖ tyburte *Π* ‖ concæsseramus *Π* concessamus, *ut vid., T pr.* ‖ aestate] = *x* (*litt.* sta *in ras.*): aetate (?) *X* estati *Z* ‖ 5 fraglantissima *Z* ‖ quid* (ā *z*) alie equales *Z* ‖ 6 et] *T* ‖ sectatores erat *Z* ‖ (§ 2) 7 pypatetica *Y* peripatetica* (d ?) *X* ‖ benedictus *X* ‖ 8 studiosissimis(*praec.* - is, *sq.* is) is *Z* ‖ (§ 3) di*luta *X* ‖ bibentis *ZX pr. OΠN* ‖ 9 choercebat *QZ* cohercebat *OTY* ‖ .Adhibebat] *ΠN*: adhibebat *ZXOT* adhibebatque (que *mihi nunc ex praec.* que *videtur repetitum esse*) *Q*(*i*) z(*i. e.* et)adhibebat *Y* ‖ auctoritas *X pr.* ‖

nobilium medicorum et cumprimis Aristotelis philosophi, rei omnis humanae peritissimi, qui aquam nivalem frugibus sane et arboribus fecundam diceret, sed hominibus potu nimio insalubrem esse tabemque et morbos sensim atque in diem longam visceribus inseminare.

Haec quidem ille ad nos prudenter et benivole et adsidue 4
dictitabat. Sed cum bibendae nivis pausa fieret nulla, promit e bibliotheca Tiburti, quae tunc in Herculis templo satis commode instructa libris erat, Aristotelis librum eumque ad nos adfert et 'huius saltem', inquit, 'sapientissimi viri verbis credite ac desinite valitudinem vestram profligare'.

In eo libro scriptum fuit, deterrimam esse potu aquam e 5
nive itemque solidius altiusque concretam eam, quam 'κρύσταλλον' Graeci appellant; causaque ibi adscripta est huiuscemodi: 'quoniam, 6
cum aqua frigore aeris duratur et coit, necessum est, fieri eva-

---

QZXOΠNTY

10 cūprimes *X pr.* ‖ 11 peri(*sq. ras.* 10 *fere litt., cui* 5 *fere litt. inscriptae erant*)tissime *X pr.* ‖ quia quam *Z* ‖ fane *X pr.* ‖ 12 fedundam *Q pr.* ‖ nimis *TY* ‖ 13 ēet habemq; *Z* ‖ morbum ς (*Pembroc.*) ‖ indiem *Z* ‖ 14 inseminare hec *Z* ‖ (§ 4) 15 hoc *TY* ‖ prodenter *X pr.* ‖ *alterum* et] *om. T* ‖ adsiduæ edictitabat *x* adsidua edictabaɴ *X pr.* ‖ 16 pmite e *Z* ‖ 17 biblioteca *ZY* byblioteca *XOΠ* ‖ tiburthi *Q* tyburti *T* ‖ que* *X* ‖ nunc *OΠ* ‖ erculis *Y* berculis *X* ‖ comode *Z* ‖ 18 at *X pr.* ‖ 19 saltim *Y* ‖ sapientissimisimi *X* ‖ diffinite *TY* ‖ 20 ualetudinem *XOΠTY* ‖ nr̃am *QZ* ‖ profligate *Y* ‖ profligare in *Z* ‖ (§ 5) 21 deterrim*m *X pr.* ‖ de *TY* ‖ eniuentemq. *Z* enuue-|temque *Q pr.* ‖ 22 i(.I *Y*)tem quę *TY* ‖ altiusque] *h* (*cf. Liv.* XXI 36, 8 in dura et alte concreta glacie): latiusque *libri* artiusque μ, *Th. Vogel ann. phil.* 111, 575 ‖ concretam] *XOΠN* ς *fere omnes e vg. cf. adn. sqq.*: decretam *QZ* contractam ς *unus m. pr.* concreatam *GFHildebrand ad Arn.* II 59, *qui dicere non debebat, 'temere hodie corrigi' h. l.* concretam ‖ concreta ēet. eam *T* ‖ concreta ęet. eam aquam *Y* ‖ (esse) *Th. Vogel l. l.*: esse *ZXOΠN cf. adn. praecedd. et sq.* ‖ esse*|eamq; (e ?) *Q* esse eam quam *q* ‖ crystallon *ON*: cristallon *TY* chrystallon *Z* christallon *QXΠ* ‖ 23 Graeci] *om. Π* greci *sup. lin. add.* π ‖ uocant *T* ‖ causāque (*praec. accusativi*) *Z* ‖ scripta *TY* ‖ huiuscemodi q̃m *Z* ‖ (§ 6) 24 cum ergo aeris frigore et gelu coacta coalescit (aqua *sc.*), necesse est per evaporationem velut exprimi ex ea auram illam tenuissimam *hinc certe Macr. l. supra l.* ‖ frigo *X pr.* ‖ fueri *X pr.* ‖

porationem et quandam quasi auram tenuissimam exprimi ex ea
7 et emanare. Id autem', inquit, 'in ea levissimum est, quod evaporatur; manet autem, quod est gravius et sordidius et insalubrius, atque id, pulsu aeris verberatum, in modum coloremque
8 spumae candidae oritur. Sed aliquantum, quod est salubrius, difflari atque evaporari ex nive, indicium illud est, quod minor fit illo, quod ante fuerat quam concresceret.

9 Verba ipsa Aristotelis ex eo libro pauca sumpsi et adscripsi: Διὰ τί τὰ ἀπὸ χιόνος καὶ κρυστάλλων ὕδατα φαῦλά ἐστιν; Ὅτι παντὸς ὕδατος πηγνυμένου τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον ἐξατμίζει. Σημεῖον δέ, ὅτι ἔλαττον γίνεται ἢ πρότερον, ὅταν τακῇ παγέν. Ἀπεληλυθότος οὖν τοῦ ὑγιεινοτάτου, ἀνάγκη ἀεί, τὸ κατα-
10 λειπόμενον χεῖρον εἶναι. Hoc ubi legimus, placuit honorem doctissimo viro haberi Aristoteli. Atque ita postea ego bellum et odium nivi indixi, alii indutias cum ea varie factitabant.

QZXOΠNTY

25 aurē *X pr.* ‖ tenuissimū *Y pr.* ‖ & primi & etiā & eta & *X* ‖ 26 emanare id *Z* ‖ (§ 7) 27 sordius *Q* sordibus *X* ‖ 28 atque] at *Z* ‖ uerberarū *Y* ‖ 29 spumae] spomt *X pr.* ‖ oriuntur (spumae, *nom. scil. plur.*) *QZXOΠσ, unde non de* convertitur *cogitare debebat g* ‖ oriuntur sed *Z* ‖ § 8 *et* 9 *om. Y,* § 8—10 *om. T* ‖ (§ 8) 30 diffilari *X* ‖ ad(que) *X* ‖ ex] & *X* ‖ inditium *Π* ‖ indicum est illud *Q* ‖ fit] sit *X* ‖ fit illo qui ante σ ‖ 31 illo quod] *h:* illo qui *libri* illa quae *e* ‖ qui ante *x* qui conte *X* ‖ qui ante fuerat *** λ ‖ concresceret uerba *Z* ‖ (§ 9) *Aristot. problem. phys.* (in physicis quaestionibus *Macr. l. l.* § 25 *cf. AStahr l. l. p.* 135, 2; *CPrantl. l. c.* 4, 4 *l.; m.* 671) *fr.* 4 (197) *p.* 223 *sq.*[1], *fr.* 206 *p.* 1515[a 2] *VR; fr.* 6 (319) *p.* 199[a] *Htz.* ‖ *Graeca spat. vac. rel. om. X, non indicata om. Z* ‖ 33 ΚΡΥCΤaΛΛΟΝ *Π* ‖ 34 ΠΕΓΝΥΜΕΝΟΥ *Π pr.* ΠΗΓΗΥΜΕΝΟΥ *N* ‖ λεπτότατον διαπνεῖται καὶ *e* ‖ 35 ΚΟΥΦΟΤaΘΟΝ *Π* ‖ .] *om. N* ‖ CΗΜΙΟΝ *OΠN* ‖ 36 aΠΕΛΗΛΥΤΟΤΟC 37 ΥΓΕΙΝΟΤaΤΟΥ *OΠN, quod receptu dignum esse non arbitror* ‖ aΝaΓΚΕ *Π* ‖ ΑΗΙ *Π* ΛΕΙ *N* ‖ ΚaΤaΛΕΙΠΜΕΝΟΝΧΕΙΛΟΝ *Π* ‖ (§ 10) *a litt. init. caerul. tamquam novum cap., in ead. tamen lin. inc. Z* ‖ 39 haberi haberi atque (*om.* Aristoteli) *X* ‖ post ea *Z* ‖ postea Ego *Y* ‖ 40 niuim dı*xi (ı* = u ?) *X* niui induxi *Z* ‖ niui|indixi (*rel. lin. pars vac.*)|alii *Y* ‖ inducia si|cum euariae *Z* iudicia sicū cuarię *Q* ‖ varie] *om. T* uariae *XΠ* ‖ factabant *X* (ti *pro* it *post* ct *spscr. x*) fictitabant *Z* ‖

VI.

[Quod pudor sanguinem ad extera diffundit, timor vero contrahit.]

In problematis Aristotelis philosophi ita scriptum est: 1
Διὰ τί οἱ μὲν αἰσχυνόμενοι ἐρυθριῶσιν, οἱ δὲ φοβούμενοι ὠχριῶσιν, παραπλησίων τῶν παθῶν ὄντων; Ὅτι τῶν μὲν αἰσχυνομένων διαχεῖται τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος, ὥστε ἐπιπολάζειν· τοῖς δὲ φοβηθεῖσιν συντρέχει εἰς τὴν καρδίαν, ὥστε ἐκλείπειν ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν.

Hoc ego Athenis cum Tauro nostro legissem percontatusque 2
essem, quid de ratione ista reddita sentiret, 'dixit quidem', inquit, 'probe et vere, quid accideret diffuso sanguine aut contracto, sed
cur ita fieret non dixit. Adhuc enim quaeri potest, quam ob 3
causam pudor sanguinem diffundat, timor contrahat, cum sit pudor species timoris atque ita definiatur: 'timor iustae reprehensionis'. Ita enim philosophi definiunt: 'αἰσχύνη ἐστὶν φόβος δικαίου ψόγου.''

VII.

[Quid sit 'obesum'; nonnullaque alia prisca vocabula.]

In agro Vaticano Iulius Paulus poeta, vir bonus et rerum 1
litterarumque veterum inpense doctus, herediolum tenue possidebat.

QZXOΠNTY

VI: *num. add. O m. rec., om. QZON, certe = X (ut per totum hunc librum; h. l. mg. absumptus); in lin. continua pergunt QX et ne distinctionis quidem nota add. litt. min. Z;* V *iterum Π; de TY cf. adn. lin.* 16; *Macr. Sat.* VII 11, 1 *sqq. idem fere argumentum enarrat, G. certe ratione habita (cf. adn. cap.* 5 *init.), ceterum ex eo non pendens* ‖ (*lemm.*) 2 Quid diffuso contractoque sanguine acci(e *al.*)dere soleat *al.* ‖ ad extera] *ed. Ascens. a.* 1536: ab extera *et* ab extra ϛc ad exteriora *Scriverius, Oiselius* ‖ (§ 1) 3 prolæmatis *X* ‖ philoso *X* ‖ est] *om. X* ‖ *Aristot. problem. phys. fr.* 32 (225) *p.* 238[1], *fr.* 233 *p.* 1520[a2] *VR; fr.* 35 (348) *p.* 209[a] *Htz.* ‖ *Graeca h. l. ne indicat quidem Q, item sine indicio om. Z, spat. rel. om. X* ‖ 4 ΑΙCΧΙΝΟΜΕΝΟΙ *Π* ‖ ΦΟΒΟΥΜΕΝΝΟΙ *ΠN* ‖ 5 ΠΑΤωΝ *O pr.* ‖ 8 ΤΕΝ *Π* ‖ (§ 2) 10 auro *X pr.* ‖ 11 oratione *OΠN* ‖ redita *Z* ‖ sentire dixit *Z* ‖ quidem] quid est (quid ē *sc. pro* quidē) *X* ‖ 12 aut* *X* ‖ contractos et *Z* ‖ 13 dixit adhuc *Z* ‖ (§ 3) 14 fit spe(cies timo)ris (*voc.* pudor *om.*) *X* ‖ 16 *ad finem cap. praec.* phylosophi pudorem ita diffinitur (*Y* diffinitā *T*). P(p *T*)udor est timor iustae (te *Y*) reprehensionis. *add. TY* ‖ *Graeca spat. rel. om. X* ‖ ΑΙCΧΝΗ *Z* ΑΙCΧΙCΗ *Π* ‖ ΕCΤΙ *ex sil. Π?* ‖ ΑΙΚΟΥ *Z* ‖

VII: *num. om. QZ(X v. cap. praec.)ON, in lin. continua pergunt QZ, add. num. O m. rec.;* VI *Π* ‖ *Adhibuit* § 2—4 *Non. s. v.* obesum *p.*

Eo saepe nos ad sese vocabat et olusculis pomisque satis co-
2 miter copioseque invitabat. Atque ita molli quodam tempestatis autumnae die ego et Iulius Celsinus, cum ad eum cenassemus et apud mensam eius audissemus legi Laevi Alcestin rediremusque in urbem sole iam fere occiduo, figuras habitusque verborum nove aut insigniter dictorum in Laeviano illo carmine ruminabamur et, ut quaeque vox indidem digna animadverti subvenerat, qua nos quoque possemus uti, memoriae mandabamus.
3 Erant autem verba, quae tunc suppetebant, huiuscemodi:

Corpore, inquit, pectoreque undique obeso ac
Mente exsensa tardigenuclo
Senio obpressum.

QZXOΠN

361, 13 *M. cf. ann. phil.* 85, 779; 787 *sq.* ‖ (*lemm.*) 2 Quaedam peregrinae nouationes uerborum in leuiano (neuiano *al.*) carmine adnotatae *al.* ‖ (§ 1) 4 que] *om. Π per se recte cf. praef.* § 18 *adn.* ‖ (in- *s.* im-pense) *X* ‖ herodiolum *QZ* ‖ possidebat eos aepenos *Z* ‖ 6 inuitabat atq. *Z* ‖ (§ 2) 7 autunne *Q* autumpnae *Π* ‖ autum aedie *Z* ‖ dię (*praec.* autumnae) *O pr.* ‖ 8 apud] = ap̃ *x:* **p̄ *X* ‖ legi] *om. Π* ‖ Laevii *Oiselius, nomine ex 'vett. codd.' ab IScaligero lect. Auson.* II 27 *p.* 163 *ed. a.* 1588, *ex 'optimis libris' ab IMercero ad Non. l. l. restituto* leui *Q:* leuii *XOΠNς* leiu *Z* neuii *etc. ς* ‖ algestin *ZXOΠ cf. adn. sq.* ‖ algest inrediremusq. *Q* algest in̄'rediremusq. *q* ‖ 9 que] = q. *z in ras.* ‖ urbe *QZ* ‖ urbem. sole *O* ‖ sole] *om. X* ‖ (figur)as *lac. non maiore quam ad litt. illas inserendas X* ‖ 10 in] *om. Π* ‖ in Laeviano illo carmine] *inde Non. l. l.* Laevius (*corr. Mercerus;* Ne - *et* ae ? - uius *libri*) in carmine ‖ Laeviano] *Oiselius, cf. adn. lin.* 8 leuiano *QZXOΠNς*: neuiano *ς* ‖ 11 rumy(i *q*)nabam' *Q* rubinabam̌ *X* ‖ et] *om. Q* ‖ dignā animaduerti(e *x*)re *X* ‖ 12 mandabamus erant *Z* ‖ (§ 3) *Laevii erotopaegn. ut vid. fr. ap. Weichertum PLR* § 9 *fr.* II *p.* 54 *sqq.; fr.* 15 *p.* 79 *sq. Catull. ed. LM* (*antea idem de r. m. p. L. p.* 78); *dimetros anapaesticos constituit* (*tum Naevio Alcestin tribuens*) *IScaliger ad Varr. de l. L. lib.* VI (VII) *p.* 115 *ed. Amst.,* 185 *ed. Bip.; octonarios proposuit Fleckeisenus z. Krit. etc. p.* 45 *sq., quem secutus sum, praeterea aliter GHermannus praef. ad Eurip. Alc. p.* XVIII *sq.; aliorum conatus affert Weichertus l. l.; et ap. Weichertum et ap. Muellerum reliqua capitis pars additur* ‖ 14 undique] *om. Q* ‖ ac] = *Nonius: del. Scaliger, Th. Bergk phil.* 33, 293, 33 (*opusc.* I 360, 59) ‖ 15 merito exeso *codd. Non.* ‖ (e)xsensa *X* extensa *QZ* ‖ tardigenuclo] *LMueller mus. phil.* 24, 244 *sq.* (*a.* 1869), *ed. Cat. l. l.:* tardigemulo *libri* tardi ingenio (ingenulo *al.*) *libri Non.* tardingemulo *GHermannus* tardigeniclo *LQuicherat adn. ad Non. l. l.* tardigeniculo *Bergkius* ‖ 16 senis *libri Non.* ‖ obpressum] *om. libri Non.* oppressum *ON* ‖ obpressum obesum *Z* ‖

'Obesum' hic notavimus proprie magis quam usitate dictum pro
'exili' atque 'gracilento'; vulgus enim ἀκύρως vel κατὰ ἀντίφρασιν
'obesum' pro 'uberi' atque 'pingui' dicit. Item notavimus, quod 4
'oblitteram' gentem pro 'oblitterata' dixit; item, quod hostis, qui 5
foedera frangerent, 'foedifragos', non 'foederifragos' dixit; item, 6
quod rubentem auroram 'pudoricolorem' appellavit et Memnonem
'nocticolorem'; item, quod 'forte' dubitanter et ab eo, quod est 'sileo', 7
'silenta loca' dixit et 'pulverulenta' et 'pestilenta' et quod 'carendum
tui est' pro 'te' quodque 'magno impete' pro 'impetu'; item quod 8
'fortescere' posuit pro 'fortem fieri' quodque 'dolentiam' pro 9
'dolore' et 'avens' pro 'libens'; item curis intolerantibus pro 10
'intolerandis', quodque manciolis, inquit, tenellis pro 'manibus'
et quis tam siliceo? Item fieri, inquit, inpendio infit, id
est 'fieri inpense incipit'; quodque accipitret posuit pro 'laceret'. 11
His nos inter viam verborum Laevianorum adnotatiunculis 12

QZXOΠN

17 Obẹsum *Π* ‖ 18 gracilenta *Π* ‖ vulgus enim] *om. ΠN* ‖ vulgus—ἀντίφρασιν] *spatio angustiore rel. om. X* ‖ aKYPOC *Π* ‖ vel] H *N* ‖ 19 obẹsum *Π* ‖ dici *Q* ‖ (§ 4) 20 ob litteram *ZN* obliterarum *X* ‖ oblitaerata *X* oblitteratam *Π* oblitterā *Q* obliterā *Z* ‖ (§ 5) quod] = *Z:* qui *Q* quidem (*in mg.* ˙/) *z* ‖ hostes *Π* ‖ 21 frangarent *X pr.* ‖ (§ 6) 22 mennonē *Q* = m̄nonem *Π* ‖ (§ 7) 23 forte] *X ex sil. ? e:* fonte (= σ) ‖ 'forte' dubitanter] *sic intellegendum esse ex more scripturae ab eo adhibitae recte indicavit* ϰ *cf. Prisc.* V § 24 *p.* 1016 *P., FHand Tursell.* II 730 *sqq.: nec quod* 'forte dubitanter' (*g*) *nec quod et* 'forte' *et* 'dubitanter' (forte, dubitanter, *i*) *nec quod* forte 'dubitanter' (λ) *dixit, notatur Laevius* ‖ ḥabeo *X* ‖ siloe *Π* ‖ 24 pestilencia *Q* ‖ pestilenta et] *post* pulverulenta et *om. X* ‖ 25 *alterum* pro] *om. Q pr.* ‖ (§ 8) 26 foram *X pr.* forte *QZ* ‖ (§ 9) 27 avens] auens posuit (*ex lin.* 26 *repet.*) *Q* ‖ pro obens (*in mg.* ˙/) *Z* probens *Q* ‖ (§ 10) curis] *e:* cur *libri cf. adn. sq.* ‖ curinto lerantibus *X* ‖ interollerantibus pro intollerandis *Z* ‖ 28 manciolis] = *IScaliger l. l.* (*p.* 114 *ed. Amst.*): mantiolis *Z* manicolis *IScaliger teste* σ maniclis *LMüllerus ed. Cat. l. l.* ‖ tenellis] ϰ: tene illis *QZOΠN* teneil|lis *X* (tene Illis *Scaliger l. l.*) ‖ 'tenellis' pro 'manibus' *CDziatzko* ‖ 29 sileceo *X* silicio *HStephanus spec. emend. p.* 112 silico *INOtt d. Substantivirung des lat. Adj. durch Ellipse* (*progr. gymn. Rottweil. a.* 1874) *p.* 4, 2 ‖ *Post* siliceo *lacunam satis probabiliter statuit CDziatzko* ‖ fuere *X* fliere *OΠNx et sic debebant* σφ, *qui* liere *adnotaverunt* ‖ (§ 11) 30 accipitret] *e:* accipit rei ‖ laceret] *tamquam ex Q petitum sec. Lambecium g:* iaceret *Q rell. cf. adn. sq.* ‖ iaceret híís *Z* ‖ (§ 12) 31 Is *Q* ‖ non *Q pr. Z* ‖ leuianorum *QZXOΠN*ς *cf. adn. lin.* 8: neuianorum ς ‖ adnotantium|culis *X* ‖

13 oblectabamus. Cetera enim, quae videbantur nimium poetica, ex
prosae orationis usu alieniora praetermisimus; veluti fuit, quod
14 de Nestore ait ʻtrisaeclisenexʼ et dulciorelocus iste, quod de
15 tumidis magnisque fluctibus inquit ʻmultigrumisʼ et flumina gelu
16 concreta tegimine esse onychino dixit et quae multiplica ludens conposuit, quale illud est, quod vituperones suos ʻsubductisupercilicarptoresʼ appellavit.

VIII.

[Quaestio, an ʻharenaʼ, ʻcaelumʼ, ʻtriticumʼ pluralia inveniantur; atque inibi de ʻquadrigisʼ, ʻinimicitiisʼ, nonnullis praeterea vocabulis, an singulari numero comperiantur.]

1 Adulescentulus Romae, priusquam Athenas concederem, quando erat a magistris auditionibusque obeundis otium, ad Frontonem Cornelium visendi gratia pergebam sermonibusque eius purissimis bonarumque doctrinarum plenis fruebar. Nec umquam factum est, quotiens eum vidimus loquentemque audivimus, quin rediremus

---

QZXOΠN

32 oblectabamur *Q* (*h^e; sed in hoc ipso cap. lin.* 11 *idem cod.* ruminabamus *pro* ruminabamur *exhibet*) ‖ (§ 13) .Nimium *X* ‖ ex] = ʻ*Ita V. C. Ful.* (*F.* φ) *et Giph.*ʼ σ ‖ 33 alieni ora *X* alieni hora *Z* alienora *Π* alienorum *Q* ‖ quod fuit *OΠ* ‖ 34 nestore antrisedisenex *Q* ‖ ait] avt *q* ‖ dulciore locus *ZXOΠ* dulcio|relocus *Q* dulcorelocus *LMueller mus. phil.* 22, 239; 24, 244; *Cat. l. l.* ‖ iste . quod *Q:* iste qui *Z* .item (*s.* . Item *s.* item) quod *XOΠN* ‖ (§ 14) de] *om. XOΠN* ‖ 35 timidis *O pr.* ‖ magnisque] = *x:* mag**(*s.* ***)isq; *X* ‖ multigrumis] *e:* mutigrumis *QZΠN* (φ *cf. v. l. prox.*) muti grumis *O* (= muti σ; mutigrumis φ) ‖ (§ 15) gellu *Z* ‖ 36 tegimine] *Q; num recte ?:* tegmine ‖ esse] *om. X* ‖ onichyno *QΠ* conichyno *Z* ‖ (§ 16) mutiplica *Q* ‖ 37 uos (*praec.* s) *QZ* ‖ subductisupercilicarptores] *AWeichert l. l. p.* 58; *FBuecheler mus. phil.* 18, 397 subductisuperciliicarptores *X* (*unum voc. esse iam HStephanus censuerat spec. emend. p.* 113, *sed corruptum*): sub(suli *Q*)ducti supercilii carptores *ZOΠNq* ‖

VIII = *ΠO m. rec.: om. ZXON* III *Q;* § 6 *usus est Nonius s. v.* delicia (deliciam *codd.*) *p.* 100, 24 *et s. v.* inimicitia *p.* 129, 25 *M. v. ann. ph.* 85, 717 ‖ (*lemm.*) 2 Qď C. Caesar in libris de analogia, quos ad Ciceronem con(ad *al.*)scripsit, vitiose dici ha(a *al.*)renas existimat et circa alia nomina secundum analogiam multa pertractat *al.* ‖ arena *al.* ‖ (§ 1) 5 Adulescentulis *N pr.* ‖ prius *O* ‖ 6 obeundi sotium *Q* obeundi socium *Z* ‖ 7 cornesiū *Q* ‖ plurimis bonarumque doctrinarum penis *Q* ‖ 8 fruebar nec *Z* ‖ Neque *Π* ‖ 9 aud***mus *X pr.* ‖

fere cultiores doctioresque. Veluti fuit illa quodam die sermo- 2
cinatio illius, levi quidem de re, sed a Latinae tamen linguae
studio non abhorrens. Nam, cum quispiam familiaris eius, bene 3
eruditus homo et tum poeta inlustris, liberatum esse se aquae
intercutis morbo diceret, quod 'harenis calentibus' esset usus, tum
adludens Fronto: 'morbo quidem', inquit, 'cares, sed verbi vitio
non cares. Gaius enim Caesar, ille perpetuus dictator, Cn.
Pompei socer, a quo familia et appellatio Caesarum deinceps
propagata est, vir ingenii praecellentis, sermonis praeter alios
suae aetatis castissimi, in libris, quos ad M. Ciceronem de
analogia conscripsit, 'harenas' vitiose dici existimat, quod 'harena'
numquam multitudinis numero appellanda sit, sicuti neque 'caelum'
neque 'triticum'; contra autem 'quadrigas', etiamsi currus unus, 4
equorum quattuor iunctorum agmen unum sit, plurativo semper
numero dicendas putat, sicut 'arma' et 'moenia' et 'comitia' et
'inimicitias', nisi quid contra ea dicis, poetarum pulcherrime, quo
et te purges et non esse id vitium demonstres.'

'De 'caelo'', inquit ille, 'et 'tritico' non infitias eo, quin sin- 5
gulo semper numero dicenda sint, neque de 'armis' et 'moenibus'
et 'comitiis', quin figura multitudinis perpetua censeantur; vide- 6

QZXOΠN

10 doctioresque ueluti *Z* ‖ (§ 2) sermonatio *X pr.* ‖ 12 abhorens *Q* ‖ abhorrens nam *Z* ‖ (§ 3) 13 tum] *om. Π* ‖ se esse *Π* ‖ aquae—esset] *post* esse *om. X, in mg. sup. add. x* ‖ 14 inter cutis *Z* ‖ arenis *QZ* atenis *Z* ‖ 15 adludens] = σ ‖ fronton *X* ‖ 16 C. *N* ‖ CN. *N:* gn. (*s.* gñ.) *ZXOΠ* .GR'. *Q* ‖ 17 pompeii *X* ponpeii *Q* ‖ cesare (*praec.* a quo) *Z* ‖ 18 ꝑpagata *O* ‖ propagitatē *ut vid. X pr.* ‖ procellentis *Q pr.* ‖ *C. Iulii Caesaris de analogia lib.* I *fr. ex* § 3 *sq. et* 8 *composuit CNipperdey ed. Caes. p.* 755; *fr.* VII *p.* 15 *Schlitt.* ‖ 20 arena suitiose *X pr.* ‖ 21 unquam *Z* ‖ sicut *Π* ‖ (§ 4) 22 quadririgas (*dittogr.*) *X* ‖ 23 equorum] = *x sup. lin: om. X* ‖ quattuor] *om. Q* ‖ 24 dicændas *X* ‖ sicut circa arma *Q; in* circa *aliud quoddam nomen latere opinatur* λ, castra *Th. Vogel ann. phil.* 111, 575; *mihi coll.* § 5 *aliud nomen praeter ea, quorum iterum ibi mentio fit, addendum esse non videtur;* circa *autem illud ex prava lectione* cir *pro* ar, *tum inter verba scriptoris inserta et, ut assolet, in verbi alicuius speciem amplificata ortum esse crediderim* ‖ cõmitia *X* ‖ 25 inimiticias *Z* ‖ ni *XOΠN* ‖ quod *Q pr. Z* ‖ contra edicis *X* contra e edicis (*voluit certe* ea dicis) *x* ‖ dicas *Π pr.* ‖ quo] *e:* quod *QZOΠN om. X* ‖ 26 demonstres de *Z* ‖ (§ 5) 27 infinitius *X* ‖ qui in *X* ‖ 28 moeniis (*sq.* comitiis) *ON* meniis *Π* ‖ 29 qui in *Q* quī in *q* ‖ censeantur uidebimus *Z* ‖

bimus autem post de ʻinimicitiisʼ et ʻquadrigisʼ. Ac fortasse an de ʻquadrigisʼ veterum auctoritati concessero, ʻinimicitiamʼ tamen, sicuti ʻinscientiamʼ et ʻinpotentiamʼ et ʻiniuriamʼ, quae ratio est, quamobrem C. Çaesar vel dictam esse a veteribus vel dicendam a nobis non putat, quando Plautus, linguae Latinae decus, ʻdeliciamʼ quoque ἑνικῶς dixerit pro ʻdeliciisʼ:

Méa, inquit, voluptas, méa delicia?

Inimicitiam autem Q. Ennius in illo memoratissimo libro dixit:

Eo ego, inquit, íngenio natús sum: amicitiam átque
inimicitiam ín frontem
Promptám gero.

Sed enim ʻharenasʼ parum Latine dici, quis, oro te, alius aut scripsit aut dixit? Ac propterea peto, ut, si Gai Caesaris liber prae manibus est, promi iubeas, ut quam confidenter hoc indicat, aestimari a te possitʼ.

QZXOΠN

(§ 6) 30 inimicis tuis *X* ‖ fortasse an *QON:* fortasse hanc *Π* fortasse ac *X cf. adn. sq.* ‖ fortasse ande *Z* ‖ 31 inimiciti anriam q*ζ* 32 secuti *X* ‖ ratio est] ratio nē *X* ‖ 33 .G. *Π* ‖ ĭ esse (*ex praec. iterat.*) dicendam *Z* ‖ 34 a] *sup. lin. add. q* ‖ putatat *X* puta *Z* ‖ Plautus] = *O:* Plato *o mg., sed eras.* ‖ "latine "lingue *Z* ‖ 35 delitiam *QN* diliciam *Π* ‖ ἑνικῶς] ς*e:* enicos *QZXON*ς eniquos *Π* ‖ delitiis *ZN* ‖ *Plaut. Poen.* I 2, 152 (*v.* 365 *G.-L.*) ‖ 36 mea delicia] = *Nonius h. l.:* meae deliciae *Plaut. ABC* ‖ 37 inimicitias *Z* inimiciti|*** (con ?) *X* ‖ q̃ennius *X* que ennius *QZ* ‖ libro] *ad satiras refert i; ʻAchilles vel Neoptolemusʼ ad fragm. adscripsit PScriverius collect. vett. trag. p.* 34; *Enn. trag. inc. nom. fr.* III *R p.* 52[1], *p.* 63[2] *coll. Il.* IX 312 *sq. recte de Achille cogitans p.* 274[1]; *p.* 63 *adn.*[2]; *d. röm. Trag. p.* 115, *denique adversus Bergkium phil.* 32, 312 (*opusc.* I 377) *mus. phil.* 29, 246 *sq.; Achill. fr.* IV *p.* 89 (91) *Vahl. cf. etiam Fleckeisenus z. Krit. etc. p.* 46 *sq.:* loco *Oiselius* ‖ *In octonariis anapaesticis constituendis Fleckeisenum secutus sum, accuratissime ad Gellii Noniique libros sese applicantem; troch. sept.* eo ego ingenio natus sum: | Aeque inimicitiam atque amicitiam in frontem promptam gero *Ribbeckius, anapaestos illos suis quidem parum placere auribus suo iure addens* ‖ 39 ego] *Nonius, Scriverius l. l.: om.* ‖ ingenio *X pr.* ‖ atque] odo *Non. Leid.* ‖ 40 frontem] *X, Nonii fere omnes* (*Mercerus, Scriverius*)*:* fronte *QZOΠN, Nonii Montepess., vg. ante h*[e] ‖ 41 prompta σ perpromptam *K. v. O*[*relli*]. *act. litt. Ien. a.* 1817, 24, 185 ‖ gero sed *Z* ‖ 42 enim] *om. X* ‖ 43 at *X pr.* ‖ p̄terea *O pr.* ‖ fi *X* ‖ gaíí *Q* C. *N* .g. *Π* ‖ 44 indicat] *QZi:* dicat *XOΠN f.* edicat *Salmasius* ‖ 45 possit cum prolato *Z* ‖

Tunc, prolato libro de analogia primo, verba haec ex 7
eo pauca memoriae mandavi. Nam, cum supra dixisset, neque 8
'caelum' neque 'triticum' neque 'harenam' multitudinis significa-
tionem pati: num tu, inquit, harum rerum natura accidere
arbitraris, quod 'unam terram' ac 'plures terras' et
'urbem' et 'urbes' et 'imperium' et 'imperia' dicamus,
neque 'quadrigas' in unam nominis figuram redigere
neque 'harenam' multitudinis appellatione convertere
possimus?

His deinde verbis lectis ibi Fronto ad illum poetam: 'vide- 9
turne tibi', inquit, 'C. Caesar de statu verbi contra te satis
aperte satisque constanter pronuntiasse?' Tunc permotus auctori- 10
tate libri poeta: 'si a Caesare', inquit, 'ius provocandi foret, ego
nunc ab hoc Caesaris libro provocassem. Sed quoniam ipse
rationem sententiae suae reddere supersedit, nos te nunc rogamus,
ut dicas, quam esse causam vitii putes et in 'quadriga' dicenda
et in 'harenis''. Tum Fronto ita respondit: ''Quadrigae' 11
semper, etsi multiiugae non sunt, multitudinis tamen numero
tenentur, quoniam quattuor simul equi iuncti 'quadrigae', quasi
'quadriiugae', vocantur, neque debet prorsus appellatio equorum
plurium includi in singularis numeri unitatem'. Eandemque ra- 12

QZXOΠN

(§ 7) 46 dianologia *Q pr.* ‖ haec] h *Z* ‖ 47 memorięmendaui *X pr.* memoriā mendaui *Q* ‖ mendaui nam *Z* ‖ (§ 8) *Caes. de analog. lib.* I *fr. cf.* § 3 *adn.* ‖ 48 neque triticum] triticum *ZXO* triticumue *ΠN* ‖ neneque *O* ‖ arenam *Q* harena *Z* ‖ 49 patinum *Z* ‖ num] non *Q* ‖ naturæ *q* ‖ accedere *O* acce dere *X* ‖ 50 ac plures] *h:* adplures *QZ* et plures *XOΠNq* ‖ 51 ad urbes (*ni* 50 *sq.* ad urbem, *quod ex coll. non satis apparet*) *Z* ‖ dicamus. neq; quadrigam dicamus neq; quadrigas *Z* ‖ 52 quarigas *X* ‖ 53 arenam *Q* ‖ in multitudinis appellationem *QZOΠ* ‖ 54 possumus *Q* ‖ possumus híís *Z* ‖ (§ 9) 55 lętis *X* ‖ ibi] *Salmasius:* sibi (*praec.* s) ‖ uidetur ne *Zq* uidetur. ne *Q* ‖ 56 G. *Q pr.* ‖ ces(ar) *X* ‖ 57 (cons)tantur *X* ‖ pronunciasse tunc *Z* ‖ (§ 10) Tum *X ex sil.* ‖ 58 inquitius *Z* ‖ 59 ipsi *X* ‖ 60 superse(di***) *X* ‖ nocte interrogamus *Z* ‖ 61 quariga *X* ‖ 62 harenis] *X ex sil.* (?) ϰ (arenis *Ascens. a.* 1536): harena *QOΠN cf. adn. sq.* ‖ harena tum *Z* ‖ (§ 11) 63 7 simultuiuge *Z* ‖ 64 tenent** (ur *ut vid.*) *X* ‖ 65 quadri nigę *x* quadra nigę *X* quadrige *Z* ‖ appelatio *Q* ‖ 66 in] *sup. lin. add. z* ‖ unitatem eandemque *Z* ‖ (§ 12) Eandenq; quę *X* ‖ Eandem quoque de arena rationem habendam *e* eamdemque ibi rationem habendam ϰ ‖

tionem harenae habendam, sed in specie dispari; nam cum 'harena' singulari in numero dicta multitudinem tamen et copiam significet minimarum, ex quibus constat, partium, indocte et inscite 'harenae' dici videntur, tamquam id vocabulum indigeat numeri amplitudine, cum ei singulariter dici ingenita sit naturalis sui multitudo. Sed haec ego', inquit, 'dixi, non ut huius sententiae legisque fundus subscriptorque fierem, sed ut ne Caesaris, viri docti, opinionem
13 ἀπαραμύθητον destituerem. Nam cum 'caelum' semper ἑνικῶς dicatur, 'mare' et 'terra' non semper, et 'pulvis', 'ventus' et 'fumus' non semper, cur 'indutias' et 'caerimonias' scriptores veteres nonnumquam singulari numero appellaverunt, 'ferias' et 'nundinas' et 'inferias' et 'exsequias' numquam? cur 'mel' et 'vinum' atque id genus cetera numerum multitudinis capiunt, 'lacte' non capiat?
14 quaeri, inquam, ista omnia et enucleari et extundi ab hominibus negotiosis in civitate tam occupata non queunt. Quin his quoque ipsis, quae iam dixi, demoratos vos esse video alicui, opinor,
15 negotio destinatos. Ite ergo nunc et, quando forte erit otium, quaerite, an 'quadrigam' et 'harenas' dixerit e cohorte illa dumtaxat antiquiore vel oratorum aliquis vel poetarum, id est classicus adsiduusque aliquis scriptor, non proletarius?'

16 Haec quidem Fronto requirere nos iussit vocabula non ea

QZXOΠN

67 harenae habendam] *h*[va] 84: habendam *libri* habet arena μ ‖ in specie dispari] = *O:* in speciē dispari *o mg.* ‖ 68 in] *Q: inter* i *et* n *om.* ‖ coppiā *X* ‖ 69 par*um *x* pur*um *X* ‖ insitene (*sq.* harenae) *X pr.* ‖ 70 diei *Q* ‖ muneri *Z* ‖ 71 *num* (ei) *?* ‖ dicto μ ‖ *num* ingeniata *?* ‖ multitudo set ego (*om.* haec) *Z* ‖ 73 ne Caesaris] necessariis *X* ‖ 74 ΑΠΑΡΑΜΥΘΗ|ΤΟΝ *Z* ‖ destitu*erē *X* ‖ destituerem nā *Z* ‖ (§ 13) cum] cur *K. v. O. l. ad lin.* 41 *l.* ‖ ΕΝΚωC. Dicatur *Z* ‖ 75 et puluis et uentus *Π* ‖ 76 cus *X pr.* ‖ 77 n̄nū(q)[a] *X* num|numquam *Q* ‖ appellauerint *ZXOΠN* ‖ 78 melecuinū *Z* ‖ 79 ingenus *Z* ‖ num[i] *Z* ‖ lacte (*cf. adn. sq.*) — queunt] *post* capiunt *om. O, in mg. add. o* ‖ lac *XΠNo* ‖ capiat q̄ri *Z* ‖ (§ 14) 80 enudeari *Z* ‖ extundi] *P Wesseling obss.* I 16 *p.* 49 *Fr., in quod et ipse olim incidi* (*h*[e]): extudi *QZΠNoς* excudi *X* excuti ϰ ‖ 81 tam] *om. Π* ‖ qui in *QZ* ‖ híís *Z* ‖ 82 dixi* (t ?) *Q* ‖ demoratos] *Q:* demoratus ‖ 83 ne|gotii (got *in schedula quadam abscissa*) *X* ‖ destinatos ite *Z* ‖ (§ 15) 84 quaerite an quadrigam] = *o sup. lin.:* in quadrigam *O* ‖ 85 oratorē *Z* ‖ classius *X* ‖ 86 proletarius hec *Z* ‖ (§ 16) 87 Nec *Q pr.* ‖ fronte *Q pr. Z* ‖ requireret *Z* ‖ nos] = *q:* non *Q* ‖ iussit

re, opinor, quod scripta esse in ullis veterum libris existumaret,
sed ut nobis studium lectitandi in quaerendis rarioribus verbis
exerceret. Quod unum ergo rarissimum videbatur, invenimus 17
'quadrigam' numero singulari dictam in libro saturarum
M. Varronis, qui inscriptus est Ecdemeticus. 'Harenas' autem 18
πληθυντικῶς dictas minore studio quaerimus, quia praeter C. Caesarem, quod equidem meminerim, nemo id doctorum hominum dedit.

IX.

[Antonii Iuliani in convivio ad quosdam Graecos lepidissima responsio.]

Adulescens e terra Asia de equestri loco, laetae indolis 1
moribusque et fortuna bene ornatus et ad rem musicam facili ingenio ac lubenti, cenam dabat amicis ac magistris sub urbe in rusculo celebrandae lucis annuae, quam principem sibi vitae ha-
buerat. Venerat tum nobiscum ad eandem cenam Antonius 2
Iulianus rhetor, docendis publice iuvenibus magister, Hispano ore florentisque homo facundiae et rerum litterarumque veterum
peritus. Is, ubi eduliis finis et poculis mox sermonibusque tempus 3
fuit, desideravit exhiberi, quos habere eum adulescentem sciebat, scitissimos utriusque sexus, qui canerent voce et qui psallerent.

QZXOΠN

nos *Π pr.* ‖ 88 inullis *Z* ɴuliis *X* ‖ 89 uersis *Z* ‖ 90 exerceret quod *Z* ‖ (§ 17) 92 Ecdemeticus] *I Vahlen mus. phil.* 18, 319 *sq.*: exdemeticus *Z* exdemetricus *OΠN* exdimiticus *Q* (exdem *s.* ex de m)etricis *X* ‖ *Varr. sat. Ecdemetici fr. p.* 118 *R.*, *fr. sat.* 93 *p.* 172 *Büch.*³ ‖ (§ 18) arenas *Q* ‖ 93 ΠΛΗΘΥ(Ι π)ΝΤΥΚωC *Π* ΠΛΗΘΙΝ|(ΤΥ)ΚωC (*litt.* ΤΥ *satis dignosci possunt*) *X* ΠaΗΘΥΝΤΙΚωC *Z* ‖ quia] q͂m *Π* ‖ 94 quid *Π* ‖ *f.* quoad equidem eius meminerim (*cf. adn. sq.*) λ ‖ exmeminerim *QZ* ‖ 95 edidit *g* ‖

IX = *O m. rec.*: *om. QZXON;* IIII *ante* § 7, V *ante* § 11 *Q* ‖ (*lemm.*) 2 Antonius Iulianus ex hi(y *al.*)spania iurgiosae rab(p *al.*)idaeque facundiae musarum (venerisque *add. al.*) indoctus deridiculatusque a plerisque, quod (*om. al.*) capite uelato uersus compluris ualerii editui (edita *al.*) portii li(lu *al.*)cinii et Q. Catulli ueterum poetarum cecinerit *al.* ‖ (§ 1) 3 ꝺolescens *Q pr.* ‖ 4 bone* *X pr.* ‖ 5 amacis *Z* ‖ sub urbe] *om. XOΠN* ‖ 6 tusculo *N* Tusculo σ ‖ celebrante *Q pr.* ‖ .Lucis *N* ‖ quem *X* ‖ sui *X* suae *Π* ‖ habuerat uenerat *Z* ‖ (§ 2) 7 Venarat tũ *x* Venaratũ *X* ‖ 8 (. *Π*) ispano *QΠ* spano *ZOx* spono *X* ‖ 9 litterarum quiueterũ *X pr.* ‖ 10 peritus is *Z* ‖ (§ 3) 12 satissimo *X* siticines *Fr. Daniel teste c* ‖ sensus *Z* ‖ 7 uoce psallerent ac (qui

4 Ac posteaquam introducti pueri puellaeque sunt, iucundum in modum Ἀνακρεόντεια pleraque et Sapphica et poetarum quoque recentium ἐλεγεῖα quaedam erotica dulcia et venusta
5 cecinerunt. Oblectati autem sumus praeter multa alia versiculis lepidissimis Anacreontis senis, quos equidem scripsi, ut interea labor hic vigiliarum et inquies suavitate paulisper vocum atque modulorum adquiesceret:

6 Τὸν ἄργυρον τορεύσας,
Ἥφαιστέ, μοι ποίησον
Πανοπλίας μὲν οὐχί,
Τί γὰρ μάχαισι κἀμοί;
Ποτήριον δὲ κοῖλον
Ὅσον δύνῃ βάθυνον,
Καὶ μὴ ποίει κατ᾽ αὐτό
Μήτ᾽ ἄστρα μήτ᾽ ἁμάξας·
Τί Πλειάδων μέλει μοι,

QZXOΠN

om.) *Z* ‖ qui psallerent] = *x:* qui &|allerent *X* ‖ (§ 4) 13 sunt] *om. X* ‖ 14 Ἀνακρεόντεια] *e* (*cf. Lobeckii ad Soph. Ai. v.* 108 *comm.*): ANAKPEONTIA (. *X*) *XON* anacreontia *Π* ‖ saphica *QZ* ‖ 15 ἐλεγεῖα] *non alio ducunt* aaese. Ita *Z et* .de se itaq. *Q, unde* ἄδηλα, illaque (*legebat sc.* adele) *et* idyllia *exsculpsit i* elegeia *Π* odaria elegiaque *RUnger L. Varii de morte eclogae rell.* II (*Hal.* 1878) *p.* 20 ‖ herotica *Q* ‖ 16 cecinerunt oblectati *Z* ‖ (§ 5) 17 lepidissime *Q* ‖ ana creontis *X* ‖ etquidem *in* ecquidem (*q*) *aut* ecquidem *in* etquidem *corr., quod satis dignosci nequit, Q* etquidem = *x* et quidem *ONz* et equidem *Z* ‖ 18 hic] *ςe:* huc *QZXOΠNς* ‖ uicialiarū (*in mg.* ·l) *z* uicialiūrū *Z* ‖ sauitate *X* ‖ (§ 6) *Graecis 9 lin. spat. rel. X, non indicata om. QZ* ‖ *Anacreonteor. c.* 3 *Bergk PLG*[4] III 298 *sq.;* συμποσιακῶν ἡμιαμβίων 4 *p.* 4 *VR.* (*Lips.* 1868) = *Anth. Palat.* XI 48; *addidi v. l. potiorem et cod. Pal.* 23 (*a*), *unde exhibet Cramerus anecd. Par.* IV 376, *et cod. Paris. suppl. gr.* 384, *olim Palat.* (*b*) ‖ 20 τορεύων *b* ‖ 21 POINCON *Π* ‖ 22 *sq. om. a* (*exhibet tamen v.* 22 *Max. Planudes cf. Bergkii adn.*) ‖ πανοπλίαν *ς ex meis unus, b* ‖ OIXI *Π* ‖ 24 ΠΟΤΕΡΙΟΝ *Π pr.* ‖ 25 BATIN̄ *Π* βαθύνας *b* ‖ 26 ποίει δέ μοι *ab* καί μοι ποίει *Bergkius ap. G.* ‖ KATAI.TO *Π* ‖ αὐτοῦ *ab* ‖ 27 Μήτ᾽] κ: μὴ τ᾽ *b* MHTE *OΠN* μηδ᾽ *a* ‖ ACTPA· *O* ‖ μὴ αμαξας *a* μήτ᾽ ἄμαξαν *b* μήθ᾽ ἅμαξαν *VRose* ‖ *post v.* 27 Μὴ στυγνὸν Ὠρίωνα *ab, quod fort. propter simile initium ap. G. excidit; uncis incl. ei add. Bergkius* ‖ 28—34 Ἀλλ᾽ ἀμπέλους χλοώσας Καὶ βότρυας γελῶντας Σὺν τῷ καλῷ Λυαίῳ. *a* ‖ 28 Πλειάδων] *ςe:* ΠΛΙΑΔΩΝ *ΠN* ΠΛΙΑΔΟΝ *O* πληάδων *b* ‖

Τί δ' ἀστέρος Βοώτεω;
Ποίησον ἀμπέλους μοι
Καὶ βότρυας κατ' αὐτῶν
Καὶ χρυσέους πατοῦντας
Ὁμοῦ καλῷ Λυαίῳ
Ἔρωτα καὶ Βάθυλλον.

Tum Graeci plusculi, qui in eo convivio erant, homines amoeni et nostras quoque litteras haut incuriose docti, Iulianum rhetorem lacessere insectarique adorti sunt tamquam prorsus barbarum et agrestem, qui ortus terra Hispania foret clamatorque tantum et facundia rabida iurgiosaque esset eiusque linguae exercitationes doceret, quae nullas voluptates nullamque mulcedinem Veneris atque Musae haberet; saepeque eum percontabantur, quid de Anacreonte ceterisque id genus poetis sentiret et ecquis nostrorum poetarum tam fluentes carminum delicias fecisset? 'nisi Catullus', inquiunt, 'forte pauca et Calvus itidem pauca. Nam Laevius implicata et Hortensius invenusta et Cinna inlepida et Memmius dura ac deinceps omnes rudia fecerunt atque absona'. 7

Tum ille pro lingua patria, tamquam pro aris et focis, animo inritato indignabundus: 'cedere equidem', inquit, 'vobis debui, ut 8

QZXOΠN

29 τί γὰρ καλοῦ βοώτου; *b* ‖ ΒΟωΤΕΟ *Π* ‖ 30 ΠΟΙΕCΟΝaΜΠΕΛΟΙC *Π* ‖ 31 αὐτῶν] ς*b:* aΥΤΟΝ *ΟΠΝ* ‖ 32 Καὶ χρυσέους πατοῦντας] καὶ Μαινάδας τρυγώσας (*quod in libris G. inter duos versus ab eodem voc. incipientes excidisse arbitror*) | ποίει δὲ ληνὸν οἴνου | ληνοβάτας πατοῦντας | τοὺς Σατύρους γελῶντας | καὶ χρυσοῦς τοὺς Ἔρωτας | καὶ Κυθήρην γελῶσαν *b* ‖ 33 καλῷ] *bκ:* ΚaΛωC *ΟΠΝ*ς ‖ ΛΥΕaΙω *N* ‖ 34 κ̇αφροδῖτ *b* ‖ (§ 7) 35 Tunc *Q* ‖ 36 litterras *O* ‖ doti *X* ‖ 37 locessere *X pr.* ‖ que] *om. X* ‖ barbaoꝝ *Z* ‖ 38 hortus *O pr. N pr. z* ‖ clamatiorq; *Z* ‖ 39 rapida *Z* ‖ iurgiositque *X* ‖ que] *sup. lin. add. π* ‖ 41 mase *Q* ‖ habere *X pr.* ‖ 42 anacreunte *Q* ‖ ceteriq; *X pr.* ‖ et h̃ (*i. e.* haec) quis *XΠ* et(. *Z*)quis *QZ* ?Ecquis *g* ‖ 43 delicias] *om. QZ* ‖ fecisse *X pr.* ‖ 44 catulus *Z pr.* ‖ Calvus] = *z in ras.* (*in mg.* ·/·) ‖ 45 Laevius] *praeeunte IScaligero lect. Auson.* II 27, *qui 'semper' ait 'ita scriptum apud Gellium invenio', Oiselius:* leuius *QZXONπ*ς leuis *Π* neuius ς ‖ 46 menmius *x* menmus *X* ‖ 47 absonatum ille *ZX* absonatum. Ille *Q* ‖ (§ 8) 48 p** *X* ‖ foris *Π* ‖ 49 deui *O* debuit (*sq.* ut) *Z* ‖

in tali asotia atque nequitia Alcinum vinceretis et sicut in voluptatibus cultus atque victus, ita in cantilenarum quoque mollitiis
9 anteiretis. Sed ne nos, id est nomen Latinum, tamquam profecto vastos quosdam et insubidos, ἀναφροδισίας condemnetis, permittite mihi, quaeso, operire pallio caput, quod in quadam parum pudica oratione Socraten fecisse aiunt, et audite ac discite, nostros quoque antiquiores ante eos, quos nominastis, poetas amasios ac venerios fuisse'.

10 Tum resupinus capite convelato, voce admodum quam suavi versus cecinit Valeri Aeditui, veteris poetae, item Porcii Licini et Q. Catuli, quibus mundius, venustius, limatius, tersius Graecum Latinumve nihil quicquam reperiri puto.

11 Aeditui versus:

Dicere cum conor curam tibi, Pamphila, cordis,
  Quid mi abs te quaeram, verba labris abeunt,

QZXOΠN

50 in talia sotia *Π* in talia socia *Q* in italia sotia *O* in italia socia *Z* in italia**sotia(as) *X* ‖ Alcinum] *h mus. phil.* 6, 634 *sq.*: arcinū *Z* arcinnum *QXOΠNσ* artium *e* carminum *Oiselius* archimimum *i* Artemonem *RUnger progr. gratul. gymn. Friedlandens. ad Leuschnerum* (*N. Brandenb.* 1858) *p.* 3 *sq.* ‖ uincceretis *Z* ‖ 51 cultis *X pr.* ‖ in eantilenarum *q* ineantilenarum *Q* ‖ cantilanarum *Z* ‖ mollitiis] *h*: multis *libri* modulis *Oiselius* (*HPaldamus röm. Erotik p.* 19) ‖ 52 ante iretis *Z* anteire*tis *X* ‖ (§ 9) . Sed] sed *Z* ‖ 53 uascos *Salmasius exerc. Plin. p.* 124ª *ed.* 1629 bardos *in mentem olim venit LMuellero* ‖ insubitos *x* ‖ ἀναφροδισίας] *e*: anafrodisias *Π* ΑΝΑΦΡΟΔΕΙCΙΑC *ON* ΑΝΑΦΡΟΑΕΙCΙΑC *Z* ΑΝΑΦΡΟΔΕΙCΙΑC|** *X* ‖ .Condempnitis *Z* ‖ ꝑmitte *X pr.* ‖ 54 paulio *Q* ‖ prū *X* ‖ 55 socratem (*s.* ē, *quod non adnotavi*) *X* ‖ fecuisse *Z* ‖ *Plato Phaedr. c.* XIII *p.* 237 *A* (*cf. c.* XX *p.* 243 *B*) ‖ 56 ante] autē *Z* ‖ 57 fuisse cum *Z* ‖ (§ 10) 58 tn̄ (*i. e.* tamen) *Q pr.* ‖ quamquam *QZ* ‖ suavi] suam *Q* ‖ 59 ualerii *QΠN* ‖ ualeria editui *Z* ‖ Aeditui] *e cf. Z adn. praec.*: editui ‖ portii *Z* ‖ 60 Licini] *h cf.* XVII 21, 45 *adn. et lin.* 76: licinii ‖ et Q.] etque *X pr.* atq: Q ‖ Catuli] *e*: catulli ‖ uetusti'tlimati'* (t) *Z* ‖ tersius] *Salmasius g* (= *RBentley ad Hor. a. p. v.* 441): persius *Q* pessius *Z* pressius *XOΠN* ‖ (§ 11) 62 Aeditui] *e cf. adn. sq.* ‖ Editui uersus *Q*: uersus e(E *Π*)ditui (*col. rubro Z, litt. mai. XON*) *rell.* ‖ *AL* III 243 *t.* I *p.* 671 *Burm.*; *n.* 28 *t.* I *p.* 8 *HM. cf. HUsener mus. phil.* 19, 150 *sq.*(¹); 20, 147 *sqq.*(²); *CFWMüller et R. Peiper ibid.* 19, 311; *GKrüger Apul. de mag. ed. p.* 13; *Aem. Baehrens Catullian. p.* 61 *sq.* ‖ 63 cum] *om. X* = c̄ *spscr. x* ‖ phamphila *Q* ‖ cordis *N* ‖ 64 mi] *Ald.*: mihi (michi *Q*) *libri* ‖ abſte *XN* ‖ quaeram ? *vg., at cf. Usenerum*[1] ‖ verba] *X o mg.* (*Iunt.*):

Per pectus manat subito subido mihi sudor:
Sic tacitus, subidus, dum pudeo, pereo.

Atque item alios versus eiusdem addidit, non hercle minus dulces quam priores: 12

Qui faculam praefers, Phileros, quae nil opus nobis?
Ibimus sic, lucet pectore flamma satis.
Istam nam potis est vis saeva exstinguere venti
Aut imber caelo candidus praecipitans,
At contra hunc ignem Veneris, nisi si Venus ipsa,
Nullast quae possit vis alia opprimere.

Item dixit versus Porcii Licini hosce: 13

QZXOΠN

mem(mē *Z* m̄ *QΠφ*)bra *libri* (= σ) ‖ lab*ris (o) *X* ‖ alieunt *Q* obeunt *Baehrensius* ‖ 65 perpectus *Z* Per pectus miserum *e vg.* ‖ subito subido mihi] *Usenerus*[2] *a me quoque olim adnotatum:* mihi subito *libri, e* subito mihi *Ald.* subido mihi ϰ subido subito mihi *GBecker ap. Us.*[2] subito, subito mihi *h*[e] subito stupido mihi *CFWMüller* subito gelidus mihi *Peiperus, Krügerus, Baehrensius* ‖ 66 Sic tacitus] *X* = ·:c *in mg. add. o*, ϰ: si tacitus *OΠN* sit acitus *Z* siticitus *Q* ‖ . Subidus *QZ* rubidus *Peiperus* cupidus *Krügerus* stupidus *CFWMüller* ‖ dum pudeo, pereo] *Usenerus* (*cf. eund. poet. ap. Apulei. de mag. c.* 9: Ne metuas, nam me ignis et ignis torreat ut vult, Hasce duas flammas, dum potiar, patiar *ex certissima VAcidalii emendatione*)*:* duplideo pereo *QZ* dupli deo pereo *XOΠN* duplo ideo pereo *e vg.* supplico deo puero *CFWMüller* ‖ (§ 12) 67 aque item.|Alios *Z* ‖ addidit] *q:* addidi *QXOΠN* abdidi *Z* ‖ herc*le *X* ercle *O* ‖ *AL* III 242 *t.* I *p.* 670 *sq. B.; n.* 27 I *p.* 8 *HM.; GKrüger l. l.* ‖ 69 Quid *XOΠN* ‖ fabulam *Q* ‖ q̄ nil *Ascens.* 1536: que nichil *QZ* qua nihil (nichil *Π*) *XOΠN* qua nil *ed. Beroald.* quaest nil *h*[e] qua est nil *i* ‖ 70 nobis?] *om. Π* . *O* ‖ 71 .Sic *Π* ‖ .satis istam *Q* satis istam *Π* ‖ 72 nam] *ATurnebus advers.* XIIII *c.* XVIII (*f.* nam σ; *Salmasius; FMaixner act. gymn. Austr.* 1883 *p.* 405 *sqq.*, *nisi malis aut* non—praecipitans? *cum i aut* nonne potest — ?): non ‖ uissę|ua *X* ‖ 73 autymb' *X* ‖ praecipitans] *suspectum memini fuisse grammatico alioqui erudito, at v. Usenerum ann. phil.* 107, 398 *sq. coll. Madvigio emend. Liv.*[2] 169 *sqq.* ‖ 74 At] ϛ*e:* Ad *s.* ad (= ϛ) ‖ nisi si] '*v. c.* ſi non. *quod malim' fv ap. Burm.* ‖ si] *post* nisi *om. XOΠN* ‖ unus *Q* ‖ 75 Nulast *Z* Nulla est (= ÷ *Q*) *QXΠ* ‖ uisalia *Z* uis talia (t *in mg. add.*) *o* ‖ oprimere *X* opremere *Q* oppremere *q* ‖ op̄mere item. Dix̄ *Z* ‖ (§ 13) 76 ꝑcilici nii *X* ‖ Licini] σ *cf. adn. lin.* 60: lucinii *Q* licinii *ZOΠN cf. adn. praec.* ‖ hose (c *supra*) *X* ‖ *AL* III 246 *t.* I *p.* 674 *B.; n.* 26 I *p.* 8 *HM.* ‖

Custodes ovium vernae propaginis, agnum,
Quaeritis ignem? ite huc. Quaeritis? ignis homost.
Si digito attigero, incendam silvam simul omnem,
Omne pecus flammast, omnia qua video.

14 Quinti Catuli versus illi fuerunt:

Aufugit mi animus; credo, ut solet, ad Theotimum
Devenit. Sic est: perfugium illud habet.
Qui, si non interdixem, ne illunc fugitivum
Mitteret ad se intro, sed magis eiceret?
Ibimus quaesitum. Verum, ne ipsi teneamur,
Formido. Quid ago? Da Venus consilium.

X.

[Verba haec 'praeter propter', in usu vulgi prodita, etiam Ennii fuisse.]

1 Memini, me quondam et Celsinum Iulium Numidam ad Frontonem Cornelium, pedes tunc graviter aegrum, ire et

---

QZXOΠN

hosce custodes *Q* . hosce . quotiens custodes *N* ‖ 77 vernae] *h:* uendere *libri* vernaeque *RUnger Stat. ecl. ult.* (*Neostrel.* 1868) *p.* 49 teneraeque *P Victorius* (1538) *VL* XII *c.* XI *ATurnebus l. l.* (1564) *cf. Lachmanni ad Prop.*[1] *p.* 321 *adn.* mandrae *MHaupt* (1866) *opusc.* II 340 *sq.* ‖ 78 Queritis ignētem huc *Z* Queritis ig|mnemtē huc *Q* ‖ itē *X* et ? *om. O* ‖ .Item huc queritis. homost *N* ‖ Quaeritis? ignis] quaeritis ite huc queritis ignis *O* q̄ritis ite huc. Queritis ignis *QZ* quaeritis si te huc queritis ignis *X* ‖ homo est (= ∻ *Q*) *QXΠ* ‖ 79 atticero *Z* atacero *Q* ‖ 80 flamma est (= ∻ *Q*) *QXΠ* flaminast *Z* flammeis *Th. Korsch Nord. Tidskr. f. Filol.* 1877/8 *n. s.* III 134 ‖ q(a)mideo *Z* ‖ quae (qu(e)a *Fran.*) *Fran.* ς quam ς ‖ (§ 14) 81 Q. *N* q (**) *X* ‖ Catuli] *e:* catulli ‖ *AL* III 241 *t.* I *p.* 670 *B.; n.* 53 *t.* I *p.* 13 *HM. cf. IGHuschke anal. litt. p.* 47 *sqq.* ‖ 82 Offugit *XΠσ* Ffugit *codicis alicuius coll. ap. Huschkium, unde* Effugit *Huschkius* ‖ mi] *e:* mihi (*s.* michi) ‖ amimus *X* ‖ atheotimū *QX* ‖ 83 deuenit sic *ZΠ* ‖ habet qui *Z* ‖ 84 quid *OΠNx* ‖ Quid? quasi *Th. Korsch l. l. p.* 135 ‖ Quid? ni interdiss(*l.* x)em, nemo ne illunc *Huschkius* ‖ interdicsem *Π* interdixissem *QZ* ‖ illinc *O* illum g. *QZ* ‖ 85 eiceret ibimus *O* ‖ 86 .Verum] uerbum . *QZXOΠ* uerbum *N* (uerbum = σ) ‖ ne] *om. QZ* ‖ ipsi teneamur] *X?*ς (*Beroald.*)*:* ipsiti-teneamur *QZON*σς ipsiti teneamur *Π* ‖ 87 formido quid *ZΠN* ‖ ago da uenus *ZΠo* ago uenus *O* ‖

X = *O m. rec., om. QZXON, in lin. continua pergunt QZ* ‖ (*lemm.*) 2 Antiquissimum et usitatum verbum praeterpropter in Enniano carmine reperiri *al.* ‖ (§ 1) 3 Iulium] *i cf.* § 11 *et c.* 7, 2: iulianum *XOΠN cf. adn. sq.* ‖ iulianū|idā (*haplogr.*) *QZ* ‖

visere. Atque ibi ubi introducti sumus, offendimus eum cubantem
in scimpodio Graeciensi, circumundique sedentibus multis doctrina
aut genere aut fortuna nobilibus viris. Adsistebant fabri aedium 2
complures, balneis novis moliendis adhibiti, ostendebantque de-
pictas in membranulis varias species balnearum. Ex quibus cum 3
elegisset unam formam speciemque veris, interrogavit, quantus
esset pecuniae sumptus ad id totum opus absolvendum? cumque 4
architectus dixisset, necessaria videri esse sestertia ferme trecenta,
unus ex amicis Frontonis: ʻet praeterpropterʼ, inquit, ʻalia quin-
quagintaʼ.

Tum Fronto dilatis sermonibus, quos habere de balnearum 5
sumptu instituerat, aspiciens ad eum amicum, qui dixerat, alia
quinquaginta esse necessaria praeterpropter, eum interrogavit, quid

---

QZXOΠN

5 uisere atq; *Z* ‖ ibi ubi] *h:* ibi *QZ* ibi qui *XOΠN* ubi *Salmasius, HIMüller mus. phil.* 21, 429 ‖ sumus. Offendimus *Q* ‖ cuibantem *Z pr.* ‖ 6 inscinpondio *Z cf. adn. sq.* ‖ scimpodio] *Iunt.:* scinpodio *N* scinpondio *QXOΠ* ‖ se dentibʼ *X* ‖ 7 uiris assistebant *Z* ‖ (§ 2) Adsistebat *X pr.* ‖ fabrie dium *X* ‖ aediuū *Z* ‖ 8 bal͡neis *Q* ‖ adimbiti *X* ‖ que] qui *X* ‖ 9 men(ı͞n *Π*)branulis *QΠ* menbra nullis *x* membra illis *X* ‖ balnearum ex *Z* ‖ (§ 3) 10 speciemque, veris (*coll. Ter. Phorm. v.* 501) interrogavit *CDziatzko* ‖ veris] *i. e. balnearum vernarum, id quod satis explicari mihi videtur coll. locis Vitruvianis* hiberna triclinia et balnearia ad occidentem hibernum spetant *de architect.* VI 7, 1 *p.* 144, 14 *R-MSt.* triclinia verna et autumnalia ad orientem *ibid.* § 2 *p.* 144, 23; VII 5, 1 ceteris conclavibus id est vernis, autumnalibus, aestivis — constitutae sunt — certae rationes picturarum *p.* 172, 1, *etiamsi ipsarum balnearum vernarum ibi mentio non fiat; balneae s. thermae et aestivales et hiemales etiam alibi et apud scriptores et in inscriptionibus memorantur cf. quae affert Saglio dict. d. antiq. Gr. et Rom. s. v.* balneum *fasc.* 5 *p.* 662*b*, 215 ueneris *X* (*num recte? cf. balneum Venerium Pompeiis CIL* IV 1136) veteris *Falsterus am. phil.* III 12 *sq.;* 339, operis *Lipsius elect.* I 21 *ϰ* erus (*del.,*) *Th. Vogel ann. phil.* 111, 570 ‖ 11 peccuniaę *X* ‖ sumptus] - *non* sumtus - *Q:* espectus *Z* conspectus *rell.* ‖ adsoluendum (*pced.* ad) *Π* ‖ absoluendumq; (cum *om.*) *Z* ‖ (§ 4) 12 necessa *X pr.* ‖ sextcia *Z* sestaria *X* ‖ 13 frontonus *X pr.* ‖ (§ 5) 15 Tum—quinquaginta] *post* quinquaginta *om. QZO, in mg. sup. add. o* ‖ fronte *X pr.* ‖ 16 sumptis *X* ‖ instituerat] *e, Th. Vogel ann. phil.* 111, 570: instituerat ‖ alia] *Q: om. libri (e, vg.)* ‖ 17 esse necessaria] necess *litt. post* esse *excidisse, tum* aria *in* alia *mutatum esse censens h:* esse (. *Q*) alia *libri, e* esse alia opus *ϰ* ‖ p̄ter *X* ‖ eum—praeterpropter] *post* praeterpropter

6 significaret verbum 'praeterpropter'. Atque ille amicus: 'non
meum', inquit, 'hoc verbum est, sed multorum hominum, quos
7 loquentis id audias; quid autem id verbum significet, non ex me,
sed ex grammatico quaerundum est', ac simul digito demonstrat
grammaticum, haut incelebri nomine Romae docentem. Tum
8 grammaticus usitati pervulgatique verbi obscuritate motus: 'quae-
9 rimus', inquit, 'quod honore quaestionis minime dignum est. Nam
nescio quid hoc praenimis plebeium est et in opificum sermonibus
quam in hominum doctorum disputationibus notius'.
10 At enim Fronto, iam voce atque vultu intentiore: 'itane',
inquit, 'magister, dehonestum tibi deculpatumque hoc verbum
videtur, quo et M. Cato et M. Varro et pleraque aetas superior,
11 ut necessario et Latino usi sunt?' Atque ibi Iulius Celsinus
admonuit, in tragoedia quoque Enni, quae Iphigenia in-
scripta est, id ipsum, de quo quaerebatur, scriptum esse et a
12 grammaticis contaminari magis solitum quam enarrari. Quocirca
statim proferri Iphigeniam Q. Enni iubet. In eius tragoediae
choro inscriptos esse hos versus legimus:

QZXOΠN

haec fere om. esse ratus add. h: om. libri, e quid hoc verbi esset, praeterpropter, interrogavit *ϰ* ‖ (§ 6) 18 .Atque] atq; *Z* ‖ 20 loquentes *Q* ‖ audias quid *Z* ‖ (§ 7) 21 querundum *OΠ:* quae(*s.* que)rendum ‖ est] *om. Z* ‖ dicito *Z* ‖ 22 aut *ZX pr.* ‖ docentem] *coll. lin.* 6 sedentem *pro v. l. adscriptum esse ratus h:* docentem sedentem *libri* sedentem *c; possis etiam opinari in loco lacunoso inter* docentem *et* sedentem *excidisse quaedam indidem fere supplenda* ‖ (§ 8) 23 grã maticus *X* ‖ motus q̄rimus *Z* ‖ queremus *X* ‖ 24 hore *QZ* ‖ minime nimis (dignum—prae *om.*) *Z* ‖ (§ 9) 25 pre.nimis *Π* ‖ 26 quam in hominum doctorum disputationibus] *h:* quam *libri e* quam in hominum doctorum, *ϰ* quam quidquam *O Rebling Versuch einer Charakteristik d. röm. Umgangsspr.*[1] *Kil.* 1873 *p.* 10 *n.* * ‖ motius *X pr.* ‖ motius ad enim *Z* ‖ (§ 10) 28 dehonestum] = (deho) nestum *X:* de honestum *Z* ‖ 29 quo] = *x:* co *X* ‖ *Cat. fr. inc. lib.* 51 *p.* 89 *Iord.; Varr. op. inc. fr. p.* 340 *Bip.* ‖ 30 sunt atque *Z* ‖ (§ 11) 31 admouit *Z* ‖ Q. Enni *et* Q. (*s.* Q) Ennii *ςe* ‖ ennii *Π* ‖ enique *X* enniique *Z* omniq; *ut vid. in litura Q* homeri q̃ *q* ‖ iphygenia *Π* inphigenia *Z* phigenia *x* phigena *X* ‖ inscriptum *X pr.* ‖ agramaticis *Z* ‖ 33 solitum] *om. Π, ante* magis *sup. lin. add. π* ‖ enarrari quo circa *Z* ‖ (§ 12) quocir casta|tim *X* ‖ 34 iphigeniã̄q; *X* iphigeniamq; *Z* ephygeniamq; *Q* ‖ ennii *Q* enni i* *X* ‖ iubet in *Z* ‖ trago ediae *X* tragoedia *Th. Bergk ind. lect. Marb. aest. a.* 1844 *p.* XIV (*opusc.* I 229) ‖ 35 inscriptae (tragoediae *scil.*) *X* ‖ inscripto esse *Q* in|inscripto

'Otio qui néscit uti
Plús negoti habét quam cum est negótium in negótio.
Nám cui quod agat ínstitutumst, nil nisi negótium
'Id agit, id studét, ibi mentem atque ánimum delectát suum.
'Otioso in ótio animus néscit, quid velit.
Hóc idem est; em néque domi nunc nós nec militiaé sumus,
'Imus huc, illúc hinc, cum illuc véntum est, ire illúc lubet,
'Incerte errat ánimus; praeterprópter vitam vívitur.

QZXOΠN

sese *Z* ‖ *Ennii Iphig. fr.* III *p.* 33 *sq. R*[1] *p.* 39 *sq. R*[2] *coll. p.* XXVI *sq. cum Useneri et Buecheleri conatibus cf. eundem Ribbeckium d. röm. Tragödie p.* 96(³); *fr.* IV *p.* 120 *sq. cf. p.* XIII *V.* (¹) *coll. ipso Vahleno mus. phil.* 14, 565 *sqq.* (²); *Herm.* 15, 262 *sqq.* (³); *cf. praeterea GHermanni ad Eur. Iph. Aul. v.* 818 *adn.; Th. Bergkium l. cum maxime l.* (¹); *ann. phil.* 83, 630 *sq.* (*opusc.* I 301 *sq., cf. etiam philol.* 33, 253 = *opusc.* I 322 *sq.*). *Hic et alia quaedam, quae mihi memorabilia videbantur, adscripta sunt et quae nuper ad ea, quae in R*[2] *adnotata sunt, accesserunt; versuum distributionem olim* (*h*[e]) *propositam, a V*[3] *probatam servavi* ‖ 36 *sqq.* Otio qui nescit uti plus negoti habet | Quam cumst negotium in negotio *Vahlenus ind. lect. Berol. aest. a.* 1878 *p.* 10 otio qui nescit uti plus negoti habet | quam si quoist negotiosum quo utitur negotium *R*[3]; *senarios duos iambicos proposuerat IMaehly ann. phil.* 75, 286 ‖ 36 ocio *Q* ocit *Z* ‖ 37 negoti] ϰ: negotii ‖ negocium *QZ* ‖ necotio *HIMüller l.* § 1 *l.* ‖ 38 *in ras. x* ‖ agitat *in* agat *corr. x* ‖ institutum] = *x corr.*: institum *x*φ ‖ nil nisi (*cf. modo Lachmanni ad Lucr.* II 291 *adn., Fleckeisenum ann. phil.* 61, 46) negotium] *h:* in illis negotium *QZ* in illo negotium *ON*φ in illo negotio *Πx* is nullo negotio *GIVossius castig. et not. p.* 34 non ullo negotio *Hermannus, V*[3] militi negotium (*deleta virgula praec.*) *R*[2] *p.* XXVI *et* [3] ‖ 39 Id agitat, studet ibi, mentem *Bothius, Hermannus* ‖ *alterum* id] *post* it *in libris om., add. R*[1] ‖ *de* studet id *cogitavit Bergkius*[1] *adn.* * ‖ delec*** (tur ?) *X pr.* ‖ 41 ocioso *Xq* ociso *Q* ‖ in otio] *Lipsius AL* V 4, ϰ: initio *QZOΠNx* *initio (u) *X* ‖ animus hominis *Hermannus* ‖ quid agat, quid velit *probabiliter CDziatzko* ‖ uellit *Z* ‖ 42 idem est: em *V*[3]: idem'st : hem *Bergkius*[1] idem hic est: enim *R*[2 3] *cf. adn. sqq.* ‖ est; em] ē em *X:* estem *Z* effẽ (*sic*) *Q* est enim ς est eni: (eni φ) σ ‖ est em neque *OΠN* ‖ dominič. *X* ‖ nec militiae] *e:* de militiae *Π*φ (de milit σ) de milicie *Z* demilitiae *XON* demilie *Q* ‖ 44 Imus] *post* sumus *om.* (*in mg.* ·|) *Z* ‖ huc,] hunc. *Z* hunc *Q* ‖ illuc. hinc *Q:* hinc illuc *XOΠN* hinc. illinc (*in mg.* ·|) *Z* ‖ illuc. *Q* ‖ illuc] *Q:* illinc *ZXOΠ*σ inlinc *N* ‖ 45 lubet]

13 Hoc ubi lectum est, tum deinde Fronto ad grammaticum iam labentem: ʻaudistineʼ, inquit, ʻmagister optime, Ennium tuum dixisse ʻpraeterpropterʼ et cum sententia quidem tali, quali severissimae philosophorum esse obiurgationes solent? petimus igitur, dicas, quoniam de Enniano iam verbo quaeritur, quis sit ignotus huiusce versus sensus:

ʼIncerte errat ánimus; praeterprópter vitam vívitur.

14 Et grammaticus sudans multum ac rubens multum, cum id plerique prolixius riderent, exsurgit et abiens: ʻtibiʼ, inquit, ʻFronto, postea uni dicam, ne inscitiores audiant ac discantʼ. Atque ita omnes, relicta ibi quaestione verbi, consurreximus.

XI.

[Ponit versus Platonis amatorios, quos admodum iuvenis lusit, dum tragoediis contendit.]

1 Celebrantur duo isti Graeci versiculi multorumque doctorum hominum memoria dignantur, quod sint lepidissimi et venustissimae 2 brevitatis. Neque adeo pauci sunt veteres scriptores, qui quidem eos Platonis esse philosophi adfirmant, quibus ille adulescens luserit, cum tragoediis quoque eodem tempore faciendis praeluderet:

QZXOΠN

Beroald.: iubet ‖ 46 erat *QZO* ‖ propter *sup. lin. add. x* ‖ vitam] *libri cf. ATurnebus advers.* XIIII *c.* XVIII; *h*va 84 *sq.; V*³ *quemque l. Miklosichium coll. Haasio Vorlesungen üb. lat. Sprachwsch.* II 62: vita *Salmasius exerc. Plin. p.* 879*b* *ed. a.* 1629 (*i; Handius Tursell.* IV 544 *sq.*; μ; *Th. Vogel ann. phil.* 111, 570; *L. Müller Q. Ennius p.* 207 ‖ uiuitur hoc *Z* ‖ (§ 13) 47 ibi *QZ* ‖ ē ibi . Tum *Z* ‖ tumde inde *X* ‖ 48 audisti ne *Z* ‖ 49 propter propter *Π* pret̄ *X pr.* ‖ quide|mali quali *Z* quidem aliquali *Q* ‖ 50 solent petimus. igitur *Z* ‖ 51 quis (*s.* qui) sit ignotus] *dubitanter h:* quid sit motus *libri* quid (qui *Ascens.* 1536) sit notus(motus *al.*) *e* quis sit totius (*an* totus *? Th. Vogel l. l.*) μ; *erat cum de* qui(s) sit modo *cogitarem* ‖ 52 "incerte "sensus *Z* ‖ 53 erat *QZX* ‖ (§ 14) 54 prolixius plerique *Z* ‖ 55 habiens *X* ‖ 56 dicam, ne] dicamue *Q* ‖ inscitores *QZX* rusticiores ς *part.* ‖ ac] aut si *Q* ʻ*quasi vellet* ac siʼ *i* ‖ discant atq; *Z* ‖

XI = *O m. rec.; deest num. nota in ZXON* VI *Q. Adhibuit Macr. Sat.* II 2, 15 *sqq.* ‖ (*lemm.*) 2 Versus Platonis, dum admodum iuuenis luderet tragoediis. *al.* ‖ ludit *al.* ‖ (§ 1) 4 ista *Q pr.* ‖ 6 breuitatis neq. *Z* ‖ (§ 2) sunt. Veteres *Q* ‖ qui quidem] λ (*LMüller l. infra l.*): quidem *Q* quid *Z* qui *rell.* ‖ 8 .Cum *Π* ‖ contrago edi*s (a *ut vid.*) *X pr.* ‖ quoque eodemq; tempe *Q pr. Z* eodem quoque tempore *Πq*

Τὴν ψυχὴν Ἀγάθωνα φιλῶν ἐπὶ χείλεσιν ἔσχον·
Ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων ὡς διαβησομένη.

Hoc δίστιχον amicus meus, οὐκ ἄμουσος adulescens, in plures 3
versiculos licentius liberiusque vertit. Qui quoniam mihi quidem visi sunt non esse memoratu indigni, subdidi:

Dum semihiulco savio
Meum puellum savior
Dulcemque florem spiritus
Duco ex aperto tramite,
Anima mea aegra et saucia
Cucurrit ad labeas mihi,

QZXOΠN

quoque tempore *X* quoque eadem aetate *Macr.* ‖ *Platonis epigr. exstat etiam ap. Diog. Laert.* III 23, 32 *et in Anth. Gr. Pal.* V 78 (*t.* I *p.* 106 *coll.* III 69 *sq. Iac. ed. Lips. a.* 1813; *t.* I *p.* 73 *Dbn.*) *cf. etiam excerpt. cod. Par. suppl.* 352 *in Crameri anecd. Par.* IV 384; *inscr. in cod. Pal.*
θ τ
πλάτωνος εἰς ἀγάθωντα τὸν μαθητὴν (= μ α *cod.*) αὐτοῦ ‖ *Graeca* 3 *lin. vac. rel. om. X*; ς *in* Ἀγαθῶν (*sic plerique*, ἀγαθός *ex meis unus*) *desinunt fere omnes* ‖ 9 ΨΥΧΝ *Z* ‖ Ἀγάθωνα] *DL, AP cod. Par.*: ΑΓΑΤΩΝΑ *Macr. P* ΑΤΑΘΩΝΑ *Macr. B* (. *N*)ΑΓΑΘΩΝ *OΠN Vrb.* ΑΓΔΟΩΝ *Z* ‖ ΦΙΑΩΝ *Z* ‖ ἐπὶ χείλεσιν] *Macr.*; *DL*; *AP Par.*: ΕΠΕΧΕΙΝ *OΠN Vrb.* ΕΝΕΧΕΙΝ *Z* ‖ εἶχον *DL* ‖ 10 ΗΛΘΗ *Π* ΗΑΘΗ *Z* ΗΑΘΕ *Macr. P* ΕΑΘΕ *Macr. B* ‖ Ε *Z Macr. B* ‖ ἡδὺς ἔρως (ἡ δυσέρως *Bergkius*) *Par.* ‖ τλήμων] *DL*; *AP*: ΤΑΗΜΩΝ *ZOΠN* ΤΑ|ΗΜΩΝ *Vrb.* ΤΑΝΜΩΝ *Macr. B* ΤΑΜΩΝ *Macr. P* ‖ ὡς] *om. Macr. P* ‖ ΔΙΑΒΕCΟΜΕΝΗ *Π* ΔΙΑΒΕ-CΟΜΕΝΙ *Macr. B* διαβλησομέναν *Par.* διαβλησομένη *DL cod. Cantabr.* ‖ (§ 3) 11 Hoc δίστιχον] *om. QX* ‖ Hoc—ἄμουσος] *om. Z* ‖ δίστιχον] = *Macr.* § 15 ‖ 13 visi] nisi *Z* ‖ digni *Q pr.* indignis (*sq.* s) *X pr.* ‖ in = *O, tum* digni—suauio (*sic*) *in ras. o* ‖ subdit (i *ad proximum voc. annexo*) *Q* ‖ *AL* III 239 *t.* I *p.* 668 *sq. Burm.*; *n.* 1004 *t.* II *p.* 43 *HM*; *inc. auct.* 1 *ad calcem Rutil. Namat. ed. LMüller p.* 53 *sq.* ‖ 14 idem ipse
i
michi uicos auio *Q* dempse m uicos auio *Z* dempse mihi uico [[auio] *cod. Torn.* ‖ semihiulco] *quod vestigiis horum librorum indicatur, Scriverius:* semiulco *ΠNo Macr. PB* semhiulco *e, LMüller* ‖ semiulcosa uio *X* ‖ sűauio *o* ‖ 15 meo (*sc.* sauio) *QZ* ‖ savior] ς*e Macr. PB*: suauior (= ς) ‖ 16 rorem *Trillerus ap. Falsterum am. phil.* III 340 ‖ 18 Anima mea] *h*: anima *libri* σ *Macr.* anima tunc *Ascens.* 1536 animula ϰ anima intus *Scriverius* ‖ anima aegra amore et *Ioach. Camerarius* (*ed. Macr. Hervag. Basil. a.* 1535 *p.* 165) *prob. FRitschelio sent. controv. diss. de Agathone* VIII[a] (*opusc.* I 436); *parerg. p.* 83; *mus. phil.* 11, 612 *sq.* (*opusc.* III 794) ‖ 19 currit *QZXo* accurrit *i* ‖ labeos *Π* lebeas *QZN* labias *X pr. Macr. PB* ‖

Rictumque in oris pervium
Et labra pueri mollia,
Rimata itineri transitus,
Vt transiliret, nititur.
Tum si morae quid plusculae
Fuisset in coetu osculi,
Amoris igni percita
Transisset et me linqueret
Et mira prorsum res foret,
Vt fierem ad me mortuus,
Ad puerum ut intus viverem.

XII.

[Dissertatio Herodis Attici super vi et natura doloris suaeque opinionis affirmatio per exemplum indocti rustici, qui cum rubis fructiferas arbores praecidit.]

1 Herodem Atticum, consularem virum, Athenis disserentem audivi Graeca oratione, in qua fere omnes memoriae nostrae universos gravitate atque copia et elegantia vocum longe praestitit.

QZXOΠN

20 luctumq; *QZ* rectumq. *Macr. PB* ‖ in oris] moris *Π* ‖ 21 molli *QZ* ‖ molliari mata *X* ‖ 22 armata (*praec.* a) *QZ* ‖ itinere *Z* itiner *Macr. PB* (*Meursius*) ‖ 23 Vbi transiliret σ ‖ trans(ss *Ȯ*)ileret *ON* transire *Macr. PB* ‖ 25 incetu *Z* ‖ co*tu (p ?) *X pr.* ‖ psculi *Macr. P pr.* ‖ osculia moris *X* ‖ 26 igne *x* ‖ 27 me relinqueret *Macr. P* ‖ 28 miras *Π* ‖ prosum *X pr.* prſ' *Macr. P* ‖ foret] *Macr. ed. Colon.* 1521 *fol.* LXXV^v H (= *Hervag. Bas.* 1535), *Gellii utraque Colon.* 1526: fieret *x Macr. PB* moueret *QZXOΠNς* moneret ς ‖ 29 fierem ad me mortuus] *LMüller de r. m. p. L. p.* 248 *et l. l.:* ad me (ame *X pr.*) fierem mortuus *libri* = *Macr. PB* intus ad me mortuus *FBücheler mus. phil.* 11, 610 *sqq.* ‖ 30 puerum ut] *IScaliger Virg. app. p.* 211: puerum *libri* = *Macr. PB* puerum at ϰ puerulum *h^e* ‖

XII = *O m. rec.: om. ZXON* VII *Q* ‖ (*lemm.*) 2 Disceptatio *al.* ‖ 4 bonas arbores detruncauit. ς ‖ (§ 1) 5 haerodem *X* ‖ 6 auddiui *X* ‖ omnis *X ex sil.* homines *g* ‖ 7 (universos) *HIMüller symb. ad emend. scr. Lat.* II *p.* 14 (*Festschr. des Fr. Werd. Gymn. zu Berlin a.* 1881 *p.* 40), *at v. RKlussmann emend. Fronton. p.* 55 *add. Varr. de l. L.* X § 10; *P. D. s. v.* axamenta *p.* 3 *M. ex probabili Corsseni de orig. poes. R. p.* 46 *coni.* ‖ atque] ac *N* ‖ praestitit] = *x:* restitit (?) *X* ‖ ῑstitit disseruit *Z* ‖

Disseruit autem contra ἀπάθειαν Stoicorum, lacessitus a quodam 2
Stoico, tamquam minus sapienter et parum viriliter dolorem ferret
ex morte pueri, quem amaverat. In ea dissertione, quantulum 3
memini, huiuscemodi sensus est: quod nullus usquam homo, qui
secundum naturam sentiret et saperet, adfectionibus istis animi,
quas 'πάθη' appellabat, aegritudinis, cupiditatis, timoris, irae,
voluptatis, carere et vacare totis posset, atque, si posset etiam
obniti, ut totis careret, non fore id melius, quoniam langueret
animus et torperet, adfectionum quarundam adminiculis, ut ne-
cessaria plurium temperie privatus. Dicebat enim, sensus istos 4
motusque animi, qui, cum inmoderatiores sunt, vitia fiunt, innexos
inplicatosque esse vigoribus quibusdam mentium et alacritatibus,
ac propterea, si omnino omnis eos inperitius convellamus, peri- 5
culum esse, ne eis adhaerentes bonas quoque et utiles animi in-
doles amittamus. Moderandos esse igitur et scite considerateque 6
purgandos censebat, ut ea tantum, quae aliena sunt contraque

QZXOΠN

(§ 2) 8 ἀπάθειαν] ς: ΑΠΑΤΙΑΝ. *Z* ΑΠΑΘΙΑΜ *ON* ΑΠΑΤΙΑΜ *XΠ* ‖ stoycorum *X* ‖ Stoicorum—quodam] *ante* Stoico *primum ut vid. om., in ras. X* ‖ 9 dolore *Z* ‖ 10 amaverat] *X ex sil. e:* amauerit *QOΠN*ς *cf. adn. sq.* amabat ς ‖ amauerit in ς ‖ (§ 3) dissertatione *Beroald.* ‖ quantu*lũ (˜) *X* ‖ 11 susquam (*praec.* s) *Z* ‖ 12 animi* (s. *praec.* istis) *Q* ‖ 13 ΠΑΤΗ *Z* ‖ capiditatis *X* ‖ 14 totis] *altera archetypi, ut vid., scriptura, e cf. lin. sq.:* totius *libri* (= σ), *quod ex v. l.* totus *et* totis *conflatis ortum esse opinor* totus ϰ *cf. HIMüller mus. phil.* 21, 413 ‖ posset] ϰ: posset (et *add. X*) rhetor (rethor *QZ* rhetoris σ rethoris *Vat.*) non dolore (dolere *ΠN*σ) *QZXOΠN*σ *Vat.* 3452 (q̄ *in mg. o*), *ortum sc. ex gloss.* rhetoris non dolere *propter doloris absentiam inter adfectus aegritudinis, cupiditatis etc. hic nominatos* posset et omnino non dolere *e* posset et ῥητῶς non dolere *v. d. misc. obss.* IV (1734) *p.* 441 ‖ si] = *q:* ĩi *ut vid. Q* ‖ ut iam *libri* ‖ 15 obmi|ti uttotis *X* ‖ fore id] *HIMüller l. l. p.* 413 *sq.* μ: ex re id (id *sup. lin. add.* π) *libri* ex re fore id *h*ᵉ ex re id esse *e, vg.* ‖ ,quoniam] inde *Z num* iñ *post* quoniam *deperdito* quoniam inde *?* ‖ 16 adfecionū *Q* ‖ necessaria plurium temperie] μ: necessario plurum (= ς plurium ς) peri et (= π plurum periet *N*ς plurumperiet *X* plurum periret *Π*σς) *libri* (q̄ *in mg. o*) plurimum imperio *e vg.* ‖ 17 priuatus (primatus *Q*) dicebat *libri* ‖ (§ 4) enim] *e:* eam ‖ 18 inm(imm *X*)oderationes *Q pr. X* ‖ 19 inplacatosque *X* ‖ (§ 5) 20 oĩno* oñs (s *ut vid.*) *Q* ‖ 21 ne eis] *e:* necis (. *Π*) *QZOΠN* nec his *X* ne his *o mg.* ‖ binas *Z* ‖ 22 ammitamus *Q* ‖ amittamus moderandos *ZX* ‖ (§ 6) esse—purgandos] *post* moderandos *om. X, in mg. add. x* ‖ 23 "aliena "q̄ *Z* ‖

naturam videntur et cum pernicie adgnata sunt, detrahantur, ne profecto id accidat, quod cuipiam Thraco insipienti et rudi in agro, quem emerat, procurando venisse usu fabulast.

7 'Homo Thracus', inquit, 'ex ultima barbaria, ruris colendi
insolens, cum in terras cultiores humanioris vitae cupidine conmi-
grasset, fundum mercatus est, oleo atque vino consitum. Qui
nihil admodum super vite aut arbore colenda sciret, videt forte
vicinum rubos alte atque late obortas excidentem, fraxinos ad
summum prope verticem deputantem, suboles vitium e radicibus
caudicum super terram fusas revellentem, stolones in pomis aut
in oleis proceros atque derectos amputantem, acceditque prope
et, cur tantam ligni atque frondium caedem faceret, percontatus
8 est. Et vicinus ita respondit: 'Vt ager', inquit, 'mundus purusque
9 fiat, eius arbor atque vitis fecundior'. Discedit ille a vicino
gratias agens et laetus, tamquam adeptus rei rusticae disciplinam.
Tum falcem ibi ac securim capit; atque ibi homo miser inperitus
vites suas sibi omnis et oleas detruncat comasque arborum lae-
tissimas uberrimosque vitium palmites decidit et frutecta atque
virgulta simul omnia, pomis frugibusque gignendis felicia, cum
sentibus et rubis purificandi agri gratia convellit, mala mercede

QZXOΠN

24 uiderentur *ZOς* ‖ ad gnata *Q pr.* adignatu *X pr.* ‖ detrahuntur *X* ‖ 25 traco *X* th*ra*co *Q* ‖ inspicienti *Q pr. Z* ‖ 26 agro que memerat *X pr.* agroq; memorat *Z* ‖ procurrando *X* ‖ uenise *Z* ‖ usu] *e, vg.:* usus ‖ fabula est *QXΠ* ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 7) 27 ruris] = *o et* ꝛ r *spscr. q:* rudis *QZOΠN* ‖ 28 cultiores] *Q:* cultioris (*sq.* humanioris) ‖ cominigrasset set *Z* ‖ 29 consitum] *e* (*Falsterus am. phil.* III 340, μ, *h Herm.* 8, 294, 33 *coll. Amm. Marc.* XXIV 3, 12; XVIII 6, 16; XXXI 10, 9): constitutum *libri* ϰ ‖ .Qui] qui *Π* ‖ 30 uitae *O pr.* ‖ .Videt *Π* ‖ 31 rubo *N* ‖ orbatas *Q* ‖ 32 sumū *Z* ‖ subales *Q pr.* sobales *QΠ* suƕales *N* ‖ 33 terrās (*dupl. scriptura, sq.* fusas) *N* ‖ reuelentem *X pr.* reuellemtē *Q* ‖ 34 derectos] *h*ᵉ directos ς: decertos *QXOΠNς cf. adn. sq.* decerptos ς*e* ‖ decertosam putantem *Z* ‖ acciditq; *Q* ‖ 35 ligi *Q pr.* ‖ (§ 8) 36 uitin' *Z* ‖ ita] *om. X* ‖ 37 eius] *QZOΠN:* eiusque *X* et ut μ (*Cornelissen Mnemos. n. s.* 3, 80) ‖ fecundior discedit *Z* ‖ (§ 9) auicino *Z* ‖ 38 et laetus] = *x, spscr. praeterea* let': edẹtus *X* ‖ reirusticẹ *x* ret(*vel* c)rusticẹ *X* ‖ disciplinam tum *Z* ‖ 39 falcen *X pr.* ‖ capitatq; *Z* ‖ 40 oms̃ *Q* ‖ detrancat *X pr.* ‖ laetissimas] ς letissimas *X*ς; lectissimas *QZOΠN; post* lectissimas 10—12 *litt. ras. O* ‖ 42 fecilia *Q* felitia fidutiāque p̄candi inmitatione (*cf. lin.* 44) *X* ‖ 43 gratia agri *Π pr.* ‖

doctus audaciam fiduciamque peccandi imitatione falsa eruditus. Sic', inquit, 'isti apathiae sectatores, qui videri se esse tranquillos 10 et intrepidos et inmobiles volunt, dum nihil cupiunt, nihil dolent, nihil irascuntur, nihil gaudent, omnibus vehementioris animi officiis amputatis, in torpore ignavae et quasi enervatae vitae consenescunt'.

XIII.

[Quos 'pumiliones' dicimus, Graece 'νάνους' appellari.]

Stabant forte una in vestibulo Palatii fabulantes Fronto 1 Cornelius et Festus Postumius et Apollinaris Sulpicius, atque ego ibi adsistens cum quibusdam aliis sermones eorum, quos de litterarum disciplinis habebant, curiosius captabam. Tum 2 Fronto Apollinari: 'fac me', inquit, 'oro, magister, ut sim certus, an recte supersederim 'nanos' dicere parva nimis statura homines maluerimque eos 'pumiliones' appellare, quoniam hoc scriptum esse in libris veterum memineram, 'nanos' autem sordidum esse verbum et barbarum credebam?' 'Est quidem' inquit 3 'hoc' Apollinaris 'in consuetudine inperiti vulgi frequens, sed barbarum non est censeturque linguae Graecae origine; 'νάνους'

QZXOΠNTY

44 audatiā *QZ* ‖ fidutiamq; *Z* ‖ fiduciāque p̄candi imitatione *h. l. X* ‖ (§ 10) 45 apthie & *Q* ‖ 46 uoluit *Q* ‖ cupi|***unt (dos *ut vid.; praec.* intrepidos, *sq.* dolent) ‖ 47 nihil irascuntur] *inter* nihil dolent *et* nihil gaudent *om. X* ‖ irascantur *Π pr.* ‖ caudent *X pr. Z* ‖ uehem̄tio**s *X* ‖ animi] *om. Z* ‖ officiit (*in mg.* ·/) *Z pr.* ‖ 48 torpore] *Lipsius not. ad Tac. Germ.* 12; '*Malim* torpore' σ; *Bentleius mus. phil.* 35, 634; *Bipont.:* corpore (*et* corpe) ‖ ignaue* *Q* ‖ *eneruate (g) *X pr.* enaerute *Z* ‖

XIII = *O m. rec.: om. ZXON* VIII *Q** ‖ (*lemm.*) 2 An (In *al.*) homines breuis staturae appellandos esse nanos an pumiliones censeamus (*om. al.*) *al.* ‖ pomiliones *al.* ‖ nanos *al.* ‖ (§ 1) 3 Stab*nt (u ? o ?) *X pr.* ‖ fronte (*praec.* forte) *Z* ‖ 4 sulpicius atq; *Z* ‖ 5 alii (*sq.* s) *X* ‖ 6 litterarum] = *X:* luterarū *fere* t *priore semirasa x* ‖ captabam tum *Z* ‖ (§ 2) Tunc *T* ‖ 7 fa*(*vel* **)me *X pr.* ‖ sim] = *x:* sic *X* ‖ 8 natura (*praec.* nanos) *Q* ‖ 9 maluerintque *X pr. Π* ‖ pomiliones *Yt* polimiones *T* ‖ hoc] *om. X* ‖ 10 ee̅ scriptum *TY* ‖ ɴan *X* ‖ 11 et] aut *x* ‖ credebam est *x* ‖ (§ 3) apollinaris inquit *T* ‖ hoc] *om. TY* ‖ 12 uulgus *Z* uulgi is *Q* ‖ 13 barbarum (*sq.* 9 *fere litt. ras.*). Non *Q* ‖ NaNOIC *X* NaɴOIC *Π* ‖ (* § 1—3 *exstant in TY cf. lin.* 19 *sq.*)

enim Graeci vocaverunt brevi atque humili corpore homines paulum supra terram exstantes idque ita dixerunt adhibita quadam ratione etymologiae cum sententia vocabuli competente et, si memoria', inquit, 'mihi non labat, scriptum hoc est in comoedia Aristophanis, cui nomen est 'Ὁλκάδες. Fuisset autem verbum hoc a te civitate donatum aut in Latinam coloniam deductum, si tu eo uti dignatus fores, essetque id inpendio probabilius quam quae a Laberio ignobilia nimis et sordentia in usum linguae Latinae intromissa sunt'.

4 Tum Festus Postumius grammatico cuipiam Latino, Frontonis familiari: 'docuit', inquit, 'nos Apollinaris, 'nanos' verbum Graecum esse, tu nos doce, in quo de mulis aut eculeis humilioribus vulgo dicitur, anne Latinum sit et aput quem scri-
5 ptum reperiatur?' Atque ille grammaticus, homo sane perquam in noscendis veteribus scriptis exercitus: 'si piaculum', inquit, 'non committitur, praesente Apollinare, quid de voce ulla Graeca Latinave sentiam, dicere, audeo tibi, Feste, quaerenti respondere, esse hoc verbum Latinum scriptumque inveniri in poematis Helvi Cinnae, non ignobilis neque indocti poetae', versusque eius ipsos dixit, quos, quoniam memoriae mihi forte aderant, adscripsi:

QZXOΠNTY

14 Graeci] *e:* grece (graece *al.; praec.* graecae *pariter in libris scriptum*) ‖ breue *Y* breues *Y m. rec.* ‖ hominis *O pr.* ‖ sup terram paulum (paululum *T*) *TY* ‖ 15 adhibida *Q* ‖ 16 rotione *X pr.* ‖ cum sentiae *Z* consencie *Q* ‖ 17 nichil non *Q* ‖ est hoc *Π* ‖ 18 'Ὀλκάδες] *h:* aKaΛEC *XOΠN Vrb.* ς aKaaEC. *Z* aKaaEC *Y* ΛKΛΛEC *T* ἀκλαὴς ς, *unde* Δαιταλῆς *haud inscite olim eruit FAscherson* ἀκλαιHσ *Ascens.* 1511 Κωκαλὸς (*debebat* Κώκαλος) *Salmasius* ‖ *Aristoph. Cocali fr.* XI *Bgk. CGF* II 1095, *p.* 296 *ed. min. Mein.; Holcadibus postea ibi inseruit fr.* XXIX *in suppl. add.* V *p.* CXLI *cf. p.* CXXXVIII, *item Th. Kock CAF* I *p.* 502 *fr.* 427 ‖ verbum] *om. T* ‖ 19 *in voc.* Latinam *expl. Y* ‖ 20 fores] esses *T, qui in hoc voc. h. l. expl.* ‖ id] ad *XOΠN cf. adn. sq.* ‖ adimpendio *Π* ‖ ꝓ probabilib; *Z* ‖ quamq; a *Z* ‖ 21 ignobili animis *Z* ‖ 22 latitine *X* ‖ uttro missa *X* ‖ sunt tum *Z* ‖ (§ 4) 24 ducuit *O pr.* ‖ 25 quod῀emulis *X* ‖ ecuies *X* ‖ 26 anne] mane *QZ* ‖ 27 reperiatur atq; *Z* ‖ (§ 5) sanæ *X* ‖ in noscendis] ignoscendis *X* ‖ 29 commitiť *Q* ‖ qui (*sq.* d) *Z* ‖ 30 latiue *Z* latine *Q* ‖ sententiam *O* ‖ quaeresti (*praec.* Feste) *Z* ‖ 31 Helvii Cinnae *e:* heluiciinae *O* heluici inae *N* he (| *Π*) luici inae *XΠ* heluicii *QZ* ‖ 32 innobilis *Q* ‖ 33 ad∗erant (h) *X* ‖ *Helv. Cinn. poemat. fr.* X *p.* 199 *sq. Weichert. PLR; fr.* 1 *p.* 87 *LM. pone ed. Cat.* ‖

At nunc me Genumana per salicta
Bigis raeda rapit citata nanis.

XIV.

[Contemporaneos fuisse Caesari et Ciceroni M. Varronem et P. Nigidium, aetatis suae doctissimos Romanos; et quod Nigidii commentationes propter earum obscuritatem subtilitatemque in vulgus non exeunt.]

Aetas M. Ciceronis et C. Caesaris praestanti facundia 1
viros paucos habuit, doctrinarum autem multiformium variarumque artium, quibus humanitas erudita est, columina habuit M. Varronem et P. Nigidium. Sed Varronis quidem monumenta 2
rerum ac disciplinarum, quae per litteras condidit, in propatulo frequentique usu feruntur, Nigidianae autem commentationes 3
non proinde in volgus exeunt et obscuritas subtilitasque earum tamquam parum utilis derelicta est. Sicuti sunt, quae paulo ante 4
legimus in commentariis eius, quos grammaticos inscripsit, ex quibus quaedam ad demonstrandum scripturae genus exempli gratia sumpsi.

Nam, cum de natura atque ordine litterarum dissereret, quas 5
grammatici 'vocales' appellant, verba haec scripsit, quae reliqui-

---

QZXOΠN

34 megenum ana p salita (salicta *x*) *X* me genumana spsa licta *Z* me genum|au(*an* an? *quod certo dignosci nequit*) á persa licta *Q* ‖ Genumana] = *oσ*: genū ana *Π* genūuna *O* Cenumana *i* ‖ 35 binis *X ex sil.* ϰ ‖ reda *X cf. adn. sq.* rheda *Π* ‖ redara pitcitana|nanis *Q* ‖ cita tananis *X* citana-|nanis *Z* ‖ mannis *Gellio notato PScriverius anecd. phil.* XXIV *p.* 15 *sq. idque 'nisi Gellii obstaret auctoritas, mallet' etiam NHeinsius ad Ovid. trist.* II 435 ‖

XIV: *om. ZXN* IX *Q* (*de O nihil adnotatum habeo*) ‖ (*lemm.*) 4 exeant *al.* ‖ (§ 1) 5 Ciceronis] = *z in ras.* ‖ 6 viros] *om. QZ* ‖ non paucos (= *INFunccius de vegeta l. L. aetate* II *p.* 3) *vel* haud paucos *probabiliter* (*cf. etiam* λ) *g* (*litt.* hau *ante* paucos *facile excidere poterant*) ‖ multiformiū multiformium *X pr.* ‖ ua*riarumq; (r) *X* ‖ 7 erudita* (s *ut vid.; praec.* humanitas) *X* ‖ columna *Z* duo lumina *x* ‖ 8 P. Nigidium] = *Q*: pnigidium *q* ‖ nigidum *X pr.* ‖ nigidium s; *Z* ‖ (§ 2) ** quidem (ae) *X* ‖ 9 rerum*ac (∻ ?) *X* ‖ p̄patulo *X pr.* ‖ (§ 3) 10 nigiane *Z pr.* ‖ 11 sublimitasque σ (*om.* φ) ‖ 12 utilitas *X* ‖ est sicuti *Z* ‖ (§ 4) 13 legimus] = *q*: diximus *ut vid. Q* ‖ 14 ex] *Ald.*: et *QZXOΠN*ς e ςe ‖ ge*nus exempla *X pr.* ‖ (§ 5) 16 litterū *X pr.* ‖ 17 relinquimus *Z* ‖

6 mus inenarrata ad exercendam legentium intentionem: a et o semper principes sunt, i et u semper subditae, e et subit et praeit; praeit in 'Euripo', subit in 'Aemilio'. Si quis putat, praeire u in his verbis: 'Valerius', 'Vennonius', 'Volusius', aut i in his': 'iampridem', 'iecur', 'iocum', 'iucundum', errabit, quod hae litterae,
7 cum praeeunt, ne vocales quidem sunt. Item ex eodem libro verba haec sunt: Inter litteram n et g est alia vis, ut in nomine 'anguis' et 'angari' et 'ancorae' et 'increpat' et 'incurrit' et 'ingenuus'. In omnibus enim his non verum n, sed adulterinum ponitur. Nam n non esse, lingua indicio est; nam si ea littera esset, lin-
8 gua palatum tangeret. Alio deinde in loco ita scriptum: Graecos non tantae inscitiae arcesso, qui ου ex ο et υ

QZXOΠN

(§ 6) *P. Nigidii Figuli comm. gramm. lib. inc. fr. p.* 267 *Rutgers. VL* III 16 ‖ 18 aeto *X pr.* a e i o u *Q* a. e. i. o. v. *Z* ‖ 19 i. e. i. u. *Q* i. e. ui *Z* ‖ subdita e. est 7 *Z* subdite ∹ . et *Q* ‖ 20 subit] *e:* subdit ‖ *alt.* praeit] *post* praeit *add. h: om.* ‖ in Euripo, subit in Aemilio] *h:* in Euripo praeit; et subit in Aemilio *vg.* in eum po subit enaemilio. *Π* (. *N*)in eumpo subite naemi(| *Z*)lio *ZN* .In eumpo subit | en.emilio *X* in eū|posubitene milio. *Q* in eū pȯ̊ subite n*(ę)|milio (| aemilio *o*) *O* ‖ . Si quis] siquis *N* ‖ 21 hiis *Z* ‖ verbis] *om. QZ* ‖ 22 uenonius *Z* uenonicis *ut vid. X pr.* ‖ hiis *Z* ‖ 23 iecurio cum *QZ* ‖ iocum] *nonne propter* iucundum ? *num. sing. neutrum* hoc iocum *non nisi in excerptis Charis. p.* 551, 28 *K. traditur atque ibi recte me quidem iudice ab editoribus anal. Vindobon. p.* 103 *in* hic iocus *mutatum est* (*cf. Neue Formenlehre* I² *p.* 544 *coll. p.* 504 *sq.*): iocus *h* ‖ iocundum *QZΠ* ‖ errabat *Z* ‖ hee *Z* eae *Π* ‖ 24 p̄heunt *X* ‖ sunt item *Z* ‖ (§ 7) *Nig. Fig. fr. ap. Rutg. l. l.* ‖ 25 n] *om. QZ* ‖ eſtalia *X* ‖ 26 ut ut *Z* ‖ angari] = ς (anc[*x Harl. pr.*]arius *codd. Non. s. v.* quiritare *p.* 21, 18 *M. in fr. Lucil.* VI 13 *M., ubi* angarius *iam a Iunio et Scaligero restitutum est cf. EFischer de vocc. Lucil. p.* 71): angaria ς ‖ anchorae *Π* angore *QZ* ‖ 27 enim] *om. QZ* ‖ hiis *Z* ‖ 28 n] *om. QZ* ‖ adulterium *Q* ‖ ponitur] = ponit̆ *in ras. paulo angustiore x* ‖ 29 indicio] ς*e:* inditio *QΠ*ς iuditio *Z* indictio *XON* ‖ si] sic *Q* ‖ ea] .a. *QZ* ‖ 30 tangeret alio *Z* ‖ (§ 8) *Nig. Fig. fr. ap. Rutg. l. l. p.* 268 *cf. p.* 293 *sq.* ‖ 31 notatę *Z* notate *Q* ‖ inscitę *X* insichiae *Z* ‖ qui oy ex o. et y. *Π* qui oẏ ex o et ẏ *N* quioy ex o & *y (o *ut vid.*) *X* ‖ ο et υ] o. ei. *Q* oei *Z* ‖

scripserunt, quantae nostri fuerunt, qui i ex e et i: illud enim inopia fecerunt, hoc nulla re subacti.

QZXOΠN

32 quantae nostri fuerunt] *post* scripserunt *add. h:* quantae (*Π ex sil. ?*) *e; om. QZXONς* ‖ qui i] *h:* qui (. *Q*) ei (. *QN*) *QOΠN* quiei *ZX* ‖ e et ei *Q* ‖

Cap̃. XXIII. lib̉. | Vicesimo .IIͦI. commentario hec insunt (*sequuntur lemmata lib.* XX); *post lemmata inscr. caret Q* īc̄. Ī. XXIII᾽. *Q m. rec.* Explic̃. lib̉. XX secund᾽. (*col. rubr.*) | Uicesimo tercio commentario hec insunt.ᵛ (*sequuntur lemmata lib.* XX), *post lemmata* Incipit lib̉. XXIII. (*col. rubr.*) *Z* Lib. XXIII. | Qui in lib. impr. XX. inscribitur. *in summa pag. Z m. rec.* a. GELLII. NOC̃T. ATT̃C. LIB̉. XX. ЄPL̃; INCIP̃. XXI; XXIͦ CÕM̃TARIO HAEC INSVNT (*sqq. lemmata lib.* XX); *post lemmata inscr. caret X* ·A· GELLII. NOCTIṼ. ATTI|CARṼ. LIB᾽. XXII (*in mg.* ·/ in impr. XIX *m. rec.*) EXPLI*·(S) | INCIPIT LIB̄ /· VICESIMVS | TERTIVS (*in mg.* ·/ in impr. XX *m. rec.*) FELICITER· | VICESIMO TERTIO COMM̄| TARIO HAEC INSVNT (*sqq. lemmata lib.* XX, *quibus* Liber XX *spscr. m. rec.*); *post lemmata inscr. caret O* Agellii noctiū atticarum. liber. XXII. explicitus. | Incipit liber XXIII. feliciter. XXͦIII. cōmentario haec insunt. (*sqq. lemmata*); *post lemmata inscr. caret Π* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XXII. EXPLICITVS. | VICENSIMO. TERTIO. COMMENTARIO. HAEC. INSVNT (*sqq. lemmata*); *post lemmatum indicem* A. GELLII. NOCTIVM. ATTICARVM. LIBER. XXIII. INCIP̄. FELICIT̄. *N* ‖

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER VICESIMVS.

I.

Disputatio Sex. Caecilii iureconsulti et Favorini philosophi de legibus duodecim tabularum.

1 Sextus Caecilius in disciplina iuris atque in legibus populi Romani noscendis interpretandisque scientia, usu auctori-
2 tateque inlustri fuit. Ad eum forte in area Palatina, cum salutationem Caesaris opperiremur, philosophus Favorinus accessit
3 conlocutusque est, nobis multisque aliis praesentibus. In illis tunc eorum sermonibus orta mentiost legum decemviralium, quas decemviri eius rei gratia a populo creati conposuerunt, in duodecim tabulas conscripserunt.

4 Eas leges cum Sex. Caecilius, inquisitis exploratisque multarum urbium legibus, eleganti atque absoluta brevitate verbo-

---

QZXOΠN

LIB. XX c. I = *O m. rec.: num. om. O* ‖ (*lemm.*) 2 Disceptatio *XOΠN* ‖ sex *Q pr. ZX pr.* ‖ ceciliis 7 fauorino *Z cf. adn. sq.* ‖ regibus (legibus - *in mg.* ˡ - *z*) iure consulti duodecim *Z* ‖ 3 tabularū ſcripſer̃ *X* ‖ (§ 1) 4 Sex *Z* ‖ *alt.* in] *om. XOΠN* ‖ 5 a populi *O* ‖ : scientia *N* ‖ usu] *ς e:* usus (: *N*) *QZXOΠNς* ‖ 6 illustri *Π* inlustris *Q* ‖ (§ 2) area Palatina] = *z in ras.* ‖ Palatinā *X* ‖ cusalvtationē *x* cusalitateonē *X* ‖ 8 nebis muttisq. *Q* ‖ (§ 3) 9 tunc] multis (*ex lin. praec. iterat.*) *X* ‖ ⊢orta *X* ‖ ortamentiost *Z* o(⊢o *q*)rtamentatio ē *Q* ‖ mentiost] *Z cf. adn. praec.:* mentio est *XOΠN* ‖ (decemviralium) *FOsann de pron. is ea id formis* (*Gott.* 1845. 4.) *p.* 17, 2 ‖ 10 ,in] *h cf. praef.* § 18 *adn.:* in *QZXOΠNς* et in *q* inque *e* ‖ 11 conscripserunt. Eas] conposuerunt (*ex praec. repetit.; del. x*) eas *X* ‖ conscripserunt leges eas *Z* ‖ (§ 4) 13 uerbium (*sq.* verborum) *X pr.* ‖

rum scriptas diceret: 'sit', inquit, 'hoc', Favorinus, 'in pleraque earum legum parte ita uti dicis; non enim minus cupide tabulas istas duodecim legi quam illos duodecim libros Platonis de legibus. Sed quaedam istic esse animadvertuntur aut obscurissima aut durissima aut lenia contra nimis et remissa aut nequaquam ita, ut scriptum est, consistentia'.

'Obscuritates', inquit Sex. Caecilius, 'non adsignemus 5
culpae scribentium, sed inscitiae non adsequentium, quamquam
hi quoque ipsi, qui quae scripta sunt minus percipiunt, culpa
vacant. Nam longa aetas verba atque mores veteres oblitteravit, 6
quibus verbis moribusque sententia legum conprehensa est. Trecentesimo quoque anno post Romam conditam tabulae conpositae scriptaeque sunt, a quo tempore ad hunc diem anni esse non
longe minus sescenti videntur. Dure autem scriptum esse in istis 7
legibus quid existimari potest? nisi duram esse legem putas, quae iudicem arbitrumve iure datum, qui ob rem dicendam pecuniam accepisse convictus est, capite poenitur aut quae furem ma-

---

QZXOΠN

14 sit] *Beroald.:* s; *et* sed ‖ 15 erarum *Q* ‖ legibus (*cf. lin.* 13) *O pr.* ‖ cupit & (*sq.* t) *X* ‖ 16 duodecim] *Falsterus am. phil.* III 341; *IFreudenthal Herm.* 16, 212. 1: decem *s.* X *libri* (II *post* X *sqq. litt.* LI *interceptum videtur*) ‖ 17 sstic (*in mg.* ·/) *Z* ‖ aut obscurissima aut durissima] *h:* aut obscura aut durissima *i* aut obscurissima *libri* aut obscurissima, aut dura, *ϰ* ‖ 18 leuia *Q* ‖ nimia (*praec.* lenia) *X* ‖ 19 consistē|*** (tib;) *Q pr.* ‖ consistentibus obscuritates *Z* ‖ (§ 5) 20 sexcecilius *X* ‖ 21 inscithie *Z* insithie *z* inscientiae *XO* ‖ quamquam] *om. Z* ‖ 22 hii *ZΠ* ‖ ipsi quiq; *Π* ‖ (§ 6) 23 Nam] non *X pr.* ‖ 24 . Quibus *XΠ* ‖ 25 quoque] nanque *e f.* quippe *Oiselius* III° que *g* quinto quippe *ICGBoot Verslagen en mededeelingen etc. ser. alt.* I (1871) *p.* 193 *sqq.; aliquid vitii videtur subesse* ‖ 27 sexcenti *g, Oiselius, Th. Vogel de A. Gellii vita etc.* (*Zittav.* 1860) *p.* 9, 20; *Boot l. l. p.* 195: septingenti (*s.* DCC^{ti}) *QZXOΠNς, qui error vix Gellio ipsi imputari poterit* ducenti *ς* ‖ (§ 7) 28 qui dexisti mari *X* ‖ putasq; *X* ‖ 29 arbitrum ue *Z* ‖ dicendam] iudicandam *probabiliter ne G. quidem nominato haec verba afferens Alex. ab Alexandro genial. dier.* VI 10, *fragm.* XII *tabb. editores a Dirksenio Uebersicht etc. p.* 651 *sq. allati* (*add.* σ, *IBongarsium, g, PEHuschkium Gaius p.* 132, 47, *CFWMüllerum mus. phil.* 20, 155) disceptandam *Th. Marcilius leg.* XII *tabb. coll. novae et interpret. c.* X *p.* 47 *sq. ed. Paris. a.* 1600 ‖ 30 uictus est *x* uictus *X* ‖ penitur *QX* punitur *OΠ* ‖ quae] = q̃ *in ras. z* ‖ fure (*sq.* m) *Z* ‖

nifestum ei, cui furtum factum est, in servitutem tradit, noctur-
8 num autem furem ius occidendi tribuit. Dic enim, quaeso, dic,
vir sapientiae studiosissime, an aut iudicis illius perfidiam contra
omnia iura divina atque humana iusiurandum suum pecunia ven-
dentis aut furis manifesti intolerandam audaciam aut nocturni
grassatoris insidiosam violentiam non dignam esse capitis poena
existumes?'
9 'Noli', inquit Favorinus, 'ex me quaerere, quid ego exi-
stumem. Scis enim, solitum esse me pro disciplina sectae, quam
10 colo, inquirere potius quam decernere. Sed non levis existimator
neque aspernabilis est populus Romanus, cui delicta quidem istaec
vindicanda, poenae tamen huiuscemodi nimis durae esse visae
sunt: passus enim est leges istas de tam inmodico supplicio situ
11 atque senio emori. Sicut illud quoque inhumaniter scriptum im-
probavit, quod, si homo in ius vocatus, morbo aut aetate aeger
ad ingrediendum invalidus est, arcera non sternitur, sed ipse
aufertur et iumento imponitur atque ex domo sua ad praetorem
in comitium nova funeris facie effertur. Quam enim ob causam
morbo adfectus et ad respondendum pro sese non idoneus, iu-

QZXOΠN

31 factum est] *sex fere litt. ras. X* ‖ 32 ius occidendi] *OΠN:* ius occidenti *X* iure incidenti *QZ* ius ei occidendi μ 612, 1 occidendi tribuit ius (iure in *in QZ ex repetita voce* furem *ortum putans*) *RSchoell leg. XII tab. rell. p.* 145 *n.; locus nondum sanatus cf. CFWMüller mus. ph.* 20, 155; *h*[ra] 86 ‖ (§ 8) dic, vir] dicitur *X* ‖ 33 sapientia ē *Z* ‖ studiosissimę *Π* ‖ 34 iura] = ς: *om. QZς* ‖ sua (*sq.* pecunia) *QZ* ‖ 35 tolerandam (*praec.* i) *Q* ‖ noctur nigrassatoris *Z* ‖ 36 pena *Π* (poena *Ascens.* 1511, *cf. Th. Vogel ann. phil.* 129, 187, *ex Gellii usu, cui sq. litt.* e *obtemperandum esse censui, quamvis G. in talibus sibi non ubique constet*)*:* poe(*s.* e)nae (*s.* e) *rell., quod per se tolerari possit* (*v. modo Draeger hist. Syntax* I² 478) ‖ (§ 9) 38 quaerere—esse me] *post* ex me *om. X, in mg. sup. add. x* ‖ (§ 10) 41 dicta *X* ‖ ista|ec *X* ista *Q* ‖ istaecum dicanda *Z* ‖ 42 uindicanti *X* ‖ pone *O pr.* ‖ huiuscemodi] = σ ‖ 44 aq; *N* ‖ senio. Emori sicut *X* ‖ emoris (*sq.* s) *X* ‖ (§ 11) n̄ humaniter *ZXON* ‖ improbitauit *QZh*[c]*, quod iam litt.* it *ex* inhumaniter *inculcatis ortum esse censeo* ‖ 45 morbo adfectus aut *O* ‖ aetate aetate *X*[b] (*cf. adn. lin. sq.*) ‖ 46 egrediendū *Z pr.* ‖ inuallidus *X*[b] ‖ *post* sternitur] *distinctione non interposita* scriptum—sternitur *iteravit X* (*notavi X*[b]), *del. x* ‖ 48 conmitium *Q* ‖ affertur *Q* ‖ 49 proesse σ ‖ sese|Idoneus (*om.* non) *X* ‖

mento adhaerens in ius adversario deportatur? Quod vero dixi, 12
videri quaedam esse inpendio molliora, nonne tibi quoque videtur
nimis esse dilutum, quod ita de iniuria poenienda scriptum est:
Si iniuriam alteri faxsit, viginti quinque aeris poenae
sunto. Quis enim erit tam inops, quem ab iniuriae faciendae
libidine viginti quinque asses deterreant? Itaque cum eam legem 13
Labeo quoque vester in libris, quos ad duodecim tabulas
conscripsit, non probaret, * * *', inquit, 'L. Veratius fuit egregie
homo inprobus atque inmani vecordia. Is pro delectamento habebat, os hominis liberi manus suae palma verberare. Eum servus
sequebatur, ferens crumenam plenam assium; ut quemque depalmaverat, numerari statim secundum duodecim tabulas quinque
et viginti asses iubebat. Propterea', inquit, 'praetores postea
hanc abolescere et relinqui censuerunt iniuriisque aestumandis

---

QZXOΠN

50 adherensius *X* ‖ (§ 12) 51 molli*ora *X* ‖ 52 delutum *Q* ‖ punienda *QΠ* ‖ *leg.* XII *tabb.* VIII 4 *p.* 525 *Dirksen; p.* 142 *RSchoell; p.* 27 *CGBruns FIRA*⁴*;* VII 16 *t.* I *p.* 722 *MVoigt cf. Paul. lib. sing. et tit. de iniuriis coll.* II 5, 5 'qui iniuriam alteri facit, quinque et viginti sestertiorum poenam (poena *al.*) subit' ‖ 53 iniuriam] ς *Paulus l. l.; Ascens.* 1536: iniuria (= ς) ‖ (alteri) *RSchoell p.* 77 ‖ fax sit *Z* faxit *XOΠN*ς ‖ uiginti* (q;) *Q pr.* ‖ (aeris) *Fr. Pithoeus; ADacier ad Fest. p.* 371ᵇ *M.* (*quat.* XVI *p.* 77 τ): Viginti quinque poenas in XII significat viginti quinque asses *cf. RSchoell p.* IX (viginti quinque asses *G.* XVI 10, 8) ‖ poen*ae *X* poenas *Festi cod. Vrsin. l. l., at cf. Schoellius p.* 78 ‖ 54 inobs *QZX* ‖ ab in re *Z* ‖ faciente *X* ‖ 55 deterreantur *N* ‖ (§ 13) 56 Labeo] *tacite Huschkius Gaius p.* 127 *n., M. Antistii Labeonis ad* XII *tabb. fr.* 25 *IA*⁴ *p.* 113: cum (*ex praec. ut vid. repet.*) labeo *QZON* cum *X* tū (*respondens sc. priori* cum) *Π* M. Labeo *recte f. AWeichert lect. Venus. lib. p.* 34 ‖ quoque labeo *XΠ* ‖ urt̃ *X* ‖ 57 con|scripsit *Q* ‖ *lacunam indicavit hᵉ:* Quidam *inseruit* ϰ tum *Huschkius ll. ll.* en *HIMüller l. ad* XIX 12, 1 *l.* etenim *Bootius l. l. p.* 196; *equidem accuratiorem aliquam temporis notam desidero* ‖ uertitius *X pr.* Neratius *e* ‖ 58 inmania (*sq.* vecordia) *Z* ‖ inmaniue cordia *X pr.* ‖ 59 ôs *O* ‖ õs homines *Π* ‖ lib' *Z* ‖ *f.* scaevae *c* ‖ uerberate eum *Z* ‖ seruos (*quod reciperem, si pro nom. sing. haberem, sed videtur acc. plur. esse, a* sequebatur *scil. pendens*) *Z* ‖ 60 ferens] *om. XOΠN*ς ‖ cruminam *OΠ* crumerā *Q* ‖ assium] = ς: assium ferens ς assium portitans ς (= *n mg.*) ‖ et quemcum(*s.* n)que *XOΠN*ς ‖ 61 tabulas] tabularum legem '*ob sequens* hanc' *malit Huschkius* ‖ 62 post ex *X* ‖ 63 anc *X pr.* ‖ reliqui *ZX* ‖ consuerunt *Q* siverunt *Cobetus Mnem. n. s.* 6, 112, *at cf. FRühl ann. phil.* 117, 320 ‖

14 recuperatores se daturos edixerunt. Nonnulla autem in istis
legibus ne consistere quidem, sicuti dixi, visa sunt: velut illa
lex talionis, cuius verba, nisi memoria me fallit, haec sunt: s i
15 m e m b r u m r u p i t, n i c u m e p a c t o, t a l i o e s t o. Praeter enim
ulciscendi acerbitatem ne procedere quoque exsecutio iustae ta-
lionis potest. Nam cui membrum ab alio ruptum est, si ipsi
itidem rumpere per talionem velit, quaero, an efficere possit rum-
pendi pariter membri aequilibrium? In qua re primum ea diffi-
16 cultas est inexplicabilis. Quis vi membrum', inquit, 'alteri in-
prudens ruperit? quod enim inprudentia factum est, retaliari per
inprudentiam debet. Ictus quippe fortuitus et consultus non
cadunt sub eiusdem talionis similitudinem. Quonam igitur modo
inprudentem poterit imitari, qui in exsequenda talione non licen-
17 tiae ius habet, sed inprudentiae? Sed et si prudens ruperit, ne-

---

QZXOΠN

64 sedaturos *X* ‖ (§ 14) non nulla *Z* Nam nulla *X* ‖ 65 ne] (= § 33) *CFWMüller l. l.; Bootius l. l. p.* 196: $\overset{c}{n}$ *Z* nec *rell.* ‖ sicut *ZOΠN* ‖ 66 memorie *Z* ‖ me] *om. QZ; num ante* memoriae *scriptum erat in archet.?* ‖ hec sunt si *Z* ‖ XII *tabb.* VIII 2 *p.* 516 *D.; p.* 141 *Sch.; p.* 27 *Br.;* VII 14 *p.* 722 *V. cf. Fest. s. v.* Talionis *p.* 363^a *M., p.* 72 τ *l. l.:* Si membrum rapit (rapserit *al.* rupsit *ATurnebus adv.* XV 15 *cf. Dac. p.* 734 *Lind.* et *O. Mülleri adn.*), ni cum (*v. l. v. ap.* τ) eo pacit, talio esto (est *al.*) ‖ Si membrum rupit, nisum cum eo pacit, talio esto *O mg. m. rec.* ‖ 67 menbrum *Q* m̄brum *X* (*et sic uterque in sqq., ubi* m̄brum *etiam Π*) ‖ rupsit *praeter eos, qui ad Fest. l. modo ll. sunt, in* XII *tabb. cum editores et interpretes vetustiores a Dirksenio p.* 519 *allati, tum coll. imprimis Festo s. v.* † rupitias *p.* 265^a *M. RSchoell p.* 96 *sq.* ‖ nicum *Q ut vid. X* meum *q* ‖ e pacto] ς: epacto *QZXOΠN*ς eo pacit κ *ex Festi l. supra l.* ‖ (§ 15) Praeter—aequilibrium?] *post* In qua—inexplicabilis *lin.* 71 *sq. collocat Bootius l. lin.* 25 *l.* ‖ 68 nē *Π* ‖ iuste talionis (= *QZ*) σ ‖ 69 cui] cū (*sq.* m) *Π* ‖ si ipsi] supsi *Q* ‖ 70 iti dem *X pr.* ‖ an* (e) *X* ‖ 71 pariter] partem *N* ‖ menti equi|librium *Z* ‖ (§ 16) 72 Quis vi] *Q, quod iam olim, cum* quisui *in Q iunctim legere mihi videbar, agnoscere debebam:* quis in *O* . qui sin *N* qui si *Z* quisi *Π* quis *X* quid si *q* (*Ascens.* 1511; *CFWMüller l. l.*) ‖ Quid, si membrum quis alteri *Bootius l. l.* Quî sinet sibi membrum rumpi, qui it alteri *Huschkius Gaius p.* 152, 100 ‖ alteri] κ: alter (*sq.* i) ‖ 73 rupit *Z* ‖ inprudencia *Q:* per in(*s.* m)prudentiam *XOΠN* ‖ inprudentia—per] *ante* inprudentiam *om. Z* ‖ .Retalia rip *X* ‖ 74 Ictus] letus *Q* ‖ $\overset{i}{q}$ prefortuitus *Z* ‖ 75 quonam] $\overset{o}{q}$ *x* q** *Q* ‖ 76 mutari *Z* ‖ diligentiae μ, *at cf. h*^{ra} 86 *sq.* ‖ licentia eius *O pr.* ‖ 77 ius] *om. X* ‖

quaquam patietur aut altius se laedi aut latius. Quod cuiusmodi
libra atque mensura caveri possit, non reperio. Quin etiam, si 18
quid plus erit aliterve conmissum, res fiet ridiculae atrocitatis, ut
contraria actio mutuae talionis oriatur et adolescat infinita quae-
dam reciprocatio talionum. Nam de inmanitate illa secandi par- 19
tiendique humani corporis, si unus ob pecuniam debitam iudicatus
addictusque sit pluribus, non libet meminisse et piget dicere.
Quid enim videri potest efferatius, quid ab hominis ingenio diver-
sius quam quod membra et artus inopis debitoris saevissimo
laniatu distrahebantur, sicuti nunc bona venum distrahuntur?'

Tum Sex. Caecilius amplexus utraque manu Favorinum 20
'tu es', inquit, 'unus profecto in nostra memoria non Graiae
modo, sed Romanae quoque rei peritissimus. Quis enim philo-
sophorum disciplinae suae leges tam scite atque docte callet,
quam leges tu nostras decemvirales percalluisti? sed, quaeso 21
tecum tamen, degrediare paulisper e curriculis istis disputationum
vestrarum academicis omissoque studio quicquid lubitum est
arguendi tuendique consideres gravius, cuimodi sint ea, quae
reprehendisti, nec ideo contemnas legum istarum antiquitates, 22

QZXOΠN

(§ 17) 78 patitur *Π* petietur *O pr.* ‖ pacietur ut alterius se ledi. aut alterius *Q* ‖ se* *X* ‖ latius] altius *Z* ‖ . Quod] quo *Q* qui *Z* ‖ (§ 18) 79 qui nec tam *Π* ‖ si quis (*sq.* plus) *Q* ‖ 80 aliter ne *Z* ‖ res fiet] refiet *X* ‖ trocitatis *Z* ‖ ut] aut *QZ* ‖ 81 orator *ut vid. O pr.* ‖ (§ 19) 82 se illa (*praec.* se *ex sq.* secandi) *Z* ‖ partiendique] ς*e:* patiendiq; *OΠN*ς paciendiq; *QZ* paciendi quae *X* ‖ si*** *Z* ‖ 84 adductusq; *QZO* ‖ 85 hominib; *X pr.* ‖ diuersus *Z* ‖ 86 et artus] *om. Q* ‖ saevissimo] *CvBynkershoek et CAHeumannus a Falstero am. phil.* III 11 *et* 341 *ll.* (*Bootius l. l. p.* 197, μ): breuissimo *libri* (*prob. Falstero*) ferissimo *Salmasius* ‖ 87 sic** (*s.* ***) *N* sic *XOΠ* ‖ uinū *X* ui nū *Z* ‖ (§ 20) 88 sex *z* ‖ sexcecilius *X* ‖ 89 pro fecto *X* ‖ Graiae] grai*e *X* gratie *Z* grece *Q* ‖ 90 sero mane *X pr.* ‖ quoque] *om. OΠN*ς ‖ 92 . Quam *Z* ‖ ꝑcaluisti *XN* ꝑcallusti *q* ꝑcallustri *Q* ‖ (§ 21) 93 tecum tamen] = *Lipsius elect.* I 21: te cum tamen *Q pr. N* teꝫ certam̄ (*in mg. sup. repet.* : c̓tam̄) *q* ‖ digrediare *Π* digradiare *QZ* ‖ e] *om. Q* ‖ 94 achademicis *Π* ‖ . Omissoq. *X* ‖ quidquid *X pr. O* ‖ 95 argu***i *X pr.* ‖ tuendi *N per se non reiciendum cf. adn. praef.* § 18 tuendive *recte fort. c* ‖ cuiusmodi (*praec.* gravius) *QN* ‖ 96 rehendisti *X* ‖ (§ 22) id eo *Z* ‖ contemna *N* ‖

quod plerisque ipse iam populus Romanus uti desiverit. Non
enim profecto ignoras, legum oportunitates et medellas pro tem-
porum moribus et pro rerum publicarum generibus ac pro utilitatum
praesentium rationibus proque vitiorum, quibus medendum est,
fervoribus mutari atque flecti neque uno statu consistere, quin,
ut facies caeli et maris, ita rerum atque fortunae tempestatibus
23 varientur. Quid salubrius visum est rogatione illa Stolonis iugerum
de numero praefinito? quid utilius plebisscito Voconio de coer-
cendis mulierum hereditatibus? quid tam necessarium existimatum
est propulsandae civium luxuriae, quam lex Licinia et Fannia
aliaeque item leges sumptuariae? Omnia tamen haec oblitterata
et operta sunt civitatis opulentia quasi quibusdam fluctibus exae-
24 stuantis. Sed cur tibi esse visa est inhumana lex omnium mea
quidem sententia humanissima, quae iumentum dari iubet aegro
aut seni in ius vocato?

25 Verba sunt haec de lege si in ius vocat: si morbus
aevitasve vitium escit, qui in ius vocabit iumentum
26 dato; si nolet, arceram ne sternito. An tu forte morbum
appellari hic putas aegrotationem gravem cum febri rapida et

QZXOΠN

97 quod—oportunitates] *post* antiquitates *om. Z* ‖ plerisque] *om. X* ‖ ipse] *h:* ipsus *Bootius l. l.* ipsis (*propter* plerisque) *libri* ‖ ut ide siuerit *X* ‖ 98 opportunitates *Z* ‖ medelas *QΠN* medullas *O pr.* ‖ 101 consiste *X pr.* ‖ (§ 23) 103 *num* iugerum D DE numero*? cf. Liv.* XXXIV 4, 9 quid legem Liciniam excitavit de quingentis iugeribus *?* ‖ 104 plebis cito *X* ‖ de co(cho *x*)ercendis *X* ‖ 106 procul|sande *X* ‖ 108 opata *Q* ‖ *f.* opulentiae *c* ‖ (§ 24) 109 inumana *X pr.* ‖ lex] *om. N* lex ? *Q* ‖ ea (*praec.* m) *Q* ‖ 111 sęni *Π* ‖ (§ 25) XII *tabb.* I 1 *p.* 129 *D.;* 115 *Sch.;* 16 *Br.;* 693 *V.;* I 3 *p.* 148 *D.;* 116 *Sch.;* 17 *Br.;* 694 *V.* ‖ 112 *Initio* §[i] uerba sunt hec legis (. *Q*) si in ius uocato (. *Q*) *praemittunt QZ, recepit Longolius et* uocato, *ex lin. praec. sc. repetito, in* uocat *mutato h*[e] (*prob. Vahleno act. gymn. Austr.* 1860 *p.* 6), *at cf. RSchoell l. l. p.* 68 *sq.; MVoigt l. l.* I 73, 35 ‖ lege si in ius vocat: si] *Iac. Gothofredus, Oiselius:* lege. Si in· ius vocȧt: si *e prob. RSchoell l. l. p.* 69 *sq.* ‖ inius *q* unius *Q* ‖ uocat** (at) *X* ‖ morib; *Q* ‖ 113 ae uita suae *ZX* e uita sue *Q* ‖ vitiumve (*s.* vel vitium) *DGothofredus quosque praeterea affert et vituperat Dirksenius l. l. p.* 150 *cf. RSchoell l. l. p.* 95 ‖ (qui—vocabit) *Schoellius p.* 74 ‖ iumentum—quercera] *ante* iumentumque *om. Z* ‖ 114 dato* sin ore ter cenam *Q* ‖ neſter nito *x* ne**er nito *X* ‖ (§ 26) 115 rapido *Q pr.* ‖

quercera, iumentumque dici pecus aliquod unicum tergo vehens?
ac propterea minus fuisse humanum existumas, aegrotum domi
suae cubantem iumento inpositum in ius rapi? Hoc, mi Favorine, 27
nequaquam ita est. Nam morbus in lege ista non febriculosus
neque nimium gravis, sed vitium aliquod inbecillitatis atque in-
valentiae demonstratur, non periculum vitae ostenditur. Ceteroqui
morbum vehementiorem, vim graviter nocendi habentem, legum
istarum scriptores alio in loco non per se 'morbum', sed 'morbum
sonticum' appellant. Iumentum quoque non id solum significat, 28
quod nunc dicitur, sed vectabulum etiam, quod a iunctis pecoribus
trahebatur; veteres enim nostri 'iumentum' a 'iungendo' dixerunt.
'Arcera' autem vocabatur plaustrum rusticum tectum undique et 29
munitum, quasi arca quaedam magna, vestimentis instrata, qua
nimis aegri aut senes portari cubantes solebant. Quaenam tibi 30
igitur acerbitas esse visa est, quod in ius vocato paupertino
homini vel inopi, qui aut pedibus forte aegris esset aut quo alio
casu ingredi non quiret, plaustrum esse dandum censuerunt?
neque insterni tamen delicate arceram iusserunt, quoniam satis
esset invalido cuimodi vectabulum. Atque id fecerunt, ne cau-

---

QZXOΠN

116 quaercera. L(I *q*)umentumq; *Q* ‖ "tergo "unicū *Z* ‖ 117 pperae *X* ‖ domisuę *X* ‖ (§ 27) 118 fauorinę *X* ‖ 119 morib; *Q* ‖ 121 demonst*** *Q pr.* ‖ periculŭm (*in mg.* ·/·) *Z* ‖ ostenditur cetero qui *Z* ‖ ceto quimorbum *Q* Cetero quimor bum *X* ‖ 122 uehementio**rem *X* uhementiorē *Z* ‖ habente (. *Q*) *QZ* ‖ 123 morbum sed] *ante* morbum *om. Z* ‖ XII *tabb.* II 2 *p.* 191 *D.;* 120 *Sch.;* 18 *Br.;* 697 *V.* ‖ (§ 28) 125 dicit *X* ‖ adiunctis *XOΠN* a iunctis *e, i* ‖ pectoribus *ZXOΠm.rec.N* tempib; pectorib; *Q* temoni pecoribus *i* ‖ 126 trahebantur *QZ* ‖ enim] *e: om.* ‖ (§ 29) 127 plaustrum rusticum] *h ex Nonio s. v.* arcera *p.* 55, 2 *M.* 'Arcera plaustrum est rusticum tectum undique quasi arca', *qui hinc hausit* (*v. ann. phil.* 85, 713), *ut etiam in libris nostris Gellianis inter* plaustrum *et* tectum *voc.* rusticum *excidisse censeam:* plaustrum *QZ* plostrum *XOΠN* ‖ 128 archa *QΠ* ‖ arceram instratam *hinc mutuatus est Ad. Balsam. p.* 281, 30 *Hpt.*, § 9 *p.* 8, 12 *Hoffm.* ‖ (§ 30) 131 homi homini *X pr.* ‖ quia ut *ZΠ* ‖ 132 plostrum *ON* ‖ 133 quoniam] = q̃m *X:* q̃n (*i. e.* quando) *x* ‖ 134 cui modi *X* cui'modi *x* cuimodimi *Z* cui modi** *Q pr.* cuicuimodi *ϰ* (*CFWMüller mus. phil.* 20, 155) ‖ uectaculum (⁝ *i. e. not. interrog. O*) *QZOΠ*, *quod reciperem coll. Tertull. de bapt. c.* 3, *de anim. c.* 53 (*ubi nullam v. l. exstare confirmare possum testimonio collegae illustrissimi AReifferscheid*), *nisi lin.* 125

satio ista aegri corporis perpetuam vacationem daret fidem de-
31 tractantibus iurisque actiones declinantibus. Sed enim ipse vide. Iniurias factas quinque et viginti assibus sanxerunt. Non omnino omnes, mi Favorine, iniurias aere isto pauco diluerunt, tametsi haec ipsa paucitas assium grave pondus aeris fuit: nam librariis
32 assibus in ea tempestate populus usus est. Sed iniurias atrociores, ut de osse fracto, non liberis modo, verum etiam servis factas
33 inpensiore damno vindicaverunt, quibusdam autem iniuriis talionem quoque adposuerunt. Quam quidem tu talionem, vir optime, iniquius paulo insectatus es ac ne consistere quidem dixisti lepida quadam sollertia verborum, quoniam talioni par non sit talio neque rumpi membrum facile possit ad alterius rupturae, ut ais tu, 'aequi-
34 librium'. Verum est, mi Favorine, talionem parissimam fieri difficillime. Sed decemviri minuere atque exstinguere volentes huiuscemodi violentiam pulsandi atque laedendi talione, eo quoque metu coercendos esse homines putaverunt neque eius, qui membrum alteri rupisset et pacisci tamen de talione redimenda nollet, tantam esse habendam rationem arbitrati sunt, ut, an prudens

---

QZXOΠN

sine ulla varietate legeretur vectabulum ‖ uectabulum atque *X* ‖ nec (*sq.* c) *ZX* ‖ (§ 31) 136 Sed enim iniquissume (*aut* Sed iniquissume) videlicet iniurias μ ‖ ipse] *aut* tu ipsum *Bootius l. l.:* ipsum ‖ uide iniurias *ZXΠN* uide quod iniurias *e* uide quod in (σ) iniurias *Bellov.* 1508 φ ‖ 137 factas. *N* ‖ 138 omnis *X* ‖ fauorinę *O pr.* fauorene *X* ‖ 139 haec] et *X* ‖ grauitandus ae(e *Q*)res *QZ* ‖ pondus aeris] ponderis *x* poneris *X* ‖ 140 eam tepestatē *Q* ‖ uisus *O pr.* ‖ (§ 32) iniuria *Z* ‖ atrocioris *X* ‖ 141 fracta *X pr.* ‖ libris *X pr.* ‖ liberi sis nodo *Z* ‖ modū *X* ‖ 142 inpensione *X pr.* ‖ (§ 33) 143 quoque] *sup. lin. add.* π ‖ imposuerunt *Π* ‖ optime *X* ‖ 144 iniquius paulo] = *z in litura* ‖ 145 talione que *Z* ‖ 146 rumpit (sq. possit) *QZ* ‖ ad] *e:* id (= *Q*ς .id *Π* . Id ς) *libri* ‖ rupturae] *N*ς*e:* ruptae *OΠ*ς rupte *QZX* ‖ uta iſtu *X pr.* ‖ equilibrum *X* ‖ (§ 34) 147 est] & *QZ* ‖ talem talionem *sibi legendum videri mihi indicavit collega venerabilis Huschkius* ‖ parissimam] *Oiselius* (parissimum *typothetae f. errore IMercerus not. in Non. s. v.* iumentum *p.* 54, 32): rarissimum *XOΠN* rarissime (*sq.* difficillime) *QZ* paris summae μ *adv.* I 33 *sq.* ‖ 148 dificillime *Z* difficilleme *X pr.* difficili lune *Q* ‖ atque exstinguere] *post* minuere *om. Z* ‖ extingure *Q* ‖ 149 talione] *om. Iunt.,* ϰ (*Bootius l. l. p.* 195 *sq.*) *f. recte* ‖ *f.* talioneo quoque *Huschkius* ‖ 150 cohercendos *QZXΠ* ‖ 151 paucisci *X* ‖ pacis citamendae *Z* ‖ 152 tantam] tam̄ *Q* ‖ (an) μ, *at v. CFWMüller l. l. p.* 155 *sq.* ‖

inprudensne rupisset, spectandum putarent aut talionem in eo vel
ad amussim aequiperarent vel in librili perpenderent; sed potius
eundem animum eundemque impetum in eadem parte corporis
rumpendi, non eundem quoque casum exigi voluerunt, quoniam
modus voluntatis praestari posset, casus ictus non posset. Quod 35
si ita est, ut dico, et ut ipse aequitatis habitus demonstrat, ta-
liones illae tuae reciprocae argutiores profecto quam veriores
fuerunt. Sed quoniam acerbum quoque esse hoc genus poenae 36
putas, quae, obsecro te, ista acerbitas est, si idem fiat in te,
quod tute in alio feceris? praesertim cum habeas facultatem
paciscendi et non necesse sit pati talionem, nisi eam tu elegeris.
Quod edictum autem praetorum de aestimandis iniuriis probabilius 37
esse existimas, nolo hoc ignores, hanc quoque ipsam talionem ad
aestimationem iudicis redigi necessario solitam. Nam si reus, qui 38
depecisci noluerat, iudici talionem imperanti non parebat, aestimata
lite iudex hominem pecuniae damnabat, atque ita, si reo et pactio
gravis et acerba talio visa fuerat, severitas legis ad pecuniae
multam redibat.

Restat, ut ei, quod de sectione partitioneque corporis in- 39
manissimum esse tibi visum est, respondeam. Omnibus quidem

QZXOΠN

153 imprudensne *CFWMüller l. l., Bootius l. l. p.* 195 *sq.*, μ*:* in(*s.* im)prudensue *QOΠN* inprudens ue *Zx* ‖ inprudens uerupisset *X* ‖ aut] *om. QZ* (*he* μ) ‖ talionemve vel μ ‖ 154 ad amussime qui pararent *Q* adamissima equiperarent *Z* ‖ libri liperpenderent *Z* librilip penderent *X* ‖ 155 eundem animum] *ante* eundemque *om. Z* ‖ 157 modis (*sq.* voluntatis) *X* ‖ uoluptatis *X pr.* ‖ praestare *OΠ* ‖ (§ 35) 158 si ita] sita *X* ‖ et ut] *X ex sil.* ς*e:* ut et *QZOΠN* ‖ equitatus *Z* ‖ 159 argutiones *QZ* ‖ (§ 36) 160 adcerbum (cerbum *in ras.*) *z* ‖ esse] ē *XΠ pr.* ‖ 161 ista] ita *N* ‖ 162 alios *Z* ‖ habeas] feceris (*ex praec. repet.*) *QZ* ‖ 163 *necesse *X* ‖ tuę legeris *X* tuęlegeris *x* ‖ (§ 37) 164 *|dictum *X* ‖ prae(*s.* p̄)torium *e, vg., recte, ut arbitror* ‖ 165 , ecce, est his ? Nolo *i* ‖ existi(*s.* u)mas,] *Huschkius Gaius* 124, 26; *MvdHoeven ap. Bootium p.* 196 (existimas *antea he*, *sed signo interrogationis non recte servato*)*:* (. *Q*) ex his (hiis *Zx* iis *XON*) *libri* his potest ? *e* potest ? ϰ dixti, μ; *an* his existimas, ? ‖ ignores. *Π* ‖ 166 redigine cessario *X* ‖ (§ 38) 167 depicisci *Z* depisci *QΠ* depecis *X pr.* depici π ‖ inpertonti *X pr.* ‖ aestimata—damnabat] *post* parebat *om. X* ‖ estimatalitae *Z* ‖ 168 dapnabat *Z* ‖ 169 graius set acerua *Z* ‖ 170 redibat caute vivendi (Restat—atque § 53 *lin.* 223 *om.*) *QZ* multi uersus desunt *Q m. rec.* (*Ranconeti teste Bourdelotio ap. i*) *in mg.* ‖ (§ 39) 172 uisus *X pr.* ‖ qui de *Π* ‖

virtutum generibus exercendis colendisque populus Romanus e
parva origine ad tantae amplitudinis instar emicuit, sed omnium
maxime atque praecipue fidem coluit sanctamque habuit tam pri-
40 vatim quam publice. Sic consules, clarissimos viros, hostibus
confirmandae fidei publicae causa dedidit, sic clientem in fidem
acceptum cariorem haberi quam propinquos tuendumque esse
contra cognatos censuit, neque peius ullum facinus existimatum
41 est quam si qui probaretur clientem divisui habuisse. Hanc
autem fidem maiores nostri non modo in officiorum vicibus, sed
in negotiorum quoque contractibus sanxerunt maximeque in pe-
cuniae mutuaticae usu atque commercio: adimi enim putaverunt
subsidium hoc inopiae temporariae, quo communis omnium vita
42 indiget, si perfidia debitorum sine gravi poena eluderet. Confessi
igitur aeris ac debiti iudicatis triginta dies sunt dati conquirendae
43 pecuniae causa, quam dissolverent, eosque dies decemviri ʻiustosʼ
appellaverunt, velut quoddam iustitium, id est iuris inter eos
quasi interstitionem quandam et cessationem, quibus diebus nihil
44 cum his agi iure posset. Post deinde, nisi dissolverant, ad prae-
torem vocabantur et ab eo quibus erant iudicati addicebantur,

---

XOΠN

173 generibus] *om.* *Π* ‖ e] & *X* ‖ 174 tande *X pr.* ‖ insta *X* ‖ (§ 40) 176 sicutsu|les (sic̄ sules *sc. pro* si c̄sules) *X pr.* ‖ 177 dedidit] *Fr. Daniel teste c, Bootius l. l. p.* 197: dedit ‖ siclientē *X* ‖ 178 acceptam (fidem *sc.*) *O pr.* ‖ 179 poetus *X* poenius *xg* ‖ in- existimatum *X* ‖ 180 qui] κλ (*CFWMüller l. l. p.* 156, μ): cui ‖ diui Sui *X* ‖ (§ 41) 182 *litt.* in negot] = *z in ras.* ‖ 183 mutuaticae] (*s.* ce) = ϛ: mutuatitiae *HStephanus spec. emend. p.* 191 *sq.* mutiatice *et* mutuatione (*s.* mutuatōe) *et* mutatione ϛ (*cf. Holtium ap. ACvHeusde de lege Poet. Pap. p.* 34, 1) ‖ comericio *X* ‖ 184 temporariae] = *o* (temporaria *in mg. adnotat id.*): temperariae *O* ‖ 185 pfida *X* ‖ poenẹ luḍeret *X* ‖ (§ 42) Confessi] *o e* = § 45; XV 13, 11: confessis (*sq.* aeris) *XOΠN*ϛ confessus ϛ ‖ 186 debiti] = ϛ: debitis (*cf. adn. praec.*) *XΠ*ϛ ‖ (§ 43) 187 eosque—appellaverunt] *om.* *X* ‖ 188 iuditium *X* immo iustidium (*sic*) ʻ*vetustissimus liber*ʼ (?) *a Salmasio de modo usurar.* (*LB.* 1639) *c.* XVIII *p.* 810 *cf.* 811 *sq. allatus* ‖ inter reos *Th. Marcilius l.* § 7 *l. c.* XIIX *p.* 68 (= *Salmasius l. l.*) ‖ 189 quas *X* ‖ interstitione *Π* ‖ quadā *XΠ* ‖ cessatione *Π* ‖ 190 iuri (*praec.* agi) *X* ‖ (§ 44) de inde *X* ‖ dissolverant] = ϛ: dissoluerent *Π*ϛ dissoluerin (*sq. ras.* 5 *fere litt. spatium complectente, cui tamen nonnisi* 1—2 *litt. videntur inscriptae fuisse*) *X* dissoluerit *x* ‖

nervo quoque aut compedibus vinciebantur. Sic enim sunt, opinor, 45
verba legis: Aeris confessi rebusque iure iudicatis triginta dies iusti sunto. Post deinde manus iniectio esto, in ius ducito. Ni iudicatum facit aut quis endo eo in iure vindicit, secum ducito, vincito aut nervo aut compedibus. Quindecim pondo ne minore aut si volet maiore vincito. Si volet suo vivito. Ni suo vivit, qui eum vinctum habebit, libras farris endo dies dato.
Si volet plus dato. Erat autem ius interea paciscendi ac, 46
nisi pacti forent, habebantur in vinculis dies sexaginta. Inter 47
eos dies trinis nundinis continuis ad praetorem in comitium producebantur, quantaeque pecuniae iudicati essent, praedicabatur. Tertiis autem nundinis capite poenas dabant aut trans Tiberim

---

XOΠN

192 nervo—vinciebantur] *post* addicebantur *om. X* ‖ nervoque aut *Salmasius l. l. p.* 812, *Oiselius, improb. i* ‖ (§ 45) XII *tabb.* III 1—4 *p.* 234 *sqq. D., p.* 122 *Sch., qui vetustiorum criticorum conatus afferunt, p.* 19 *Br., fr.* 1; 3; 5 *p.* 700 *sqq. V.* ‖ 193 Aeris—sunto] = XV 13, 11, *ubi cf. adn.* ‖ 194 sūpto *Π* ‖ Pede inde *X* 'V. C. pedeinde *f.* postidea' (= *IScaliger*) 'indu manus iactio' (iactio *om.* φ) σ perinde '*antiquum et fidele exemplar*' *ap. Cuiacium obss. lib.* III *c.* XXXVIIII ‖ 195 endo eo in iure] *libri:* endo eo (in iure) τ *mus. phil.* XV 464, *at cf. Cuiacius, Schoellius p.* 91 *sq.* ‖ 196 vindicit] uindictus *X* uindic' *x* ‖ nervo aut] *post* aut *om. X* ‖ 197 Quindecim] *numerum corruptum esse censet M. Voigt act. soc. sc. Sax. cl. ph. hist. a.* 1882 *p.* 80, 4, *ubi de* ⟨↓ (= CL) *cogitat,* XII *tabb.* I 624 ˙6, *cf. adn. sq.* ‖ ne maiore aut si volet minore *ex exemplari illo Cuiacius,* σ, *alii* (*v. Dirksenium p.* 249 *sq.*), *Dirksenius, Bachofenus d. nexum, d. nexi u. d. lex Petillia p.* 105, 131, *Schweglerus HR* III 37, 4. *Schoellius quosque affert, at cf. cum Puchtam instit. iur. R.* § 179, *i* (I^9, 551 *sq.*), *tum Liv.* XXXII 26, 18 et captivi ne minus decem pondo compedibus vincti in nulla alia quam in carceris publici custodia essent, *quo temporum ratione habita* (*pertinent haec ad a. u.* 556) *scriptura tradita plane defenditur; neque offendit in ea Niebuhrius HR* II^3 669 ‖ ne maioribus; aut si volet, minoribus, *nisi quis malit legere* aut nervo aut compede *Salmasius l. l. p.* 819 *cf. p.* 812 ‖ aut] *f.* et *c* ‖ 199 (qui eum vinctum habebit) *Schoellius* ‖ libras farris endo dies] *ex Sc*[*riverio*] *g* = σ *teste i* (in dies] endo dies φ): libras ferri endo (ferriendo *ΠN*ς feriendo *X*ς) dies *libri* ‖ (§ 46) 200 pascendi *Π* ‖ § 46 *sq.* — praedicabatur = XII *tabb.* III 5 *p.* 254 *D.;* 123 *Sch.;* 6 *p.* 702 *V.;* — venum ibant II 15 *Br. p.* 19 ‖ (§ 47) 203 ducati *X* ‖ proquiritabatur (*coll. Sid. Apoll. epp.* 8, 6 per ipsum fore tempus, ut decemviraliter loquar, lex de praescriptione tricennii fuerat proquiritata) *Voigtius* ‖ 204 Tertiis—esto *lin.* 212 = XII *tabb. fr.* III 6 *p.* 257 *D.; om.* Sed eam—formidare *et* inquit = *fr.*

48 peregre venum ibant. Sed eam capitis poenam sanciendae, sicuti
dixi, fidei gratia horrificam atrocitatis ostentu novisque terroribus
metuendam reddiderunt. Nam si plures forent, quibus reus esset
iudicatus, secare, si vellent, atque partiri corpus addicti sibi
49 hominis permiserunt. Et quidem verba ipsa legis dicam, ne
existimes invidiam me istam forte formidare: T e r t i i s, inquit,
n u n d i n i s p a r t i s s e c a n t o. S i p l u s m i n u s v e s e c u e r u n t,
s e f r a u d e e s t o.

50 Nihil profecto inmitius, nihil inmanius, nisi, ut re ipsa ap-
paret, eo consilio tanta inmanitas poenae denuntiatast, ne ad eam
51 umquam perveniretur. Addici namque nunc et vinciri multos
videmus, quia vinculorum poenam deterrimi homines contemnunt,
52 dissectum esse antiquitus neminem equidem legi neque audivi,
53 quoniam saevitia ista poenae contemni non quitast. An putas,
F a v o r i n e, si non illa etiam ex duodecim tabulis de testimoniis
falsis poena abolevisset et si nunc quoque, ut antea, qui falsum
testimonium dixisse convictus esset, e saxo Tarpeio deiceretur,
mentituros fuisse pro testimonio tam multos quam videmus?
Acerbitas plerumque ulciscendi maleficii bene atque caute vivendi
54 disciplinast. Historia de Metto Fufetio Albano nobis quoque, non

---

QZXOΠN

III 6 *p.* 123 *sq. Sch.* ‖ autrans *X* ‖ tyberim *XΠ* ‖ (§ 48) 205 saciendę *X pr.* ‖ 206 orrificum *X pr.* ‖ ortentu *O pr.* ‖ t̃reoribus *X* ‖ 207 rebus (quibus *sc.*) *X* ‖ (§ 49) 210 formidare forte *Π pr.* ‖ XII *tabb. fr.* III 6 *p.* 19 *Br.; 7 et 8 p.* 702 *sq. V. interpositis aliis ex §§ inprimis praecedentibus haustis; de rell. cf. eundem ibid.* II 361 *coll. act. soc. sc. Sax. l. l. p.* 83 *sqq.* ‖ 211 minus uesecuerunt *X* ‖ (§ 50) 213 ut re] iure *X* ‖ 214 denuntiatast] *N cf. lin.* 218; 224: denuntiata (de nunciata *X*) est ‖ eum (*sq.* umquam) *Π* ‖ 215 pueneret̆ *X pr.* ‖ (§ 51) 216 contempnent *X* ‖ (§ 52) 217 a|adiui *X* ạ|audiui *x* ‖ 218 quitast] = *O:* quita est *Π o mg.* ‖ (§ 53) 220 pene *X* ‖ abolevisset] = *o:* alioleuisset *O* abeleuiss; *o mg.* ‖ 221 deieceretur *x* deiecerunt *X* ‖ 222 . Tam multo quam uidemus acerbitas *X* ‖ 223 *inde a* caute *rursus inc. QZ cf. lin.* 170 ‖ ui|uiuendi *O* ‖ 224 disciplina est *XOΠN cf. adn. sq.* ‖ "disciplina "historia st *Z* disciplina. Est historia *Q* (*distinctionem corr. q*) ‖ (§ 54) historia *sq. spat.* 4 *fere litt. eraso, cui tamen nonnisi* 1—2 *litt. videntur inscriptae fuisse, X* ‖ demetto *Z* de meto *ONσ* de mettio *X cf. Bergkius ann. phil.* 83, 328 (*opusc.* I 261) ‖ fufecio *Q* suffetio *Π* ‖ non modo admodum *manifesto errore Guelf., unde* non multos admodum *HAlanus l.* XVII 7, 3 *l.*

admodum numero istiusmodi libros lectitantibus, ignota non est, qui, quoniam pactum atque condictum cum rege populi Romani perfide ruperat, binis quadrigis evinctus in diversa nitentibus laceratus est: novum atque asperum supplicium quis negat? sed, quid elegantissimus poeta dicat, vide:

at tu dictis, Albane, maneres'.

Haec taliaque alia ubi Sextus Caecilius, omnibus, qui 55
aderant, ipso quoque Favorino adprobante atque laudante,
disseruit, nuntiatum est, Caesarem iam salutari, et separati sumus.

II.

Vocabulum 'siticinum' in M. Catonis oratione quid significet.

Siticines scriptum est in oratione M. Catonis, quae 1
scribitur ne imperium sit veteri, ubi novus venerit.
Siticines, inquit, et liticines et tubicines. Sed Caesel- 2
lius Vindex in conmentariis lectionum antiquarum
scire quidem se ait, 'liticines' lituo cantare et 'tubicines' tuba;
quid istuc autem sit, quo 'siticines' cantant, homo ingenuae veri-

---

QZXOΠN

225 lectitabantibus *QZ* ‖ 226 **qui (qu) *X* ‖ conductum *Q* ‖ populus romani *X pr.* ‖ 227 quadrigisse uinctus *X* ‖ *utrum* eiunctus *an* euinctus *scripserit Z*, *non satis apparet* ‖ 229 elegentissimus *O* ‖ dicat (. *Q*) uideat (. *Q*) tu *QZ* ‖ *Verg. Aen.* VIII 643 ‖ 230 dictus *Π* ‖ (§ 55) 231 ibi *QZ* ‖ 232 adherant *X* ‖ 233 .Nunciatū *X* ‖ separtissimus *O pr.* ‖

II: *num. not. om. N. Adhibuit et Non. s. v.* siticines *p.* 54, 26 *M.* (*v. ann. phil.* 85, 713) *et Adam. Balsam. ep. p.* 280, 21 *sqq. Hpt.*, § 7 *p.* 6, 23 *sqq. Hoffm.*, *p.* 127 *Sch.* Post cenam (hęc *cod. Colon.*) autem lyricines (liricinas *cod. Brug.*) et (*om. cod. Lips.*) tibicines audire iocundabamur. deerant autem li(lo *B*)ticines, quos lituo cantare dic(x *B*)it iudex cesellius (cerellius *L* Tessellius *B*) in lectionum antiquarum commentariis. sed et siticines (syticines *C* sitientes *L* liticines *B*) deerant, quos apud sitos (sytos *C* citos *B*) id est sepultos canere solitos (*om. LB*) dic(x *B*)it Ateius (ateus *C* hactenus *B*) Capito in coniectaneis. ‖ (§ 1) 4 *ante* scribitur (= ς) *ras. in X, sed dignosci nequit, num litterae ibi scriptae fuerint an vitium aliquod in membrana exstiterit;* inscribitur *e* ‖ *M. Porcii Cat. or. ne imp. sit veteri, ubi novus venerit fr. p.* 28 *HM*^{2}, *p.* 68 *Iord.* ‖ (§ 2) 5 cesellius *QZ* ‖ 6 iudex *Q* (= *codd. CL Ad. Bals. supra l.*) ‖ lectionē *x* letionē *X* ‖ antiquarũm *Z* ‖ 7 ait] = *x:* aut *X* ‖ lituo— autem sit] *om. X* ‖ tibicines *Z* ‖ 8 istud *Z* ‖ quo] *HMagius miscell* I 13 (*Grut. lamp.* II 1293): quod (= *i*) ‖ siticenes *n* ‖

3 tatis scire sese negat. Nos autem in Capitonis Atei con-
iectaneis invenimus, 'siticines' appellatos, qui apud 'sitos'
canere soliti essent, hoc est vita functos et sepultos, eosque
habuisse proprium genus tubae, qua canerent, a ceterorum tubi-
cinum differens.

III.

Quam ob causam L. Accius poeta in pragmaticis sicinnistas 'nebuloso nomine' esse, dixerit.

1 Quos 'sicinistas' vulgus dicit, qui rectius locuti sunt, 'sicin-
2 nistas' littera n gemina dixerunt. 'Sicinnium' enim genus veteris
saltationis fuit. Saltabundi autem canebant, quae nunc stantes
3 canunt. Posuit hoc verbum L. Accius poeta in pragmaticis
appellarique 'sicinnistas' ait nebuloso nomine, credo propterea
nebuloso, quod 'sicinnium' cur diceretur, obscurum esset.

QZXOΠN

9 se *Π* ‖ (§ 3) in libris coniectaneis Atei Capitonis *Nonius* ‖ capitoni (capitonis *q*) satei *Q* ‖ *C. Atei Cap. coniect. fr.* 7 *p.* 117 *Huschk. IA*[4] ‖ 11 funeratos vel vita functos et sepultos *Nonius* ‖ functos] = *o*: functos et funct(nt *N*)os *OΠnς* (*SGerm.* 643 *Vat.* 3452) functos et finitos ς ‖ 12 quae *O pr.* ‖ tubicinum] = ς (*SGerm. Vat.*): tubicinum proprietate (uarietate *al.*) ς ‖

III: *num. om. N; in QZ* § 1 *et* 2 *cum cap. praec. coniunguntur; ante* Posuit (§ 3 *init.*) III *Q* IIII *Z; cum cap. praec. totum coniungunt* ς ‖ (*lemm.*) *ad lemm. c.* 2 *adnectunt* ς *part., e* ‖ 2 L.] = lucius *OΠ*: lucilius *X* ‖ actius *Z* ‖ pragmaticis] *utraque Colon. a.* 1526 (prag. *Ald.*) *ex* § 3 *lin.* 7: gramaticis *ZX* grammaticis *QOΠN* ‖ sicinnistas] ς: sicinistas *QZΠNx*ς sic inistas *O* sicinista *X pr.* ‖ 3 dixerit] *om. Q* dixit *N* ‖ (§ 1) 4 Qď *Q pr. Z* ‖ sic in istas *QZ* ‖ uulgas (*propter* sicinistas) *X pr.* ‖ retius *X pr.* ‖ sicinistas *O pr.* siccinistas *Q* sic inistas *Z* siininistas *x* simistas *X* ‖ 5 n] *e: om.* ‖ (§ 2) sicinium *Q* sic unum *Z* ‖ 6 salutationis *Z* ‖ ncunc *X pr.* ‖ ÷ antescanunt *QZ* ‖ (§ 3) 7 L. Accius] lati' *QZ* ‖ *L. Acc(tt* μ *Herm.)ii pragm. fr.* μ *opusc. acad. p.* 110; *GHermann opusc.* VIII 391; *lib. inc. fr.* III *LMüller Lucil. p.* 307 ‖ 8 sicinnistas] ς: sicinistas (≐ ς) ‖ agit inebuloso *QZ* ‖ 9 nebuloso nomine quod *Q* ‖ sicinium *QZ* sinciniū *X* ‖ ei obscurum (*X ex sil. ?*) *Gryph.* 1537 ‖ esse *QZ* ‖

IV.

Artificum scaenicorum studium amoremque inhonestum probrosumque esse; et super ea re verba Aristotelis philosophi adscripta.

Comoedos quispiam et tragoedos et tibicines dives adulescens, 1
Tauri philosophi discipulus, ut liberos homines in deliciis atque in delectamentis habebat. Id genus autem artifices Graece appel- 2
lantur 'οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τεχνῖται'. Eum adulescentem Taurus 3
a sodalitatibus convictuque hominum scaenicorum abducere volens, misit ei verba haec ex Aristotelis libro exscripta, qui προβλήματα ἐγκύκλια inscriptus est, iussitque, uti ea cotidie lectitaret: Διὰ τί οἱ Διονυσιακοὶ τεχνῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πονηροί 4
εἰσιν; ἢ ὅτι ἥκιστα λόγου καὶ φιλοσοφίας κοινωνοῦσι διὰ τὸ περὶ τὰς ἀναγκαίας τέχνας τὸ πολὺ μέρος τοῦ βίου εἶναι, καὶ ὅτι ἐν ἀκρασίαις τὸν πολὺν χρόνον εἰσίν, ὁτὲ δὲ ἐν ἀπορίαις; ἀμφότερα δὲ φαυλότητος παρασκευαστικά.

V.

Exempla epistularum Alexandri regis et Aristotelis philosophi, ita uti sunt edita; eaque in linguam Latinam versa.

Commentationum suarum artiumque, quas discipulis tradebat, 1

QZXOΠN

IV: *num. in cap. inscr. om. N* V. *Z* ‖ (*lemm.*) 2 probosumq; *Z* ‖ (§ 1) 5 discipulos *Z* ‖ ut (*excidit post* us) liberos] *Th. Vogel ann. phil.* 111, 576 (*liberos fuisse constat cf. PFoucart de collegiis scen. artificum ap. Gr. p.* 10 *sqq.*): liberos *QXOΠN* libros *Z* ‖ inde liciis *X* ‖ 6 indelectamentis *Q pr.* ‖ delictamentis *O pr.* lectamentis *X* ‖ (§ 2) ig genus *Z pr.* ‖ 7 *Graeca spat. rel. om. X* ‖ τεχνῖται *etc.* ϛ: TEXNEITaI *ZOΠN* ‖ (§ 3) Eum] *om. X* ‖ 8 sodalitantib' *Q* ‖ que] *om. Z, quod ferri possit cf. praef.* § 18 *adn.* ‖ 9 libros exscripta. *Z* libro sex scripta. *Q; in his vocc. hoc cap. expl. in QZ* ‖ qui] *om. N* ‖ ΠΡΟΒΛΕΜaTa *X pr.* ‖ problemata enclia *Π* ‖ 10 ἐγκύκλια] ϛ: ENKYKΛIa *ON* HNKΛIa *X* ποικίλα *et* ποικίλα ἐγκύκλια ϛ ‖ ut *QZ* ‖ quotidie *QZN* ‖ (§ 4) 11 *Graeca spat. rel. om. X* ‖ *Aristot. problem.* XXX 10 *p.* 956*b*, 11 *Bk.* ‖ TEXNEITaI *ON* ‖ 12 ἢ] *Aristoteles, Oiselius: om.* (*excidit* H *post* N) ‖ EKICTa *Π pr.* ‖ καὶ] *om. Arist.* ‖ ΦΙΛΟCOCOΦIaC *Π* σοφίας *Arist.* ‖ KOINωNOICI *Π* ‖ 13 TEXNaCaYTωNTO *Π Vrb.* ‖ τὸ] *om. Arist. Palat.* 295 ‖ ΠΟΛΙ *OΠN* ‖ BOY *O* ‖ ὅτι ἐν] OTEN *Π* ‖ 14 τὸν πολὺν χρόνον] τὸ πολὺ τοῦ βίου *Arist.* ‖ εἰσὶ *Arist. ed. Bussemak.* ‖ OΘE *Π* ‖ ὁτὲ δὲ] τὰ δὲ καὶ *Arist.* ‖ ;] *Arist.: om.* ‖ 15 ΦaYΛOTHΘOC *Π* ‖ παρασκευαστικά] ϛ*e cum Arist.*: ΠΕΡΙCKEYaTIKa (= ϛ) ‖

V: *num. om. N; sine num. nota ad cap. praec. adnectunt, num.* V *ad init.* § 13 *adscribunt QZ;* § 6—9 *exstant in T* ‖ (*lemm.*) 2 Epistolarum

Aristoteles philosophus, regis Alexandri magister, duas species
habuisse dicitur. Alia erant, quae nominabat 'ἐξωτερικά', alia,
2 quae appellabat 'ἀκροατικά'. 'Ἐξωτερικὰ' dicebantur, quae ad
rhetoricas meditationes facultatemque argutiarum civiliumque
3 rerum notitiam conducebant, 'ἀκροατικὰ' autem vocabantur, in
quibus philosophia remotior subtiliorque agitabatur quaeque ad
naturae contemplationes disceptationesve dialecticas pertinebant.
4 Huic disciplinae, quam dixi, ἀκροατικῇ tempus exercendae dabat
in Lycio matutinum nec ad eam quemquam temere admittebat,
nisi quorum ante ingenium et eruditionis elementa atque in
5 discendo studium laboremque explorasset. Illas vero exotericas
auditiones exercitiumque dicendi eodem in loco vesperi faciebat
easque vulgo iuvenibus sine dilectu praebebat, atque eum 'δειλινὸν
περίπατον' appellabat, illum alterum supra 'ἑωθινόν'; utroque enim
6 tempore ambulans disserebat. Libros quoque suos, earum omnium
rerum conmentarios, seorsum divisit, ut alii exoterici dicerentur,
partim acroatici.

QZXOΠNT
Alexandri regis exemplar *Π* ‖ ,ita] greca ita *Z* ‖ 3 editaq. eaq. *X* ‖ Latinam] linguā *iterum Π* ‖ (§ 1) 4 Commentationē *X* ‖ discipulus *Q pr. Z* ‖ 5 dua (*sq.* s) *Q pr.* ‖ 6 nominabant *Π* ‖ Nominabat. GR. Dicebanturq: ad *Q* ‖ exoterica *Π* e|EξωTEPIKa *X* 'ἐσωτερικὰ *Clem. Alex.* ςρωμ. V 237' σ ‖ 7 appellabant *X* ‖ aKPO(| *X*)aTIKaEξωTEPIKa *QZ* acroattica. Exoterica *Π* ‖ (§ 2) .Dicebantur *Z* (*Q cf. lin.* 6) dicebatur *X pr.* ‖ 8 *in* rhetoricas] *litt.* e *spscr. x* ‖ facultantē (s *in f. spscr. x*) *X* ‖ que] *om. XOΠN* ‖ uiliumque *X* ‖ (§ 3) 9 Acroatica *Π* ‖ uobantur *X pr.* ‖ 10 philosophiare|motior q; (subtilior *om.*) *X* ‖ quaeque] neque *Q* ‖ ad naturae] anaturae *Z* ‖ 11 dialeticas *Z* ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 4) 12 hinc *Z* ‖ ἀκροατικῇ ς: acroattice *Π* aKPOaTIKaI *ZXON* ἀκροατικὴν ς ‖ 13 licio *X* litio *QZ* ‖ quamquam *Z* ‖ tenere *O* ‖ mittebat *ZXOΠ* ‖ 14 in discendo] *om. O* ‖ (§ 5) 16 discendi (*cf. lin. praec.*) *Π* dicenti *Q* ‖ dicent in eodem loco *Z* ‖ 17 delictu *q* delectu *XN* consolatu. delictu *Q* ‖ prebebant *Z* ‖ ΔΕΛΙΝΟ̃ *X* aEINNON *Z* ‖ 18 περίπατον] *ad mg.* ΠΕΡΙΠaΤΟΝ *ad h. l. adnot. o* (*cf. N*) ‖ ullum *O* ‖ ΕωΤΙΝΟΝ (= N̄ *X*) *XΠ* ‖ 19 disserebat ΠΕΡΙΠaT̄. *N* ‖ .] *om. ZO* ‖ (§ 6) Aristoteles phylosophus libros quoq. *inc. T* ‖ li(.Li *Π*)brosque suos *XOΠN* ‖ earum] *om. T* ‖ 20 commendarios *Π* ‖ ut alii—cognovisset] *in mg. add. t* ‖ ex|eo terici *Z* exterici *Q* ex interici *T* ‖ 21 partim] alii *Π* ‖ acroattici *Π* agro atici *QXO* ‖ agroatici eos *Z* agroaticeos *t* ‖

Eos libros generis acroatici cum in vulgus ab eo editos 7
rex Alexander cognovisset atque ea tempestate armis exercitum
omnem prope Asiam teneret regemque ipsum Darium proeliis et
victoriis urgeret, in illis tamen tantis negotiis litteras ad Aristotelem misit, non eum recte fecisse, quod disciplinas acroaticas,
quibus ab eo ipse eruditus foret, libris foras editis involgasset:
'Nam qua', inquit, 'alia re praestare ceteris poterimus, si ea, quae 8
ex te accepimus, omnium prosus fient communia? quippe ego
doctrina anteire malim quam copiis atque opulentiis'.

Rescripsit ei Aristoteles ad hanc sententiam: 'Acroaticos 9
libros, quos editos quereris et non proinde ut arcana absconditos, neque editos scito esse neque non editos, quoniam his solis cognobiles erunt, qui nos audiverunt'.

Exempla utrarumque litterarum sumpta ex Andronici philo- 10
sophi libro subdidi. An autem prosus in utriusque epistula brevitatis elegantissimae filum tenuissimum * * *

Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλει εὖ πράττειν. 11

Οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας, ἐκδοὺς τοὺς ἀκροατικοὺς

QZXOΠNT

§§ 7 *omissis quibusdam,* 10, 11 (*Htz., om. R.*), 12 = *Aristot. epp. fr.* 8 *p.* 603 *VR. Ar.* ψευδεπίγρ.; *fr.* 612 *p.* 1581 *ed. acad.; fr.* 9 (648) *p.* 325 *sq. Htz.* ‖ (§ 7) 22 Eos—acroatici] *post* acroatici *om. QXOΠNς* ‖ agroatici *Zt* ‖ 23 tempestatē *X* ‖ exercitum] *gen. sc. plur.* (*h*ra 87) = ς: exercituq; ς*e* ,exercitu *Gryph.* 1556 exercitam κ et exercitu μ ‖ 24 Darium] *om. Π* ‖ 25 uictorii surgeret *Z* ‖ uictorie urgeret. In (urgeret in *q*) *Q* ‖ litteris *X pr.* ‖ 26 acroatticas *XΠ* agroaticas *QZT* ‖ 27 ab] 7 *Z* ‖ ipse] *om. T* ‖ (§ 8) 28 re prestare *x* reſ restare *ut vid. X* ‖ eaq; ex *X* ‖ 29 ex] a *ΠT* ‖ prorsus *QXOΠ* ‖ psufficient *Z* ‖ fi**ent (er) *Q* ‖ 30 ante ire *Q* ‖ copiis his (hiis *Z*) solis (atque—quoniam *lin.* 33 *om.*) *QZ* ‖ (§ 9) 31 Re scripsit *X* ‖ agroaticos *t* ‖ 32 quereris] = q;|reris *X:* q̃;|reris *x* ‖ ut ut *X* ‖ archana *XΠT* ‖ 33 adytos (*ad utrumque* editos *certe pertinens*) σ ‖ solis, qui nos audiunt, cognobiles *e vg.* ‖ cognoscibiles *T* ‖ qď nobile ferunt *q* ‖ cognobile ferunt (= *Q*) exempla aut rarūq; *Z* ‖ 34 ,qui nos audiverunt] *post* erunt *add. h* ‖ (§ 10) 36 libros (*sq.* s) *X pr.* ‖ .An] ς: an *QZXONς* .Amavi *e, vg.* .en *VRose; erat cum de* .Animadvertendum *cogitarem* ‖ .anaū *Π* . amavi enim *g* ‖ prorsus *QΠx* ‖ 37 elegantissimum (*sq.* filum) *XΠ* ‖ filium *Q* ‖ *lacunam statuit h, sic fere explendam ratus* assecutus sim, nescio. ‖ (§ 11 *sq.*) *Graeca sine ullo indicio om. QZ,* 15 *lin. spat. rel. om. X; Alexandri epistula etiam ap. Plutarchum v. Alex. c.* 7 *atque inde usque ad* κοινοί; *ap. Zonar. ann.* IV 8 *exstat* ‖ (§ 11) 39 ΟΡΘΟC π

τῶν λόγων· τίνι γὰρ δὴ διοίσομεν ἡμεῖς τῶν ἄλλων, εἰ καθ' οὓς ἐπαιδεύθημεν λόγους, οὗτοι πάντων ἔσονται κοινοί; Ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις ἢ ταῖς δυνάμεσιν διαφέρειν. Ἔρρωσο.

12 Ἀριστοτέλης βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ εὖ πράττειν.

Ἔγραψάς μοι περὶ τῶν ἀκροατικῶν λόγων, οἰόμενος δεῖν αὐτοὺς φυλάττειν ἐν ἀπορρήτοις. Ἴσθι οὖν αὐτοὺς καὶ ἐκδεδομένους καὶ μὴ ἐκδεδομένους· ξυνετοὶ γάρ εἰσιν μόνοις τοῖς ἡμῶν ἀκούσασιν. Ἔρρωσο Ἀλέξανδρε βασιλεῦ.

13 Hoc ego verbum: ξυνετοὶ γάρ εἰσιν quaerens uno itidem verbo dicere, aliud non repperi, quam quod est scriptum a M. Catone in sexta origine: Itaque ego, inquit, cognobiliorem cognitionem esse arbitror.

VI.

Quaesitum atque tractatum, utrum siet rectius dicere 'habeo curam vestri', an 'vestrum'.

1 Percontabar Apollinarem Sulpicium, cum eum Romae adulescentulus sectarer, qua ratione diceretur 'habeo curam vestri'

QZXOΠN

ΟΡΤΟC *Π* ‖ ἀκροαματικοὺς *Plutarchus, atque inde et SGerm.* 643 *in schedula codici adiecta cum hac adn.* 'apud Plutarchum in uita Alexandri Epistola hęc ad Aristotelem (*in cod. sc. praeter inscr. om.*) extat' *et Zonaras* = *Heitzius* ‖ 40 δὴ] = ς, *Plut.*: *om.* ς, *Plut. Par.* 1673, *Zon.* AN *Vrb.* ἔτι *e* ‖ τῶν ἄλλων διοίσομεν *Zonaras* ‖ ΤΟΝ *N pr.* ‖ aΛΛΟΝ *O pr.* ‖ 41 ΕΠaΙΔΕΥΘωΜΕΝ *Π pr.* ‖ ΠaΤωΝ *N* ‖ 43 ΕΜΠΙΡΙaC *OΠN* ‖ ἢ ταῖς] *om.* *Π* ‖ δυνάμεσιν] = ς: δυνάμεσι ς *Plut.* ‖ ΔΥΝaΜΕCΙΝaΙ aΦΕΡΕΙΝ *Π* ‖ (§ 12) 44 ΑΛΕξaΝΔΡΟΕΙΠΡaΤΤΕΙ . ΝΕΓΡaΨaC *Π* ‖ 45 ἀκροαματικῶν *Plut. l. l., SGerm. litt.* μα *sup. lin. add.* (*Heitzius*) ‖ 46 ΦΙΛaΤΤΕΙΝ *OΠN* ‖ aΠΟΡΡΗCΤΟΙC *O* aΠΟΡΡΕΤΟΙC *Π* ‖ 47 ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΟΙC *utrobique Π* ‖ 48 εἰσιν] = ς: ΕΙCΙ *Π*ς ‖ ā. Ƀ. *OΠN*ς; *om.* ς *al., e, vg.* ‖ (§ 13) 50 ξΥΝΕΤΟΥ *Z* ‖ ξΥΝΕΤΟΕ(ΟΙ *x*)ΓΡΕΙCΙΝ *X* ‖ .Querens *Z* ‖ 51 uersu aliud dicere non repiri *Q* ‖ 52 M.] *om.* *X* ‖ quinto originī *Π* ‖ *Cat. orig. lib.* VI *fr. un. p.* 26 *I.;* 105 *p.* 86, *p.* 62 *ed. min. P. cf. WFröhner philol.* 15, 351 ‖

VI: *num. in inscr. cap. om. N; inde a vocc.* qui rectissime § 13 *lin.* 57 *exstat in T* ‖ (*lemm.*) 2 uerum 7 si *Z* ‖ si et *O* sit *Π* ‖ retius *X* ‖ vestri an] *Z ex sil. e: om.* ‖ 3 uestram *O* ‖ (§ 1) 4 Percuntabam *Z* ‖ 5 adolestulus *Q* ‖ habere casum (. *Q*) habeo curam (*cf. lin.* 7) *QZ* ‖

aut ʻmisereor vestriʼ et iste casus ʻvestriʼ eo in loco quem videretur habere casum rectum. Is hic mihi ita respondit: ʻQuaerisʼ, 2
inquit, ʻex me, quod mihi quoque est iamdiu in perpetua quaestione. Videtur enim non ʻvestriʼ oportere dici, sed ʻvestrumʼ, sicuti Graeci locuntur: ʻἐπιμελοῦμαι ὑμῶνʼ, ʻκήδομαι ὑμῶν, in quo loco ʻὑμῶνʼ aptius ʻvestrumʼ dicitur quam ʻvestriʼ et habet casum nominandi, quem tu ʻrectumʼ appellasti, ʻvosʼ. Invenio 3
tamenʼ, inquit, ʻnon paucis in locis ʻnostriʼ atque ʻvestriʼ dictum, non ʻnostrumʼ aut ʻvestrumʼ. L. Sulla rerum gestarum libro secundo: Quod si fieri potest, ut etiam nunc nostri vobis in mentem veniat, nosque magis dignos creditis, quibus civibus quam hostibus utamini quique pro vobis potius quam contra vos pugnemus, neque nostro neque maiorum nostrorum immerito nobis id continget.
Terentius in Phormione: 4

Ita plérique ingenió sumus omnes, nóstri nosmet paénitet.

Afranius in togata: 5

Nescio qui nostri miseritust tandém deus.

QZXOΠN

6 miseroor *X pr.* ‖ et iste casus vestri] *post* vestri *om. O, in mg. add. o* ‖ isti *Z* ‖ 7 ca∗sū (u) *X* ‖ *distinguendi not. om. Z* ‖ (§ 2) hiis *Z* ‖ hic] *om. Π* hisc *X* ‖ 8 tam diu *X* ‖ 9 vestrum] = uestrū *X ut vid., litt. extr. lac. partim hausta* ‖ 10 ἐπιμελοῦμαι—loco ὑμῶν] *lin. dim. spat. rel. om. X* ‖ ΕΠΙΜΕΛΟΥΜωΥΜωΝ *Z* ‖ ΚΗΔaΙ *ΠN* ΚΗaΙ *O* ‖ ΥΜΟΝ *Z* ‖ quo (*om.?*) .In *Π* quo in *X* ‖ 11 Aptius *X* altius *Π* ‖ et habet—misertus est] *lin.* 28 *om. QZ* ‖ ⊦ab et *X* ‖ 12 nominandi vos, quem *Ascens.* 1536 ‖ quentu *X* ‖ vos] *h: om.* ‖ (§ 3) 13 dictum nr̃um (*om.* non) *X* ‖ *L. Cornelii Sullae rer. gest. comm. lib.* II *fr.* 3 *p.* 195 *sq., p.* 127 *sq. ed. min. HP.* ‖ 15 Quod] *x,* λ *adn.,* μ: quo *XOΠNς* Quaeso *Oiselius* ‖ 16 ʻcredatis ?ʼ λ, *rec. Peterus in ed. mai., dubitanter iterum proposuit id. in ed. min.,* μ ‖ 17 aut auimi *X* ‖ 19 immerito] μ: m̉erito ‖ (§ 4) *Ter. Phorm.* I 3, 20 *v.* 172 *Fl.* ‖ 21 ingenio sumus omnes] = *Ter. codd. fere omnes: om. Ter. Bemb.* ingenio sumus omnis *m. rec. in cod.* omnes sumus ingenio *Bentleii cod. C. C., Bentleius* (*cf. Fleckeisenus z. Krit. etc. p.* 47) ‖ (§ 5) *Afran. inc. fab. fr.* XI *p.* 218 (*cf. p.* LXXI) *Ribb.*² ‖ 23 togata] *cf. Neukirch de fab. tog. Rom. p.* 279: Togata *utraque Colon.* 1526 (= *INFunccius de adolesc. L. l. p.* 98) togata ∗ (*nom. sc. om.*) *Rutgersius VL* IV 19 *p.* 440 ‖ 24 miseritust] *Ribbeckius coni. et facillima sq.* t *et ab ipso G.* § 11 *monstrata:* miseritus (= *Bergkius ann. phil.* 101, 846*: opusc.* I 410) ‖

6 Et Laberius in Necyomantia:

Dum diútius retinétur, nostri oblitus est.

7 ‘Dubium porro’, inquit, ‘non est, quin eodem haec omnia casu dicantur: ‘nostri oblitus est’, ‘nostri misertus est’, quo
8 dicitur: ‘mei paenitet’, ‘mei misertus est’, ‘mei oblitus est’. ‘Mei’ autem casus interrogandi est, quem ‘genetivum’ grammatici vocant, et ab eo declinatur, quod est ‘ego’; huius deinde plurativum est ‘nos’. ‘Tui’ aeque declinatur ab eo, quod est ‘tu’; huius itidem
9 plurativum est ‘vos’. Sic namque Plautus declinavit in Pseudulo in hisce versibus:

Si ex té tacente fíeri possem cértior,
Ere, quaé miseriae té tam misere mácerent,
Duorúm labori ego hóminum parsissém lubens:
Mei té rogandi et tís respondendí mihi.

Mei enim Plautus hoc in loco non ab eo dixit, quod est ‘meus’,
10 sed ab eo, quod est ‘ego’. Itaque si dicere velis ‘patrem mei’ pro ‘patrem meum’, quo Graeci modo ‘τὸν πατέρα μου’ dicunt, inusitate quidem, sed recte profecto eaque ratione dices, qua
11 Plautus dixit ‘labori mei’ pro ‘labori meo’. Haec autem ipsa

---

QZXOΠN

(§ 6) 25 Labeus *Π* ‖ ∗necyomantia (m) *X* necromantia *Nς* ‖ *Laber. Necyomant. fr.* I *p.* 289 *Ribb.*² ‖ 26 retinetur] = σ: detinetur *ON* ‖ (§ 7) 27 inquit porro *Π pr.* ‖ que in *X* ‖ 28 miseritus *ON* ‖ quo] *X ex sil. e:* quod ‖ *a* quod (*sic*) dicitur *rursus inc. QZ cf. lin.* 11 ‖ 29 penitet et mei *O* ‖ (§ 8) 30 caus' *Q* ‖ grammaticuocant *X pr.* ‖ 31 ego hui' *Q* ‖ pluratiuoē (. *Q*) nos tui (. *Q*) ego declinatur *QZ* ‖ est∗∗∗nos (est *ut vid.*) *X* ‖ 32 Tuui *X* ‖ declinantur *X* ‖ (§ 9) 33 plaust' declinatur *Q* ‖ *Plaut. Pseud.* I 1, 1 *sqq.* (*v.* 3 *sqq.*) ‖ psedulo *Q* ‖ 34 in] *om. Π* ‖ 35 exerciciori ere que (que = *Plaut. C*) *Z* ‖ 36 oro *Π pr.* ‖ ereq; *QX* ‖ miserie 7 āmisere *Q* miserie 7aminiserae *Z* miseria & etam misere *Plaut. B* misera eam misere *Plaut. C* ‖ macerant *Plaut. BC* ‖ 37 liberi *ΠN* ‖ hominem *libri Non. s. v.* genetivus pro dativo *p.* 501, 3 *M. et Diom.* I *p.* 368, 6 *K.* ‖ pars issem *Z* pasissem *Plaut. B pr.* ‖ 38 Me interrogandi *libri Non.* ‖ ter rogandi *Q* terrogandi *Z* ‖ et tis] ϰ *cf. GIVossius Aristarch.* VI 4 *init.* (*t.* III *p.* 912 *ed. non absolutae Eckst.-F.*): et tui tis *cum perspicuo glossemate ΠN* et tuitis *XO*σ et uitis (*vel* uttis) *Z* et intis *Q* et te *Plaut. BC* et tui *Plaut. dett.*, *Nonius* (*ubi* etui *Par.* 7667), *AOFLorenz philol.* 35, 154 *sqq.* exin tis *q* ‖ responde *X* ‖ respondendim|ibim enim *Q* respondendū ibim .H. (= enim) *Z* ‖ (§ 10) 41 quod *XOΠN* ‖ 42 inusitate—auctoritas] § 12 *lin.* 51 *om. QZ* ‖

ratio est in numero plurativo, qua Gracchus 'misereri vestrum'
dixit et qua M. Cicero 'contentio vestrum' et 'contentione
nostrum' dixit quaque item ratione Quadrigarius in annali
undevicesimo verba haec posuit: C. Mari, ecquando te
nostrum et reipublicae miserebitur! Cur igitur Terentius
'paenitet nostri', non 'nostrum', et Afranius 'nostri miseritus
est', non 'nostrum'? Nihil hercle', inquit, 'mihi de ista re in 12
mentem venit, nisi auctoritas quaedam vetustatis non nimis anxie
neque superstitiose loquentis. Nam sicuti multifariam scriptum
est 'vestrorum' pro 'vestrum', ut in Plauti Mustellaria in
hoc versu:

Vérum illud esse máxima .. párs vestrorum intéllegit,

cum vellet 'maxima pars' dicere 'vestrum', ita nonnumquam 'vestri'
quoque dictum est pro 'vestrum'. Sed procul dubio, qui rectis- 13

QZXOΠNT

(§ 11) *C. Gracchi inc. fr.* 6 *p.* 248 *HM.*² ‖ 45 et qua] = *o:* aqua *O* et quã *X* ‖ *Apud Ciceronem in libris superstitibus bis* (*or. p. Planc.* § 16 *et* 17) contentionem vestrum (uostrum *utrobique Tegerns.*, uestram § 17 *Erf.*) *legitur;* contentione nostrum (*nisi innuitur div. in Caec.* § 10, *ubi hodie libri exhibent* dicendum necessario de contentione nostra) *videtur inter fragmenta recipiendum esse* ‖ contentione* (˜ *ut vid.*) *X* ‖ 46 *Q. Claudii Quadr. ann. lib.* XVIIII *fr.* 83 *p.* 234, *p.* 150 *ed. min. HP.* ‖ 47 e mari *X* ‖ marii *ON* ‖ & (*s.* 7) quando *XOΠN* ‖ 48 t̄rentius *X* ‖ 49 et non *XN* ‖ et—non nostrum] *post* non nostrum *om. X, in mg. add. x* ‖ affricanus *Π* ‖ misert' *x* ‖ 50 est] *om. O* ‖ (§ 12) ercl'e *X* ‖ 51 m̄****|te (ente) *X* ‖ *post* auctoritas *iterum inc. QZ* ‖ . Quedam *Z* ‖ non nimis] nominis *X* ‖ 52 supsitiose *Z* ‖ multi fariam *X* ‖ 53 plau*ti (i) *X* ‖ Mustellaria] = *Plaut. B per totius fabulae inscr.* (mustell. *in inscr. argum. C*); *debebant sane* Mostellaria *cf. modo Lorenzii introd.* § 1 *adn.* 1 ‖ 54 hoc su *X pr.* ‖ *Plauti Mostell.* I 3, 23 (*v.* 280 *R.* 270 *L.*) ‖ 55 illud] *Q* (*ex sil.*) = *libri Plaut.:* illuc *ZXOΠNς* illic *ς* ‖ *f.* esse illuc *Ritschelius* ‖ maxime *O pr.* maxima ('*cum spatio post rasuram*') adeo *Plaut. B* maximū adeo *Plauti rell.; num ipse G.* adeo *adscripserit, dubito* ‖ n̄roꝝ *Z* = nostrorum *Plaut. ed. princ.* ‖ intelligit *QZΠ* ‖ *in* intellegit *expl. cod. O fol. paenult.* 199; *folii* 200 *laceri parva tantum pars servata est praeter singulares quasdam litterulas continens huius cap. inde a voc.* exemplaribus § 14 *aliquot particulas sq. nota cap. proximi* VII. *eiusque litt. initialis vestigiis, quae* V *potius quam* M *litt. indicare videntur, et magnam partem c.* 10 § 4 ‖ 56 numnumquam *Q* ‖ N̄ri *X* ‖ 57 pro] *om. XΠς* ‖ ũro (*a* pro *sc. pendens*) *Q* uro *Z* ‖ (§ 13) proculdubio *Z* ‖ *a* Qui rectissime *h. l. inc. T* ‖

14 sime loqui volet, 'vestrum' potius dixerit quam 'vestri'. Et idcirco inportunissime', inquit, 'fecerunt, qui in plerisque Sallusti exemplaribus scripturam istam sincerissimam corruperunt. Nam cum ita in Catilina scriptum esset: Saepe maiores vestrum miseriti plebis Romanae, vestrum obleverunt et 'vestri' superscripserunt. Ex quo in pluris libros mendae istius indoles manavit'.

15 Haec memini mihi Apollinarem dicere, eaque tunc ipsa, ita ut dicta fuerant, notavi.

VII.

[Quam diversae Graecorum sententiae super numero Niobae filiorum.]

1 Mira et prope adeo ridicula diversitas fabulae apud Graecos
2 poetas deprenditur super numero Niobae filiorum. Nam Homerus pueros puellasque eius bis senos dicit fuisse, Euripides bis septenos, Sappho bis novenos, Bacchylides et Pindarus bis denos, quidam alii scriptores tres fuisse solos dixerunt.

QZX(O)ΠNT

(§ 14) 59 inquit īportunissime *Π* ‖ Sallusti] = *Q:* salusti *X* salustii *QZT* ‖ 60 sincerissime (*praec.* inportunissime) *Z* ‖ corrupperunt *X* corripuerunt *Z* ‖ 61 catillina *Π* = catilli[na] *O* ‖ inscriptum (*praec.* in) *Z* ‖ *Sall. Cat.* 33, 2 *Kr. I.* 3 *D.* ‖ & saepe (*post* esset) *Π* ‖ uestri *Sall. Vat.* 3864, *Sorb.* 500 *corr. in mg.* nostri *id. pr. m. etc. cf. ICWirz de fide atque auctoritate cod. Sall. Par.* 1576 *Arov.* 1867 *p.* 7; *AWeinhold ASPhL* I 198 *sq.;* 221, 64 ‖ 62 miseriti] = *Sall. Vat. Sorb. al.:* miserti *Zς cum al. Sall. codd.* miserati *eiusd. al.* ‖ aboleuerunt *T* ‖ nr̃i* (e) *Q* ‖ 63 semp scrip|ses(r *x*)unt *X* ‖ pluris] *Z:* plures (= *O*) ‖ indoles] suboles μ, *at cf. Fest. s. v.* suboles *p.* 309[a], 19 *sqq. M.; Non. s. v.* indoles *p.* 456, 30 *quosque praeterea affert Georges lex.*[7] *s. v.* indoles II) ‖ (§ 15) 65 memini mihi] = σ: meminimus *Πς* ‖ aeaq; *X* ‖ tunc] an* (˜ *ut vid.*) *X* ‖ 66 ut ita *Z* ‖ sunt *sup. lin.* Ɨ fuerant *T* ‖

VII: *num. in inscr. cap. om. N* ‖ (*lemm.*) *om. QZXOΠNς part.* Diversitas apud Graecos poetas super numero filiorum Niobae *ς al.* ‖ (§ 1) 3 grecas *Z* ‖ 4 dep̄henditur *X* ‖ Niobae] dię *X* ‖ (§ 2) *Hom. Il.* XXIV 602 *sqq.* ‖ 5 bis] *om. XΠN* ‖ dicit fuisse bis senos *T* ‖ Euripedes *N* ‖ *Eur. Cresphonte ap. schol. Eur. Phoeniss. v.* 159 (*fr.* 453 *p.* 396 *TGF,* III 119 *ed. Eur. Lips. a.* 1869 *Nck.*) ‖ 6 sapho *XΠ* ‖ *Sapph. fr.* 143 *Bgk. PLG*[4] III 135 ‖ *bis (b) *X* ‖ bachyllides *ΠN* bachillides *ZXT* bachiyllides *utraque lect. conflata Q* ‖ *Bacchyl. fr.* 63 *Bgk. l. l. p.* 584 ‖ pyndarus *QΠ* ‖ *Pind.* 'ἐν Παιᾶσιν ἐπὶ Νιόβης γάμοις' (*Plut. de mus. c.* 15) *v. Pind. Paean. fr.* 37 (14) *cf.* 36 (13) *Böckh.* II 2, 573 *ed. mai.;* 64. 65 *Bgk. l. l.* I 389 ‖ 7 dixerunt tres fuisse solos

VIII.

De his, quae habere συμπτωσίαν videntur cum luna mansuescente ac senescente.

Annianus poeta in fundo suo, quem in agro Falisco possi- 1
debat, agitare erat solitus vindemiam hilare atque amoeniter. Ad 2
eos dies me et quosdam item alios familiaris vocavit. Ibi tum 3
cenantibus nobis magnus ostrearum numerus Roma missus est.
Quae cum adpositae fuissent et multae quidem, sed inuberes
macriusculaeque essent: 'luna', inquit Annianus, 'nunc videlicet
senescit; ea re ostrea quoque, sicuti quaedam alia, tenuis ex-
suctaque est'. Cum quaereremus, quae alia item senescente luna 4
tabescerent, 'nonne Lucilium', inquit, 'nostrum meministis dicere:

Luna alit ostrea et implet echinos, muribus fibras
Et iecur addit.

QZX(O)ΠN

:, :, :, *T, qui hic expl.* ‖ solo *X* ‖ Aeschylus (*Niobe scil. cf. schol. Eur. l. l.; Nauck TGF p.* 38) septem filios et totidem filias *de suo certe ad mg. inf. adn.* φ ‖

VIII: = *SGerm.* 643 *m. alt. in lemm., om. ibi QZXOΠNς* VII *O m. rec.* VI ς; *in lin. contin. cap. num. non inscr. QZXΠN* VII ς ‖ (*lemm.*) 2 hiis que *Z* hisque *Q* ‖ qui *XΠ* ‖ συμπτωσίαν] *h:* CΥΝΠΔΟCΙaΝ. *Z* CΥΝΙΔΟCΙaΝ *Vrb.* CΥ̃(CΥ̃ *Π*)ΙΔΟCΙΔΗ *OΠN* CΥΙΔΟCΙΔΗ *X* σχιδοσίαν *et* ἐχιδοσίαν *et* συμπάθειαν (= *e, vg.*) ς ‖ Videntur *Z* ‖ culu nā ac uescente *X* ‖ luna mansuescente] *quod codices aperte indicant, dubitanter, num huic verbo inesse possit ea, quae aperte h. l. poscitur, significatio - erat cum de* marcescente *cogitarem, male ad* senescente *adscripto, quo in verb. ord. recepto* adolescente *aut simile aliquod voc. periisset -, h:* lunam ansuescente *QZ* lunam ansuescente *intervallo trium fere litt. rel. N* lunam anuescente *O* luna ansuescente *Π* luna augescente *e, vg.* luna crescente *s.* accrescente *s.* adolescente (= *Th. Vogel ann. phil.* 111, 575) λ ‖ ac] an (*praec.* ansuescente) *Z* ‖ (§ 1) 4 anianus *QZ* ‖ fallisco *QZ* ‖ 5 amenit̄ *X* ‖ (§ 2) 6 item] *om. Π* ‖ alio familiares *Q* ‖ uocauit ibi cum *Z* ‖ (§ 3) 8 innuberes *X* uberes *Q* ‖ 9 macriusculaeque] *h:* macrus (m̈acrus *q*) queque *QZ* macrae(*s.* re) quaeq; *XNς* macrae(*s.* re)que *Πxς* ‖ anian' *QZ* anniam' *X pr.* ‖ 10 reo ſtrea *X pr.* ‖ sexsuctaq; (*praec.* s) *Z* exsuccaque *Bentleius ad Hor. epod.* 5, 37 ‖ (§ 4) 11 querereműsq̃; *Q* ‖ se nesciente *Z* senescentes *X* ‖ 12 quit *X pr.* ‖ *Lucil. sat. lib. inc. fr.* XXI *p.* 137 *LM.; v.* 1062f *p.* 117 *L.* ‖ 13 lina alitostrea *Z* ‖ et implet] *Ald.:* implet et *ZXΠNς* implet *Qς* ‖ echynos *Q* chynos *Z* echines *Π* ethines *X* ‖ 14 iecur] *palmari emendatione corr. OKeller act. gymn. Austr.* 1879 *p.* 23 *sq.* (*cf. Antig. hist. mir.* CXXIV, 136 *cum adn.*

5 Eadem autem ipsa, quae crescente luna gliscunt, deficiente con-
6 tra luna defiunt. Aelurorum quoque oculi ad easdem vices lunae
7 aut ampliores fiunt aut minores. Id etiam', inquit, 'multo miran-
dum est magis, quod apud Plutarchum in quarto in Hesiodum commentario legi: 'Cepe tum revirescit et congerminat decedente luna, contra autem inarescit adolescente. Eam causam esse dicunt sacerdotes Aegyptii, cur Pelusiotae cepe non edint, quia solum olerum omnium contra lunae augmenta atque damna vices minuendi et augendi habeat contrarias''.

IX.

Qualibus verbis delectari solitus sit Antonius Iulianus, positis in mimiambis [Cn. Matii; et quid significet M. Cato in oratione, quam] scripsit de innocentia sua, cum ita dictitat: 'numquam vestimenta a populo poposci'.

1 Delectari mulcerique aures suas dicebat Antonius Iulianus

QZX(O)ΠN

Kelleri RNSGM I *p.* XXXVI): pecu *ZΠN* (*suspectum Müllero*) peccui *Q* pecui *mg. Gryph. a.* 1537, *vg., at cf. Müllerum l. l. p.* 275 *f.* pect-- φ ‖ r(p *x*)ecuaddit *X* ‖ (§ 5) 15 ipsa] *om. QZ* ‖ clyscunt *Z* discunt *Q pr.* clisſcunt *aut* glisſcunt *ut vid. in litura Q* ‖ 16 luna] *om. QZ* ‖ .] *om. Z* ‖ (§ 6) Aelurorum] *Ph. Beroaldi ann. in Gell.* (*Grut. lamp.* I 225 *sq.*); *ed. Bellovis.* 1508: E(e *Z*)lulorum *QZ* Aeluiorum *XΠN* (Aeliuorum *ed. Beroald.* = *e*) ‖ (§ 7) 18 in esiodum *QZX* in ęsiodum *Π* in Isin et Osiridem *PLambecius prodr. p.* 117 *sq.* (Isidis et Osiridis σ *mg.*) *coll. Plut. de Is. et Os. c.* 8 *p.* 353 (III 432 *Dübn.*) ‖ *Plut. comm. in Hesiod. fr.* LII *Dübn. Plut. opp.* V 32 ‖ 19 ·Legi·cepetum *X* Legi~ cepetum *x* legi ceptum *Z* ‖ reuiuescit *Z* reuinescit *Q* ‖ decendente *Q* descendente *q* ‖ 20 marescit *Z* ‖ casam *X pr.* ‖ 21 p**(pel *z*)usio tecaepenon (*in mg.* ·/) *Z* ‖ edunt *Q* edant *XΠN* ‖ 22 holerum *XΠN* ‖ augmenta] *Q* (*Longolius*): aucta *ΠNx e, vg.* (*MHGoldastus in S. Valerianum Cimelensem not., paraeneticor. vet. I. Insul.* 1604, *p.* 28; *Falsterus am. phil.* III 344) auta *X pr.* lucra *g ut vid., cf. i* (*non Goldastus, certe non l. modo l., quem affert i*) ‖ auctant quedam nauces *Z* ‖

IX: VIII *QZXΠo, om. O in lemm.; om. QZXΠN in init. cap.* VIII *O m. rec. in lemm.* ‖ (*lemm.*) 2 positis] = *xn mg.:* positiss *X* posciis (*sq.* posci) *QZ* pest us *N* ‖ 3 C. Matii—quam] *ad sensum certe recte add. LMüller mus. phil.* 24, 331 *sq. coll. Isid. or.* XX 3, 8 *cf. HIordan M. Cat. q. e. p.* 64 (*ORibbeck mus. Helv. n.* I 20 *n.* *) ‖ 4 vestimenta] = *LMüller Catull. p.* 92: scitamenta *id. mus. phil. l. l.* ‖ 5 poposci] *LMüller:* posci ‖ (§ 1) 6 delectariulceriq; *Z* ‖

figmentis verborum novis Cn. Matii, hominis eruditi, qualia haec 2
quoque essent, quae scripta ab eo in mimiambis memorabat:

Sinuque amicam refice frigidam caldo,
Columbulatim labra conserens labris.

Item id quoque iucunde lepideque fictum dictitabat: 3

Iam tonsiles tapetes ebrii fuco,
Quos concha purpura imbuens venenavit.

* * *

X.

[Quid vocabulum 'ex iure manum consertum' significet.]

Ex iure manum consertum verba sunt ex antiquis 1
actionibus, quae, cum lege agitur et vindiciae contenduntur,
dici nunc quoque apud praetorem solent. Rogavi ego Romae 2
grammaticum, celebri hominem fama et multo nomine, quid haec verba essent. Tum ille me despiciens: 'aut erras', inquit, 'adulescens, aut ludis; rem enim doceo grammaticam, non ius respondeo; si quid igitur ex Vergilio, Plauto, Ennio quaerere habes, quaeras licet.

'Ex Ennio ergo', inquam, 'est, magister, quod quaero. 3

QZX(O)ΠN

7 .CN. *N:* .C̃N. *et* gn. *etc.* ‖ mattii *XΠ* mathii *QZ* ‖ homines eruditis *Z* ‖ (§ 2) 8 muniambis *Z* ‖ *Haec Cn. Matii fragmenta recepta sunt in Anth. Lat. lib.* III *n.* CLXXXIX *p.* 630 *B.; n.* 120 *t.* I *p.* 43 *HM.; fr.* 4. 5 *LM. Catull. p.* 91 *sq.* ‖ 9 ẽnuq; (estnuq; *sc.*, e *more solito ante* st *praefixo:* stnuq; *igitur pro* sinuq;) *Z* Est nuq̃ *Q* Genuque *i* ‖ refice] *IScaliger:* reficere (*'Ita Ful. v. c. Sed Scal. leg.* refice' σ ‖ 10 Columbulatim] *Z, Scaliger teste* σ *et Rutgersio ap. Burm., Salmasius, GIVossius inst. or.* IV 1, 8 (*opp.* III, *Amst.* 1697, *p.* 145[b]): columbalatim *Q* columbatim *XΠN* ‖ (§ 3) 11 Item] Idem *LCValckenaer ad Theocr. Adoniaz. p.* 207 C ‖ 12 fugo *Q* ‖ 13 cumcha *X* ‖ 14 *In f. cap. lacunam indicavit h* (*v. lemma*)*;* item illud. Dein coquenti vasa cuncta deiectat: Nequamve scitamenta pipulo poscit. *add.* ϰ ‖

X: VIIII *vel* IX *in lemm.* ς, *lemm. om. QZXOΠN*ς*;* VIIII (*s.* IX *s.* 9) *in inscr. cap. XΠN*ς*; in lin. contin. num. nota om. cap. praec. adnectunt QZ. Seorsum edidit IFChrist noct. acad.* (*Hal. Magd. a.* 1727) *p.* 180 *sqq., cuius coniecturas plerasque non afferam cf. praef.* ‖ (*lemm.*) *cf. adn. praec.* ‖ 2 Quod *al.* ‖ ex] *om. al.* ‖ (§ 1) 3 Ex∗iure *X* ‖ 4 vindiciae] ς *Beroaldus:* uindigie *QZ* uindictę (e *X*) *ΠNx* ‖ 5 .Dici *Q* ‖ ap̄torem (*haplogr. pro* ap̄ p̄torem) *X* ‖ (§ 2) 7 mede spiciens *Z* ‖ 8 .Respondeo. Si *Q* ‖ 9 Siquit *x* Siquit *X* ‖

4 E n n i u s enim verbis hisce usus est'. Cumque ille demiratus aliena haec esse a poetis et haud usquam inveniri in carminibus E n n i diceret, tum ego hos versus ex o c t a v o a n n a l i absentes dixi, nam forte eos tamquam insigniter praeter alios factos memineram:

P e l l i t u r e m e d i o s a p i e n t i a, v i g e r i t u r r e s;
S p e r n i t u r o r a t o r b o n u s, h o r r i d u s m i l e s a m a t u r.
H a u t d o c t i s d i c t i s c e r t a n t e s n e c m a l e d i c t i s
M i s c e n t i n t e r s e s e i n i m i c i t i a m a g i t a n t e s.
N o n e x i u r e m a n u m c o n s e r t u m, s e d m a g i s f e r r o
R e m r e p e t u n t r e g n u m q u e p e t u n t, v a d u n t s o l i d a v i.

QZX(O)ΠN

(§ 3) 12 usus] sensus (*quod* u *pr. pro* n *habito praec.* sce *facile oriri poterat*) *QZ* ‖ (§ 4) 13 haec esse] = *x:* ecesse *X* ‖ audis quam *Z* ‖ *in extr. pag. fol.* 200v *col. b vocc.* usquam—bonus *lin.* 18, *tum ex sqq. frustula quaedam usque ad* [gr]am̃aticus *sqq. in f. extr. duarum lin.* um *et* s *litteris servavit O* ‖ 14 ennii *QΠN* ‖ tum] tamen *Z* ‖ *Enn. ann. lib.* VIII *fr.* III *p.* 41 *Vahl.* (*fr.* 1 *p.* 5 *Th. Hug Enn. ann. lib.* VII—IX *fr.*) ‖ 17 (*v.* 1) *Affert Lactantius div. inst.* V 1; *v.* 1 *sq., tum* 5 *sq.* — repetunt *verbis suis inserit Cic. p. Mur.* § 30; *v.* 5 *sq.* — repetunt *affert id. epp.* VII 13, 2 ‖ Pellitur = *Lact.:* Tollitur *libri Cic. p. Mur.* (repellitur *et* bellatur *al.*) *notante etiam* σ, *qui non debebat praeterea afferre l. epp. l.* ‖ pelliture *Z* ‖ sapienti *X* ‖ uigeri turres *Z* ‖ uidetur respui spernitur *et* uidetur re spernitur *et* uidetur r. p. spernitur (*unde non recte* vi geritur respublica: spernitur *AWZumpt*) *etc. codd. Cic. p. Mur.* ‖ 18 (*v.* 2) amiť *Z* armatur *Π m. rec.* = *Cic. Lagom.* 9 ‖ 19 (*v.* 3) certant sed nec *Huschkius Zeitschr. f. Rechtsgesch.* 7, 182, 11 ‖ nec] n (c superscr.) *Z* (*vacat O*) sed *Calp. Piso personatus, HColumna* ‖ sed male dictis Miscent inter sese inimicitias; agitantes Non *Huschkius üb. d. Stelle des Varro v. d. Liciniern p.* 100, 44, *at cf. Puchta instit. iur. Rom.*[1] II 80; *OKarlowa Beiträge z. Gesch. des r. Civilproz.* (*Bonn.* 1865) *p.* 5, 10, *et reprobavit ipse Huschkius l. supra l.* ‖ 20 (*v.* 4) *f.* Mussant *Scriverius, Oiselius* ‖ inimicitias *e* ‖ inimicitiam agitantes] *cf. Bücheler Grundriss der lat. Declin. p.* 49 *sq. ed. W:* inimicitiam minitantes *LMüller Q. Ennius p.* 173; 235 ‖ 21 (*v.* 5) ex me iure *Z* ‖ manum] *Πϰ, Med. Cic. epp., nonnulli codd. or. p. Mur. cf. MVoigt* XII *tabb.* I 594, 12; II 47, 26: manu *rell.* (= *O*) *cum Cic. p. Mur. Lagomarsinianis* (*Christius l. l. adn. FG p.* 183 *sqq. atque p.* 177 *coll. p.* 174 *sqq.*) ‖ consertant *Salmasius* ‖ magis ferro] *Med. Cic. epp.* magi' ferro *i:* magis errore *libri* ferro *Cic. p. Mur.* ‖ 22 (*v.* 6) Rem repetunt] *Iunt., Cicero utrobique:* rei repetunt *XΠN* rei petunt *QZ* rem petunt *Cic. Par.* 6369 Res repetunt *e* ‖ soli-

Cum hos ego versus Ennianos dixissem: 'credo', inquit gram- 5
maticus, 'iam tibi. Sed tu velim credas mihi, Quintum Ennium
didicisse hoc non ex poeticae litteris, set ex iuris aliquo perito.
Eas igitur tu quoque', inquit, 'et discas, unde Ennius didicit'.

Vsus consilio sum magistri, quod docere ipse debuerat, a 6
quo discerem praetermonstrantis. Itaque id, quod ex iureconsultis
quodque ex libris eorum didici, inferendum his conmentariis existimavi,
quoniam in medio rerum et hominum vitam qui colunt,
ignorare non oportet verba actionum civilium celebriora. 'Manum
conserere' * * *. Nam de qua re disceptatur in iure in re prae- 7
senti, sive ager sive quid aliud est, cum adversario simul manu
prendere et in ea re sollemnibus verbis vindicare, id est 'vindicia'.

QZX(O)ΠNς

daui *XΠ* ‖ solita uicum | hoc hos $\overset{o}{g}$ (*i. e.* ergo) *Q* solita iucum hos hoc ego *Z* ‖ (§ 5) 23 ergo *Π* (*cf. adn. praec.*) ‖ ennia nos *X* ‖ 24 quantū *Q pr.* ‖ 25 didisce *Π* ‖ 26 dicit usus *Z* ‖ (§ 6) 27 sui (*sq.* magistri) *Q* ‖ me *e* me ipse *Ald.* ‖ 28 praetermonstrantis] = ς: praemonstrantis ς (*non Q cf. i*) ‖ preter monstrantis itaq; *Z* ‖ quod] quoq; (*sq.* quoq;) *Z* quodque *i* ‖ iure consultus *X pr.* ‖ 29 quodque] *cod. Torn., cod. Franeq. m. alt.*, λ: quoq; *Q pr. Z* ‖ ex libris quoq; *XΠNς* ex librisque *e* ‖ inserendum ς *part.* ‖ hiis *Z* ‖ 31 in (*praec. lin.* 30) ignorare *Z* ‖ .Verba *N* ‖ *In vocc.* ce(ę *Q pr.*)lebriora (ʹ*Π*) manum conserere (conferre *X*) . (*s.* ;) *expl. QZXΠ.* Explicit Agellii Noctiū Atticaꝝ. lib̉. XXXIII *subscr. Q* Explicit liber ~ vicesimus ~ tercius. *Z. Ad cap.* 10 *partem extremam et cap.* 11 *recensenda praeter N adhibui novicia additamenta ad Vat.* 3452 (ψ) *qui et ipse in voc.* conserere *expl., et ad cod. SGerm.* 643 (*f*), *tum ex rell.* ς *libros bibl. nat. Parisinae alios duos, cod. Sozomeni bibl. la Vall.* 110 (*s*) *et cod. Colbertinum* 8666 (γ), *atque cod. bibl. urb. Lugdunensis* 98 (565) *signatum* (δ). ‖ celebriora. 'Manum conserere' *** . Nam] *h*: celebriora (. *N* et , *e part.*) manum conserere. (*s.* ;) Nam *libri e* celebriora, Manum conserere est, *Ascens.* 1536, *vg.* celebriora, ut Manu conserere. *Christius* celebriora. ('Manum conserere'.) Nam *h^e* celebriora. Manum conserere est rem eam *Huschkius* (*a.* 1871, *priv.*) ‖ (§ 7) 32 re] *om. N* ‖ disceptabatur *sγδe* ‖ in iure in re] *h^e*: in iure *libri*, *e* in re *Ascens. a.* 1536 ‖ eam rem praesentem *c* ‖ 33 siue aliud quidem cum ς ‖ aliud quid γδ ‖ manu] viam ψ ‖ 34 prenderet (penderet δ *pr.* praehēderet γ) .In *Nsγδ* prehendetet. In ψ ‖ soll(ol *Brissonius, Zimmernius*)emnibus *BBrissonius teste g; IMGesner thes. s. v.* Vindiciae; *SWZimmern d. röm. Civilproz. p.* 109, 14 omnibus *libri; ILConrad exc. ad G.* II *ed. G. Lips. a.* 1762 II *p.* 524 *sq.; Huschkius Zeitschr. f. Rechtsgesch.* 7, 179 *sq.*) optimis *Th. Marcilius l. c.* 1 § 7 *l. c.* XI *p.* 48 solennibus *vel* optimis *IGothofredus*

8 Correptio manus in re atque in loco praesenti apud praetorem ex duodecim tabulis fiebat, in quibus ita scriptum est: *si qui in*
9 *iure manum conserunt.* Sed postquam praetores, propagatis Italiae finibus satis iurisdictionis negotiis occupati, proficisci vindiciarum dicendarum causa ad longinquas res gravabantur, institutum est contra duodecim tabulas tacito consensu, ut litigantes non in iure apud praetorem manum consererent, sed 'ex iure manum consertum' vocarent, id est alter alterum ex iure ad conserendam manum in rem, de qua ageretur, vocaret atque profecti simul in agrum, de quo litigabatur, terrae aliquid ex eo, uti unam glebam, in ius in urbem ad praetorem deferrent et in ea
10 gleba, tamquam in toto agro, vindicarent. Idcirco Ennius significare volens, non, ut ad praetorem solitum est, legitimis

---

*N*ς

font. quat. iur. civ. t. III *p.* 111 *Otto thes. iur. R.*² (*Trai. ad Rh.* 1733) civilibus *tacite adnotante c ICuiacius recitatt. in ll.* IV *priores cod. Iust. lib.* III *tit.* XXXII *opp. ed. Fabrot. app.* (*Lut. Par. a.* 1658) *p.* 678 ‖ id est vi dicta. Ea correptio *Huschkius* ‖ uindicia correptio *N et nota* ł *praeposita, qua saepius hic utitur,* ψ ‖ (§ 8) 35 *f.* consertio *c, CGBruns FIRA*⁴ *p.* 23 ‖ manus. In *Nf* ‖ XII *tabb.* VI 5 *p.* 425 *sqq. D.; p.* 134 *Sch.;* 5. a. *p.* 23 *Br.;* I 6 *t.* I *p.* 695 *V.* ‖ 36 quibus] quis *ut vid.* γ *pr.* ‖ (qui) *in ipsa lege RSchoell cf. p.* 75 cui *Ns*δ *pr.* ‖ (§ 9) 38 finibus civitatis *IKappeyne v. d. Coppello l. a CMF*(*ranckenio*) *Mnem. n. s.* 9, 256 (*cf. p.* 244) *l.* ‖ satis iurisdictionis] *OKarlowa d. röm. Civilproz. z. Zeit d. Legisact.* (*Berol.* 1867) *p.* 78, 2: datis iurisdict(it γ ic *f*)ionibus *libri* latis iurisdictionibus, *GBudaeus tacite ap. Ascensium ed. a.* 1536 *in adn. ad h. l.* (= *f.* latis σ) auctis iurisdictionibus, *Huschkius anal. litt. p.* 130 et alis iurisdictionis *id. Zeitschr. f. Rechtsgesch.* 7, 108, 8 statis iurisdictionis *Franckenius; erat cum Karlowae emend. palmari cognita* satis iurisdictionibus, (*cf. adn. praef.* § 18) *temptarem* ‖ proficisci] *mg. Gryph. a.* 1537, ϰ: pacisci ‖ 39 dicenda (*sq.* causa) *s*γδ *pr.* ‖ discendarum (= σ) ex causa ψ ‖ ad] *v. l. ab Oiselio l.:* in ϰ *om. libri, edd. ante* ϰ ‖ in longinquum rus *vel* longinquas oras *Scriverius* in longinquas regiones *Franckenius* ‖ Institutum ex duodecim est tabulis γ ‖ 40 contra] circa δ ‖ consensu] *Ascens.* 1536: sensu ‖ ut] *om.* ψ ‖ 41 *f.* endo iure .i. apud praetorem σ ‖ 42 manum] ψ: manu ‖ consertu *s* ‖ 43 conferendam *Ns*δ *pr.* ψ ‖ rem de ḍe ageretur *s* ‖ de (qua) re ageretur δ ‖ 44 uti ẹt unam γ ‖ (§ 10) 46 idque Ennius ϰ ‖ 47 volens] *h*ᵉ*:* uoleṇs bellum *libri* volens, ait, ϰ rem volens gestam *vel* volens gestum *Huschkius* ‖ legittimis γδ legitvmis δ *m. alt.* agi legitimis ϰ ‖

actionibus neque ex iure manum consertum, sed bello ferroque et vera vi atque solida * * *; quod videtur dixisse, conferens vim illam civilem et festucariam, quae verbo diceretur, non quae manu fieret, cum vi bellica et cruenta.

XI.

[Quid sit ‘sculnae’ verbum positum apud M. Varronem.]

P. Lavini liber est non incuriose factus. Is inscriptus est 1
de verbis sordidis. In eo scripsit ‘sculnam’ vulgo dici, quasi 2
‘seculnam’; quem qui elegantius, inquit, loquuntur ‘seque-
strem’ appellant. Vtrumque vocabulum a sequendo factum 3
est, quod eius, qui electus sit, utraque pars fidem sequetur.
‘Sculnam’ autem scriptum esse in logistorico M. Varronis, 4
qui inscribitur Catus, idem Lavinius in eodem libro ad-
monet. Sed quod apud sequestrem depositum erat, ‘sequestro 5
positum’ per adverbium dicebant. Cato de Ptolomaeo con-
tra Thermum: Per deos immortalis, nolite vos atque
* * *

---

*N*ς

48 actionibus, sed bello—solida, illud ‘ex iure manum consertum’ videtur *Huschkius* ‖ neque] atq; γ ‖ manu *f*ψδ *et sup. lin.* γ ‖ 49 *lacunam statuit h*[e] ‖ conserens γ ‖

XI: X δ *in lemm., rell. om. lemma; in init. cap. num. om.* ψ*fs, qui in lin. contin. pergit* X γδ ‖ (§ 1) 3 P. Lavini] *e* (*partim spatio ad litt. init. adpingendam rubricatori rel.*) *cf. lin.* 9: P. Plani *Nf* p. plani *s* pLANI (p *rubricatori sc. praescripto*) γ Publii Plani δ Publii planii ψ ‖ V. C. Plani σ (V. C. Plani *spscr.* nci φ Planci *f*ν *om. h*ν) ‖ 4 verbis] rebus γ *pr.* ‖ sordidis] *om. s* ‖ (§ 2) sculuā δ *pr.* suluā ψ*s* ***lnam γ *pr.* ‖ 5 seculuā ψ*s*γδ *pr.* ‖ quam γ ‖ 6 appellant utrum(n γ = *f*δ)q. *s*γ ‖ (§ 3) sequaēdo *N* ‖ 7 ei *s* ea γ ‖ sequatur *N* γ *m. alt.* δ *m. alt.* ‖ (§ 4) 8 sculuā *fs*δ seculnā δ *m. alt.* seculuā ψγ ‖ logistorico] *LCaelius Rhodiginus LA* VII 6 (*praeterea male* Capis), κ: historico *Nfs*γδ *m. alt.* hystorico ψδ *pr.* ‖ uaronis ψ ‖ *Varr. logistorici ‘Cato’ de liberis educ. fr. p.* 322 *Bip., Catus de lib. educ. fr.* XXXVII *p.* 252 *R.* ‖ 9 .Item ψ ‖ lauinus γ *pr.* ‖ (§ 5) 10 sequaestrem *N* ‖ 11 Ptholomeo γ: thölomeo ψ*s* Ptolemaeo *Nf* ptolemeo δ *m. alt.* tolemeo δ *pr.* ‖ 12 thermium δ *m. alt.* trn̈um ψ Chermium γ ‖ *Caton. de Ptol. min. c. L. Thermum or. fr. p.* 110 *HM*², *fr.* 3 *p.* 43 *Iord.* ‖ immortales ψδ ‖ vos] *N*γ: uos. ‖ *ad* atque *in mg.* sequestro ponere *add.* γ *m. alt.* δ *m. alt.*, atque nihil ampli’ erat in ueteri *f; in hoc voc. expl. N pr. m.; post* atque *sine distinguendi nota ab n rell. continuatur* iu(o ψ*fs*δ*n*)cundiora alia *etc. cf. adnot. init. praef.* ‖

I. INDEX AVCTORVM.
II. INDEX MONVMENTORVM LEGVM LIBRORVM SCRIPTORVMQVE INCERTORVM ETC.
III. INDEX RERVM.

I. INDEX AVCTORVM.

L. Accius v. Ind. monum. s. v. πάρεργα et rer.
[Andromeda] ? v. VI 9, 17 adn.
[Astyanacte] XIV 1, 34
Atreus XIII 2, 2
[didascalicis cf. praef. 8] III 3, 9 cf. § 1 lib. I. III 11, 2; 4 cf. Sotad.
Neoptolemo XIII 3, 2
Pelopidis II 6, 23
pragmaticis (cf. praef. 8) XX 3, 3
Sotadicorum lib. I. VI 9, 16 cf. didasc.
C. Acilius VI 14, 9
Aelii VII 15, 5
Sex. Aelius Catus IV 1, 20
C. Aelius Gallus de significatione verborum, quae ad ius civ. pertinent lib. II. XVI 5, 3
Aelius Melissus XVIII 6, 1 sq.
de loquendi proprietate ib. 2 sqq.
L. Aelius Stilo I 18; II 21, 8; V 21, 6; X 21, 2; XII 4, 5
indices Plaut. III 3, 1; 12
de proloquiis comm. XVI 8, 2 cf. § 6 adn.
Q. Aelius Tubero [Scipionis Afr. min. ex sorore nepos] I 22, 7
Q. Aelius Tubero [L. f.] XIV 7, 13; 8, 2
in historiis VII 3 et 4, 2 sq.
lib. I. X 28, 1
super officio iudicis praecepta (?) XIV 2, 20
ad C. Oppium VI 9, 11
Q. Aemilius cos. v. C. Fabricius
Aeschines in or., qua Timarchum de impudicitia accusavit § 131. I 5, 1
§ 180 sq. XVIII 3
Aeschylus XIII 19, 4; 25, 7 cf. Ind. rer.
Prometheo ignifero XIII 19, 4
Aesopi apologus II 29
L. Afranius in togata XX 6, 5; 11
Consobrinis XV 13, 3
Sella XIII 8, 1 sqq.
Titulo (?) X 11, 8 sq.
Alcaeus in poematis XVII 11, 1
Alexander Aetolus (Aristophanes ?) XV 20, 8
Alexander M. cf. Ind. rer.
ep. ad Aristotelem XX 5, 7 sqq.
ep. ad Olympiadem XIII 4, 2
Alexis comicus II 23, 1
Pythagorizusa IV 11, 8
Alfenus Varus digestorum lib. XXXIV, coniectaneor. (cf. praef. 9) lib. II. VII 5
Anacreon XIX 9, 4 sq.
Anaxagoras v. Ind. rer.
Andronicus philosophus XX 5, 10
Annaeus Cornutus
de figuris sentent. lib. II. IX 10, 5 sq.
in Vergilium comm. II 6
L. Annaeus Seneca XII 2
ep. moralium (cf. praef. 9) ad Lucilium lib. XXII. XII 2, 3 sqq.
Annianus VI 7; IX 10, 1; XX 8
Antisthenes IX 5, 3; XVIII 7, 4 cf. Ind. rer. s. v. Antisthenae
Antistius Labeo I 12, 1; IV 2, 3; 7 sqq.; XIII 10, 1; 12, 1 sqq.; XV 27, 1
ad XII tabb. comm. I 12, 18; XX 1, 13
lib. II. VI 15, 1

ad edict. praet. libri XIII 10, 3
lib. IV. ibid.
posteriorum lib. XXXVIII sqq. XIII 10, 2
Antonius Iulianus cf. Ind. rer.
commentarii XVIII 5, 12 (?) cf. adn.
Apion Plistonices V 14, 1
Aegyptiacis X 10, 2 cf. V 14, 2 sq.
lib. V. V 14, 4 sqq.; VI 8, 2 sqq.
de Alexandri regis laudibus (?) VII 8, 1 sq.
Apollodorus comicus II 23, 1
Apollodorus in chronicis XVII 4, 5 sq.
Apollonius Rhodius IX 9, 3
Aquilius comicus III 3, 4
Arcesilaus v. Ind. rer.
Archilochus v. Ind. rer.
Archytas v. Ind. rer.
Arion v. Ind. rer. s. v. et Ind. mon. s. v. carmen
Aristarchus II 25, 4; XIV 6, 3. cf. Aristides
Aristeas Proconnesius IX 4, 3
Aristides (immo Aristarchus) Samius III 10, 6
Aristippus v. Ind. rer.
T. Aristo ICtus XI 18, 16
Aristophanes [XV 20, 8] ? v. adn.
Ὀλκάδες [? cf. adn.] XIX 13, 3
Ran. 354 sqq.; 369 sqq. Ddf. praef. 20 sq.
837 sqq. I, 15, 19
1154: 1156 sqq. XIII 25, 7
[1445] XII 5, 6
Thesmoph. prior. 453 sqq. XV 20, 7
Aristoteles II 12, 1; III 11, 6; 15, 1; IV 11, 4; 11 sq.; X 2, 1; XIX 5, 2 sqq.; XX 5, 1 sqq. cf. Ind. rer. et Ind. mon. s. v. πέπλος
ad Alexandrum M. ep. XX 5, 9 sqq.
analyt. prior. lib. I 1. XV 26
de animalibus [animalium hist. lib. VI, 31] XIII 7, 6
[lib. VII 4] III 16, 6; 13; cf. X 2, 1 adn.
[meteorolog. lib. II 6, 17] II 22, 24
περὶ μνήμης (VI 6, 2 sq.); VIII 7 cf. de somno et vig.
[πέπλος] praef. 6
problem. (cf. praef. § 7; phys. XIX 4, 1; ἐγκύκλ. XX 4, 3) libri I 11, 17 sqq.; [XIX 5, 9 coll. 2 sqq.]; in septimo problematorum III 6, 1 sq.
VII 3. XIX 4
[XXVI 19] II 22, 24
ib. 39 (37 al.) II 30, 11
XXVII 10. XIX 4
[XXVIII 7.] XIX 2, 5
XXX 10. XX 4, 3 sq.
[de somno et vig. c. 2] VI 6, 2 sq. cf. π. μνήμης
Aristoxenus de Pythagora IV 11, 4 sqq.
Arrianus
dissert. Epicteti XVII 19, 2 sqq.
lib. I. (immo II 19) I 2, 6 sqq.
lib. V. XIX 1, 14
Q. Asconius Pedianus XV 28, 4
C. Asinius Gallus XVII 1
C. Asinius Pollio
ad Ciceronem ep. I 22, 19
ad Plancum ep. X 26, 1 sqq.
C. Ateius Capito I 12, 8; X 20, 2 sqq.
in coniectaneis (cf. praef. 9 et XIV 7, 13 adn.) II 24, 2; 15; XX 2, 3
lib. VIII de iudic. publ. IV 14, 1; X 6, 4
lib. IX (? cf. adn.) [de off. sen. ?] XIV 7, 12 sq.; 8, 2
epist. XIII 12, 1 sqq.
de officio senatorio (cf. coniect.) IV 10, 7 sq.
de pontif. iure lib. V. IV 6, 10
Atilius comicus XV 24
Augustus cf. Ind. rer.
in epistulis X 11, 5; 24, 2
ad Gaium nepotem ep. XV 7, 3
Aurelius Opilius
indices Plaut. III 3, 1
Musarum (cf. pr. 6) lib. I. I 25, 17 sq.

Bacchylides XX 7, 2
Bias v. Ind. rer.

Sex. **C**aecilius cf. Ind. rer.
Q. Caecilius Metellus Numidicus cf. Ind. rer.
in Valerium Messal. accus. lib. III. XV 14
ad Cn. et L. Domitios ep. XV 13, 6; XVII 2, 7
in C. Manlium tr. pl. or. VII 11
ad pop. de ducendis uxoribus or. I 6
de triumpho suo or. XII 9, 4 sqq.
Caecilius Statius II 23, 5 sqq.; V 6, 12; XV 24 cf. Ind. rer.
Chrysio VI 17, 13
[Hypobolimaeo] ? VI 9, 17 adn.
Hypobolimaeo Aeschino XV 14, 5
Plocio II 23, 5 sqq.; III 16, 4 sq.
Polumenis XI 7, 6

Subditivo XV 9
Synaristosis XV 15, 2
Triumpho VI 7, 9
Caelius Sabinus VI 4
de edict. aed. cur. IV 2, 3 sqq.
Caesellius Vindex IX 14, 6; XVIII 11 cf. Terentius Scaurus
lectionum antiq. comm. II 16, 5 sqq.; III 16, 11; VI 2; XI 15, 2 sqq.; XX 2, 2 cf. praef. 6 et inscr.
ϛρωματεῖς ib. 7
Callimachus IV 11, 2; IX 9, 3 cf. Ind. rer.
Callistratus orator III 13
de Oropo or. III 13, 5
L. Calpurnius Piso
annalium lib. I. XI 14
lib. II. XV 29, 2
lib. III. VII 9
Calvisius Taurus cf. Ind. rer.
commentarii I 26, 3
in Platonis Gorg. comm. lib. I. VII 14, 5
[de Stoicorum ἀπαθείᾳ] XII 5, 5
Carneades VI 14, 9 sq. cf. Ind. rer.
Cassius (?) [Hemina] annalium lib. I. XVII 21, 3
T. Castricius v. Ind. rer.
Cebes Socraticus v. Ind. rer.
Chares V 2, 2
Chilo Lacedaemonius v. Ind. rer.
Chrysippus I 2, 10; VI 16, 6; VII 2; XI 12, 1; XIX 1, 14 cf. Ind. rer.
περὶ καλοῦ καὶ ἡδονῆς lib. I XIV 4
περὶ προνοίας lib. IV. VII 1, 2 sqq.; 2, 1 sqq.; 6 sqq.
Cincii VII 15, 5
Cincius de re militari
lib. III. XVI 4, 1
lib. V ib. 2 sqq.; 5
lib. VI ib. 6
Ser. Claudius
commentario XIII 23, 19
indic. Plaut. III 3, 1
Q. Claudius Quadrigarius V 21, 6 (libri IX 14, 1 sq. 20)
annal. lib. I. I 25, 6; II 19, 7 sq.; VI 11, 7; [IX 11, 2 sqq.] v. adn.; 13, 4 sqq.; 14, 1 sq.; 3; 20; XVII 2, 2 sqq.
lib. III. I 7, 9; 13; I 16, 1; III 7, 21; 8, 5 sqq.
V. V 17, 5
VI. II 2, 12 sq.; XVII 13, 6; 8
VIII. XVII 13, 5
XIII. XIII 29
XVIII. I 7, 9; 13
XIX. IX 1; X 1, 3 sq.; XIII 30, 7; XV 1, 4 sqq.; XX 6, 11
XXI. X 13, 4
XXIII ib.
Cleanthes I 2, 10
Clearchus IV 11, 14
Cloatius Verus in libris verborum a Graecis tractorum XVI 12
lib. IV ib. 5 sq.
Coelius [Antipater]
historiarum lib. II. X 24, 6 sq.
in principio lib. III (?) X 1, 3 sq.
M. Cornelius Fronto v. Ind. rer.
Cornelius Nepos
[in chronicis] XVII 21, 8; 24
lib. I ib. 3
exemplorum (cf. VI 19, 1 adn.)
lib. V. VI 18, 11
de illustribus viris lib. XIII. XI 8
de vita Ciceronis XV 28
P. Cornelius Scipio Afric. maior, cum M. Naevius tr. pl. accusaret eum ad pop. q. f. or. IV 18, 3 sqq.
P. Cornelius Scipio Africanus minor
pro se contra Ti. Claudium Asellum (cf. III 4, 1; IV 17, 1) de multa ad populum VI 11, 9
or. quinta II 20, 5 sq.
ad populum in censura de moribus IV 20, 10; V 19, 15 sq.
adv. Naevium q. f. IV 18, 6
adv. P. Sulpicium Gallum VI 12, 4 sq.
L. Cornelius Sisenna II 25, 9
historia XII 15, 1
lib. IV. XI 15, 7
VI. IX 14, 12; XII 15, 2
L. Cornelius Sulla cf. Ind. rer.
rerum gestar. lib. II. I 12, 16; XX 6, 3
Ti. Coruncanius I 10, 1 cf. Ind. rer.
Crates [Mallotes] II 25, 4
Critolaus peripateticus VI 14, 9 sq.; IX 5, 6; XI 9 cf. Ind. rer.
Ctesias IX 4, 3
M'. Curius Dentatus I 10, 1 cf. Ind. rer.

Demades v. Ind. rer.
Democritus V 15, 8 cf. Ind. rer.
de vi et nat. chamaeleontis X 12, 1 sqq.
περὶ λοιμῶν IV 13, 2 sq.

Demosthenes cf. Ind. rer.
orationes contionesque IX 3, 1
in Androtionem XV 28, 6
§ 7 (9 al.) X 19, 2 sq.
de corona § 67 II 27
§ 205 XIII 1, 6 sqq.
in Timocrat. XV 28, 6
Dicaearchus IV 11, 14
Diodorus Cronus XI 12, 2 sq.
Diogenes Cynicus v. Ind. rer.
Diogenes Stoicus VI 14, 9 sq. cf. Ind. rer.
ἐν τῇ ἠθικῇ I 2, 10
Dioxippus Hippocraticus XVII 11, 6
Domitius Insanus v. Ind. rer.
Draco v. Ind. monum. et rer.

†Elydis (Epelydis ?) grammatici veteris commentarius XIII 14, 7
Empedocles cf. Ind. rer.
in carmine IV 11, 9 sq.
Q. Ennius [I 15, 16 adn.]; XII 2, 6 sq.; 11; XV 24 cf. Ind. rer.; Ennianista v. ib. (liber ann. vetustissimus cf. Oct. Lampadio)
Achille IV 17, 14 cf. XIX 8, 6 adn.
Alexander VII 5, 10
annales XVIII 5, 2
in annalibus II 26, 11; III 14, 5; [VI 9, 17 adn.; 12, 7]; VII 6, 6; IX 4, 1; X 29, 2; [XIII 21, 13]; XVI 10, 1 sqq.; [XVIII 9, 3 sqq.]
lib. I. VII 6, 9; XIII 23, 18
III. I 22, 16; [XVI 10, 1]? cf. adn.
VII. XII 4; XVIII 5, 4 sqq.
VIII. [X 1, 6]; XX 10, 2 sqq.
IX. [XII 2, 2 sqq.; 11]
XII. XVII 21, 43
XIII. VI 2, 3 sqq.; XVIII 2, 12; 16
XIV. II 26, 21 sqq.; X 25, 4
XVI. IX 14, 5
[XVII] ? cf. XVII 21, 43 adn.
XVIII. XIII 21, 14 [cf. XVII 21, 43 adn.]
[Andromache Aechmal.] ? cf. V 15, 9 et 16, 5 adn.
Cresphonte VII 16, 10
Erechtheo ib. § 9
Hecuba XI 4, 3 sq.
Iphigenia XIX 10, 11 sqq.
Melanippa V 11, 12 sqq.; [VI 9, 17]
Phoenice VI 17, 10
satiris II 29, 20; VI 9, 2; XVIII 2, 7
Scipione IV 7, 2 sqq.
[tragoediarum rell. inc.] V 15, 9; 16, 5; XIX 8, 6
Ephorus III 11, 2
Epicharmus I 15, 15
Epictetus cf. Arrian. et Ind. rer.
Epicurus II 6, 12; 8, 1 sqq.; II 9; 18, 8; V 15, 8; 16, 3; IX 5, 2; 8 cf. Ind. rer.
Erasistratus XVII 11, 1 sqq.
διαιρέσεων lib. I. XVI 3, 3 sqq.
Erucius Clarus VII 6, 12
ad Sulpicium Apollinarem ep. XIII 18, 2
Euathlus v. Ind. rer.
Euclídes Socraticus VII 10
Euclides [mathematicus definit. I 2] I 20, 9
Eudemus Rhodius v. Ind. rer.
Eudoxus v. Ind. rer.
Eupolis I 15, 12
Euripides VI 16, 6 sq.; XIII 19, 2 sqq.; 25, 7; XVII 4, 3 cf. Ind. rer.
Bacchis 193 N. XIII 19, 3
386 sqq. I 15, 17
Cresphonte VI 3, 28 [XX 7, 2 cf. Phoeniss. 159]
Hecuba 293 sqq.; XI 4
in tragoedia 'Ινώ' XIII 19, 4

Q. Fabii Maximi imp. ad Carthag. ep. X 27, 3 cf. Ind. rer.
Q. Fabius Pictor (liber ann. V 4, 1)
annales ib.
lib. IV. ib. § 3 sq.
[de iure pontif.] lib. I. I 12, 14; X 15, 1
C. Fabricii et Q. Aemilii coss. ad regem Pyrrum litterae III 8, 6 sqq.
[M.] Favonius (v. adn.) orator vetus in suasione legis Liciniae de sumptu minuendo XV 8 cum lemm.
Favorinus philosophus X 12, 9 sq. cf. Ind. rer.
laudes febris quarto die recurrentis XVII 12, 2
laudes Thersitae ib.
[παντοδαπὴ ἱστορία (cf. praef. 8)] ? v. XIV 6, 1 adn.
Πυρρωνείων τρόπων libri X. XI 5, 5
Fenestella XV 28, 4 sq.
Fidus (?) Optatus v. Ind. rer.
Furius Antias (v. lemm.) poeta XVIII 11, 2 sqq.

Gavius Bassus
in commentariis III 9; 18, 3 sq.
de orig. verb. et vocab. III 19; V 7
lib. III. II 4, 3 sqq.
VII. XI 17, 4
A. Gellius praef. § 23; XVII 1, 9
epp. ad familiarem quempiam X 1, 1 sq.; 4 sqq. (illius epist. § 3)
de ve particula tractatus V 12, 10
locorum Platonicorum interpretatio suscepta VIII 8
Cn. Gellius VIII 14 cf. Ind. rer.
in annalibus XVIII 12, 6
lib. III. XIII 23, 13 sqq.

Hadrianus in or. quam in sen. de Italicensibus habuit XVI 13, 4 sq. cf. Ind. rer.
Hegesias IX 4, 3
Hellanicus cf. Ind. rer.
in Aegyptiacis I 2, 10
C. Helvius Cinna XIX 9, 7
in poematis IX 12, 12; XIX 13, 5
Heraclides Ponticus VIII in fragm. cap. inc.
Heraclitus Ephesius praef. 12
Hermippus III 13
[Herodes Atticus] ἐγχειρίδια praef. 7 cf. Ind. rer.
Herodotus cf. Ind. rer.
hist. lib. I. 17. I 11, 7
23 sq. XVI 19
68. III 10, 11
85. V 9, 4
II. 22. VIII 4
III. 108. XIII 7, 1 sq.
IV 28. XVII 8, 16
IV 173. XVI 11, 3 sqq.
VI 37. VIII 4
Hesiodus III 11, 5; IX 9, 3 cf. Ind. rer.
epigramma in tripode Heliconio, qui ab Hes. positus traditur, III 11, 3
opp. et dier. 40 sq. XVIII 2, 13
266. IV 5, 7
719 sq. I 15, 14
[825.] XVII 12, 4
theog. 142 sqq. III 11, 5
Hierocles Stoicus v. Ind. rer.
Hippocrates XVII 11, 6; XIX 2, 8 cf. XIV 6, 3 et Ind. rer.; comment. in Hippocr. cf. Dioxippus et Sabinus
περὶ τροφῆς III 16, 7 sq.; 20
Homerus VI 20, 4 sqq.; IX 9, 3; XIV 6 cf. Ind. rer.
Il. I 1. III 11, 5
(92) v. II 6, 11 adn.
459. XV 3, 8
462 etc. (αἴθοπα οἶνον) XVII 8, 10
II 8. XIII 25, 21
135. XVII 3, 2 sqq.
212 sq. I 15, 11
246. ib.
484 etc. (Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι) XVIII 9, 9
III 8 sq. I 11, 8
221. I 15, 3 sq.
(448) v. IX 10, 3 adn.
IV 125. V 8, 10
223 sq. II 6, 11
V 304 etc. (Οἷοι νῦν βροτοί εἰσιν) III 10, 11
366 etc. (τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην) II 6, 11
VII 89 sqq. XV 6
279. XIII 25, 18 sq.
VIII 399. ib. § 21
XI 163 sq. ib. § 16
728. XIII 27, 3
XII 237 sq. VII 6, 12
XIII 41. XV 3, 8
XVI 33 sqq. XII 1, 20
583. XIII 21, 25
XVII 133 sqq. XIII 7, 3 sq.
755. XIII 21, 25
XVIII 318 sqq. XIII 7, 5
481 v. XIV 6, 4 adn.
487 sqq. II 21, 3
XX 269 sqq. XIV 6, 4
336. XIII 1, 2
446 etc. (ἠέρα βαθεῖαν) XIII 21, 14
XXII 151 sqq. VI 20, 5
XXIII 186. XIV 6, 3
382. II 26, 20
XXIV 603 sq. XX 7, 2
Odyss. XIV 6, 3
I 1. XVIII 9, 5; 9
33 sqq. VII 2, 14
64 etc. (Τέκνον ἐμόν etc.) I 15 3 sq.
69 ? (cf. IX) III 11, 5
441 sq. XIV 6, 3
III 295. II 30, 7
IV 86. XIV 6, 4
392. ib. § 5
V 295 sq.; 331 sq. II 22, 16
296. II 22, 9; 30, 8
VI 102 sqq. IX 9, 12 sqq.
IX ? (cf. I 69) III 11, 5
IX 39. I 2, 8
X 72. XVI 12, 2
XI 245. IX 10, 3
246 ib.

248 sqq. III 16, 15 sqq.; 22
596. II 30, 10; VI 20, 5
612. XIII 25, 16
XII 245 sq. XIV 6, 3
XIII 1 sq. V 1, 6
XV 44 sq. XIV 6, 3
XX 241 sq. XIII 25, 20
XXII 128; 137. XIV 6, 3
XXIII 296. IX 10, 3
Horatius
[carm. I 3, 4; III 27, 20] ? II 22, 2 v. adn.
[III 1, 1] ? praef. 20 v. adn.
[IV 2, 1] ? XVII 10, 8 cf. suppl. adn.
[IV 6, 14 sq.] ? X 22, 24 cf. suppl. adn.
serm. I 5, 78. II 22, 25
[epp. I 2, 28 sq.] ? XIX 9, 8 cf. suppl. adn.
Q. Hortensius I 5, 2 sq.; VII 16, 13; XIX 9, 7
Hypsicrates grammaticus, libri super his quae a Graecis accepta sunt XVI 12, 6

Isigonus Nicaeensis IX 4, 3
Isocrates v. Ind. rer. s. v. Isocratii et Isocratium
C. Iulius Caesar I 10, 4; VI 9, 15; VIII 15; X 24, 2; XIX 14, 1 cf. Ind. rer.
de analogia IV 16, 9; XIX 8, 3 sqq.
lib. I. I 10, 4; XIX 8, 7
lib. II. IX 14, 25
in Anticatone IV 16, 8
ad C. Oppium et Cornelium Balbum epp. libris XVII 9, 1 sqq.
in or. pro Bithynis V 13, 6
in Dolabellam act. I lib. I. (? cf. adn.) IV 16, 8
in or., qua Plautiam rogationem suasit XIII 3, 5
C. Iulius Caesar Octavianus v. Augustus
Iulius Celsinus v. Ind. rer.
C. Iulius Hyginus
in exemplis X 18, 7
in Vergil. comm. I 21, 2 sqq.; V 8, 1 sqq.; VII 6, 2 sqq.; X 16.
de Vergilio lib. IV. XVI 6, 14 sq.
de vita rebusque illustrium virorum [VI 1, 2; 6]
lib. VI. I 14, 1
Iulius Modestus quaestionum confusarum (cf. praef. 9) lib. II. III 9, 1
Iulius Paulus v. Ind. rer.
M. Iunius Brutus ICtus v. Ind. rer.
Iunius [Gracchanus] XIV 8
Iuventius in comoedia XVIII 12, 2

D. Laberius VIII 15; XVII 2, 21; 14, 1 sq.; XIX 13, 3 in mimis XVI 7
Alexandrea XVI 7, 13 sq.
Anna Peranna ib. § 10
Cacomnemone ib. § 8
Catulario VI 9, 18
Coloratore ib. § 4
Compitalibus XVI 7, 7; 9, 4
Cophino XVI 7, 2
Fullone ib. § 3
Gallis VI 9, 3
Gemellis I 7, 12 sq.
Lacu Averno XI 15, 1
Natalicio (?) XVI 7, 9 cf. adn.
Necyomantia ib. § 12. XX 6, 6
Restione X 17, 2 sq.; XVI 7, 6
Salinatore III 12, 2; 4
Saturnalibus XVI 7, 11
Sororibus IX 12, 11
Staminariis XVI 7, 4
Stricturis III 18, 9
Laelius Felix (cf. XIII 14, 7 adn.) ad Q. Mucium lib. I. XV 27
C. Laelius Sapiens v. Ind. rer.
Laevius XIX 9, 7
in Alcestide XIX 7, 2 sq.
in Erotopaegniis II 24, 8 sq.
in Protesilaodamia XII 10, 5
Largius Licinus in Ciceromastige XVII 1
P. Lavinius de verbis sordidis XX 11
C. Licinius Calvus XIX 9, 7
in poematis IX 12, 10
Licinius poeta comicus XV 24; Licinius Imbrex Neaera XIII 23, 16 sq.
Licinius Mucianus IX 4, 15
L. Livius Andronicus XVII 21, 42 (liber verae vetustatis XVIII 9, 5)
in Odyssia III 16, 11; VI 7, 11 sq.
Odyss. versus primus XVIII 9, 5
C. Lucilius I 3, 19; 16, 12; II 24, 4; 10; IV 16, 6 bis; VI 3, 28; 14, 6; VIII 5; IX 14, 22; XVIII 5, 10; XX 8, 4 cf. Ind. rer.
satur. lib. I. X 20, 4
III. I 16, 2; XVI 9, 6
[IV] ? II 24, 4; 10; IV 16, 6 v. adnott.
V. XVIII 8 cf. VIII 5 adn.
VII. IX 14, 23
[IX] ? I 16, 12; XVIII 5, 10 v. adnott.

XI. IV 17, 1 sq.; XI 7, 9 sq.
XII. IX 14, 11
XV. I 16, 11; IV 17, 3
XVI. IV 1, 3
XX. III 14, 11 sq.
[XXVI] ? XVI 5, 7 cf. adn.
[XXIX] ? v. VI 3, 28 adn.
in Lucil. comm. scriptores II 24, 5
Lucretius
I 304 Lm. V 15, 4
326. XVI 5, 7
II 1153 sq. XIII 21, 21
IV 223 sq. I 21, 5 sqq.
528 sq. X 26, 9
VI 1275. XII 10, 8
Luscius comicus XV 24
Q. [Lutatius] Catulus XIX 9, 10; 14 cf. Ind. rer.
Lysias v. Ind. rer.

T. Maccius (III 3, 9) Plautus III 3; IV 7, 2; XV 24; XVIII 12, 3 sq.; XX 10, 2. epigr. sepulcrale I 24, 1; 3. indices fabularum Plautin. III 3, 1 sqq. cf. Ind. rer.
Addictus III 3, 14
Agroecus q. f. III 3, 9
Amphitr. I 1, 25 (v. 180). I 7, 17
Anus q. f. III 3, 9
Asinar. I 1, 1 (16) sq. I 22, 20; II 2, 16 (282) sqq. VI 17, 12; III 1, 35 (539). XVIII 12, 5
Astraba q. f. XI 7, 5
Aulularia II 4, 12 (291). III 14, 15
fragm. VI 9, 6
Bacchides IV 8, 77 (918). I 7, 3
V 2, 71 (1189). III 14, 14
Bis compressa q. f. III 3, 9
Boeotia q. f. III 3, 3 sqq.; 9
Casina III 5, 50 (65 Fl.) sqq. I 7, 11; 13
Cistell. I 3, 14 sq. III 16, 2
fragm. VI 7, 3
Commorientes q. f. III 3, 9
Condalium q. f. ib.
Epidicus I 2, 36 (139) sq. IV 6, 4
II 2, 10 (194). IV 17, 4
Fretum q. f. III 3, 7 sq.
Gemini lenones q. f. III 3, 9
Men. I 2, 45 (157). III 14, 16
V 7, 57 (1047). XVIII 9, 4; 6
Mil. glor. II 4, 6 (359) sq. XV 15, 4
Mustellar. I 3, 123 (280). XX 6, 12
Nervularia q. f. III 3, 6
Persa IV 3, 65 (534). V 21, 16
Poenulo I 2, 152 (365). XIX 8, 6
V 2, 151 (1111) sqq. XIII 30, 6
Pseudul. I 1, 1 (3) sqq. XX 6, 9
Rudente I 5, 17 (275 Fl.). IX 12, 21
Saturio III 3, 14
Stich. III 2, 41 (497). VI 17, 4; 6; 11
Trigeminis VI 9, 7
Trinummo I 2, 157 (194). XVII 6, 7
Truculento II 6, 34 (515). XIII 23, 11 sq.
com. nominis inc. III 3, 14
Macedo philosophus v. Ind. rer.
[L. ?] Manilius, ind. Plaut. III 3, 1
M'. Manilius ICtus v. Ind. rer.
L. Manlius Torquatus v. Ind. rer.
Masurius Sabinus III 16, 23; V 6, 27; 19, 11 sqq.; X 15, 17; XI 18, 11; XIV 2, 1
de furtis XI 18, 12 sqq.
de indigenis comm. IV 9, 8 sq.
iuris civ. lib. II. IV 1, 21 sqq.
IV 2, 15. XI 18, 20 sq.
III. V 13, 5
memorialium (cf. praef. 8) lib. I. VII 7, 8
VII. IV 20, 11
XI. V 6, 13 sq. [27]
Cn. Matius
Iliadis lib. II. VII 6, 5
XXI. IX 14, 14
XXIII. ib. § 15
in mimiambis X 24, 10; XV 25, 1 sq.; XX 9, 2 sq.
[C.] Memmius XIX 9, 7
Menander II 23 cf. Ind. rer.
Plocio II 23, 6 sqq. III 16, 3
Menippus II 18, 7 cf. M. Terentius Varro
Mnesitheus XIII 31, 14
P. Mucius Scaevola pater P. M. XVII 7, 3
Q. Mucius Scaevola P. M. III 2, 12 sqq.; IV 1, 17; V 19, 6; XVII 7, 3 cf. Laelius Felix et Ser. Sulpicius et Ind. rer.
de iure civili lib. XVI. VI 15, 2
Musonius philosophus v. Ind. rer.
Mys v. Ind. rer.

Cn. Naevius III 3, 15; VII 8, 5; VIII 14; XV 24. epigr. sepulcr. I 24, 1 sq. cf. Ind. rer.
belli Poenici carm. V 12, 7; XVII 21, 45
Hariolus III 3, 15
Hesiona trag. X 25, 3
Leon III 3, 15

Triphallo II 19, 6
Naucrates X 18, 6
Neratius de nuptiis IV 4, 4
P. Nigidius Figulus II 26, 19; III 10, 2; IV 16, 1; V 21, 6; VIII 14; IX 12, 6; X 11, 2 sqq.; XI 11; XIII 10, 4; XIV 1, 11 cf. Ind. rer.
de animalibus lib. II. VI 9, 5
augurii privati lib. I. VII 6, 10
comm. grammaticis III 12, 1; X 4; XII 14, 3 sq.; XIII 6, 3; XV 3, 4 sqq.; XVII 13, 11; XVIII 4, 11; XIX 14, 4 sqq.
lib. XI. IV 9, 1 sqq.
XXIII. XVII 7, 4 sqq.
XXIV. XIII 26
XXIX. X 5
de extis XVI 6, 12
de vento lib. II 22, 30 sq.
Novius Lignaria XV 13, 4
Parco XVII 2, 8

Octavius Lampadio XVIII 5, 11
Olympiadis ad Alexandrum M. ep. XIII 4
Onesicritus IX 4, 3
C. Oppius VI 1, 2; 6 cf. Ind. rer.
[Ovidius am. II 14, 7 sq.] XII 1, 8 adn.
[III 2, 52] XII 1, 9 adn.
[metam. XV 216 sqq.] ib.

Pacuvius VI 14, 6; XIII 8, 4; XIV 1, 34. epigr. sepulcr. I 24, 1; 4 cf. Ind. rer.
Chryse IV 17, 15
Niptris [II 26, 13]; XIII 30, 3
Paulo IX 14, 13
Pamphila lib. XI. XV 23, 2
comm. XXIX. XV 17, 3
Panaetius XII 5, 10; XVII 21, 1 cf. Ind. rer.
de officiis lib. II. XIII 28
Parthenius IX 9, 3; XIII 27, 1
Peregrinus Proteus v. Ind. rer.
Persaeus v. Ind. rer.
Phaedo II 18, 1 sqq.
de Socrate sermones ib. § 5
Philemo XVII 4, 1 sq.
Philippides v. Ind. rer.
Philippus rex v. Ind. rer.
epp. libri IX 3, 3
ad Aristotelem ep. ib. § 3 sqq.
Philistio Locrus XVII 11, 6
Philochorus III 11, 2; XV 20, 5
Philolaus Pythagoricus v. Ind. rer.
Philostephanus IX 4, 3 cf. Polystephanus
Philoxenus XIX 2, 5
Pindarus XVII 10
[Paean.] XX 7, 2
Pyth. I 21 (40) sqq. XVII 10, 8 sqq.
Plato I 9, 9 sq.; II 18, 1; V 15, 7; 16, 4; VIII 8; XIV 3; XVI 8, 9; XVII 12, 3. versus Platonis (?) XIX 11, 2 sq. Platonica disciplina eiusque sectatores VII 10, 1; XV 2, 1; XVIII 13, 7 v. Ind. rer. s. v. Plato, Academia.
Gorgia p. 484 sq. St. X 22, 3 sqq.
[p. 508 coll. p. 489] XII 9, 6 adn.
p. 525. VII 14, 6 sqq.
(in Gorgiam comm. cf. Calvisius Taurus)
de legibus libri XX 1, 4
lib. I p. 637 sqq.; 647 sqq. XV 2, 3 sqq.
II p. 666; 671 sq. ib.
III p. 694. XIV 3, 4
Parmenide p. 156. VII 13, 10 sq.
Phaedo II 18, 2
p. 60. VII 1, 6
Phaedro p. 230 sqq. I 9, 9
Philebus IX 5, 7
Protagoras V 3, 1
de rep. XIV 3, 3
lib. V p. 457; 460. XVIII 2, 8
VIII p. 568 cf. Theaeteto
IX p. 571. IV 11, 3
Symposion I 9, 9
p. 180 sq. XVII 20
Theaeteto (immo Theage p. 125 cf. de rep. VIII p. 568). XIII 19, 2
Timaeus III 17, 5
[p. 45] V 16, 4
[p. 67] ? v. V 15, 7 adn.
[p. 86] ? XVII 12, 3
p. 91 cf. p. 70. XVII 11, 1; 6
Plautius III 3, 10
C. Plinius Secundus in libris naturalis historiae XVII 15, 6; (historiae naturalis praef. 8)
[praef. § 23 sqq.] praef. § 4 sqq.
lib. VII § 16 sqq. IX 4, 7 sqq.
§ 34. ib. § 16
§ 36. ib. § 13 sqq.
§ 40. III 16, 22 sq.
§ 42. ib. § 24
X § 137. X 12, 7
XXV § 52. XVII 15, 6 cf. adn.
XXVIII § 112 sqq. X 12, 1 sqq.
studiosorum libris IX 16, 2 sqq.

Plutarchus cf. Ind. rer.
περὶ ἀοργησίας I 26, 7
de Herculis quantum inter homines fuit animi corporisque ingenio atque virtutibus I 1, 1
in Hesiodum commentarius IV. XX 8, 7
de Homero lib. I. IV 11, 11 sq. II. II 8 1 sqq.; II 9
περὶ πολυπραγμοσύνης XI 16
περὶ ψυχῆς lib. I. I 3, [9] ? cf. adn.; 31; XV 10
symposiac. VII 1. XVII 11, 1 sq.
VII 3, 11. XVII 11, 6
VII 5, 3. III 5 cf. adn.
VIII 4, 5. III 6
VIII 8. IV 11, 13
Polybius VI 14, 10
Polystephanus (immo Philostephanus) IX 14, 3 adn.
[Pompeius] Lenaeus XVII 16, 2 sqq.
L. Pomponius
Aeditumo XII 10, 7
Gallis transalpinis XVI 6, 7
Mevia X 24, 5
Porcetra XVIII 6, 6
Pompylus v. Ind. rer.
M. Porcius Cato Censorius II 17, 7; III 14, 19 (cf. or. de bello Carth.); IV 9, 12; 12, 3 (cf. orationes); V 21, 6 (cf. origines); X 21, 2; XI 8; XVI 12, 8; XVIII 7, 3; XIX 10, 10 (liber vetus or. contra Ti. exulem II 14, 1. or. de Ptolomaeo c. Thermum XVIII 9, 1) cf. Ind. rer.
de agricultura c. CLI (CLII al.) III 14, 17 sq. = de re rust.
epistolicarum quaestionum (? cf. Terentius Varro) lib. I. VI 10, 2
de moribus carm. XI 2
originum libris II 22, 28 sq. (cf. lib. V); III 7 (cf. lib. IV); X 24, 7; XVIII 12, 7 (cf. lib. I)
lib. I. I 16, 4 cf. XV 9, 5 et XVIII 12, 7 adn.
II. XVII 13, 4
III. ib. § 3
IV. II 19, 9; 28, 5 sqq.; V 21, 17; X 1, 10; XI 1, 6; 3, 2 cf. III 7, 19 et V 4, 5 adn.
V. VI 3, 7 sqq. (add. XIII 25, 13 sq.); XI 3, 2; XV 9, 5; 13, 5; cf. II 22, 28 sq. et or. pro Rodiensibus
VI. XX 5, 13
VII. XIII 25, 15 cf. VI 3, 7 adn. et or. de Lusit.
in orationibus XIII 25, 12. [in orationibus censoriis] IV 12, 3 adn.
or. de Achaeis II 6, 7
de aedilibus vitio creatis XIII 18
de bello Carthag. IX 14, 10 cf. III 14, 19
de consulatu suo IV 17, 15
de decem hominibus, cum Thermum accusavit XIII 25, 12
de dote X 23
de falsis pugnis X 3, 15 sqq.
de re Floria IX 12, 7 sq.; X 13, 2
in M. Fulvium Nobiliorem V 6, 24 sqq.
contra Furium X 24, 10
[suasio in legem M. Popili] V 21, 17 adn.
de Lusitanis, cum Ser. Galbam accusavit I 12, 17; XIII 25, 15 (cf. orig. lib. VII)
ad milites contra Galbam I 23, 1 sq.
ne imperium sit veteri ubi novus venerit XX 2, 1
apud censores in Lentulum V 13, 4
Numantiae apud equites XVI 1, 3 sq.
de praeda militibus dividenda XI 18, 18
de Ptolomaeo contra Thermum XVIII 9, 1; 5; XX 11, 5
de Rodiensibus in senatu VI 3, 7 sqq.; XIII 25, 13 sq. cf. orig. lib. V
de sacrificio commisso VI 22, 3 = in L. Veturium XVII 2, 20
pro se contra C. Cassium X 14, 3
si se Caelius tr. pl. appellasset (de inscr. cf. adn.) I 15, 8 sqq.
de suis virtutibus [contra Thermum] XVI 14, 2
contra Tiberium exsulem II 14
pro L. Turio contra Cn. Gellium XIV 2, 21; 26
in L. Veturium v. de sacrificio commisso
qua Voconiam legem suasit VI 13, 3; XVII 6, 1 sqq.
de re militari VI 4, 5
de re rust. c. I. X 26, 8 = de agricult.
M. Porcius M. f. Cato [Licinianus] v. Ind. rer.
de iuris disciplina libri XIII 20, 9

M. Porcius Cato Nepos v. Ind. rer.
oratt. XIII 20, 1; 4; 10; 12; 16
Porcius Licinus XVII 21, 45; XIX 9, 10; 13
Posidippus II 23, 1
A. Postumius Albinus XI 8
historiae principio XI 8, 3
Postumius Festus v. Ind. rer.
Prodicus v. Ind. rer.
Protagoras v. Ind. rer.
Publilius mimographus XVII 14
Pyrro XI 5, 4
Pythagoras v. Ind. rer. Pythagorei [aur. verba v. 54] VII 2, 12

T. Quinctius Atta
in Aedilicia VI 9, 10
in Conciliatrice VI 9, 8

[P.] Rutilius [Rufus] VI 14, 10

Sabinus medicus commentator Hippocratis III 16, 8
C. Sallustius Crispus X 21, 2; XVIII 4 (libri IX 14, 26; XX 6, 14) cf. Ind. rer.
in Catilina c. 3, 2. IV 15
5, 4. I 15, 18
7, 5. IX 12, 9
11, 3. III 1
[23, 1] ? v. II 17, 7 et IV 17, 6 adn.
ib. 3. VI 17, 7 sq.; 11
33, 2. X 21, 2; XX 6, 14
in historiis [I 15, 13] (cf. lib. IV); [ib. 16] ? v. adn.; [II 17, 7; IV 17, 6]; II 27, 2 (cf. lib. I); IX 12, 22; X 7, 1 (cf. lib. III); [21, 2] ?
lib. I. IX 12, 14 sq.; X 26. 1 sqq.; 10; [XV 13, 8] cf. II 27, 2 adn.
lib. II. X 20, 10; XIII 30, 5
[lib. III] v. X 7, 1 adn.
lib. IV. XVIII 4, 3 sqq. cf. I 15, 13 adn.
Iugurtha c. 10, 2. X 21, 2
19, 7. ib.
70, 2. I 22, 15
71, 3. X 21, 2
86, 2. XVI 10, 14; 16
[93, 3] v. IX 12, 22 adn.
97, 3. IX 14, 26
Santrae VII 15, 5
Sappho XIX 9, 4; XX 7, 2
Sempronius Asellio I 13, 10; II 13, 3
historiae (rer. gest.) lib. I. V 18, 7 sqq.
lib. IV. XIII 3, 6
lib. V. II 13, 2 sqq.
lib. XIII. IV 9, 12
lib. XIV. XIII 22, 8
C. Sempronius Gracchus I 11, 10 sqq.; X 3; XX 6, 11
or. qua legem Aufeiam (?) dissuasit XI 10
de legibus promulgatis IX 14, 16 sqq.; X 3, 2 sqq.; 11
in P. Popilium principio XI 13
de P. Popilio circum conciliabula I 7, 7 sq.; 13
cum ex Sardinia rediit ad pop. in contione XV 12
C. Sempronius Tuditanus VII 4, 1; 4
in comment. XIII. XIII 15, 4
Servilianus v. Ind. rer.
Sinnius Capito V 20, 1
epp. liber V 21, 9
ep. prima ad Pacuvium Labeonem ib. § 10 sqq.
litt. ad Clodium Tuscum V 20, 2
Socrates v. Plat. Phaedr. et Gorgias et Ind. rer.
Solon v. Ind. rer.
Sophocles v. Ind. rer.
in trag. Αἴας ὁ Λοκρός XIII 19, 2
Electra VI 5, 5 sq.
[in Hipponoo] XII 11, 6
in trag. Φθιώτιδες XIII 19, 3
Sotion Peripateticus, κέρας Ἀμαλθείας (cf. praef. 6) I 8
Speusippus v. Ind. rer.
Suetonius Tranquillus XV 4, 4
cf. Ind. mon. s. v. pratum
ludicrae hist. lib. I. IX 7, 3
Sulpicius Apollinaris cf. Ind. rer.
ep. quadam XV 5, 3 sqq.
ad Erucium Clarum ep. XIII 18, 3
Ser. Sulpicius Rufus IV 2, 12: VII 5, 1
de dotibus IV 3, 2; IV 4
ad M. Varronem ep. II 10, 1
[iuris civilis lib. II] ? IV 1, 17 cf. adn.
de sacris detestandis lib. II. VII 12, 1; 4
in reprehensis Scaevolae capitibus IV 1, 20

Terentius [Afer] VI 14, 6 cf. Ind. rer. (libri veteres IV 16, 2)
Heautontim [II 1, 16 (v. 228)] IV 9, 11
II 3, 46 (287). IV 16, 2

Phorm. [I 2, 38 (88) sq.] VI 7, 4
I 3, 20 (172). XX 6, 4; 11
Terentius Scaurus de Caesellii erroribus XI 15, 3 sqq.
M. Terentius Varro I 20, 4; 8 (cf. lib. discipl.); II 21, 8 sqq. (cf. de l. L.); 25, 10 (cf. adn.); 28. 3 (cf. adn.); III 3, 2 sqq. (cf. de com. Plaut.); III 14 (cf. lib. disc.); IV 9, 1; 16, 1; V 21, 6; VI 14, 6; IX 9, 10 (cf. de serm. Lat.); X, 7 2 (cf. adn.); 27, 5 (cf. ant. rer. hum.); XI 6, 5 (cf. de gente p. R.); XVI 8, 2 (cf. adn.); 16, 2 sqq. (cf. ant. rer. div.); 18, 6 (cf. adn.); XVII 4, 3 (cf. adn.); 21, 24 (cf. adn.); XVIII 9, 4 (cf. de com. Plaut.); XIX 10, 10; 14, 1 sq. (sat. 'Ὑδροκύων' lib. vetus XIII 31, 6) cf. Ind. rer.
[in annalibus] ? XVII 4, 3 adn.
[lib. II] ? XVII 21, 24 adn.
in antiquitatibus rer. divinarum XVI 17, 2 (cf. lib. XIV)
lib. II. X 15, 32
[VI]. XVII 21, 24 adn.
VII. XVIII 12, 9
XIV. I 18, 1 sqq. (in primore libro § 2 in posteriore parte § 4); III 16, 5 sq.; 9 sq.; XV 30, 7; [XVI 16, 2 sqq.; 17, 2]
rer. humanarum. XI 1, 1; 4 (cf. XV 30, 7 adn.)
lib. I. XIII 17, 2 sqq.
[XIII] ? v. X 7, 2 adn.
XIV. I 18 lemm. cf. adn.
[XVI.] V 4, 5 adn.
XVII. I 16, 3
XXI. XI 1, 5; XIII 12, 5 sqq.; 13, 4 sqq.
XXV. XVII 3, 4 sq.
lib. de bello et pace I 25, 1 sqq.; 10 cf. adn. et X 27, 5 adn.
de diebus III 2, 2 sqq. cf. adn.
de comoediis Plautinis lib. I. III 3, 9 sqq. cf. § 2 sqq.; [XVIII 9, 4] ?
in libris disciplinarum XVIII 15, 2
[lib. II] ? v. XVI 8, 2 adn.
[lib. IV] ? I 20, 4; 8 cf. X 7, 2 adn.; XVI 18, 6 adn.; XVIII 15, 2 adn.
lib. V. X 1, 4 sqq. cf. III 14, 1 adn.
ad Ser. Sulpicium ep. II 10
epistolicarum quaestionum (cf. praef. 9)
[lib. I] ? v. VI 10, 2 adn.
lib. IV. XIV 8, 2. ib. in litteris ad Oppianum XIV 7, 3 sqq.
[de gente populi R.] ? v. XI 6, 5 adn.
hebdomad. vel de imaginibus lib. I. III 10; 11, 3; 7 cf. XVII 4, 3 adn.
isagogicus ad Pompeium comm. XIV 7, 2 sq.
de ling. Lat. ad Ciceronem
lib. VI § 59. X 21, 2
[VII § 74 sq.] ? II 21, 8 sqq.
VIII (fragm.) II 25, 5 sqq.; 9
X § 81. VI 11, 8
XXIV. XVI 8, 6 cf. adn. et § 2 adn.
in logistoricis (s. logistoriis v. IV 19 lemm. et § 2). XVII 4, 3] ? v. adn.
Cato de lib. educ. IV 19, 2; XX 11, 4
Oreste de insania XIII 4, 1
Pio de pace XVII 18
Sisenna de historia XVI 9, 5
de poetis [XVII 4, 3] ? cf. adn.
lib. I. I 24, 3; XVII 21, 43; 45
[de principiis numerorum] ? XVI 18, 6 adn.; XVIII 14, 2 adn.
de re rust. lib. III 3, 1 sq. II 20, 1
III 3, 8. ib. § 3
III 16, 12. ib. § 9
satirae cynicae s. Menippeae II 18, 7; XIII 31, 1
δὶς παῖδες οἱ γέροντες VII 5, 10
ecdemeticus XIX 8, 17
περὶ ἐδεσμάτων VI 16, 1 sqq.; XV 19
ἱπποκύων III 18, 5
nescis quid vesper (serus XIII 11, 1) vehat I 22, 4 sq.; 10; XIII 11
de officio mariti I 17, 4
σκιομαχία XIII 23, 4
testamentum III 16, 3 sq.
ὑδροκύων XIII 31, 2 sq.
τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον XIII 29, 5
de sermone Lat. (de lingua Lat. cf. XVIII 12, 8 adn.) ad Marcellum XVIII 12, 8 (cf. lib. III)
lib. II. XII 6, 3; 10, 4
III. XVI 12, 7 sq. [XVIII 12, 8] ? cf. adn.
[V] ? IX 9, 10 v. adn.
[de vita populi R.] ? X 23, 1
Theocriti Bucolica IX 9, 3 sqq.
III 3 sqq. ib. § 7 sqq.
V 88 sq. ib. § 4 sqq.
(VI 18) v. I 20, 7 adn.
Theodectes X 18, 6
Mausolus tragoedia X 18, 7

Theognis v. Ind. rer.
Theophrastus IV 13, 2; VI 8, 2; XVI 15, 1 cf. Ind. rer.
de amicitia VIII 6
lib. I. I 3, 10 sqq.
Theopompus X 18, 6; XV 20, 1 sqq.; XVI 15, 1
Thucydides I 11, 1 sqq. cf. Ind. rer.
lib. V 70 ib. § 5
Timaeus in historiis XI 1, 1
Timon in sillo III 17, 4 sqq.
Trabea comicus XV 24
C. Trebatius IV 2, 9 sq.
de religionibus lib. II. VII 12, 4 sqq.
M. Tullius Cicero I 5, 2; V 8, 4; VI 9, 15; X 1, 7 sq.; X 3; 21, 1 sq.; 24, 1; XI 11, 1; XII 2, 2 sqq.; XIII 17, 2; XV 28; XVII 2, 5; 13, 2; XVIII 7, 8; XX 6, 11 (cf. adn.); (libri I 7, 1; 16, 15; IX 14, 6; XII 10, 6; XIII 21, 16) cf. M. Tullius Tiro, Ind. monum. s. v. Λειμῶνες, Ind. rer.
Brut. § 57 sqq. XII 2, 4
148. XI 2, 4
orator. § 158. XV 3
159. II 17
168. XIII 21, 24; XVIII 7, 7
de or. lib. I § 51. I 15, 7
II 268. IV 8, 8
III 142. I 15, 5 sq.
III 225. I 11, 15 sq.
or. Antonianar. (s. in Antonium)
I § 10. XIII 1, 1 sqq.
II § 71. I 22, 17
II § 76. XIII 22, 1; 6
II § 77. VI 11, 3 sqq.
VI § 15. I 16, 5
pro A. Caecina § 31 (30 al.) VII 16, 12
pro Caelio § 6. XVII 1, 4 sqq.
pro Cluentio § 72. XVI 7, 10
pro Milone § 53. I 16, 15
in L. Pisonem § 1. XIII 25, 22 sq.
pro Cn. Plancio § 1. IX 12, 4 sq.
[§ 16 et 17.] XX 6, 11
§ 68. I 4, 2 sqq.
de imp. Cn. Pompei § 30. I 7, 20
§ 33. I 7, 16 sq.
de provinc. cons. § 19. XV 5, 5 sq. cf. III 16, 19
§ 29. XV 5, 7 cf. III 16, 19
pro Quinctio XV 28, 2 sqq.
pro C. Rabirio § 13. XII 3, 1
pro S. Roscio XV 28, 2 sqq.
§ 131. IX 14, 19
contra Rullum de l. agr. Kal. Ian. fragm. XIII 25, 4 sqq.; 24 sqq.; 32
II § 59 ib. § 6
II § 100. VII 16, 7
pro P. Sestio § 28. IX 14, 6 sq.
§ 58. XII 13, 25 sqq.
pro P. Sulla (cf. I 5, 3) § 72. VII 16, 6
in Verrem
or. de accus. constituendo (s. de constit. accus.) § 3. IV 9, 7
[§ 10] ? v. XX 6, 11 adn.
§ 11. XIII 25, 10 sq.
§ 19. XIII 25, 9
act. II
I (immo II § 192). VII 16, 13
II § 191. XIII 21, 16 sqq.
III § 207. XII 13, 17 sqq.
IV § 96. XII 10, 6
§ 99. XIII 21, 22
§ 122. II 6, 8
V § 161 sqq. X 3, 7 sqq.
§ 167. I 7
§ 169. XIII 21, 15
contra contionem Q. Metelli XVIII 7, 7; 9
epp. ad Atticum lib. IX 5, 2. IV 9, 6
ad L. Plancum, in ep. Asin. Pollionis ad. Cic. (epp. X 33, 5) I 22, 19
ad Ser. Sulpicium (ib. IV 4, 4.) XII 13, 21 sqq.
de amicitia § 11 sqq. VIII 6
§ 30. XVII 5
§ 36 (cf. § 42). I 3, 18
§ 61. I 3, 13
de divin. lib. § I 53. XV 13, 7
I § 62. IV 11, 3 sq.
I § 87. XV 13, 7
de fato fragm. VII 2, 15
de finibus lib. II § 39. XV 13, 9
de officiis XIII 28, 1
de rep. lib. II (immo III § 32). I 22, 8; 10
V § 11. XII 2, 7 sqq.
VI § 2. VII 16, 11
Tusculan. disp. lib. I § 14. XVI 8, 8
III § 75. X 18, 2
de gloria lib. II. XV 6
de iure civ. in artem redig. I 22, 7; 10
laus Catonis XIII 20, 3 sq.; 14
oeconomico XV 5, 8
M. Tullius Tiro I 7, 1; IV 10, 6; VI 3, 8 sq.; XII 3, 3 sq.; XIII 9, 1 sq.; 21, 16; XV 6, 2 cf. Ind. rer.

epistula X 1, 7 sq.
ad Q. Axium ep. VI 3, 10 sqq.
in pandectis (cf. praef. 7) XIII 9, 3 sqq.

Valerius Aedituus XIX 9, 10 sqq.
Q. Valerius Antias V 21, 6; VI 19, 8; VII 8, 6
historia (annal.) III 8, 4; VII 7, 6
lib. XXII. VI 9, 12
XXIV. I 7, 10; 13
XXXXV. VI 9, 9
LXXV. ib. § 17
Valerius Catullus XIX 9, 7 (libri VI 20, 6)
carm. 27, 1 sqq. VI 20, 6
92. VII 16, 2 sqq.
Valerius Maximus factorum et dictorum memorabilium
lib. [IV 2, 1] XII 8, 5 sq. cf. adn. princ.
[ib. § 3] XII 8, 1 sqq. cf. adn. princ.
IX (immo VIII 1 ambust. 2) XII 7, 8
M. Valerius Messala augur XIII 14, 5 sq.
de auspiciis lib. I. XIII 15, 3 sqq.; 16, 1 sqq.
Valerius Probus I 15, 18; III 1, 5 sq.; VI 7, 3; 9, 11 sq.; IX 9, 12 sqq.; XIII 21; XV 30, 4
commentationes XV 30, 5
ep. ad Marcellum IV 7
de occulta litterarum significatione in epp. C. Caesaris scriptura XVII 9, 5
Q. Valerius Soranus v. Ind. rer.
C. Valgius Rufus de rebus per epistulam quaesitis lib. II. XII 3, 1 sq.
Velius Longus de usu antiquae lectionis XVIII 9, 4
P. Vergilius Maro I 21, 7; IX 9, 3; XII 2, 2; 10; XIII 21, 3; XVII 10; XX 10, 2 cf. Ind. rer.; in Verg. comm. VI 20, 1; XVIII 5, 12 (?) v. adn. cf. Annaeus Cornutus, Iulius Hyginus grammatici (libri Vergiliani I 21, 2; II 3, 5 sq.; IX 14, 7; XIII 21, 4)
Aen. XVII 10, 7
I 2 sq. X 16, 6
241. XIII 21. 12
498 sqq. IX 9, 12 sqq.
636. IX 14, 8
703 sq. IV 1, 15
II 224. XIII 21, 6
436. IX 12, 17
460. XIII 21, 6
469 sq. II 3, 5
554. XIII 21, 12
722 etc. (fulvus leo) II 26, 11
III 106. XIII 21, 5
119. XIII 27, 3
460. XV 13, 10
475. ib.
570 sqq. XVII 10, 10 sqq.
618 sq, V 8, 5
IV 261. II 26, 11
365 sqq. (367). XII 1, 20
590. II 26, 12
696. XIII 1, 5
V 309. II 26, 12
372. V 8, 5
374 etc. (arena fulva) II 26, 11
401 sq. V 8, 5
738 sq. III 2, 14 sqq.
VI 14 sq. VII 6, 1 sqq.
17. X 16, 7
122 sq. ib. § 12 sq.
167. V 8, 11
273 sq. XVI 5, 11 sq.
365 sq. IV 17, 9; X 16, 2 sqq.
438. II 6, 13
465. IV 16, 7
617 sq. X 16, 12 sq.
760 sqq. II 16
838 sqq. X 16, 14 sqq.
VII 93. XVI 6, 3
187 sq. V 8
279 etc. (fulvum aurum). II 26, 11
688. ib.
VIII 404 sqq. IX 10
643. XX 1, 54
710. II 22, 2
IX 616. VI 12, 6
X 314. II 6, 4
350 sq. XIII 21, 11
706. IX 12, 22
XI 487 sq. II 6, 22
678. II 22, 23
751 sq. II 26, 11
770 sq. II 6, 21
XII [247] v. II 26, 11 adn.
407 sq. VIII 5
Bucolica IX 9, 4
III 64 sq. ib. § 4 sqq.
VI 75 sqq. II 6, 1
IX 23 sqq. IX 9, 7 sqq.
Georg. I 25 sq. XIII 21, 4
I 199 sqq. X 29, 4
208. IX 14, 7
259 sqq. X 11, 6
296. II 3, 6

I 395 sq. VI 17, 8; 11
437. XIII 27, 2
II 18 sq. IV 17, 5
224 sq. VI 20, 1 sqq.
246 sq. I 21
438 sq. VI 17, 9; 11
479 sq. IV 17, 11 sq.
III 4 sq. II 6, 3
10. I 22, 12
82. II 26, 18
115 sqq. XVIII 5, 7
126 sq. I 22, 13
IV 6 sq. V 12, 13
198. IV 16, 7
479 v. Aen. VI 438

M. Verrius Flaccus [XIII 25, 25]? cf. add.; XVI 14, 3 sq.; XVIII 7, 5 sqq.
de obscuris Catonis lib. II. XVII 6, 2 sqq.
rerum memoria dignarum lib. I. IV 5, 6
de verborum significatu lib. IV. V 17, 1 sq.; 18, 2

Volcacius Sedigitus
indices Plaut. III 3, 1
de poetis XV 24

Xenophanes III 11, 2

Xenophilus Pythagoricus cf. Ind. rer.

Xenophon XIV 3
Cyropaedia ib. § 3
dictorum atque factorum Socratis comm. lib. I 1, 11 ib. § 5 sq.

Zeno Stoicus IX 5, 5; XVII 15, 1; XIX 1, 14 cf. Ind. rer.

II. INDEX MONVMENTORVM LEGVM LIBRORVM SCRIPTORVMQVE INCERTORVM ETC.

Academia cf. Ind. rer. s. v. Academia et Academici
vetus IX 5, 4
Actiones antiquae XX 10, 1 sq. civiles II 6, 16 cf. Ind. rer.
Aenigma XII 6
Ἀμαλθείας κέρας praef. 6 cf. Sotion
Ἀνθηρά praef. 6
Annales (v. V 18) III 7 lemm.; 15, 4; IV 18 lemm.; VI 1 lemm.; 19 lemm.; IX 4, 15. ann. antiqui I 19, 1; VII 7, 1 cf. § 6. ann. veteres VI 19, 8. ann. libri IX 11, 2 (cf. Claudius Quadrigarius). libri annales II 11, 1. ann. monumenta II 16, 3; VI 19, 5. ann. scriptores I 11, 9
Annales maximi lib. XI. IV 5, 6
Antiquae lectiones praef. 6 cf. Caesellius Vindex. antiqui nostri XVIII 9, 11. antiquiores XI 2 lemm.; XVII 1, 9. a. nostri V 20, 6 cf. XIX 8, 15. antiquitus XI 1 lemm.; 2, 3 cf. maiores, veteres
Antiquitates II 15, 2; V 13, 3. Romanae XIII 12, 2
Astrologi cf. Ind. rer.
Auctoris incerti fragm. I 15, 16 (cf. adn. et Ind. auct. s. v. Ennius et Sallustius) cf. poetae et veteres; aliarum (quam Chrysippi sc.) opinionum disciplinarumque auctores VII 2, 4
Augures P. R. qui libros de auspiciis scripserunt XIII 14, 1 cf. VII 6, 3 sqq.

Carmen antiquum IV 9, 1. Latinum II 22, 2 (cf. Ind. auct. s. v. Horatius). orthium ab Arione cantatum XVI 19, 14. carminum scriptores antiqui II 13, 1 cf. poetae
Chronica XV 16, 1. chronici libri XVII 21, 1
Commentarii XVIII 5, 12 cf. adn. et Ind. auct. s. v. Antonius Iulianus et Verg. ad ius pontificum pertinentes XVI 6, 13. iurisperitorum XIV 2, 1 cf. v. liber et Ind. auct. s. v. Lucilius, Plato, Vergilius
Comoediae X 3, 4. antiquiores XIII 11, 7. Lat. poetarum sumptae ac versae de Graecis II 23, 1
Comprecationes deorum inmortalium XIII 23, 1 cf. precationes
Confusae quaestiones praef. 9 cf. Iulius Modestus
Coniectanea praef. 9 cf. Alfenus Varus et Ateius Capito

Decemviri III 16, 12; VIII 1; XI 18, 6 sqq.; XIV 7, 5; XVII 21, 15; XX 1, 3 cf. leges XII tab.
Decreta pontificum IV 6, 10; V 17, 2. tribunicia IV 14, 6; VI 19, 5; 7, 8. decretum Hadriani III 16, 12. senatus II 24, 2
Dialectici cf. Ind. rer.
Διδασκαλικά praef. 8 cf. Accius
Docti homines XIX 8, 18. doctiores fere omnes VI 9, 1. docti veteres XIII 6, 1. doctissimi veterum XVIII 4, 10. novicii semidocti XVI 7, 13
Doctores et interpretes vocum Graecarum XVIII 9, 9

Edicta
aedilium curulium IV 2, 1; 6; 8; 10
Augusti vel Tiberii II 24, 15
censorum XV 11, 2
consulum XIII 15; tralaticium III 18, 7 sq.
perpetuum X 15, 31
praetorum (praetorium?) XX 1, 37. veterum praetorum XI 17, 1. quoddam antiquius ib. § 2
Tiberii v. Augusti
Ἐγχειρίδια praef. 7
Εἰσαγωγαί, isagogae cf. Ind. rer.
Ἑλικών praef. 7
Enarratores vocum antiquarum XVIII 6, 8
Epistolicae quaestiones praef. 9 cf. Ind. auct. s. v. M. Porcius Cato et M. Terentius Varro

Epistula familiaris cuiuspiam Gellii cf. Ind. auct. s. v. Gellius. epistulae et poemata veterum XVI 9, 1. epistulae morales cf. Annaeus Seneca; cf. litterae et Ind. rer.
Etymologici II 22, 7
Exempla VI 19, 1
Εὑρήματα praef. 6

Fabulae scaenicae X 3, 19
Foedus inter P. R. et Carthaginienses VII 5

Geometrae I 20, 1
Graeci passim saepissime; poetae vel oratores XIII 25, 8. Graecorum nobilium plerique X 12, 9. multi scriptores XI 5, 6 cf. poetae et Ind. rer.
Grammatici VII 6, 12; IX 6, 1; X 29, 1; XIII 21 lemm.; XVII 2, 15; 13, 1; XVIII 5, 7; XIX 14, 5. qui comm. in Verg. composuerunt II 6. veteres IV 16, 3; XIII 21, 25. grammaticorum plerique XIII 3, 1. turba novicia XI 1, 5. vulgus II 21, 6 cf. Ind. rer.
Griphi cf. Ind. rer.

Historia (v. V 18) Graeca VI 1, 1; XVII 15, 3. Gr. et Lat. II 22, 1. naturalis praef. 8. παντοδαπὴ ἱστορία praef. 8. vetus historia rerum Poenicarum XVII 9, 16. historiae veteres VI 8, 1; X 25, 1. historiae Graecae monumenta X 17, 1. scriptores historiae VII 7, 8. antiqui II 13, 1. Graecarum hist. X 18, 1. Romanae hist. I 13, 10. temporum Augusti X 2, 2

Incertorum reliquiae v. auctoris et poetae
Inscriptiones Romae in foro Traiani XIII 25, 1 sqq.; 28; in theatro Pompeii X 1, 6 sqq.
Isagogae cf. εἰσαγωγαί
Iureconsulti eorumque libri XX 10, 6. veteres IV 2, 2 plerique iuris veteris auctores V 19, 14. veteris iuris magistri, qui sapientes appellati sunt IV 1, 16. periti studiosique iuris XII 13, 2. ius publice docentes aut respondentes XIII 13, 1 cf. libri et Ind. rer. s. v. ius

Κέρας Ἀμαλθείας v. Ἀμαλθείας
Κηρία praef. 6

Laudationes funebres XIII 20, 17
Lectionis suae titulus praef. 6. lectiones antiquae ib. cf. antiquae lectiones
Leges Draconis XI 18
duodecim tabularum III 2, 13; VII 7, 3; VIII 1; XI 18, 6 sqq.; XV 13, 11; XVI 10, 5 sq.; 15; XVII 2, 10; 21, 15; XX 1, 3 sqq.; 10, 8 sq. cf. Decemviri
Lycurgi II 15, 2
Romanae multae VI 18, 1
Semproniae [de capite civium R.] X 3, 13
Solonis II 12; XI 18, 5 sqq.
sumptuariae II 24; XX 1, 23
Λειμῶνες praef. 6 cf. M. Tullius Cicero
Lex Aebutia XVI 10, 8
Aemilia sumptuaria II 24, 12
Antia sumptuaria ib. § 13
Aternia XI 1, 2
Atinia XVII 7
Aufeia? XI 10, 1 cf. adn.
Cornelia Cn. Lentuli Clodiani XVIII 4, 4
Cornelia Sullae sumptuaria II 24, 11
Fannia sumptuaria ib. § 3 sqq.; XX 1, 23
Horatia VII 7, 2 sq.
Hortensia Q. Hortensii dict. XV 27, 4
Iulia de civitate universo Latio danda IV 4, 3
Iulia [Augusti] iudiciaria XIV 2, 1 [de marit. ord.] cap. VII. II 15, 4. sumptuaria II 24, 14
Licinia Stolonis VI 3, 40; XVII 21, 27; XX 1, 23
Licinia sumptuaria II 24 7 sqq.; XV 8 lemm.; XX 1, 23
Numae regis IV 3, 3
Papia I 12, 11 sq.
Porcia [de provocatione] X 3, 13
[Saufeia]? v. XI 10, 1 adn.
Voconia XVII 6, 1 cf. plebisscitum Voconium
Liber commentarius de familia Porcia XIII 20, 17
Pythagoricae disciplinae III 17, 5
quidam ex lectionibus variis hominis cuiusdam litterati elaboratus XIV 6
Libri VII 16, 8
de auspiciis cf. augures
censorii II 20, 1

Graeci [axiomatis definitionem continentes] XVI 8, 3 sq.
iureconsultorum XX 10, 6. iurisperitorum IV 2, 13 cf. iureconsulti
medicinae disciplinae XVIII 10, 8 sq.
veterum memoriarum V 5, 1
eorum, qui de militari disciplina scripserunt X 9, 2
utriusque linguae de officio iudicis XIV 2, 1
philosophiae sectatorum I 3, 9 sq. philosophorum II 29, 18; XVIII 4, 6
rerum verborumque veterum XIII 25, 25 cf. Verrius Flaccus
sacerdotum P. R. XIII 23, 1 sq. qui de sacerdotibus publicis compositi sunt X 15, 1
Sibyllini I 19 cf. oracula
veterum VII 5, 10; VIII 12; XIII 3, 3; 23, 4; XVI 9 lemm.; XVII 2, 18; XIX 8, 16; 13, 2. de morbo affectuve irae exponentes I 26, 3. complurium veterum II 13, 2. v. de dierum temporibus et finibus III 2, 14
eorum, qui vitas resque gestas clarorum hominum memoriae mandaverunt I 3, 1 cf. scriptores
de vita Scipionis Africani III 4 cf. scriptores
Litterae IV 20, 1. veteres X 8, 2; 27, 1; XVIII 5, 6 cf. epistula
Λύχνοι praef. 7

Maiores nostri XII 5, 13 cf. antiqui, veteres
Medici III 16, 1; IV 19, 2. musici III 10, 13. veteres XVIII 10, 11 cf. libri
Memoria vetus XV 4, 1. memoriae recentes VI 8, 1; veteres IV 6, 1 cf. libri, scriptores
Memoriales praef. 8 cf. Masurius Sabinus
Metrici XVIII 15, 1
Monumenta rerum ab Alexandro gestarum XIII 4, 1. rerum Graecarum XVII 9, 18 sqq. cf. annales, historia
Musae praef. 6 cf. Aurelius Opilius
Musici XVI 18, 1 m. medici cf. medici

Oracula Sibyllae IV 1, 1 cf. libri
Orationes antiquae XIII 23, 1 sq. oratores antiqui II 13, 1. veteres V 21, 6; XI 13, 2 cf. XIX 8, 15 et Graeci

Πάγκαρπος praef. 9
Πανδέκται praef. 7 cf. Tullius Tiro
Παντοδαπὴ ἱσορία praef. 9 cf. Favorinus
Παραξιφίδες praef. 7
Πάρεργα praef. 8 cf. Accius
Πέπλος praef. 6 cf. Aristoteles
Peripatetici cf. Ind. rer.
Philosophi III 16, 1; IV 19, 2; V 15, 1; VI 3, 47; VII [2, 4 sq.]; 11, 1; 13, 8; 14, 5; IX 5 lemm.; X 4, 2; XII 4, 2; XIV 4, 5. Latini I 26, 10. veteres IX 5, 1. XII 5, 7; XVII 12, 1 cf. libri et Ind. rer.
Plebisscitum Atinium XIV 8, 2
Stolonis cf. lex Licinia Stol.
Voconium XX 1, 23 cf. lex Voconia
Poemata veterum v. epistulae
Poetae incerti versus Graeci XIX 11, 1 sq. (cf. Plato); v. Latini ib. § 3 cf. auctoris incerti et veteres; poetae Graeci cf. Graeci; poetae melici carmen vetus II 22, 1. poetarum recentium ἐλεγεῖα erotica XIX 9, 4. poeta vetus XII 11, 7 cf. XIX 8, 15. poetae veteres III 3, 13; 16 lemm.; V 21, 6; IX 4, 14; XIV 1, 34; XVIII 2, 12. poetarum nobilium tragoediae VI 5, 2
Πραγματικά praef. 8 cf. Accius
Pratum praef. 8 cf. Suetonius
Precationes antiquae V 12, 1 cf. comprecationes
Προβλήματα praef. 7 cf. Aristoteles
Proverbia. Graeca I 8, 4; X 11, 5; XIII 18, 3; 31, 3; XVII 21, 31; cf. II 6, 9; 22, 24; XII 5, 6 (Aristoph.); XIII 29, 5 (Varr. sat.); XVII 12, 4 (Hesiod.); Latina praef. 19; III 9, 6 sq.; 16, 13 sq.; XIII 18, 3; XVII 5, 14 cf. I 3, 19 (Lucil.); 9, 8; 10, 2; IV 1, 6; 11; V. 21, 4 cf. versus populares
Pyrronii philosophi XI 5
Pythagorici v. Ind. rer.

Quaestiones cf. confusae quaestiones et epistolicae quaestiones

Rhetores v. Ind. rer.
Rogatio adrogationis V 19, 9
Stolonis v. lex Licinia Stol.

Sapientes v. iureconsulti et Ind. rer. s. v. sapientes septem
Scripta vetera IX 9, 12; X 20, 9; XI 6, 1; 6; XII 9, 1. veterum XI 3, 1; XII 2, 1; XVIII 12, 10
Scriptores
annalium I 11, 9
memoriarum de moribus legibusque Laced. XI 18, 17
de numeris Latine XVIII 14, 2
de officiis Graeci et Latini II 7, 2 (cf. XII 4, 2)
de victu atque cultu P. R. X 23 1 sq. cf. Terentius Varro
de virgine capienda I 12
de vita et moribus Xenophontis Platonisque XIV 3, 1
de vita et rebus Africani VI 1, 2; 6 cf. libri
de vitis atque aetatibus doctorum hominum XIII 2, 1 cf. libri
Scriptor classicus adsiduusque aliquis, non proletarius XIX 8, 15. scriptores idonei XI 6, 3. nobiles IX 11, 1. quidam XX 7, 2, quidam non ignobiles XIII 25, 31. veteres I 7, 18; V 6, 27; 21, 3; VII 16 lemma.; VIII 2; IX 4, 3; XVI 5, 11; XVIII 6, 7; XIX 8, 13; 11, 2 cf. annales, Graeci, historia, libri, Ind. auct. s. v. Lucilius
Semidocti cf. docti
Senatusconsulta IV 6, 2; XV 11, 1 cf. decretum
Sermones cf. vulgus
Sibylla cf. libri, oracula
Silvae praef. 6
Stoici cf. Ind. rer.
Στρωματεῖς praef. 7 cf. Caesellius Vindex

Tabulae Caeritum XVI 13, 7
duodecim cf. leges
Τεχνικοί v. Ind. rer.
Τόποι praef. 8
Tragoediae v. poetae

Versus antiquissimus Graecus II 6, 9. populares Latini IV 5, 5; XV 4, 3 cf. poetae inc. et proverbia
Veteres II 3 lemm; IV 1, 2; 7, 2; 16 lemm.; VII 5, 6 cf. § 10; IX 12, 4; 14, 2; X 24, 3; 8; 25, 3; 29, 3; XI 1, 6; XII 13, 7; XIII 17, 2; 21, 19 sqq.; 23, 5; 17; XV 9, 4; XVI 7, 12; XVII 2, 15; 21; XVIII 5, 8; 9, 4; 7; XIX 8, 6. docti XIII 6, 1, nostri I 15, 20 (poetae com. ? cf. adn.); 22, 10; 14; II 3, 1; 21, 9; 26, 19; VII 14, 4; XII 6, 1; XIII 9, 5; 11, 7; XX 1, 28. veterum elegantissimi III 16, 19; XVIII 7, 8. veterum qui electius locuti sunt XVIII 7, 2. qui probe atque signate locuti sunt II 6, 6. vet. hominum qui proprie atque integre locuti sunt VI 11, 2. veteres Latini V 12, 4; XIII 6 lemm. Romani II 28, 2; XIII 9, 4. rustici XI 7, 5. vetustiores XV 13, 9. vetustiores Latini V 20, 1. vetustas XX 6, 12. pleraque omnis vetustas X 24, 4 (cf. IX 14, 2; XVIII 5, 8); cf. antiqui, maiores et v. praeterea annales, docti, grammatici, ICti, historia, libri, litterae, memoria, oratores, poetae, philosophi, scripta, scriptores etc.
Vulgus (s. Volgus) II 20, 8; XIII 17, 1; XVIII 4, 10
vulgi sermones XII 9, 1 grammaticorum vulgus v. grammatici

III. INDEX RERUM.

A vocalis XIX 14, 6. in e mutata XV 15, 4
Ab praepositio in au mutata XV 3, 2
Abdera V 3, 3
Abdomina thynni X 20, 4
Ablativus secundae declin. in u XIII 21, 15 sq. per defectionem dictus V 8, 3 sqq.
Abluvium apud Laberium XVI 7, 2
Abnoctandi ius tribunis ademptum XIII 12, 9 cf. III 2, 11
Abnumero XV 3, 4
Aborigines V 21, 7; XVI 10, 7
Abortio III 16, 21
Abstemias mulieres Romae atque in Latio olim egerunt X 23, 1. prandium abstemium XIII 31, 16
Academia III 13, 1; 5; VI*14, 9; XX 1, 9; 21. Academia vetus cf. Ind. mon. Academici ut a Pyrroniis differant XI 5, 6 sqq.
Acarnae cephalaea X 20, 4
(Acatia) v. X 25, 5 adn.
Acca Larentia VII 7
Accentiunculae XIII 6, 1
Accentus IV 7; VI 2, 11; VI 7; [X 4, 4]; XIII 26, 3; XVII 3, 5 cf. accentiunculae et προσῳδίαι etc. (v. XIII 6, 1)
Accipiter X 12, 2
Accipitret XIX 7, 11
L. Accius apud Pacuvium XIII 2; XVII 21, 49 v. Ind. auct. ('Accii idem quod Titii') v. III 16, 14 adn.
Accusativus tertiae declin. sing. in im XIII 21, 6. plur. in is ib.
Accusator cf. iudicium
Acerbitas et acerbitudo XIII 3, 2
Acetum cur haud fere umquam congelascat XVII 8, 14
Achaei I 11, 8
Achaicum bellum X 16, 17
Achilles III 11, 5. eius clipeus XIV 6, 4. Achilles Romanus appellatus L. Sicinius Dentatus II 11, 1
Ἀχθοφόροι V 3, 2
Aciei instruendae varia genera X 9. acii genetivus IX 14, 9; 14
C. Acilius v. Ind. auct.
Acina apud Catullum VI 20, 6
Acritas et acritudo XIII 3, 2
Acroatici libri cf. ἀκροατικά
Acte v. Ἀκτή
Actio ex sponsu IV 4, 2. in quadruplum XI 18, 10. actiones v. Ind. monum.; actiones rei uxoriae v. divortium; legis actiones XVI 10, 8
Āctito IX 6, 3
Actuariae naves X 25, 5
Ad praeverbium quando acuatur VI 7
Addicti XX 1, 48; 51 cf. XVII 2, 10
Adfabre ubi acuendum VI 7, 5
Adfectiones etc. v. Affectiones etc.
Ἀδιάφορα I 2, 9; II 7, 18; IX 5, 5 cf. indifferens. ἀδιαφορεῖν XVI 9, 3
Adiectiva in osus exeuntia IV 9, 12. in undus exeuntia XI 15
Adlegatus pro adlegatione XIII 21, 19
Admiratio V 1, 5 sq.
'Admodum VI 7, 2
Adolescendi corporis humani modus summus III 10, 10
Adoptatio V 19. adoptivus filius num adoptatori prosit inter praemia patrum. ib. § 15
Ἄδοξοι ὑποθέσεις XVII 12
Adpótus pronuntiandum VI 7, 7
Adprimus VI 7, 11; adprime XVII 2, 14; ubi acuantur VI 7, 7
Adprobus et adprobe ubi acuantur VI 7, 5; 8 sq.
Adrogatio V 19
Ἁδρὸν dicendi genus VI 14, 1
Adsentio, adsentior II 25, 9; XVIII 12, 10
Adsiduus scriptor XIX 8, 15 cf. assidui
Adulescentium indoles non tam bene dictis iuvatur quam pessime dictis inficitur XII 2, 14
Adultera uxor a marito impune necatur X 23, 4 sq. adulterio et adulteritas apud Laberium XVI 7, 2
Adverbia in im, apud Sisennam saepenumero obvia XII 15

Advocati I 22, 6; II 12, 6; XI 9 1; XV 5, 3
— ae dativus XIII 26, 4
Aeacus Iovis filius XV 21. Aeacides X 16, 16
Aedes sacrae non omnes templa sunt XIV 7, 7. aedes Iunonis IV 3, 3. Palatinae IV 1, 1. Vediovis V 12, 2. Victoriae X 1, 7. aedium fabri cf. fabri
Aediles curules IV 2, 1; 14, 2 sqq.; VII 9, 2 sqq.; XIII 13, 4. aediles plebei X 6, 3; XVII 21, 11
Aedituentes apud Lucretium XII 10, 8. aeditimus, aeditumus, aedituus vocc. XII 10. aeditui Capitolii II 10, 4. aeditumi templi Iovis Capitolini VI 1, 6
Aegritudo cf. os
Aegyptii X 10, 2; XI 18, 16; XIV 1, 11. sacerdotes XX 8, 7. Aegyptius Homerus dictus III 11, 6. Aegyptia palma VI 16, 5. lens XVII 8
Aegyptus V 14, 2; X 10, 2. olim Aeria dicta XIV 6, 4
Aelurorum oculi XX 8, 6
L. Aemilius Paulus XIII 3, 6
M. Aemilius Lepidus XII, 8, 5 sq.
Q. Aemilius Papus cos. III 8, 6 sqq. censor XVII 21, 39
Aemulatio XIV 3, 7
Aeneas II 16, 4; X 16, 2 sqq.
Aenigma v. Ind. monum.
Aequinoctium III 10, 4 cf. sol
Aer fulva apud Ennium II 26, 12; XIII 21, 14
Aerarii IV 20, 6. in aerarios referre IV 12, 1; IV 20, 6 v. censor. aerarium XIII 25, 30 v. praefectus; tribunus aerarius v. tribunus
Aeria cf. Aegyptus et Creta
Aeris confessi rebusque iure iudicatis quot dies iusti sint ex XII tabulis XV 13, 11; XX 1, 42. aes εἰς ἄρτους IX 2, 1. aes et libra XV 27, 3. aes militare VI 10, 2
Aeschylus XVII 21, 10 v. Ind. auct.
Aetatum fines X 28, 1 sq.
Aethalides IV 11, 14
Aetnae flagrantia a Pindaro et a Vergilio descripta XVII 10
Affatim quo modo pronuntiandum VI 7, 2 sqq.
Affectiones s. affectus animi I 26, 10; XIX 12, 3 sqq. affectus partic. III 16, 17 sqq.; XV 5, 5 sqq.
Affines II 29, 11 sqq.; V 13, 2
Africae gentes IX 4, 7. africus ventus II 22, 12; II 30, 1; 3
Agendi verba sensu passivo adhibita XVIII 12
Ager effatus XIII 14, 1 Faliscus XX 8, 1 Lucanus X 16, 3
Agere cum populo XIII 16, 1
Ἀγγεῖον XVIII 10, 9
Agnus femina IV 3, 3. agni caprarum ovium lacte alti XII 1, 15
Agon Mausoli laudibus dicundis X 18, 5 sq.
Ἀγοραῖοι XVII 3, 2
Agrippae nomen XVI 16, 1. Agrippae campus XIV 5, 1 v. Menenius
Ahenobarbus v. Domitius
Ahenum II 3, 3
— ai genetivus XIII 26, 4
Aiax XV 6, 4
Aius deus XVI 17, 2
Αἴθοψ οἶνος apud Homerum XVII 8, 10
Αἰθρηγενέτης Boreas apud Homerum II 22, 9
Αἱμονία vetus Thessaliae nomen XIV 6, 4
[Αἶσα] ? v. Epirus
Αἰσθήσεις VI 6, 1; XIX 2, 1
Αἰσχύνη XIX 6, 3
Ἀκαλήφη IV 11, 13
Ἀκόλαστοι, ἀκόλαστον VI 11, 2; XIX 2, 2; 5
Ἀκουστικοί I 9, 4
Ἀκρατεῖς XIX 2, 2; 5
Ἀκροατικὰ Aristotelis XX 5, 1; 3. ἀκροατικὴ disciplina eiusdem ib. § 4. acroatici libri ib. § 6 sq.
Ἀκτή, vetus Atticae nomen XIV 6, 4
Alae in re militari X 9, 1; XVI 4, 6
Albania IX 4, 6
Albus color II 26, 8; 12; 23
Alcibiades I 9, 9; 17, 2; XV 17, 1
Alcinus XIX 9, 8
Alco meretrix IV 11, 14
Alcyones III 10, 5
Alexander Magnus VII 8, 1 sqq.; IX 3, 3; XVII 21, 28; 32; 34; XX 5, 7. eius equus V 2 v. Aristoteles, Olympias et Ind. auct.
Alexander Molossus XVII 21, 33
Alexandrina bibliotheca VII 17, 3. Alexandrinum bellum ib.

Aliensis dies (A. pugna) IV 9, 6; V 17, 2
Altricis ingenii partes in moribus inolescendis XII 1, 14
Alucinari XVI 12, 3
Alumine oblitum lignum ardere nequit XV 1, 6 sq.
Alvus XVII 11, 2
Alyattes Lydiae rex I 11, 7
Ἀλύειν XVI 12, 3
Amaror I 21, 5
Amarus X 5, 3
Amata virgo Vestalis inter capiendum a P. M. appellatur I 12, 14; 19
Ἅμαξα sidus II 21. maior et minor ib. § 3
Ambigua verba v. verba et vocabula
Ambitiosus IX 12, 1
Ambracia cf. haedus
Ambulare de navibus X 26, 7 sq.
Amicitiae amor secundum Ciceronem VIII 6
Amicorum utilitati quatenus sit inserviendum I 3. amicorum levis plerumque fiducia II 29, 7 sqq.; 17. amicus minoris condicionis qualis esse debeat auctore Ennio XII 4. amicitia cur sit expetenda XVII 5
Amor et odium intra quem modum sint coercenda I 3, 30. amor nostri et caritas nobis innata XII 5, 7 cf. amicitia
Ἀμπελῶνες II 20, 9
Amphora XVIII 1, 9 sqq.
Ἀμφισβητούμενον ἀντι ὁμολογουμένου XVII 5, 3
Ἀναγνώστης XVIII 5, 2 (cf. III 19, 1)
Ἀναίσθητος I 26, 10
Ἀναλγησία, ἀνάλγητος I 26, 10; XII 5, 10
Ἀναλογία (s. analogia) II 25; XV 9, 4 cf. Ind. auct. s. v. C. Iulius Caesar
Ἀνανεοῦται XV 25, 1
Anates Ponticae XVII 16, 1
Ἀνατομαί X 10, 2
Anaxagoras XV 20, 4; 8
Ancilla Caesaris Augusti simul quinque pueros enixa X 2, 2
Ancipitia vocabula cf. vocabula
Ancora XIX 14, 7
Androcli servi et leonis mutua recognitio V 14, 10 sqq.
Androgyni IX 4, 16
'Ἀνέχου καὶ ἀπέχου' XVII 19, 6
Ἀνθρωποφάγοι IX 4, 6
Angarius XIX 14, 7
Anguis, matri Africani maioris visus VI 1, 1 sqq. item Olympiadi ib. 1
Animadversio militaris cf. poenae
Animalia alia alio sensu carent VI 6, 1. ex a. num Pythagoras esitaverit IV 11, 1; 6 sqq.
Animus num vacare debeat affectionibus XIX 12, 3 sqq. cf. ira et pavor; animi virtus cf. virtus
Anio XIII 23, 5 sq.
Anna Peranna v. Ind. auct. s. v. Laberius; Anna ac Peranna XIII 23, 5
L. Annaei Senecae de Ennio, Vergilio, Cicerone iudicium XII 2
Annales et historia V 18
Annius Milo XVI 8, 7; XVII 18
Anniversarium sacrificium XVI 4, 4
Annus civilis III 2, 12 sq. κλιμακτηρικός XV 7, 2. Romuli et Homeri decem mensium III 16, 16
Ἀνωμαλία II 25
Anticyra XVII 15, 6
Antigenidas XV 17, 1
Antigone XVIII 12, 9
Ἀντικείμενα XVI 8, 13 sqq.
Antiochus Magnus, Asiae rex IV 18, 3; V 5; VI 2, 5 sqq.; XII 13, 26. Antiochina pecunia IV 18, 7; VI 19, 8
Antiquitas honesta et bona et sobria et modesta I 10, 3 cf. XI 2, 5
Antisthenae (plur.) XIV 1, 29
Antistitae apud Ciceronem XIII 21, 22
Ἀντιστρέφοντα V 10 cf. V 11; IX 16, 7
Antonius Iulianus rhetor I 4; IX 1, 2; IX 15; XV 1; XVIII 5; XIX 9, 2; XX 9 v. Ind. auct.
M. Antonius triumvir III 9, 4; IV 6, 2; VI 11, 4; XV 4, 3
Anulus in eo digito gestatus, qui est in manu sinistra minimo proximus X 10. flaminis Dialis X 15, 6
Aonia, vetus Boeotiae nomen XIV 6, 4
Ἀοργησία I 26, 10
Ἀπάθεια XII 5, 10; XIX 12, 2. apathia ib. § 10
Ἀπαρέμφατον I 7, 6
Ἀπαρκτίας II 22, 15

Ἀπηλιώτης v. Ἀφηλιώτης.
Apex flaminis Dialis X 15, 9; 17
Ἀφηλιώτης II 22, 8
Apiaria II 20, 8
Apluda XI 7, 3 sqq.
Apodixis XVII 5, 5
Apollo V 12, 12
Ἀποπροηγμένα XII 5, 7
Ἀπορητικοί et Pyrronii et Academici dicti XI 5, 6; ἄπορον controversiae genus IX 15
Appius Caecus v. Claudius
Apuli II 22, 21
Aqua nivalis XIX 5. pluvialis et nix VIII 4 aquae fluviorum fontiumque gelu durantur XVII 8, 16
Aquilius Gallus XV 28, 3
Aquilo II 22, 9; II 30
Arbiter cf. iudex
Arbitratus pro arbitratione XIII 21, 19
Arbitrio libero quatenus homines utantur secundum Chrysippi sententiam VII, 2
Arbor felix X 15, 15; 28; XII 1, 16
Arboreta (apud Claudium Quadr.) et arbusta XVII 2, 25
Arcera in XII tabulis XX 1, 29
Arcesilaus philosophus III 5
Archelaus Macedoniae rex XV 20, 9
Archelaus Mitridati praefectus XV 1, 4
Archilochus XVII 21, 8
Architectus XIX 10, 4. Mylattensium I 13, 11 sq.
Archytas X 12, 10
Arduum apud Sallustium IV 15, 2 sqq.
Area Capitolina II 10, 2. fori XIII 25, 2. Palatina XX 1, 1. Volcani IV 5, 4
Arena cf. Harena
Arescon e femina mas factus IX 4, 15
Argei X 15, 30
Argentum purum putum VII 5, 1
Ἀργέστης II 22, 12
Argivum bellum cf. Achaicum
Argumenta qualia esse debeant XVII 5, 5. arg. reciproca cf. ἀντιστρέφοντα
Argyranche XI 9, 1
Arillator XVI 7, 12
Arimaspi IX 4, 6
Arion XVI 19
Ariopagitae XII 7, 5 sq.
Aristagoras XVII 9, 21
Aristippus XIX 1, 10
Aristodemus actor fabularum XI 9, 2
Aristogiton IX 2, 10; XVII 21, 7
Aristoteles III 17, 3; IX 3, 3; XIII 5; XVII 21, 25; 35; XIX 5, 2; XX 5 cf. Ind. auct.
(Ἄρκτος) v. II 21, 3 adn.
Arma plurativo semper numero XIX 8, 4 sq.
Armilla praemium militare II 11, 2
Arra XVII 2, 21; arrabo ib.
Arretinum oraculum III 3, 8
Arrogatio v. adrogatio
Ἄρτεμις IX 9, 12 sqq. cf. Diana
Artemisia X 18
Arteriae III 10, 13; X 26, 9; XVII 11, 2 sqq.; XVIII 10, 5 sqq. ἀρτηρία τραχεῖα XVII 11, 3; 5
Artifex quando quis fiat VII 13, 5. artifices scaenici XX 4
Aruspices (s. Haruspices) Etrusci IV 5, 2; VI 1, 3
Arvales fratres VII 7, 8
Asculani XV 4, 3
Aselli Pessinuntii VI 16, 5
Asellus v. Claudius
Ἀσώματον V 15, 2
Ἄσωτος VI 11, 2
Asphodelus XVIII 2, 13
Asses librarii XX 1, 31. viginti quinque in XII tabb. XVI 10, 8
Assidui in XII tabb. XVI 10, 5; 8; 15 cf. adsiduus
Astrologi XIV 1, 18 cf. Eudoxus
Atabulus II 22, 25
Ἀθηνᾶ II 23, 9
Athenis antiquae leges Solonis axibus ligneis incisae II 12, 1. convivarum turba sedet XIII 11, 3. quando cenetur XVII 8, 1 sq.
Athenienses VI 14, 8; XV 20, 6; 10; XVII 8, 4. quod tempus diem dixerint III 2, 4 eorum saeva in Megarenses decreta VII 10, 2. pie Aristogitona et Harmodium colebant IX 2, 10. eorum legislatores XI 18, 1; 6. quando tibiis canere desierint XV 17. notationes chronologicae ad eorum historiam spectantes XVII 21, 9; 19; 23; 30. Atheniensis Homerus dictus III 11, 6. Ath. bibliotheca publica VII 17, 1 sq. pestilentia II 1, 5
Athletae XIII 28, 3 sq. cf. Echecles
L. Atilius V 17, 2
M. Atilius Regulus VII 3 et 4

Q. Atilius Serranus cos. XV 28, 3
Atque particula X 29
Atri dies cf. dies
Atrium XVI 5, 2
Attagena Phrygia VI 16, 5
Attalus rex XII 13, 26
'Atti idem quod Tetti' III 16, 14 cf. § 13
Attice ante Ἀκτή XIV 6, 4; in agro terrae Atticae Gellius noctes suas conscribere exorsus praef. 4. Attici adspirare amant verba II 3, 1 sq. antiquiores barbarismi voc. non utuntur XIII 6, 2 sqq.
Atypus IV 2, 5
Auditiones exotericae Aristotelis XX 5, 5
Aufero et aufugio XV 3, 2
Augere pro augeri XVIII 12, 7
Augures I 12, 15; 17; V 8, 2; VII 6, 4; XIII 15, 3; XIV 1, 34; XV 4, 3. auguralis virga V 8, 10
Augustus II 24, 15; VI 8, 2; IX 11, 10; X 2, 2; 11, 5; XIII 6, 4; 12, 2; XV 7, 3 cf. ind. auct.
Aurum, aureum II 26, 5 a. coronarium V 6, 6 Tolosanum III 9, 7
Aurunci I 10, 1
Auruncus deus V 12, 14
Auspicari magistratus quando soleant III 2, 10
Auspicium XVI 4, 4. auspicia patriciorum in duas divisa potestates XIII 15, 4. magistratuum maxima et minora ib.
Auster II 22, 14; II 30; XVI 11, 4
Αὐτόματος θάνατος XIII 1, 6 sqq.
Autumo XV 3, 4
Avarus X 5; XII 2, 13. avaritia apud Sallustium III 1; XI 2, 2
Avens apud Laevium XIX 7, 9
Aventinus mons XIII 14, 4
Aves quaedam memorabiles apud Plinium X 12, 7. praepetes apud Vergilium VII 6, 3 sq.; 8; 10; 12 inferae ib. § 11. obscenae XIII 14, 6
Avocare comitiatum et contionem XIII 16, 1
Ἀξίωμα (= profatum s. proloquium s. pronuntiatum XVI 8, 2; 8) XVI 8 ἀ. διεζευγμένον (disiunctum; di-s. dis-iunctivum V 11, 9) ib. § 12 sqq. παραδιεζευγμένον ib. § 14. συμπεπλεγμένον (coniunctum vel copulatum) ib. § 10 sq. συνημμένον (adiunctum vel conexum) ib. § 9
Axis in caelo III 10, 3. axibus ligneis Solonis leges incisae cf. Athenis
Q. Axius VI 3, 10; 55

Babylonii quod tempus diem dixerint III 2, 5; XIV 1, 11
Bagrada flumen VII 3
Baiuli V 3, 2
Balbus, vitiosus in edicto aed. cur. IV 2, 5
Balbus v. Cornelius
Balistae VII 3
Balneae Titiae III 1, 1. Calenae [et Ferentinae] X 3, 3. viriles Teani Sid. ib. Frontoni exstruendae XIX 10, 2 sqq. balnearum forma speciesque veris (?) ib. 3 cf. adn.
Barbam ante aetatem senectam radere, mos Romae olim fuit III 4, 2 sq.
Barbarismus V 20, 4. barbarismi verbum ante Augusti aetatem in usu non fuit XIII 6, 4. βάρβαρον V 20, 5
Beata vita v. vita
Bellaria XIII 11, 6 sq. bellaria Liberi ib. 7
Bellum Achaicum (Argivum) X 16, 17. Alexandrinum VII 17, 3. Carthaginiense (s. Carthaginiensium s. Poenicum s. adversus Poenos) primum III 7, 3; VII 3, 1; XVII 21, 40. secundum VI 1, 4; XVII 21, 1 [tertium] cf. Ind. auct. s. v. M. Porcius Cato; Cimbricum XVI 10, 14. civile XIII 20, 3; XV 18, 1. Gallicum XVI 13, 7. Indicum V 2, 4. Iugurthinum XVI 10, 14. Marsicum II 27, 2. Peloponnesiacum II 1, 5; XVII 21, 16. Senonicum V 17, 2; XVII 21, 21. sociale XV 4, 3. Veiens XVII 21, 13 cf. § 20. Vulscum ib. § 11. belli indicendi signa et verba sollemnia X 27, 3; XVI 4, 1
Benefactum semper manet XVI 1, 4
Beneficus et liberalis apud Ciceronem XVII 5
Biantis de re uxoria syllogismus V 11
Bibax et bibosus III 12, 1
Bibliotheca Alexandrina VII 17, 3. Atheniensis publica VII 17, 1 sq. domus Tiberianae XIII 20, 1. Pacis V 21, 10; XVI 8, 2. Patrensis XVIII 9, 5. templi Traiani XI 17, 1. Tiburs in Herculis templo IX 14, 3; XIX 5, 4

Bibulus cf. Calpurnius
Bidentes hostiae XVI 6
Bisaltia XVI 15. Bisaltici (?) IV 16, 8 adn.
Bithynia XVII 17, 2
Blaterones I 15, 20
Boeotia ante Aonia XIV 6, 4
Bona sine malis cogitari nequeunt VII 1, 2. bonum et malum quid sit ex sententia Stoicorum XII 5
Βοώτης XIX 9, 6 cf. II 21, 3 adn.
Boreas (Βορέας) II 22, 9; 30, 8; XIII 21, 11
Borysthenes IX 4, 6
Bosporicum mare congelascit XVII 8, 16
Botulus apud Laberium XVI 7, 11
Bovinator XI 7, 7
Breviloquentia apud Ciceronem XII 2, 7
Bruma III 10, 4. brumalis cf. sol.; b. dies IX 7, 1
Brundisium VII 6, 6; IX 4, 1; XVI 6, 1; XIX 1, 1
Bruttiani X 3, 17; 19
Brutus cf. Iunius
Bucephalas equus Alexandri V 2. Bucephalon oppidum ib. § 5
Βούλιμος XVI 3, 9
Busiris II 6, 3
Butes V 8, 5

Caduceus et hasta signa duo belli aut pacis X 27, 3
Caecias II 22, 24
[Q. Caecilius] Metellus [Numidicus] XIII 29, 1 cf. Ind. auct.
Caecilius Statius poeta IV 20, 13; XVII 21, 49 cf. Ind. auct.
Q. [Caecilius] Metellus Pius XV 28, 3. procos. IX 1, 1
Sex. Caecilius ICtus XX I
Caecitas IV 2, 4
Q. Caedicius tr. mil. III 7, 1; 20
M. Caelius Ciceronis cliens XVII 1, 4; 8; 11
M. Caelius tr. pl. I 15, 9 sq.
Caeli voc. num plurali numero omnino careat XIX 8, 5. caeli limites regionesque quattuor II 22, 3 sqq. cf. axis
Caeneis et Caeneus IX 4, 14
Q. Caepio v. Servilius
Caerimoniae IV 9, 8 voc. singulari numero indigens XIX 8, 13
Caerites XVI 13, 7. Caerites tabulae ib.
Caerulus (s. caeruleus) color II 26, 18; 22; II 30, 11
Caesar v. Iulius. Caesaris ludus XII 5, 13. salutatio IV 1, 1; XX 1, 2; 55. Caesarum familia et appellatio XIX 8, 3
Caesia II 26, 19
Calari XV 27, 2; calata comitia cf. comitia
Calciamentum VII 12, 3 cf. XIII 22, 1
Calendae (s. Kalendae) II 24, 11; 14; III 2, 6; V 17; XII 13
Caleni X 3, 3
Calēscit VII 15, 3; 6
Calidonia (?) apud Laberium XVI 7, 5
Callicles apud Platonem X 22, 2
Callimachus poeta XVII 21, 41 v. Ind. auct.
M. Calpurnius Bibulus cos. IV 10, 5
Calvisius Taurus philosophus I 9, 8 sqq.; I 26; II 2; VII 10 et 13; VIII 6; IX 5, 8; X 19; XII 5; XVII 8 et 20; XVIII 10; XIX 6, 2; XX 4 v. Ind. auct.
Camarae X 25, 5
Camella apud Laberium XVI 7, 9
Camillus v. Furius
Campana superbia I 24, 2
Campus Agrippae XIV 5, 1. Martius VII 7, 4; XV 27, 5
Candens XVII 10, 17 sq.
Canes in Capitolio VI 1, 6
Caninum prandium apud Varronem XIII 31, 12 sqq.
Cannabus XVII 3, 4
Cannae III 15, 4; VI 18, 2. pugna Cannensis V 17, 5
Caper IX 9, 9 sqq.
Capi de eligendis virginibus Vestae dictum I 12, 13
Capillo passo XV 15, 3
Cāpio nom. subst. VI 10, 3
Capite censi XVI 10, 10
Capitium apud Laberium XVI 7, 9
Capitolium V 12, 3; X 24, 7. a Q. Catulo curatore restitutum II 10, 2. a Gallis captum XVII 2, 14; 24; 21, 22 cf. aeditumus et favisae
Capra apud simulacrum Vediovis immolari solita V 12, 12. capram neque tangere neque nominare licuit flamini Diali X 15, 12 cf. agnus
Captiosae interrogationes I 2, 4; V 10, 11; VI 3, 35; VII

13, 7; XVI 2, 5; XVIII 1, 12; 2, 9 sq.; 13, 2
Căptito IX 6, 3
Capua VI 20, 1
Caput hominis tenuissimis osculis compactum est VII 1, 11
Carendum tui apud Laevium XIX 7, 7
Caria X 18, 2
Carmen cf. Ind. mon.; in c. tria dicendi genera VI 14
Carmentis fanum XVIII 7, 2. Carmentum duarum arae XVI 16, 4
Carneades Academicus VI 14, 9; XVII 15; 21, 1; 48 cf. Ind. auct.
Carnem incoctam neque tangere Diali mos est neque nominare X 15, 12
Carthaginienses III 14, 9; VI 1, 4; 12, 7; VII 4, 1; X 1, 10; 27, 3. epistulae eorum clandestinae XVII 9, 11 cf. bellum, foedus, Poeni
Carthago, civitas Hispaniae VII 8, 3
Sp. Carvilii Rugae divortium IV 3, 2; XVII 21, 44
Casinum IX 4, 15
Cassiopeia XIX 1, 1
Cassita in fabula Aesopi II 29, 3 sqq.
C. Cassius Longinus cos. [a. u. 583] IX 4, 15
C. Cassius [Longinus, Caesaris percussor] III 9, 4 sq.
Castor; per C. cur viri Romani non iuraverint XI 6 cf. me castor
Castrensis corona V 6, 2; 17; 19
T. Castricius rhetor I 6, 4; II 27, 3; XI 13; XIII 22
Casus dandi, interrogandi, rectus, vocandi ap. Nigidium XIII 26 cf. nominativus, genetivus etc.
Catamitus VI 11, 6
Catapultae VII 3
Catascopium X 25, 5
Cateiae ib. § 2
Catilina cf. Sergius
Cato cf. Porcius
Catomum (Catonium al.) apud Laberium XVI 7, 4
Catulus cf. Lutatius
Caudicae X 25, 5
Caudium XVII 21, 36
Caupuli X 25, 5
Caurus II 22, 12; 22
Cautiones rei uxoriae IV 3, 1 sq.
Cebes II 18, 4
Cecurri VI 9, 14 cf. § 11
Celatim XII 15, 1 sq.
Cella Iovis Capitolini VI 1, 6
Celoces X 25, 5
Celsinus v. Iulius
Cenandi tempus Athenis XVII 8, 1 sq.; cenarum deliciae VI 16
Censor, censores I 6, 4; III 18, 5; IV 3, 2; IV 12 et 20; VI 18, 10; VI 22; XII 8, 5 sq.; XIII 15, 4; XIV 2, 8; XV 11, 2; XVI 13, 7; XVII 21, 44 v. aerarii, equites. censorium opus facere XIV 7, 8
Census v. VI 13; XVI 10
Centumvirales causae cf. lex
Centuriae quot legionem efficiant XVI 4, 6. centuriata comitia cf. comitia
Cepe XX 8, 7
Cephalaea acarnae X 20, 4
Cephisia I 2, 2; XVIII 10, 1
Cercius cf. Circius
Cercuri X 25, 5
Cercyon Neptuni filius XV 21
Cereales ludi XVIII 2, 11
Ceres IV 6, 8; XIII 24, 4
Cernendi natura V 16
Certamen athletarum Eleusinum, Olympium, Theseum XV 20, 3, sacrum V 9, 6. certamina scaenicorum XVII 4 cf. XV 20, 2
Cerva Sertorii XV 22, 3
Cetegus cf. Cornelius
Chaeronea v. proelium
Chalcedonia pelamys VI 16, 5
Chalcidicensis colonia X 16, 8
Chaldaei (mathematici) I 9, 6; III 10, 9; XIV 1; XV 20, 2; (populus) XIV 1, 9
Χαλεπόν IV 15, 6
Chamaeleon X 12, 1 sqq.
Χαρακτῆρες (dicendi genera) VI 14
Χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις I 3, 27
Χειμεριναὶ τροπαί II 22, 5
Χιλιάς, χιλιάδες, χίλιοι I 16, 8
Chilo Lacedaemonius I 3
Chiridotae tunicae VI 12, 2
Chirographi exhibitio XIV 2, 7
Χιτωνίσκοι μαλακοί et Χλανίσκια κομψά Demostheni probro data I 5, 1
Chrysippus VI 16, 6; VII 1 et 2; XI 12, 1 cf. Ind. auct.
Cibus hominum antiquissimorum qualis fuerit V 6, 12. c. ut in

stomachum descendat XVII 11. ciborum delicatorum peregrinorumque enarratio VI 16
Cicero v. Tullius
Cilices scari VI 16, 5
Cimbricum bellum XVI 10, 14
Cimmerium mare XVII 8, 16
Cinaedi III 5, 2; VI 12, 5
Cippus apud Laberium XVI 7, 9
Circae filius XVI 11, 1
Circenses ludi III 10, 16
Circius II 22, 20; 28
Circuli septem in caelo circa axis longitudinem III 10, 3. c. ἰσημερινός II 22, 5
Circus maximus V 14, 5
Cis, citra XII 13, 7 sq.
Cispius mons XV 1, 2
Citatus qui non responderit, quibus multis afficiatur XI 1, 4; XVI 4, 3 sqq.
Cithara praecinente Cretenses pugnam inire solebant I 11, 6
Citra v. cis
Cives Romani contra ius contraque leges virgis caesi aut necati X 3, 7 sqq. civica corona V 6, 11 cf. II 11, 2. civilis annus et civilis dies III 2. civitas XVIII 7, 5. lege Iulia Latinis data IV 4, 3
Clamor militum Romanorum pugnam ineuntium I 11, 9
Classis procincta I 11, 3; X 15, 4. classici VI 13. cl. scriptor XIX 8, 15
Claudii a Sabinis orti XIII 23, 8
Claudius imperator XIII 14, 7
Ap. Claudii Caeci filia X 6
Ap. Claudius Caudex cos. XVII 21, 40
[C.] Claudius Centho, Ap. Caeci filius, cos. XVII 21, 42
P. Claudius [Pulcher] X 6, 2
Ti. Claudius Asellus II 20, 6; III 4, 1; IV 17, 1; VI 11, 9
Claustritumus apud Laevium XII 10, 5
Cleopatra II 22, 23
Clientes V 13, 2 sqq.; XIII 19, 8; XX 1, 40 cf. patroni
Climacteres III 10, 9 cf. annus
Clodianus v. Cn. Cornelius Lentulus
P. Clodius I 16, 15; II 7, 20; X 20, 3
Clodius Tuscus V 20, 2
Clunacula X 25, 2
Cocio apud Laberium XVI 7, 12
Cognati II 29, 11 sqq.; V 13, 2 sqq.; X 23, 1
Cogo, coegi II 17, 11. cogi sapiens num possit XII 5, 11
Cohortes quot legionem efficiant XVI 4, 6
Coicior in fullonicam apud Laberium XVI 7, 5
Coitus XIV 1, 20. coitum quomodo Hippocrates nuncupaverit XIX 2, 8 cf. concubium et sternuisse
Cōligatus II 17, 8
Colonia ut a municipio differat XVI 13, 3 cf. Chalcidicensis
Colonus, qui fundum, quem conduxerat, vendit, furti condemnatur XI 18, 13
Colophonius Homerus dictus III 11, 6
Colorum genera et vocabula Graeca et Latina II 26
Columbae simulacrum volatile e ligno ab Archyta constructum X 12, 9 sq.
Comere caput et capillum depectere nefas flamini Diali ad Argeos eunti X 15, 30
Comicorum Graecorum certamina XVII 4. comici Latini quo successu Graeca exemplaria sint imitati II 23. eorum gradatio Sedigito auctore XV 24
Cominius v. Pontius
Comitia (singulari numero carent XIX 8, 4 sq.), calata XV 27, 1; 3 centuriata ib. § 2; 4. curiata ib. et V 19, 6. tributa XIII 15, 4; XV 27, 4 cf. concilia
Comitialis morbus XVII 15, 6; XIX 2, 8
Comitiatum et contionem avocare XIII 16, 1
Communia verba XV 13. media et communia (ancipitia) vocabula XII 9
Commutationes apud Claudium Quadr. XVII 2, 26
Comparativus vocabulorum neutrorum numero plurativo recto casu V 21, 8
Comperendinationes XIV 2, 1
Compitalia X 24, 3
Compluria et compluriens V 21
Comprecationes deorum immortalium XIII 23

Con praepositio quando in compositis producatur II 17, 4; IV 17, 6 sqq.

Conceptis verbis iurare II 24, 2; VI 11, 9

Concilia et comitia XV 27, 4

Cŏncrepuit II 17, 2

Concubium Veneris et Vulcani apud Vergilium IX 10

Condictus dies cum hoste XVI 4, 4. condicere in diem perendini X 24, 9

Cōnexus II 17, 8

Cōnfecit II 17, 2

Confessum aes in XII tabulis XV 13, 11; XX 1, 42; 45

Confiteor XV 13, 10

Congelascere; qui liquores omnino et qui magis aut minus saepe congelascant XVII 8 cf. XIX 5, 6 sqq.

Congius XVIII 1, 10

Cōnicere IV 17, 2; 4; 7 sq.; conicere causam V 10, 9 cf. coicior et subicere

Conlegae consulum praetores XIII 15, 4

Cŏnposuit II 17, 2

Consermonari apud Claudium Quadr. XVII 2, 17

Consertum; manum ex iure consertum XX 10

Considerator XI 5, 2

Consiliosus IV 9, 12

'Consilium malum consultori pessimum' IV 5, 5

Consolor XV 13, 1

Consuetudo II 25, 5; XII 13, 16

Cōnsuēvit II 17, 2

Consul tertium v. tertium; consul filius et pater proconsul II 2, 13. consules II 15, 4 sqq.; 24, 2; V 4, 3; XII 13, 1; XIII 12, 6; 15, 4 sqq.; 16, 1; XIV 7, 4 sqq.; XVI 4, 3; XVII 21, 27 v. senatus, comitia, magistratus etc. consulares primi in senatu rogati XIV 7, 9

Contagium XVII 15, 7. anceps voc. XII 9, 2

Contemplo XVIII 12, 5

Contio XVIII 7, 2; 6 sqq. contionem habere XIII 16 cf. comitiatum; contionaria C. Gracchi tibia s. fistula I 11, 10

Contraria apud dialecticos XVI 8, 14

Controversiae IX 15 (cf. ἄπορον) et 16

Contumelia (s. iniuria) factum itur' X 14

Conviciis cum iniquissimis hominibus non esse decertandum VII 11

Convivae quot et quales legendi XIII 11, 2. quid in convivio debeat legi I 22, 5; XIII 11, 5 cf. quaestiones convivales et sermones convivales

Cōpertus II 17, 7; IV 17, 6

Copiari apud Claudium Quadr. XVII 2, 9

Coqui olim equis viliores XI 2, 5

Cor Ennius masculino genere non dixit VI 2, 3. corda Ennii tria XVII 17, 1

Corbitae X 25, 5

Corinthus I 8, 4; XVI 19, 4; 17; XVII 21, 23 cf. Ephyre; Corinthii XVI 19, 23. navitae Corinthii ib. 8 sqq.

Coriolanus v. Marcius

Cornelius sacerdos Patavinus XV 18, 2 sq. cf. lemm.

Cn. [P. apud alios; Cornelius] Dolabella XII 7

Cn. Cornelius Dolabella IV 16, 8 cos. XV 28, 3

Cn. [Cornelius] Lentulus Clodianus XVIII 4, 4

[L.] Cornelius Balbus XVII 9, 1

L. Cornelius Scipio Asiaticus IV 18, 8; VI 19, 2; XVI 4, 2

L. [Cornelius] Sulla Felix (XV 28, 3) II 24, 11; X 20, 10; XIII 14, 4; XV 1, 6; 28, 3; XVIII 4, 4 v. Ind. auct.

M. Cornelius Cetegus XII 2, 3; 11

M. Cornelius Fronto II 26; XIII 29, 2; XIX 8; XIX 10; XIX 13, 1

P. Cornelius Dolabella cos. III 9, 4

P. Cornelius Rufinus IV 8, 7 sqq.; XVII 21, 39

P. Cornelius Scipio, Africani pater VI 1, 2

P. Cornelius Scipio Africanus maior IV 18, 8; VI 1; VI 19, 3; VII 8; XII 8 v. Ind. auct.

P. Cornelius Scipio Africanus minor III 4, 1 sq.; XIII 3, 6; XVI 8, 10 v. Ind. auct.

P. Cornelius Scipio Nasica IV 20, 11

P. Cornelius, cui primum cognomen Sullae inpositum I 12, 16

P. Cornelius Sulla [cos. a. u. 688] I 5, 3; XII 12, 2
Cornicen XV 27, 2
Corona; sub corona venire, VI 4, 3 sq. coronarum militarium varia genera V 6 cf. II 11, 2. coronarium aurum V 6, 6
Corpora hominum antiquorum proceriora et robustiora III 10, 11. corporis animique adfinitas IV 13, 4 cf. vox
Corpulento et nimis pingui equiti a censore equus adimi solebat VI 22, 1
Ti. Coruncanius IV 6, 10 cf. Ind. auct.
Corvinus v. M. Valerius
L. Cossitius IX 4, 15
Crassator (Grassator vg.) XI 2, 5
Crassus v. Licinius
Crastini die v. dies
Cremera XVII 21, 13
Crepidae et crepidulae XIII 22, 5; 7. crepidarii ib. 7 sq.
Creta II 2, 1; XV 2, 1. olim Aeria XIV 6, 4; Cretenses in acie cithara usi I 11, 6
Critolaus Peripateticus VI 14, 9; XVII 21, 44 v. Ind. auct.
Crocum, croceum II 26, 5
Croesi filius mutus V 9
Crystallus ex nive concretus XIX 5, 5; 9
Cubus cf. κύβος
Cucurri VI 9, 1
Cum cf. con
Cumprime ap. Claudium Quadr. XVII 2, 14
Cuneus in re militari X 9, 1 cf. V 2, 4
Cuppediae VI 16
Cupressus generis masculini ap. Ennium XIII 21, 13
Cupsones (?) VIII 13 adn.
Curiae XIV 7, 7 cf. Hostilia, Iulia, Pompeia. curiata comitia cf. comitia, lictor
M'. Curius I 10, 1; X 16, 16; XIV 1, 24
Curriculum stadii I 1, 2
Cursim XII 15, 1
Cursus navium X 26, 6
Curulis magistratus III 18, 4; 6. c. sella ib. § 4 cf. aediles
Cyclops, Cyclopes III 11, 5; IX 4, 6. Neptuni filius XV 21
Cydarum X 25, 5
Cylindrus lapis VII 2, 11
Cynthus IX 9, 13
Cyrus X 16, 4; XIV 3, 4

Daedalus VII 6, 1; 4
Danuvius XIV 1, 9
Δαφνῶνες II 20, 9
Darius [Hystaspis] XVII 9, 20 sq.
Darius [Codomannus] XX 5, 7. eius uxor VII 8, 3
Dativus (s. casus dandi, ut IX 14, 21 cf. casus) quartae declinationis in u IV 16, 5. quintae in e IX 14, 21
De praepositio VII 16, 3
Debitio gratiae et d. pecuniae I 4. debitorum perfidorum secundum XII tabulas poenae XX 1, 41 sqq.
Decemviri X 3, 17; XIII 25, 6. decemviri legibus scribundis cf. Ind. monum.
Decima una ex Parcis III 16, 10 sq.
Decimi mensis partus ib. § 10
Decuriae XVIII 7, 5
Defectiones lunae solisque II 28, 4 sqq.
Defendere apud Claudium Quadr. IX 1, 8 sq.
Definitio IV 1, 11
Δειλινὸς περίπατος XX 5, 5
Delicia singulariter apud Plautum XIX 8, 6. deliciae cenarum Romanarum exquisitae VI 16
Delphi XII 5, 1
Delphini venerei et amasii VI 8. delphinus et Arion XVI 19, 16 sq.; 23
Delubra religiosa IV 9, 4; 7; 9
Demades XI 10, 1; 6
Δημαγωγοί III 13, 3
Δημηγορίαι XVIII 7, 2
Demetrius Πολιορκητής XV 31
Democritus philosophus V 3, 4; 15, 8; X 17; XVII 21, 18 cf. Ind. auct.
Demosthenes I 5, 1; 8, 3; III 13, 1; VIII 9; XI 9; 10, 1; XV 28, 6 sq.; XVII 21, 31; 35 cf. Ind. auct.
Denarius cf. δραχμή
Denicales v. feriae
Dentes quando gignantur et cadant III 10, 12. dente aliquo carens mancipium an rethiberi possit IV 2, 12. dentes quot habeant oves XVI 6, 15
Deorsum v. sursum

Depalmare XX 1, 13
Depectere capillum cf. comere caput
Deponentia passive adhibita XV 13
Deprecor apud Catullum et alias VII 16
Depudicavit apud Laberium XVI 7, 2
Deque X 29, 3
Descendidi VI 9, 17 sq.
Destringor, destrinxi II 25, 7
Detestatio sacrorum XV 27, 3
Diagoras Rodius III 15, 3
Dialectica praef. 13; XIII 10, 1; XVI 2, 1; 8, 15 sqq. dialecticae gyri atque maeandri ib. § 17. disciplinae dialecticae ib. § 1 rhetoricae dialecticaeque XIII 8, 2. syllogismi captionesque dialecticae I 2, 4. dialectica (neutr. plur.) XVII 19, 3. dialectici VI 3, 35; XVI 2 lemm.; 8, 1; 8. dialecticus ex Platonis diatriba XVIII 13, 7
Dialis v. flamen
Diana IX 9, 13 sqq.; XV 22, 5. D. Ephesiae templum incensum II 6, 18 cf. Ἄρτεμις
Diarium V 18, 8
Diatriba I 26, 1; XVII 20, 4. Platonis XVIII 13, 7
Dicaearchia VI 8, 5
Dicendi tria genera VI 14
Dictator XIV 7, 4. Carthaginiensium X 24, 7
Dĭctito IX 6, 3
T. Didius II 27, 2
Dido IX 9, 14
Dies Aliensis cf. Aliensis; apud Athenienses III 2, 4. apud Babylonios ib. § 5. apud Vmbros ib. § 6. civilis III 2, 1 sqq.; 7 sqq.; 14 sqq. natalis ib. § 1 sqq. (apud Vmbros § 6); XIX 9, 1. perendini X 24, 9. status condictusve (cf. X 24 9) cum hoste XVI 4, 4. d. atri IV 6, 10; V 17, 1 sqq. inominales ib. § 3 sqq. iusti in XII tabb. XX 1, 42. nefasti vg. dicti V 17, 1. postridie Kal. Non. Id. ib. (a. d. IV Kal. Non. Id. ib. § 3). religiosi IV 9 4 sq.; 10. die genetivus IX 14, 25 sq. dies et dii genetivi ib. § 4 sqq. die crastini X 24, 8 (cf. II 29, 7). pristini ib. et § 10. proximi ib. § 10. quarto et die quarte ib.
Diespiter V 12, 5
Διεζευγμένον ἀξίωμα XVI 8, 12 (cf. ὑγιὲς et νόμιμον δ. II 7, 22)
Differentia et genus, partes definitionis iustae IV 1, 10
Diffissio XIV 2, 1. diffissus dies ib.
Digamma XIV 5, 2
Digitus minimo proximus cur a Graecis Romanisque anulo sit decoratus X 10, 1
Dignor XV 13, 10
Dii quibus hominibus sint propitii I 6, 8. non longaevi appellantur sed immortales II 16, 10. alii eorum ut prosint, alii ne obsint coluntur V 12, 8. futuri temporis scientia praecipue ab hominibus differunt XIV 1, 6 v. comprecationes
Di(s. Dis)iunctum (s. -tivum) proloquium V 11, 8 sqq.; XVI 8, 12 sqq.
Δίκη· ἡ περὶ Ὠρωποῦ δίκη III 13, 5
Dilargiri XV 13, 8
Dimidius et dimidiatus III 14 dimidium plus esse toto apud Hesiodum XVIII 2, 13
Dimissio sanguinis v. sanguinem
Dio Syracosius III 17, 2
Diogenes Cynicus II 18, 9; XVIII 7, 4; 13, 8
Diogenes Stoicus VI 14, 9; XVII 21, 48 cf. Ind. auct.
Diomedis et Glauci arma II 23, 7. equi III 9, 2 sq.
Dionysia saltatricula I 5, 3
Dionysia (dies festi) VIII 11. Διονυσιακοὶ τεχνῖται XX 4
Dionysii, Siciliae tyranni, quibus temporibus vixerint XVII 21, 19
Diovis V 12, 1
Discessio III 18, 2; XIV 7, 9
Disciplina ἀκροατική cf. s. v. ἀκροατ.; regula disciplinaque, quae a grammaticis reperta est XIII 21 lemm.; d. iuris v. Ind. auct. s. v. M. Porcius Licin.; d. observatioque iuris antiqui III 2, 14. d. medicina XVIII 10, 8. Platonica VII 10, 1. rhetorica XII 12, 1. Romana X 6, 1. Stoica I 2, 3; XIX 1, 4. disciplinae dialecticae XVI 8, 1. liberales VII 17, 1. philosophiae X 19, 1. altiores μαθήματα a Graecis appellatae I 9, 6 cf. XIV 3, 5. rhetoricae VI 3, 52. rhetoricae dialecticaeque XIII 8, 2. rhetorum VI 3, 19 cf. Ind. mon. s. v. auctoris. disciplinosus IV 9, 12

Disiunctum v. diiunctum
Dispessis manibus apud Plautum XV 15, 4
Diurnare apud Claudium Quadr. XVII 2, 16
Divinatio II 4, 1; 6
Divites nimis delicati ab Arcesilao castigati III 5, 1
Divortium X 23, 4. primum quando Romae factum IV 3, 1 sq.; XVII 21, 44
Doctrinae philosophiae I 2, 4
Dolabella v. Cornelius
Dolentia apud Laevium XIX 7, 8
Doloris vis et natura XII 5; XIX 12
Dolus anceps voc. XII 9, 1
Dominatu in dativo apud Caesarem IV 16, 8
Dominus convivii XIII 11, 5
Domitianus imperator XV 11, 4
Domitius Insanus grammaticus XVIII 7, 1
Cn. Domitius Ahenobarbus XV 11, 2
Domuis genetivus IV 16, 1
Domus veterum Romanorum XVI 5, 9. d. Tiberiana v. bibliotheca
Dos XVII 6, 1
Δραχμή I 8, 5
Draco Atheniensis XI 18, 1
Drusus v. Livius
Dubitanter apud Laevium XIX 7, 7
Dulciorelocus Nestor apud Laevium XIX 7, 13
Duovicesimus V 4
Duritia et duritudo XVII 2, 20

E XIX 14, 6. e et i litteris veteres plerumque indifferenter usi X 24, 8 cf. a
Ἑβδομάς v. septenarius numerus
Ebrietatem Plato num commendaverit XV 2, 3 sq.
Ἐχεκλῆς athleta Samius V 9, 5
Ἐχεμυθία Pythagoreorum I 9, 5
Echini XX 8, 4
'Edepol' XI 6, 4 sqq.
Edulcare apud Matium XV 25, 2
Edulium praestantium genera nominaque VI 16, 4 sq.
Effascinationes IX 4 lemm.
Effatus ager XIII 14, 1
Ego v. pronomina
Egregi an egregie in casu vocativo dicendum XIV 5
— ei XIII 26, 4
Εἱμαρμένη VII 2, 1; 3; XIII 1, 6; 7 adn.
Εἰς ἄρτους v. aes. εἰς μέσον θεῖναι XVII 2, 11. εἰς πέμπτην, εἰς τετάρτην X 24, 1
Εἰσαγωγαί in disciplinas dialecticas XVI 8, 1 cf. isagogae
Eisocratium v. Isocratium
Ἐκεχειρία I 25, 9
Ἐκποδὼν ποιεῖν IX 1, 9
Electra VI 5, 5
Elegans, elegantia XI 2
Eleusina initia XI 6, 5. Eleusinum certamen XV 20, 3
Elissa XIII 1, 5
Ellebori genera XVII 15
Ἕλλην I 18, 2
Eloquentia v. loquentia
Elucus XVI 12, 3 cf. IV 19, 1
Elutriare lintea apud Laberium XVI 7, 5
Emancipatio I 12, 9 cf. familia
Ἠμαθία vetus Macedonidis nomen XIV 6, 4
Empedocles XVII 21, 14 cf. Ind. auct.
Emplastrum οὐθετέρως apud Laberium dictum XVI 7, 13
Ἐμποδὼν ἔχειν IX 1, 9
Q. Ennius XVII 7, 1; 21, 43; 49 cf. Ind. auct. Ennianista XVIII 5, 3
(Ἐννοσίγαιος) v. II 28, 1 adn.
Ἐνόρχας apud Theocritum IX 9, 7; 9 sq.
Enses X 25, 2
Enthymema (s. ἐνθύμημα) I 4, 2; VI 3, 27; XII 2, 14; XVII 20, 4. ἐνθυμημάτια VII 13, 4
Ἑωθινὸς περίπατος XX 5, 5
Ἐπαγωγή VI 3, 35; 44
Epaminondas XVII 21, 26
Ἐπακτρίδες X 25, 5
Ἔπη XVIII 9, 10
Ἐφεκτικοί et Pyrronii et Academici dicti XI 5, 6
Ἐφημερίς V 18, 7 sq.
Ἐφόδιον et ἐφοδίασον XVII 2, 13
Ephyre vetus Corinthi nomen XIV 6, 4
(Ἐπιβάτιδες) v. X 25, 5 adn.
Epictetus I 2, 6; II 18, 10; XV 11, 5; XVII 19, 1 cf. Ind. auct.
Epicurus II 6, 12; V 15, 8; 16, 3; IX 5, 2; XVII 21, 38 cf. Ind. auct.
Ἐπιγλωττίς XVII 11, 4 sq.
Ἐπίκοινον XIII 7, 3

Epilogi rhetorum XIV 2, 1
'Ἐπιμελοῦμαι ὑμῶν XX 6, 2
'Ἐπίπεδον I 20, 2
Epirus X 16, 16 [Epirus antea Αἶσα]? XIV 6, 4 adn. cf. Pyrrus
Epistula cf. litterae; Ind. auct. s. v. Alexander M., Aristoteles, Ateius Capito, Augustus, Q. Fabius Max., C. Fabricius, A. Gellius, Horatius, C. Iulius Caesar, Olympias, Philippus, Sinnius Capito, Sulpicius Apollinaris, Ser. Sulpicius Rufus, M. Terentius Varro, M. Tullii Cicero et Tiro, Valerius Probus add. ib. L. Annaeus Seneca, M. Porcius Cato (?), C. Valgius Rufus; Ind. mon. s. v. epistula. epistulae clandestinae Lacedaemoniorum et Carthaginiensium XVII 9
'Ἐπίτασις VI 7, 5
Epitritos numerus XVIII 14, 3 sqq.
Epulum Iovi libatum XII 8, 2
Eques pro equo XVIII 5, 4. equitare ib. § 9 sq. equites pedarii III 18, 5. equester locus XIX 9, 1. equitum census IV 12, 2 sq.; 20, 11; VI 22 cf. alae
Equi v. Bucephalas; Diomedes; Seianus; equus mordax aut calcitro IV 2, 5. equorum simulacra in foro Traiani XIII 25, 1. equos carius olim quam coquos emebant XI 2, 5. equinus color III 9, 3
Erasistratus v. Ind. auct.
Erat v. esse
Ercto non cito I 9, 12
Erit v. esse
Errabundus XI 15, 2
Errare XVI 12, 2
Erraticae stellae (errones) III 10, 2; XIV 1, 11; 18
Erucius Clarus VII 6, 12; XIII 18, 2 cf. Ind. auct.
Eruditio institutioque in bonas artes XIII 17, 1. e. sera v. ὀψιμαθία
'Ἐρυθρὸς color II 26, 6
'Ἐρύμανθος IX 9, 12
Ēsito IX 6, 3
(Ἔσκον, ἔσχον) cf. VII 15, 6 adn.
Esse: est, erat, fuit saepe absunt V 8, 7. est et erit quando tempus suum retineant, quando vim eius amittant XVII 7, 6 sqq.
Esuritionem quae faciant XVI 3, 3
'Ἡσυχάζοντες I 2, 4
'Ἐτησίαι II 22, 31
Etrusci aruspices v. aruspices
Euandri mater I 10, 2
Euathlus V 10
Euclides Socraticus VII 10, 4 cf. Ind. auct.
Eudemus Rhodius philosophus peripateticus XIII 5, 3 sqq.
Eudoxus astrologus XVII 21, 23
Eunuchus venumdatus num rethiberi possit IV 2, 6
Εὐφωνία XIII 21 lemm. cf. sonitus
Euphorbus IV 11, 14
Eupsones (?), verbum Graecum ap. Afros, VIII 13 cf. adn.
Euripides XV 20; XVII 21, 18; 42. eius mater XV 20, 1. pater ib. 2 § sq. cf. Sophocles et Ind. auct.
Εὐρόνοτος II 22, 10
Europa, pars orbis X 7, 2
Eurotas IX 9, 13
Eurus II 22, 7 sq.
Euryclia XIV 6, 3
Eurystheus II 6, 3
Evaporatio XIX 5, 6
'Ex animi sententia' IV 20, 3 sq.
'Ex iure manum consertum' XX 10
Exactus pecuniam apud Metellum Numidicum XV 14, 3
Exadversum ubi acui debeat VI 7, 4
Exempla maximae poenae a veteribus dictae VII 14, 4. exemplis peccata non excusantur X 19
Exercitus intra urbem imperari nequit XV 27, 4
Exhibitio chirographi XIV 2, 7
Eximere diem dicendo IV 10, 8
'Ἐξωμίδες VI 12, 3
Exortus II 22, 3 sqq.
'Ἐξωτερικὰ Aristotelis XX 5, 1 sq. exotericae auditiones ib. 5 exot. libri ib. 6
Expassus XV 15, 1 sq.
Expensi latio XIV 2, 7
Explicuit et explicavit I 7, 20
Expostulationes mutuae post offensiunculas VIII 6
Exsequiae XIX 8, 13
Extergeor, extersi II 25, 7

Fabam neque tangere Diali mos est neque nominare X 15, 12. fabis (fabulo § 1) num Pythagoras abstinuerit IV 11, 1 sqq.
Fabii ad Cremeram XVII 21, 13

[M.] Fabius Licinus cos. X 6, 4
Q. Fabius [Maximus Verrucosus] V 6, 10; X 27, 3 cf. II 2, 13
Q. Fabius, Q. F., quemadmodum erga patrem proconsulem sese gesserit II 2, 13
Fabri aedium XIX 10, 2
C. Fabricius Luscinus I 10, 1; I 14; III 8; IV 8; XVII 21, 39
Fabulae scaenicae X 3, 19
Faciem non os vultumque, sed totum corpus significare XIII 30. facies, facie, faciei, facii genetivi IX 14, 1 sqq. facie, faciei, facii dativi ib. § 21 sqq.
Facinus anceps voc. XII 9, 1
Făctito IX 6, 3
'Factum itur contumelia' X 14, 3
Faculam militibus auferre licet XVI 4, 2
Facundiosus IV 9, 12
Faeneror XVIII 12, 10. faenerator XVI 12, 5
Falcati currus V 5, 3
Faliscus ager XX 8, 1
Fames; de fame toleranda XVI 3. fami genetivus IX 14, 4; 9 sqq.
Familiae funestae purgatio IV 6, 8. testamentum per familiae emancipationem XV 27, 3
Famosus IV 9, 12
C. Fannius Strabo cos. II 24, 2 sqq.; XV 11, 1
Fasces ac secures X 3, 13. uter prior ex consulibus fasces sumat II 15, 4 sqq.
Fascinare et fascinum XVI 12, 4
Fatum; Chrysippi de fato doctrina VII 2. fatum atque natura apud Ciceronem XIII 1. Fata tria III 16, 9 sq.
Fatiscor XVII 2, 6
(Fatua) v. V 8, 6 adn.
Fauces orci apud Vergilium XVI 5, 11 sq.
Fauni V 21, 7; XVI 10, 7
Favisae Capitolinae II 10
Favonius II 22, 12
Favorinus philosophus I 3, 27; I 10; 15, 17; 21, 4; II 1, 3; 5, 1; 12, 5; II 22 et 26; III 1; III 3, 6; 16, 17; III 19; IV 1; V 11, 8 sqq.; VIII 2 et 14; IX 8, 4; 13, 5; X 12, 9; XII 1; XIII 25, 2; XIV 1; XIV 2, 11; XVI 3; XVII 10, 1; 12, 1; 19, 1; XVIII 1 et 7; XIX 3; XX 1, 2 sqq. v. Ind. auct.
Fax noctis prima III 2, 11; XVIII 1, 16
Febris IV 2, 4; XVIII 10. f. quartis diebus recurrentis laudes XVII 12, 2
Fecunditas XVI 12, 8
Felix arbor v. arbor
Feminae apud maiores viris praelatae V 13, 5. nullam comitiorum communionem habent ib. 19, 10. in mares mutatae IX 4, 13 sqq. feminis solis tunicas chiridotas convenire VI 12, 2 cf. mulier
Fenerator v. faenerator
Ferentinum X 3, 3
Feriae II 24, 11; II 28; X 24, 3; XVI 10, 1. aestivae IX 15, 1; XVIII 5, 1. denicales XVI 4, 4. Latinae XIV 8, 1. praecidaneae IV 6, 9 sq. [Saturnalium] XVIII 2, 16 cf. § 1. feriatus dies XIII 22, 1
Ferrum vitae humanae simile XI 2, 6
Fertum v. strues
Festinare XVI 14
Festus v. Postumius
Fetiales XVII 21, 36. quomodo bellum indicat fetialis XVI 4, 1
Fetus XVI 12, 8
Fibrae murium XX 8, 4
Ficedula XV 8, 2
Fidenates XVII 21, 17
Fides a populo Romano prae reliquis virtutibus culta XX 1, 39
Fides v. nerviae, graculo
Fiducia v. spes
Fidus (?) Optatus grammaticus II 3, 5
Figura XIII 30, 2
Filia tubicinis sacrorum I 12, 7
Filiorum erga patres officia II 2 et 7
Finis generis feminini XIII 21, 12 (cf. I 3, 16)
Fistula C. Gracchi contionaria I 11, 10 sqq. fistulae duae ab oris faucibus deorsum proficiscentes XVII 11, 2
Flagitia vitiis graviora I 17, 6
Flamen Dialis I 12, 15. religiones ei impositae multae X 15. fl. Quirinalis VII 7. 7. flamines I 12, 6; XV 27, 1
Flaminia, fl. D. domus X 15, 7
Flaminica Dialis ib. § 26 sqq.

Flammeus color II 26, 5
Cn. Flavius Anni f. VII 9
Flavisae II 10, 3
Flavus (flavens § 12) color II 26, 8; 12 sq.; 21 sqq.
Flocces XI 7, 3 sqq.
Fluctuis genetivus IV 16, 1
Fluvii fontesque gelu durati XVII 8, 16. fluvii imperii Romani maximi X 7
Foedifragus apud Laevium XIX 7, 5
Foedus Carthaginiensium et Romanorum v. Ind. monum.
Folia olearum IX 7
Follem militibus auferre licet XVI 4, 2
Fontes v. fluvii
Φώρ I 18, 5
Forfices in re militari X 9, 1
Forma feminarum stata s. uxoria V 11, 10 sqq.
Formidolosus IX 12, 1
Formosus IV 9, 12
Fortescere apud Laevium XIX 7, 8
Fortitudo vera et proba XII 5, 13 sq.
Forum Augusti IX 11, 10. Traiani XIII 25, 1
Fraces olei XI 7, 6
Frameae X 25, 2
Frater unde ex P. Nigidii sententia XIII 10, 4. fratres arvales VII 7, 8
Frequentativorum ferme omnium prima syllaba quomodo pronuntietur IX 6
Fretu ablat. apud Ciceronem XIII 21, 15
Frons in re militari X 9, 1. f. virili genere apud Caecilium XV 9, 3
Fronto v. Cornelius
Fructus palmae arboris II 26, 9
Fruniscor XVII 2, 5
Frustra esse, frustrari XVIII 2, 7
Fufetia VII 7, 1
Fuit v. esse
Fulgur piaculis luendum IV 5, 2
Fullonica ap. Laberium v. coicior
M. Fulvius Flaccus cos. XVII 21, 40
M. Fulvius Flaccus [Nobilior] V 6, 24; 26; XII 8, 5 sqq.
Fulvus color II 26, 8; 11; 13
Fumus plurali numero cur careat XIX 8, 13
C. Fundanius X 6, 3
Fundum conductum qui vendit furti condemnatur XI 18, 13
Fundus factus populus XVI 13, 6
Funis feminini generis XIII 21, 21
Funus familiare XVI 4, 4
Fur I 18, 3 sqq. f. manifestus et nocturnus quomodo puniatur ex XII tabulis XX 1, 7. furem num occidere liceat XI 18, 7. qua poena Draco, qua Solon, qua decemviri affecerint ib. 3. fures publici ib. 18
Furiosi homines IV 2, 15
L. Furius cos. IX 11, 3
M. Furius Camillus XVII 2, 14; 21, 20
Furtum XI 18, 19 sqq. f. sine ulla adtrectatione factum ib. § 14; 23 sq. militibus interdictum XVI 4, 2. furta quam severiter olim punita sint VI 15. furtorum quaestio per lancem et licium XI 18, 9; XVI 10, 8 cf. Ind. mon. s. v. lex Atinia
Furvus color I 18, 4; 6

G littera XIX 14, 7
Gaesa X 25, 2
Gaetuli XIV 1, 9
Gaia Taracia VII 7, 1
Gaius Augusti nepos XV 7, 3
Galba v. Sulpicius
Galli II 22, 20; V 4, 3; IX 11, 4; 13, 7; XVII 2, 14; 24; 15, 7; 21, 22; 24
Gallianum Antistii Labeonis (? cf. adn.) XIII 12, 4
Gallica vox 'petorritum' XV 30, 6 sq. Gallicus gladius IX 13, 17. Gallice II 25, 8. Gallicae XIII 22, 1; 3; 6
Gaudium insperatum repente cognitum multis mortem attulit III 15
Gauli X 25, 5
Γέγραφα VI 9, 13
(Gellianus) ? cf. XIII 12, 4 adn.
Cn. Gellius XIV 2, 21; 26 cf. Ind. auct. s. v. Cn. Gellius et M. Porcius
L. Gellius V 6, 15; [XVIII 4, 4]
Gelu v. congelascere
Genethliaci XIV 1, 1
Genetivus (s. casus patrius, ut IX 14, 18, interrogandi cf. casus) IV 16, 3; IX 14, 18; XIII 26, 3; XX 6, 8. genetivus quartae declinationis in uis IV 16. quintae in

es, ei, ii, e IX 14, 1—20; 25 cf. praecox
Genitales menses III 16
Genumana salicta XIX 13, 5
Genus IV 1, 10 cf. differentia
Geometrae v. Ind. mon. geometriae partes XVI 18, 6
Geseoretae X 25, 5
Gĕstito IX 6, 3
Gladiatores VI 3, 31; XII 5, 13 cf. Androclus
Gladiorum vocabula X 25, 1 sqq. gladius Hispanicus IX 13, 14
Glans IV 1, 8. Hiberica VI 16, 5
Γλαυκῶπις II 26, 19
Glaucus ap. Homerum II 23, 7
Glaucus color II 26, 18; 30, 11
Globus in re militari X 9, 1
Gracchus v. Sempronius
Gracile dicendi genus VI 14, 2
Graculus; 'Nihil cum fidibus graculo' praef. 19
Graeci cannabo et stuppa naves suebant XVII 3, 4. num vincant Romanos in leviore poeseos genere et erotico XIX 9. Graeci philosophi Romam veniunt legati VI 14, 8; XVII 21, 48. Graeca facundia I 2, 1; III 7, 1. Graecae linguae diphthongus ου a Nigidio reprehensa XIX 14, 8 cf. lingua. Graeca quomodo vertenda sint Latine IX 9; XI 16 cf. Ind. mon. Graecia ad capiendum ingenii cultum ab adulescentibus Romanis petita I 2, 1; XVIII 2, 2 etc. Graecum' voc. I 18, 2. Graeciense scimpodium XIX 10, 1
Graminea corona V 6, 9 sq.
Grammatica praef. 13. grammatici II 21, 6; IV 1; V 4, 2 sqq.; VI 17; XIV 5, 1; 6, 3; XV 9, 3; XIX 10, 7; XX 10 cf. Ind. mon.
Γραμμή I 20, 7; 9
Granius praeco IV 17, 2
Gratia, anceps voc. XII 9, 1 cf. debitio, reditiones. Gratiarum numerus in convivio XIII 11, 2
Gratiosus IX 12, 1
(Grassator) v. Crassator
Griphi I 2, 4
Grues Melicae VI 16, 5
Gubernius apud Laberium XVI 7, 10
Gula delicatorum hominum luxurians ab Euripide confutata VI 16, 6 sq.
Gurdus apud Laberium XVI 7, 8
Gutus Samius XVII 8, 5 sq.
Gyri dialecticae v. dialectica

H spiritum qua ratione veteres verbis quibusdam inseruerint II 3
Habeo curam 'vestri' an 'vestrum' rectius dicatur XX 6
Hadrianus imperator III 16, 12; XI 15, 3; XIII 22, 1; XVI 13, 4 v. Ind. auct.
Haedus ex Ambracia VI 16, 5. haedi lacte ovium alti XII 1, 15
Halcyones v. alcyones
Halucinari II 3, 3
Hamilcar, Hamilcâris IV 7, 2 sq.
Hannibal (-bâlis IV 7, 2 sqq.) II 6, 7; IV 18, 3; V 5; VI 1, 4; 2, 4 sqq.; X 3, 19; [24, 6 sq.]
Harena pluraliterne dicatur XIX 8, 3; 6
Harmodius IX 2, 10; XVII 21, 7
Harpalus X 16, 4
Haruspices v. aruspices
Hasdrubal (-bâlis IV 7, 2 sq.) XVII 9, 16
Hasta X 25, 2. hasta et caduceus signa duo belli aut pacis X 27, 3. hastam et hastile militi auferre licet XVI 4, 2. hastae praemium militare II 11, 2. hastae Martiae IV 6, 1 sq.
Hebdomades lunae XV 2, 3 cf. III 10, 7. annorum et librorum ib. § 17
Hector XV 6, 3 sq.
Hederam neque tangere Diali mos est neque nominare X 15, 12
Helicon III 11, 3
Hellanicus XV 23, 1 cf. Ind. auct.
Helluari II 3, 3
Helops Rhodius VI 16, 5
(Hemioliae) v. X 25, 5 adn. hemiolios numerus XVIII 14, 3 sq.
Hercules I 1; III 9, 2; X 16, 13; XI 6, 1 sqq. (cf. me hercle); XIX 5, 4. Herculaneum sacrificium XI 6, 2
C. Herennius X 20, 10
Heres neque intestati neque intestatae virgo Vestalis I 12, 18
Herie Iunonis XIII 23, 2
Hermaphroditi IX 4, 16
Hermundulus populus XVI 4, 1
Herodes Atticus I 2; IX 2; XVIII 10, 1; XIX 12 cf. Ind. auct.
Herodotus XV 23, 2 cf. Ind. auct.
Heroici versus v. hexametri
Hersilia XIII 23, 13

Hesiodus III 11; XVII 21, 3 cf. Ind. auct.
'Hesterna noctu' VIII 1 lemm.
Hexametri versus v. versus
Hiatus apud poetas suavis VI 20, 3
Hiberica glans VI 16, 5
Hiberus II 22, 29
Hiempsal IX 12, 14
Hierocles Stoicus IX 5, 8
Hierocles, persona Caeciliana VI 7, 9
Hippagines X 25, 5
Hipparchus Pisistrati filius XVII 21, 7
Hippias tyrannus IX 2, 10; XVII 21, 7
Hippocrates XVII 21, 18; XIX 2, 8 v. Ind. auct. Hippocratae nobiles quot fuerint XIV 6, 3
Hispani, qui citra Hiberum colunt II 22, 29. Hispania XVII 3, 1; 4. Hispanicum verbum 'lancea' XV 30, 7 Hispanicus gladius IX 13, 14; 17
Histiaeus XVII 9, 18 sqq.
Historia et annales V 18. historiae opus (res gestas scribere) arduum auctore Sallustio IV 15, 2 sqq.
Homerus III 11; VI 14, 7; XVII 21, 3 v. Ind. auct.
Homo quoto mense post semen conceptum nascatur III 10, 7. suae fortunae faber VII 2, 12. secundum naturam sentiens animi affectionibus vacare nequit XIX 12, 3. hominis definitio IV 1, 12. homines felices et infelices quomodo sese gerant VI 3, 14. monstruosi IX 4, 6. h. cur exercendi sint XI 2, 6. sui amantes XII 5, 7. ad cavendas iniurias animo prompto semper atque intento esse oportet XIII 28, 4. res post futuras praenoscere non possunt XIV 1, 6. cur benefici XVII 5, 4. multi cf. mortales
Honera pro onera II 3, 3
Honos anceps voc. XII 9, 3 sqq.
Honustus pro onustus II 3, 3
Hora Quirini XIII 23, 2
Horatii trigemini I 10, 1
Horatii Coclitis statua IV 5, 1
M. Horatius Pulvillus cos. XVII 21, 13
Q. Hortensius dictator XV 27, 4
[Q.] Hortensius [Hortalus] orator I 5, 3 cf. Ind. auct.
Hortor passive dictum XV 13, 1
Hospites quo loco a Romanis habiti V 13, 2; 5 sq.
Hostia si deo, si deae immolata II 28, 2 sq. hostiae maiores IV 6, 2. succidaneae ib. § 2 sqq. praecidaneae ib. § 7 sqq. bidentes XVI 6, 1
Hostilia curia XIV 7, 7
A. Hostilius Mancinus IV 14, 3 sqq.
C. [Hostilius] Mancinus cos. VI 9, 12
[L. Hostilius] Tubulus II 7, 20
Tullus Hostilius XVII 21, 8
Hostis; condictus dies cum hoste XVI 4, 4 (cf. X 24, 9)
Humanitas et humanus XIII 17
Hyacinthus delphini amasius VI 8, 5

I modo consonans modo vocalis XIX 14, 6 ex e et i ib. § 8 cf. e
"I pronomen (?) apud Atticos adspiratum II 3, 2 cf. adn.
Iacere in compositionibus IV 17, 7. iacere, iactare II 6, 5. iactuum diversorum condicio et vis cf. ictus
Iaculorum vocabula X 25, 1 sq.
Ialysi imago apud Rhodios XV 31, 3
Ianus pater V 12, 5
Ἰαπυγία II 22, 21
Iapyx ventus II 22, 2; 21 sqq.
Ἰχθύς voc. apud Atticos adspiratum II 3, 2
Ictus contigui magis rectioresque fiunt, si sursum versum sagittam atque lapidem et omne fere missile telum iacias quam si deorsum IX 1, 1 sqq.
Idaeus praeco XIII 25, 18
'Idem Atti quod Tetti' (Accii q. Titii al. cf. adn. § 14) III 16, 13 sq.
Idiotae I 2, 6
Idus II 21, 7; 24, 11; 14; V 17
—ie et —iei et —ies et —ii genetivi sing. IX 14
Iecur murium XX 8, 4
Ietae III 11, 6
Ignarus voc. anceps IX 12, 20
Ignis qua ratione possit ab aedificiis retineri XV 1. cur urinam lacessat XIX 4, 3. ignis rubor II 26, 5 igneus ib. cf. flammeus
Ignominia militaris v. poenae
—ii gen. sing. cf. —ie; nom. plur. XIII 26, 4

Ilignea corona V 6, 12
Ilium captum XVII 3, 1. Ἰλιόθεν I 2, 8
Illyrii IX 4, 8
Imagines in speculis XVI 18, 3
Imbres et tonitrus quando oriantur X 12, 3
Immaturus X 11, 4
Imparilitas V 20, 1
Impendio fieri infit apud Laevium XIX 7, 10
Imperium; i. viri in mulierem X 23, 4 cf. Manlia et Postumiana i.
Impete magno apud Laevium XIX 7, 7
Impius in vocativo XIV 5, 3
Impolitia IV 12, 2
Impotentia plurali numero caret XIX 8, 6
In a veteribus pro intra dictum XII 13, 7; 8. pro contra XVII 2, 12. in compositis quando producatur II 17; IV 17, 9. in medium relinquere XVII 2, 11. in mentem esse, in potestatem esse I 7, 16 sq.
Inaequalitas declinationum II 25, 3
Inamabilis II 6, 13 sq.
Incendium in monte Cispio XV 1, 2. incendia quomodo impediantur ib. § 3 sqq.
Incestus nomen subst. XIII 21, 19
Incipere IV 17, 8
Incohare II 3, 3
Incontinentia v. intolerantia
Increpat XIX 14, 7
Incurrit ib.
Indefinitum verbum, quod Graeci appellant ἀπαρέμφατον I 7, 6
Indiae in montibus et apud extrema Indiae mirabilia IX 4, 9 sq.
Indifferens (ἀδιάφορον) II 7, 18; IX 5, 5; XII 5, 4 cf. ἀδιάφορα
'Indiget multis qui multa habet' v. multis
Ĭndoctus II 17, 2
Industria anceps voc. XII 9, 1
Indutiae I 25; XIX 8, 13
Inedia quando mortem efficiat III 10, 15 cf. fames
Inexplicabile (ἄπορον) IX 15, 6
Infames materiae sive inopinabiles (ἄδοξοι ὑποθέσεις) XVII 12
Infans ut in utero formetur III 10, 7. ipsius matris lacte nutriendus XII 1. infantis prima vox quae sit XVI 17
Īnfelix II 17, 2
Inferae aves VII 6, 10
Inferiae singulari numero carentes XIX 8, 13
Infestus IX 12
Infit v. impendio
Infra classem apud Catonem VI 13, 2
Infrequens miles XVI 4, 5
Ingeniosus IV 9, 12
Ingenia tempore mutantur XIII 2, 5
Ingenuus XIX 14, 7
Ingredi et transgredi de navigantibus X 26, 7
Ĭnhumanus II 17, 2
Iniectio manus secundum XII tabulas XX 1, 45
Īniicere IV 17, 9 cf. in
Inimicitia et inimicitiae XIX 8, 4; 6
Initia Eleusina XI 6, 5
Iniuria anceps voc. IX 12, 13. 'iniuria factum itur' v. contumelia. iniuriae ut cavendae ex Panaetii sententia XIII 28, 3 sq. iniurias quomodo XII tabb. puniverint XX 1, 31 sqq.
Inlatabile I 20, 9
Inlatebrare apud Claudium Quadr. XVII 2, 3
Inlaudatus II 6, 3; 9 sqq.
'Inlotis pedibus' I 9, 9; XVII 5, 14
Inominalis dies V 17, 3
Inopinabiles materiae v. infames
Īnsanus II 17, 2
Inscientia plurali numero caret XIX 8, 6
Insece et insecenda (inseque, insequenda) XVIII 9
Intentio VI 7, 5
'Inter os et offam' v. offa
Intercedendi ius VI 19, 8; XIII 12, 9; XIV 7, 6. intercessio testium XIV 2, 7 cf. § 4
Interpretor passive XV 13, 1
Interrex XIV 7, 4
Interrogandi casus v. genetivus
Intestati intestataeve heres non est virgo Vestalis I 12, 18
Intolerantia et incontinentia XVII 19, 5
Intolerantibus pro intolerandis apud Laevium XIX 7, 8
Intra XII 13
Invidiosus IX 12, 1

Iocus (persona) I 24, 3
Ionium mare XIX 1, 1
Ios insula III 11, 6
Iovis V 12, 4. Iovispater ib. § 5 cf. Diespiter, Diovis, Iupiter, Lucetius
Ira num conveniat sapienti I 26, 10
Isagogae; puerilium isagogarum commentationes I 2, 6 cf. Εἰσαγωγαί
Ischiacorum dolores modulis tibiae minui IV 13
Ἰσημερινὸς circulus (κύκλος) II 22, 5
Ἰσχνὸν dicendi genus VI 14
Isocrates X 18, 6; XVII 13, 2 cf. Ind. auct. Isocratii XVIII 8, 1. Isocratium ib. § 2
Isopsephi versus XIV 6, 4
Ἰσοκατάληκτα XVIII 8, 1
Ister X 7, 1 sq.
Ἱστιοκῶποι X 25, 5
Ἱστορία V 18, 2
Italia III 8, 1; IV 4, 1; X 3, 19. transpadana XV 18, 1. unde nomen traxerit XI 1, 1. olim armentosissima ib. § 1 sq. Italiae incolae primarii I 10, 1
Italicenses XVI 13, 4
Ἰταλοί XI 1, 1
Iudex; de officio iudicis XIV 2 et 4; iudicem arbitrumve ob rem dicendam pecuniam accepisse convictum capite puniebant XII tabb. XX 1, 7. iudex extra ordinem Gellius a consulibus datus XII 13, 1. idem a praetoribus lectus in iudices, ut iudicia privata susciperet XIV 2, 1. iudices in actione ex sponsu IV 4, 2
Iudicium de accusatore constituendo II 4, 1. iudicia privata XIV 2, 1
Iulia curia XIV 7, 7
C. Iulius L. f. pontifex IV 6, 2
C. Iulius Caesar IV 10, 5; XV 4, 3; XV 18; XVII 14, 2; XIX 8. divus Iulius XIII 14, 4 v. Ind. auct.
C. Iulius Caesar Aug. n. v. Gaius
C. Iulius Caesar Octavianus v. Augustus
Iulius Celsinus XIX 7, 2; 10, 1; 11
Iulius Paulus I 22, 9 sqq.; V 4, 1; XVI 10, 9 sqq.; XIX 7, 1
Iumentum in XII tabulis XX 1, 26; 28
M. Iuncus V 13, 6
Iuniores et seniores X 28, 1
[M. Iunius] Brutus ICtus VI 15, 1; XVII 7, 3
Iuno IV 3, 3; XIII 4, 2; 23, 2
Iupiter V 12, 4 sq. Hammon XIII 4, 2 sq. Olympius I 1, 2. Iovem lapidem iurare I 21, 4. Iovis Capitolini cella VI 1, 6. epulum in Capitolio XII 8, 2. filii XV 21. Iovi hostia alba immolatur X 15, 32 cf. Iovis
Iurare cf. Iupiter; i. verbis conceptis II 24, 2; VI 11, 9; XVI 4 lemm. iuratus VI 18, 8
(Iurites) v. Virites
Ius Romae publice docentium aut respondentium stationes XIII 13, 1. i. Faunorum et Aboriginum XVI 10, 7. intercedendi v. intercedendi; pontificium v. pontificium; sponsaliorum IV 4, 3. trium liberorum III 16, 21. vocandi XIII 12, 4. senatus habendi v. senatus. i. vocandi XIII 12, 4. iuris antiqui observatio disciplinaque III 2, 14. in ius vocatus XX 1, 11
Iusiurandum adrogationis V 19, 6. iudicis (Gellii): non liquere XIV 2, 25. militum geminum XVI 4, 2; 4. de uxoribus IV 3, 2; IV 20. virorum et mulierum Romae XI 6. iuris iurandi apud Romanos sanctimonia VI 18
Iusti dies XX 1, 43
Iustitia cogitari nequit, nisi est iniustitia VII 1, 4. eius imaginem quomodo Chrysippus depinxerit XIV 4
Iustitium XX 1, 43
Iuventa X 28

Καθήκοντα I 13, 1
Kalendae, Karthago etc. v. Calendae, Carthago etc.
Κανονική XVI 18, 1
Κάρδοπος XIII 25, 8
Κατάγλωσσοι I 15, 17
Κεκράτηκα VI 9, 13
Κέλητες X 25, 5
Κήδομαι ὑμῶν XX 6, 2
Κίκονες I 2, 8
Κιρρὸς color II 26, 6. οἶνος XIII 31, 14
Κλεαρίστα IX 9, 5
Κλέπτης I 18, 5
Κλιμακτήρ XV 7, 3 cf. annus
Κοιλία· ἡ κάτω κοιλία XVII 11, 2
Κόλασις VII 14, 2 cf. adn.

Κόλον XII 5, 2; XVII 11, 2
Κολωᾶν I 15, 11
Κρηπῖδες XIII 22. 7
Κρικωτή sphaera III 10, 3
Κρίσιμοι dies III 10, 14
Κρύσταλλος XIX 5, 5; 9
Κρωβύλη II 23, 9
Κύαμοι IV 11, 1 sq.; 9 sq.
Κύβος I 20, 3 sqq.
Κυλίνδειν κῦμα de aquilonis flatibus apud Homerum II 30, 8 sq.
Κυριεύοντες I 2, 4

Labeae in loquendo variis modulis motae X 4, 4
Laberius tr. mil. III 7, 21
Laberius mimographus v. Ind. auct.
Laboriosus IX 12, 1; 10
Lacedaemonii in ineunda pugna tibiis usi I 11. eorum in maiores natu pietas et reverentia II 15, 8. ius habebant et usum furandi XI 12, 17. eorum epistulae clandestinae XVII 9, 6. triginta tyrannos Athenis praeficiunt ib. 21, 19. ab Atheniensibus ad Corinthum victi ib. § 23. a Thebanis ib. § 26. quid de sententia quadam ab homine improbissimo prolata statuerint XVIII 3. principum apud eos ordo ib. § 5
Lacernis indui senatores Romanos dedecet XIII 22, 1
Lachrimae II 3, 3
Lacte proprio matres partus suos alere debent XII 1. lactis, quo homo et bestiae nutriuntur, vis ib. § 14; 20
C. Laelius XVI 4, 2; XVII 5, 1
Laestrygones Neptuni filii XV 21
Laetabundus XI 15, 8
Laetitia II 27, 3
M. Laevinus v. Valerius
Λαγωός I 18, 2
Lais I 8, 3
Lana v. agnus et haedus
Lancea X 25, 2; XV 30, 7
Lanx v. furtum
Lapis v. ictus; l. cylindrus v. cylindrus
Largior passive dictum XV 13, 8
Latio expensi XIV 2, 7
Latium IV 4, 1; VI 12, 1; X 23, 1
Latona (Λητώ) IX 9, 12 sqq.
Laudare in prisca lingua Latina II 6, 16. laudari frigide turpius quam acerbius vituperari XIX 3, 2. laudationes funebres v. Ind. mon.
Λαύρη XIV 6, 3
Laurens ager X 2, 2. Laurentina via ib.
Lavandaria apud Laberium XVI 7, 5
Lavinium X 16, 8
Lavo et lavor, lavi II 25, 6 sq.
Leaenae quotiens et quot catulos pariant XIII 7 v. leo
Lebadia XII 5, 1
Lectica struppis deligata X 3, 5
Lēctito IX 6, 3. lēctor a legendo XII 3, 4. legerim v. scripserim
Legati Athenienses ad Romanos VI 14, 8 sqq. Milesii ad Athenienses XI 9, 1 sq. Rhodienses ad Demetrium Poliorcetem XV 31, 4. ad Romanos VI 3, 5 sq. Samnitium ad C. Fabricium I 14
Legio quot centurias, quot manipulos, quot cohortes habeat XVI 4, 6
Λελάληκα VI 9, 13
Λέλουκα ib.
Lembi X 25, 5
Lenaeus v. Pompeius
Lens Aegyptia XVII 8, 2
Lentulus v. Cornelius
Lenunculi X 25, 5
Leo Androclo servo fidelissimus V 14. Λέων de leaenis Homerus XIII 7, 3
Leonidas Lacedaemonius III 7, 19
Lepidus v. Aemilius
Leporaria II 20, 1 sq.
Lepus I 18, 2. lepores in Bisaltia XVI 15
Lesbii XVI 19, 23. Lesbium vinum XIII 5, 5 sqq.
Λητώ v. Latona
Leucae oppidum I 13, 11
Leuctra XVII 21, 26
Levenna apud Laberium XVI 7, 11
Levitas VI 11
Lex X 20, 2; XV 27, 4. legis actiones centumviralium causarum XVI 10, 8
Liberalis XVII 5, 10
Liberi bellaria XIII 11, 7
Liberi de uno filio filiave II 13. cur parentum saepe evadant dissimiles XII 1, 19. liberos alendos esse ipsarum matrum lacte XII 1. liberum quaerundorum gratia uxores se habituros esse mariti iurabant apud censores IV 3, 2

Libertini ab ingenuis num adoptentur V 19, 11
Liber, libri cf. Ind. mon. s. v. et Ind. auct. passim. libri acroatici et exoterici Aristotelis XX 5, 6. librorum inscriptiones variae praef. 4 sqq. publice legendorum vicissitudines Athenis VII 17, 1 sq. libraria, librarius V 4, 1 sq.; XIII 31, 1; XVIII 4, 1 cf. sigillaria
Libripens XV 13, 11
Liburni XVII 3, 4
Licinius cliens Q. Lutatii Catuli I 11, 16
Licinius tr. pl. VI 9, 9
L. Licinius Crassus orator XI 2, 4. censor XV 11, 2
L. Licinius Lucullus cos. XI 8, 2 sq.
M. Licinius Crassus V 6, 23
P. Licinius Crassus cos. IX 4, 15
P. Licinius Crassus Mucianus I 13, 9 sqq.
Licium XII 3, 3 cf. furta; līcium ib. § 4
Līctor XII 3, 4. lictores II 2, 13; 15, 6; XII 3; XIII 12, 6. lictor curiatus XV 27, 2
Lignum alumine oblitum non incenditur XV 1, 5 sqq. ligna militibus auferre licet XVI 4, 2. lignari XVII 2, 9
Lĭgo XII 3, 1; 4
Limum XII 3, 3
Linea I 20, 7
Lingua non libera nec vaga esse debet I 15, 1 cf. sqq. non vulganda est, sed recondenda secundum Hesiodum ib. § 14. Graeca (cf. Graeci) prolixior fusiorque quam Latina II 26, 7. Samnitium XI 1, 5
Lingulae X 25, 2 sq.
Lintres ib. § 5
Λίψ II 22, 12
Lis pecunia aestimata IV 4, 2. litem contestari V 10, 8
Litterae C. Fabricii et Q. Aemilii ad regem Pyrrum III 8, 6 sq. Histiaei XVII 9, 18 sqq. cf. epistula. litterarum quarundam iucunda consonantia VI 20. litterarum in C. Caesaris epistulis occulta significatio XVII 9, 2
Liticines XX 2, 2
Lituus V 8. 'Quirinali lituo' apud Vergilium ib. § 1 sq.; 6. lituis animus excitatur evibraturque I 11, 1
Livius Drusus tr. pl. XVII 15, 6
Loci praepetes VII 6, 8 sq.
Locuples X 5, 2
Λόγος· Protagorae dictum 'τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν' V 3, 7. λογικὰ ζῶα XIV 1, 23
Longae naves X 25, 5. Longi versus v. versus
Longaevus apud Vergilium II 16
Longinus v. Cassius
Loquacitas vitium importunum plenumque odii I 15
Loquentia an eloquentia in loco quodam Sallustii legi debeat I 15, 18
Lorarii X 3, 19
Lorea potus muliebris X 23, 2
Lua Saturni XIII 23, 2
Lucanus ager X 16, 3
Lucetius V 12, 6 sq.
Lucilius XVII 21, 49 cf. Ind. auct.
Lucullus v. Licinius
Ludi cf. Caesaris ludus, circenses, Megalenses, plebeii, Romani ludi. Ludus (persona) I 24, 3. ludibundus XI 15, 2
Luere piaculis fulgur IV 5, 2
Luna; lunae curriculum I 20, 6; III 10, 6. hebdomades XV 2, 3. lunae solisque defectiones II 28, 4. lunae motus cum aestu oceani congruentes XIV 1, 3. quam συμπτωσίαν multa habeant cum luna crescente et deficiente XX 8
Luscitiosus servus num rethiberi possit IV 2, 11
Lusitanus quidam Sertorio cervam albam dono dedit XV 22, 4
[Q. Lutatius] Catulus (cos. a. u. 652) I 11, 16
Q. [Lutatius] Catulus (cos. a. u. 676) curator restituendi Capitolii II 10, 2
Lutescere apud Furium Antiatem XVIII 11, 3 sq.
Luteus color II 26, 14 sq.
Lutulentus XI 15, 6
Luxuria in cenis II 24; VI 16; XV 8, 1 cf. XI 2, 5
Luxurii IX 14, 9; 16 sqq.
Lycium VII 16, 1; XX 5, 4
Lycurgus legislator Lacedaemonius II 15, 2
Lysiae in Platonis Phaedro oratio I 9, 9. Favorini de eo iudicium II 5

T. Maccius Plautus III 3; XVII 21, 47 cf. Ind. auct.
Macedo philosophus XIII 8, 4 sq.

Macedones et Macedonia (Macedonis XIV 6, 4) XV 20, 9 sq. cf. Alexander, Ἠμαθία, Philippus
Macetae IX 3, 1
Machaerae X 25, 2
Maeandri v. dialectica
Magistratuum gradus et potestates XIII 12 sq. et 15 sq. magistratibus provinciis sortitis muli et vehicula praebenda XV 4, 3 cf. curules. qui magistratibus praeministrant XII 3, 3
Magistri conviviorum XV 2, 4. equitum II 19, 9; X 24, 7
[Maharbal] X 24, 7
Maia Volcani XIII 23, 2
Μάκτρα XIII 25, 8
Mala et malum VII 1, 1; 2, 12; IX 5, 6; XII 5
Malas malaxavit apud Laberium XVI 7, 7
Maledicendum non esse impudentibus et improbis VII 11
Malitia VI 11, 9; XVIII 1
Mammae liberis alendis destinatae non arefaciendae XII 1, 7 sq.
Mancinus v. Hostilius
Manciolis tenellis apud Laevium XIX 7, 10
Mancipia sub corona venum euntia VI 4 cf. servi et Ind. mon. s. v. edictum aedilium curulium
Mancipatio V 19, 3; XV 27, 3
Mandata num intervenientibus casibus antea non provisis neglegi debeant I 13
Manilia meretrix IV 14, 3 sq.
C. Manilius cos. XVII 21, 43
[M'.] Manilius ICtus XVII 7, 3
Manipuli quot legionem efficiant XVI 4, 4
Manlia s. Manliana imperia I 13, 7; IX 13, 20
C. Manlius, tr. pl. VII 11, 2
L. [Manlius] Torquatus I 5, 3
M. Manlius [Capitolinus] XVII 2, 14; 21, 24
T. Manlius Torquatus IX 13
Manuari et manuarius apud Laberium XVI 7, 2 sq.
Manubiae XIII 25 cf. praeda
'Manum ex iure consertum' v. consertum. manibus passis XV 15, 1 sq. manibus dispessis ib. § 4
Marathonia pugna XVII 21, 9
Cn. Marcius Coriolanus ib. § 11
M. Marcius praetor VI 9, 9
Q. Marcius Rex cos. XIII 20, 10
Mare austris spirantibus glaucum et caeruleum, aquilonibus obscurius atriusque II 30, 11. ingelabile XVII 8, 16. maris in tempestate cur et quatenus sapientis quoque animus moveatur XIX 1
Mares ex feminis mutati IX 4, 13 sqq.
Maritus; maritorum officia erga uxores I 17, 2. m. et patrum praemia et honores II 15, 3 sqq. v. adultera, divortium, matrimonium, vir, uxores
C. Marius X 1, 3; XVI 10, 14; XX 6, 11
M. Marius quaestor Sidicinus X 3, 1 sqq.
Mars IV 6, 2; XIII 23, 2 v. Moles et Nerio. Marspiter V 12, 5
Marsi XVI 11, 1 sq. Marsicum bellum II 27, 2
[Marsus], Circes filius XVI 11, 1
Martiae hastae IV 6, 1 sq. Martius (s. Tiberinus) campus VII 7, 4; XV 27, 5
Massilia X 16, 4
Mater familias et matrona XVIII 6, 4. matris honestae esse liberos proprio lacte nutrire XII 1
Materiae infames (ἄδοξοι ὑποθέσεις) XVII 12, 1
Μαθήματα I 9, 6; XIV 3, 5. μαθηματικοί Pythagorici I 9, 6 cf. Chaldaei
Matrima et patrima virgo Vestalis debet esse I 12, 2
Matrimonia I 6, 1; IV 3, 1 cf. divortium, maritus, uxor
Matrona v. mater familias
Mature, maturare, maturus X 11
Maurice II 25, 8
Mausolus, rex Cariae X 18, 2 sepulcrum eius [Mausoleum] ib. § 4 sq. agon laudibus eius dicundis ib. § 5 sq.
'Me castor' XI 6, 1 sqq.
Media vocabula v. communia
Medici cf. Ind. mon. medicinae rei Mitridates studiosus XVII 16, 2. rerum ad medicinae disciplinam pertinentium imperitos esse non oportet homines liberos liberaliterque institutos XVIII 10, 8
Mediocre dicendi genus VI 14, 2. mediocritas I 26, 10
Medium vinum XIII 31, 14
Megalensibus patricii mutitare solent II 24 2; XVIII 2, 11

Megarenses VII 10, 2
'Me hercle' XI 6, 1 sqq.
Mei genetivus et dativus quomodo scribendi XIII 26, 4. mei genetivus XX 6, 7 sqq.
Μελαγχολία XVIII 7, 4
Melicae grues VI 16, 5
Μελισσῶνες II 20, 9
Mellaria ib.
Μέλος XVI 18, 4
Membra apud Vergilium IX 10, 2; 6. de membro rupto quid XII tabb. statuant XX 1, 14 sqq.
Memnon nocticolor apud Laevium XIX 7, 6
Memordi VI 9, 2 sqq.; 14 sq.
Memoria; de natura memoriae VIII 7. m. hominum morte deleri non debet V 13, 6. Memoriae et Vsus filia Sapientia Afranio auctore XIII 8
Menander III 16, 3; XVII 4, 1; 21, 42 v. Ind. auct.
Mendacium dicere et mentiri XI 11, 1
Mendicimonium apud Laberium XVI 7, 2
Menelaus VI 14, 7; XII 2, 7
Menenius Agrippa cos. XVII 21, 13
Menippus philosophus servus II 18, 7
Mensae rationes XIV 2, 7
Mensae secundae XIII 11, 6 cf. VII 13, 2
Mense quoto post semen conceptum homo nascatur III 10, 8; III 16
Mentiri v. mendacium
Meretricum vitia atque deformitates in Plauti q. f. Nervularia significata III 3, 6
Meridies II 22, 3 sqq.
Meropa VI 3, 28
Mesanculae X 25, 2
Μέσα II 7, 18. μέσον dicendi genus VI 14, 1
Messalla v. Valerius
Metellus v. Caecilius
Mettus Fufetius XX 1. 54
Μετρική XVI 18,5. metrici v. Ind. monum.
Μετριότης I 26, 10
Metus anceps voc. IX 12, 13
Mihi v. pronomina
Milesii I 11, 7. eorum legati ut a Demosthene sint elusi XI 9. Milesiae virgines ut a consilio suo voluntaria morte sese interimendi sint deterritae XV 10
Militare aes VI 10, 2
Milites quo iureiurando a tribuno soliti sint obstringi XVI 4, 2. die praefinito adesse iussi, ut consuli citanti responderent ib. § 4. militi ignominiae causa vena solvitur X 8; v. coronae
Mille et milli quomodo adhibeant scriptores I 16
Milo v. Annius
Milo Crotoniensis XV 16
Miltiades XVII 21, 9
Minima multa XI 1, 3 sq.
Minos Iovis filius XV 21
C. Minucius Augurinus VI 19, 2
Q. Minucius Thermus cf. Ind. auct. s. v. M. Porcius Cato
Mirabilia varia IX 4
Miracula septem terrae cf. septem
Miseriam summam sola malitia posse effici XVIII 1, 4
Missile telum v. ictus
Mitridates XI 10, 4; XV 1, 4; 6; XVII 16, 2; 5; 17, 2. Mitridatios antidotus XVII 16, 6
Μοχθηροὶ καὶ φορτικοί XVIII 4, 10
Moderamenta XIII 6, 1
Moechimonium apud Laberium XVI 7, 2
Moenia plurativo semper numero XIX 8, 4 sq.
Moera III 16, 11
Molae trusatiles III 3, 14
Moles Martis XIII 23, 2
Momordi VI 9, 1
Monocoli IX 4, 9
Monstra hominum varia ib. § 9 sqq.
Morbus ut a vitio differat IV 2, 2. morbosne natura ipsa rerum vel providentia fecerit VII 1, 7 sqq. morbi vis et natura XII 5, 3. morbus in duodecim tabulis XX 1, 25 sqq. morbus comitialis XVII 15, 6; XIX 2, 8. sonticus XVI 4, 4; XX 1, 27 cf. κρίσιμοι dies
Mores antiqui XI 2, 5 in XII tabb. conspicui longa aetate oblitterati XX 1, 6. mores et victus veterum mulierum X 23 cf. s. v. cenandi, cibus, delicia, luxuria, philosophia et Ind. mon. s. v. leges sumptuariae
Moriens quo temporis momento moriatur VII 13, 5. morituri inedia quoto die mortem oppetant III 10, 15

Morosus IV 9, 12
Mors multis gaudio insperato adlata III 15
Morta una ex Parcis III 16, 11
Mortales multi et multi homines quomodo differant XIII 29
Mortualia XVIII 7, 3
Mŏveo, mōtus IV 17, 10. motus terrae cf. terra. mōtito IX 6, 3
[P. Mucius] Q. pont. max. pater Scaevola XVII 7, 3
Q. Mucius Scaevola P. M. V 19, 6; XI 2, 4; XVII 7, 3 cf. Ind. auct. s. v. Q. Mucius et s. v. Laelius Felix
Mulier sterilis venumdata num rethiberi possit IV 2, 9. mulieres et pupilli non adrogantur V 19, 10. mulierum Romanarum iusiurandum XI 6. m. cognatis osculum ferebant X 23. mulieribus vinum bibere vetitum ib. § 1 sqq. m. quo potu utantur ib. § 2. vir cum divortium fecit, mulieri iudex pro censore est etc. ib. § 4. mulier, quae magnam dotem viro attulit, postea irata facta XVII 6, 1. mulieres praeficae XVIII 7, 3 v. adultera, cognati, feminae, uxor, maritus, matrimonia, oscula, tutela, vir; muliebris mundus cf. mundus. mulierosus IV 9, 2; 12.
Muli v. magistratus. mulio consul factus v. Ventidius Bassus
'Multa qui habet multis indiget' IX 8 cf. XIII 24, 1. multi mortales cf. mortales
Multa suprema, minima XI 1, 2 sqq. multae voc. unde ortum ib. § 5. multam dicere, facere ib. § 6 sq.
Multicolora, multiiuga, multiformia XI 16, 4
Multigrumi fluctus apud Laevium XIX 7, 15
L. Mummius X 16, 17; XVI 8, 10
Mundus muliebris generis neutrius apud Lucilium IV 1, 3
Muneror XVIII 12, 10
Municipes et municipia et ut municipium a colonia differat XVI 13
Muraena Tartesia VI 16, 5
Muralis corona V 6, 2; 19
Mures et luna XX 8, 4
Murrina potus muliebris X 23, 2
Murtea corona cf. ovalis
Musarum numerus in convivio XIII 11, 2
Musica XIII 31, 3. musici cf. Ind. mon.
Musonius philosophus V 1; IX 2, 8; XVI 1; XVIII 2, 1
Mutant pro mutantur apud Varronem XVIII 12, 8 sq.
Mutis hominibus repentino quodam casu vox reddita V 9
Mutitare II 24, 2; XVIII 2, 11
Mutuatica pecunia XX 1, 41
Mylattensium architectus I 13, 11 sqq.
Myoparones X 25, 5
Myops IV 2, 11 v. luscitiosus
Μύρον· τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον XIII 29, 5
Mys, Epicuri servus II 18, 8

N adulterinum XIX 14, 7
Cn. Naevius XVII 21, 45 v. Ind. auct.
M. Naevius tr. pl. IV 18, 3
Nani (νᾶνοι) XVI 7, 10; XIX 13, 2 sq.
Nasamones XVI 11, 4
Nascatur homo quoto mense post semen conceptum III 10, 7; 16
Natalis dies quomodo determinandus III 2, 1 sqq.
Natura hominibus amorem sui induit inolevitque XII 5, 7. n. cernendi V 16. vis et natura morbi cum ratione et natura animi composita XII 5, 3. naturae principale consilium non fuisse, ut faceret homines morbis obnoxios, censet Chrysippus VII 1, 8. n. sollertia XII 1, 13. quadam vi et ratione an positu fortuito nomina verbaque facta sint quaerere philosophos X 4 cf. fatum
Naupactus VI 8, 2
Nausicaa IX 9, 12; 14
Nautici Romani II 22, 8
Navalis corona V 6, 18 sq.
Naves ut Liburni atque ut Graeci suerint XVII 3, 4. longae X 25, 5. navium (s. navigiorum) genera et nomina X 25, 1; 5
Navigantes ingredi et transgredi recte dicuntur X 26, 7 sq. cf. § 1 sqq.
Naxos III 15, 1
Ne XIII 23, 19. ne-quoque XVII 2, 18
Neaera XIII 23, 16
Necessitas et necessitudo XIII 3
Nefasti dies IV 9, 5; V 17, 1

Negotiositas (πολυπραγμοσύνη) XI 16, 3
Neptunus II 28, 1; III 16, 15; XVII 14, 4. Neptuni Salacia XIII 23, 2. filii XV 21. Neptunuspater V 12, 5
Nequitia VI 11
Νηρεΐδες XIII 23, 3
Neria, Nerio, Nerienes Martis XIII 23
Nero nomen XIII 23, 8
Nervi XIII 23, 9. nervus a digito ad cor pergens X 11, 2
Nervias in fidibus brumali die alias digitis pelli, aliter sonare IX 7, 3
Nescius anceps voc. IX 12, 18 sq.
Nestor VI 14, 7 'trisaeclisenex' apud Laevium XIX 7, 13
Νεῦρα XIII 23, 9
Nicias Pyrri amicus III 8, 5 v. Timochares
Nicomedes Bithyniae rex V 13, 6; XI 10, 4
Nicopolis XV 11, 5
Niger color II 26, 8. nigror ib. § 14
P. Nigidius Figulus iuxta Varronem doctissimus IV 9, 1. cf. 16, 1. cum eodem compositus et comparatus XIX 14, 1 sqq. cf. Ind. auct.
Nilus X 7, 1; XIV 1, 9
Niobe XX 7
Nitēscit VII 15, 3
Nix v. aqua
Noctescere ap. Furium Antiatem XVIII 11, 3 sq.
Nocticolor v. Memnon
Noctu hesterna VIII 1
(Νωδός) v. IV 2, 11 adn.
Nolae nomen a Vergilio ex Aeneide esse sublatum VI 20, 1
Nolo VI 11, 8
Nomen mihi est triplici modo constructum XV 29, 1. nomen Latinum I 2, 4. nomina civium male meritorum oblivione punita IX 2, 10. n. alia plurali tantum numero dici, alia singulari XIX 8. n. non positiva (θέσει) esse, sed naturalia (φύσει) Nigidio auctore X 4. quaerere ea de re philosophos ib. § 2
Nominativus (s. casus rectus cf. casus) plur. secundae declin. in ii XIII 26, 4. n. comparativorum neutrorum V 21, 8
'Non liquet' v. iusiurandum
Nona una ex Parcis III 16, 10
Nonae II 24, 11; 14; V 17
Nos v. pronomina. nostrum et nostri ubi locum habeant XX 6, 3 sqq.; 11
Notae censoriae IV 12 et 20 cf. VI 22. n. vocum XIII 6, 1
Νοτίς, Νότος II 22, 14
Nova via XVI 17, 2
Novicius et novus VII 5, 1
Novissimus et novissime X 21
Nox pro noctu in XII tabulis VIII 1
Nuces Thasiae VI 16, 5
Numa rex I 12, 10; IV 3, 3
Numeri innumeri (personae) I 24, 3. numerorum figurae quaedam vocabula in lingua latina non habent XVIII 14, 1 sqq.
Nummosus IV 9, 2
Nundinae singulari numero carentes XIX 8, 13
Nuptiis ducenos aeris lex Licinia indulsit II 24, 7
Νουθεσία VII 14, 2 cf. adn.
Nutrices infantum quales plerumque esse soleant XII 1, 17. non nutricum, sed matrum lacte infantes nutriendos esse ib. § 5 sqq.

ⴲ littera XIX 14, 6
Ob praepositio quando in compositis producatur IV 17, 6 sqq.
Obba apud Laberium XVI 7, 9
Obesum XIX 7, 3
Ōbiicere IV 17, 1; 10 cf. ob
Ŏbices IV 17, 10 sqq.
Oblittera gens apud Laevium XIX 7, 4
Obnoxius VI 17. obnoxie apud Plautum ib. § 4
Obscenae aves XIII 14, 6
Obsidionalis corona V 6, 2; 8 sqq.
Obsignatio tabularum XIV 2, 7 cf. § 4
Occaso sole in XII tabulis XVII 2, 10
Occasus II 22, 3 sqq.
Occecurrit apud Aelium Tuberonem VI 9, 11
Oceanus cum luna simul senescit adolescitque XIV 1, 3
Oculorum vis V 16
Offa; 'inter os et offam' XIII 18
Offendere IX 1, 9
Officiorum quis gradus et ordo V 13 cf. filiorum

Officiosus IV 9, 12
Oleaginea corona V 6, 4
Olearum folia converti IX 7
Oleum; o. cur saepe congelascat XVII 8, 8. o. ex rosa XIV 6, 3 cf. fraces
Olympias, Philippi regis uxor VI 1, 1; XIII 4 v. Alexander et Ind. auct.
Olympicum stadium I 1, 2 sq.
Ὁμοιόπτωτα, ὁμοιοτέλευτα XVIII 8, 1
Ὁμολογούμενον v. ἀμφισβητούμενον
Onychinum tegimen apud Laevium XIX 7, 15
C. Oppius XVII 9, 1 v. Ind. auct. s. v. C. Oppius et s. v. Q. Aelius Tubero
Opposita XVI 8, 13
Ὀψιμαθία XI 7, 3 cf. XV 30, 1
Optatus v. Fidus
Ὀπτική XVI 18, 1
Opulescere apud Furium Antiatem XVIII 11, 3 sq.
Opus; o. censorium facere XIV 7, 8. opus est XVII 2, 15
Oraculum Arretinum III 3, 8
Oratio in pectore nasci debet, non in ore I 15, 1. in oratione tria dicendi genera VI 14, 1
Orbis in re militari X 9, 1
Orchi (orci al.) thesaurus I 24, 2. orci vestibulum et fauces apud Verg. XVI 5, 11 sq.
Orestis corpus III 10, 11
Oriades IX 9, 13
Oriae X 25, 5
Oriolae ib.
Ὁρισμοί I 25, 11
Ornithones II 20, 2
Oropus (Ὠρωπός) III 13, 5; VI 14, 8
Os v. offa, vox; oris et vultus serenitatem Stoici hominis numquam aegritudine obnubilari I 2, 5
Osce XVII 17, 1
Oscedo IV 20, 9
Oscitatio assidua a Peregrino increpata VIII 3. o. in nixu letalis III 16, 24
Oscula a Romanis mulieribus cognatis lata X 23, 1
Ostia XVIII 1, 1
Ostrea cum luna συμπτωσίαν habent XX 8, 3 sq. o. Tarentina VI 16, 5
Ostrum, ostrinus color II 26, 5
—osus inclinamentum IV 9 cf. III 12
[M'.] Otacilius Crassus cos. X 6, 4
Ὠθεῖν κῦμα de austri flatibus apud Homerum II 30, 7 sqq.
ου XIX 14, 8
Ovare, ovatio V 6, 21 sqq.; 27. ovalis corona ib. § 20 sqq.
Oves virili genere in multa vel minima vel suprema dictae XI 1, 4. o. bidentes XVI 6, 6 sqq. ovium lac XII 1, 15

Pabulum militibus auferre licet XVI 4, 2. pabulor XVII 2, 9
Pacificatoris partes num agere liceat iudici XIV 2, 15
Pacis bibliotheca V 21, 9; XVI 8, 2. templum V 21, 9
Pactiones secundum XII tabulas XX 1, 46
Pacuvius poeta XIII 2; XVII 21, 49 v. Ind. auct.
Pacuvius Labeo V 21, 10
Paelex IV 3, 3
Paene XVII 1, 9
Paenitere XVII 1, 5 sqq.
Paenuria ib.
Paestum olim Ποσειδώνιον appellatum XIV 6, 4
Παιδεία XIII 17, 1
Palatium XII 12, 2; XIX 13, 1. Palatinae aedes IV 1, 1. P. area XX 1, 1. P. mons XIII 14, 2
Pales XIII 23, 4
Palinurus X 16, 2 sq.; 9
Πάλλαξ, παλλακίς IV 3, 3
Palma II 26, 9; III 6, 2. Aegyptia VI 16, 5
Paludamentum VII 12, 3
Panaetius XVII 21, 1. ἀναλγησία et ἀπάθεια Stoicorum a. P. improbata XII 5, 10 v. Ind. auct.
Pancratiastae XIII 28, 3 sq.
Πανδέκται XIII 9, 3 cf. praef.
Pando v. passis manibus. pansum XV 15, 2
Paphlagonia XVI 15
Papirius Praetextatus I 23
Παράδειγμα VII 14, 4
Παράδεισοι II 20. 4
Παραδιεζευγμένον ἀξίωμα XVI 8, 14
Παραγωγαί XI 15, 6
Παραιτεῖσθαι VII 16, 11
Παρακείμενον VI 9, 13
Παρακολούθησις VII 1, 9
Parasitus in Plauti q. f. Boeotia III 3, 5
Παραστιχίς XIV 6, 4
Parcae III 16, 9 sqq.

Parcus III 19, 2 sqq.
Parendum num sit semper patri II 7
Parentes liberos si pergunt errare exheredant I 6, 8. quanto honore sint habiti V 13, 2 v. pater
Πάρισα XVIII 8, 1
Parones X 25, 5
Parsimonia veterum Romanorum II 24
Parthi XV 4, 4
Particularum quarundam in oratione Latina varietas XI 3, 1
Participium praeteriti IX 6, 3
'Partim hominum venerunt' X 13
Partu uno quot infantes simul gigni possint, partus quoto mense edatur post semen conceptum etc. III 10, 7; III 16; X 2; XVI 16, 1 cf. puerperii
Passum potus muliebris X 23, 2
'Passis manibus' et 'passis velis' et 'capillo passo' XV 15, 1 sqq.
Patavium XV 18, 1
Pater primum nomen habitum V 13, 4. p. familias XII 12, 4. erga patres liberorum officia II 2 et 7. patrum praemia et honores cf. maritus
Πάθη I 26, 10; XIX 12, 3
Patiendi verba activo sensu a veteribus saepe adhibita XVIII 12
Patrensis bibliotheca XVIII 9, 5
Patricii XIII 15, 4; XV 27, 4; XVIII 2, 11 v. magistratus, praenomina
Patrima v. matrima
Patronus proximum nomen post patrem habitum V 13, 4. patroni causam dicentes ib. § 5; VI 3, 17 sq. cf. clientes
Paulus v. Aemilius et Iulius
Pavoris vis et natura XIX 1
Pavimentum VII 12, 3
Pavus e Samo VI 16, 5
Peccatorum puniendorum rationes VII 14. p. exemplis non purgantur X 19. p. nullum tempore non revelatur XII 11, 5. peccatu ablativus XIII 21, 16
Pectunculus [Siculus] (?) (cf. adn.) VI 16, 5
Peculatus VI 19, 8
Pecunia quibus modis argumentisque data probetur XIV 2, 7. p. mutuatica XX 1, 41. p. a reo mutuo accipere nefas XII 12 cf. debitio
Pedarii (s. pedanei, s. pedani ? v. III 18, 9 sq. ibique adn.) III 18. pedarii equites ib. § 5 sqq. p. senatores ib. 1 sqq.
Pedestre scutum IX 13, 14
Pelamys Chalcedonia VI 16, 5
Pelasgi I 10, 1
Peleus III 11, 5
Peloponnesiacum bellum II 1, 5; XVII 21, 16
Pelusiotae XX 8, 7
Πέμματα XIII 11, 6 sq.
Πέμπτη v. εἷς
Pennae praepetes VII 6, 1 sqq.
Pēnsito IX 6, 3
Penus IV 1
Πεποίηκα VI 9, 13
Peposci VI 9, 9; 14
Πεπρωμένη XIII 1, 7 cf. adn. et VII 2, 1 adn.
Pepugi VI 9, 10; 14 sq.
Peranna cf. Anna
Perdices bina corda habere scripsit Theophrastus XVI 15
Peregrinus Proteus philosophus VIII 3; XII 11
Perendini dies X 24, 9
Perennare XVII 2, 16
Periander Corinthi rex XVI 19, 4
Pericles I 3, 20; XV 17, 1
Periculum anceps voc. XII 9, 2
Peripatetici XVIII 1; XIX 5, 2
Περίπατος δειλινὸς et ἑωθινός XX 5, 5
Περιπλομένου ἐνιαυτοῦ apud Homerum III 16, 15 sqq.
Περισσόν I 22, 9
Pernicii genetivus IX 14, 9; 12; 19
Persae XVII 21, 9; 32
Persaeus Zenonis Stoici servus II 18, 8
Perses, Macedonum rex, Philippi filius VI 3 passim
Persona V 7
Pes; pedis debilitas IV 2, 4
Pessinuntii aselli VI 16, 5
Pestilenta loca apud Laevium XIX 7, 7. pestilentia Atheniensis II 1, 5
Petilii duo, tr. pl. IV 18, 7
Petorritum vox Gallica XV 30, 6 sq.
Phaedon Socratis servus II 18, 1 cf. Ind. auct.
Φαινεράτωρ XVI 12, 5
Phalarica X 25, 2

Phalerae praemium militare II 11, 2
Φαντασίαι XI 5, 6; XIX 1, 15
Pharsalici campi XV 18 lemm.
Phaseli X 25, 5
Φιλανθρωπία XIII 17, 1
Philemo v. Menander
Philippides comicus III 15, 2
Philippus, rex Macedoniae II 27, 5; VI 1, 1; XVII 21, 28 cf. Ind. auct.
Philolaus Pythagoricus III 17, 1
Philosophus ut sit audiendus V 1. quomodo dolorem ferat XII 5. pavor num philosopho sit dignus XIX 1 cf. c. 12. ph. iactabundi et fallaces severiter ab Herode Attico aliisque castigati I 2; IX 2; X 22; XIII 8, 5; XIII 24; XVII 19. philosophi, qui servitutem servierunt II 18. severe atque imperiose praecepta dare solent II 29, 1. quomodo αἰσχύνην definiant XIX 6, 3. philosophi Graeci ex Italia SCto eiecti XV 11, 1; 3 sqq. cf. Platonicus, sapiens et Ind. mon. s. v. libri et philosophi
Philosophia; a ph. nimis colenda dehortatur Neoptolemus Ennianus V 16, 5 cf. 15, 9. ad ph. capessendam adhortatur Taurus VII 10. ph. quomodo degeneret et depravetur X 22 cf. XIII 8; XVII 19, 4. ph. remotior subtiliorque XX 5, 3. philosophiae doctrinae I 2, 4. litterae atque doctrinae XVII 19, 4. mores XIV 3, 7. 'philosophiae' IV 1, 13; V 3, 6. ph. physicae II 28, 1
Phocis X 16, 4
Φοῖνιξ color II 26, 6; 9; III 9, 9
Φώρ I 18, 5
Phormio Atheniensis XVII 21, 23
Φορτικοί XVIII 4, 10
Φρέαρ I 18, 2
Phrygia attagena VI 16, 5
Phthisis IV 2, 4
Φύσει (naturalia) τὰ ὀνόματα sint an θέσει (positiva) X 4
Φυσικοί, Pythagorici summi ordinis I 9, 7
Φυσιογνωμονεῖν ib. § 2
Piacula II 28, 3; IV 5, 2; 6, 1; XVI 4, 4; 6, 10
Pictores antiquiores XIV 4, 2
Pigitum XV 13, 9
Pigneror XVIII 12, 10
Pignoriscāpio VI 10; XIV 7, 10
Pilleatus servus v. servi
Pilum X 25, 2
Pinus caesa num ex iisdem radicibus pullulet VIII 4
Piraeus XV 1, 6
Pisae Olympicae I 1, 2
Piscinae II 20, 2; 6 sq.
Pisistratus Nestoris f. apud Homerum XIV 6, 3
Pisistratus tyrannus Atheniensium VII 17, 1; XVII 21, 5
Pittacium apud Laberium XVI 7, 9
Placidae X 25, 5
Planetes XIV 1, 11 sqq.
Planipes saltans I 11, 12
Plantae Herculis quantae fuerint I 1, 2
Planum, schema geometricum I 20, 1 sq. plane apud Plautum VI 17, 4. planus pro sycophanta XVI 7, 10
Plato II 8, 9; III 13; 17, 1 sqq. inter eius et Lysiae orationem quid intersit differentiae II 5, 1. Xenophontis aemulus XIV 3. quo tempore vixerit XVII 21, 29 v. Ind. auct. Platones XIV 1, 29. Platonicus philosophus XV 2, 1. Platonicos locos Latina oratione interpretaturo Gellio quid usu venerit VIII 8 cf. Ind. auct. s. v. Plato
Plebeii ludi II 24, 3
Plebisscitum X 20, 6; XV 27, 3
Plebs et populus X 20, 5
Πλειάδες XIX 9, 6 cf. vergiliae
Plerique omnes VIII 12 lemm.
Plurativo (s. multitudinis) numero quae verba careant, quae singulari XIX 8
Plura et pluria V 21
Plutarchus I 26, 5; II 8 et 9 cf. Ind. auct.
Poenae militares X 8; XVI 4, 5. p. servorum furti manifesti prensorum XI 18, 8. poenarum variae rationes VII 14
Poeni cum Romanis de orbis imperio decertantes X 27 cf. bellum et Carthaginienses
Poeniceus color II 26, 8 sq.; III 9, 9
Poeta quaedam κατὰ πρόληψιν historiae dicere potest X 16, 8. p. Romani an tam fluentes carminum delicias fecerint quam Anacreon ceterique id genus p. Graeci XIX 9, 7 sqq. poetis apud

veteres Romanos honos non erat XI 2, 5
Pollux XI 6, 4 sqq. cf. edepol
Πόλοι III 10, 3
Polus histrio VI 5, 1
Polycrita femina nobilis Naxia III 15, 1
'Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει' praef. 12
Polyphontes rex VI 3, 28
Πολυπραγμοσύνη XI 16, 4
Poma militibus auferre licet XVI 4, 2
Pomerium auguribus quid, quique eius proferendi habeant ius XIII 14. centuriata comitia intra pomerium fieri nefas XV 27, 4
Pompeia curia XIV 7, 7
[Cn.] Pompeius Strabo, Pompei Magni pater XV 4, 3
Cn. Pompeius Magnus IV 10, 5; X 1, 6; 20, 3; 10; XIII 25, 6; XIV 7, 1; XV 18, 1; XVII 17, 2
M. Pomponius praetor XV 11, 1
Pomptinus ager IX 11, 4
Pompylus, Theophrasti servus II 18, 8
Ponticae anates XVII 16, 1
Pontifices I 12, 15; II 28, 6; IV 6, 2; V 17, 2; 19, 6; X 15, 18; XI 3, 2. pontificis sponsa I 12, 7. pontificium ius I 12, 17; XVI 6, 14 cf. Ind. mon. s. v. commentarii
C. Pontius Samnis I 25, 6; II 19, 8
Pontius Cominius XVII 2, 24
Pontones X 25, 5
M. Popilius censor IV 20, 11
P. Popilius I 7, 7; XI 13, 1
Poposci VI 9, 1
Populabundus XI 15, 7 sq.
Populus fundus factus XVI 13, 6. agere cum p. XIII 16, 2 sq. p. et plebs X 20, 5 cf. Hermundulus. p. Romanus passim; p. R. omnibus virtutum generibus exercendis e parva origine emicuit, sed omnium maxime fidem coluit XX 1, 39 (cf. VI 18, 1); p. R. cum Poenis conlatus X 27, 1 sq. cf. sacerdotes
Porca praecidanea IV 6, 8. porcetra XVIII 6, 4
Porcia familia XIII 20
Porcius tr. pl. XIII 12, 6 cf. adn.
Porcius Licinus XVII 21, 45 cf. Ind. auct.
L. Porcius Cato Saloniani f. XIII 20, 13
M. Porcius Cato Censorius IV 18, 7; XIII 20, 3 sqq.; XIII 24; XVII 21, 47 cf. Ind. auct.
M. Porcius M. Censorii f. Cato [Licinianus] XIII 20, 7; 9
M. Porcius M. f. M. n. Cato Nepos ib. § 1 sqq.; 9 sqq.
M. Porcius Cato Nepotis f. ib. § 12 cf. adn. et § 3 sq.
M. Porcius M. Censorii f. Cato Salonianus ib. § 7 sq.; 15
M. Porcius Cato Vticensis pater ib. § 3 sq.; 11 sqq.
M. Porcius Cato Vticensis IV 10, 8; XIII 20, 3 sq.; 11; 14
Portus; p. Brundisinus IX 4, 1. praepes apud Ennium dictus VII 6, 6 cf. IX 1. 1. Velini apud Vergilium X 16, 1 sqq.; cf. I 16, 2 adn.
Ποσειδώνιον cf. Paestum
Postliminium VI 18, 7 sq.
Postprincipia XVI 9, 5; 18, 6
Postriduani dies V 17, 2
Postverta dea XVI 16, 4
Postuma proles apud Vergilium II 16
Postumiana imperia cf. Olus Postumius
Postumius Festus XIX 13, 1; 4
A. Postumius cos. IV 6, 2
Olus Postumius Tubertus XVII 21, 17. Postumiana imperia ib. et I 13, 7
Sp. Postumius cos. XVII 21, 36
Postumus Silvius II 16, 3
Potus num delabatur in stomachum an in pulmonem XVII 11, 1
Praecidaneae hostiae IV 6, 7
Praeco v. Granius, Idaeus
Praecox in gen. 'praecocis', non 'praecoquis' X 11, 9
Praeda XIII 25, 3 sqq.; 24 sqq. cf. manubiae
Praefectus aerario XIII 25, 30. urbi XI 7, 3; XIV 7, 4. u. Latinarum causa creatus XIV 8
Praeficae mulieres XVIII 7, 3
Praefiscine et praefiscini X 24, 8
Praematura ingenia XIII 2, 5. praemature X 11, 8
Praemia militaria V 6. p. patrum V 19, 15
Praeministrare; qui magistratibus praeministrabant XII 3, 3
Praémodum VI 7, 12
Praemorsisse apud Plautum VI 9, 7

Praenestini XVI 13, 5. Praenestinus Gellii recessus XI 3, 1
Praenomina patriciorum quorundam capite damnatorum eiusdem gentis hominibus olim interdicta IX 2, 11
Praepes, praepetes VII 6 cf. aves, locus, pennae, portus, volucris
Praepositiones verbis praefixae quando producantur, quando corripiantur IV 17. p. quarundam verbis aut vocabulis praepositarum natura II 17
Praesentarium venenum VII 4, 1
Praeteritum tempus cf. παρακείμενον
Praeterpropter XIX 10, 4 sqq.
Praetextati senatorum filii cum patribus olim in curiam ingrediebantur I 23, 4. Papirius Praetextatus ib. § 1 sqq.
Praetor, praetores V 19, 2; X 3, 3; 24, 3; XIII 13; 15, 4; 16, 1; XIV 2, 1; 7, 4; XX 1 passim; 10, 8. praetorum quorundam lepida dicta I 22, 6; XV 5, 3 sq.
Praeverbium ad VI 7, 5
Prandeo, pransus sum II 25, 7 (cf. XV 13, 5)
Prandium v. abstemium et caninum
Praxiteles XIII 17, 3 sq.
Prensionem qui magistratus habeant XIII 12, 4 sqq.
Pridie X 24, 8
Princeps senatus IV 10, 1 sqq.; XIV 7, 9
Principia cf. postprincipia; pr. orationum VI 3, 12 sqq.
Priva apud veteres X 20, 4
Privilegium X 20, 1 sqq.; 9 sq.
Pro praepositio XI 3. in verbis compositis quando producatur II 17, 3 sqq.
Procincta classis I 11, 3. Procinctus; testamentum in procinctu XV 27, 3
Proclive et proclivi X 24, 8
Proconsul v. consul
Procurare ostenta et prodigia IV 5, 2; 6, 1 sq.; 8; XVI 6, 10
Prodicus XV 20, 4
Prodigere XV 5, 2
Prodromi II 22, 25
Προηγμένα XII 5, 7
Proelia quomodo varii populi ingrediantur I 11. p. apud Chaeroneam XVII 21, 30. ad Salamina ib. § 12 cf. pugna
Prŏfanum II 17, 5
Profata XVI 8, 2 cf. ἀξίωμα
Prōferre II 17, 5
Prŏfestum II 17, 5. profesti dies II 24, 14
Prōficere II 17, 5
Prŏficisci ib.
ProfligareXV 5. prōfligare II 17, 5
Prŏfugere ib.
Prŏfundere ib.
Progenii genetivus IX 14, 9; 13
Progredi de scaphis X 26, 10
Proiicere IV 17, 15
Proletarii XVI 10. proletarius scriptor XIX 8, 15
Proloquia XVI 8, 2 sq.; 6 sq. cf. ἀξίωμα
Promercalia IV 1, 23
Pronomina ego, tu, mihi, tibi, nos, vos quomodo pronuntientur X 4, 4. pr. quomodo declinentur ex grammaticorum doctrina XX 6 cf. mei, nostrum, vestrum, ἵ, ὑμῶν
Pronuntiatum apud Ciceronem XVI 8, 8 cf. ἀξίωμα
Properare X 11, 6; XVI 14
Properatim XII 15, 1
Propicium VII 5, 1
Propinquorum levis plerumque fiducia II 29, 17 cf. § 11 sqq. a propinquis clientibus opem ferre institutum erat V 13, 6
Prorsa (Prosa al.) dea XVI 16, 4
Προσῳδίαι XIII 6, 1; 26, 3; prosodiae XVIII 12, 8 cf. accentus
Prosumiae X 25, 6
Πρῶτα; τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν XII 5, 7
Protagoras V 3; 10, 3. Protagorion ἀντιστρέφον V 11, 2
Πρότασις V 11, 8
Proteus v. Peregrinus
Protogenes pictor XV 31, 3
Proverbia v. Ind. mon.
Providentia VII 1, 1; IX 5, 8
Provocatio ad tribunos plebis IV 14, 4
Prudentia indiserta stulta loquacitate melior I 15
Ψύχειν XIII 31, 17
Psylli IX 12, 12; XVI 11, 3
Ptolomaei VII 17, 3; XVII 21, 41
Pudere personaliter XV 13, 9
Pudor cur sanguinem diffundat XIX 6. pudoricolor aurora apud Laevium XIX 7, 6

Pueri, pueritia X 28, 1. puerorum victus ut moderandus sit IV 19. pueri in furto deprensi XI 18, 8
Puerperii numerus X 2 cf. partu
Pugiones X 25, 2
Pugna v. Aliensis; Cannensis; Marathonia; Salaminia cf. proelium
Pulmonis natura atque officium XVII 11
Pulveret apud Plautum XVIII 12, 4
Pulverulenta loca apud Laevium XIX 7, 7
Pulvillus v. Horatius
Pumiliones XVI 7, 10; XIX 13, 2
Punicorum quorundam nominum accentus IV 7
Puniendorum peccatorum rationes VII 14
Pupilli V 13, 2; 4 sq.; 19, 10
Pupugi VI 9, 1
Purpurat apud Furium Antiatem XVIII 11, 3 sq.
Purum putum VII 5, 2. puricium ib. § 3
Putare ib. § 6
Puteoli XVIII 5, 1. Puteolanum mare VI 8, 2
Puteus I 18, 2
Putum cf. purum
Pygmaei IX 4, 10
Pyramides apud geometras I 20, 3
Pyranthius (?) v. Pyrrus
Pyrronii philosophi XI 5 ut ab Academicis differant ib. § 6 sqq.
Πυρρός color II 26, 6
Pyrrus rex III 8; X 16, 16; XIV 1, 24; XVII 21, 37
Pyrrus Pyranthius (?) IV 11, 14 cf. adn.
Pythagoras I 1, 1; I 9; 20, 6; IV 11; XIV 6; XVII 21, 6. Pythagorae nobiles quot fuerint XIV 6, 3. Pythagorici I 9; IV 11, 3; 11 sqq. v. Ind. auct. s. v. Pythagorei
Pythia certamina XII 5, 1

Quadrantalia (κύβοι) I 20, 3
Quadrati versus cf. versus
Quadrigae pluraliter dictae XIX 8, 4 sqq.
Quaesitores XI 5, 2
Quaestio cf. furtum. quaestiones et sermones convivales (quaestiunculae sympoticae VII 13 lemm.) I 2; VII 13; XIII 11, 2 sqq.; XVII 8; XVIII 2
Quaestores XIII 12, 6; XIII 13; 25, 29 sq. quaestor Sidicinus X 3, 3 cf. consules, praetores, magistratus etc.
'Quarto' et 'quartum' v. tertium
Quatere, quassare II 6, 5
Quercus, cibus victusque antiquissimus V 6, 12 cf. Milo Crotoniensis
Quiĕscit VII 15
Quin particula XVII 13
P. Quinctium qua aetate Cicero defenderit XV 28
Quindecem (s. Quindecim cf. I 12, 6 adn.) viri I 12, 6; 19, 11
Quinquatrus II 21, 7
Quirinus XIII 23, 2. Quirinalis flamen VII 7, 7. Q. lituus V 8, 1 sq.; 6
Quirites XV 27, 4
'Quoad vivet' et 'quoad morietur' VI 21
(Qu— s. Quo—psones) v. VIII 13 adn.

Radere barbam cf. barbam
Răptito IX 6, 3
Raro, rarenter II 25, 8
Ratariae X 25, 5
Ratio ut nascatur in homine XII 5, 11. ratio praedae factae ab imperatore reddenda IV 18, 7. rationes mensae XIV 2, 7. poenarum v. poenae
Recentatur apud Matium XV 25, 1
Recepticius servus apud Catonem XVII 6
Recipere ib. 6 sqq.
Reciproca argumenta V 10, 2 cf. ἀντιστρέφοντα
Recuperatores a praetoribus dati iniuriis aestumandis XX 1, 13
Reditiones in gratiam nobilium virorum memoratu dignae XII 8
Refrigerare apud Varronem XIII 31, 17
Regulus v. Atilius
Religiosus IV 9. religiosa delubra ib. § 4; 7; 9. religiosi dies ib. 4 sq.; 10
Relinquere in medium apud Claudium Quadr. XVII 2, 11
Remittere animum XVIII 2, 1
Remus a Romulo in Aventino monte auspiciis superatus XIII 14, 5
Renum munus XVII 11, 2

Res profligatae XV 5, 2
Rescire II 19
Restare et superesse I 22, 17
Retae XI 17, 4
Retanda flumina in praetorio edicto XI 17, 2
Rethibitio mancipiorum vitiosorum IV 2
Reus, rei II 4; III 4, 1; VI 3, 18; IX 15, 7
Rex sacrificulus X 15, 21. regum (sacrificulorum sc.) inauguratio XV 27, 1
Rhetor, rhetores I 6, 4; X 19, 1. rh. antiquiores XIV 4, 2. ex Italia SCto eiecti XV 11, 1. rhetorum disciplinae VI 3, 19. epilogi XIV 2, 1. rhetorica disciplina XII 12, 1. rhetoricae disciplinae VI 3, 52. d. rhetoricae dialecticaeque XIII 8, 2. rhetoricus sophista XVII 5, 3. rhetoriscus ib. 20, 4
Rhodanus, Rhodus, Rhodienses etc. v. Rod —
Rica VII 10, 4; X 15, 28
Ridibundus XI 15, 2
Risus (persona) I 24, 3
Robigus deus V 12, 14
Robur X 12, 3. roboraria II 20, 5 sq.
Rodanus X 7, 2
Rodus XIII 5, 3; XV 31, 1. Rodienses VI 3 passim; XV 31, 4. Rodiensis civitas VI 3, 1 sq. Rodium vinum XIII 5, 5 sqq. Rodius helops VI 16, 5
Rogare praetorem consulemve iure praetor non potest XIII 15, 4. rogatio V 19, 9; X 20, 7
Roma passim; Romae convivarum turba stat XIII 11, 3. adsidue domus ardent XV 1, 3. urbs Roma V 6, 10. Romanus, Romani passim; R. veteres parsimonia excellebant II 24, 1. cum in omnibus aliis vitae officiis, tum in constituendis religionibus castissimi cautissimique erant ib. 28, 2. iusiurandum inviolate sancteque apud eos servatum VI 18, 1 (cf. XX 1, 39). litteras Graecas nesciverunt et rudes Graecae linguae fuerunt XIII 9, 4. quomodo de vestitu virorum senserint VI 12. cf. cives, lingua, poetae, populus etc. Romanae disciplinae dignitas inviolabilis X 6, 1. R. virtutis felicitatisque fama quando apud exteras gentes enitescere inceptaverit XVII 21, 33. Romanorum dies civilis III 2, 16 cf. § 1 sqq.; 7 sqq. Romanorum antiquissimi aetati senectae summos honores tribuerunt II 15, 1 sqq. R. militum clamor in congressibus proeliorum I 11, 9
Romulus I 16, 3; VII 7, 6; XI 14; XIII 14, 2
Rosae cur apud Homerum nusquam commemorentur XIV 6, 3
Q. Roscius histrio V 8, 4
S. Roscius qua aetate a Cicerone sit defensus XV 28
Ruber color II 26, 5 sq.; 8. rubor ib. 5; 9
Rubidus color ib. 8; 14
Rufus color ib. 4 sqq.; 11; 14; 16
Rugare XVIII 12, 3
Rumices X 25, 2
Rumpiae ib. 2; 4
Russus color II 26, 6; 8
Rusticus sermo II 21, 8; XI 7, 5; XIII 6, 3
Rutilus color II 26, 8 sq.
Ῥυθμός XVI 18, 4

Sabina verba XI 1, 5; XIII 23, 7
Sacellum VII 12, 5 sq.
Sacerdotes; s. Aegyptii XX 8, 7. populi Romani I 12, 3; X 24, 9 cf. Cornelius, Vesta
Sacra diurna et nocturna III 2, 8. sacrorum detestatio XV 27, 3
Sacrificor XVIII 12, 10. sacrificium quibus diebus non recte fiat V 17, 2. s. anniversarium XVI 4, 4. Herculaneum XI 6, 2. sacrificulus rex cf. rex
Saepta II 20, 5
Sagitta cf. ictus
Salacia Neptuni XIII 23, 2
Salamis XV 20, 5. Salaminia pugna XVII 21, 12 cf. proelium
Salernum I 16, 2
Sallustius I 15, 18; IV 15, 1; XVII 18 cf. Ind. auct.
Salonius, cliens Catonis XIII 20, 8. Salonianus cf. M. Porcius
Saltem particula XII 14
Saltuatim XII 15, 1 sq.
Salutatio Caesaris cf. Caesar
Samnites XI 1, 5; XVII 2, 21. Samnitium bellum XVII 21, 36. legati I 14. lingua XI 1, 5
Samos cf. pavus

Sanates in XII tabulis XVI 10, 8
Sanctitas, sanctimonia, sanctitudo XIII 3, 2; XVII 2, 19
Sandaliarius vicus Romae XVIII 4, 1
Sanguis, sanguineum II 26, 5. venae solutio et sanguinis dimissio inter ignominias militares habita X 8. sanguinem cur pudor diffundat, timor contrahat XIX 6
Sapiens num irascatur I 26. num affectionibus animi carere et vacare possit v. philosophus. quid eum, qui sapiens rerum esse humanarum velit, facere oporteat XIII 8, 2 sq. sapientes v. Ind. mon. s. v. iureconsulti. s. septem I 3, 1; III 10, 16; XI 18, 5. Sapientia cf. Memoria
Sardinia XIII 29, 5; XV 12, 1
Sarpedon, Iovis filius XV 21
Sarra, vetus Tyri nomen XIV 6, 4
Σατράπης X 18, 2
Saturionem fabulam Plautus in pistrino scripsit III 3, 14
Saturnalia II 24, 3; XVIII 2, 1; 13, 1
Saturnus V 12, 5; XIII 23, 2
Sauromatae IX 4 6
Saxa rubra VI 11, 6 s. Tarpeium v. Tarpeium
Scaenici artifices XX 4. sc. fabulae X 3, 19
Scaevola v. Mucius
Scalas escendenti flamini Diali quid sit observandum X 15, 29. sc. Graecae ib.
Scaphae X 25, 5
Scari Cilices VI 16, 5
Σκεπτικοί XI 5, 6
Σχήματα geometrarum I 20, 1
Scicidi VI 9, 15 sqq.
Scimpodium Graeciense XIX 10, 1
Scipio v. Cornelius
Scire II 19, 5
Sciron, Neptuni filius XV 21
Scirpi XII 6, 1
Scopuli Sirenii XVI 8, 17
Scorpii X 25, 2
Scribendarum epistularum clandestinarum variae rationes XVII 9. scripserim, legerim, venerim cuius temporis verba sint XVIII 2, 14. Scrīptito IX 6, 3. Scriptor classicus adsiduusque, non proletarius XIX 8, 15. scriptum facere VII 9, 2
Scrofa et porcetra XVIII 6, 4
Scruta, scrutarius III 14, 10
Sculna apud Varronem XX 11
Scutum pedestre IX 13, 14
Scythae IX 4, 5; XVI 3, 4; 8. Scythicum mare XVII 8, 16
Sectiones partitionesque corporis debitorum in XII tabb. XX 1, 19; 48 sqq.
Sectius apud Plautum XVIII 9, 6
Secundis rebus hominibus animus excellere solet VI 3, 14. secundo sole v. sol
Secures v. fasces. securim apud Vergilium XIII 21, 6
Seianus equus III 9
Cn. Seius III 9, 2
Σεισίχθων II 28, 1
Seleucus Nicanor VII 17, 2
Sella curulis III 18, 4
Seminis humani vis et natura XII 1, 14; 20
Semiphalarica X 25, 2
Sempronius Asellio sub P. Scipione tr. mil. ad Numantiam II 13, 3 cf. Ind. auct.
C. Sempronius Gracchus I 11, 10; X 3, 1 cf. Ind. auct.
M. Sempronius Tuditanus cos. XVII 21, 42
Ti. Sempronius, aed. pl. X 6, 3
[Ti.] Sempronius Gracchus cos. iterum (a. u. 541) II 2, 13
Ti. Sempronius Gracchus Ti. et C. Gracchorum pater VI 19, 6; XII 8
Ti. Sempronius Gracchus quaestor VI 9, 12. tr. pl. II 13, 4 sq.
Senarii v. versus
Senatus XVIII 7, 5. s. in Capitolio epulari solebat diebus sollemnibus XII 8, 2. senatus habendi ius quibus fuerit XIV 7, 4 sq.; 8, 1. de senatu habendo consulendoque praecepta XIV 7. quomodo in senatu pro salute sociorum agendum sit VI 3, 16 sqq. senatu dativus IV 16, 5. senatu movere IV 8, 2; XVII 21, 39. senatusconsultum; s. quot modis fiat III 18, 1 sq.; XIV 7, 9; 12 sq. cf. intercessio. senatores curuli magistratu functi curru in curiam vecti III 18, 4. s. quibusque in senatu sententiam dicere licet ib. § 7 sq. senatorum

sententias rogandorum quis ordo olim fuerit IV 10; XIV 7, 9. multa senatoribus absentibus dicenda XIV 7, 10 cf. pedarii senatores
Seneca v. Annaeus
Senectae aetati olim a Romanis summus honor habitus II 15
Seniores X 28, 1
Senonicum bellum V 17, 2; XVII 21, 21
Sensus; de sensibus quorundam doctrinae VI 6; XIX 2
Sententiarum in senatu dictio v. senatores
Sentior nemo dicit II 25, 9
Septem in orbe terrae miracula III 10, 16; X 18, 4. septem sapientes v. sapientes
Septemviri epulones I 12, 6
Septenarii numeri vis III 10
Septentriones II 22, 3 sqq.; III 10, 2. septentrionum verum ἔτυμον II 21, 8 sqq. septentrionarius ventus II 22, 15
Sepulchrum II 3, 3
'Sequestro positum' XX 11, 5
Sera eruditio v. Ὀψιμαθία
[L. Sergius] Catilina II 7, 20. Catilinae coniuratio V 6, 15
Sermo; s. rusticus v. rusticus. sermones convivales v. quaestiones conv. Sermocinari et sermonari XVII 2, 17
Serpens; s. insolita magnitudine ab Regulo depugnatus VII 3 cf. Marsi
Serra in re militari X 9, 1
Serranus v. Atilius
Q. Sertorius II 27, 2; X 26, 2; XV 22
Servi philosophi II 18. s. adoptari num possint V 19, 13 sq. pilleati in venditionibus VI 4. furti manifesti prensi XI 18, 8. servae barbarae nationis nutrices Romae XII 1, 17 cf. mancipia, recepticius
Servilianus I 2, 1
Servilius Geminus XII 4, 1
Q. Servilius Caepio III 9, 7. cos. XV 28, 3
Ser. Sulpicius v. Sulpicius
Servius Tullius v. Tullius
Sestertii cf. talentum
Sexagesimus tertius annus senioribus periculosus XV 7
Sextum X 1, 10
'Si deo, si deae' v. hostia
Sibones (sibonae ? v. adn.) X 25, 2
Sibyllae oracula IV 1, 1. Sibyllini libri I 19
Sicae X 25, 2
Sicani I 10, 1
Siciles X 25, 2
L. Sicinius Dentatus II 11
Sicinnium, sicinnistae XX 3
Siculus (?) pectunculus VI 16, 5 adn.
Sidera; num ex coetu motibusque siderum et stellarum fata hominum dici possint XIV 1. cf. ἅμαξα (septentriones), Βοώτης, Πλειάδες (vergiliae), stellae, taurus, Ὑάδες (suculae)
Sidicinus quaestor X 3, 3
Sigillaria II 3, 5; V 4, 1
Significor XVIII 12, 10
Signorum militarium simulacra in foro Traiani XIII 25, 1
Silenta loca apud Laevium XIX 7, 7
Silentium maxima admiratio parit V 1, 5. silentium in convivio XIII 11, 3
Silvii Albae regnantes XVII 21, 3. Postumus Silvius II 16
Simulacra in fastigio fori Traiani XIII 25, 1
Sirenii scopuli XVI 8, 17
Sithonia vetus Thraciae nomen XIV 6, 4
Siticines apud Catonem XX 2
Σκεπτικοί et Pyrronii et Academici dicti XI 5, 6
Σκυτάλη Lacedaemoniorum XVII 9, 14
Smyrna IX 4, 15. Smyrnaeus Homerus dictus III 11, 6. Smyrnaea mulier XII 7, 1
Sociale bellum XV 4, 3
Socrates I 17; II 1; 18, 1; VII 10; VIII 11; X 22, 4; 17 (cf. Ind. auct. s. v. Plat. Gorg.); XII 9, 6 (cf. Ind. auct. s. v. Plat. Gorg.); XIV 3, 5 sqq.; 6, 5; XV 20, 4; XVII 21, 18; XVIII 4, 1; XIX [1, 10]; 2, 7; 9, 9 (cf. Ind. auct. s. v. Plat. Phaedr.). Socratae (nom. pl.) XIV 1, 29. Socratica cohors II 18, 1
Sol occasus III 2, 3; XVII 2, 10. sole secundo II 22, 31. lunae solisque defectiones II 28, 4 sqq. solis exortus et occasus aequinoctialis, brumalis, solstitialis II 22, 3 sqq.
Solarium III 3, 5

Soleae, soleatus XIII 22
Solidum, schema geometricum I 20, 1; 3
Soliferrea X 25, 2
Soloecismus V 20 cf. I 7, 3; XV 9, 3. soloecum V 20, 6. σόλοικον ib. § 5
Solon II 12, 1 sq.; XI 18, 5; XVII 21, 3 sqq.
Solstitium III 10, 4. solstitialis cf. sol; s. dies IX 7
Somniculosus IX 12, 11 sq.
Somnus XIII 9, 5. s. nimius pueris nocet IV 19, 1
Sonitus vocum a scriptoribus elegantissimis maior ratio habita quam regulae grammaticae XIII 21
Sonticus morbus XVI 4, 4; XX 1, 27
Sophismata XVIII 2, 10; 13, 2 cf. I 2, 4; V 10 et 11; VI 3, 35; VII 13, 7; XVIII 1, 12
Sophista, sophistae V 3, 7; VI 3, 34; XVII 21, 1; XVIII 4, 1. s. rhetoricus XVII 5, 3. s. veteres XVII 12, 1
Sophocles XIII 19, 3; XVII 21, 18; 42 v. Ind. auct.
Σωρεῖται I 2, 4
Soror XIII 10, 3
Soterici lecti XII 2, 11 sq.
Spadix (σπάδιξ) color II 26, 8 sq.; III 9, 9
Spari X 25, 2
Σπάρτα (an σπαρτά? § 5) apud Homerum, σπάρτοι, spartum XVII 3
Spathae X 25, 2
Species XIII 30, 2. specii et specie genetivi IX 14, 15; 25. speciosus IV 9, 12
Speculorum imagines XVI 18, 3
Spepondi VI 9, 14 sq.
Spes fiduciaque non in alio habenda II 29, 2
'Σπεῦδε βραδέως' X 11, 5
Speusippus philosophus III 17, 3. IX 5, 4
Sphaera, quae κρικωτὴ vocatur III 10, 3
Σφυγμός XVIII 10, 10 sq.
Spolia militaria II 11, 3. provocatoria ib.
Sponsa pontificis I 12, 7. sponsaliorum ius et sollemnia apud veteres Latinos IV 4. sponsus, sponsa ib. § 2. ex sponsu agere ib.
Squalere II 6, 4; 19 sqq. (cf. VI 14, 5; IX 4, 4). squalor II 6, 25
Stadiorum Graecorum longitudo I 1, 2 sq. st. Olympicum ib.
Stare pectus sentibus apud Lucilium VIII 5
Stationes ius publice docentium aut respondentium Romae XIII 13, 1
Statius, servile nomen IV 20, 11
Status condictusve dies cum hoste XVI 4, 4. stata forma v. forma
Stellae cf. erraticae, planetes, sidera
Στερεόν I 20, 2
Στέρησις I 26, 10. κατὰ στέρησιν V 12, 10
Sterila uxor a Sp. Carvilio dimissa XVII 21, 44 cf. IV 3, 2
Sternuisse a coitu abortivum III 16, 24
Stipulationes in sponsalibus IV 4, 2
Stitisses II 14
Stlattae X 25, 5
Stoici de natura vocis humanae V 15, 6. de videndi rationibus V 16, 2. de dolore XII 5; XIX 12. de pallore metuque XIX 1. de vita beata XVIII 1, 4 sqq. eorum ἀπάθεια XIX 12, 2 sqq. Stoicus verus atque sincerus I 2 cf. disciplina
Stolidus XVIII 4, 5 sqq.
Stomachi habitus atque natura XVII 11
Stribiligo V 20, 1
Strūctor a strūendo XII 3, 4
Strues fertumque X 15, 14
Struppis lectica deligata X 3, 5
Stupēscit VII 15, 3; 6
Stuppa XVII 3, 4
Suavitas et suavitudo XIII 3, 2
Suaviloquens iucunditas apud Ciceronem XII 2, 7
Sub praepositio quando in compositis producatur IV 17, 6 sqq.
Sub corona venire v. corona
Subductisupercilicarptores apud Laevium XIX 7, 16
Sŭbices IV 17, 13 sq.
Sūbiicere IV 17, 3; 5 cf. sub
Subnixo animo apud Claudium Quadr. XVII 2, 4
Subscriptio in reum II 4, 1
Subsidia in re militari X 9, 1

Subsolanus ventus II 22, 8
Subulcus XIII 9, 5
Subvades in XII tabb. XVI 10, 8
Succidiae humanae XIII 25, 12. succidaneae hostiae IV 6, 4
Suculae stellae XIII 9, 4
Sues XIII 9, 5
Suffragii ius XVI 13, 7
Sulla v. Cornelius
Sulpicius Apollinaris II 16, 8 sqq.; IV 17, 11; VII 6, 12; XI 15, 8; XII 13; XIII 18, 2; XIII 20; XVI 5, 5; XVIII 4; XIX 13, 1; XX 6 cf. Ind. auct.
P. Sulpicius Gallus VI 12, 4
Q. Sulpicius tr. mil. V 17, 2
Ser. Sulpicius Galba I 12, 17
Ser. Sulpicius [Rufus] ICtus II 10, 1; VII 5, 1 cf. Ind. auct.
Sumptuariae leges II 24 cf. Ind. mon.
Super XIII 9, 5
Superbia VI 3, 50 sq. cf. Campana superbia
Superesse I 22
Supinus XIII 9, 5
Suprema multa XI 1, 2; 4
Sursum si iacias cur contigui magis rectioresque ictus fiant quam deorsum IX 1, 1 sqq.
Suspiciosus IX 12, 1; 7 sq.
Susque deque fero, habeo, sum XVI 9
Syades XIII 9, 5
Sycophantae XIV 1, 32
Συγκαταθέσεις XIX 1, 16
Syllogismi I 2, 4; II 8, 1; V 11; XV 2, 6 cf. sophismata
Συμπεπλεγμένον ἀξίωμα XVI 8, 10
Συμφωνία διὰ τεσσάρων III 10, 13
Sympoticae quaestiunculae v. quaestiones
Synanche XI 9, 1
Συνημμένον ἀξίωμα XVI 8, 9
Sypnus (?) XIII 9, 5 cf. adn.
Syria XV 4, 4

Tabulae; t. Caerites XVI 13, 7. tabularum obsignatio XIV 2, 7 cf. § 4
Taenarus XVI 19, 16; 23
Talabarriunculi apud Laberium et talabarriones XVI 7, 6
Talentum Atticum XI 9, 2. quot sestertiis constet III 17, 3; V 2, 2. talentum magnum XI 10, 6
Talio; taliones in XII tabulis XVI 10, 8; XX 1, 14 sqq.
Tangere, taxare II 6, 5. tetigi VI 9, 14
Τανυπτέρυξ VII 6, 12
Gaia Taracia VII 7, 1
Tarentina ostrea VI 16, 5
Tarpeium saxum XVII 21, 24; XX 1, 53
Tarquinius Priscus XVII 21, 4
Tarquinius Superbus I 19, 2; XVII 21, 6
L. Tarquinius [Collatinus] XV 29, 2
Tartesia muraena VI 16, 5
T. Tatius XIII 23, 13
Tauri sideris caput XIII 9, 4; 6
Taurus mons XII 13, 25 sqq.
Taurus philosophus v. Calvisius
Taxare v. tangere
Taygetus (Τηΰγετος) IX 9, 12
Teanum Sidicinum X 3, 3
Τεχνικοί XVII 5, 3
Τεχνῖται, οἱ περὶ τὸν Διόνυσον XX 4
Telemachus XIV 6, 3
Telum missile v. ictus. telorum vocabula X 25, 1 sq.; 4
Temetum X 23, 1
Tempestas, anceps voc. XII 9, 1. tempestatis maritimae descriptio XIX 1, 1 sqq.
Templum, locus per augures constitutus XIV 7, 7. t. Herculis XIX 5, 4. Pacis V 21, 10. Traiani XI 17, 1
Tempora opposita atque ita cohaerentia, ut alterius finis cum alterius initio misceatur VI 21, 3. tempore revelantur omnia XII 11, 4 sqq. Temporis filia Veritas ib. § 7 cf. praeteritum
Terentius [Afer] XV 24; XVII 21, 49 cf. Ind. auct.
M. Terentius Varro III 10, 17; XIII 12, 6 cf. P. Nigidius et Ind. auct.
Tergiversator XI 7, 9
[Terminus] XII 6
Ternio (τριάς) apud geometras I 20, 6
'Terram movisse' nuntiabatur feriaeque ob terrae tremores indicebantur II 28; IV 6, 1. terrai in genetivo XIII 25, 4
'Tertium quartumque' X 1, 11 'tertium' et 'tertio' ('quartum' et 'quarto') consul X 1

Tesserae I 20, 4. tesserulae X 27, 5; XVIII 13, 1
Testamentum VII 12. testamenti genera XV 27, 3
Testimonium; adversus cognatos pro cliente testatur, testimonium adversus clientem nemo dicit V 13, 4. testimonii dicendi ius virginibus Vestalibus tributum VII 7, 2. falsum testimonium dixisse convicti de saxa Tarpeio ex XII tabulis deiciebantur XX 1, 53
Testium intercessio XIV 2, 7 cf. § 4
Testor passive XV 13, 1
Τετάρτη v. εἰς
Tetendi, tetigi, tetuli VI 9, 14
Θάλασσα; ἡ εἴσω θάλασσα X 7, 1
Θάνατος αὐτόματος XIII 1, 6 sqq.
Thasiae nuces VI 16, 5
Theatri Pompeii inscriptio X 1, 7 sqq.
Thebae III 10, 16. Thebani XVII 21, 26. Thebanus ager XVII 3, 4
Θεῖναι εἰς μέσον XVII 2, 11
Themistocles XVII 21, 12
Theognis I 3, 19
Theophrastus II 18, 8; VIII 6 et 9; XIII 5, 3 cf. Ind. auct.
Θεριναὶ τροπαί II 22, 5
Thermopylae III 7, 19
Q. Thermus v. Minucius
Thersites I 15, 11. Thersitae laudes XVII 12, 2
Thesaurus orchi (orci) I 24, 2. thesauri apud Graecos II 10, 3
Theseus X 16, 13. Theseum certamen XV 20, 3
Thessalia XV 18, 1; 3. olim Αἱμονία XIV 6, 4
Thetis apud Homerum XII 1, 20
Thracia III 9, 2. olim Sithonia dicta XIV 6, 4. Thracus homo XIX 12, 7. Thraeca natio X 25, 4
Thucydides XV 23; XVII 21, 16
Thynni abdomina X 20, 4
Thysdritanus civis IX 4, 15
Tiberianae domus bibliotheca XIII 20
Tiberinus campus v. Martius
Tiberis; trans Tiberim venum ire XX 1, 47
Tiberius imperator II 24, 15; V 6, 14; XVI 13, 5
Tibi v. pronomina
Tibia contionaria C. Gracchi I 11. tibiarum apud Lacedaemonios in ineundis proeliis usus ib. t. incentiones salubres IV 13. tibiis uti quando Athenienses desierint XV 17, 1
Tibicen, tibicines I 11, 3; IV 13, 1. leve et futtile hominum genus XX 4, 1. tibicinium IV 13, 2
Tibur; in Tiburte XIX 5, 1. Tiburs bibliotheca IX 14, 3. in Herculis templo XIX 5, 4
Timarchus ab Aeschine accusatus XVIII 3
Timochares Pyrri amicus III 8, 1; 5 cf. Nicias
Timor cur alvum citam faciat XIX 4. cur sanguinem contrahat XIX 6. timor num sapiente sit dignus v. sapiens et philosophus
Τιμωρία VII 14, 3
Tis cf. tu
Titiae balneae III 1, 1
Toga viri Romani sola olim amicti VI 12, 3
Tollere apud Varronem I 17, 4 sq. tollo, tetuli VI 9, 14
Tolosanum oppidum III 9, 7. T. aurum ib.
Tonitrus v. imbres
Tonorum in eloquendo gradatio XIII 26, 1; 3
Torquatus cognomen IX 13, 19
Torques, praemium militare II 11, 2; IX 13, 18
Τραχεῖα ἀρτηρία XVII 11, 3; 5
Τραγήματα XIII 11, 7. τραγημάτια VII 13, 12
Tragulae X 25, 2
Traiani templum XI 17, 1. bibliotheca ib. forum XIII 25, 1
Transfretari, transfretatio, transgredi, transgressio, transgressus de navibus et navigantibus X 26, 4
Tremores terrae cf. 'terram movisse'
Tres et tris XIII 21, 10 sq. tresviri reip. constituendae (cf. XIV 7, 5 adn.) creati III 9, 4; XIV 7, 5. t. [capitales ?] XIII 12, 6
Τριάς I 20, 6
Tribunus aerarius VI 10, 3
Tribunus militaris XVI 4, 2. tr. militares pro consulibus (consulari imp.) XIV 7, 5; XVII 21, 19

Tribuni plebei (plebi, plebis) III 2, 11; IV 14, 4; VI 19, 3; XIII 12, 4; 6; 9; XIV 7, 4; 8, 2; XV 27, 4; XVII 21, 11
Tribus XVIII 7, 5. tributa comitia v. comitia
Tributus, non tributum apud veteres XIII 21, 19
Trifaces X 25, 2
Triginta dies dabantur confessi aeris ac debiti iudicatis ex XII tabulis XX 1, 42 sqq.
Trigon II 21, 10
Triones II 21, 8
Tripus qui in monte Helicone ab Hesiodo positus tradebatur III 11, 3
Triquetra I 20, 2; II 21, 9
Tris v. tres
'Trisaeclisenex' Nestor apud Laevium XIX 7, 13
Triticum plurali numero caret XIX 8
Τρίτον καὶ τέταρτον X 1, 11
Triumphus, triumphi II 11, 4; V 6, 5; 21. triumphalis corona ib. § 5
Troia XVII 21, 3
Τροπαὶ θεριναὶ et χειμεριναί II 22, 5
Trusatiles molae III 3, 14
Tu, tui XX 6, 8 sq. (tis apud Plautum cf. ib. § 9 adn.) cf. pronomina
Tubae I 11, 1; V 8, 8. tubicines XX 2, 1 sq. tubicinis sacrorum filia I 12, 7
Tubulus v. Hostilius
Tuditanus v. Sempronius
Tui v. tu
Tullia Tarquinii Superbi filia XVIII 12, 9
M. Tullius Cicero V 6, 15; X 3, 1; 20, 3; XII 12; XV 28; XVII 1; XIX 14, 1 cf. Ind. auct.
M. Tullius Tiro I 7, 1; VI 3; XIII 21, 16; XV 6, 2 cf. Ind. auct.
Servius Tullius X 16, 3; 28, 1; XIII 14, 4; XVII 21, 5
Tullus Hostilius v. Hostilius
Tunica VI 12, 1 sqq. chiridota ib. § 2. longa muliebris VII 10, 4. tunicam intimam sub divo exuere flamini Diali non licet X 15, 20. tunicis uti senatoribus indecorum XIII 22, 1
Turbulentus XI 15, 6
L. Turius XIV 2, 21; 26
Turres in re militari X 9, 1; XV 1, 6. turrim apud Vergilium XIII 21, 6
Tuscus v. Clodius
Tutela; t. pupillaris muliebri praelata V 13, 5. tutelae in officiis gradus ib. cf. § 2 v. pupilli
Tūtor a tŭendo XII 3, 4. tutorum munera et potestas V 13, 5; 19, 10
Τύποι I 25, 11
Typhones XIX 1, 3
Tyranni triginta Athenarum XVII 21, 19
Tyros olim Sarra dicta XIV 6, 4

V littera modo consonans modo vocalis XIX 14, 6
Vades in XII tabb. XVI 10, 8. vadimonium sistitur II 14, 3. promittitur VI 1, 9
Vagire XVI 17, 2
Valeri in vocativo prima syllaba acuta pronuntiandum XIII 26
Valerius Messala a Q. Metello Numidico accusatus XV 14, 1
M. Valerius Laevinus XIII 13, 4
[M.] Valerius Maximus Corvinus IX 11. statua ei ab Augusto in foro posita ib. § 10
M. Valerius Messala augur v. Ind. auct.
M. Valerius Messala cos. II 24, 2; XV 11, 1
Q. Valerius cos. XVII 21, 42
Q. Valerius Soranus II 10, 3
Valitudo anceps voc. XII 9, 1
Vani XVIII 4, 5
Varro v. Terentius
Vaticanus ager XVI 17; XIX 7, 1. deus XVI 17
Vber dicendi genus VI 14, 2
Vbera mammarum quo consilio natura feminis dederit XII 1, 7
Ve particula V 12, 9; XVI 5, 5
Vecors V 12, 10
Vĕctito IX 6, 3
Vediovis V 12, 1; 8
Vegrandis V 12, 10
Vehemens II 3, 3; XVI 5, 6 cf. vemens
Vehere II 6, 5 cf. vexare
Vehicula v. magistratus
Veiens bellum XVII 21, 13 cf. § 20. Veii ib. § 20
Velia X 16, 3 cf. portus
'Velis passis' XV 15, 1 sqq.
Vellicatim XII 15, 1 sq.

Velocitatis mirae homines IX 4, 6
Vemens V 12, 10 cf. vehemens
Vena XVIII 10, 5 sqq. venae (vel potius arteriae) in homine septenario numero moventur III 10, 13. venae solutio v. sanguis
Venationis pugna in circo V 14, 5
Venditio captivorum (servorum) VI 4, 1 sqq. cf. venditio mancipiorum. [infrequentium XVI 4, 5 ? cf. adn.]. mancipiorum variorum IV 2. praedae XIII 25, 6; 26 sqq. suum feminarum IV 2, 8
Venenum (anceps voc. XII 9, 2). III 8 (cf. Pyrrus etc.); VII 4, 1 (cf. praesentarium, Regulus); XVII 16 (cf. anates Ponticae, Mitridates)
Venerim v. scripserim
Veneror XV 13, 10
Venia quando peti soleat XI 8, 4
Venter timore repentino cur effluat XIX 4. ventriculus XVII 11, 2
[P.] Ventidius Bassus XV 4
Ventorum vocabula regionesque II 22
Venus V 6, 22; XV 13, 10; XVIII 12, 4; XIX 2, 3; 9, 12 cf. Volcanus
Verant apud Ennium XVIII 2, 12; 16
L. Veratius XX 1, 13
Verbum indefinitum I 7, 6. v. substantivum esse v. esse. verba inaudita et insolentia cum nimis obsoleta tum nova fugienda I 10; XI 7. v. adulterina et barbara VIII 2. frequentativa IX 6. significatione reciproca in utramque partem dicta IX 12. v. non positiva esse sed naturalia X 4. v. ambigua XI 12 (cf. vocabula). v. pluribus idem significantibus cur optimi quique auctores saepe utantur XIII 25, 9 sqq. v. pleraque Latina ex ea significatione, in qua nata sunt, decesserunt XIII 30, 1. v. communia XV 13 (cf. vocabula). v. agendi pro patiendi et patiendi pro agendi verbis posita XVIII 12. v. alia cur plurali numero, alia singulari careant XIX 8. v. XII tabb. longa aetate oblitterata XX 1, 6. verba dedit apud Claudium Quadr. XVII 2, 24. verbosus IV 9, 12
Vereor passive XV 13, 1; 9
Vergiliae septem III 10, 2; XIII 9, 6 cf. Πλειάδες
Vergilius I 21, 7; II 26, 11; XVII 10, 2 cf. Ind. auct.
Veritas Temporis filia XII 11, 7
Verruca apud Catonem III 7, 6; 13
Versus per singula vocabula singulis syllabis increscens XIV 6, 4. v. longi s. hexametri (heroi lemm.) XVIII 15. quadrati II 29, 20; IV 7, 4. senarii XVIII 15, 1
Verti quomodo Graeca Latine debeant v. Graeci
Veruta X 25, 2
Vesanus V 12, 10
Vescus ib.; XVI 5, 6 sq.
Vesica XVII 11, 1
Vesta VII 7, 2. Vestae aedes XIV 7, 7. Vestalis virgo (Vestae sacerdos) quo ritu quibusque caerimoniis a pontifice capiatur, aliaque ad virgines Vestales pertinentia I 12; VII 7, 2; X 15, 31
Vestibulum XVI 5
Vesticeps V 19, 7
Vestimentum VII 12, 3
Vestrum, vestri XX 6. vestrorum pro vestrum ib. § 12
Vetus XVI 5, 6
† vetutiae moedia navium vocc. X 25, 5 cf. adn.
Ti. Veturius cos. VII 21, 36
Vexare II 6, 1 sqq.; 5 sqq.
—uis et —ui et —u IV 16
Via Laurentina X 2, 2. v. nova XVI 17, 2
Viaticum apud Claudium Quadr. pro paratu XVII 2, 13
Viator, viatores IV 10, 8; XII 3, 1; XIII 12, 6
Victoria praepes VII 6, 5. Victoriae aedes a Pompeio dedicata X 1, 7
Victoriosus IV 9, 12
Vicus Sandaliarius v. Sandaliarius
Videndi ratio V 16
Vinctus, si aedes eius Dialis introierit, solvitur X 15, 8.
Vindicia XX 10, 7
Vinum mulieribus Romanis olim interdictum X 23. v. exoticum, Lesbium et Rhodium XIII 5, 5 sqq. v. ut sumendum sit secundum Platonem XV 2, 4; XVII 8, 10. vini genera XIII 31, 14 sqq. vina dulciora in comoediis antiqui-

oribus Liberi bellaria dicta ib. 11, 7. vinulentus XI 15, 6. vinosus III 12, 3; IV 9, 2; 12; VI 12, 5
Viperarum morsibus tibicinium mederi IV 13, 2
Vir; viri in uxorem imperium et potestas X 23, 4 sq. cf. adultera, divortium, feminae, maritus, matrimonia, uxor. viri inlustres qui floruerint post u. c. ante secundum bellum Punicum XVII 21. virorum Romanorum iusiurandum XI 6
Virescere apud Furium Antiatem XVIII 11, 3 sq.
Virgis caedi viris honestis civibusque Romanis indignum X 3, 7. virga auguralis V 8, 10
Virgo Vestalis v. Vesta
Viridis color II 26, 4; 8; 11 sq.; 17 sqq.; 23
Virites (Iurites al.) Quirini XIII 23, 2
Virosus VI 12, 5
Virtus num sola vitam beatam efficiat v. Stoici. hominibus per consilium naturae gignitur VII 1, 13. v. animi XVIII 1, 4. virtutum inter se consimilium aequiperatio plerumque et parilitas speciem aemulationis creat XIV 3, 8
Visa animi XIX 1, 15
Vita humana ferro similis XI 2, 6. vitam beatam quid efficiat v. Stoici
Vitium quid, et ut a morbo differat IV 2. v. flagitiis leviora I 17, 6. quomodo nascantur VII 1, 13. quae duo maxima Epictetus statuerit XVII 19, 5
Vītor a vĭendo XII 3, 4 cf. adn.
Vituperari acerbe minus turpe, quam laudari frigide XIX 3
Vivaria quo nomine veteres appellaverint II 20, 1; 4
Vlixes I 15, 3; II 26, 13; V 1, 6; VI 14, 7; XIV 6, 3
Vls, ultra XII 13, 7 sq.
Vmbri diem quomodo terminaverint III 2, 6
V̄nctito IX 6, 3
Vndae cur alio modo aquilonibus, alio austris flantibus moveantur II 30
Vocabula ancipitia (media et communia) XII 9 cf. verba. v. comparativa cf. comparativus
Vocalium natura ex Nigidii doctrina XIX 14, 5 sq.
Vocationem (ius vocandi) qui magistratus habeant XIII 12, 4 sqq.
Vocativus (s. casus vocandi cf. casus) vocabulorum in ius XIV 5, 2. in casu v. nomina ut Valerius ubi acuenda sint XIII 26
Vocatus in ius XX 1, 11
Voculationes XIII 6, 1; 26, 3
Volcani et Veneris conubium IX 10, 1 Volcani area IV 5, 4. Maia Volcani XIII 23, 2
Volnere tardus apud Vergilium IX 12, 17
Volscum bellum XVII 21, 11
Volturnus II 22, 10
Voltus v. os
Voluntas sola num poena sit digna VI 3, 35 sqq.
Voluptas; variae philosophorum de v. opiniones IX 5. v. maxima secundum Epicurum XII 5, 7 sq. v. cito abit XVI 1, 4. v. turpis atque improba XIX 2
Vos v. pronomina
Vox corpusne sit an incorporeum V 15. vocem in pectore, non in ore nasci debere I 15, 1. in voces petulantiores Romae publice vindicatum est X 6, 1. vocum notae XIII 6, 1
Vrbes et urbis apud Vergilium XIII 21, 5
Vrinam cur ignis lacessat XVIII 4, 3; 6
Vrsa quomodo fetus lambendo conformet et fingat XVII 10, 3
Vrtica, animal marinum IV 11, 13
Vsurpari quo modo possit mulier ex XII tabulis III 2, 12 sq.
Vsus cf. Memoria. Vsus(Vsu al.)cāpio VI 10
Vtica XIII 20, 3. Vticenses municipes XVI 13, 4
Vtor passive XV 13, 1
Vtrem militibus auferre licet XVI 4, 2
Vxor cf. sterila. iusiurandum de uxoribus IV 3, 2; 20, 3 v. divortium, maritus, vir. uxoria forma v. forma. uxoriae rei variae difficultates et molestiae I 6, 3. u. rei actiones et cautiones quamdiu Romae fuerint nullae IV 3,

1 sq. Biantis de re u. syllogismus lepidissimus V 11
Vul— cf. Vol —

Xanthippe I 17, 1; VIII 11
Ξανθός color II 26, 6
Xeniades II 18, 9 sq.
Xenophilus IV 11, 7
Xenophon XIV 3 cf. Ind. auct.
Xerxes VII 17, 1; XVII 21, 12

Ὑάδες XIII 9, 4 sqq.
Ὑμῶν cf. ἐπιμελοῦμαι, κήδομαι
Ὑπέρ, ὕπνος, ὕπτιος, ὑφορβός XIII 9, 5
Ὑπογραφαί I 25, 11
Ὑποθέσεις ἄδοξοι XVII 12

Zeno Citiensis XVII 21, 38
Zeno Stoicus II 18, 8; IX 5, 5; XVII 15 v. Ind. auct.
Ζέφυρος II 22, 12
Ζεύς IX 9, 12. Z. ὁ Ὀλύμπιος II 23, 9
Zmyrna v. Smyrna
Ζῷα λογικά XIV 1, 23
Zodiacus III 10, 4; XIII 9, 6

Corrigenda et addenda.

I. In verbis Gellii.

praef. = praefatio vol. II*); *ae* = AEussner; *lm* = LMüller phil. Rundschau 1884 n. 9; *os* = OSeyffert berl. phil. Wochenschr. 1884 n. 6; *tv* = ThVogel phil. Anz. 1884, 442 sqq.

Vol. 1 p. 19 *lin. extr.* publicorum] ? cf. adn. I 405
29 *lin.* 16 *leg.* sexagesimum
31 *lin.* 5 *a f.* XIX] *leg.* XIV
32 *lin.* 2 *leg.* Prorsa; *ibid. lin. extr. post* duretur *add.*'
33 *lin.* 3 *leg.* Laconica
34 *lin.* 17 *leg.* ecus
35 *lin.* 13 *leg.* auditu, visu
72 I 11, 14 *lin.* 58 *leg.* indiguisse, non, opinor
89 *lin.* 86 *ad mg. add.* 20
205 III 7, 3 *lin.* 10 *leg.* colleis (*vix recte*; *iam probo* colles)
397 VII 14, 2 *lin.* 5 *leg.* 'κόλασις'
Vol. II *p.* 16 *lin. extr. in mg. add.* 2; *eundem numerum del. p.* 17 *lin.* 1
42 X 23, 1 *lin.* 8 *del., post* ferrent (*ae*)
50 X 26, 2 *lin.* 9 *leg.* posui
99 XII 3, 4 *lin.* 21 at] *leg.* a
361 XVII 21, 45 *lin.* 153 primo *litteris diductis scribendum*

II. In adnotationibus.

Vbicumque *cod. Torn.* nominatus est, a *Franequerano* non diversum esse (v. praef. p. LXVII sqq.) meminerint lectores

Vol. I *p.* VI *lin.* 17 ν] *cf. praef. p.* LXXIX; CXLIII n. *

p. 3, *adn. G. praef.* § 8 *lin.* 31 (titulum) *Io. Scheffer de stylo etc. ed. Ien. a.* 1670 *p.* 136

6 *ibid.* § 16 *lin.* 82 *del. i. e.* φ *cf. praef. p.* LXXIX

ibid. § 18 *lin.* 89 statim temere *etiam tv* p. 447

ibid. § 19 *lin.* 96 abeant a] *g, immo* κ

---

*) Ex praef. ea tantum excerpta sunt, quae alicuius momenti esse videbantur.

37, I 1, 1 *lin.* 5 *itemque — 481*] *leg.* quem de Hercule, quali inter homines fuerit animi corporisque ingenio atque virtutibus conscripsit β *itemque alius Parisiensis pervetus teste eod.* κ *ad Sall. fr. p.* 225 *ed. Antverp. a.* 1579, *p.* 481 *ed. Grut.* (*Francof.* 1607)

38 *ibid.* § 2 *lin.* 10 Pisae *PMosellanus*

39 I 2, 2 *lin.* 14 positu refrigeranti] *add. Fulv. ap. g*

40 *ibid.* § 5 *lin.* 31 Cruciatibus autem] *om.* β *teste* κν

43 *ibid.* § 13 *lin.* 74 *nisi quod etc.*] *cf. tamen praef. p.* LXXVIII

ibid. lin. 76 eum ipsimum *HNettleship Academy* 1884 *n.* 644 p. 155

ibid. I 3, 1 *lin.* 6 *leg. A v.*

ibid. Canterus] *add.* = κ

44 *ibid.* § 8 *lin.* 27 Et hic] *add.* Hic κ

47 *ibid.* § 20 *lin.* 83 deieraret *HNettleship l. l*

ibid. lin. 85 μέχρι βωμῶν *PMosellanus*

48 *ibid.* § 24 *lin.* 98 *leg.* = *V m. rec.*

51 *ibid.* § 29 *lin.* 130 *adnotationis lin.* 7 *del.* (*ante Vrec.;* § 31 *lin.* 141 verbis — scripsit] *cf. praef. p.* LXXXIX *n.* *

ibid. § 30 *lin.* 137 cautionum *HNettleship l. l.*

ibid. § 31 *lin.* 141 *AVRς*] *leg. AVPRς*

52 I 4, 1 *lin.* 5 is subtiliore *tv* 446

55 I 5, 2 *lin.* 16 compellationibusque probris] *praeter Ritschelii ad Plaut. most. v.* 408 *coni. probabilem a CFWMuellero indicatam* (*v. ann. phil.* 111, 506) *idem certum huius adiectivi exemplum ap. Sedulium pasch. op. p.* 176, 11 *Huem. nuper invenit* 'nonnulla probrae narrationis arte composita'.

56 I 6, 2 *Q. Caecilii etc.*] *cf. FMarx stud. Lucil.* (*Bonn.* 1882) *p.* 90 *sq.*

58 *ibid.* § 8 *lin.* 44 At — exheredant] *om. R*

ibid. lin. 45 suis bonis nos exheredant β

61 I 7, 9 *lin.* 41 In] *num om.* β ? *cf.* κν

63 *ibid.* § 19 *lin.* 81 *leg.* depositura β ἴσως dispositura κν

65 I 9, 1 *lin.* 4 familiae, successionis] successionis *tv p.* 448

66 § 3 *lin.* 10 idoneus *cum Vossio aut* idoneus visus *tv ibid.*

69 I 10, 2 *lin.* 12 si quod *aut* quod si *tv ibid.*

70 I 11, 1 *lin.* 12 numeris vis temperatur *HNettleship l. l.*

72 *ibid.* § 12 *lin.* 51 *del. i. e.* β *cf. praef. p.* CXIX

74 *ibid.* I 12, 4 *lin.* 12 *post Vm. rec.* ς *add.:*

75 *ibid.* § 10 *lin.* 27 nisi quae capta] *cf. praef. p.* LXXIX *sq.*; § 11 *lin.* 30 *post var.* II 17 *add.* (*a.* 1564)

77 *ibid.* § 19 *lin.* 60 *post* h^v 26 *sq. add.*)

78 I 13, 1 *lin.* 8 *leg.* et quid *VPRT*βς

ibid. § 3 *lin.* 16 *post Platn. add.*)

79 *ibid.* § 7 *lin.* 27 *del.: post om.* β

ibid. § 9 *lin.* 35 *del. sq. post* 14

80 *ibid.* § 11 *lin.* 40 *add.* ‖ *post* 318 *et lin.* 43 *adnotationis lin.* 2 *post Ursini cod.' add.*)

81 *ibid. adn. lin. a f.* 11 1866] *leg.* 1886

86 I 15, 13 *h*[e]] *h olim* (?)

89 *ibid.* § 20 *del. i. e.* β *cf. praef. p.* CXIX

ibid. I 16, 2 *lin.* 8 *p.* 90 *adn. lin.* 1 *leg.* Ad portam *et lin.* 2 *add.* = *id. Mnem. n. s.* 1, 256

92 I 17, 2 *lin.* 8 *leg.* demiratus *PTY*ς; 93 *ibid.* § 5 *lin.* 18 *et* § 6 *lin.* 19 apparet *VPTY*; *ibid.* vitium] *om. Y*; *lin.* 20 quod ferri *VPRTY*

94 I 18, 1 *lin.* 8 *cf. praef. p.* XCIX n. *

102 I 22, 5 *lin.* 15 potius *post* defuisse *collocat tv l. l.*

104 *ibid.* § 13 *lin.* 53 *leg.* ILLVTQ.

105 *ibid.* § 15 *lin.* 61 Is] *cf. etiam ANitzschner de locis Sall. qui ap. script. et gramm. veteres leguntur* (*Gott.* 1884) *p.* 24 *sq.*

106 *ibid.* § 21 *lin.* 82 ominis] = *RBentley ad marg. exemplaris sui teste CDziatzko* (*rbd*)

108 I 23, 13 *lin.* 32 atque] *cf. praef. p.* CII

109 I 24, 2 *lin.* 11 Casmenae *LMüller Q. Enni carm. rell. p.* 168; 252, *de toto hoc epigrammate conferendus*

ibid. 12 Itaqué postquámst (*fort.* postquámdest) *LMüller ll. ll. cf. lm* 280; *ibi non recte a se me vituperatum esse tacite agnovit l. l. p.* 252

110 *ibid.* § 3 *lin.* 18 *Bergkius* = *opusc. phil.* I 270

126 II 6, 5 *lin.* 26 tractumque *Macr. l. l.*; *lin.* 27 iam vis = *Macr.*; *lin.* 29 vastiorest] *cf. praef. p.* LXXXVIII; inclinatum est *praec.* dubio *pro* vastiorest *ortum* est *ex iisdem vocc. lin.* 32

127 *ibid.* § 9 *lin.* 51 ΠΟΛΛΑΚΟ *Macr. Par.*

128 *ibid.* § 13 *lin.* 65 *leg.* ratione] = *r*

140 II 13, 1 *cf. praef. p.* VIII

145 II 17, 2 *lin.* 10 inhumanus] inmanis *lm p.* 280; *id. act. minist. Ross. populo colendo dicat. m. Mai. a.* 1884 *p.* 16 *sq.*, *at cf. praef. p.* CXLII *sq.*

146 *ibid.* § 7 *lin.* 32 *cf. etiam Nitzschnerus l. l. p.* 26

149 II 19, 6 *lin.* 18 Set si] sin *LMüller Liv. et Naev. fab. rell. p.* 21; 68

154 II 21, 11 *lin.* 37 forma — videretur] *cf. praef. p.* LXXIX

158 II 22, 21 *lin.* 59 *adn. lin.* 14 profiscentem] *leg.* proficiscentem; *ibid. lin.* 60 sinibus] finitimum (*in praeced.* ore) *OHeine*

159 *ibid.* § 25 *lin.* 72 *Beroaldus*] *cf. praef. p.* LXXVIII

164 *sqq.* II 23, 10 *cf. os* 174 *sq.*

ibid. lin. 49 sqq. ab hoste — quae nihil quicquam Placet, eo privatum *atramento perpallido ipsi verborum contextui exempl. Bentleiano* (*num ab ipso Bentleio ?*) *inscriptum rbd*

166 *ibid.* § 12 *lin.* 77 εἴτ᾽] *leg.* εἶτ᾽

169 *ibid.* § 21 *lin.* 117 consarcientis] *cf. praef. p.* LXXXVIII; *ibid. lin.* 119 *sqq. cf. os l. l.*

179 II 26, 15 *lin.* 58 delutior *cum A HNettleship l. l.*

ibid. § 20 *lin.* 71 *leg.* καί νυκεν ἤ παρελαιν(ασσ?)ας ἤ ᾄ (Il. ψ) *rbd*

ibid. § 21 *lin.* 76 *sq. cf. LMüller Q. Enni carm. rell. p.* 48; 199

186 *ibid.* II 29, 12 *lin.* 37 *alterum* modo *unis inclusit Muellerus Q. Enn. carm. rell. p.* 87

189 II 30, 7 *lin.* 24 Ἔνθα νότος *etc.* et § 10 *lin.* 32 Λᾶαν ἄνω *etc.* = *rbd*

193 III 1, 12 *lin.* 43 habito] habuito φ = *VPR*, *tamen non satis dilucide scriptum, ut possit fere* labrato *legi; inde* labrato *hv, om. fv*

ibid. § 13 *lin.* 45 *leg.* neque corporis neque animi

ibid. lin. 49 IV 4, 2 (*Ser. Sulpicium*]) = *codd. cf. tamen adn.*

195 III 2, 10 *lin.* 39 *Bergkius* = *opusc. phil.* I 237

197 *sqq.* III 3 *ut specimen huius ed. ed. est in prooem. ind. schol. Vrat. aest. a.* 1883; *Fr. Winteri curis uti nondum potui*

198 *sq. ibid.* § 5 *cf. os* 176, *qui v.* 32 *pro* iam *inserit* at

203 *ibid.* § 14 *lin.* 67 ob quaerendum victum] *cf. praef. p.* IX *n.* *

207 III 7, 13 *lin.* 30 *add.* eadem *V*

211 III 8, 8 *lin.* 24 continuo anno tenus *etiam rbd*

223 III 14, 11 *lin.* 41 horai] *LMüller add. cf. tamen IMStowasser Archiv f. lat. Lex. u. Gr.* I. 198

225 III 15, 2 *lin.* 8 *leg. Scioppius lect. suspect.*

236 *sq.* III 18, 6 *lin.* 23 quia] *prae* qui *commendat Karlowa Röm. Rechtsgesch. p.* 359, 5, *lin.* 22 qui nondum *exhibens*

ibid. § 9 *lin.* 32 *post Bergkius l. l. add.* = *opusc. phil.* I 391 *cf. Ribb.*[2] *p.* LXXXVII *sq.*

243 IV 1, 9 *lin.* 36 *leg.* an ista quae] = *A*

245 *in inscr. adn. del. A*

ibid. § 17 *lin.* 67 posculentum] *add. HNettleship journ. of philol.* XIII 78

259 IV 7, 5 *lin.* 13 Quaque propter*v*i H. c. considera(n)t *Bergkius opusc. phil.* I 682

260 IV 8, 4 *lin.* 9 *aut* difficillimis *cum e aut* sane difficillimis *tv* 449

261 IV 9, 1 *lin.* 9 Religentem esse oportet tete, set religiosumst nefas *lm* 279 *sq.*

273 IV 13, 2 *lin.* 9 περὶ λοιμῶν] *cf. PNatorp Forschungen z. Gesch. des Erkenntnissproblems im Alterthum p.* 180, 1, *ibique Birtium*

ibid. IV 14, 1 *lin.* 4 VIII σ] *add.* ita F φ

285 IV 18, 10 *lin.* 23 *leg.* Illa) tum

294 V 5, 2 *lin.* 7 convertebatque] = *Macr. Sat.* II 2, 2 *apud utrumque in* contuebaturque *mutat* μ *adv. crit.* III 251

308 V 12, 14 *lin.* 43 Auruncus] *add. GLoewe glossae nom. n.* 253 *p.* 20 *coll. n.* 221 *p.* 18 *et Goetzii praef. p.* XII

311 V 14, 10 *lin.* 23 *add.* circumdatos *probabiliter Tib. Hemsterhusius not. ms. huic loco adscripta ad exemplar ed. Gron. a.* 1706 *bibl. LB Q* 6 *Hemst.*

312 *ibid.* § 15 a C. Caesare *LMüller act. minist. Ross. etc. l. ad p.* 145 *supra l. p.* 17

314 V 15, 4 *lin.* 9 et] = *Tertull. adv. Marc.* V 8 *l. a Iac. Bernays comment. collect.* II 31, *qui cf.*

315 *ibid.* § 9 *lin.* 21 – ◡ – ◡ philosophandum est paucis; nam *etc. LMüller Q. Enni carm. rell. fab. inc. fr.* XXX *p.* 133

336 VI 3, 28 *lin.* 136 IV] *leg.* III

339 VI 3, 38 *lin.* 181 vel oberit] *praetulerim nunc* oberit *cum* g, *in archet.* oberit *spscr.* I aberit *scriptum fuisse arbitrans*

341 *ibid.* § 47 *lin.* 215 ex *cum* ϰ *del. tv* 449 *sq.*

347 VI 7, 11 *lin.* 39 *post Bergkius* — *p.* IX *add. opusc. phil.* I 221,2

350 VI 9, 2 *lin.* 11 est magis, ac *Bergkius opusc.* I 682

354 VI 9, 18 *lin.* 60 *post* R^2 *add. cf. p.* LXXXVII

361 VI 14, 8 *lin.* 23 fecerat is = *rbd*

365 VI 17, 3 *lin.* 12 potest: et qui habet *VAcidalius in Plaut. Stichum, Grut. lamp.* VI 1 *p.* 480

367 *ibid.* § 10 *lin.* 47 innoxium astare *LMüller Q. Enni carm. rell. Phoen. fr.* VII *p.* 127; *lin.* 48 *cf. os* 174

373 VI 20, 5 *lin.* 22 tamque hiantes sonitus = *rbd*

377 VII 1, 3 *lin.* 13 adverso quaeque] cf. *praef. p.* VII

390 VII 8, 5 *lin.* 24 pallio olim uno *os* 176

401 VII 16 *init. add. ad* §§ *ibi a Nonio usurpatas* § 6 *et cf. IMStowasser stud. Vind.* VII 39

403 *ibid.* § 9 *lin.* 31 Quin — para *LMüller l. l. Erechth. fr.* II *p.* 124

404 *ibid.* § 10 *lin.* 35 vitae ne parcam *os* 176 vitae non parcam *LMüller l. l. Cresph. fr.* IV *p.* 123

ibid. § 12 *lin.* 46 summae] *om. V*] *leg. prius* summae] *om.* ς *unus*

405 VII 17 *lemm. lin.* 3 publicorum] *nonne* publicis?

413 IX 2, 1—4 *exstant etiam in cod. Bern.* 633 *v. praef. p.* XLVIII; LI

420 IX 4, 14 *lin.* 65 *adv. l.* prospecta *cf. praef. p.* LXVIII

434 IX 12, 7 *lin.* 34 famosus = *rbd*; *cf. etiam i praef. ed. a.* 1687 *f. non num.* a 7v.

ibid. § 11 *lin.* 45 somniculosum ecastor mustum *in versu Laberiano Buechelerus ap. Ribb.*² *p.* LXXXVII

435 *ibid.* § 15 *lin.* 55 bello] *immo* metu

436 *ibid.* § 22 *lin.* 69 *add. ad Iugurtham iterum referre studet Nitzschnerus l. l. p.* 37 *sqq.*

437 IX 13, 8 *lin.* 21 *leg.* utrique *PTY* (β)

438 *ibid.* § 12 *lin.* 26 *add.* linguam exsertare] ϰ *l. l.*

439 *ibid.* § 14 *lin.* 31 contra Gallum constitit *et* § 17 *lin.* 43 in ictu] *cf. praef. p.* CIII

441 IX 14, 5 *lin.* 21 post 326 *add.* = *opusc. phil.* I 258

444 *ibid.* § 26 die *etiam* = *cod. Sall. Gemblac. vetustissimus teste* ϰ *in Sall. hist. schol. p.* 11 *ed. Sanctandrean. a.* 1574

446 IX 16, 7 *lin.* 20 laudis] ludi *Luc. Müller*

Vol. II *praef. p.* V *n.* *. *Beckeri sententiam probabilissimam esse censuit* A. E. (= *ae*) *litt. Centralbl.* 1880, 27, 880 *itemque nuper EZeller nunt. acad. Boruss.* 1885, 400

p. VIII *lin.* 1 *add.* V 21, 17

p. VIII *de Nonii codd. in consessu acad. inscr. Francogall. d.* I *m. Apr. huius anni egit LHavet*

p. XXVII *n.* *. *Neque alium Damiani locum ad Gellium spectantem attulit Kleinermann d. heil. Petrus Damiani* (*Steyl* 1882) *p.* 205, *de*

studiis eius in litteris profanis positis conferendus p. 201 *sqq. coll. p.* 19.

p. LV *de V cf. etiam p.* LXXXI *n.* *

p. XCVI *n.* ** *de w cf. praeterea p.* LXXIV *n.* *; LXXVIII *n.* †; LXXXII *n.* ***; LXXXV.

p. 13 X 6, 1 *lin.* 4 petulantiores antiquitus publice *ae*

21 X 12, 10 *lin.* 45 μέχρι γὰρ τούτου ***] *cf. praef. p.* LVII *n.* *; LXXXIII

ibid. X 13, 1 *lin.* 5 sicuti] .Sic vel *ae*

22 X 14 *lemm. corruptum esse censet tv p.* 448

42 X 22, 24 *lin.* 72 *sq.* homines — male feriati] *cf. Hor. carm.* IV 6, 14 *sq. coll. h anal. ad carm. Hor. hist.* III *p.* 5 *sq.*

43 X 23, 2 *lin.* 10 lorea pasum murina *Ad. Bals. cod. Brug.* (*p.* 125 *ed. Schel.*)

48 X 25, 2 *sq. add. p.* 127 *Schel.*

53 X 27, 2 *lin.* 8 *post* huius *Y* ‖ *add.* re *T* ‖ populi] *om. ZB* ‖

55 X 29, 2 *lin.* 12 *alterum* atque *corruptum esse censet LMüller Q. Enni carm. rell. ann. inc. lib. fr.* XX *p.* 59

68 XI 7, 6 *lin.* 22 flores *commendat Aem. Baehrens ann. phil.* 127, 797, 11

73 XI 10, 4 *lin.* 21 tacent = *rbd*

82 XI 16, 7 *lin.* 30 ratus] = *RBentley* (*v. mus. phil.* 35, 634)

83 XI 17, 4 VII] *cf. praef. p.* LXIX

92 XII 1, 16 *lin.* 58 *leg.* idicit *X*

96 XII 2, 3 *lin.* 22 Suadaeque *LMüller l. l. ann. lib.* X *fr.* III *p.* 41

99 XII 3, 4 *lin.* 21 *ad* a vincendo victor φ *adnotat* vehendo

ibid. XII 4 *lemm. lin.* 2 *et* § 1 *lin.* 5 octavo = *LMüller Q. Enn. carm. rell. lib.* VIII fr. XII *p.* 36

100 *ibid.* § 4 *lin.* 19 *sqq. cf. eund. Q. Ennius p.* 68 *sq. et l. l. p.* 36 *sq.*

101 *ibid. lin.* 23 late *Y* = latè, *ut vid.*, φ, *unde* lauto *non recte* v; *lin.* 25 cuncta ei] ut certo *Aem. Baehrens ann. phil.* 129, 839; *lin.* 27 *cf. etiam LMüller Q. Ennius p.* 202; 269; *lin.* 29 *leg.* haut] *QB*: aut *X*

103 XII 5, 2 *lin.* 11 iret sectandi, secuti *ae*

115 XII 11, 1 *lin.* 10 auditu = *OSiesbye in RIFHenrichsen Opgaver til Oversattelse fra Latin paa Dansk*[4] *ed. S.* (*Havn.* 1878) *p.* 45 (*rei notitiam debeo Eussnero, locorum hic et in proxime sqq. ipsi Siesbye a me rogato*); *ibid.* § 5 *lin.* 18 scient *ITh.Iensen ibid.*

125 XII 15, 2 *extr. de cod. B*[u] *subscriptione cf. praef. p.* LXII

128 XIII 1, 6 *lin.* 37 μόνον γεγενῆσθαι νομίζων *codd. Demosthenici*

129 XIII 2, 6 *lin.* 19 mitificaret *ITh.Iensen l. l. p.* 93

136 XIII 8, 2 *lin.* 10 eaque] atque *OSiesbye l. l. p.* 135

ibid. § 3 *lin.* 16 Sophian *id. ibid. p.* 136

145 XIII 13, 1 *lin.* 4 librorum] *fort.* ludorum *coll.* § 4 *ae*

146 XIII 14, 2 *lin.* 10 multos montes editosque collis *ae*

148 XIII 15, 4 *lin.* 20 obtinent] *v. PRegell comm. Reifferscheid. p.* 64

152 XIII 17, 4 *lin.* 22 libris] litteris *coll. lin.* 20 *et c.* 18 § 2 *ae*

158 XIII 21, 5 *lin.* 15 georgicic̄] *leg.* georgic̄

160 *ibid.* § 13 *lin.* 59 *hexam. dact. nunc esse censet LMüller v. Q. Enn. p.* 224 *sqq., Q. Enn. carm. rell. ann. lib.* VII *fr.* XXXII *p.* 33, *illic* nutantis capitis *aut* captibu' nutantis *proponens, hic* capitibu' nutantis; cautibus nutantis *IMStowasser act. gymn. Austr.* 1884 *p.* 333

165 XIII 23, 2 *cf. HIordan prooem. ind. Regim. aest. a.* 1885 *p.* 9

168 *ibid.* § 18 *lin.* 58 *add.*: herclem *QZOΠN* erdem *X*

170 XIII 24, 2 *lin.* 15 *nonne* Graecorum *?*

ibid. lin. 17 habendo] *fort.* habeant *ae*

179 XIII 26, 4 *lin.* 22 tum i ante i *ae*

185 XIII 30, 6 *lin.* 23 *Poenuli ed. Goetzio-Loewianam cum inter plagulas demum corrigendas adhibere potuerim, nonnulla minus gravia de A potissimum relata omissa sunt*

188 XIII 31, 14 *lin.* 36 *prob.* i] *add. cf. etiam praef. ed. a.* 1687 *f. non num.* a 8r

193 XIV 1, 16 *lin.* 78 id *coll.* § 8 *lin.* 39 *del. ae*

199 XIV 2, 1 *lin.* 10 in dierum — diffissionibus] *cf. praef. p.* LXV *sq.*

216 XIV 7, 5 *lin.* 24 reconstituendae *flagitavit Bergkius ann. phil. suppl.* 13, 594, 2

254 XV 22, 6 *lin.* 18 proripuit *ante c iam Davisius ad Cic. de fin. b. et m.* II *c.* 22 *p.* 150 *ed. Cant. a.* 1728; 'quod ut Latine dici facile largior, sic necessarium non puto' *Tib. Hemsterhusius l. supra ad* I 311 *l.*

257 XV 25, 1 *lin.* 8 *del.* ; *post Leid.*

313 XVII 2, 13 *lin.* 56 *leg. om. QXOΠN*

323 XVII 6, 7 *lin.* 28 quem] *leg.* quom - *sic teste Pareo ex sil. et Ritschelii ed. Trin. pr.* -, *tum in parenthesi post alt. add.: et tert.*

328 XVII 8, 12 *lin.* 36 *del.* =

331 XVII 9, 17 *lin.* 46 id praedixerat *OΠN fort. recte v. praef. p.* XCV

333 XVII 10, 8 *lin.* 27 cum Pindari — carmen — aemulari vellet] *Hor. c.* IV 2, 1 *merito advocat i cf. etiam Macr. Sat.* V 17, 7 *sq.*

334 *ibid.* § 9 *lin.* 37 πέτρας] cf. *praef. p.* X n. *

336 XVII 11, 1 *Plat. Tim. c.* 44 *p.* 91 *A* St.] *add. cf. c.* 31 *p.* 70 *C*

349 XVII 19, 3 *lin.* 15 suspicari] auspicari *probabiliter ae*

352 XVII 21 *lemm. add. Exstat in A*

360 *ibid.* § 43 *lin.* 145 septimum decimum *Müllerus etiam in Q. Enn. carm. rell. ann. lib.* XVII *fr.* III *p.* 55

364 XVIII 1 *lemm. et p.* 367 XVIII 2 *lemm. initium usque ad litt.* certa *exstant in A*

368 *ibid.* § 7 *add. LMüller sat. lib. inc. fr.* VIII *p.* 88

369 *ibid.* § 8 *lin.* 34 *leg. Plat. reip.* V 7 *p.* 457 *C.*

385 XVIII 9, 1 *lin.* 8 *post* fando] σ *add.:*

386 *ibid.* § 3 *lin.* 19 Insece, Musa, mihi *LMüller l. l. ann. lib.* XI *fr.* I *p.* 44

387 *ibid.* § 6 *lin.* 40 *leg.* alteras plus β

397 XVIII 15, 2 *lin.* 12 ratione quadam geometrica] *cf. praef. p.* IX *n.* *.

401 XIX 1, 15 *lin.* 51 accidentis—pellitur] *cf. praef. p.* LXIX

420 XIX 9, 6 *add. Anacreonteor. syll. Palat. ed. FHanssen* (*Lips.* 1884) 3 *p.* 13 *sq.*

422 *ibid.* § 8 *lin.* 50 *num hoc ad Hor. epp.* I 2, 28 *sq. referendum ? cf. h l. ad p.* 42 *l. p.* 6

425 XIX 10, 3 *lin.* 10 veris] *adn. lin.* 3 *leg.* spectant, *lin.* 11 *add. balneum Veneris in inscr. Liternina ed. Dino bull. di corr. arch.* 1885 *p.* 13 *sqq.*

427 XIX 10, 12 *lin.* 36 *sqq. cf. LMüller l. l. Iphig. fr.* III *p.* 95 *sq.*

430 XIX 11, 3 *lin.* 28 foret] *cf. praef. p.* X *n.* *

449 XX 1, 45 *lin.* 194 *de Cuiacii exemplari cf. praef. p.* CXVIII

459 XX 6, 12 *lin.* 54 *leg.* I 3, 123

464 XX 10, 4 *lin.* 17 *sqq. cf. LMüller l. l. ann. lib.* VIII *fr.* IV *p.* 34 *sq.; lin.* 22 petunt] parant *LMüller* *)

---

*) I *p.* 14 *lin.* 4 *a f. leg.* sacrario — 409 VIII 13 *lemm. lin.* 2 *Bituric.*] *cf. praef. p.* CXVIII *n.* *** — II *p.* LXXVII *n.* ***: *illata sunt haec Scioppiana exemplari ed. Stephanianae bibl. LB. Gron. O.* 111 *inscripto* CASPAR SCIOPPIVS RECENSVIT, *quod accuratiori examini subiciendum est* — 241 XV 12, 3 *lin.* 16 raponum] *tertio profert Nettleship lectures and essays p.* 345 *sq.* — 386 XVIII 9, 4 *lin.* 28 *v. eundem etiam l. cum-maxime l. p.* 369

Typis Grassi Barthii et Soc. (W. Friedrich) Vratislaviae.